UNIVERSAL
LIBRARY
OU-234078
UNIVERSAL
LIBRARY

بعون ناطق فرمای انسار زبان و فیض عطای نامای سخن فهمی زبان ما

۱۲۹۶

از تصانیف فاضل علوم شرعیه مجمع فنون بدیعه جوهر افزون تقی تاج الملة والدین ابن السید بهاء الدین ابن السید بهاء الدین الحسینی مکی

غنایت اللغات

محشی نسخه چراغ هدایت مشتمل بر مصطلحات نصاب الصبیان مؤلفه ابن حسام الدین حسینی ارزنوی الدرمقدره باهتمام خواجه نذیر

در مطبع گلزار محمدی آباد طبع من لا یحضره الفقیه پذیرفت تحسین و آفرین زمان باشد

جدول فہرست ابواب و فصول غیاث اللغات

نام باب و فصل وغیرہ	صفحہ
باب الف اصل الف محدودہ مع ہائے ہوز	۳۱
فصل الف محدودہ مع با سے موحدہ	۳۳
فصل الف محدودہ مع تاے فوقانی	۳۴
فصل الف محدودہ مع ثاے مثلثہ	″
فصل الف محدودہ مع جیم عربی و زاے	۳۵
فصل الف محدودہ مع حاے مہملہ	″
فصل الف محدودہ مع خاے معجمہ	۳۷
فصل الف محدودہ مع دال مہملہ	۳۸
فصل الف محدودہ مع ذال معجمہ	۳۹
فصل الف محدودہ مع راے مہملہ	۴۲
فصل الف محدودہ مع زاے ہوز و زاے فارسی	۴۴
فصل الف محدودہ مع سین مہملہ	۴۸
فصل الف محدودہ مع شین معجمہ	۵۰
فصل الف محدودہ مع صاد مہملہ	۵۱
فصل الف محدودہ مع عین معجمہ	۵۳
فصل الف محدودہ مع فا	″
فصل الف محدودہ مع قاف	۵۹
فصل الف محدودہ مع کاف عربی	″
فصل الف محدودہ مع کاف فارسی	″
فصل الف محدودہ مع لام	″
فصل الف محدودہ مع میم	″
فصل الف محدودہ مع نون	۶۰
فصل الف محدودہ مع واو	″
فصل الف محدودہ مع ہا	۶۱
فصل الف محدودہ مع یاے تحتانی	″
فصل الف مقصورہ مع ہمزہ	۶۶
فصل الف مقصورہ مع با سے موحدہ	″
فصل الف مقصورہ مع تاے فوقانی	۶۸
فصل الف مقصورہ مع ثاے مثلثہ	″
فصل الف مقصورہ مع جیم	″
فصل الف مقصورہ مع حاے مہملہ	۶۹
فصل الف مقصورہ مع خاے معجمہ	″
فصل الف مقصورہ مع دال مہملہ	″
فصل الف مقصورہ مع ذال معجمہ	″
فصل الف مقصورہ مع راے مہملہ	۷۰
فصل الف مقصورہ مع زاے معجمہ	″
فصل الف مقصورہ مع سین مہملہ	″
فصل الف مقصورہ مع شین معجمہ	۷۲
فصل الف مقصورہ مع صاد مہملہ	″
فصل الف مقصورہ مع ضاد معجمہ	۷۳
فصل الف مقصورہ مع طاے مہملہ	۷۷
فصل الف مقصورہ مع ظاے معجمہ	″
فصل الف مقصورہ مع عین مہملہ	۸۰
فصل الف مقصورہ مع غین معجمہ	″
فصل الف مقصورہ مع فا	۸۲
فصل الف مقصورہ مع قاف	″
فصل الف مقصورہ مع کاف عربی	″
فصل الف مقصورہ مع لام	″
فصل الف مقصورہ مع میم	″
فصل الف مقصورہ مع نون	″
فصل الف مقصورہ مع واو	″
فصل الف مقصورہ مع ہا	۸۵
فصل الف مقصورہ مع یاے تحتانی	″
فصل با سے فارسی مع با سے موحدہ	۸۹
فصل با سے فارسی مع یاے تحتانی	″
باب باے عربی	″
فصل باے موحدہ مع الف	″
فصل باے موحدہ مع با سے موحدہ	۵۹
فصل باے موحدہ مع تاے فوقانی	۹۰
فصل باے موحدہ مع ثاے مثلثہ	″
فصل باے موحدہ مع جیم عربی و زاے فارسی	″
فصل باے موحدہ مع حاے مہملہ	″
فصل باے موحدہ مع خاے معجمہ	″
فصل باے موحدہ مع دال مہملہ	۹۱
فصل باے موحدہ مع ذال معجمہ	″
فصل باے موحدہ مع راے مہملہ	۹۲
فصل باے موحدہ مع زاے معجمہ	″
فصل باے موحدہ مع سین مہملہ	″
فصل باے موحدہ مع شین معجمہ	۹۳
فصل باے موحدہ مع صاد مہملہ	″
فصل باے موحدہ مع ضاد معجمہ	۹۴
فصل باے موحدہ مع طاے مہملہ	″
فصل باے موحدہ مع ظاے معجمہ	″
فصل باے موحدہ مع عین مہملہ	۹۵
فصل باے موحدہ مع غین معجمہ	″
فصل باے موحدہ مع فا	″
فصل باے موحدہ مع قاف	۹۶
فصل باے موحدہ مع کاف عربی	″
فصل باے موحدہ مع لام	″
فصل باے موحدہ مع میم	۹۹
فصل باے موحدہ مع نون	″
فصل باے موحدہ مع واو	۱۰۰
فصل باے موحدہ مع ہا	۱۰۱
فصل باے موحدہ مع یاے تحتانی	″
فصل تاے فوقانی مع الف	۱۰۲
فصل تاے فوقانی مع با سے موحدہ	۱۰۳
فصل تاے فوقانی مع تاے فوقانی	″
فصل تاے فوقانی مع ثاے مثلثہ	۱۰۵
فصل تاے فوقانی مع جیم عربی	″
فصل تاے فوقانی مع حاے مہملہ	″
فصل تاے فوقانی مع خاے معجمہ	″
فصل تاے فوقانی مع دال مہملہ	″
فصل تاے فوقانی مع ذال معجمہ	۱۰۷
فصل تاے فوقانی مع راے مہملہ	″
فصل تاے فوقانی مع زاے معجمہ	″
فصل تاے فوقانی مع سین مہملہ	۱۰۹
فصل تاے فوقانی مع شین معجمہ	″
فصل تاے فوقانی مع صاد مہملہ	″
فصل تاے فوقانی مع ضاد معجمہ	۱۱۰
فصل تاے فوقانی مع طاے مہملہ	″
فصل تاے فوقانی مع ظاے معجمہ	″
فصل تاے فوقانی مع عین مہملہ	۱۱۵
فصل تاے فوقانی مع غین معجمہ	″
فصل تاے فوقانی مع فا	″
فصل تاے فوقانی مع قاف	۱۱۸
فصل تاے فوقانی مع کاف عربی	″
فصل تاے فوقانی مع لام	۱۱۹
فصل تاے فوقانی مع میم	۱۲۰
فصل تاے فوقانی مع نون	″
فصل تاے فوقانی مع واو	۱۲۸
فصل تاے فوقانی مع ہاے ہوز	۱۲۹
فصل تاے فوقانی مع یاے تحتانی	۱۳۱
باب ثاے مثلثہ	″
فصل ثاے مثلثہ مع الف	۱۳۲
فصل ثاے مثلثہ مع با سے موحدہ	″
فصل ثاے مثلثہ مع جیم عربی	۱۳۳
فصل ثاے مثلثہ مع خاے معجمہ	″
فصل ثاے مثلثہ مع دال مہملہ	″
فصل ثاے مثلثہ مع راے مہملہ	″
فصل ثاے مثلثہ مع سین مہملہ	″
فصل ثاے مثلثہ مع عین مہملہ	۱۳۴
فصل ثاے مثلثہ مع فا	۱۳۵
فصل ثاے مثلثہ مع قاف	″
فصل ثاے مثلثہ مع کاف	″
فصل ثاے مثلثہ مع لام	″
فصل ثاے مثلثہ مع میم	۱۳۶
فصل ثاے مثلثہ مع نون	″
فصل ثاے مثلثہ مع واو	″
فصل ثاے مثلثہ مع یاے تحتانی	۱۳۷
باب جیم عربی	″
فصل جیم عربی مع الف	″
فصل جیم عربی مع باے موحدہ	۱۳۸
فصل جیم عربی مع ثاے مثلثہ	″
فصل جیم عربی مع جیم عربی	۱۳۹
فصل جیم عربی مع حاے مہملہ	″
فصل جیم عربی مع خاے معجمہ	″
فصل جیم عربی مع دال مہملہ	″
فصل جیم عربی مع ذال معجمہ	۱۴۰
فصل جیم عربی مع راے مہملہ	″
فصل جیم عربی مع زاے معجمہ	۱۴۱
فصل جیم عربی مع سین مہملہ	″
فصل جیم عربی مع شین معجمہ	″
فصل جیم عربی مع صاد مہملہ	۱۴۱
فصل جیم عربی مع ضاد معجمہ	″
فصل جیم عربی مع طاے مہملہ	″
فصل جیم عربی مع ظاے معجمہ	۱۴۲
فصل جیم عربی مع عین مہملہ	″
فصل جیم عربی مع غین معجمہ	″
فصل جیم عربی مع فا	″
فصل جیم عربی مع قاف	۱۴۳
فصل جیم عربی مع کاف عربی و کاف فارسی	″
فصل جیم عربی مع لام	″
فصل جیم عربی مع میم	″
فصل جیم عربی مع نون	۱۴۴
فصل جیم عربی مع واو	″
فصل جیم عربی مع ہاے ہوز	۱۴۵
فصل جیم عربی مع یاے تحتانی	″
باب جیم فارسی	۱۴۷
فصل جیم فارسی مع الف	۱۴۸
فصل جیم فارسی مع باے موحدہ	۱۴۹
فصل جیم فارسی مع تاے فوقانی	۱۵۰
فصل جیم فارسی مع ثاے مثلثہ	″
فصل جیم فارسی مع جیم عربی	۱۵۲
فصل جیم فارسی مع چیم	″
فصل جیم فارسی مع حاے مہملہ	۱۵۳
فصل جیم فارسی مع خاے معجمہ	″
فصل جیم فارسی مع دال مہملہ	۱۵۴
فصل جیم فارسی مع ذال معجمہ	″
فصل جیم فارسی مع راے مہملہ	۱۵۵
فصل جیم فارسی مع زاے معجمہ	۱۵۶
فصل جیم فارسی مع سین مہملہ	″
فصل جیم فارسی مع شین معجمہ	۱۵۸
فصل جیم فارسی مع صاد مہملہ	۱۵۹
فصل جیم فارسی مع ضاد معجمہ	″
فصل جیم فارسی مع طاے مہملہ	۱۶۰
فصل جیم فارسی مع ظاے معجمہ	″
فصل جیم فارسی مع عین مہملہ	۱۶۱
باب حاے مہملہ	″
فصل حاے مہملہ مع الف	۱۶۳
فصل حاے مہملہ مع باے موحدہ	″
فصل حاے مہملہ مع تاے فوقانی	۱۶۴
فصل حاے مہملہ مع ثاے مثلثہ	۱۶۶
فصل حاے مہملہ مع جیم عربی	″
فصل حاے مہملہ مع حاے مہملہ	۱۶۸
فصل حاے مہملہ مع خاے معجمہ	″
فصل حاے مہملہ مع دال مہملہ	۱۷۱
فصل حاے مہملہ مع راے مہملہ	″
فصل حاے مہملہ مع زاے معجمہ	″
فصل حاے مہملہ مع سین مہملہ	۱۷۲
فصل حاے مہملہ مع شین معجمہ	″
فصل حاے مہملہ مع صاد مہملہ	۱۷۳
فصل حاے مہملہ مع ضاد معجمہ	″
فصل حاے مہملہ مع طاے مہملہ	۱۷۴
فصل حاے مہملہ مع ظاے معجمہ	″
فصل حاے مہملہ مع عین مہملہ	۱۷۵
فصل حاے مہملہ مع غین معجمہ	″
فصل حاے مہملہ مع فا	۱۷۶
فصل حاے مہملہ مع قاف	″
فصل حاے مہملہ مع کاف عربی	۱۷۷
فصل حاے مہملہ مع لام	۱۷۸
فصل حاے مہملہ مع میم	۱۷۹
فصل حاے مہملہ مع نون	۱۸۰
فصل حاے مہملہ مع واو	۱۸۱
فصل حاے مہملہ مع ہاے ہوز	۱۸۲
فصل حاے مہملہ مع یاے تحتانی	۱۸۳
باب خاے معجمہ	۱۸۵
فصل خاے معجمہ مع الف	۱۸۶
فصل خاے معجمہ مع باے موحدہ	۱۸۷
فصل خاے معجمہ مع تاے فوقانی	۱۸۸
فصل خاے معجمہ مع ثاے مثلثہ	۱۸۹
فصل خاے معجمہ مع جیم عربی	۱۹۰
فصل خاے معجمہ مع حاے مہملہ	۱۹۱
فصل خاے معجمہ مع خاے معجمہ	۱۹۲
فصل خاے معجمہ مع دال مہملہ	۱۹۳
فصل خاے معجمہ مع ذال معجمہ	۱۹۴
فصل خاے معجمہ مع راے مہملہ	۱۹۵
فصل خاے معجمہ مع زاے معجمہ	۱۹۶
فصل خاے معجمہ مع سین مہملہ	۱۹۷
فصل خاے معجمہ مع شین معجمہ	۱۹۸
فصل خاے معجمہ مع صاد مہملہ	۱۹۹
فصل خاے معجمہ مع ضاد معجمہ	۲۰۰
فصل خاے معجمہ مع طاے مہملہ	۲۰۱
فصل خاے معجمہ مع ظاے معجمہ	۲۰۲
فصل خاے معجمہ مع عین مہملہ	۲۰۳
فصل خاے معجمہ مع غین معجمہ	۲۰۴
فصل خاے معجمہ مع فا	۲۰۵
فصل خاے معجمہ مع قاف	۲۰۶
فصل خاے معجمہ مع کاف عربی	۲۰۷
فصل خاے معجمہ مع لام	۲۰۸
فصل خاے معجمہ مع میم	۲۰۹
فصل خاے معجمہ مع نون	۲۱۰
فصل خاے معجمہ مع واو	۲۱۱
فصل خاے معجمہ مع ہاے ہوز	۲۱۲
فصل خاے معجمہ مع یاے تحتانی	۲۱۳
باب دال مہملہ	۲۱۴
فصل دال مہملہ مع الف	۲۱۵
فصل دال مہملہ مع باے موحدہ	۲۱۶

نام باب و فصل وغیرہ	صفحہ
فصل ذال معجمہ مع جیم عربی	۱۹۴
فصل ذال معجمہ مع حاے مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع خاے معجمہ	۱۹۵
فصل ذال معجمہ مع دال مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع ذال معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع را مہملہ فارسی و غیر	۱۹۵
فصل ذال معجمہ مع زاے معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع سین مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع شین معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع صاد مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع طاے مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع عین مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع غین معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع فا	〃
فصل ذال معجمہ مع قاف	〃
فصل ذال معجمہ مع کاف	〃
فصل ذال معجمہ مع گاف فارسی و غیر	〃
فصل ذال معجمہ مع لام	〃
فصل ذال معجمہ مع میم	〃
فصل ذال معجمہ مع نون	〃
فصل ذال معجمہ مع واو	〃
فصل ذال معجمہ مع ہاے ہوز	〃
فصل ذال معجمہ مع یاے تحتانی	〃
باب ذال معجمہ	۲۰۵
فصل ذال معجمہ مع الف	۲۰۶
فصل ذال معجمہ مع باے موحدہ	〃
فصل ذال معجمہ مع تاے قرشت	〃
فصل ذال معجمہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل ذال معجمہ مع جیم	〃
فصل ذال معجمہ مع حاے مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع خاے معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع دال مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع ذال معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع را مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع زاے معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع سین مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع شین معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع صاد مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع طاے مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع عین مہملہ	〃
فصل ذال معجمہ مع غین معجمہ	〃
فصل ذال معجمہ مع فا	〃
فصل ذال معجمہ مع قاف	〃
فصل ذال معجمہ مع کاف	〃
فصل ذال معجمہ مع لام	〃
فصل ذال معجمہ مع میم	〃
فصل ذال معجمہ مع نون	〃
فصل ذال معجمہ مع واو	〃
فصل ذال معجمہ مع ہاے ہوز	〃
فصل ذال معجمہ مع یاے تحتانی	〃
باب رای مہملہ	〃
فصل رای مہملہ مع الف	۲۱۰
فصل رای مہملہ مع باے موحدہ	۲۱۱
فصل رای مہملہ مع تاے قرشت	۲۱۲
فصل رای مہملہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل رای مہملہ مع جیم	〃
فصل رای مہملہ مع حاے مہملہ	〃
فصل رای مہملہ مع خاے معجمہ	〃
فصل رای مہملہ مع دال مہملہ	〃
فصل رای مہملہ مع ذال معجمہ	〃
فصل رای مہملہ مع را مہملہ	〃
فصل رای مہملہ مع زاے معجمہ	〃
فصل رای مہملہ مع سین مہملہ	〃
فصل رای مہملہ مع شین معجمہ	〃
فصل رای مہملہ مع صاد مہملہ	〃
فصل رای مہملہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل رای مہملہ مع طاے مہملہ	〃
فصل رای مہملہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل رای مہملہ مع عین مہملہ	〃
فصل رای مہملہ مع غین معجمہ	〃
فصل رای مہملہ مع فا	〃
فصل رای مہملہ مع قاف	〃
فصل رای مہملہ مع کاف	〃
فصل رای مہملہ مع لام	〃
فصل رای مہملہ مع میم	〃
فصل رای مہملہ مع نون	〃
فصل رای مہملہ مع واو	〃
فصل رای مہملہ مع ہاے ہوز	〃
فصل رای مہملہ مع یاے تحتانی	〃
باب زای معجمہ	۲۲۵
فصل زای معجمہ مع الف	〃
فصل زای معجمہ مع باے موحدہ	〃
فصل زای معجمہ مع جیم	۲۴۰
فصل زای معجمہ مع حاے مہملہ	〃
فصل زای معجمہ مع خاے معجمہ	〃
فصل زای معجمہ مع دال مہملہ	۲۴۴
فصل زای معجمہ مع ذال معجمہ	〃
فصل زای معجمہ مع را مہملہ	〃
فصل زای معجمہ مع زاے معجمہ	〃
فصل زای معجمہ مع سین مہملہ	〃
فصل زای معجمہ مع شین معجمہ	〃
فصل زای معجمہ مع صاد مہملہ	〃
فصل زای معجمہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل زای معجمہ مع طاے مہملہ	〃
فصل زای معجمہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل زای معجمہ مع عین مہملہ	〃
فصل زای معجمہ مع غین معجمہ	〃
فصل زای معجمہ مع فا	〃
فصل زای معجمہ مع قاف	〃
فصل زای معجمہ مع کاف	〃
فصل زای معجمہ مع لام	〃
فصل زای معجمہ مع میم	〃
فصل زای معجمہ مع نون	〃
فصل زای معجمہ مع واو	〃
فصل زای معجمہ مع ہاے ہوز	〃
فصل زای معجمہ مع یاے تحتانی	〃
باب ژای فارسی	〃
باب سین مہملہ	۲۵۰
فصل سین مہملہ مع الف	〃
فصل سین مہملہ مع باے موحدہ	۲۵۲
فصل سین مہملہ مع تاے قرشت	〃
فصل سین مہملہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل سین مہملہ مع جیم	〃
فصل سین مہملہ مع حاے مہملہ	〃
فصل سین مہملہ مع خاے معجمہ	〃
فصل سین مہملہ مع دال مہملہ	〃
فصل سین مہملہ مع ذال معجمہ	〃
فصل سین مہملہ مع را مہملہ	〃
فصل سین مہملہ مع زاے معجمہ	〃
فصل سین مہملہ مع سین مہملہ	〃
فصل سین مہملہ مع شین معجمہ	〃
فصل سین مہملہ مع صاد مہملہ	〃
فصل سین مہملہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل سین مہملہ مع طاے مہملہ	〃
فصل سین مہملہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل سین مہملہ مع عین مہملہ	〃
فصل سین مہملہ مع غین معجمہ	〃
فصل سین مہملہ مع فا	〃
فصل سین مہملہ مع قاف	〃
فصل سین مہملہ مع کاف	〃
فصل سین مہملہ مع لام	〃
فصل سین مہملہ مع میم	〃
فصل سین مہملہ مع نون	〃
فصل سین مہملہ مع واو	〃
فصل سین مہملہ مع ہاے ہوز	〃
فصل سین مہملہ مع یاے تحتانی	〃
باب شین معجمہ	۲۶۵
فصل شین معجمہ مع الف	〃
فصل شین معجمہ مع باے موحدہ	۲۶۶
فصل شین معجمہ مع باے فارسی	〃
فصل شین معجمہ مع تاے قرشت	۲۶۷
فصل شین معجمہ مع جیم عربی	〃
فصل شین معجمہ مع حاے مہملہ	〃
فصل شین معجمہ مع خاے معجمہ	〃
فصل شین معجمہ مع دال مہملہ	〃
فصل شین معجمہ مع را مہملہ	〃
فصل شین معجمہ مع سین مہملہ	〃
فصل شین معجمہ مع شین معجمہ	〃
فصل شین معجمہ مع طاے مہملہ	۲۶۸
فصل شین معجمہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل شین معجمہ مع عین مہملہ	〃
فصل شین معجمہ مع غین معجمہ	〃
فصل شین معجمہ مع فا	〃
فصل شین معجمہ مع قاف	〃
فصل شین معجمہ مع کاف	〃
فصل شین معجمہ مع گاف فارسی	〃
فصل شین معجمہ مع لام	〃
فصل شین معجمہ مع میم	۲۷۳
فصل شین معجمہ مع نون	〃
فصل شین معجمہ مع واو	〃
فصل شین معجمہ مع ہاے ہوز	〃
فصل شین معجمہ مع یاے تحتانی	〃
باب صاد مہملہ	〃
فصل صاد مہملہ مع الف	〃
فصل صاد مہملہ مع باے موحدہ	〃
فصل صاد مہملہ مع تاے قرشت	〃
فصل صاد مہملہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل صاد مہملہ مع جیم	〃
فصل صاد مہملہ مع حاے مہملہ	〃
فصل صاد مہملہ مع خاے معجمہ	〃
فصل صاد مہملہ مع دال مہملہ	〃
فصل صاد مہملہ مع ذال معجمہ	〃
فصل صاد مہملہ مع را مہملہ	〃
فصل صاد مہملہ مع زاے معجمہ	〃
فصل صاد مہملہ مع سین مہملہ	〃
فصل صاد مہملہ مع شین معجمہ	〃
فصل صاد مہملہ مع صاد مہملہ	〃
فصل صاد مہملہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل صاد مہملہ مع طاے مہملہ	〃
فصل صاد مہملہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل صاد مہملہ مع عین مہملہ	〃
فصل صاد مہملہ مع غین معجمہ	〃
فصل صاد مہملہ مع فا	〃
فصل صاد مہملہ مع قاف	〃
فصل صاد مہملہ مع کاف	〃
فصل صاد مہملہ مع لام	〃
فصل صاد مہملہ مع میم	〃
فصل صاد مہملہ مع نون	〃
فصل صاد مہملہ مع واو	〃
فصل صاد مہملہ مع ہاے ہوز	〃
فصل صاد مہملہ مع یاے تحتانی	〃
باب طاے مہملہ	۲۹۸
فصل طاے مہملہ مع الف	〃
فصل طاے مہملہ مع باے موحدہ	۲۹۹
فصل طاے مہملہ مع تاے قرشت	〃
فصل طاے مہملہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل طاے مہملہ مع جیم	〃
فصل طاے مہملہ مع حاے مہملہ	〃
فصل طاے مہملہ مع خاے معجمہ	〃
فصل طاے مہملہ مع دال مہملہ	〃
فصل طاے مہملہ مع ذال معجمہ	〃
فصل طاے مہملہ مع را مہملہ	〃
فصل طاے مہملہ مع زاے معجمہ	〃
فصل طاے مہملہ مع سین مہملہ	〃
فصل طاے مہملہ مع شین معجمہ	۳۰۱
فصل طاے مہملہ مع صاد مہملہ	〃
فصل طاے مہملہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل طاے مہملہ مع طاے مہملہ	〃
فصل طاے مہملہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل طاے مہملہ مع عین مہملہ	〃
فصل طاے مہملہ مع غین معجمہ	۳۰۳
فصل طاے مہملہ مع فا	۳۰۴
فصل طاے مہملہ مع قاف	۳۰۵
فصل طاے مہملہ مع کاف	۳۰۶
فصل طاے مہملہ مع لام	〃
فصل طاے مہملہ مع میم	۳۰۷
فصل طاے مہملہ مع نون	〃
فصل طاے مہملہ مع واو	۳۰۸
فصل طاے مہملہ مع ہاے ہوز	〃
فصل طاے مہملہ مع یاے تحتانی	〃
باب ظاے معجمہ	۳۱۸
فصل ظاے معجمہ مع الف	〃
فصل ظاے معجمہ مع باے موحدہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع تاے قرشت	〃
فصل ظاے معجمہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع جیم	〃
فصل ظاے معجمہ مع حاے مہملہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع خاے معجمہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع دال مہملہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع ذال معجمہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع را مہملہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع زاے معجمہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع سین مہملہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع شین معجمہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع صاد مہملہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع طاے مہملہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع عین مہملہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع غین معجمہ	〃
فصل ظاے معجمہ مع فا	〃
فصل ظاے معجمہ مع قاف	〃
فصل ظاے معجمہ مع کاف	〃
فصل ظاے معجمہ مع لام	〃
فصل ظاے معجمہ مع میم	〃
فصل ظاے معجمہ مع نون	〃
فصل ظاے معجمہ مع واو	〃
فصل ظاے معجمہ مع ہاے ہوز	〃
فصل ظاے معجمہ مع یاے تحتانی	〃
باب عین مہملہ	〃
فصل عین مہملہ مع الف	〃
فصل عین مہملہ مع باے موحدہ	〃
فصل عین مہملہ مع تاے قرشت	〃
فصل عین مہملہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل عین مہملہ مع جیم	〃
فصل عین مہملہ مع حاے مہملہ	〃
فصل عین مہملہ مع خاے معجمہ	〃
فصل عین مہملہ مع دال مہملہ	〃
فصل عین مہملہ مع ذال معجمہ	۳۴۴
فصل عین مہملہ مع را مہملہ	۳۴۵
فصل عین مہملہ مع زاے معجمہ	۳۴۶
فصل عین مہملہ مع سین مہملہ	۳۴۷
فصل عین مہملہ مع شین معجمہ	۳۴۸
فصل عین مہملہ مع صاد مہملہ	۳۴۹
فصل عین مہملہ مع ضاد معجمہ	۳۵۰
فصل عین مہملہ مع طاے مہملہ	۳۵۱
فصل عین مہملہ مع ظاے معجمہ	۳۵۲
فصل عین مہملہ مع عین مہملہ	۳۵۳
فصل عین مہملہ مع غین معجمہ	〃
فصل عین مہملہ مع فا	۳۵۴
فصل عین مہملہ مع قاف	۳۵۵
فصل عین مہملہ مع کاف	۳۵۶
فصل عین مہملہ مع لام	〃
فصل عین مہملہ مع میم	۳۵۷
فصل عین مہملہ مع نون	〃
فصل عین مہملہ مع واو	〃
فصل عین مہملہ مع ہاے ہوز	〃
فصل عین مہملہ مع یاے تحتانی	〃
باب غین معجمہ	۳۶۰
فصل غین معجمہ مع الف	〃
فصل غین معجمہ مع باے موحدہ	〃
فصل غین معجمہ مع تاے قرشت	〃
فصل غین معجمہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل غین معجمہ مع جیم	〃
فصل غین معجمہ مع حاے مہملہ	〃
فصل غین معجمہ مع خاے معجمہ	〃
فصل غین معجمہ مع دال مہملہ	〃
فصل غین معجمہ مع ذال معجمہ	〃
فصل غین معجمہ مع را مہملہ	〃
فصل غین معجمہ مع زاے معجمہ	〃
فصل غین معجمہ مع سین مہملہ	〃
فصل غین معجمہ مع شین معجمہ	〃
فصل غین معجمہ مع صاد مہملہ	〃
فصل غین معجمہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل غین معجمہ مع طاے مہملہ	〃
فصل غین معجمہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل غین معجمہ مع عین مہملہ	〃
فصل غین معجمہ مع غین معجمہ	〃
فصل غین معجمہ مع فا	〃
فصل غین معجمہ مع قاف	〃
فصل غین معجمہ مع کاف	〃
فصل غین معجمہ مع لام	〃
فصل غین معجمہ مع میم	〃
فصل غین معجمہ مع نون	〃
فصل غین معجمہ مع واو	〃
فصل غین معجمہ مع ہاے ہوز	〃
فصل غین معجمہ مع یاے تحتانی	〃
باب فا	۳۸۴
فصل فا مع الف	〃
فصل فا مع باے موحدہ	۳۸۵
فصل فا مع تاے قرشت	۳۸۶
فصل فا مع ثاے مثلثہ	۳۸۷
فصل فا مع جیم عربی	۳۸۸
فصل فا مع حاے مہملہ	〃
فصل فا مع خاے معجمہ	〃
فصل فا مع دال مہملہ	〃
فصل فا مع ذال معجمہ	〃
فصل فا مع را مہملہ	〃
فصل فا مع زاے معجمہ	〃
فصل فا مع سین مہملہ	〃
فصل فا مع شین معجمہ	〃
فصل فا مع صاد مہملہ	〃
فصل فا مع ضاد معجمہ	〃
فصل فا مع طاے مہملہ	〃
فصل فا مع ظاے معجمہ	〃
فصل فا مع عین مہملہ	〃
فصل فا مع غین معجمہ	〃
فصل فا مع فا	〃
فصل فا مع قاف	〃
فصل فا مع کاف	〃
فصل فا مع گاف فارسی	〃
فصل فا مع لام	〃
فصل فا مع میم	〃
فصل فا مع نون	〃
فصل فا مع واو	〃
فصل فا مع ہاے ہوز	〃
فصل فا مع یاے تحتانی	〃
باب قاف	〃
فصل قاف مع الف	〃
فصل قاف مع باے موحدہ	〃
فصل قاف مع تاے قرشت	〃
فصل قاف مع ثاے مثلثہ	〃
فصل قاف مع جیم	〃
فصل قاف مع حاے مہملہ	〃
فصل قاف مع خاے معجمہ	〃
فصل قاف مع دال مہملہ	〃
فصل قاف مع ذال معجمہ	〃
فصل قاف مع را مہملہ	〃
فصل قاف مع زاے معجمہ	〃
فصل قاف مع سین مہملہ	〃
فصل قاف مع شین معجمہ	〃
فصل قاف مع صاد مہملہ	〃
فصل قاف مع ضاد معجمہ	〃
فصل قاف مع طاے مہملہ	〃
فصل قاف مع ظاے معجمہ	〃
فصل قاف مع عین مہملہ	〃
فصل قاف مع غین معجمہ	〃
فصل قاف مع فا	〃
فصل قاف مع قاف	〃
فصل قاف مع کاف	〃
فصل قاف مع لام	〃
فصل قاف مع میم	〃
فصل قاف مع نون	〃
فصل قاف مع واو	〃
فصل قاف مع ہاے ہوز	〃
فصل قاف مع یاے تحتانی	〃
باب کاف	〃
فصل کاف مع الف	〃
فصل کاف مع باے موحدہ	〃
فصل کاف مع تاے قرشت	〃
فصل کاف مع ثاے مثلثہ	〃
فصل کاف مع جیم	〃
فصل کاف مع حاے مہملہ	〃
فصل کاف مع خاے معجمہ	〃
فصل کاف مع دال مہملہ	〃
فصل کاف مع ذال معجمہ	〃
فصل کاف مع را مہملہ	〃
فصل کاف مع زاے معجمہ	〃
فصل کاف مع سین مہملہ	〃
فصل کاف مع شین معجمہ	〃
فصل کاف مع صاد مہملہ	〃
فصل کاف مع ضاد معجمہ	〃
فصل کاف مع طاے مہملہ	〃
فصل کاف مع ظاے معجمہ	〃
فصل کاف مع عین مہملہ	〃
فصل کاف مع غین معجمہ	〃
فصل کاف مع فا	〃
فصل کاف مع قاف	〃
فصل کاف مع کاف	〃
فصل کاف مع لام	〃
فصل کاف مع میم	〃
فصل کاف مع نون	〃
فصل کاف مع واو	〃
فصل کاف مع ہاے ہوز	〃
فصل کاف مع یاے تحتانی	〃
باب گاف فارسی	〃
فصل گاف مع الف	〃
فصل گاف مع باے موحدہ	〃
فصل گاف مع تاے قرشت	〃
فصل گاف مع ثاے مثلثہ	〃
فصل گاف مع جیم	〃
فصل گاف مع حاے مہملہ	〃
فصل گاف مع خاے معجمہ	〃
فصل گاف مع دال مہملہ	〃
فصل گاف مع ذال معجمہ	〃
فصل گاف مع را مہملہ	〃
فصل گاف مع زاے معجمہ	〃
فصل گاف مع سین مہملہ	〃
فصل گاف مع شین معجمہ	〃
فصل گاف مع صاد مہملہ	〃
فصل گاف مع ضاد معجمہ	〃
فصل گاف مع طاے مہملہ	〃
فصل گاف مع ظاے معجمہ	〃
فصل گاف مع عین مہملہ	〃
فصل گاف مع غین معجمہ	〃
فصل گاف مع فا	〃
فصل گاف مع قاف	〃
فصل گاف مع کاف	〃
فصل گاف مع لام	〃
فصل گاف مع میم	〃
فصل گاف مع نون	〃
فصل گاف مع واو	〃
فصل گاف مع ہاے ہوز	〃
فصل گاف مع یاے تحتانی	〃
باب لام	〃
فصل لام مع الف	〃
فصل لام مع باے موحدہ	〃
فصل لام مع تاے قرشت	〃
فصل لام مع ثاے مثلثہ	〃
فصل لام مع جیم	〃
فصل لام مع حاے مہملہ	〃
فصل لام مع خاے معجمہ	〃
فصل لام مع دال مہملہ	〃
فصل لام مع ذال معجمہ	〃
فصل لام مع را مہملہ	〃
فصل لام مع زاے معجمہ	〃
فصل لام مع سین مہملہ	〃
فصل لام مع شین معجمہ	〃
فصل لام مع صاد مہملہ	〃
فصل لام مع ضاد معجمہ	〃
فصل لام مع طاے مہملہ	〃
فصل لام مع ظاے معجمہ	〃
فصل لام مع عین مہملہ	〃
فصل لام مع غین معجمہ	〃
فصل لام مع فا	〃
فصل لام مع قاف	〃
فصل لام مع کاف	〃
فصل لام مع لام	〃
فصل لام مع میم	〃
فصل لام مع نون	〃
فصل لام مع واو	〃
فصل لام مع ہاے ہوز	〃
فصل لام مع یاے تحتانی	〃
باب میم	〃
فصل میم مع الف	〃
فصل میم مع باے موحدہ	〃
فصل میم مع تاے قرشت	〃
فصل میم مع ثاے مثلثہ	〃
فصل میم مع جیم	〃
فصل میم مع حاے مہملہ	〃
فصل میم مع خاے معجمہ	〃
فصل میم مع دال مہملہ	〃
فصل میم مع ذال معجمہ	〃
فصل میم مع را مہملہ	〃
فصل میم مع زاے معجمہ	〃
فصل میم مع سین مہملہ	〃
فصل میم مع شین معجمہ	〃
فصل میم مع صاد مہملہ	〃
فصل میم مع ضاد معجمہ	〃
فصل میم مع طاے مہملہ	〃
فصل میم مع ظاے معجمہ	〃
فصل میم مع عین مہملہ	〃
فصل میم مع غین معجمہ	〃
فصل میم مع فا	〃
فصل میم مع قاف	〃
فصل میم مع کاف	〃
فصل میم مع لام	〃
فصل میم مع میم	〃
فصل میم مع نون	〃
فصل میم مع واو	〃
فصل میم مع ہاے ہوز	〃
فصل میم مع یاے تحتانی	〃
باب نون	〃
فصل نون مع الف	〃
فصل نون مع باے موحدہ	〃
فصل نون مع تاے قرشت	〃
فصل نون مع ثاے مثلثہ	〃
فصل نون مع جیم	〃
فصل نون مع حاے مہملہ	〃
فصل نون مع خاے معجمہ	〃
فصل نون مع دال مہملہ	〃
فصل نون مع ذال معجمہ	〃
فصل نون مع را مہملہ	〃
فصل نون مع زاے معجمہ	〃
فصل نون مع سین مہملہ	〃
فصل نون مع شین معجمہ	〃
فصل نون مع صاد مہملہ	〃
فصل نون مع ضاد معجمہ	〃
فصل نون مع طاے مہملہ	〃
فصل نون مع ظاے معجمہ	〃
فصل نون مع عین مہملہ	〃
فصل نون مع غین معجمہ	〃
فصل نون مع فا	〃
فصل نون مع قاف	〃
فصل نون مع کاف	〃
فصل نون مع لام	〃
فصل نون مع میم	〃
فصل نون مع نون	〃
فصل نون مع واو	〃
فصل نون مع ہاے ہوز	〃
فصل نون مع یاے تحتانی	〃
باب واو	〃
فصل واو مع الف	〃
فصل واو مع باے موحدہ	〃
فصل واو مع تاے قرشت	〃
فصل واو مع ثاے مثلثہ	〃
فصل واو مع جیم	〃
فصل واو مع حاے مہملہ	〃
فصل واو مع خاے معجمہ	〃
فصل واو مع دال مہملہ	〃
فصل واو مع ذال معجمہ	〃
فصل واو مع را مہملہ	〃
فصل واو مع زاے معجمہ	〃
فصل واو مع سین مہملہ	〃
فصل واو مع شین معجمہ	〃
فصل واو مع صاد مہملہ	〃
فصل واو مع ضاد معجمہ	〃
فصل واو مع طاے مہملہ	〃
فصل واو مع ظاے معجمہ	〃
فصل واو مع عین مہملہ	〃
فصل واو مع غین معجمہ	〃
فصل واو مع فا	〃
فصل واو مع قاف	〃
فصل واو مع کاف	〃
فصل واو مع لام	〃
فصل واو مع میم	〃
فصل واو مع نون	〃
فصل واو مع واو	〃
فصل واو مع ہاے ہوز	〃
فصل واو مع یاے تحتانی	〃
باب ہاے ہوز	〃
فصل ہاے ہوز مع الف	〃
فصل ہاے ہوز مع باے موحدہ	〃
فصل ہاے ہوز مع تاے قرشت	〃
فصل ہاے ہوز مع ثاے مثلثہ	〃
فصل ہاے ہوز مع جیم	〃
فصل ہاے ہوز مع حاے مہملہ	〃
فصل ہاے ہوز مع خاے معجمہ	〃
فصل ہاے ہوز مع دال مہملہ	〃
فصل ہاے ہوز مع ذال معجمہ	〃
فصل ہاے ہوز مع را مہملہ	〃
فصل ہاے ہوز مع زاے معجمہ	〃
فصل ہاے ہوز مع سین مہملہ	〃
فصل ہاے ہوز مع شین معجمہ	〃
فصل ہاے ہوز مع صاد مہملہ	〃
فصل ہاے ہوز مع ضاد معجمہ	〃
فصل ہاے ہوز مع طاے مہملہ	〃
فصل ہاے ہوز مع ظاے معجمہ	〃
فصل ہاے ہوز مع عین مہملہ	〃
فصل ہاے ہوز مع غین معجمہ	〃
فصل ہاے ہوز مع فا	〃
فصل ہاے ہوز مع قاف	〃
فصل ہاے ہوز مع کاف	〃
فصل ہاے ہوز مع لام	〃
فصل ہاے ہوز مع میم	〃
فصل ہاے ہوز مع نون	〃
فصل ہاے ہوز مع واو	〃
فصل ہاے ہوز مع ہاے ہوز	〃
فصل ہاے ہوز مع یاے تحتانی	〃
باب لاے مہملہ	〃
فصل لاے مہملہ مع الف	〃
فصل لاے مہملہ مع باے موحدہ	〃
فصل لاے مہملہ مع تاے قرشت	〃
فصل لاے مہملہ مع ثاے مثلثہ	〃
فصل لاے مہملہ مع جیم	〃
فصل لاے مہملہ مع حاے مہملہ	〃
فصل لاے مہملہ مع خاے معجمہ	〃
فصل لاے مہملہ مع دال مہملہ	〃
فصل لاے مہملہ مع ذال معجمہ	〃
فصل لاے مہملہ مع را مہملہ	〃
فصل لاے مہملہ مع زاے معجمہ	〃
فصل لاے مہملہ مع سین مہملہ	〃
فصل لاے مہملہ مع شین معجمہ	〃
فصل لاے مہملہ مع صاد مہملہ	〃
فصل لاے مہملہ مع ضاد معجمہ	〃
فصل لاے مہملہ مع طاے مہملہ	〃
فصل لاے مہملہ مع ظاے معجمہ	〃
فصل لاے مہملہ مع عین مہملہ	〃
فصل لاے مہملہ مع غین معجمہ	〃
فصل لاے مہملہ مع فا	〃
فصل لاے مہملہ مع قاف	〃
فصل لاے مہملہ مع کاف	〃
فصل لاے مہملہ مع لام	〃
فصل لاے مہملہ مع میم	〃
فصل لاے مہملہ مع نون	〃
فصل لاے مہملہ مع واو	〃
فصل لاے مہملہ مع ہاے ہوز	〃
فصل لاے مہملہ مع یاے تحتانی	〃
باب یاے تحتانی	〃
فصل یاے تحتانی مع الف	〃
فصل یاے تحتانی مع باے موحدہ	〃
فصل یاے تحتانی مع تاے قرشت	〃
فصل یاے تحتانی مع ثاے مثلثہ	〃
فصل یاے تحتانی مع جیم	〃
فصل یاے تحتانی مع حاے مہملہ	〃
فصل یاے تحتانی مع خاے معجمہ	〃
فصل یاے تحتانی مع دال مہملہ	〃
فصل یاے تحتانی مع ذال معجمہ	〃
فصل یاے تحتانی مع را مہملہ	〃
فصل یاے تحتانی مع زاے معجمہ	〃
فصل یاے تحتانی مع سین مہملہ	〃
فصل یاے تحتانی مع شین معجمہ	〃
فصل یاے تحتانی مع صاد مہملہ	〃
فصل یاے تحتانی مع ضاد معجمہ	〃
فصل یاے تحتانی مع طاے مہملہ	〃
فصل یاے تحتانی مع ظاے معجمہ	〃
فصل یاے تحتانی مع عین مہملہ	〃
فصل یاے تحتانی مع غین معجمہ	〃
فصل یاے تحتانی مع فا	〃
فصل یاے تحتانی مع قاف	〃
فصل یاے تحتانی مع کاف	〃
فصل یاے تحتانی مع لام	〃
فصل یاے تحتانی مع میم	〃
فصل یاے تحتانی مع نون	〃
فصل یاے تحتانی مع واو	〃
فصل یاے تحتانی مع ہاے ہوز	〃
فصل یاے تحتانی مع یاے تحتانی	〃

نام باب فصل وغیرہ	صفحہ
فصل خاصع دال مہملہ	۳۴۵
فصل خاصع ذال معجمہ	۳۴۶
فصل خاصع راے مہملہ	۳۴۷
فصل خاصع زاے معجمہ	۳۴۹
فصل خاصع سین مہملہ	//
فصل خاصع شین معجمہ	۳۵۱
فصل خاصع صاد مہملہ	//
فصل خاصع ضاد معجمہ	۳۵۵
فصل خاصع طاے مہملہ	۳۵۶
فصل خاصع ظاے معجمہ	//
فصل خاصع عین مہملہ	۳۵۷
فصل خاصع عین معجمہ	//
فصل خاصع غین معجمہ	//
فصل خاصع فا	//
فصل خاصع قاف	//
فصل خاصع کاف عربے	۳۵۸
فصل خاصع لام	//
فصل خاصع میم	۳۵۸
فصل خاصع نون	۳۶۰
فصل خاصع واو	//
فصل خاصع ہاے ہوز	۳۶۱
فصل خاصع یاے تحتانی	۳۶۲
باب قاف	//
فصل قاف مع الف	//
فصل قاف مع با	۳۶۴
فصل قاف مع تا	۳۶۵
فصل قاف مع ثا مثلثہ	۳۶۶
فصل قاف مع جیم فارسے	۳۶۸
فصل قاف مع حا مہملہ	۳۷۰
فصل قاف مع دال مہملہ	//
فصل قاف مع ذال معجمہ	۳۷۱
فصل قاف مع راے مہملہ	//
فصل قاف مع زاے معجمہ	۳۷۲
فصل قاف مع سین مہملہ	//
فصل قاف مع شین معجمہ	۳۷۳
فصل قاف مع صاد مہملہ	//
فصل قاف مع طاے مہملہ	۳۷۴
فصل قاف مع عین مہملہ	//
فصل قاف مع غین	//
فصل قاف مع فا	//
فصل قاف مع قاف	//

نام باب فصل وغیرہ	صفحہ
فصل کاف مع الف	۳۷۴
فصل کاف مع با	۳۷۵
فصل کاف مع تا	۳۷۶
فصل کاف مع ثا مثلثہ	۳۷۸
فصل کاف مع جیم فارسے	//
فصل کاف مع حا مہملہ	۳۷۹
فصل کاف مع دال مہملہ	//
فصل کاف مع ذال معجمہ	۳۸۰
فصل کاف مع راے مہملہ	//
فصل کاف مع زاے معجمہ	۳۸۱
فصل کاف مع سین مہملہ	//
فصل کاف مع شین معجمہ	۳۸۲
فصل کاف مع صاد مہملہ	//
فصل کاف مع ضاد معجمہ	۳۸۳
فصل کاف مع طاے مہملہ	//
فصل کاف مع ظاے معجمہ	۳۸۴
فصل کاف مع عین مہملہ	//
فصل کاف مع غین معجمہ	۳۸۵
فصل کاف مع فا	//
فصل کاف مع قاف	۳۸۶
فصل کاف مع کاف عربے	//
فصل کاف مع لام	۳۸۷
فصل کاف مع میم	۳۸۸
فصل کاف مع نون	۳۸۹
فصل کاف مع واو	//
فصل کاف مع ہاے ہوز	۳۹۰
فصل کاف مع یاے تحتانی	//

نام باب فصل وغیرہ	صفحہ
فصل کاف فارسی مع الف	۳۹۱
فصل کاف فارسی مع با	۳۹۲
فصل کاف فارسی مع تا	۳۹۳
فصل کاف فارسی مع ثا مثلثہ	۳۹۴
فصل کاف فارسی مع جیم فارسے	۳۹۵
فصل کاف فارسی مع حا مہملہ	۳۹۶
فصل کاف فارسی مع دال مہملہ	۳۹۷
فصل کاف فارسی مع ذال معجمہ	۳۹۸
فصل کاف فارسی مع راے مہملہ	۳۹۹
فصل کاف فارسی مع زاے معجمہ	۴۰۰
فصل کاف فارسی مع سین مہملہ	۴۰۱
فصل کاف فارسی مع شین معجمہ	۴۰۲
فصل کاف فارسی مع صاد مہملہ	۴۰۳
فصل کاف فارسی مع ضاد معجمہ	۴۰۴
فصل کاف فارسی مع طاے مہملہ	۴۰۵
فصل کاف فارسی مع ظاے معجمہ	۴۰۶
فصل کاف فارسی مع عین مہملہ	۴۰۷
فصل کاف فارسی مع غین معجمہ	۴۰۸
فصل کاف فارسی مع فا	۴۰۹
فصل کاف فارسی مع قاف	۴۱۰
فصل کاف فارسی مع کاف عربے	۴۱۱
فصل کاف فارسی مع لام	۴۱۲
فصل کاف فارسی مع میم	۴۱۳
فصل کاف فارسی مع نون	۴۱۴
فصل کاف فارسی مع واو	۴۱۵
فصل کاف فارسی مع ہاے ہوز	۴۱۶
فصل کاف فارسی مع یاے تحتانی	۴۱۷

نام باب فصل وغیرہ	صفحہ
باب لام	۴۱۸
فصل لام مع الف	۴۱۸
فصل لام مع باے موحدہ	۴۱۹
فصل لام مع تاے فوقانی	۴۲۰
فصل لام مع ثاے مثلثہ	۴۳۰
فصل لام مع جیم عربی و فارسے	۴۳۲
فصل لام مع حاے حطے	۴۳۶
فصل لام مع حاے مہملہ	۴۳۷
فصل لام مع دال مہملہ	۴۴۰
فصل لام مع ذال معجمہ	۴۴۱
فصل لام مع راے مہملہ	۴۴۲
فصل لام مع زاے معجمہ	۴۴۳
فصل لام مع سین مہملہ	۴۴۴
فصل لام مع شین معجمہ	۴۵۸
فصل لام مع صاد مہملہ	۴۵۹
فصل لام مع طاے مہملہ	۴۶۱
فصل لام مع ظاے معجمہ	۴۶۲
فصل لام مع عین مہملہ	۴۶۴
فصل لام مع غین معجمہ	۴۶۶
فصل لام مع فا	۴۶۷
فصل لام مع قاف	//
فصل لام مع کاف	//
فصل لام مع لام	//
فصل لام مع میم	۴۶۸
فصل لام مع نون	//
فصل لام مع واو	۴۶۹
فصل لام مع ہاے ہوز	//
فصل لام مع یاے تحتانی	//

نام باب فصل وغیرہ	صفحہ
باب میم	۴۷۰
فصل میم مع الف	۴۷۰
فصل میم مع باے موحدہ	۴۷۱
فصل میم مع تاے فوقانی	//
فصل میم مع ثاے مثلثہ	//
فصل میم مع جیم فارسے	//
فصل میم مع حا مہملہ	//
فصل میم مع خاے معجمہ	۴۷۲
فصل میم مع دال مہملہ	//
فصل میم مع ذال معجمہ	//
فصل میم مع راے مہملہ	//
فصل میم مع زاے معجمہ	۴۷۳
فصل میم مع سین مہملہ	//
فصل میم مع شین معجمہ	//
فصل میم مع صاد مہملہ	۴۷۴

نام باب فصل وغیرہ	صفحہ
فصل میم مع ضاد معجمہ	۴۷۵
فصل میم مع طاے مہملہ	//
فصل میم مع ظاے معجمہ	۴۷۶
فصل میم مع عین مہملہ	//
فصل میم مع غین معجمہ	۴۷۷
فصل میم مع فا	//
فصل میم مع قاف	۴۷۸
فصل میم مع کاف	//
فصل میم مع لام	۴۷۹
فصل میم مع میم	//
فصل میم مع نون	//
فصل میم مع واو	۴۸۰
فصل میم مع ہاے ہوز	//
فصل میم مع یاے تحتانی	۴۸۱
باب واو	۴۸۳
فصل واو مع الف	//
فصل واو مع باے موحدہ	۴۸۵
فصل واو مع تاے فوقانی	۴۸۲
فصل واو مع ثاے مثلثہ	//
فصل واو مع جیم عربی	۵۱۱
فصل واو مع حاے مہملہ	//
فصل واو مع خاے معجمہ	۴۸۷
فصل واو مع دال مہملہ	//
فصل واو مع راے مہملہ	//
فصل واو مع زاے معجمہ	//
فصل واو مع سین مہملہ	۴۸۸
فصل واو مع شین معجمہ	//
فصل واو مع صاد مہملہ	//

نام باب فصل وغیرہ	صفحہ
فصل واو مع ضاد معجمہ	//
فصل واو مع طاے مہملہ	//
فصل واو مع ظاے معجمہ	//
فصل واو مع عین مہملہ	//
فصل واو مع غین معجمہ	۵۱۶
فصل واو مع فا	//
فصل واو مع قاف	//
فصل واو مع کاف	//
فصل واو مع لام	۵۱۷
فصل واو مع میم	//
فصل واو مع نون	//
فصل واو مع ہاے ہوز	//
فصل واو مع یاے تحتانی	//
باب ہاے ہوز	۴۹۹
فصل ہاے ہوز مع الف	//
فصل ہاے ہوز مع باے موحدہ	//
فصل ہاے ہوز مع تاے فوقانی	//
فصل ہاے ہوز مع جیم عربے	//
فصل ہاے ہوز مع دال مہملہ	//
فصل ہاے ہوز مع ذال معجمہ	//
فصل ہاے ہوز مع راے مہملہ	//
فصل ہاے ہوز مع زاے معجمہ	//
فصل ہاے ہوز مع شین معجمہ	//

نام باب فصل وغیرہ	صفحہ
فصل ہاے ہوز مع صاد مہملہ	//
فصل ہاے ہوز مع ضاد معجمہ	//
فصل ہاے ہوز مع طاے مہملہ	//
فصل ہاے ہوز مع ظاے معجمہ	//
فصل ہاے ہوز مع عین مہملہ	//
فصل ہاے ہوز مع غین معجمہ	//
فصل ہاے ہوز مع فا	//
فصل ہاے ہوز مع قاف	//
فصل ہاے ہوز مع کاف	//
فصل ہاے ہوز مع لام	//
فصل ہاے ہوز مع میم	//
فصل ہاے ہوز مع نون	//
فصل ہاے ہوز مع واو	//
فصل ہاے ہوز مع یاے تحتانی	//
باب یاے تحتانی	۵۰۰
فصل یاے تحتانی مع الف	//
فصل یاے تحتانی مع باے موحدہ	//
فصل یاے تحتانی مع تاے فوقانی	//
فصل یاے تحتانی مع ثاے مثلثہ	//
فصل یاے تحتانی مع جیم عربے	//
فصل یاے تحتانی مع حاے مہملہ	//
فصل یاے تحتانی مع خاے معجمہ	//
فصل یاے تحتانی مع دال مہملہ	//
فصل یاے تحتانی مع ذال معجمہ	//
فصل یاے تحتانی مع راے مہملہ	//
فصل یاے تحتانی مع زاے معجمہ	//
فصل یاے تحتانی مع سین مہملہ	//
فصل یاے تحتانی مع شین معجمہ	//
فصل یاے تحتانی مع صاد مہملہ	//
فصل یاے تحتانی مع ضاد معجمہ	//
فصل یاے تحتانی مع طاے مہملہ	//
فصل یاے تحتانی مع ظاے معجمہ	//
فصل یاے تحتانی مع عین مہملہ	//
فصل یاے تحتانی مع غین معجمہ	//
فصل یاے تحتانی مع فا	//
فصل یاے تحتانی مع قاف	//
فصل یاے تحتانی مع کاف	//
فصل یاے تحتانی مع لام	//
فصل یاے تحتانی مع میم	//
فصل یاے تحتانی مع نون	//
فصل یاے تحتانی مع واو	//
فصل یاے تحتانی مع ہاے ہوز	//
فصل یاے تحتانی مع یاے تحتانی	//

تمام شد

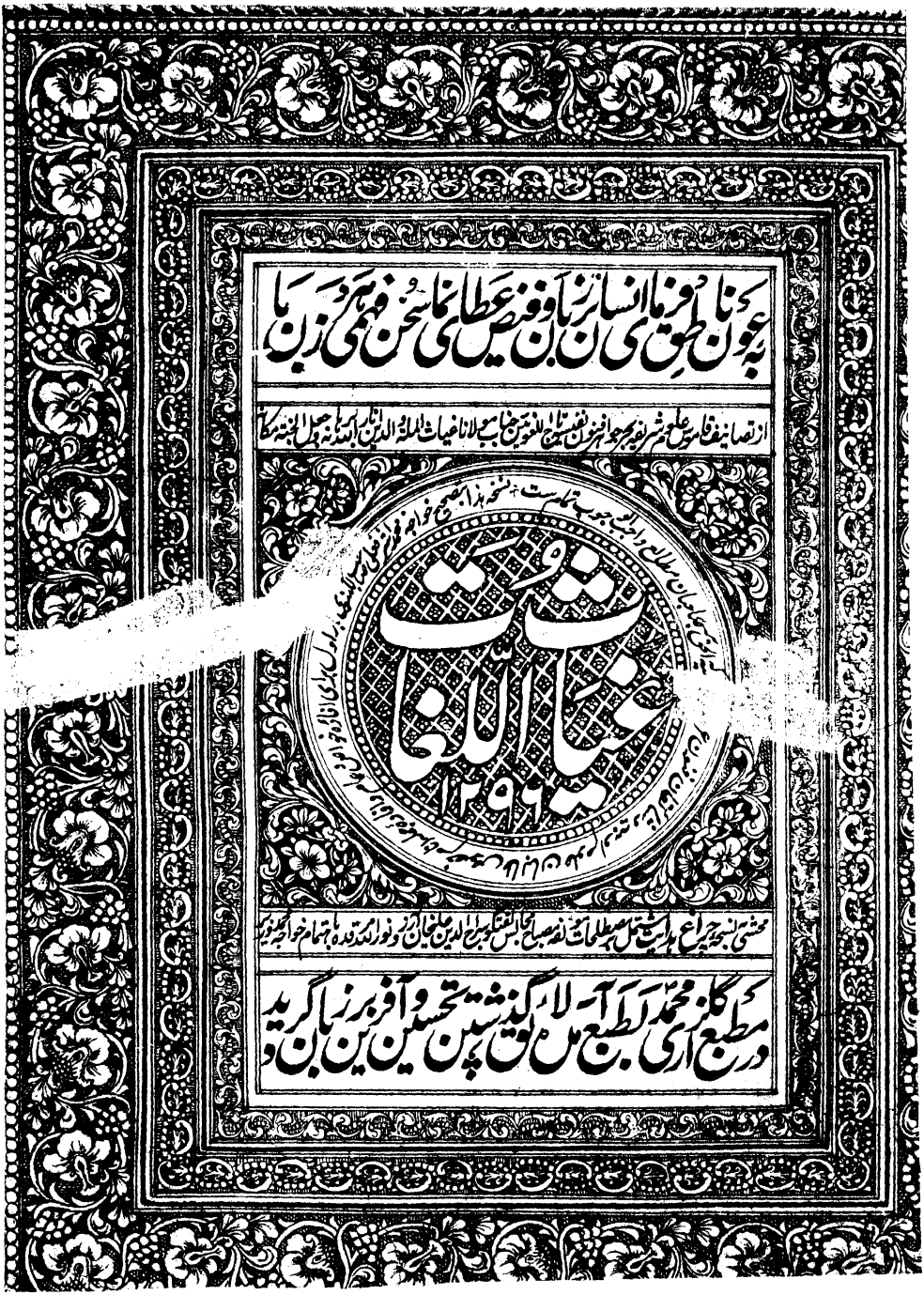
غیاث اللغات
۱۲۹۶

بسم الله الرحمن الرحیم

صراح لآلی بیان و مصباح جواهر نبیان حمد محمودیست که در یکتای قاموس اسم مشیت تاج اسامی ارباب فرهنگ ستوده و ثنای کارسازیست که در زمان گویا باحصای محامدش از فرط بیسامانی خویش دلتنگ به بلواح شموس معرفتش معدن قلوب بحر الجواهر عرفان و مفتقر عن التصل باحمد و ثنوار است آسان همین کشف بعض اسرارش و دولت جهانگیری بقدم میسر و شوسوار سخن بر کاب پویای مشق مؤید محظوظ و صولی فنیه رشید بلکه بر بزی فت مهذبیست که ره گم کردگان ظلمت آباد غوایت را بچراغ هدایت در شهرستان عنایت رسانیده و بی بصاعه وحی منزل که برثروت ساکنان بیع بیخ کفر منقطع گردانیده اشاعت انوار فیض مدار سراج اسلام موجب افتخار عرب بکعم و عجم بنسبا نم فردوس شمائم دین متینش باعث بهار عبیر مطلع نخب دیوان هنر و کدر بفرزانه تکمیل آرایش جان غمگین سروری و بلقمه مکرمه آل اطهار چهارشربت مدائح اصحاب اخیار دل حزین را تسکین اندوه خویش و در بیع بهر سو بگیرد و بیندو با وجود و بسر سیدن یکصد کتاب بطلب نرسیدند ناچار از بین همچنان ستکشاف آن نموده بجمیع تسهیل و تیسیر مبرز استعداد کتاب کافی بسکند و زاند الاضعف عباد رب العالمین محمد غیاث الدین بن جلال الدین بن شرف الدین اصلح الله لهم و نور بنا نهم سآن بلده مصطفی آباد عرف متعلق بگاه شاه آباد مکنوسر کار بمنسل فتح صوبه الهٔ الخلافت شاهجهان آباد باوجود وفور علائق و کثرت افکار و ازدحام درس تدریس طلباء و اشتغال تالیف و تصنیف بعض کتب مثل مفتاح المکنوز شرح سکندر نامه و نسخه باغ و بهار و انشاء غزلیات و قصائد و غیره و عرصه چهارده سال بدیباچه مسهل عام فهم کتابی لطیف منوده که شمه ملت بتحقیق ملیه و صناعات مفرده و بعضی از اقوال عربیه و فارسیه و ترکیه که کنایات و اصطلاحات و مباحث بعض علوم که در کتب متداول گاستان و بوستان سکندر نامه یوسف زلیخا حاوی بی نظیر نگ عشق غنیمت و انشای آقای اسدی و انشای ابوالمعانی و انشای منیر و انشای جامع التوابین خلیفه شاه محمد قزلباش و نامه شخصی طوطی مقیاس الدین نخشبی و بهار دانش عنایت الله سدوره و ارد عبدالله اسیر بالشوی و مجمع اصناف نظام الدین احمد و مقامات ابو نصر فراهی و انوار سهیلی حسین واعظ کاشفی و یکصد کتاب علامی و ابوالفضل و انشای جلالیر و غیره و نیز از سیر کتب فیاضی و کاشفی و مخزن اسرار و آصفی و مثنوی و دیوان حکیم سنائی و دیوان جمال الدین عبدالرزاق و قطعات قوام الدین حسن و دیوان انوری و مجموعه اثنی عشر و تحفة العراقین و قصائد زاهدی و قصائد انوری و مجموعه قطعات کسری و مجمل کاشفی و میخانه و نامه ملا وحشی و رسائل حکیم شفائی و حسن عشق و فتاح الفتوحات عالی و قصائد و مثنوی بدیع جاج و دستور مولوی روم و اخلاق ناصری و شرح نصیر الدین طوسی و دیگر کتب فارسی که بلیغه و غیره و صحاح اکثر لغات و امهات و اغلب اصطلاحات محقق تدقیق این حقیر حرر بعد

لسان بلغت کتفا نکرده بنراسی و سنجوانیا نموده شد بتماس شیخ عبد الدین محمد خیر آبادی صحی ہوئے ہر دو صراح و الفضل محمود کتاب الغات لادوف محمد و کتاب الغات
رشیدی عربی نیز گردیدند و بحر الجواہر محمد بن یوسف صاحب البیاب جلال الدین سیوطی و کشف اللغات محمد عبد الرحیم و مراد الافاضل شیخ محمد و مؤید الفضلاء محمود و الغات الغنی عبد الغنی
و فرہنگ جہانگیری ابن قاسم حسینی تغلق بربان فرہنگ جہانگیری جمال الدین حسین انجو و رسیدہ فارسی بالا عبد الرشید مذکور و بحر الجواہر و التحفہ الجلالیہ غیاث الدین علی آصف آزاد
مصطفی الشعرا و ارشد بحور الغات بہار عجم محمد و بہار فرہنگ سروری جلال محمد و سنگلاخ و مجمع شرح مقامات حریری رسالہ عربی عبد الرشید و مجمع الغات الفضلاء
مبارکہ شعر الشعرا و جامع الباسط و جہانگیر نامہ ابو نصر فراہی ابو الحمد محمد بن خلیفہ نشت بیاض و دیوان یوسف بن ناصر نظام ہروی و جہانگیر نامہ لادوی و بعض تعالیق شیخ حسینی بن خلیفہ
و مدار کتب بحر الجواہر مہذب اللغات فعالیل الفنون زبدۃ الفوائد و اکلیل کبیری تقویم البلدان محمد و اللہ اعلم و سال او ہام الخواص محمد بن جمال حسینی بن سائل نحو و اعداد و فصول اکبری
و بہار دانش و کتب علم ریاضت طالب سائل عروض و سنجی و نجوم و تواریخ و تذکرہا شعرا و غیرہا اللغات یا شد تا ریسیت و درسند یا گرتب کہ بیان آنہا موجب تطویل ست و حروف لغت را باب حروف تہجی را
تقریر ساخت و بہجت زور یا فتن لغت مطالب غایت ترتیب حروف آخر تہجی پرداخت و در بعض جا بارعایت سانی تقدیم و تاخیر حروف نموده و جا بجا سند مختصر عرضہ داشت تا کہ لغت
از ان تحقیق سرمدہ مرقوم گردد و بعضی جا این التزام ترک نمود شده بہت و اتفاق و اتفاق کتب ہمہ میان ساخته و بہر دو یا زیادہ لغت ترکی یونانی و سریانی و ہندی و معرب کتابت
اشارت لغت و چون بسیط موالف فصل لغت عربی و فارسی را علی وجہ نوشتن تعوالست اند راعتبار شباہت لفظ عربی و فارسی علامت بیان کرده بعضی بعضی نشان آن فارسی
یا لہ اج تنجیب یا کتر ابحر الجواہر یا شعر عربیست و اگر سند آن از جہانگیری یا رشیدی یا برہان یا بحر اللغات یا شد تا ریسیت و درسند دیگر تب احتمال ہر دو زبان یا لغت از چہ
چند آثار و علامات دیگر بیان کرده می آید بدانکہ بعضی کہ در آن حرفی زیادہ و نقصان نکنند کہ نہ ہمشکلہ و ہمسان صاد و ضاد و طا و ظا و عین و ہمزہ و قاف باشد آید عربیست مگر آنکہ بعضی
و آخر آن زوائی یا ل مفتوح باشد عربیست دیگر آنکہ بعضی کہ بالش ہمزہ کہ بالف شہرت دارد واقع شود و اول حرف آخر غیر الف باشد عربیست مگر آنکہ بعضی کہ بعد الف ہمزہ کہ مشہور بالف
ستانیہ شود یا ہمی فوقانی یا سہ حرف اصلی است کہ ہیچ یا شد دیگر آنکہ ہر کلمہ بروزن فکر شکر یا بروزن فاعل یکسر عین باشد اکثر چنان است کہ عربی باشد بعضی کہ در آن یکی از علامات مذکورہ
یا نہ نشود بحمل کہ فارسی باشد و ہر لفظ کہ در آن با فارسی و چیمانی زای فارسی و کاف و گاف و یا و دیگر حروف کہ مخرج آن عجمی بود و حرف ساکن باشد فارسیست و اگر ساکن لفظ
بہ تخفیف اختصار لفظ لغات و غیرہ حذف کرده چنانچہ کشف اللغات منتخب اللغات و بعضی مواضع مؤلف الفضلاء را بجای کشف اللغات و منتخب اللغات و برہان مؤید مدار نوشتہ

چون این کتاب نجم الدین ابو نصر کتاب غیاث اللغات موسوم بہت در سنہ یکہزار و دو صد و چہل و در سنہ یکہزار و صد و سیزدہ لغت را تخمین الیہ السلوک عجب رسیدہ و شہود و طبوعہ گردید
اول سپاس نامتناہی و ثنای بی قیاس ذات واجب الوجودی را کہ عقول الفضلا و شموس علوم عقلا چاہ ظلمات ہجائب نظام عجائب ترتیب و تنسیق و تحسین و تزیین کتب لغات و تحریر و تسطیر
مادہ یا وجود و مدد سپاہ نقطہ بی دشتہ با طراف بروند چون اتفاق نظر تالی اثنا و تسعہ سابق بجری و محو اثبات و زیادت و نقصان توقع آمد و نمیماہی پیچ متنفس
اصلاح نیز نشدند امید از اہل انصاف نیز آنست ہر جا کہ در ین کتاب نقصانی پدید آید مفوض و اشتہ صحاسازند و ذہن ما از ان طاز خست جزیرہ ایجاد و ہمہ ایجاد و ہمہ ایجاد

باب الالف الممدودة

فصل الف ممدودہ مع الف بآئیہ مسکندر چون سکندر شہر مسکندر یہ سر حد فرنگ ست کہ در آن شہر بر کنارہ دریا آئینہ گاہی سنوشن ایلہ آن ہا نہادہ کردہ
و آئینہ از حکمت طلسم ساختہ بودند کہ ہر کہ از فراز دریا بآن آئینہ دیدہ فوج مسکندر آگاہ گردانیدہ و بایا ہمہ بر ایشان شبخون نکردند و ہیچ دشمن بر ایشان غلبہ نکردند و ہیچ
آدمی شہر مسکندر یہ ہلاک نشدند آن آئینہ را میان بلانہ نہادند چون آئینہ را از دریا بر آوردہ منزل نشست و از آنجا نہضت کردند ایشان آن شہر را یافتند و کشف
و بربان قاطع بجیم عجمی ست کہ در شہر اسکندر یہ بنا کردہ و بلند و عظیم ساختہ بودند و اسکندر منار و عظیم ساختہ بود بر سر آن آئینہ نصب کردہ بودند تا ہر کہ از دریا آمدی
چون دیدبان آن منار بدیدی آن آئینہ را بنمودی تا لشکر مسکندر بر ایشان شبخون نکردی و ہیچ دشمن بر ایشان غلبہ نکردی و ہیچ کس را ہلاک نکردی و ہیچ شہر را خراب نکردی
بسبب آن آئینہ ہمہ را ایمن داشتی و آن آئینہ را بر بالای منار نہادہ بودند و آن منار را بر بالای کوہ بلند ساختہ بودند و آن کوہ را بر کنار دریا نہادہ بودند و آن دریا را بر کنار شہر
مسکندر یہ نہادہ بودند و آن شہر را بر کنار دریا نہادہ بودند و آن دریا را بر کنار زمین نہادہ بودند و آن زمین را بر پشت ماہی نہادہ بودند و آن ماہی را بر پشت گاو نہادہ بودند
و آن گاو را بر پشت ماہی نہادہ بودند و آن ماہی را بر پشت گاو نہادہ بودند و آن گاو را بر پشت ماہی نہادہ بودند و آن ماہی را بر پشت گاو نہادہ بودند و آن گاو را بر پشت ماہی نہادہ بودند

از خال آمد و سیف الله عماد آباد آئین زیب آرائش وطرز و دستور از برہان و برہانی گرفتن و داشتن و بستن و نہادن و کردن و ساختن و ساز کردن قیاز کردن مستعمل ست آئینہ پیش خس و خاشاک و حالت بیہوشی تمام آئینہ پیش نفس گذاشتہ حال متنفس یافت کنند اگر آئینہ مکدر شود زندہ ست والا مردہ آئینہ مرکب از آئین یعنی زیب و آرائش و ہائی نسبت چرا نمی بینی آئینہ زیب و آرائش میکنند یا آنکہ در اصل آہنینہ بود و آہن بیان گیلان آہن گویند و ظاہر ست کہ آئینہ در اصل از آہن ساختہ شدہ بود از بہار عجم آئین بندی زیب و آرائش کردن چہ بود باز از شہر ہا بہنگام قدوم سلاطین کنند از رشیدی **فصل الف ممدودہ مع بای موحدہ**

آبا پدران این جمع ابست کہ در اصل ابو بود و او مفرد و جمع ہمزہ شدہ آبا گشت **آب** فیض و عزت خوبی و رونق درخشندگی و تیزی تیغ و طرز و روش و نام ماہے و آن ماہ بہادون کہ ماہ ہندیست با ندک تفاوت مطابق اردو نیز لفظ آب آبکہ کلہ نسبت چون سرداب و مقرابی یعنی مخزانہ و گورآب گیر را بجائے قاف کہ بمعنی گنبد بر سر مقابر سازند از لطائف شرح نصاب و شمسی بہار عجم **آب طرب آب آبدست** یعنی وضو و آنجائی آب و یعنی رونق کار و صنعت از شرح ان السعدین بہار عجم **آب لوح** آہ معرف و جمع عربی یعنی قند و بیذ زیر آمدہ و بالضم معرب آن از رشیدی و برہان **آب سرخ** شراب سرخ **آب منجمد** یالہ بلور **آب وار** یدہ یا تر و آن آب در پردہ و شیشہ کہ نابینا میگرداند از بہار شربت و برہان **آب سند** بکسر سین ہملہ و سکون نون در بے آبگ آب در جگر ندارد یعنی مفلست از رشیدی و برہان **آب و نیفر** ان ہملہ و سکون ہا ے مجمعہ و نون و گاف آب کہ پہنان زیر آن آبہاری باشد بالضم ابین یعنی آوردہ و ظرفی تنگ سر کہ در تہ آن سوراخ ہا باشد کہ بہندی آنرا بچکو گویند از چراغ ہدایت عجم **آنجو** بمعنی نصیب و قسمت یعنی رود خانہ و تالاب کہ مردم و بہائم از آنجا آنجو نمایند از برہان **آباد** ضد ویران و معنی آوین و تاسیس آباد ان علیہ البادست از بہار عجم **آب گور** بیمار کنزول آب در پردہ چشم کہ نابینا میگرداند از چہار شربت و برہان **آنجو** بمعنی نصیب و قسمت و معنی رود خانہ و تالاب کہ مردم و بہائم از انجا آنجو نمایند از برہان **آبار** بر وزن بار بمعنی سر بستہ و در بے جمع بیر کہ بمعنی چاہ ست بلغت بکالی و ہم بمعنی از برہان **آمار** ریست و در کشمیر **آشنجور** ریزہ ایست شبیہ بمعمولہ ادویہ و بمعنی قسمت محل اتحاد و جائی آنجو زدن مردم و حیوانات از بہار عجم **آبشار** رہگذر آب از بالا بہ نشیب ز بر زیر رود آب **آبکو** بکاف عربی کسیکہ مردم آب نابینا و اشفتہ میگرداند از بہار عجم **آب انگور** زیر آب انگوری **آب انار** شراب سرخ از شرح سکندر نامہ **آب خضر** آبحیات **آبگیر** بکاف عربی تالاب و حوض آب رشیدی و کشف برہان **آب خیز** بمعنی موج یعنی ہنگام جوان کہ نہ آب آید از رشیدی **آب باز** بمعنی شناور **آب شیراز** شراب از بہار **آبگردش** بیمار کہ از خوردن آبہا مختلف خصوصاً سفر ہم سد و معنی رونق و قسمت از بہار عجم **آب رنگ** سفید و شنگرف و روغن کہ بر آب اصفہانی نگارند بہرہ البتہ آنرا گلگونہ و غازہ گویند شرح بیان حافظ از بہلول **آب خشک** پالہ بلور **آبسال** بسین ہملہ بمعنی باغ و ابادانی **آب و گل** بکاف فارسی کنایہ از قالب بشر **آب اصرام** شراب **آب آبینہ** رنگ خوردن و زدن ہمیست کہ در وفا شخصیکہ بسفر میرود چند بر گ سبز بر آئینہ گذاشتہ آب بدان ریزند کہ بسلامت باز آید از چراغ ہدایت **آب زنی** رنگ خوردن و گریستن **آبینہ و چشم تر کردن** آبینہ و آئینہ زنی داشتن این ہر اصطلاحات شگون و در سیدن از سفر و اعتماد بر مصطلحات **آبتین** بر وزن آہنین نام پدر فریدون از بہانگیری و رشیدی **آبسالان** بمعنی باغ از برہان **آبدستان** آنچہ بدان وضو کنند آبدست بمعنی وضو الف و نون بر آن نسبت **آبان** نام ماہ شمسی آن مہ تمامی آفتاب در برج عقرب و آن ماہ ہندیست کہ اگہن با ندک پیش و پس مطابق دارد و در ہنگام زمستانی رسد تا لفظ عقرب **آبدان** تالاب بمعنی ظرف آب از برہان **آب فتہ** در جوآمدن بعد از زوال نعمت از سر فکر میا شدن آبرو شن اصطلاح رونق آب آبشن شرم تند آب میلی ام خوردن مطلق العنان خود سر عاشق کردن **آب سبد** کردن اکتساب بیفائدہ **آب جا** دیدان تحیات آب از دہان فتن بدیدان دیدن کنایہ از آب جستن با دیدان آب بدست دیا گسی بختن و کردن کنایہ از عذر منکاری و کردن آب بر یکاہ انداختن منکاری و حیلہ گری آبچشیم کسی گردیدن ترسانیدن آب بر یکسی شستن و نشاندن آب بر بریسمان بستن تالاشی مجہول و صول بخود نمودن اصطلاحات آنجو زدن اندک نوقف کردن از شرح سکندر نامہ **آب نخوردن** ننگ کردن از رشیدی و برہان **آب و عن** تکلف کردن و بخن آب الی الفتا **آب گرفتن** بیمار کہ از فساد آب پیدا شود **آب روی کار آوردن** رونق و خوبی در کار پیدا کردن **آب عزت** اعتماد حاصل نمودن **آب ہا** حج کردن یعنی تحمل کردن شرح قران السعدین **آب ندان** تمنای اعلی و اتفیس بجائی از شرح یعنی منفعت و منفعت

برهان اصطلاح فارسیان بمعنی دلیل و حجت و آن چیزی است که مدعا بدان ثابت شود و بمعنی روشنی و شعاع آفتاب و ماه و چراغ و امثال آن نیز آمده و بمعنی ظاهر و هویدا و آشکار نیز هست و بمعنی سخن راست و درست و بی شک و شبهه و بمعنی حکم و قضیه و قیاس نیز آمده و بمعنی نام کتابی است در لغت فارسی که مؤلف آن محمد حسین بن خلف تبریزی متخلص بالبرهان است و بمعنی نام قلعه ایست در هندوستان و بمعنی نام شهریست در ولایت دکن و بمعنی نام پادشاهی از پادشاهان دکن و بمعنی نام شهریست در ولایت روم و بمعنی نام شهریست در ولایت ماوراء النهر و بمعنی نام شهریست در ولایت ری و بمعنی نام شهریست در ولایت شام و بمعنی نام شهریست در ولایت عراق و بمعنی نام شهریست در ولایت فارس و بمعنی نام شهریست در ولایت کرمان و بمعنی نام شهریست در ولایت مازندران و بمعنی نام شهریست در ولایت هرات و بمعنی نام شهریست در ولایت یزد و بمعنی نام شهریست در ولایت یمن و بمعنی نام شهریست در ولایت یونان و بمعنی نام شهریست در ولایت هند و بمعنی نام شهریست در ولایت ترکستان و بمعنی نام شهریست در ولایت خراسان و بمعنی نام شهریست در ولایت مصر و بمعنی نام شهریست در ولایت مغرب و بمعنی نام شهریست در ولایت مکران و بمعنی نام شهریست در ولایت نیشاپور و بمعنی نام شهریست در ولایت هرمز و بمعنی نام شهریست در ولایت یمن و بمعنی نام شهریست در ولایت هند و بمعنی نام شهریست در ولایت ترکستان و بمعنی نام شهریست در ولایت خراسان و بمعنی نام شهریست در ولایت مصر و بمعنی نام شهریست در ولایت مغرب و بمعنی نام شهریست در ولایت مکران و بمعنی نام شهریست در ولایت نیشاپور و بمعنی نام شهریست در ولایت هرمز

فصل الف ممدوده مع تاء فوقانی و آتشی

آب بر وزن اب بمعنی مشهور است و آن جسمی است سیال و رقیق و بی رنگ و بی بو و بی طعم و بی شکل و بی وزن و بی حجم و بی مکان و بی زمان و بی جهت و بی صفت و بی کیفیت و بی کمیت و بی ثقل و بی خفت و بی حرکت و بی سکون و بی ابعاد و بی اجزاء و بی اعضاء و بی جوارح و بی حواس و بی ادراک و بی شعور و بی عقل و بی فهم و بی علم و بی قدرت و بی اختیار و بی ارادت و بی محبت و بی عشق و بی شوق و بی ذوق و بی وجد و بی حال و بی مقام و بی سیر و بی سلوک و بی جذبه و بی فنا و بی بقا و بی وصال و بی فراق و بی تجلی و بی تجرد و بی تعلق و بی تعین و بی تشخص و بی تکثر و بی وحدت و بی کثرت و بی وجود و بی عدم و بی ممکن و بی واجب و بی حادث و بی قدیم و بی مخلوق و بی خالق و بی مربوب و بی رب و بی عبد و بی معبود و بی عابد و بی مسجود و بی ساجد و بی راکع و بی قائم و بی قاعد و بی مضطجع و بی متکی و بی متوسد و بی متربع و بی متورک و بی متمکن و بی متحیر و بی متفکر و بی متذکر و بی متیقظ و بی متنبه و بی متوجه و بی متحرک و بی ساکن و بی متحرک و بی ساکن و بی متحرک و بی ساکن

گرفتاب و باد و آب آتش ست انجمانگیری و مدار و شیک و برهان در سراج نوشته که آتشیک اصل ست و آتش مبدل شده و ب آ خ

امین کسی و آرایش و بهار عجم و بهار عجم و بهار عجم

حیات الغات

آب بر وزن باد معروف و بمعنی رونق و روی و آبرو و عزت و حرمت و شرف و مجد و ناموس و نام و ننگ و عار و شرم و حیا و عرق و شراب و نوشابه و مروارید و دندان و تیغ و شمشیر و جوهر و گوهر و نیز بمعنی آبگینه و شیشه و بلور و ابر و باران و آبگیر و آبگینه و شیشه و بلور و ابر و باران و آبگیر و آبگینه و شیشه و بلور و ابر و باران و آبگیر و

آگیندن بکاف فارسی بر کردن آگاهی بلفظ آمدن آوردن ودرآشتن وداون بافتح بروزن ستمل ست از بهاعجم **فصل الف محدود مع الالام آل** بفتح اول ومد ثانی ولام نعمتها جمع الاکه بکسر اول بمعنی نعمت ست **آل** بفتح اول ومد ثانی ولام خانه بخشیدن زمین وجاگیر کسے را نسلا بعد نسل چه آل در عرب بمعنی فرزندان واهلخانه وپیران آمده منتخب **آل عبا** باضافت وفتح عین مهملة وباے موحده عبارت از حضرت فاطمه وعلی وحسنین رضوان الله علیهم چه عبا بمعنی گلیم وچادر باشد منقولست که روزی حضرت صلے الله علیه وآله وسلم چهار تن مذکور را طلبیده عبایکه مخطط بود برخود وبرایشان کشیده آیه تطهیر را خواند مراد از آل اینجا مستعمل عرب ست وجا نظر باستعمال عرب نسبت بدو وجه لفظ **آل** مضاف ساز ند مبدوے بالعقول فقط ولفظ اهل مبدوے بالعقول وغیر العقول نیز **آلت** بمعنی دست افزار لفظ عربیست چنانکه در هندوستان این لفظ بمعنی قضیب شهرت دارد وظاهرا در ولایت مستعمل نباشد مگر در کلام طنز آلت مردی واقع شده از بهاعجم **آلات** جمع آلت وآن چیزی ست که بدان کاری وچیزی سازند **آلاف** بزاران جمع الف **آلنگ** بفتح لام وسکون نون باغنه وکاف فارسی لفظ ترکیست یعنی سبزه زار وچراگاه ومحرر اللغات **آل** بر وزن سیب یک سرخ وسپ بود ونوعی از شترِ خوب خیمه نام شهرے که زمان نور انبیده را باشد وجهانی بار یک که بدان جامه سرخ کنند از برهان وسرخ اللغات ومولف انند آل بمعنی سرخ ومهر باد شاه در لغات ترکی دیده ست ودر بهاعجم نوشته که ترکی سهر باد شاهان را گویند شاید در قدم مهرداد شاه پیشجین بیکرد باشد وال تا بمعنی بخشیدن ومن جاگیر ست کسی را نسلا بعد نسل بصیغه امر لفظ آل عربی باشد ولعربی یعنی فرزندان واهلخانه وپیران کذائی المنتخب **الم** بفتح لام ومیم ودر رسیده **الام** بمعنی در رسیدن وبرخوردن **الفتن** بضم لام بمعنی تشفق از برهان **الفته** بضم لام ومد فارسی نوقانی نه شتر بالوجه نام هبود ات که بیترین ولد نباشد **آلچی** گیرنده وستاننده لغات ترکی **فصل الف مدود مع الیم آما** صیغه امر ست از آمدن بمعنی بیا پس اگر ترکیب سم معنی هم فاعل بعد بمعنی آینده وبرگشنده **آماج** نشانه تیر وتفنگ زبان وشنیدنی بعض تفنیق نشستن از کمان بیرون رفتن تیر وتفنگ نصب کنند واین لفظ ترکیست **آماجگاه** بکاف فارسی ملیوس نشانگاه از بهاعجم **آمر** بسم بمعنی امر کننده یعنی حاکم **آمده** بمعنی وارد وحاضر شده **آمیغ** بفتح میم وسکون تحتانی وغین معجمه بمعنی آمیزش دل را بمعنی معجمه وعین مهمله بمعنی آمیزش استعاره کرده اند مثنوی وبرهان **آمال** بروزن فعال جمع امل بالفتحتین بمعنی امیدست از بهاعجم **منتخب آمل** بسم نام شهریست از مازندران ومرآن دامغان وسرخ اللغات آمونتن بالام ونون ساختن وبنا کردن ومانند آن از بهاعجم **آمین** بسم فعلست بمعنی قبول کن عالما بالاجماع **آمدآمد** بسم دو مرتبه آمده ترکیبیست که بکسے گویند زود زود بیا ساختن خواندن دعا ست ومؤید برهان بگیری وبرهان **آمنه** بکسر سم وفتح نون وسم والله اعلم نام حضرت رسول صلے الله علیه وسلم مادر ایشان **آمیختن** بمعنی مخلوط شدن وبهم رسیدن **آمیزش** بمعنی مخلوط شدن وبهم رسیدن **آمیزگار** بکاف فارسی ملیوس آمیزنده **آمیزه** بمعنی آمیخته **آمیزیدن** بمعنی مخلوط شدن وبهم رسیدن **آمیزیده** بمعنی آمیخته **آمیزیدگی** بمعنی آمیزش **آمیزگاری** بکاف فارسی ملیوس آمیزش **آمیزنده** بمعنی آمیزگار

چو گلشن سبز کاری بر آورد ... گل ... و نصف ... خان ... شیرین خسته گوید بیت ... لب کوزه ... و ... فصل الف ممدوده مع ها آها کالیب که بوقت خوش آن چیز استعمال کنند ... آهن ربا معرب ... معامله گفتگو آهن خودی که ... آهنگ ... آهنگ ... آهنگ

و فقیر مولف گوید کہ چون طائر مذکور گردہ گیرندہ باشد اگر باین مناسب طائران مذکور را با ابابیل نگفتہ باشند شاید کہ درست باشد **ابن السبیل** مسافر چون مسافر از یک منزل سد لذا بمنزل دوم نسبت کردند او را بسوے راہ از شرح مقامات حریری **ابہام** بالکسر پوشیدہ و گفتن و پوشیدہ گذاشتن و درست نہ دانستن در سخن از لطائف و کنز **ابراہام** بالکسر استوار کردن و استوار آوردن و طول کردن از کشف و ورکنز استوار کردن و ساختن نافتن ریسمان و یوسف شارح نصاب بمعنے دو تو کردن ریسمان نوشتہ و در مؤلف بہ ہمین درست **ابتہاج** اندک خندہ کردن بے شگفتن مجازاً **ابریشم** بالفتح اول و یای مجہول و میم ثانی معجمہ بر وزن ابرہان و بہائم و بعربی آبریسم ہست کہ بکسر اول و یای معروف و فتح سین بہمالہ باشد کذا فی الصراح و این لفظ سواہی بمعنے مشہور بمعنے تارہاے سازینہ آید چہ از ابریشم ہم تارہاے ساز میسازند کذا فی الرشیدی و بعجائب عجم **ابکم** بفتح اول و سوم بمعنے گنگ کہ از ادا و کلمہ کہ قبل از خستہ نقرہ بادشاہ بلخ بود و نام ایشان ابریسم ست نام پدر ایشان ابرہم از لطائف و غیر آں **ابو القاسم** کنیت حضرت مصطفے صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم چہ ایشان را نام فرزند آن حضرت مسمے بہ قاسم بود کہ بطفلے وفات یافتند **بابان** بالکسر تشدید با موحدہ ہنگام و وقت انتخب بمعنے ابر سیاہ ست کہ از ابو ریحان بیرونی گویند **ابن سیرین** بکسر سین مہملہ از اکابر التابعین ماہر در علم تعبیر خواب **ابن اللبون** بفتح لام بمعنے موحدہ شتر بچہ شیر خوار از لطائف **ابقاے ماکان** بکسر اول باقی داشتن آنچہ کہ بود **ابر وزدن** رضا دادن از مصطلحات **ابجد روان ساختن** الف با تا خواندن از مصطلحات **ابرو نازک و تنگ کردن** نازو غرور نمودن از مصطلحات **ابرہ** بالکسر سون و مثل زشرہ و نصاب بالفتح در قاموس بمعنے ابر مردہ نیز آمدہ و آن چیزیست مشابہ بمد و لعاب جاذب باشد و بمعنے جانب بلالی جانبہ و تو مثل تمام و غیرہ و این ماخوذ از ابر ہست و مثل ثمر و ثمرہ نصاب بالفتح در قاموس بمعنے ابر مردہ نیز آمدہ و آن چیزیست مشابہ بمد و لعاب جاذب باشد و بمعنے جانب بلالی جانبہ و تو مثل تمام و غیرہ و این ماخوذ از ابر ہست و الفتحتین تخفیف بر لشد کہ ترجمہ علی ست الف زائدہ در آخر نسبت چون تو اے حرکات در قاموس بتقلیل نبود لذا لفظ ہر دو لفظ زائی را بجہت تخفیف ساکن کردند **ابجرہ** بالفتح و سکون جیم و فتح موحدہ و سکون راے مہملہ مفتوح بمعنے تجارات **ابنیہ** بالفتح و وزن بمحسوس و فتح و تخفیف یا جمع بناء کہ بمعنے بنا باشد **ابعاد ثلثہ** بالضم طول و عرض و عمق کہ گویند یعنی مراد از ست طرز از کشف **ابو بجمہ** بفتح نون معجمہ و سکون جیم کنیت پسر حضرت عمر رضے اللہ عنہ و بعضی گویند کہ آوز اگرنہ او بوجہ حضرت عمر ہر وحدہ جاری کردند از حضرت صدیق بمعنے **ابو** تمر خورد و بود **ابلہ** بالفتح و یای ملفوظ ہمزہ از کنز **ابن** بہ بقہ بفتح تا و فتح یای موحدہ و دون مشدد مفتوح و قاف کنیت سخرہ **ابن مقلہ** بضم میم و سکون قاف و فتح لام مردی خطاط کہ تتابع سہ صد و دو ہجری از خط معقلی و کوفی و غیر آن خط خاص اختراع نمود و بہ بیست حروف طرز خاص قرار داد و ہمہ آن شش خط را بین شش خط ابن مقلہ توقیع بتحقیق و توقیع و ریحان و رقاع و جلالیان عمر ہر را یام ہستہ اند و دو خط دیگر بنسبت یکی بتوقیع و دیگر بنسبت ریحان توقیعی ہم منقلین ابن الفتح و قلمین ہستہ اند و ابن مقلہ بیست حروف را بہ ت

تیغ از برہان الاتحاد بالکسر تشدید تا و فوقانی مکسور و قاف ساکن و سوزن عمیق بمعنے برگرفتن انتخاب بجای یکدیگر و در اتفاق بمعنے گردن نظام الاتفاق بکسر اول و کسر سیم و سکون ثانی و ثالث و فوقانی بمعنے ترکی کردہ کہ صیغۂ ضمیست یا دات اتباع بروزن انواع بمعنے پیروی کردن الاتباع بکسر اول و ثالث و سکون ثانی و فتح رابع و عین مہملہ بمعنے پیروی شدن و نام فخر چشم کہ ضعف ابصار و ادراک معروف و بلغت اطراف بالکسر بروزن اشغال بمعنے تحفہ دادن انتخب الاتصاف بکسر اول و ثالث و فوقانی مکسور مشدد و صاد مہملہ مفتوح و صفت کردن و بصفت موصوف شدن از منتخب اتلاف بالکسر مصدر کردن و ہلاک کردن از منتخب الاتفاق بالکسر بمعنے وقوع شدن کاری بی سبب اتاق بضم لفظ ترکیست بمعنے خانہ و حجرہ و بجای قاف عین مہملہ نیز آمدہ و اصطلاحات و لغات ترکی اکثر بالفتح ترکان کہ قومی از مغلان باشند و بجای الف بمعنے پیاسیان و بجای ہا بمعنے خواہی و امثال آن مثل صراح وغیرہ اتابک بفتح اول و ثالث و سکون ثانی و فتح رابع و ضم لفظ ترکیب بمعنے استاد و مہتر و در رشیدی مرقوم ہست کہ اتابک بترای مہملہ و کاف فارسی مرکب از لفظ اتا کہ بمعنے پدر ست و لفظ بک کہ مخفف بیک ست بمعنی امیر یعنے امیر مجوجای پدر باشد و چنیں الآن فاصل از شرفنامہ نقل کردہ کہ اتابک بمعنی آدمی مورد کہ در کودکان اتابکی ست و نیز لقب سعد زنگی بادشاہ شیراز چہ کہ سلطان سنجر بشی در حق او گفتہ بود کہ اتابک سعد زنگی را کہ بنشاند او لوبد و بادشاہی خود بخشد و ہمچنیں بہ سلطان سنجر اتابک سعد زنگی بادشاہ شد و اتابک کہ لقب بیگی اولوس و خرد و سید شد لفظ بادشاہ سلطان محروم مقرر گردانید و لفظ اتابک بمنصبہا چنان کہ وقت خرم داد کان و زرہ و زر دہ کہ مکمان بندند تا سہت نگرد و از شرح قران السعدین در دربار نامہ نوشتہ کہ بمعنے پدر بزرگ و اب مہتر تمک بفتح اول و فتح سیم و کاف عربی در ترکی نان را گویند از مؤکد بشود و اتمک یعنی اب نان الفصال پرسیدن و اصطلاح بعض عبارتہا نظر کردن کوکب ست یا کیگیر یا عتبار عاصلہ بروج و دور تا ایمان بالکسر حرف سوم یا نخستانی در آمدن انتخب اوراد و کسر چون ایمان حرف با واقع شدن بمعنے آوردن و بجا آوردن بسیگرد اتمان بفتح اول و ہا و خاء شرم و نصاری کذا فی منتخب صراح القفان بالکسر فان ہنوزی و تکلمی کردن نکر الوان بالضم و تشدید نون و فتح تحتانی و تخفیف آن ہر آمدہ و آن معرب در صل نام دست افزاری ست کہ آہنگرام کردہ نقوش بر بالد سکنند انگہ بفتح اول و کاف فارسی در رسی تیزابہ را گویند کہ زنی را بطاقت و این مخفف ناگاہ ست چہ در ترکی اتا بمعنے پدر ست و ناگاہ کسیکہ قائم مقام پدر باشد تاقہ بضم اول و بجای قاف و غین معجمہ نیز آمدہ بمعنے کلمنی کہ زیر پای بمعنے نرغان سازند و این لفظ ترکیست بلفظ دون و شین مستعل فصل الف مقصورہ مع ہای سلثہ ثنا بالفتح میانہا جمع شا بالکسر منتخب و مؤید اثواب بالفتح جامہا کہ پوشیدنی ہر نوع ثبات البیت بالفتح رخت و متاع خانہ اثاث بفتح اول و دو ہای سلثہ بمعنے بسیار شدن و انبوہ شدن و رخت و متاع خانہ و امثال آن ثاثہ منتخب صراح اثمد بالکسر نیم سنگ سرمہ منتخب و بران اشیر بالفتح اول و کسر ثا و سلثہ بمعنے عال و بلند و بمناسبت بلندی فلک را گویند بمعنے کہ زمانہ نیز میگیرد چہ اگر کردہ زمانہ بلند ترین عناصر ست از کثف و لطائف اثر بفتحتین نشان یا دنشان زخم و بمعنے مطلق نشان نیز بمعنے سنت رسول اللہ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم و بفتح اول و سکون ثانی حرف ہر چیز شیر و نقل کردن سخن و حدیث نبوی و بالکسر نشان و رسم تیر از طرح و رسمی و منتخب دکنر اثقال بالفتح وقار گرانہا و بار ہا و بالکسر گران کردن دکنر اثل بالفتح نوعی از درخت گز از برہان و در منتخب شور و گز اندیشہ اثم بالکسر گناہ اثیم بروزن کریم بمعنی گناہگار از کنز اثنین و اثنان بمعنے دو در حالت نصبہ و جری ہمیا و در حالت رفعی بالف و این ملحق بتثنیہ است ثمان بالفتح تمیتہا اثنیہ بالضم و کسر نون و فتح تحتانی جمع ثنا کہ بمعنے مدح ہست اثاثہ بفتح اول و دو ثا و سلثہ رخت و متاع منتخب صراح الثفیہ بالضم وفا و سکون ثا و فتح فا و کسر تحتانی مشدد و مفتوح بمعنی کیا از سہ پایہ دیگہا از لغات فرخ و مصادر منتخب اثافی بفتح اول وفا و سکون ثا و بمعنے دیگ کہ از سہ پایہ مرکب شود و این جمع الثفیہ ہست اثنا عشری بالکسر و سکون ثا و ضم عین و طا منسوب بہ اثنا عشر یعنے دوازدہ امام صلوٰۃ اللہ علیہم اجمعین و نام دو بلیست تحت سعد و در اثنا عشری ایمان گویند کہ طول او دو ازدہ درجہ ہمہ شمالی و عرض او ہم شمالی ست اجیج بضم الف و فتح جیم و سکون تحتانی و فتح جیم دوم و در آخر حیم مہملہ بمعنے آتش و شعلہ آتش و گرمی و سوزش و در منتخب آمدہ کہ

بالفتحہ حساب مرتفق ارتش چوب بضم اول وسکون ثانی فارسی بمعنی خط ترکی است گشاده اجرت بالضم مزدوار کنز اجات بکسر اول جات بمعنی دان منتخب و در صراح مجاز گفتہ قبول کردن و در اطلاح طبابت نفع کردن کہ بسند دستان دست نامند اجات بکسر گیرندہ جولان دامن منتخب اجاج بضم اول و دو جیم نمکناک مزہ آب مشور سرسری و شرح رفتہ اجتہاد بالکسر کوشش کردن و در اصطلاح علمائے اسلام بکار بردن کمال خود در تحصیل مسائل شرعیہ بقیاس از کلام اللہ و حدیث و اجماع و بر اصطلاح کہ در کتب اصول مسطور است چنانچہ در فقہ است کما حقہ ایجاد لغت لسان عرب علم صرف و نحو و شان نزول آیات و علم حدیث رشتہ باشد اجناد بالفتح افواج لشکر و اجرح چندین است اجباد بالفتح بدن و جسم اجلاد بضم اول و کسر لام و تشدید دال و دال مہملہ جمع جلد است و جلد بر وزن فلس معنی قوی و سخت و صفت اجیاد بالکسر بر وزن فقیر بمعنی فربہ و منتخب اجیاد بالکسر بر کاری و شتن و منتخب غیر اجہاد بالکسر بمعنی الماد اجود بالضم جمع اجر بفتح اول و سوم و در کنز اجر بکسر اول و سکون ثانی منتخب اجاس بالکسر تشدید جیم و سہ مہملہ قسمے از الوکہ میوہ است ترش مزہ و در منتخب نوشتہ کہ این معرب است چہ اگر در کلام عرب جیم و صاد جمع بہ شود اجماع بالکسر اتفاق کردن جماعہ بکار اجتماع بر اطلاح اہل تنجیم آنرا گویند کہ قمر با دو ماہ در یک برج بیک درجہ و یک دقیقہ جمع شوند در یوقت ماہ و غائب نمیشود و چنین وقت نحوس باشد اجدع بالفتح بریدہ شدن و بریدہ گوش و منتخب اجلاف بالفتح مردمان سفلہ و فرومایہ و بمعنی جنگلیان جمع جلف کہ بالکسر بمعنی جفا کنندہ و خسیس اجی در ہر جا پیسان باشد و منتخب کنز اجوف بالفتح اول و سوم جائیکہ در میانش خالی باشد و نزد صرفیان لفظیکہ میان آن حرف علت باشد اجحاف بالکسر تقدیم جیم بر حاء مہملہ بمعنی نقصان کردن و بزور چیزی ستدن و کار بسیار بشتاب کردن اجاق بالضم و جیم عربی لفظ ترکیست بمعنی دیگدان و فارسیان اجاغ ہدایت اجل بفتحتین و تشدید لام بمعنی بر گزیدہ و بفتحتین و تخفیف لام بمعنی مہلت و مدت مرگ و وقت چیزی و نہایت زمان عمر بالفتح اول و سکون جیم بمعنی بر گزیدہ و بکسر جیم و فتح ثانی و تشدید

غیظ آوردن و خشمناک شدن و مستقل از بهار عجم **احقاد** بالفتح دفاتر نزدیکان و کاغان و بستگان و عاقدان میراث منتخب **احتقاد** بالکسر قبائل بکینه آوردن کسی و بالضم گمینها انتخب و لغات **احد** بفتحتین کوهیست نزدیک مدینه و بضمتین یکی از کسی و در یکجا بمعنی یگانه صیغه صفت مشبه مهمل و مُعَدّ بود و بروزن حسن او را بخلاف قیاس همزه بدل مساخته احد خواندند و اطلاق این لفظ در وصف خدا مختص کمنند نه بر دیگری و تشدید دال نیز از منتخب اصرام و غیره **اجور** بفتح اول و ثالث مرد سپید پوست که سیاهی چشم او اندک سیاه باشد و نام مشتری انتخب **احجار** بالکسر عاصم کردن از منتخب **احجار** بالفتح جمع حجر که بمعنی سنگست **احجار** بالفتح و بای موحده دانایان از فرهنگ لغات **احمر** بالفتح بمعنی سرخ و گاهی بمعنی سخت و درشت آید چنانچه بهرت احمر موت سخت اگرچه بمعنی موتیکه دران تاسف و تالم بسیار باشد و مقتول را نیز گویند از منتخب همین بیوت سیر سد **احرار** بالفتح و هر دو بمعنی آزادگان این جمع حرست که بالضم بمعنی آزاد باشد از منتخب و کشف و لقب علیه الله تقلیدی که پیر مرد را می خوانند و در حقیقت لقب انسان خواجه احرار است چرا که چون اسم انسان عبید الله واقع گشت که بمعنی آن بنده که کمک خدمت برای تدارک آن خواجه احرار لقب کردند گاهی لفظ خواجه را بر سبیل حذف کنند **احتکار** بالکسر غله بنیت گرانی جمع کردن نامنجمع فروخته شود از منتخب و کشف **احراز** بالکسر در آخر از جهیدن و کردن و نگاهداشتن و همدیگر کردن از منتخب و کنز **احتراز** بالکسر پرهیز کردن و خود را نگاهداشتن از منتخب **احتباس** بالکسر توقف و حبس و بستن همه و بستن و داشتن و بخل کردن و باز داشتن بول یا غائط از منتخب کنز **احساس** بالکسر بمعنی معلومین بدن و دریافت بدن و در بعضی کتب لغت نوشته که احساس بمعنی بدن و لمس بدن چیزی معلوم کردن و بدانکه بعضی از حواس خمسه دریافته شود و بعضی نشود **احمض** بالفتح و ضم میم مفعوله و ضاد معجمه بمعنی ترش از منتخب و گاهی بجای ترش بمعنی ناخوش و دشوار آید **احتباط** گرد و غبار گرفتن از کنز **احراش** بالکسر لطائف بمعنی دانش و از منتخب **احرف** بفتح اول و سکون ثانی و ضم سوم جمع حرف **اجنف** بالفتح کجپا یا طرف یکدیگر میرود یا بطرف یکدیگر خمیده باشد و نام بزرگ در نهایت فضل و کمال از زمره تابعین از منتخب **احراق** بالکسر سوختن و سوزانیدن از منتخب و کنز **احتراق** بالکسر سوخته شدن و اصطلاح اهل تنجیم نهان شدن کسی از نیمچه ستاره بتبارهٔ سوم قسم مرور نیمچه شدید بسبب یا هم شدن در برج واحد از منتخب **احد** بالفتح نزدیکها چشم جمع صفت **احق** بفتحتین سزاوار تر و لائق تر از منتخب **احتکاک** بالکسر با هم خسیدن و با هم دیگر مالیدن و کاویدن با آهن از منتخب غیر **احمال** بالکسر سر شوخ بالفتح بارها و گرانبها از منتخب و کنز **احتیال** بالکسر حیله انگیختن از لطائف و منتخب و کشف **احول** بالفتح کژ چشم بمعنی لیسکه بکژ چشمی او دو بیند از منتخب غیر **احوال** بالفتح جمع حال و حالت که بمعنی گشت هر چیزست و بجای مفرد نیز آرند از منتخب و بهار عجم **اجلیل** بالکسر سراج و ذکر از منتخب و کنز **احتمال** بالکسر رای نزدیک و بهتر و گمان کردن از منتخب و شصت و شش **احرم** بفتح اول و فتح راء مهمله و سکون میم و بای موحده پرشیار تر و داناتر از منتخب **احتشام** بالکسر خداوند و فرمانروایان و لشکر و فوج بودن و مجازاً بمعنی شان و شکوه و بمعنی شرم داشتن از منتخب **احرام** بالکسر خویشتن را بعضی چیزها حلال و مباح را بخود بر حرام گردانیدن بعضی چیزها از عبادت خانه کعبه از مقامات معین و همچنین در ایام حج و عمره و مجازاً احرام بمعنی دو چادر نادوخته که در ایام احرام کعبی را لنگ و ردا بر دوش پوشند و در بهار عجم نوشته که احرام بالکسر محرم شدن و در عرف شرع آنست که حاجیان لباس دوخته را مستعمل خوشبو و اصلاح ریش و بروت و مباشرت و غیره و زن و حرام گردانند حالا احرام بستن بمعنی قصد و نیت کردن مستعمل است **احکام** بالکسر استوار کردن و بالفتح فرمانهای بادشاهی نام کتاب مهول نظم حسن **تقویم** یکو تر راست کردن و کنایه بمعنی صورت انسان **احتجام** بالکسر حرون چهارم جیم شتر باز دون بر عضوی بر آمدن خون کشیدن از لطائف **احمر** بقاف نای فوقانی بمعنی بیهوده و بیکار **احشام** بالفتح گروه گروه از کنز **احلام** بالفتح خوابهای اکنز و در منتخب بمعنی خوابها و عقلها و بردباریها **احاسن** بالفتح اول و کسر سین همزه نون جمع حسن بمعنی خوبیها **احران** بالکسر معجمه اندوهگین کردن و بفتح اندوهها از منتخب **احصان** بالکسر ساده و مهملات زن خویشتن هر دو بمعنی شوهر کردن زن و بستن و حصار کردن و حصار کردن و بر بزرگان شدن از منتخب و کنز و در خیابان شرح گلستان نوشته که احصان در اصل بمعنی نگاهداشتن آمده بهاء این از خود ست از حصن بمعنی زن خویشتن مستعمل است **احصنان** بالکسر بمعنی همچه در کنار گرفتن از منتخب **احیان** بالفتح و تنها از منتخب **اجدی الحسنین** بکسر اول و سکون حا و ضم دال و الف مقصوره و بعد یا ضم

مار معما و سکون سین مهمله و ضم نون و الف اول و سکون ثانی بمعنی اسم و دو نخست احمد بالکسر نون مفتوح بمعنی کینه و ششم از منتخب شرح نصاب در تحیه بالضم جزیه که کافران دهند بمعنی چیستان که از پیش آید یا گویند و احمقانی بفتحات و نون سرخ مائل بسیاه بمعنی ظاهر باطن خود و احتیاجی بالکسر حاجتمند و آخر از درست از عالم سلامتی و نصوص بر اصطیاد خود عدد است صاحب بیای سستی مدار و دو این کوزه از نصر لیس است احدی بفتحتین منصبداری باشد از انواع منصبداران و این از معدد کرده شده است از چراغ هدایت و در بیاورده نوشته که جماعه احدیان تنها منصب ذات دارند مسلور و پیاده همیشه سرکار باخود ندارند تم کلامه و گویند که احدی از طرف بادشاه برای جزائی که بر مرتکبان شود و بعض مردم که احدی بسکون حا گویند هیچ نیست **فصل الف مقصوره مع خای معجمه + اخصا** بالکسر صاد مهمله خصیه کردن از طوائف **اخلا** بفتح اول و کسر نمای معجمه و لام مشدد بمعنی دوستان صادق و این خلیل ست که بمعنی دوست باشد از منتخب **اخستا** بفتح اول و کسر نمای معجمه و تشدید سین مهمله حیرت **اختر** خبر آنکه از ستاره و جز از ماه عطارد و هست **اخا** بکسر اول برادری و دوستی کردن مقصد است از نمی یوغی انما و یا انما همزه کردنی از منتخب **اخرب** بالفتح ویران باصطلاح عروضیان وزن بحرکه در آن خرب واقع شود و خرب بالفتح اگرچه در لغت بمعنی ویران کردنست لیکن باصطلاح عروض در متن نیم رکن ها علیین ست تا صیل بمانند مفعول الفصر لام که لفظ مستعمل ست بجای آن بنشند چون اول و آخر کرکند از ابتدا شده خرابی تمام در آن راه یافته لهذا اخرب نام کرده شد **اخت** بضم اول و فتحی و تشدید و او مفتوح بمعنی برادری یعنی برادر شدن و بکسر اول سکون ثانی نخ و او مخفف برادر از منتخب **اختیار** بالکسر نام کتابیست علم طب در بیان خواص ادویه و بر آنرا اختیارات بدیعی گویند **اخت** بالضم خواهر **اخوات** بضمتین خواهران **اختلاج** بالکسر و آخر جیم عربی پریدن عضو بمعنی جستن از مدام **اخ** بفتح همزه و تشدید خا معجمه بمعنی برادر و بالفظ مستعمل ست بمعنی تیر کز از گمان اندازند از طوائف و غیر آن **اخ آخ** کلمه باهر و دلالت مفتح بمعنی خوش خبا نکه در عربی طوبی لی یح یح گویند بنکاله بمقام تاسف گویند از طوائف و بر بان **اخدود** بالضم و سکون دال مهمله شکاف نهای عمیق دره که بمعنای بالا از منتخب **اخذ** بالضم از منتخب **اخاذ** بالضم اول و دو آخر قول بمعنی بسیار گیرنده از طوائف **اختر** ستاره بمعنی زوال و سکون بمعنی طالع و علم و دولت نالات که در بیابان باشد و بمعنی زمین که بحمت خود و بادشاه گرفته باشد و منتخب بالفتح اول و خای معجمه مشدد بمعنی بخت گرد و بسیار گردیده **اختر شمار** بمعنی زوال و سکون بمعنی طالع و علم دولت نام فرشته که در عالم آمین آمین گویان میگرد و هر دعا یکه با آمین و بر بر آن مرتب شود باجابت میرساند از طوائف و مصطلحات و سرور ری و بر بان **اخضر** بالفتح و ضاد معجمه مفتوح بمعنی سبز کرنگ معرب خدوان بالکسر معرب خبر و ست و بمعنی اصاوت بوئی و تواریخ نیز می آید بالفظ اخبار و بسی بالفتح ست بحر از منتخب **اقتبا** بالکسر قرض چهارم های موحده خبر گرفتن و بمعنی تحان هوز آزمودن و بمعنی مختار هم آمده **اختیار** بالکسر گزیدن و بمعنی مختار هم آمده **اختصار** باصطلاح اهل معانی سخن را بقلیل اللفظ و کثیر المعنی آوردن و این معتبر است و حضار ضد این ست و آن بدست **اخترشناس** منجم از برهان **اخرس** بالفتح بمعنی گنگ یعنی انسان بی نطق از منتخب **اخرس** بفتحتین و سین مهمله بمعنی گنگ و این ترو خواتر از منتخب و بسی بالکسر **اخفش** بالفتح و فا و شین معجمه در اصل لغت بمعنی چشم کاز زر و خی آفتاب حجاب طلب باشد نام مردی از نحات لغت و صرف و نحو و قرات **اخص** بفتحتین صاد مهمله مشدد و خاص **اخمص** بالفتح و صاد مهمله میان گفت بالکسر بمعنی خمص و خمیده از منتخب و کشف **اختلاط** بالکسر مخلص شدن از منتخب **اخلاط** بالفتح جمع خلط و نام شهر در روم و دارو ئی خوشبو از منتخب **غیر اختراع** بالکسر پیدا کردن چیزی را که پیش ازو مثل آن پیدا نشده باشد و این سخن ست از فراغ بالفتح که بمعنی سگانند ست **اخلاف** بالفتح پسران بمعنی مرده و فرزندان صالح شمرده و این جمع خلف بسکون لام بفتحتین شمرده بمعنی فرزند صالح که بعد پدر بخیر و صلاحیت مانده باشد و جمع خلف بکسر لام و سکون لام ست بمعنی فرزند غیر صالح خلوف می آید بفتحتین و گاهی اخلاف نیز بمعنی آید چنانکه اخلاس بالفتح جمع فلس ست و از منتخب و شرح نصاب **اختطاف** ربودن هجو بسرعت **اخف** بفتح اول و فای و تشدید و فا بسکر گلوگرفتن و گلوگرفته شدن از طوائف و منتخب **اشاق** بفتحتین بمعنی بزرگ و این لفظ مرکبست از اش بمعنی طعام و اق بمعنی خوردن و کان خطاب این لغت عده و نخود در حالت نصب بالف و در حالت رفع بیای تحتانی **اخیطل** بالفتح و طاء مهمله مفتوح نام شاعری مشهور از منتخب **اختیال** باکسر گرفتن بخیل کردن از منتخب **احوال** بالفتح جمع خلاست که بمعنی برادر مادر و عکس آن بکسر لفظ سیاه مانند که از بدام بود **اخرم** بالفتح مرد زرد چهره مادر نام جد حاتم طائی که او را بدین نام خوانده بود و از منتخب و شرح نصاب **اخرص** بالفتح گیسکه دراز که بنی نماید بریده باشد و بنی بریده و باصطلاح عروض در زن بحر کبیر

حرم و لان فتح شود و ضم بالفتح اگرچه ولیت بضمتین لیکن بصطلاح عروض اندفتین بیم فاعلن ست فاعلین بما بدفعولن که لفظ ستعل ست بجای آن تسکین اندفتین بیم فاعلین را بدین مبنی تشبیه کردند هم بفتح اول و سکون خا و جیم و صین پشیانی و اندوه و از چراغ خجسته بالفتح خوش و مبارک و بکسته از لطائف اخران بالکسر بضمتین یاران این جمع اخ ست که در اصل اخوان بود و اوکید و دو حرف بحیث تخفیف حذف شده و بدو در تاء جمع عوض گرفته و این وزن فعلان بالکسر ست چنانکه غزالان و مردان و جهان جمع غزال و مرد و جه و پس سانیا اخران بالفتح خواندند خطاست اخوان بالفتح فضتین بمعنی برادران و اما دستان بالفتح دوستان جمع خدن بالکسر بمعنی دوست اختران کنایه از بزرگان و اندیشه و تاج

سیب بابلیک چهار طرف آن پاره پاره بگلگ پوشیده شود و آن پاره پاره بگلگ پوشیده شود و آن پاره پاره بگلگ پوشیده شود و

کشف جهانگیری و سرسے **افرو** بضم اول و سکون دوم و سے مهمله بدال مهمله ساده و مشتری نام دزدان را بر هر شبی بر سر ایشان و برسیدے او بالفتح بمعنے فهرسیدن و بالضم بمعنے مانند و نظیر و بالکاف فارسی بمعنے بالا و بر سر و بمعنے بهم و با هم و بمعنے جهانگیری و رشیدی و برهان دارد و مشرف باین لغت با تحتانی اولی یا با ثانی مکتب **بارند** بالفتح نام کوه که آتش از او برمی زند گویند **تارتاو** بالکسر و سکون واو و بهمله بر وزن ابن یعنی **انتخب** بفتح اول و فتح میم صاحب بعینه یکیست جنوار در کنیا سرے و سیلان آب **ارشده** بالفتح راه و بمعنے بانده و **نزاپاد** بالکسر بعده و فوقانی و الف تحتانی و دال مهمله بر وزن **انتخب** **اشاورا** حاصل مصدر بمعنے **اچند** بمعنے چندان **ار** بالفتح بمعنے اگر **دشیر** بر وزن بعنی مانند و نظیر بمعنے تقدیر و بمعنے بهمن پسر اسفندیار جهان پهلوان گشتاسب و بسیار دلیر و پهلوان لقب ملقب گردانیده لقب سلمان پسر بهمن و دختر زاده او ملک اردشیر بابکان نیز گویند بالف و نون نسبت از بعدے جهانگیری و برهان و رشیدی **ارض** بفتح اول و سوم و ضاد معجمه و بالف و نون بر وزن اسم و بمعنے زمین و بمعنے ارض مهندسی و بمعنے ارض ریاضی و بمعنے ارض فلکی و بمعنے ارض جغرافیا و بمعنے ارض هیئت و بمعنے ارض هندسی و بمعنے ارض ریاض

یال اسپ را یک جو و هر شصت جو را یک انگشت و بست و چهار انگشت را یک ست و چهار دست را یک ندو و ده ندو را یک بس و بست بس را یک لک و پنجاه لک را یک کرو و صد کرو را یک ارب و دویست ارب را یک خرب و پانصد خرب را یک نیل و هزار نیل را یک پدم و ده پدم را یک سنکه و صد سنکه را یک مهاسنکه و هزار مهاسنکه را یک شنکه و صد شنکه را یک مهاشنکه و ده مهاشنکه را یک انت و صد انت را یک انتهی و ده انتهی را یک جلدهی و صد جلدهی را یک مدهیه و ده مدهیه را یک پرارد و صد پرارد را یک نهارد و ده نهارد را یک سمودر و صد سمودر را یک بندر و ده بندر را یک انکوبه و صد انکوبه را یک جوبه و ده جوبه را یک ورنده و صد ورنده را یک ورندا و ده ورندا را یک مهورنده و صد مهورنده را یک پدم و ده پدم را یک کهرب و صد کهرب را یک نهرب و ده نهرب را یک شنکه و صد شنکه را یک مهاشنکه و ده مهاشنکه را یک انت و صد انت

وشدید بے سلام و بیا بمعاون نہ و فقر و ست از گشن و بران لار سلان بالفتح شیر بزرگ و بلند و علم ست و بے شیر مرد نہ کہ بدو این لفظ تکیہ کند از سر گمان
میم کن کہ بمنجر و علم ست و در صراح کن بالضم چریکہ قوی تر باشد و گاہے بیار کان اربع عناصر مراد باشد ارغوان بضم اول و سوم و فتح ست کہ اضافی بار یکہ دو
موسم بہار بہ رنگ ست از گلہا مانع سیگردد و بہ بیار برگ ندارد و در ہر موسم دیگر پر برگ میشود و در بران لبران پہلوان نام گاہیت مرج ز جمع ارغوان بالفتح بروزن پہلوان بے
تخفہ از بران و مرو و صاحبان جہانگیری دگر شن و بدار و بیا عجم نوشتہ اند کہ بفتحتین اول و ضم سوم ست و در بے بفتح میم ارغیون بفتح اول دکسر ثانی و سکون ثالث و فتح
ثالث اول رواد معروف و لشکر گاہ و رشتہ یا عجم ارینہ بالفتح و نون مفتوح و موحدہ و خرگوش مادہ و بے بفتح پرہ پیچی منتصب مرج و لقمہ و مرج ارمیہ بفتح اول و سکون ثانی و کسر ثالث
موحدہ و تشدید تحتانی بران و مرج اصہل بالفتح و صاد مہملہ و سکون ہا و سوم کرمہا باشد بصورت مور کہ چوب بسیر بند سبزی و بیگ گویند ارکنج بالفتح و کاف و سکون ثانی و کسر ثالث و جیم
گاو منڈل و کلاب کافور و مشک بہر و روغن سمن سازند ارمہ بفتح اول و سکون ثانی و فتح میم و ہای مختفی مختف ارمیا نام خضر علیہ السلام ست ارکہ بفتح اول و کسر ثانی
سہلہ و سکون تحتانی بمعنے تخت آستانہ منتصب مرج و بران حاج نوشتہ تخت و سریر کہ بران مجلہ یا شاہانہ باشد ارایہ بالفتح و موحدہ و بزبان قدما پشتہ گردن گاو چوب یا زندہ
بران بار کنند و بزبان دیگر صاحب جہانگیر نوشتہ کہ ارابہ بالف و بائے موحدہ و عراقیین بمہلہ بائے موحدہ و ہر دو غلط ست کہ تحقیق بیوستہ صحیح ہر دو و بمعنی سہلہ و دلال معاملہ ست فقیر مولف
گوید کہ چون در بران و جہانگیری عرو و نسیج نمین ہمہ دلال سہلہ بستہ گردن چہ از نوشتہ پستہ این دلیل عراقیین صحیح مفہوم میشود و بمعنی سہلہ و دلال معاملہ ست ظاہر و ہم
دستے بسیار آمدہ و بقول بران کہ اہل لسان ست و یافتہ میشود کہ از بستے گردن بالفظ طوبیٰ ست ارابہ قسمتے کہ در علم حساب قاعدہ ست کہ بالضم شود عدد
بحمل و ہای ہوز چہار و چہ اعداد و مقررست باینکہ کہ بست عدد اول ثمان کہ بست ثالث بیچہ کہ بست ثالث بیچ کہ بست اول و بیع بطرفین گیرند و ثالث را وسطین گویند و ثالث را وسطین
کہ یکی را طرفین بضرب کردہ حاصل ضرب را بر تقسیم کنند بر اعداد و طرفین معلوم پس آنچہ کہ یک عدد از اعداد و طرفین معلوم شد ہمانقدر طرف مجہول خواہد بود مثلاً اگر کسی
گوید دو روپیہ انش تا رتند میباشد چنانچہ دو پیہ را چند تا رتند خواہد بود گوئیم کہ چون در اینجا کہ اطرفین مجہول ست پس وسطین را کہ شش ہمیشہ در دو ضرب کردہ دوازدہ
شد ہشتاد و چہار پس آنرا بر طرف معلوم کہ دو باشد قسمت نمودیم ہر یک عدد چہل و دو رسید معلوم گردید کہ طرف مجہول نیز چہل و دو آنچہ شد مکنون ظاہر ست کہ چنانچہ
دو کہ بست شش نسبت شش ہمین طور چہار دہ را چہل و دو نسبت شش ست و ہر مطلوب قیاس کن بر بین قیاس کہ یکی از وسطین مجہول باشد و دیگر معلوم باشد
مسل بالضم نام رودخانہ ارالقہ بحر اول و قاف بمعنے مرتبہ آب و نمل آن نکرہ و منتصب ارنی بفتح اول و کسر ثانی بمعنے نمایا مرا این اشارت بقصہ موسیٰ
علیہ السلام قال رب ارنے انظر الیک گفت موسیٰ علیہ السلام ای پروردگار من نمایا مرا خود را تا بینم بسوے تو قال لن ترانی فرمود خدا کہ ہرگز نہ بینی مرا و کلمہ لن برائے
ست ابطال فعل و نون و قایہ و بای متکلم واو در سبیل مذکی بروزن اکرم امر از باب افعال حرکت ہمزہ نقل کردہ بما قبل او ہمزہ را از جہت انتفای ساکنین و بار از جہت وقف
کردہ و ذوالمری بانند حذف کردہ ارباب مانند جون نون و قایہ و بای متکلم او مقرون گشت ارنی شد بقطع ارنی در فارسی بیکسر ہمزہ آمدہ بنابر آنکہ ہمزہ در تخفیف اکثر
مواقع الف گردد بیت سینی از بہر تو دیدست ۔ شیشہ بکبا پاره ارنی شکست ارجعی بکسر اول و سکون ثانی و کسر جیم بمعنے امر از رجوع مراجعت بمعنی گشتن
کوچ ای زن و این خطاب ست بروح مومن وقت مرگ ارد رکوپ بے طرافت و سرعت ارضین بفتح اول و کسر ثانی و فتح ضاد معجمہ و سکون نون و فتح میم جمع ارض بنا کہ دال جمع آید
مبسیل بر بر کہ جمع نعل بر وزن فعالے بر بری مدیستفاد از فضول اکبری و شانہ و اصلاح ہم ہمین ثابت مگر بعض اہل لغت مثل صاحب جامع و غیرہ انکار دادہ و در قاموس نوشتہ
کہ ارضی جمع ارض ست لیکن بغیر قیاس ارغاز بضم شین و فتح غین و سکون الف و زای معجمہ بے تحقیق دانستن و منسوب بسوی ارزان کہ شہر ست بدیار بکر یہ
منسوب بارزن کہ موضعیست نزدیک فرغ نیز و در بہار عجم ارسے بے بیفتے الف و سکون راء و سین مہملہ و بر قرار آمدہ ارمی بالضم بیفتے تہمد و منتصب شرح نصاب کنز بے
بالفتح منسوب باین کہ لکیست فرع بے مرارباب الالباب فصل الف مقصورہ مع الجیم و الراء و الکاف اول یعنی مقابلہ و برابر کہ دکنز اذر بر بفتح اول و سکون ثانی و فتح
مرور بیرا کہ بیفتے زبر ست بران اذگیا بالفتح با کان صاحبان جہانگیری ماز بے بالفتح و تشدید زای معجمہ با کنز اذرہ بفتح اول و سکون ثانی و فتح ثالث و ہاء مختفی بالفتح بیفتے مار بزبان
منتبہ اذیت بالکسر و تشدید ذال معجمہ و فتح ہمزہ و سکون ثانی و فتح جیم بمعنی اذیت ست ارجاز بکسر اول و سکون ثانی و فتح جیم و زای نشیدی از نوع رجز ارواح بالکسر مروحہ

دال مهمله مکسور و چهارم واو واجم جفت کردن مرد و زن را و قرین جفت شدن با هم از منتخب اللغات و از دو واجم خود ست از زوج چون و باب افتعال بود زدواج بابدال

بدل کردن یکی بالمثل نام مصنفے کہ در آخر ابیات دو لفظ متشابه الآخر یا دو لفظ متحد اللفظ و مختلف المعنے آرند چنانکه درین شعر بیت ای زلال تشنیست و دل گلخنی زار ۰ خیز دل بیدل مدار ای آب سبکسار یا زار عاج بالکسر عین مهمله و جیم بمعنے جنبانیدن و برآوردن و بجز انیدن از کشف و کز منتخب ارتعاد و بالکسر عین مهمله و دال مهمله سخت بانگ

کردن شتر از اللغات و منتخب ازدیاد و بحر اول سوم زیاده شدن از منتخب درین لفظ دال اول بدل از تای مزیدة فیه است ازدراد بالکسر اولین مهملتین بگلدور بودن از منتخب ادهم

بر زن الوند بمعنے روشن تر از منتخب و کز ازبر بالفتح و سکون ثانی و بحاظ بکاهش چیزے از بران اثر و سر بالفتح و فتح دال مهمله بمعنے مازیرگ جثه که آنرا ازدو

نیز گویند و نیز نام شکلیست در فلک لصورت اژدها کہ از راس ص دنب نیز گویند ازار بکسر اول دستار بمعنے شلوار و میان بستے کہ ولنگ زیر آن باشد ازاهیر بفتح اول و ثانی و

های معرف و سکون خا و واجم از ہاست و از ہار جمع زہره کہ بالضم و بالفتح و بفتحتین و بضمتین و بضم اول و فتح ثانی بمعنے شگوفه است ازہار بالکسر روشن کردن چراغ و بالفتح بمعنے شگوفها

اجمع زہره کہ بفتحتین و بضم اول و فتح ہا باشد از منتخب از حرفیست کہ بمعنے ابتداء ملت و تجدید و دیگر معانی آید در حاله کہ دو حرف از جمع شوند حذف یکی از ان جائز و شاذ است بمعنے

گوید بیت دولت خوبتر از خاطر خود رفتن نیست ۰ سایه بال ہما بر سر ما نیفگانست ۰ چنانکه ہای معوده در جمع صائب ع جیبے بجیب خود بر بستن نرسید ۰ از جمع ہا بمعنے

وہا ۰ بھا بجیم و جوابر الحروف نوشته کہ حرف از اجلیه باشد بمعنے بہے چنانکه مذکور ہے گوید بیت زنگلبیان عشق فصل خرداد ۰ شگفته غنچها از جنبش باد

بمعنے برای گلچینان باغ تصویرات صدوح و فصل خرداد کہ آخر بہار ست چنانکه شگفته میشود از جنبش باد بمعنے و در نہای برگریز عالم امجد بے بہار او شود و از تعیضه چنانکه ع کی

اب آمد ز صاحبدلان باغ و از بیانیه بیت بر انگیخت روی چو باسند و سیغ ۰ بگرد گرش زیر کان و بران تیغ ۰ و گاہی بمعنی حرف را آید بیت بخوبی نه سد سیم بنیاد بلند ۰ زود دولت

پنکی کند باد ۰ بمعنے دولت را بے امورت نکی باد میکند بمعنے چنانکه ع کاویم از جمل روز گرد و تمام ۰ بمعنے و جمل روز شمال دیگر چنانکه ع بنا نهند و بنا باد بر گنبد

یعنے بخست و بمعنی علی اللقا گوید ع عروس جہان افشانمازه برش ۰ بمعنے بر بالای او و بمعنے ع و بلبلے از سنبل گلپوش تو دارد ۰ بمعنے با سنبل گلپوش تو دارد و

در چند الفاظ از ہمدیگر آید چنانکه لانگاه و از بھر و از بر و از پی و از بسکه و یکی از انواع عطف از تراعیست بیت گر شاه زنان داد چو گان بمن ۰ آرامه گشم ملک

بر خویشتن ۰ اگر ضمیر راجع بطرف دایا باشد بر اعراض بیت گر گزیند سر مه از خاک درش قرگان چو باز ۰ چگل اندر و بزاغ دیده بینای سن ۰ از بر بفتح و ضم و

زای معجمه آواز جوش دیگ و آواز و عدا از اللغات و منتخب ازغ بفتح و یا معروف و غین معجمه بمعنے نفرت و کینه از اللغات و رشدی الاف بالکسر نزدیک کردن و جمع کردن

و جمع شدن از لطائف و منتخب ازاحیف تغیرات ارکان بحر شعر و اجمع ازماف ست و ازماف جمع بر جهت ازرق بفتح اول و سکون رای مهمله کہ مقدم ست برائے

مهله بمعنے نیلگون و کبود و معنی آسمان و سیکیا ہے چشم او مائل بکبودی یا سبزی یا زردے باشد از مراح و منتخب شرم نصاب ازدواج افلاک شکلیست در فلک لصورت اژدہا

کہ آن عقد تین ست کہ بعربی تنزاس و دنب گویند و تنین با نیز گویند کہ صورتے از صور ہشت صورتہائے فلکی ست از بطلمیوس رشدی ازنجاکه بمعنے برای آنکه از بہار عجم رنگ

بفتحتین و سکون نون و کاف فارسی چیزہائے سرد و ماده از بہان ازول بفتحتین و سکون واو و لام مکسور و یای معروف بمعنے نشکر ده لشکران کہ بدان جرم برای رشد از منتخب و بمبندی آنرا آنی گویند ازهیل بالکسر سیم مکسور و یای معروف بمعنے نشکر ده

و امراح برای فارسی و ہای موز غلط ست چنانکه شهرت گرفته و این ناخوانده بر جهت کہ بمعنے انبوه و باشد چون بیاء الله تعالی و ذوالجلال و الاکرام و جمع آن اشد چه آن کلمه ذو بمعنے صاحب

زحام بالکسر مزدحمی کردن از منتخب ذهیر ازم بفتحتین و سر تری نگویند از لطائف ازمان بالکسر سر بر بنه شدن و بالفتح و فتحتین از منتخب از پیش پای کسے

برخاستن بتعظیم برخاستن ازجا برداشتن کسے را تعظیم او بر تبه او و مصطلحات از ترش هندوانه افگندن مراد ازین بیعزت کردن

از مصطلحات ازجا برآمدن بجهت کرنش از مصطلحات از دور بوسه زدن کنایه از نهایت ادب و تعظیم از مصطلحات از صحرا افتن یا از صحرا جستن و از

صحرا آوردن سفت و از گیان یافتن و جستن بمعنے یافتن بسیار آمده از غلاف برآمدن بیحجاب شدن از سر تا زیانه دادن باشاره و نازیانه تجنید

از کسی کوت و جامه داشتن کنایه از مرید و خلیفه او بودن از مصطلحات اهل کسے کشیدن و برکشیدن خود بر سر هم آوردن و ست و بر آمدن از مصطلحات اهل کنایه از جهد و کوشش در شغل الوقوع و در مقام تعین حال یا مآل از مصطلحات اهل **از کسے دوختہ داشتن** شکوه دل گرفتن از مصطلحات اهل **از کیسه فرفتن** خالی شدن گم کردن از مصطلحات اهل **از هم گذشتن** مردن و از یکدیگر جدا شدن از مصطلحات اهل **از دست رفتن و از دست شدن** بیخود و بے اختیار شدن از رشیدی **از خود افتادن** کنایه از مردن از رشیدی و برهان و لطائف **از طرف شکستن** و انداختن و کنار کردن و اعراض نمودن از زبان عرب **از ته ریش کندن** فرار و ابی اختیار آمدن از عالت نیک بحالت بد رفتن از این معنے چنین شرح گلستان از خان آرزو **از همه گذرانیدن** کنایه از قتل کردن از طرائق **از چشم افتادن** بی اعتبار شدن و نظر کسے از چراغ هدایت آتش افسردن خاموش شدن صدا کردن از چراغ هدایت **از راه افتادن** راه گم کردن از جهانگیر **از چار شقتن شدن** بیحد ملگدر گردن و مضطرب شدن و غمناک گردیدن **از این و آن** کنایه از نهایت غربت و عجز و درماندگی و ظاهر است که در چنین حالت اکثر بیخود می افتند و آن ظاهر بگذرد و باز رشیدی و برهان و بعض شروح نصاب **از طاق دل کسے افتادن** نامقبول و ناپسند شدن پیش او از **نظر افتادن** ناپسند شدن از **جا گذشتن** بمعنے دنا مردی کردن **از سر باز کردن** و **از سر وا کردن** کنایه از رفع کردن آن و از سر جدا کردن **از پا در افتادن** بمعنے مغلوب و دل کار شدن و بے پا گردیدن و بمعنے دست از مصطلحات اهل **از پوست بر آمدن** کنایه از کشف حال خود کردن و از خود بخود بر آمدن و کمال شکستگی و تواضع از مصطلحات اهل **از ذهن بسه دن آمده** کنایه از چیزیست که بمال ست باشد که هیچ کسے در و بنا شده از رشیدی و برهان و در غرض بمعنے چیزی کمال لطیف و نفیس باشد باصفاهان **ازمه** بفتح اول و ثانی و سکون سوم و فتح میم جمع زمام که بمعنے مهار است از منتخب و بضم اول و کسر سوم جمع زمیم غیر شده و بمعنے بیخ و بنگ و خط از لطائف اشرفی **ازمه** بالفتح و سکون زای و میم و کسر دال مفتوح جمع زمانه **ازاله** بالکسر و رکردن از منتخب و کنز **ازده** بالفتح و سکون زای فارسی و دال مهمله نامهواری و درشتی دندان و بالله معدوده و میزاده است **ازلی** بفتحین ست و بالفتح اول و سکون ثانی منسوب بازل بمعنیین مذکورین از کشف **فصل الف مقصوره مع سین مهمله** **استقا** بالفتح و تشدید قاف و بالقصر آشامیدن آب و شراب و مثل آن از کنز **استقاء** بالکسر برابر شدن دو کاهی بحاجب آ بمعنے وقت تیمور و زار کنز **استضار** بمعنے خواستن و خواهش کردن از منتخب **استنابا** بالضم و تای فوقانی و نون و الف و باء موحده و بعد الف تای فوقانی تفسیر شد که کنایه ست از زشت و دون همت بودن از جهانگیری و موید و کشف و در برهان نوشته که استنابا بالفتح و بالضم تفسیر شد بالکنایه و بالضم مخفف استنابا **استعدا** بالکسر اول و ثالث و خواستن و تلاش و جستجو کردن از کشف و کنز و بیرے و دستبرد از منتخب **استقصار** بالکسر و فتح اول و سوم و طلب نهایت چیزی کردن و نهایت چیزی رسیدن از منتخب و مجاز کسے را بمحل و مرتبه رسیدن و گوشش بسیار **استقاظ** از کسے بمعنے تماکنانیدن مجازا بمحل ادب عهده و خدمت را گذاشتن ایکه گوید که فلان از کار خود استیفا داد غلط ست صحیح چنین باشد که از کار خود استعفا کرد لیکن اگر آن کاغذ را بجای استعفا گوید که در آن کلمات استعفا مرقوم باشد **استیفا** تمام را فروگرفتن و تمام گرفتن حق از منتخب کنز و صراح **استیلا** از باب استفعال بمعنے دست یافتن و غالب شدن از کنز و صراح **استقلا** بلند شدن و برگزیدن از کنز **استتنا** پیروان کردن از مجموعه چیزی را از کنز بمعنے انشاء الله تعالی گفتن از لطائف **اسرار** بالکسر بشب راه رفتن از منتخب و بالضم اول و فتح سین مهمله و بعد الف همزه سیران و بندیان **استحصاد** و صاحبان شمار کردن و بمعنے دفتر شمار و تنگدستی و بدحالی خواهش نام مرض که در آن شکم روز بروز بزرگ گردد و بالفظ از لطائف و صراح **اساری** بالضم اول و در آخر الف مقصوره بصورت یاء بمعنے سیران و اسیران و اسیر است **استهزا** بالکسر زهی بمعنے کسے را مسخره کردن **استخفاف** بمعنے سبک فرو گذاشتن کردن از کنز **استلقاء** بقاف بر پشت خوابیدن از کنز و صراح **اساو** بکسر اول بدی کردن با خود و از سوء کاریست بمعنے بدیست **استبطاء** بالکسر و بار و موحده و طاء مهمله و رنگ کردن **اسماء** بالفتح نام زنی صاحب جمال از عرب که سند سر بر و عاشق نود و انتخب و غیره **استجاء** بالکسر و ضم و تشدید جیم و بالمد استنجا بالفتح اول و ثانی و فا بمعنے دو اندوه و الف در آخر این لفظ برائے مذیست **استنجا** بالفتح جمع سنجه **استقصا** صحت شفا خواستن بمعنے استقصاء بمعنے آن **استجاب**

بالکسر جمع موحده بسیوی خود کشیدن و حاصل کردن مستعمل استعاب از بر و گرفتن از اول تا آخر کلام گرفتن فرو خواندن رعب کسی جلد و هیبت یافتن اللهم
اسالیب بالضم جمع اسلوب طرز و گونه و روش و منهج و بیان و مراح و کشف و بالفتح خطاست اسالیب جمع اسلوب سهاب بالکسر بیابان بی آب و
پیش نهش اسپ و منهج اسر بالضم زنای مجوزیر مضموم میسا کردن بیان گوئی تبدیل سازند سطراب بالضم قنای مهملتین مضموم نام المنیت کردن بیان ارتفاع آفتاب
و کواکب مهاجم کشتند و این لفظ را اضداد و مهاجم شنوانیده و مشعر جایان این در فصل الف مع ضاد و مهاجم خواهد شد استکساب تحصیل کردن چیزی یا هنری اکتسابی و طلب
کردن آوردن چیزی نمودن استکساب بالکسر کتاب کردن آموختن استمالت بالکسر بسوی خود میل کردن کسی را و تعریض و راغب کردن بسوی خود از اکسر جراح استقصاء
رسیدن استهتار انهمک حواشی تمرن استدعاء بخشنگی خواهش استعاذت بذل جمع پناه گرفتن استغاثت فریاد رسی خواهش استعاوت طلب کردن اعانت
استحالت محال نامکن بودن چیزی استنارت حرف چهارم نور یافتن گرفتن و روشن شدن از کنز و چراغ ساعت یکدم اول و ختم همه کردن حرف جهارم بدی کردن
اسطقسات جمع و طا و سه قاف و تای فوقانی و بین هر دو صحیح مضموم و بعد دو سین مهمله ساکن و فوقانی بمعنی عناصر اربعه جمع اطقس ست که بمعنی غلیظ باشد از کثف استجاب قبول کردن اجابت
گفتن و انتخاب استطابت پاکی خواستن و خوشی کردن خود خوشبو گردانیدن و لذیذ شدن استکانت فروتنی و حقارت و عجز و بیچارگی گفته اند که شکستن را گویند فرج ست
جریان فعل و وضع و ذلیل ست پس بمعنی حقیقی استکانت مثل کمین گرفتن باشد و حقارت از عبارت شرح شافیه و کنز استطاعت قدرت و مقدور و دسترس و توانائی است
بالکسر سوراخ و بلفظ مفعول است از دروس اللغات استعلاج طلب علاج کردن از انتخاب استدراج خرق عادت که از کافر ظاهر شود و مانند آن از ولی که کرامت گویند و بعضی معجزه
استمراج زیاده طلبیدن از انتخاب استهباج بالکسر مرون سفید با که بمعنی شوربای گوشت بیصاع نمرده که دباغان او بهند استفیداج بالکسر معرب سفیداب یا سفیدابه
و کلمه که آخر آن الف باشد و دلالت تعریب نیم زند کنند و در عرف آزا سفیدک گویند و بعضی گفته اند که شکستن را گویند استصلاح صلاح پرسیدن استفاتح بالکسر فاتحه خواندن دعای مجوزیا نام
نزد آزمایندی یا ملک گویند یا زبور بالجمله اسم ساباط جمع عربی نیز آمده و چراگاه خای مجمعه مبدل بشنود و سلاخ بالکسر پوست کننده پوست کنان اسپیسه بالکسر پای قاف مضموم و سکون با
و ضم سین مهمله بمعنی سپیدار بالفتح بمعنی مشاورت و دوراندیشی است از رشیدی استبداد بالکسر تنها بسر کاری ایستادن و سر کسی فرو گذاشتن و کنز و کشف و کنز و ران یا
و تشدید دال بمعنی پشتیبان کردن استناد بهم مضاف شاد و بهم مضاف بمعنی دوست و یار و مدد و دال مهمله بمعنی ناد و ترکیب مقلوبست از عالم کلاب زندان مجوسیه
آن جایش مانند و زمانه و عجوزه و غیره استعداد آمادگی از مراح استطراد طلب بر آمدن و طلب اذن چیزی کردن از روی کنز و کشف اعدادی منتخب دیگر از کنز یعنی
استبعاد دوری جستن و شمردن از انتخاب استبعاد حرف چهارم حین مهمله و جیم های مهمله بمعنی گرفتن از انتخاب استشهاد گواهی خواستن استعاذ
خواستن بمعنی تکیه خواستن و پناه جستن از کنز استیلاء دولت خواستن استعاء بالکسر ری و تکیه از انتخاب اسود بضمتین جمع سهم بفتح اول و سکون ثانی و واو و سین
و بمعنی مار سیاه و اسناد بالکسر نکیه دادن چیزی بچیزی و نسبت کردن چیزی بچیزی بالفتح سیر سندی از لطائف انتخاب و مراح اسهد بفتحتین شیر درنده نام سرخ چشم از برج فلک
استرداد بدل بین مهملتین طلب باز پس چیزی کردن و داده را و پس خواستن از کنز و انتخاب استلذاذ لذت گرفتن استفتاح بکسر اول دوم و فتح سوم و الف نام مجوزه نام
دوازدهم و آن مدت اذن آمیاست در برج حوت استخ بالکسر فا و فوقانی مفتوح و سکون سین مجمعه بمعنی تالاب نام قلعه فارس چراکه در آنجا تالابی عظیم است
از رشیدی اسفندیار بکسر اول دوم و دال مهمله و تحتانی ساکن نام بادشاه که نهایت بهادر و بیباک بود رستم او را بتیر دوشاخه کشت کرد و گشتاسپ او را
بهمان کشت اسکدار بکسر اول و سکون ثانی و کاف عربی مفتوح بمعنی ولی و والی چوکی از شدی و جهانگیری و در سرمه بمعنی قاصد اسیر بمعنی محبوس بمعنی جبر
کنیه که مستند بنبی و بدیه که اصل نبود از ادات مستدرک چون بضم بمعنی نسبت از مهمله بضم ثالث طلب مغفرت و آمرزش خواستن از انتخاب استوار بالفتح محکم
و قوانی نیز مضموم بمعنی محکم از برهان و مبارز بالفتح افسانه کاسب و اجیر بمعنی سرست که بمعنی افسانه شب حکایت باشد از کشف
استقرار آرام گرفتن ثابت شدن از انتخاب استمرار روان شدن همیشه بودن از انتخاب از دروس اللغات استظهار یاری خواستن و پشت پناه شدن

نوعی پشت شدن و او بر خواندن و منتخب خیابان **استحقاق** خوار داشتن از کثرت و فرود دوم اللغات **استخوانه** رسیدن بحکم و قائم **استغنا** بالفتح و فتح شین سابقا و بضم ثالث و سکون ثانی و فتح رابع سیدنا روز راه و کذا بسکان بضمتین اول جمع یفر بضمتین دوم و سوم جمع سفر بالکسر است از کثرت استعمال و سفا بالکسر و سکون ثانی و فتح رابع و منتخب **اسفو** و **سفر** بالضم و فتحتین و **سفار** بالکسر و تشدید ثانی و فتح رابع و **سفرة** کتابه از ملک حبش و روم و بضمتین عرب و عجم نوشته **اساطیر** بالفتح و طاء مهمله بکسر او استاها باطل با ضمتین جمع سطر بالضم با سکون و سطر بالکسر با ضمتین جمع بالجمله سطرت منتخب **اسکتار** بتای مثناة بسیار خوهستن **اشعر** بالفتح گندم کردن و فسانه گو و قصه خوان از کثرت و منتخب **اسکبار** خود را بزرگ مرتبه پنداشتن از کردن کشی کردن و موجه منتخب **استقصا** بتین خواستن و دیدن و دانائی و بینا شدن **استجار** بجیم و رای مزده و کابر کردن کشیدن از منتخب **استحار** بالفتح با ملاد و ام فسونها **استحضار** بحای مهمله و ضاد معجمه یاد داشتن و حضوری کسے خواستن **استر** بالفتح و تای فوقانی مفتوح نام حیوانی که از جفتے خر و اسپ ماده پیدا میشود و بسعدی نحچیر گویند **استار** بالضم پرده و جامه تنگ بالکسر است معنی پرده و استار بالکسر نام وزنیکه چیز شمال و یم باشد از رشیدی و فاموس **استتار** بالکسر و تای فوقانی در پرده پنهان گردیدن از منتخب **اسر** بفتحین و تشدید ای مهمله بمعنے سفر تراز الفاظ **استمار** بالکسر حرف چهارم نام شامله میوه چیدن و میوه خواستن **استشعار** حرف چهارم شین معجمه و نحچ عین مهمله پنهان دل تر بیدن از منتخب **اسغر** بضمتین مجمه مضموم خاریشت از ردائف **اسرار** بالفتح جمع سر کے بمعنے راز باشد **استکرار** بالکسر تکرار کردن یعنے بار بار خواستن **استنصا** بالکسر طلب نصرت کردن و یاری خواستن **استصفا** بالکسر الفاظ خواستن پرسیدن **اساس** بتصریح مزه بفتح برزن سحاب منیاد و پنج عمارت و بنا و از کشف و صراح و کنز و لغات و اساس المبتدی است که بفتحتین بمعنے بنیان عمارت باشد از کنز و بیاض نوشته که اساس بلفظ کردن خواستن و نهادن و گستردن و کشیدن و انداختن و آبرو دن **استفل** بضم اول و سکون سین و ضم طای مهمله و فاء و سین مهمله لفظ یونانی است بمعنے حضرت **استیناس** خو گرفتن و الفت و محبت از منتخب و نیاز بان انس. لفت گرفتن **استفاس** حرف چهارم نون و نحچ فا زندگانی خواستن و خواندن آبرو دن **استعاش** عین مهمله و آخر شین معجمه مصدر است از کردن **اسیس** بضم اول و نحچ یای قاعدے که سیکه در پرستیدن و خدا دانستن افتد از الطاف **استخلاص** خصلت خواستن **استخلاص** ماندن **استنباط** بمعنے استخراج یعنے بیرون برآوردن چیزی از کنز و از بان یا خود از نبط بمعنے آبیکه از قعر چاه برآید **اسباط** بالفتح بمعنے پسران و در پسران دختر ا و نحچ سبط بالکسر است کہ بمعنے پسر زاده و دختر زاده باشد و معنی است موسی علیه السلام چه او است پسران یا اولاد دوازده پسران یعقوب علیه السلام بود و لفظ بمعنے گروهها **استعمال** بالکاف استعمال لفظ سباط و اولاد بفتحتین استعمال لفظ قبائل است در نسبی اصل و تسمیه انها باسباط تسمیه نما با قبائل بسے آنست از کثرت فرزندان اسمعیل و فرزندان هاشی **اقساط** بالکسر نصیب خواستن از نحچم خطاکردن و دین خواستن از منتخب **استماع** منفعت حسن و لفظ خواستن از منتخب **استماع** شنیدن و شنوائی از کشف و صراح و کنز و لغات و منتخب و کشف **استرجاع** چیز داده را پس گرفتن و انا لله و انا الیه راجعون خواندن از کشف و کنز **استقناع** قناعت **استجماع** بالکسر قافیه در نحچ آوردن و بالفتح سخنهای با قافیه و آوازهای کبوتر و فاخته از منتخب **اسبوع** بضم اول و نحچ بای موحده و نحچ عین مهمله هفت روز از شرح مصابیح کرمانی **استدفاع** دفع چیزی چیزی خواستن **استطلاع** آگاهی جستن و اطلاع **استنقاع** نقوع گرفتن یعنے بعض از میوه خشک را در آب تر کرده از دست مالیدن آب آن گرفتن **استفراغ** دفعت خواستن و بصطلاح اطباء شدن بدن از فضلات از کنز و بمعنی کردن **استعمال** **اسباع** بالکسر های موحده و نحچ عین مهمله کردن کامل کردن از منتخب **اسف** بفتحتین اندوه بخت و اندوه و غم با هم آمیخته و بسا بمعنے که بحال غم او بیند بیجا است از کشف **استکاف** حرف چهارم نون و نحچ کاف از منتخب و علم خواستن از کشف **استخف** بضم اول و سکون ثانی و ضم خاء نحچ خطیب و وعظ گفتن که بجهل خود و علماء دین و مذهب ایشان از منتخب **استعفاف** بالکسر خواستن از کشف **استطراف** مهمانی خواستن و دوال بیست آوردن از منتخب **استنیاف** حرف چهارم یای تحتانی و نحچ نون از سرگرفتن و آغاز کردن از منتخب **اسلاف** بالفتح پیشینگان از کنز و منتخب بالکسر پیش و فرستادن از منتخب **استیلاف** علف خواستن و بحث خواستن **استعفاف** بسکه و عفت و شرمندگی و سبک شمردن **اسراف** بالکسر زیاده از اندازه خرچ کردن **اسیف** بر وزن فیعل اندوهگین و غمگین از شرح نصاب **اسکاف** بالکسر کفشگر از شرح چغمینی و کنز و منتخب **اسراف** بالفتح و بضم بمعنے **استیناق** بالکسر از کنز و منتخب **استغراق** بالکسر و فتح رابع و فتح گرفتن از کنز **استیناق** بالکسر و فتح چهارم یای تحتانی و بعد قاف مفتوحه بمعنے

خوشتن از کشف و کنز **استراق** بالکسر دزدیدن و گوش بسخن کسی داشتن از کنز و لطائف و در اصطلاح **استنطاق** سخن پرسیدن و گویائی خواستن از منتخب **استحقاق** سزاوار شدن از منتخب **استحقاق** بالفتح بازدارنده و جمع سوقت که بمعنی بازدارنده است **استطلاق** بالکسر بهلیله از بند **استنشاق** بالکسر و حرف پنجم ششمین مجموعه مبارد و دانا و بینی و کشیدن **استبرق** بالکسر دیبا استبرق و کذا فی اللغات الفارسیه و در قاموس گفته که آن دیبای ضخیف و گنده است مثل ملمس و از رسالا احوال قیامت که تالیف کرده شاه رفیع الدین دهلوی است همین ثبت شده و در بعض نقاسیر **استمساک** چنگ زدن **اسپک** بالفتح و باجی که در مفتح خیمه کلان **اسپرک** بالکسر باجی قاری و در اصطلاح صوفیه گویا میت زدن و نگ که بدان جامه ها را رنگ کنند از برنان **اسفرنگ** بالکسر نام شهریست بنج **اسفرم** بضم قرمز و سرخ آنجاست **اسبال** بالکسر بار موضعه فرو گذاشتن جامه و جاری کردن از کنز **اسغیول** بالفتح و واو و جیم بالام نخمیست بفارسی ترنجبین بضم گوش است بضم خ مذکور بالگوش گوش شباهت دارد و بعضی نوشته که گرش شنبلیه گوش است از شنبلیه میتر آن و در برنان بالکسر **استقبال** بیستمین از نون ماه و آفتاب در شب چهاردهم و در شرفت ماه تمام و کامل شد **استعجال** شتافتن و شتابی خواستن **استعمال** باد نوردیدن و بانگ کردن کوتل بوقت قولنج و آشکا راندن از کنز و منتخب **استظلال** بظل همچو سایه گرفتن از کنز و بنا خواستن لهایه از صراح **استقلال** بخود ی استادن و شرکت غیری نبودن از کنز **استهلال** بالکسر جاری شدن شکم **استدلال** دلیل آوردن و گواه خواستن از کنز **استافیل** بلغت رومی انگور را گویند که میوه معروف است از برنان و لطائف **اسرافیل** نام فرشته ایست که در قیامت دو بار صور خواهد دمید در میدان اول بار همه مخلوق مرده خواهد شد و در میدان بار دیگر همه مردگان زنده خواهند شد **اسرائیل** نام یعقوب پیغمبر علیه السلام از کنز و در لطائف گوید که بمعنی اسیر ایل برنان عبری بر گزیده خدا را گویند بنده خدا **اسفل** بالفتح اول و فتح فا بمعنی پائین تر و پست تر زیر زیر تر **اسافل** بفتح اول و کسر جا پائین تر نهادن کمینها و بمعنی سرانجام و مراد از منتخب **استیصال** بیخ برآوردن از بن برکندن و این در مصل استیصال بود از کنز اللغات **استم** بالکسر ناء فوقانی مفتوح ستم بمعنی جفا و ظلم باشد از لطائف **استحمام** بحمام غسل کردن و بخار گرم از چیزی گرفتن **استعلام** آگاهی خواستن از کنز **استقام** بالفتح وقات بسیار باد و اراض **اسم** نزد بصریان فعل اللام مشتق از سمو بمعنی علو و عدیل اشتقاق و اجوف یائی لیسی تسمیه و سمی در تصغیر و سما در جمع تکسیر که سماء در جمع قلت اجلال و شرف مناسبت بمعنی سمو او و نام نهند تعیین نام نیک علامت سمی بنهاد و اصل او وسمو بر خلاف قیاس تغییر مرسوم بندرت رود و کسین همین در زیادت همزه وصل کسره جهت اعتماد بسا کن سم گشت و نزد کوفیان من فعل فاست مشتق از وسم بمعنی داغ کردن علامت ست پس سم و اسم لازمی دین صفت ست اصل او وسم بود بندف و داو زیادت همزه وصل تغییر مرسوم سم گشت بکسر بعضی و اوکسره بعضی دیگر اسم اشتقاق اسم از اصل قلب کننده و بهم متصل افاده نند و شک نیست که قلب خلاف اصل ست از نجهت گفته اند که اصح قول اولست از تفسیر بحر محیط **استسلام** طلب سلامتی و گردن نهادن **اسم اعظم** اسم بزرگ از جمله اسمای حق تعالی و در تعیین آن اختلاف بسیار نزد بعضی الله و نزد بعضی محمد نزد بعضی الحی القیوم و نزد بعضی الرحمن الرحیم و نزد بعضی بسم الله علی اصح **اسلیم** بفتحتین و فتح سین مهمله و سکون تحتانی و کسر لام و تصغیر اسلم ست نام گیست کریمان خرم و صبر باشد **استفهام** خبر کی خواستن از منتخب **استلام** بالکسر آب انعناب سرون سنگ ریاست یا طلب از منتخب و صراح و این کنایست از بوسیدن و ملائی بحر و آن اسلم ست که بفتحتین باشد بمعنی گردن نهادن و اظهار خواری بسرون سنگ بدست یا طلب نماز لازم گردن نهادن ست بمعنی مجاز است بمعنی مجرد و کسانیکه استلام را بمعنی تعالی خوانده غلط ست انکار **استهام** بمعنی بوسیدن **استقدام** بمعنی بتقبال کردن **استرون** بظم اول و سوم نوعی از ریحان **استرون** بفتح اول و سوم و فتح واو و بمعنی بفتح نون نازی ارشیدی **استوان** نوعی از سلاح رزمگیان از شرم سکندریه **اساطین** بالفتح سرستونها و بالضم کبیر بمعنی ستون و از کنز **استحصاف** بالکسر یک شمردن پسر و خود ن از صراح و در بعضی بالضم و فتح فا ملائی فخر و مباهات **اسمن** بالضم و حرف سوم نون سالماند و زمانها از کنز **اسفل السافلین** کنایه از بهمین طبقه دوزخ که زیر همه طبقات دوزخ است **اسطوره** بالضم و کاف سلسله عظیم بمعنی افسانه و سخن باطل از منتخب **اسکنه** بالضم و کاف دوم ملائی مفتوح و نون آلیست نجاران که بدان تخ تخ کنند بمعنی نهادن و اما کنون در جمیع بلدات بمعنی آلیست ترکی بالکسر و بمعنی سکونت و در هندی بالکسر بمعنی بر سر نجاران و در برنان نیز بالکسر بر سر و بنشین بمعنی آمده است **اسامه** بالضم و تای فوقانی مخفف کرده و ذال معجمه جمع استاذ که بدال مهمله باشد **اسفاه** بضم اول و فای بمعنی والده و جد اکا

کوتاه کردن موی و ناخن و غیره بقیچی و امثال آن
بالفتح بازدارنده و جمع سوقت که بمعنی بازدارنده است
بالکسر بهلیله
بالکسر و حرف پنجم ششمین مجموعه مبارد و دانا و بینی و کشیدن
بالکسر دیبا
بالفتح و باجی که در مفتح خیمه کلان
بالکسر باجی قاری
بالکسر بار موضعه فرو گذاشتن جامه و جاری
بالفتح و واو و جیم بالام نخمیست بفارسی ترنجبین بضم گوش است
بالفتح اول و سوم و فتح واو و بمعنی بفتح نون نازی ارشیدی
بالفتح وقات بسیار باد و اراض
بالفتح بازدارنده و جمع سوقت که بمعنی بازدارنده است
بالکسر بهلیله
بالکسر و حرف پنجم ششمین مجموعه مبارد و دانا و بینی و کشیدن
بالکسر دیبا
بالفتح و باجی که در مفتح خیمه کلان
بالکسر باجی قاری
بالکسر بار موضعه فرو گذاشتن جامه و جاری
بالفتح و واو و جیم بالام نخمیست بفارسی ترنجبین بضم گوش است
بالفتح اول و سوم و فتح واو و بمعنی بفتح نون نازی ارشیدی
بالفتح وقات بسیار باد و اراض

اشراف بالکسر بلند شدن بر بالا کنایه ازین که ستاره بر چیزی دور نزدیک تر بیند چیزی را و تعجب و در گذشتن اندیشه از چیزی بزرگتر و بهتر از آن چیزی را **اشراق** بضم اول لغت ترکیبی است از اشراق و اشراق بمعنی اول نزدیک شدن و بمعنی دوم روشن شدن و بمعنی سوم تابیدن و بمعنی چهارم بلند شدن و بمعنی پنجم

بضم اول ثالث ثانیست کذا فی صراح میباشد بصورت مرکب مدرون آن چند اوراق باشد نزیک وهران اوراق دوگانه وخطوط بسیار مشتمل میباشد و برسطح اعلای آن غشاوه
میباشد که از اسیگرفته از اعضاء و مصطرات سیگویند بقصد علم مصطلات که علمی ست برای مذهب احکام مخاطب بوصوف انتفاع آفتاب و شناسگان و بلندی هر جزیره
کنند و این علم بقدر بسیط مدد کند مصطر بران علمهای تازه گرفته و دلالت بیشتر آفتاب چون اکثر بران بحکام آفتاب و شناسگان معلوم کنند و بزرگترین شناسگان و دیگر اشیا
آفتاب ستدلال از ما بآفتاب منسوب کرده و جمع آن اقبال میاید و بعضو قیاس شناسگان بحکام کبیره و استخراج نمود معلوم از بران مقصد کشف و اطلاع بعضی غیض نوشته که وضع
اصطلاب آنرش یکمرتبه مالی ست از جنس پنج اول و پنج سوم و سکون سوم و فتح های هر دو سین مهمله و بضاد معجمه و بفتحتین نوع شده اند که اصطراب و صیل سین مهمله اول و ضم
طای مهمله و بطاء مهمله مفتوحه و سکون لام و بباء موحده و سین مهمله مکسوره و آخر آن سین مهمله مشدده مشهور و بعد ازان سین بجهت بنای سین طای مطبقه بصاد بدل کرده چنانچه در سراط که در اصل
سراط سین بود **اصابت** بکسر اول معنی رسالی و صواب یافتن انگشت و کسر **اصحاب سبت** یالف و در شنبه که قوی از ربی اسبل بود چنانکه از اسکر که در شنبه
مابین صید بکنند اتفاقا در روز ما میان بیابان جمع میشوند بنیان حیله کرده ماهیان را در میان آب بند میکرده و بروز یکشنبه میگذاشتند چون ظلم ایشان زیاده شد تعالی
بزبیه میسخ کرده بوزینه ساخت و بعد از چند روز هلاک شدند از لطائف **اصطلاح** در لغت باهم صلاح کردن و در عرف اهل صطلاح اتفاق خوت قوی برای معین شیئین
مختلفین فارسی بسازش و در اصطلاح اهل هیئت عبارت از لفظ و مصطلاح بانفراد اهل صناعت چون لفظ اعتدال و اعتدال لفظ و مصطلح **اصطباح** بفتح صاد و ضم طا و بباء موحده
و در مصطلاح زمین دارعمال بجای کشتن و انتخاب **اصطخ** بکسر خا و بعضو نام شهر از قلمرو فارس ست و در مولد و مدار **اصفاد** بالضم و فتح فا و دال مهمله بیکدیگر بند کردن و بیکدیگر
طائف و منتخب **اصطیاد** صید کردن از لطائف و منتخب **اصطخر** بالکسر فتح طای مهمله و سکون خا و فتح طا و کسر راء مهمله و سکون خا و فتح طا و کسر راء مهمله و سکون خا و فتح طا و کسر راء

ست برای وطی مذکور بلغت حرست و باصطلاح فارسیان بمعنی حرکت خوردن خوش آینده و باصطلاح سخنوران بمعنی که بهندی آنرا تال گویند از خارج رایت و کشف بدیگر
اصول که بهندی آنرا تال گویند نزد مجم بفتح دست یکی پنجم دوم سنجر ترک ضرب و آنرا ثانی گویند سوم دو یک چهارم دو پنجم فصیل ششم خفیف هفتم چهار ضرب
هشتم و فرشان نهم ماخور دهم ضرب یا لغو یازدهم اصول خافقه دوازدهم چهار ضرب سیزدهم ترک پانزدهم ارمله شانزدهم رمل مثمن هم شرح اصنام فهم
بنهاد این جمع مضم بهست اصم بفتحتین و تشدید میم یعنی گرد و اشنو اصم یعنی سنگ سخت و شهر الله صم عبارت از اوست و جب بر هر که در وقتال حرام بود و آواز داد خدا و آواز و اصطلاح جدید موسیقی
عالم صنام بر گویست از جمله اصول کلام عبارت از مسائل علم و کلام که در آن مطالب علم لفظ ادله اثبات عقلی ثابت کنند اصفهان بالکسر نام شهر مشهور از ایران بهره
از موسیقی باب الالباب و بهار عجم اصول فتح اول نام نرمای از موسیقی و نوعی از نرم نغمه سازان کشف و بر وزن لوشه که معنی باشه از معده و بحر اصول در بیاض عجم نوشته که بحر
آنرا موخافته گویند اصمعی بفتح اول و ثالث کنیه از اثبین از لغات عرب منسوب بکی خود مع اسم خود که بن اول عطاء الباب الالباب اصلی نوعی از لغت و آن استعمال کردن
اهل نوعی دست چون عادت فصل الف مقصوره مع ضاد معجمه اضحی بالضم و در آخر الف بصورت یاء مجهول فتحات ست و همان مفرد است و اضحیه بکسر اول و فتح ثانی
علیست از فعالی و قصد بمعنی آن کردن کار در وقت چاشت چون معنی ربه قاما معنی در وقت چاشت زید قائم شد و فعال مانند فعالی از آن مانند گویند که آن فعل بفلان
حرام است یعنی بلکه محتاج باشد ضراب بالکسر نر شتر در میان شتران بکار بردن و بر زدن او ماده را و بمعنی نگهبان و سرکار کردن و بمعنی ماده شتر که بکار بردن نر بدو
آخر ضراب بالکسر نر میان شتران و بر زدن نر ماده را و بمعنی شمشیر و قرآن بالکسر و بمعنی کتاب و کاوین مرد بگفت و گفتن و دادن مستعمل در فارسی معنی
اول است ضراب بزاء منقوطه و باء موحده و الف و صاد مهمله و باء موحده اضاعت بکسر اول و حرف چهارم همزه و ضمع روش کردن اضافت است کردن چیزی
بسوی چیزی تمامی کند که نسبت بمطلق منوان باشد چنانچه ست که بیان دوم از ضمیر و در تقدیر سه اول بغلان و دوم ثانی را مضاف الیه گویند و در مثال دوم آخر مضاف
را بیا یا علامت اضافت کسره مهمله و در آخر مضاف الیه ست اول مثلیکه آن کسره علامت اضافت تملک باشد مثل چون کسی بغلام خود گوید غلام من
همین علامت اضافت تملک چون غلام من غلام ملک است و مضاف الیه بر گونه که بعد از اضافت لامی مفهوم شود چنانچه در مثل مذکور که بعد از اضافت لام ملک مفهوم میشود
مستعمل باشد دوم آنچه علامت اضافت نباشد مثل چون کسی بغلام خود گوید که غلام من بیا و بسوی مخاطب اشاره کند و مانع از ترک اضافت نباشد و چون اشاره مخاطب
نباشد و یا مانع از ترک اضافت باشد مثل چون کسی بغلام خود گوید که غلام من بیا و بسوی مخاطب اشاره نکند و یا مانع از ترک اضافت باشد و همین
قسم است اضافت سبب چون کسی بغلام خود بسبب لعبی سبب چون تنبیه غلام را بآن اضافت کند چنانچه گوید غلام من بیا بسبب آنکه لعب میکند و مضاف الیه مضاف واقع
میشود بعد از اضافت سبب مثل ست اضافتی که بسبب بسوی مضاف الیه بعد از اضافت سبب چنانکه گفته شد نصب محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب
بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب بسوی محمد بن عبد الله بن جمانکه لفظ ابن فصل میان محمد و عبد الله مضاف الیه بعد از اضافت سبب

لیفه زدن مردان مثل الف ممدوده چنانچه سیلاب ستان ایزد از نطاقت **مصرع** بنام بزرگ ایزد داد بخش یا مثال دیگر از نطاقی مقوله فاتحان چین **بیت** چو زد بین نفسته ور فرزد یه سپاس ایزدم چون باید منود یه جای گوید **ع** بنام ایزد و جب گلدسته نور یه گاهی الف ایزد در کتابت هم ساقط کرده و ما تابع وصول سازند چنانکه پیامبر و میثاق نه گر الف خلافت از آخر لفظ برنگ و سیاس برد و شعر تنگ و از آخر لفظ نام در مصرعه ما آورده اینانه کو سلامت و ایم و الف یزدان بر آخر عاطفه ضرورت نظم سا نیم چنانچه سقوط الف قسم الف و نظم بیاست و بر صورت از ماضی صیغه مخاطب و مرجع بیست چون نمی از نهام نسبت بیان آمد چندی از نشا بهات آن نیز گفته شود ما نیز بر ای حاصل کشته طلبا نیز یک لمع فائده و دست دهد بدانکه شایع بهمت مصفان الیه ترکیب بدل مهمل است و بر صورت حرف آخر هم اول میگوید نحو هند بلکه هر هر زدسم امرو و تلفظ نمایند بانکه ام حسن و نشانزاده و هر فرو فرزاد صاحب سخن شناس محمود و بگ پس سیم امرو و ها نشانزاده و سیم سخن شناس محمود بگ باید بود بر اگر این هر سه سم مهمل است و حسن و هر فرو و محمود بگ بین سم مهمل است نه خاص باید دانست که قریب بسلوب ترکیب اضافی ترکیب تخفیف حرف تشبیه باشد نه مشبه به و با سقاط لفظ و در از مشبه چنانکه آئینه چون آئینه رو و در صورت قاست چون سرو قاست یعنی سرو قاست آئینه رو و بعد سقاط لفظ و در از

پس بضم ثانی ترش رسالہ معرب ارمایہ و مایلہ و آلمہ کہ بست بدین سہم سکر کہ **طلال** بالفتح نشانہای سرا کہ کنہ و ویران **اطلال** بالضم مقلوب **لطل** و **لطل** بالفتح مقلوب **طلل** و **طلل

اعتزال تامل بقدم عرش شدن وجبار در افعال خود و خیر آفریدن و شر نیافریدن و سعد حق عباد از طرف باری تعالی واجب دانستن ست **عدل** بفتح اول وضم دال گشته مرادف داد و دهش و داد و دهنده از صراح **عمال** بالکسر کارفرمودن و بالفتح کار و پیشه و دهات و برگنات نیز آمده ظاهرا باین معنی خبر حمار است **عزل** بالفتح ونای عجمه نیز مضموم صحیح در لغت بمعنی مرلی سلاح ست نام ستاره که آنرا سماک اعزل گویند چه قریب او کوکبی دیگر که نیزه او باشد نیست بخلاف سماک رامح که قریب او کوکبی ست که نیزه سلاح دیگر باشد **عزل** فران السعدین و منتخب **عجال** بالفتح شتابیدن و تعجیل کننده گان و گرسالا **اعتدال** بالکسر برابر شدن و برگری و خوشی و تری یا درطول و عرض و برابر بودن هر چیز و گاهی کنایه باشد از اعضا و اندام چرا که اکثر اعضای بیرونی انسان ردو بدل بسته و باهم عدل یعنی برابری دارند درین مجانست لهذا اطلاق مصدر بر اسم فاعل شده و ست **اعتدال** بالکسر برابر شدن و عبارت آوردن و علت و سبب و زن بر چیزی و بازداشتن کسی را از کاری از صراح و منتخب **عقال** بالکسر قفا بند کردن استر گردن اندرین از کشف و منتخب **عصام** بالکسر خود را از گناه و غلط داشتن و بند گردن بچیزی از کشف و منتخب **عظام** بالکسر بزرگ گردن و بزرگ داشتن **عاظم** بفتح اول و کاف طی بمعنی بزرگتران جمع اعظم ست چنانکه افاضل جمع افضل **علام** بالکسر خبردادن و آگاه کردن و بالفتح علمهای فوج و نشانهای لشکریان و بمعنی همای مردم زاماهای شهر بمعنی گوهها از منتخب **اعدام** بالکسر نیست کردن **اعم** بالفتح اول و ثانی و تشدید میم فراگیرنده ترهمه را از منتخب **اعجم** بالفتح آنکه سخن نمیفهمد گفتن نتواند بمعنی گنگ نیز آمده از منتخب وغیره **اعمام** بالفتح جمع عم که بمعنی برادر پدرست از منتخب **اعوام** بالفتح بمعنی سالها و این جمع عام ست که بمعنی سال باشد از منتخب **اعلان** بالکسر اظهار کردن آشکارا کردن و از کنز و صراح **اعلن** بفتح اول و ضم لام کلمه تفضیل است **اعوان** بالفتح و بالضم یاران و مددگاران و دیاران از کنز و منتخب **اعیان** بالفتح بمعنی بزرگان و چشمها و اشیاء و ذوات موجودات رواج از منتخب **اعجوبه** بالضم همزه بمعنی عجیب و آنچه مردم از عجب اندازد و بفتح همزه از ذیل لا اغلاط **اعین** بالفتح اول و کسر عین و تشدید نون مفتوح جمع عنان **اسپ اغر** بالفتح اول و کسر ثانی و تشدید نون مفتوح بمعنی سپید پیشانی از کشف و منتخب **اعوان** بالفتح اول و سکون عین و کسر واو و بعد نون یاری کنندگان و این جمع عاون ست و قلت القیاس عان بصیغه سوم نیامده الا شاذ **اعیان** ثابته صورتهای الهی از کشف و دریدا الافاضل بمعنی صور علمیه نوشته ست **اعصار** و ریسه ال دماغ و جگر و غیره **اعمی فطری** بالفتح بیم مفرط و فای مکسور بمعنی کوه بزرگ از اعجاز بالکسر بالفتح تمام در رسیدن از حرکت ایستادن از صراح **اعالی** بفتح همزه بلندان و بلندمرتبگان و جاهای بلند از کنز و کشف **اعادی** بالفتح اول و ثانی و کسر دال بمعنی دشمنان جمع عدو **اعجمی** بالفتح مراد از نادان از خبر فصیح از شرح نخبه القرین **اعرابی** بالفتح بمعنی یکی از اعراب این منسوب باعراب که بمعنی عربان صحرانشین ست **اعنی** بفتح اول و سکون نای و کسر سین بمعنی قصد کنیم و مراد بیاید مراین صیغه متکلم را مدست ارعی بمعنی فنا یه **فصل الف مقصوره مع عین مهمله و غین معجمه و غا** **اغراء** بالکسر سگ بر گنجشک و امثال آن بر انگیختن از کشف و کنز و منتخب **اغضاء** بالکسر فرو خواباندن چشم از عیب و خطا و پوشیدن **اغوا** بالکسر گمراه کردن از منتخب **اغنا** بالکسر نیکو کردن و بی نیاز گردانیدن از منتخب **اغتراب** غربت و مسافر شدن از لطائف **اغاثت** بکسر اول و حروف چهارگانی بمعنی فریادرسی از منتخب **اغریریت** بکسر اول و سوم و چهارم و تشدید دوم و آخر نامی مشتمله نام ما شاد بلاد از نفایس **اغاثه** بسیار مدد و سران و مدار **آغاثه** معشوقان این جمع اغیدست که صیغه سوم تفضیل باشد یعنی نازک بدن تر و نرم اندام تر از منتخب و صراح **اغبر** بالفتح و باءی موحده نیز مضموم بمعنی خاک رنگ گرد آلود از کنز و منتخب **اغفار** از مغفرت از لطائف **آغار** بالفتح بمعنی ستم و زمین نمناک و چشمه و دروغ بافتن و بهتان از لطائف **اغمار** بالفتح نادان و ناآزموده کاران از لطائف **اغلش** بضم اول و ثانی و سکون لام و ضم شین معجمه نام بادشاهی از ترکستان **اغماض** بالکسر چشم پوشیدن و آسان گرفتن در معاملات از منتخب **اغلاط** بمعنی غلط تر **اغلاط** بالکسر غلط کردن و بالفتح جمع غلط **اغلاط** بالفتح دغای مجرد چیزهای درست و سطبر **اغراف** از کف آب خوردن از لطائف **اغلاق** بالکسر دشوار کردن از منتخب و بطلاق و شمار کردن حصول مدعا **اغراق** بالکسر غرق کردن و مبالغه کردن و کمان بخت کشیدن از منتخب بعضی از متقدمان نوشته اند که اغراق آن مبالغه را گویند که عقل ممکن شمرد و باعتبار عادت محال نماید آنکه عادت و عقل هر دو محال باشد آنرا مبالغه غلو نامند **اغفال** بالکسر فرو گذاشتن و چیزی از منتخب **غلالی** بالفتح طوقهای آهنی جمع غل بالضم و آبکاران بالکسر خانست و کینه از لطائف **اغنام** بالفتح پرو گوسپندان این جمع غنم ست **غلام** بالکسر کار شیخ با مردان و کودکان کردن **غصان** بالفتح و ثانی معما جمع غصن بالضم که بمعنی شاخ درخت ست

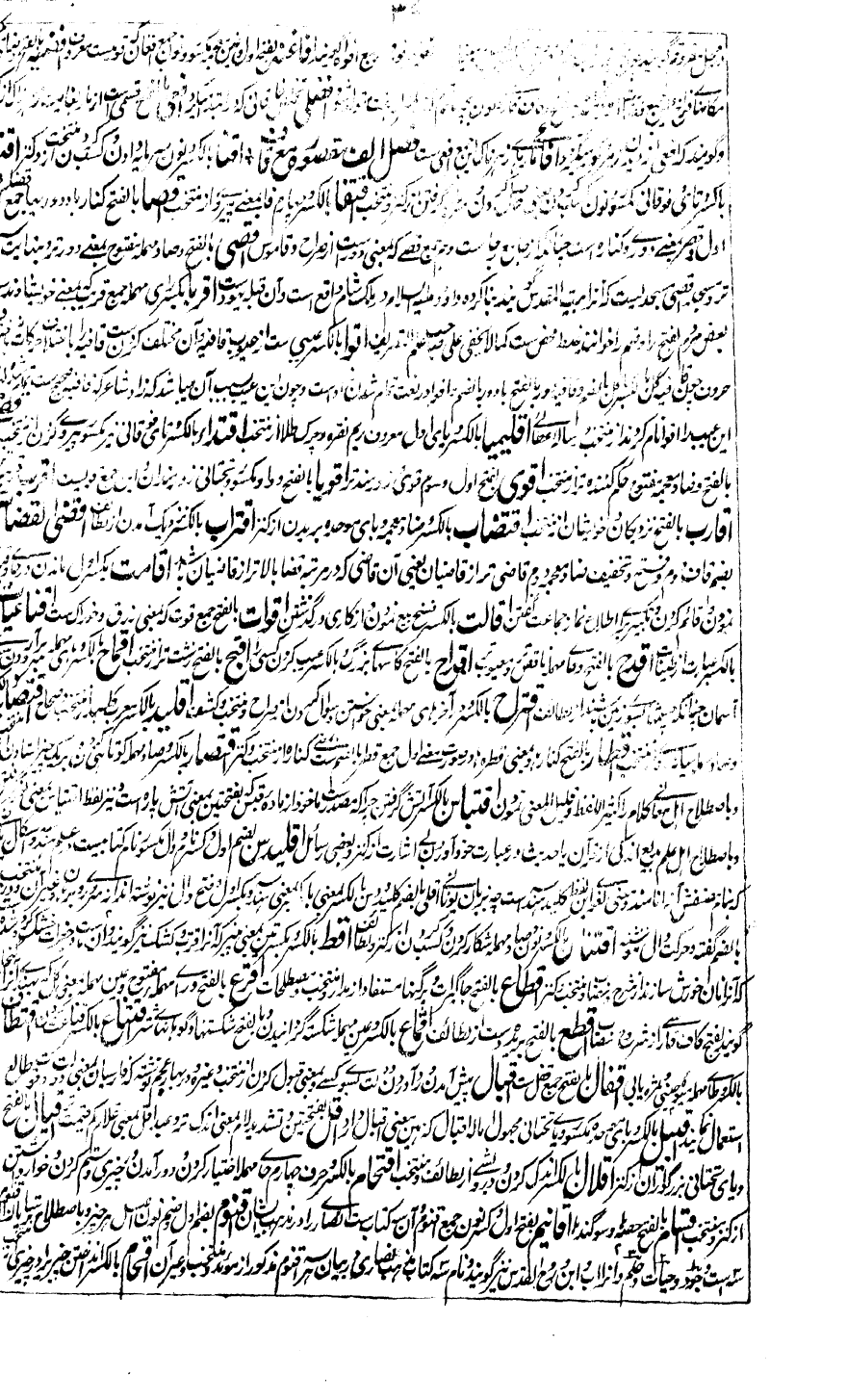

اقوام بالفتح جمع قوم **اقدام** بالکسر پیش، فتن در کار و بالفتح قدمها از کنز **اقلیم** بالکسر آن هفتمین حصه ایست از ربع مسکون که عبارت از زمین آباد است وجمعه اطوالیست که بمشرق واقع است و هر یکی بغرب هر اقلیم منسوب بیکی از سبعه سیاره است و بعض کتب بهمین مناسبت هر یکی را هفت اقلیم مناسبت بسیار نوشته اند چنانکه شیخ محمد لاهوری در بهارستان نقل چین مشتری و ترکستان زحل و خراسان یعنی ایران شمس و ماوراء النهر یعنی توران هره و روم عطارد و جمیع بقعه منسوب و اطلاق اسم اقلیم بر این ملکهای مذکور مخالف قرار داد حکماست چنانچه اقالیم در باب ها هویدا شرح لفظ هفت اقلیم خواهد آمد انشاء الله تعالی و لفظ اقالیم از منتخب کشف وغیره بالکسر ثابت شده است بالفتح غلط است **اقحوان** بضم اول وضم حای مهمله وفتح اول نیز آمده یعنی بابونه از سوء مذ و بحر الجواهر سرد و خشک و برهان اقران بالفتح همسران و نزدیکان و همسایگان از رمدا **اقتران** نزدیک شدن **اقچه** بالفتح و چیم فارسی بمعنی مهر زر و نقره یعنی زر و دینار و مهر خرد سپید که در گذشته نصب کنند این لفظ ترکیست و در لغات ترکی بالف ممدوده و سکون قاف نوشته است **اقضیه** بالفتح وضاد معجمه بمعنی حکم باشد **اقاله** بکسر اول بیع را فسخ کردن یعنی بعد از خرید و فروختن چیزی خریدار و فروشنده بر ضا یکدیگر از اراده بیع در گذرند و بمعنی گناه در گذشتن و بمعنی موقوف کردن اراده از منتخب و بیع از نصاب **اقامت** بالفتح اول و کسر میم جاهای نشیمن و رختها و متاعها و این جمع تمامش ست **اقاصی** بفتح اول وصاد مهمله مکسور و تشدید یا منتخب کنز **فصل الف مقصوره مع کاف عربی** **اکفا** بالفتح و فا بمعنی همسران و همجنسان چه کفو بالکسر بمعنی از عیوب قافیه که حرف روی یا قید مختلف باشد بشرط قرب مخرج چون صلح و سیاه و بحر و شهر از منتخب و سال عطائی **اکاذیب** بفتح اول و کسر ال بمعنی دروغ جمع کاذب خلاف القیاس چنانکه اباطیل جمع باطل یا آنکه جمع اکذاب باشد و اکذاب جمع کذب **الکتاب** در رومند بمعنی ناک شدن از لطائف کنز **الکتاب** بالکسر حاصل کردن چیزی به سعی خود از منتخب **اکباب** بالکسر و سه دوم مهمله مکون نهادن از لطائف و در منتخب نوشته که بر افتادن و بر افکندن لازم و متعدیست **اکرات** بضمتین جمع اکره باشد مثل کره بمعنی عناصر و کرها فلاک **اکراد** بالفتح و کاف عربی دو ال مهمله جمع کرد بالضم که قومیست از عجم اکثر ایشان صحرانشین بسیار از منتخب و غیره **اکید** بفتح اول و کسر کاف عربی بر زن فعیل بمعنی محکم و استوار **اکدر** بالفتح تیره تر از لطائف کنز **اکار** بالفتح وقت رسیدن کار بزرگ بر گردن یعنی فارغ ای هان که زراعت کند از منتخب **اکتار** بالکسر ثانی مثلثه بسیار گفتن و بسیار خوردن از منتخب **اکسیر** بالکسر یعنی کیمیا از کشف و سرور و سه دوم **اکلیل** بفتح اول و سکون کاف و فتح یای تحتانی و سین مهمله بر یکه از لطائف **اکدش** بکسر اول و سکون کاف عربی و کسر دال مهمله یعنی محبوب بعضی یکه تاز ش از هند و بیدش از ترکستان شهاز اند یا گیری لطائف و بهر یکه تاز ش ترکی و بیدش لی باشند این بغایت تیز رفتار بود و گاهی مجازا یعنی مرکب مجموعه آباد **اکار** بفتح اول بسر ع مهمله و عین مهمله جای گاه و گوسپند از نزع **الکناف** بالفتح یعنی اطراف کنار یعنی پناه او این جمع کنف ست که بمعنی پناه و کنار و طرف باشد از منتخب **اکناف** بالکسر یعنی پناه گرفتن از لطائف **اکاف** بکسر اول پالان فروسپار یعنه جمع نصاب کنز و منتخب **اکحل** بالفتح و حای مهمله نیز مفتوح آنکه جای سرمه در چشم کرده و نام گیست که از آن رگ قصد کنند و آن میان گ سر و دو با سلیق ست از منتخب کنز **اکول** بالفتح بر زن فعول بسیار خورنده **اکال** بالفتح و تشدید کاف بسیار خورنده **اکیل** بالفتح بمعنی همراه خورنده **اکمال** بالکسر مل کردن و تمام کردن **الکحال** بالکسر سرمه چشم کشیدن از کنز **اکلیل** بالکسر معنی تاج و نام منزل هفتم از منازل قمر آن ستاره ست بشکل مثلث بصورت تاج بر پیشانی عقرب از شرح قرا زیج محمد بن و کشف مدار **اکل** بفتحتین یعنی میوه و بفتح اول و سکون کاف بمعنی خوردن از لطائف **اکمل** بمعنی کامل تر **اکام** بفتح اول و کسر ای مهمله گرامی آن خجسته پی قران **اکتام** بالکسر مدت تا خوانی زمان دادن شرعی و غیر آن کردن **اکمام** بالضم جمع کم بمعنی غلاف میوه و غیره و در منتخب **اکوان** در بعض بر وزن ابوان بمعنی قیاس سخیف آنکه بالضم باشد چه این لفظ ظاهرا جمع کون است که بمعنی وجود است و بالفتح جمع کاف است که بمعنی ابتدا و بعضی گویند که بالفتح جمع کون است بمعنی وجود و بالضم جمع کاف است بمعنی ابتدا **الوان** بالفتح

وکاف عربی و فارسی نام دیو یکه رستم را در دریا انداخته بود و باز بدست رستم کشته شد از برای آن شیدی و در عربی بمعنی موجست و در مخلوقات و جمع کون بمعنی کیا بالضم و تشدید واو
کرده یکیا باشد که بمعنی پیدا شونده است **الکنان** بالفتح و کاف عربی و در آخر هم نون بر وزن شداد و بمعنی پوشش مذکر فی المنتخب السکن
بالکسر کاف عربی و نیم سین مهمله دیباچه سیاه از جامگیری و سوگ و کلف و شیدی و در بربان بالفتح و بالکسر آمده **الکاه** بالفتح اول و کسر ثانی مهمله جمع کری کرکب
و شیدالست یکن الکاه و الاد و الگویند و کاهی این لفظ الکاه بر سبیل تشبیه در اواخر الفاظ منتخب **الکیله** بالفتح اول و الکاف خودنی و غدار چه کید بمعنی مخلوقست **الکه** بالفتح و کاف
از لفظ و کنز **الکلة** بالفتح و کاف و لام مرض باطل زیر نزل الاغلاط **الکشاه** بالکسر بمعنی رسیدن **الکراه** بالکسر در سیم کسی را بکاری داشتن از کنز **الکال** بالفتح و تشدید لام نام کیاه
از خود بیفته **الکی** بالکسر یا الگ بکسر یا اگر و فصل **الف** مقصور مع **اللام** الاکدال بضم و تشدید نبلی و بفتح اول معنی بن و اداکاه باش و منصور حرف تنبیهست از کنز و شرح نصاب و در فارسی بالفتح
علامت تانیث است مطلقا چه در زبان **الکا** بالضم و کاف عربی لفظ ترکیست بمعنی برگزیده زن و ملک و ملکه **التقا** بالکسر بهم شدن و بهم پیوستن و یکدیگر را دیدن از منتخب و کنز **التقا** بالکسر رسانیدن
و افگندن از منتخب و کنز و رمح **التموا** بالکسر فارسی قافی فوقانی بمعنی پیچیدن از منتخب و کنز **التقا** بالکسر قاعده مصدر از باب افتعال بمعنی یافتن و بضم اول و فتح لام بایکدیگر لیاقت کردن گاهان
دست دارنده گان **الجا** بالکسر بحیم بنگاه داشتن از بدی و اندهیختن کار خود را بخدا از منتخب **الجا** بالکسر حاصل مصدر از نزع اندختن از رمح **التجا** پناه آوردن از منتخب **البان** بالفتح
و انشها **المتبا** بالکسر فرو خفتن شدن و نفس و شعله زدن شدن از منتخب کنز **الوب** بضم اول و فتح ثانی و واو و غیر ملفوظ و سکون یای سوحده و در کتابت بعضی نسخ **الولا** بالضم
مساعدتا عضدا و مزد و اجره و بالضمتین جمع صاحب و اللبا بالفتح جمع لبه بالضم و تشدید یای سوحده بمعنی عقل و جرد باشد **التفات** بالکسر فارسی خشم گرفتن و کراهیت مذر **الت** بالفتح اول و ثانی و سکون
سین مهمله و ضم تا فوقانی و واو مشدد فارسی الکو بمعنی فوق آمده **التم** بالفتح الف و اول لفظ الت بر آنچه مفهوم ذات صیغه جمع مذکر لفظ الت شاه باشد بایه کید الت بکر **الو** بالکسر
الهیات مباحث و مسائل علم الهی که کلی انفنون حکمتست **الف** خواندن دو حرف بلفظ او دن و گرفتن و کردن مستعمل **الموت** بالفتح اول و ثانی و ضم میم و واو و عرب و ثانی فوقانی
نام ظلمه الیست مشهور که مابین قزوین و گیلان واقعست از بربان **لوات** بالفتح ثانی شلشه آلود و گیسا **الغیات** بالکسر غین معجمه بمعنی داد رسی بخواهنده از صراح و منتخب **الغیاث** بر
وزن تخفیف اطلاق فعل مزید و حذف کردند الغیات مقلوب آن باقی ماند و در استعمال عرف الغیاث بمعنی فریاد رس مستعمل شود **الفتاح** بالکسر و جیم عربی بمعنی گشاینده الحاج بالکسر
و سوی و حاء مهمله ذاری کردن و در خواستن از مدار مصدر از کنز و منتخب **الوا** بالفتح و کاف ذاری در کاری **الواح** بالفتح و کاف معنی چیزها یکه بهمن باشد مثل تخته انجوان باشد نجوان از
خانه مس و آهن و غیر این جمع لوح است از منتخب **الوند** بفتح اول و سوم و سکون نام کوهیست بلند در نواحی همدان از بربان **الله** بفتحتین و تشدید لام مختصر شده لاه
و راح **الهداه** بالکسر هر دو ذال معجمه ذات و مزه یا نمکین از منتخب **الذه** بفتحتین و تشدید دال معجمه لذیذ تر و با مزه تر **الدکه** بالکسر نام کوهیست قریب شیراز و در چشمه دن آمده که
کنار و کرکن آباد جاریست از مدار **الواله** بضمتین یاد شاه و هر سرکسیکه صاحب حکومت باشد **البرز** بالفتح ثانی و سکون ثالث و زای معجمه نام کوهیست بلند و در نواحی همدان از بربان
و بربان نام کوهیست بلند یا ایران و هند و **سنالله** بالفتح اول و سکون لام و کسر ثانی فوقانی و زای معجمه نام بلد شاه ترکستان و خوارزم از سوید و بربان **الدکر** بکسر اول و سکون لام و ضم ثانی مهمله و فتح
کاف فارسی و زای معجمه نام بلد قتل اسلان از سوید و بربان **الماس** بالفتح جوهریست سفید شفاف بغایت سخت گران قیمت که بهندی هیرا گویند و بعربی ماسه و بفارسی الماس و بترکی الماس و بطلای
اهل علم عربی سوال المساوی و در فارسی سوال ادنی یا علی **التمش** بالفتح ثانی فوقانی نیز مفتوح و کسر میم و سکون شین معجمه بمعنی فریب و شعبده و بلفظ ترکیست گویند
التمش بمعنی نوجیکه بسیار اول و مقدم باشد و در ترکی بمعنی عدد شش نیز آمده **الش** بضمتین بمعنی زیان و طعام بنوکران هندوستان و طعام پیلبانان و بلفظ ترکیست **الش** بضم اول و
ترکی الوش نزدیک و داخل هندگر خواندن آن از دو حال **الوش** بضمتین و واو و غیر ملفوظ نزد پیشان طعام بنوکران هندوستان و طعام پیلبانان و بلفظ ترکیست **الش** بضم اول و
و کسر سیم و شین معجمه بلفظ ترکیست بمعنی شاه **التقاط** بر چیدن از کنز **التیاع** بالکسر معروف ثالث قوقانی و رابع تحتانی مورد ضمیر بمعنی سوسن اول از منتخب

عرض نرخ علم سوده و الماس
افشانده و نرخ چوب گردو
الماس بر آتش دمیدن و دود از دهن
خارج شدن و بخوست دود از دهن
مشهور است از آن سبکت
چوب آتش گرفته بجهت
برطرف کردن آن سبکت
الف تا برای استفهام
تا برای تعجب
تا برای تحقیر
تا برای تقریر
تا برای تهدید
تا برای تنبیه
تا برای تنبیه
تا برای تنبیه

الف بالکسر معروف و بالفتح و تشدید لام و سکون فا و آخر عین مهمله بمعنی کلاغ و زاغ و این لفظ گویند بلغت هندی است و گویند بلغت ترکی و گویند بلغت عربی است و گویند بلغت فارسی است و گویند بلغت سریانی است و گویند بلغت عبرانی است و گویند بلغت قبطی است و گویند بلغت حبشی است و گویند بلغت رومی است و گویند بلغت زنگی است و گویند بلغت ارمنی است و گویند بلغت نبطی است و گویند بلغت دیلمی است و گویند بلغت کردی است و گویند بلغت ترکی است و گویند بلغت خزری است و گویند بلغت سقلاب

سفلان و بیائے تحتانی چوں اشتاق و اشتیاق و اشتیاد و اشتیاد و اصطیاد و اصطیاد و اصط

دوازدی از منتخب امجد بالفتح بزرگتر از منتخب امجاد بالفتح بزرگان اما امجد بزرگان امر و بالفتح بر وزن فلس ساده نیخ از مراجع امار بالفتح اول و کسر سیم و تشدید
امید بضم اول و کسر سیم و تشدید دال مهمله و کاهی سیم ساکن شده و کنند و بجهول اسعرف خوانند و آنکه تحمل و ثبات از و امید دارند و مؤید ام و ال در اصافت باسطلاح
مالک خود و پسر یا دختر اینده باشد و جمیع صفات خود الاک را مانند آن کنیز از فروخت نماید و بعد از ین مالک خود آن کنیز آزاد باشد یکسی و در شرح مواقف امصیلا
بالفتح شمشیرهای کلان و این جمع ست که معنی ندارد منتخب امطار بالفتح بارانها این جمع ست مطر که معنی باران باشد از منتخب امهار بالکسر گذشتن از ندان کنایه است
احمد ستوده لان شهید ان امر بفتح اول و سکون سیم بمعنی حکم و بمعنی کار اگر بمعنی حکم باشد جمع ان اوامر آید و اگر بمعنی کار باشد جمع ان امور آید منتخب امس بالفتح
از کشف امکس بفتح اول و فتح لام ساده بسیار و صاف و نرم از کشف و کنز و مدار امراء القیس بکسر اول و سکون سیم و فتح رای مهمله و ضم همزه که بصورت واو ست و فتح
قاف و سکون تحتانی و سین مهمله نام شاعری که افصح شعرای عرب بوده ست یعنی گویند که او هفت قصیده غرای خود نوشته بر دیوار کعبه آویخته بود و بگفتن جواصحای
و بر اده و آن ایام آنرا که بر بنه قبیل یا ارض البعلی یا ارک یا سماء او ابرق عضیض الماء او ذی عضیض الماء او ذی عضیض علی الوحی نازل گشت بالاخر این آیه شهره فصاحت
امرء القیس بسیار گفت منتخب امتصاص بالکسر مکیدن و صاف مهمله بکسر کاف رسانیدن ام الدماغ بالضم کنایه از بیماری مغز و آن چنان
از استخوان بیماری نخشانیت سلب کند بحیطه جنون و غشت او مغز سر بکاهد بیکبارگی کودن و نفهم شود و نشناخت شود بیمار چنانچه مریض مبتلا و صحیح گوید
و فتحه علی لفظه و قربانی امالیق بالکسر قلی و ریشی از منتخب و مدار امام ماتق بمعنی نام مانق بحق عبارت از امام جعفر صادق رضی الله عنه امالاک بالکسر مالک
گردانیدن و بالفتح جمع مالک بالکسر حرف چهارم نامی سلسله بیعت فرمانبرداری از کشف و منتخب و کنز امالال بالکسر مال کردن از منتخب ممال و امتثال
بردو بالکسر مملکت و مرفت و ان از طوائف امتثال بالفتح امتثالها شهرهٔ و مضمار بمعنی ملند از منتخب امیر نخل بفتح نون و سکون خای معجمه لقب حضرت علی کرم الله
وجهه بالکسر مدار امائل بفتح اول بکسر ثانی مشتق جمع مثل کی بمعنی شاید و نظیر ست یا جمع مثال که جمع مثلت از شرح صول اکبری و بمعنی این مستعمل امل بفتحتین
از منتخب ام بالفتح بسکون سیم حرف عطف ست بمعنی یا نزد مبرد بالضم و تشدید سیم بمعنی مادر و حمل هر چه ام العلوم کینه علم صرف بر اکه اصول بسیار اکثر علوم ام ملدم
بکسر سیم دوم و سکون لام فتح دال مهمله کنیت تپانچه که مادر گست از شرح تحفه الحرقین مؤید و منتخب قمم بفتح اول و فتح سیم بمعنی کرد و سهای دوم از منتخب و کنز امام بالفتح
بیشتر پیش رو بر دو کسیکه بمعنی پیشوا و بمعنی رشته معماران کریبان نیاز ست کنند اس بفتح اول و سکون ثانی بیمار شدن از بسیار عمر ست و کشف و منتخب نا سپکه از
بی انصافی بر مختصین خوش آیند غلط ست امان بالفتح بخوف بود و ان بمعنی ذمه و بمعنی زنهار و بمعنی اول جمع امن که بمعنی بیخوفی ست امین بالکسر کسیکه بر و ان
دور رفتن کاری یعنی در کار کی غور کردن از منتخب ام الصبیان نام دیوی که اطفال را بسبب سالگی زود اطمانوعی از عرعت که با طفال عارض میشود و انرا بعضی ام عیلان
بکسر عین مهمله بمعنی مادر دیوان پاره یا بضم بمعنی مادر دیوان بالکسر جمع عول که بمعنی دیو باشد لیکن بنسبت مسکن و مأوای دیوان بود بمعنی درخت خاردار که بسبب
دیکه گویند مستعمل ست و عیلان بر وزن خفقان بمعنی از منتخب و بعضی شروح دو مرتبه مرقوم شده که ام عیلان بفتح فضن سه مجمه و درخت سرو که از اطلاع نیز گویند و ان درخت بزرگ گزاند خار
دار بزرگ که بعربی عرعار ستان بضم اول و تشدید سیم مفتوح جمع ست بطور تار امتنان بالکسر منت داشتن و منت نهادن از منتخب و کنز اما کن بفتح اول و کاف جمع مکان که نشست
چه جمع مکان بکسر کاف ست که ممکن باشد و جمع امکنه ممکن ست امام مبین بضم سیم و سکون ثانی لوح محفوظ و بمعنی موحد امساک بالکسر ست راز ایفاء معنی قدرت و ان صفتی از صفات حق
اول ما خود ست از یکه ست که معنی قدمت باشد و بر تقدیر دوم نام خود باشد از مکانت که بمعنی جاه و جایگیر شدن ست و محاوره فارسیان بمعنی وقت و مدت آید گاهی ان بمعنی امید
مراد و اصطلاح اهل حکمت چیز را گویند که عدم او بوجود او ضرر دهی نباشد چنانچه جزئیات حادثه مثل انسان و دیگر حیوانات و شجر و وجود انها را گویند که عدم ضرر دهی باشد
چنانچه شریک باری و وجود آله و وجود ضرر دهی باشد چنانچه واحد تعالی الحمد بالفتح و کاف مکسور نون جمع مکان اما لکه بکسر اول سیل آب و چیزیکه از جای بجای دیگر سیلان کند
اهل عجم آنرا بفتح اول و بطریکه الف صورتی بخوانند چنانچه کنیت اما لکه کتاب ابکاء در الفاظ فارسی آمده چنانچه از زیر الاماء و امه الاماء زنان

انیدن بالضم و حرف سوم بای موحده مفتوح یعنی نای میان خالی باشد و این لفظ عربیست انتخاب اختیار کردن سر انتخاب سر انتخاب و سر گماشتگی در کتیبه و غیره کتیبه جمع نقیب ست یعنی رونماینده و مقدمه جمع نقابت انتصاب بالکسر مصدر معلوم و دوم مجهول یعنی شدن آن چیز بر چیز دیگر باشد انتخاب انتساب بالفتح و حرف سوم بای تحتانی دوم آخر موحده و نداند آنرا نشنود کر و نادان باشد و بمعنی نابینا نیز آمده اکمه نابینا بالکسر بیدیای موحده بیخبار و دیده گرفتن در بروی افتادن منتخب و غیر آن انتصاب باشدن انابت بکسر اول و فتح چهارم موحده مفتوح بعده فوقانی توبه کردن و دعا خواستن از کشف و انتخب صراع بازگردیدن بسوی خدا و بازگشتن از کار بد اندیت بالکسر مخفف اندریست که در وی بود و حال و اهل قلعه شعر وی است انگشت بالفتح و کاف فارسی مکسور و سوم ساکن و تای فوقانی مفتوح و سین مهمله ساکن و تای فوقانی مفتوح

فرام زنی سیاه انتخب **انوا** بالفتح شکوفها و روشنیها بر تقدیر اول جمع نو بالفتح و بر تقدیر ثانی جمع نوء بالضم از منتخب و کنز اند از بالکسر ذال معجمه بیذال و ترسانیدن از منتخب و **لطائف اندازی** بالفتح و ذال معجمه یعنی افشاز فرهنگ سیر عضد الدوله الجواهر بالفتح و معرف سوم با جیم خدنصوم و ترکی نام اسپست آهسگیم ایدن گیرند بعد سند الشی گویند از سیدی و فرد و دس اللغات **انبا** بالفتح تودو با خانه و متاع جمع نبر بالکسر یعنی توده و جاے غله بخیتن است جنانکه از منتخب و مفرح و فارسی صیغه امر از انباشتن که یعنی پر کردن و ذخیره کردن و لغت از بهار عجم **انگاشت** نهار مغلوب که بجیت خم استعمال کنند و پناه حسین میش غالب انگشت شهادت بر سیدن **انفطار** پاره پاره شدن و آفریدن از لطائف **انگار** بالکسر زده کردن از **لطائف اندازی** بالفتح یعنی الوای و دلپذیر و یعنی قیاس و قصد و حساب کردن و قدرت و مقدار و مرتبه و حال و اندازه رسانیدن فرهنگ رسا و طرز یکه بکسی رسد آید از کشف و بهار عجم و جهانگیری و رشیدی و سروری و برهان چراغ هدایت **انگار** بالفتح و ضم کاف فارسی و زای فارسی پنجه پلیدان دست و اندازه بر آن و در جهانگیری نوشته که در اصل انگبر بود و بضم کاف عربی و سین مهمله چون بقصاص کاف مضموم بسین مهمله لفظ قبیح پیدا شد لهذا کاف عربی را بکاف فارسی و سین را بزای معجمه بدل کرده و بعضی زای عربی را برای فارسی بدل نموده اند در فتح اول و سوم نصیحت و پند و وصیت **اندار** و سروری و رشیدی و جهانگیری و برهان **انتهاء** بالفتح قابل و فتح قابل و فتح شده کار **انجار** بالکسر و جیم و فاء و راء و عده و در الکردن حاجت از منتخب و کنز **انا** بالفتح اول یعنی مرد مان این عبرت است مگر یعنی جبی و ندیدار بحر الجواهر و کنز و منتخب **انس** بالکسر و سیاه و این معرف است یعنی جمع بالضم خوگرفتن و آرام گرفتن بچیزی و الفت گرفتن و لطائف اللغات و منتخب و کنز **اندرس** با کاف دال مهمله بکسر و سین بمعنی کهنه شدن و کهنگی از منتخب **انکاس** و اگون شدن **انعاس** بالکسر ضد سیع و برای مهمله و بیدن **درخت انفس** اول ضم فا بفتح کل بکسون فا بمعنی روح و ذات و است و عالم انفس و عالم اجسام از سمی و بیدند عالم انفس و آفاق بهمین عالم ظاهری باشد چه کنز فنون جمیع ما فی العالم ظاهری موجود [illegible] **انعکاس** با کاف بالکسر و فتح و سکون [illegible] و نمودار شدن شکل چیزی در جسم شفاف مثل [illegible] **انقباض** بالفتح و فاف و سین مهمله سیاهی های او نوشته [illegible] و جیم بمعنی بلند شدن تفصیل از منتخب **انقعاش** بلند شدن و بخاستن و نیک شدن این لفظ بالفتح استعمال میشود از بهار عجم **انتباش** حرف جهارم با فوقانی و شین معجمه و کردن و کمتر و زیاده از لطائف **انقص** بالفتح کمبود و عیب کردن از منتخب **انقاص** بالفتح یکیها و عیبها و بالکسر کردن و نقصان کردن **انقباض** بالکسر فرو رفتگی از منتخب **انقاض** بالکسر خانه شکسته و عمارت خراب و کوچه کردن از منتخب و کنز **انقراض** بریده شدن و گاهی بر سیدن [illegible] **انخفاض** بالکسر بجای سجود و تواضع و فروتنی کردن و نشیب و فرود آمدن از کنز **انبساط** بمعنی گشادی و فراخی و بکار از [illegible] بمعنی خوشی و گسترده شدن از منتخب و مجموع اللغات و در سیاحی عمی و فرهنگ کنز و مجموع اللغات و بهار عجم و آنندراج و رشیدی و سروری و کشف و برهان و مفرح و شده **انبساط** بینگی و مقبوضی شدن و شته و از منتخب بمعنی از خنده شدن استفاده میگردد و نیز **انباط** بالکسر جای مهمله فرو آمدن و در یکی نهادن خبری از کنز و منتخب **انبضباط** بینگی و مقبوضی **انسان** لفظ مذکر و فون سبع و سکون فا و طا مهمله و فتحه نون آخر از لفظ ناسیا ت و بر وزن عمدا تش برگزیده بمعنی آدمی از **انتزاع** بالکسر ای بیرون کشیدن و برکندن و شیرین لازم و ستدن از منتخب و کشف **اندفاع** دور شدن از **انصداع** شکافته شدن از منتخب **انتفاع** نفع گرفتن از منتخب **انطباع** بجای مهمله بر یکدیگر نشستن و نقش بستن چیزی از منتخب **انقلاع** بفاف کندن و بیخ از بن بر آوردن **انباع** بالفتح و سوم جمع و ضمین سوم جمع و دون از منتخب **انطباع** بالکسر و طای مهمله و حمع و نقش بستن چیزی بر چیزی از منتخب **انقلاع** بفاف کندن و بیخ از بن بر آوردن **انباع** بالکسر آن مفرد و دون کردن یکی را بشتر یکی مرد گیر انباع بالفتح بانبات بهمندی سوت گوشت بر بیان **انقاع** تطب بعین مهمله و آخر عین مهمله بر وزن انتفاع بفتح اول و سکون نخانی و فا بمعنی نماز و غنوده گفته و در مجموع اللغات و فرهنگ [illegible] نخانی بمعنی گوالیدن کودک یعنی عرف زدن کودن و بمعنی نوامیدن عرق و [illegible]

اوتوب بضم اول وضم تائی فوقانی مرسوم و واو و غیر ملفوظ و تری کی یعنی گذشته **اوجب** بفتحتان وفتح جیم بمعنی حسب یعنی بسبب **اول شب** بضم اول وسکون ثانی کیست اضافت بیانی بکثرت استعمال کسر اضافت محذوف شده چنانکه بمرشب و بمرآنکه بمقطع الاضافتست ابتدای شب **اول شب** بفتحتان وسکون ثانی کیست اضافت بیانی ابتدای شب **اوس الکیوت** بالفتح با اعتقاد سست ترین خانها **اول قنوت** کنایه از وقت فجر باعتقاد ثانی و این قنوت خیالیست از صلوة اول او امتداد و سکون ثانی تحتانی جمع یماق که لفظ ترکیست بمعنی خواهش و فرمایش **اوداج** بضمتین و تشدید ثانی جمع وداج که نام رگیست مشهور **اوج** بالفتح وتشدید ثانی در لغت بلندی و در اصطلاح منجمان بلندترین جایگاه کواکب و آن ملاقات سطح محدب فلک باشد از افلاک سبعه سیاره و این بحرب ثالث اوج بفتحتان اول و واو و تشدید ثانی و سکون جیم فارسی بلفظ منسوب بمعنی ارتفاع و بلندی و در اصطلاح منجمان بلندترین جایگاه کواکب و آن ملاقات سطح محدب فلک باشد از افلاک سبعه سیاره و این بحرب ثالث **اوج** بفتحتان و سکون جیم فارسی بلفظ منسوب بمعنی ارتفاع و بلندی و در اصطلاح منجمان بلندترین جایگاه کواکب و آن ملاقات سطح محدب فلک باشد از افلاک سبعه سیاره و این بحرب ثالث **اوجاق** بالفتح بالاصطلاح بیت نجم نقطه ایست از افلاک خارج از مرکز که دورترین نقاطست از مرکز عالم و بعکس او را حضیض گویند و در لغت بمعنی آتشدان و آتشگاه و جایگاه آتش و بمعنی خانه و سرای و بمعنی دودمان و تبار و بمعنی لشکر و سپاه و بمعنی بخت و اقبال و بمعنی نشان و علامت و بمعنی مرتبه و منزلت و بمعنی مقام و جای و بمعنی سلطنت و حکومت و بمعنی ولایت و بمعنی قلمرو و بمعنی ملک و بمعنی تاج و بمعنی کلاه و بمعنی دستار و بمعنی عمامه و بمعنی سر و بمعنی سرپوش و بمعنی سرپوش آهنین و بمعنی خود و بمعنی کلاه خود و بمعنی کلاه آهنین و بمعنی کلاه جنگ و بمعنی کلاه مغفر و بمعنی کلاه زره و بمعنی کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر و بمعنی کلاه سپر آهنین و بمعنی کلاه سپر جنگ و بمعنی کلاه سپر زره و بمعنی کلاه سپر بیضه و بمعنی کلاه سپر خود و بمعنی کلاه سپر کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه خود و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه آهنین و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه جنگ و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه زره و بمعنی کلاه سپر کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه کلاه بیضه و بمعنی کلاه سپر کلاه

این جمع و چهار کلمه جواب باشد مخفف و صلی اولیان بالفتح جمع طلی و ان الکسر یعنی ایلون او کونک و فتح کردن هنگام زنیدن و نالیدن سوختن و مراد یعنی هنگام نعظ یا فتح اوبایی بمعنی فرو رفتن و اوبیدن استعمال فارسی است مثل سخت و نخسین و مرده صدین کمتر و کمترین شرح لولید اوزن بضم اول و فتح ثانی صیغه امر است از اوزیدن یعنی مینداز و بگذار و قتل کن و بکش ازین اولان بضم اول او واو غیر ملفوظ و نون علامت جمع است یعنی شنوده اوج سر و فراز نعظ و بلندی از حقیقی اوده بفتحتین با واو معنی عیش و عشرت و قدیم شهری بود بزرگ که حوالی سیاهرج و لکهنو و بلگرام از عمل این صوبه است اوقیه بضم اول او و تشدید کاف و فتح تحتانی جمله وزن اواقی جمع آن از مقتضب سواد و کشکنز نوشته کاوخیه بضم مقدار ده درم و پنج سدسه درم ریشه بمعنی جمله درم اوخاسمه بضم اول و واو و غیر ملفوظ و حا سوخته کلمه دعایی مفتوح و سکون سین مهمله کبریت بمعنی تیر بارگشتی زدن چراغ هدایت و دوبیاره عجم بمعنی کج و حرف برگشته اولمش اولله ترکی بمعنی شده باشد بضم اول و غیر ملفوظ و سکون لام و کسر میم و سکون شین عجمه بمعنی شده و اولمکله بضم اول و واو و سکون لام و کاف فارسی بمعنی شنوده باشد ترکیست اوعیمه بفتح اول و سکون واو و کسر عین مهمله و یای تحتانی بمعنی طرفه آوندیا بفتح و دعا کردن یعنی آوندیا شد یعنی آوند دعا شنیده شود اواو و نون حساب بلون اواه بالفتح تشدید واو و عاجز شدن و بیتاب آمدن و سوختن آه کنندو کسیکه بزبان حاجت ندارد هر چه کند بدل کنندا زان لفظ اوده بفتح اول و سکون واو و کسر فتح دال رگ ماهی غرچنده و بیخ درخت است اوره بفتح اول و سوم ابره قبا و آبره ضمانی و ذخیره اولی الجنه بضم اول و لام و فتح الف و سکون جیم و کسر نون و حا مهمله صاحبان بازو و اوا و این بنا ایست اولاک چاک منقوله کوفرشتگان سر و بال اوا اولی بضم همزه که بعد الف واو مکتوبه ملفوظ و لام بمعنی خداوندان جمع و بالضم و این جمع خلاف اده مفرد است اوجی بالفتح و جیم یکسو تخصیص شاعری اوالی بفتح اول و کسر نون یعنی طرفه آوندا و بیخ آمده است و آنها که بدال یعنی آوندست از صراح اوغلی بضم اول و ضم غین معجمه پسر و فرزند و غلام و نام قبیله ایست که بیک الف و نون و حالت نصب خفته شده و بلغات ترکی نوشته کاوغلی بمعنی پسر و اوچه اوغل بمعنی پسر کوچک و بای سفر و بیتی و ویرا کسر ضمیر غائب است ویلس قی بضم اول فتح واو و قاف نامی معامله بود و مفتوح نام دلی منسوب بقرن الکرنین بفتحتین نام قبیله است در ملک چین از قلمرو مقتضب و صراح و بسکون او خانه غلط

فصل الف مقصوره مع ها و هوز با و یا و کاف فارسی

آماسیدن بالفتح و سکون ثانی و فتح سین و یای تحتانی ساکن و دال مهمله بمعنی ورم کردن و آماس بالفتح و سکون ثانی و فتح سین و یای تحتانی ساکن و دال مهمله بمعنی ورم و

والیف بفتحتین بمعنی است بدل و یای تحتانی بمعنی عاشق و یار ایق بجوانان شایا واقع شده است اسدی در بیان بعضی کسان یا خوشت عالم الوجود یا غلطی کاتبان است ایما بکسر همزه و فتح میم یا نوشته است یا آنکه ایرانی قدیم باشد یعنی سازویراق بزرگ بسیار فصل الف مقصوره مع یاء تحتانی ایلیا بالکسر لام نیز مکسور و یای تحتانی بلغت سریانی بمعنی این لفظ ضد قربان است و در لغت عبری بسیار معنی آیه نام شهریست و نام بیت المقدس بقصر علی کرم الله وجهه نام حضرت عیسی علیه السلام منتخب ایسا بفتح اول و سکون تحتانی و فتح با و نون بمعنی بیماری است ایجا بالفتح کلمه ایست که در وقت ترحم گویند بمعنی آه و افسوس و در رشیدی گوید که افسوس در اینجا بمعنی تمام آید چنانکه گوئی یا این مقصود بجهت خاطر تو است ایدر بفتح اول و سکون ثانی و فتح دال بمعنی اینجا است ایدون بمعنی چنین و همچنین ایرسا بالکسر اول و سکون ثانی و ضم سین مهمله و سکون واو و سین مهمله بمعنی سون و قوس قزح از بربان ایتیما بالکسر اول و فتح ثانی و سکون تحتانی و کسر کاف الفبا بالکسر اول و ذکر آن در حرف الف بتمام مذکور شد ایطی بالکسر اول و سکون ثانی و کسر طاء مهمله و تحتانی بر وزن کبری نافه آن بوقسم است اطلاق خرقی گفته است که ذکر او بالفتح چون و انا و مینا و آب و گلاب و جلی گفته است که ذکر او بالکسر باشد یعنی بیاض و خوشتر و تمکو و انبوه گفته اند و بعضی گویند که بیان مشک و او بالضم و بشینند و یاران و عنبر خوانند این عنبر خاصیت است ایاب بالکسر بمعنی بازگشت رجوع باز الف اطاف ایدوب بکسر همزه و یای تحتانی غیر ملفوظ و ضم دال مهمله و واو غیر ملفوظ و سکون باء موحده و در آخر بی معنی ساخته ایوب نام پیغمبری که در تکالیف مرض و سبع بسیار صابر بوده اند ایجاب بالکسر ثم کردن و ثابت مقرر شدن از صرح و منتخب ایمت بیاء معروف و تاء مثناة فوقانی مفتوح بمعنی بیوه زن و بیوه مرد و زن بی شوهر و مرد بی زن و بالکسر نام کان و این لفظ بکسر اول و ثانی و سکون میم و فتح تاء مثناة فوقانی و کسر ثانی و سکون تحتانی خاندانها و قبایل جمع ایماق است و لفظ ترکیست از لغات مغل و لغات ترکی هروی فائده مکرر نوشته شد امنیت بالکسر اول و سکون ثانی و فوقانی کلمه تعجب است یعنی زهی بربان و لفظ ایدرات بالکسر اول و سکون ثانی و فتح راء مهمله و الف و تاء مثناة فوقانی بمعنی دلیر و شجاع و دلیری دادن از منتخب و غیره ایارج بکسر اول و فتح ثانی و سکون راء مهمله و جیم عربی و در آخر جیم عربی نام پسر فریدون و ایرج بکسر اول و فتح راء مهمله و جیم عربی نام پسر فریدون و از بربان و بعضی نوشته اند که در بلاد هیچ شهر نیست که خیر خود ایچ بالکسر و جیم فارسی بمعنی هیچ از بربان ایلاچ بالکسر اول و فتح چیزی در بربان چیزی از کشف و فرهنگ اللغات الیضاح بالکسر و شین و آخر کاف بمعنی آشکارا کردن از منتخب ایلخ بکسر اول و یا بر رسم لغات غیر ملفوظ و سکون ثانی و خاء معجمه بمعنی گله اسپان لغتیست ترکان یعنی بزیادت یای تحتانی و در آخر سین مهمله گویند ایجاد بالکسر و جیم و دال مهمله پیدا کردن ایراد بکسر اول و فتح دال مهمله و الف و دال مهمله دیگر بر وزن آزاد بمعنی آوردن و چیزی بر کسی داد و کردن از صراح و منتخب ایزد بکسر اول و ثالث اسم مشتق است از ایزدی بمعنی خدای و ایزد بکسر اول و فتح ثانی و سکون ثالث و دال مهمله بربان ایلاد بالکسر مانند ایزد بمعنی زیاده غلظت چرا که در اینجا بلوان یا تحتانی بمقابله لطافت فعل و معنی ندارد و چرا که اصل بان ایشست مگر زاده بحذف قیاس صحیح باشد ایستر بالفتح و سین مهمله مفتوح آسان تر و بمعنی جانب چپ از کنز و ایدر بر وزن دگر بمعنی ایجا و اکنون از بربان ایطاف بالکسر فراشته برگزیدن یعنی شفقت غیر از اصل صحیح و مقدم داشتن کسی را بر دیگری و به صحاح است ایسر بالفتح ذکر و قضیب از منتخب و صراح ایلغار بکسر اول و یای غیر ملفوظ و غین معجمه و الف و راء مهمله علامت کثرت است چه در ترکی حرکات آخر جزو علت می نویسند و سکون لام نیز بر سبیل توسع و غیر ملفوظ است و سکون راء مهمله بلغت ترکان بمعنی غارت و بروج شدن و بدین ایار بالفتح یای اداء و بی شباهت آفتاب ثور باشد مطابق آن بهمن ماه جلالی و غیره ایجار بالکسر خانه کردن بخر و انتصار زدن و در کنز و منتخب ایاس بالفتح نام غلام سلطان محمود غزنوی و سین مهمله این لفظ را بعضی بجیم نوشته اند و بعضی بسین مهمله و بکسر اول و ثانی و سکون تحتانی غیر ملفوظ و سکون کاف و کسر لام و شین معجمه و چیزی مانند آهنه و سکه که از دهنه پدرش چیزی و دمی یا فرنگی رسیده باشد و بعضی بسین مهمله و کسر اول و ثانی و سکون تحتانی و فتح ثالث و الف و دال مهمله و کسر کاف و یای تحتانی غیر ملفوظ و سکون نون و کسر سین و شین معجمه و در آخر ترکی بمعنی فرود آمدن ایاغ بالفتح و الف و غین معجمه بمعنی پیاله و ساغر و ظرف شراب و غیره ایاغ بالکسر اول و ثانی و سکون غین معجمه و الف و راء مهمله بمعنی ساغر و پیاله و ظرف شراب و غیره ایاغ بالکسر اول و ثانی و سکون غین معجمه و الف و راء مهمله بمعنی ساغر و پیاله و ظرف شراب و غیره ایاغ بالکسر اول و ثانی و سکون غین معجمه و الف و راء مهمله بمعنی ساغر و پیاله و ظرف شراب و غیره

برانشتری بخیره باشد چون شاه و ملکه بسیار باشد چون ایلوان شش دسکون تحتانی و نون و فتح واو و الف و نون دیگر بمعنی شش ایوان بالکسر اول و سکون ثانی و نون بمعنی دالان و صفه و بارگاه و سراچه و خانه بزرگ و ای

باب الیاء والالف

ایرق بالکسر برگ بار و بن درخت انقحب **ایماق** بضم اول و سکون یای تحتانی بمعنی تیار و قبیله نفائس اللغات **ایماق** بالکسر پسندیده شدن مجاز بمعنی دوست داشتن و پسندیدن **ایماق** بالفتح پیاله تمام خرد بمعنی یاد این لفظ ترکیست از بیان رشیدی **ایمک** بالکسر و یای مجهول و فتح میم موحده و کاف عربی بمعنی بیت که نقیض صدر گویند گاهی مجازاً بمعنی معشوق آید از برهان و رشیدی و لطائف **ایماک** بالفتح پیشه انبوهی و درختان انقحب **ایمک** بالکسر اول و فتح نون بمعنی افتخار و این قریب الفهم ان **انفصال** بالکسر جدا شدن از منتخب **ایل** بالکسر یار و مددگار و زبان بریانی نام قبیله ای از تجانیت جبرئیل و میکائیل بمعنی بنده خدا و بریدگی بمعنی سادات بالکسر اول و تشدید تحتانی مفتوح و عربی بمعنی گوزن و در کوهی از منتخب و برهان کذا در بالکسر اول و یای مجهول و تر کی بمعنی مردم و قوم و جماعت **ایلول** بالفتح واللام المضموم دوازدهم و آخر ماه رومی افتتاح سنه یا سطالع آن سنه است کذا در شرح نصاب **ایام** بالفتح یا سفید از منتخب **ایام** بالکسر علمای اند خطی مشک الخلفه دنام خشت مستوی و انجنان باشد که در شعر لفظ دو ضمن را در معنی لفظی ذکر کنند که دو معنی داشته باشد و معنی مجازی باشد از تکلف **ایام** جمع الضائع **ایام** روزها جمع یوم فارسیان بمعنی طالع وقت و هنگام تمیز از بسیار گویند بیت شام سیاهم بدایام صبح نوشی ست ، خفتی ندیدم در روز ساغر چو گل شبوا از بهار عجم **ایمن** بالکسر یمن بمعنی خوف و هیبت مادر سن بمعنی کبر و عظم علت از اول صرف بالکسر یمن مفتوح بمعنی خوف و این لا است بالفتح و این بالفتح و سم مفتوح بمعنی سبارک تر و جاذبات است بر تقدیر بر بمعنی مبارک تر هم تفضیل کردن تقدیر بمعنی دیگر یا خود است ایمن بمعنی است **ایوان** بالکسر و یای مشدد بالفتح نشستگاه بلند که بر آن سقف باشد و کوشک و دالان بزرگ و این معرب ایوان بالفتح از شرح نصاب و بهار عجم و کذا در منتخب **ایکن** بکسر اول و یای تحتانی غیر ملفوظ و کاف فارسی بسکون نون ترکی بمعنی بوده **ایسیان** بالفتح گوشه عالم ما بین مشرق و شمال ظاهرا بالفتح بمعنی است **ایدن** بالفتح بمعنی آفتون و بالکسر جنین و این جا دوین مان از برهان و رشیدی **ایران** بالکسر و یای مشدد و فتح لطیف که همراه مهمان آید و بمعنی حرمت و ذمت و بمعنی عادت از برهان و رشیدی **ایمان** بالکسر یقین و نسبت ایمان بالفتح سوگند و ذمه تنها و دوستها آرست و بالکسر گرویدن و امان دادن از منتخب **ایام الزمان** بکسر اول معلم آنرز زمانه مردم عرب و دوران اسمان گویند بنده که خیمه پیش خود در دشت و کرو و خرید فیه میگذرد از منتخب و غیره **اثیلیین** بالکسر غلام ترکستان از شرح خانقاهی **ایمان** بالفتح و تشدید تحتانی و فتح نون بمعنی کی و آن سولست از زبان این کنز منتخب و صراح **ایران** بالکسر ملکیست مشهور که مابین چنجه و فرات واقعست و آن عراق و خراسان و طبرستان و فارس و همدان و دنباوند و آذربایجان و ارمان و غیره تا رشید و خوشه فضا زبده ـ مان و در رساله ناجی سطوریست که از ان سوی بلکه آنرا ایرج هم میگویند نام پسر فریدون **ایوان** بالفتح و نون ساقط بمعنی کجا از شرح نصاب **ایروان** بیار معروف و دو ادام شهریست **ایکه** بالفتح بیشه و انبوهی درختان انقحب و غیره از آیه بکسر اول و سکون یای تحتانی مفرد و کاف بمعنی زیاده کن از شرح نصاب و منتر الملیه بکسر اول یار غیر ملفوظ و سکون لام و فتحاء مهمله و کاف الف و مجازاً بمعنی اصطبل نیز آمده و این لفظ ترکیست **ایله** بکسر اول و یای غیر ملفوظ و فتح لام و الیر بکسر اول و یای غیر ملفوظ و سکون راء مهمله و فتح تر کی ترجمه اهبت بکسر اول و یای تحتانی غیر ملفوظ و سکون جیم فارسی در تر کی بمعنی ریسمان و ابزار و آلهٔ بمعنی بهبود و **ایلک** بالکسر مخفف ایمنه بمعنی رشیدگی و کشف **ایلک** بالکسر مخفف ایمنه بمعنی ایمن شدن و دلیر شدن **ایمنه** بالکسر و فتح میم و سکون نون و فتح همزه و کسر هاء مختفی آمده و بفتح اول و کسر همزه کذا در حروف و ست و تشدید میم لفظ عربیست جمع امام بمعنی پیشوا و پیشرو و کذا در غیاث و آنندراج و بالکسر اضافی و اطلاق نویسند که ایمه این کنده فلان بلده است و بالفتح قراءت بقیه بمعنی مجتمع

باب با

فصل بای عربی مع الف به بار خدا یعنی خدای تعالی بزرگ و یکو کار چه لفظ فیله کار بزرگست و بود و کشف و تحقیق نوشته که معنی را ادا می کند و بجو

گر کسی را بار سید یعنی هر کس را وقت حاجت خود و میتوان کرد **ع** بالا یعنی فوق یعنی قد و قامت و بلندی و دراز بی اسب کوتل کنایه از ملک خراسان و

دهم **ع** باد یا یعنی تیز رفتار و اکثر صفت اسپ تابع میشود و در بیان با سابست بلند بمعنی منتهی و منقطع کنند طرح **باب الا** را کهکشان از نقطه **یا دید** افتح تابی رسمی

چهارم است و ششم و او در یچه اگویند که برای آمدن باد کشاده باشد از شرح خانقاهی **باد** عربی مرادفیه الهاء و در فارسی مخفف باد است که طاقه کاری باشد و با آنکه فقط با

دفعیت مرکب از بای رسمی و الف رسمی بر آید معنی آمده اول یعنی **ع** چنانچه یکوئی آبی باز من علل فهمیدم دوم یعنی باد و جود چنانکه با آنها و ابسا نهادیم

مگر فعیه سوم برای عطف آید **بیت** فرق ست میان آنکه یارش در بر با آنکه دو چشم از پی بر و چهارم یعنی ظرف چنانکه **بیت** بر ذروی میاد بندیم

زنجار او مپیوند با او و پنجم یعنی را چنانکه **مصرع** خنجر بزن بآکوه و معنی کوه و ششم برای تعلیل چنانکه **بیت** بار و بآفتاب دیدم خوبست و رنگ آن

ندارد و هفتم برای معاوضه **ع** فرهاد کوه عمر بآجان میفروخت و هشتم برای استعانت عربی گوید **بیت** باصیقل نمیه تو چون عکس آئینه مرئی شود ظلمت عاصی بآصفت

حواس و بای رسمی یعنی فقط بای رسمی بر دو الف آن نیز در ناسی برای چند معنی آید اول یعنی **ع** چنانچه عافیت بآخر سیدم دوم یعنی باد و جود چنانکه **ع** بصحبا

در رزق بکوش بست سوم یعنی ظرف و چنانکه **ع** بکوی او نبود طفل نماز ناشناخت **مصرع** دیگر ملک چون تو پادشاه نخواست چهارم یعنی مقابله چنانکه **بیت**

بجو تیماندر دهقان پیر و بس میفرستد بدیوان میر پنجم یعنی برای چنانچه **ع** بدیدار و شد دیده روشن بآب **مصرع** دیگر بلکه آن کسیرا فرستم برای ترا

بیت با بداری بعلت یکی نخواهد بود مگر ز شراب عشق بمن شود پیدا ششم برای و چنانکه **ع** غیر من و بهش بده باری چنانکه **بیت** توشیت مطرب شکر که

کار جانشند بکام ما هفتم برای و چنانکه **ع** طی بر دشوخی بصاحبدلان و هشتم برای **ع** او ابدیع ما با بار شنا و بآب **بیت** بر عشق

میکشند غوغائیست تو نیز بر بام آ که خوش تماشائیست دهم برای تشبیه چنانکه **بیت** بلطف بهار شاد و ملایمت مهر نیمروز سوم **مصرع** بحر عجبی تو آبرین

مصرع بصبوری توئی گر بزید خدا یازدهم یعنی عوض **ع** ندارم ز فرزند رضوان بد و گندم بفروخت **بیت** نه پرنیه کار و نه انشورند همه بآکسی و نیابد بین پنجره

ع که علم او بی بهره شد بآ دوازدهم برای قسم چنانکه **بیت** زابدان تو بی اختیاری ترسم بمیرنصف کار از فیض انصاف سیزدهم برای تمیم و قسم چنانکه **ع** بای

بارب سوال اثقلین بآرب اجز الکنده بدر حنین بآعصیانم امر و حصر کردن **ع** حقا بآنی بحسن بخش و بآنی بحسین چهاردهم برای استعانت چنانکه **ع** چوگان خدمت

توان بر دگوی **ع** بآشکر توان کرد این کار دشوار **ع** تازه میدانم بآخان بآدراع خویش و پانزدهم برای صلة الفعل چون **ع** بآنگ و سیم شانزدهم یعنی زیر چنانکه

بتیغ یعنی بتیغ **بیت** چنین قدرت بما و مردم آمد زدیبا و پلاس و نیز **ع** کرا بای خاطر و ایدلسنگ هفدهم برای آغاز چنانکه **ع** بنام جهاندار جان آفرین

اگرچه حقیقت این بای استعانت ست لیکن چونکه بعد حذف جمله متعلقه خود کار ابتدا میکند دلیل ابتدا مجاز بای ابتدائیه و بای آغاز کویند هیجدهم

بمعنی فرخ و سمت چنانکه **ع** بگردن فتد کرکش تند خو و نوزدهم بای ضافی و آن معنی اضافت هم **ع** در زردای برد رز محتاج نه بیستم یعنی لائق چنانکه **بیت**

صائب کنون که دود بدندان نمانده است بآن به که راه چاره و تدبیر پیش گیم یعنی در کار هلاکت سرانیده لائق معالجه نمانده بیست و یکم یعنی چنانکه **بیت** جز بآ بلند

کلمه ای تقصیر نمالی را بیاید ساده دلفگاران نقش اقبال را **بیت** حافظ خود را بشید این خرقه می آلوده رای شیخ بآک است معنی ز بآ بادیعنی از خود بشید **بیت** بیست و سوم یعنی چنانکه

دشمنان بر دوی شکر بدهان تو دلست **بیت** دوم یعنی چنانکه **بیت** آتشم اگر گذر بغمارم فتاده است پروانه چون سمع نبرارم فتاده است **ع** مشت بآ بست **بیت** بیست و چهارم

بمعنی چنانکه **ع** بدار انداز بچه داوری نخست **ع** پر نقش چون دهم ای آزرده دل بیست و پنجم زائده و آن در اول اسماء و حروف مفتوح می آید در ابتدای افعال اگر چه

مکسور یعنی جا بضمیر مستتر مثال یای زائده مفتوحه برابر مصرع آن فعلزادم کمر خدمتگاری بندد از انگلند برابر مصرع بتنهاندانست وی ری مثال الف زائده مفتوحه برابر حرف مصرع
بخوابیکه کرا حافظ دلتوانا خوشتر دست مثال تای زائده مکسوره یاضی امر مضارع چنانکه بگیر و برو مضارع و بگیرد بگیرند و بگیرد برابر غاء مثال یای زائده مضموم برابر ضاد مضارع
چون بگفت بگیند و بگیرد و در عجم برای جمع حالی مکرر می آید و آخرت گاهی بواو بدل شود و چون بتا و در نادیاد و واو و بفا چون زبان زفان و سیم چون غرب غرم و بکاف عربی و
فارسی چون باژه گاز یعنی نوعی از جوال و سبد و پوشش سر چون پوش یعنی کرد فرباب بغ بی دروازه نام کتابی در ترکی و فارسی یعنی شائسته و برابر رود خود لائق
و یعنی باده و حق چنانکه گویند در باغلان یعنی در حق فلان لائق منتخب برهان لطائف باب گنج شه عالم امین سفر و مثال این لفظ هندیست **باب الف با** حدیست
بمعانی آن و آن محل اجتماع جبال از کیان تا در آخر هندی از سنگ چوده و آهن از دیر یکشیده اند در یاسد بحیث آمد و شد توانل که از ایران بترکستان یا از
ترکستان بایران باشد و دروازه کاروانسرا نصف شب و اندیوقت حاجت مرور قوافل گمنامان بادشاه ایران آن دروازه امیکشایند و باز مقفل نمایند و این در بند خرد یم
میگویند از سنگ و غیره **باب صباب** دادن کشتی آن یکبار گی بزور کلاه از گردن حریف یکرکرده بر زمین دست چنانکه مصارعان چهار پایه را بر زمین میزنند **باب جنوب**
بادیست که از طرف آمی چنانکه از ترکستان بهندوستان میوزد **بابت** لائق و شایسته و سزاوار و مناسب و این صدر جلیست از بهار عجم و
باعات جمع بعد بعدی نام موضعی در اصفهان الله اعلم کنا فش سند و اباشی ده باشند از شرح گل کشتی **بالشت** بکلام و سکون شین معجمه آنچه بوقت خوابیدن
زیر سر نهند و آنرا بدیه بالشت گویند یعنی آنچه بقدر بالشت باشد پیل آنچه بقدر یکه کلان آن بینند بست کنند و پیل لوگر فتار بان بادلی و هندی مشرح
و آن سه بن **بالیدن** بست شغل بکار لام و دال که بالیدن از صفات است **بالیت** بکسر یای تحتانی بمعنی حاجت و نیاز و لوازم چیزی از مدار
باد بست بدو دال مهمله و سکون سین و تای فوقانی بر زبان کسی بقصد بد گفتن او آمده از برهان **بادخواست** طلب صحبت و ملاقات کرده
و پرسش فضل چیزی **باد یافت** بفتح یای تحتانی و فای مفتوحه و تای فوقانی بمعنی شنود است یعنی شنود و دانست و اقتضای مجازات نیز اگر جزو اعظم آن شنوده باشد بهار عجم
باد و هشت بمعنی هر چیز نفیس و بهتر و کامل و بمعنی صدر نیلوفر برهان **باعث** برانگیزنده **باد هشت** بکسر اول و سکون ثانی و فتح ثالث و تای فوقانی و شین معجمه
و بمعنی هر چیز نفیس و بهتر و کامل و بمعنی صدر نیلوفر برهان **باعث** برانگیزنده **باحث** بکسر اول و سکون ثانی و فتح ثالث و تای فوقانی و شین معجمه
بطریق مبالغه و تکثیر و نیز بکاف پارسی بمعنی شاه غالب مغلوب آمیزنده **باد پیما** بالفتح و سکون یای تحتانی و فتح میم و الف مقصور نوعی از توپ که آلت جنگ است
و چراغ هدایت ظاهر **باد پیچ** سرب بادافشان **باد شمال** معلوم و کلام و شین معجمه و میم مفتوح و تای قرشت ترکی توپ که بندند چنانکه در لغات ترکی مسطور است **باد سنج** خام طمع و کار بیفایده کننده **باد سیم** کنایه از
سرعت که بادسیم حیاتی میخندید **باد سنج** بفتح سین مهمله و سکون نون و فتح دال مهمله و جیم فارسی بمعنی اول و دوم و سوم و چهارم از هیزه شمسی بمعنی حمام و حمض و مرغ و آواز و نالهٔ دیر و قند و نام مغنی قدیمی از بهار عجم
خسرو پرویز و نخست و تابیر بکالیت برای کاهو بمعنی مخفف باد دست و باد امیز عایه دست و نام فرشته نام مرضی که از فساد خون پیدا شود و تن از ان میاشد
و بمعنی خوش خوان آواز خوش باد پیز گویند زیرا که جهانگیر و باد بمعنی قصد نیز آمده چنانچه باد دشتام و باد تیر و باد سبلی و باد خانه و باد تاریانه و باد کار و باد انفشاف
باد شیشه و باد حی و غیره از مصطلحات و بمعنی باد عجب و کبر و نخوت و بمعنی تیز رو و سرکش و فاسیان بمعنی هیزه و خوش آمدن و باد بمعنی غنیمت کسی بر زدن قادر نباشد از بهار عجم
و غیره **باد آورد** فتح واو نام گنج دوم آنست که قیصر روم از خوف پرویز بفرستاد کشتی از مال ذریر کرده بجزیره سیفر ستاد باد مخالف
آن کشتی را بالجمله ملکت و نزاوده لمذا آن مال گنج باد آورد نام کردند و نیز نام بوقلمون و نام نوائیست و در موسیقی از خفیدی و بیان کشف و مدار باربد
بفتح راء مهمله و سکون دال مهمله و فتح باء موحده و سکون راء مهمله و دال مهمله نام مطربی که از فرهاد پرویز و فرمن موسیقی مهارت عظیم داشت و این کلمه با ء فارسی بمعنی خلل و ضعف و بی فتح بمعنی خداوند و دارنده چون
پرهنر و اکلم و امثال آن و بمعنی آواز و بانگ و بمعنی ادا و بمعنی ادا کردن و بمعنی قصد و بمعنی ترشیدن و کشف و بیان و بمعنی احب و بمعنی بار و نوشتن که بمعنی موجود و فتح آن نزدیک باشد و در شیدن که بمعنی
حفظ باشد و بمعنی ثبات و بمعنی قوی و بمعنی علیه و بمعنی بالفتح بایزید است کی از اولیای کبار و اکمل وقت بوده و بایزید بسطام ست باز و بمعنی ترا و بمعنی بجوده و الفصاح از بهار عجم

چنانچه شیخ تسبیح و دوال استمال باری شمشیر باغ امر و باغیت بهرت با قرمیکنت و مرد بسیار علم و بسیار دال و شیر و بنده و لقب امام بحکم کردن امام زین عابدین بهمان
بود و انتخاب باد و قبال سعادت و فتح فالی از یاد بهمای الفعال که سبقت بهمای گویند و از آن کاغذ میسازند یعنی فرشته که چوبی شاهد رد سوراخ کرده شده بقلب و بدان
آرند بار بلفظ چند معنی و اول است اسماء حسنا و دوم پشته خرد و انبار سوم زیر کی چهارم گرانی پنجم بزرگی نیکو ششم نصیب هفتم فضل
معروف کاروسم کرت مرتبه یازدهم بارگاه دوازدهم بسیار چیز جوان نگاه و دیار یا بسیار چیز جوان بمعنی آن لفظ بسیار است جوان بمعنی ازان در کتب متداول استعمال نشده بود ترک سوم و در عربی
زعفران کنند شانزدهم بسیار نظر با بنفشه هم بازنده و بار امر از بار یدن یعنی جهانگیری و معانی این لفظ بسیار جوان بمعنی ازان در کتب متداول استعمال نشده بود ترک سوم و در عربی
بنفشه یعنی نیکو کار از نفت و دو چراغ بدست و بهار عجم با بمعنی شاخ و خت نرشت است با کیوتر ناخنی که فقیر نزد نیوشش بود و با جو بفتح حای مهمله و واو معروف بمعنی آب و
با تهمز و ایام مصر آن هشت روز است از نوروز هم تموز ثالث و ششم ماه مذکور و آخرین روز اگر قبطی گویند علامت از زانی ست و اگر پیری گویند علامت قحط باشد و قبطی
لفظ نامفهوم است و بجز آن که یعنی حکم باشد یعنی شهر و زنده کوه حاکم اند بطول شصت ماه اول امر داد تا آخر اسفند ارمذ بر آن منتخب صرح و مطالف و اکثر اهل لغت و معنی شاهدین
قصاعی را در تحقیق این لفظ خطا واقع شده با گیر بمعنی بیست شتر گاو از بران باد گیر بالفظ فارسی بچه و دوغی که برای باد و خانه سازند خانه که از زهر چهار طرف باد بیاید
بجهت دیدن باد و داشته باشد باغ فکر نام باغیت و کریمان نه از صفات یا سعطا با هر یکسر ا بمعنی روشن و ظاهر از منتخب با ختر بمعنی مشرق اکثر ست و گاهی بمعنی مغرب
تیری دیده لفظ با ختر مخفف با مختر ست و اختر آفتاب گویند و ماه را نیز اختر گویند و بمعنی ملک خراسان و لواحی از قند ها راز رشیدی و برهان و مؤید و مدار و جهانگیری
و کشف و شرح غانی باد بفتح اول ست بفتح آن بمعنی اعتبار کردن و قبول و شمن بلفظ کردن و افتادن و شمن مستعمل از برهان و بهار عجم با ز اظهار
و اصل با ز با بود زیرا که در چنین جاها با ی فرو خته اند و بر و ایام بمعنی مطلق جای فرو ختن استعمال یافته و با ز با تیز گرم و رایج از صفات اوست
و تعالی اینها با ز گنده و افسرده و شکسته و بسته و غیر رایج و لفظ با ز ار بمعنی سود و معامله و رونق و رواج نیز آمده از بهار عجم با ز بضم های موحده و دوم نام با د شاهی
که جد کیو د بیدار و اسطیر شاه و مؤید و انتخاب ران باشد با د و بر سال شناسنده از طائف با د و م بخیه بضافت تکمله حلقه زنجیر از مصطلحات بالعشق و الا لکا کاشین عهد
کاف الف حرف بیست بمعنی شاه و با مداد با ز برای تحریر ست هر دو ساخته کرده از انگشت ستی تا انگشت ست یکر کتبری آن را قلاع گویند بمعنی مکر و معاونت کاری
بمعنی کشاده و نشیب و بیز تقرر و جای گذر گاه و بمعنی جدا زنام طائر شکاری و شتر با و بخراج و بمعنی برگشتن و ضیعه امر از با ختن و با بیدن امیمه بیز ره معانی شنیدنی
و شیک مهلت گوید چند که لفظ با د بمعنی وقت و هنگام و کتب لغت نیامده مگر در کتب بسی فارسی مثل ظهوری و ابو الفضل و غیره چند جا واقع شده چنانچه بیز متبع
شامل پوشیده نیست و لفظ دیر از جناب جهانگیری شد بیانش در محل خود خواهد آمد با خر بفتح خا معجمه و سکون ی مهمله بعد ذای معجمه بز رنامی مرغی معروف
از غرائب اسلاف ذهم گوشه الیت چهل شست گاو شه سوقی از رشیدی و برهان و جهانگیری با ز بکسر ی مهمله و تشدید معجمه بمعنی ظاهر و پیدا شونده و آشکارا با ران گریه ابر جمع ست
نسل بالسان بسیار جوگویند از شرح قران السعدین با ر اندازه و کشش و مقام گزیدن از مصطلحات با لوس بوا و معروف و سین مهمله بمعنی کاموس مشتق شن بمعنی کاموس
چیز دیگر بالضرب و آن سخته باشند از موم و یان و شیکه دار یاسن سین مهمله بمعنی خوف و بیم و عداوت سختی و قوت جنگ و در یای اکشف کنز و خف یاسن سین مهمله
متماج شونده در و یش از لطائف با با نجه بمعنی ای سخو یام سخره باشش بشین معجمه ترکی بمعنی سر که بعربی لبس گویند از فهلویات کی با زیگر شن مکالف فارسی شوخ و شنگ
و طفیلی که گوش بر آواز باز ی طفلان نیکر د او این لفظ بکاف عربی مطلق از بران چراغ غلیت و چهار شنبه یا قلقمش بکاف فارسی و فتح لام و سکون قاف ثانی و سکون میم
غین معجمه لفظ ترکیست بمعنی دیده باشی و دیده لام علامت مفعول و شش علامت مفعول بجای که از حرف صیغه ماضی و مفعول آن جا شاید که گفته و نوشته یا خمش بفتح اول آن
معجمه لفظ ترکیست غیر مفهوم و کریم ترکی بمعنی دیده ام صیغه ماضی ست با دیشن های فرق غرور الاف لطافت با و فروش خوشامد کردن و الاف زدن و در شهادتان بمعنی ثبات و
آنها سبا گویند و از آنها خوان نیز آمده [illegible] بهمچنین بهمچنین بهمچنین

زیر سر نهند یا خود از بال که معنی پر مای باشد مراد است چه در اصل وضع از پر مرغان می آگندند و در لفظ اول شین بجهه و در لفظ ثانی با و نون جا گرفته است یا آنکه خود از بالیدن به معنی افزودن چون زیر سر مشاهده تکیه موجب افزایش بهجوت تواند بود بنابرین نسبت آرد با لش کفته اند باطل فراخی و بلندی را که سایه معنی زیر سر باشد و تسمه که بضم شین بجهه و با و لوق چون شبرنگ بالضم و اصل معنی نشان علامت است با و لوق را که با و شبرنگ گویند ازین جهت است که علامت و نشان طوفان است از ارشید و لغات و صراح اللغات و صحاح تاریخ و ولایت نامه که بشهر اندر السلطنه انگلیز نوشته بود چنین نوشته که با و تبط با و نرم است چون نسیم لوق که معرب شبرنگ طوفان وزیدن گیرد باین با و اگرچه اهل جهاز بعد تصدیق طوفان حتی حاصل شود لیکن در یکروز جهاز قصد راه نباید نمود اگر جهاز هر قدر که زود تر منزل مقصود خود بهتر است باغ بعین مهمله مقدار و اندازه هر چیز است از منتخب بلغ بضم لام پیاله شراب باغ بکسر ای معجمه بضم جیم و شین معجمه و طاء مشدده انتخب باغ معروف بیشتر کسر عربی و فارسی و ربی جمع آن بیغان چنانکه نیغان و نیزان جمع تاج و نار و باغات نیز آمده از بهار عجم و در تزک بابری باغ بمعنی بند که از آن چیزی را بندند بارق روشن تابان باسق بکسرین دراز و بالنده اوسق که بمعنی بالیدن و دراز شدن است از مراع اکثر و منتخب باسلیق بفتح و ثانیت و آن کیست مشهور و معنی آن بادشاه عظیم است چرا که این کلمه از زبان مجوس و مجرسه است از زبان مجوس بعرب تبدیل یافته و در کلام معنی بادشاه عظیم خیر است و درین هر دو لفظ یونانی و ترکی توافق لسانین هست بانگ فرق بالا حاق بمعنی غالب و حاکم و در بوست بالا و حسب بلندی و مقابل پر چاق که بمعنی فربه و تنومند و محکم و فرباند و ابات از چوپانی هدایت و چهار شربت با دفتق بدال مهمله مکسور و فتح فا و سکون نون و قاف کیست که خایه بزرگ باشد و با رگ بکسر های هوز و سکون راء و کاف فارسی معنی امیر اعظم که از هرمز که خواهد بدرگاه با دشاه یا باید و آن مرکب از با رگ بمعنی خلعت و با رگیر بالکسر مخفف بگیست بمعنی مضاف الیه الفتح و الفتح های تمانی نیز نوشته اند که بگیر بالفتح بمعنی گیرنده حیات در ترکی را بالفتح بمعنی عرض میگیرد که عرض مرسوم مقصود با دشاه بدو نیز آمده از کشف اشرح قران السعدین با بک بفتح با ی دوم و کاف عربی نام با دشاه پارس که جد مادری اردشیر ساسانست بعضی گویند که نام شهریست که ساسان ابنای تولد آنجا یافته و رشید و کشف و در آن با نوشته که با بک بمعنی امین استوار و نام با دشاهی که آرد شیر فرزند او بود و بمعنی پرورنده و نصیحت یاب که بمعنی پدر باشد و این تصغیر ترا تعظیم است مصاحب جواهر الحروف نیز نوشته که در با بک کاف برای تفخیم و تعظیم است با سک بفتح سین مهمله کاف عربی بمعنی دهن بسته که سبک از ابنای جای گویند و زند سوسن و سمن و با د و شاه نام با ن با ل از کشف تا نار خن و بعضی گویند از خانه آتش و با زی و عرف و دیوی از نامهای بزرگ امرا زیرا که بالیدن و بیرون بمعنی جلال و جاه و حال و فراخی عیش و شان عظمت و تبر کی عمل آگویند از برهان و لغات و منتخب و کشف و مراد سوهد با بل بکسر ای دوم نام شهر قدیم که بعضی با بیل بضم با بصلح سوهد در برهان و در مصطلحات نوشته که نام شهریست از عراق و در انجا چاهیست که ها روت و ما روت در آن بسته اند از غال ع و جل با با ل ها روت و داوت و بعضی اهل لغت ضم سوم نیز نوشته اند و شراح آورده اند که بضم با بیل نام شهریست و بکسر با بل نام چاه و بعضی گویند بابل نام ولایتست و بابل نام شهر و باب

نباشد و اینچه بعضے نوشته که بان بمعنی درخت سمجه هست بعضے گویند که درخت ایکانس سرو و غلط است از منتخب و فیابان و در فارسی بمعنی رنگ کون بمعنی رازیانه
چون فیلبان دو هندی بان نسبت که بارها بر کرده بود آتش بر فوج مخالف انداخته و آن بکل سوخته شد که آتشبازی معروف است ظاهرا نامش آگن بان ست بان
در سنسکرت بمعنی آتش **باستان** بمعنی قدیم و گذشته و بمعنی کهنه این لفظ ایسا فاخر بمعنی قدیم نیست خطاست از رشیدی و کشف و برهان و جهانگیری **بازرگان** سوم
بای حطی و سکون زای معجمه مفتوح سیم که آن کباب بریان کنند از رشیدی و سروری **بازرگان** بفتح زای معجمه بمعنی سوداگر و این منحف بازار گانست و مقرر باشد لفظ بازار
گرمعرب و از لفظ گان که برای لیاقت آید پس معنی بازار گان کسی که لائق بازار باشد و آن سوداگرست و کسانیکه بضم زا خوانند خطاست از کشف و برهان و جهانگیر
نوشته که بازاگان بازاره که بهای نسبت بمعنی کسیکه در بازار نشیند و بازرگان بفتح زای معجمه بر منحف بازارگان و اطلاق آن بتخصیص واحد از عالم تجار و
دندان که جمع قمره و دندست بمعنی مقمر مستعمل میشود و بمعنی سوداگر مجازیست **باقلیان** بقاف نام جائیست **بازخوردن** ملاقی شدن و تصادم شدن بازکار
بفتح های سوم و کاف بی نقطه بر سیاه بابک نام جد اردشیر داده بود و بنا بر نسبت کردن اردشیر را بابک پدر و رش یا نسبت بود باو منسوب شده الف نون برای نسبت ست
بعضے گویند که بابک نام سیمرغیست سامان اطلاعات تولد اردشیر داده بود و بنا بر نسبت کردن اردشیر باو منسوب شده الف نون برای نسبت ست **بابونجان** بابای عجمی مضموم
که سبب بیگمی گویند از قامیوس و غیران **باروان** برادوال مهملتین بمعنی آونده و ظرف که دران چیزی نهند از برهان و شرح نصاب در رشیدی نوشته که جوال و خرجی و کیسه
نیز آورده بارورین نام شهر لطائف **بالین** بفتح با موحده بوقت خواب زیر سر می نهند و بنا بر آنکه شهرت دارد و آنطرف سیمرغ گویند که بدان طرف سر می نهند سیمرغ
سرانگویند **بامداوان** بمعنی بامداد الف و نون زائد به ست از عالم برهان و صحاح **بان** در بیابان **باودزن** بمعنی باد کش که بهندی پنکها گویند **باخه و بزه**
بی اختیار شدن **باوپیون** کاپیغاله کردن از برهان **بادخوان** خوشامد کردن هر کس را برهان **بادوبرت افکندن** و **بادو برسلت افکندن** تاجر غور-
دلاف زدن **باختن** لازم متعدی هر دو آمده بازی کردن با چیزے از تماره و نقد خود را در قمار بحریف داده باجز ماندن که بهندی هارنا گویند **بابسازیدن**
بناوردیدن بناباب بنای ناتمام محکم استوار شدن و کردن از جهت عمیق کندن جای بنا و بمعنی خراب کردن نیز آمده **باریک شدن** لاغر شدن از مصطلحات **باریک**
رسیدن در کاری بفهم تمام واردشدن و اندک اندک بکمال خوبی رسیدن و آن از مصطلحات **بازارزدن** فائده خاطر خواه گرفتن و سود و معامله سود آور شدن از بازار
گویند از مصطلحات **بازکردن** بفتح زا و کشادن از مصطلحات **بازکشادن** جلو نمردی و سخاوت از مصطلحات **باکسی آتش شدن** با او در خشم شدن
بالاگرفتن بلند شدن و شخصے را غافل کرده چیزی از مال او بردن و خارج کردن و بمعنی برآشفتن و رونق و نظام یافتن از مهملات عجم از مصطلحات **بالین شکستن** اندکی
تعلیم کردن از مصطلحات **بازی خوردن** فریب خوردن **باو بدلیان سر کردن** کنایه از غرور و غلمائی و بعضی گویند که عبارت از امر غیر ممکن بظهور آوردن **بازافکن** بمعنی
فرو کش شدن و مقام گزیدن از مصطلحات **باودر کاه افشاندن** بضم کاف بی های ملفوظ کنایه از غرور و نخوت از مصطلحات **باو بلسبتن** کنایه از سفر کردن **باغ سبز شدن** بمعنی تربت
انچنان شود و چراغ اهلیت بوعده کار و مرغ قریب آن **باسگ و جوال شدن** نوعی از تقریب و مجازیست که باسگ و جوال کرده می بندند و کنایه
از سخن زشت بیان **بامردم بدازبان** و غیره **بازگشتن** بمعنی نوشتن ابوالفضل در مکاتیب آورده و آنکه در بابا بمعنی گشتن فقره چند فارسی نموده اند الی آخره **بال قدرو**
کار بمعنی بار چه ابراز شرح گل کشتی **بازو** قوت و استمداد **بالتکو** بکاف بادبخوا زبرهان **باهو** بضم های مهمله و واو قلقله دو حصار نزدیک بهم **باکوه** بواو مجهول
شیریست قریب شیر ببر و ان مشهور و غیره **بازگویزای** عجمه کنایه از فال فرستی و جویا شدن و بیان کردن **باهو بواو** و معروف چوبدستی بزرگ از برهان **بارقه** بکاف بمعنی
باشد و مجازا بمعنی رود و خنجر و شمشیر که چیزه قه ما خوذ از بیرق ست که بمعنی درخشیدن باشد و در رعد و برق بمعنی ابر یا برق و در تنجیب و انمرقه فانوس بمعنی شمشیر آمده و در صراح بمعنی
شمشیر و **بارهه** حصار و قلعه و **بارقله** بمعنی آب تیز و قطار بمعنی کرت و نوبت بمعنی حق و شان چنانچه **دبارهه** فلان یعنی در حق فلان و بمعنی قاعده و بمعنی لزوم که گویند فلانی
از برهان و سروری و کشف لطائف و مدار در مصطلحات بمعنی دو و مستعمل هم آمده **باغنده** بضم غین معجمه غلو اینچه منقول از برهان **بالوعه** بواو و معروف و عین مهمله حوضی باشد که

از اندرون فراهم کرده آب بخورند و آب بخورند و آب بخورند جمع میشود و آن را کشف کنند و آن را آبخانه یا چاه و آن را آب بادی گویند و آن را آب بادی گویند
و لغت ثانی بفتح الف و سکون خا و زای گزاده و سکانات بمازیر یکان و سوم مد و شدید و کاف و مد و سوم ی بادهٔ شراب یعنی باد بمعنی غرور آید و باد را نیز
شدید و دو بهار عجم نوشته که بادهٔ شراب یکدام از خم برآورده استعمال نمایند و بعرق نیز اطلاق کنند و این منوب بباد است چه باد غرور را گویند و خوردن شراب نیز غرور میآرد
و مجازاً بمعنی پیاله و ترک خوری هم میآید **باغره** با نون بمعنی عجز گرفتن که در بندگاه بغل باران بسبب آبی بهم رسد بهندی او نهاگویند و شیدی باکره با کاف بمعنی
دو بهار کشف یعنی زن نرسیده و نابالغ **باغچه** باغ کوچک و کسانیکه بغچه گویند خطاست از کشف **بالیه** بکسر لام کهنه قدیم از منتخب و کشف و کنز ماخوذ از بلا بالکسر بمعنی
کهنه شدن **باخه** بخای معجمه بالف کشیده و خای معجمه دیگر بهندی کچهوا گویند از جهانگیری و این لفظ ترکیب **باکوره** بضم کاف عربی و واو مفتوح و سوم ساکن و سوم ه توسیده که اول از هر میوه
خوبیده شده باستناد از منتخب لطائف و کنز و غیره و باز نامه نیز همه جا باکوره بمعنی نخست و بمعنی تعاقد و بعضی گمان برده اند که برای مهمات از شیء لطائف و غیره و بهمین
اعتبار بمعنی ای برای مهمات قوم ست **باغه** بمعنی حامل **بادیه** صحرا و بیابان با منفعه عربی و ترکی پیاله بزرگ را گویند چنانچه از لغات ترکی مسطور ست **باسته**
لایق و بسته **بازغه** بکسر ای معجمه و غین معجمه طایع کنندهٔ نام نویسنده لغتی از نسا و کرد بقدیم ابو یوسف علیه السلام پیغمبر بمعرفت سید از منتخب **باشقه** سخت گیرنده و حاکم و از
منتخب **باوه** بکسر اول و ها و هاء تشدید کاف عربی مفتوح و با بمعنی شهوت و باه زیان این هر کلمه بمعنی خاتمش ست چون باه و جوع و عروق و عقاقیر و غیره
مستعمله بیشه و حاتمش شامل خاتمش بهم رسد از کتب طب منتخب **باوکال** با کاف عربی بکسر اول و مد و کاف عربی بی مضموم بمعنی ضرب جماع از جواهر لغت **باشمانیه** بضم میم و فتح نا و فتح
و شد با و بمعنی نگریدن بمعنی باریدن و سخن گفتن کسانیکه فارسی میخوانند یاد آخر یکی یا میخوانند یک ست و مطاعت لالاح آن بادی الفعل ادب بهیچ وجه نیست
یکی نباید بهیچ وجه نیخاسته شد **باوریشه** بسین مهمله و بوب و ریشه قرص محن بین سوراخ دار که بهتوخ میپیچند از بریان **بادامه** بمعنی پاره پاره نفیس فرنگی از بریان کرده شود
و از ارزن هم کنند و با شد بمعنی فرقه مرتع از بریان **باسگونه** بمعنی وارگونه **بابکانه** بکاف عربی بر وجه کاف تازی از آنجا نیز نیست ظاهراً مأخوذ خاصانی و
بریان نوشته که بالکانه بیای فارسی بلام کاف فارسی بمعنی بام بلند و پیش خانه **باوام** سیئه آمده از بابوه بمعنی بام بلند و اندرونی هم منقول از بهار عجم **بازگچه**
چیزی که بسیکدیگر بارش پیوسته و بمعنی بارش نیز آمده از منتخب و بریان و رشیدی نوشته که تصحیف است از بازگان بمعنی بازرگان و سوداگری از منتخب و غیره
بافندگی بمعنی باد و خصوصیت و ای از منتخب **بادهٔ ریحانی** تازه یکی از ان اقسام کلمه خوشبوی ازان کشند **بابا** بکاف عربی بمعنی لطیف و بهمین معنی بابزن
بافندگی بمعنی باد و خصوصیت و ای از منتخب **بادهٔ ریحانی** تازه یکی از ان اقسام کلمه خوشبوی ازان کشند **بابا** بکاف عربی بمعنی لطیف و بهمین معنی بابزن
**بافنده

فصل ۱۸ فعل ۲

فصل ۱۸ فعل ۳

فصل ۱۸ فعل ۴

فصل ۱۸ فعل ۵

فصل ۱۸ فعل ۶

فصل ۱۸ فعل ۷

فصل ۱۸ فعل ۸

فصل ۱۸ فعل ۹

فصل ۱۸ فعل ۱۰

فصل ۱۸ فعل ۱۱

فصل ۱۸ فعل

گناه از لطائف مدارد و بهار عجم بمعنی مشتاق آمده و مؤلف گوید چون در فارسی حای حطی نیامده فهمانیدن لفظ عربی باشد و حال آنکه در لغات مقبوله بسیار مستعمل صراح و قاموس و غیره و امثال سبح بمعنی نیامده ازین معلوم شد که در اصل سهل بوده باشد بفتح اول و بای موحده صفت مشبهه بمعنی ترک کرده و برداشته شده و مجازاً بمعنی سهل و مستعمل ماخوذ از سهل بالفتح که مصدر است بمعنی ترک کردن و گذاشتن پس اطلاق مصدر بر اسم مفعول کما یقال قید بیع و عدم التفاتی اهل تعلم و تعلیم بجای حلمی شتر گرفته اند که در اصل سهل مکسر تین باشد صیغه امر از باب علم یعنی گذشتن که در بعض محال بمعنی اسم مفعول واقع میشود چنانکه گزرین که صیغه امر است بمعنی اسم مفعول مستعمل میگردد و پس تقدیر مبهای موحده باشد مگر آنکه بگوئی حای حطی یا ابدال شاذ چنانکه در خیر حال که در اصل بسیر بوده لیکن این تقدیر دعوی ابدال خالی از صعوبت نباشد بحرین هر دو دریا و در فارسی نام شهریست و اقلیم دوم از هفت اقلیم بحران عبارت از کشتی بحران بالضم تغیر عظیم که دفعةً در مرض واقع شود از مقاومت طبیعت یا مرض بسوی صحت یا بالعکس بحران نامند چه طبیعت آن سلطانی است که مرض را بشدت و ضعف مبتلا میسازد و مرض سلطانی است که طبیعت را بشدت و ضعف مبتلا میگرداند و در اصل بحران نام جیحون است که در ولایت بلخ و ترمذ جاری است و بحران ابر و باد و سلطان را بکشت و هلاک فرو گیرد و بحران نام رودیست که کمان فاصله بعد کشیدن کمان سیازده و کمان بهم سد انداز مصطلحات بحریه دریای عمیق و خطرناک بحری بالضم نام شلوی از برنیطه سولست که بسر میکرد پس تبدیل از ملی بود انتهی و بحری غیره فصل های موحده مع خای معجمه بخارا نام شهر از توران مشتق از بخار که بمعنی علم است چون در آن شهر علما و فضلا بسیار بودند به بخارا موسوم گردید از لطائف مؤلف گوید یکی بخارا بمعنی علم و کتب دیگر بنظر نیامده بخشایش و بخشاندن از بخشیدن و بخشاندن از رشیدی بخت بالفتح و به نصب تین در عربی نیز آمده و در اصل بخش بود و شین معجمه را بتا بدل کرده اند از جهل الوقوف و بهار عجم بخت بالفتح کلمه ایست بمعنی خوشا کار بوقت خوش آمدن چیزی گویند از شرح نصاب بخ بخ بهر دو های موحده و منقوط بمعنی خوشا و آفرین این کلمه ایست که بوقت تحسین چیزی گویند از منتهی و غیره بخور بفتح اول و ضم معجمه و واو و معروف و بمعنی خوشبو باشد و بهر دو صورت منقوط نوشته کذا بخازان بود سندروس و بهار عجم و مدار خوشبوئیکه از سوختن بازدود حاصل شود مثل عود و لوبان و غیره و لطائف بضمتین عطریات و منوتی بخت بالضم بعضی های موحده و سکون خای معجمه و بعده واو فوقانی مفتوح و نون و صاد مهمله مشدد و مفتوح و بعده الف مهمله نام پادشاهی کافر که در زمین یاد و اشنای چاه کنندگان فرق در میان بخت و اتفاق آنکه بخت خاص است و اتفاق عام اگر ما قیل بمنصفت کثیرست بخت گویند و اگر اتفاق چیز بسیار چنانچه زباله شیشه یا پاره ظروف چینی در چاه نوکندنه یافتن یا بیش آمدن طرحی که در انجا وجود نداشته متصور شیا اتفاق گویند بخام کشیدن در پلو دباعث ناکرده کشیدن چنانکه زعفران در پلو کاه و کشنیز یا گندگارا در پلوست خروسک کنند از مصطلحات بخشائیدن و بخشایش بمحل رحم و عفو مستعمل است لیکن بمنشی موجود و کرم متعمال کرده اند بگذار بهار عجم بخشودن رحم کردن از رشیدی و لطائف الطائف و برهان بخمه زروبی کار اقماون بمعنی فاش شدن راز بجند و بزن سه پیه و بشم بزه و از هم جدا شدن از رشیدی و بهار عجم بخوری بالکسر و الف ای از برهان بخی بالضم نوعی از شتری بزرگ سفرنگ گاه جانب خراسان آید و این سبب بخت گویند که پادشاهی بوده است آنرا بخت نصر تغیر کرده اند بادشاه بابل بوده و شتر عربی نیز عجم اعجمت یافته بخت گویند از لطائف و منتهی و کشف فصل های موحده مع دال مهمله بدل الاضداد و فتحوا الاول مهملة طایفه ایست از اولاد ایران در عجم مشتمل بر سه شعبه و ایشان غیر از ابدال اند چه ابدال در هر عالم هفتاد و شش اند از منتهی بدست کبیر تین انگشت کوچک نامند و بدست صغیر تین انگشت ذکر یعنی از انگشت کوچک تا انگشت بعد از وی و بدست سبابتین انگشت شهادت و انگشت بعد از وی و بدست وسطیین انگشت میانه و انگشت بعد از وی و بدست بنصرین انگشت بعد از میانه و انگشت بعد از وی و بدست ابهامین انگشت بزرگ و انگشت بعد از وی و بدست سبابتین انگشت شهادت و انگشت بعد از وی و بدست وسطیین انگشت میانه و انگشت بعد از وی و بدست بنصرین انگشت بعد از میانه و انگشت بعد از وی و بدست ابهامین انگشت بزرگ و انگشت بعد از وی

بلکه فهور بالضم و بالفتح بمعنی ظاهر شدن و ظهور بالضم و بالفتح بمعنی ظاهر شدن و ظهور بالضم و بالفتح بمعنی ظاهر شدن و ظ

بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و الف ممدوده و ثاء مثلثه نام پسر حضرت رسول علیه السلام و نام پسر حضرت ابراهیم علیه السلام و نام پسر حضرت یعقوب علیه السلام و نام پسر حضرت یوسف علیه السلام و نام پسر حضرت داود علیه السلام و نام پسر حضرت سلیمان علیه السلام و نام پسر حضرت عیسی علیه السلام و نام پسر حضرت یحیی علیه السلام و نام پسر حضرت زکریا علیه السلام و نام پسر حضرت ادریس علیه السلام و نام پسر حضرت آدم علیه السلام و نام پسر حضرت نوح علیه السلام و نام پسر حضرت لوط علیه السلام و نام پسر حضرت هود علیه السلام و نام پسر حضرت صالح علیه السلام و نام پسر حضرت شعیب علیه السلام و نام پسر حضرت اسمعیل علیه السلام و نام پسر حضرت اسحاق علیه السلام و نام پسر حضرت ابراهیم علیه السلام و نام پسر حضرت اسحاق

فتح عین مجمه سین مهمله و فوقانی نام تره که مثل باقلا بپزند و بمعنی جوی آب و طلاب بر وزن اسباب بمعنی سوار بر نشست یعنی سوار شدن از نطاح بر وزن بر وزد
بفتحتین یعنی بزی برا عبت بفتح اول عین مهمله و شین و حا و فضیلت و کمال شدن فضل و هنر از مولد و کشف و کنز و صنعت برا عبة الاستعمال بر وزن ال
عبارتست از انکه شاعر یا منشی در ابتدای خطبه کتاب یا مطلع قصیده اغلب چند ذکر کند که شعر مرتب باشد و در وقت خوانده شود که استعمال یعنی بانگ کردن کوک
بوقت لالت ست ظاهر بوجه تسمیه آنست که چون بمجرد بانگ کردن مرغ بوقت دلالت و اشاعه شود که بیست یا چند بعد ازین صنعت مثل کوبیدن طبل شروع
و قصیده و ریانته میشود و کراین کتاب و قصیده در خلال مضمون دلالت حال ست بر وقت و بمنتبین یعنی سبب بخفتن موی الف مهمله مکسور و مولد کشف مدار برکت مفتوح
و ثانی و ثالث یعنی الیدة الفتون شدن و گاهی بسکون نیز آید چنانچه قدسی گفته بیت چنان با دشمنیر دستی فشاند که در خرسن بگرکت نماند از مهمله مکسور و ثانی ساکن
بر تشدید میم مثل محض علم بر ست قاعده و قانون و دستور و بنای بریت بفتح اول و کسر ثانی و تحتانی مشدد و مفتوح یعنی خلق کبا بالفتح ستار منتخب و کنز بر عوث
بالضم و ضمین مجمه نیز مضموم و واو و عرون و ذنای مشالثه یعنی کمیک که بهندی پسو گویند یا زنرخ نقاد و کنز بر نیج بکسرتین معرب بنگ که بهندی بتیل گویند و آن حشیش و تمرخ یا
برخ بفتح اول و سکون ثانی و فتح عجمه یعنی باره جمعه بهره از بریان نطاح بر وزن فلاح بالفتح زرای مجمه مفتوح و خای مجمه چیزی که در ریان چیز مخالف و حائل باشد خواه
ازان هر دو و متخالف و خود مناسبتی داشته باشد یا نه چنانچه لعوت بر زخت گیاهیست و دوزخ و لوزینه بر زخت سیاهان و ان دو خت خرما و مرد مرد گیاه
بر زخت سیاهیست و نباتات و بسیعنی سولنگا بر زخت میانات جادات و برزخ بمعنی زمانه که مابین موت مرگ زنان قیامت است از سروسے و کنز و منتخب و یکی
بر خورد و سکون یای دوم امر حاضر ست بمعنی ملاقی شدن و هم مصدر بمعنی ملاقات و بفتح ای دوم بمعنی ملاقی شود بر و بالفتح بر زن سر بمعنی سر گشتن و بمعنی سرما و بمعنی حواب کردن
زمینه بود ن و قیام نمودن و بالضم نوعی از جامه مخطط و قصیده برده ادیبان بفتحتین بمعنی زاله و گرگ و بفتح اول و کسر دوم هر چیز که مرده باشد و خاسی بالضم یکی
بار بفتح راء مهمله و سکون ثانی و فتح عجمه یعنی ابره کشته شنوند فقط شاه بماند و این نیز بر نصف است یعنی اول از مراح منتخب و مولد و کشف و بمعنی آخر از نطاح برگ سید نوعی از ریحان
خجره که بشکل برگ سپیدار ند از مراح مصطلحان بر ید بفتح اول و کسر ثانی و یای معروف بمعنی قاصد نامه بر بمعلمت کنز و الکنز و المنتخب و نیز فرهنگ لسان العربیه و بنات بمعنی مقتضیات مختصر
تحقیق کرده که بر ید سور بر ده دم ست و آن شتری باشد یا سپید موی و ابر بمعنی ابر ست و بمعنی گویند که نیز فهار میشود و مقلده و فرسنگ لگاریتم بکسر اول و سکون ثانی و فتح سین مهمله
و الف ممدوده و نون ساکن و کاف مفتوح و میم و الف مقصوره و نون ساکن و تحتانی مشدد و مفتوح و سین مهمله

بجای ای مهمله نیخوانند و این نزد اهل تحقیق صحیح نیست از برهان بر ان - یعنی این عزم و این اراده بر یکبار بکستان و سینه برآمده جهان و معنی مشق از
جزع هدایت و در شرح گل کشی نوشته که بر کاف اول فتحه کاف عربی بر وزن و بالیدگی و سپیدی و نیان بر یکسر هر دو های موحده و تر کی بمعنی یک بک و فتح
هر دو های موحده ملکه یکجا که مزم آنجا بسر فرنگ باشد بر ج کبوتر در ایران رسم است که عمارت باشد چهار گوش و اندرون آن فاخته صفه ای کبوتر آشیانه سوم بر یکجا که تو
چون پنجاه کبوتر بکار رنگ آن آید محصول بر ج کبوتر و در سه کار پادشاهی رسند بعضی نوشته اند که برج کبوتر خانه کبوتر را گویند از مصطلحات و مهارعجم بر وزن بفتحتین در
آخر ای معجمه بر ان آمده و شکاران منتخب اللغات بفتح اول سکون ثانی و فتح واو و آخر ای مهمله و فارسی بمعنی نجابت من جایز غیر از ایران بر ان کبر اول مفتوح و غالط بسکون ثانی
او می رود و بر دن آن بفتح خطا است منتخب گز بر زیادی معجمه و آخر ای مهمله بر وزن قند و شکر و مرتبه و رفعت و بلندی قامت انسان و تنه درخت و بالفتح زراعت و بمعنی زیبا
از جهانگیری و شیدی سر ور بر ان بر وزن عجوز بالفتح و عین مهمله بر وزن مفتوح هفت رود آخر دستانی است و آخر همین بندی پهلگون بندی و چهارم زوال انتقال
گردیدن و تغیر یافتن حاجت باشد چون برج زمستان و آخر زمستان بالفتح شده امدار عجوز یا مندیر بمعنی پیر زن و بفتحتین گویند که در از روز نماز الی در محاورات مروه است بود
مذا بالیم مسمی گشت و اسمائی آن هفت روز است ملن بکسر اول مهمله و تشدید نون صبر بکسر اول مهمله و تشدید نون مفتوح و سکون ثانی مهمله بالفتح و او و سکون یا مثناة تحتانی یا مهمله
و رای مهمله بر وزن فاعل سومر بضم اول مهمله و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح میم دوم و راء مهمله و در آخر ای مهمله بالفتح و او و سکون یا مثناة تحتانی یا مهمله
مقدار و مقصود و دلیش که بتوقع رسیم بیش اعتبار گذارند از مصطلحات بر جیس بالکسر و فتح جیم عربی و کسر یای مثناة تحتانی و سکون سین مهمله شاه ستاره مشتری که فلک ششم است بدیه است و از اقاصی
فلک گویند و خانه او قوس و نسبت او بعنصر جنبیت یا بالفتح باشد و در اکثر ذوق معلمان بالفتح و کلام عرب نیاید و از بادان شاعر بار عوان بر جاس بالفتح و جیم عربی و سین مهمله
نشانه تیر و غیره از مخترعات برهان بر لش بضم مهمله و سکون ثانی و فتح میم و نون و سین مهمله آب گاز کردن ابریشم سیاه با دانه تاه سیه یعنی ابریشم سیاه با دانه تاه سیه یعنی ابریشم سیاه با دانه تاه سیه
کلاه و راز که کشیان میپوشند برش بضم اول و کسر ثانی قاشر چیزی و غیره از ابیار عجم بر جمن بفتحتین صلیبت کردن اعضای سیاه از ابیار عجم بر جمن بفتحتین صلیبت کردن اعضای سیاه از ابیار عجم بر جمن بفتحتین صلیبت کردن اعضای سیاه
باشد مگر گاه بزه گرد و سنه گرد و او و راء مهمله و دال مهمله بر وزن

برگستوان بالضم وکاف فارسی مضموم وکسر سین مهمله ساکن بخوانی قسم لطاف اسپ اندازند تا موجب مخافت شود مبتدیان گویند و سراج گوشته
که برگستوان بفتح کاف فارسیست چه برگست یعنی جامه ولفظ آن کلمه نسبت برق یمانی برقیکه بسمت یمن باشد یعنی برقیکه از جانب یمن که مطلع سهیل درخشان شود
وان دلیل یمانیست و در منتخب کشف نوشته که یمان منسوبست بسوی یمان بالضم جهت مدرش و دلیل قائل است از مخترع فرق درمیان یمان و دلیل آنست که دلیل علامتست و یمان
نامی باصطلاح منطقیان قیاسیست که مرکب باشد از مقدمات یقینیه تا نتیجه دهد مقدمه یکبار اگه یقینی نباشد نفعی نبخشد چنانچه کل انسان حیوان و کل حیوان جسم پس ازین نتیجه یقینی برآید
کل انسان جسم بر وزن مفعول اول وسکون ثانی و ضم ثالثی نام جنبیدن گشت سماع از کنز و منتخب نام پدر قصیده چگال شیرین چگال شیرین رجانوروزنده دود صراح چگال مرجان
خشکاری بر وزن بهمن بفتح حروف دوم وسکون سوم وسکون دوم و فتح سوم هر دو طور آمده قومیست از علمای هنود بسیار زیرک و کنرای بمعنی بسیار زیرک و مشهور بدانائی و ذانا آنکه و بمعنی
آتش هم فرشتهاند بر مکاشف و در سرمه و هادیست بر هیون بمعنی صابون سراج برلکان بالفتح قنای مفتوح و کاف عربی بمعنی کلید و شرح مصاب و در اللغات
باز غلیدن کسی بر جنگی کردن از زبان سپاسیدن بالضم حضور از بیان بیرون بالضم در قرار از حریف غالب آمدن از چراغ هدایت بروی آب آوردن
ظاهر ساختن بروی استادن حریف شدن از چراغ هدایت برکت شدن تمام شدن و مردن از چراغ هدایت برطاق بروی کسی می خوردن
زیاد کسی شراب خوردن از چراغ هدایت بر لیسیدن کسی بجاه او فتادن بسبب دریا افتادن از چراغ هدایت بر دور ماندن محبت زده شدن عاجز شدن از صطلاحات
و چراغ هدایت بر لیسیدن عجب افتادن بانجمنه کار بما افتادن از صطلاحات بر خویش ناخشودن تصدیق چیزی کردن کار ازان ملاک شود بر خود حسد بردن
تصور کردن و تکبر کردن از چراغ هدایت بیاد رفتن بر تافتن یعنی برداشتن بر طبع خوردن ناموزون ناپسند آمدن و غم افزا شدن بر سر و دوید شنوی کردن از صطلاحات
غالب آمدن یعنی آغشتن و بهار عجم بر افتادن دور شدن زابلو و گشتن از بهار عجم بر بنا گوش زدن تباخیر زدن و آگاه گردانیدن بر بخیدن و بر تخیدن نام قسمیست از خیمه
بهار عجم بر طرف شدن دور شدن زابلو و گشتن از بهار عجم بر بنا گوش زدن تباخیر زدن و آگاه گردانیدن بر بخیدن و بر تخیدن نام قسمیست از خیمه
سنج کردن طمع داشتن آمیختن بر خوردن طاق شدن دعوات کردن وزده شدن چیزی بر چیزی بمعنی نفع یافتن از چراغ هدایت طاق بلند گذاشتن بر طاق بلند
نهادن بر تراشی سایدن و چیز را کمال نمایش دادن و سنجیدن چیز را بآب بلند نهادن آب دست آن فرو شدن و فراوش کردن و ترک کردن و بهار عجم بر سنج آمدن از بهار عجم بر سنج نوشتن
فراموش کردن نابود کردن و محو کردن وزود زائل کردن از بیان و سماع و غیره بر روی روز افگندن بمعنی ظاهر ساختن بر کردن بمعنی دانستن کردن زده شدن ظاهر کردن سراج
و بیاض بر گریزان یعنی هم خزان از بهار سراج و بیرون برگ سبز فرستادن مراد گل فرستادن بر قرکان و میدان چیزی در نظر آمدن از صطلاحات بر روت
گشتن و بر تافتن بمعنی مخالف کردن از صطلاحات بر وت کسی را بمینه نهادن کنایه از تسخیر و ظرافت نمودن از صطلاحات بر لیش کسی فراگذاشتن بر لیش کسی را بعد از وی آغشتن
یعنی بعد از وی بخیه کردن از صطلاحات بر قانون مهیا کردن و در نظام داشتن از صطلاحات بر الیدن بمعنی بالا کردن و بالیده بالا کرده و بالیچه تنبان برای شب رفتن و مجازاً معنی فخیدن
از صطلاحات بر مالیدن بمعنی آلت جویست بر لنگ زدن در لنگ زدن بمعنی گرفتن از صطلاحات بر بان بهار عجم نوشته که درین
قافیه ظاهر است بمعنی آلت جویست بر لنگ زدن در لنگ زدن بمعنی گرفتن از صطلاحات بر بان بهار عجم نوشته که درین
قافیه ظاهر است بمعنی آلت جویست بر لنگ زدن در لنگ زدن بمعنی قطع آلت بود جراکه زدن بمعنی برداشتن است شکستن کندن کردن و بمعنی رسیدن شدن
نیز آمده فشستن بسوراخ دن بر آب بستن چیز را بر آب کردن از صطلاحات براه بردن بر بردن از صطلاحات برانگشت پیچیدن یاد داشتن و شمردن از صطلاحات
بر پا بچه دیدن از صطلاحات بر خر خود سوار شدن و نشستن بکنایات عمل خود گرفتار آمدن از صطلاحات برخشت زدن
یار دوست که بوقت صبح حمل خشت را زیر پا گذاشته بر سر بالا نشیند و زود بر سر دوبار نشیند تا فضل بسیار نشود بر درغفران زدن و بر عمل غرفان زدن
زدن و از حجاب خجل بیرون آمدن از صطلاحات بر دجلال زدن خشناک شدن از صطلاحات بر بهار عجم بر دنبه دندان زدن کنایه از غیبت کردن و بر دنبه زدن آنست که گویند
از صطلاحات بر بهار عجم ظاهر شدن و پیدا شدن از صطلاحات بر سر کسی آمدن از صطلاحات بر سنگ زدن ظاهر کردن و گفتن از صطلاحات بر کشیدن

وزن کردن و مرتبه و رتبه کسی فزودن کردن اینها مصطلحات و بهار عجم بر غو بفتح ضم اول و غین معجمه بمعنی شاخ حیوان که از میان سر باشد و از نامهای نفیری آواز دراز و بلند و جهانگیری و برهان بشتابه بکسر اول و فتح ثانی بر وزن فرشته یعنی بزرگ و بهار عجم بر چیز خوب و مطبوع باشد و حسن بشتابه کنایه از حسن و نزاکت گلگون یعنی حسینکه بلباس گلگون باشد از بهار عجم و مؤید و کشف بر وزن بفتح اول و فتح ثانی و ضم سوم مخفف کوکار ان جمع باز که بتشدید راست بر السائقة بفتح اول و سکون ثانی و ضم ثالث و فتح قاف و هاء گویند و آنرا بعربی سائقة الطیر گویند و در برهان بمعنی لفظی میان آب شدن و عبارت است بره بالفتح و تشدید الهمزتین و تخفیف بعد و طرجه گویند و آهو بمعنی برج حمل که محل شرف آفتاب و قبله آفتاب در برج حمل باشد سوم بهار شروع میشود و بر کلیه حرص الفطر عربیت انتخب و کنز بر ابریم بفتح اول و کسر ثانی و سکون میم و بعد از هر حرف حاء بی نقطه بره بالفتح بمعنی غلام و کنیز و ایزبهار عجم و الفظ تکیت و در برهان بمعنی سیر بره بفتح اول و ثانی سکون یاء ترجمه عربان بفتح اول و سکون ثانی و فتح هاء زده بره بالفتح و ثالث مهمله مفتوح و عین مهمله پالان خر از شروع نصاب بر طلبه بالضم قوای معده مفتوح کلاه از قاموس

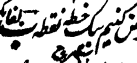

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی رسوله محمد وآله واصحابه اجمعین
اما بعد چنین گوید بنده ضعیف راجی رحمت ربه القوی غیاث الدین بن جلال الدین رحمهما الله تعالی که چون در ایام طفولیت
بتحصیل علوم مشغول بودم و بمطالعه کتب لغت اشتغال داشتم بعضی از لغات که در کتب لغت مسطور نبود بنظر رسید
و بعضی لغات که مسطور بود بر خلاف آنچه در کتب لغت مسطور بود بنظر رسید و بعضی لغات که مسطور بود
بر خلاف آنچه در کتب لغت مسطور بود بنظر رسید و بعضی لغات که مسطور بود بر خلاف آنچه در کتب لغت
مسطور بود بنظر رسید و بعضی لغات که مسطور بود بر خلاف آنچه در کتب لغت مسطور ب

ماند که هر چیزکه جزو آن شاید بر آن باشد چنانچه آب و خاک و آتش و باد علحده علحده و نام مجموعیت از نموده بجوز شعر بسائط بکسر باء موحده جمع بسیط و مراد از بسائط اول در عناصر که خاک و باد و آتش و آب بسیط بضم باء موحده و فتح سین مهمله و فتح یای موحده مشدد و کسر طاء مهمله بمعنی مبسوط است و بعضی گویند که بسیط بمعنی مطلق است و بعضی گویند که بسیط بمعنی مفرد است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها و بی غایت و بی نهایت و بی انتها و بی پایان و بی کران و بی منتها است و بعضی گویند که بسیط بمعنی ساده و مفرد و مبسوط و منبسط و منتشر و پهن و فراخ و وسیع و بی حد و حصر

بطانہ بکسر اول و چہارم نون معنی استر قبا وغیرہ و معنی اندرون و شکم سینہ و مجازاً بمعنی ارادہ باطن بمعنی دوست دلی از مقابل و مخالف و بطنی بضم اول و سکون ثانی بمعنی تحتانی

بدون بفتحین و نون ساکنہ بمعنی بطن شتر خانہ ای ج بطون مولد **فصل پای موحدہ مع عین مہملہ و لعبت** بالفتح و قد تضم ثانی مشابہ معنی آنکہ تحرک و تنقلب کند و گاہی بمعنی آنکہ تحرک و تنقلب کنند

بعد بعد بفتحہ اول و فتح چہارم مرکبا نام دارہ کہ بالاتر از بلدہ فلان کجا ہی فلانست در اہل ہیئت و معالیہ بر خطی اطلاق کنند کہ در مرز ہا ایجاد شدہ باشد بلوح کہ بر آن مشتمل آن تعدیل و تسطیر کنند و بعربی مسطر گویند و بفارسی خط کشیدہ و بفارسی بعد بفتحہ اول و فتح چہارم مرکبا نام دارہ کہ بالاتر از بلدہ فلان کجا ہی فلانست در اہل ہیئت و معالیہ بر خطی اطلاق کنند کہ در مرز ہا ایجاد شدہ باشد بلوح کہ بر آن مشتمل آن تعدیل و تسطیر کنند و بعربی مسطر گویند و بفارسی

بعض بفتحتین گوسپند و بفارسی بز نر خصی کردہ و بعض بضم اول و سکون ثانی و ضاد معجمہ بمعنی پشہ از نر و انثی و بفتحتین بمعنی بعضی از چیزی و بفتح اول و سکون ثانی و ضاد معجمہ بمعنی بعضی از چیزی و بفتحتین بمعنی بعضی از چیزی

وحدت اگر وحدت منظور نباشد اورا در بارہ نیست بعلبک نام شہریست بشام کہ قوم الیاس علیہ السلام در آنجا بعبادت بتی بنام بعل مشغول بودند و الیاس علیہ السلام ایشان را بخدا پرستی دعوت کرد و بعل بضم اول و سکون ثانی بمعنی شوہر بمعنی صاحب و مالک و متصرف و بکسر اول بمعنی نر و بمعنی جماع کردن و جولیت و شوہر و بیشتر بلند و بیشتر از بیشتر و بیشتر از بیشتر و بیشتر از بیشتر و بیشتر از بیشتر

بذکر خاصہ شرق یعنی شنوی با اعتبار فرق زمین تقریبا تغییر او چہارم شش فرسخ یا دہم شش فرسخ کردہ ہزار و صد و سی و ہفت گز بطلمیوس اعتبار کردہ بعد الشرقین بالفتح

از سعود طول ایام تفاوت چہل و ہفت و ہزار بحسب رضی تقریبا است دوم سی و یک یا دو یا سہ دقیقہ بحساب کردہ ہزار بحسب رضی تقریبا شصت و شش کردہ و دو ہزار و شش صد و شش گردد کہ سیگردد بہمانش در بعد فلکی یا دو ہزار و شصت و ہفت ہزار و شصت و شش و بیشتر و بیشتر و بیشتر

فصل با حموف قاف و ها و الف الحقا بالفتح خانهٔ مخصوص و سکون سیم و بعده قاف ترهٔ خرفه و معنی لغوی آن ترنا و الف است چون با وصف فواید بسیار مشتمل ور
را بهاء حطی هاء هوز دیده لهذا با ین سیم می گشت ازین رو شرح نقصان نوشته که چون ترهٔ مذکور با وجود یکه هزار اسهال خراب و باد میدهد لیکن اکثر مرا و اسهال خراب
میدهد بقایمی زند یعنی در بازی شطرنج مربر ماند بقصر بفتحتین بمعنی مطلق گاو خواه خواه ماده بخلاف ثور که گاو نر را گویند و در بعض نسخ حاشیه ای نانیف از مدرج
شرح نصاب اقساط بالفتح احکام از هدا و کلف بقال بکاف اول معنی جاهای جمع لفظیه بکسر است بمعنی جا و از منتخب لقلاق بالفتح و تشدید قاف بمعنی پشه کاهی
خار بی ضرورت نظم تخفیف می آیند قبل بالفتح و ثانی که بخوش سازند بقال بالفتح و تشدید و تشدید ثانی بسیار ستعمل شده است و بمعنی ال بالفتح و ثانی بدل
معمد صحیح است و در اهل نسخه بقال بمعنی تره فروش است چه بقبل بالفتح تره و گویند از چراغ هدایت بقم بالفتح و تشدید تای مفتوح ام چوبکه از رنگ سرخ حاصل شود و فاموس فاتحی
بخفیف قاف ستعمل شد عجیبه بقایم رخصین عاجز شد نیست چهار شربت و بهار عجم کنار ایز ذبان کرده عاجز آمدن بقله بالفتح تره که بخیه انخوش سازند بقصه بالفتح و ثانی
که موجود و مختار با نون از زمین بکنند و بمعنی خایسک مستعمل است و در منتخب فصل با سوده مع کاف عربی فارسی بکاه بالضم و ثانی بمعنی گرد که از شکستن با شد و بکاه بالضم و در آخر
همزه بر وزن فعال گریه و دن آوازه از منتخب شرح بیت و بکارت بالفتح و ثانی بمعنی دوشیزگی از منتهی الارب غلط و اصل آن بکاف فارسی است بگروفت بکاف عربی و فتح
بگروست بکاف فارسی و ضم تای مثناه و ضم سین مهمله و فتح تای مثناه از فوق بمعنی رهن بالفتح بکاف فارسی بمعنی گرو و بکاف عربی بمعنی گرفتن از منتخب بکلیه بکاف فارسی بمعنی
آن قسم ستوریست که بر و جنگ با شد و ان بسیار بزرگ تر از گاو میباشد و بضم لام و تشدید یا بمعنی گاو نر بزرگ

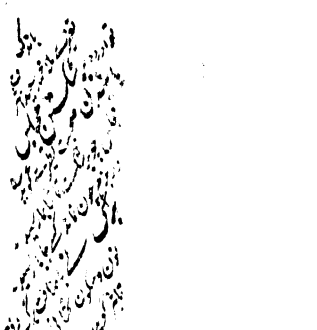

بر معنی کبود رنگ نیلگون و فرخ سکندر نامه بنات النعش ستاره اند قریب بهیئت ترقی شمالی نعش و نعش چهار ستاره و با بصورت چهار پا و سه دنبال بهم پیوسته ستاره
اند قریب قطب شمالی و دن بر بره بر گرد قطب میگردند بنا گوش نضم اول نرم گوش از رشیدی و سراج اللغات و مؤید الفضلا و صاحب مهذب الاسامی و غیاث اللغات
بضم اول تحقیق کرده و صاحب فرهنگ جهانگیری بر همین ضم صحیح کرده مین یکطرف گوش است و صحیح غلط باشد و نیز صاحب سراج اللغات نوشته که بعضی بمعنی شقیقه گفته اند و بعضی بمعنی لب زیرین آورده
بنیوماش غله سبز رنگ که آنرا سونگ گویند اند و سراج اللغات بناغ بفتح اول و سین بی نقطه و غین نقطه دار بر وزن چراغ و دوغ بمعنی بنیوماش و بر سیاق آخر مذکور است
بندوق بندوق در اصل بالضم است مگر در استعمال فارسیان بفتح نیز جائز است بمعنی تفنگ و این لغت از زبان روم است که بضم اول و ثالث و عربی بمعنی غلوله باشد چون تفنگ گلوله
آهن بسیاری اندازند لهذا مجازاً تفنگ را که آلهٔ انداختن آنست نامیدند چون ضمهٔ اول را اشباع کرده غلط و بندوق گفتند بندق بالضم و دال مشدد
مضموم غلوله گلین که اندازند و بعضی سرخ گفته اند گویند از خشت پنیان افلاک عقل عشر بناب بفتح و کاف فارسی بروزن رنگ نام سبزه و سوزنی نام ملک گوید کز ابر
بنگاله گویند بالضم و تحتانی و کاف عربی بروزن خاک لوبیای است معروف که بعضی از اطلس اشتهار یافته و گلابش بزودی و زرد رشیدی شاید که همین باشد بر اصح عربی که ملک آنرا
جنت گویند بنی اسرائیل علیه السلام چون بر لفظ یعقوب علیه السلام ست چه اسرا الکبیر بمعنی عبد گزیده و ایل هم خضعانی از طوائف دو نیز گفته که
نضلبانی است و بمعنی گفته که اسرائیل یعنی بنده خدا نیز گفته اند غرنیق بضم کاف عربی و سکون ثانی و ضم نون و قاف بمعنی مرغ آبی سپید
بالضم بمعنی ریست که درخت انگور بآن بندند از کنز پنیان بفتح اول و کشیدن نون حالان بنا آب سیاه بیدن کنایه از کمال استوای بنا چون فطاست دنیه کنایه از خرابی
بنه بلستین بضم اول و فتح نون کنایه از سفر کردن بنا انداختن مراد فت بنگ خانه تحتین اصطلاح بندکردان دو بمعنی واو یکی حکم گرفتن و اسیر کردن دوم در خور بحث است
ندکر و دواج عرعر اصطلاح چراغ بدایت و شمع کاشتن بنون و نبین بضم اول بمعنی فرزندان و بلین ابلق نیلگون بالضم
و کاف عربی مفتوح بر بخی گویند کدبه یک بتوان خنده مانند بعضی گفته اند بدان بضم اول بقاف اطلاع و عاجزی کردن و دو بطاء و رشیدی بمعنی کمال انکاء و عرب در فتوح
بنان بضم بمعنی بنا و خانه نخب بنان بفتح پرهای انگشتان و این جمع بنانه است بجز الجوهری که گفت بنان جمع بن بالضم یعنی درخت و بعضی بیخ درخت و بیان بضم بر تحتیه کنار آفتو
گویند بطاء بندیلوان در اصل بندبان بود بمعنی کسیکه بگله بانی فیلها باشد و عوام بفظ بمعنی غلط کرده اند و بیجاپای مهوت و بیخبر اند بجای بیجا که بمعنی بی اندیشه است
فیلبند بالضم و سکون ثانی و ضم باء موحده و نون بر وزن خرسند نام پیغمبر علیه السلام بود و این نام غلط است و نخب نام شاعر است بنگو بالفتح و کاف فارسی مضموم
اسپغول اندر اج اصطلاح بنگاه و بنگه بالضم جای خفت و نشستن و خانه خیمه از بطاء و بون و بعضی شرح بنه بکسر اول و سکون نون بمعنی بنیاد و بنیاد آورنده و بنیاد آورنده بیش و جود
نشست آدمی از اطلاح نخب بکسر اول و فتح ثانی و کسر نون و تشدید تحتانی بمعنی کهنه و بشرح بضاعت بنده بکسر اول بمعنی کار و کارگر نشست و وضع آن اصل بنا و بنیاد
بود نیز اگر در بنده آید بضرورت سیر نده بمعنی ایام جمیع نوع انسان اطلاق یافته پس حقیقت مضاف الیه محذوف باشد و جمع آن بنا بالف و نون نیاسب بنا و الف نیاطه بمعنی
صایبنه بندبا بالضم مشوره هر کس بکسی طرف سند اسپیدم را بمعنی چه لکه میگویند بنده انکار میکنم نه میخواهد است سلمانی گوید بیت بنده از خود خورد گند
که بدین و دین نخم فرد و از بهار عجم بنفشه بفتح اول و ضم نون گیاهی است دوائی و خوشبو نخت بفتح اول و سکون ثانی و فتح تاء مثناة فوقانی بمعنی بخت و بنیاد
بفتحین بنانه بالفتح سر انگشت جمع آن بنان از نخب بنه بضم اول و فتح نون ها ملفوظ بمعنی خیمه و بنیاد از بنه بکسر اول و سکون ثانی بمعنی شقیقه و بفتحین بمعنی نام قبیله بنو بسکون
اخر بای مجهول بمعنی بگل و نه کال و بمعنی طی نخ نام قبیله ایست از یمن که حاتم طائی منسوب بانست از نطاق بندی بالفتح انگیز فضل بای موحده و او
یو یا بمعنی خوشبو و بو علی سینا پدرش از مضافات بلخ و عمال بخارا بود در ایام نوح بن منصور شهر بخارا آمده بو علی سینا در بخارا متولد شد و سنه چهارصد و بیست هجری
بدرود زندگانی از اکثر علوم بهره گرفت و بعضی علوم معقول بود مشکوک گردید و در خدمت شمس الدوله شده شیرازه کتاب و بعضی علوم تصنیف کرده و سنه چهارصد و بیست و پنج هجری از بخارا رفته بگذشت
اشارات و حاصل محصل و نجات و قانون از تصانیف اوست اما سراج اللغات از قانون جمال الدین علی قوسی باختصار منقول شده فبو العلم کنیت یا نوده

نوعی از آفش است که از شیر جزرات پزند بوسحاق نام طائفه ایست که ظاهراً آن طائفه پیر باشد یا مسنون نوع انچه طاعی شرح خان آرزو و حسب بیان شیخ زیاد کان
نیز وه نام شاعر که اکثر بیان طعام میکند بوسلیک المضموم و ابوعبد الله الاعرج و آمرئ القیس و دکانع عربی نام شاعر است و دارد مقام سیقی از بزرگان و مرد بی چاچ سنقم او ده قبیله
ان بعد و هلت بعضی نوشته که بسند از تاتوری گویند و بعضی گفته که شیر نر بوسلیک عاشق ست بوتوان بضم اول الامر و سوم و واو غیر ملفوظ و سکون کاف عربی و نون
بنقطه بر بالا بمعنی فلک نیز آمده بوکن بواو و سکون ثانی و ضم کاف و نون و جیم گویند بمعنی انقام و منتقم و سنبوسه نوشته اند از بریان بوزن کان فتح اول و سکون ثانی و ضم سوم و سکون چهارم
مانند چیزیکه از هوا بجرا کنند یا چاشنی زنند از بریان و رشیدی سروری بوتیک بضم اول و ثانی و سکون نون و کاف فارسی نام قریه ست مشهور سرخ و آزاد بادویه نیز گویند قول
بانفتح شاشه از غوبوتم بواو و ضم و فتح فوقانی یعنی بچه و طفل این لفظ ترکیست مرکب از بوت بمعنی ساق و تم بمعنی قطع و بریدن و بوتم نام شاعر از عرب بوالحکم بفتح حای مهمله و فتح کاف قبل از
انکار اسلام کنیت ابوجهل است و چون اسلام انکار کرد کنیت او ابوجهل مقرر کردند بوتخم نام شخصی از شهر شملا که بر اسپی سبقت بسیار داشت از شرح خانی بوم بواو مضموم
بضمتین و میم و ان قلعه ایست مشهور بنام طاری بنحوس و بمعنی سرشت و طینت و بضم اول و فتح واو و بمعنی باشم از بریان و رشیدی و لطائف و در شرح الفاظ نوشته که بوم بالفتح طائریست
سخت و شوم شبیه بغراب و بعضی گویند غیر چنین ست و کلاغ تر از باشد و توسی گوید که بوم در فارسی زمین هموار را گویند و بعضی زمینیکه از زراعت گذشته باشد و مطلق سفر را هم
و مقام نیز آمده بودان بریان کردن گندم و امثال آن و بمعنی خرمن نیز آمده بوشه رون بوسه گرفتن از چراغ هدایت و صاحب انجمن نوشته که بوشه بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و نون
برخواندن و بخندیدن و انگشت بدهان دوانیدن و گریه و خروش دادن ستعملست بوقلمون بفتح قاف و فتح لام و نوعی از دیبا و می که بلحاظ رنگ دیگر گیرد بفتح اول و ثالث و سکون ثانی و ضم رابع
سرکه گرد چنان نوشته که سوای معنی مذکور بمعنی مربه ست و نام عربی بلحاظ بزرگ گرفتن هر دو معنی اخیر مجازا خواهد بود یعنی اول و سوم نوشته که بوقلمون بفتح اول و ثالث و سکون ثانی و ضم رابع
و وصل او بوقلمون بواو و فا بسیاری حذف شود چنانکه ابوجهل ابولهب صاحبی قان و دیگر لکاک نوشته و توسی گوید که فارسیان بوقلمون بسکون لام نیز آورده اند و این
از تصرف ایشان ست و چنانچه چنین نوشته که بوقلمون مخفف ابوقلمون چنانچه بوجهل مخفف ابوجهل بمعنی گویند که غیر حرباً نهر بار بگذرد صبح گلی و شام رنگی نماید دیگر فارسیان گفته اند که بوقلمون لکاک
کنند ابوالحسن کنیت حضرت علی کرم الله وجهه بوی پیرهن بوسف بن یعقوب علیه السلام که قبل از اتفاق یعقوب علیه السلام بسیار بود و گاهی از مدینه تا بابل و مصر
مسموع میشد و صل بوالحکمان بضم حای مهمله و فتح کاف یعنی کم خرد ان بی شعوران چه حکیم بضم حای مهمله و فتح کاف بمعنی فرزانه است و بر وزن فعیل مبالغه ست از حکمت یا شعر شرح خانی از رو
یا بمعنی بی بهره یا ثابت و بر وزن ابوالحکم بفتح حای مهمله و کاف عربی کنیت ابوجهل بود از انجا که بحجت حقارت مصغر کرده حسب اختلاف ابوالحکمان بفتح حای مهمله و فتح کاف و نون و میم
مولود از پدر بیان بچه ابوالحکم کنیت ابوجهل بود قبل از انکار اسلام و چون انکار کرد کنیت او ابوجهل مقرر کردند بوان بالضم و اشتقاق جدای و دوری و فرق نیاد و خرد و بفتح اول و ثانی
آنچه بر کسی بفضل از طاقت و تعب بوستان کسر اول کلان بود کلستان بمعنی جای پر خار ست و بر وزن بوغدان پیر است که بعلمدان و اران سیاه گیرد لی لکاک نیز بندر طالقان بوسه
بوجویش دن و اصطلاح کشتی گیران آنست که دست بیارا و موزند یا و از کمر شده و دست در طرف کرده بزه زدند بوالضم سوای معنی مشهور بمعنی امید طمع کردن
و صعب و خوبی و بمعنی کاشکی و بمعنی شاید مخفف بود و کفتح واو است مخفف بوم که طائر منحوس ست و در ترکی بمعنی ایلکار و غارت بسیار آمده بوی و بطائفه از ترکمان نیز گفته اند
و سطلاحا بوته بواو بجای میم نام طرف کوچکی که اکثر اوقات از زنده دران طلا و نقره گدازند و بتبریکی بچه شتر که هنوز بار بر نداشته باشد و بسیار شیر دهد و بمرتبه دوم رفته باشد
بوزینه کنیزی بچه جانوریست که بسیاه بند گویند زبان طلا و نقره گدازند و بتبریکی بچه شتر که هنوز بار بر نداشته باشد و بسیار شیر دهد و بمرتبه دوم رفته باشد
سجود و تشدید دال بمعنی تمکنت کیانی اصراح فارسی تصرف کرده بوزینه بیاء تحتانی و جیم مستعمل کنند و معتبر و مذکر بوزینه بحذف بوزینه باشد و بیاء تحتانی عرض و اصل
باشد بر قیاس و نیاز که وصل نیاز بسیار نون بوده بر بین تصریح بیاء اشباع بنا شده تخفیفی بی و فارسیان ست بخلاف یای تعلیل بوزینه بکسر زای و تشدید تحتانی بمعنی بوزینه
نوزده بوسیدن بمعنی بوسه دادن و سنه دوم اصل عربی فارسی ست و بیای عربی نوشته اند و شرح اشعار بوبود و بمعنی خیریت و سلامتی و بوی نکهت و رایحه و بمعنی
بیان بوجه حقیقه بکسر اول کنایه است از امام اعظم کوفی رحمة الله علیه و امام مبارک الشان ابوالبوا بالضم بوشید بالفتح و دیگر لغات بوتیمار بالضم و ثانی و

بفتح جاء و تیا سپید و نشستن معروف بیه بفتح اول و کسر ثانی و تشدید تحتانی یعنی روشن چنانچه ماه بالکنایه گویند که آفتاب بیه میکند یعنی روشن میکند
بیهیچه بفتح اول و سکون ثانی و فتح ثالث و سکون رابع و کسر خامس و فتح سادس نام عیدیست که بروز دوم بهمن کنند و روز دوم از روشنی روز را بیهیچی روز بهمن نام کرده اند و بعضی
اعتقاد دارند روز عید بهمن روز بهمن ماه بهمن کنند و اسم خدا بهمن نیز گویند و گاهی بهمن سپید میگویند و بطور خدا بهمن جیت بهمن جشن بهمن
بهمن میگویند از بهمنیدن بمعنی روشن شدن و بهمنیدا نیز بمعنی روشن شدن آمده است و بهمن نام پسر اسفندیار و نام پسر اردشیر دراز دست و نام پسر اسفندیار
بهمن بیگ و بهمن نام پسر اسفندیار و نام پسر اردشیر دراز دست و نام پسر اسفندیار بهمن بیگ و بهمن نام پسر اسفندیار و نام پسر اردشیر دراز دست
بای موحده مع یای تحتانی **بیبا** بفتح اول و سکون ثانی و فتح ثالث و الف ممدوده و فتح رابع و الف مقصوره نام حکیمی بود از حکمای هند و عظاری دانشیم چه بندد
بیدیا بفتح اول و سکون ثانی و کسر ثالث و فتح رابع و الف مقصوره بمعنی روشن و بمعنی آفتاب نام فرشته ایست که تفسیر بیضاوی بنام او کرده است و در شرح نصاب
بیت عبارت از بیت المقدس و قصه آمدن گفته اند که آن سنگیست که دو دو راست از بهشت آورده اند و بعضی گفته اند که آن تفسیر صنمی است **بیت الخلا** بفتح خامس و سکون لام
و الف ممدوده و فتح رابع و الف مقصوره نام صنمی است که در بیت الخلا بود و بعضی گفته اند که آن تفسیر صنمی است **بیت الخلا** بفتح خامس و سکون لام و الف ممدوده
بیت الرب نام بتی است که در بیت الرب

طبیعت یا اثر مرحیات پیرو کار یعنی شخصیکه شغلی و کسبی اشته باشد سالک وی گوید بیت وآن ذره را نیست ثبات و قرار ذره بیرو کار است و بیند ذره را نیز بیرو کار یا بلکه
تا بر اشتقاق و صفات فاعل سیگوید و حیاتی تا بان فاعل سیگوید و لفظ فی اینجا بمعنی بر صفت می آید چنانچه تا بان بمعنی بر تابنده چنانچه تا بان گوئیم
غیر مشتق بر لفظ داخل کرده نا توان سیگوید زیبا عجم حرکت اتبدیل لفظ و با یکدال و حذف کرده اند یا نا میگویند لفظ آرکه کلمه است مرکب
شعبیت بیدل بلفظ رشید ل مستعلت از بیا عجم بیت المعمور سجد بستبل سماوات از زمرد یا یاقوت مقابل کعبه بطور یا از انجا چیزی بنفشه یا ام کعبه و قبول
بر زمین کعبه بود و معمور ان نام شد و فرشتگان از زیارت ملائک آیند از اکوی بحر حاج و کنز ایند بحر و حیت بسیار آیند گویند بعضی اند گویند لفظ و اصل
یا و بحر تو سنگانه و شکلمه یا و بن چوبش کبال نا رکیا غذ شدت با شکسته میشود یا ما یند بیشه شدار کنف غوره سیدر یا محمول و فتح دال نام شهر و کان کوچک سیر
یا لکسر آسیر و زرع بی جاه از شرح قضا و لقاف و صاد بیت المصیر مرجع بازگشت و بید یا بازگشتن این کنا از دوغ باشد بیله و ریا محمول و فتح دا و دوغ
و آمدن استنا آلیدن و غیره و دوشیدن مدر و حیلت یا یای فارسی آمده بی نوکر بمعنی خصوص کری بغیر که کوچکی نوکر زیا غلط است بجا یش صحیح نا لوکر است لفظ
یا ری بمعنی بشت قات و صفات آید چنانچه اسم فاعل اسم مفعول و صفت شبه مشتقا یا مبالغ نا سموع نا خالف و لفظ فی برا غیر مشتق و صفات آید چنانچه اسم مسدر و اسم حامد
شنا سنجیدن بی سیر و بی ریبت المقدس سجد بیت و ملک شام که حضرت داود علیه السلام آنرا بنا نهاده و حضرت سلیمان علیه السلام آنرا تمام ساخته و شهر ایلیا نیز
همان بوده است چیش یعنی نجود و سپوس از مرج یاضل بالفتح مضبطه بر حرف کاغذ ساده نا نوشته و نام کلی از نشانه و نام کلی از اشکال مرج انچه در کاغذ نقش کنند
یاضل فعاد یعنی التحاق نوشتن یا ضل افتاد و لفظ نوشته در بخارا سقدر و قحط صحا عجم چنین نویسند که التحاق یاضل فتاد یعنی نسوده یا ضل آن نوشته
صالح و فیض بالفتح نخاسی مرغ جمع بیضه بالکسر پای معروف زنان سپید بسیر با مؤنث که سپید با و تصغیر بیضا و ایام بیض مرج سیزدهم چهاردهم پانزدهم
بیاع بالفتح و تشدید یا خرنده و فروشنده و دلال مع خریدن و فروختن و این لغت اصد است از شرح حضانت بالضم خانه مرغی خانه اسطبل
و صحا عجم بالفتح بیضه است نضم نون که بعد لام است و فتح طا مهمله چه نطعه جمع نطعه است بیت الشرف بفتحین سنگ مجوف سه گوشه آسمانه خانه بلندی بر بنا گاه
باصطلاح منجمان برجی که دران یکی از نهست ستاره ستاد و شرف حاصل خود و نهایت شرف آفتاب در برج حمل است شرف قدر و نور و شرف شتری و طلان و زیر و آلود و
عطارد در سنبله و مریخ در رجدی و زبان بیت العتیق بمعنی قطعی آن خانه قدیم است چه اول بر اعتیاد آدم علیه السلام معمور بود و بعد طوفان نوح
ابراهیم علیه السلام تجدید بدان کرد و عتیق بمعنی کریم و معزز هم آمده است یا آنکه آزاد کرده شده است از غرق طوفان یا آنکه از دست ظالمان تفسیر ملک
و بحر سلح بیدل بفتح اول و فتح دال سجمه بمعنی پیاده شطرنج و المعرب ده است از ادبار رساله معرب بار بهار عجم و حاله آن پیاده گوینده که بمنتهای خانه شطرنج رسد لیکن محققین
شطرنج آن دو پیاده را نامند که در جنگ شاه و فرزین بمنتهای خانها رسیده فرزین شده باشند سیر ق بالفتح بمعنی علوفه خشک غیر که کاه باشد از سرد و بران نعمات ترکی
بید مشک درختیست که گلش زرد باشد و بادام بزرگ شگفته بغایت خوشبو سیلاب با لکسر آبی که بهنگام بارش از کوه بسیار فرود آید و نوعی از نبکاتیر که بهمن باشد از کوه بسیار
و با فتح نام سیر از سیاه علاف بچ با لکسر و تشدید و فتح جیم و کاف عربی بفتح سیر و کاف عربی بفتح سیر و کاف عربی بفتح سیر و کاف عربی بفتح سیر و کاف عربی بفتح سیر
بهنگام فرود آن ملاحظ نشود سود و منفعت سوا از اجرت دستمزد غوغ بگیرند با لکسر آبی که

یعنی میزند لغات ترکی **نگلیک** و یا مجهول دهرد و کاف فارسی بفتح لام یعنی ایلامر و سپیدار این لفظ ترکیست **بیت المال** خانه کدام مال خصوصیت ندارد هر مال که باشد
نگاه میدارند از بهار عجم در لطائف یعنی آن مال که بهر سپاه نگاه دارند و آنچه بهر سپاه نگاه دارند یعنی چه چیز یا آن مطلقا تا هر دو داخل شوند
گشتی ایلچی امیر فرستاده بزبان رشید **فی سرول** بیت انتهای بهتر از بهار عجم خوف غلط کردن رشید و بزبان دهشین کردن دو لو و آن در بهار عجم
بیت الحرام یعنی کعبه حرام مصدر بمعنی حرم یعنی ایجا مقصد است یعنی خانه که منع کرده شده است بتعظیم از تعالی کرده یا از بعضی جهات تفسیر میباید
بفتح الف و سکون لام و فتح میم یعنی کرد و تیر یعنی بهر بجاران و بمعنی تیر بزرگ و نیز بمعنی عید و جشن رشیدی بفتح ضاد نوشته و بهر سراج **بگم** بکسر کاف
فارسی بمعنی عده و بفتح کاف فارسی بمعنی امیر بین لغات ترکی **بیرن** بیا مجهول و رای مهمله و نون ساکن و بعد از نون بیا مجهول و بنون ختم و در آخر الف
عشق بیشت و در چاه و محبوبه مانده بصعوبتها کشیده و جهانگیری و مدار و در برهان برای فارسی **بیابان** فتح با تحتیه بعضی مفتضیه نوشته اند که بیابان بکسر اول صحیح
زیرا که در اصل آبان بود بمعنی بی آب شده و یعنی صحرای بی آب و ان الف محذوفه است و حقیقت دو الف است بلفظ دیگر یکی بجای الف اول و دیگر بجای
و بگاف الف و نون در آخر برای علیت **بیستون** بالکسر نام کوهیست از رشید و در برهان نوشته که نام کوهی که فرهاد بکندن شیرین از اسکندر و دران دستگاه بهم کرده و نقشی
و بعضی گفته اند که از انجا شیرین بر کشیرین روانه ساز و در شرفنامه و جهانگیری نوشته که فرهاد بتمنای شیرین آن کوه را المگفته پرویز کنده بود و همین اصح است **بیلقان**
با فتح اول و ثانی و سکون قاف و فتح لام و آخر نون بکسر اول در برهان و در سروری نوشته که بفتح و لام موقوف و در جهانگیری نوشته که شهرست از ارمن طالب آملی گوید که
و صوت قعر بیلقان یا سرلف گوید که و فتح لام و سکون قاف و بکاف پارسی خطا چرکه عربی جماع سکان بدان بده و دست بنا شده **بیت الحزن** بضم حای مهمله و سکون زای و فتح تحتیه و نون خانه و حجره یعقوب علیه السلام و ایا
صاحب یوسف علیه السلام و اسیا مانده و بحیث ان کلبة الاحزان نیز گویند **بیغاله** بفتح غین و بجای خانه عاشق معشوق را مانند بیغاله بهم نوشته اند و بیغاله
بیغاله و بیغاله و بیغاله و

باب بای فارسی

فصل بای فارسی مع الف ہا بای ترجمہ حمل و منجنیق و بنا و تمکین و استقرار و طاقت ہر سہ بمعانیست و بمعنی تخت کہ مقابل فوقست از سہ بمعنی پای تر
پیالہ شراب خواری پاسا رکست از پارس کہ مراد پارسیست و الف کہ بآخر لاحق کلمہ شود افادہ معنی فاعلیت کند پس معنی تمکین کنندہ پای باشد چون او حافظ
نقش خود است از سہ بمعنی اند ایں ہم سہ گفت و بمعنی بار ہے یعنی منسوب بپارس پارسا ایں نسبت مصرع ساقی بدہ بشارت پیران پارسا را معنی پیر
پارسی از رسیدہ و پیران ہا بالا معنی اسپ کوتل از رشیدی و پیر پای کوہ بمعنی خاص پاشنہ کوب کسیکہ و پس پختہ بدرد و بعربی مناقر گویند پای بر کاب
ستدن فتن پای شیب نکانیت و راہ کہ دار نجا عقبہ ست کہ چون شیطان با نجا رسد بدی افتاد از شرح خاقانی پان خصت بعضی بلاد ہند رسم ست
کہ بوقت خصت کردن پان بشخص دہند سید ہند پالیت بمعنی بنا و عمارت و بمعنی محکم و بمعنی گرفتار آمدہ پانصدی ذات بادکہ مقابل منصب ہفت صدی ذات
ہست کہ اقدام مقرر شاہ چون ہمایون ہم بکار پیر میشود و بجہاں شیست لکد و لم ادبت ہزار روپیہ شمارند پالیکات بکاف عربی کسوہ و آنچہ خاقانی فتی ست اختتی کہ
حریف از نگر گرفتہ چنان بر اورند کہ پالیں بلند شود از سہ بمعنی پای تخت غیر یکہ پادشاہ در نشست او را بعربی ہو السلطنۃ گویند پانچ النعام و زرکہ قصاص دیہ مان
داوہ شود از بہر بنی و رشید پامسخ بضم سین مہملہ بمعنی جوراب از بہر ہا کشف و رشیدی مؤید مدار یابید بفتح ہای تحتانی معنی قائم ماند پایندی رشوام پائمردی بمعنی
مدد کار کہ و کار کسی بکند و آید از مطالعہ برہان پاشند بفتح ہای قافر الحق است آہنی کہ بدان آتش از سنگ بشکنند و بگیرند و بتازی قداح گویند پس معنی نام نفیسی کہ کتاب ست بر ہان
دین آنش پرستے از رشیدی و برہان مدار پاز بر ہر سہ بر وزن اصل پاذ بر بوزن پاک کنندہ زہر بلفظ پا بمعنی شستن آمدہ است بر وزن ایام و او مبدل شدہ از ہمزہ بر ہان و صحت
چنانکہ نوشتہ کہ پاز بر مخفف پاوزہ بر ست کہ از پاو بدل مہملہ کہ بمعنی پاسبانست معنی مرکب دفع زہر آمدہ پاسبان شاہ پالگینہ نام توتیہ و بکار دکن کار پاکھلے
و منقلہ و مقرو ضہ خانہ کہ پارچہ ہا کاغذ یا مصالح در آمیزند و بہ بندند پاکینہ نام دہ اگنتی کہ یکبست پا حریف گرفتہ بدرستی گیرد و بزیر آرد و پار
بیفتد یا نیفتد کہ پاسال شاہ پار رسیدہ گذشتہ اگویند پا بمعنی جا و محل و بمعنی نعلین پا بمعنی تعویذ پا بمعنی نعلین پا بر آمدہ و گاہی می باشد از زیر خرابی و جرم و خطا از برہان و سہ بمعنی
بیفتد انچی و دلال و خوم قدم و زنبور گویند از مصطلحات پاکشی انداز معنی تماشی انداز ای حریف را بچہ زیر کرکنج بہار عجم پا افزار بمعنی کفش بر ہان پا بمعنی کفش و پا بمعنی
سوختہ و پاسوختہ و ذرای بمعنی پیر و زن تاثیر مضی فصل قران و آن ثبت ماندن آفتاب است در زیر افق و بمعنی تیرہ و تیرہ و بمعنی تیرہ و تاریک نوشتہ از رشیدی و برہان و جہانگیری و
و کشف و لطائف پارس بگو فرماید بفتح کہ ای مہدیا گر از وزن شعر زیادی آید ساکن باشد بمعنی کلمہ فارسی کہ بوسم است بنام پارس بن نوح علیہ السلام
پس ار کہ در نظر او بود در قدیم تمام ایران را پارس گفتند و علاوہ چند شہرست شیراز و یزد و کرمان و بحرین و اصطخر و فیروز آباد و کشف و بہبہان و رشیدی و خیابان و غیرہا

و پارس و ترکی پانگ نامه را گویند و فرهنگ لغات **پابوس** یعنی پا بوسیدن و پا بوسنده هر دو آمده **پاس** بمعنی محافظت و رعایت و نگاهداشت هر چیز که باشد و نگاهبان را نیز گویند و پاسبان نیز گویند و بعضی گویند که چون انضمار وقت الشمار گویند پاس دار تا مجازا این معنی از پاس گرفته شده و بعضی گویند که پاس از پاسیدن گرفته شده و پاسبان نیز گویند **پاسمن** بهای عجمی بمعنی مختفی از روز یا شب **پاغوس** بغین نقطه دار بر وزن پاپوس کاسه چوبین که در آن خشت پخته مهره و امثال آن میفروشند و بعضی گویند که پاغوس نام شهر و بعضی نام بیشه و بعضی نام بیابان یا بمعنی زمین گل و لای نوشته که پیش نام جزیره **پالایش** صاف کردن **پالایشگاه** بمعنی مطلق جای پالایش و جای صاف کردن خوانی و دواوی و مجلوخانه عجمی منصفیه عربی و ترکی علم فوج را گویند **پاغ** بر وزن کاغ عربی و عجمی مرده را از علم حرا گویند **پاغ** بر وزن کاغ سیاه و خشک میباشد و نوعی از خط آبادیوان که نهایت درشت باشد **پاک** بر وجه اضافی بمعنی پیاده و پاک تر بر وجه اضافی بمعنی همه و تمام تر مستعمل **پاذنگ** بر وزن دال مهمله و سکون نون و کاف فارسی پوست شالی که بر کپل بسته و آن آلتیست چوبی گلمن افروزان و کاغذ سازان را که چون پا بر یک سر آن نهند سر دیگرش بلند شود و همین که پا از آن بردارند بر زمین خورد و همه کپل را بلند کند و نام چوبک کوبست زیرا که میلرزد از بهر آن و رشید و خوانی **پالهنگ** بر وزن سینه‌تنگ بلجام بسته اسپ که تو میل را بآن کشند و محاوره هندی بالگ در خواهند و تحقیق آنست که پالهنگ مرکبست از لفظ پال که بمعنی اسپ که تو میل ست و آهنگ و هنگ بمعنی قصد کردن و کشیدن و بوقت ترکیب یک الف السبب اجتماع الفین حذف کردند پال هنگ شد بعد ازان تخفیف نموده پالهنگ گفتند از خیابان و رشیدی و برهان **پای** گل گرفتار و حیران **پایمان** بمعنی خراب **پاچال** بجیم فارسی گوی باشد که چوگاهر بوقت یافتن هر دو پای او را اندازند بهندی گاڈنا گویند از برهان **پای دام** آدمی باشد یا جانور پرنده را یا دانه که خود کشند از برهان و در شرح نصاب نوشته که پا دام بمعنی حلقه که نوعی از دام ست **پادم** بضم دال بمعنی دمچی که بسر اسب بندند از لطائف برهان **پاسکون** بر وزن مهمل سکون نون بمعنی پاشنه از شرح قوانین **پاکوفتن** قحص کردن از برهان **پالایدن** بمعنی صاف کردن از برهان **پابرنج** بر وزن حرف سوم آبخوره مکسور و جیم عربی بمعنی خلال از برهان **پالودن** صاف کردن پارگین بکاف فارسی بر وزن هشتن چوب که چاک دران آب سرد کرده و غلغله و بلغج خورند مشهور است از برهان **پاریدن** بر وزن کاریدن ادویه بریان **پانیدان** حرف سوم بالتحتانی صفت فاعلی صنعتی آخرین محلیکه در انجا کفش را بگذارند و بعضی جای کفش و بعضی جای سر و گردن و چگانی و ظلیهان از برهان و لطائف **پالان** بالای آن که بر پشت خر اندازند **پایدن** بالیدن کردن از انجا خیابان **پاعلم** نگین که در انجا ضعف پا آنست که کسی از فوج دشمن گرفته گردن سر نیزه دار الاز بر علم دو گویند آن را بیع میکنند پاوزه شتاب عنقریب دو هم کردن از انجا عجم **پاعلم خوان** کسیکه دار ایام عاشوره بزیر علم بسیار گردن و

فصل پا فارسی مع الف

پاشا بالفتح بمعنی بادشاه و سلطان و حاکم و امیر و صاحب و سردار و رئیس و بزرگ و مهتر و کدخدا و ملک و ملکه و خداوند و خداوندگار و آقا و مولا و سید و شیخ و پیر و مرشد و مقتدا و پیشوا و امام و مفتی و قاضی و محتسب و داروغه و کوتوال و شحنه و ضابط و حاکم و والی و عامل و مشرف و ناظر و مدار المهام و وزیر و صدر و صدر اعظم و صدر جهان و صدر دیوان و صدر دولت و صدر سلطنت و صدر مملکت و صدر ملک و صدر ملت و صدر شریعت و صدر طریقت و صدر حقیقت و صدر معرفت و صدر ایمان و صدر اسلام و صدر مسلمین و صدر موحدین و صدر مؤمنین و صدر متقین و صدر عارفین و صدر عالمین و صدر عالم و صدر بنی آدم و صدر جمله و صدر کل و صدر کلان و صدر بزرگ و صدر بزرگان و صدر نشین و صدر نشینان و صدر نشین مجلس و صدر نشین محفل و صدر نشین انجمن و صدر نشین بزم و صدر نشین دربار و صدر نشین دیوان و صدر نشین دیوانخانه و صدر نشین دیوانخانه سلطنت و صدر نشین دیوانخانه مملکت و صدر نشین دیوانخانه ملک و صدر نشین دیوانخانه ملت و صدر نشین دیوانخانه شریعت و صدر نشین دیوانخانه طریقت و صدر نشین دیوانخانه حقیقت و صدر نشین دیوانخانه معرفت و صدر نشین دیوانخانه ایمان و صدر نشین دیوانخانه اسلام و صدر نشین دیوانخانه مسلمین و صدر نشین دیوانخانه موحدین و صدر نشین دیوانخانه مؤمنین و صدر نشین دیوانخانه متقین و صدر نشین دیوانخانه عارفین و صدر نشین دیوانخانه عالمین و صدر نشین دیوانخانه عالم و صدر نشین دیوانخانه بنی آدم و صدر نشین دیوانخانه جمله و صدر نشین دیوانخانه کل و صدر نشین دیوانخانه کلان و صدر نشین دیوانخانه بزرگ و صدر نشین دیوانخانه بزرگان و صدر نشین دیوانخانه صدر و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین مجلس و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین محفل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین انجمن و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین بزم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دربار و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه سلطنت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مملکت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ملک و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ملت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه شریعت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه طریقت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه حقیقت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه معرفت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ایمان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه اسلام و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مسلمین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه موحدین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مؤمنین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه متقین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عارفین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عالمین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عالم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بنی آدم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه جمله و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه کل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه کلان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بزرگ و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بزرگان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین مجلس و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین محفل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین انجمن و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین بزم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دربار و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه سلطنت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مملکت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ملک و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ملت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه شریعت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه طریقت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه حقیقت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه معرفت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ایمان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه اسلام و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مسلمین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه موحدین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مؤمنین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه متقین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عارفین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عالمین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عالم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بنی آدم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه جمله و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه کل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه کلان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بزرگ و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بزرگان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین مجلس و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین محفل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین انجمن و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین بزم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دربار و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه سلطنت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مملکت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ملک و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ملت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه شریعت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه طریقت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه حقیقت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه معرفت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ایمان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه اسلام و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مسلمین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه موحدین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مؤمنین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه متقین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عارفین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عالمین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عالم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بنی آدم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه جمله و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه کل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه کلان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بزرگ و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بزرگان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین مجلس و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین محفل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین انجمن و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین بزم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دربار و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه سلطنت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مملکت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ملک و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ملت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه شریعت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه طریقت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه حقیقت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه معرفت و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه ایمان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه اسلام و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مسلمین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه موحدین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه مؤمنین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه متقین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عارفین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عالمین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه عالم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بنی آدم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه جمله و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه کل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه کلان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بزرگ و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه بزرگان و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین مجلس و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین محفل و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین انجمن و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین بزم و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دربار و صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوانخانه صدر نشین دیوان و صدر نشین دیوانخانه

وغیرہ را بمعنی پرکار بالفتح کہ بدان دایرہ میکشند بکاف فارسی خوانند بدلیل آنکہ معرب این زیادت و چنانکہ گذشت تعجیم عربی
بدال مہملہ نقطہ بکذال معجمہ مکرر آورد و کماشی بمعنی مقصد است و گاہ بکاف فارسی دادہ بمعنی فاعلیت کند [illegible] مجموع بمعنی پرورندہ [illegible] اطلاق این لفظ بر
نقیض خمالی و لبستان نظر بزیادہ شدہ چنانکہ شیشہ از شراب پست و گاہ بنظر بنسبت کنند و این کہ آب پست و آب حوض پست [illegible]
و لفظ پر بمعنی بسیار نیز آمدہ و بالفتح بمعنی برگ گاہ نیز آید و بمعنی گوشہ و کنارہ ہر چیز از چراغ و ہدایت و رشیدی پردہ زنبور فسمی از زنبور عالی و ہای
بجیم و ہمزہ و ای معملہ بمعنی پرسیدن از شرح لغات و سراج و در بہار عجم نوشتہ کہ پرویز پرزدن حریر و زر پیش از رونگ نوشتہ پرویز بالفتح پرزدن لبریز نام بادشاہ کہ لوا
خسرو گویند و او عاشق شیرین بود و نام پدرش ہرمز بن نوشیروانست اورا پرویز ازان نام کردند کہ پرویز یان سپاہی ہا می آگاہ بند و او شکلہا بسیار دست میداشت
مصنف منتاح العلوم پرویز بمعنی عزیز و احمد نوشتہ و نیز نوشتہ اند کہ پرویز عربالی باشد کہ بدان شکر پرزند چون او شکرین کلام بود لہذا پرویز نام کردند برہان
و سراج اللغات پروا بالفتح و الف ممدودہ ای معجمہ بمعنی تجربہ یا یک گرہ تصویر و نقوش مصوریان میکنند چنانکہ بر تصویر برگ بجا گہا ہائی خط و اسا زند و معنی آرایش و
مشغول شدن پر و ر بالفتح اول و سکون ثانی و فتح واو و در آخر زای معجمہ فراوانی یعنی صنجاف و اسن جامہ و غیرہ و از پروان پر طاس بالفتح و سین مہملہ بالف رسیدہ و در
[illegible] پر طاس کہ نام ملک پر طاس بود شہور است و کشف در قاموس نوشتہ کہ نام قوسیست کہ رنگ نشان سبز باشد پرسیاوش و پرسہاوش بکلمات
[illegible] مضطر و لب ریست و شش کوکب از صحاح الفرس الغول نیز گویند و شرح چہ چینی فارسی و شرح مکرر فصیدہ ابن یمین طوسی غرہ پریشن بفتح اول و ثانی و
[illegible] پریشان بکسر ثانی و ترکیب اسم فاعل مبنی بر پریشیدن بمعنی پراگندہ و خاطر پریش بمعنی پریشان کنندہ خاطر و از پریان غیران و دور و سراج اللغات کہ [illegible] مجہول
آمدہ پرتاش بالفتح و ضم تا و سکون ثانی و شین معجمہ و در فرہنگ رشیدی بکسر تا و ضم ثانی و فتح شین معجمہ و در [illegible] پرتاش بمعنی پرتاب و ہم چنین کردن مغ و غیرہ و از پرتاب پرتاک بکسر اول و کاف ثانی و سکون
مہملہ و فتح تا و کاف عربی علامیست کہ بر چاہ سیاہ کند و صفت عمارت پختہ و از پرتاب آسیا سنگ دوم و ہمانا بسبب شہرت و از پرتاب پرتاک بمعنی نشان و علامت و از پرتاب پرتاک بمعنی ہمہ گیری پرد ول بہادر شجاع پرتکال بالفتح
ہای ہوز و فای موقوفہ و کاف عربی نام ملکی و در بعضی فرہنگ پرتگال بکسر اول و ثانی و فتح تا و کاف عربی از شہرہای فرنگ است و او را پرتگیز نیز گویند و از پرتگیز پرچم بالفتح و ضم چ و فارسی بمعنی علم و رایت و از پرچم
طیار ستارہ علم بندد ہمچنانکہ بر دوم گاہ و کوہی را تیز سیگیفتہ باشند از مزج اللغات و در برہان و لطائف نوشتہ کہ بمعنی ہے و دم گاہ نوشتہ کہ ہمچنانکہ بمعنی نالف و دکان نیز می پرہیز بالفتح و
سین مہملہ بر وزن کنیز آرد خشک بر غیغان باشد بشہادت بیت کہ گوید زبان پرہیز بالغہ تر کہ بعضی ہے و دم گاہ نوشتہ کہ بمعنی ہمچنانکہ بمعنی نالف و دکان نیز می پرہیز بالفتح و
شیر و کرسن و فتاد و ان اصطلاحات چیست بالفتح حصاری کہ از خار و چوب گذشت و خانہ میسازند نیز بحکم شدن مرغ و غیرہ و چیزہا از ہمہ اصطلاحات پرہان حب طعامیست کہ از ہمہ چیز ہا عمل نوشتہ کہ
ستہ انگیزندہ و در جہانگیری و برہان بفتح اول و ہای مخلوط مکسور و فتح سین است پرہیختن بالفتح مشغول شدن و فراختن ساز و فارغ شدن خالی ساز و آخر رسیدن و فرج سرود و ترکیب کردن
و نظام شدن و بہم آمدن و بہم رسیدن و ساختن و بہم رسانیدن و بہم آوردن و بہم ساختن و بہم رسیدن و بہم آمدن و بہم آوردن و بہم رسانید

پرده بخانه جامه دان را بتشدید صحیح عربی و فارسی دانند چنانکه فرهنگ نویسان که لفظ فارسیست جمع آن فرامین می آید از بهار عجم **پرکالا** بالفتح وکاف فارسی بالف کشیده و لام مکسور و الف کشیده و همزه بر بالای الف پرگنه بفتح اول وسکون ثانی و ثالث بر وزن برزه بالضم آنچه بر سقطات بهم رسد و پرنخ نان نخود و برگیرند و لیغه دوغ از برای پرده بالفتح و تشدید ثانی صف لشکر و جمعیت برکاله و خرد و کوچک هر چیز و در فرهنگ نقل کرده بوقت بستن دراز آمده از زند نقل و اخل کنند بسنجد بجهره گویند یعنی جانب راست و چپ سر یعنی یک سنگ سیاه و سرخ و دو الوان و اطراف بر بدن پرده یعنی بجاد آنچه از زرده یا پرنیان مانند صور بسته طنبور و ستار و غیره بندند در آنکالند شتن انگشتان و حفظ مقامات موسیقی و بسبب کثرت استعمال بمعنی مطلق آهنگ مستعمل شده و بمعنی مقامات آمده چنانچه پرده عشاق و پرده عراق و پرده خراسان و پرده اصفهان و پرده بلبل و پرده قمری و پرده چغانه و تحقیق آنست که حقیقت مقامات دوازده جداگانه است و حقیقت پرده و شعبه جدا از بهار عجم و صراح اللغات **پریای** فی بضم و فتح ثالث یای تحتانی لقب بهلوان محمود خواهرزاده گاهی می آرد پهلوان اکسل سال اشتاق فن کشتی که سر بهلوان روزخانه بود لهذا کسیکه از کشتی گیران داد و روزخانه میشود اول قدم بگوید **پریای** فی اسکندر از جمله لفظ پریای فی مجازاً بمعنی مقرب و مکرم گیرند از بهار عجم و چراغ هدایت و شمع گلشنی **پرده غیبی** نام طبقه از طبقات شبانگاه چنیست که قبه عنبیه و گنبد بیضه مکلله بنقش مقدر قرینه است او مصطلح **پرده زنبوری** خانه جای آرمیده **پرده بازی** مراد شب بازی از مصطلحات **پروانی** بالفتح صورت چغم نوعی از کشتی و آن گرد هم پیچیدن گفته اند فاعلن فاعلن بر داشتن و از جا بلند شدن از بهار عجم و چهار شربت **پریای** بالفتح کبوتران باموزیری نفع تحویل های معروف بمعنی علف جوز و فرخ حال الوحش زمان جیم لاتینی مستعمل نامیده بمعنی ذکر گذشته است که مخفف پریزه باشد و پریزه پای محجوب است چون پای محجوب دارد و محجوبه زیره عراقیان باشد اکثر اوقات این نامه و سرمه مسحوق شده یعنی روز گذشته هم آمیخته و خوانند از صراح اللغات و بهار عجم و بنشه گذشته که بری نوعی از نقاش ست و نشانی است علامتی است که بدان شناسند خوابگاهی هم آورده و دلگاه میشد و اوان مسند فرش سازند **پریخوانی** افسونگری و عزیمت خوانی در لطائف لغت مفتوح دوال معلوم بفتح پرده و آلت مجهول بمعنی جاده پرده و آلت از صراح اللغات و بهار عجم **پرافشانی** ترک عالمان کردن فصل سی و یکم در بیان حرف پ مع جیم

فصل پای فارسی مع شین معجمه بالضم وین آواز نفیست که مردم عام تیغ گویند از مصطلحات پشت معروف ست بمعنی خفه کون و دو و غیر کار بر
تقویت است و اهل شب کنند از چراغ خرابت پشیز بالفتح بروزن کنیز بمعنی فلس و پول سیزه کوچک کرازسی یا شد طالا آلانست که دوده یا عاالگیری شود
از سر دره رشیدی در حل لغات دوبیتان مکبرین پشتک بالاول والضم و کاف عربی برگمین فشردن گویند و آهو وحوش بهندی چوکڑی گویند از برهان و بالضم
ترکی بمعنی گیره دوتا و نیات ترکی بهر آمده معنی یکبار اول فتح ثانی ست پشتک بالضم اول فتح ثانی و سکون نون و کاف فارسی نام پدر فرانسیا
از رشیدی و در سرا الغات بفتحتین نام پدر فرانسیا و نام مبارز بغ کال بالضم سوم بر سلاست از برهان پشکل بالکسر کاف عربی کلوسر گرمین فشرده گویند و چنان از
برهان لیست سرکسی بدین زودی که این از مصطلحات پشتین بفتح اول مای معروف نام پیشه ایست از رشید و مؤید و در رشید پشن بضم نون آخر نوعی از نیست بدار
در رشید پشم زکاره داشتن عزت اعتبار داشتن از مصطلحات و در چهار شربت بمعنی غرور و دولت کردن پشم زکاره داشتن یعنی مغروری خودی از رشید پشم زکاره
در وقت بضم نیست کنایه از بیهوده و بیکار و بیفایده و بیمعنی و بیمزه و بیحاصل و بیمغز و بیمایه و بیمقدار و بیقدر و بیوقعت و بیحرمت و بیاعتبار و بیاعتماد
و بیمصرف و بیمنفعت و بیمرفت و بیرونق و بیرواج و بیسود و بیفایده و بیثمر و بیبرکت و بیخاصیت و بیتاثیر و بیکار و بیعمل و بیشغل و بیکاره و بیهوده و بیهوده
و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده و بیهوده

را هر نوشته اند و این غلط است صحیح پولی بهت بضم یا و تحتانی و واو مفتوحه و سکون لام و جیم فارسی یعنی گدائی راه نشین بروزن پل تنها و کلمه جی بمعنی دارنده و صاحب است فصل یا مرموحده مع ها مرموز بیست و پنجم از حروف تهجی مشتمل بر بیست و پنج باب از اصطلاحات و بهاء جیم بمعنی بهتر و بهین بمعنی نفع و ان بکون جیم بمعنی سلاح و عربی بهلوتی کردن کنایه از اظهار کار لطف و بهاء جیم بر بان پهلوران بر ای کردن از طائفه بر بها پهلو کردن یعنی کناره کردن بهلوان مدد کسی زدن از جرائد بهت پهلوی زدن بر ابر بان کردن از اصطلاحات پهلو خوردن صدمه زدن و پهلو نمودن و خوابیدن از اصطلاحات پهلوان در بدل خوشین یا زدشتن از چیزی یعنی کسی بران مطلع نشود از بهاء جیم پهلو بفتح اول و ثالث بمعنی شهر زبان پهلوی بهت بدلالت چه اکثر این زبان در ایام قدیم شهر ها بوده و مروج شایع و رواج تمام داشته حتی که تا حال در تمام ایران مستعمل است و پهلو بفتح اول و ضم لام هر دو طریقه صحیح و مستعمل و بمعنی نفع و فائده از بر بان و سید و جهانگیری پهه بالفتح گفته تحسین است یعنی نوشته و سند از بر بان چه چه بفتح هر دو با و فارسی معروف آه و واو مخفف او و واو دوم بر ای اطلاق تحسین است بلکه بر ای تحسین چه چه بهت و ترکی از بهاء جیم پهلو زبان فارسی است ابن زبان فارسی و آن زبان سه چیز است چه پهلو یعنی شهر بهت بعضی گویند بمعنی پهلو یعنی نام ملکی و قصبه ایست و جمعی گویند که پهلوان پادشاه بزرگ بوده و بعضی گویند از بر بان و سر اج اللغات نوشته که پهلو بمعنی اعیاد و اکابر و مجازاً بر عمل اطلاق کنند پهلوی زبانی است از درست و پهلوی بر ابر بهاء جیم پهلو بفتح اول و ثالث بمعنی شهر زبان پهلوی بهت بدلالت چه اکثر این زبان در ایام قدیم شهر ها بوده و مروج شایع و رواج تمام داشته حتی که تا حال در تمام ایران مستعمل است و پهلو بفتح اول و ضم لام هر دو طریقه صحیح و مستعمل و بمعنی نفع و فائده از بر بان و سید و جهانگیری پهه بالفتح گفته تحسین است یعنی نوشته و سند از بر بان چه چه بفتح هر دو با و فارسی معروف آه و واو مخفف او و واو دوم بر ای اطلاق تحسین است بلکه بر ای تحسین چه چه بهت و ترکی از بهاء جیم پهلو زبان فارسی است ابن زبان فارسی و آن زبان سه چیز است چه پهلو یعنی شهر بهت بعضی گویند بمعنی پهلو یعنی نام ملکی و قصبه ایست و جمعی گویند که پهلوان پادشاه بزرگ بوده و بعضی گویند از بر بان و سر اج اللغات نوشته که پهلو بمعنی اعیاد و اکابر و مجازاً بر عمل اطلاق کنند پهلوی زبانی است از درست و پهلوی بر ابر بهاء جیم

بر خیار باد خاء مست فصل با فارسی مع الف و تحتانی پیر ابا بجیم بر ابر پیر تهمن و بمعنی پیر و بزرگ و بمعنی پیر نده یعنی کرنده از پیری بر آزیدن از اظهار عجز چلمنا نوعی بیماری باد و صرع از برگ گرد آهنی و مقطوعه و نیز شیطان و بر ان پیل الا یعنی بتقدیم یا بر پیل بهت کنایه از آدم علیه السلام و بر آزشت بزرین بر آزیدن و بر آزیدن بر ابر بودن و مانند پیشت نامی بیکار و بیهوده بودن و بیکار و بیهوده بودن و بیکار و بیهوده بودن و

مدرس و فقیر حسین صمدانی ہمہ دانی برادر میران کہ سر لشکر فراسیاب بود کہ از دست رستم کشتہ شد از بہان و جہانگیری پیام و پیغام طلبیدن
و اندرین آوردن و در سر لشکر شمردن سپاہ عجم پیراستن با لکسر پیکار و نبرد یعنی فتح بہ یعنی کہ کار و بار و چیز یعنی آرایش و زینت و سامان آن سپاہ آرایی و زینت یافتن
از خصت قطع کردن تا توشہ گرد و از سر اللغات و رشیدی و بہان و جہانگیری و مؤید پیر اسن موبد یا مجہول گردانیدہ و بہان پیراستن موبد لغتی مطلق رسیدہ و دانستہ
با لکسر یا مجہول و ضم جیم کہ نصف پیراستن بود و در سراج پیرسن با فتح بر وزن پیرہن آمدہ و گزارہ و چیزی پیش من دادن از بہر کاری پیش و دن چیزی کہ بنہادن شکستن از مصطلحات
پیش کشیدن و عطا کردن از مصطلحات پیش دادن یعنی خادم مصطلحات پیل افگندن کنایہ از عاجز کردن و غالب آمدن از سراج و بہان پیشداد یان اولاد ہوشنگ کہ او در فارس
اول عادل بودہ است و در بعضی یازدہ تن گفتہ اند کیومرث و ہوشنگ و طہمورث و جمشید و ضحاک و فریدون و منوچہر و نوذر و افراسیاب و لہراسپ و گشتاسپ و بہمن پیل اسپید و سنان
یاد و اون کنایہ است از ستی و شوخی آن و در پیل از این مثل مخترع اہل ایران و تورانست از شرح خان آمدہ کہ بر سکندر نامہ است پختن یا نغاشی زدن بہ جہانگیری یعنی
آبجیر و رفت پیر کنعان کنایہ از یعقوب علیہ السلام پیمان پریشدن عہد آخر رسیدن پیمانہ با فتح یعنی عہد و عرف آنرا قول و قرار گویند پی کردن بہ سکی و پی بالا بالا
با شتہ شتر قطع کردن و بہ ہمین قطع پای خانہ پای فتار پیمانہ گر خیر خیر شود و پی کردن کاہی یعنی عاجز کردن و بیفتار آوردن پیرہ گرگ بر پیر من لیدن مکر و
فریب و از مصطلحات پی سپران بسفر روندگان و مسافران پایمال کردن بگو بیار بجو و کاف فارسی نام ملکیست بجانب زیرآباد از مصطلحات آن و شرق سندست
و با لفتح و کاف فارسی نمی از جواہرست پینو با لکسر و ضم نون و واو حرف و نیز بمعنی جزات خشک کردہ شدہ کہ غالب آن ناخوش باشد و تیر کمی آنرا دوزند گویند پینو ی خلق
خجالت میبرد از بہان و شرح نصاب و سراج اللغات پیشرو با فتح ای امہد یعنی مقدم و پیشتر و پیشینہ آنک در راہ مصطلحات و بہار عجم پیرایہ با لکسر و یا مجہول آرایش و زینت و بعضی بہ
زیبا و بہ سزا و بکار آمدہ و بہ خواندن نصیحت از سراج اللغات و بہار عجم سنگارہ با فتح یعنی سنگار و طعنہ از سروری و بہان و مؤید و کشف و قبان با لکسر سیاہ
مجہول پیغولہ با فتح یعنی گوشہ از بہان و جہانگیری و مدار و مؤید و کشف پیلہ با لکسر یا مجہول گری با کار از ابریشم حاصل شود از بہان و لطائف و یعنی کرم کوچک
پلک چشم نیز نوشتہ و در سراج اللغات نوشتہ کہ پیلہ بر وزن حیلہ یعنی بصد ابریشم کہ کرم تنیدہ در نجای گیرد و یعنی گرم نمیدہ نیز آمدہ پیشگاہ صدر مجلس و فرشی کہ بطول مجلس
و پیش تخت و مسند سلاطین و امرا گسترانند و صحن خانہ و زمینہ ای کہ پیش روی بہان و رشیدی و بہار عجم و کشف و مصطلحات پیشین گاہ وقت نماز ظہر را پیشین زمان گویند کہ نزدیک مزدیک عام رسولان
صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم اول از ہمہ خانہ با از طرف تعلیم کردہ بود پیادہ مرکب بی معنی پا آورده کہ کالیست بہ یقین بر پا کہ نفع ہا شد لیکن بیشتر بکسرست از بہار عجم
پیسہ با لفتح و سین مہمل زر نقد و بہ معنی شرکت و ہندی و فارسی و با لکسر و یا مجہول و سین مہملہ یعنی ملق یعنی ہر یکی سیاہ و سپید آمیختہ باشند و یعنی سبز و بہ ہا
و بہار عجم و سراج پنجہ بہ یعنی سپید و پیر چہار پا کہ کنایہ از ضعیف و پیل او در سراج اللغات نوشتہ کہ کنایہ از قوت عاقلہ کہ در عمر پیل سالگی تمام و کامل میشود و پیہ پیاز و غیرہ
ملفوظ خرلست سپید کہ بر گوشت باشد و آنرا دشمن سنجد میباشد از آن تعریف عربی گویند پیراہن افشانی بری مہمد نعمت سپر کار و جہان بہنگام سپر کردن از
جراح عدیت و مصطلحات پی با لفتح خبر لست سپید یم و ریچیدہ بہ تحت در بستن کہ در بند جوانا ہم سپیر و آزاد عربی غصب باشد و بہ بہانہ یعنی بہانہ ای غصب مذکور کردن از
غیر چیزہا و بہ معنی نہان عدم و بہ معنی بہ بہانہ غصب بہ معنی با و کرت و مرتبہ و بہ معنی با و طاقت و بہ جہانگیری در زبان ہا و با لکسر غیبت و بہ ضمہ فارسی خرف در
خرید عدد ہا ی شصت و بیست و سی و چہل و پنجاہ و شصت و ہفتاد و ہشتاد و نود و صد بہ تخفیف بیم عربی بہ یا لیز و جالیز بہ نون بہ جیم و زای عربی و بہ لام و الف و ی و ز فارسی چون بخ و گنج بہ معنی چاک و شکاف
چنان کہ بہ پیلسر بہ سیم چون سیاہ کوک یعنی کتبہ و جوہا و چہارپا و چارپا و پیکانی با فتح خلخانی اصل نوعی از نوشادر و آنچہ از قوت آخر عہد آن در ہا و سراج پیلانگرفتی
پیلان کہ بہ یا مجہول و بہ ضم سین مہملہ و بہ یعنی مادہ پیل از سراج اللغات و رشیدی نوشتہ کہ لفظ آنہ گاہی سفید یعنی وقت باشد یعنی آن وقت پیر
سرست کہ بہ یا مجہول سپید و موی سر پیشانی و لکاف عربی بر وزن زیرکی یعنی غنودگی و مقدمہ غالب مصطلحات پیشدستی بہ تشدید سین مہملہ و بہ ستی بہ یعنی
و در معنی اول سوء ست دوم یعنی بہ تیزی و در معنی از لطائف دور مصطلحات یعنی لیاقت رسانیدن آمدہ و در بہار عجم بہ یعنی

باب تای فوقانی

فصل تای فوقانی مع الف و تا در لغت عرب خاک نرم و در فارسی بمعنی عدد چنانکه یکتا و دوتا و بمعنی تخته جامه وغیره و بمعنی تخته کاغذ مخفف تاه که بر سر سازند و نهند و گویند چنانکه بیت ۰ دگر کار بندی و پیمان شکنی ۰ مصرعه ناوردی هنر نه بندی ۰ و برای آلیه یعنی برای آلهای دانوع چنانکه بیت تا چه خواهی خرید امروز بروز در ماندگی بسیم و زر ۰ و بمعنی گرکه کلمه شرط است عربی گویند بیت تا بیک پایی بر نفرود هستی زن ۰ تا نسنگ بیک آید بر نشیند هستی زن ۰ و برای ابتدا آرزمان چنانکه مصرعه تا عشق تو در سینه مکان کرد کرا جاید و برای انتها آید گاهی مانی شد چنانکه ع تا بر و جز ابیابی باد ۰ و گاهی بمکانی چنانکه ع از مشرق تا بمغرب طی شتی از زر ۰ و برای ربط قائم مقام کان ربط آید ع بفرمود تا فراغ شان بر نشستند ۰ و برای اختصار آید چنانکه بیت بفرمود تا کاردانان رزم سوگند رفتند زان مرز بوم ۰ و برای علت آید بیت زن صبح رشت بند ۰ یعنی آزار خاطر ۰ بیا و دگر نشین تا بم تا نباشم با خاطر با ۰ و برای بیان آید یعنی قائم مقام کان بیانیه چنانکه بیت عمر گرانمایه زین فخر نه تا چه خورم صیف و چه پوشم شتا ۰ بیت دبیران نگر تا بر و رسید بقلم چون تراشند از مشک بید ۰ و برای نتیجه و ترتب فائده آید بیت چشم من کز دهم گوشه دوان سیل سرشک تا سی سر تراز تازه بآبی دارد ۰ مصرعه میا تا بگریم میدان خویش ۰ یعنی همان دم همین که یعنی برای شدت التزام بین الاثرین و عشرت امر تابع اول چنانکه بگوئی تا موش نانی سوراخ برآید گربه اش خورد و در نظم صائب گوید بیت تا راز در دیده ام رفت هوش و عقل من ۰ نشنود زنهار یک تن راز من جز دیده تا سے یعنی تا بدون الف برای خطاب و بعد آید و آن دو قسم است تا که مضاف الیه و آن در آواخر اسماء آید و معنی تو دهد چنانکه رویچ بست علامات تا یک دوم مفعول واقع شود و آن در اواخر افعال و اسما آید چنانکه ببرد انیدم مصرعه نگویست که بسال می پرستی کن ۰ و بمعنی خود آیند گر گیرم که غمت نیست نه نام نیست ۰ ع بر امید سر سبز کردی چشم خونریز آید چون بشناسد و بداند و فراموش و فرهشت و دسترس و دستبرد و تا در عربی شش قسم آید یا تا که در آخر اسماء واقع شود و در حالت وقف گردد ضاره ۰ مضوبه فاسقه و مستوره و تای مصدر چون ضایته ۰ مضره و تبدد حرمت و قناعت و غفلت و تای وحدت چون ثمره یعنی ثمر یا ثمر واحد و حمامه یعنی کبوتر یا کبوتر واحد و تا از آنده چون تا یعنی نرترین و تا یعنی مبالغه چون علامه و فهامه و تا کے عوضی ون عده که در اصل عدبود و تا نقل ای تا که بر انفعل کلمه از معنی وصفی بسوی معنی اسمی می آید چون کافیه خلیفه بمعنی این هر دو لفظ در اصل عون بود بمعنی وصفی مسند شده حالا که از آن معنی وصفی منقول شده هم مسند تا بحث دلالت بر عین معنی آورد و تا کے قسم دائین بر لفظ الله در نیاید چون تا لله بمعنی قسم خدا و این تا بجیم تا بدل شود چون غارت خانچه در فرهنگ تحفه سی است دلالت دارد بجیم فارسی گویان قیس و سین یا و اسفل کرپی صحیحا باشد و بدال همزه چون تو و تو و بسین مهمله چون سیر نوزن و معنی تیر که مقابل کمند است و بکاف عربی چون پشاک یعنی اول زرد و تیر لفظ شای مشتقه بطای مهمله بدل شود چون طغرل معرب تغرل تیمور بدو تا کے نوقانی تاسا بسین مهمله اندوه و ملال و اضطراب بقیر ری از زبان اطبا تاب بمعنی طاقت و تو انائی بمعنی رونق و فری و توشی و بمعنی پیچیدگی و بمعنی گرمی و امر بر دو امر بر دو بدن و امر بر روشن کردن و این لفظ اکثر بقرینه مراد افتد و معنی یکند چنانکه تاب و طاقت و پیچ و تاب و آب و تاب و تک و تاب و لفظ تاب هر گاه که بمعنی پیچ باشد بکلمه خوردن و افتادن و افگندن و کوفتن و دادن مستعمل شود و از بهار عجم همزه که حرف سوم ست تو یکنند ۰ تا بست بفتح اول و ثانی و تشدید ثالث مصدوم ساختنه و آماده شدن تا بوت صندوق مرده تاتار یکبار و یکرتبه از کنز و منتخب تارات جمع تارت و بعضی نوشته که در فارسی مستعمل است رائج است تمامات بسکون ثانی و تشدید میم بمعنی کاملا چنانچه این جمع نامه است که مونث نام باشد و تام بتشدید میم اسم فاعل است از تمام که مصدر ست تاج بجیم عربی زبانه زدن آتش تاراج غارت کردن لفظ فارسیست بکلمه دادن و کردن مستعمل شود از بهار عجم تاریخ وقت چیزی بدید کردن از منتخب در اصطلاح تعین کردن قرن را از ابتدای امر عظیم و قدیم منسوب تا ظهور امر ثانی که عقب او بست تا که در زمانه شود و بزمانه آینده دیگر مدت ظهور این امر ثانی بلحاظ نسبت بعد بعدت امر قدیم مشهور اول تالان بکسر لام مال کنده و قدیم از کنز و منتخب تا بسید جا و بدکردن از منتخب تا شگند بفتح کاف فارسی تهیه کردن در تور ان تا رو پود بسکون واو عاطفه و ضم بای فارسی رو دادن معروف تا رائی ان عرض جامه بندی تا نابا نا گویند تار معروف بست و رسمان جامه که بهندی تانا گویند بمعنی یک یک بمعنی میان سر در بن صورت مخفف تارک ست و نام درختی شاید خشخرو با بمعنی عشر ش ست تا کم بر اکثیل سندیست و ترک تا بمعنی تنگ ست که ضد فراخ باشد تاجر بکسر جیم سوداگر و کسانیکه بفسیح

دهم حرف تحتانی معجمه غلط **تار** مار معنی پریشان و پراگنده و گاهی همین معنی مال مستعمل است و در سراج اللغات و مصطلحات **تال** چهارستون و دیوان دوم دیوان آنانند که تخت را چوب تخت پوشند از رشیدی و سراج اللغات و مصطلحات و جهانگیری و برهان ظاهر این هست که بسبب آن رانانند گویند **تا بعد** از این لفظ غلط است چرا که لفظ تا این که صیغه امر فاعل است ترکیب لفظ دار حاجت ندارد اگر اتفاق افتد بیکبار بدو الف بافزایند بردار باید گفت **تار** مخفف تازه از لطائف و در لغت بابا بمعنی تاضر یعنی محجوب **تاج خروس** گلی ست سرخ رنگ که در دیار ما آنرا کاکنه گویند **تا نفس** خوگرفتن بچیزی **تاسیس** استوار کردن و بنیاد نهادن و نام حرف ازین حروف قافیه از منتخب تسمی **تازش** بکسر زای معجمه دویدن از برهان **تاش** بشین معجمه بمعنی خداوند و یار و شریک و در ترکی یکی از الفاظ شرکت ست چنانکه گویند با تاش شرکت مستعمل هنیود چنانچه همراه و هم سبق بهمین لفظ تاش در آخر اسمے آرند بر آشتراک بین خواجه تاش یعنی خواجه باشند یعنی بندگان یک خداوند و با تاش یعنی سبیل باشند که نظیر است و بمعنی کلف که بر روے بعض مردم پدید آید و معنی یار و خانه و غلام نیز آمده و در ترکی سنگ گویند از برهان و جهانگیری و کشف و مدار و لغات ترکی **تالاب** بروزن شاباش بمعنی سعی و جستجو ظاهر اغلط ست چرا که در کلام اساتذه و کتب لغت نیامده مگر اینکه بگوییم این لفظ ترکیست و در ترکی حرکات را بحرف علت مینویسند پس الف اول افتتاحی خواهد بود و تشدید این الف از درست باشد و خواندنش درست **تاج شمع** شعله شمع از مصطلحات **تاغ** بغین معجمه که مازغات ترکی و در سراج اللغات نوشته که تاغ تاج اول این بغین معجمه و غانی بخای معجمه درختی ست که آتش چون در آن بریزاند تو سی گوید که بدو زور و در رسانا نوشته که آنرا آتش دوخت نیز گویند چنانکه در فانوست **تای شیر** یک خلعت از مصطلحات **تالیف** مع و چیزها چند چیز را باهم پیوستگی در ربط دادن و بهم نمودن و جمع نمودن بلغت و کتابی که مقصد یعنی اسم مفعول تیز می آید در تصور کتابی باشد که دران چند کتب طلاقی راجع نموده باشند و این مستفاد است از کتب لغت و **تسروح تالف** بروزن تاسف الف و دوستی و سازگاری و افقی از منتخب و کنز و غیر آن **تالف** بضم نون مشدده عارو ننگ و شین از منتخب **تالق** بکسر همزه یعنی شالق از نهایه **تالق** بفتح اول و فتح همزه و ضم تای فوقانی مشدد آزمند شدن و بدخو شدن از لطائف **تالکان** ع بی در خت انگور و نام قومیست در نواحی دهلی و گجرات از مدارو و برهان **تاجک** بکسر جیم عربی و کاف عربی اولاد عرب و عجم بزرگ شده باشد و اکثر انسیان سوداگر باشند هندا از تاجک گاهی سوداگر مراد باشد از برهان و سراج **تارک** بفتح رای مهمله یعنی میان سر آدمی و فرق سر از برهان و مدار و این تصغیر تارست که بمعنی میان سر ست **تاریک** استعمال این لفظ خاص ست بلفظ تیره عام از که هر چیز که تاریک باشد آنرا تیره میتوان گفت و اخیر تره باشد آنرا تاریک میتوان گفت از جهنگ **تاجیک** عرب زاده که بعجم کلان شود و نام ولایتی و طائفه که غیر عرب باشد از لطائف و سراج و در لغات ترکی بمعنی پارسی زبان **تال** درخت سیاله که چوبش کم عمر باشند از بحر کامل رقص سر و باهم زنند و بصدا آن اصول سرود نگاه دارند و این لفظ بیشتر از برهان بهار عجم **تاویل** بازگشت کردن چیزی تعبیر خواب حیله شرعی و در اصطلاح گروهیست کلام را از ظاهر بگردانند بجهتی که احتمال داشته باشد و نیز عاقبت پدید کردن گویند که تاویل شتق از اول است پس تاویل گردانیدن کلام باشد بسوے اول و بیان کردن از جهت بعبارت دیگر از منتخب و مدار و فرهنگ حسینی و زبدة الفوائد و این تحقیقات خان صاحب عبد الکریم خان مغفور ست **تال ال** بمعنی پریشان از برهان **تال** مدینه نمودن از منتخب **تامل** بروزن تامل زن خواستن صاحبان الطاف شدن از منتخب **تاجیل** بکسر جیم بروزن تفعیل مهلت دادن **تاکید المدح بما یشبه الذم** ستایش کسی بچیزی که در بعد از آن مدح او را بر آنچه ستایش صفت دیگر افزاید بلفظی آغاز کند که سامع را تصور آن شود که بعد ازین ذم خواهد کرد لیکن بصفت کمال و دیگر موکد سازد سامع را انتشاط افزاید **بیت** بلبش روح بر و رد می مفروش ۔ شبش مهر فرسا دلی روز نوش ۔ فتاکید الذم بما یشبه المدح خلاصه اینست **تالم** درد یافتن از منتخب **تسوی** کسر تمام تشدید سیم بمعنی نام کامل **تابعین** در لغت چیزی شدن پس چیزی فتن انصراف از منتخب و مفصل و مزیل الاغلاط نوشته که این مصدر بر وزن تفعیل یعنی پیرو دگر استعمال این مصدر بنحے سم فاعل ست بمعنی پیرو کننده و چنانکه جمع این لفظ تابعان بسیار زند تابدان نیز کاه بر آمدن دست افتاده گذرانند تا روان نظر نکنید که در ان طبقه سوم تابعان را نگاه دارند تا عند الحاجت کار آید **تازیان** بتشدید زای معجمه و بعضے عربان عربی زبان **تابعین** باصطلاح محدثین جماعت سیاسانی که یکی یا بیشتری از اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم ملاقات نموده و ایشان را تابعین گویند و بعضے تابعین آنانکه تابعین را دیده باشند مانند نوعی از اشراب برهان **تاغه** بغین معجمه خالی از لغات ترکی تاسه بسین مهمله یعنی اندوه و ملال یعنی اضطراب بقراری از برهان **تاجیک** عجم

یعنی حمام خانه که دران تنور باشد یا نجار از جهانگیری یعنی خانه جائی از شکنج جایکه دران هیزم و تاب حاصل شود **تابه** بر صاحب کبیر بران نان پزند و بسند تواگویند **تاقته** تماشا بر وزن بهمنی زبهار عجم **تاریانه** آنچه بدان اسب را تند بندی کنند و معرب آن تازی که استپازی گویند و آنه کلمه نسبت **تاله** از باب تفعل حق پرستی و ستاله بضم سیم و فتح همزه و کسر لام مشدد عبادت و زاری کننده و از فرهنگ **تلاق** ناصری **تالوره** بضم تای فوقانی و واو معروف و فتح نون و سکون قاف و واو معروف و فتح همزه و کسر راء

تبسم رای مهمله مجتمعه و مبارک کردن بلند شدن و پاکیزه شدن و زیاده شدن و بزرگ شدن و فتح اصیعه ماضی معلوم از باب نفاعل یعنی بزرگ شد چون آسمانی حال واقع میشود
لیذ اسمی بزرگ ست مرادباشد و نام سوره قرآنی **تجیل** بروزن تفعیل بزرگ داشتن و عزت کردن و تنظیم کردن و کشف و منتخب **تبعیل** بضم عین مهمله شدن و شهر **تبقل** بفتح
و تشدید تا توقانی مضموم باخدا گردیدن دل از دنیا بریدن لطائف تبسم آمیخته خندیدن و منتخب و راغیر بهار دانش لفظ تبسم بنون یعنی نفس زدن دم بخود کشیدن و کاهی
ازین دم زدن اظهار لاف و گزاف مراد باشد **تبرم** بروزن تبسم ستوار شدن و ستوه آمدن و ملول شدن و منتخب و غیره **تبیان** بکسر ثانی بروزن تفعیل یعنی روشن کردن و هویدا
شدن معانی و آشکارا کردن آن شروح نصاب صراح و لطائف و کنز و نوشته اند که کاشفی لفظ کلام علم اللغات کرده و بیشتر بتشدید ثانی سکون نامه خشک از کنز و منتخب **تبیین** بالفتح و
تحتانی بروزن تبیر و بیخ یکدن و آشکار اساختن منتخب و صراح و غیر آن **تبرخون و تبرخون** بچای باشد شرح منتخب و گران رشیدی و سراج اللغات بران و برهان گویند که تصحیف آخر ست
برهان یعنی نقیم **تبیان** بفتح اول و ضم یا تحتانی یعنی تفاوت و فرق بودن جدا میان دو چیز **تبرزن** بروزن تبر آهن باشد که سپاهیان دین بدست گاه باز دارند از برهان سراج اللغات
تپیدن گرم شدن بستی و اضطراب و بیقراری شتاب و بلا عملی نشستن هم متاخرین ست از بهار عجم **تجالبا** بالفتح و تحتانی و جیم و الف و لام و با ای خرد که از گرمی تب اطراف لب پدید آید و این علامت
مفارقت تب ست بلفظ افتادن و میدن دن مستعمل در بن لفظ طلب ضعف ست و تبدیل با فارسی بعربی در عادت ما و بیا فارسی بدون الف نیز آمده از بهار عجم و سراج اللغات
تبیاره بروزن اشاره از لطائف و در بهار عجم نوشته که تبیاره بر آهنگ عجم یعنی تب لرزه بلفظ گرفتن و افتادن زدن مستعمل **تبعه** بفتح اول و ثانی و فتح عین مهمله تابعان و پیروان این جمع
تابعت و لوازم دوالین بیز بفتح اول و کسر با ی موحده کار بد و عافیت بدار منتخب **تبیقه** بروزن تصغیر یاقی داشتن و کنز **تبارک الله** بفتح رای مهمله برکت و باک شدن الله
و استعمال این صیغ بوقت تعجب باشد **تبیره** بفتح اول و کسر با ی موحده و یا معروف یعنی طبل و کوس و دهل آنکشف و رفیع **تبصره** بفتح اول و سکون ثانی و کسر صاد مهمله و با کردن و مراد
از عینک نیز داشته اند از شمسی و منتخب و غیره **تبتی** بکسر اول تشدید موحده مفتوح و کسر فوقانی منسوب بتبت که شهریست در کوهستان جنوب هند و ستان فیروز کشیر
فصل ثانی قانی مع تا ی فوقانی **تمام** بالضم جرم عربی نام قسمی آش ست در ترکی از لطائف و سراج و مدار المهام بفتحتین تا نام که شهریست در کوهستان
متابع بضم باء موحده پیاپی شدن و منتخب **تتبع** بفتح هر دو با ی موحده و تا فوقانی و با ی موحده مشدد مضموم و پی چیزی رفتن بطلب آن منتخب و مدار التفوض و تلاش و کنز
پیروی کردن **تتبیق** بضم تین بعنی سرایرده از بهار عجم و مؤید و مدار و کشف و نیز صاحب کشف نوشته که این لفظ عربی ست **تتمیم** بروزن تعظیم بعنی تمام کردن **تقن** بضم تین و سکون
تنها کور را گویند **تتمه** بفتح تای اول کسر ثانی تا و تشدید میم مفتوح بعنی بقیه و آخر هر چیز و کسانیکه بکسر اول و فتح ثانی خوانند خطاست از کشف **تترى** بفتح هر دو فوقانی و
ستر که تخفیف تا ست آن ملکی ست از ترکستان ساکنان آنجا در سیاق کافر بود ند **فصل ثانی قانی مع ثا ی مثلثه** **تثریب** بر نفس و ملامت کردن از منتخب **تثویب** و بفتح
دوان ثانی مثلثه و ضم هر دو که بصورت واو ست با ی موحده بروزن تفاعل حرکتی ست بیتی آهسته بحرکت دفع بخار اتی که بهنگام بازگشت در دو بغل و فرق سر و دو بهن دو گوشه پند و بسند جای نامند
ثلیث باصطلاح نجومیان قمر با سعد مقابله بیع برج چنانچه قمر در حمل باشد و سعد در میزان و مقابله آن در سرطان و قمر در میزان و سعد در حمل و مقابله آن در جدی و قمر در جدی و سعد
در سرطان و این ساره سعد نظر هفتم دارد باعتبار او این را تثلیث از آن گویند که در میان قمر و سعد بحساب جاسوم حصه فلک باشد و آن چهار برج بود باعتبار کوکب بسبب سلم و بقدر یک بر جهم کرده
در تربیع **ثمانی** حاصل آنکه میان قمر و سعد مقابله یکصد و بست درجه حائل باشد و اگر مقابله سه برج یا یازده برج باشد و این را نظر تسدیس گویند و این نیم دوستی باشد
و اگر مقابله چهار برج یا ده برج باشد این تربیع ست نظر نهم دشمنی دارد و اگر مقابله یک برج یا هفت برج باشد این مقابله گویند این نظر تمام دشمنی ست و اگر دو کوکب
در یک برج باشد آنرا قران گویند نظر ترجمع جمع کار بد گیر نده گر تربیع یا باشتری سه رکنبای مسجد کنند چاه و جوی تعزیه و تربیع یا علاوه برای تعلیم خوب و از شرح **ثعدین** مژده دار
و دیگر رسائل **تعمیر** مسجد بستن و نقد یافتن **متاقل** از بهار عجم گرانی خاطر **فصل ثانی مع جیم** **تجارب** بروزن تفاعل همه گرد آزمودن کنز سه احمد تجربه
تجربه شدن و کسی شدن از منتخب **تجدید** از سر نو ساختن و منتخب کردن **تجرید** بر هنه کردن چیز را از روا نکه بران باشد و پیراستن و اصلاح نمودن و نام کتابی از منتخب نحو بدستور کردن
و کردن آن چیز بخارج ادا کردن **تجرد** برهنه شدن و برهنگی و مجازاً بمعنی ترک نیاز و قطع علائق **تجلد** بضم لام مشدد جلدی و چالاکی نمودن در مقابله دشمن **تجریح** جرح کردن با مواجهه و مقصوم

از کنز و تنقیب تجلی سر بمهملہ دیر کردن و شوخی و گستاخی کردن از کشف و کنز و تنقیب جا را بالضم و تشدید جیم سود اگران این جمع تاجیست تجنیز بروزن تحمیل مهاتش اسباب مردہ و ساختن اسباب عروس تجهز آماده شدن و تهیه کردن منه یقال تجهز للسفر تنقیب تجسس بروزن تفعل از تنقیب که بمعنی بقر است و در فتن نوشته کہ تجسس باطلاق تفتیش مورد آواز باریک و بازی و عشق و زمین نجس بکسر جیم و سکون سین و ضم آن و بعضی معمایعنی چیزیکہ بر چیزی دیگر دلالت کند و ندانند شیدن از تنقیب و غیر آن بجوئیف خالی کردن و بمحاورہ آنچہ کہ میان تہی خالی باشد تفتیش کشف کردن از کنز و تنقیب تجاہل را وجود داشتن خود را نادان و ناواقف نمودن تجمل شان و شکوہ و جلال آراستن خود و نمودن از کنز و تنقیب بجستن بر گزیدن کسی را از میان قوم و قصد کردن چیزی را و شنیدن و کاوش کردن از تنقیب بخشم نشستن مجہول و مشقت کشیدن از کنز و تنقیب مدارجہ بالفتح ادوات سلوک سلسلہ یعنی آزمایش و بالفارسیہ گرفتن گویند مدارجہ بمعنی عجز و تنقیب و تذکرہ و تفرقہ نیز بروزن تجربہ بمعنی آزمودن و تجربہ کار کسیکہ بسیار چیزہا دیدہ باشد و از تنقیب و غیر آن تجلیہ دور و دش و آسودہ کردن تجلی آشکارا شدن از کنز و تنقیب و دشنام آشکارا کردن و جلوہ کردن و باستعمال فرسیان از کلمہ تجلی بمعنی ظہور و ظاہر شدہ بود و موسی علیہ السلام را بطریق ظاہر شدہ بود و موسی علیہ السلام از آن دیدن بیہوش شد پس تجلی بلفظ واحد مستعمل و مستعمل و مستعمل و

بسیار صفت کردن و در تجاهی بیکسو شدن از کشف و کنایه تحری بر وزن تسلی بمعنی صواب جستن و تجسس و تفحص کردن بجائی و قصد کردن بسوی قبیل از لطائف و تنقیب تحافی بکسر فا یکدیگر شدن جدا شدن از لطائف فصل تای فوقانی مع خای معجمه تخم حنا از تخمین معلوم میشود که مضارع است تخریب خراب کردن تخت حساب گمان را تخمه حساب میباشد که بر اطراف نقوش حساب طرح درست کنند تخت معروف چاق شدن داغ نشده از مصطلحات صاحب سراج عجم و شتسته گفت بمعنی آرمیده شکست و ع بی وفا ای تخای بضم لام و بعد جیم شک و وسواس در دل آمدن کنز تخمین بر وزن آوردن و او دادن بر تخیل تخته بند بمعنی حابس قید و بمعنی محبوس و قیدی و بمعنی جوهای گوچک بر دست و پا شکسته بندند و بمعنی دست و پای شکسته که بران چوب بسته باشند نیز آمده از رشیدی برهان تخته تر و تخته کردن بالتشدید بعضی کمی لطائف و در تنقیب صاد بمعنی هلاک کردن تخش بالفتح و بضمین موجکان بر ماوراء النهر و بیابان خوارزم و بهمه عجم و در بیابان خوارزم تخته عبارت از کلاف که تیر است و در مصطلح مرد راست که نوعی از کمانست که تیر از آن بیندازند و در سراج اللغات آورده که تخش بالفتح مالا و صید و محاسن نوعی از تیر و تیر انداختن را گویند چون تخشیدن بمعنی بالا انداختن تیر بر انسان را بهمین معنی تخش مانند که در مهوالسیا بلند میرود و تیر نوشته که بعضی گویند کمانی است تخییل بالتشدید آمیختن و آمیزش کردن باطل در کلام و ایهام تخشع بر وزن تکلف و تواضع و عجز کردن از کشف تخویف بمعنی ترسانیدن تخاوف دگرگون شدن تخالف بضم لام مخالفت دگرگون شدن تخلف بر وزن تصرف خلاف کردن وعده تخاق بالضم بمعنی سیخ کوچک باشد که بدان سیخ کباب میکنند و بدین لفظ ترکیست از مصطلحات و اتراک تخیه بر وزن لطائف تخلق بر وزن تعلق خلق گرفتن و خوی خوش شدن از تنقیب غیره تخته شلنگ تکشتی گیران ست که بعد از بهم گرفتن دست تخته بر زمین اقامت کرده و زور بگار بسته بوضع معهود بر ان شدن نامند از مصطلحات و ما هم تخته اول بوضع اشرح مخزن سراج تخلل رخنه شدن و فراوانی و تباهی تخیل بر وزن تفعیل خیال کردن کسی را و خیال انداختن تخیل بر وزن تکلف و خیال آوردن از تنقیب تخلخل و حبابها اول مفتوح دوم مضموم جدا شدن جزء چیزی از یکدیگر کنز تخاف بفتح اول و ضم فا و کسر خا و فوقانی ترکی بمعنی سرخ و نیل یعنی سلسال چنانکه در دوازده ماه سیالیا شیمچنین بر کمان دوره دوازده سال نزد مقرر است و هر سال را نامی علیحده با سم جانوریست پس تخاوین نام سال هم ست از جمله دوازده سال و کسانیکه نام ماه فهمند غلامت تخم گل گیاهای شبیه سرخ رنگ که بعد از طرف شدن گل بر خاست گل پیدا میشود تخوم بضمتین نشانها و حد و میان زمین فاصل شهر تخته بر شکستن خراب شدن رسوا کردن از مصطلحات تختہ زدن از امثال است که بگام بر سنتن رضه و اصول تخته بر تخته زدن اشتر گلگشتی تخم چیزی بر افتادن کنایه از نابود و معدوم شدن آن از مصطلحات تخشیدن بالاانشستن از برهان تخمین اندازه کردن تخت سلیمان نام مقامیست در کشمیر فخت روندهٔ کنایه از اسب تخشنده در ترکی بمعنی تخت نون زده است و لفظ ده بمعنی خشک تخمه بضم اول سکون ثانی در فارسی اصل و نژاد و اولاد بضم اول و فتح دوم و سوم در عربی بمعنی بدهی طعام که از استملاء سعد پیدا شود از برهان و رشیدی و لطائف و سرور و سراج تخلیه خالی کردن از کنز تخطیه بر وزن تصفیه بمعنی خطا گرفتن در کار کسی از تخاقوی بفتح اول و ضم ثالث بمعنی مرغ و این لفظ بر کیت از لغات ترکی نوشته شد تخم بازی روز نوروز و روز عید که کودکان بیضه ها رنگین بدست گیرند و بمقابل کنند از مصطلحات فصل تای فوقانی مع دال مهمله تدریج در وصیه به پایه پایه چیزی را بسوی چیزی بردن یعنی آهسته آهسته کاری کردن تدبیر بر وزن تقریر کار اندیشیدن انتخاب سیر در پس کار در آمدن و در عقب کاری غور کردن از کشف و در صراح بایان کاری نگریستن تدمیر هلاک کردن و بهلاک افگندن کسی از تنقیب تدویر بمعنی نحوی گردیدن و گردانیدن چیزی باصطلاح اهل هیئت فلک کوچک که میان فلک دیگر باشد از تنقیب بدانکه هر فلکی از افلاک هفتگانه مرکبست از چند افلاک یعنی از چند اجزای مدور و همه سماوی اجزا انیت مثل دوائل و جوزهر و مدیر و خارج المرکز و حامل و تدویر پس حامل و خارج المرکز تقاوت همین که فلک شمس خارج المرکز نامند و در افلاک دیگر حامل گویند و مثل دوائل بدیر هر سه یک مثل باشند یعنی هر یکی ازین هر سه بعد مرکز شدن حامل انچه با تمامه بدو تمم مختلف التخن تمایت میگردد یکی حاوی نگاهی دیگر محوی حامل و دیگر حاوی خلط و سوی بهانه ج بسوی تضعیف تخین ضلالت یکدیگر بدانکه فلک قمر مرکبست از چهار اجزا یکی مائل دوم حامل سوم تدویر چهارم جوزهر هر چهار اجزا که مذکور شد و فلک عطارد مرکب است از چهار فلک یکی مثل دوم مدیر سوم حامل چهارم تدویر و فلک شمس مرکب است از فلک یکی مثل دوم خارج المرکز و تدویر سوم فلک زهره مرکب است از چهار اجزا که مذکور شد

خود یگانه دیده کوبات و فلک نهره و مریخ و مشتری و زحل هر یکی بیاید کلیست از سه فلک یکی مشتمل دوم حامل سوم مدویره سوا آفتاب که بیکی از شعاع کره مدویره خویش موجود است و مدویره در نخجا حامل فلک خورشید شده که ازان سوا فلک عطارد بشکل چهار فلک دیگر بقیاس همین توان کرد و چون ازین جوز هر قطع نظر کنند صورت فلک زهره و مریخ و مشتری و زحل مشخص سے شود و چون جوز هر و ندویره را از نظر اندازند شکل فلک شمس ظاهر سے گردد

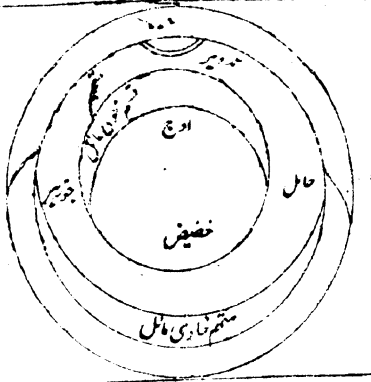

تدریس بفتح اول و تدنیس بضم اول و سکون ثانی و فتح ثالث و سین مهمله بهر دو معنی یکسان و بمعنی تحقانی و پیدا بهر دو آمده و بمعنی باریک کردن و بمعنی کهنه کردن آمده و بمعنی مخفی کردن و مخفی شدن **تدارک** بضم رای مهمله و فتح جیم بمعنی فوت شده را بشیء بهمه گرفتن و رسیدن آمده **تداخل** بهم در شدن و یکدیگر را مخفی ساختن باصطلاح اطباء غذائی ضعیفه غیر منهضمه را آمیختن **تداول** بضم دال بمعنی یکدیگر دست بدست دادن و گرفتن و بمعنی شهرت و آمیختن و یکدیگر گرفتن آمده **تدقیق** باریک کردن و بمعنی کهنه کردن و مخفی کردن و مخفی شدن از کشف و کنز مخفی **تدوین** جمع نمودن و تالیف کردن و مخفی **تدرین** بفتح اول و فتح ثانی و ضم ثالث مشدده و تحتانی مشدده و نون بمعنی ریزه ریزه کردن و مخفی شدن **تدسیه** بفتح اول و سین مهمله مکسوره و تحتانی ساکنه و کردن و مخفی کردن و مخفی شدن **تداوی** دوا کردن و درمان نمودن آمده **فصل قاف مع ذال معجمه**

تذنیب بر وزن تقریب بمعنی دنباله پیدا کردن چیزی را از مخفی **تذنیب** بفتح اول و فتح ثانی و سکون معجمه و فتح نون و ضم دال معجمه دوم و مشدده و مترده بدون تشدید بمعنی چیزی کم و هموار آورده و مخفی باشد از مخفی **تذهیب** بمعنی زر دادن و مخفی کردن آمده **تذکار** بالفتح ذکر نمودن و یاد کردن از مخفی و کنز مخفی است چه اگر سوا آبیاری نقاعی بیخ سعدی بر وزن تفاعل بالکسر نیامده مگر اسم جنس و مقتضا بر وزن اکثری آید چنانچه تمثال و مسواک و مفتاح بمعنی بسیار یاد سے کننده از رساله ابن حاج **تذکیر** مذکر گردانیدن و مخفی یاد دهی کردن **تذکره** بتشدید کاف مضموم یاد کردن و یاد آوردن **تذلل** فروتنی نمودن و خود را خوار داشتن از صراح **تذرو** بالفتح اول و فتحانی و ضم ذال معجمه است بمعنی خروس صحرائی و بدال مهمله نیز مشتق و خواندن بمعنی کبک گفتن خطاست از جهانگیری فرهنگ حکیم نور الدین در سراج اللغات از فرهنگ قوسی نقل کرده که تذرو بدال معجمه مرغی است مخصوص باکیان و خروس که در بیشه استر آباد بوده مانند دراج بسیار باشد و بغایت خوش رنگ بود از سراج الدین علی خان و از قول قوسی نسبت نموده و تسمیه که مراد اشتباه بر قول قوسی است که مستلزم بالست **تذکره** بکسر کاف بمعنی یاد داشت و بمعنی یاد آوردن و مخفی کردن آمده **فصل قاف مع ذال معجمه**

قذارت بضم اول و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح رای مهمله و الف و تاء مثناة فوقانی بمعنی نجاست و پلیدی و ناپاکی و ضد نظافت و طهارت است و این لفظ بعد استعمال در مراج از سراج بر طریق تعریب آورده و در فرهنگ آورده که بمعنی پلیدی و ناپاکی و ضد نظافت و طهارت است و در فرهنگ جهانگیری و رشیدی و برهان و

گونا مخموری است که از حبوبات می پزند ترنج بروزن تلق بمعنی مهربانی کردن و نرمی نمودن **تریاق** بالکسر معرب ترياک و آن دواي مرکب ست موثر گزندهٔ زهرها
را کوفته بخته و شهد آمیزند و آن دافع اقسام زهر آبناتی و حیوانی باشد **ترغاق** بالضم یا بسانی و کاهبانی از سراج اللغات و این لفظ ترکیب ست ترکی با الفتح و کاف عربی بمعنی
گذاشتن و بلفظ گفتن بر کردن گرفتن مستعمل و بمعنی گلاه و گوشه و بمعنی خواهی و بالضم نام گوسفندیست که مرتبهٔ او از قزندان نوح علیه السلام و مجازاً بمعنی سیاهی و بمعنی مخزن
را نوشته و جهانگیری بهار عجم و مؤید و لغات ترکی و برهان و منتخب گفته فارسیان بمعنی خواهی در بعض محل بکاف فارسی نیز استعمال کرده اند **ترک فدک** سه رمز بمعنی
گوسفند که کنایه از آفتاب ست **تریاک** بالفتح و کسر اول نوشته اند و جهانگیری بفتح فقط نام معجونی و مطلق دواء هر بمعنی افیون و در سراج اللغات نوشته که بالکسر
بمعنی باز هر که بعرف آنرا زهر مهره گویند و مجازاً بمعنی معجونی مقرری که دافع زهر باشد اطلاق کنند و در مصطلحات نوشته که بمعنی افیون اصطلاح جدید افیون میان است بشدت
گرفته **ترنگاب** بالضم و نون ساکن بجیم و کاف عربی بمعنی سبان پاسداری شب این لفظ ترکیست از **برهان ترنگ** بفتحتین و کاف فارسی آوازی که از دهان نوعی تیز اندر دهن بر بهان ترنگا ترنگ آواز
تیغ بوقت زدن بر جیغر سخت تر از دو بمعنی عمل تر از دو که بجیدن هر دو بیاید آن کمی و بیشی شد بلکه برابر باشد **تر حال** با لکسر و حاء مهمله کج کردن الطاف **تر تیل** فراست قرآن باآهنگ حاج
حرف بایستگی و از امیدگی **تربل** بروزن تحمل نرم گوشت شدن نرم شدن عضو از کنز و در منتخب بمعنی سست شدن **تر اکم** بروزن تفاعل بر هم نشستن و گرد آمدن **ترکشف**
و صراح دکنز و مجاناً بمعنی جمع و انبوه **تر جم** بجای عجمی نرم گردانیدن و انداختن حرف از کلمه و غیر هنادی **تر نم** بضم نون بمعنی سرایندن و سرود از منتخب شنیده
شنونده و مشغول شدن از چراغ هدایت و سراج و مؤید و مصطلحات **تر دامن** فاسق و ناجواز صراح **تر زبان** ناطق و بقصاص و منتخب گویندهٔ بسیار و **ترکی** کردن ظلم و ستم کردن از رشید
تر قیدن شکافته شدن این مبدل ترکیدن است از جواهر المرصع **ترجمان** بالفتح و جیم مضموم بمعنی فصیح و تیز زبان و خوش تقریر و کسیکه داند و زبان باشد که صاحب یک زبان
را بصاحب دیگر زبان بفهماند و این معرب زبانست و ضم جیم از انست که زبان بضم اول ست بفتح نیز آمده و بعد معرب کردن این لفظ مصدر و افعال و اسماء از ان اخذ کردند
ن ترجمه ترجم ترجمه فعل متعدی ترجم جوهری ترجمه در رتبهٔ فعل مدرج از رساله معرب ملا عبد الرشید صفا شهیدی و در کشف مدار و منتخب نیز بضم جیم ست در مؤید بفتح جیم در
فرهنگ جیم بمعنی تلاجی و لفظ ترجمان نشناخته تا دان نیز آمده آنچنانکه در بهار عجم یافته شد ترکمان بضم اول و سکون ثانی نام قومی از ترکان الفاظ ترکی و بربان مدرج لوشته
بنها در ترکان یا یکدیگر دارند چنین مؤید و مدار شد ترکان بعضی نوشته که مرکب ست **ترقین** بفتح اول و کسر قاف نزدیک بهم نوشتن سطر ها کتاب و نقطه ها بهم
تن او ان کتاب و خط سیاه کردن **تحجیر** بالفرجار حساب بحد زائده تا گمان شود که انجا را برای نشستن سفید گذاشته اند از منتخب و صراح **ترقین** بفتحتین
بربان نه نگین **تفحین** کاف فارسی آن دو است تمیز شمل تفکر کرامتند شنیم بر وزن فتی خاصه کی خار دار باشد **تحمید** سیکر از بردن **تریدن** بفتح کشیدن
ن **ترکان** الفتح و کاف عربی بقبیلهٔ از عالم بی و بیگانه از لطائف **ترک چین** کنایه از آفتاب **ترکیبین** بفتح اول و ثانی و کون ثانی و ضم جیم معرب ترنگبین ست و
اجری سه مانند شهد تر بیز... قوام که بر خارهای درخت انتر خورد در ملک خراسان از هوا مانند شبنم می افتد و با خشک شده مانند سکر سرخ میکرد از مؤید و موید سیدی
و بجر و جوهم **ترازوی پولادسنجان** کنایه از سپهر مبارزان از سراج **ترخان** بالضم و خا معجمه کسیکه بادشاه او را از مکالیف آداب معاف کرده باشد و گناهی مواخذه
نکند و نوعی از سبزه کی مانند پودینه بان خورند و قومی از ترکان چغتائی در عرف شرفا نیز گویند و لقب ابو نصر خاقانی از رشیدی و خان آمدند در سراج اللغات نوشته که
ترخان بمعنی در عرف حال هیچ نیز مستعمل بشود **ترازو شدن** یک سر تیر و نیزه از چیزی گذشتن و ماندن نصف از ان طرف کنار و مقابل شدن بر کرتضمن
از چراغ هدایت و رشیدی و سراج و مؤید **ترازوی سنگ زن** ترازو که یک پلهٔ آن زیاده باشد و دیگر که از بهار عجم **تره** بکسر اول و فتح ثانی بمعنی کبنه و بفتح اول کنایه از
باطل و نفوس و تضعیف و تشدید یا در فارسی بر گ بعضی نبات پخته یا دان خورند بهندی ساگ گویند از شرح **تصاقف** و **لطائف** کنز و غیره و ترجمه بفتح اول و سکون ثانی و فتح جیم ایران کاه
بزبان دیگر و اخذ این ترجمانست که معرب زبان باشد و ترجمه بمعنی کسیکه کلام دو شخص متغایر اللسان را بیکدیگر بفهماند چون عربانی زبان را معرب کرده ترجمان گفتند پس ان مصدر
و افعال اخذ و اشتقاق کردند چون ترجم ترجم ترجمه فعل مدرج در رتبهٔ فعل مدرج و هر چند لفظ ترجمان بفتح و ضم جیم یعنی استعمال کرده اند چنانچه منتخب و صراح کرده اند لفظ

ترجمه بحر است جسیم اختلاف بنا یکدگر دیگر اکه بر وزن دحرجه است سوای این بحر الجواهر و کشف و منتخب و کنز مزیل الاغلاط ہم بفتح جیم ثابت میکنند تر قوله و فتح سوم مستحوان جیم گردن که بهندی گلی گویند فتحی کنز ترياق اربعه بمعنی نیست دافع زہرہا و مفید مرض و لقوه ازانش چہارست خیطیا ماحب الغار زاوه و عراقسه بالفتح الفی سیب آبی که از سنگ دانیز اشند تر که بفتح اول سر اسهل و فتح کاف عربی بچیدان متاع از مرده تا آخر مرد و منتخب صراح و سر اسر نامه بالفتح و بدون تشدید نون نام بایا عوش از لطائف تر تخیه بضمتین یعنی بر چین و تر شرواز جهانگیری سهان و در رشیدی نوشته کراین لفظ از تریخ مانخود ست بواسطه چین و شیخ کبیر بر بوست ست باشد تر فیه بالفتح و کسر فا باسکان تحتانی و های ملفوظ بر وزن تریخ یعنی بوی کن از بوید و در منتخب سالش اون و خوشوقت گردانیدن تر فه لقا شده مضموم و های ملفوظ تا سوگند و دلبندی تر انه یعنی سهو و نسیان آورده در سراج اللغات و بهار عجم تر انه بمعنی عذر و تراخیر کردن یا دشمنی تر انیدن تصنیف کرده باشد تحریر بالضم یعنی معامله چیزی که بقلم سیر شما باشد تحریر ما یعنی حالات عقول و شعور بفتح فرحت و سرور و آسودگی ستر ان یعنی نامگی پیر آمده مشتق اہم مراد داشتن تریاق الفاروق نام کتابی که در زہر ران لان نام کتابی که در جہانگیر منتخب تر آبی بر وزن قرآنی بمعنی کاہلی و تقصیر نمودن از کشف و کنز و منتخب تاخیر کردن تراہی بفتح اول و سیوه نورسیده از بر ان جہانگیری تر شیح و سراج تر خانی بالضم بمعنی منصب مقرری پیش سلاطین بر کستان که صاحبش ز جمع تکالیف نوکری معاف باشد و بجاگیر هم میدهند تر کستادی یعنی مطلق تاخت و یعنی ناگاه تاختن بر سبیل غارت مثل تاختن ترکان و یعنی مرد چالاک و سپاہی و یعنی انسبت باشد از بهار عجم تر ی بیدادی و ناخوشی و ظرافت از مصطلحات و در چراغ ہدایت بمعنی درشتی و آزردگی تر نواری خوشخوانی سطرب از مصطلحات تراضی از بهار عجم گرفتن و خوشنود شدن از کنز و منتخب تر مذی بحرکات ثلاثه و کسر میم بالضم آن و قول دال مهمله منسوب بشهر ترمذ که از طرف جیحون ست از لب اللباب سیوطی فصل با قوقانی مع زای معجمه تر یح بفتح اول و ثانی و ضم های تحتانی فروتن شدن از کنز و منتخب تزاید بفتح اول و ثانی و ضم های تحتانی فزون شدن از

تشویش بکسر مخففه بر پریشان از نصب تشخیص معین کردن چیزی و بعضی اجاره گرفتن نیز مستعمل تشهیر بفتح اول و ثالث و سکون ثانی و کسر رابع مشهور شدن و تشخص تعین یافتن و معین گردیدن تشیع بر شتافتن بکسر اول طلاعت کردن کسی از نصب و صراط تشیع دعوی مذهب شیعه کردن و خود را شیعه نمودن از نصب تشریف بعنی بزرگ کردن و بزرگ داشتن و فارسیان بعنی خلعت آنرا که امرا و سلاطین بکسی دهند برای بزرگ گردانیدن او و بلفظ تشریف یافتن و داشتن و برای بعنی رفتن بلفظ بردن و دا آوردن و فرمودن مستعمل از بهار عجم تشویق برانگیزدن و آوردن کسی از نصب تشوق آرزومند نمودن از نصب تشکک در شک افتادن تشکیک در شک انگندن و ازاج و نصب و کسر تشابک بضم های سه حلقه باهم در آمیختن یکدیگر و چیزها در یکدیگر در آوردن و بسعی یکدیگر کردن انگشتان و غیر آن و بعضی بافتن و دام و حام چیز باستعمل خشت در سعی یکدیگر کردن انگشتان و چیزهای طولانی در یکدیگر در آوردن تشکیل صورت دادن و شکل کشیدن از چیزی از نصب تشکل بروزن توکل صورت گرفتن چیزی از قوه بفعل آوردن تشریح بوزن تفعیل بالکسر و یای معروف نام مرد ماه و دهان روی یکی تشریح اول گویند و آنرا بهندی تقریبا کاتک گویند و دیگر را تشریح آخری نامند و آنرا بهندی تقریبا اگهن خوانند از مدار و شرح منصاب تشت و خانه نام بازی که در سفینه مرغ بتیم پر کنند و دهن آن باد و یا روغن نبند نمایند و در تشت گذاشته و آتش زنند و آن بسیار خوار می آید و بعضی گویند که سیماب پر کنند و بر آتش نهند از بیرون تشه بروزن پنجه بمعنی روغن که بدان روغن و چراغ افروزند از بیرون تشویه بروزن تفعیل بریان کردن از کتب تشبیه بلفظ دادن و کردن مستعمل است از بهار عجم فصل ای فوقانی مع صاد مهمله تصویت بلیت و درست داشتن و راستی و فرد آوردن از نصب تصنع بفتح اول و ثانی و قاف مشدد و ضم نون و سکون عین مهملة و کای یی نوع مه نظر کردن و منفعه صفحه گیر کسی از نصب و کشف و حاصل این تلاش و تفحص و جستجو تصانع بفتح اول و حای حطه مست بگدیگر گرفتن و این قالم مقام سعانقه است تصحیح راست و درست کردن و باصطلاح نظر و موجودات سپاه گرفتن تصعید بر آمدن بر جای بلند از نصب و باصطلاح اطبا و محسان آنچه لطیف بعضل او و به تبا ید آتش از میان یک خمیره بسر پوشش آن مجمد ساختن پیوستار و کافور غیره را کنند تصاعد بالا بر آمدن بر جای بلند تصفیه بدو یای تحتانی صیقل کردن تصور در دل خود صورت چیزی بستن و باصطلاح اهل منطق حصول صورت شی و عقل بغیر حکم چنانچه تصور زید بعمرو و گبر و تصور غلام تصویر بمعنی صورت کردن این مصدر بمعنی اسم مفعول مستعمل است از کشف تصدیر دیباچه نوشتن و مقدم گردانیدن از نصب تصویر سایه دار ساختن از آهن غیره باشد و در مذهب شیعه بمعنی آن واجب است بخلاف تصویر بر نگار که مصطلحات تصنع رد شمن بنگیزه مومن خود را آراستن زن حسن خود را از نصب بمعنی خوشامد و آراستن مستعمل تصدیع در سر دادن بلفظ دادن و کشیدن مستعمل تصلف بروزن تصرف لاف زدن از نصب و کنز تصاریف گردانیدن گردنها و گشتنها و برگشتنها تصبیه پشینه پوشیدن خود از صوف بالضم که بعنی پشم و نوعی از پشمینه و باصطلاح از خواهش نفسانی پاک شدن و انشای عالم را مظهر حق دانستن چون و چرا زبان سخن صاحبان صفات مذکور و صوف نپوشیدند غلط اند اجازا اعمال افعال اینسان را تصوف نامیدند و چنین اند که تصوف ماخوذ باشد از صوف بالفتح که بعنی یکسو شدن و صوفی است چون و اصلان حق از ماسوی الله یکسو میشوند و در میگردانند لهذا کار اینسان را تصوف گفتند و وجه آخر در کشف نیز مسطور ست تصنیف منع منع کردن و نوع نوع گردانیدن و جدا ساختن بعضی نوع را از بعض کشف و سود و در بعض کتب چنین نوشته که تصنیف نوع نوع گرفتن و جمع کردن ماخوذ از صنف بالفتح تصحیف خطا کردن کتابت باصطلاح معنا تغییر کردن در نقاط و حروف بانبات یا بحذف کردن از تشریح بوستان و بعضی چنین تصریح کرده که تصحیف باصطلاح اغلاط را بیرون نقطه یا آوردن نقطه یا بتبدل نقطه بنقطی دیگر مقرر گردانند چنانچه بوسه بتغییر نقاط تونشه گردانند تصفیق حرف سوم فا بر آوردن شبه الیقطرنی بفرق بجیم و نصب تصدیق راست گو داشتن و راست پنداشتن و باصطلاح منطق تصور یا حکم باشد چنانچه گوئی زید نویسنده ست یا نویسنده نیست تصادق یکدیگر را دریافتن در دوستی و سخن و نصب تصادم هم کوفتن و بهم زدن و گاهی مراد از آن خوابیدن تصحیح خالص کردن و استوار کردن از نصب تصنیف نهادن و شعر بستان کردن و شعر و نظم تصدیعه زیاده سر و آخر این لفظ غلط است و صحیح تصدیعت بروزن از بهار عجم خبر مولف گوید اگر در آخر لفظ تصدیعه تائی قائلی که از جهت وقف ساخته است برای وصل و بعضی کسا ردسر دادن و آنچه از تکلیف دادن متحمل نشده و این مستعار است از حصول بکسری تصفیه صاف کردن و یک نمودن تصدی بروزن تسلی پیش آمدن متصدر سا

صابی امر بمعنی فصل تای فوقانی مع صاد مهمله مجمعه ضعیف بیوت شطرنج دو چیدن گردانیدن خانهای شطرنج یعنی در هر خانه شطرنج دو چیدن کردن اعداد جبری از عدد خانه بالای اول خانه اول یک پنج نهند و خانه دوم دو پنج نهند و در خانه سوم چهار پنج و در خانه چهارم هشت پنج و در خانه پنجم شانزده پنج و در خانه ششم سی و دو پنج نهند علی هذا القیاس تا خانه شصت و چهارم بدانکه مراتب اعداد اینست آن و ده سی سی هزار کرور لکهم کرور کرور این دو نام کهرین نیلی و نیل پدم و پدم سنکه و سنکهن مهاسنکهن برای اعداد در پنج خانه شصت و چهارم شطرنج بالاتفاق اینست نبود و نباشد لیکن چون بیت سی و ششم ازین بیت گذشته و پنج کردن چهل و هفت لمه هفتاد و پنج هزار هشت صد و هشت پنج و اعداد پنج جمیع اعداد و کل خانهای شطرنج از خانه اول تا خانه شصت و چهارم اینقدر میباشد سنکه هشتاد و چهار سنکه چهل و شش بوم هفتاد و چهار نیل چهل هزار دهسار نیل هفتاد و یک کرور نود و پنج لکه نجاه یک هزار شش صد پانزده پنج چون اینهمه پنج را وزن کرده بنهای پخته ساتهم این بیست و هفتاد و هشت ارب هفتاد و دو کرور و چهار هزار چهار صد و پنج باقی ماند تا سر شطرنج هفت پنج و بدانکه درین وزن هر سن چهل آنچه در آثار جون هشتاد و پنج هر سیر هفت شش پنج هزار سیر هفت سیر پنج و پنج وزن یک درم شش صد هشتاد و هشت عیسوی و هر دو پیه یک من پخته سه هزار و دو مد حاصل ضرب آن در یک بیست و یکهزار و دو هزار و صد و هشتاد و شش و هگر هر پنج تصغیر بیوت شطرنج را کسی کرد و هر خانه را وزن کند و هر درم را سر صد و بیست و هفت سال بنجاه و پنج ماه و نه و شصد و چهار هزار و چهار صد و سی و شش آثار سه شته هفت سیر پنج هفت پنج باقی ماند والله اعلم بالصواب تضاد بیشتر شدن دوال معلم ابهید گرفتن دشمنی و باهم دگر دشمنی کردن بدون از منتخب مجرد و صرف سوم جمع دلتنگی دل آرام شدن اظهار منتخب تصفیح بود یا تخالی بر وزن تفعیل بمعنی ضائع کردن تصفح نامه بمعنی کردن از منتخب و کنز تصفیف بدون از منتخب تضاعف بهم دگر تنگ شدن دو یکجا گنجیدن از منتخب تضرم بفتح اول و ثانی و راء مهمله مشدده و فتح ضیغه امر یعنی آتش بر افروز از باب تفعل تصفیق ازین بیدن کسی را در پناه خود آوردن و در آمدن شعر مشهور دیگر بیرا در شعر خود و چیزیرا در میان نهادن از منتخب **فصل تای فوقانی مع حای مهمله تطیب** بفتح اول و ثانی و یای مشدد و ضم و باء موحده و شین معجمه بوی خوش دار کردن خوشبودار کردن از منتخب **تطییب** بر وزن تفعیل بوی یا گفتاری خوشبو کردن بوی خوش کردن از منتخب **تطهیر** پاک کردن از منتخب **تطوع** بر خلافی و داد و شد و هموم عین مهمله فرمان بردن و آنچه بر خود لازم نباشد بجا آوردن یعنی مستحبات یا نوافل از کشف و منتخب **تطرق** بفتح اول و ثانی و ضم رای مهمله مشدد و راه یافتن از منتخب و غیر آن **تطاول** بضم واو و گردنکشی و تکبر از منتخب و کنز و صراع و مراد اینجا ظلم مستعمل شده و در خیابان نوشته که تطاول یعنی در ازی و بلندی و ظلم و تعدی و ستم کردن از منتخب **تطفیه** بر وزن تصفیه سیر انار و سرد کردن **فصل تای فوقانی مع ظای معجمه تظاهر** پشت بهم دادن و مدد گاری کردن **تظهیل** با خانه خراب دیگری را از منتخب و غیر آن **تظلم** فریاد کردن و نالیدن از بیداد کسی از منتخب و کنز **فصل تای فوقانی مع عین مهمله تعدا** بفتح اول و ثانی و تشدید دال بمعنی ظلم و بیداد این تعدی یای تخالی ست مگر فارسیان بتصرف خود اکثر الفاظ این وزن را بدون عده عربی بالف بدل نمایند چنانچه اگر تمنی و تولی و تجلی و تعاشی را تمنا و تولا و تجلا و تماشا نویسند و ادا کنند تفریس ست **تعالی** بفتح لام یعنی بلند شدن و این صیغه ماضی معلوم ست از باب تفاعل که اکثر اسم آلهی حال واقع میشود چنانچه خدا تعالی و متعال یعنی بزرگست خدا **تعصب** نصر خواستن و مدد کردن و یاری دادن و پیشی کردن خویشاوندی کردن از کشف و کنز و سیوطی و منتخب لطائف **تعقیب** پنج ماندگی از منتخب **تعاقب** در پی گرفتن و دویدن **تعضیضا** مجرد باسی موحده تیز زبانی از منتخب **تعیینا** بعد عین مهمله و یای تحتانی بر وزن تعیقیا جمیع تعییر و فارسیان بمعنی تعین استعمال کنند و این مجازست از بمعنی تحقیق یای تحتانی ماتم پرسی کردن از منتخب **تعنت** بر وزن تصرف عیب کسی جستن بد گوئی از منتخب و کنز و خیابان **تعداد** بالفتح شمار کردن همچنین تذکار از باب تفعیل بالفتح و بیج مصدر بر وزن تفعال یا لکسیر نامده مگر دو یکی تبیان دوم تلقا **تعقید** پیچیده سخن گفتن چنانکه نتوان دریافت دلبسیار گره زدن و در اصطلاح علم معانی تقدیم و تاخیر کردن الفاظ بجهت رعایت وزن و در مصطلحات نوشته که تعقید دو قسم ست تعقید لفظی آنست که اسباب غیر ظاهر الدلالات باشند به معنی تعقد بجهت عدم انتقال ذهن از معنی لغوی بسوی معنی مقصود بحکم بنا بر ذکر لوازم بعیده و بحالات و سائط کثیره یا وصف استعاره و ائمن و لفظی آنست که دلالت خلل یکی از دو معنی مقصود از جهت تقدیم یا تاخیر الفاظ یا سببی دیگر از حذف و امثال آن کرموجب اشکال فهم معنی باشد و این دو قسم از معایب فصاحت و بلاغت ست و بعضی نوشته که

قطعی عیب ست و بمعنی هنر مثال تعقید لفظی مصرعه چون ببانی میکنم افغان و زاری زین دم به مثال تعقید معنوی بیت از آن سحر هزار دارد این سه هزار ره چو باهم ده گشته دو هزار تعدید شمار کردن تعنید عناد کردن تعنیز کردن تعهد سر انجام کار کسی خو گرفتن وضمانی کردن از کسی تعبد بندگی کردن و عبادت کردن از شمسی و تعود بروزن تصرف عادت گرفتن و خوگر شدن از کسی تعویذ پناه دادن و پناه آوردن از منتخب و مجاز ا بمعنی انچه از ادعیه یا اعداد اسمای الهی نوشته دارگاه و بازو بندند و بکیسه دادن از بلیات تعیر اول آحاد جمع و ثانی مجاز از صد تا نهصد و دوم از هزار تا نهصد هزار و سوم از کرور تا نهصد کرور تعسر دشواری از منتخب تعطیر خوشبو کردن از منتخب تعسیر بربادی نحتانی سرنوشت از منتخب تعطر خوشبو شدن از منتخب تعسیر بیان کردن بیان نمودن معنی خواب بلفظ گ ونهادن و راندن و فتن و رون مستعمل از بهاء عجم تعدید شمار شدن کار و عذر و حجت آوردن از منتخب تصارع تعریس بسین مهمله باخر شب فرود آمد مسافر از طوائف تعیش بروزن تصرف اسباب معیشت ساختن از منتخب تعطش بروزن تصرف بمعنی تشنگی و تشنه شدن تعرش بر تخت یا کوشک بر دن و سر بر داشتن و بهن بار کردن از طوائف تعریض کنایه سخن گفتن و پیش آوردن از منتخب تعرض پیش آمدن کسی از منتخب بچیزی و بر داشتن آن از منتخب تعطف مهربانی کردن از منتخب تعطف بر داشتن از منتخب تعطف بر سر نیکوکاری و یاری رسانی از طوائف و منتخب تعارف یکدیگر را شناختن تعاطف باهم مهربانی کردن تعنف سرزنش کردن و درشتی و ستم نمودن از منتخب تعرف بروزن تکلف یعنی شناختن تعوق باز داشتن و در بند کردن و در کتابی نوشته که تعویق منع ساختن و باز داشتن مردم رنگ افگندن مشتق از عوق یا لفظ که یعنی باز داشتن تعلیق آویختن چیزی بر دار از منتخب تعمیق در اندیشیدن و کاری و غور کردن و مغاک کردن از منتخب وغیره تعمق غور کردن و بکنه چیزی رسیدن از منتخب تعانق بغلگیر شدن تعدیل برابر کردن چیزی را بچیزی راست درست کردن از منتخب تعجیل شتاب کردن و بکاری پیش دوقت آن و این موهمت تعطیل ایکار کردن کسی را از منتخب تعا ماندن تعلل علت انگیختن و بسبب سستی و تاخیر بهانه جوئی از آن مراد باشد از کنز و در کتابی نوشته که تعلل حجت انگیختن چون حجت باعث درنگ و تاخیر شود و بلهذا بمعنی درنگ و تاخیر مستعمل میشود و باصطلاح اطبا ادراک اندک خوردن چیزی را تعقل فکر نمودن در کاری تعال بالفتح بمعنی بیا از طوائف تعمیل عمل داد تعمیم عام شامل گردانیدن چیزی را از منتخب تعلیم کسی را چیزی آموختن فارسیان یعنی لازم نیز آورده اند جامی گوید بیت گر وحی دید گر داگر دیو یوسف بنی تعلیم دیو یوسف بنی بلفظ فرمودن گفتن و دادن کردن و یافتن و گرفتن مستعمل از بهاء عجم تعلم بفتح اول و ثانی و لام مشدد مضموم از کسی موختن و بفتح اول و ثانی و لام مشد و در صورت صیغه امر بمعنی بیاموز از باب تفعل تعلم حرف ثالث تای فوقانی مشدد مضموم در نگ و تاخیر کردن از صراح تعلم بسین مهمله طمع داشتن تعشم بشین پیر شدن و خشک تعیین بروزن تحقیق بدو یا سه معین کردن مخصوص نمودن چیزی را از میان چیزها گر فارسیان یکیا را بر اکتفیف حذف نمایند و این نوع ال باشد تعدیل ارکان اصطلاح فقها یعنی راست و درست ادا کردن رکوع و سجود و غیره تعفن بضم فا مشدده گنده شدن و بدبو شدن و مجازا بمعنی بد کو تعن بضم واو باهمه دکاری کینه گر کردن تعیین مخصوص شدن چیزی از میان چیزها و در منتخب و گاهی مراد از هستی و وجود نیز باشد تعبیه صراح بمعنی آراستن و در منتخب بمعنی ن کردن و پوشیدن چیزی را و در جهانگیر نوشته که تعبیه بمعنی راستن و بمعنی ساختن چیزی که قدری نرم پیچیده تعدیه گذرانیدن و فعل لازم را متعدی گردانیدن تعنیه بنیاد کردن و پوشیدن چیزی را و بمعنی معاقفتن از مغلی اول و ثانی مجاز ا از منتخب کنز تعدی تجاوز کردن از حد خود و مجازا بمعنی ستم و ظلم وکنز و غیره تعلیمی نسخه که بر سر جام ها پیچانند فصل ثلاثی فوقانی مع عین مجمه تغلب بفتح اول و ثانی و تشدید لام مضموم غلبه کردن و چیره شدن یا مع تحتانی بروزن تشریف بزیر دن تقهر بمعنی قاف فارسیان یکیا را بر اکتفیف حذف کنند و این نوع از تقرس ست و بلفظ دادن کردن مستعمل از جراغ با تعالی رفع بمعنی بلندی گلی از برهان تغلیس بالکسر و یای معروف و سین مهمله نام شهر که دار الملک ارمن ست از شرح سکندر نامه از خان آرزو در رساله صعوبا و فاجرت تلبیس نوشته تعلق بضم اول و سوم بمعنی سر دار از نغات ترکی نوشته و نام بادشاهی تغافل بلفظ داشتن و کردن بر زن مستعمل ست از بهاء در زبان انگلستان و بزبان لکهنؤ گیر یا فرفتن و گاهی تجربه نمودن و چون زبان کاری را افسوس لازم ست مجازا بمعنی افسوس خواندن و

عورتش دادن و پروردن از منتخب تغافل بالفتح تبرکی برادر و درآگویند که بهندی ماموں نامند از لغات ترکی نوشته شده تغشی بفتح اول و ثانی و تشدید سین مهمله کسر شین معجمه بر وزن تپشی بر وزن
دن فصل تای فوقانی مع فا و قاف تفاقد بالفتح و سوختہ غضبناک و مجازاً بمعنی خلس نیز آمده و نام جای از مضافات یزد و دیگر که برای نهادن گل میوه
لغات و سراج و لغت بایا تفاوت بسر حرکات و او درست باشد گر ضمه اقصح ست یعنی دوری میان دو چیز از قاموس و صراح منتخب این قیاس مخمر من تعین بفتح قاف تفاقا
ن کج تفتت بر وزن تصرف حرف سوم چهارم تای فوقانی ریزه ریزه شدن از کنز تفتت بفتحتین و تای مثلثه بروت و ناخن و موی بغل و موسیر را میدان
برون و رویدن کج و مو نحو و غیره از صراح و منتخب کنز تفرج بفتح اول و ثانی و راء مهمله شدید و جیم یعنی کشادگی یافتن و تنگی و دشواری بیرون آمدن از خوشحالی
امال فارسی مجازاً یعنی سیر و تماشا از منتخب لطائف و مدارد در خیابان نوشته که تفرج در لغت یعنی کشادگی گرفتن ست و فارسیان اکثر یعنی برد تماشا
الحد جرکه سیر موجب کشادگی گرفتن خاطر تنگدل است تفاخ بالضم و تشدید فا و خاء مهمله سپک سیوه معروف ست تفضیح فضیحت در سوا کردن تفسیخ
ن مهمله یعنی فراغ کردن و فراغی از شے کنز تفقد گم شده را باز جستن و پرسش نمودن مجازاً یعنی دلجوی و مهربانی و غمخواری از منتخب شمسی خیابان تفرد
دن خلوت گزیدن و علم سالار یعقوب ساتفیر یگانه کردن و تنها ماندن از منتخب تفنید حرف سوم نونست یعنی نکوهیدن کسی را بضعف رای و دوغ سست کردن
تفرقہ گرختن و ترسیدن و پرهیزگاری تفرس در فاقہ چیز پیراز اول بنظر بعلامات و آثار از منتخب و کنز تفلیس بالفتح و سین مهمله معرب تبلیسی شہر کرد ار الملک
ت تفتش بفتحاول و کسر فا و سین مهمله بغایت گرمی تفتیش کاویدن و جستجو کردن از منتخب تفحص کاویدن و جستن از منتخب تفویض سپردن و بازگذاشتن کار خود را بکسی
قرطبہ کوتاهی پوکی کردن کاری و ضائع کردن از منتخب تفسط طا احمق شدن و بزبان و انکار حقائق و سوء فہم شدن از منتخب تفیع در دمند شدن از منتخب تفریح خرم
ا سیمه تر ساییدن تفلسف بفتحتین و سکون لام و ضم سین مهمله یعنی حکمت تلف بالفتح بخار و گرمی بالضم آب و سن انداختن از سراج و برہان و جہانگیری و در رباعی غم و خسته
ب در دہن بلفظ افگندن فندن کردن مستعمل تفوق برتری نمودن از منتخب و کنز تفاریق بالفتح جدا نمودنها و تفرقہ کردنها و این جمع تفریق ست تفتیق پاره کردن
دن از لطائف و منتخب تفلک و تفنگ بضم بندوق لفظ اول بسبب تیک بر تصغیر و تخفیف توپ ست و لفظ دوم مرکب از تف که مبدل از تفت که بمعنی تخفف توپ ست و تنگ کلمه
ت و تشبیه چنانکه در هر سه تنگ بونیگ بافظ انداختن و افگندن سر از دن خود مستعمل ست بلفظ گذاشتن از بهار عجم تفاضل از هم جدا نمودن و فرق نمودن
فصل از هم جدا گردانیدن تفعول بفتح اول و ثانی و تشدید و ضم هر سه که بصورت واو ست فال نیک دن شگون گرفتن از منتخب و غیره تفرق از تصاریف ایام طلوع جلیسان
ن رخم و جراحت تفخیم بجای معجمه بزرگ کردن از منتخب کشف تصحیح بجای مهمله سیاه کردن در تاریکی شب سیر کردن از لطائف تفنن گونه گونه شدن و شاخ شاخ شدن تفسین
و سین مهملتین گرم شدن آن بر آن لغت بافتح و سین مهمله بغایت گرم از جهانگیری تفنان حرف سوم و ثانی نانچه از آفتاب بالای آتش گرم شده باشد
زنگی که بر آتش مهند از مصطلی و غیره تفوه بفتحتین یعنی لغت یعنی زبان از جواهر الحروف تفقه بالفتح سخت گرم شدن از سرد و بر بران مدار تفقیده
ش گرم شده باشد تفرقہ بفتح اول سکون ثانی و کسر راء و فتح قاف و کسانیکه بفتح اول و سکون ثانی خوانند خطاست یعنی فرق کردن میان دو چیز یا چند چیز تفه
سرفا و سکون ثانی لغوه یعنی بیهوده نزد استاد مثل خیاره کدواز شروح نصاب سر دیگ تفکه بفتح اول و ثانی و کاف مشدد بمعنی مو و آنچه لغو و بیهوده باشد
بده بالفتح و سین مهمله بغایت گرم شده از بربان تقصی بصاد مهمله بر وزن تسخی از تنگی و دشواری خلاصی یافتن از منتخب و کنز فصل تای فوقانی مع قاف
ن پرهیزگاری از لطائف و منتخب تقلیب گردانیدن و باز گونه کردن بدل کردن حرفی را بحرفی تقالیب گونه گشتها و انقلابات و گردشهای زمانه تقلب سیاه
ر دش تقرب نزدیک گردانیدن و بمطلوب راه بردن سخن بوجیکه مستلزم مطلوب باشد تقصید بر وزن تفعیل بد و یا تحتانی بمعنی قید کردن بند نمودن از
م بضم پای تحتانی مشدد بر وزن لحد و کسانیکه بفتحهای تحتانی خوانند خطا تقلد بضم لام مشدد بر گردن حمل کاری گرفتن در بعضے و تعدد تقاعد بضم
ان گاهی استکاری یا مانوی کشف و کنز تقلید گردن بند در گردن انداختن و کار عهده کسی سپردن و بر گردن خود کار کاری گرفتن و مجازاً یعنی پیروی کسی بدلیل یافت حقیقت آن از

منتخب شمسی بمرتبک سیفی بروزن قاعدة الفوائد تقدیر تعجم آن معجمه شده و پلیده شدن از لطائف تقصیر مصروف سوم تا نوعاتی تنگی کردن و نقصان عیال تقصیر کوتاه کردن ضد تطویل تعذیب
در کلمه ای از منتخب تقریر سخن گفتن و قرار دادن باقرار دادن از منتخب تقشیر پوست برکندن با حبیب و مبدء و غیره تقاطع بیاپی قطع و
تقدس پاک کردن پاک شدن منتخب تقدیس پاکی کردن و پاکی منسوب کردن از صارع تقطیع لباس بریدن و اندختن لباس تقدمه الجنیش بفتح اول و سکون ثانی مصطفی
یعنی پیشوای لشکر از شمسی اگرچه تقدمه مصدر است بمعنی پیش کردن گرد و غبار برای مبالغه بمعنی مفعول آورده قبیل بر عدل تقلص جستن چیزی و بالا جستن گاو
درهم کشیده شدن از کنز تفریع بدر گفتن و ملامت کردن و برگشتن از پهلو بپهلو و بقراری از لطائف و منتخب کشف و صراح تقاطع باهم قطع نمودن
تقدم بالشرف تقدم پیش بودن شی بر شی ثانی بدانکه تقدم بر پنج نوعست اول تقدم بالمکان چنانچه تقدم امام بر مقتدی و این را تقدم بالرتبه نیز نامند
بالزمان چنانچه آدم علیه السلام بر محمد صلی الله علیه وآله وسلم سوم بالشرف چنانچه تقدم محمد صلی الله علیه وآله وسلم بر آدم علیه السلام چهارم بالعلت چنانچه تقدم حرکت
کاتب بر تقدم بالطبع و آن بودن شی مقدم بحیثی که محتاج باشد بطرف او و نبود متقدم علت تامه آخر چنانچه تقدم قعود بر صلوة و تقدم واحد بر اثنین لغشف لغزیدن کج
ایستادن کردن بفتحتین در بینی ستاد تقشف جلد عبارت از تری و شوخت جلد از منتخب و حدد دالا مراض تقاطع بالضم بیخ گلوی بعضی مردن هندی آزار بیجا گویند
و لغات تیرکی تقبیل بوسیدن چیزی را بوسه دادن از کنز تقبل بفتحتین و تشدید باء موحده بمعنی پذیرفتن و قبول کردن از منتخب تقال یکدیگر را کشتن تقلیل
دانک سودن تقتقل بفتحتین و قاف ثانی و ضم سوم بمعنی بیقراری واندوه و آواز کردن صراحی از کشف و صراح تقویم قیمت کردن و راست نمودن حساب یکسال
آن و زنی چنید باشد که در آن حرکات و احوال کواکب سیاره دشت نمایند و بمعنی قائم کردن چیزی و صورت نیز از کشف و منتخب شمسی چنید شرح تقسیم بخش کردن بدرگاه
و نیلوفر این از منتخب نام صنعتست که شاعر در مصرعه چند چیز را ذکر کند بعد و چند چیز دیگر ذکر نماید که با نها به واحد تعلق دارد تقدم انجم ال شدن پیش شدن و
دال مشدد صیغه امرست از همین باب یعنی پیش شو تقدمه بر وزن تکلمه تصفیه پیش کردن و درپیش شدن از منتخب و کنز مقدم بمعنی مفعول آید یعنی مقدمه و پیشتر
مستعمل میشود و باصطلاح نزدیکان پیش کار بکار گرو هندو و در فارسی پیشدار گویند از مصطلح و بهار عجم تقضی بضاد معجمه بر وزن سرقی آخر آمدن مدت از کنز تقسم
بتشدید تحتانی بر وزن تفعیل یعنی ترسنده از خدا و مجازاً بمعنی پرهیزگار مستعمل از شرح نصاب از سولمانا یوسف بن نافع تقوی بفتح اول و فتح واو و در استعمال عوام
گاهی بکسر اول نیز مستعمل در پنجاب این لفظ برای رعایت رسم الخط نوشته شد بمعنی ترسیدن و پرهیزگاری از کنز و منتخب تقاوی نوت دادن باصطلاح عمال زر یکه
تاوان دارد بهندی برگهی تکاب فصل تائی فوقانی مع کاف عربی و فارسی تک و تا بمعنی دویدن بیا خود دوانیدن بیا چنک بمعنی دویدن بیا خود دوانیدن
تجارت بمعنی دوانیدن اسپ سرایی تکیر بفتح اول و ثانی و ضم رای مهمله مشدد و جیم متغیر شدن لون و بو و مزه طعام یا چیزی دیگر و این مصدر جعلیست از کچ که
باشد و کنز بفتحتین و کاف عربی سبزی یا مثل پنبه چیزیکه در ایام برسات بر اجداد و غیره پیدا آید بهندی بیسوے گویند تکاثر بضم تای مثلثه افزون شدن و بمعنی بسیار
و افزونی مستعمل تکثیر بتای مثلثه بسیار کردن از منتخب باصطلاح علم حساب ضرب کردن دو عدد را کدام را برابر نباشد چنانچه سه را در شش ضرب کردن تکته بسیار شدن از منتخب
تکسیر بسیار شکستن چیز یرا و باصطلاح تعویذ نویسان تقسیم کردن اعداد اسم ابر خانهای تعویذ نحیکه از هر طرف شمار برابر افتد تکسر شکسته شدن از منتخب تکریر و تکرار بر و
بالفتح بار بار گردانیدن و بار بار آمدن چیزی از منتخب تکفیر کفارت لعن و کسی را کافر خواندن و پوشیدن جامه معرب گفته که تکفیر بمعنی جامه خواندن روایت نشده و صاحب
قاموس نیز نیاورده اما در کتب بسیار مستعمل کرده اند از منتخب تکاور بفتح اول و کاف فارسی فتح واو بمعنی اسپ تیز رو و این مرکبست از تگ که بمعنی دویدن باشد و از تکاو
که صیغه امرست از همان مصدر جواهر الحروف تلتش بفتحتین و کاف عربی و شین معجمه نام بادشاه ترکان بربان در مولد مکیترین تکرع برای وعین مهملتین بر وزن تحمل بمعنی ضعف
کردن این از خود از کاع ست که بمعنی پاچه باشد چون در وضو دست و پا شویند لهذا تکرع گفتند از شرح نصاب یعنی سف بن نافع تکلف برخود رنج نهادن از خود چیزی
نمودن کردن و نباشد از منتخب تکلیف کسی را در رنج انداختن و کار فرمودن کسی را که باندازه طاقت او نباشد از منتخب و غیر آن در بهار عجم نوشته که فارسیان بمعنی مطلق

و ملفظ اگر بمعنی تکلیفات سوء بالضم و بالضم بسین ست تکیف بروزن تصرف چگونگی دانستن تکاتف بضم تای مثنّاة سطبر و غلیظ شدن فراهم آمدن مصراع موم تای مثنّاة سطبر و غلیظ شدن و فراهم آمدن مصراع تگ بالفتح و کاف فارسی بمعنی قعر چاه و ته و پائین و بن چون تگ حوض و بن چاه و عمق و بمعنی دویدن و این لفظ بکاف عربی آمده از برهان و مؤید و در سراج اللغات نوشته که لفظ تگ بکاف فارسی صحیحست و آنچه در سرمه بکاف عربی نوشته خطاست تگرگ بفتح اول و ثانی و کاف فارسی بمعنی ژاله که بهندی اولا گویند و در سراج نوشته تگرگ بمعنی آب بسته که از آسمان بارد و بعضی بمعنی ژاله نوشته و ژاله بمعنی شبنم نیز دیده شده تکاسل خود را بدست خود انداختن و تکاهل نمودن تکفل ضامن و متعهد چیزی شدن انتخاب تکرم فتحتین و رای مفتوح صیغه امر از تکرم که بفتحتین و تشدید راء مضموم بمعنی بخشیدن تکلم بفتح لام صیغه مراز تکلم که بضم لام ست صدد و بمعنی سخن گفتن تکوین هست شدن و در وجود آوردن و پیدا کردن انتخاب گزیدن و اصل آن کون بمعنی بودن است تکون بضم واو و شدد هست شدن و بودن انتخاب گزیدن تکلان بالضم بمعنی اعتماد و توکل انتخاب گزیدن تکین بکسر تین و کاف فارسی نام پادشاه ترکستان و خطا و مغلطان محمود و در لطائف تکین بفتح اول بمعنی پهلوان و آتش و حوض خرد تکفین بکفین بمعنی شانیدن مردہ را گذاشتن بکاف فارسی بمعنی افشاندن و بسا عجم تکاتو فتح تای مثنّاة و کاف فارسی بمعنی پیاپی گیر و پیاپی شدن انتخاب گزیدن و صراح تکاتو بفتح اول و فتح کاف عربی و ضم تای فوقانی بمعنی خوگیه است و این لغت ترکی ست و در مصطلحات نوشته که تکتو خوگیه است و بسا اندرین گویند و ریش که با اختلاط سبل دراز شده باشد و در چراغ هدایت بمعنی ندرین و ریش که بسبلت داخل کرده و دراز سازند تگاپو بکاف عربی و فارسی هر دو و بهاء زبر ان بمعنی دویدن بسیار تکمه بالضم کوی گریبان و آن بندی از ابریشم که بهنگام آرایش گویند و بمعنی حلقه کوچک که از ان گوی گریبان را بگذرانند و در هندوستان معمورست طاهر و درست نیست تکیه بفتح عین ست بمعنی پشت بچیزی گذاشتن و بمعنی متکا نیز آمده و بمعنی چیزیکه بر ان پشت گذارند و مکان بودن فقرا از چراغ هدایت و بهار عجم نوشته که تکیه باش و چیزیکه بر ان تکیه زنند و این مناسبت از خود است از رگاه بروزن کلاه که در عربی بمعنی آمده و بمعنی پشت و پناه را گویند و مکان بودن فقرا و باش فقرا بمعنی اعتماد و مجاز است بلفظ کردن و زدن و دادن و آوردن و امثال آن مستعمل تکلّه بالضم و کاف عربی نام پادشاه شیراز و بر بان تکله بالکسر و تشدید کاف عجمی بمعنی اعتماد و توکل و بسا بمعنی تکیه و بال

تلفیق بفتح اول و ثانی و تشدید سیوم شنیدن از تلفیق بفتحتین یعنی ہلاک شدن یعنی ضائع ہمہ مستعمل تلف

تلقف حرف سوم فاء شد و صوم و دو حرف قبل او ساکن شود و حرف آخر ساکن شود از تلقف بفتحتین یعنی ہلاک شدن یعنی ضائع ہمہ مستعمل تلف

تلکف بفتح سوم و فتح کاف و سکون فاء و فتح حرف آخر یعنی رنج و محنت و تکلف یعنی رنج و محنت و تکلف بفتحتین یعنی رنج و محنت و تکلف بفتحتین یعنی رنج و محنت و تکلف بفتحتین

ن خود است بفتح اول وسکون سیم وکسر سین سیوم وفتح یای تحتانی بروزن تفعلت ماخوذ از سنی بمعنی جاری گردیدن گویند سنط
ت پراکه در ایجاد یای تحتانی زائد میگردد وحال آنکه اصلیت تسویمات بفتح اول وسکون سیم وکسر واو ورا نمود وگیاه کنایه از سخنان
لردن وچیزی وآوردن شی ملیح از منتخب تمساح بالکسر وسین مهمله بمعنی نهنگ که جانوریست از منتخب وبطائف تماسیح نهنگان این جمع تمساح ست
باشد تمدیح مدح کردن تیمن بفتح بجای یمن وعن یمانند آن بریدن بالیدن از منتخب تماسیح بضم سین مهمله وخای معجمه برگردیدن صورت دیگری که بوتراز صورت نخستین
باشد از منتخب تمجید بزرگی نسبت کردن کلمی از صراح وفتخب تمهید گسترانیدن وهموار وهیکو کردن را از منتخب تمرد وسرکشی از منتخب تمیس وکنز مرفتحتین خرمای خشک از منتخب
دنام زن اعم از لطائف اور فارسی بالفتح اول وسکون ثانی نام انبیاری که در چشم پیدا شود بکسر اول وفتح سیم بزبان ترکی آنرا گویند نام یکی از سرداران مغل نام
بادشاه عظیم الشان مردانا واقف هند آنرا تیمور خوانند بروزن زیتون ودرسم الخط ترکی را تمید اند کضمیر را بصورت واو وفتحه را بصورت الف وکسره را بصورت یا نویسند
وزبر آن ومدار وشرح قران السعدین ولغات ترکی نوشته شد تمام عیار کامل عیار وخالص از بهار عجم تمور بزبان مردم ماندن آفتاب در برج سرطان وبهندی
تقریبا ماه ساون چون درماه مذکور گرمی بسیار میباشد لهذا در فارسی مجازا بمعنی شدت سوم گرما مستعمل کشف دیران وسراج وخیابان مینویسد ویای تحتانی بروزن
تفعیل بمعنی جدا کردن ماخوذ از تیز بالفتح اما فارسیان بکسر اول بنا بر تخفیف حذف کنند وتمیز نروزن عزیز نویسند از چراغ هدایت وغیر آن تحارض خود را بیمار نمودن
بیمرض خود را بتکلف مریض وانمودن از منتخب تمتع برخوردار یافتن ونفقه گرفتن از منتخب ودیعه چیزی نوشته که تمتع بلفظ دیدنی گرفتن وبردن وبرداشتن مستعمل است مسک چنگ زدن
بچیزی از منتخب تمسک بهم چنگ زدن وخویشتن را نگاه داشتن ومجازا بمعنی صبر وتحمل وقار آمده تملک مالک شدن تملیک مالکیت مالکسر مالک گردانیدن یکی بر مال یا چیزی از منتخب تملک
بفتح اول وضم لام باختیار خود وبدون مالک نفس خود شدن بی اختیار وطاقت متعلق از منتخب وغیر آن تمثال بالکسر یعنی صورت دیگر ومجازا بمعنی فرمان ومثال جمع آن تماثیل آید از منتخب
بجای تشبیل وچهارم تمثاله تصاویر وصنام وبمعنی نمرات آید از منتخب تمحل بفتح اول وثالث نماز شام است وبمعنی محل آمده از منتخب تمهید آماده شدن وبمعنی کوه ریگ ودشت وبمعنی
تسهیل رنگ کردن از منتخب تمر بضم اول وتشدید ثانی بروزن عمر میوه ایست معروف وبمعنی خرما آید از منتخب تمام بالفتح بدرستی وکمال از منتخب تمسیل بالکسر کاهلی
مال بسیار بلفظ کند سنگ تودهٔ گلو بند از منتخب تصر بالفتح آفتست که در چشم پیدا شود مانند پرده وهمچو العنبل یکی از سیاهی هم جنسیه مرتفع بسی عالم در سرشان تعزیز
بمعنی خرما ملیح جادادن یا برجای کردن بمعنی قدر ورتبه از صراح عجم بکسر اول نوعی از سنقات سالکان تملیکن کردن وتملکین دادن بمعنی مدح وموعظه گفتن از مصطلحات اهل جای
گرفتن قائم شدن از منتخب وکنز من بضم اول وفتح میم وهزار کس از شمسی ودرسی عبارت از بیست روپیه تمدن بروزن تعلق در شهر بود وباش کردن ونظام شهر نمودن از اجتماع
اهل قریه تمرن بروزن تعلق نرم شدن وعادت کردن بچیزی از منتخب تمره بفتح اول وسکون سیم بمعنی خرما از منتخب تمیمه بمعنی تعویذ وبمعنی سرسپاه سفید که در گردن طفلان اندازند
تمامة آن از منتخب مصراع تموبه بالفتح وها آخرش بلفظ نمودن بروزن تفویض بمعنی زرانده وه کردن آرائش نمودن وبمعنی مکر وفریب تملق از منتخب وبطائف تمنی آرزو کردن از منتخب
تمغا بکسر اول وبالف مقصور بروزن تولا بر اجناس مهر کرده موصوف باج آن گیرد تمطی بفتح اول وثانی وطا مهمله مشدد بمعنی جهیدن وبازه که بهندی انگڑائی گویند تمادی بفتح نهایت
رسیدن از منتخب وغیر آن فصل تا فی قافی مع نون تنها بمعنی خالی نیز آمده از مصطلحات تنگلوشا بالفتح وکاف فارسی واو معروف وشین معجمه نگارخانه و
تصویرخانه ومیان از موید وشرح الشعرا وشارح قصاید خاقانی نوشته که نام حکیمی ست که کتاب از تنگ تصنیف اوست تنگتاب بمعدوم الطاقة از بهار عجم تناسب بهم
مناسبت متن تنسوقات بالضم وضم سین مهمله وقاف عجائبات واشیای نکیاب از برهان ودر لغات ترکی بمعنی نادرات نوشته که این جمع تنسوق ست که لفظ تر کیست
یعنی نادر وعجیب شنیدی نوشته که تنسوق معرب تنسیق ست وآن نوعی از جامه نفیس که آنرا تن زیب گویند ومجازا بمعنی تحفه وچیز نفیس وعجیب در سراج نوشته
انسوقات جمع ست وتنسوق معرب تنسیق است بالفتح وسین مهمله مضموم وخای معجمه باشد معرب تنسکه که لفظا هندیست بالفتح وسین مهمله مضموم وکاف عربی
بمعنی مخلوط لفظ آن تسمی از جامه نفیس که در ملک بنگاله آرند وچون جامه مذکور از تحفه های هند است بجای خود در تحفه نفیس ذکر تنسوقات عشر عشیر وعشیر عشیر

تنعم بروزن تعلم نفس زدن دوم بخود کشیدن بوئیدن و هوا گرفتن از مصراع وغیره **تنعم** بعین مهمله نام موضعی است بفاصله سه کروه از مکه بجانب شمال مسافت و در آنجا عمل می آید روغن بنام **تنظیم** جرابه پرشته کشیدن و مجازاً یعنی درستی امورات شهر و دربار وغیره **تنگ چشم** بخیل و ممسک و دولت پرست و حریص آنرا گویند که بسوی کسی نمی بیند از بهار عجم **تنگ تعلیم** بالضم تنبکی است که بوقت تعلیم و درس کشتی نوازند و این رسم ولایت است از بهار عجم **تن زدن** بالفتح خاموش شدن و رسیدن و مدار و برآمدن و کشف **تنبان** بالضم شلوار و پاجامه مرکبست از برهان و لغات ترکی **تنبیده** لیسمان چیزیست که بهشت آنرا اشتا گویند **تن تن** بالفتح یعنی نخواه و دفترتن بمعنی دفتر نخواه است از چراغ هدایت و بهار عجم **تنخواه گرفتن** کون گرفتن از جماشرت و مصطلحات **تنین** بالکسر و نون اول مشدد و مکسور و یا معروف یعنی اژدها از مدار و کشف و تخیب و کنز **تنانین** بفتح یعنی اژدها و این جمع تنین است **تنیدن** جولاهگی و عنکبوت یعنی بافتن نیز می آید **تنیدن** بمعنی پیدا کردن هم آمده و گاهی گویند چیزی گردیدن و توجه و التفات آمدن از بهار عجم و شروح **تن در دادن** قبول کردن و راضی شدن از مصراع **تنگ ترکان** نام موضعیست از برهان **تنبالو** بلفظ کشیدن مستعمل اهل بالن بالن لفظ نوشیدن مخص خطاست از بهار عجم **تندرو** بالضم غسل از سراج **تنقیه** پاک و صاف کردن از منتخب و کنز **تنبیه** بمعنی آگاه و هوشیار کردن و مجازاً در عرف بمعنی زدن و قید کردن کوتاه اندیشان **تنبه** بروزن توکل یعنی آگاه شدن از منتخب **تنزیه** دور کردن و پاک کردن از چیزهای زشت از منتخب و کنز **تنزه** بروزن تصرف در شدن از عجایب و سیر باغ و سبزه و عمارات مجازاً بمعنی خوشی و بمعنی از منتخب و غیره **تنوره** نوعی از پلاشش که روی جنگ پوشند و آن مانند چوشن باشد و بمعنی چرخ زدن از رشیدی و برهان و سراج و بعضی بمعنی چار آئینه نوشته و بمعنی منقل نیز نوشته اند **تنه** بفتحتین بیخ درخت از بالای زمین تا محل روئیدن شاخها و در مصطلحات بمعنی ام طبیخ نوشته و در بهار عجم آمده و در مصطلحات است **تنکله** بالفتح و کاف عربی قرصاچ خواه از ذرت باشد خواه از فقره یا مسور این مفرس تکه و تنکه بالفتح و کاف فارسی **تنبان** چرمی که تا سر زانو باشد وقت کشتی گرفتن پوشند از مصطلحات و بهار عجم **تنخواه** بلفظ واو بالفتح و کاف فارسی از بهار عجم **تنوفه** بفتح اول و ضم نون و فا بمعنی بیابان از شرح نصاب **تنیه** بروزن تصفیه فراش و بالیدگی از تنتر آسانی راحت و آرام **تنه خواری** کاهش تن کردن از باعث غم و اندوه و در بهار عجم بمعنی شکنجه و عذاب **تنهائی** بیابان چیزی رسیدن و باز داشتن از چیزی از منتخب و کشف و کنز بمعنی نهایت پذیرفته شدن و بیابان **رسیدن تنگ چشمی** کنایه از بخل بلحاظ آنکه صاحبش نسبت دلون همتی بدنیای فانی پسندیده و کنایه از کم نگاهی معشوق و این لفظ در صفت معشوق واقع شود از آنجهت که معشوق از غرور حسن باز فرط حیا بسوی کسی نمیبیند شرح سکندرنامه از خان آرزو **تنگ ورنی** بفتح اول و سکون نون و کاف فارسی و فتح واو یعنی چسپانی و اختلاط از چراغ هدایت و بعضی گویند که بضم اول و فتح نون و کاف عربی یعنی پیوستگی و وصل و چیزیکه بیشتر کرمحل وصل آنها باشد معلوم شود **تنگ حوصلگی** بفتح اول و سکون نون و ضمتین و کاف عربی نیز درست است و وجه اول ظاهر است و وجه ثانی آنکه هر شی که ضخامت و سطبری کم دارد بضعف چیز با از رقت خود با زنگی خود خواهد شکسته بدر میرضد از چراغ هدایت و غیر آن **تنگری** بکسر اول و سکون نون خفی و سکون نون کاف فارسی و رای مهمله مکسور و یا معروف و بکسر کاف نیز در زبان ترکی نام موضعیست از لغات ترکی و برهان و مدار **تندرای** بالضم کوتاه و بی از بهار عجم **تنگنای** گویچه تنگ و بمعنی طاق جای تنگ از بهار عجم **فصل تا و قوافی مع واو تولا** بالفتح اول و تشدید لام محبت و امید و در منتخب مدار بمعنی برگشتن و دوست داشتن و حکومت نمودن و بکار کسی قیام نمودن اگرچه بان معنی تولی آید تحقیق است لیکن فارسیان تصرف خود بالف خوانند چنانکه تمنی را تمنا گویند و بواو مجهول در فارسی بمعنی سگ بچه **توتیا** بالضم بمعنی سرمه و بطا نوشته غلط است از صراح و منتخب **تو** بالفتح بلالت از منتخب لطائف **تو وخدا** در مقام قسم گویند یعنی بخدا را بر تو بمعنی سوگند بخدا آید از مصطلحات **توتیب** بفتح اول و سوم و تحتانی ساکن و دو مکسوره و باء موحده بمعنی خرگوه یعنی بچه خرگوش از منتخب و شرح نصاب **تواب** بفتح اول و تشدید واو توبه پذیرنده از منتخب **توریب** بالفتح و ضم اول و کسر سوم والی گردانیدن پل دریای شدن از منتخب و کنز والی گردانیدن و عمل دادن بکسی و در کار و زشت برگرداندن و چیز برابانچه خرید و باشد بکسی فروختن **توفیق** بکی و یکی نمودن و باور بر کسی گرفتن **توپ** بواو مجهول و باء فارسی در ترکی بمعنی فوج است از لغات ترکی **توپ** بمعنی فوج فوج یعنی بسیار **توپیت** بالفتح اول و کسر سوم والی گردانیدن پل دریای شدن از منتخب و کنز والی گردانیدن و عمل دادن بکسی و در کار و زشت برگرداندن و چیز برابانچه خرید و باشد بکسی فروختن **توفت** بروزن خشت بمعنی جمع کرده و انبوه و نمود از برهان **توریت** بالفتح کتاب حضرت موسی علیه السلام **توشیح** بالفتح و کسر ضاد معجمه و حاء مهمله بروشن و پیدا ساختن و نام کتابیست

در اصول فقه انتخاب مدار تلویح حامل درگردن انداختن وارائتن دادن وتمام معنی شعری که شاعری بطریق شعر انشا کرد چون حروف دال مصارع یا ابیات جمع کنند اسمی بیرون آید چنانچه اسم محمد از این رباعی رباعی من بر دهست بتو بستم دل تنگ به حاصل لبت نیست بیرون از نیرنگ بر من بتو تو با من مسکین قرین دور دارم سر آشتی و داری سر جنگ چون حرف های اول از مصارع این دو بیت بترتیب یکجا کنند نام محمد پیدا میشود تلویح ملامت و سرزنش از لطائف و منتخب کنز توشیح آخر فهمیدن از کشتی که دو دست درون هر دو دست پایها سپان هر دو ران حریف انداخته زور کند چه تو کی بمعنی اندر دست و شاخ بمعنی دست و پا از مصطلحات و بهار عجم به کسید بالفتح اسوار از خمسی و کنز تولید زاییده شدن لفظ تحمل از بهار عجم تولید زایانیدن و پرورش کردن از منتخب و بمعنی پیدا کردن چیزی از خاصیت تاثیر چیزی مستعمل میشود تولد بضم قاف مشدد افروختن شدن آتش توار بالفتح اول آتش و ضم را مهمله با هم یکجا فرود آمدن از منتخب کنز باصطلاح شعراء اتفاق شدن صرع بابیت از طبع دو شاعر علی الاطلاع یکدیگر تویر بالفتح اول و کسر را مهمله بر وزن یکی گنا بستن توفیر بسیار شدن از منتخب کنز و در عرف انچه در اجاره فائده برداشتن و حرمت نگاهداشتن از منتخب تور بالضم نام پسر کلان فریدون که ملک توران منسوب باوست و نیز نام ولایت توران است و بمعنی پهلوان و نام گیاهیست ترش مزه و بمعنی رم و رمیدگی از لغات بابا وتر کی رشید و تور بالضم و مجهول و ترکی جالی را گویند که برغنه سوراخ عرائس و بیکیات اندازند و بمعنی دام هم آمده و بالعربی تور بالفتح بمعنی تغار و کوزه آب و طبق و جمع آن اتوار از منتخب مدار تول بالضم اول در اصل بمعنی صاحب تخت مرکب تو ان بمعنی طاقت و گر کلمه نسبت بمعنی مالدار مجازاست این لفظ را در اصل سلم الخط بدون الف نوشتن خطا دانستن و خواندن روا باشد از بهار عجم و بیابان تواتر پی در پی شدن یا خود از دو بالا که بمعنی تنها یا مادیک یک بهم آمدن از منتخب و غیر آن تور بالضم بوا و مجهول و تای معجمه صیغه امر است بمعنی اندوزد بر کرب اسم بمعنی جوینده، واندوزنده دوشنده نام پوست دختیست که شتل نی بر کمان و زین بکار برند از بیان الشعراء و سراج خان آرزو در شرح سکندر نامه نوشته که تور بالضم بمعنی تغار و کوزه آب و طبق و جمع آن اتوار است و در شرح خاقانی نوشته که تور بمعنی است از ارکان تو شتن بوا و مجهول و شین معجمه بمعنی سنبیدن تفکر کردن و در بیان بمعنی قوت و توانائی و جسم و بدن توسط بسیاه کردن واعتدال چشمی و واسطه کردن تو قع بضم قاف مشدد و مردم از بی التفاتی بکسر با بالفتح قاف خواندند تواضع بضم ضاد معجمه فروتنی نمودن و خود را فرو نهادن مردم از بی التفاتی بکسر ضاد خواندند توزع بر وزن نصرف پراگندگی و پریشانی از کشف و منتخب کنز توقیع نشان کردن بالای برنامه منشور بمعنی خط و نشانی پادشاه و فرمان پادشاهی که بقلم باشد بخلاف منشور از صراح و منتخب و کنز و مؤید توریع وداع کردن و سپردگی کردن تعویز حرف سوم را مهمله بر گنده کردن و بخش کردن از منتخب لطائف و کشف توزع بر وزن تعلق بمعنی حرص کردن و سوسنای توسع فراخی کردن و فراخ بودن از صراح توزع برابر هم شدن و عموم پرسیدن گاری توسیع فراخ کردن از منتخب توجع درد پیدا شدن توغ بوا و مجهول غین معجمه بمعنی علم و نشان از لغات ترکی و سراج توفیق در نخست چیزی را بچیزی برابر کردن و باصطلاح موافق گردانیدن فعل اسباب را سوافق خواهش آن خواهش و سلیکا یا بود استعمال لفظ توفیق در بهم رسیدن اسباب بهتر خبر باشد نه امور شر توافق باهم یکجا شدن و موافق بودن از منتخب و کنز و در صراح یکی شدن و هم پشتی کردن توفیق بر وزن تعلیق و در حرفات تاشته بمعنی حکم و تنوار کردن و کشف و مدارو کنز توفل بالفتح آزمودن و غلبه نمودن از منتخب توزک بضم اول و واو و غیر ملفوظ و ضم زای معجمه و کاف عربی لفظ ترکیست بمعنی سامانی آرایش و بمعنی نظام و ترتیب لشکر و مجلس و دیوان توشک بالضم اول و واو و غیر ملفوظ و سکون شین معجمه بمعنی فرش از لغات ترکی و در بیان و سراج بواو مجهول بمعنی نهالین توزک بضمتین و یکون را مهمله و کاف فارسی بمعنی حرفه و آن ترمه معروف است از جنان گیری در بیان بر وزن کوچک توکل بخدا سپردن و دل بر نجات از اسباب نهادن و بحضرت مسبب الاسباب چنانچه نمودن توغل بغین معجمه بر وزن توکل و در صراح نوشته که بمعنی دور رشدن و رفتن بعمق در کاری بر تبه کمال رسیدن بتحقیق کامل رشتن توکیل وکیل گردانیدن از منتخب و کنز توبال بالضم واو و حرف دوم موحده بر اوزن قوال در بیان و کنز توتمال بکاف اول و خوان لام از مصطلحات لفظ ترکیست توابل بالفتح و بکاف معهود و مکسور بمعنی مصالح طعام مثل زیره و فلفل و غیره از مدارو کشف توهم در وهم انداختن از لطائف توام بفتح اول و سوم بر وزن جزم آن یک بچه دیگر از یک جان پیدا شده باشد و بمعنی برج جوزا نیز ترکی آمده از مدار تنخب توامان بفتح اول و سکون میم فتح سوم بر وزن ایمان آن هر دو بچه یکدیگر از یک حمل زائیده شود و این بمعنی برج جوزا از منتخب و سوم توران بالضم ملکیست معروف منسوب بسپهرزور پسر فریدون پور وراز بیان

توسن بفتح اول وسکون واو وفتح سین مهمله ونون کره اسپ که تند و تموج و سرکش باشد از مدار و سراج و کشف بالضم وصاحب بهار عجم وجهانگیر الحرف نوشته که ظاهرا صحیح بواو مجهول شین معجمه است که بکثرت استعمال مهمله شده ست چه نوش بمعنی قوت و توانائی ست تند بمعنی شوخ اسپ دال بر توانائی او ست **توختن** بواو مجهول حاصل کردن و فتح ستر وجمع کردن بمعنی ادا کردن و گذاردن این لغات اضداد ست از برہان **لطائف توشقان** بضم اول وسکون شین معجمه و واو وغیر ملفوظ و قاف لفظ ترکیست بمعنی خرگوش از لغات ترکی نوشته شده **تولیدن** بواو مجهول بمعنی رسیدن لطائف و برہان **تولن** بالضم بدان وهام و سوراخ حمام و گلخن و جای سرگین انداختن از لطائف و برہان **توانمین** این لفظ غلط است صحیح تنامین است بمعنی از دنیا یا این جمیع تنامین ست **توامان** بفتح اول و فتح میم و واو و الف غیر ملفوظ بمعنی گرده پرگنه و میخ و بمعنی دوهزار بمعنی زر نقد که بقدر بست روپیه باشد از لغات ترکی **توان** بالضم اول بمعنی زور و قوت و بفتح اول خطاست از کشف و برہان و بهار عجم و رشیدی و موید و جهانگیری **توفان** بالفتح آرزو و خیال و غلبه شهوت از منتخب **توزین** بالفتح سنجیدن و وزن کردن **تو** بالضم و بواو مجهول پرده و ته دلائی از برہان و رشیدی و در بهار عجم نوشته که تو بواو معروف بمعنی اندرون چیز و بواو مجهول بمعنی خود و تر انیز آمده **تورہ** بواو مجهول در سه محاوره ترکی بمعنی رسم و قاعده مطلق و مجازا شیر بمعنی مرد گویند که جنگیر خان از خود وضع کرده از سراج حالا بمعنی حکم شدید یاد کرده ست **توطیه** بالفتح گستردن و پی سپر فرسودن یعنی پامال کردن از منتخب و صراح و مجازا تمهید عذر گویند **توالک الله** دوست دارد ترا الله تعالی **توله** بالضم و بواو مجهول بچه سگ و نوعی از شکاری که بوی جانوران پوشیده شکار را از ریزه توته ها می آرد از برہان و رشیدی و صحاح **توله** بمعنی توله که بلفظ هندی تیم ذرین و دوازده ماشه متاخرین فارس الحدود آنرا مختفی لفظ چه زائد کرده نوعی از تلفیس کرده اند از جواہر الحروف **توشه** بواو مجهول زاد راه مرکب از توش بمعنی قوت و واو الحاقی یای نسبت بلفظ کشیدن و کردن و برداشتن و گرفتن و بستن مستعمل از بهار عجم **توشه خانه** ظاهرا این لفظ است صحیح توشک خانه ست توشک بمعنی رختخواب چنانکه در برہان و جهانگیری ست **توران شاه** نام **توجیه** بفتح میم مشدد و بکسر جیم غلط است چنانکه بعضی مردم گویند بمعنی رو بسوی چیزی یا بسوی کسی آوردن **توجیه** گردانیدن رو بسوی چیزی نیک بیان کردن از منتخب نام حرکت قابل و لباس کن **توبه** بالفتح از گناه باز گشتن و عوام بالضم گویند از منتخب و بلفظ گفتن و کردن و فرمودن دادن و شکستن و گسستن مستعمل از بهار عجم **توسعه** بفتح اول و کسر سین مهمله و خرج و فراخ کردن گاهی غیر ناقص هم برین وزن مصدر می آید **توغیه** بفتح اول و کسر فا و فتح یا تحتانی تمام دادن و تنگ فا کردن **توکیه** کار بدست کسی کردن از صراح **توالی** بفتح اول و تشدید لام برگشتن و رو بر و گردانیدن و حکومت نمودن و بکار کسی قیام نمودن از منتخب و مدار و کنز و صراح **توازی** برابر شدن از منتخب **توقی** بتشدید قاف از باب تفعل نگهبانی **توزی** بالضم و زای نقطه دار نوعی از جامه نفیس در سراج نوشته توزی نام جامه منسوب بشهر توز که شهریست از ملک فارس **توانی** بالفتح سستی کردن و تقصیر کردن از منتخب **توی** بالضم و واو مجهول ترکی بمعنی شادی و عروسی را گویند از برہان در لغات ترکی بضم و واو و غیر ملفوظ و سکون یای تحتانی بمعنی شادی و عروسی و متاخرین بطا نویسند **توتی** بالضم و حرف دوم نون بمعنی کناس فرد دوغا باز **تولوانائی** بضم اول الف کشف **توالی** بیاء شدان از منتخب و کنز مخفف تولوانائی بمعنی قوت و طاقت و اصطلاح اہل هیئت حرکت توالی افلاک سبعه سیاره را گویند که از مغرب بسوی مشرق است بترتیب بیان آن در بروج از محل نور تعلوت چنانکه هر روزه از حرکت خاص قمر معاینه میشود و این حرکت خلاف فلک الافلاک است که دائم از مشرق بسوی مغرب میباشد این حرکت خلاف توالی است سر تصحیح از حرکات توالی یعنی روز و شب تعلق بحرکت فلک الافلاک دارد **تواری** بالفتح پنهان شدن و پوشیدگی از کشف و صراح و سرور و کنز **فصل تا فوقانی مع های هوز تهدید** بمعنی ترسانیدن از منتخب و کنز **تهمت** بضم اول و فتح ها و فتح میم گمان بد کردن از منتخب و در بهار عجم نوشته این لفظ در فارسیان بسکون دوم مستعمل است و بلفظ کردن و انداختن و نهادن و زدن و بستن و کشیدن و برداشتن استعمال میابد **تهنیت** بفتح اول و سکون ثانی و کسر نون و فتح تحتانی مبارکباد گفتن و گوارا کردن از منتخب و صراح و کنز و در بهار عجم نوشته که بلفظ گفتن و دادن کردن و ساختن مستعمل **تهیج** بفتح اول و ثانی و ضم ها موحده مشدد و جیم مشابه به یاء ساکن و جیم بفتحتین آماسیدن ست و باب تفعل برای تشبیه آید **تهیج** بفتح اول و ثانی و ضم تحتانی مشدد و جیم برخاستن باد و غبار و غیره از لطائف **تهجد** بر کسی خواب دشوار شدن و بیدار شدن از منتخب **تهی** خرگاہی مجمعه مضموم مکسور منتخب مجازا بمعنی نازک عملی اجد نعف شانی خواب خاصه بعد نصف شب یا مه و تر یازده یا نوزده نیمگذارند **تهدید** بمعنی ترسانیدن از منتخب **تهی** خرگاہی مجمعه مضموم مکسور

مبتلای قحطی آب و دانه باشد از مصطلحات تهمور بفتح اول ثانی و تشدید واو مضموم مردانگی و بقول حکما افراط قوت غضبی و آن مذموم است **تهماکر** بتای اقصی ضم کاف تازی
هندیست یعنی خداوند و هندوان در محاورات خود بر همه ملک یعنی صاحب طلاق کنند **تهموع** بر وزن تصرف بشدت قی کردن از کشف و مقاسات و سختی و کنز و دیگر امراض
بود که از معده حادث شود و هر آن دفع چیزی که در رو باشد بآنکه چیزی دفع شود **تهنک** بفتح اول ثانی و ضم ثالث فوقانی مشدد پیرده و پرده که بر روی اعمی و روی
از تخته و صراع و کنز **تهلیل** لا الله الا الله گفتن **تهمتن** بفتح دوم و چهارم لقب رستم مرکب از تهم که بمعنی دلاور ست و تن بمعنی جثه جسیم از پهلوان و جمازه
تهاون بفتح اول ضم واو و خفیف داشتن از منتخب **تهیدست** گدا شتن فرهنگ دن **تهشان** آنچه ته نشین گدا شته و طلا و نقره را دران کوفته می نشانند
بطوریکه بقوش گلها پدید آید **تهکردن** زانو با دب نشستن چنانکه در نماز می نشینند **تهیه** بفتح اول و کسر ثانی و فتح یای مخففی مشدد آماده گی از منتخب **تملکه** بالفتح و سکون
لامی نیست شدن و مردن از منتخب **تهجر عه** کنایه از شراب اندک در ته جام یا ندا باضافت دیگر یا اضافت دیگر به آنرا ته جرعه چیزیست که آنرا ته جرعه دیگر گویند از مصطلحات
تهیگاه بمعنی بگیر و آن جائیست نرم بالای استخوان سرین زیر استخوان پهلو **ته بندی** مصطلح صباحان نیکیست بر اقسام تقویت پشم از رنگ مقصود کشند و بمعنی جزبندی کتاب
از مصطلحات تهماسپی و بدال مهمله یا میم فرستادن **تهمیدآ** باضافت مردم بی سروپا خانه بدوش از مصطلحات دوربهار عجم نوشته که جمعی از اولاد طیاکه در تهمیدان قلعه
تهمی بفتح اول تا و کسر جیم مشدد و یحکم فتح کسر ثانی و یجا کردن یعنی حروف مفرده را با همدیگر ترکیب دادن و حروف تهجی حروف با تا تار اگویند **ته جرعگی** اندک شراب بعد از نوشیدن
در پیاله باقی مانده باشد **تهانی** بفتح اول و کسر نون با هم مبارکباد گفتن و تهنیت کردن یعنی مصدر است از باب تفاعل و هم جمع تهنیت مثل تجارب بکسر را جمع تجربه چنانکه در
فصول اکبری **تهفصیل تای فوقانی مع یای تحتانی تیرکاکل** یا یعنی تیرکه از سر نشان بگذرد و بسر هدف رسد و آنرا بالعربی تیر سرگذار گویند از چراغ هدایت و در
مصطلحات نوشته تیر کاکل یا یعنی تیرکه سر کاکل را سر بباید و شخص را اسپیه سد و این کمال سبالغه است در تیراندازی تهیبا بالکسر یعنی دفع کردن و اظهار و عشوه
از لطائف تیغ **تهون** ربا تیغ سوزن را ریشه یکبمال آبدار یعنی زن را بردار از مصطلحات **تهناب** زدن سیماب یعنی خواب آبرا دیگر آنرا در یا گویند از سراج
تیر پرتاب بفتح آ فارسی قسمی از تیرکه بکار و اندازی آید و به تفنگان نیز رسد از مصطلحات دوربهار عجم نوشته که یعنی تیر هوای **تیرآمده تیغه پشت** تعاهم های
پشت **تینباب** نام موضعیست بفاصله ده فرسخ از مصر از لطائف **تهموج** بالکسر و جیم عربی آخر سعریست که چک تر از کبک کنار است بسیار و انا مند **تیماج** بالکسر با
معروف جیم عربی چرم بود اگر که آنرا یلغار دایم تیز گویند و این لفظ ترکیست از کشف و بهار عجم و سودا و بهار عجم فارسیست **تیرخ** عطارد از برهان تیغ هندی
بفتح تیم فتح ما و نون مشدد و مفتوح تیغ ساخته هند چه اکه در ملک عرب و ایران تیغ هندی اعتبار تمام دارد **تیسیر** بالفتح بر وزن تکبیر و تحریر آسان کردن و آسانی
از کنز و منتخب **تیمار** بالکسر غم خواری و خدمت کردن از برهان تیسیر بر وزن تکسر آسان شدن از منتخب **تیمور** بکسر تا فوقانی و میم و سکون را مهمله این لفظ ترکیست بمعنی آهن
دنام پادشاه مشهور است چون در ترکی قاعده است که بعد از حرف مضموم الف و بعد مکسور یا بیفزایند مگر آن واو و الف و یا و خواندن نمی آید درین لفظ نیز یاو
واو و خواندن نمی آید چه الف علامت کسره خمسه است و اگر در نظم بسبب اشباع خوانده و جائز بالکسر **تیر** بالکسر معروف است و بمعنی ستاره عطارد و ماه و شب سیزدهم از ماه شمسی
ساون باشد و نام روز سیزدهم از ماه شمسی و چوب راست سقف و شستی و بمعنی طاقت و قدرت از کشف و لطائف و سراج **تیار** بتشدید یعنی جلد رفتار و جهنده و موج از منتخب صراح و انجمن
در محاورات گویند که فلان تیز سوار است یعنی در وقت سواری جلد رفتار باشد و معنی تعویض یعنی فلان خیر از عاقبت در شتی خود نجنبد و جلد رفتار است بسبب استعمال اسے متقضی ستعجال سبب این لفظ تیار
است که سایه کافر گمان نبرند خطاست در بهار عجم و چراغ هدایت و سراج اللغات نوشته اند که بر اسے معنی آماده و مهیا طیار بقای معامله است چه در اصل اصطلاح شکاریست که جوان نو
شکاری از کمر تیر بر آماده کا مقصد و آماده پرواز و شکار اعلام می شود گویند که ایجا کبوتر طیار شده یعنی شهرت گرفته مجازاً هر شی مهیا و طیار را گویند پس طیار و طیار گویند بر دو طریق با شد
تیر آور بکار و حیله گیرو و مسلق **تیرسانه** مضراب ساز تیز یا بالکسر و یا مفرده و یا بصیغه صدا که از راه بین حیوانات بر آید آنرا تیز گویند تیز بران و مسرع **تیمن** با فتح و سکون
تحتانی دین معامله یعنی برکه در گرفتن محل باشد بفارسی آنرا نهادن نامند دهید که بوگ نیند از منتخب و شرح نصاب **تیز بخش** بفتح تا فوقانی و سکون خا معجمه و ثالث معجمه یعنی تیز هوا

تیر تاو کش تیر آتشباری آنچه گویند از بیرمان و سایر تیر روی ترکش یعنی تیر خوب تیر که آنرا بیرون ترکش جا سازند و در آنجا اندازند از جراغ هوا بتشدید شین بالکسر بمعنی ترکش و بمران بشین نقطه ترکیست یعنی زندان بلقه قیشه که الف آنجا نیست و یای خود است و حرف با برای تنبیه بر مشابهت چنانکه در لفظ زندان تیر کش بشین نقطه ترکش مخفف است از بیرمان یعنی سواخیکه در دیوار قلعه و قصر ملوک برای انداختن تیر و بندوق بجانب دشمن میسازند تیقیظ بالفتح و قاف و ظا و سجیه بر وزن تمدید بمعنی بیدار کردن و بمعنی بیدار مستعمل تیقیظ بالفتح و قاف و ظا و سجیه بر وزن تفکیه بیدار شدن بیدای انتخاب تیغ میدان تیز چون آبدیده و تیز کرده متیغ بر هر چیز تیز برنده اطلاق کنند چون کارد و خنجر و شمشیر از بهار عجم در بیدا بمعنی پشت تیز آمده تیغ محرف تیغ خمدار که نقش عمیق بیدا باشد تیغ بیکه بوقت زدن آن قدری بیکجانب خم کرده زنند تارنج عمیق و بدید تر شود بفتح اول و کسر ثانی بمعنی برخواستن نصاب و کنز تیغال بالکسر و بیا معروف عین عجمه بمعنی تجمین از برمان تیه بمعنی اسرائیل بالکسر بیابانی که موسی علیه السلام با دوازده سبط بنی اسرائیل که در هر سبط پنجاه هزار مرد بودند چهل سال سرگردان بیران بیجو بانده نتوانستند که بیرون آیند از مدا تیه ان تیهستین واد معروف و جای بدد معاش و این لفظ ترکیست از لغات ترکی نوشته شد و در بیدا تیهول بالفتح ادان ضم ثانی تیم بالکسر بای بمعنی خرد و در فارسی کاه و اندک از دنیا از موند و بالفتح در عربی بمعنی بنده و اندک تیغ خم تیغیکه مثل محراب خم داشته باشد از مصطلحات تیر تمام تیر کامان بای عجمین بالکسر بای معروف و سمی آنچیزکه میوه و بعضی چیز دیگر بدان سمی دارند مثلا بادام تیز بکسر بای اول و ثانی هندو خوانند که در اینجا از اشکال بان و در سایر کتب نام پادشاه بیر نوشته شد از بیجاده خالص بای و بهای ثانی بان بالشد از مصطلحات تیر کشیدن در وقت زدن مصطلحات تیمن بای برکت شدن از منتخب تیغ شدن زه بیرو شدن از بهار عجم تیغ بخاک کردن کنایه از ترک فتنه و خونریزی از مصطلحات تیغ و تیر بمیان مردان کنایه از امتحان فنی ان تیغ و تیر نیز لیکن باید دانست که این سخن بدست زبان مصروف بوده از مصطلحات تیر کردن است چه کمان تیر از دو بیرون خالی نیست یا مصطلحات تیر دان است بمعنی ترکش و بیر بمعنی تیر از مصطلحات تیر روی تیر بمعنی ترکش و بیر بمعنی تیر از مصطلحات تیمه بالکسر و زن لیمو در سراج اللغات نوشته که ظاهر لیست شما بیکبک لیکن کوچک تر از دواج ظاهر مخصوص بویت ست و در هندوستان بای شکاری که از انجا آرند چنانچه سید امین الدین خان کابل آورده بود و مولف در دهلی آنرا دیده و تیموج معرب آن ست تم کلان در سراج و در برمان نیز همین نوشته که ظاهر لیست که چکاره از کبک مولف گوید ظاهر بهتر از الوانا تیره بالکسر تاریک کدر و خشمناک از بهار عجم تیره و کمانه تیر یکی چون کشاده یابد بجای برسد و از انجا جسته بجای دیگر خورد از مصطلحات تیر خانه چوبهای مسطر راست کز زان سقف خانه سازند تیر سبک زخمه و تیر شکر زخمه ادا بتشدید تا مفتوح تیغ کوه بمعنی تبتند کوه و سر کوه و قله کوه از بیر دارین تیغ دو دمنه تیکیه بهر دو طرف دارد تیزی و آبداری باشد تیمه بالکسر سکون یای تحتانی و در آخر با ملفوظ بیابانیکه رونده دران هلاک شود و بمعنی تلکر دن رفتن بهر جا سرگردان و با مصطلح بیابانی که موسی علیه السلام با دوازده سبط بنی اسرائیل که در هر سبط پنجاه هزار نفر بودند دران بیابان سی چهل سال سرگردان شده اند از مصطلحات تیر و شرح انصاف و انطا تیر دستی بیغ مصطلحات تیر کنایه از ریگی دستی و بمعنی کدورت خاطر از بیران تیره رو بمعنی عیار و مکاری از مصطلحات تیغ مغربی نوعی از تیغ بعضی گویند از ملک مغرب میاید بعضی گویند که در شهر جات ساحل شیو بجانب دوازده مغرب شهر مذکور این سبب تجویز تیغ کشیدن بیمی کنایه از شدت بتی مرض و این علامت بدست از مصطلحات قنی بالکسر و یا معروف مخفف تنی بالفتح هم در دو قافی تقطیع که مطربان بانگام رقص گویند چنانچه قلعدان هندوستانی گویند و بکسر هر دو قاف مقام هر دو یا معروف و طلب دن مرغ بیکجا برابر آوردانه از انطا و غیرآن در زبانی حروف انکلاست چنانچه در زبان ما بی سیر و ایرلند بکبار و اندک و بسیار و تنوعی از تشبیهات از مصطلحات تیر گردانی است چون تیر بسیار بهدف بر میاید و بهدف میرسد و خطا نمیکند و خوب تیر بخوبی بر جا میرسد و خوب تیر بخوبی بر جا میرسد و خوب تیر بخوبی بر جا میرسد

باب تاے مثلثه

فصل تاے مثلثه مع الف تاب بکسر طرف و بای موحده بمعنی مقاومت و درخشان از کشف و منتخب و نام دریست که صاحب جشن چندار گفته کسی را مذام سور اخما میکند از لطائف و انکر تاد بدال بمعنی نم و سرما از منتخب و کنز تار انتقام خون کردن از منتخب و غیره تالیل حرف دوم مهمله مکسور لام مشدد و یکسر لام مشدد بر وزن سرا و یل یعنی از خود او اینچ نوشتن کرده اند از مستعیر گویند ثانی اثنین کنایه از مثل و مانند و نظیر چیزا که عدد دوم از مجموعه دو عدد بالضرور در ذات و اکثر مقام مثل عدد اول خواهد بود ثالث ثالثه قوم تصدیر کرده سه خدا قائل از تحقیق و عیسی و یم تاوی بمعنی دوم فصل تاے مثلثه مع باے موحده ثبات بفتح بمعنی قرار و قیام از منتخب ثبت بفتح اول بسکون تا بمعنی قرار دادن نوشتن حجت و مرر

مستدرک منتخب ثبت است اگرچه مصدرست گاہے بمعنی اسم مفعول میباشد چنانچہ ثبت بمعنی قرارداده شده نوشته شده مرقوم آید بشبوتیدن بالک از منتخب و لغات دیگر
دوالہا لاکا گفتن **فصل ثانی مثلثہ مع جیم عربی** تجر بالفتح و جیم مشدد بمعنی تخن آب خوان **فصل ثانی مثلثہ مع خای معجمہ** تخن بکسر اول و فتح خای معجمہ
سطبری از کرک منتخب **تخین** بفتح اول و کسر خای معجمہ محکم و سطبر و غلیظ از منتخب کنز و بحر الجواہر و قاموس غلیظ و صلب **فصل ثانی مثلثہ مع دال مہ**
بلیسر بفتح اول و سکون دال مہملہ و یکسر تین نیز آمده پستان زنان و مردان در صراح و کنز و ابراہیم آمده گویند پستان ہمائم اضرع **فصل ثانی مثلثہ**
مہملہ ثریا یعنی پروین آن شش ستاره بہیئت متصل عبد گیرد آن منزل سوم ستازمنازل قمر و اصل لغت تصغیر ثروا آله صیغه مونث افعل التفضیل ست مشتق از ثرا
کثرت ست چون در شمار گان مذکور قدر کثرت است لہذا بدین اسم مسمی گشت از صراح و دیگر بندے شرح بست بائی نوشته که تصغیر در ثریا بلحاظ خوردگی کواکب اوست با این تصغیر
تعظیم باشد **شری** بفتح اول و الف ثانی و در آخر الف مقصوره بصورت یاے خاکی سناک زیر زمین از صراح و منتخب و غیر آن **شرب** بالفتح چادر لیست از شعر یعنی معده امعاء محیط شده
از بحر الجواہر و منتخب صراح و کنز و در حد و الام اضافت بفتحتین **شروت** بفتح بسیاری مال و تونگری و نعمت و مہتری از لطائف و مدار و منتخب و کشف و صراح و
شرید بفتح روزن جیدتر از طعام که پارہ نانرا در شوربا گوشت تر کنند از بحر الجواہر و لطائف **شرط** بالفتح سر پشن از منتخب و صراح **فصل ثالث مثلثہ مع عین مہملہ**
ثعلب بفتح اول و سکون عین مہملہ فتح لام و باے موحده یعنی روباه از کشف و منتخب و کنز **ثعالب** بفتح اول و کسر لام روباہا جمع ثعلب **ثعلبان** بالفتح بزیاده
الف و نون یعنی روباه و در کنز ثعلبان بالضم اول سوم روباه نر **ثعبان** بالضم اول و سکون عین مہملہ و بعده باے موحده یعنی مار بزرگ و ژدہا از کنز و منتخب **ثعابین** بفتح او
و کسر باے موحده جمع آنجا نیست که یعنی اژدہا باشد **ثعلبیہ** بالفتح نام مقامست **ثعلب مصری** نام دوائی و دیگر تخفیف کرده اند چه این در اصل خصیه الثعلب و چه دوائی مذکور
بجهت نشکستن خایه روباه چون در نواحی مصر پیدا میشود بمصر منسوب کنند ظاہر لفظ ثعلب مصری با ثعلب بفتحتین نزدیک باشد بگمان آنکه گویم چون بفتحتین خصیه یکی روباه است لہذا لفظ بفتحتین
موسوم کنند جائز باشد **فصل ثالث مثلثہ مع غین معجمہ ثغر** بفتح اول و سکون غین معجمہ یعنی دندان پیش و سرحد میان ملک فرو اہلام از منتخب و لطائف **ثغور**
بضمتین و غین معجمہ یعنی سرحد یا جمع ثغر از شکرستان و خیابان و دندانہا تابع بالضم و غین معجمہ یعنی بتازیر ہان و بعضی محققان نوشته اند که چون فارسی ثاے مثلثه
این لفظ فارسی بفاست **ثغره** بضم اول و سکون غین معجمہ خاکی که میان سینه و شکم باشد و خاک زیر گلو از شرح نصاب و کنز **فصل ثالث مثلثہ مع فا ثفر** بفتحتین
و در آخر حاے مہملہ یعنی پارہ ہم بہندستان بچی گویند از شروح نصاب **فصل ثانی مثلثہ مع قاف ثقب** بالضم و بفتحتین سوراخها جمع ثقبه از صراح **ثقلت** بکسر اول
و فتح قاف استواری **ثقات** بکسر اول جمع ثقه و کسانیکه بالضم خوانند خطاست از منتخب و کنز **ثقل** بکسر اول و فتح قاف بروزن عنب گرانی و گران شدن و بکسر اول
سکون ثانی گرانی باز و به فتحتین ہر چیز نفیس نگاہداشتنی از منتخب قاموس **ثقیل** گران نام در ولیست که بعضی از ان گران علوم میشود **ثقلین** بفتحتین اول و دوم و سقو
دو گروه یعنی عالم انس و جن از کشف و کنز **ثقه** بکسر اول و فتح قاف اعتماد کردن و استوای مرد معتمد که بقول فعلش مردم اعتماد کنند از کنز و صراح و منتخب **ثقبه** بضم و فتح
سوم باسه حدیعنی سوراخ از صراح **ثقبه عنبیه** بضم اول و کسر عین و فتح نون و کسر باے موحده سوراخی سوراخ است در وسط طبقه عنبیه بسیاہ چشم مانند سوراخیکه در عنب یعنی انگور میباشد
بوقت جدا کردن آن از خوشه و آن سوراخ را که ثقبه عنبیه عبارت از انست بفارسی مردمک و بجندیل گویند **ثکلی** بالفتح و لام مفتوح زنی که فرزند او مرده باشد از منتخب **فصل ثالث مثلثہ مع لام ثلاثا** بالفتح دو باے مثلثه نام روز شنبه بزبور سوداں این روز مبارک ست از منتخب لکنه
و کشف و مزیل **ثلب** بالکسر و باے موحده شتر پیر و ثلبانه قوه پیر دندان بختیار از شرح نصاب صراح گوید ثلث بالضم بهترین سوم حصه هر چیز از منتخب و صراح و مصادر کشف نوشته اند که
ثلث بالضم یعنی سوم حصه نام خطی از خطوط ہفتگانه و آن انیست مناشیر محقق نسخ ریحان رقاع ثلث توقیع متاخران نیک خط دیگر ازین ہشت خط و گر ازین ہشت خط دیگر که ثلث نباشد تعلیق
باشد و اصلش نسخ تعلیق ست زیرا که مرکبست از خط نسخ و خط طومار و خط ثلث را ازان ثلث گویند که دران سوم حصه صول قلم باشد **ثلج** بفتح اول و سکون لام و جیم عربی
یعنی برف از کشف و منتخب و کنز **ثلم** بالفتح یعنی بریدن از لطائف **ثلثان** بالضم و حصه از جمله سه حصه **ثلاثه غسالیه** بفتح اول و فتح غین و سین مہمله مشدد و سه یا له شراب که توشه

گویند و آن شونیز و فواشونیز به کثافت بدن و غلیظ گردورت لبنیات باشد از کشف و مدار و مویز مثلثه بالضم و تشدید یا لام یعنی گرده مردم انتخب کنز فصل ثالث مشتمل بر میم مع ثا مثلثه مع میم ثمرات بالفتحتین میوه‌ها و این جمع ثمرة است ثمد بالفتح آن کسر میم آن اندکی از شروع و نصاب و انتخب و کنز و در صراح بر آنها همین معنی بالفتحتین ثمست ثمو بالفتح اول و ضم میم نام خصیت از نسل نوح علیه السلام بچار واسطه یعنی شود کرامت حضرت صالح پیغمبر ثمود منسوب بثمود اند و ثمود نام قوم حضرت صالح است که ایشان را ناقه حضرت صالح رایی کردند بشتر آن ناقه بسیار لطایف و کنز بفتحتین میوه بار دار درخت و مال زر و فرزند از انتخب ثمار بکسر میوه‌ها و این جمع ثمرت بضمتین میوه دارد ثم بالضم و تشدید میم مفتوح یعنی پس باز و بالفتح و ضم مشدد مفتوح یعنی بجا ثمن بالفتحتین یعنی قیمت و بالضم و بفتحتین هشتم حصه چیزی از قاموس و منتخب و کنز ثمانین بفتح اول و کسر ثون یعنی هشتاد از منتخب ثمین بفتح گران قیمت ثمینه چیز گران قیمت ثمره صاحب قاموس و صراح نوشته اند که بفتحتین و سکون میم و دیگر آنکه جمع این ثمار بالکسر ثمرات بر کات نامیم دراست ثمانیه بفتح اول و کسر ثون یعنی هشت که عدد معهود است از کنز و منتخب فصل ثانی مثلثه مع نون ثنی یا بفتح یعنی دو از بالا و دو از زیر از منتخب و بالضم صفت ثنا ربالفتح ستایش و از منتخب ثنائی بفتح اول یعنی لفظ دو و خود دو ان ثنائی هر دو را ندانی ثنی بفتح اول و کسر ثون و تشدید تحتانی یعنی یگانه و دو سیندیک در سال سوم باشد و شش سال الا ربع شرح نصاب و منتخب و کنز یگانه و دو سیندیک در سال سوم نماده باشد و شش سال که یاد شش سوم نماده باشد فصل ثالث مشتمل مع واو ثواب یعنی مزد و جزا خیر در آخرت از منتخب ثوب بالفتح جامه لباس ثواق بفتح اول و کسر ثالث یعنی روشنی داده و امع ثوابت بفتح اول و کسر سیم جمع ثابت یعنی ستاره گان بر جمع که حرکت بذات خود نداشته باشد سوای این سبعه سیاره اگر چه بحرکت فلک اطلس حرکت دارند ثابت مطلق گاو و بقر عام است خواه نر خواه ماده و خواه بچه و خواه پیر و خواه جوان و نیز ثابت گاو ماده را گویند ثابت گاو نر را گویند ثابت گاو ماده را گویند ثابت گاو نر را گویند ثابت گاو ماده را گویند ثابت گاو نر را گویند

ودنای بمعنی شهر بیشه از ترکستان جاموس آخر سین مهمله معروف گاومیش که مخفف گاومیش ستار رساله معربات دربین یا مردم این زمانه بجیم تلفظ کنند و
تبدیل ماده را گاومش خوانند چنانکه اصل جالینوس نام حکیمست دانامعرب گالینوس کرده اند و معنی جاموس نام آهوی است که بوادمه دایه باشد از رساله معرب جاموس
از غلبه باشد جالش شیشه و نشاننده جاش بکسین بجوده غله انبار هر چیز از شروح نصاب و بر بان لغات ترک بجیم فارسیست و اصح بمین جاخظ بر
سجع نام عالمی مشهور و انکه مدتها بچشم او بیرون آمده باشد از منتخب جایع گرسنه از منتخب جامع بمعنی مسجدیکه در آن جمعه گذارند جاناع بتاء فوقانی بعین مهمله لفظ کرم
بتنی طویله خیمه یا در ریشه از سراج جاف بتشدید فا بمعنی خشک از شرح نصاب جالیق بقاف بمعنی تلمیذ لقب مبتدیان سپاهیان بلاد اسلام و افریدست بطریق اطلاق کل بر جزو و بعد از
جالیق مطران است و بعد از ان مقف و بعد از ان قس و بعد از ان شماس از منتخب جامه خون بواو مجهول گیاهی ست بقدر یک میان آب ایستاده و پیدا میشود و بهندی کائی گویند
جامغول بفتین سیه و اد و مجهول بمعنی حرامزاده و شریر از لطائف جاعل یکعین مهمله گردانده و پیدا کننده و سازنده جاجم بکیم و جیم دوم آواز و خش و گلین لفظ ترکیست
از برهان جام پیاله شراب خرچی ری و ولایتیست از خراسان مولد عبد الرحمن جامی بفتح میم تا آخر سنه بهفت تا از هر چیز و شیشه ئی خام از بهار عجم و سراج جازم بکسر زا بوزن قلم کننده
و ساکن کننده و در ترکی بمعنی بستوا کننده از منتخب جام جم بفتح جیم بر وزن دام نام آئینه ئیست که در آن هفت اقلیم را میبینند و گویند که آنرا جمشید ساخته از منتخب جابر آنکه خالی کردن روی
تعلیم آخر انتظار مدن مصطلحات جارداون مناسب کردن از مصطلحات جام خالی داون امتحان کردن مناسبی موش مست از مصطلحات جاباق دونی بدو نون فارسی
جاکرم کردن کنایه از قرار گرفتن در جائی و دیر آمدن از جهانگیری و سراج جانشین بفتح قائم مقام جامه گندشتن دون با سلامیان از بهار عجم از مصطلحات جاجین بضم جیم
شدگان هلاک شدگان و بر جا ماندگان از منتخب جان تشدید نون لفظیست مجازی بمعنی ذات و حقیقت و بمعنی روح و بمعنی نفس و بمعنی توانائی و بمعنی دل و بمعنی جگر و بمعنی
جانور و بمعنی عقل و بمعنی زندگانی و بمعنی خون و بمعنی خلق و بمعنی خوی و بمعنی آرزو و بمعنی آتش و بمعنی تیر از آنکه خلقت جان بر بنیاد آتش بوده و نوعی از آن پنداشته بهمین سبب اسمهای
از برهان عیرن جامه سرخ پوشیدن سلطان و غضب فرمودن سلطان از مصطلحات جامه کن بفتح کاف و عربی جامه خانه حمام از لطائف جان میان شتر
کنایه از نهایت مرحله از مصطلحات جاهم جهان بین عبارت از جام کیخسرو که احوال خبیه و شر عالم از آن معلوم میشد جانمانی بضم جان و الف و نون و آخر الف مجهول و بیاء
از رساله عبد الواسع جاوان رومی بمعنی تریاق و نوشدار و از برهان سراج جادو بمعنی ساحر و هر سه مرد آمده و خان زند و سراج نوشته که جادو مشتق نوشته که جاده و ساحر و جادو
جایاست بمعنی سحر ست و عوام جادو سحر را گویند و ساحر را جادوگر گویند غلط است مولف گوید که زبان اهل واقع در تکلم قدیما و حدیثا بمعنی ساحر است و تکلم سحر بمعنی تسخیر
و فیضی و ثناء ان متاخرین یاران جادو بمعنی سحر و جادوگر بمعنی ساحر پیش از انست که تعداد توانند کرد و این تغلیط ان هر دو لفظ بر سبیل اطلاق درست نباشد و از نجاست که در
جادو بمعنی سحر سلوک در آمده جام جم و جام کیخسرو و مناسبت جام بجمشید انست که جمشید جام را اختراع نموده و کیخسرو ساخته و در تعلیم خطوط هندسی چنانچه از خطوط رقوم
و دوائر مصطلاب تقاویم کواکب غیره معلوم نمایند همین او از جام حوادث روزگار معلوم میکرده چنانچه در کتب تواریخ مسطورست و نیز جام جم نام کتابیست جاراللہ نام
عالمی اجل که صاحب تفسیر کشاف ست سالک بهر مختر جاذبه قوتیست که در اعضا موجود است تا بانچه مناسب و مفید باشد جذب کند یعنی بکشد جاروب بمعنی آنچه بدان خاک و غیره را
از برهان جانه نامه کیست از افضاء و در فارسی جان زیادت تا جارحه بکسر سه مهمله و بعد و حا مهمله بمعنی آلت چیزیکه بدان چیز دیگر کنند چنانکه کارد آلت بریدن است و
و کنز جانه بضم دال و نون مطی ستیم که بدان علامت صحیح مقرر کرده اند از مولد الکشف و الطائف و در مصطلحات نوشته که جانه بمعنی صله و انعام و باصطلاح اهل فرغونه
که بر سر اعداد بعد مقابله صحیح کنند و آنرا علامت صحت خوانند جاریه بحرف چهارم با تحتانی بمعنی کشتی و بمعنی آفتاب بمعنی کرکس و مختصر و آب روان جمع آن جاریات بجیم میانی
از مولد الکشف و منتخب جامه خت یوشیدنی و گستردنی و صحرا و بیابان و سراب و بمعنی اخیر مزید علیه جام ست از بهار عجم جاده بتشدید دال لفظ عربیست بمعنی راه و بر یک حالت گذرنده
از آمد و رفت مردم پدید آید و در فارسی بتخفیف دال مستعمل ست از کنز و چراغ هدایت چاله چوالی چند بهم کنند و بگیرند و مشکی چند بر بالا کرده و بریسمان تعبیه کردن و بر آن نشسته
از دریا عبور کنند از شیدی و بیان جارچی ترکی نقیب منادی کننده از مصطلحات جام عالی پیام بسیار کلان جام فرغونی فرغونی را جامی و از زجاج

آهو از مجلس بد و می اورد از شرح خاقانی **جانی** بمعنی گل جانی جوهی **جانی** منسوب بجان کہ بمعنی روح و حیات پس معنی لفظ فارسیت و نیز صیغہ اسم فاعل بمعنی نگاہ دارنده از نهایت کہ بمعنی گناہ و تقصیر باشد و هم منسوب بجان کہ پدر پریان جنات بود و اگرچہ یا بمعنی نون جان مشدد است مگر فارسیان مخفف خوانند و درین هر دو صورت لفظ **جانی** عربیست **جالی** جلا دهنده و زداینده کدورت و مصفا و روشن کننده **جامگی** بکاف فارسی روزینه و وظیفه و جامه کهنه و مانند آن کہ بسپاهی جامه بدهند و در دیگ درحمام بافتاده بعد از نوشیدن شراب کشف و بهار عجم و رشیدی و مدار و در سراج نوشته کہ جامگی بفتح میم راتبه و وظیفه و این مرکبست از جامه و کلمه گی کہ بکاف فارسی برای نسبت است جامگی در اصل بمعنی جامه باشد بعد ازان بجای بمعنی خراج کہ بنوکر و غلام و هندو شهرت گرفته **جادو** ولی سحر و ساحر **جار** بر کے بفتح باهی موحده نام شرح شافیه طیبی نسبت است بجار بر کہ شهریست و لفظ جار بر دو معرب جاپر دست کہ جیم فارسی و با فارسیست و کسانیکہ جاربر با خوانند خطاست از مؤید **جانی** جفاکننده و جور کننده

فصل جیم عربی مع باے موحده جبا بالفتح جیم و فتح باهی موحده پیاله خود را بدیگری تواضع کردن از مصطلحات و چراغ هدایت **جبر** از زدے باے فوقانی **جبت** بالفتح جبت بالضم بت شدید باے موحده بمعنی چاه **جبت** بالکسر و در آخر تاے فوقانی بمعنی بت و کاهن و ساحر و سحر و هر چه غیر خدا پرستیده شود از منتخب **جبروت** بفتحتین غلبت و بزرگی و تکبر و اصطلاح سالکان عالم عظمت و جلال اسماء صفات الهی و مرتبه وحدت را گویند کہ حقیقت محمدیست و تعلق بمرتبه صفات دارد از منتخب مدار و کشف **جبایت** بکسر اول و چهارم یا تحتانی گرد کردن مال خراجه از منتخب **جبال** بضم اول جمع جاے است کہ بمعنی گرد کننده مال خراجست **جبال** ارسیات بکسرین مهملتین کوهاے بلند و استوار از لطائف **جبل الرحمة** کوهیست میان عرفات **جبلت** بکسرتین و لام شدد مفتوح آفرینش از صراح و مؤید و کشف و کنز **جبائر** بالفتح اول و کسر سوم کہ حرف چهارم مست جمع جبیره و آن چوبهاے کوچک باشد کہ بر عضو شکسته بندند از صراح **جبر** بالفتح و سکون باے موحده شکسته را بستن و نیکو کردن حال کسی را بزور بر کارے داشتن کذا فی المنتخب **جبرئیل** کنایه از آفتاب بمستان رشیدی **جبل** بالفتحتین کوه **جبال** بکسر اول کوهها **جبین** بفتح اول و کسر سوم جبیهه پیشانی لفظ عربیست و بکسر خطاست از مدار و کشف و منتخب **جبین** بفتحتین و بضم اول و سکون ثانی نیز و بسکون ثالث آب شیر حد کند و ما لهین آنست کہ بعد از جد اگردن سفید شیر باقی ماند و آن اگر از میر باشد در بعضی امراض کار بند عوام از نافع فید مال جوین گویند و بضم اول و سکون باے موحده بمعنی غزول یعنی ترسیدن از جنگ از مدار و شروح نصاب و بحر الجواهر و قاموس **جبان** بالفتح بمعنی بزدل و غزول بمعنی ضد بهادر و شجاع از کشف و قاموس بالفتح اول و تشدید دوم بمعنی صحرا و بیابان از لطائف **جبا کردن** بالفتح واو بیاے تحتانی خوردن بجرعه از زدے تواضع **جبا** بالفتح و مصطلحات **جباه** بکسر اول پیشانی ها و این جمع جبهه است کہ بمعنی پیشانی شد **جبلة** بالضم کوهان شتر از انکہ جبر و مقابله علت از فنون حساب **جبان** بسیار از مجهولات عدد به زیادت کردن و کم کردن عدد در سیاق مطلوب جبر در اصطلاح این علم بمعنی زیاده کردن ست و مقابله بمعنی کم کردن و طرح کردن **جبیرة** بالفتح جبر و جیم و سکون باے موحده اول و فتح ثانی بمعنی شکستگی بمعنی معده از شروح نصاب و در کنز بضم هر دو جیم **جبین** گرفته تر شده از مصطلحات **جبریه** بفتحتین جماعت کہ میگویند بنده را در کار اختیار نیست و بسکون باے موحده خطا از منتخب **جبانه** بالفتح و تشدید دوم تا و بعد الف نون بمعنی صحرا و دست از منتخب و در کنز جبهه بالفتح پیشانی و منزل سوم از منازل قمر و آن چهار ستاره اند کہ بپیشانی برج اسد واقع شده از کشف و بحر الجواهر **جبل** بکسرتین و لام مشدد نیز بکسر و با فارسیست و کسانیکہ جاربر با خوانند خطاست از مؤید **جبلی** بالفتحتین منسوب بجبل کہ کوه است و بسکون باے موحده خطاست از کشف

فصل جیم عربی مع تاے مثلثه جثا بالفتح و تشدید دوم تا مثلثه از بن کندن از منتخب **جثمان** بالضم بدن و تن از صراح و شروح نصاب **جثه** تشدید دوم تا مثلثه بدن و تن مردم وغیره از منتخب

فصل جیم عربی مع حاے مهمله جحد بالفتح و بفتحتین انکار کردن بدستگی از منتخب **جحود** بالضمتین دیده و دانسته انکار کردن از صراح و منتخب **جحش** بالفتح بچه خر و بچه اسب و نام مخاز از منتخب **جحرش** بالفتح جیم و سوم و کسر راے مهمله زن بد زبان و بد گفتار و حراح بالکسر و حراحیم بالکسر و تشدید دوم و فتح حاے مهمله و ضم جیم و کسر حاے مهمله مخفف جحرش نام

فصل جیم عربی مع حاے مجمه جحیم بضم جیم و سکون حاے مجمه و فتح دال مهمله و ضم آن نیز باختلاف قولین و باے موحده نوعی از تخم کرسنه رنگ و دوا بار باشد بهار و غیره از ابن بیطار **فصل جیم عربی مع دال مهمله جدت** بالکسر و تشدید دال نوشدن و تازگی و نوی از شروح نصاب **جدث** بکسرتین و ثالث ساکن گور جدید یا هر گور که نو باشد و جدید بزیادت باے تحتانی علطست نام مجرا از نوزده بحر از بحور سبعه چرا کرا این بحر نوپدید آورده شده است و مستعمل این بحر مفروست فعلاتن فعلاتن مفاعلن جدد بالفتحتین هر دو دال مهمله بمعنی زمین

همو از تشدید ح نصاب آنست و بفتحتین یعنی با همه جمع جده از منتخب و گنز جد بالفتح بمعنی بخت و نصیب و بزرگی و تونگری و پدر پدر و مادر و بالکسر بمعنی کوشش و صفر از گنز و منتخب و صراح و کشف و لطائف جدار بالکسر اول دیوار از لطائف و صراح جدر بالفتح و ضم اول و سکون ثانی دیوار و بفتحتین جمع جدار که بمعنی دیوارست و فتحتین نشان گنج پنهان و آبادی برآمدن از صراح و غیره جدوار بالفتح بمعنی خط و طی شکل سیاه رنگ بهندی تربسی گویند جدیر بروزن فقیر بمعنی لاغر و نزار از گنز و صراح جدر بالکسر ناخن گاو نر و ماده از صراح و غیره و بالکسر بمعنی کوشش و رنج یعنی کوشش اسب بازی یعنی چون بکوشش اسب بازی گیرد جدع بالفتح بینی دو نیمه شدن و بریدن و بکندن از منتخب جدا بالکسر جنگ و خصومت کردن از صراح و بفتحتین بمعنی جنگ و پیکار و بلغظ واحد مستعمل از همه جمع جدول بالفتح بمعنی مهر و نهست شباهت مجاز بمعنی خطوط سنگ و غیره که گرد نخشند جدا اول بالفتح اول و کسر او جمع جدل بمعنی خطوط و انها جدران بالضم و بالفتح از صراح و بالضم از منتخب و صراح جدیدان بالفتح نزدیک شب از منتخب و صاح جده بالضم و دال مهمله مشدده مفتوح و در آخر نام شهریست بکنار بحر مکه از صراح و مولده کشف و فرهنگ و صاحب منتخب گوید بالکسر و بالفتح بمعنی مادر و پدر جد بالکسر و سکون ثانی و ای مهمله بمعنی سعود نوعی از آبله کبیر از نام الطفال پدید آید از لقاء جیم گوید از بحر الجواهر و منتخب در صراح بضم اول و فتح ثانی و بفتحتین هم آورده جدی بالفتح اول و سکون ثانی بمعنی غاله و نام برجیست از برج و اسمان و ستاره ایست نزدیک قطب شمالی که بعرف آن ستاره را قطب گویند و اهل ریاضی این ستاره را بجهت امتیاز از برج جدی بضم جیم دال و تشدید یا می تحتانی خوانند از منتخب و فارسیان بی تشدید یا نیز آرند فصل جیم مع ذال معجمه جذر بالفتح و بالکسر و سکون ثانی اصل هر چیز و از بیخ بر کندن از صراح و منتخب و باصطلاح علم حساب جذر بمعنی عددیکه چون در نفس خود ضرب کنند عددی دیگر حاصل آید و آنچه بعد از ضرب حاصل آید آنرا مجذور گویند و جذر با عتبار اضافت بمجذور خود و قسم آنست یکی جذر منطق یعنی جذر عددی منطق و دیگر جذر اصم یعنی جذر عدد اصم پس جذر منطق آنست که چون عدد سالم از نفس خود ضرب کنند عددی دیگر سالم پدید آید چنانچه عدد شش چون سه را در سه ضرب کنند حاصل شود نه پس جذر عدد نه سالم است و جذر چهار چون چهار را در چهار ضرب کنند شانزده حاصل شود پس جذر شانزده چهار است و مثال عدد منطق اندر کسر آنست که چون عدد کسر را در نفس خود ضرب کنند عدد سالم حاصل شود یکه چون عدد کسر را مجذور فرض کنند جذر آن عدد سالم هم تواند بود مگر آنکه کسر مذکور واقع باشد عدد دوازده را گر بر آن جذر بخواهند عدد سالم ندارد اصم و آن چنانست که

یعنی ملزم کشف و تنبیه بحر الجواهر جریده قاصده و جاسوس الطائف جراد بفتح اول کسر سوم که حرف چهارم ست یعنی دفتر اجرد بفتح اول و ثانی و تشدید راء و عاطفه فتحه
میم و تشدید دال یعنی قبض و بسط جزر بمعنی کشیدن و مد بمعنی دراز کردن یعنی فراهم کردن و پس ساختن چنانچه امواج بحر محیط را حالت و تحقیق آنست که بجای جزر و مد لفظ
جزر و مد صحیحست جزر بفتح جیم و سکون زاء و جزر آخر اسم علم یعنی باز گشتن آب دریا و کم شدن آن بر این خلاف المد ست چنانکه در قاموس صراح و منتخب مسطورست
جریر بفتح و هر دو راء معلم بروزن فعیل نام شاعر عظیم الشان از شعرای عرب از تواریخ ابن خلکان و کشف و لطائف جزر بفتحتین و بر نفعار و بر نغار بضم اول و ثانی و سکون نون
و غین معجمه فوج جانب دست چپ لشکر و رو جنگ و لفظ دیگر یعنی بر نغار بضم اول و ثانی فوج جانب دست راست بادشاه در روز جنگ این هر دو لفظ ترکیست از لغات
ترکی جرار بالفتح و تشدید راء معلم اول بسیکه خود کشند و لشکر بسیار و انبوه کرا از بسیاری مردم آهسته روند از سر دره کشف و منتخب و برهان کنز جرجر بالفتح و تشدید
کشیدن بن کوه گناه کردن و حرکت ریزه و سوراخ جره از منتخب و در فارسی جره بالفتح نگاه فیکر در زمین شده و مجازاً بمعنی لقب کوچک سلاّت بالضم زین پوش اسب و بهار عجم جرار
بضم اول و آخر راء عجمه بمعنی تیغ و شمشیر برهان از شروح نصاب و کنز جرز بفتحتین در آخر ای معجمه زمین بی گیاه از شروح نصاب و کنه جرس بالکسر و بالفتح و سکون ثانی بمعنی آواز
مزم چون آواز نگاه مناسب بیخ بود او اجرس بفتحتین گفتند از شروح نصاب و بهار عجم نوشته که جرس بفتحتین و ثانی ظاهر که بال جیم جیس بکسر اول و جیم پروزن
ادریس نام پیغمبر ست که بانواع عقوبت او را میکشته و باز بامر الهی زنده میشد و مدت خلافت میکرد از منتخب جریش بشین معجمه بروزن فعیل بمعنی بنبو که بهسکه دیلها گویند
از شروح نصاب جرف بفتحتین سکانیکه آنرا سیل کنده باشد از کنز و صراح و در منتخب بمعنی بگیر نوشته جرک بالفتح اول و سکون دوم و کاف فارسی حاقه معرکه نشستگی پیران جراحات عجز
جرثقیل بضم جیم و تشدید راء که بکسر ست بکسر اضافت نام علیست که در قواعد کشید و بر داشتن بار های گران مندرج ست چنانچه گردون بار انبهرت دارد و بهمین گاری چنگر گویند
یکی از قبله اقسام جر جریست جرجر بالضم بمعنی گناه و بالکسر بمعنی جثه و تن و اطلاق این لفظ بر حلویات و سفلیات هر دو آید چون جرم کوه و جرم خاک و جرم قمر و جرم شمس و الناء تکاثر
این جماد را باشد از بهار عجم و در سراج نوشته که جرم بالکسر بمعنی جسمیت و اکثر اطلاق این لفظ بر فلکیات و معدنیات باشد و گاهی بر جوهر غیر متحیوان مجموع جسم حیوان الفتحین گویند بر دو جانور مجتمع
جرام بکسر اول و تشدید راء که حرف چهارم ست بمعنی گناهها و خطاها و این جمع جریمه ست که بمعنی گناه و خطا باشد جریم بر بیده از منتخب شاخ گلشتی بمعنی جرانه هم نوشته ست جرین بالضم
جایگیر خر ماشک الکندن از منتخب و صراح جریان بالفتحتین رود آب و غیره از کشف و بهار عجم و در خیابان نوشته که در وقت بسکون ثانی نیز مستعمل ست جرمه بالفتح اول و سکون ثانی
نقره جنگ معلم و بیان بعضی کتب بمعنی سبز جنگ نوشته اند جریره بالفتح و تشدید یاء تحتانی و بکسر راء آنشکه گران دلو یعنی از کثرت گرم که بر زمین مکشان میرود و در زمین آهوار بسیار پیدا شود
گرد یکه گرد خون از هر زخم بیرون آن میشود و گاه بسیار از نمیه از منتخب جریه بالضم و راء معلم شده بمعنی دلیر و شجاع و بمعنی سپک بران سوار شونده و بمعنی نر فحل مطلقاً و بمعنی نر بار مخصوصاً بمعنی
شرت و باز ماندن و پشت و پیت بانیه که چادر کم شکار و ضعیف بسیار باشد بانیخه یکیست از بهار عجم و مادر بران و بهانگیری سراج و شیخ و جره بالکسر جرم و الشدید مدد بانیخه بمعنی اقتدار و اعوان
چیا پایان گیاه خوار از معده بیرون آرد و با منخ بینند بهسه جگال گویند و با بنیخه غربیست از شروح نصاب جریده بمعنی تمده بمعنی شاخ درخت یا برگ بمعنی افتریست
از منتخب و برهان و خان آرزو در سراج نوشته که جریده بمعنی دفتر مرتبط نیست که عربیست یا فارسی جره بالفتح بمعنی رنگ که سیاه باشد و بمعنی سپاه سرخ رنگ نیز آمده از برهان جره بضم
دولت جیم بکسر اول و تشدید یاء بالضم آن مقدار چیزی که یکبار در یکدرم نوشیده شود از منتخب جریکه بالفتح و کاف فارسی مفتوح صفت کشیدن از انبوه مردم و نوعی از شکار کردن
که چند دام گرد و صید حلقه بسته میگیرند از بهار عجم و بران و بالکسر خطاست و این لفظ ترکیست جریمانه بالضم انچه از گنهکار گیرند و جریمانه که شهرت دارد درست نیست از بهار عجم جریمه
بالفتح اول که گناه بمعنی گناه از منتخب و صراح جری بفتح اول و کسر ثانی بمعنی دلیر از لطائف و بفتح اول و سکون ثانی بمعنی وکیل و رسول و بکسر اول و فتح ثانی و الف مقصور بمعنی ظیفه و راتبه
از لطائف جزء بکسر اول و فتح ثانی مشترک معنوی که نام جامه ست معروف فصل چیم مع راء بجمه جزو الاخری چیزیست که از کمال خردی و باریکی قابل آن نباشد که آنرا دو جایا
اجزا تقسیم نوانمود و متکلمین قابل تقسیم آن نیستند و حکما تقسیم آن بتوهمات ثابت میکنند جز الله بفتحتین بمعنی آسودگی و خوبی و بزرگی و تمام شدن الکشف و صراح و منتخب و کنز جزر بالفتح
بر هلد مشترک است و میوه باز گردون اندوخت و باز گشتن آب دریا و کم شدن این خلاف ست بفتحتین نزد کوفیان بصورت معرکه نست و صراح و منتخب و قاموس جزالجیم جزیره و نام جزع

جنگ و آن بند قبای کلان باشد جبر بالضم قسمی ست از جامه بریشمی و گاهی بمعنی اجبار و جبری می آید در صورت مخفف جبروست که لفظ عربی باشد و در عبارت عربی همزه ضائعه و در عبارت فارسی دون همزه مگر در عبارت عربی این همزه اگر مضموم باشد بصورت واو نویسند چنانکه اجوز که اگر مکسور باشد بصورت یا نویسند چنانکه مررت الی جبرک و اگر مفتوح باشد بصورت الف نویسند چنانکه رائت جزاک و در عبارت فارسی که لفظ جزبدون همزه واو نویسند چون آنرا اضافت نمایند بجای همزه واو نویسند چنانکه گویند جزو بدرست لفظ جزو بدون واو کلمه فارسیست و هم جایز لفظ غیر است اگر چند که مراد ف لفظ غیر ست مگر بخلاف لفظ غیر که بی الا اضافت باشد یعنی بلکه که علامت اضافت مستعمل نمیشود چنانچه نظامی فرماید مصرعه جز آن کز سخن بر نشانم گلی این از تحقیقات صاحبها رعجم و غیر الله میچ ست جرع بفتحتین ناشکیبائی و فتح اول و سکون ثانی بمعنی مهره سیمین که سفید و سیاه باشد و گاهی از لفظ جزع چشم مراد دارند باعتبار سفیدی و سیاهی از منتخب و مدار بحر الجواهر و گوهر جزر آنرا جزیره گویند و بجمع جزیره جزایر و از منتخب و صراح بر میاید که جزیره بالفتح بریدن میم خشک و سبط و سخن درست و محکم و غیر بسیار عطاء و انعامی و درست رائی و آواز کبوتر و بفتحتین زمینی که میان آب شور که از پیرامون آن برداشته باشند و صراح جزم بالفتح بریدن ساکن دن حرف و اوغیری که از زبان برنگردد و بمعنی یقین نیز آمده از منتخب جزیره محکم و بسیار جزیده بالضم نابینا از شرح سکندر نامه جزو رسی بضم اول کفایت اندیشی و دخل فصل جیم مع سین مهمله جسارت بفتح دلیری از منتخب و شارح فاضل نوشته که جسارت بمعنی تجاوز و زوگفته شده ست لهذا اهل اجسر گویند که بران تجاوز واقع میشود چون در دلیری تجاوز از حد میشود لهذا دلیری را جسارت گفتند جسد بفتحتین تن یعنی گویند که خاص جسم آدمی را گویند از شرح نصاب جسر بفتح اول و سکون ثانی پل که بر رود و انهار بندند از صراح جسته کلاغ بالفتح درزشتی که کشتی گیران یکبار انجفته گاه گذاشته بزور یک پا مثل کلاغ از جای بجای برجهند از مصطلحات جسک بالفتح درد و رنج و بلا از برهان لطائف جسته رگ بالفتح خبر دادن از لطائف جسم اسم عام ست از هر چیز که طول و طویل عمق دارد و در جسم و جرم تفاوتیست مگر آنکه استعمال جسم در چیزهای کثیف ست و استعمال جرم در چیزهای لطیف و انیم کلیه بنیت جسیم فربه و صاحب جسم جسیم تعلیمی مقدار که بر آن انواع عرض و عمق باشد فصل جیم مع شین معجمه جشبا بالضم یعنی آبوغ از منتخب جشب بفتح اول و کسر ثانی و های موحده و طعام سخت یعنی نان بی نا مخورش از منتخب و شروح نضاجش بالفتح و فتحتین و شکستن از صراح جشیش بر وزن شین معجمه بر وزن فعیل یعنی بغور خوابیده باشد خواه خشک بهمد دلیا گویند از شروح نضاجش بفتح اول و سکون ثانی و نون بمجلس شادی و بمعنی خوشی و کامرانی از جهانگیری و کشف جشن سده بفتح سین مهمله و فتح دال نام جشنی که بروز دهم بهمن ماه کنند از برهان فصل جیم مع صاد مهمله جصل بالفتح و تشدید صاد معرب گچ که چونه عمارت باشد و بالکسر نیز آمده از منتخب فصل جیم مع عین مهمله جعد بالفتح موی سر و بالضم خطاست از منتخب و سرور و مؤید و صراح و کشف جعفر بفتح اول و ثالث بمعنی جوی خرد و پدر قبیله از نبی عامر و نام مرد از صراح و منتخب و نیز نام مرد که آنرا جعفر برمکی گویند و نزد بعضے نام کیسا گر و نام برادر عم زاده رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم که ایشانرا جعفر طیار گویند زیرا که بعد شهادت حضرتش ایشانرا بال و پر داده بود که در باغات عالم بپرواز میکنند جعاشیش بفتح اول و هر دو شین معجمه بمعنی گدایان از لطائف جمع جعشوش و در صراح جعشوش بمعنی مرد بست روست جعل بالضم و اول فتح ثانی جانور لیست سیاه پر دار مشابه بزنبور که در سرگین و نباتات پیدا میشود و بفتح اول و سکون ثانی بمعنی گردیدن و گردانیدن از منتخب و کشف و لطائف و در اصطلاح نقش چیزیکه بران سوراخ باشد اصل جعبه بر وزن کعبه بمعنی ترکش از بهار عجم و منتخب و کشف جعده ساده باصطلاح عوام و موسیقی عبارت از ساده خوانی و جعد پر خم و پیچ مجمله کنایه از مبالغه در تحیر دلا و نیز از شرح خاقانی جعفر گلی ست زرد رنگ و مجازا بمعنی مطلق رنگ زرد و در بهار عجم جعفری نوعی از صد برگ جعلی بالفتح چیز نقلی را گویند که شل چیز اصلی باشد جعفر مکانام وزیر هارون رشید فصل جیم مع عین معجمه جغ بضم چوبی که بر گردن گاو قدیمی بندند جو اگویند و بالفتح چوبیکه در جغرات گردانند تا روغن برآید از برهان و سه آذر و شرح نضاجغرافیان بضم و حرف پنجم خوانند گان علم جغرافیه یعنی دانندگان علم مساحت ارض و اشکال اقالیم و ربع مسکون جغله بالکسر و بالضم امرد و ساده و از مصطلحات و در لغات ترکی مرد قلاش فصل جیم مع فا جفا بالفتح و بی همزه بمعنی ستم و بالضم و للد خاشاک سیل و چرک زر و نقره از لطائف و منتخب و در بهار عجم نوشته که جفا بمعنی ستم بلفظ کردن و زدن و رفتن و آمدن و گفتن و کشیدن و بردن و دیدن و جستن و گستردن مستعمل ست جفان کالجواب بکسر جیم و بکسر نون

جیم بالفتح ثانی و کسر سیم ساکن بزرگ پیچ موضع جیفت بالضم ضد طاق شده زمین شوره هر شوره و بدبو و بمعنی مردار و گاو و گوساله و شتر و غیر آن و بفتح اول و ثانی و سکون سیم بمعنی ترکش و خرمن و بکسر اول و سکون ثانی و فتح سیم بمعنی تیر و بفتح اول و سکون ثانی و کسر سیم بمعنی ترکش و خرمن جیفر بفتح اول و سکون ثانی و فتح سیم بمعنی چشم و نام شمشیر و بانمعنی الکسر آمده و از اسماء منتخب قاموس جیفان بالکسر مهمانی زگر شاخها ربع جیفه از لطائف و صراح جیفه بالفتح مردار و گوسفند مرده و گاو مرده و بمعنی هر مرده و هر چیز مردار و بمعنی هر چیز بد و ناپسند و حرف سست و ناتوان و لاغر اسپ خر پیر و پا انداز و از شیشه و بمعنی چاه و گوه و سوراخ از لطائف و بمعنی سیرین و کفل آدمی و از سراج و چراغ هدایه و بالفتح بمعنی خیمه و بمعنی خیمه فارسی نیز آمده و از برهان فصل جیم مع قاف جق جق بالفتح هر دو جیم شور و غوغای مردم و بمعنی از مطلقات فصل جیم مع کاف عربی و فارسی جگر بندیچ بضم اول و ثانی و فتح سیم و سکون نون و فتح دال و کاف فارسی و فتح یای تحتانی و سکون چیم فارسی نیز آمده و از برهان جگر بفتحتین جیم و کاف هر دو عربی مفرس لفظ کبد است که اصالتاً جگر است و بمعنی آن آماس و تنه غبار گرفت غلیظ مقرب و دلیر و بکسر اول و فتح کاف فارسی غصه معروف و کاهی مجازاً بمعنی رنج و غم و خصومت و حسد و امثال ذلک آید از سراج اللغات و بهار عجم جگر بندیچ بکسر اول و ثانی و فتح سیم و سکون نون و فتح دال و کاف فارسی بمعنی غصه معروف و کاهی مجازاً بمعنی رنج و غم و خصومت و حسد و امثال ذلک آید از سراج اللغات و بهار عجم جگر بند بکسر اول و ثانی و فتح سیم و سکون نون و فتح دال و کاف فارسی بمعنی غصه معروف و کاهی مجازاً بمعنی رنج و غم و خصومت و حسد و امثال ذلک آید از سراج اللغات و بهار عجم جگر بندیر

شمشیر زدن یکدیگر انوشته از خیابان لیپانچ در عرف بمعنی سیاست کردن خونیان و مجرمان را بشمشیر قتل میکنند مطلق حرام باشد جلو و بضم جیم و میم سنگ تخت آب جلنار بضم و تشدید لام معرب گلنار از قاموس و رسالهٔ معرب جلو بزیر کسر اول فتح ثانی بمعنی سبک عنان و جلد و شتاب چه جلو بمعنی عنان است بنهاد عجم جلیس مشهور و منتخب جلو بر وزن شستن از منتخب بعض محققین نوشته اند که جلوشستن کسیکه خواهد باسامجد باشد قحو شستن کسیکه استاد باشد جلف بالفتح بریدن و بر کندن و بالکسر جفا کننده و خم تهی و حیوان پوست کنده شده و شخم دریدن هر چه میان تهی باشد از منتخب و صراح جلق بفتحتین مشت زدن شهوت از ال کردن و این پیش از ادخال و این سبق ملق بمعنی چرب زبانی کردن و تملق بمعنی چاپلوسی کردن و ملق بمعنی مکر و حیله و فریب و ملق بمعنی چیزی که در کف دست مالند و ملق بمعنی چیزی که بدان چیزی را صاف کنند و ملق بمعنی چیزی که بدان چیزی را صاف کنند و ملق بمعنی چیزی که بدان چیزی را صاف کن

ستع گوسپند و آنرا و جیوان و امثال آن باشد سکندر مراد است و اگر بجام و شراب بزم و نوروز و امثال آن باشد جمشید یا دشاهرا و بایه کرد از کشف و مید جمهور بضم یعنی گروه و بفتح چنانکه مشهور شده خطاست بچنین بر اسم کسیرین وزن آید بالضم باشد چنانچه بستور و زنبور و بصفور و صندوق و شلهم و مفتوح یعنی لیم بالفتح است و نزد بعضے صفوه بمعنی جمعیت از مزیل کشف و مدار جماعه دار انچه در عوام بعید از مشهور شده از صحت خیلی بعید باشد از بهار عجم جم غفیر بالفتح و میم مشدد یعنی جمع عام و جماعت کثیر یعنی جم گروه است و غفیر بغین معجمه و فا بر وزن فعیل یعنی پوشیده باشد و ظاهر است که گروه عظیم زمین را پوشد از قاموس و صراح و منتخب جماهیر بالفتح گروهها مزم این جمع جمهور است جمار بکسر اول سنگریزه حاجیان و اشارت بجمرالجمار یعنی الداختن سنگریزه چند که حاجیان راه اوای مناسک جم میکنند از شرح خاقانی و جمار یعنی سنگریزه اند خرد نیز آمده چنانکه منتخب جمده بر بالفتح لفظ بیکدانه نوعی از انجیر جمع انذار مسیکه بر تیرش بهدف رسد و خطا نشود از مصطلحات جماش بالفتح و تشدید میم و شین نقطه دار یعنی آنکه در باب بسیار بود و فیز بمعنی شوم و والیه و والیه و بعضے فارسیان این لفظ را بجیم فارسی استعمال کنند و بر خصوصیت نوعی از تفرلس میتوان گفت از بهار و فرهنگ بهلوان جمع بالفتح هر گروه مردم و نام صنفے که اشاره بچیزی را و یک وصف جمع کند چنانچه بیت فقر گنج و خمول راحت و آن نه شهرت و مال و جاه آفت و ان نه هم واحد راجع کردن و تفصیل بعکس یعنی کثیر رفع بدین نقطه است بدانکه جمع آنست که دلالت کند بر زیاده از دو بر یک بمعنی پس آن دو نوعست یکی سالم که صیغه مفرد در جمع سلامت بماند و انکه بوا و نون یا بیا و نون مرفوع کرد و یا بالف و تاست مرفوع پس جمع سالم موضوع بر قلت ست و بر اکثر هم آید و جمع تکسیر دو قسم ست قسم اول جمع قلت که دلالت کند بر سه تا ده و فرق جهارست افعل بفتح اول و ضم عین و افعال بالفتح افعله بفتح اول و کسر عین و فعله بالکسر و این وزن آکاهیست که کثرت هم آید قسم ثانی جمع کثرت که دلالت کند بر زیاده از ده و او انش بسیارست چون فعل بضم چنانچه رسول جمع باذن غیره و فعل بضم فا و فتح عین چنانچه برق جمع برقه و غیره و فعل بفتحتین جمع فعال چنانکه جبن جمع جبان و سقف جمع سقف و جمعه جمار و غیره فعل بکسر فا و فتح عین چنانچه فرق جمع فرقه و غیره فعله بالفتح چنانچه طلبه جمع طالب و غیره و فعله بضم فا و فتح عین چنانچه قضات جمع قاضی که در اصل قضیه بود یا بحرکت خود و فتح ما قبل الف شده است و فعله بکسر فا و فتح عین چنانچه قروه جمع قرو و غیره فعل بضم فا و تشدید عین مفتوح چنانچه جبل جمع جاهل و غیره فعال بضم و تشدید عین چنانچه جمال جمع جاهل و غیره و فعال بکسر فا چنانچه جمال جمع جمله و کرام جمع کریم و غیره و فعول بضمتین چنانچه قبور جمع قبر و غیره فعلان بالضم چنانچه عفان جمع عفیف و غیره و فعلان بالکسر چنانچه نیران جمع نار و غیره فعلی بفتح اول و لام چنانچه مرضی جمع مریض و فعلی بکسر فا و لام چنانچه حبلی جمع حبل فعلا بضم فا و فتح عین چنانچه علما جمع عالم و افعلا بالفتح همزه و کسر عین چنانچه بنیا و اطبا جمع بنی و طبیب و فعالی بفتح فا و لام چنانچه صحاری جمع صحرا و نیز جمع تیم و فعالی بضم فا و فتح لام چنانچه اساری جمع اسیر و فعالی بفتح فا و کسر لام چنانچه لیالی جمع لیل و فعالی بفتح فا و کسر لام و تشدید یا چنانچه حوالیا جمع حولا یا و فعائل بفتح فا و همزه چنانچه رسائل جمع رساله و فواعل بفتح فا و کسر عین چنانچه کواهل جمع کاهل و افاعل بفتح همزه و کسر عین چنانچه اصابع جمع اصبع و افاعیل بفتح همزه و کسر عین چنانچه قاسم و تفاعل بفتح تا و کسر عین چنانچه تجارب جمع تجربه تفاعیل چنانچه تماثیل جمع تمثال مفاعل بفتح میم و کسر عین چنانچه مساجد جمع مسجد مفاعیل بفتح میم و کسر عین چنانچه مکاتیب جمع مکتوب و فعالن بفتح فا و کسر لام چنانچه بلاغن جمع بلغن و فعالین بفتح فا چنانچه سلاطین جمع سلطان و فعالل بفتح فا و کسر لام چنانچه عنادل جمع عندلیب و فعالیل بفتح چنانچه قراطیس جمع قرطاس فعللا بفتح فا و کسر لام اول چون تلامذه جمع تلمیذ افاعله چون اساتذه مفاعله فعالیه فواعله نیز آمده است و سوای اینها از وزان اسم جمع بسیارست آن نزد آخرین این بحث گفته شد بدانکه کلمه ثانی را اکثر بر وزن فعل یعنی بسکون عین تا باشد بشرطیکه اجوف واوی نباشد و صفت مشبهه نباشد جمع بر وزن فعول بضمتین اکثر می آید چنانچه فلوس جمع فلس و نغطیکه اجوف واوی و بیرون وزن نباشد جمعش بر وزن افعال بفتح می آید چنانچه اثواب جمع ثوب و هم جمع فعل که اجوف یائیو دساعا بر وزن فعال بسر می آید چون کاع جمع کعب و هم سماعا چند بر وزن جمع گیرند نیز می آید بلایی بکسر جمع ران بطنان بالضم جمع بطن و سقف بضمتین جمع سقف و غیره بکسر اول و فتح ثانی جمع غرب بر وزن فعالی بفتح اول کسر لام خیر آید چون املی جمع اهل و جمع قلت این اکثر بر وزن افعال بفتح اول و ضم ثالث آید چنانچه افلس جمع فلس بر وزن افعالا با الف از مفرد صحیح افعله بفتح اول کسر ثالث افاعل شاذ آید چون افراد جمع فرد و انجده جمع عنقود و اباطح جمع رسطا و اگر صفت مشبه بر بین وزن باشد جمش اکثر بر وزن فعال بالکسر آید چون

صعاب جمع صعب و چون صفت اجوف یائی بود در وزن افعل آید چون شیاخ جمع شیخ و سماعاً بر چند وزن دیگر نیز می آید چنانچه ضیفان بالکسر جمع ضیف و وغدان بالضم جمع وغد و کسول بالضم جمع کسلان و رووج جمع رائح و محل بالضم جمع محل و محال بالفتح ثانی جمع محم و طلبة بالکسر جمع طالب یعنی جوان سست و کلة ثانی که بر وزن فعل باشد اعنی سمی که بکسر اول و سکون ثانی باشد بشرطیکه صفت مشبه بود بر وزن فعول آید چون حمول جمع حامل و سماعاً بر چند وزن دیگر نیز می آید چون قوال بالکسر جمع قائل و بیکان بالضم جمع بائک و قعده و رکاب بالکسر جمع راکب و فتح را مع تحریک قعد و رکب و بعضی بالضم جمع میکنند و قلت این اکثر برآ افعال آید چون احمال جمع حمل می آید بر وزن افعل که می آید چون رجل جمع رجل بالکسر مگر صفت مشبه بر وزن فعول بود جمعش اکثر بر وزن افعال باشد چون احلاف جمع حلف و بر وزن افعل بالفتح اول و ضم دوم می آید چون احلف جمع حلف و کلة ثالثی که بر وزن فعل باشد اعنی دیغه اسمیکه بضم اول و سکون ثانی باشد جمع آن اکثر بر وزن افعوال بالفتح آید چون قرد و اقراد جمع قرد و براهم جمع این وزن نیز می آید سماعاً چنانچه خفاف بالکسر اول جمع خف و عقاب بالضم جمع عقب و کلة مضعف بر یک وزن باشد بشرطیکه اول فتح ثانی نباشد و الا که بر وزن فعل باشد جمعش بر وزن فعلان آید سماعاً چنانچه صیدان جمع صید و دیگر صفت مشبه بر وزن فعال آید چنانچه احمر جمع حمر و اهم تلافی که بر وزن فعل بالفتحتین باشد اکثر جمعش بر وزن افعال آید چنانچه اجمال جمع جمل و اگر احدب بود بر وزن فعلان بالکسر آید چنانچه حیتان جمع حوت و سیران جمع این سمک سماعاً بر چند وزن دیگر نیز می آید چنانچه کوکبة بضمتین و جمع ذکر و خربان بالکسر جمع خرب و ازمن بالفتح اول و ضم ثالث جمع حمل و حمله بالضم جمع حمل و حمله بالکسر جمع حمار و حملی بالکسر الف مقصوره و جمع حمل اگر صفت مشبه بود بر وزن آید جمعش اکثر بر وزن فعال بالکسر آید چنانچه احسان جمع حسن و نیز بر وزن فعلان بالکسر آید چون جوعان جمع جائع و کدر اصل اخو بود و فعل بالضم چون و کران جمع ذکر و فعل بضمتین چون نصف جمع نصف یعنی میانه سال افعال جمع بطل آید و اسمیکه بر وزن فعل بفتح اول و کسر ثانی باشد جمعش اکثر بر وزن افعال آید چنانچه افخاذ جمع فخذ و هم جمع این وزن سماعاً بر وزن فعال بفتح اول می آید چنانچه نمور جمع نمر و اگر صفت مشبه بر وزن فعل باشد جمعش بر وزن فعلی آید چون جاع جمع جوعان و جاع بر وزن فعل بضمتین چون خشن جمع خشن بر وزن افعال چون انکار جمع نکر آید و بر وزن فعالی بفتح اول می آید چنانچه حمار جمع حمر و اسمیکه بر وزن فعل بفتح اول و ضم ثانی باشد جمعش اکثر بر وزن افعال چون اجاج جمع اجج و بر وزن فعال بالکسر می آید چنانچه سباع جمع سبع و اگر صفت مشبه بر این وزن باشد جمعش بر وزن فعلان آید چنانچه الفاظ جمع لفظ و کلة که بر وزن فعل بکسر اول و فتح ثانی باشد جمعش اکثر بر وزن افعال آید چون عنق جمع عنیق بر وزن افعوال و افعال آید چنانچه ضلوع و اضلع جمع ضلع و کلة که بر وزن فعل بکسر تین باشد جمعش بر وزن افعال آید چون آبال جمع ابل و کلة که بر وزن فعل بضم اول و فتح ثانی باشد جمعش اکثر بر وزن فعلان بالکسر آید چنانچه صردان جمع صرد و هم جمع این وزن سماعاً بر وزن افعال آید چنانچه رباع بالکسر جمع ربع و اطراب جمع طنب اسمیکه بر وزن فعل بضمتین باشد جمعش بر وزن افعال آید چنانچه اعناق جمع عنق و اگر صفت مشبه باشد جمعش بر وزن افعال آید چنانچه اجناب جمع جنب کلة که بر وزن فعلة بالفتح و سکون عین باشد جمعش بر وزن فعال بکسر آید چنانچه قصاع جمع قصعة و بر وزن فعول و فعل بکسر اول فتح دوم نیز آید چون بدر و بدر و رجع برده و بر وزن فعل بضم اول فتحه دوم چون نوب جمع نوبه می آید و گاهی بر وزن فعال نیز می آید چون صریه جمع صریه و بر وزن فعالی بکسر اول فتح دوم جمع لیله و کلة که بر وزن فعلة بکسر اول و سکون ثانی باشد جمعش اکثر بر وزن فعل بکسر اول و فتح دوم آید چون لقح جمع لقحه بر وزن فعل بکسر اول فتح اول و ضم سوم کم می آید چون لطف جمع لطیفه و هم جمع نعت و کلة که بر وزن فعلة بضم اول و سکون ثانی باشد جمعش اکثر بر وزن فعل بضم اول و فتح ثانی آید چون برق جمع برقه و هم جمع این وزن فعول آید چون حمول جمع حجره و فعل بکسر چون برام جمع برمه می آید و گاهی بر وزن فعال نیز می آید چون جمار جمع جمره و کلة که بر وزن فعلة بفتحات باشد جمعش اکثر بر وزن فعال بالکسر می آید چون رقاب جمع رقبه و گاهی بر وزن افعال آید بفتح اول و ضم سوم آید چون انیق جمع فاتق بود بر وزن فعل بالکسر و فتح ثانی آید چون تیز جمع تازه و بر وزن فعل بالضم نیز آید چون بدن جمع بدنه و کلة که بر وزن فعلة بفتح اول و کسر ثانی باشد جمعش اکثر بر وزن فعل بفتح اول و کسر ثانی آید چون معد جمع معده و کلة که بر وزن فعلة بضم اول و فتح ثانی باشد جمعش بر وزن فعل بضم اول و فتح ثانی آید چون تخمه و اسمیکه بر وزن فعال بالفتح باشد جمعش اکثر بر وزن افعلة بفتح اول و کسر عین آید چون مزمجم زمانه و هم جمع این وزن سماعاً بر وزن فعل بضمتین آید چون قذال جمع قذال و بر وزن فعلان بالکسر چون غزلان جمع غزال و بر وزن فعل چون عنق جمع عناق آید و اگر صفت مشبه بر این وزن آید جمعش بر وزن فعلا بضم اول فتح ثانی چون خمصا جمع خمیان بر وزن فعل بضمتین آید چون صنع جمع صنیع و بر وزن فعال بکسر اول چون جماد جمع جواد آید اسمیکه بر وزن

فعال بالکسر باشد جمعش اکثر بروزن فعل بفتح اول و کسر عین و فعل بضمتین آید چون آجره و وجر جمع جمار و گاهی سماعاً بروزن فعلان بالکسر چون جمع صدیق بروزن فعائل بفتح چون شمائل جمع شمال آید و اگر صفت مشبهه بود بروزن فعل بضمتین چون کتف جمع کتیف بروزن فعال غرف جمع غرفه بروزن فعال چون جمع جبان جبناء و سمی که بروزن فعال بالضم باشد جمعش اکثر بروزن افعل بفتح اول و کسر عین آید چون اغر جمع غراء و گاهی بروزن فعل بضمتین چون قرح جمع قراح و بروزن فعلان بالکسر چون غزلان جمع غزال بالضم بروزن فعلان بالضم چون قاع بروزن فعل بالکسر چون غلام جمع غلمان بالضم چون بروزن فعال بالضم چون ذباب و اگر صفت مشبهه بود بروزن فعلان بالکسر آید چون شجعان جمع شجاع و بروزن فعلا بالضم اول و فتح ثانی چون شجاع جمع شجاع آید و اگر بر سه وزن مذکوره مؤنث سماعی آید جمعش بروزن افعل بفتح اول و ضم ثالث آید چون عنق جمع عناق و زناع جمع زراع و عقب جمع عقاب و الکمن بفتح اول و ضم ثالث شاذ است و سمی که بروزن فعاله باشد الفا یا باشد یعنی قارورهٔ مضموم یا مفتوح جمعش بروزن فعال آید چون حمائم جمع حمامه و رسائل جمع رساله و نوائح جمع نائحه و اگر بسیکه بروزن فعیل باشد جمعش اکثر بروزن افاعل بفتح اول و کسر عین آید چون اعاریب جمع اعرابی و اعاجیب جمع عجیب و اعاجم جمع اعجمی و اعاریض جمع عریض و اعاجیل جمع اعجل و اعاریب جمع حدیث و اگر مرادف باشد بمعنی یمین بروزن افاعیل آید چون اقاویل جمع اقوال و اعاجیب جمع اعجوبه و اعاریض جمع اعرابی

بر شیطو آید جمعش بروزن فعال آید چون عطاس جمع عطشی بروزن فعالی بفتح اول جمع جمع حری بروزن فعالی بفتح اول و کسر لام تنزیلی آید چون عطاش جمع عطشی و اگر فعلی بضم فاء
تفصیل آید بروزن فعول بضم اول و فتح ثانی آید چون صبور جمع صبری و اگر بروزن فعلی بفتح فاء و لام آید چون صحرا بروزن فعالی بکسر لام چون صحاری جمع
صحرا و بروزن فعالی بفتح اول و کسر لام مشدد چون صحار جمع صحرا و اگر صفت مشبه بر وزن فعال کسر چون طاح جمع طحا بروزن فعالی بفتح اول
و کسر لام و تشدید یا آید چون عطاشی جمع عطشی و اگر صفت مشبه بر وزن فعلی بضم اول و فتح ثانی باشد جمعش بر وزن فعال آید چون عشار جمع عشراء و کلمه بروزن فعالی
یعنی همچو جمع حرف مذکور باشد جمعش بر وزن فعالیا بضم اول و فتح لام آید چون جاریات جمع جاریه و گاهی بروزن مفاعل بکسر لام آید چون جحافل
جمع جحفل و بروزن فعائل نیز آید چون بعائر جمع بعیر و اگر بسمی بصورت افعل آید یعنی بلا تغییر جمع کند اول و ثالث جمعش بروزن افاعل آید چون اصابع جمع اصبع و
اجادل جمع اجدل و اگر صفت بر وزن فعلان بضم آید چون حمران جمع احمر و بروزن فعلی بضم چون حمر جمع احمر و اگر اسم تفضیل بروزن افاعل باشد جمعش بروزن افاعل
آید چون اکابر جمع اکبر و اگر بروزن افعل آید چون افضل جمع افضل و اگر بروزن فعلان بحرکات ثلثه فاء ساکن عین او و جمعش بر وزن فعالین بفتح آید چون شیاطین جمع شیطان و سرحان
و گاهی بروزن فعال بکسر لام آید چون سراح جمع سرحان و گاهی بروزن فعالی بفتح اول و کسر لام و تشدید یا چون اناسی جمع انسان و اگر صفت مشبه بر وزن
باشد جمعش بر وزن فعال بکسر لام آید چون غضاب جمع غضبان بر وزن فعالی بفتح اول و فتح لام چون سکاری جمع سکران و اگر صفت مشبه بر وزن فعلی بفتح اول و کسر لام
آزاد و دین چهار لفظ ضمد او و مشورد چون اسکی جمع کسلان و سکاری جمع سکران و عالی جمع عجلان و جیاع جمع غیران و کلمه بر وزن فعلان بفتح اول و کسر ثانی باشد جمعش بر وزن
فعالی بکسر لام و تشدید یا چون ضراری جمع ضربان و گاهی بر وزن فعلی بکسر فاء و فتح لام چون ضربی جمع ضربان و کلمه بر وزن فعیل بفتح اول و کسر ثانی باشد جمعش بر وزن افعال بفتح اول
حوار امواتست جمع بیت بر وزن فعل آید چون جمع جمیع بر وزن افعلة بفتح اول و کسر عین چون انفسة جمع نفیس بیرون آید و گاهی بر وزن فعلی بفتح آید چون جمع بیت بفتح اول و لفظ کبر بروزن فعال
بضم اول و تشدید عین باشد جمعش بر وزن فعالیل آید چون عمالیق جمع عمالق و بر وزن مفعول یا مفعال بالکسر باشد جمعش بر وزن فعل آید چون طلاعین جمع طلعان و کلمه
و عاتق بمعنی تمتع و افتکیک بر وزن فعل بضم اول و سکون عین باشد جمعش بر گاهی بر وزن مفاعیل آید چون نکیر جمع منکر و مفاعیل جمع مفطر و کلمه بر وزن مفعل و مفعله
بفتح سیم کلمه بر شش جمعش بر وزن فعالل آید چون سلاجم جمع سلجم و اجانین جمع مجنة و مقاطیع جمع مقطع و مجاجم جمع مجم و کلمه بر وزن مفعل بضم میم باشد جمعش بر وزن
مفاعل چون مراجل جمع مرجل و کلمه بر وزن فعل بضم اول و سکون ثانی و کسر ثالث و فتح رابع و تشدید یا آخر چون قمری و سعلاة بکسر قاف و سکون نون و فتح میم و
قهوباء بفتح اول و ثانی و عشرین بالکلیه جمعش بر وزن فعالی بفتح اول و کسر ثالث آید چون کمأة و کرسأ و دسعاء و قاسی و تعالی و عشاء و جمع مذکر بر وزن فعالی بفتح اول
و فتح لام و فعالی بفتح اول و کسر لام و تشدید یا آید چون مرثی و کلمه بر وزن علیاء و حولاء باشد جمع او بر وزن فعالی بفتح اول و کسر لام تشدید یا و مد و کلمه
همزه ان حرائض و قرشاء و حبأة باشد جمعش بر وزن فعائل آید چون خمائل و قرائح و خرائط و کلمه یکه همزه ان قلیم و اقوال باشد جمعش بر وزن
افاعیل آید چون قالیم و اقاویل و کلمه یکه همزه ان منصوب و تنوین نداشته باشد جمعش بر وزن اقفاعی بفتح اول و کسر چهارم و تشدید یا آید کلمه که اول آن تا و ربع آن آمده بود جمعش بر وزن
تفاعیل آید چون تماثیل جمع تمثال و تصاویر جمع تصویر و کلمه یکه همزه ان ملغن یکلغنون بفتح اول و کسر لام آید چون بلاغن و جمع
رباعی مجرد هر حرفی آن با شش بر وزن فعالل آید چون جعافر جمع جعفر و قماعة جمع قمعد و جمع خماسی مجرد نیز بر وزن آید مگر بحذف حرف خامس چون سفرجل جمعش سفارج و جمع مزید
رباعی مزید بالحق بآن که حرف الحاق آمده باشد جمعش بر وزن فعالل آید چون قرطاس جمعش قراطیس و جلباب جلابیب و فنادیل جمع قندیل و عصافیر جمع عصفور و جمع آنچه
منسوب یا شد یا عجمی باشد بر وزن فعالله و مفاعله و فواعل بفتح اول و کسر چهارم آید چون حنابله و مشاعره و مشاعر و مساجد و فلاسفه و جمع تکسیر که در کلمه نباشد
و گاهی بصیغه جمع ادر گیرد جمع کنند چون کلب جمع کلابة و جمال جمع جمل و ستاء جمع ستة و ثمانیه جمع ثمان و تسعة جمع تسع و عشرون و نیف جمع عشرة و نیف و نسوان و نسوة هر لفظ جمع آلاء و گاهی جمع معانی میگیرد و فرقان بخواهد یا فرقان جمع فرق و تعمل آن بر جمع موقوف است و جمع مجمل حسن احسن و ملاعن جمع ملعنة

و مطاعن جمع طعنه و لواقح جمع ملقح و مطایح جمع مطیحه انصار جمع نصار و گاهی لفظ باشد که اوزان جمع بنا شده و معنی جمع در و یافته شود و آنرا اسم جمع گویند چون
کعب بفتح اول و سکون ثانی بمعنی سه‌ران اسم جمع راکب بضم خادم بفتحتین بمعنی خادمان اسم جمع خادم ضرب بفتحها اول و کسر ثانی اسم جمع ضاربان که بکاست و بعد بفتح اول و ضم ثانی
بمعنی عابدان اسم جمع عابد در رجالیا که بمعنی پیادگان اسم جمع رجل بفتحتین بمعنی رفیقان اسم جمع رفیق و جاهل بکسر میم اسم جمع جمل بمعنی شتر و صید
بر وزن نخیل بمعنی بندگان اسم جمع عبد تو ام بضم اول و سوم اسم جمع توام بفتح اول است و تصبا و فتح اول و سکون ثانی اسم جمع قصب بفتحتین بمعنی نی ست
و شیوخ فالبفتح بضم و سکون شین معجمه و ضم نخعانی اسم جمع شیخ و صحابا بالفتح بمعنی یاران اسم جمع صاحب چون لفظ مضاف الیه که بمعنی منسوب باشد یای نسبت حذف کنند.
آن مفرد در معنی جمع میشود چون روم جمع رومی و عرب جمع عربی و چون آخر لفظ تای وحدت باشد هر گاه آن تا را حذف کنند بمعنی جمع آن لفظ شود چون کلم بفتحه کلمات
و کلام جمع کلمه و حرفج بفتح اول و سکون ثانی جمع تمره وحدت یکستیم و سکون عین جمع سعفة و گاهی لفظ در معنی جمع میشود زیاده کردن تای در آخرش چون کماة و وجاة
که مفرد آن کمأ و وجاست هر دو بمعنی سمارو نخ و جمع بالف و تا در آخرش برای علم مونث می آید چنانچه هندو و سندات و اگر صفت مونث باشد حذف بالف و تا نمایند چنانچه
حائض لزمج حوائض می آید نه خائضات و لفظیکه در و تانیث ست اسم بود یا صفت تا تانیث آن حذف کرده بالف و تا جمع نمایند تا جمع و دو علامت تانیث لازم نیاید
چنانچه فضاریات و سلمات جمع فضار به وسلمه و لفظ مذکر که صفت غیر عاقل باشد گاهی جمعش نیز بالف و تا آید چون سجل و سجلات یعنی زن فربه مرفوع و نرفوعات و لفظیکه او را
جمع مکسر زیاده باشد جمعش نیز بالف و تا آید چنانچه سرادقات جمع سرادق یا آنکه در خماسی جمع مکسرش تجدد نباشد آمده باشد بالقیاس اصول لفظ او اصل آرند چون سفرجلات
جمع سفرجل که جمع مکسرش سفارج آمده آبجدت فهرس لفظیکه بر وزن فعلة باشد بفتح اول و سکون ثانی در حالت جمع لفظ تا عین کلمه آن نخیزد یا عین کلمه آن نخیزد و کلمات جون بود دیوان آن تمره
بکسون میم تمرات آید بفتحتین نیز اگر اجوف باشد عین کلمه یعنی حرف میانی او یا مکسون باشد یا مفتوح آید بصفات آید بسکون او و یا مفتوح هر دو نزد بعضی و نزد بعضی صحیح و نزد فتحه خواه
دیوانها خواه نخیزد بصفات آرند بفتح واو و یا و لفظیکه بر وزن فعلة بکسر اول و سکون ثانی باشد در حالت جمع بالف تا عین کلمه آن نخیزد سره و یا چون نکسره بکسر اول و فتح ثانی بود میم
کسرات بکسر اول و تانی و بمعنی تیم و صفت در وقت جمع سکون و فتح یابد چون فی یات بسکون یا مانع یا جمع و یه که اهل آن دو تنه بود بمعنی یاران بی عدد هر یک چون بیا بسکون یا بفتح
یا جمع یه بمعنی سجد صاحبا چنانکه گفته سجد بضم و لفظیکه بر وزن فعلة بضم اول و سکون ثانی باشد در حالت جمع عین کلمه آن فتح و ضمه یابد چنانچه از حجر حجرات آید بضم حیم و فتح جیم
تمیم بسکون نیز خوانند چنانچه حجرات بسکون جیم و لفظیکه بر وزن فعلة بضم و سکون عین اگر ناقص یائی یا اجوف مطلقا باشد درین حالت جمع عین کلمه آن بسکون و فتح
یا بدستان ناقص تائی چون از قریه قریات بفتح و سکون تا و مجلد و حلیات مثال اجوف چنانچه از دوله دولات و دولات بدو دولات هر دو بسکون و فتح فاو و اگر صفت مشبهه
صحیح العین باشد یا فعلة بکسر فا و سکون عین و فعلة بالضم بود در حالت جمع بالف و تا عین کلمه بسکون آید فقط چون نصعقة صیتا و از صفره صفرات و از صلة صلات
و از زوجة مذ و از شدة شدات و لفظیکه بر وزن فعل باشد بکسر فا و سکون عین بشرطیکه یکی از مثلث مذ باشد چون کبد و کبدات و کبود و کبودات و از فخذ فخذات
چنانکه از ثمرة ثمرات جمع عرس عرسات بضم اول و فتحه آن و چنانچه از حجر حجرات و جمع غیر عاقل مونث بسکون او فتحه جایز است چنانکه از بیضة بیضات بسکون و فتح یا و جمع بواو و نون هر دو لفظ
می آید که در آخر آن تای مفتوحه باشد و مذکر عاقل باشد چنانچه زیدون جمع زید یا آنکه صفت باشد مذکر را چنانچه صابر و صابرون و صفت مونث را چون صابرة و صابرات و لفظ
جمع چنانکه چنانچه و لفظیکه بر وزن فعلة باشد مذکر عاقل باشد چنانچه زیدون جمع زید یا آنکه صفت باشد مذکر را چنانچه صابر و صابرون و صفت مونث را چون صابرة و صابرات و لفظ
می آید یک بسکون نون سنه و قلون جمع قلة و الیون جمع ایل و ارضون جمع ارض و نظایر آن بالقیاس است اعل فعلا چنانچه اخمر و خطان فعلی چنانچه
عطشان و صفتیکه مشترک باشد میان کروه مونث چنانچه جریح و جریحة و ابن و ابنة آید این جمع چنانچه بنون بکلمات زنبی باشد و الا در حالت اضافی بحرکات سالم مذکر میاید
مغرب و نون آید چنانچه رایت زیدین و جاءنی عمرین و مررت بعمرین معلومین بشرطیکه از لفظ جمع الجمع و مفرد این جمع الجمع و مفرد باشد چون اکلب جمع الکلب کلبات و اناعیم جمع انعام
جمع نعم است طاء الحمد و نعلین و نعلت قائمة و ذو الحلیفة و ذات عرق و ذات الحلیفة جمل و ذات عرق و ذات الحلیفة و ذات عرق و ذات الحلیفة و ذات عرق و ذات الحلیفة

از صراح و این جمله ست بفتح خوبی بصورت و سیرت و بالضم و تشدید و تخفیف میم خوبرو خوش سیرت و بالفتح و تشدید میم شتابان از منتخب جمیل خوبرو نیکو و جمیلون خوبصورت از منتخب جماع الاثم بکسر اول و هفتم یعنی خوردن شراب آمده و جماع الاثم بمعنی شراب نیز آمده از منتخب جامع الجموع آنوگی سپهبد اندگی و بالضم و بالکسر بمعنی که مخمل و از ترکه جماع حاصل شود و بهر سه حرکت پر و بال کشتن نیز میآید از منتخب جمان بضم مروارید و مهره سیمین که بشکل مروارید سازند از منتخب جمازه بفتح اول و تشدید میم شتر تیز رفتار مجمعیته بمبالغه یعنی شتر تیز رفتار از منتخب و در کتب فارسی بتخفیف میم نیز آمده جمعه بالضم و بضمتین یعنی آدینه منتخب جمر و بالفتح آتش سنگیزه و آنچه از سنگ بر آید جمر غضا نام مرغکی آن تبوری چند بمقدار بغایت سرخ با نقوش عظیم و دقاقر آن دیباست که در آخر ستان ایبر بر خیزد و جمر اول بمعنی مشتعل و جمر دوم آب گرم میگردد و جمر چهارم سوم نباتات گرم شود و برگ و شکوفه پدید آید از بهار و منتخب و لطائف جمیله خوبه نیکو و خواجه بتشدید جیم جمده بالضم بمعنی بزرگ و جلد از بهار عجم جمیز بالضم بمعنی بزرگ کاسه سر که آنرا کاچه نیز گویند و قوچ جمیز می جایکه در شوستان بغداد کشف و سرگرد و منتخب و شرح مختصر سولانا یوسف گوید مصطلحان جمع افگنی نوعی از کمان آنرا تیر اندازی گویند برای بسیار دیگر از نداء از چراغ بهدایت جملگی کاف فارسی بمعنی همه و درین لفظ با یا بیصدست یعنی جمله شدن و با گرد آخر لفظ جمله آنچنان گفتار بدل شده چنانکه در حالت نسبت مثل پرداگی خانگی بیصیغه محققین نوشته اند که میتواند که در اصل بجگی بوده از عالم بمعنی همه بدن پارسیست از بهار عجم فصل جیم مع نون چنگل بکیانوعی از حیوانات بصورت انسان که بکیا دراز و تمیز و ناطق باشد و بهر سه وجه بجانر مرحمی بشود و بهر یازده اصطلاحات جنوبکیر یا کنایه از ملائک جناب بفتح درگاه و آستانه و گرداگرد سرا و کنار خواه از جنب بمعنی پهلو کنار باشد و آسایش برای بمعنی بالضم خواهند غلط ست بر آن جناب بالضم بمعنی در پهلو ست از منتخب و مصاح و لطائف و کنز و از فارسی جناب بفتح نام پارچه و بمعنی گرد و شرط و قمار و بالضم بمعنی گاه و باکه بسیمان باشد که بر گردن چارپایه بندند و هر جا که خواهند بزنند بران و غیر آن جنوب بفتح طرف دست راست کسیکه روی بشرق دارد باشد و بمعنی یاری که از طرف دست راست آن شخص وزد از صراح و منتخب و کشف و مدار و لطائف و کنز و مولانا یوسف بن مانع کذا فی بعض الرسائل بتحقیق این چنین نوشته که جنوب باد گرانی از جانب کعبه وزد چه کعبه را عرب یک شخص قهرداده اند که رویش بسوی مشرق است و جنوب باد خواه از جنبت است که بمعنی پهلو باشد و تخصیص جنب یمین باین سبب کرده اند که جنبت یمین اشرف است جناب بفتح اول و کسر سه که حرف چهارم ست موحده بمعنی آسیان آستانه که پیش سواری سلاطین و امرا بزند این جمع جنبت ست از منتخب و کنز و شمسی جنیب بفتحتین مرتبی غسل و فتح اول و سکون ثانی بمعنی پهلو کنار و از منتخب جنیبت بفتح اول و کسر نون و یا معروف و فتح موحده و تا رفوقانی اسپ کوتل که پیش سوار سلاطین و امرا برند از کشف و بهار عجم و صراح جنات بالفتح جمع جمع جانه بمعنی گنگ باشد جنبت بالفتح بشست و در اصل بستانی را گویند که در خان و زمین باو پوشیده باشد و در هر لفظ عربی که جیم و نون باشد بمعنی نفاوپوشیدگی دران ملحوظ باشد چنانچه پری را جن گویند که از نظر پوشیده است و جنین بمعنی بچه که در شکم پوشیده باشد جنبه بالضم بمعنی سپر که مردم بوشد از سرخ نصاب مولانا یوسف بن مانع رحمة الله علیه جنابت بفتح دوری و مجازا بمعنی حالت غسل چرا که دران نیز دوری از طهارت باشد از کشف و بهار عجم جنایت بکبیگناه کردن از منتخب و صراح و کنز جنایات بکبیر بفتح تا بمعنی گناه و بازو دست و قدیمه لشکر آخر سراول گویند و بالضم بمعنی گناه مدار و از منتخب و جواهر و کشف و صراح و بهار عجم جنبش نخ سنجی جند بالضم لشکر و سپاه و نام آلهٔ است که با شد و بالفتح نام شهر از توران از شرح نصاب برهان و کشف و منتخب و سروری و کنز و جنود و تنبیس لشکرها این جمع جند ست از کشف و کنز جنید بضم جیم و فتح نون و سکون تحتانی نام یکی از ائمه کبار اهل بغداد جنتر بفتح اول و سکون نون و ضم تا رفوقانی لفظ هندیست نام سازکه آنرا بعربی بنزگویند و شکل و بافرزه و شباهت دارد و آنچه بی باشتمل گردان طنبوره و زهر دو سر آن رودکه دوی بدو رحمل کرده شده و بران چوبک بالای هر دو رکه دو باشد شل طنبوره تار باکشند پس آن چوب بمنزله شاهین ترازوست هر دو رکه دو بمنزله هر دو پله و در بهار عجم نوشته که جنتر نوعی ازین بسیار زیاده چند تار بزیر و بعضی از آلات رصد جنس بالکسر یک نوع از هر چیز که در دو اقسام چیز باشد از منتخب و صراح و باصطلاح منطقیان جنس آنرا گویند که در تحت آن چند نوع مندرج بود و نوع آنرا گویند که تحت آن اصناف داخل شود و صنف آنرا که مندرج تحت آن افراد باشد چنانچه حیوان که جنس ست و انسان نوع و فرنگی و حبشی و کوسی اصناف اند و شخاص هر صنف افراد هستند جناس کسب اول در عبارت دشمر دو لفظ آوردن که در معنی شباهت

جنبیت کش سیر آخذ از سیر بفتح جیم و فتح نون و سکون یا و فتح باء موحده و کسر تاء مثناة فوقانی و سکون یا و فتح باء موحده و آخر تاء مثناة فوقانی بمعنی شط
گرد باشد که در کشتی باهم بندند و بضم اول و سکون ثانی و فتح ثالث و کسر رابع و سکون خامس و فتح سادس و سکون سابع و فتح ثامن و کسر تاسع و سکون عاشر و فتح
حادی عشر و سکون ثانی عشر و فتح ثالث عشر و کسر رابع عشر و سکون خامس عشر و فتح سادس عشر و سکون سابع عشر و فتح ثامن عشر و کسر تاسع عشر و سکون
عشرین و فتح حادی و عشرین و کسر ثانی و عشرین و سکون ثالث و عشرین و فتح رابع و عشرین و کسر خامس و عشرین و سکون سادس و عشرین و فتح سابع و عشرین
و کسر ثامن و عشرین و سکون تاسع و عشرین و فتح ثلثین و کسر حادی و ثلثین و سکون ثانی و ثلثین و فتح ثالث و ثلثین و کسر رابع و ثلثین و سکون خامس و ثلثین
و فتح سادس و ثلثین و کسر سابع و ثلثین و سکون ثامن و ثلثین و فتح تاسع و ثلثین و کسر اربعین و سکون حادی و اربعین و فتح ثانی و اربعین و کسر ثالث و اربعین
و سکون رابع و اربعین و فتح خامس و اربعین و کسر سادس و اربعین و سکون سابع و اربعین و فتح ثامن و اربعین و کسر تاسع و اربعین و سکون خمسین و فتح
حادی و خمسین و کسر ثانی و خمسین و سکون ثالث و خمسین و فتح رابع و خمسین و کسر خامس و خمسین و سکون سادس و خمسین و فتح سابع و خمسین و کسر
ثامن و خمسین و سکون تاسع و خمسین و فتح ستین و کسر حادی و ستین و سکون ثانی و ستین و فتح ثالث و ستین و کسر رابع و ستین و سکون خامس و ستین و فتح
سادس و ستین و کسر سابع و ستین و سکون ثامن و ستین و فتح تاسع و ستین و کسر سبعین و سکون حادی و سبعین و فتح ثانی و سبعین و کسر ثالث و سبعین و سکون
رابع و سبعین و فتح خامس و سبعین و کسر سادس و سبعین و سکون سابع و سبعین و فتح ثامن و سبعین و کسر تاسع و سبعین و سکون ثمانین و فتح حادی و ثمانین
و کسر ثانی و ثمانین و سکون ثالث و ثمانین و فتح رابع و ثمانین و کسر خامس و ثمانین و سکون سادس و ثمانین و فتح سابع و ثمانین و کسر ثامن و ثمانین و سکون
تاسع و ثمانین و فتح تسعین و کسر حادی و تسعین و سکون ثانی و تسعین و فتح ثالث و تسعین و کسر رابع و تسعین و سکون خامس و تسعین و فتح سادس و تسعین
و کسر سابع و تسعین و سکون ثامن و تسعین و فتح تاسع و تسعین و کسر مائة و سکون حادی و مائة و فتح ثانی و مائة و کسر ثالث و مائة و سکون رابع و مائة و فتح
خامس و مائة و کسر سادس و مائة و سکون سابع و مائة و فتح ثامن و مائة و کسر تاسع و مائة و سکون مائتین و فتح حادی و مائتین و کسر ثانی و مائتین و سکون
ثالث و مائتین و فتح رابع و مائتین و کسر خامس و مائتین و سکون سادس و مائتین و فتح سابع و مائتین و کسر ثامن و مائتین و سکون تاسع و مائتین و فتح
ثلثمائة و کسر حادی و ثلثمائة و سکون ثانی و ثلثمائة و فتح ثالث و ثلثمائة و کسر رابع و ثلثمائة و سکون خامس و ثلثمائة و فتح سادس و ثلثمائة و کسر
سابع و ثلثمائة و سکون ثامن و ثلثمائة و فتح تاسع و ثلثمائة و کسر اربعمائة و سکون حادی و اربعمائة و فتح ثانی و اربعمائة و کسر ثالث و اربعمائة و سکون
رابع و اربعمائة و فتح خامس و اربعمائة و کسر سادس و اربعمائة و سکون سابع و اربعمائة و فتح ثامن و اربعمائة و کسر تاسع و اربعمائة و سکون خمسمائة و فتح
حادی و خمسمائة و کسر ثانی و خمسمائة و سکون ثالث و خمسمائة و فتح رابع و خمسمائة و کسر خامس و خمسمائة و سکون سادس و خمسمائة و فتح سابع و خمسمائة و کسر
ثامن و خمسمائة و سکون تاسع و خمسمائة و فتح ستمائة و کسر حادی و ستمائة و سکون ثانی و ستمائة و فتح ثالث و ستمائة و کسر رابع و ستمائة و سکون خامس و ستمائة و فتح
سادس و ستمائة و کسر سابع و ستمائة و سکون ثامن و ستمائة و فتح تاسع و ستمائة و کسر سبعمائة و سکون حادی و سبعمائة و فتح ثانی و سبعمائة و کسر ثالث و سبعمائة و سکون
رابع و سبعمائة و فتح خامس و سبعمائة و کسر سادس و سبعمائة و سکون سابع و سبعمائة و فتح ثامن و سبعمائة و کسر تاسع و سبعمائة و سکون ثمانمائة و فتح حادی و ثمانمائة و کسر ثانی و ثمانمائة و سکون
ثالث و ثمانمائة و فتح رابع و ثمانمائة و کسر خامس و ثمانمائة و سکون سادس و ثمانمائة و فتح سابع و ثمانمائة و کسر ثامن و ثمانمائة و سکون تاسع و ثمانمائة و فتح
تسعمائة و کسر حادی و تسعمائة و سکون ثانی و تسعمائة و فتح ثالث و تسعمائة و کسر رابع و تسعمائة و سکون خامس و تسعمائة و فتح سادس و تسعمائة و کسر
سابع و تسعمائة و سکون ثامن و تسعمائة و فتح تاسع و تسعمائة و کسر الف و سکون حادی و الف و فتح ثانی و الف و کسر ثالث و الف و سکون رابع و الف و فتح
خامس و الف و کسر سادس و الف و سکون سابع و الف و فتح ثامن و الف و کسر تاسع و الف و سکون الفین و فتح حادی و الفین و کسر ثانی و الفین و سکون
ثالث و الفین و فتح رابع و الفین و کسر خامس و الفین و سکون سادس و الفین و فتح سابع و الفین و کسر ثامن و الفین و سکون تاسع و الفین و فتح
ثلثة آلاف و کسر حادی و ثلثة آلاف و سکون ثانی و ثلثة آلاف و فتح ثالث و ثلثة آلاف و کسر رابع و ثلثة آلاف و سکون خامس و ثلثة آلاف و فتح سادس و ثلثة آلاف و کسر
سابع و ثلثة آلاف و سکون ثامن و ثلثة آلاف و فتح تاسع و ثلثة آلاف و کسر اربعة آلاف و سکون حادی و اربعة آلاف و فتح ثانی و اربعة آلاف و کسر ثالث و اربعة آلاف و سکون
رابع و اربعة آلاف و فتح خامس و اربعة آلاف و کسر سادس و اربعة آلاف و سکون سابع و اربعة آلاف و فتح ثامن و اربعة آلاف و کسر تاسع و اربعة آلاف و سکون خمسة آلاف و فتح
حادی و خمسة آلاف و کسر ثانی و خمسة آلاف و سکون ثالث و خمسة آلاف و فتح رابع و خمسة آلاف و کسر خامس و خمسة آلاف و سکون سادس و خمسة آلاف و فتح سابع و خمسة آلاف و کسر
ثامن و خمسة آلاف و سکون تاسع و خمسة آلاف و فتح ستة آلاف و کسر حادی و ستة آلاف و سکون ثانی و ستة آلاف و فتح ثالث و ستة آلاف و کسر رابع و ستة آلاف و سکون خامس و ستة آلاف و فتح
سادس و ستة آلاف و کسر سابع و ستة آلاف و سکون ثامن و ستة آلاف و فتح تاسع و ستة آلاف و کسر سبعة آلاف و سکون حادی و سبعة آلاف و فتح ثانی و سبعة آلاف و کسر ثالث و سبعة آلاف و سکون
رابع و سبعة آلاف و فتح خامس و سبعة آلاف و کسر سادس و سبعة آلاف و سکون سابع و سبعة آلاف و فتح ثامن و سبعة آلاف و کسر تاسع و سبعة آلاف و سکون ثمانة آلاف و فتح حادی و ثمانة آلاف و کسر ثانی و ثمانة آلاف و سکون
ثالث و ثمانة آلاف و فتح رابع و ثمانة آلاف و کسر خامس و ثمانة آلاف و سکون سادس و ثمانة آلاف و فتح سابع و ثمانة آلاف و کسر ثامن و ثمانة آلاف و سکون تاسع و ثمانة آلاف و فتح
تسعة آلاف و کسر حادی و تسعة آلاف و سکون ثانی و تسعة آلاف و فتح ثالث و تسعة آلاف و کسر رابع و تسعة آلاف و سکون خامس و تسعة آلاف و فتح سادس و تسعة آلاف و کسر
سابع و تسعة آلاف و سکون ثامن و تسعة آلاف و فتح تاسع و تسعة آلاف و کسر عشرة آلاف و سکون حادی و عشرة آلاف و فتح ثانی و عشرة آلاف و کسر ثالث و عشرة آلاف و سکون
رابع و عشرة آلاف و فتح خامس و عشرة آلاف و کسر سادس و عشرة آلاف و سکون سابع و عشرة آلاف و فتح ثامن و عشرة آلاف و کسر تاسع و عشرة آلاف و سکون عشرین الف و فتح
حادی و عشرین الف و کسر ثانی و عشرین الف و سکون ثالث و عشرین الف و فتح رابع و عشرین الف و کسر خامس و عشرین الف و سکون سادس و عشرین الف و فتح سابع و عشرین الف و کسر
ثامن و عشرین الف و سکون تاسع و عشرین الف و فتح ثلثین الف و کسر حادی و ثلثین الف و سکون ثانی و ثلثین الف و فتح ثالث و ثلثین الف و کسر رابع و ثلثین الف و سکون
خامس و ثلثین الف و فتح سادس و ثلثین الف و کسر سابع و ثلثین الف و سکون ثامن و ثلثین الف و فتح تاسع و ثلثین الف و کسر اربعین الف و سکون حادی و اربعین الف و فتح
ثانی و اربعین الف و کسر ثالث و اربعین الف و سکون رابع و اربعین الف و فتح خامس و اربعین الف و کسر سادس و اربعین الف و سکون سابع و اربعین الف و فتح ثامن و اربعین الف و کسر
تاسع و اربعین الف و سکون خمسین الف و فتح حادی و خمسین الف و کسر ثانی و خمسین الف و سکون ثالث و خمسین الف و فتح رابع و خمسین الف و کسر خامس و خمسین الف و سکون
سادس و خمسین الف و فتح سابع و خمسین الف و کسر ثامن و خمسین الف و سکون تاسع و خمسین الف و فتح ستین الف و کسر حادی و ستین الف و سکون ثانی و ستین الف و فتح
ثالث و ستین الف و کسر رابع و ستین الف و سکون خامس و ستین الف و فتح سادس و ستین الف و کسر سابع و ستین الف و سکون ثامن و ستین الف و فتح تاسع و ستین الف و کسر
سبعین الف و سکون حادی و سبعین الف و فتح ثانی و سبعین الف و کسر ثالث و سبعین الف و سکون رابع و سبعین الف و فتح خامس و سبعین الف و کسر سادس و سبعین الف و سکون
سابع و سبعین الف و فتح ثامن و سبعین الف و کسر تاسع و سبعین الف و سکون ثمانین الف و فتح حادی و ثمانین الف و کسر ثانی و ثمانین الف و سکون ثالث و ثمانین الف و فتح
رابع و ثمانین الف و کسر خامس و ثمانین الف و سکون سادس و ثمانین الف و فتح سابع و ثمانین الف و کسر ثامن و ثمانین الف و سکون تاسع و ثمانین الف و فتح تسعین الف و کسر
حادی و تسعین الف و سکون ثانی و تسعین الف و فتح ثالث و تسعین الف و کسر رابع و تسعین الف و سکون خامس و تسعین الف و فتح سادس و تسعین الف و کسر سابع و تسعین الف و سکون
ثامن و تسعین الف و فتح تاسع و تسعین الف و کسر مائة الف و سکون حادی و مائة الف و فتح ثانی و مائة الف و کسر ثالث و مائة الف و سکون رابع و مائة الف و فتح خامس و مائة الف و کسر
سادس و مائة الف و سکون سابع و مائة الف و فتح ثامن و مائة الف و کسر تاسع و مائة الف و سکون مائتین الف و فتح حادی و مائتین الف و کسر ثانی و مائتین الف و سکون ثالث و مائتین الف و فتح
رابع و مائتین الف و کسر خامس و مائتین الف و سکون سادس و مائتین الف و فتح سابع و مائتین الف و کسر ثامن و مائتین الف و سکون تاسع و مائتین الف و فتح ثلثمائة الف و کسر
حادی و ثلثمائة الف و سکون ثانی و ثلثمائة الف و فتح ثالث و ثلثمائة الف و کسر رابع و ثلثمائة الف و سکون خامس و ثلثمائة الف و فتح سادس و ثلثمائة الف و کسر سابع و ثلثمائة الف و سکون
ثامن و ثلثمائة الف و فتح تاسع و ثلثمائة الف و کسر اربعمائة الف و سکون حادی و اربعمائة الف و فتح ثانی و اربعمائة الف و کسر ثالث و اربعمائة الف و سکون رابع و اربعمائة الف و فتح
خامس و اربعمائة الف و کسر سادس و اربعمائة الف و سکون سابع و اربعمائة الف و فتح ثامن و اربعمائة الف و کسر تاسع و اربعمائة الف و سکون خمسمائة الف و فتح حادی و خمسمائة الف و کسر
ثانی و خمسمائة الف و سکون ثالث و خمسمائة الف و فتح رابع و خمسمائة الف و کسر خامس و خمسمائة الف و سکون سادس و خمسمائة الف و فتح سابع و خمسمائة الف و کسر ثامن و خمسمائة الف و سکون
تاسع و خمسمائة الف و فتح ستمائة الف و کسر حادی و ستمائة الف و سکون ثانی و ستمائة الف و فتح ثالث و ستمائة الف و کسر رابع و ستمائة الف و سکون خامس و ستمائة الف و فتح سادس و ستمائة الف و کسر
سابع و ستمائة الف و سکون ثامن و ستمائة الف و فتح تاسع و ستمائة الف و کسر سبعمائة الف و سکون حادی و سبعمائة الف و فتح ثانی و سبعمائة الف و کسر ثالث و سبعمائة الف و سکون رابع و سبعمائة الف و فتح
خامس و سبعمائة الف و کسر سادس و سبعمائة الف و سکون سابع و سبعمائة الف و فتح ثامن و سبعمائة الف و کسر تاسع و سبعمائة الف و سکون ثمانمائة الف و فتح حادی و ثمانمائة الف و کسر ثانی و ثمانمائة الف و سکون
ثالث و ثمانمائة الف و فتح رابع و ثمانمائة الف و کسر خامس و ثمانمائة الف و سکون سادس و ثمانمائة الف و فتح سابع و ثمانمائة الف و کسر ثامن و ثمانمائة الف و سکون تاسع و ثمانمائة الف و فتح
تسعمائة الف و کسر حادی و تسعمائة الف و سکون ثانی و تسعمائة الف و فتح ثالث و تسعمائة الف و کسر رابع و تسعمائة الف و سکون خامس و تسعمائة الف و فتح سادس و تسعمائة الف و کسر
سابع و تسعمائة الف و سکون ثامن و تسعمائة الف و فتح تاسع و تسعمائة الف و کسر مليون و سکون حادی و مليون و فتح ثانی و مليون و کسر ثالث و مليون و سکون رابع و مليون و فتح
خامس و مليون و کسر سادس و مليون و سکون سابع و مليون و فتح ثامن و مليون و کسر تاسع و مليون و سکون مليونین و فتح حادی و مليونین و کسر ثانی و مليونین و سکون
ثالث و مليونین و فتح رابع و مليونین و کسر خامس و مليونین و سکون سادس و مليونین و فتح سابع و مليونین و کسر ثامن و مليونین و سکون تاسع و مليونین و فتح
ثلثة ملايين و کسر حادی و ثلثة ملايين و سکون ثانی و ثلثة ملايين و فتح ثالث و ثلثة ملايين و کسر رابع و ثلثة ملايين و سکون خامس و ثلثة ملايين و فتح سادس و ثلثة ملايين و کسر
سابع و ثلثة ملايين و سکون ثامن و ثلثة ملايين و فتح تاسع و ثلثة ملايين و کسر اربعة ملايين و سکون حادی و اربعة ملايين و فتح ثانی و اربعة ملايين و کسر ثالث و اربعة ملايين و سکون
رابع و اربعة ملايين و فتح خامس و اربعة ملايين و کسر سادس و اربعة ملايين و سکون سابع و اربعة ملايين و فتح ثامن و اربعة ملايين و کسر تاسع و اربعة ملايين و سکون خمسة ملايين و فتح
حادی و خمسة ملايين و کسر ثانی و خمسة ملايين و سکون ثالث و خمسة ملايين و فتح رابع و خمسة ملايين و کسر خامس و خمسة ملايين و سکون سادس و خمسة ملايين و فتح سابع و خمسة ملايين و کسر
ثامن و خمسة ملايين و سکون تاسع و خمسة ملايين و فتح ستة ملايين و کسر حادی و ستة ملايين و سکون ثانی و ستة ملايين و فتح ثالث و ستة ملايين و کسر رابع و ستة ملايين و سکون خامس و ستة ملايين و فتح
سادس و ستة ملايين و کسر سابع و ستة ملايين و سکون ثامن و ستة ملايين و فتح تاسع و ستة ملايين و کسر سبعة ملايين و سکون حادی و سبعة ملايين و فتح ثانی و سبعة ملايين و کسر ثالث و سبعة ملايين و سکون
رابع و سبعة ملايين و فتح خامس و سبعة ملايين و کسر سادس و سبعة ملايين و سکون سابع و سبعة ملايين و فتح ثامن و سبعة ملايين و کسر تاسع و سبعة ملايين و سکون ثمانة ملايين و فتح حادی و ثمانة ملايين و کسر ثانی و ثمانة ملايين و سکون
ثالث و ثمانة ملايين و فتح رابع و ثمانة ملايين و کسر خامس و ثمانة ملايين و سکون سادس و ثمانة ملايين و فتح سابع و ثمانة ملايين و کسر ثامن و ثمانة ملايين و سکون تاسع و ثمانة ملايين و فتح
تسعة ملايين و کسر حادی و تسعة ملايين و سکون ثانی و تسعة ملايين و فتح ثالث و تسعة ملايين و کسر رابع و تسعة ملايين و سکون خامس و تسعة ملايين و فتح سادس و تسعة ملايين و کسر
سابع و تسعة ملايين و سکون ثامن و تسعة ملايين و فتح تاسع و تسعة ملايين و کسر عشرة ملايين و سکون حادی و عشرة ملايين و فتح ثانی و عشرة ملايين و کسر ثالث و عشرة ملايين و سکون
رابع و عشرة ملايين و فتح خامس و عشرة ملايين و کسر سادس و عشرة ملايين و سکون سابع و عشرة ملايين و فتح ثامن و عشرة ملايين و کسر تاسع و عشرة ملايين و سکون عشرین مليون و فتح
حادی و عشرین مليون و کسر ثانی و عشرین مليون و سکون ثالث و عشرین مليون و فتح رابع و عشرین مليون و کسر خامس و عشرین مليون و سکون سادس و عشرین مليون و فتح سابع و عشرین مليون و کسر
ثامن و عشرین مليون و سکون تاسع و عشرین مليون و فتح ثلثین مليون و کسر حادی و ثلثین مليون و سکون ثانی و ثلثین مليون و فتح ثالث و ثلثین مليون و کسر رابع و ثلثین مليون و سکون
خامس و ثلثین مليون و فتح سادس و ثلثین مليون و کسر سابع و ثلثین مليون و سکون ثامن و ثلثین مليون و فتح تاسع و ثلثین مليون و کسر اربعین مليون و سکون حادی و اربعین مليون و فتح
ثانی و اربعین مليون و کسر ثالث و اربعین مليون و سکون رابع و اربعین مليون و فتح خامس و اربعین مليون و کسر سادس و اربعین مليون و سکون سابع و اربعین مليون و فتح ثامن و اربعین مليون و کسر
تاسع و اربعین مليون و سکون خمسین مليون و فتح حادی و خمسین مليون و کسر ثانی و خمسین مليون و سکون ثالث و خمسین مليون و فتح رابع و خمسین مليون و کسر خامس و خمسین مليون و سکون
سادس و خمسین مليون و فتح سابع و خمسین مليون و کسر ثامن و خمسین مليون و سکون تاسع و خمسین مليون و فتح ستین مليون و کسر حادی و ستین مليون و سکون ثانی و ستین مليون و فتح
ثالث و ستین مليون و کسر رابع و ستین مليون و سکون خامس و ستین مليون و فتح سادس و ستین مليون و کسر سابع و ستین مليون و سکون ثامن و ستین مليون و فتح تاسع و ستین مليون و کسر
سبعین مليون و سکون حادی و سبعین مليون و فتح ثانی و سبعین مليون و کسر ثالث و سبعین مليون و سکون رابع و سبعین مليون و فتح خامس و سبعین مليون و کسر سادس و سبعین مليون و سکون
سابع و سبعین مليون و فتح ثامن و سبعین مليون و کسر تاسع و سبعین مليون و سکون ثمانین مليون و فتح حادی و ثمانین مليون و کسر ثانی و ثمانین مليون و سکون ثالث و ثمانین مليون و فتح
رابع و ثمانین مليون و کسر خامس و ثمانین مليون و سکون سادس و ثمانین مليون و فتح سابع و ثمانین مليون و کسر ثامن و ثمانین مليون و سکون تاسع و ثمانین مليون و فتح تسعین مليون و کسر
حادی و تسعین مليون و سکون ثانی و تسعین مليون و فتح ثالث و تسعین مليون و کسر رابع و تسعین مليون و سکون خامس و تسعین مليون و فتح سادس و تسعین مليون و کسر سابع و تسعین مليون و سکون
ثامن و تسعین مليون و فتح تاسع و تسعین مليون و کسر مائة مليون و سکون حادی و مائة مليون و فتح ثانی و مائة مليون و کسر ثالث و مائة مليون و سکون رابع و مائة مليون و فتح خامس و مائة مليون و کسر
سادس و مائة مليون و سکون سابع و مائة مليون و فتح ثامن و مائة مليون و کسر تاسع و مائة مليون و سکون مائتین مليون و فتح حادی و مائتین مليون و کسر ثانی و مائتین مليون و سکون ثالث و مائتین مليون و فتح
رابع و مائتین مليون و کسر خامس و مائتین مليون و سکون سادس و مائتین مليون و فتح سابع و مائتین مليون و کسر ثامن و مائتین مليون و سکون تاسع و مائتین مليون و فتح ثلثمائة مليون و کسر
حادی و ثلثمائة مليون و سکون ثانی و ثلثمائة مليون و فتح ثالث و ثلثمائة مليون و کسر رابع و ثلثمائة مليون و سکون خامس و ثلثمائة مليون و فتح سادس و ثلثمائة مليون و کسر سابع و ثلثمائة مليون و سکون
ثامن و ثلثمائة مليون و فتح تاسع و ثلثمائة مليون و کسر اربعمائة مليون و سکون حادی و اربعمائة مليون و فتح ثانی و اربعمائة مليون و کسر ثالث و اربعمائة مليون و سکون رابع و اربعمائة مليون و فتح
خامس و اربعمائة مليون و کسر سادس و اربعمائة مليون و سکون سابع و اربعمائة مليون و فتح ثامن و اربعمائة مليون و کسر تاسع و اربعمائة مليون و سکون خمسمائة مليون و فتح حادی و خمسمائة مليون و کسر
ثانی و خمسمائة مليون و سکون ثالث و خمسمائة مليون و فتح رابع و خمسمائة مليون و کسر خامس و خمسمائة مليون و سکون سادس و خمسمائة مليون و فتح سابع و خمسمائة مليون و کسر ثامن و خمسمائة مليون و سکون
تاسع و خمسمائة مليون و فتح ستمائة مليون و کسر حادی و ستمائة مليون و سکون ثانی و ستمائة مليون و فتح ثالث و ستمائة مليون و کسر رابع و ستمائة مليون و سکون خامس و ستمائة مليون و فتح سادس و ستمائة مليون و کسر
سابع و ستمائة مليون و سکون ثامن و ستمائة مليون و فتح تاسع و ستمائة مليون و کسر سبعمائة مليون و سکون حادی و سبعمائة مليون و فتح ثانی و سبعمائة مليون و کسر ثالث و سبعمائة مليون و سکون رابع و سبعمائة مليون و فتح
خامس و سبعمائة مليون و کسر سادس و سبعمائة مليون و سکون سابع و سبعمائة مليون و فتح ثامن و سبعمائة مليون و کسر تاسع و سبعمائة مليون و سکون ثمانمائة مليون و فتح حادی و ثمانمائة مليون و کسر ثانی و ثمانمائة مليون و سکون
ثالث و ثمانمائة مليون و فتح رابع و ثمانمائة مليون و کسر خامس و ثمانمائة مليون و سکون سادس و ثمانمائة مليون و فتح سابع و ثمانمائة مليون و کسر ثامن و ثمانمائة مليون و سکون تاسع و ثمانمائة مليون و فتح
تسعمائة مليون و کسر حادی و تسعمائة مليون و سکون ثانی و تسعمائة مليون و فتح ثالث و تسعمائة مليون و کسر رابع و تسعمائة مليون و سکون خامس و تسعمائة مليون و فتح سادس و تسعمائة مليون و کسر
سابع و تسعمائة مليون و سکون ثامن و تسعمائة مليون و فتح تاسع و تسعمائة مليون و کسر الف مليون و سکون حادی و الف مليون و فتح ثانی و الف مليون و کسر ثالث و الف مليون و سکون رابع و الف مليون و فتح
خامس و الف مليون و کسر سادس و الف مليون و سکون سابع و الف مليون و فتح ثامن و الف مليون و کسر تاسع و الف مليون و سکون الفین مليون و فتح حادی و الفین مليون و کسر ثانی و الفین مليون و سکون
ثالث و الفین مليون و فتح رابع و الفین مليون و کسر خامس و الفین مليون و سکون سادس و الفین مليون و فتح سابع و الفین مليون و کسر ثامن و الفین مليون و سکون تاسع و الفین مليون و فتح
ثلثة آلاف مليون و کسر حادی و ثلثة آلاف مليون و سکون ثانی و ثلثة آلاف مليون و فتح ثالث و ثلثة آلاف مليون و کسر رابع و ثلثة آلاف مليون و سکون خامس و ثلثة آلاف مليون و فتح سادس و ثلثة آلاف مليون و کسر
سابع و ثلثة آلاف مليون و سکون ثامن و ثلثة آلاف مليون و فتح تاسع و ثلثة آلاف مليون و کسر اربعة آلاف مليون و سکون حادی و اربعة آلاف مليون و فتح ثانی و اربعة آلاف مليون و کسر ثالث و اربعة آلاف مليون و سکون
رابع و اربعة آلاف مليون و فتح خامس و اربعة آلاف مليون و کسر سادس و اربعة آلاف مليون و سکون سابع و اربعة آلاف مليون و فتح ثامن و اربعة آلاف مليون و کسر تاسع و اربعة آلاف مليون و سکون خمسة آلاف مليون و فتح
حادی و خمسة آلاف مليون و کسر ثانی و خمسة آلاف مليون و سکون ثالث و خمسة آلاف مليون و فتح رابع و خمسة آلاف مليون و کسر خامس و خمسة آلاف مليون و سکون سادس و خمسة آلاف مليون و فتح سابع و خمسة آلاف مليون و کسر
ثامن و خمسة آلاف مليون و سکون تاسع و خمسة آلاف مليون و فتح ستة آلاف مليون و کسر حادی و ستة آلاف مليون و سکون ثانی و ستة آلاف مليون و فتح ثالث و ستة آلاف مليون و کسر رابع و ستة آلاف مليون و سکون خامس و ستة آلاف مليون و فتح
سادس و ستة آلاف مليون و کسر سابع و ستة آلاف مليون و سکون ثامن و ستة آلاف مليون و فتح تاسع و ستة آلاف مليون و کسر سبعة آلاف مليون و سکون حادی و سبعة آلاف مليون و فتح ثانی و سبعة آلاف مليون و کسر ثالث و سبعة آلاف مليون و سکون
رابع و سبعة آلاف مليون و فتح خامس و سبعة آلاف مليون و کسر سادس و سبعة آلاف مليون و سکون سابع و سبعة آلاف مليون و فتح ثامن و سبعة آلاف مليون و کسر تاسع و سبعة آلاف مليون و سکون ثمانة آلاف مليون و فتح حادی و ثمانة آلاف مليون و کسر ثانی و ثمانة آلاف مليون و سکون
ثالث و ثمانة آلاف مليون و فتح رابع و ثمانة آلاف مليون و کسر خامس و ثمانة آلاف مليون و سکون سادس و ثمانة آلاف مليون و فتح سابع و ثمانة آلاف مليون و کسر ثامن و ثمانة آلاف مليون و سکون تاسع و ثمانة آلاف مليون و فتح
تسعة آلاف مليون و کسر حادی و تسعة آلاف مليون و سکون ثانی و تسعة آلاف مليون و فتح ثالث و تسعة آلاف مليون و کسر رابع و تسعة آلاف مليون و سکون خامس و تسعة آلاف مليون و فتح سادس و تسعة آلاف مليون و کسر
سابع و تسعة آلاف مليون و سکون ثامن و تسعة آلاف مليون و فتح تاسع و تسعة آلاف مليون و کسر عشرة آلاف مليون و سکون حادی و عشرة آلاف مليون و فتح ثانی و عشرة آلاف مليون و کسر ثالث و عشرة آلاف مليون و سکون
رابع و عشرة آلاف مليون و فتح خامس و عشرة آلاف مليون و کسر سادس و عشرة آلاف مليون و سکون سابع و عشرة آلاف مليون و فتح ثامن و عشرة آلاف مليون و کسر تاسع و عشرة آلاف مليون و سکون عشرین الف مليون و فتح
حادی و عشرین الف مليون و کسر ثانی و عشرین الف مليون و سکون ثالث و عشرین الف مليون و فتح رابع و عشرین الف مليون و کسر خامس و عشرین الف مليون و سکون سادس و عشرین الف مليون و فتح سابع و عشرین الف مليون و کسر
ثامن و عشرین الف مليون و سکون تاسع و عشرین الف مليون و فتح ثلثین الف مليون و کسر حادی و ثلثین الف مليون و سکون ثانی و ثلثین الف مليون و فتح ثالث و ثلثین الف مليون و کسر رابع و ثلثین الف مليون و سکون
خامس و ثلثین الف مليون و فتح سادس و ثلثین الف مليون و کسر سابع و ثلثین الف مليون و سکون ثامن و ثلثین الف مليون و فتح تاسع و ثلثین الف مليون و کسر اربعین الف مليون و سکون حادی و اربعین الف مليون و فتح
ثانی و اربعین الف مليون و کسر ثالث و اربعین الف مليون و سکون رابع و اربعین الف مليون و فتح خامس و اربعین الف مليون و کسر سادس و اربعین الف مليون و سکون سابع و اربعین الف مليون و فتح ثامن و اربعین الف مليون و کسر
تاسع و اربعین الف مليون و سکون خمسین الف مليون و فتح حادی و خمسین الف مليون و کسر ثانی و خمسین الف مليون و سکون ثالث و خمسین الف مليون و فتح رابع و خمسین الف مليون و کسر خامس و خمسین الف مليون و سکون
سادس و خمسین الف مليون و فتح سابع و خمسین الف مليون و کسر ثامن و خمسین الف مليون و سکون تاسع و خمسین الف مليون و فتح ستین الف مليون و کسر حادی و ستین الف مليون و سکون ثانی و ستین الف مليون و فتح
ثالث و ستین الف مليون و کسر رابع و ستین الف مليون و سکون خامس و ستین الف مليون و فتح سادس و ستین الف مليون و کسر سابع و ستین الف مليون و سکون ثامن و ستین الف مليون و فتح تاسع و ستین الف مليون و کسر
سبعین الف مليون و سکون حادی و سبعین الف مليون و فتح ثانی و سبعین الف مليون و کسر ثالث و سبعین الف مليون و سکون رابع و سبعین الف مليون و فتح خامس و سبعین الف مليون و کسر سادس و سبعین الف مليون و سکون
سابع و سبعین الف مليون و فتح ثامن و سبعین الف مليون و کسر تاسع و سبعین الف مليون و سکون ثمانین الف مليون و فتح حادی و ثمانین الف مليون و کسر ثانی و ثمانین الف مليون و سکون ثالث و ثمانین الف مليون و فتح
رابع و ثمانین الف مليون و کسر خامس و ثمانین الف مليون و سکون سادس و ثمانین الف مليون و فتح سابع و ثمانین الف مليون و کسر ثامن و ثمانین الف مليون و سکون تاسع و ثمانین الف مليون و فتح تسعین الف مليون و کسر
حادی و تسعین الف مليون و سکون ثانی و تسعین الف مليون و فتح ثالث و تسعین الف مليون و کسر رابع و تسعین الف مليون و سکون خامس و تسعین الف مليون و فتح سادس و تسعین الف مليون و کسر سابع و تسعین الف مليون و سکون
ثامن و تسعین الف مليون و فتح تاسع و تسعین الف مليون و کسر مائة الف مليون و سکون حادی و مائة الف مليون و فتح ثانی و مائة الف مليون و کسر ثالث و مائة الف مليون و سکون رابع و مائة الف مليون و فتح خامس و مائة الف مليون و کسر
سادس و مائة الف مليون و سکون سابع و مائة الف مليون و فتح ثامن و مائة الف مليون و کسر تاسع و مائة الف مليون و سکون مائتین الف مليون و فتح حادی و مائتین الف مليون و کسر ثانی و مائتین الف مليون و سکون ثالث و مائتین الف مليون و فتح
رابع و مائتین الف مليون و کسر خامس و مائتین الف مليون و سکون سادس و مائتین الف مليون و فتح سابع و مائتین الف مليون و کسر ثامن و مائتین الف مليون و سکون تاسع و مائتین الف مليون و فتح ثلثمائة الف مليون و کسر
حادی و ثلثمائة الف مليون و سکون ثانی و ثلثمائة الف مليون و فتح ثالث و ثلثمائة الف مليون و کسر رابع و ثلثمائة الف مليون و سکون خامس و ثلثمائة الف مليون و فتح سادس و ثلثمائة الف مليون و کسر سابع و ثلثمائة الف مليون و سکون
ثامن و ثلثمائة الف مليون و فتح تاسع و ثلثمائة الف مليون و کسر اربعمائة الف مليون و سکون حادی و اربعمائة الف مليون و فتح ثانی و اربعمائة الف مليون و کسر ثالث و اربعمائة الف مليون و سکون رابع و اربعمائة الف مليون و فتح
خامس و اربعمائة الف مليون و کسر سادس و اربعمائة الف مليون و سکون سابع و اربعمائة الف مليون و فتح ثامن و اربعمائة الف مليون و کسر تاسع و اربعمائة الف مليون و سکون خمسمائة الف مليون و فتح حادی و خمسمائة الف مليون و کسر
ثانی و خمسمائة الف مليون و سکون ثالث و خمسمائة الف مليون و فتح رابع و خمسمائة الف مليون و کسر خامس و خمسمائة الف مليون و سکون سادس و خمسمائة الف مليون و فتح سابع و خمسمائة الف مليون و کسر ثامن و خمسمائة الف مليون و سکون
تاسع و خمسمائة الف مليون و فتح ستمائة الف مليون و کسر حادی و ستمائة الف مليون و سکون ثانی و ستمائة الف مليون و فتح ثالث و ستمائة الف مليون و کسر رابع و ستمائة الف مليون و سکون خامس و ستمائة الف مليون و فتح سادس و ستمائة الف مليون و کسر
سابع و ستمائة الف مليون و سکون ثامن و ستمائة الف مليون و فتح تاسع و ستمائة الف مليون و کسر سبعمائة الف مليون و سکون حادی و سبعمائة الف مليون و فتح ثانی و سبعمائة الف مليون و کسر ثالث و سبعمائة الف مليون و سکون رابع و سبعمائة الف مليون و فتح
خامس و سبعمائة الف مليون و کسر سادس و سبعمائة الف مليون و سکون سابع و سبعمائة الف مليون و فتح ثامن و سبعمائة الف مليون و کسر تاسع و سبعمائة الف مليون و سکون ثمانمائة الف مليون و فتح حادی و ثمانمائة الف مليون و کسر ثانی و ثمانمائة الف مليون و سکون
ثالث و ثمانمائة الف مليون و فتح رابع و ثمانمائة الف مليون و کسر خامس و ثمانمائة الف مليون و سکون سادس و ثمانمائة الف مليون و فتح سابع و ثمانمائة الف مليون و کسر ثامن و ثمانمائة الف مليون و سکون تاسع و ثمانمائة الف مليون و فتح
تسعمائة الف مليون و کسر حادی و تسعمائة الف مليون و سکون ثانی و تسعمائة الف مليون و فتح ثالث و تسعمائة الف مليون و کسر رابع و تسعمائة الف مليون و سکون خامس و تسعمائة الف مليون و فتح سادس و تسعمائة الف مليون و کسر
سابع و تسعمائة الف مليون و سکون ثامن و تسعمائة الف مليون و فتح تاسع و تسعمائة الف مليون و کسر الف مليون و سکون حادی و الف مليون و فتح ثانی و الف مليون و کسر ثالث و الف مليون و سکون رابع و الف مليون و فتح
خامس و الف مليون و کسر سادس و الف مليون و سکون سابع و الف مليون و فتح ثامن و الف مليون و کسر تاسع و الف مليون و سکون الفین مليون و فتح حادی و الفین مليون و کسر ثانی و الفین مليون و سکون
ثالث و الفین مليون و فتح رابع و الفین مليون و کسر خامس و الفین مليون و سکون سادس و الفین مليون و فتح سابع و الفین مليون و کسر

و مجاز ایضاً تیز رفتہ از برہان سوداء وغیرہ آن جوار بکسر اول بمعنے ہمسایگی بفتح چنانکہ مشہور است از مراح و منتخب اما در کشف و مدار و کنز جوہر معرب
بمعنے سنگ قیمتی و اصل ہر شی و خلاصہ آن و اصطلاح چیزی کہ بذات خود قائم باشد و این جوہر ضد عرض است و عرض آنرا گویند کہ بذات خود قائم نباشد بلکہ
بوسیلہ جوہر باشد چنانکہ بوح و نقش و ریوح جوہر ہست و نقش عرض و جوہر و عرض ہر دو ممکن الوجود اند و ہر ممکن الوجود حادث است و ہر حادث محتاج
و این اطلاق فلاسفیان ہست و الا در عرف عوام ہر چیز را کہ بقیمت بسیار بخرند جوہر گویند و ہر چیز را کہ بقیمت کم بخرند عرض گویند و در منتخب جوہر
وال معلمہ گوید کہ میان ارجعت گردم جوہر مفرد است آن را بکسر اول و ہمزہ و در برہان جوہر بالفتح میل کردن از راستی بہ کجی و در منتخب باصطلاح فارسیان
از جادہ گردانیدہ شدہ باشد و در برہان و مجاز بمعنے جلم سپر و الملل جوز بالفتح مذکور کہ بفارسی بمعنے طبرزد و بہندی مصری گویند و بعضے
درشت کدو را باشد چنانچہ جوزہندی یعنی مغز نارجیل جواد بالضم اول بمعنے مضمرہ و آن آنست چیزی کہ بدان زخم عکس بخورد و از نشستگی بیرون آید
و کشف و مدار و جہانگیری و سروری و در بالفتح اول و سوی گذر و گذشتن و روان شدن و روانی و منتخب بمعنے مراح جواد معطاء و العامات بالضم
و بکسر شنیدن ال و الف بالضم بالفتح سینہ انسان و منتخب مراح بالضم فارسی یعنی حلقہ بچشیدن یعنی سوختن از بریان بہر دو معنے و اخیر بتعاون فتح و ضم توافق میان ست و در سراج
ترجمہ خود بالضم و در کران گرفتن و بہ ستن و میدان بلند شدن و فتادن و نہادن و تخمین و آن استعلست جوار بضم اول بمعنے امہلہ دوائی مرکب خوش مزہ بالضم باشد
معجون کہ در آن شش چیز باشد و میدان بلند شدن و فتادن و نہادن و تخمین و آن استعلست جوارش بضم اول بمعنے امہلہ دوائی مرکب خوش مزہ بالضم باشد
نام مہرہ جواہر است و در ازہ ظلک باشد گاہی عبارت از جواہر باشد کہ بعضی ترین گویند و آنہا این ست لعل و مروارید و الماس و فیروزہ و یاقوت و زبرجد و مرجان
و عقیق و بعضے بجای عقیق سنگ یار نام دہند و بعضے لاجورد گویند و آنہا یہ ہیچ گیرند جوف بالفتح شکم و اندرون ہر چیز و میان ہر چیز خالی کہ در میان چیز باشد و بالضم توی اہالی اندرون
جوالق بضم جیم و کسر لام معرب گوال کہ بعضے جوال ست بلکہ جوال ہم معرب گوال ست از رسالہ مولف و در شیدی جوزق بفتح جیم و سکون زای معجمہ غوزہ پنبہ قبل از شکفتن
آن معرب گوزہ و در شیدی ست بہ عبارت منتخب جوق بالضم و واو و معروف بمعنے فوج و گروہ و غلان گروہ جوق جوق بہ ہیئت اضافت ترکی نوشتہ شد و در فرہنگ ناصری
و شیرخوانی بواو مجہول نوشتہ و در منتخب و سراج بفتح ظاہر او صورت فتح معرب ست چرا کہ در منتخب لفظ ترکی فارسی تعریب نیافتہ لفظیکہ در جیم و قاف باشد و کلما
نیاید مگر آنکہ معرب باشد و در مصطلحات نوشتہ کہ جوق بالضم یعنی گروہ و در اصل لفظ ترکیست بجیم فارسی یعنی چوبیکہ بر گردن گاو و گردن قلیہ چرخ بندند جوشن
سین مہملہ مفتوح معرب کوشک ان رسالہ معربات و سروری و برہان جوشنگ معدار جواز اطالف جوال بضم اول چیزی کہ در آن غلہ پر کردہ خرند یا بفروشند
و لق و نوعی از پارچہ دشت کہ در نیشان پوشیدہ نیز آمدہ از مدار و جہانگیری و مؤید و بہار عجم و کشف و بعضی جوال الف بدل از ہمزہ نوشتہ شعر نظامی بسنجاوردہ اند
ہم از بہر مزدی ہم از بہر مال ۔ نگویم تا جان بود در جوال و ظاہر این مجازیست و قطب جوال معرب گوال ست بفتح اول و عربی یعنی گردیدن از منتخب جوفغا
نشستہ عین یعنی عقل عشر چہ حکما گویند کہ سوای آنہ فرشتہ و بہشت ملک عالم را بحکم حقتعالے عقل عاشر فرمودہ ست جوہر اول الف بدل از ہمزہ کلمہ جبرئیل علیہ السلام ما قبل با و در مجمع
آدم علیہ السلام نزد حکما کنایہ از عقل اول جوز مائل ترروشتہ جول بواو مجہول بیابان چوگندم بیش نہ سیاہ و سفید باشد از مصطلحات جوامع الکلم
کان و کسر لام چند احادیث اند کہ ہر یکی انہا باوجود اختصار الفاظ و عبارت مطالب کثیر را مشتمل ست جوعان بالفتح گرسنہ از منتخب جوان بالضم
رو جہا جوزن بالفتح بمعنے سلح و جاد و گرچہ کہ معمول سلوان ست ہر چہ لغوی خازندہ فی شد از شرح سکندر نامہ و در برہان و سراج جولستان بالضم بواو مجہول یعنی جا
ہمہ این لفظ ترکیست صحیح بجیم فارسی بر ہیچ مصلحے در بنا نوشتہ شد از لغات ترکی بر ہان و شیدی جوشن بفتح و سکون معجمتین بنون بمعنے سینہ زرہ و خواہ از لباس جنگ غیر ہم پوشند
چہ در زمان حلقہ شہ جوشن بر کرد بر حلقہ ہا دیبا چہا آہن شد بازیران و بہار عجم بالضم بواو مجہول نوشتہ و در سراج نوشتہ کہ جوشن مرکب است از جوش کلمہ شین
نسبت باشد و لفظ جوش بمعنے حلقہ بفتح و ضم اول و ہر دو درست و ازین عالم است روشن کہ جوش از رو بمعنی رخ و شن کہ کلمہ نسبت ست و لفظ گلشن نیز ازین عا

غایتش در جزئی یک شین بسبیل اشباع دوشین مضموم کرده اند جولان بفتح اول و ثانی و ثالث مکرر در عارسی بسکون ثانی مستعمل معنی دویدن و دوانیدن است و گاهی بمعنی بالقطه دوان اول و کردن مستعمل بالضم بمعنی زنجیری کردن باشی حیوان و گذاشتن آن اندازه بر عجم و کشتر و منتخب بدو الفواید و فرهنگ سلیمی چوگان بشکستن نوعی از قابل زنست جوی بفتح و تشدید واو و جیم مکرر و یای تحتانی ساکن بمعنی آسمان که بعضی بارانرا بر آن نسبت کنند و بعضی گویند آنکه باران از وی بارد و موضع معین جوار در و نوعی از بید که بر کنار آب روان چیانرا حلی گویند و بعضی بکسر جیم گویند جوی بکسر اول و سکون ثانی و یای تحتانی و بالضم دیدن یک مقتضی بسبب آنچه منتخب و منتخب و منتخب و کشف اگرچه کمر شابی و رفتن شتاب تمام بود و بکسر بای تحتانی بعضی کسان را چاپیدن کرد جوهه بالضم و واو مفتوح و نون بمعنی عطر دان و طبله عطار آنچه منتخب و منتخب و کشف جوله بالفتح لوم مفتوح و بالضم ط نسل [illegible] جولیه بالضم جامه بمعنی زرنیخ و پشان جوار محرره عقل عشره و آن نزد حکما مرتبه است از جوشن سپر یا [illegible] و بعضی گویند جوشن زره است و بعضی گویند جوشن زره و سپر است و بعضی گویند جوشن سپر است و بعضی گویند جوشن زره

جیباب بالکسر جمع جیبت خلاف نقیاس هر آنکه فعل بالفتح را وجوف یائی باشد جمع بروزن فعال بالفتح درمائی آید جیبه بالفتح درمائی مشدد دکسر و نون بمعنی خوب سنرو نیکو باشد بسکون ثانی بمعنی گزین و عنقریب از منتخب جیباد بکسر اول بتخفیف یا جمع جیده بمعنی سره و نیک جیپال بر وزن فعال بالفتح درمائی مشدد دکسر و نون بمعنی خوب سنرو نیکو باشد و بمعنی گزین و عنقریب از منتخب جمع جیده بر وزن عبد که بمعنی گزین باشد **جیش** بالفتح لشکر و جوشیدن دیگ شود میان ال اصلی و کنز جیوش بضمتین لشکرها جمع جیش و کنز **جیف** بکسر اول و فتح دوم جمع جیفه که بمعنی مردار بر گرفته شده است از صراح **جیپال** بالفتح نام یکی از راجهای هند که سلطان محمود بر و غالب آمد و گاهی بمعنی مطلق پادشاه استعمال کنند **جیتل** بالکسر های مقروف و تای فوقانی نوعی از سیم مسکوک این لفظ هندیست و بعضی نوشته که بمعنی دام است که بیست و پنجم حصه نقره باشد **جیم** بحرفی است از حروف تهجی و بزبان پهلوی و پارسی و فارسی نیز معرب و بکاف فارسی بدل شود و جیم فارسی تعریف بصا مهمله مبدل شود بشین معجمه و بدال و شین معجمه بدل شود بسین مهمله و بیای تحتانی چون چاه و سوما یعنی رنگ آهن و گاهی آمده چون لفظ فتح بمعنی سب **جیحون** بالفتح رودیست میان خراسان و ماوراء النهر نزدیک بلخ از منتخب و کنز **حیران** بالکسر مسایگان جمع جایست که بمعنی همسایه باشد از کنز **جیلان** بالکسر نام ملکیست و هی است نزدیک دیلمان از جیلی نیز گویند کذا فی المنتخب **جیوه** بالکسر یای معروف بمعنی سیماب از برهان **لفظ جیفه** بیای معروف و غین معجمه بر وزن صیغه آزار بر سر ستاره زند از چراغ هدایت **جیغه جغه** چیزی باشد زنان بر سر خود آویزند و آن بر دو قسم است یکی را سوخ نامند یعنی بر که آن را برق نیز گویند آن چیغه زنان و ملایت پرستاران و بر دو پیمانه مثل نقش نره چنانچه جلال اسیر گوید فرد کرده جیغه جغه بر و امداده عرض چو مهره ۱۲ از چراغ هدایت **جیفه** بالکسر حیوان مرده بر گرفته از منتخب **لفظ جیغ** بر وزن تیره طعام ابته از چراغ هدایت **جیبه** بالکسر یکی پهلو بای هوز بمعنی کنز از لفظ کیست از لفظ آذری در بهار عجم نوشته که جیبه بالفتح و تر کی زره را گویند جیب بالفتح نام برگنه از ملک صفاهان از شرح خاقانی

باب جیم فارسی مع الف

چادا بمعنی چارپایه از برهان **چار ضرب** نوعی از اشتقال صوفیان و نوعی از نوازش سازکه بهندی چوتال گویند و در مصطلحات نوشته که چار ضرب کنایه از تراشیدن سر و ریش و برت و ابرو که بعضی قلندران کنند **چار مذهب** حنفی شافعی مالکی حنبلی **چار قب** نوعی از لباس امرا و این لفظ مرکبست **چار اسباب** علل اربعه یعنی علت مادی و علت صوری و علت غائی **چار صطراب** کنایه از قرآن مجید زیرا که کتاب چهارم است بعد توریت و انجیل و زبور **چاشت** یک پهر زبر آمده و طعام آن وقت را نیز گویند از برهان **چاردهروایت** مراد از چاردهروایت شاگردان هفت امام فراراست چه راکه سر امام را دو دو شاگرد اند **چاج** بهر دو جیم فارسی نام شهریست از توران که بتاشکند شهرت دارد و کمان خوب از آنجا آرند و شمشاد معرب همین است از جهانگیری و سراج **چامیخ** نوعی از تعذیب مجرم باچهار میخ دست و پا بندند از برهان **چارشاخ** نوعی از تعذیب از لطائف **چارخف** مخفف چاره از سراج **چاغر** این لفظ بجیم عربی صحیح باشد بمعنی چیدن دندان و مژگان که بعربی حوصله گویند **چاتکبیر** کنایه از تر کیست چه این کنایه سست نماز جنازه و چراکه در نماز جنازه فقط تکبیر میباشد **چارمغز** تخم خربوزه و تخم تربوز و تخم کدو و تخم خیار و تخم گاو گان هندی که هفت گویند از برهان **چارنفس** نفس اماره نفس لوامه نفس ملهمه نفس مطمئنه **چاوش** بشین معجمه بر وزن طاوس لفظ ترکیست بمعنی نقیب و مقدم لشکر و این اصل بدو واسطه اول بهمزه بدل کرده اند و بدون همزه بضم اول و بزبر آمده از برهان و غیره **چاش** بکسر اول بمعنی جمله جنگ از برهان **چالیش** خراسانیان را گویند **چاشنی** بمعنی حرزیکه چاچکرده شده از برهان **لغات ترکی چارپالش** مندازبرهان **چارعرض** بعضی نوشته اند که مجازا بمعنی نهایت چه انسان نه چهارم است از جسم مطلق و جسم نامی حیوان **جامغ** بفتح میم و غین معجمه چاه عمیق از لطائف **چاق** ترکیست بمعنی سطبر و فربه بمعنی چست و زند و ستا نامند برهان و چراغ هدایت و لغات ترکی **چارق** بضم راء مهمله و غین معجمه آنکفش صحرائیان را گویند این لفظ ترکیست از لطائف **چارطاق** نوعی از خیمه چهار گوشه که بهندی راوتی گویند از رشیدی و سروری و لطائف و برهان و سراج **چاپک** بضم با کوچده چست و چالاک جلد و تازیانه از برهان بعد عجم سراج و سروری **چالیک** بیای معروف و کاف عربی نام یکی از اطفال که بهندی گلی ڈنڈا گویند از برهان **چاربرگ** نام گلیست و نزد بعضی لاله کوهی **چاردانگ** کنایه از چیزیکه بنسبت اشکال خود دو چند باشد چه نیز شش دانگ بیاد و دانگ ششم حصه دیناست پس چهار دانگ بنسبت دو دانگ اندمیاشد و لفظ چهار دانگ گاهی در صفت هندوستان واقع میگردد نه باین است که عین فضل اینجا باشد

سوی و روس اگر ملا عالم را مدست یا آنکه آبادی و تحصیل زر بسیار مثلاً بسبب تحصیل و گیر ملا و علم بسیار ست پس این سبب تمام عالم را یک نیاید فرض کرد ند هندوستان را این زنار چهار ملک شمرند یا آنکه هندوستان چهار عالم و اقلیم است چنانکه نزد ترسایان سکون ظاهر ست و فصل های سال اعنی چهار فصل اسیکه پیش سرخ پیدید سوم آبستنه باشند و معنی سنگ چهار آنرا که ای هوز بلام مال شود و دوا قصار و یعنی مرغیکه از اکبگ بسیار شیدی و برهان چهار منزل شریعت طریقت معرفت و حقیقت چهار مرغ خلیل که ذراغ و خروس و طاؤس حضرت خلیل بر حسب امر حضرتش گوشت هر یکی از ان چهار پر سرکوهی نهاده باز بسوخته و طلب فرموده آنها زنده شده حاضر آمدند و دیگر طیور نیز همچنین کردند تا بدانکه کبوتر کنایه از الفت خلق و از زاغ حرص و شهوت و از طاؤس زینت آرایش ظاهری یعنی هر چهار صفات ترک کن چهار خم بفتح خای معجمه بمعنی خست کشی و بمعنی کمال کشیدن کمان نوعی از کمان نمدار از مصطلحات و چراغ هدایت چاپیدن شاشیدن از برهان چاپیدن بول از غلط از برهان چاپیدن و یا و کردن گفته شد که گویند از برهان و بعضی دعا پیدن نیز بهمین معنی مستفاد شود و چاکران بکسر کاف عربی کمر بست است از چاک دادن این کنایه ست از فرج یا از دو از طوائف چار تکبیر زدن بمعنی ترک کل دین کنایه از نماز جنازه ست چراکه در نماز جنازه چهار تکبیر بیشتر نمیزنند از مدار از برهان چار طاق افگن بمعنی از مدار از برهان چار زبان کنایه از پرگوئی کثیر الکلام چار میخ شدن کمال محکم شدن نوعی از تعذیب مجرمان که دو از بزمین اندر خته بچهار میخ بست و پا بندند چار خوان چار چوبی است پیل و فراط و حلاجیان چهار طوفان عبارت از طوفان آدم نوح علیه السلام سیده طوفان یاجوج علیه السلام طوفان آتش قوم لوط علیه السلام طوفان خاک قوم صالح علیه السلام و بعضی نوشته که چهار طوفان کنایه از جهل کن قصد تست دم حسن قصد شجاعت ستم مرگ قصد عفت است چهارم چون که قصد سلامت است چار کان عبارت از کان آتش گرگ گردو خشاو کانی ازان برآید و بعضی نوشته که کنایه کان لعل یاقوت دم کان آبگینه گرگ مراد از دیو جان و دست سوم کان کنایه از بنات قیتونی زان خیز و چهارم کان خاکی کان اوس و زنفر و ازان پیدا شود چار ارکان عناصر چاه کن ظالم مکار چاه نسیان چاه خراب دیو آب چاه ستاره جوزهی از صد است که بمن شصت گز خانهی گوید و بالای آن بیاورد شصت گز نماید و آنرا شک قدمه گویند و کیفیت سنجیدن فلک یا بیاید از مصطلحات چار سو یا بد آنکه بهر چار طرف راسته کانها و آوردگاهها کنایه از چار اطراف چار شعبه بمعنی چهار شاخ چار گاه نام شعبه ایست از کارگاه عجمیان که بر سر ازار بندند علامت چار آینه نوعی از لباس جنگ که چهار تخته از آهن ساخته و دنبات یا مخمل گرفته گرد پشت و سینه کشند چار شانه نوعی از مکیل و غربال نامند و آن چهار لنگه چوب باشد که بر چهار طرف چهار چاقنده تو کی بمعنی دزد و بمعنی دزدیدن و بگلهٔ نوان آمده دزدیده بمعنی چار موجه بمعنی گرداب چار پاره قماری از قمار بازان چار پاره نام شعبه ایست از شعب کارگاه چار خانه چار خانه کاه فارسی یعنی جای که چهار طرف آن دیوار باشد و در چهار طرف آن چهار در باشند چار پایه قماری از قمار بازان چار پر نام سازیکه چهار چوب دارد از شرح خانه چار جلد گاه کاه فارسی یعنی جای که چهار طرف آن دیوار باشد و در چهار طرف آن چهار در باشند چار پر قمار بازان چار پر گرداگرد آن چهار پر نوشته اند و آن چهار ان نرخ باشد از نرخ چار چاره علاج و تدبیر کردن و بمعنی چاشنی اندک چیزی از شراب طعام بعضی نوشته اند و مزه و شیء چیزیکه بقدر چشیدن باشد و قدری طعام و بسیار عجم شرح سکندر نامه خان آخر و برهان صباح و مدار چار جوی بهشتی یکی از آب دوم از شیر سوم از خمر چهارم از عسل و بعضی نوشته که کنایه از چیحون سیحون نیل و فرات چاپلوسی چرب زبانی و خوشامد چاچی هر چیز منسوب بچاچ عموماً و کمان خصوصاً و چاچ شهر ایست از توران چاکی بالضم یکصد و بیست تیر و نماز از شدی چاه چای بجیم فارسی نام دقاقیست یکسانیکه چاه گویند غلط ست از برهان چار یکتی نام منصب انظار بادشاه باشد فصل چیم فارسی مع مای فارسی چپ انداز نیکه تیر باگشتی نماز از شرح سکندر نامه و مصطلحات چپ افتن بمعنی مکار حیال چپلاس بضم اول سکون پای فارسی ضم فای و ضم لام و سین مهمله خنک شیر را گویند از فارسی چپاول و چپاو ان بر سبیل مصطلحات چپیدن چپ افتادن بمعنی فالیدن از مصطلحات چپیا بالضم اول سکون پای فارسی و فتح لام و سین مهمله خنک شیر را گویند از فارسی فصل چیم فارسی مع رای مهمله چرخ قبا مراد از دو دمان شیا پیرخ جنسی از اطلس و چرخ قبا مراد از قبا طس مضاف معنی قبای اطلس است از شرح قران السعدین چرخ الغ قول بعضی چرخ چاکاه و بعضی ران یعنی سرین یعنی سرین کلمه ست فارسی که بر سر ران استعمال میکنند و بعضی نوشته که کنایه از سرین چرخ است

تحمیل نامه بران و اوردی
وی بمعنی ازبیش بیای معروف نوشته
اشتباه کاتب ست و بمعنی ازبیش
کاتب ست و بمعنی ازبیش
بمعنی ازبیش
بمعنی ازبیش

و دیگر متصفان کہ بالاول تحقیق کردہ نوشتہ اند مراد صلاح الدین علی کہ مان آرزو در چراغ ہدایت خیابان نوشتہ کہ لفظ چراغ بالا موافق قاعدہ کلیہ است اگرچہ جوان صاحب شنیدہ باشد و غیرہ بفتح نوشتہ اند و ہمچنین دیگران و بیان قسم مخصوصیت بر فتح نیست با وجود اتفاق معانی و بعض مردم است و در سراج نوشتہ کہ چراغ بکسر اول معنی برای چہ و بفتح عربی انیتہ و آنچہ گران بفتح اول و قیاس مطابق عربیت است چراغ بر مصطلحات چراغ بفتح باشد آنچہ گردونہ و دور و گردان باشد آنچہ گردان است و بگل ایران میاندود و آنچہ بدود ساختہ کنند بمعنے آسمان و دور زمین قیاس و غیرہ و بعضی گویند کہ نوعی از طلسم است و از اطلس مخفف شدہ یعنی قوس قزح آمدہ و گرد گردون یعنی گرد بر گرد زمین و بعضی گویند کہ سخت نام ہندی بہان و شرح قران السعدین و لطائف چرخ بدین و اروی و بدان روان مصطلحات چرب آب حنوکہ کہ روغن باشد و بفتح نیز آمدہ و بمعنی فربہ و چرخی و چربی عباس از مصطلحات و شرح خاقانی چرز بالفتح و در آخر ہوای معجمہ نام طائر گوشت آن طلاست از بیان سراج چرخ انداز کمان کہ تیر از آن باشد نمایند بیان شدہ ای چہ اگر ع روز عبارت از چراغ بی فروغ و ہم کنایہ از آفتاب مصطلحات چرکس بفتح اول و فتح کاف و سکون سین و در آخر قیست اگر کاف چراغ صاحب سوید بکسر نوشتہ و در بیان بفتح تحقیق نمودہ و صاحب بہار عجم نوشتہ کہ بکسر چراغ افروختن و خیختن و روشن کردن و گرفتن و بر سر کردن و برای اظہار چراغ لفظ انداختن و خاموش کردن و گل کردن مستعمل و لفظ چراغ بفتح اول بمعنی چربیدن نیز آمدہ بروایت غیاث و بمعنی چربہ چرغ بفتح و ضم عین معجمہ طائر شکاری است و از آنجا کہ در بیان سراج چرخ فلک عبارت از عرش چرکس بالکسر کہ از خم برآمدہ باشد و بسبیل بند بمعنی چربیدن کہ بر بدن جامہ پیدا شود و بمعنی سبل گیاہ و غیرہ کہ از کثافت آن ہمہ شود و از بیان چربک بفتح و ہای مورد و فتح یعنی چربہ نقاشان یعنے دکان نقاش کہ بر دعن بیان کنند و بہندی پور گویند یعنی شہر کہ بہندی طاق گویند بضم و فتح و ضم شاد و بمعنی طرب و سخرہ بمعنی خجلت بمعنی چیستان کہ بعربی لغز گویند و بہندی پہیلی نامند از لطائف چراغ از چشم بریدن کنایہ از صدمہ شدید بدماغ رسیدن و بچشم چنان حال چشم مثل لمعہ برق تعلیل میگردد و چراغان بمعنی تعلیہ کہ سر گنبدکاران باشد و چند خانہ زدہ بہم کہ فتیلہ افروختہ میگذارند از مصطلحات چربیدن غالب آمدن و از فرمان بردن چرخ کمان بمعنی حلقہ کمان چربدان بمعنے کیسہ از لطائف چرخکی دون چرخ زدن و قص کردن و کشتی گرفتن مقامہ غالب آمدن و چرانیدن از مصطلحات چرازن بفتح اول بمعنی چربندہ چراغوارہ بکسر چراغدان چربہ بفتح کاغذ یا پارچہ مصری چرب کردہ یا پوست آہو کہ نقاشان آنرا بر تصویر میکشند و دیگر نقالان آن بر دراز چراغ ہدایت و بیان لطائف چروہ بفتح بمعنے رنگ مگرین بفتح لفظ سیاہ مستعمل میشود از سوید و بیان رشیدی سراج و جہانگیری آنگ پوست آدمی و بجیم غیر خطاست چزہ بفتح و حرف ثالث زای معجمہ بمعنی پوست آدمی و حیوان و بیان کشف چیرتہ بمعنے رنگ پوست آدمی از رشیدی و رسالہ عبد الوسع و بیان ضبط حرکت اول کی کردہ غالبا بفتح باشد چیرہ بفتح و چرخ چنبر بفتح از بیان کشف چراغ آسمانی بر مصطلحات چرخلی بالفتح و ولی بفتح و چرخ زدن قص کردن کشتی گرفتن بوجہ غالب آمدن بر حریف و بعضی گویند کہ مرادف شدن است از بیان آنندراج چرخی بفتح اول بر مصطلحات فصل جیم فارسی مع سین مہملہ جیسہ بفتح اول و سکون ثانی و ہای مہملہ بر وزن ہیبہ بمعنی ہیبت و شکوہ و صولت و سطوت و حشمت و بمعنی مصطلحات آمدہ است بفتح سین مہملہ و فتح ہای ہوز و بمعنی چیزی ناچیز از بیان و بالضم چیزہ گرد و غبار و بالکسر غیرہ و آن مدالین است از بہر معدہ و حیوانات بنوعی از سراج و رشیدی و بالفتح بمعنے تفعل سر زدن و بیان حیات و شہ بالضم چشمہ ثبت توقیع و امید و ثبت بالکسر نام موضع چشم زدن بالفتح و ہای مجہول بمعنی طرفۃ العین کہ بسبب پیل گویند بمعنے شارہ کہ کران از چشم و چشم خم زدن بمعنی بر سر چشم بند افسون جاب بمعنی ایراغ ہا چشم شور چشم بد کہ زند و از فرند از مصطلحات چشمہ خضر چشمہ آب حیات چشمہ سار شاپور بدانکہ شاپور نام پسر ہرمز از مضافات کرمان و در آن چشمہ الماس و دیگر جواہر است چشم ساعت کہ در شمشیر گاہی چاپا نقر نظر است از شرح قصائد و در مصطلحات نوشتہ چشمہ شاپور چشمہ ایست کہ شاپور بدانجا سنگ بسیار بزمین زدہ تا بشکافت و آب صافی از آن بر آمد و بنظر بزرگان آمد چشم خروس شب شرح رنگ سرین اسب و سند گفتہ اند گویند از شدت جماع کہ با ماده میکند چشم بلبل چشم بفتح مخفف چشمہ اند بیان چشم چراغ کنایہ از سبب بینائی و ہر چہ بصارت چشم زاغ بجہار از مصطلحات چشمک شارہ بچشم بسوی کسی بسبیل اخفا از بیان غیرہ چشمہ بلبل نوعے از فاخر کہ آنرا بلبل چشم گویند از چراغ ہدایت چشمہ معروف و کنایہ از مقبول مسئول یعنی امید و توقع و بمعنی چشمہ زخم و دانہ سیاہ کہ آنرا چاکسو گویند از مصطلحات و چراغ ہدایت چشم زخم آزار و نقصان کہ از نظر بکسی رسد از سراج و بیان چشم رسیدن اثر نظر بد رسیدن از بیان چشم سیاہ کردن حسد کردن از مصطلحات

چشم سیاه شدن کردن و چشم بر راه شدن و بر مصطلحات چشم سرخ کردن یعنی طمع داشتن و یعنی عاشق شدن و خشمگین شدن چشم نبیدان ساختن از چشم آب آوردن کنایه از تماشا کردن و دیدن چیزی غریب و عجایب شراب و بریان و سراج و بهار عجم چشم آب آوردن تماشا کردن از مصطلحات چشم گرم کردن نظاره کردن و نیز کنایه از بیداری از مصطلحات چشم رو داشتن حیا و آزرم داشتن از مصطلحات چشم تنگ آب دادن چشم بی آب داشتن بیحیا بودن از مصطلحات چشم کردن چشم خرم ساختن چشمها دیدن کنایه از تجربه یافتن از مصطلحات چشم مردمک یعنی شوخ و بیحیا از مصطلحات چشم سیاه اطلاق و تعریف چشم معشوقست چون سبب تحریک کننده و موجب چشم بی نور باشد یعنی از لفظ سیاه تیره و مراد دارند چشم فتنی مراد زعینک چشم حسن کسی را گویند مجازا و تشدید سین مهمله عبارت از چشم ظاهر چشم روشنی یعنی بینائی کلید از مصطلحات

فصل جیم فارسی مع غین معجمه جغ بالضم طایریست نحوس که چکر از او عمل سازند و در لغت فرهنگ جغ بالضم سخن بیهوده و ناشنیدنی و بالفتح سرپوش و بالفتح چوبی که در حضرت گرد اسب بندند و گویند بالضم چوبیکه بر گردن گاو و گوسفند بندند جغاز مانند بریان جغوک بالفتح خار النساج اللغاوة و بریان بمعنی نهشک جغل بالضم تخم بعضی نماز از لغات کی چغیدن کشیدن و نم دادن بریان جغشتن بالفتح رسیمان مروک پیچیده کاربندی پیدا گردیدن بریان جغانه بالفتح و نون معجمه نوعی از مساریست آن بمعنی جماشا مشتغلان که کرسنگ افتاده طلب حاجتمندان را فریفته کنند و اصول ایشان بنگ باشد و دام پرداز موسیقی را رسیده و مورد جهانگیری مسراج و مدار و رشیدی و مورد و بریان

فصل جیم فارسی مع فا جفت بالضم چیست و نیز بمعنی مخصوص و بالفتح چوب بینی باشد مربع گاهی شاخهای انگور بریان سیدانند بندی گویند از بریان رشیدی مسراج و لطائف چغیدن و چغیدن بمعنی چسپیدن از بریان چغنه بالفتح بمعنی خمیده و کج و بمعنی تاج و بمعنی سرگوسپند و بمعنی تمت و برابر از لطائف

فصل جیم فارسی مع قاف چاچاق آواز تیغ و تیر و جز آن که بر بدن انسان رسد و این لفظ مطابق ملفوظ بهتر کانست چقماق بالفتح آهنی ست که بر سنگ زده آتش برآورند و بمعنی طعنه سرزنش از مصطلحات

فصل جیم فارسی مع کاف عربی چکه بر حاج بفتح اول و سیوم و کاف عربی بر وزن حاج محفف چاجک کوتاه شده حاجی و حاجیان و حاجی لقب شخصی بوده راست کرده یا رانده و طرفانی دشت موزه او اکثر پاره پاره بوده و طیان این مثل تصرف شکسته حریف گاو نیندیده از بنجاره گرفته است چکه بر حاج کم چکاو بفتح اول و کاف عربی و دال مهمله یعنی پستانی بریان و سراج چکش بفتح اول و ضم کاف و شین معجمه بر وزن آتش بمعنی بازوچه باشد از سراج اللغات و رشیدی بمعنی تنبور زنی که نازه باران نشانند و در بریان و جهانگیری بفتحتین دال معجمه چکش بفتح اول و ضم کاف و شین معجمه آلت فولاد است آهنگران آهن بدان آهن را میکوبند بمعنی مطرقه گویند از سراج و مصطلحات نوشته چکش بفتح و تشدید شین معجمه نشستگاه بازوچه میل بندی و آلت فولاد است آهنگران آهن بدان گویند و بمعنی کریست چکلمش بکسر اول و سکون کاف فارسی و فتح لام و کسر میم و شین معجمه مرتکی ترجمه کشیده شده چکاوک بفتح اول چهارم و ضم کاف عربی علیست از گنجشک اندک بزرگ خوش آواز و تاج بر سر دارد و بعضی چند دل گویند در جواهر الحروف نوشته که پرنده ایست از گنجشک بزرگتر و خوش آواز که بهندوستان آرا جل گویند بفتح جیم و بکسر قوله نامند و شارح نصاب بمعنی گنجشک نیز نوشته و نیز نام نوائی از موسیقی و بمعنی خرگاه بندی از چکو گویند گمان برند مناسبت بتانیک سیان چکاوک و چکو ست این خطاست از رشیدی و بریان و لچک بالفتح و کاف عربی بمعنی قبا و جامه چیزکوزین باغ و میخانه منشور و ستوبدان چوبی باشد خانه که خرمن گوشه ابدان میگردانند یعنی برات و طیفه و مخفف چکیدن از شرح و بریان و سراج و جهانگیری کشف دوم چکل بکسر اول و کاف فارسی نهست بتر کستان حسن خیز از بریان و مسراج و مدار و رشیدی و مورد و جهانگیری بفتح اول کرست چکیدن بکسر اول معرفت از کشف چکان بکسر اول چکنده و مشتق از چکیدن از مدار و کشف چکن بکسر اول و کاف عربی نوعی از رشید که از ریشم لوان بر جامه نقش کنند از رشیدی و مدار و بریان کشف چکره بالفتح و کاف عربی بمعنی تنبوره یعنی آنکه نقطه نقطه بچکد از لطائف و بریان چکمه بالفتح و ترکی نوزه از گویند چاچک چاچه چاچک بر اهل نسخ و چاپه زدن کنایه از قبالمیت و استعداد از مصطلحات چکسه بفتح و سین مهمله یا چه کاغذ بر گرفته از بریان و رشیدی و مورد و جهانگیری بفتح اول و سکون سین مهمله و فتح کاف عربی و سکون ها و سین مهمله دیگر نوعی از کاغذ است که در آن دوات پیچیده باشند و بعضی گویند چکسه کاغذ بر گرفته است که در آن دوات پیچیده باشند و بعضی گویند چکسه کاغذ بر گرفته است که در آن دوات پیچیده باشند و بعضی گویند چکسه کاغذ بر گرفته است که در آن دوات پیچیده باشند

فصل جیم فارسی مع لام چلیپا بالفتح نوعی از کرم و بمعنی صورت و بمعنی فارسی چوب چهارگوشه بصورتیکه نصارا حضرت عیسی علیه السلام را بر آن کشیدند و بتشدید لام بمعنی

+

صلیب معبد ست بهین چلیپاست از شیدی و برهان و مجاز ا یعنی کجدار و پرخم باشد و در کشف مطلب ست کرنقصان آرد ابزار نامی بندند و رسن ترشه که چلیپا صلیب بصاد ست و آن بشکل راست که باعتقاد ایشان حضرت عیسی علیه السلام ایران دار کشیده اند و ترسیان از طلا و نقره بشکل آن ساخته بسبیل تبرک گردن آویزند تا هوای ایشان هم باد اگر راه خدا این همه تصدیع کشیده اند **چلقب** بالکسر قاف مفتوح و کاف موحده یعنی چلیپا **چلقد** بالکسر قاف مفتوح یعنی چلیپا **چلیل** بالفتح امر از چلیدن یعنی زدن و این مشترک فارسی هندی کبیر مخفف جهل که بمعنی نادانست و بمعنی احمق آنکه در ریسمان شیخ جلی بنوبت تعمالی نشریه دارد از خیاست ارسال **چلیدن** بالفتح مصدر فارسی هندی مشترک و بمعنی فتل و بمعنی سیدن و ستراوشدن و این بمعنی اخیر در شرح گل کشتی **چلستان** بفتح گلستان در شکل دشت آب **چلاو** بضم سبزی خشک بریخ **چلغوزه** بالکسر میوه ایست مشهور که مغز تخم درخت چیر باشد از جهانگیری و برهان شیدی و سروری بالفتح و در سراج بالکسر درخت مذکور چون غوزه آن بسیار است چلغوزه نامکرر زند مجازا بازاری گویند **چلیپا** بالفتح و شین معجمه بکسر لام نام آلتی است که بدان پنبه را حلاجی کنند و بعضی گویند از صلیب ساخته شده و بعضی بکسر اول و فتح ثانی نوشته اند و بعضی بکسر اول و سکون ثانی نیز نوشته اند **فصل جیم فارسی مع هم** **جم** بکسر اول و ثانی و سکون میم بمعنی حق و بمعنی جهانگیری بضم اول بمعنی نامرسی نوشته اند **فصل جیم فارسی مع هم** **جم** بکسر اول و ثانی و سکون میم بمعنی حق و بمعنی جهانگیری بضم اول بمعنی نامرسی نوشته اند **جمچاق** بضم اول گرانی و خشم و شین بمعنی آهسته و بمعنی آهسته آهسته از مصطلحات مجازا باشد **جم** بالفتح خرام و رفتار زیبا و خم از برهان **جمیدن** بالفتح خراسیدن و خزیدن از برهان **جمان** بالفتح بناخن خراشیدن و قدری از پوست کندن و از برهان و انندراج بمعنی خراشیدن و بمعنی کندن و از مؤلف بمعنی کردن خاراش نیز نوشته **جمن** و بمعنی باغ خاص باشد که در آنجا انواع گلها کارند از مدار و سراج و در شیدی جمنه سیان باغ که در آنجا درخت آن گلها باشد و بعضی گویند که جمن و جمن بمعنی جایی خرم و فضاست که گرد و بر جایها و خیابان باغ ستاده باشد از مؤلف و گویند بدین سبب است که جمن بمعنی جمیدن یعنی نرم باشد و نون که یکی از حروف نسبت است و بعضی بر آنند که جمن بمعنی باغ خاص است از انجیم که بمعنی جمیدن و

چیو بفتحتین تفنگچیان و او کشف در زبان مردم سرخ چند مرده یعنی قوم مقام چند مرد از مصطلحات چنگیز بالفتح چنگ از چنبه بازی کنایه از تیغ زدن ناصر بخارا
چنده بفتح دال و فتح نون مرده صلاجی یعنی موازنه چند صلاح جایکه کسی چیزی چوستا آمده گوید بنیم چنده مرده صلاجی چرا نهاده چند منصور صلاحی نوازد آمد از مصطلحات

فصل جیم فارسی مع واو

چوخانه بر او مقرر و شما مجموعه باشد چنین که نامه نویسی نسبا نقش است متعلقه ترکیست از تیشه و سرپی زبان چوبینی چوبدست بمعنی عصا
بندی لاتهی گویند چوگان رسم کنایه از تیغ چوب گز چوبکه بدان پارچه وغیره پیچانیده کشند چوب طریق از طرف سلاطین نصف و بلاد مغرب ما سوا بلاد مکه
از طلوع او بدر گردد او چوبکاری کشند چوب طریق گویند از مصطلحات چوب محصل چوبکه بدست محصل باشد از مصطلحات چوب تعلیم چوبکه معلم اطفال بدان ادب کند و بمعنی
چوبکه در دست اطفال نوآموز بندند چوبه زخم گذار و زخم کاری آن مخفف دار از مصطلحات چوپان بضم اول و سوم با فارسی گلهبان چوشیدن بر وزن نوشیدن بمعنی
کمیدن از زبان چوبک بضم اول و سکون ثانی مهمل است کچول است کچولی تخته پوست گرفته بشیب بیرون و چوبک تخته نیز مذاز صدف آن دیگر پاسبان بیدار شوند از مصدر
یعنی معنی اغار چی نوشته اند چون بر اسپ چند معنی آید اول چون قبیله یعنی قبیلکه حافظ فرماید بیت خیال روی تو چون بگذرد بگلبن چشم ✦ دوال زنی نظر آید
بسوزن چشم ✦ دوم برای شبیه که یعنی مانند سوم برای اشتر چهارم برای استعمله آمده یعنی چرتیه آید چولستان بالضم و او غیر ملفوظ بر وزن گلستان
در ترکی دشت بی آب گویند از زبان لغات ترکی چوچه چیدن انغریدن از زبان چوگان مخفف چوگان که مرکبست از چوب سمی خمیده و گان کلمه نسبت و شبیه
مرب بمعنی چون سپر چوگان خدا یا شاه اند بدین اسم سمی شد از سلح چوبدار و بمجهول حرف مشترست و را تشبیه آید و را لحظ هم آید چوتره معروفست
چیوتره بفتحتین بعضی گویند کرچوتره هندیست چوچه تره فارسی از سوء تلفظ هندی در زبان چولنه نام قوم از ترک چوگانی بمعنی که در چوگان بازی خبره باشد از مصطلحات
چوبکی چوبدار از مصطلحات

فصل جیم فارسی مع ها

چهاربکسر اول یعنی چه بسیار چهار میخ حیات کنایه از اربعه عناصر چهاربادصبا
دو بفتح شمال و جنوب ✦ بادبود شمال قبست و دبور باد یکه از طرف مغرب وزد چه مه کرد که او ته خواهد کرد و سنی این شعر خواهد آمد چه مکرد یعنی چه حاصل کرد از
مصطلحات چهار اقلیم بهند کنایه از تمام هندوستان چهار اقلیم قسمت چهار پیر غلغار ابو عثمان الله علیهم چهره پرداز مصور چهره خبر روشن و حال مضمون
چهار طبع گرم و خشک و تری و خنکی چهار دانگ حق تعالی بفضل خود چهار دانگ عالم را بسه دانگ چهره گردیدن و چهره شدن حریف و مقابل شدن از اصطلاحات
چهار کس سنه شمسی و عربی و عراقی و جلوسی سود این هر چهار از گمان کاهد بست چه مه کرد و نه کردن جای مستعمل کند در شخصی ستیهکاری گردد از و برگرد تا هم
لیاقت کار نداشته باشد شمال بادشاه چه مه کرد که زیده خواهد کرد چهار شربت چه نیز کسر سوصه و یک مهمل فتح رای مهمله چاکر نیز نام پهلوان
نوذر سیاب تیکه دهبود بسبب عاشق شدن منیژه نام دختر افراسیاب چهل تن گردهی از ابدال که حقتعالی عالم را بوجود ایشان قائم دارد و چهره کنایه از محل سرخ و طراوت
دان آن بسه سنبله ست چهار تار فرقه ساز چه گاه نوعی از زمزمه چهار موجه بسه گرداب چه چه بفتحتین آواز بلبل و امثال این هم کلمات اصوات دارد چه انجیر بفتح اول
چند معنی دارد استفهام خنا که چه کسی دوم برای تعظیم خنا که مصرع پرده اوست دوزدی که بکف چراغ دارد ✦ سوم برای تحقیر مصرعه چه باشد بلوی زر سرخ روی
پشتال یکه مصرعه زن ✦ چهارم برای تعجب مصرعه چه شبا شستم دزین سیرگم ✦ پنجم برای تصغیر چنانکه مرا بچه و طاقچه و سراچه
ششم برای علت چنانکه از انجا رآمد چخوف زدان بود شمال بگذر دین بیت چگونه بر قدما اعتراض توان کرد چه قدما چه گفته اند سنه شمسی برای تفصیل چنانکه مصرعه
جهان سپید چو اوراج چه سیاهم ✦ هفتم مخفف چیز چنانکه هر چه نیاید پسندگی را نشاید ✦ هم اول تشبیه یعنی چیز زار بهم غلغار زد چنانکه بیت چو فرنگی آید از ترکی
بدان ماند که گمان خنده باشد بدین اسم سمی شد از سلح چوبدار و بمجهول حرف مشترست و را تشبیه آید و بر الحظ هم آید چوتره معروفست

فصل جیم فارسی مع یای تحتانی

چیره بر وزن سیر کمال چیره دست ✦ چیره گی بر وزن سیر دلیری و جرأت ✦ چیره گی بر وزن سیر دلیری و جرأت ✦ چیره گی بر وزن سیر دلیری و جرأت

اندک و قلیل چیزی نیز بود کلمه‌ای مفتوح و زا مین معجمتین بمعنی نفاست مرجات از لطائف چیک چیک آواز مرغان از لطائف چیچک بمعنی آبله لفظ ترکیست از سرا چینه دانه خوصله مرغان از بریان چینیدو بالکسرهای معروف و سکون لام و واو و یای مجهول بمعنی انعام این لفظ ترکیست از لغات ترکی مگر فارسی جلده بکسر میم عربی و سکون لام و واو معروف شهرت عام در جاهر سرآنست چیره بالکسر های معروف بمعنی غالب و شجاع از چیرا ز هذا هست و بریان دو رسوخ یای مجهول چینه بالکسر ده دیوار از بریان و دانه که مرغان خورند چیره دستی غلبه و مسرکشی چی یای معروف لفظ ترکیست بمعنی دارنده

باب حاے مهمله

فصل حای مهمله مع لف حاشا بمعنی پناه بمعنی بعید ست و باکی و خالی و بمعنی مگر که کلمه استثناست ذوام دو آن نوعی از بوم و مذبه کوهیست از مذاهب کنز و کشف و بریان حاجب بکسر جیم و باے موحده بمعنی پرده دار و دربان و چوبدار بمعنی امیر و از لطائف و نوعی از دولت ست که قبل از قافیه واقع شود با سیان قافیه و هر مصرعیت دو قافیتین حائل گردد حاجب بکسر جیم در آخر سوسمار ست و یای موحده گنهگار زدار و منتصب حالب گیتی ستان بمعنی آفتاب و شیر ز لطائف حالوت بفتح لام و واو و معروف و تای خوقانی بمعنی دکان از کشف و لطائف و منتخب حارث بکسر رای مهمله و الف و ثای مثلثه بمعنی شدید و درنده بمعنی حرز و عزت کننده و مزارع نام آن شهر از کلمات ضاد عربی بود از کشف و لطائف کنز حارث بکسر ثای مثلثه گنهگار بسبب خلاف کردن و قمراز کشف مدارج بتشدید جیم صیغه دوم فاعل بمعنی جمع کننده و دوم جمع حاجی تجدیدی نسبت خیالکه و صم و یهو جمع رد و یهود مگرو و فارسیان بمعنی تضرع آیند از کنز و شکوه شاه و خیابان از منتخب جاه و تشدید دال مهمله بمعنی قدر از کنز حاقد یکدل فاسخ یار و دوست و خدمتکار و فرزند زاده و دختر زاده و دولاد و پدرزن و برزن از کنز حارث بتشدید راء مهمله بمعنی گرم که ضد سرد و بمعنی گرمی کننده حاضر بمعنی گاه حاضر و یک ظرف بمعنی هم هست کنند و چاه و جران و حوض جمع آن آرند از منتخب حاجر بکسر جیم و زای عجمه و حاصل ابن دو حرف نام مرغی ست در راه مکه معظمه از منتخب و صراح حارس بکسر راء و سین مهمله بمعنی پاسبان از منتخب حاقط مصروف فارسیان بمعنی طرف و قول آرند از بهار عجم و چهار شربت و مصطلحات حاق بتشدید قاف بمعنی راست از منتخب حاوق بکذال معجمه دیرک و داماد و پاستاه و زاد و منتخب و صراح و بدل مهمله حائک بکسر همزه جامه باف که بسبک جولاه گویند از لغات کنز حامل بر دارنده خبری و بر دارنده اصطلاح هیئت فلکی باشد بیانش یکی از افلاک ششگانه که زده بر کوکب متحرک بر آسمان سیم فلک شمس و شکلش و تحقیق لفظ و دیگر مرقوم شد و اجی باید حامل الاصول نشان همزه از لیست کرشکال نمایی فلک ست الصور موزی بر پا چیده استاده و با کست دشته دست بر سر نهاده بست چپ و پی حمالت مگر مدکوریست بست بنش حال آنکه دروباشد از منتخب و اصطلاح فارسیان بمعنی قصد و چیز نوشته اند بمعنی گوی چوگان نیز آرند بمعنی اصل و جوهر از لطائف و مشتقات لام بمعنی حاله بکسر همزه نازیده و مانع شونده سیاه و چیز اصرار از منتخب و کنز حام نام پسر نوح علیه السلام که پدر سیاهست حاتم بکسر تای مثناة فوقانی و الف و ثای مثلثه و میم نام سخی مشهور از منتخب و کنز حاوی بکسر واو و تشدید یا و آخر زاء معجمه نام کتابیست از تصانیف زکریا قزوینی و شرح عجائب المخلوقات او و سلدر بکسر سین مهمله و سکون لام و دال مهمله و فتح راء مهمله و سکون نون و دال مهمله نام کتابیست تصنیف محمد بن شرف گلستان نام کتابیست تصنیف سعدی شیرازی و نوشته است بخط خود بانجا که نام خود آورده فاضل کلستان حام نام پسر نوح علیه السلام که پدر سیاهست حاتم بکسر تای مثناة فوقانی و الف و ثای مثلثه و میم نام سخی مشهور از منتخب و کنز حاوی بکسر واو و تشدید یا و آخر زاء معجمه نام کتابیست از تصانیف زکریا قزوینی و شرح عجائب المخلوقات او و سلدر بکسر سین مهمله و سکون لام و دال مهمله و فتح راء مهمله و سکون نون و دال مهمله نام کتابیست تصنیف محمد بن شرف گلستان نام کتابیست تصنیف سعدی شیرازی و نوشته است بخط خود بانجا که نام خود آورده فاضل کلستان

حاتم بکسر تای مثناة فوقانی و الف و ثای مثلثه و میم نام سخی مشهور از منتخب و کنز حاوی بکسر واو و تشدید یا و آخر زاء معجمه نام کتابیست از تصانیف زکریا قزوینی و شرح عجائب المخلوقات او و سلدر بکسر سین مهمله و سکون لام و دال مهمله و فتح راء مهمله و سکون نون و دال مهمله نام کتابیست تصنیف محمد بن شرف گلستان نام کتابیست تصنیف سعدی شیرازی و نوشته است بخط خود بانجا که نام خود آورده فاضل کلستان

حاتم اصم کلی از اولیا آکمل ست خیر از حاتم طائی از شرح لوبسقا عبد الواسع حازم بکسر زای معجمه و الف و سین مهمله و فتح قاف و کاف فارسی و میم نام شهریست از ولایت بلخ حاصل بالمصدر بمعنی بدست آوردن از مصطلحات حال آنکه در حال گاه بمعنی وقت و حال بمعنی مست شدن حاز از مصطلحات حال کنز و صحیح آن حاله است بمعنی ماندی و نقطه و حال بمعنی موست و صل بالکه بهاکه بمعنی گوی ست حاسه بفتح همزه و سین مهمله نام کتابیست از تصانیف ابو تمام حبیب بن اوس طائی حاشا لله و حاشا لله بمعنی پناه بخدا از این کلمه از منتخب حاشیه نشان حاصل بالمصدر بمعنی نشستن و حاشیه نشین چوگان بازی حاشا لله و حاشا لله بمعنی پناه بخدا از این کلمه از منتخب حاشیه نشان حاصل بالمصدر بمعنی نشستن و حاشیه نشین چوگان بازی

حاجی بتشدید یا بیم بمعنی حاجه و حاجه بصفت ست برای مؤنث و مقصور که لفظ حاجت باشد و حاجه چیزیکه بدان حاجت باشد و حاجی کسیست که بمکه رود بحالت الحاق یای نسبت تای تانیث از آخر حاجه ساقط شد چنانچه در عامی و مغربی فارسیان بتخفیف جیم خوانند و بعضی توهم نموده اند که اصل حاج بود و یای نسبت بدان ملحق شده بیای قلب گردانیدند بدلیل آنکه در جمع حاجی حجاج میگویند و بیای منقلب جمع نمی بندند و این توهم فاسد ست زیرا که حاج اسم فاعل و مذکر است و حاجی اسم مفعول و مؤنث است و اگر حاج را در تحت حاجی داخل کنند لازم آید که اسم مفعول را در تحت اسم فاعل داخل کرده باشند و این قسم قلب نادر ست **فصل حای مهمله با موحده**

حبذا بالفتح و تشدید موحده مفتوح و ذال معجمه ساکنه مدح ست یعنی خوبست و بسنده ست **حبا** بالضم اول تشدید ثانی بالف کثیر و تحتانی مرادف حبی بالضم و الف مقصور و معنی آن بوسه زدن ست **حبالی** بالضم اول و فتح ثالث بمعنی زنان حامله و این جمع حبلی ست بمعنی حامله و الف مقصوره و تعریف یای مشدد برای معهود **حبابی** بالضم اول و فتح ثانی و الف و تشدید یا بمعنی مرغابی و نام طایریست بدریا مرغابی و نک او زرد و سیاه باشد بعد ازین از حرف نون خواهد آمد و شرح قضای از مهابا یوسف و بعضی صاحب منتخب نوشته که آن از اقبار تعذری گویند **حبب** بالضم و تشدید باء موحده و بای منقوط بمعنی دانه از انگور و امثال آن و گولی بندند و بالکسر و تشدید یا بمعنی دوست و دوستی از مراح **حبوب** بضمتین و ضم اول و سکون ثانی جمع حبت بمعنی دانه ها مثل گندم و نخود و غیره و نیز بمعنی حباب بکسر و سکون اول و بالضم دوستی کردن و دوست داشتن و دوستی و مراد دیو بضمتین شیاطین و کفار و شاد شدن از منتخب و کنز جمع حبر بالکسر سیاهی دوات یعنی دانشمند و نیکوکار از منتخب و لطائف **حبهظ** بالفتح و ظای معجمه با بی خرد و معدوم و ضائع شدن از کشف **حبوط** بالضمتین باطل و ناچیز شدن ثواب و عمل از مراح **حباب** بالفتح شکوبا فتن جای استوار و نیکو کردن و بیخ بریدن و بالضمتین آبهای ساکن و موی جعد شکن آب و زره و دریا گروه و دود و همانکه بر روی آتش ساکن منتخب و لطائف **حبل** بالفتح اول و سکون ثانی بمعنی رسن و تمنی رگ چنانچه حبل الورید یعنی رگ گردن و بالضمتین حبل بالکسر منتخب **حبائل** بالفتح زنان حامله و این جمع بطریق مجاز ست زیرا که حبلی بمعنی حامله جمع حبالی آید و حبالی را جمع حبائل چنانکه جمازی را جمع جمائز و بمعنی رسمها و بندها و بضمتین جمع حبالة باشد که بمعنی رسن و دام ست و بعضی نوشته که نام شیطانان زنا است چنانکه ابلیس نام شیطان مرد ست و حبائل شیطان کنایه از زنان فاحشه **حبل المتین** بمعنی رسن استوار و اکثر بر لوازم رسن اطلاق منتخب **حبه** بالفتح و تشدید بمعنی دانه و بضمتین و وزن یکسیر که سنگ دانی گویند و نیز بمعنی وزن چهار جو متوسط از سیم و زر و بمعنی کتب طب **جبتی** بضمتین و سکون ثانی موحده خطاست از زبان **فصل حای مهمله با تای فوقانی**

حتف بالفتح اول و سکون ثانی فوقانی بمعنی مرگ و موت از منتخب و کنز **حتم** استوار کردن کار و حکم کردن و واجب کردن کار بر کسی از منتخب **فصل حای مهمله با ثای مثلثه**

حث بالفتح و تشدید ثانی مثلثه بمعنی برانگیختن و تحریص از منتخب **فصل حای مهمله با جیم عربی**

حجی بکسر اول و فتح ثانی و تشدید یا مقصوره و بصورت یا بمعنی عقل و خرد و از جهری و فهمیدن و بضمتین جریص بضم اول و ظاهر شدن از منتخب و لطائف و کنز و شرح نصاب **حجاب** بضم اول و تشدید دوم پرده و این و در میان آمدن و بکسر اول و تخفیف دوم بمعنی پرده و از منتخب **حجب** بضمتین بمعنی پرده ها و این جمع حجابست از منتخب **محجبه** بالضم و تشدید دوم و فتح باء موحده از منتخب **حجامت** بکسر حاء حجامت کشیدن بر تنهای کوچک استره و نشتر گاو از مراح و مهارع و بحر الجواهر و بضمتین بمعنی ماهر و بکسر اول بمعنی تعلق و اداب و بکسر ست چنانکه حیاکت و خیاطت و دور ست و مضاف و غیره و بمعنی موی سر است کذا فی غرر مرقوم مشهور شده و جمع کثرتی نیافته ظاهر غلط ست نزد محققان اصطلاح متاخرین **حجابت** بکسر اول پرده داری و دربانی و دربانی گری **حجج** بضم حاء و تشدید جیم اول جمع حاج که بمعنی حجامت از مقصاد بمعنی حج کننده و بالفتح نام آمیر کلان که بمدینه میرد و نوشته اند که حجاج منقلب از کلمه حجاج ست از منتخب و کشف و لطائف و نوادر **حجر** بضم اول و فتح ثانی و فرستم نیز بمعنی جهنا و این جمع محبت ست بکسر اول جمع حجه که بمعنی سالست او کنز **حجر الاسود** سنگیست که بر کنج کعبه است و بکعبه کرسی نیز گویند و بعضی حجر بمعنی حرکت اول حرام و باز داشتن کسی از تصرف و بضمتین بمعنی سنگ بکسر اول و سکون جمع خرد و عقل و بضم اول و فتح ثانی جمع حجره و بفتح اول و سکون ثانی بمعنی بوی کنار کشف و **حجاز** بکسر اول زمانه ملکیست نزدیک ملک یمن و بمدینه و طائف و شهرهای دیگر که با ملک یمن پیوسته است

و متهامه که زمین نشیب حاجل و عاجزیت لهذا بدین اسم مسمّی شد **حجیر** بکسر اول و فتح ثانی و سکون ثالث و یای مجهول و راء مهمله حجاره ملکیست از عرب **حجل** بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و لام کبک یا کبوتر سرخ پا و منقار **حجاز** بکسر اول و تخفیف ثانی و زای معجمه در آخر ملکیست از عرب **حجال** بکسر اول جمع حجله

یعنی کار راست ساز لطائف و صراح حرف و بفتحتین جنگ و کارزار را حراقت سوزش و سوختگی گرد کتب معتبره لغات این طایفه بنظر نیامد محرقت بالضم سوزش صراح و مدار و منتخب کنز حرقت بالکسر پیشه ار منتخب حرکت بالفتح اول و ثانی و ثالث نه بسکون ثانی چنانکه مشهور است لیکن بعضی استاد ان بسکون ثانی نیز توشیح نموده اند گو بیت طاقی گو بیت بر من خوش حرکت شیرین ادا بود ۵ گر سیاه و تیره می خوشنما بود ۵ یعنی حرام که بتشدید مکان گویند محض غلط است از جراغ هدایت کشف لغات بهار نوشته که حرکت بفتحتین بمعنی ثلاثیست که از هیچ صیغه از ابنیهٔ ثلاثی مجرد مشتق نشده حرکات بفتحات جمع حرکت فارسیان بسکون نیز آرند چنانچه جامی در اورد استعمال بهار جمع حرمت موقر و احترام شدن و حرام شدن از کنز حریت بالضم و تشدید یا ی حطه بکسر و تشدید یا ی حطی از آزادگی و آقا و شدن از قید بندگی یعنی بنده و مملوک کسی نبودن حراثت بالکسر اول معروف چهارم ثانی مثلثه کشت کاری کردن و کشاورزی نمودن حرث بالفتح و ثانی مثلثه بمعنی کاشتن و افروختن آتش و جمع کردن مال و قوت آخر الشی و مال اخر کردن ستور از بسیاری مانند منتخب لطائف حراث بالضم و تشدید ثا ی حطه و در آخر ثای مثلثه مزارعان یعنی زراعت کنندگان و جمع حارث است که بمعنی زراعت کننده باشد از کشف و جهانان حرج بفتحتین و در آخر جیم عربی بمعنی تنگی و سختی مگر لفظ حرج کان نیز بفتحتین ست بمعنی فساد و هر دو لفظ بکسر ثانی حطه خداوند صراح و مدار و منتخب حر بالضم و تشدید را بمعنی مرد آزاد و بنده آزاد شده و بمعنی برگزیده هر چیز و پاکیزه تر و بالفتح و تشدید را بمعنی گرمی گرم شدن بمعنی زمین گلناخ و بالکسر فرج زن منتخب لطائف کنز حرور بالضم گرما و بالفتح باد گرم که بشب و دو هم باد گرم که بروز وزد و بمعنی گرمی آفتاب و آتش از منتخب صروف حشو جامه و آن چه فضا کند از اطراف جامه و بمعنی ردی و نکوهیده از صراح و نزد فقیر سوای صاد و ضاد و طا و ظا و با حرف بار گیر چیزی نیکیه کلام کسی باشد از اصطلاحات حریره پشمی بمعنی مروگرم شده از منتخب حزان منتخب حرف جواهر دار از حرف خب از مصطلحات حرف عروق گیر حرف در آدکه تحریر آن عرق یا در گیرد از اصطلاحات حرفگیر گیر حرف گلو و منور سخن تند و تلخ از مصطلحات حریر بالکسر پناه گاه و جای استوار و جای تعویذ از منتخب مصراح و کشف لطائف کنز معرس بالفتح خر نگهبانی کردن و بالفتحتین بمعنی نگهبانان از منتخب و صراح حرص بفتحتین و ضاد معجمه آنکه از شدت آز و اشتیاق بر چیزی بیتابانه افتد و بمعنی ضد و خلاف از لطائف حریف هم پیشه هم گار و کسیکه با تشدید را بمعنی تیز فروه و گزنده زبان از منتخب و صراح و کنز حرف بالفتح سخن و طرف و کنار و بشمشیر و غیره اصطلاح نحویان بقطیکه معنی آن مرد بان بالفتح علم کلمه و دیگر حال نشنو هیچ نیاید و عربی مرکب از حا و ی حطی و راء و فا ی فارسی نازه و رو برو تاو بالکسر کسب کردن بالفتح بمعنی طلب و شکار آمده الفارسی سیندان و بهندی بالون نامند از کشف و بحار الجواهر کنز و مدار و برسان حراق بالضم و تشدید و تخفیف را بمعنی سوختگی و احتراق و بالفتح و تشدید بمعنی سوزنده از منتخب حریق سوختن و سوخته شده و آتش بانه کشاده از منتخب لطائف مصراح حرق بالفتح سوختن بفتحتین آتش از منتخب و مصراح حرف و تل نام دار آتشی حرم بفتحتین اول و ثانی مرکز کوه خانه کعبه است آدمی حرم و دیگر حیوانات داران قتل کردن حرام است فارسیان بمعنی اندرون سرای مردمان اشراف و بمعنی منکوحه یعنی کسیرا که با وطی کرده شود نیز استعمال کنند از منتخب لطائف و کشف و مدار بهار جمع حراج بفتح منع کردن و منع کننده و باز داشتن و باز داشته شده حریم اطاقها گرداگرد خانه حرف کم حرف سه لکه تحقیر خاطب باشد حروف جمع بضم حا و سکون را و ضم واو و فتح فا بمعنی حروف منقوطه و گاهی مطلق حروف تهجی مراد باشد از بهار جمع حرم بفتحتین عمارت سازگه گرد مکه معظمه و مدینه طیبه و حضرت صلی الله علیه و آله وسلم کشیده شده و موجود است باطلاق جزو کل بمعنی مکه معظمه و مدینه منوره آید حرمان بالکسر سیدار منتخب در کنز بالضم حرمان بالفتح اول و تشدید ثانی مرد نشسته بنام شهری شبانکه مولد زشت بود از منتخب سوی حرامیان زدن سر زنان حرف در کار کسی کردن بمعنی قول و ایراد گرفتن از مصطلحات محاورات بفتح اول و ضم ثانی سر کشتن از مدار و لطائف کشف و سر بحرف زدن سخن گفتن جربه بالفتح کارد و آلت جنگ و وجب دستی و نیزه تو تاه و از منتخب لفظ حربه بالکسر شیشه حربه بالضم و تشدید بدان آواره کنند کسی نباشد بالفتح سنگستان از لطائف حراقه بالفتح و تشدید یکانگی کشتی از لفظ حرا بالضم و تخفیف همچنان از شعائر لطائف و صراح و منتخب و کنز حراقه بالضم بتشدید یکانگی کشتی و بار حرام توشه حرام خوار و نگهدارنده حراره بفتح اول و هر دو را بمعنی مسئله بعضی از نقل کردن و بار بار دن و نداف آتش و داغ کردن آید حلق یکدیگر بیاید حرمان بالضم و تشدید را بمعنی مشروع حرمگاه محل سرا و بمعنی منکوحه و جلیله نزد بعضی اهل سیر اهل فارسیان بعضی اهل ظاهر بمعنی مخفی و نهفته گاه و خانه گشته

چنانکه حرم گاه و مکتب خانه و منزل گاه و رزم گاه و جز مسبوق از مصطلحات حریمانی ادعیه چند است که سوال صلی الله علیه وآله وسلم حضرت علی کرم الله وجهه را بوقت سفر یمن تلقین و تعلیم فرموده بود حرامی زدن بیاران و همزبان حرکت مذبوحی کنایه از حرکت مذکوره بفایده حرکات نفسانی حرکاتیست که بجذب تحریک موجب باشد مثل خشم و طیش و فرح و خوف و مرض و مقارنات احوال صحت و غم و خجالت و تصورات و تفکرات حرارت غریزی بفتح غین معجمه و سکون راء مهمله یعنی گرمی طبیعی گرمی خلقی که از حرارت بطبع در بدن باشد و آن نگاهدارنده جوهر قابل بدن است میگردد در وقت اعتصاب حرارت غریبی بفتح غین معجمه و کسر راء مهمله و تخلق بمعنی گرمی غیر طبیعی که خلقی و اصلی نباشد خواه گرمی که از ملاقات نافذ پدید آید و گرمی دواء گرمی تعفن کین و بدن واقع شود و گرمی که از حرکت پیدا شود و حرمی بفتح اول و کسر او و تشدید یا بمعنی ستاره دار و لائق از منتخب کنز و لطائف شرح رقضا حرف چکشی سخن سخت نامهموار حرف قابل بجای کسی نشستن و بگوش رسیدن و در مضمون از مصطلحات فصل حا مهمله مع زای معجمه حزب بالکسر و آخر با موحده گروه مردم از منتخب لطائف حزیفتح اول و سکون ثانی اندازه کردن غله را کشت و بوی ابرد درختان از صراح حزاز بوی مطبوخ مفتوح و دوای مجتمعین بوی سوختن کهنه و پاگوندیدن خرد و الام اعراض خرم بفتح اسنوار و بوشیاری از کشف و صراح و منتخب لطائف و صهیل بانگ کشیدن اسب و بانگ سخن و آواز و اگاه بمعنی آگاه و بعضی تحقیق چنین نوشته اند که خرم اندیشه کردن در عاقبت انجام امر موهوم و حراز نمودن بقصد امکان از غلل فلل آن حذاقم کیلول تنگ ستور و دست بند طفل گهواره از منتخب حریران بفتح اول بمعروف ماهنهم زمستان و میان و آن طابق ماه خرداد باشد و بانگ نفاذت مطابق ماه اردیبهشت حرین بفتح اول و کسر ثانی و تحتانی ساکنه و نون مفتوح و نگین و مروارید و شست حزن بالضم و سکون ثانی و تحتانی مفتوح

حسک بفتحتین سیخ که بجای مجمره باشد و آن تخیست خاردار که بدان باکاه آید بهندی آنرا گوکهرو گویند و هم بمعنی خار آهنی که بصورت خسک سازند و در میدان جنگ گذارند تا فوج دشمن بدان مانده زندانه پیچیده و دشمن نگاه گردد و در رساله معربات و بحر الجواهر و سوء و مدار و برهان **حسن ابدال** بفتحتین و سکون دال مهمله و نون و فتح الف نام شهرے که در آن مزار بزرگوار قیست **حسن التعلیل** آنچه شاعر بانشی اثبات کند صفت چیزے را و ادعا کند برائے ثبوت آن صفت سببی و علتی مناسب مگر در حقیقت سبب و علت آن نباشد مثال آن در فارسی امیر خسرو فرماید بیت

لاله که بدل گره شد از دیده ازان دست حسرت الود

حسام بضم اول بمعنی شمشیر و در عربی قطع کردن از منتخب **حسان** بفتح اول و تشدید ثانی نام شاعر مداح رسول صلی الله علیه وآله وسلم که آن احسان ثابت است بفتح ثا و کسر با و بالفتح بر دو لغت و بالکسر بر لغت ثانی تصغیر حسن **حسن** هر دو لفظ بفتحتین بمعنے بسیار خوب و نیکو و بالضم نیکوئی و خوبی و مناسب جمیع آن حسن در انسان کناید از تناسب اعضاست یا خوشحالی و رنگ و استعمال این لفظ بر چند جا چنانچه حسن بهار و حسن گلستان و حسن معاشرت و حسن سلوک و حسن قبول و حسن خلق و حسن سخن و حسن ظن و حسن سیرت و امثال آن و بمعنی احسن هر دو امثال آن مذکر بهاء تانیث و بلفظ علیحده معنی ندارد **حسان** بالفتح و تشدید سین بمعنے بسیار خوب نام شاعر مداح رسول صلی الله علیه وآله وسلم که آن احسان ثابت است بفتحتین گویند و بکسر تخفیف بمعنے خوبان از منتخب **حسبان** بالضم شمار کردن اندازه کردن و شمارها و احد جمع هر دو آمده و بمعنے خدا و بالکسر استقصا در حساب **حساب** بکسر فتح سیزده و توجیه کردن اجزاے کسی دون برداشتن و بگرفتن سیدن از طرف مطلوبی جنبوی بفتح اول و ضم ثانی آنچه شمار باو جزآن کرده شود از منتخب **حسنا** منسوب بحسنا و بعضی گفته که حسنا خاص شاخیست و علی الاصول حسنه بفتحتین نیکے و بمعنی منتخب **حسب الفرس** عوده غلط است چرا که الف و لام بر یکدیگر نمیآیند و در فرس **حسته** بکسر سین و سکون ثانی و فتح تا موده بمعنے سبزه گلگون و بلیمکه مازه ترکس سرخ و زمان یا شدن رباعی و هم و پنجاه شعر مرتب بر اقسام مختلف که طالب الزوال باشد و در شعر العجم **حسنی** بضم حا و سکون سین و کسر نون و تشدید یا بمعنی نیکو و منسوب بحسن ضد قبح و بضم اول و فتح ثانی نام حاکم و سردار ترک از منتخب **حسبی** بس و بسنده و کافی است کافی بفتح کاف و فتح فا صیغه ماضیست و در اصل کفا بود بقلب سبی یا متکلم وحده از کردن بفتحتین بمعنے سالها الطالب الزوال و در شعر العجم **حسنی** بضم حا و سکون سین و کسر نون و تشدید یا بمعنی نیکو و منسوب بحسن ضد قبح و بضم اول و فتح ثانی نام حاکم و سردار ترک از منتخب **حسبی** بس و بسنده و کافی است کافی بفتح کاف و فتح فا صیغه ماضیست و در اصل کفا بود بقلب سبی یا متکلم وحده از کردن بفتحتین بمعنے سالها الطالب الزوال و در شعر العجم

حای مهمله و شین معجمه حشا بفتح اول و سکون ثانی و بالف مقصور شکم و میانه تهی از اندرون جگر و سپرز و گرده و بمعنے دل و اکثر مستعمل مشهور و منتخب و در شعر العجم بفتح اول و سکون ثانی و بالف مقصور شکم و میانه تهی از اندرون جگر و سپرز و گرده و بمعنے دل و اکثر مستعمل مشهور و منتخب و در شعر العجم **حشاش** بفتح اول و تشدید ثانی و بالف مقصور و شین معجمه بمعنے جانوران پرنده و جانوراني که در زمین سوراخ کرده خانه سازند لهذا بسوسمار و موش صحرا و خانه کرده و حشرات الارض گویند از منتخب و در شعر العجم **حشر** بفتحتین جمع جائز بمعنی قیامت و بفتحتین بمعنے گروه و انبوه آمدن و کشف و بهار جم **حشیش** بفتح دو هر دو شین معجمه بمعنی یاسمین و بمعنی گیاه خشک و در شعر العجم **حشک** بفتحتین جاکران و خدمتگاران که بر اسب او غضب نمایند برنگ کران از منتخب و کشف مصراع اگر حشو بفتح اول و سکون ثانی بمعنی آنچه میان دو چیز باشد و در شعر العجم **حشم** بفتحتین جاکران و خدمتگاران که بر اسب او غضب نمایند برنگ کران از منتخب و کشف مصراع اگر حشو بفتح اول و سکون ثانی بمعنی آنچه میان دو چیز باشد و در شعر العجم **حشو** بالضم و بالشو و بحیره بر کنند کلام زائد که در ادای مطلب مخل شود و بمعنی نثر آخر دار از منتخب و در شرح لفظا بمعنی نثر آخر دار از منتخب و در شرح لفظا بمعنی نثر آخر دار از منتخب و در شرح لفظا

حصور بالفتح مرد یا بود بسیار و در بعضی رسائل مستند منتخب حصیر بر وزن قصیر بمعنی بوریا خرما از کشف و حصص بر وزن قفص کسر اول و فتح ثانی دوم و آخر نیز صاد مهمله جمع حصه
و فتحتین و ضمتین و کسر اول و سکون ثانی صاد مهمله و فتح صاد مهمله و ثانی حصیصه تاکید از باب یاء معنی ظاهر شدن حصم
بفتح اول و سوم غوره انگور از منتخب حصمن بالکسر جای بنا و قلعه و بالضم عفت زنان از منتخب حصون بضمتین قلعها و بفتح اول ضم ثانی حصان بالکسر پاکدامن از لطائف اللغات
بفتح اول و ضم سوم بر وزن متین بمعنی محکم و استوار از کشف و منتخب و در شرح نصاب بمعنی نمکدان حصان بالکسر پاکدامن از منتخب و در شرح نصاب نیکو که نسل آن نگاهداشته شود از منتخب و در شرح نصاب حصینه بر وزن
نگینه بمعنی استوار و محکم حصه بالفتح و بالضم و بفتحتین و از آنکه سنج و بدریک سوزنمکه بر بدن پدید آید بفارسی سرخچه گویند از منتخب **فصل حا مهمله مع صاد مهمله**
حضرت بالفتح نزدیکی و حضور و درگاه از منتخب و بهار عجم و صلح و بمعنی حاضر شدن و کلمه تعظیم را با اسامی بزرگان شارح فاضل نوشته که حضرت بمعنی حضور
و در عرف کلمه تعظیم شده که بر هر اشخاص اطلاق کنند از غایت شهرت بر ساعه گرانی ندارد و شارح نوشته که حضرت کلمه است مشهور عظمت مسمی که پیش از تمام
ابرار آرند و بطیان عموماً استعمال کرده با سماء الهی هم استعمال کنند حضرات جمع حضرت کنایه بزرگان و مخدومان چرا که لفظ حضرت در زمان بر کلمه تعظیم مستعمل
میشود حضر بالفتح نقیض سفر بمعنی حضور که ضد سفر باشد بمعنی خانه باشی و بشهر آمدن صحاح و مجمع حضرت موت که ملکی ست از ولایت یمن شرح خاقانی و لطائف حضاء
بالضم و تشدید تا بمعنی حاضران و بیرون حاضر حضور بالفتح و ضم ثانی بمعنی بصدر مجلس حاضر شدن از نقیض غیبت و در عرف کلمه تعظیم ست بلکه بر ذات مخدومان اطلاق
کنند تا لفظ غیبت از محل حضار جمع بفتح اول کر جمیع بمعنی گفتار که جانوریست مرغزنده که بهندی بلگر گویند بالضم و لفظ حضاجر غیر منصرف یعنی بقاعده جمع بران
تنوین و جر نمی آید چرا منقولست از صیغه منتهی الجموع چه در آحاد حضاجر جمع حضجر که بکسر اول و فتح ثانی باشد و حضجر بمعنی بزرگ شکم ست چون گفتار بسیار بزرگ شکم
میباشد اند بر و احد اطلاق جمع کرده تا دلالت کند بر کمال بزرگ شکمی و منصرف آمدن گویند که بر تنوین و جر آید و غیر منصرف بامطلاح نحویان آن باشد که بتنوین و کسره
یا یک سبب کفایت قائم مقام دو سبب باشد از اسباب منع صرف بر تنوین و جر نیاید و دلالت نفسی بر جزء آخرش ضمه آید در حالت نفسی و جری فتح و اسباب منع صرف یکی
نحوی تفصیل سطوریست **حصفص** بضمتین و سه دو صاد مهمله بیست که از اسبند سوت گویند و بکاکوله و مازه و منتخب **حضض** بالفتح و تشدید ضاد معجمه بمعنی تازه از شرح نصاب **حضفص**
پستی نشیب منتخب و دیگر کتب **فصل حا مهمله مع طای مهمله** **حطب** بالفتح معروف هیزم از منتخب **حطبوق** بمعنی استاد ماریر نوشته اند شاید که دیده باشد **حطیم** بر وزن بمعنی
شکسته و سنگ که بالین کن و خرم و دیوار بیرون خانه معبد بیت الله که در انجا نماز و دعا کنند از منتخب و لغات حطام بضم اول و بر وزن غلام بمعنی خرد و بیمقدار شده و ریزه
گیاه خشک مرده و هر چیز و کنایه از اندک از مال دنیا از منتخب و بجای هر دو کفر و کشف و لطائف و در صحاح آمده که حطام دنیا مال دنیا ست چه مال دنیا بالآخره
و حیات آخرت را بعوض النساء کبیر اشرف المخلوقات ست حکم ریزه گاه دارد بمقابله خرمنها غله کسانیکه متشدد بطاعت خواهند حطاست **حطمه** بضم اول و فتح ثانی
آتش قوی نام دوزخ از منتخب **فصل حای مهمله مع ظای معجمه** **حظ** بالفتح نشد بهره و نصیب از منتخب و بهار و کشف و بهار عجم نوشته
اند سیمان بمعنی خوشی و حرمی استعمال کنند **حظیره** احاطه کنند از پوست یا بریا بی حیوانات سازنده و آنرا در هندوستان گنبد و در مستعمل از منتخب و بهار **حظیر** حظیر حظی بفتح اول و کسر ثانی
موجود نشد بدستانی و بمعنی حظیره از منتخب و در لغات بفوت نظم مجمل هفتم واقع شده از شرح لغات **فصل حا مهمله مع فا حفظ** بالفتح
کسی را در عقب او بخوبی و نیکی یاد داشتن از شرح حفاوت بالفتح و الکسر معروف چه دال مهمله حال پرسیدن و مشاوره شکار کردن و مهربانی نمودن از منتخب و غیره **حفد**
بالفتح خدمت شتاب نمودن و بضم اول و کسر فا فتح اول مهمله بصیغه مجهول بمعنی خدمت کرده شده حقیر گردانیده شده از منتخب **حفر** بالفتح
زمین کندن از منتخب **حفص** بالفتح و صاد مهمله جمع کردن و آسیدن بچه شیر و زنده و نام امام قراءت کرقراءت او رواج تمام دارد و دران شک نیست
عاصم کوفی ست و ابو حفص کنیت حضرت عمر رضی الله عنه از منتخب **حفاظ** بالکسر آل و اهل و حمایت و مروت و نگهبانی
و حمایت و بر هیز گاری از منتخب و بهار عجم و بالضم و تشدید فا منتخب حافظان از لطائف **حف** بالفتح و تشدید گرد چیزی شدن

پیر آهن بن بروبت دنده مست و مهابی کردن و آواز کردن با مرغ و بریدن از لطائف و نخب **حفصه** بالفتح اول و سکون ثانی و صاد مهمله نام دختر حضرت عمر رضی الله عنه که در نکاح حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم بود و **حفره** بالضم سوراخ و مغاک از قاموس **حفلیه** بالفتح انبوهی و بسیاری **حفی** مهربان و **فصل حاء مهمله مع قاف**

حقب بالضم و بفتحتین شتاء دسال بفتحتین و بالتحریک بگذشتن از نعوت لطائف **حقارت** بالفتح خواری از نعوت لطائف **حقر** بالفتح و بکسر اول که شهرت دارد بصلابت حقد بالکسر بمعنی کینه و عناد از نعوت نخب **کشف حقه باز** یعنی باز گیرد حقه ظرفی باشد یا پیرهن که اندرون آن چیزها طبقه باشد و رسیمان بر لفظ چیزی گیرند و حقه باز مجازاً یعنی عیار و مکار از زبان مصطلحان حقیقت ثابت و سزاوار و لائق از نعوت حق بالفتح و تشدید ثابت و سزاوار و واجب و یعنی راستی درست و دستبکی از اسماء الله تعالی از نعوت و در محاورهٔ فارسیان بمعنی مردن نیز آمده در استعمال فارسی بمعنی مذکور تخفیف الکن آمده از مصطلحات **حقن** بالضم و تشدید یعنی پاکدامنی و پرهیزگاری و در بند گاه داشتن و بند کردن چیزی را از خروج از کنز **حقیبه** بالضم و حرف سوم بای موحده بمعنی مشتاء سال از نخب **حقه** بالضم و تشدید قاف ظرفی باشد از چوب که دران مروارید و جواهرات و معاجین و عطر وغیره نهند و بالکسر و تشدید شتر بچه سه ساله که بار چهارم گذاشته باشد از نخب در بعض مصطلحات نوشته که حقه مرادف قطی چنانچه حقه لعل و حقه جواهر و حقه معجون در هندستان قلمدان را نیز گویند لیکن در کلام شعرای ایران و توران بمعنی مذکور دیده شده مگر میرفضل الله بدریه امامی در شعر خود آورده اند ثابت گوید بیت **کشتی** حقه در آتش عشم سوختی مارا به بادا آتش و دوش شود زخم مداوا ظاهر و در محاوره هندی بدین باشد **فصل حاء مهمله مع کاف** **حکمت** بالفتح و درست کردار و نام علمیست که دران بحث کرده شود احوال اشیاء خارجیه بانکه هست تا نفس الامر بقدر طاقت بشریه بر آن سه گونه هست طبیعی و ریاضی و الهی طبیعی علمیست که بحث کرده شود دران از امور که در تحقق وجود خارجی محتاج بسوی ماده چنانچه هواء و دیگر اجسام بسیطه و مرکبه و ریاضی علمی است که بحث کرده شود دران از امور که فقط در وجود خارجی محتاج بسوی ماده است چنانچه مقدار و عدد خاص که موجود در ماده است بر اطلاق عدد زیرا که بعضی از مطلق عدد موجود در خارج بدون ماده هست چنانچه عقول عشره و الهی علمیست که بحث کرده شود دران از امور که نه تحقق در ماده است بسوی ماده و نه محتاج بسوی ماده چنانچه باری تعالی و عقول و بالجمله است که بعضی محققان چنین تفصیل کرده اند که حکمت دو قسم است چیزها که تا نباشد حکمت قیام نمود بکلها چنانکه باید بدین حکمت منقسم میشود بدو قسم یکی علمی و دیگری عملی و مطلق حقائق موجودات بود و این حکمت نظری نیز گویند و عمل ما که حرکات و مزاولت صناعات باشد و این احکم علمی که خواندیم حکمت نظری قسمت اول علم مابعد الطبیعت دوم علم ریاضی سوم علم طبیعی اما اصول علم مابعد الطبیعت چنانکه مذکور شد و اما اصول علم طبیعی هشت صفت باشد و آن اصول را فروعی چند است علم سماع طبیعی نامند سماء علم آثار علوی علم کون و فساد و ابتعاد علوی خاسا علم معادن سادسا علم نبات سابعا علم حیوانات ثامنا علم نفس و فروع آن علم طب و علم احکام نجوم و علم فلاحت و غیر آن نامند علم غیر این علوم است و آن آلت برای تعلیم علوم هر چند از علوم حکمیه کمر سطوا زاد وضع کرده لیکن داخل هیچ یکی ازین علوم نیست بلکه در تحت حکمت نظری داخلست و حکمت عملی قسمت دوم حکمت است و آن تهذیب اخلاق و دوم تدبیر منازل سوم سیاست مدن حکم اندازتر اندکه کامل هر گز نشانه آن خطا نکند از سر سوزن حاک بالفتح و تشدید یعنی نشیب و دور کردن و سفال چیزی را بچیزی از نمرکاک بالفتح و تشدید ثانی حاک کننده و یعنی نگینه سازنده کردن و نام مردست که از خاریدن اعضا سوزش بهم سازد شرح نصاب حکم بالضم و فرمان دادن و داستن و با مصطلح منطقیین مرا دازا ثبات کردن آن چیز که قائل را سکوت بران صحیح باشد و بالفتح باز داشتن و لگام در دهن سب اکرن بالفتح چون ستاننده و داور و میزکننده و نیک از بد دانم شخصیت و بکسر اول فتحتا یعنی حکمتها در منصوبت جمع حکمت ستاز منتخب **حکام** بضم و تشدید کاف و یعنی حاکمان و این جمع حاکم ست **حکیم** و اندست کاردان و اند جمیع علوم حکمت و اقسام علوم حکمت و بیان لفظ حکمت مذکور شد **حکیم العین** نام کتابی که در علم حکمت **حلبندی** و صدست حکبه بالکسر و تشدید کاف خار تنگ گاه گاه بر بعضی انداصلهٔ بیاشوند آن خارش معرض باشد از شروح نصاب **حکمت یمانیه** شریعت محمدی صلی الله علیه وآله وسلم چه اهل عراق و فارس مکه را متعلقات ملک یمن شمارند **حکمت مدنی** قوانین انتظام شهر و یعنی شریعت نبوی که ظهور آن در مدینه است **حکمت عملی** دانستن

انتظام احوال معاش و معاد بوجه کامل از افراد آن ستد غیب الاخلاق و تدبیر منازل و سیاست بدن حکم بیاضی یکی از اعضاست حکم بهشت تمام از حکم و فرمی معتبر باشد
از مصطلحات **فصل حا مهملہ مع لام حلفا** بالفتح و فا گیاهیست که آنرا دوح گویند و لوخ نیز مانند له از این معنی با فتحه اول و ضم ثانی
سوگند خوردگان بن جمع حلیف **حلوا** بالفتح اول و سکون لام مؤنث احلی بمعنی هر چیز شیرین **حلیت** شیر تازه و خام از کنز **حلب** بالفتح و فتحتین شیر دوشیدن
و بفتحتین نام شهریست در شام از منتخب و لطائف **حلت** بکسر حا و تشدید لام مفتوح و تا فوقانی بمعنی حلال شدن و گشادگی **حلاوت شیرینی حلتیت** بکسر اول و سکون
لام و کسر ثانی فوقانی و سکون تحتانی و لعدان تا فوقانی انگوزه از شرح نصاب منتخب **حلاج** بالفتح و تشدید لام و جیم بمعنی کیکه پنبه را از پنبه دانه جدا کند و لقب حسین بن منصور
کرمانی الحق گفته بود در اکثر سفرها پنبه احلاجی با خود میداشت و یکبار پنبه دانه جدا کرده بود که حلاج از آن متحیر ماند **حل و عقد** کشادن و بستن **حلوا و بید و کنا** با نیشکر
شیرین چراکه گرمی آفتاب بخته میشود و دوم آن شیرینی که از آرد و روغن و شکر سازند **حلوائی** منسوب بحلوا **حلوائی** شیرینی فروش **حلوا سوهن** حلوائیست
لام مکسور مخفف و اخیر شجاع از منتخب و شرح نصاب **حلقہ بگوش** کنایه از غلام و فرمانبردار صفت و ولایت است که بگوش غلام حلقه ایست از طلا یا نقره از صنایع **حلاف**
بالفتح و تشدید لام بسیار سوگند خوار از **لطائف حلف** بالفتح و لام بمعنی کینه و دشمنی گیرد **حلیف** آنکه آنرا دوح گویند و لوخ نیز مانند له از منتخب و کنز **حلق** بالفتح گلوی نای و غیره
از کنز **حلاق** بالفتح و تشدید لام بمعنی موتراش مخفف استره و بمعنی عام هر فی **حلاک** بفتحتین سیاهی از منتخب و در **لطائف** بالضم مالک سخت سیاه **حلاحل** بضم حای اول و دوم
مهملتین بمعنی مهتر و سید قیم یعنی سردار و قوم از منتخب و شرح نصاب **حلال** بالکسر تشدید لام حلال شدن از احرام بیرون آمدن و بالفتح و تشدید لام بمعنی گشادن و فرود آمدن
و حلال شدن و بمعنی درمان بیمار از منتخب و صراح **حلل** بضم اول و فتحتانی مجمع حله که بمعنی جامه باشد از منتخب **حلال** بالفتح و تشدید لام اول بسیار کشاینده و گره و فشرده
روغن کنجد از منتخب **حلول** بضمتین فرود آمدن از منتخب و کشف و بصطلاح حکمت خاصیت چیزی بچیزی بحیثیتی باشد که اشارت بسوی عین اشارت بدیگری یا شد چنانچه
سواد بجسم و حلول و قسمت سیاهی در طبر **حلول** سیاهی آن در آجر **حال** بالضم محل در آید **حلول** اطرابان آن بود که اجزای حال در اجزای محل در نیاید بلکه مجموع و مجموع
باشند و آنچه حلول کند آنرا حال گویند و آنچه در آن حلول کند آنرا محل مانند **حلم** بالکسر تمکین نمودن در عقوبت کسی و بالضم و بالضمتین خواب بدن بالغ و آنچه در خواب دیده شود
منتخب **حلام** بالضم و تشدید لام بچه زبرو گویند و بره و آنچه در مردم لفظ حلمان برای بمعنی بچه گویند مشهور شده علط است از منتخب و مؤید و بحر الجواهر و سراج و کشف
حلیم بردبار در استعمال فارسیان نام آشپزی است **محوا** زنهار **محم حلاجی کردن** حرفهای سخت بتقریح یا بکنایه گفتن کسی از مصطلحات اجرام هدایت **حلاخوان** ستون
مجلس که مبلغ مشرف بمرگ شود از استغفار حقوق از دیگران و بحل خواستن از یاران از مصطلحات **حلان** بالضم و تشدید لام بچه زوگویند و آنچه در عرف لفظ طوطیان
برای معنی بچه گویند مشهور است غلط از منتخب **مؤید حلقہ بر دردن** کنایه از تفتیش حال طلب صاحبخانه **حلو** بضم اول و سکون لام شیرین از کنز **حلیلہ**
زن منکوحه **حلقہ** بالفتح و فا بکسر قاف و خور دن آن در شرح لفتا **حلیہ** بالضم و حرف سوم آن موحده تحتیست زرد رنگ تره آن میخورند بسیار بیتی گویند از منتخب و فرهنگ
حلمہ بفتحتین سر پستان از منتخب **حلیہ** بالکسر و بضم بمعنی زیور و بالکسر بمعنی خلقت و صورت و خلقت و آرایش و صفت چیزی از منتخب **لطائف** و کشف مصدر آن **محلیہ** بالضم و تشدید لام
بر وزن و معنی وجاه از زاد و راه از منتخب و صراح و **لطائف** و سرور و بالفتح و تشدید لام نام شهر و قبیله و نام موضع بشام **محلہ** بالکسر نام منزل در راه مکه بمعنی مقام منزل و مجلس
از منتخب و **لطائف حلقہ** دایره مردم که عبارت از مجلس حلیمه نام دایه رسول صلی الله علیه وآله وسلم صلی الله علیه وسلم و تشدید یا بمعنی پریدها که آرسیم و زرنباد شد و حج حلیه است کذا
باشد و در فارسی تخفیف یا نیز مستعمل مشهور از منتخب **حلوا** مغز بیضی از حلوا که نقاشی باشد و دران مغز پسته و بادام بسیار آمیزند و قرصها بندند **حلوائی** مقرضی نوعی از حلوا که
سه جات بقاشی بریده و دران مغز پسته و بادام بسیار آمیزند و قرصها بندند **حلوائی** مقرضی نوعی از شیرینی **حلقی** بفتحتین حلیه که شبه بینی موست از زبان **فصل حا مهملہ مع میم**
حمرا بالضم سال سخت و زن سرخ رنگ و هر چه سرخ مونث که سرخ رنگ باشد از منتخب **حمیر** بالضم اول و فتح ثانی تصغیر حمرا و لقب حضرت عائشه صدیقه رضی الله عنها از منتخب و **لطائف** حمیقاء بضم حا و فتح میم و تحتانی و قاف زن کوچک که احمق باشد **حماء** بفتحتین گل سیاه و آلا منتخب **حمیم** بکسر اول و فتح میم آخر

فدا

الف بصورت یا یعنی سبزه زار که برای چرانیدن ستوران نگاه داشته باشند و بضم اول و ثالث بدیم مفتوح بمعنے پیغم از منتخب و کنز حموضت بفتحتین و ضابطه بفتح تا و کشف و منتخب کنز و صراح حماقت بالفتح بیعقلی از منتخب و کشف حمرت بالضم سرخی و بمعنی سفیدی نیز آمده از منتخب حماست بالفتح دلیری از منتخب حمت بضم اول تشدید میم گرمای سخت و سیاهی از منتخب حمایت بکسر ثانی بمعنی خیرت و ننگ بکسر اول و سکون میم و فتح تحتانی بر وزن حفاظت و نگاهداشتن از منتخب و صراح و کنز حمات بفتح اول گل سیاه در اصل حماء بود همزه را تایی تانیث بدل کردند بضم اول و تخفیف میم حمایت کنندگان با بمعنے جمع حامی است و رسم الخط عربی تا را این نقطه گرد مینویسند هر دو مذکور از شرح نصاب و صراح و کنز حمد ستودن و ستایش از منتخب و اصطلاح خاصان کبریا و جلال عظمت حق سبحانه تعالی را گویند و بعضی از محققین چنین نوشته اند که حمد در لغت ثنا کردن است بزبان بر هر چه خواهی خاصه بر کسی بر سبیل تعظیم و چنانچه گویی زید خوش نویس است کتابت خوب میداند در اصطلاح فعلیکه آگاهی دهد از نعظیم منعم خواه بزبان باشد خواه بدل خواه بدیده و مدح آنست که ثنا بزبان باشد بر جمیع کسبی از اختیاری و غیر اختیاری چنانچه گویی زید کمال حسن و نهایت دین دارد بمعنی حمد و مدح مترادف اند اختیاری و غیر اختیاری شرط نیست حامد بفتح اول و کسر همزه خوبیها و خصلتهای ستوده جمیع کنندگان را گویند بضم اول و فتح تحتانی قبیله ایست از قبائل بنی سبا و صحاک پادشاه ازان قبیله بوده است و ضعیفست سبا بای عجمی که گرگ آبی آفتاب دزنده و خونریز باشد بفتح اول و کسر میم جمع حمار است یعنی خران از منتخب و شرح دیوان خاقانی و شروح رقعات حمص بالکسر تشدید میم مکسور و صاد مهمله بمعنی خود بضم اول تشدید میم مفتوح خانه ایست از آجر و شروح نصاب حامض بالضم و تشدید میم و صاد مهمله و آخر شین معجمه گویند از شروح نصاب و منتخب حمق بالضم و بضمتین نادانی و بیعقلی از منتخب و کشف حمال بالفتح و تشدید میم بسیار برداندهٔ بار حمول بالفتح و تشدید میم بسیار برداندهٔ بار قبیل نهند این اصطلاح طایفه ایست و بفتح او بسیار بردارنده بار مجازا بمعنی صابر و تحمل حمل بفتح اول و سکون ثانی برداشتن و بمعنے بار حکم و بار یکه بر گردن بردارند و بالکسر بار یکه بر پشت یا بر سر کشند و بمعنے گناه و بضمتین بمعنے بره و نام برج اول از افلاک از منتخب و صحاح و آن برجی ست صورت میش راست صاعد و شاخ سار و بطرف مغرب و قطع بطرف مشرق و پشت بشمال و پا بجنوب و متوجه شده است بسوی پشت خود و روزیکه آفتاب باین برج داخل شود همان روز نوروز است و شرف آفتاب باین برج میشود و مدت ماندن آفتاب درین برج در دور دین گویند سی و سه روز و نقره بابیسا که باشد در ولایت ابدال و بهار زابن ماست در هندوستان آخر بهار است لفظ حمل بفتح اول بمعنی گاو نر و بقیاس نون بمعنی نر آمده حمائل بفتح اول و کسر همزه دوال شمشیر و آنچه در بر آویزند از منتخب و کشف و ظاهر از قرآن مجید گویند چیک تعلیق را بهمین جهت حمائل گویند که از بسکه قابل آن بالا که آنرا در بر توان آویخت و انطف بمعنے آنهمی آید و صراح نوشته که حمائل جمع حمالة است که بکسر اول بالا بمعنے دوال شمشیر نیز مستعمل میشود جمیعم بمعنے گرم و آب گرم و غیر شاذ بضم اول گرفته از شروح نصاب حمام بالفتح بمعنی کبوتر و بفتح بمعنی کبوتران و کبوتر ازین لفظ بمعنے جمع و احد هر دو آمده و صورت جمع بودن حمام است از شروح نصاب و منتخب حمام نیز جمع آن آید و بالفتح و تشدید میم گرمابه جهانگیر گوید حمام گنبد ابدان باشد از هر اقلیمی و کشف و لطائف حمائم بفتح اول و کسر همزه که جمع حمامه است حمامه کبوتر وحشی ست و حمامه فاخته و قمری و غیره حمام زنان بمعنی حمامه است و غالب اصطلاحات حمدان بالفتح آلت ناسال بهمین اصطلاح حمدون بالفتح آلت زنان و بضمتین نوشته نام ستاره ایست و بعضی نام عمر گفته حمدونه بالفتح در پنج لون بمعنے بوزنه از موم و هر ان و احمره بالضم نام شکلی از شمائل ال حمله بفتحتین بردارندگان را جمع حامل بضم اول و فتح میم بمعنے زهر گزدم از منتخب صراح و شروح نصاب حمره بفتح اول و سکون میم و ضم ثالث نام پیغمبر ما صلعم و گویا بسبب آنست که آنرا زرده میزنگ گویند حمائم بفتح حمامة کبوتر وحشی و قمری فاخته و هر مرغ طوقدار و فرق نمودن آنرا از انثی بفتحتین نیست برای فرق است از تخ و کنز و ترجمه بدیگر مخالف مزبوره الفاظ حموی بفتح اول ضم میم منسوب بحمات که نام بلدیست از اعمال حمص بضم سرخ نیشکر بمعنے بار حمالی بالفتح بمعنے بار حمالی بالکسر تشدید میم بسیار برداندهٔ بار و بمعنے مزدور که آنرا بر سر کشد و بمعنے گناه و بضمتین نادانی و بیعقلی از منتخب حمالة بالفتح بمعنے بار و بمعنے گناه و بضمتین بره و نام برج دوم از بروج و فصل حا مهمله مع نون حنتی بالکسر تشدید نون بمعنے حنا که بعربی حنا گویند و

نیز بمعنی الاعز یاد کرده شده از لطائف حنجر بالفتح بمعنی حلق و گلو از لطائف و غرائب حلقوم حنش الفتحتین و شین معجمه بمعنی مار از شرح نصاب و کنز جوهری بفتح اول و خ سبوط و در آیینه مرد مار بسیار نداز منتخب کنز حناط بالفتح و تشدید نون گندم فروش خوشبو فروش از منتخب حنیف راست دین و کسیکه بر دلیل سبوق مائل و آنکه ملت ابراهیم علیه السلام را اختیار کند خنوی بفتحتین و ضم نون و تشدید واو و شین معجمه از شرح نصاب و صراح حنجره غلطک خ خ انگی سرود و بجوز آواز که صوت را بحلق غلطاند و کرشمه سبیکه گویند حنک بفتحتین و ضم نون و تشدید کاف بمعنی بند و بگلو بند از منتخب حنظل بالفتح و بالکسر گیاهیست تلخ کل جزیره لیکن کوچک تر از آن و بغایت تلخ باشد و بهندی اندرائن گویند و بضم نون گویند از منتخب لطائف حسین بالفتح اول و کسر ثانی آرد و سبوس و بسیاری گرد و بمعنی نالهٔ بضم اول و فتح نون نام غلام است که کتب لغت بنانی را بنام موصوف میدانند و بعضی نمیدان

یا بضاد بیاء نقطه تحتانی بعض سر ساند اما این را این حقیقت که گوید خیال قوت در سوند یعنی ان را که نگاه دارد سوی سوا بدهند بعد ازان جزیره حس مشترک است سوم قوت متصرفه و آن را بطن اوسط نامند و کار این است که چیزهای دیده و نادیده را بدین قوت بیاد آرد خواه آن چیز را بادراک علم صورت باشد خواه نباشد مثلا اگر از آشنایان خود کسی را نبیند بدین قوت حال آنکه یکی ست یا نیست و این قوت در حیوانات غیر انسان بجای قوت عقلیست بر وهم و خود را بواسطه وهم شناسد و در رمه بدو جوانکه مادر تن سعدگوست و دیگر به نسبت دشمنی گرگ و دوستی سگ را بدین قوت دریابد این قوت را بعقل نگردد و بخلاف قوتهای دیگر چنانکه شخصی در خانه تاریک باشد و هر چه بیند بعقل حکم کند که مرده جماد است از ترس نماند و گردد و گمراه نشود می نماند و خالف سیاه حافظه قوتیست اول بطن مؤخر دماغ نگاه دارد هر چه از حواس ظاهره و باطنه بدو رسد و متصرفه قوتیست در اول بطن اوسط و کار این است که بتصرف یعنی تغایر یا باختیار یا بحکم نفس ناطقه در ترکیب صورتهای خود تفکر کند گویند یا باعتبار استخدام وهم و گویند کار خود تخیله کند گویند مراد این است که در خیال گوشند آن چیزست که ادراک آن بیکی از حواس ظاهر ممکن باشد چنانچه زنت

و بصر جمع و شم و هر لوازم متصرفه چیزیست که ادراک آن بیکی از حواس ظاهر ممکن نباشد چنانچه دوستی و بغض و تعجب و تفکر و امثال آن و حافظه قوت

نوشته که بفتح اول و در آخر نون بمعنی ترم بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و میم بمعنی یاران و همراهان و همنشینان و همدمان و همچشمان که بمعنی امثال و اقران باشد **حیفیدن** بالفتح و سکون ثانی و فتح رابع و سکون نون و دال مهمله بمعنی حیف کردن و ظلم نمودن و ستم کردن و جور کردن و ناحق گرفتن و بیجا خوردن و بیجا گرفتن و بیجا دادن و بیجا بخشیدن و بیجا بردن و بیجا آوردن و بیجا کردن و بیجا نهادن و بیجا گذاشتن و بیجا انداختن و بیجا افکندن و بیجا ریختن و بیجا پاشیدن و بیجا ساختن و بیجا کاشتن و بیجا نشاندن و بیجا رفتن و بیجا آمدن و بیجا شدن و بیجا بودن و بیجا ماندن و بیجا خفتن و بیجا نشستن و بیجا خاستن و بیجا دیدن و بیجا شنیدن و بیجا گفتن و بیجا نوشتن و بیجا خواندن و بیجا خواهش کردن و بیجا طلبیدن و بیجا جستن و بیجا یافتن و بیجا آزمودن و بیجا دانستن و بیجا فهمیدن و بیجا کوشیدن و بیجا جنگیدن و بیجا صلح کردن و بیجا آشتی کردن و بیجا دوستی کردن و بیجا دشمنی کردن و بیجا عداوت کردن و بیجا کینه کشیدن و بیجا کینه ورزیدن و بیجا کینه داشتن و بیجا کینه نهادن و بیجا کینه ساختن و بیجا کینه آوردن و بیجا کینه بردن و بیجا کینه گذاشتن و بیجا کینه انداختن و بیجا کینه افکندن و بیجا کینه ریختن و بیجا کینه پاشیدن و بیجا کینه کاشتن و بیجا کینه نشاندن و بیجا کینه رفتن و بیجا کینه آمدن و بیجا کینه شدن و بیجا کینه بودن و بیجا کینه ماندن و بیجا کینه خفتن و بیجا کینه نشستن و بیجا کینه خاستن و بیجا کینه دیدن و بیجا کینه شنیدن و بیجا کینه گفتن و بیجا کینه نوشتن و بیجا کینه خواندن و بیجا کینه خواهش کردن و بیجا کینه طلبیدن و بیجا کینه جستن و بیجا کینه یافتن و بیجا کینه آزمودن و بیجا کینه دانستن و بیجا کینه فهمیدن و بیجا کینه کوشیدن و بیجا کینه جنگیدن و بیجا کینه صلح کردن و بیجا کینه آشتی کردن و بیجا کینه دوستی کردن و بیجا کینه دشمنی کردن و بیجا کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه کینه کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه عداوت کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ورزیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه داشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نهادن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ساختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آوردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه بردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه گذاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه انداختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه افکندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ریختن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه پاشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کاشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشاندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه رفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آمدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه شدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه بودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه ماندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نشستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خاستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه شنیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه گفتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه نوشتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواندن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه خواهش کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه طلبیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه جستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه یافتن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آزمودن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دانستن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه فهمیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کوشیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه جنگیدن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه صلح کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه آشتی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دوستی کردن و بیجا کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه دشمنی کردن و بیجا کینه

غوک آنگاه گنده و مشهور و دلالو خارعقرب کتاب آزمیخ چوالکه برج عقرب خانه هفتم برج ست **خاکمر** مرکب مرا و از سوالبه للالله که نباتات و جمادات و حیوانات باشد
خاکسار تسلیم خوردن و انکار امری از اظهار شربت و مصطلح **خارپشت** انجه بفارسی گویند خارپشت و بعربی قنفذ و بترکی کرپی و بهندی سیاه سانپ **خارق عادات**
جزوه کانبیاء و اولیا **خارپشت** بشین معجمه جانوریست مثل موباه که در زمین سوراخ کرده میماند و بپشت دوم مثل دو خانه باشد بسین مهمله سنی مانند **خاصیت**
بشدید صاد مهمله مکسور و تشدید یا تحتانی مفتوح طبیعت خوی و اثر در مجاوره و اضافه بتشدید یا تحتانی بمعنی مختص و در صحیح ست **خات** بتای فوقانی
غلیواج **خاج** جلیبا و صلیب بضاد نقطه دار بزبان بعضی تصویر عیسی علیه السلام که بر دیوارها میسازند و آنرا صلیب میگویند **خاد** دال مهمله غلیواج الف و سین بی نقطه
تفع دار مخفف خارند از برهان و در سراج و فرهنگ آنرا مخفف خانه و مؤید بعضی طبق قاسم ست خان بالف و نون و خاء نقطه دار مخفف خانه و در غالب الف و سین بی نقطه
یعنی انکس که سه چهار عدد مطلوب ست و بعضی شغل ظاهر خانه را بعد خانه گرفته و مؤید این قول ظاهر است و در صحیح ست **خانه** فروگذاشته شده
از اخانه آید و بو و ند خال زیاد گویند و در سراج اللغات نوشته که زیاد نام یکی از زنهای ست خانه از اخانه آید و بو و ند خال زیاد گویند و در سراج اللغات نوشته که زیاد نام یکی از زنهای ست خانه از اخانه آید و بو و ند خال زیاد گویند و در سراج اللغات نوشته که زیاد نام یکی از زنهای ست
و از اخال زیاد گویند **خارینداغ** انجه بفارسی گویند خارینداغ و بترکی قیزیلجه و بهندی سیاه سانپ **خارغ** بغین نقطه دار و بعد الف گاف زده **خالد** بکسر لام جاودان و همیشه نام مرد گانه نهاده کرده بود و اند **خان**
خانه خورشید برج اسد **خالور** بسوده نام نوعیست از نرگستان **خار خاره** دو و تکفر و اندیشه صعب و آزار و خوف و خطر مرغوب از بیابان و صحاهم **خارشتر** نام
گیاهی ست خاردار که شتر آنرا بغایت تمام خورد و از اشتر خار نیز گویند از بهاگیری **خانه** گیرنام یاری از جمله هفت یار که نوروان هفت انبست فارسی و بیا
و ستاره و خانه گیرو طویل و منزل و منصوبه بزبان و شیدی **خانه تیر** خانه عطارد که برج جوزاست و آن از برج ثور دلیست **خاور** بفتح واو بمعنی مشرق و بمعنی
مغرب نیز می آید از صد و سراج و بهار بخود بمعنی گویند که اصل خاور و بود خاکه بمعنی ماه شب چهارده است که ماه در آنوقت بدر طلوع کند چون ظهور بدر از مشرق بیشتر می آید از ان
معنی مشرق مراد گرفته اند **خال** بکسر اول بتخفیف حذف کرده مشرق را خاور نامند **خاسکر** بکسر سین مهمله کیسکه مال اوزبان راقع شود کسیکه بقصان خود کند **خاطر** انچه در دل گذرد و دل را
نیز گویند چهار و جزو دل حصه خط هشت انگشت و بهار عجم و بیابان **خاکبر** گیر زمینی که دران اشیا جمع آید **خاکروب** بمعنی مصطلح **خاکسار** بمعنی
تیز و مصطلح **خانه دار** بمعنی مالک خانه و بمعنی خادم خانه و پاسبان **خانه** مصطلح **خاکسار** مانند خاک و تواضع و بمعنی ذلیل معروف گاه بالفتح و گاه بالضم و از اطلاق این لفظ بمعنی عرب
و فانی کنند بسبیل مزاح از برهان و بیابان **خالی السیر** یا مصطلح **خاکسار** فرقی گویند که نظر بسوی کوکب باشد نه بسوی گاه چیزی و بسوی هر دو کوکب
باطلاع او نظر سعد یا نحس نباشد از شرح مقصاد **خاکی خام سوز** چیزیکه از بالا سوخته گردد و از اندرون خام باشد از بیابان **خایه** زیر نا خوردشی که از پیشه مرغ یا زند
و از اخا گفته گویند از سراج **خاک انداز** هر گاه که چیز کسی گم شود و از همه اشخاص مظنون و در خاک خاک بیندازند تا ان چیز گم شده را در خاک پنهان کرده بیندازد و فانی
رسوا شود و مصطلح **خاندس** آن سیوه که از اخام از شاخ جدا کرده و در خانه بخته و سیده کرده شود **خاموش** بمعنی خاموشی نیز می آید بمعنی امان بمعنی لفظ جهان بمعنی صهلی
و بهمین لفظ بمعنی بیابانی گری از چراغ هدیت **خاش** بشین معجمه مادر زن و مادر شوهر از شیشه خانه بدوش مسافر و فقیری تعلق و رنجه خاطر و مرد بی پیشه و سامان حال
ابها عجم و جزوه **خام آیش** بعقل و مسخره **الطاف** حافض بکسر خاء و ضاد معجمه فرو اندازنده فحرکت کسره و هند و تا پستا زنا مهاحقستگاه بمعنی آن جوگر کننده جیلدان ناشب
خاضع بکسر ضاد معجمه فرو اندازنده و فروتنی و تواضع کننده **خاشع** عاجزی و فروتنی کننده **خاطع** بکسر طاء مهمله بعضی بانیده و بعضی طعن خاطر از ان واقع شود گر بیناکر میرساند
انجا الجاهر و کنز خار و انهم درنده و بیدار کننده **خاز** بمعنی کرامت مثلی چراکه آن نیز عادت بیا به کنند **خالق** بکسر خاء خلیسک بضم کنند گلو **خالیسک** بیای تحتانی و سکون سین مهمله
سطرقه آهنگران و زرگران که بهندی هتوڑا گویند **خاز** بیای تحتانی ست **خال** بکسر سوم که یای تحتانی است بمعنی برادر مادر که بهندی ماموگویند لفظ **خاله**
که برادر مادر مردم باشد و این لفظ بهنه مشعبی ست مجازا و در استعمال فارسی بمعنی آبله تجالانه نیز آمده از سردی و لطافت و تخفیف شرح القضا و لفظ **خال** گنام و فرومایه از الطاف **خاکم** بکسر
خوفا و فتح خاء نیز انگشتری که نگین ندارد و بضم خاء نیز آمده **خراج** و بهار عجم و کلی نقاب و تالیف فخر و نوشته که تاتمام بفتح تا خوفا نیز انگشتری و در ان که بدان نگین

صاحب آن خانه اهالی است **خاصگی** بفتح اول و کاف فارسی بر وزن مقربی مصاحب پادشاه و رساله دار فوج مخصوص را گویند که همیشه در رکاب پادشاه حاضر باشد و در اقدس **غریب** از سربان و بهاریم **خاکشی** نام دوا که بنام خوکلان شهرت دارد **خانی** بکسر اول و تشدید ثانی و بعد از الف نون مکسور و یاء معروف مصطلح آن نوشته که خانی تعبیست از سرای موقوفه و دکان و امثال آن **خانه ماهی** کنایه از آب خارج از هنگی هر دو شمس نامه آورده و از بحر و قواعد فرهنگ آورده **خادم دستی** ناچیزه کاری مال بی مصرف چیزی کردن و مصطلح خادم بجای **وخادم کاری** آنکه از حاج و استخوان شتر و چوب خیزه و گیاه و امثال آن سوخته و از آن خاکستر بدست آید و از آن شیشه گران و صابون پزان و امثال آن کسب کنند **خاطی** کسیکه اراده خطا کند و خطا آنست که کسی اراده چیزی کند و بغیر آن چیز مرتکب شود **خاطی** کسیکه اراده خطا کند و خطا آنست که کسی اراده چیزی کند و بغیر آن چیز مرتکب شود

فصل خای معجمه مع باء موحده

خبا بالفتح اول و تشدید ثانی و بعد از الف باء موحده نیز آمده بمعنی پوشیدگی و پنهان کردن و پوشیدگی و پنهان گردیدن و بمعنی آخر نیز آمده و بمعنی خیمه و خانه و منزل و مسکن و بمعنی ظاهر گردیدن و ظاهر گردانیدن نیز آمده **خبا** بالفتح و تشدید ثانی و بعد از الف باء موحده نیز آمده بمعنی پوشیدگی و پنهان کردن و پوشیدگی و پنهان گردیدن و بمعنی آخر نیز آمده و بمعنی خیمه و خانه و منزل و مسکن و بمعنی ظاهر گردانیدن نیز آمده **خبث** بالفتح اول و ثانی و ثالث آواز بلند مصطلح **خبرت** بالکسر و سکون ثانی و فتح ثالث و ضم رابع و آخر گوشت جزآن و دانستن چیزی را گویند **خبث** بالضم پلید و پلیدی و ناخوش و ناپسند **خبیث** پلید و ناخوش **خبث** اکدیه چرک آهن که در وقت کار آهن از وی بیرون آید و آهن آبدار هم آهن بیز گویند **خبار** بالفتح زمین نرم و بسیار خاک و نقیض حزن **خبیث** اکاذیب و معنی سخن که بدان عالم کند و معنی چیز نیوی عمل مذموم و آنرا سلم الاصل نام

بخطی از سر بیان جواب انگیزی ما و مقدد و فصل جامع مع دال مهمله خدا بالضم معنی مالک صفتا چون لفظ خدا مطلقا بتاء تانیث خداتی نیامده بالتاء تانیث علاق نکنند مگر در صورتیکه بخدمی مضاف شود یا کسی را خداوند خدا گفته اند که خدا بمعنی خود آینده و ذات است چه مکسیت از کلمه خود و کلمه آ که صیغه امر است از آمدن بخا بر سکته امر به کسیب اسم معنی اسم فاعل پیدا میکند چون معنی خود بخود آینده و خود بخود گیری نتاج نیست لهذا این صفت خواندگار شیخ و خیابان و بخارا نیز علامه دوانی و امام فخر الدین رازی تمیز افعل کرده و خدارت بکسر تاء پرده تقنع انتخب خدیعت بفتح اول و ضم دال مهمله جمع خدعت بسکون دال خداج بالکسر و آخر جیم مضاف و ناقص تمام زاد پیش از وقف و در وصل منتخب بفتح اول خدا جواب و بدکلمه تقرین است بمعنی خدا میرانداز مصطلحی خدا برداد بمعنی خدا میرانداز مصطلحی خداوند بمعنی صاحب مالک و متصرف ترکیبی لفظ مان جسته و مالک است چه اگر کلمه و انداز نجا بمعنی مانند ست و برای نسبت نیز می آید در نیصورت باید که بر خدا تعالی اطلاق لفظ خداوند نکنند چرا که در اواخر اسماء الله شیخ در سراج اونوشته که خداوند بمعنی مالک حقا است یعنی مانند خدا چه لفظ وند کلمه نسبت است و بمعنی قسمی از ان حصل مشتق اگرچه بمعنی مانند صاحب مالک مستعمل گردد و علاق لفظ خداوند بر ذات حقیقی الی استعمال استدلال بسیار و حصا بها عجم تو شته که در بعض محل لفظ وند در کلمه خداوند مخصص الذبا شد خدیا بالفتح و تشدید دال منتخب خسارت منتخب کرده و خدیو بکاف فارسی تفتیست مستعمل مشوخداوند گار بکاف فارسی تفتیست مرکب از خداوند لفظ گار پسر گاه در بنیا گار است که فاده بمعنی میکند مشخداوند گار بمعنی صاحب مالک در سراج اللغات نوشته که لفظ گار در سراج اللغات نوشته که لفظ گار در کلمه خداوند گار زاید ست چنانکه در فیروزمند و شادمند لفظ مند زاید ست و بعضی میگویند که لفظ گار در کلمه خداوند گار بمعنی بزرگ است یعنی مانند بزرگ اوند ی است که بجهت تخفیف حذف کرده اند حذر ما بکسر پرده و بفتحتین خوابگاه دستی از لفظ اه بمعنی ست چنین منتخب الغطا و شمس انتقا و سراج و کنز حدو بفتح اول و ضم دال مهمله مرد ست و کامل از لطائف خازن کلمه اول سکون ثانی قریب داون انتخب صراخ بالفتح اول و ضم ثانی انتخب خدنگ بفتحتین و نیست که چوبان نماز نگم دست باشد چنانکه اکثر چوبان نماز میباشد انتخب خداوند بمعنی صاحب مالک در موید و کشف برهان و مدار و رشیدی و سراج و بنوعی از تیر کوتاه خدوک بضمتین و او سعدولد سکون کاف و دال بمعنی مرغ و بمعنی نشیمن در شب خجالت و پریشانی و دوستی خدنخدا طراز بها نگیری و انتقا و سراج و رشیدی و برهان بضم خاء معجمه و فتحتین چاکران غلامان و بنده اسم جمع خادم است که خدام و اخدم تکسیر و جمع خادم خدا الدین سال کار کردن سپهار شربت و دوغ طلاق بمعنی پناه و جا بردن خدایگان بضم خاء و فتح دال و سکون یا و فتح گاف فارسی و نون و گاف بمعنی مالک و صاحب و سید و بلکه این لفظ مخصوص بذات باری تعالی است و بس لفظ خدایگان بمعنی کسیکه اولایق خدا باشد یعنی سید او ارتقب و عنایت خدا بیگانه باشد بضم میم و بای ابجد الرامی گمان برند که خدایگان جمع ست و خیال نکنند که گاف اینجا آمده الا سمیکه در آخر آن یای مجهول باشد در حالت جمع و اضافت فارسی زال کرده بالف تو جمع کنند چنانکه بنده جمع بندگان و در آخر لفظ خدا چیزی مخفی نیست که یکاف فارسی بدل گردد لیکن اگر بادعوی دلیل خدایگان را جمع گویند جایز باشد که خدا بها عجم در رساله جواهر حروف تو شته است که کاف فارسی گاهی در غیر کلمه آلهاد خل جمع زاید جمع آرند چنانکه خدایگان بمعنی خداوندان و بمعنی بزرگان و دین بانان بمعنی قهرمانان و دین بانان و خدیو بکسر اول و سکون ثانی و فتح ثالث و واو مجهول و یا بلکه این لفظ مرکب ست از لفظ خدا و لفظ گان که بمعنی لایق و سزاوار است پ

فصل خا با جیم مع واو و نون

خجند بالفتح و سکون جیم و فتح دال مهمله و نون بمعنی خوش و شادمان و راضی و بواو نوشتن خطاست از موید و سراج و برهان و جهانگیری **خراد** بالفتح و تشدید دال آنکه چوب را بتراشد و بعضی غلط شنیده همه را بالضم بدون واو بمعنی فاتح و بمعنی خوش و شادمان و راضی و بواو نوشتن خطاست از موید و سراج و برهان و جهانگیری **خراد** بالفتح و تشدید دال آنکه چوب را بتراشد و بعضی غلط شنیده همه را بالضم بدون واو بمعنی فاتح و بمعنی خوش و شادمان و راضی و بواو نوشتن خطاست از موید و سراج و برهان و جهانگیری

فصل جا با جیم مع راء مهمله خرد و بواو سینا

خرد بالضم و سکون راء مهمله و دال ابجد بمعنی عقل که مقابل جهل است و بمعنی دانا و دانایی و بمعنی حکمت و بمعنی علم و بمعنی هوش و بمعنی ذکا و بمعنی فطنت و بمعنی ادراک و بمعنی فهم و بمعنی حواس و بمعنی ضد جنون و بمعنی ریزه هیزم و بمعنی ریزه هر چیز و بمعنی اندک و بمعنی کم و بمعنی ضد کلان و بمعنی ضد بزرگ و بمعنی ضد مرد و بمعنی ضد پیر و بمعنی ضد مهتر و بمعنی ضد سالار و بمعنی ضد سرور و بمعنی ضد سردار و بمعنی ضد سرهنگ و بمعنی ضد سپهسالار و بمعنی ضد سپهبد و بمعنی ضد سپهدار و بمعنی ضد سپهسالار و بمعنی ضد سپهبد و بمعنی ضد سپهدار

خرد بالضم و سکون راء مهمله و دال ابجد بمعنی عقل که مقابل جهل است و بمعنی دانا و دانایی و بمعنی حکمت و بمعنی علم و بمعنی هوش و بمعنی ذکا و بمعنی فطنت و بمعنی ادراک و بمعنی فهم و بمعنی حواس و بمعنی ضد جنون و بمعنی ریزه هیزم و بمعنی ریزه هر چیز و بمعنی اندک و بمعنی کم و بمعنی ضد کلان و بمعنی ضد بزرگ و بمعنی ضد مرد و بمعنی ضد پیر و بمعنی ضد مهتر و بمعنی ضد سالار و بمعنی ضد سرور و بمعنی ضد سردار و بمعنی ضد سرهنگ و بمعنی ضد سپهسالار و بمعنی ضد سپهبد و بمعنی ضد سپهدار و بمعنی ضد سپهسالار و بمعنی ضد سپهبد و بمعنی ضد سپهدار

خرد بالضم و سکون راء مهمله و دال ابجد بمعنی عقل که مقابل جهل است و بمعنی دانا و دانایی و بمعنی حکمت و بمعنی علم و بمعنی هوش و بمعنی ذکا و بمعنی فطنت و بمعنی ادراک و بمعنی فهم و بمعنی حواس و بمعنی ضد جنون و بمعنی ریزه هیزم و بمعنی ریزه هر چیز و بمعنی اندک و بمعنی کم و بمعنی ضد کلان و بمعنی ضد بزرگ و بمعنی ضد مرد و بمعنی ضد پیر و بمعنی ضد مهتر و بمعنی ضد سالار و بمعنی ضد سرور و بمعنی ضد سردار و بمعنی ضد سرهنگ و بمعنی ضد سپهسالار و بمعنی ضد سپهبد و بمعنی ضد سپهدار و بمعنی ضد سپهسالار و بمعنی ضد سپهبد و بمعنی ضد سپهدار

آخر ما بمعنی ارکلان پیش ازین دو صورت اخیر را بمنابت قرب مخرج بواو مبدل کرده نیلوفر مویه و مدار و سرکر وغیره و خر بالفتح حیوان سرقن که بعربی حمار گویند و بمعنی لاے
[illegible] و با کاف [illegible] بمعنی خیمه [illegible] بمعنی پشه [illegible] بمعنی خرسنگ [illegible] بمعنی چوبی که بر کاسه رباب و ستار و بنک نصب کنند و تارها بر آن کشند و آنرا خرک نیز گویند
[illegible] بمعنی خر [illegible] بمعنی خر [illegible] بمعنی خر [

و در برهان قاطع آخر بالکسر تره و خلنه نا کوفته و بمعنی مطلق توده برآمده و در سراج اللغات نوشته آخر من بالکسر توده هر چیز عموماً و توده خاصه غله و بعضی گویند آخر بفتح باشد آخر
خر بالفتح بمعنی بزرگ و من بعضی بار باشد مگر چون یکجا یا هم دو لفظ معنی قبیح نزدیک میکند لهذا حرف اول بالکسر خواندند خراسان نام ملکی از ایران و در اصل بعضی مشترک چون
فلات خراسان از فارس و عراق بطرف شرق و قهستان لهذا باین سبم موسوم شد از جهانگیری و برهان و سراج و نظم پرده از سر خراسان بالکسر کشف و برهان بعضی خوش نشاخ قصبه پرت
کستان زده کردن بالمطلق صوفیه مسرقوند بمرشد یگانه بیعت کردن از شرفنامه و بهار عجم قصه از کسی بیدن و شدن از مصطلحات آخر گرفتن کسی را
احمق فرض کردن خرکمان بالفتح کمان کلان و سخت که زارعان برای کشتن شغال و غیره دارند و چیز نیست که کمان آن بآن پیاق کنند از مصطلحات چراغ هم از خود پیش
خانه خود بستن خود را از بستن کنایه از بی غم و فارغ البال بودن و عزلت اولیاء و شان چو در اصطلاح آخر طاس مسب خراتین کردن و در از کردن دست کنایه از سیاست
انخره کنایه از گل ست آتشین بمعنی پیدا شده از سراج اللغات خرمن کمنه بیاد دادن بی دولت گذشته لاف زدن و غرور کردن از مصطلحات و بهار عجم خرج ادا شدن
در راه سفر مردن از چراغ هم خرسان بالفتح تارنا نه از لطائف خریدن مشهور ست بمعنی رها نیدن چیزی و بدل بمعنی باز خریدن نیز آمده از بهار عجم خرو بالضم
و بالکسر بمعنی از خر تا خرنی خرآن خرشته بفتح هر دو فحاشی مجمع الفرس بمعنی قوع مجادله کردن از بهانگیری و کشف و سروری و مؤید و لغات تارکی خرگاه بالکسر بمعنی چای خوشی بزرگ
خر بالکسر بیاد بمعنی خوشی محل خرگاه بمعنی خیمه مستعمل ست همانا که خیمه نیز جای خوشی ست از رشیدی و مدار و مؤید کشف و صحاح و برهان نوشته که خر بالفتح بمعنی گل
انخره که بمعنی گل ست آتشین بمعنی پیدا شده از سراج اللغات خرمن کمنه بیاد دادن بی دولت گذشته لاف زدن و غرور کردن از مصطلحات و بهار عجم خرج ادا شدن
در راه سفر مردن از چراغ هم خرسان بالفتح تارنا نه از لطائف خریدن مشهور ست بمعنی رها نیدن چیزی و بدل بمعنی باز خریدن نیز آمده از بهار عجم خرو بالضم
و بالکسر بیاد بمعنی خوشی محل خرگاه بمعنی خیمه مستعمل ست همانا که خیمه نیز جای خوشی ست از رشیدی و مدار و مؤید کشف و صحاح و برهان نوشته که خر بالفتح بمعنی گل
چنانکه در لفظ خرگاه نوشته و خرگس لفظ گاه بمعنی مطلق پس لفظ خرگاه بالفتح بمعنی خیمه کلان شاد و سراج اللغات نوشته که خرگاه بالکسر بمعنی جای خوشی تحقیق آنست که خرگاه بالفتح
باشد موافق قیاس بمعنی جای بزرگ که خرگس بالکسر است فتح فاست که از اشتراک بمعنی حمایت و خربزه بالفتح اول و ضم ثالث موحده بمعنی میوه خوشبو ارکلان چراکه خربزه بالفتح
ست کلان و بزه بالضم موحده و فتح زای معجمه بمعنی میوه شیرین و خوشبو چون خربزه بنسبت اکثر میوه ها کلان و شیرین و خوشبو دارست لهذا باین اسم مسمی گردید از رشیدی و مؤید
و در سراج خرمن ماه بالکسر ماه از رشیدی و مصطلحات خرده بالضم بدون او زیره و هر چیزه بمعنی اخگر و خیمه بالکسر بمعنی کشف و بهار عجم خرج ادا شدن
و بیاد دادن و چیز نیز تاخیر و تعویق کرده اند که بدون او درست مگر بمعنی بواو نیز آمده اند شرح لیخار از فخر فاضل الله آبادی و شرح گلستان از بنجر لمد خرفه بالکسر جامه یا رینه
و کهنه یا دوخته از قاموس و صراح و کشف و بهار عجم و منتخب یا که خرده بمعنی چال شاید یا ده ست چون جامه فقرا اکثر از پنبه کهن چال چال باشد لهذا خرقه و خرده هر دو یکجا
بجای خود گویند و بعضی گویند که خرده یا کوچک ست و خرقه بزرگ و از مزمر و فرهنگ ابراهیم قوام و سراج اللغات و در خیابان نوشته که خرمهره و در رشیدی بمعنی مهره بزرگ که بهانگیری
و شمشیری نقل کرده که خرمهره عملی که از زنگ داده برگردن خر بندند و ظاهراً همانست که بهندی کوڑی گویند و از آن الیش خان سازند و خرد و اینجا بمعنی بزرگ نیست چنانکه صاحب
رشیدی و جهانگیری و مؤلف گویند که لفظ خرد خرمهره که اصل نفوذ ست بمعنی خیلی کمی و عربی جمار گویند یکه از آن الیش خان سازند و لفظ خرد خرمهره که بمعنی ناقوس
و سنکهه ست بمعنی بزرگ نه لفظ خرمهره هم بمعنی چیز بی سفیده در گل تالاب بهم میرسد بهندی گنگهها گویند بمعنی در اصل خرمهره بود چه خر بالفتح بمعنی گل و لاتی خربنده بالکسر که خلوم
باشد خرپزه در خت کنیر یک قسم آن گل سرخ دارد و قسم دیگر سفید سوم و دوم و سوم و چهارم خرابی البصره کنایه از خرابی جسم که موی باشد خرگه کنایه از رحم سلطان خاتون
خاصیت رحم مذکور سر در ست و گاهی از خرگاه بالا مراد باشد خرگه پشته بمعنی کوه کلان خرگه نقصین کنایه از نعش و قبر و شرف بضمتین و دو ده خلل گرفتن و نقصان آمدن و بضمتین
نور بست ارتفاع و قسمی از موی که نجز اندرمه بهندی دیگ گویند بفتحتین و با لفظ بمعنی خروش و فارسی بمعنی صرع آواز بشکل خروس ساخته با از جهانگیری خرابه لانه و بجای آرامگاه
ملک نعیم اگر و بندخرما بالفتح بروزن خیمه بمعنی نارسیده و بکروزن رنگین و در برهان قاطع بالفتح و ضم سوم و سروری و مؤید و سروری خرزه بالفتح و ضم سوم آن نرمه آن بضمتین و تقدیم و تاخیر
و بسیط از لطائف خرپاچه بضمتین بچه خرخرد له بالفتح دوال حلقه نیز مفتوح بمعنی یکدانه خرد آواز آخر که بهادر ست و بهندی آواز اگلے اندر خرا بمعنی اصطبل آمده از رشیدی و مؤید
معدد ست بمعنی ویران شدن مگر در فارسی اگر لفظ خراب بمعنی ویران مستعمل مشهور ست لهذا بمصدر ملحق کرده خطابی گویند خراسان طعام خرج کردن خیر بمعنی فروختن و بمعنی طلاق
فصل خا بمیم معزای معجمه خرمان بضمتین زرد رنگ حنا خرمج بالفتح و زای معجمه جوهم قبیله ست از عرب لطائف خرد بضمتین بتقدیم راء بر زای معجمه برای مهمله

ملکیست از ترکستان و دم آنجا سفید رنگ باشد از شرح خافاخر بالفتح و تشدید عربی نام شاعر از جامه البشمی از سرد و لطیف و معلا ابو یوسف بن یانع در شرح نصاب
نوشته که جامه ست که آنرا بشم تابند و بر بالای توشک کنند نوعی از پوستین ست و قباء بالفتح یعنی پوستین و قباء ف خزان نام شهر از لطائف غیاث خزب
بالفتح چنین است در بعضی نسخه بدل خزب بضم اول و سکون ثانی و باء موحده و بعضی خاء معجمه و سکون ثانی و باء موحده و بعضی خاء معجمه و سکون ثانی و ثاء مثلثه
و بعضی خاء معجمه و سکون ثانی و ثاء مثلثه

رشکیدن و بریان در سراج نوشته که شست بالکسر و نون و سین نیز آمده چاک که در میان آن حلقه ریسمان بافته بندند که انگشت سبابه در میان آن عقد کرده بشمن اندازند خشوست بضمتین در و دست شدن از تخ تخ کنز **خشیت** بالفتح و شین معجمه مکسور و یای مشدد و تا ساندن از لطائف خشک شدن نوعی از علاج زخم که زاید دن بستن و امثال آن علاج کنند از جراح **خشک آرود** بمعنی خاموش ماندن از لطائف خشک کنایه از آفتاب بمعنی زر خالص **خشک دماغ** خشتی که بعار بان بعمل ندارند اصطلاحی است **خشک مغز** مسعود سعد و بادیه خشک که پشم و پنبه خشک باشد خشوع بضمتین و عین مهمله عجز و فروتنی و خوف از کشت **خشف** بالفتح چیدن و دریافتن و سنگ سر کوفتن بالکسر چه آواز از تخ تخ و شرح نصاً **خشک** بالضم بمعنی صرف و خالص و بمعنی بیفایده و بمعنی بخیل از برهان و چراغ بیادام و مهار مغز مغصوب بضم شت حرام از دو جزء زبان از لطائف **خشک** بالکسر یا چه چهار گوشه که زیر نعل چارپا میان پا جامه و زند و صفا جواهر خرد نوشته که کاف در آخر برای تشبیه است **خشم** بالکسر معنی غضبناک از مرین لطائف و ابراهیمی شرح سکاکی نوشته که خشم بالفتح بمعنی غضب بکسر نیز گفته اند مگر فتح مصدر است خشن بفتحتین در آخر نون و غار بمعنی پلاس و عرد بفتح اول و کسر ثانی بمعنی هر چیز که در و شته شده و نام دوستی که بوست عضو را سخت و درشت گرداند از برهان و منتخب و شرح نصاً **خشک بهایو** بمعنی بخیل از مصطلحات خسته بالکاف غنده جامه نواز مؤید و مسته بفتح اول و سکون ثانی و دیدهٔ خانی بمعنی خون از منتخب **خشک مغزی و خشک ماغی** بمعنی دیوانگی و جنون خسو بضمتین مادر زن و مادر شوهر هر که بسنان خشد از کنز بندار رسیدن و کشف خشکاری بالضم آرد نا پخته که نان از و نگردد و نه پاشد و بعض نسخ خوشکاری بواو و شین ارشد حانی ی

فصل خا معجمه مع صاد مهمله خصوصاً مع ما خصوصاً

بالضم و تنوین مقتضی که فعول مطلق فعل مخالف واقع شود یعنی خصوصت خصاصاً بمعنی عجم **خصب** بکسر اول و سکون صاد مهمله و یای موحده فراخی معیشت و آسودگی و بسیار گیاه شهر آباد از منتخب و خیره **خصوصیت** بفتح اول و تشدید یای تحتانی خاص کردن و خاص شمردن چیز یا احد بخصوص بفتح و ضمتین و یای تحتانی و واو ساکن و قاف مصدر و در قاموس و منتخب بالضم و بفتح هر دو **خصر** بفتح اول و سکون ثانی میان و وسط بالفتحتین سرد و مضر شدن بالفتح اول و کسر ثانی بمعنی مضرت رسانیدن از ترجمان و منتخب **خصائل** بالفتح جمع خصیصه که بمعنی خواهد آمد **خصال** بالفتح آنچه بقسم نقود بر سر او شمارند از ترجمان و منتخب و شته که خصال بالفتح آنچه بر سر گردن بندند و در برهان نوشته که خصل بالفتح و او و شین گردن بندی که در قمار **خصام** بکسر اول جنگ و جدال کردن با عدل کنندگان و در منتخب خصم ستاز از منتخب **خصم** بالفتح دشمن بمعنی مالک و صفا و از زین و شوهر **اخصم** گویند از مصطلحات **خصلی** بکسر خا و سکون صاد و فتح لام و کسر یای مشدد بمعنی خصلت و عادت و این از عالم شفقت باشد که در حال بمعنی ترس است در خیره **خصماء** بمعنی مرتبت باشد که بطور دشمن کسی احوال شخصی نظر کرده او را تربیت نماید و بمعنی مانند و شمن بمعنی حریف و در تصوف الف مقصورهٔ آن برای تأنیث است یا بمعنی مانند بجمع اخراج هیات و بهار عجم **خصاصه** بفتح هر دو صاد مهمله بمعنی درد و تشنج و بد حالی و بضم اخیر بعد الف بمعنی درخت انگور بماند و در منتخب **خصمی** بیاء مشدد بمعنی دشمنی و گاهی بمعنی مالکیت و جنبش در لفظ خصمانه مستعمل است **فصل خا معجمه مع ضاد معجمه خضر** بالفتح سبزه و گیاه سبز و هر چیز سبز که سبز باشد و نام عمارت ست در بغداد و بمعنی آسمان و بمعنی معظم قوم از منتخب و قاموس و صراح و غیره **خضاب** بکسر هر رنگ عموماً و بمعنی حنا خصوصاً و بمعنی گلگونه نیز آمده بلفظ استن و بون و نهادن و کردن و ساختن و دادن و رسانیدن مستعمل از بهار عجم و بمعنی رنگین کردن **خضاب** کرده شدن نیز می آید سعد گوید مصرع ماه من نخ دوست و خنجر خضاب **خضیب** بفتح مجرد وزن قریب بمعنی رنگ کرده شده و رنگین از منتخب **خضر** بالضم اول و فتح ضاد معجمه نام غلام حضرت بعضی بالصاد مهمله نیز نوشته اند **خضب** بالفتح رنگ کردن و بالکسر چیزیکه بدان سوار رنگ کنند از منتخب **خضرت** بالضم سبزی از منتخب **خضریات** بضم اول و سکون ضاد معجمه نباتات سبز ترکیبانه از ترکی کاری در باد این جمع **خضر** است که علیاً جمع جملی است **خضر** بالکسر نام پیغمبریست علیه السلام و بفتح اول و کسر ثانی بمعنی شاخ بسر گشت و تره و نام پیغمبر نیز کویرا که هر جا آنرا نبینند سبزه می روید یا آنکه سیرش هیجده سر زراعت است یا آنکه قدمش هر کجا رسد سبز می گردد یا آنکه هر جا گذرش می افتد زمین سبز و خرم میشود و در ثبوت اشتقاق است نزد بعضی نبی اند و نزد بعضی ولی و بفتحتین تازگی و سبزی غرضکه لقب پیغمبر کرد اسمیا نام اصلی اینشا بود و وجه یکی خضر که بکسر اول و سکون ثانی باشد دوم خضر که بفتح اول و کسر ثانی باشد از انگاه و منتخب و کر **خضور** بفتح اول سبز سوده و بفتحتین سبز با خضوع بفتحتین فروتنی

کردن از مستعصب بمعنی بنا از شرح مطلع خضری در من مجمع اول سکون ضاد و سیم و سکون لام و فتح سیم یعنی بنا کردن جائی که در آنجا نهند گرد و پشم را
از مقتطف خضری در مثنا بیان میل یدمیل جریتی که بجانب راست باشد و حقیقت جمع صل و بدو خضران نام یکی از امرای هند که شاه تیمور او را نائب خود کرده و حکومت
سمرقند شده و بعد چند سال خضر خان بر تخت هلی نشست نام یکی از سلاطین مجمع خضاره بضم اول یعنی دریا از شرح لقطا و صراع فصل خامس مجمعه طای
مهمله خط استوا استوا بکسر سے فوقانی مکسور بعد الف خط است و اخطی ست و هو کما یکه خط استوا آن بشهر ری گذرد جنوب سمرقند که کما در نقد یکه قابله و محاذات دائره معدل النهار
بر وسط بیع فلکیه بیکدگر رسند معدل النهار قاطع عالم شده زیرا هم قطع نماید پس میان جائیکه قطع شود هما خط استوا و معدل النهار دائره ایست که تصنیف
فلک بیاری از شرق تا مغرب و این دائره را معدل النهار نامند چون گویند که چون سر آفتاب بدین دائره رسد معدل النهار شود یعنی شب و روز برابر شود گویند و خرخ تسعین و آفتاب را بدین
دائره اتفاق میرسد سال دو بار اعتدال یکی در اول حمل و دیگر در آخر سنبله خط استوا را خط استوا از آن گویند که دایما خط استوا از ماه بیماه نهار برابر میباشد القصه خط
استوا از جنوب چین شروع شده بگنگ رسیده چگونه گذشته جنوب سمرقند میرساند بچند از زنگ جنوب سیاهان متوجه آخر ادقیانوس هندی میشود خط استوا و احیانا معدل النهار
را نیز گویند خطاء بضم اول و فتحهای دو بار بمعنی خطبه خواندگان این مجمع است خطار بکسر اول و سکون دوم و هر دو بمعنی گناه گفتار سیان هر دو را با الف مد ادا کنند
و بالفتح گناه کردن و ناراست که آن نقیض صوابست و گناهی که بی اراده باشد و بمد همزه نیز آمده است از منتخب و صراح بالفتح و بمد الف همزه نام شهریست بامین ترکستان
و بمد و تعدد خاء خط ترسا خط قوم ترسا که نصاری باشند بیج با خطا یا بالفتح جمع خطیه که بمعنی گناه کردن است از صراح خطوط بضمتین جمع خطب بالفتح اول و سکون دوم
بمعنی کار بزرگ یا از لقط خطاب بکسر اول سخن با کسی رو بر و گفتن و نام و لقب دادن مدح یا شه بمعنی مدحت و ستایش غمانیز می آید بمعنی اول از منتخب اللطائف
دوم از لطائف سوم و چهارم از شمسی خطبت بالکسر کلمه که طالب وقت نکاح گوید بمعنی کلمه که رافع نزاع باشد بالضم خاو فتح طا جمع خطبه که دیباچه کتاب باشد گویند
خطبت بالکسر کلمه که خاطب وقت نکاح گوید بمعنی کلمه که رافع نزاع باشد خطوات بضمتین گامها یعنی قدمها از جمع خطوه است خط ابغ او نام خط دوم از طرف
کناره از جمله هفت خط جام جمشید اسمای آن خطها نیست و ان خطها بترتیب است خط اول خط ابغ او سوم خط ابره و چهارم خط ازرق پنجم خط درشک ششم خط کاسه گیر
هفتم خط فرود بینه از بهمان جام جم و مدار و رشید و دیگر سرور ے مرقوم ست که خطاب جام را از خط جو نام نهادند که چون نوشته خواهند که حریف بیهوش افتد خط جو بر گرد جام نویسند
خطر بفتحتین قدر و جاه و عظمت و بزرگی و بیمی آفت و شوکت و اندیشه ضرر از کشف و فتح کنز و سرے دیگر بران خطیر یعنی بزرگ عظیم از کشف خطا جواز خطیکه را
گذشته کلاه در دنده بگذرانان بستوه از مصطلحات خطف ربودن و خبره کردن و ستاندن از منتخب خطاف بالضم و تشدید طا نام مرغکه در عرف ابابیل گویند از کشف
خطاز رق بفتح الف و سکون زا و تحتانی بسبع راے مهمله نام خط چهارم از طرف کناره تخته هفت خطوط جام جمشید از برهان و رشید خط مسدل از دره غیاث اللغات
از مصطلحات خط مستقیم خط راست خطام بکسر اول صاحب سراج از لطائف صراح خطر یحان نام خطی از شش خط احراکه در دعا بین سطور خطی می کنند که دفع حریق شود
اتسام گلها نکارند و از خط گلزار نیز گویند خطا از خلق نوشتن کتابت بالکسر کمال عجز است از شرح سکندنامه خط بر آب کشیدن کار بیفائده کردن و امر و شوار صنعت
عجز نمودن خط خاک کشیدن کنایه از انفعال از مصطلحات خط کردن کنایه از موکوف کردن و متروک نمودن و بطرف ساختن و پیش پا آوردن و مشتی نوشتن بر کاغذ
و مصطلحات خطبه بالکسر شدید طا منبر که بجهت بنا کردن عمارت گردا گرد خانه شیده باشند و دیده کرده شده باشد تا دیگری دران دخل نکند یعنی پاره زمین در عرف
شهر کلان گویند صراح و منتخب لطائف و اگر بضم خطبه بفتحتین خاو طا و تشدید با بمعنی نخانی مقطع گناه از منتخب خطیبه بالکسر خواستن و بالضم آنچه بعد حمد و نعت خطبا و خطیب
بخلق الله شیدا بمعنی دیباچه کتابت نیز می آید از منتخب کز خطفه بالفتح یکبار در خشیدن و جستن برق نمیکه بیتابی کند و بر باید و چشم را خیره کند خط راه مراد از
خط جاده و راه بالضم گام بمعنی مسافتی که میان سر دو پا بوقت رفتار واقع شود کذا فی منتخب و سروری و شرح نصاب خط الماس و خط شهانی و خط

فصل خا مجمه مع فا

خفایا بالفتح پنهانیها و اسرار و کشف و کنز خفایا بالفتح پوشیدگیها از صرح و کشف و مدخل ابن خفاء بالضم شرم و حیا و گلهای از شرم و حیا و گلهای از شرم و حیا و گلهای از

بربان در مصطلحات **خلع** روح جان خود بجسم دیگری انتقال دادن در علم تصوف تنها بودن نزد مشهور بحیث هم بستری در رکابی که طفلی یا گربه یا سگ یا حیوانی دیگر در آنجا نباشد **خلخ** بالفتح اول و ضم خاء ثانی و سکون لام و خاء معجمه دیگر نام شهری از ترکستان از سراج در سرور و کشف برهان و جهانگیری و اسامی الفضلاء و مدار و موید **خلد** بالضم بقاء دائم و همیشگی و نام بهشت و نوعی از سوسن کبود و بمعنی همیشه و همیشگی از منتخب **خلار** بالفتح نام موضعی از توابع شیراز که شراب آنجا خوب باشد از شرح دیوان خاقانی **خلیع العذار** بالفتح از اوصاف مرد بی باک و بی پروا و کنایه از مرکب اندیمعنی برآمده و شکسته پالنگ و کنایه از اسب بی لگام و شتر بی مهار از کشف و صراح و سرور و موید **خلع** بضم خاء معجمه و کسر لام و سکون عین مهمله بمعنی برآمده و شکسته پالنگ نیز گویند و هندی یاگڈ و رنامند **خلاش** بکسر و در آخر شین معجمه گل ولای که در ههای آبناک پیدا شود از برهان **خلاص** بالفتح بمعنی خلیدن و بمعنی خصومت و منافشه مستعمل و بفتح لام خطاست از برهان **خلاص** بکسر اول و تشدید ثانی مخلص برگزیده و صدق بمعنی پوست تریاک بمعنی رستن و رهائی از منتخب و کشف و سرور و صحاح و منتهی نوشته که خلاص بفتح مصدریست و خلاص بکسر اول تخلیص نیز مصدر بابست از مجرد و فارسیان واقع ست مثال خلاص عمدی گوید بیت بکلی گفت از چار سوی قصاص * چه کردی که آید بجانت خلاص مثال خلاصی بجیم نیز می گوید بیت سفر از غم خلاصی کی و بدنخت نیستیا * ایمان ز بحر یابد گر همه کشتی بر کنار آید و بفتح خاء مخلص مصدر دیگر و فارسیان بمعنی مفعول نیز آمده یعنی رها و آزاد **خلوص** بفتحتین ساده و پاک شدن و مجازاً بمعنی دوستی و خالص در دے که در چیزی مانده باشد از منتخب **خلط** بالکسر خرکه آمیخته شود یکی از اخلاط اربعه سفرا و خون و بلغم و سودا باشد و بالفتح آمیختن از منتخب **خلیط** بمعنی شریک و انباز در حقوق ملک و شیوه و این هم آمیزش کننده باکسی گل آمیخته باکاه از منتخب و کنز **خلع** بالفتح از جای بازشدن بمعنی آمدن عضو از بند گاه و بمعنی بیرون آوردن جامه موزه و بمعنی خلعت دادن و بالضم طلاق گرفتن زن بعوض مخصوص و بالفتح مصدر است و بالضم اسم و بمعنی خلعت نیز آمده و بالفتح و تشدید ثانی مفتوح و بالضم و تشدید ثانی مکسور

بنون بدل کردند از جهت قرب مخرج که هر دو سطی اند **خلیلی** مروغیلی از قسم اوست منسوب بمرو و مرو بر وزن مرغ نام شهریست از ایران **خلو** بضم اول و ثانی و تشدید واو خالی شدن و بالفتح خلوت کردن از منتخب **خلاشه** بفتح و شین معجمه و الف ساکن و فتح سین مهمله و هاء ساکن اسم جنسی است بمعنی سیخ سیخ تیز و هر چیز که خلند و باشد مثل دشنه و خنجر و امثال آن و در بعضی فرهنگها بمعنی چوب گردن کشتی را نیز نوشته اند و بمعنی درویش آمده که بهمان معنی معلوم شود و گمان میکنم که این معنی از مزاج بعض شروح ثقات **خلطه** بالضم آمیزش و معاشرت کردن با کسی از منتخب **خلایه** بفتح و تشدید یا بر وزن رعایه از لغات منتخب **خلیفه** از پس کسی آینده خود کاری قایم مقام کسی شونده و بادشاه و ولی عهد بدانکه خلیفه در اصل خلیف بوده فعیل بمعنی فاعل پس آینده بعد و در اخر قرآن تا آنجا که بمعنی قایم مقام و نایب و متناسب استعمال کردند و نظر از معنی دوم کی که از وی مفهوم میشد برداشتند چنانچه در لفظ کافیه شافیه و نجیبه و این تاء را بعضی نقل گویند چرا که نقل سکنند مزید علیه خود را در معنی و بعضی بسوی معنی اسمی **خلال ماندن** رشته میده که کشیر و شکر خورند بهندی سوبان گویند **خلاصی** این لفظ غلط است چرا که خلاص بدون یا خود بسته است از بالیقات نور الدین خان آرزو و بعضی گویند جایز باشد چرا که این نوعی از تصرف فارسیانست **خلاق المعانی** بفتح اول و تشدید لام لقب خاقانی **خله جانی** بضمتین لقب بهلوانست که محمد قاسم نام داشت از جرایم هدایت و بهایم **فصل خاء معجمه مع میم** **خمو** بضمتین سیر و خاموش شدن آتش و بیهوش شدن و آرام گرفتن از بطالیف نور الدین **خمار** بکسر اول معنی دهنی یعنی چادر باریک که عرض کرزنان بر سر پوشند و بالفتح و تشدید میم معنی خمر سازوی فروش و بضم اول و تخفیف میم بعد زائل شدن نشه شراب اعضا شکنی و درد میباشد و در منتخب نوشته که خمار بقیه مستی است که در سر باشد **خمیس** و تخیشه و لشکری که پنج فوج در شته باشد و آن مقدمه و قلب و میمنه و میسره و ساقه باشد چنانکه در ترکی هر اول و قول و جرنغار و بلغار و جندول از منتخب **خمط** بالفتح نوعی از اراک که میوه کوچک دارد و اراک پیلو گویند و شیرینتر ش و هر چیز تلخ و ترش و مر بفتح خاء و از منتخب و صراح و بفتح و بضاد و صحاح جمع بالکسر و عین مهمله یعنی گرگ و در بذره از منتخب **خمیازه** اره و بجال از مصطلحات **خمول** بفتحتین گمنامی از منتخب و صراح و کنز و کشف **خمل** بفتح خاء معجمه و سکون میم لشمها جاجم یعنی بالش از منتخب **خم و چم** بفتح اول فتح جیم فارسی نازو لوا و ناز معشوق هنگام خرام بر سبیل کاز آید بهار عجم **خم زدن** کنایه از گرخیدن از بهار عجم **خم افلاطون** در کتب تواریخ نوشته اند که چون افلاطون لیس بحکیم رسید در خم بزرگ نشست شاگردان بر سبیل وصیت و حسرت محکم بسته در غار کوهی نهادند **خماهن** بضم اول بر وزن کتابون نوعی از ننگ است تیره رنگ بسرخی مایل از بهران سرو رخ **خمیازه بر چیزی کشیدن** دراز و وشیاق آن چیز بودن از مصطلحات **خم کسی خوردن** در بیت سیم خورد از مصطلحات **خم اندر خم داشتن** مسامحه و تعلل نمودن از چراغ عیدست **خمخانه** بضم شراب خانه باعتبار انکه اکثر و شراب خانها خمها نهاده باشند **خمر** بر این خمسه متحیره پنج کواکب سیاره سوای قمر و شمس و آن عطارد و زهره و مریخ و مشتری و زحل نامند و تحیر از ان گویند که ایشان را گاه گاه حرکت مشوی و یعنی سیر عمولی خود گذاشته بجانب عقب خود قهقرا سیر کنند یا از ان طرف بر گردند و دیگر سیر عمولی خود گیرند **خمسه مسترقه** بضم سوم و فتح قاف بدانکه شش صد و پنجاه و چهار روز و ربع روز مگر متاخرین تاریخ فرس قدیم را شمسی ارسی و گاه گیرند پنجروز نه آمد و آخر خسه اندر و پنجروز زمستقره گویند بدان روز که یا مانده و یکصد و بیست سال یکجا جمع کرده سال صد و بیستم از سیزده ماه گیرند روز ها خمسه مسترقه نیست انهنود و شنود اسفندارمذ و خشت هشتم تواز ان گویند که گویا این پنجروز از سیاسالی دزدیده اند و بعضی نوشته که در یکی از سلاطین عجم حاصل این پنجروز از تمام ممالک او پیشه پیشه و بخانه خانه می آورد و هر خمیازه چیزی میستد و آخر سال بشمار پنجروز از سیاسالی دزدیده اند و بعضی نوشته که در یکی از سلاطین عجم حاصل این پنجروز از تمام ممالک او پیشه پیشه و بخانه خانه می آورد و هر خمیازه چیزی میستد و آخر سال بشمار **خمره** بالضم و تخفیف میم بوریا و بالفتح مخفف خمیره و بالضم و تشدید میم خم کوچک **خمیازه** لفظ مستعمل بمعنی دهن دره و فازه و هم بمعنی کشیدن اعضا بیکباره و این همیازه از ان گویند که اعضا را بهم میگرداند **خمسه** از سیحات علیه السلام بود که اگر بر سر صدر او خم می افتاد نمی مرد **فصل حاء مهمله مع نون** **حنفسا** بضم اول و فتح فا و سین مهمله گرم سرگین خلط مالیخولیا که از نجاست پیدا شود بوی آنرا عجل میگویند و بهندی گبرنڈا **خنثی** بالضم و تمامی مشدد مفتوح یعنی شخصیکه علامت مرد و زن هر دو در او باشد از منتخب و صراح و در برهان **خنیا** بر وزن دنیا بمعنی مرد و نغمه زبر بان سرود و سراج **خنک** بالکسر و کاف فارسی مضموم بای هوز معنی بت سفید و مجازاً پیاله یکلو و نام عاشوق از شرح حافظ **خنیا گر** بضم مطرب قوال **خنیر** بالکسر کوک از منتخب **خنجر** بالکسر نوعی از خون

چشم و چراغ خانه و غیره بر آید و در بعضی جاها غنچه بر آید و در بعضی جاها نگشته کوچک مانده خنور بفتح اول و ضم ثانی و واو مشدد و فتح راء و در بعضی جاها
و سطبع از برای مبالغه و معنی کننده و عاقله کننده بر آید خنده کار بضم اول و سکون نون و دال مهمله و فتح واو و کاف تازی و کار بجای اسم فاعل یعنی مخفف خنداونده کار
و شاه نشاه و ستاه و سیاه آمده و خنداونده مخفف خنداونده کار است خندیدن بر وزن بخشیدن شراب کهنه و گذشته از خنداس بفتح و تشدید نون
و کسر دال و یاء و سین مهمله و الف و نون ساکن خنداس بمعنی خنداسه است که بمعنی شراب کهنه و گذشته است خنداسه بفتح و تشدید نون و کسر دال و یاء و سین مهمله
و الف و نون ساکن خنداس بمعنی خنداسه است که بمعنی شراب کهنه و گذشته است خنداسه بفتح و تشدید نون و کسر دال و یاء و سین مهمله و الف و نون ساکن خنداس بمعنی خنداسه است که بمعنی شراب کهنه و گذشته است
و سطبع از برای مبالغه و معنی کننده و عاقله کننده بر آید خنده کار بضم اول و سکون نون و دال مهمله و فتح واو و کاف تازی و کار بجای اسم فاعل یعنی مخفف خنداونده کار
و شاه نشاه و ستاه و سیاه آمده و خنداونده مخفف خنداونده کار است خندیدن بر وزن بخشیدن شراب کهنه و گذشته از خنداس بفتح و تشدید نون
و کسر دال و یاء و سین مهمله و الف و نون ساکن خنداس بمعنی خنداسه است که بمعنی شراب کهنه و گذشته است خنداسه بفتح و تشدید نون و کسر دال و یاء و سین مهمله و الف و نون ساکن خنداس بمعنی خنداسه است که بمعنی شراب کهنه و گذشته است

خنداس بفتح اول و ثانی و سکون سین مهمله و الف و سین مهمله شراب کهنه و گذشته را گویند و بعضی گویند که شراب کهنه و گذشته را خنداسه گویند و بعضی گویند که خنداس
و خنداسه هر دو یکی است و بعضی گویند که خنداس شراب کهنه و گذشته است و خنداسه شراب کهنه و گذشته و ترش شده است و بعضی گویند که خنداس شراب کهنه و گذشته است
و خنداسه شراب کهنه و گذشته و ترش شده است و بعضی گویند که خنداس شراب کهنه و گذشته است و خنداسه شراب کهنه و گذشته و ترش شده است

خنداسه بفتح اول و ثانی و سکون سین مهمله و الف و سین مهمله شراب کهنه و گذشته را گویند و بعضی گویند که شراب کهنه و گذشته را خنداسه گویند و بعضی گویند که خنداس
و خنداسه هر دو یکی است و بعضی گویند که خنداس شراب کهنه و گذشته است و خنداسه شراب کهنه و گذشته و ترش شده است و بعضی گویند که خنداس شراب کهنه و گذشته است
و خنداسه شراب کهنه و گذشته و ترش شده است و بعضی گویند که خنداس شراب کهنه و گذشته است و خنداسه شراب کهنه و گذشته و ترش شده است

خنداق بفتح اول و ثانی و سکون نون و دال مهمله و الف و قاف شراب کهنه و گذشته را گویند و بعضی گویند که خنداق شراب کهنه و گذشته است و خنداسه شراب کهنه و گذشته و ترش شده است
و بعضی گویند که خنداق شراب کهنه و گذشته است و خنداسه شراب کهنه و گذشته و ترش شده است و بعضی گویند که خنداق

تصاید خاقانی خوستا بالضم بمعنی خورشید سوا کنایه از سیم خورشید اول از سراج اللغات خوشدل بر وزن و معنی آنچه ظاهر است از آن خاطر خود را شاد یابد خواه دل خود را از آن خاطر نگاه دارد خواه دیگران را مانند اهل و اولاد و معدد و امثال آن خوشدل خواهنده و خواهشگر از مطالعات خوالگر و خوالیگر بضم اول و یای مجهول و سکون لام و کاف فارسی بمعنی طباخ و پاچی از کشف خوشگوار بضم کاف فارسی بمعنی چیز شیرین یا مطلق لذیذ که طبیعت خود را خوش شود از کشف و مؤید خوسوار خود سوار از خود سر مصطلحات خوندگار بضم اول و واو ساکن و نون و دال مهمله موقوف کاف فارسی چنانچه امر صاحب فرمان از رشیدی بایدکه مخفف خداوندگار است لقب سلطان روم تر دامان این خوگر یکی از کاف فارسی مخفف میگیرد یعنی شخصیکه بچیزی عادت داشته باشد از کشف و مطالعات و سراج اللغا نوشته که خوگر بفتح کاف فارسی بمعنی الفت گیرنده و این مخفف خوگار است خوجه عبد القادر نام یکی از علماء سوسیقی که در زمان بایسنغر میزیست خوان را بمعنی خوبی او مصطلحات خونیز بر وزن بمعنی خون ریزنده و خونخوار یعنی که عادت به آمدن بمعجم عجم خون خروس کنایه از مطلب سرخ خوار بر مصطلحات خوش بفتح خا معجمه که بواو ضم دارد و واو معدوله و سکون شین معجمه بمعنی شاد و بجوف بضم خا غلط است خوش باکسر خا و فتح واو و سکون شین معجمه و الف و نون خیاشان و خوشش و خیاش بالفظ خود نیز بفتح خا معجمه و واو معدوله و سکون دال است لهذا خود را باید قافیه کنند از سهاعجم خوش بواو سعدو قوم و قریب بمعنی خود و مصطلحات هندوان و الماء را خویش گویند هر چند مجاز است مگر بدین معنی در محاوره زبان دانان یافته شد از سراج و در مطالعات بمعنی قلیه و خورش خوش نیز نوشته حبیب عاجم نوشته که خویش مرادف خود و مگر قدری تفاوت است چرا که لفظ خود فاعل فعل متبدیه و واقع میشود بخلاف خویش زیرا که میگویند خود میکند و نمیگویند خویش میکنند و خویش مفعول و مستفاد الیه واقع میشود خواجه تاش علمای لغت و فرهنگ نویسان هر یک بوجهی از آن خواجه تاش نوشته اند از سهاعجم و سراج و نزهة القلوب تحقیق است که خواجه تاش در اصل خواجه دوتاش بوده دال را بحذف تاء فعل و فرق بکثرت ترخیم بابدال کرده اند و دوتا بمعنی رفیق است چنانچه بولدتاش بمعنی همزاد و دوا گلدتاش بمعنی همدرس و همشیر خواجگی تعلق فعل و فرق بکثرت کشف و سراج خواص تشدید صاد و در محاوره بتخفیف خلاص که متعالی عام باشد و جمع خاصه بمعنی خدمتگاران و پیرستان ممتاز و بمعنی خدمتگار مطلقا و احدی نیز می آید از مصطلحات و غیره و صاحب سهاعجم گوید بمعنی اخیر مصطلح ممتازان سکنت خوض با نفع و ضاد معجمه در آب زدن و در چیزی فرو رفتن بفکر از کشف و منتخب و سروری فوق علاف بشتابد یکدیگر را بازدکت از ایام و مجرد و بدر آید خوالف بفتح اول کسر لام و بعد با بنده باد و سعدا خوارق افعال خصائل که خلاف عادات دیگر مردمان باشد و بعلما کرامات و اولیا خورق بفتح اول و ثالث و سکون ثانی مهمله بر وزن شفق نام شهریست عجیب که نعمان بن منذر بهرام گور را در آنجا سه سال نگاه داشته بود از منتخب و مؤید و کشف با خوصول بضم اول و سعدو و فتح دال مهمله و کاف عربی بمعنی مطلقا حاطر و آن از سراج خوراک مرکبست از خور که بمعنی خوردنست و اک کلمه آلست نسبت بمعنی آلت از سهاعجم خوشتر کنایه از بهتر خوان بفتح اول بمعنی چشم و ضم دوم و دولت از منتخب خوال بواو و سعدو بمعنی طعام خوردنی و بمعنی دوده چراغ از سراج خوش قلم کاتب که بسیار مساف باشد که بخوبی تواند نوشت از مصطلحات خوتم بفتح اول و کسر قوقانی بمعنی جماعت است خود کام خود را از برهان خوشدلب نام کنایه از عجم خوش عنان بسیار ملیح و فرمانبردار که باندک اشاره عنان بهر سو که خواهند گیرد خوشیدن بشین عنان بر زبان خوشانیدن بسین سهاعجم خوشیدن بمعنی خشک شدن از نصاب خوشدامن بر وزن مادرشوهر از برهان و سراج و بعضی نوشته اند که این فارسی ساخته هندیانست فارسی دانست خوان سهاعجم و فوت بلفظ گستردن و چیدن و بهادن و داستن و ساختن و کشیدن و اگلدن مستعمل سهاعجم خوانین بفتح اول خان که لغت ترکیست که اصل لقب پادشاهان ترکستانست و الحال در لقب امرا مستعمل شده مخاری و ایران بلفظ ارباب عرف جمع کرده اند خوانین بفتح اول جمع خاقان که بمعنی بادشاه بزرگست و ترکی خوانین جمع خانست که در ترکی بمعنی زن بزرگ باشد و بمتصرف فارسی عربی دانست خوجیو بفتح اول و واو معدله و سکون سین مهمله موقوف و کبر جیم عربی و سکون قحتانی و فتح واو و یای که در زمان برای تعلیت طول کنند از مؤید شرح قانی خورن مغرور بمعنی واو و تسهل سند چوب بنگ ضارب جسم مغرور و بمعنی چراغ بدست بمعنی طلاقی شده آمده خورستان بضم اول و سکون ثانی و ضم سین مهمله و سکون تاء قرشت و فتح نون و الف و سین مهمله و نون از فارس نامه ابن بلخی خوزلجان بالضم واو و سکون زاء معجمه و فتح لام و کاف عربی و سکون نون و بعد جیم عربی دوم است که آن بیخ برگ تنبول است بهندی پان جیسا از سودد و بحر الجواهر نقل

خواب پریشان خوابِ مخلوط و خوابِ بیدِ ردی آمیخته باشد از اضغاث احلام **خوابِ مکبی** بسیار خوابیدن **خوابِ مکیدن** بسیار خوابیدن **خوابِ نوشین** خوابِ شیرین **خوابِ نیمروز** خوابِ وقت چاشت **خوابِ نیمشب** خوابِ وقت نصف شب **خوابِ نیمه شب** خوابِ وقت نصف شب **خوابِ نیمه روز** خوابِ وقت چاشت

فصل

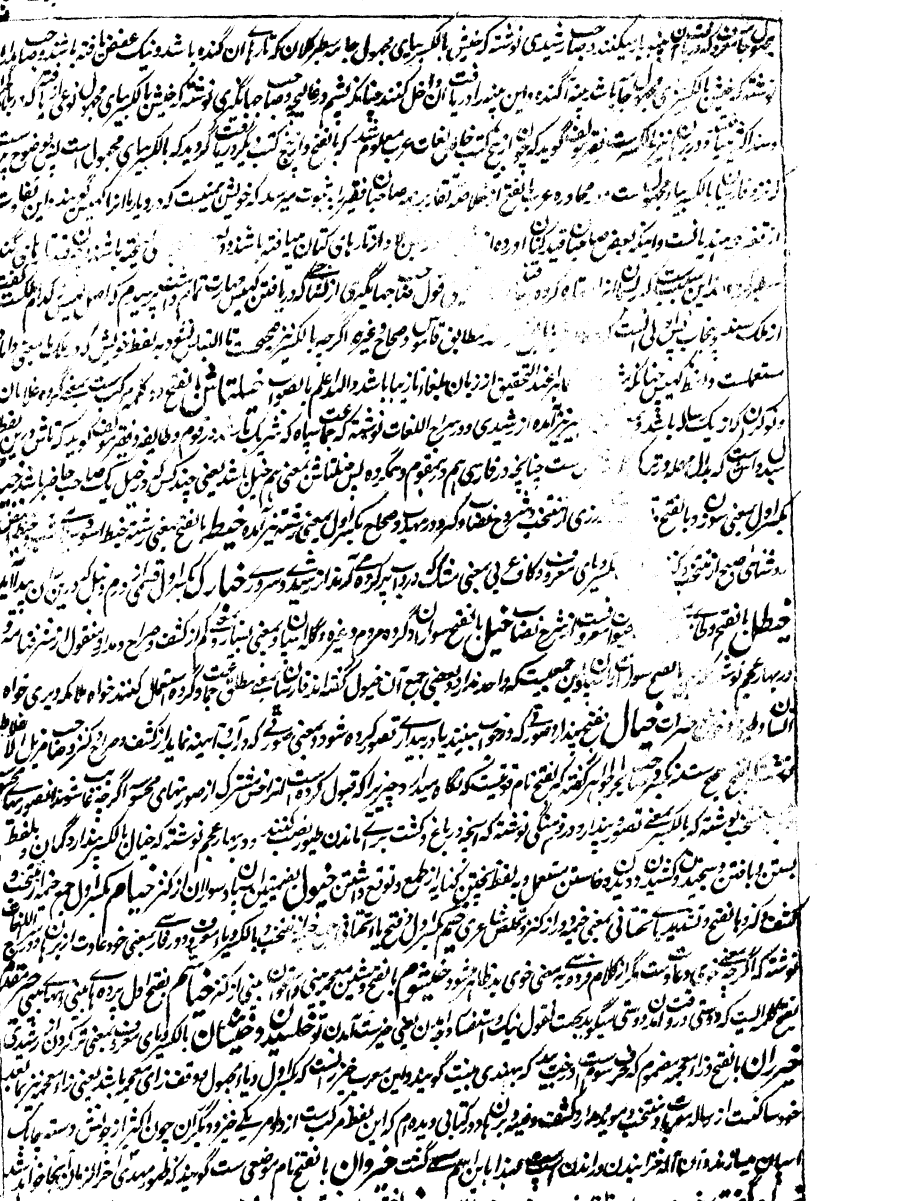

فصل

فصل اول در القاب و اسامی

دار الخلافت نام شهر بغداد و دار الامارت نام شهر بصره و دار الملک نام شهر شیراز و دار السلطنت نام شهر اصفهان و دار الاقبال نام شهر تبریز و دار الامان نام شهر قزوین و دار العلم نام شهر قم و دار العبادت نام شهر کاشان و دار المؤمنین نام شهر کاشان و دار المرز نام شهر استرآباد و دار الملک نام شهر مشهد و دار الملک نام شهر هرات و دار الملک نام شهر کابل و دار الملک نام شهر قندهار و دار الملک نام شهر بلخ و دار الملک نام شهر بخارا و دار الملک نام شهر سمرقند و دار الملک نام شهر خوارزم و دار الملک نام شهر گنجه و دار الملک نام شهر شماخی و دار الملک نام شهر باکو و دار الملک نام شهر دربند و دار الملک نام شهر تفلیس و دار الملک نام شهر ایروان و دار الملک نام شهر نخجوان و دار الملک نام شهر ارزروم و دار الملک نام شهر وان و دار الملک نام شهر بغداد و دار الملک نام شهر موصل و دار الملک نام شهر حلب و دار الملک نام شهر دمشق و دار الملک نام شهر بیت المقدس و دار الملک نام شهر مکه و دار الملک نام شهر مدینه و دار الملک نام شهر یمن و دار الملک نام شهر صنعا و دار الملک نام شهر عدن و دار الملک نام شهر زبید و دار الملک نام شهر حضرموت و دار الملک نام شهر عمان و دار الملک نام شهر بحرین و دار الملک نام شهر قطیف و دار الملک نام شهر احساء و دار الملک نام شهر بصره و دار الملک نام شهر کویت و دار الملک نام شهر زبیر و دار الملک نام شهر فاو و دار الملک نام شهر عبادان و دار الملک نام شهر خرمشهر و دار الملک نام شهر اهواز و دار الملک نام شهر شوشتر و دار الملک نام شهر دزفول و دار الملک نام شهر شوستر و دار الملک نام شهر بهبهان و دار الملک نام شهر رامهرمز و دار الملک نام شهر ایذج و دار الملک نام شهر مسجد سلیمان و دار الملک نام شهر لار و دار الملک نام شهر بندر عباس و دار الملک نام شهر بندر لنگه و دار الملک نام شهر بندر کنگ و دار الملک نام شهر بندر طاهری و دار الملک نام شهر بندر دیلم و دار الملک نام شهر بندر گناوه و دار الملک نام شهر بندر ریگ و دار الملک نام شهر بندر بوشهر و دار الملک نام شهر بندر دشتستان و دار الملک نام شهر بندر تنگستان و دار الملک نام شهر بندر دیر و دار الملک نام شهر بندر طاهری و دار الملک نام شهر بندر لنگه و دار الملک نام شهر بندر کنگ و دار الملک نام شهر بندر ریگ و دار الملک نام شهر بندر بوشهر و دار الملک نام شهر بندر دشتستان و دار الملک نام شهر بندر تنگستان و دار الملک نام شهر بندر دیر

فصل دوم در القاب و اسامی

دار الخلافت نام شهر بغداد و دار الامارت نام شهر بصره و دار الملک نام شهر شیراز و دار السلطنت نام شهر اصفهان و دار الاقبال نام شهر تبریز و دار الامان نام شهر قزوین و دار العلم نام شهر قم و دار العبادت نام شهر کاشان و دار المؤمنین نام شهر کاشان و دار المرز نام شهر استرآباد و دار الملک نام شهر مشهد و دار الملک نام شهر هرات و دار الملک نام شهر کابل و دار الملک نام شهر قندهار و دار الملک نام شهر بلخ و دار الملک نام شهر بخارا و دار الملک نام شهر سمرقند و دار الملک نام شهر خوارزم و دار الملک نام شهر گنجه و دار الملک نام شهر شماخی و دار الملک نام شهر باکو و دار الملک نام شهر دربند و دار الملک نام شهر تفلیس و دار الملک نام شهر ایروان و دار الملک نام شهر نخجوان و دار الملک نام شهر ارزروم و دار الملک نام شهر وان و دار الملک نام شهر بغداد و دار الملک نام شهر موصل و دار الملک نام شهر حلب و دار الملک نام شهر دمشق و دار الملک نام شهر بیت المقدس و دار الملک نام شهر مکه و دار الملک نام شهر مدینه و دار الملک نام شهر یمن و دار الملک نام شهر صنعا و دار الملک نام شهر عدن و دار الملک نام شهر زبید و دار الملک نام شهر حضرموت و دار الملک نام شهر عمان و دار الملک نام شهر بحرین و دار الملک نام شهر قطیف و دار الملک نام شهر احساء و دار الملک نام شهر بصره و دار الملک نام شهر کویت و دار الملک نام شهر زبیر و دار الملک نام شهر فاو و دار الملک نام شهر عبادان و دار الملک نام شهر خرمشهر و دار الملک نام شهر اهواز و دار الملک نام شهر شوشتر و دار الملک نام شهر دزفول و دار الملک نام شهر شوستر و دار الملک نام شهر بهبهان و دار الملک نام شهر رامهرمز و دار الملک نام شهر ایذج و دار الملک نام شهر مسجد سلیمان و دار الملک نام شهر لار و دار الملک نام شهر بندر عباس و دار الملک نام شهر بندر لنگه و دار الملک نام شهر بندر کنگ و دار الملک نام شهر بندر طاهری و دار الملک نام شهر بندر دیلم و دار الملک نام شهر بندر گناوه و دار الملک نام شهر بندر ریگ و دار الملک نام شهر بندر بوشهر و دار الملک نام شهر بندر دشتستان و دار الملک نام شهر بندر تنگستان و دار الملک نام شهر بندر دیر

نیز گویند و انگ بر وزن دانگ اختلاف بسیارست مگر باتفاق اکثر لغات همین بحقیقی شد که وزن هانگ شش رتی است در لطائف یعنی حال تشدید لام و جیم بعضے راه نمایندہ و دلالت کنندہ بر چیزے و در فارسی طایر شکاری کہ از آن شکار گیرند نیز گویند ابن بری و جوالیقی اصطلاح تقویم علما ست برج سد و هم علما ستاره و عطارد و ابدال کردن دال بیاے عربی بدل شود چون دالان بمعنے خانہ و بیاے فارسی نوشتہ چون خار و خاسک یعنی علف و شود و شوات بضم شین معجمہ طایر لیست کہ بفارسی چرغ گویند و بعربی حباری و بکسر جیم جرجر گرو و گیج بضم کاف فارسی نام ولایت و بدال سجیمہ چون آذر و آذرد و تعریب نیز بدال سجیمہ بدل شود چون استاد و استاذ برای سجیمہ چون سنج معرب و سنگ مرمر سند کال چوبهای گوشہ دار و گلشن سجیمہ چون کوداب کوشاب نام آشی ست و بکاف فارسی چون کلند و کلنگ نام دست افزار بنا و بام چون دغ و دغ بالفتح زمین سخت دل کیسا و چوب بدان گزیدہ و گزینہ یعنی نخب چیدہ و برین قیاس نمونہ و نمونہ بواو چون چیدہ و چوبیدہ و موے بمعنے کرمیکہ شبہ زاتباہ کند و بہا چون قیرند و قیرزہ نوعی از لشکر سفید دیباے خانی چون اوزبلو گان و اوذر یا لگان حاوند و میاوند بمعنی زن پدر و دختر فعال الخاء و بمعنی حال کہ ند و زند و گزد و دوآخر آمدہ چون شفالو و شفتالو و بیرین و بیرہند و نارون و نارہند

واخوال بواو معروف و **واغل** بضم غاے معجمہ بمعنی درگاہ و دالان کہ بر در سلاطین برابر نشستن مردم باشد چوب سنگ ساذ از رشیدی و برہان و در سراج اللغات و شرح الفاظ الحاجب چنین نوشتہ کہ واغل بمعنی سراپردہ یا رعام و آن حاطہ باشد کہ در پیش سراپردہ خاص پادشاہ بکشند و بر آن علم استادہ کنند تا در کسی سوا کسانی کہ مقرب اند بایستند یا علم و نیزہ و در سراج اللغات از برہان نقل کردہ آنچہ فلانیکہ بر طراف رعایت سازند بجہت منع و حوش طیور **وا الفیل** مرغیست کہ ساق و قدم او دراز بود و شبیہ بہ پاپیل گردد و سیبلین ماده سود اولیست از کفایہ **وا هول** بواو و سکون ہا و ضم لام معروف بہ ابرشان ام شکلی برای دفع دیو و حوش طیور در باغ و کشت سازند از منتخب **وار الجلال** در زمانہ سابق لقب بلی بود **وام** معروف دہ جانوران غیر درندہ صحرائی کہ گیاہ خورند مثل آہو و گوزن و امثال آن بفتح دال بمعنے چارپایان ذی ناب ست مثل شیر پلنگ دگرگ و سگ و از سراج وام بمعنی معروف و بمعنی حفظ نہادن دیدن و زدن و کشیدن و گستردن و انداختن مستعمل از مہار عجم و در مناصب امراء و سلاطین ہند و عرف ملک وام عبارت از چہارم حصہ دہم یعنی بست و یکم حصہ از غلہ و دارو زان او و وام بمعنی کہ نیزہ ہاشہ در زدن بمعنی بست و یکما شد و وام حام دوازدہ مائہ **وا النعیم** خانہ ذ و نعمت و مراد ازین بہشت ست **وا السلام** خانہ سلامتی و نام بہشت و نام جاے عجیب از لطائف و منتخب یعنی و بغداد را نیز نوشتہ اند **وا الشلیم** بکسر سوم ماہ ہاے رومیان کہ بسیاد ناہ عامل بود و مقدمہ ہاے کلیدی و مندازدست **وان** بکسر نون حرف سوم ست بمعنی ترس و بیم دہندہ **وان** معروف بمعنی کہ چون وہ دان و بمعنی مہاد چون تان و شمگفتن چون حال دان و بمعنی گذاشتن چون کوبدان و بمعنی گشتن چون جاے دیدن از بہاے عجم **وانستان** قصد رفتگاہ و شتن بمعاذ و قبل پدر ستم از سراج و الاان اصح و لطائف تشدید لام پس دلالت اول خطاست سیصنش معرب وار سویہ کشف و برہان **وانستان** بکسر اول و فتح ثالث و سکون رابع و فوقانی و نون و الف و نون دیگر بمعنی ہمہ دانستن و ہمہ دانستہ و ہمہ دان و ہمہ دانندہ و ہمہ دانندگی و ہمہ دانش و ہمہ دانا و ہمہ دانائی و ہمہ دانستگی و ہمہ دانستگاری و ہمہ دانستہ گی و ہمہ دانستہ گاری و ہمہ دانستہ گی و ہمہ دانستہ گاری و ہمہ دانستہ گی و ہمہ دانستہ گ

وغلین بحجیه یعنی سپند دانکه آنرا تیز گویند از شرح نصاب و آنچه بتشدید بای هوز هریسه گویند که بریزمین ماه رود و غالب اطلاق این بران جهار بایه میشود کذا
شوند یا رکشند از منتخب اللغات واه کنیز کی از رشیدی و برهان و هنیه یکبرنون نزدیک شنده از کنز خود او نوه و الکانه بدونون کاف فارسی آن باشد کو
جیمی خوبیرکشت رونده بر کدام زری بدیدند از ان لرخام خورنی کنند از طالف یعنی درخت و شاخ خایه نوشته اند دایره عظمی و دایره عظیمه بیک دایره
عظیمه آنرا گویند که تنصیف کرده نماید کره را بدین دایره کره فرض کرده شود و اگر دایره تنصیف کرده نماید از دایره صغیر و گویند و دایره عظیمه که اهل هیئت بر فلک فرض
کرده اند یکی را از دایل معدل النهار و ایشان معدل النهار از ان گویند که چون شمس بدین دایره رسد روز و شب برابر میشود و جمیع نواحی تقریبا هم درین فرض تنصیف برابر میشود و
را برین دایره اتفاق و سیالی و بعضی را اختلافی دایل حمل و دیگر دایر خسنبله و تحت این دایره دایل میزان و این دایره دایل سرطان و دیگر دایره دایل جدی و فرض میکنند بنجمکه اگر دایره معدل النهار
قطع عالم شده زمین را هم قطع نماید پس این جا ملیکه قطع شود بهان خط استوا و خط استوا از ان گویند که چون همیشه لیل و نهار برابر باشد بالتقریب و دایره منطقة البروج
که دایره معدل النهار از ان تعالع و دو دست حامل یعنی شمس بهر دو نقطه محل تقاطع معدل النهار و جمیع بقاع عمارض تسعین الا بقدر میل برابر میشود و این دو محل
تقاطع را دو نقطه اعتدال گویند آن نقطه که چون آفتاب از ان گذرد رو بشمالی شود دبیر الاعتدال ربیعی گویند ان راس حمل است و نقطه دیگر که متقابل آنست چون
آفتاب از ان گذرد رو بجنوبی شود آنرا اعتدال خریفی خوانند و آن راس میزان است و شیرینی آنجا بیرین و دایره منطقة البروج را ان گویند که منطقه
دوازده برج بیرین دایره واقع شده اند سوم دایره با الاقطاب الاربعه و این دایره است که بر سر و منطقة البروج دهد و قطب معدل النهار بر سر و سیل کلی گفته
است و سیل کلی عبارتست از مقابلت بعد منطقة البروج از معدل النهار جهارم دایره الافق و این دایره است که تضیف کند کره را بهر دو غیر مرئی یعنی دایره افق
فرق میکند افق فلک اکه بالای زمین دیده میشود و سیاه افق فلک که زیر نظر ناظر صحیح است زیر زمین مطلوع و غروب کواکب این دایره تعلق دارد و قطبین این دایره
سمت الراس و نقطه دیگر نادر و این افق حسی گویند و در تحقیق افق قسم است یکی آنرا گردم و میان دوم و سوم طویل است بیجا بدو بهر یک ازین افق بلا فاصله حرکت
فلک حامل است و دولابی دو حرکت دولابی خط استوا و حامل کواکب را بطرف مغرب حرکتیست یعنی بطور گردش سیاره عرض تسعین که قطب شمالی او در ناحیت شمال باشد
پنجم دایره نصف النهار و این دایره است که ببر دو قطب و معدل النهار است گذشته سمت الراس و القدم میگذرد و تضیف میکند افق فلک را که
فوق افق مرئیست و بالمقابل غیر مرئی تضیف نماید و این تعریف بلحاظ آنکه بر دایره مذکور است چه کره عرض تسعین صادق نمی آید ششم دایره الارتفاع چون آفتاب طالع گردد
ازین دایره ماست و هندازیرین هم سمی گشت و این دایره میگذرد سمت الراس و القدم و این دایره در روز و دو بار با دایره نصف النهار منطبق میگردد و در هر وقت
از محل خود تجاوز میکند مقسم دایره اول السموت و این دایره است که مرور میکند بسمت الراس و القدم و دیده نقطه شرق و مشرق و قطبین این دایره هر دو نقطه مشرق و شمال است و خط استوا
منطبق میشود بمعدل النهار و در افق خود تقاطع معدل النهار با شد بر دو اجا کاه دایره افق اکبر و تقاطع معدل النهار نیز باشد کاه بر غیر قائم مشتم دایره میل و این دایره است
که مرور میکند بقطب معدل النهار و شانزده میشود باین دایره بعد کواکب سیاره از معدل النهار و منطقة البروج معدل النهار باید دانست که هر دو نقطه اعتدالین را میل باشد چون کواکب
از نقطه اعتدال بجانب یکی از قطبین میروند میل کلی که نقطه التقاطع بین است نهم دایره العرض و این دایره است که مرور میکند بقطب بروج و شانزده میشود باعرض کواکب نسبت
بمنطقة البروج و این دایره مشهور مذکور و دیره و هم نیز نوشته اند و ازو سط السما الرویشه اند و بمحاذات منطقة البروج هر دو قطب این دایره غارب اند
بدایره که دایره معدل النهار و منطقة البروج و بار جلا قطعا الا لاربعه باشخصیه یعنی افراد انسانیه نیست و بعضی دایره که دایره نصف النهار و تقاطع دا
دایل السموت و میل عرض و وسط السما الرویشه نامند یعنی افراد کثیره دارند لیکن دایره افق متعدد نمیشود و بموضع احد همین نصف النهار دایل السموت مختلف و دایره بایدکه
میگویند از شیخ حنفی غازی که کتب علم هیئت و هی دانا و دیرک از کشف و هی دعا کننده یعنی خواننده و طلب کننده و تقاضا کننده و دارای معنی باشد و نوعی
پنجشنبه که بسنسکرت داروی بهبودی دارد که در شب آدینه خته برای آسمان آن فاکنین شانند که لائق بعبادت سلطان هست از زیبا بجم و بیان اعم و در طبی

واغیبه و فرش اگرم کرده و مندیل و فوطی اکثر سوزنی کرده و چیزی منظور باشد و مهنی چادر را یک یکسر زن بکوش و غیره آویخته
نزدیک بسقف محل از فدارت یعنی ثانی بزرگ و نواوی بفتح اول حلوا که قصد و عطیه و خصوصیت و جنگ باشد و مکار کزیدن و سراج **فصل ال مهملة مع الواو** و با آن
جمعه یعنی کدو را شرح نصاب و تالیف **وب** بالضم و تشدید موحده خمیر ش بهاو دوب بالفتح نوعی از علف یعنی نفش و نگار کردن و پنهان کردن و نافع و تشدید زدن مرغ
زلقاوباب بالفتح دولت و اغلام طلائف و بیت آخر ای موحد یعنی مرغ کوفته از لقا و **باغت** یکپیر استن پوست و پاکیزه کردن پوست از موی و منی و جب
مجاز بیستن اندوه و کرکن و خشک کردن آن و عبارت اصلیه زیری آید و **بوب** بالفتح اول و ضم ای موحده و واو مشدد و باو یکله از رغیب و زد و این مادر الباب شد زدن و الحاق و سروری
منتخب و سوا و ابو یوسف بر مانع و شرح نصاب نوشته شکر و بلوط خود از و بست که یعنی پست باشد و چون این دو اوا و ابو حنیفه کلمه یزد این دو نام کرمند **دب اکبر و دب اصغر**
بضم اول و تشدید باء موحده و ضم ثانی و سکون ثالث و ضم راء مهمله دو صورت خرس اند از ترکیب کواکب تربیب شمالی یکی کلان و دیگر کوچک آن هر دو را بنات النعش صغری و بنات النعش کبری نیز گویند و بعربی بالضم و
بفتحتین النعش فعل یعنی بافت پس چیزی و مجاز بمعنی مقلد و منتخب و بکر الوجه مرده و **دبیر** نویسنده و منشی از زبان ها و دبیر ها و نوشته که یعنی منشی و مجاسب مرده و آماده و دبیر الملک
نوشته کردن این لفظ نزد اکثر فارسی ست و در ز یعنی عربی و دیگری از رساله متعلقه منظومه که دبیر الرمل و دبیر بضم اول بمعنی هر حافظ ست و منشی هم صاحب و حافظ نظم و نثر و دبیر شاه
و در بعضی نسخ بجیم بعد تحتانی ست **دبوس** بفتح اول و واو مفتوح و سین مهمله یعنی گرز آهنی و تشدید سین بار کردن و بر هم نهادن **دبس** بالکسر سین مهمله یعنی دو ساب انبیه
شیر گاو را در یکدیگر و الطائف **دبق** بالکسر پیش از لقاط و شرح نصاب مذکور و در نصاب مضبوط بفتح ثانی ماده و در صحاح دبق بالفتح غیر ست چیزیست مانند پیش
که بدان شکار مرغ کنند و **دبیر فلک** مطلق از ابراج اللغات **دبران** بفتحتین نام منزل چهارم از منازل قمر و آن یک کوکبست نیک درخشان و شرح آن بجای خویش مذکور واقع
شده است چون کسی بوقت طلوع آن او امنیه کوشود از شرح قرآن سعد و منتخب **دبستان** بفتح اول و کسر ثانی یعنی مکتب این لفظ در اصل و لبستان بود و چون الف
جای او و این سیم شد ابدل بدال و سراج **دبه پای** بفتح اول و سکون ثانی و فتح ثالث و کسر ثالث یعنی فتنه انگیزی از سراج **دبیله** بر زن فتیله و م کلان مرد و به بالفتح و تشدید ثانی بضم
خلاست یعنی طرف چرمین که از چرم خام شده باشد اکثر دران روغن برکنند و منتخب لطائف و مهارعجم و بدیه و از قبیل و نقاد و مجازاً یعنی جاه و بیت و بزرگی از فرهنگ شعوری
بر سها و سراج نوشته ظاهراً این لفظ عربیست و **دبی** بفتح نوعی از ریا یعنی لطیف سوی یعنی که قریب بیست و مراد بسعد ذابح سعد ذابح الطالب است **دبار** بالضم و
و تار یکدیگر آن شاه مشتهر جاکه بدبدبه مشهور شده و از جاز بر ضائی از بر الجواهر و کشف و سروری **فصل ال مهملة مع ثاء مثلثة**
و فتح جیم و آخر الف مقصوره بصورت یا آماری که شب منقوب سراج و سود و **دجاج** بفتح و کسر و جیم عربی با کیان خروس از بر نگ بیند از منتخب و **دجاجه** بفتح و کیک با کیان یا
خروس و ماده از این هر دو علامات نیست بلکه برای رعد بست و نام شکلی از اشکال سماوی فلک که بصورت با کیان است **دجایله** بالفتح و بالکسر قافله و منتخب و مهارعجم و ولیت که زیر لبود و
یعنی دو مجاز بهر دو اد جله گویند و صحاح و مدار و آفتر کشف نقاب الکنز شده اند **فصل ال مهملة مع حاء مهملة و حرجیه** بالفتح و سکون حای مهمله و فتح رای
مهمله و بجیم عربی گرد ایندن از کنز و مطلا نیدن و **دخر** بضم خاء معجمه و **دخر افاب** قراب و خت بالضم مخفف خزانه بسر و خ بالضم و
تشدید یعنی و و د آتش از شرح نصاب و **دخر** رز شراب انگوری از برهان و **دخل** بفتح دال مهمله و سکون خای معجمه یعنی آمدنی که مقدم باشد و اعتراض کردن در کار و عمل کسی
و **دخیل** آنکه در کار و عمل کسی دخل داشته باشد و مرثیت از نزد مردم قافیه که واقع باشد و بیت آخر ای موحد یعنی مرغ **دراج** بالضم و تشدید ثالث و جیم و خاء معجمه یعنی
دست خاص و **دخان** بضم اول و دو کوه آتش بر می آید از منتخب و **دخن** و **دخنه** بضم نون خانه باشد کاه از ارزن و گاورس و بند و بستر چیزها نا نکه کنند
و شرح نصاب و **دخمه** بضم اول و سکون خای معجمه یعنی آنجا که مقابر عجم مردگان را در آن نگاه میدارند و گور خانه کران از رشیدی و برهان و کشف و سراج **فصل ال مهملة مع ذال**
معجمة و فتح ذال ابدل و سکون ذال ثانی هر چهار یا یه که درنده باشد مثل شیر و گرگ و یوزه و سیاه گوش از برهان و دو بفتح هر دو ذال مهمله یعنی چهار یا یه که درنده باشد
مثل شیر و یوزه از برهان **فصل ال مهملة مع راء مهملة و یا مثناة تحتانیه** درین لفظ الف تاسیست و میتوانند که بجای یه بیک که آخر حرف ست و زاید تقدیر ست

خان آرزو نوشته که در بعضا رابطه بود یعنی در بعضیت همین قسم اتحاد خوش و بس است یعنی وران بفتح جیم و آخر ان بفتح نون و نقطه دار بمعنا که میرود و چون بفتح اول صلابت
و شدت معنی بیشتر دارد بنابر این بعضی بفتح اول نوشته اند و بعضی بضم اول و بعضی بکسر اول و بعضی بفتح و ضم و کسر هر سه و بعضی بفتح و کسر هر دو و بعضی بضم و کسر هر دو
و بعضی بفتح و ضم هر دو و بعضی بفتح و ضم و کسر هر سه و بعضی بفتح و ضم و کسر هر سه و بعضی بفتح و ضم و کسر هر سه و بعضی بفتح و ضم و کسر هر سه
و بعضی بفتح و ضم و کسر هر سه

واو را کسره و او و الف بقاعده اماله یا مجهول کرده مکسی را بال نیت این مجموعه نوشته فقیر مؤلف بر عدد ایشان نخواهد بود اگر نصفان نسیند نا فهمیده
مفهوم نشاند در فرش نهم اول با رچه چماش سه گونه شد که بر منقش کرده بر سر علم بندند و چون بخشی در فشند از ان گنج بندند کرا با دی می نرزد و الله اعلم
کرمان و پرچم سوراخ کنند و آنچه بتازی گویند از سیده و سراج صاحب غیاث و مؤید نوشته که بفتحتین آنست که بران پرچم سوراخ کنند و بضم اول و فتح ثانی بمعنی علم و نشان لشکر
و پرچم باشد و بمعنی بفتحتین بکسر اول و فتح ثانی نیز آمده و در برهان کاشف آلت پرچم دوزان و علم فروش گفته و بضم اول و فتح ثانی و بفتحتین نیز بمعنی برق
و فروغ و روشنی آینه گویند از برهان جهانگیری و مدار الکشف و سراج و رع بالکسر را منتخب مدار و کشف و رع بکسرتین فسوق خواند و از برهان و سراج و مؤید الکشف و رفع
بفتحتین کند از مؤید و رفع اول ستر آمده در تحفه بالضم با ضافت سنگیست سفید و شفاف مانند بلور که در میان آن موی سیاه یا سبز مانند شبنم و آن موی را بعربی خیط باطل گویند
و به نسبت کمند و تعظیم نمایند از سراج و رق بفتحتین بمعنی پرکاه از خرمن و قع محافظت کشف ادرک بالفتح و بالفتحتین و بالفتح طبقه و رخ از منتخب و راک بالفتح
و تشدید را نمک را بانده از منتخب و در فرهنگ بفتحتین بمعنی فرصت آمده گفته رشیدی بمعنی مدار و مرجع و در برهان و مخالف بسه اول و بضم اول و سکون ثانی فقط
مکریست بمعنی بالکل و تمام و یتیم مروارید بزرگ و آبدار که در صدف بهمین یکدانه تنها پیدا شده باشد از سراج اللغات و از دوم بضم دان و دو جا و ترسایان
تعظیم آن کنند چرا که بانظم اقتا میکند از شرح خاقانی درهم سه رب م وزن آن سی جو باشد نزد دکتور و در تحفه الهندیین نه کتو وزن آن شش دانگ و دانگ و دو فیراط و فیراط
دو طسوج و طسوج دو جو میانه و باصطلاح فقه درهم شرعی پهنای آن بالتقدیر باشد که در کف دست متوسط الحال آب قرار گیرد و در سراج اللغات نوشته که درهم بکسر
اول مخفف درهم ست و درهم لفظ عربیست معرب چنانکه بعضه گمان برند که درهم فارسیست و درهم چون آنچنانکه در کلام مجید سوره یوسف و قع است و بهمین گمان از
محققان لغت قرآنی درهم را معرب نگفته و الحال سیدی و غیره از مربات قرآنی آنرا بیان و رد بهمین مضمون مخفف درهم شمرده اند و این تخفیف از تصرف فارسیان است اگرچه در صراح درهم را معرب
دانسته و درشن بفتح اول و سکون ثانی و فتح شین معجمه و سکون نون لغت هندیست بمعنی مهر و کین یعنی دریکه مکانیکه پادشاه و آنجا می نشیند و درمان بالفتح علاج بیمار و جمعی
گفته اند و غیر صورت مرمت درن بالفتحتین گودان کردستانی که خانه بر میان در زن بفتح اول و فتح ثانی بمعنی سوختن و اصل در زن بمعنی در زن بمعنی و در زنبه و در ای مجهول
از مجموعه حذف کردند در زن بمعنی بستن بیاید و آنچه ست است نسبت بمعنی منسوب بپوست و در کار کردن کسی را داشتن کسی چیزی مرمت ساختن و
درخشیدن بفتحتین بیدید و پرتو افگندن از سرور و مؤید و برهان و سراج و در میدن بالضم و بالکسر و در دن بالفتحتین بزرن کشتن بمعنی چوب تراشیدن از سراج و مؤید
از برهان و مهید و رشید و کشف و در فشان بالفتحتین بمعنی درخشان از برهان و در دن بفتح اول و ضم ثانی بمعنی در میان از برهان و در ایدن بفتح و مکسر آمدن کودن چون
و غیره و کشن از مؤید و برهان و سراج و در فشیدن بضم اول و فتح ثانی از رشیدی و کشف و از نشان بمعنی از ان رشید فتح ثانی از برهان بالتحتین معلوم شده و از مؤید و سراج بالتحتین
درخشان بفتحتین بمعنی از زان و تابان از کشف و برهان و در غن بالکسر و ضم و فتح و در پوست افتادن و در پوستین افتادن و در پوست کسی افتادن بمعنی غلبه کردن و عیب
کسی را بر ان و مصطلحات و بهار عجم و خیابان و در پوست فتن پوست بکنایه پوشیده گفتن و در گرفتن آنچه آمدن و بر چیزی محیط شدن و سوختن و بمعنی اثر کردن و
بمعنی بزیاده شدن صحبت و در شین و شین آتش و چراغ از سراج و چراغ هدایت در افتادن با کسی مقدمه بحث کردن و باهم جنگ و خصومت نمودن از برهان جهانگیری
در یوزنیه سپر کردن و در مغز بادام سیر آمیختن یعنی در خوشی کسی خلل و غم پیدا کردن از برهان و بهار عجم در سر کردن بیاد داون شرح سکندر نامه
از خمان آن و سف کند و سر شدن آمیخته شدن از شرح در بر آوردن بند کردن در کاسه نیم کاسه داشتن تهیه کردن چیزی از راه فریب پیرسی
و اینجا بزیر کاسه نیم کاسه شتن نیز آمده از چراغ هدایت در خط شدن بهم خلط شدن و منسوخ و در دو تحریر داده شدن از برهان و رشیدی و مصطلحات
و بعضی نوشته که کنایه از عاجز شدن بر اکه چون کسی عاجز شود و در مویدان بمعنی گرد خود کشیده می نشیند در آب ق افتادن بمعنی آب بیکار کشیدن اصطلاح
و آتش بودن بمعنی محبت و مشقت مبتلا بودن از مصطلحات و چراغ هدایت در پای چراغ کم بستن رسم قلندران و ابلیست مرید را بر سفر اریه سلسله بر وده

برپای چراغ کرسته ستاره مانند و گویند کرسته پرانست کنایه از مستعد خدمت سرکار شدن است از مصطلحات. **درآرشدن** خفتن از شرع الشعراء **درجال رفتن** قریب و دغا خوین از مصطلحات **درخم بودن** فرو کسی بودن از مصطلحات در کار گرفتن کنایه از جماع کردن از مصطلحات **درگل کردن** زاری کردن **دربست درآمدن** کنایه از توقف شدن یکی در و بکسر اول و فتح ثانی قطع کردن راه است زبان دروازه نام حمایلست دهم از شرح قران السعدین در کلمه بفتح اول و سکون ثانی و فتح میم و نون و کاف و سین بی نقطه و تشدید ثانی و فتح میم دیگر و نون مهمله نوعی از جامه مشتمل از تنبه و کمید و مانند آن و کشف نوشته کمان فوطه باشد که بر ران اندازند و در جغتای با فتح نوشته کرده راء بالضم و تشدید ثانی مهمله نوعی از جامه که اکثر اوصوف باشد فارسیان تخفیف پنج استعمال کنند **درجه** بالکسر و آخر مهمله و دال ابجد بر وزن عدد نام تخت بسیار مرتفع و سریر و صراح و مؤید و کشف و کنز و دره بفتح و تشدید و تخفیف در فارسی بمعنی پایه که در کوه باشد و همین جرکات بمعنی شکنجه که معده بهائم باشد بالضم و تشدید ثانی بمعنی مزاریدن بزرگ از ریشه و صراح و کشف و برهان و تخت **دراجه** بفتح اول و تشدید ثانی و ضم جیم و در ج بزرگ که بطریق دروازه قلعه میسازند از شرح خاقانی **دریوزه و دریزه** هر دو بفتح اول و سکون ثانی و زای معجمه و یای مجهول و سکون زاء دریوزه گدائی از مؤید و کشف و جهانگیری و در سراج نوشته که دریوزه و دریزه بمعنی حست وجو کردن از در که عبارت از گدائیست دریوزه بمعنی حست وجو جوینده و دریوزه بمعنی حست و در دریزه مقلوب دریوزه است و در منتقی تعین و سکون سیم و فتح نون نوعی از گیاه و آنی از رشیدی و سراج **دریچه** بفتح اول و کسر ثالث و سکون ثانی و ضم جیم و یای معروف و جیم فارسی بمعنی در کوچک و همین شهرت دارد مگر دریزه بدون یای تحتانی تا حال ساکن یا کسر ثالث و یای تحتانی آورده اند چنانچه در بیچاش بیضا و دیده سهیل یمن بتشدید ثانی و سکون ثالث و همزه که نسیم بهار و غالب ظن آنست که دریچه در اصل دریزه بود که بزای عجمی بجیم فارسی بدل کرده اند و دریزه مرکبست از لفظ در و لفظ زه که بمعنی خرد و کوچک و حالت ترکیب یا ساکن گشته پس دریزه بمعنی دروازه کوچک یا شد چنانکه مشتهره و زاویزه یعنی مشک کوچک و ناکوچک. و بعضی دریچه نوشته اند بیای موحده و این خالی از غرابت نیست **طغرا** گوید **بیت** ندرد شب دریچه بمشرق مغرب است ۔۔۔ در سازین یا ۔۔۔ قانه نفس میگیرد از انواع بادهای خیابان **درجه** بفتح اول و ثانی و ثالث بمعنی پایگاه و پایه و منتخب و مجرد اجوبه و باه طلاء علم هیئت بحوم سته مضمم حلقه فلک شده اند که فلک چون هفت بخش کند بخش اربع مانند و چون ربع را جمع کند هر حصه را درجه گویند چون درجه رشحت پاره سازند هر پاره را دقیقه خوانند و چون دقیقه را شصت پاره کنند هر قسمت را ثانیه گویند بدانکه چنانچه فلک را سیصد و شصت درجه است همچنین بقیاس آن زمین را نیز سیصد و شصت درجه فرض کنند گر این نیست که مسافت درجه فلک با مسافت درجه زمین برابر باشد بلکه میان مسافت درجه فلک و درجه زمین تفاوت عظیم است چنانچه مسافت درجه فلک یازده کرور هفتصد و هفتاد هزار و شش صد و بست و شش کروه باشد مسافت درجه زمین تقریباً شصت و هفت کروه پاکم و بیش باشد **درکه** بفتح اول و ثانی طبقه و نوع و پایه و بین از کتر **دریخانه** و در خانه بمعنی درگاه و دربار پادشاه ربایی در قبه بالفتح بمعنی پرده و زبان و در منتر کی تخم بیستان که شبیه بناخواه میباشد و معش تند و آخر دوم گرم و خشک بیستان را آب خلال میکنند و گویند شناخها باریک دارد و آن تست خار دار برگش با خشونت و ریزه و گلش سفید دارد رزق و شناخها بند شبری از یک پیه در پیه نجفه المؤمنین و راز و ستی ستم و تعدی و راز نفسی بیگوئی یعنی کلام طویل کردن و بسیار گفتن و بهربان و روی بمعنی دره کوه چیز رقیق میلشین شیوه و مجازاً بمعنی شراب و ابدست که در کاظمیه است و در دیدن با تحتانی فارسی و راء مهمله بفتح اول بمعنی ستارگان روشن و بزرگ و این جمع دری است که بمعنی ستاره روشن شود و هی بالضم و تشدید ثانی مگر در لفظ عربیت بمعنی ستاره روشن بزرگ باشد از صراح و سراج و کشف و دری بفتح اول و کسر ثانی مخفف فقط فارسیست بمعنی زمانه از هفت بان و آنکه بدر گاه و فسوست چیز زمانه سابق و در دیگر و ستاسیان بان ناطق بود چون مخلوط بزبان دری گردند دلنشین فصیح خوانند و بعضی نوشته اند که در زمانه یمن چون مردم از اطراف بدر گاه آیند و زبان یکدیگر نمیدانند و زبان وضع کنند که بر در پادشاه بداند و متکلم کند لهذا دری را شمرده اند یعنی زبان درگاه سلاطین و این زبان از دیگر زبانها آسانتر فارسی که بلوچی فارسی صرف مزی و زاولی و کردی سعد بالشد فصیح تر ستاز شیدی و بربان در سراج اللغات نوشته که

یا تعجب پیشه و آزاده ی خواهند **دریوزگی** بمعنی گدائی و درین لفظ گله گی زائد ست چنانکه در جملگی نیز اگر فقط دیوزه بمعنی گدا بگیست سائل و فقیر مولف گوید چون اصل دریوزه آوردن و دریوزه بزیادت با بمعنی سائل و سوالی هر دو را دریوزه گر و بمعنی سائل گرفته اند قصد بآن شق اول کرده اند در نصورت های مختلفی موافق قاعده بکلان فارسی بیدل گشته دریوزگی شد **دژخشتی** بضمتین بمعنی خوی بد و خلقی و ناداری و نیز بمعنی از مصطلحات در نگیری مربوط کردن و کمال وصل کردن دو چیز را باهم

فصل دال مهمله مع راء عربی و فارسی و زو حنا باضم هندیست که در دست و پا بهم رسند تا ماند از نوع حنا بایث با بالجزم **دژخت** بکسر اول سکون ثانی و فارسی مضم با سکون خا معجمه و تا فوقانی بمعنی بت المقدس زیرا که بکسر اول سکون ثانی فارسی بمعنی قلعه حصار و درشت بدار جهانگیری و برهان در سرای نوشته که در بالا گذشت عربی بمعنی قلعه و بعضی گویند ترکی فارسی نوشته اند درست نباشد چه سین مهمله عربی صحیح نیست **درش** بفتح اول و لام و کسر سیم و ترکی بمعنی آراسته **دژخم** بکسر اول سکون ثانی کاروان سرا که جوده با معروف بمعنی بدخصلت و زشت خو از سرور و مؤید و رشیدی و برهان و جهانگیری و سراج **دژم** بفتحتین و ژا فارسی بمعنی افسرده و اندوهگین از جهانگیری و برهان بکسر اول و فتح ثانی یعنی منقبض نوشته کژدم بکسر اول و فتح ثانی آمده مدماغ و دین هل ترش رو بمعنی آشفته و خشمگین **دژن** بضم اول و فتح ثانی هر چیز کریه و زشت باشد از برهان **دژ و دیمن** نام قلعه که دختران گشتاسپ در وی محبوس بودند هفتاد و آن قلعه اکنون خود را برآورد و دود و دیمن گاهی مراد باشد آسمان

فصل دال مهمله مع سین مهمله دست و پا بمعنی سی و نلاش از مصطلحات **دست بالا** بمعنی غالب و مقتدر **دست بوسی** کنایه از آفتاب **دست چرب** اعانه و اعانت از مصطلحات **دسوت** بضمتین بمعنی چیز یکه بهندی چکنائی گویند خواه از روغن کنجد و غیره باشد خواه از روغن گاو خواه از پیه **دست** بفتح ثانی بمعنی داد اول معروف است که تعریف آن زاید گویند دوم فایده نفع سوم نصرت و ظفر و غلبه چهارم صد سوند که آنرا چاپالش نیز گویند پنجم قوت و قدرت و توانائی ششم طرز و روش قاعده هفتم یک چیز تمام چون یک دست جامه یک دست مصلح هشتم کرت و مرتبه چون یک دست بار یک دست سفر یعنی یک بار و یک مرتبه سفر نهم دستور در زبان جهانگیری غیبدی و طائف و کشف و برهان سوا معانی مذکور و بمعنی دوست بعضی و رفاقت کاری نیز نوشته و ضابا بالجزم نوشته که دست بعضی فرصت نیز آمده و بمعنی مسدد چاپالش عربیست لیکن فارسیان چیز استعمال کرده اند بنا بر اصطلاح الفاظ اجانب طبیعت را نیز گویند که رفع قصله ندهست **دست بر روی دست بیکار** و طل بودن از مصطلحات **دست پخت** پخته دست و پرورده دست از بالجزم **دست رنج** کسب پیشه صنعت و محنت و مشقت اجرت و مزدوری در کار دست پیدا میشود از برهان منقول از مجمع الفرس و شرفنامه سکندری **دست پیچ** از مصطلحات بمعنی دست آویز و ذریعه از جراح هدایت بالجزم **دست برو** بضم پای عقده غلبه فیروزی در زبان **دست بند** عقد گوهر که زنان دست بند از مصطلحات و دیبا بالجزم گویا از رقص گرفته شده که رقاصان دست بکدیگر باهم گرفته رقص کنند **دست مزد** اجرت مزدوری از مصطلحات و برهان **دستور** بالفتح قانون و قاعده و طرز و آئین و بمعنی رخصت و اجازت بعضی وزیر امید صدر این لفظ مرکب ست از لفظ دست بمعنی مسند و عدد باشد جاز لفظ دو گرفته بعضی صاحب بجهت تخفیف اقبل و او ساکن کردند چنانکه در گنجور و رنجور و دستور بالضم معرب ایست چرا که در زبان فهلوی الفتح در عربی جاء و زبرهان و بالجزم در رشیدی سراج و سالار معجزات **دستیار** مددگار بمعنی صلاح نیز آمده **دستیار** بفتح مع دستور **دستکار** بمعنی صنعت صانع و استاد و هنرمند از مصطلحات **دست بسر** متعهد مناسبت و بعضی بمعنی سلامی نیز گفته اند از بالجزم **دست پرورده** رشحه ایست فقره از دست از مصطلحات **دست خر کنایه** از کبر خر لغت از دکلام قدما بمعنی شتم غلظه آمده و بالجزم چراغ هدایت و سراج الغات **دستگیر** گرفته برآ معاونت و مددگاری بعضی و دست گرفته شده نیز آمده بمعنی گرفتار و قید عرض کرده بمعنی اسم فاعل اسم مفعول هر دو آمده از برهان و بالجزم **دسته شمشیر** نام آلیست که بدان شمشیر را بدست بانگ گویند و بعضی گفته اند آن بند که بدان شمشیر را بدست بانگ گویند و بدان تسمه شمشیر را بدست بانگ گویند و بدان تسمه شمشیر را بدست بانگ گویند **دست آفرا** بمعنی آله کار پیشه و زراعت کاسبان که بهندی هتیار گویند مشتق مشتمل و زنده و رفتن است از آن لغت **دست مایه** بر وزن شرح قدر دست شرح **دس** بالفتح و سین مهمله بمعنی مانند از برهان و در سراج الغات نوشته که دس بالفتح بمعنی مانند باشد که مخفف ایس شده در نصوص بالکسر صحیح **دست خوش** بمعنی چیز یکه از مالش دست فرسوده و متحمل شده باشد و بمعنی عاجز و زبون و مغلوب و بعضی شخصیکه سخنوره باشد از برهان و جهانگیر و بهت و شگفت و لطائف و بهارعجم و فان آرزو و در شرح سکندر نامه بمعنی قدرت و تحمل و مشقت نیز

نوشته است دست کش از دلش دست فرسوده شده و بمعنی تهمتنی آزاده در مصطلحات بمعنی عصا گویند و بمعنی منوچهری نوشته دست باف کنایه از آسمان و ستار بزرگ قتیان از مصطلحات دست دل بمعنی قوت و همت دست بردل کفایه از بیقرار و مضطرب شدن چه هرکه اول بطپش دست بردل خود میگذارد و در شرع الشعرا بمعنی عاجز شدن دست بزوال گذاشتن بمعنی تسلی کردن نیز آمده و منع کرده شده و بازو شنیده شده از خانمان برباد عجم و بمعنی بفتح اول و کسر ثانی بمعنی چرب و بفتحتین چیزی و چرب شدن از مقلوب دست کلیم بفتح کاف عربی کنایه از آفتاب دستان بالفتح جمع دست بر خلاف قیاس و نام زال که بدستم لود و بمعنی مکر و حیله و بمعنی سرود و نغمه و آواز و بمعنی افسانه از برهان و رشیدی و در سراج اللغات نوشته که دستان بفتح جمع دست خلاف القیاس مکر و حیله و لقب زال بدستم چرا که بافسون مشهور بود که سیمرغ پیش او حاضر شد دست بر بخن نیوردست ماند طلقه که زنان صاعد پوشند بسبب گلگن گویند از شرح نصاب دستر خوان مخفف دستار خوانست چرا که آن جامه ایست که وقت آنکه خواهند پوشیدن طعام طعام موضع کرده چون طعام خورند آنرا زیر خوان گسترند دست دادن بشمردن و بیعت کردن از سراج دست خون بمعنی خیرباری که بعد از جهتن مال و اسباب بازماندگان خود دهند از شرح قصائد خاقانی دست شدن از سراج دست یافتن غالب شدن از برهان دست و دهن باب اشیدن باصطلاح مذهب شیعیان یعنی وصیت از چراغ هدایت دست بر بر نهادن بمعنی سلام کردن و سلام مردم و لالت چنین باشد که بدست چپ نهند دست در آستین کشیدن معطل ماندن و موقوف کردن کار دست ستون بنج ماندن کنایه از تحیر ماندن دست بردل گذاشتن و نهادن تسلی کردن از چراغ هدایت دست از چیزی برکندن ترک آن کردن از مصطلحات دست برابر و گرفتن تاب نظاره نیاوردن از مصطلحات دست پیمان آنچه از نقد و جنس در زیور قبل از مزاوجت بعروس دهند و مهر محل و کابین و اسباب مادی از سراج و غیر آن دست فرو گرفتن آماده کشتی شدن دست جستن بضم جیم گدائی کردن دست برداشتن دست خود بر زمین زدن از شرح گل کشتی دست بالا کردن کنایه از تظلم و فریاد از مصطلحات دست چرب بر سر کشیدن اظهار شفقت و مدارا کردن از مصطلحات دست بزر کشیدن دست آخر جنگ شدن از مصطلحات دست بدامان دادن مرید شدن از مصطلحات دست پیش داشتن منع کردن کنایه از گدائی نیز از مصطلحات دست افشاندن رد کردن و ترک کردن و سینه رقص نیز آمده دست در گل داشتن بکسر کاف فارسی مستعد تعمیر بودن از مصطلحات دست در کمر داشتن رعنائی و خودنمائی کردن از مصطلحات دست برشست چنبر کردن بفتح جیم فارسی و سکون نون و فتح باء موحده که اجتماع نورانی باسم متلفظ میشود بمعنی دست برشست حلقه کردن یعنی سر دست مجرم در پس پشت او هم بستن دستار بر زمین زدن کنایه از دادن و خود خوشتن عجز و الحاح کردن از مصطلحات دستنبو یه دستنبو گویا باشد مرکبی از عطریات و آنرا بجهت بوئیدن در دست دارند و سر پوشیده خوشبو کرده از ابو منیه و قمری نیز گویند که آنرا بسبد کچری مضاف بر بان و ستار چه رومال و شقه علم و کمر بند و بمعنی رومال که در گلوی سپاه بندند و بمعنی هدیه و تحفه و بمعنی بسیار کسی دادن نیز نوشته اند از شرح دستگاه سرمایه اسباب و بمعنی منصب نیز آمده کار خانهای اهل حرفه و بمعنی سرخوان از مصطلحات و چراغ هدایت دستمایه بمعنی سرمایه و دستگه جای صندوق چه آنرا دست بمعنی مسند آمده و بمعنی قدرت و سامان دست بسته بمعنی عیب و غریبان صفت کار و اقع شود چنانکه گویند فلانی کار دست بسته کار دار سراج اللغات و سته بالفتح بمعنی سوزه و بمعنی چمی از مردم از مصطلحات دستوانه و در ستینه زیور یست که زنان صاعد بندند از مصطلحات دربان دستوری بالفتح رخصت و اجازت رشیدی سر دست دستبازی زور آزمائی با قوت دست و بلاغت با مشوق کردن و با کسی بکشتی زور بر مرفق دست نهند جائز یا از مصطلحات دست و پا زدن اداء امانت کردن و شروت و کسب از بسیار عجم فصل دال مهملة مع شین معجمه دشت بالفتح معرب الکن این نظم بیست منزوی که شتر است از سراج و بهار عجم و بضم بمعنی بردوش از رشیدی و بمعنی آنچه در مقارنه هندی کتابی شتر است دشخوار بالضم مقابل سهل و دشوار از رشیدی و کشت و مهر بان و دشوار بالضم مرکب از دش بمعنی زشت و دار کلمه نسبت از عجم دش بالفتح خود آراستن از لطائف و با ضم بمعنی بد و زشت و این با خود دست و شمام یعنی نام زشت و شمن بمعنی بد نقش و دشوار و دشخوار بمعنی مشکل و بر ابر ایستادن و مانند مقابله

طبیعت از رسیدن دست **بیاض** نام جائیست در احسان کردی دشت بیاض قطع اعزاز مخاست ایچ راع دایت **دشنام** بالضم زبان دشت نادیدن دشت
زشت نام عبارت از القاب و خطاب **دشمن کام** کسیکه بسبب مراد دشمنان فرصت کم بخت ذلیل باشد **دشمن** مرکب از دشت و شمن بمعنی بد و زشت ست لفظ شن بمعنی
نفرین دشت پس دشمن یعنی نفرین باشد و این لفظ گاهی بمعنی مفرد آید و گاهی بمعنی جمع از زیرا که بهار آجر و شاخ قاتل نوشته که در اصل دشت بمعنی بد و زشت ست بمعنی بد و زشت و من
بمعنی دل و طبع پس معنی ترکیبی آن دل و طبع بد و زشت طبع شده خلاف گوید که در لفظ دشمن اسانیست لغاتی بسیار شنیده **دشنه** بالفتح خنجر از زبان دیرانی و سرخ دو سر تیز
بالکسر **فصل دال مهمله مع عین مهمله دعوت** بالفتح خواندن کسی را بسوی طعام خود یا مهمانی خود و در اصطلاح صوفیه آنست که خواندن دیگران را بسوی طریق خود و
بفتحتین جمع دعوت بمعنی دعاست زیانیان و بسکون عین بمعنی ملامت **دعت** بفتحتین بمعنی دعا ست در من آسانی **دعا** بالفتح بمعنی نماز است **دعامت** بکسر میم نماز و عبادت **دعا کردن**
دعابت بفتح اول حرف چهارم ابجدی مع صدو مزاح و ظرافت از منتخب **دعای قبح** نام عاشقست معشوقی و بهار عجم بمعنی نام استقاده بالفتح بمعنی گدا یا بمعنی
صدقه و امرست و بفتح اول و تشدید عین مهمله بمعنی دفع کردن از منتخب و **دعاهم** با سیاه بخت و بیچاره ست و بمعنی عبارت و غیره و مع عاشقه که بکسر ست **دعا کردن**
دعا گفتن خصت کردن و وداع شدن از مصطلحات و **دعوی** بکسر اول نشاندن دعوی بدلائل و گواهان ثابت کردن **دعای جوشن** بفتح جیم و شین معجمه
و نون دعای معروف که در روز چهارشنبه دعای حفظ خود خواهند از مصطلحات **دعای باران** نماز استسقا از مصطلحات **دعاوی** بفتح اول و ثانی جمع دعوی خلاف
فتوی و فتاوی بکسر اول و ضم دوم ست از شرح اسماء الکبری **دعی** بفتح اول و کسر ثانی و تشدید یا بمعنی دروغ و فعیل بمعنی مفعول گرفته شده که آنرا بمعنی خبر گویند و بمعنی حرامزاده
و ولد الزنا نیز آمده از شرح نصاب و لطائف **فصل دال مهمله مع غین معجمه دغلتمش** بفتح دال لام سکون غین معجمه تا فوقانی و کسر میم و شین معجمه
بمعنی سفته شده **دغل** بفتحتین و غین معجمه مکر و حیله و دغا باز و بمعنی سیم و زر ناسره از میزان **دغه** بالفتح بمعنی ترس بیم و خوش بیل زون بچیز و بکسر اول
ثالث خارش حرکت پیهم چنانیدن انگشتان بر نقل بیلوی آنکه بجنبانند از بهار عجم **فصل دال مهمله مع فاء دفتر** بضم اول و سکون ثانی و فتح ثالث معنی
دفاتر جمع دفتر عالم فرهنگ دفت بفتح اول و تشدید ثانی و فتح ثالث و تخفیف خاء معجمه ظرف چوبی که بدان پنبه را بهم زنند و حلاجان بدان پنبه را بهم زنند و حلاجی کنند
بالفتح و تشدید فاء و عربی بمعنی پهلوان زبان اوستا و مدار بحر الجواهر **دفق** بالفتح بر انبیدن آب از کنار **دفن** بفتح اول و سکون ثانی و فتح ثالث و نون از منتخب **فاس** بفتح اول کسره همزه و سکون فاء آلت معروف
دفیق بالفتح و حرف ثالث قافی دقتانی کسی شانه جولاهگان و در بالفتح بهر بار بست حرکت میدهد از زبان عجم و در بهار عجم نوشته که بمعنی تعویذ خوانند و نقاشان و نقاشان
که دران کاغذ آخوذ را بخیانند مگذارند نیز آمده و **دفور** بالکسر و ضم هر دو بر وزن غفور بمعنی دوم گرد آمدن و بسیار شدن از منتخب **دفینه** بالکسر زمین کرده **دفلی**
بالکسر بر زبان **دقرتمدی** حرکت اصل و فرع در کتاب دبی و سیاق نویسی نیز گویند از مصطلحات **فصل دال مهمله مع قاف دقیقه** بفتح اول و کسر ثانی و سکون
ثالث و ضم خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالضم و دقت بالفتح و دقت بالکسر هر سه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث
و فتح خای معجمه بمعنی مکر و حیله و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح خای معجمه بمعنی باریک بینی و غور و تامل و دقت بالکسر و فتح ثانی و سکون ثالث

فلک مدور دقیقه یعنی یک حصه از شصت درجه تمامی درجه های فلک مدور شصت باشد پس فلک دوازده برج را هر برجی سی درجه هر درجه شصت دقیقه و هر دقیقه شصت ثانیه

فصل دال مهمله مع کاف عربی و فارسی دگر بفتح دال و ضم کاف عربی نام آلت سیاسی و همان و شروان را در شرع خاقانی گدگد بفتح اول و سوم و سکون دوم و کاف فارسی و گدگد بفتح اول و سوم و کاف فارسی و سکون دوم و کاف فارسی و گدگد بفتح اول و کسر دوم و کاف فارسی و سکون دوم و کاف فارسی و گدگد بفتح اول و کسر دوم و کاف فارسی و سکون دوم و کاف عربی و گدگد بفتح اول و کسر دوم و کاف عربی و سکون دوم و کاف فارسی و گدگد بفتح اول و کسر دوم و کاف عربی و سکون دوم و کاف عربی و گدگد بفتح اول و ضم دوم و کاف فارسی و سکون دوم و کاف فارسی و گدگد بفتح اول و ضم دوم و کاف فارسی و سکون دوم و کاف عربی و گدگد بفتح اول و ضم دوم و کاف عربی و سکون دوم و کاف فارسی و گدگد بفتح اول و ضم دوم و کاف عربی و سکون دوم و کاف عرب

دلالت لفظ بہ تمامیت مطابقی بر چیزی باشد کہ آنچہ خارج از حقیقت موضوع لہ آن لفظ باشد مگر لازم آن بود چنانچہ دلالت لفظ انسان بر کاتب و ضاحک و نحو آن و دلالت بہ تضمن بر جزو آن مثل دلالت لفظ انسان بر کاتب و یا بر ضاحک و یا بر حیوان و دلالت بہ التزام بر آن گردند کہ مدلول یعنی کتابت محکم لازم موضوع لہ است کہ حیوان ناطق باشد و دلیل ترسی بشر تبسم فوقانی و سکون رعشہ اسیر مجلس عبادات از بیان بہ رہت این چون ہا سابقا مذکور شدہ و باین بیان سر ثابت میکنند در علم حکمت متابعین و الحاد و بطلان متابعند عدم سماع اعمال از آن کہ دیدہ شکل کہ شکنند بیت ترسن یعنی بیت ترسن یعنی

فصل دال مہملہ مع میم و ما

دم بکسر خون یا این موج مرد است کہ یعنی خون باشد و ثالث بفتح اول جہاز شانہ زدن و ہموار ہر چیز و نرم کردن دم اسد بفتح اول و ثانی بمعنی دعا سد بفتح حضرت علی مرتضی کرم اللہ وجہہ و خطاب سنے دم اسد دگر عجبت علی مرتضی ست دم بفتح دال یعنی ہلاک و منجب در فارسی بکسر اول شہرت دارد از عالم خارج و رواج و این نوعی از تفرس ست بتفصیل انیمی در تحقیق لفظ خارج گذشتہ از خیال جان و آنچہ این لفظ یعنی دماغ دم شہرت دارد غلط و محض ست

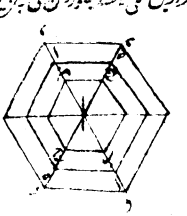

دم بفتحتین مشوش الرس مصطلحات و موزہ یعنی بیت و دستور در خانہ کسی نمی آمد مگر دم کش شخصیکہ بہ راہ دیگری فرستادہ و پیر کہ او کند و موید او باشد و در بعضی مطلق سر پیدا و تیز آزاد از جہاز ہدایت بہادر دم با فتح و تشدید میم بمعنی ملک یعنی ملہ معنی اشک چشم بالاصطلاح حکما اعلی ست کہ آب چشم بہ بروی آید از منجب الطائف و صراح و موسوع انبیتین اشکہای چشم و این جمع دمعہ ست یعنی اشک باشد و مانع بکسر اول یعنی فرو دادہ اند جنین آنرا شرح کردہ اند کہ منہ و یت الدمع من فلان فی ست آن کہ بکسر اول تیز و آورد و شرایین و عشا بولیق کہ ملاقی انفصل احست و بہ ست اصلب بچون اطبا این فشاست و مماس قیمت ست و مثل مانع مخرو طی ست و لفظ دماغ را این معنی کہ مذکور شد بفتح خواندن بنا یہ چرا کہ معنی دماغ بفتح اول چیزی بر سر کہ فتن ست و اسم لفظ دماغ کہ بالا مذکور شد از منجب و قاموس و بحر الجواہر و کشف الطائف ثابت و گاہی لفظ دماغ بطریق مجاز بمعنی عجب و تکبر و طاقت تیزی آید و صاحب بہادر نوشتہ دماغ بکسر ست کہ در رحا و فرہنگ فارسیان بفتح تیز جائز ست معنی سر ست و غرور مجازست و بمعنی تشنہ کیف و بمعنی خواہش لیکن با ینمعنے در محل تعظیم آید دمشق بکسر اول و فتح میم و بکسر تین تیز شہریست پایتخت ملک شام بنا کردہ دمشاق بن نمرود از منجب کہ تزویر صحاح بکسر اول و فتح میم فقط و مؤید و مدارد کشت بکسر تین نوشتہ اند و خان آرزو در رسالہ بیان نوشتہ کہ لفظ دمشق بر وزن مرتعش است و تقدیم معلوم می شود و قیاس سے خواہد و در نصوص انجد فاضل چلپی در حواشی مطول بہ ہیم گفتہ و این شہرت دارد و آنکہ با عشق قافیہ کردہ اند بہ اشکالی دارد مگر آنکہ گوییم لفظ عجمی ست زیرا کہ دمشق نام غلام عمر و در آنرا بنا کردہ بہ این تقدیر صحیح تواند شد ہر چند برای فارسیان ضرورتیست چرا کہ اینہا و بعضی الفاظ عربیہ تصرف کردہ اند و شارح فاضل نوشتہ کہ دمشق بکسر میم تیز یعنی جایز داشتہ اند دم گرگ بضم دال و ضم کاف فارسی کنایہ از مہمل کاذب یا عبارت زائد و بیکاری و سفید مان سیاہی رسیدہ و بہادر خم و بہان دم بالفتح و تخفیف میم عربی بمعنی خون و این در اصل دمی بود و یا آن حذف شد بکثرت استعمال و در کنز نوشتہ کہ دم اصل موبود و در مختار دم بالفتح بمعنی نفس و افسون و فریب مکر و جوہر و آنکہ از آب آتش بنگران و بمعنی غرور و کبر و تیزی شمشیر و ہنگام و وقت دلالت از رشید و بہان و چراغ ہدایت و بہادر و شرح نصاب و منجب الطائف و مصطلحات دم تسلیم دفت مردن و جان سپردن و بمعنی خاموشی و رضا طلبی زر مؤید و مصطلحات و میدان مترادف رستن چون خسیدن سبزہ گل و بہار و بمعنی جوش سبل حیوانی و سیدن خون و عرق و بمعنی دم دادن چون دمیدن کرنا دنی و صور در وح و نفس و افسون و آہ و بمعنی دزیدن چون دمیدن ہم و آفتاب و غیرہ لازم و متعدی ہر دو آمدہ از بہادر دماغ رسانیدن مست و سرخوش شدن و دماغ سوختن محبت بسیار کردن و فکر بسیار نمودن دم سیاوشان بفتح دال کسر میم و کسر سین مہملہ و ثبت سرخ رنگ کہ آنرا خون سیاوشان نیز گویند و بعربی دم الاخوین نامند دمان بفتح دال یعنی چوشندہ و دمندہ و کنایہ از مست و خشناک و از غضب و غیظ و فریاد کنندہ این لفظ صیغہ اسم فاعلست از دمیدن و ظاہر ست کہ از جوہ حالات در حالت غضب و مستی تنفس آنند زند چنانچہ پیل و مار بزرگ و اکثر این لفظ در صفت پیل و نر و ہا و شیر واقع میشود و از بہان و جہانبان و سراج و صاحب بہادر نوشتہ کہ این لفظ صفت نہنگ و دریا و سیل نیز آمدہ دم خرمیون بضم ہر سہ زہ کاری کردن از منجب الطائف دمن بکسر اول و فتح میم سرگین جمع گشتہ و مزبلہ کہ خاکروبہ جمع است در آنجا انبازند و بمعنی مطلق سرگین از صراح و منجب و بہان دم خوردن فریب خوردن از سراج دم بستن خاموش شدن از مصطلحات

دمیدن سخن گفتن از مطلق دمیدن و دمیدن و دمیدن از مصطلحات **دمار** بکسر اول و تخفیف ثانی و آخر راء مهمله بمعنی هلاک و تباهی و بیچارگی و بدبختی **دمار کردن** بمعنی هلاک کردن و تباه کردن و بدبخت کردن و بیچاره کردن و بمعنی کشتن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی هلاک کردن **دمار کشتن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار برآوردن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار برآمدن** بمعنی هلاک شدن و بمعنی تباه شدن و بمعنی بدبخت شدن و بمعنی بیچاره شدن و بمعنی برباد رفتن و بمعنی ضایع شدن و بمعنی تلف شدن و بمعنی غارت شدن و بمعنی ویران شدن و بمعنی خراب شدن **دمار از روزگار برآوردن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار از روزگار برآمدن** بمعنی هلاک شدن و بمعنی تباه شدن و بمعنی بدبخت شدن و بمعنی بیچاره شدن و بمعنی برباد رفتن و بمعنی ضایع شدن و بمعنی تلف شدن و بمعنی غارت شدن و بمعنی ویران شدن و بمعنی خراب شدن **دمار از روزگار کسی برآوردن** بمعنی هلاک کردن کسی و بمعنی تباه کردن کسی و بمعنی بدبخت کردن کسی و بمعنی بیچاره کردن کسی و بمعنی برباد دادن کسی و بمعنی ضایع کردن کسی و بمعنی تلف کردن کسی و بمعنی غارت کردن کسی و بمعنی ویران کردن کسی و بمعنی خراب کردن کسی **دمار از روزگار کسی برآمدن** بمعنی هلاک شدن کسی و بمعنی تباه شدن کسی و بمعنی بدبخت شدن کسی و بمعنی بیچاره شدن کسی و بمعنی برباد رفتن کسی و بمعنی ضایع شدن کسی و بمعنی تلف شدن کسی و بمعنی غارت شدن کسی و بمعنی ویران شدن کسی و بمعنی خراب شدن کسی **دمار از روزگار کسی برآوردن** بمعنی هلاک کردن کسی و بمعنی تباه کردن کسی و بمعنی بدبخت کردن کسی و بمعنی بیچاره کردن کسی و بمعنی برباد دادن کسی و بمعنی ضایع کردن کسی و بمعنی تلف کردن کسی و بمعنی غارت کردن کسی و بمعنی ویران کردن کسی و بمعنی خراب کردن کسی **دمار از روزگار کسی برآمدن** بمعنی هلاک شدن کسی و بمعنی تباه شدن کسی و بمعنی بدبخت شدن کسی و بمعنی بیچاره شدن کسی و بمعنی برباد رفتن کسی و بمعنی ضایع شدن کسی و بمعنی تلف شدن کسی و بمعنی غارت شدن کسی و بمعنی ویران شدن کسی و بمعنی خراب شدن کسی

دمار بکسر اول و تخفیف ثانی و آخر راء مهمله بمعنی هلاک و تباهی و بیچارگی و بدبختی **دمار کردن** بمعنی هلاک کردن و تباه کردن و بدبخت کردن و بیچاره کردن و برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار کشتن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار برآوردن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار برآمدن** بمعنی هلاک شدن و بمعنی تباه شدن و بمعنی بدبخت شدن و بمعنی بیچاره شدن و بمعنی برباد رفتن و بمعنی ضایع شدن و بمعنی تلف شدن و بمعنی غارت شدن و بمعنی ویران شدن و بمعنی خراب شدن **دمار از روزگار برآوردن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار از روزگار برآمدن** بمعنی هلاک شدن و بمعنی تباه شدن و بمعنی بدبخت شدن و بمعنی بیچاره شدن و بمعنی برباد رفتن و بمعنی ضایع شدن و بمعنی تلف شدن و بمعنی غارت شدن و بمعنی ویران شدن و بمعنی خراب شدن **دمار از روزگار کسی برآوردن** بمعنی هلاک کردن کسی و بمعنی تباه کردن کسی و بمعنی بدبخت کردن کسی و بمعنی بیچاره کردن کسی و بمعنی برباد دادن کسی و بمعنی ضایع کردن کسی و بمعنی تلف کردن کسی و بمعنی غارت کردن کسی و بمعنی ویران کردن کسی و بمعنی خراب کردن کسی **دمار از روزگار کسی برآمدن** بمعنی هلاک شدن کسی و بمعنی تباه شدن کسی و بمعنی بدبخت شدن کسی و بمعنی بیچاره شدن کسی و بمعنی برباد رفتن کسی و بمعنی ضایع شدن کسی و بمعنی تلف شدن کسی و بمعنی غارت شدن کسی و بمعنی ویران شدن کسی و بمعنی خراب شدن کسی **دمار از روزگار کسی برآوردن** بمعنی هلاک کردن کسی و بمعنی تباه کردن کسی و بمعنی بدبخت کردن کسی و بمعنی بیچاره کردن کسی و بمعنی برباد دادن کسی و بمعنی ضایع کردن کسی و بمعنی تلف کردن کسی و بمعنی غارت کردن کسی و بمعنی ویران کردن کسی و بمعنی خراب کردن کسی **دمار از روزگار کسی برآمدن** بمعنی هلاک شدن کسی و بمعنی تباه شدن کسی و بمعنی بدبخت شدن کسی و بمعنی بیچاره شدن کسی و بمعنی برباد رفتن کسی و بمعنی ضایع شدن کسی و بمعنی تلف شدن کسی و بمعنی غارت شدن کسی و بمعنی ویران شدن کسی و بمعنی خراب شدن کسی

دمار بکسر اول و تخفیف ثانی و آخر راء مهمله بمعنی هلاک و تباهی و بیچارگی و بدبختی **دمار کردن** بمعنی هلاک کردن و تباه کردن و بدبخت کردن و بیچاره کردن و برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار کشتن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار برآوردن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار برآمدن** بمعنی هلاک شدن و بمعنی تباه شدن و بمعنی بدبخت شدن و بمعنی بیچاره شدن و بمعنی برباد رفتن و بمعنی ضایع شدن و بمعنی تلف شدن و بمعنی غارت شدن و بمعنی ویران شدن و بمعنی خراب شدن **دمار از روزگار برآوردن** بمعنی هلاک کردن و بمعنی تباه کردن و بمعنی بدبخت کردن و بمعنی بیچاره کردن و بمعنی برباد دادن و بمعنی ضایع کردن و بمعنی تلف کردن و بمعنی غارت کردن و بمعنی ویران کردن و بمعنی خراب کردن **دمار از روزگار برآمدن** بمعنی هلاک شدن و بمعنی تباه شدن و بمعنی بدبخت شدن و بمعنی بیچاره شدن و بمعنی برباد رفتن و بمعنی ضایع شدن و بمعنی تلف شدن و بمعنی غارت شدن و بمعنی ویران شدن و بمعنی خراب شدن **دمار از روزگار کسی برآوردن** بمعنی هلاک کردن کسی و بمعنی تباه کردن کسی و بمعنی بدبخت کردن کسی و بمعنی بیچاره کردن کسی و بمعنی برباد دادن کسی و بمعنی ضایع کردن کسی و بمعنی تلف کردن کسی و بمعنی غارت کردن کسی و بمعنی ویران کردن کسی و بمعنی خراب کردن کسی **دمار از روزگار کسی برآمدن** بمعنی هلاک شدن کسی و بمعنی تباه شدن کسی و بمعنی بدبخت شدن کسی و بمعنی بیچاره شدن کسی و بمعنی برباد رفتن کسی و بمعنی ضایع شدن کسی و بمعنی تلف شدن کسی و بمعنی غارت شدن کسی و بمعنی ویران شدن کسی و بمعنی خراب شدن کسی **دمار از روزگار کسی برآوردن** بمعنی هلاک کردن کسی و بمعنی تباه کردن کسی و بمعنی بدبخت کردن کسی و بمعنی بیچاره کردن کسی و بمعنی برباد دادن کسی و بمعنی ضایع کردن کسی و بمعنی تلف کردن کسی و بمعنی غارت کردن کسی و بمعنی ویران کردن کسی و بمعنی خراب کردن کسی **دمار از روزگار کسی برآمدن** بمعنی هلاک شدن کسی و بمعنی تباه شدن کسی و بمعنی بدبخت شدن کسی و بمعنی بیچاره شدن کسی و بمعنی برباد رفتن کسی و بمعنی ضایع شدن کسی و بمعنی تلف شدن کسی و بمعنی غارت شدن کسی و بمعنی ویران شدن کسی و بمعنی خراب شدن کسی

ترسا بضم و شد بفتح اول و کسر نون و تشدید عنانی ناکس و زبون و سفله و بضم اول و سکون نون که بفارسی سوده یم تلفظ می نمایند یعنی سرین و دنبه نوعی از گوسپند
همین باشد که هندیان آنرا بهجنی نامند و مجازاً باطلاق جزو بر کل مجموعی گویند و غیره نیز آورده و بنا له بضم جیم که شناخته بدنبال
شد و دنبال یعنی دم چهارپایان در یعنی صورت حرف با برای تشبیه باشد و یعنی پس و عقب نیز آمده با یعنی حرف با زائد باشد دنی بفتح دال و کسر نون و تشدید یا
در استعمال فارسی تخفیف یا یعنی ناکس و پست فطرت و سفله و یعنی نزدیک شونده و یعنی اول شتق از دنائت و یعنی ثانی مشتق از دنو فواز منتخب و لطائف **دنیوی**
بضم دال و سکون نون و فتح یا و کسر واو منسوب بدنیا و بضم دال و کسر نون و سکون یا غلط است و دنیا و سلامت شتق الف نیز جائز از صلاح و این حاج نوشته که دنیا وی بواو
و یای بهمزه بر دو غلط است **دندان زنی** برابری و خصومت و دشمنی کردن از مصطلحات **فصل دال مهمله مع واو و با الف** **دواب**
بفتح دال و بای موحده مشدد جنبنده گان و این جمع دابه است که تشدید با موحده باشد خواه از دبیب یعنی بر زمین خزیدن نسبت تمامی حیوانات در ایراد آنچه بر موصوف مشتمل باشد
علی التمام و وجه بسبب این به اصل لغت یعنی جنبنده که مطلق جاندار باشد مگر آنکه استعمال این لفظ در حیوانات ست که بران سوار شوند و بار برنده مثل اسپ و خر و شتر و فیل و استر و جز آن
بگاه از منتخب **دولاب** بالضم دو او معروف و بالفتح نیز خزی که بآن از چاه آب کشند و این سر ب لاب ست که بواو مجهول نیز شنیده شد و در ایراد آنچه در منتخب و غیر آن در مصطلحات
نوشته که دولاب با مصطلح پریشان حال آنکه قرض گرفتن و بدیگر قرض خواه دادن **دوال قصب کنایه** از علقه گرفتن از شرح قران سپردن **دوشاب** شیره انگور و شیره
یا از لطائف و منتخب بعض گفته که شیره انگور که آنرا پکنده و روز نگاهدارند تا ترش شود و چون سبب آزار دوشاب گویند کآب انگور ست و شتابان گفته شده **دولت** بالفتح
دولتمند و بضم نیز یکی و ظفر و اقبال و **مال** چیزی که دست بدست بگردد و مال و نظر باو دولت همین گویند که بنوبت یکدیگر میرسد دست بدست میگردد و بالضم ثروت و نعمت و
ملک و در منتخب گفته ضبط و تحریر آن در صراح نوشته که دولت بالفتح و بالضم رسیدن مال و ظفر کسی را و در دستور یعنی جایی که رسیدن در آنجا مشکل شد از برهان و **وات** لفظ
ربطی ظرفی که در آن سیاه کنند تا بدان بنویسند و کسانیکه دوات بدست خواننده خطاست و بقاف آمده خواننده بر وزن خانه مباهم **دوست** مقابل دشمن مأخوذ از دوستن بمعنی چسپیدن
و پیوستن چون دو تن باهم بجان و دل پیوندند هر کدام آن دیگر را دوست باشد و دوست در اصل دوستیه بوده یعنی معروف و آخر زائد ست از قبیل کوس و کوست یعنی نقاره
بالش و بالشت یعنی تکیه از جواله الحرف و بهاهم **دویست** بضم اول و کسر دال و یای معروف بمعنی دو صد و این خلاف قیاس جایی نیست و دویست در هم شرعی کمتر
از نوزده درم نمی شود و بجای هشت صد و نه صد و بجای هزار و **دواج** بضم اول و در آخر جیم عربی بالا پوش و تشدید دو او نیز آورده و منتخب و لطائف بکسر اول یعنی لباس و پوشاک و بر
ج اول یعنی لحاف در سرور و بالفتح اول یعنی قباد **دوخ** بالضم دو او معروف خانه که بجای پخته یا نهادند **دوزخ** صاحب کشف نوشته که دوزخ بزبان فارسی آن هفت طبقه است
لاهی یکدیگر بزیر نفرم زمین اول جهنم بعد ازان جحیم بعد ازان سقر بعد ازان جحیم بعد ازان هاویه و **دوطال** اول مضموم و دو او معروف بعضی گویند که اصل این جمع است و احد آن دوده که یعنی
کرم ستاز منتخب و صراح و بحر الجواهر نوشته و **دوبعد** بضم اول موضعی عبارت از نعش طویل و **دوار** بضم اول گردش سر از علتی و بفتح اول و تشدید دو او بسیار گردش کننده از منتخب و لطائف
و پیکر بر سوم از دوازده برج فلکی که بعربی عقرب خوانند و بر نکو ک بصورت مردو کودک بهم نشسته که پای همگر آمده اند و بعربی همان نیز گویند **دو تا** نام ساز شش ستار
و **دوائر** کسر همزه و کاف جمع دائره **دور** بالفتح گردش و بر اصطلاح توقف الشیئ علی نفسه و آن مستلزم تسلسل ست و بعضی چنین تعریف کرده اند که دور توقف شی
بر دیگر توقف دیگر بر همان چیز بعینه و وجود دور نیز موقوف بر وجود بعینه موقوف علیه و بر هر دو رفع و لفظ دور بضم دال و امثال این لفظ بسکون واو مصدر ترکی ست معنی لفظ ست که فارسی آنرا اثبات معنی نوشته اند
دور گیر بالفتح بادشاه هفت اقلیم و تسخیر کننده آفاق **دور قمر** از زمانه تا دم این مان هبوط و رقعت در سر کرکس یا هفت هزار سال میباشد و دور قمر دور آخرست از جمله ادوار سنت
نگاران آدم علیه السلام در اندک زمانی دور قمر پیدا شده اند از برهان و صراح اللغات و منتهی گوید که جون این امر کبری یا فته میشود که از اسمال سی هزار دور و چهل و چهار سال آدم علیه السلام را
از یکصد هفتاد سال شمسی گذشته ازین معلوم میشود که بالفعل دور قمر نیست بلکه دور حال شده و از ان حال یکصد هفتاد و سال شمسی گذشته اند و چهار روز خالی یعنی مقابل باظهار و الله اعلم و خطا از برهان
و در بار بالضم و چهار هم بالضم موحده و زاء معجمه که در قدیم از دو طرف لوک و عین سوار نگاه میداشتند از شرح خاقانی و در مار کنایه از خصی که بر اکه در تنها نه خصیه اش جراحت شده و دمار پیدا گردد یا بود

مواد از آخر حرف انتظام ما
کما از آخر حرف انتظام ما
واقعال حاصل مصدر است بمعنی
انتظام ما
ست بمعنی انتظام ما
باب انتظام ما
انتظام ما
انتظام ما

دوال بازدغا باز شیشه **دوس** بالفتح وسین مهمله خرسن کوفتن و پامال کردن و چیزرا روشن کردن تصقیل نمودن و نام قبیله از یمن از صراح و مؤید **دوش** بمعنی شب گذشته و بمعنی روز گذشته صحیح باشد منقول از شرفنامه **دوشش** بمعنی او دوازده که در بازی نرد بیاشد **دوک** دکش و زنیکه برای دوختن و بریدن در حمام خیره سازند از مصطلحات **دوربباش** بواو مضموم و ثانی ساکن آزاد و شاخه سازند و جوب آنرا بزرد و جواهر نشیت میدهند و پیشاپیش سواری بادشاهان میبرند بدان جهت که چون مردم آنرا در دور شاهد بینند که سوای بادشاه راه دور شوند و راه را خالی سازند و نیز اگر کسی در روز جنگ کند بجانب بادشاه اندازند بآن دفع کند و خط سازند و گاهی بطریق استعاره از آله مراد باشد و گاهی کنایه باشد از موانع از لطائف و رشیدی و همان **دوانع** جمع **دوغ** بواو مجهول و معروف شیریکه از دوشیده و خوانند زبان خان آرزو در شرح سکندر نامه نوشته که دوالک نوعی از قمار بازیست که بدوال چرمی میسازند **دوک** بواو معروف آهن در میانکه در چرخ ریسمان باشد بز

دوشیزه دختر پاکدامن جوان که هنوز نزدیک مرد نشده باشد از جهانگیری و برهان وغیره و در شاخه چوبی باشد دوشاخه که بطور شکنجه بر گردن مجرمان نهند از جهانگیری و برهان و صراح اللغات **دوگاه** شعبه مقام حسینی و آن بر کسب از زود و نغمه از رساله موسیقی و در سراج هم نوشته که راه کوهست و گاهی کنایه باشد از دو و جهانگیری و رساله مهند بیاضی گویند **دوله** بکسر دال دوم ستر دو گاهی بمعنی منافق **دوگانه** دو رکعت نماز از سراج اللغات **دوه** بواو مجهول هر بیان کوچک که در میان آن تهمه مشجر باشد از لطائف دواسپه کنایه از سرعت و بمعنی شتاب و جلد چراکه صاحب دو اسپ نوبت بر دیگری سوار میشود باشد البته بنسبت صاحب یک اسپ پیاده جلد راه ملی خواهد کرد از رشیدی و برهان و بهار عجم **دوقلم** بضم قاف و تشدید لام بمعنی قلمتین بدین مناسبت شاعر استعمال غیر ظاهر نموده که دو بار تراشیده باشد **دوپرویزنی** سیه کاره دو بار تراشیده باشد **دوبیتی** تمام منصب صاحب این منصب پانصد و هشتاد و چهار دام مقرر است چون چهل دام یک روپیه میشود بر این حساب دو هزار روپیه میشوند **دوسری** بمعنی نفاق **دوروی** بمعنی نفاق از برهان **دوائر فلکی** بدانکه دوائر عظام یعنی دائره باکمال که فلک را تقسیم مینمایند یکی دوازده اول دائره معدل النهار دوم دائره منطقة البروج سوم دائره نصف النهار چهارم دائره میل پنجم دائره عرض ششم دائره افق هفتم دائره نصف النهار هشتم دائره اول السلوت نهم دائره ارتفاع دهم دائره وسط السماء الرویه سوای اینها دوائر صغار انیز یعنی دائره باکوچک که فلک را برابر دویم نمیسازند و اما بسیار اندازه شرح جغمنی وغیره نوشته شد و تفصیل دوائر عظام و فصل دال سم الف نوشته شد در انجا **باید جست دوستگانی و دوستگامی** لفظ اول بکاف فارسی و لفظ دوم بکاف عربی بیاید نوبت خویش کسی را زدن بحث و اطلاعی بدیگری هندی کشف مراد و مرام ملاحظه نوشته بیاید پرداز شراب که دوستان بدوستان هند که دریاد فلان بخوشی این نسبت و ستانست یعنی معشوقان و در مصطلحات و بهار عجم **دوستگامی** پیاله خود را بدیگرے دادن یا تواضع کردن **دوالبازی** نوعی از قمار که تسمه را پیچیده و میلی از ان بسازند از بهار عجم **دوری** بفتح دال و سکون واو و تشدید یا آواز کردن گنجشک اگر آواز زیرم غلیظ بود دوکی گویند و اگر باریک تیز بود طنین مانند و بمعنی آواز باد و آواز انکه در شیشه آواز بلبل میخوانند از منتخب الطائف و کتب طبیعیه **دوسالهٔ** بالاسای **دوشاب** و **دوغ** هر دو شیرهٔ میوه ایست که بعد پختن سیل کردن مثل زنان بردار از مصطلحات **دوالی** زیاد ساز فرید علیه الرحمه و این تصرف از رسیان تاخر است و در قدیم نبود و اشعر نمی گوید بیت باده خم کهنه چون گرد و دوالی میشود و پیر شیر چون دختر زر سوبائی میشود و اجزای هدایت **دوزخی** باظلم فتح زای معجمه و اخیر مجهول منسوب بدوزخ **دوالکبازی** سکار کنایه از مصطلحات **داعی** بفتح خواهشها و باعثها و این جمع داعیه است و سوای بفتح حوادث و سختیهای ما تقدم جمع داعیه است که بمعنی حادثه آفته باشد **فصل** دال مهمله مع الف و ها و بفتح زبر کی و وجود فکر از منتخب و صراح **دهکیا** بکسر اول کسکان عربی دلبند و مختار نفیس و دو مقدم **دهات** بضم اول تخفیف ثانی فوقانی بمعنی پرکان این جمع انهاست بضم اول سکون ثانی و کسر فوقانی تشدید تحتانی و بعد فوقانی بمعنی چربی درونی خواه بنانی خواه حیوانی **دهمت** بالضم سیاهی منتخب **دهشت** حیرت و سراسیمگی از منتخب **ده آیت** دائره خورد کیزمانه قدیم در قرآن با بهره و آیت نشانی از طلا و غیره میکردند و حالا بر آیت بسیار نماز از شرح خاقانی **دهقنت** بضم و بالکسر کشاورزی و کار بارزع و نمان بمعنی تعویذ که در گلوی کوسپندان بندند که از گرگ محفوظ ماند بمعنی تعویذ یکه برای بانبدی دشمنان بدگویان نویسند و هو رضیعین جمع و هر کدام بمعنی ماندست **دهروز** مدت قلیل از بهار عجم فقیر مؤلف گوید که ده روز مدت قلیل ازان گویند که ده کنایه از عدد و دست چرا که لفظ دو را ده عدد باشد و دش بکسر تین معنی سلاح **دهن تیغ** دم تیغ است از مصطلحات **دواق** بکسر دال بر وزن الاملاق از منتخب **دیل بضمتین** نام سازمزه از موسیقی و سرودی و مدار و کشف رشیدی **دیه دال** مشالح بمعنی تجمل از لطائف وغیره **دیو** عقل تیز و حکما گویند دیو فرشته ندانیطور که اول حقتعالی یک فرشته پیدا فرمود پس آن فرشته یک فرشته دیگر و یک آسمان پیدا کرد و بعده فرشته دوم یک فرشته و یک آسمان پیدا ساخت همچنین ده فرشته و ده آسمان پیدا کردند و فرشته دهم هم عالم را بحکم حقتعالی پیدا کرد و عقل باصطلاح حکما آنست که در شرع آنرا ملک گویند و بفارسی فرشته نامند **دیهقان** بالکسر معرب دهکانست که مر کبست از ده بمعنی قریه باشد و لفظ کان که کلیه نسبت است و نسبت از رشیدی **دیاقین** بفتح دال و قاف جمع دیهقان که مزارع باشد **دیل دریدن** منع کردن کسی را از نغمه و آواز از شرح خان آرزو **دیستان** بکسر تین نام ملکیست از بهار عجم نوشته که در ستان دبیر مقابله شهرستان **دین** بالضم بمعنی روغن خواه از نبات خواه از حیوانات و حبوبات از شرح نصاب **ده مرده** بفتح اول سوم هر گوه و بیمار گوز از بهار عجم و صراح **ده** بالفتح و ها ملفوظ

عدد دهین و بهار مختفی برآمده بالکسر با لفظ یعنی قریه انچه معنی به یای تحتانی گویند اغلب که صحیح نباشد زیرا که در کلام استادان نه نشسته و در بهار اللغات و جهانگیری در شرح سکندرنامه خان آرزو چنین نوشته که دو و بیرو در آمده مثال دوم سوگوار نظامی فرخ رو نامه بدیعت چو رو به چاره گرد بزیر کیان پیرکرده گذر و در لطائف نوشته که دو بالکسر کاف فارسی و ا پیش ماندن و بالفتح امر معروف و نهی از منکر و لفظ ده بفتح دال و ها بخفی در ترکی ترجمه لفظ در که حرف ظرفیت دوده ده بالکسر بمعنی خانه و بران دل دیده بمعنی سیاه و بعضی بمعنی خاموش نیز نوشته از سراج اللغات وده وله بفتح دال اول و کسر لام ثانی بمعنی مطلوب و بمعنی بهادر و شجاع و بمعنی متردد و پریشان خاطر از برهان و لطائف و بهره بالفتح نوعی از شمشیر کوچک و هو کسر آن مانند سنان و باریک باشد از سراج و ده نه بفتح دال و ضم نون بمعنی ترز آرایش و زیبائی بر بهان صاحب بهار عجم نوشته که ده نه کنایه از زیبا چرا که لفظ زیب بجای ابکید نزد و محمد دارد که ده و زیست و بهنه بالفتح کناره دریا و سر حد ملک و ناد و آزاد بهنه فرنگ گویند معرب آن بندست و بکده بالکسر بمعنی خانه که در وی نقش باشد بقلب ضاد ده و هی بفتح هر دو دال و با معرف بمعنی سره و خالص و کامل عیار از رشیدی و لطائف و سروری بمعنی وشی در مصطلحات نوشته زرکده بکامل عیار و رشیدی با بای گویند و از ابن اکبری همین معلوم شد و مجد الدین علی قوسی نوشته زرکده از آتش نهند مطلقا از آن نسوزد و کم نگردد و ده یحی زر کم عیار بسیار غش از مصطلحات دهن بصری بالضم و غین بلسان و هری بالضم یعنی سهل خوردنی و بالفتح و بالضم انکه عالم قدیم داند و بقیاسات قائل نباشد و بالضم اول بحیث انست که بنا و حرکت بعض افعال در حالت نسبت تغیری یابد از منتخب و قاموس و صراح و در چار سوی هری بالکسر گفته و هی بکسر بمعنی سیاه و در اکبر مجمه باصیغه مضارع یا استمرار یحی شود یعنی ماضی گرداند و هن خوابی بفتح دال الزام ادن از مصطلحات فصل دال مهملها یای تحتانی دیا قوا بهر دو دال ملتقین بزبان یونانی شربت خشخاش اگویند و حرکت شکم را زال نیچه خواندن صحیح نباشد از بحر الجواهر بزبان هانگ و صورت ذال نیچه بزبان هند دیبای بیاء مجهول و بیر تنگ زبر ج اللغات دیر میان بفتح دال و کسر سیم عبد نصاریست و کنایه از فلک از شرح حلقانی و بیت بکسر اول و یای تحتانی مفتوح بمعنی خون بهاوان در شرع وده هزار درهم ست از منتخب و لطائف و غیره و در بهار عجم نوشته که دیبا فارسیان بمعنی مطلق حریر از فرهنگ اسدی و دیبا بفتح اول و تشدید یای تحتانی و دو الف و حروف هجای ثلثه بمعنی بی غیرت و بی حمیت از منتخب و لطائف و قاموس و منتخب رساله سوءات نوشته که این معرب ابهل لیوت تخفیف تحتانی و تا فوقانی بود و بعضی نوشته که دیوث بمعنی کسیکه زن خود را بدیگران و مدیبیلج یا مرحون و جیم عربی معرب پاوه و پیاده و پیاست نوعی از جامه پشمینی و مقنعی باشد از سمرقند و کشف صراح و منتخب در رساله سوءات نوشته که پیاج معرب پیاست بزیادت کردن با فهلوی دیولاخ مسکن دیوان با فهلوی دیولاد کنایه از اسب چوبکل و تیز رو دیوزد کسیکه دیوش زده باشد از مصطلحات دیوار بلند کنایه از بلند و دلتند از مصطلحات دیوبا دگر دبادیست آتشی و در بران دیو سفید دیو که رستم او را در شصت تمام در مازندران کشته بود دیبا در بالفتح و حرف پنجم ذال معجمه مضموم نام روز شصتم از ماه شمسی از زبان سراج و رشیدی و مهر بفتح نام روز پانزدهم از ماه شمسی بر بان و در رشیدی بالمعنی و جمهور بزیادت با موحده مکسوره بعد یای تحتانی آمده و بیجور بالفتح و جیم عربی مضموم و او و سکون راء شب تاریک و دیاجیر جمع آنست از منتخب و در لطائف نوشته که بمعنی شب تاریک و شب بیست و ششم از ماه در بران بمعنی سیاه تاریک نوشته و قید شب نکرده و در سراج نوشته که دیجور بمعنی تاریک مرکب از دیج ست که اسم رایج باشد و لفظ در نسبت چنانکه در گنجور و برجور و فرور و گریزین تغییر یکسر ابر دارد اگرچه صراح در سیاه مستعمل ست و در قاموس بمعنی سیاهی شب ست یا کسر اول هم و مشکه بمعنی خانه شاه و مجازا بمعنی ملک بلا دستعمل و بالفتح و تشدید یا بمعنی باشنده و وجه خانه دیوار بمعنی اژدها دیو گویند نام شهر دولت آباد که در دکن بهت در بران در بفتح در رشیدی گفته که برای عبادت ساخته باشند و در بران مطلق عبادت خانه ترسایان لکن بمعنی معبد ترسایان لفظ عربیست چنانکه در کنز آمده از سراج و بهار عجم نوشته که دیر بالفتح پرستشگاه کفار و فارسیان بمعنی گنبد استعمال کنند دیدار رزد و چهره بیائی و دیدن چشم از سنگ گور الدین و بهار عجم و برهان و بیدار در اصل و ناکسر اول و تشدید نون بود دونون ادل بدل کردند تا طبس نگردد بران مصادر که بر وزن فعال است چنانکه در قول حقتعالی وکذبوا بایاتنا کذابا جمع آن تا نمیرمی آید نون اصلی که بدل شده بود باز در حالت جمع عود کرد از بحر الجواهر نیز لفظ دیار نام والی که شربت آزار شربت دیبار گویند و آن تخم کشنیز ست کذا فی شربت ندکور ست دیو سار مانند دیوچه سار بمعنی مانند آید از سراج دیو هفت سر کنایه از زکره از بعضی بالفتح و بالضم و بعضی بالکسر نام شهر و ولایت و بالکسر و با لفظ یعنی قریه انچه معنی به یای تحتانی گویند اغلب که صحیح نباشد زیرا که در کلام استادان نه نشسته و در بهار اللغات و جهانگیری در شرح سکندرنامه خان آرزو چنین نوشته که دو و بیرو در آمده مثال دوم سوگوار نظامی فرخ رو نامه بدیعت چو رو به چاره گرد بزیر کیان پیرکرده گذر و در لطائف نوشته که دو بالکسر کاف فارسی و ا پیش ماندن و بالفتح امر معروف و نهی از منکر و لفظ ده بفتح دال و ها بخفی در ترکی ترجمه لفظ در که حرف ظرفیت دوده ده بالکسر بمعنی خانه و بران دل دیده بمعنی سیاه و بعضی بمعنی خاموش نیز نوشته از سراج اللغات وده وله بفتح دال اول و کسر لام ثانی بمعنی مطلوب و بمعنی بهادر و شجاع و بمعنی متردد و پریشان خاطر از برهان و لطائف و بهره بالفتح نوعی از شمشیر کوچک و هو کسر آن مانند سنان و باریک باشد از سراج و ده نه بفتح دال و ضم نون بمعنی ترز آرایش و زیبائی بر بهان صاحب بهار عجم نوشته که ده نه کنایه از زیبا چرا که لفظ زیب بجای ابکید نزد و محمد دارد که ده و زیست و بهنه بالفتح کناره دریا و سر حد ملک و ناد و آزاد بهنه فرنگ گویند معرب آن بندست و بکده بالکسر بمعنی خانه که در وی نقش باشد بقلب ضاد ده و هی بفتح هر دو دال و با معرف بمعنی سره و خالص و کامل عیار از رشیدی و لطائف و سروری بمعنی وشی در مصطلحات نوشته زرکده بکامل عیار و رشیدی با بای گویند و از ابن اکبری همین معلوم شد و مجد الدین علی قوسی نوشته زرکده از آتش نهند مطلقا از آن نسوزد و کم نگردد و ده یحی زر کم عیار بسیار غش از مصطلحات دهن بصری بالضم و غین بلسان و هری بالضم یعنی سهل خوردنی و بالفتح و بالضم انکه عالم قدیم داند و بقیاسات قائل نباشد و بالضم اول بحیث انست که بنا و حرکت بعض افعال در حالت نسبت تغیری یابد از منتخب و قاموس و صراح و در چار سوی هری بالکسر گفته و هی بکسر بمعنی سیاه و در اکبر مجمه باصیغه مضارع یا استمرار یحی شود یعنی ماضی گرداند و هن خوابی بفتح دال الزام ادن از مصطلحات فصل دال مهملها یای تحتانی دیا قوا بهر دو دال ملتقین بزبان یونانی شربت خشخاش اگویند و حرکت شکم را زال نیچه خواندن صحیح نباشد از بحر الجواهر بزبان هانگ و صورت ذال نیچه بزبان هند دیبای بیاء مجهول و بیر تنگ زبر ج اللغات دیر میان بفتح دال و کسر سیم عبد نصاریست و کنایه از فلک از شرح حلقانی و بیت بکسر اول و یای تحتانی مفتوح بمعنی خون بهاوان در شرع وده هزار درهم ست از منتخب و لطائف و غیره و در بهار عجم نوشته که دیبا فارسیان بمعنی مطلق حریر از فرهنگ اسدی و دیبا بفتح اول و تشدید یای تحتانی و دو الف و حروف هجای ثلثه بمعنی بی غیرت و بی حمیت از منتخب و لطائف و قاموس و منتخب رساله سوءات نوشته که این معرب ابهل لیوت تخفیف تحتانی و تا فوقانی بود و بعضی نوشته که دیوث بمعنی کسیکه زن خود را بدیگران و مدیبیلج یا مرحون و جیم عربی معرب پاوه و پیاده و پیاست نوعی از جامه پشمینی و مقنعی باشد از سمرقند و کشف صراح و منتخب در رساله سوءات نوشته که پیاج معرب پیاست بزیادت کردن با فهلوی دیولاخ مسکن دیوان با فهلوی دیولاد کنایه از اسب چوبکل و تیز رو دیوزد کسیکه دیوش زده باشد از مصطلحات دیوار بلند کنایه از بلند و دلتند از مصطلحات دیوبا دگر دبادیست آتشی و در بران دیو سفید دیو که رستم او را در شصت تمام در مازندران کشته بود دیبا در بالفتح و حرف پنجم ذال معجمه مضموم نام روز شصتم از ماه شمسی از زبان سراج و رشیدی و مهر بفتح نام روز پانزدهم از ماه شمسی بر بان و در رشیدی بالمعنی و جمهور بزیادت با موحده مکسوره بعد یای تحتانی آمده و بیجور بالفتح و جیم عربی مضموم و او و سکون راء شب تاریک و دیاجیر جمع آنست از منتخب و در لطائف نوشته که بمعنی شب تاریک و شب بیست و ششم از ماه در بران بمعنی سیاه تاریک نوشته و قید شب نکرده و در سراج نوشته که دیجور بمعنی تاریک مرکب از دیج ست که اسم رایج باشد و لفظ در نسبت چنانکه در گنجور و برجور و فرور و گریزین تغییر یکسر ابر دارد اگرچه صراح در سیاه مستعمل ست و در قاموس بمعنی سیاهی شب ست یا کسر اول هم و مشکه بمعنی خانه شاه و مجازا بمعنی ملک بلا دستعمل و بالفتح و تشدید یا بمعنی باشنده و وجه خانه دیوار بمعنی اژدها دیو گویند نام شهر دولت آباد که در دکن بهت در بران در بفتح در رشیدی گفته که برای عبادت ساخته باشند و در بران مطلق عبادت خانه ترسایان لکن بمعنی معبد ترسایان لفظ عربیست چنانکه در کنز آمده از سراج و بهار عجم نوشته که دیر بالفتح پرستشگاه کفار و فارسیان بمعنی گنبد استعمال کنند دیدار رزد و چهره بیائی و دیدن چشم از سنگ گور الدین و بهار عجم و برهان و بیدار در اصل و ناکسر اول و تشدید نون بود دونون ادل بدل کردند تا طبس نگردد بران مصادر که بر وزن فعال است چنانکه در قول حقتعالی وکذبوا بایاتنا کذابا جمع آن تا نمیرمی آید نون اصلی که بدل شده بود باز در حالت جمع عود کرد از بحر الجواهر نیز لفظ دیار نام والی که شربت آزار شربت دیبار گویند و آن تخم کشنیز ست کذا فی شربت ندکور ست دیو سار مانند دیوچه سار بمعنی مانند آید از سراج دیو هفت سر کنایه از زکره از بعضی

دیر بازیای موحده بمعنی درازی زبان و مدت و زبان دراز و قدیم خطاست صحیح با بمعنی دیر بازیای تحتانی ست بجای موحده و لفظ مانشق ازان بمعنی حرکت کردن از سراج اللغات و جواہر الحروف و دیز بالکسر یای مجهول ذرای عجمه بمعنی رنگ و لون از برہان و لطائف **دیبای** شب اندرون نوعی از دیبای که نقش سیاه و سفید باشد از چراغ ہدایت **دیس** بیای مجهول و سین مہملین لفظ برای تشبیه آید بمعنی ہما و مثل و مانند از سراج و برہان و لطائف **دیک** بالکسر یای حروف گاف عربی بمعنی خروس از برہان **دیر ہر قل** دیر لیست بنا ساخته ہرقل بالکسر پادشاه روم و ہرہم ہرقل نوعی از حیوان که بهندی آبران مانس گویند بمعنی آدمیان شریر مفسدان نیز آمده از برہان و شرفنامه **دیہیم** بالفتح و یای دوم معروف بمعنی تاج از مؤید و سروری و مدار و کشف و جهانگیری از سراج اللغات و برہان **دیلم** بالفتح دال و لام طائفه معروف سخت و بلا و شمنان گروه و در اج نزاز متخن بمعنی کسیکه در شش و جستن ہر سال از رنگ بجا بجا بگردد بود از مؤید و کنز و در سراج اللغات نوشته که دیلم بیای مجهول لام مفتوح نام ملکیست که سوی مردم انجا منجمد باشد **دیم** بالکسر یای معروف بمعنی روی و چهره و نوعی از چرم بود از جهانگیری **دیمان** بالفتح و تشدید یا یادآرنده و دهنده و قهر کننده و حساب کننده این ہمه صفات حقیقی از متخن و کنز و لطائف **دیدن** بفتح ہر دو دال در عربی بمعنی خود عادت دارکنز و بکسر اول فارسی بمعنی ملاقات کردن همین در محاورهٔ اہل ایران متداول ست **دیبادین** بفتح دال و حرف سوم با موحده و کسر ثالث و یای مهمله بین بالفتح بروزن سرزمین ہر دو نام روز ہشتم از ہر ماہ شمسی از برہان و سراج و رشیدی **دین** بالکسر یای معروف در فارسی نام روز ست و ہمام از ہر ماہ شمسی و در عربی بمعنی مذہب و بمعنی یاداش دادن و بمعنی حساب چنانکه مالک یوم الدین مالک روز حساب و بالفتح در عربی بمعنی دامی که در وی تعیین وقت مقرر باشد که در فلان روز ادا کرده خواہد شد گرو قت ادای آن معین نباشد آنرا قرض گویند بمعنی فارسی از برہان و سراج و بمعنی عربی از منتخب **دیدبان** شخصیکه بر جایی بلند نشسته نظر در اطراف گمارد و از آمدن فوج دشمن قلعه نشینان را خبر میداده باشد و بمعنی جای سوسن تیز آمده از ہیاطعجم **دیرمان** بالکسر بمعنی بقا و پایداری یعنی باقی و پایدار و دیده سیر خوردن و طمع داشتن و بعضی گویند که بمعنی عشق ورزیدن ست **دیدان** بالکسر یای معروف جمع دود که بمعنی کرم ست که بالکسر یا شاید از کنز و صراح و دیوان تن مخفف دیوان تنوده **دیگ باد کردن** بروی گدایان نهادن و دیگ بر آب طبخ طعام از مصطلحات دیر شدن بمعنی تمام شدن و خراب شدن ست بعد از ان بمعنی موت شدن مستعمل شده از سراج و بہار عجم و دیوان بالکسر معرب دیوان که بیای مجهول ست بمعنی جای جمع شدن مردم و مجازاً بمعنی دفتر محاسبه که بهر می بمعنی العدالت و مکان نشستن ملوک و امرا و قضاة العدالت صاحب سنه بمعنی داد و فریاد و ماجرا و بمعنی کتاب که جامع آن دواوین و دواوین بمعنی جامع منتخب بہار عجم و کشف و غیر ان و شریشی شارح مقامات حریری نوشته که دیوان اصل دوان بود بکسر دال و تشدید واو پس ابدال کردند واو اول را بیای تحتانی بسبب کسره ماقبل و آن در بعضی دلیل ست لفظ دواوین که جمع ست و لفظ دیوان در اصل لغت بمعنی جمع شدن ست مجازاً بمعنی دفتر مستعمل شده چه معنی اصلی ده ابن لفظ جمع و تالیف و ازینجاست که مدونین بمعنی جمع کردن و فراہم آورده آمده و نیز گفته که این لفظ عجمی ست و وجه تسمیه اش آنکه روزی نوشیروان با اہل محاسبه آمرکرد که تحقیق شده در یک فلان حساب دی درست کنید پس ایشان گذرکرده نیابتند که چه میباید پس دیدکه بجلدی تمامتر حساب میکردند و مینوشتند نوشیروان بجلدی ایشان تعجب گشت و گفت که ایشان دیوانند ازان وقت و اسم اہل محاسبه اسم اہل ایشان مقرر گشت چون یای مجهول در عربی نیاید یا را معرف کرده معرف ساختند دیوار کسی کوتاه دیدکنایه از عاجز و زبون و بدان مصطلح **دینه** بالکسر یای معروف نون بمعنی دیروز یعنی روز گذشته منقول از مجمع الفرس و سراج و در بہار عجم نوشته که دینه منسوب دی یعنی منسوب بروز گذشته و دیرینه بمعنی کهنه و دیوچه کریست آبی دراز و سیاه که بهندی آنرا جونک گویند و بمعنی کریکه از زمین بر آید اکثر جوب و دیگر اشیا اتباه ساخته گل کند و بهندی دیمک گویند از لطائف و سراج **دیه** بمعنی قریه مگر در کلام اہل لسان نظر نیامده از مؤید و سراج نوشته اغلبکه صحیح نباشد زیرا که در کلام اساتذه یافت نشده و در شرح سکندر نامه خان آرزو نوشته که دیه بمعنی قریه آمده مثال دوم سوکوار نظامی فرماید بیت

ندیده پرتو ماہ چاره دگرد بنزدیک آن دیه کرده گذرد

و ابراہیم قوام در فرہنگ نوشته که دیه بمعنی قریه غلط ست و در بہار عجم نوشته که دیه بمعنی کریکه از زمین بر آید و دیوانه در اصل بای مجهول بوده یعنی کسیکه منسوب دیو باشد و صدیق حسن گاه گاه طایم در آخر این لفظ که بای مختفی ست بر کاف فارسی بدل شاید

از سیاه رنگ و سراج و دیدن ماه نو دیوانه بجوش آمدن جنون چون بوزنه ماه نو نگرد پنه نوش لا امیگرد و از مصطلحات و یه بیاے مجهول حریر تنگ با بدال از الفست چنانکه خاراو خاره از سراج و دیباه مزید علیه دیبا از سیاه رنگ و دیباچه بیاے مجهول چیم فارسی مصغر دیباست زیرا که سابقین آنرا شیرازه کتاب میگفتند چنانکه در سلاطین آنرا شکنه بجواهر مکلل میسازند و آن لوازم لباس و اشباه آنست چنانکه سامانی نوشته و بنا بست آرایش خطبه کتاب نیز گویند و بعضی محققان نوشته اند که دیباچه بیاے معروف چیم عربی لفظ عربیست بمعنی چهره و روے و رخساره کذا فی الکنز چون خطبه بکتاب نسبت کرده شود کتاب را دیباچه گفته شود چون صاحب هان روضه نیز بیاے مجهول چیم فارسی نوشته اند پس بنا بجا بخاطر میرسد که دیباچه بیاے معروف چیم عربی نیست بعضے محققان نوشته اند که ماخوذست از دیباج که معرب دیباست بنا بست بین نون و حرف هاے مخفف و در آخر لفظ دیباچه بیاے نسبت و مشابهت ست و دیمه بیاے معروف رخساره و نشتی و نوعی از چرم از سراج و در عربی بمعنی بهنه و باراني که پیاپی بارد انتخب وی بالفتح نام ماه و آن مه اندر آفتاب ست در برج جدی بهندی ماگهه و بعضے گفته گویند وجه این نام و بغایت شدت سرما باشد لهذا گاهی از لفظ وی سرما مراد باشد و تمام روز نهم از مهر ماه شمسی یعنی شب یلدا یعنی مخفف دیجور ست بالکسر یای معروف یعنی روز گذشته و آنرا در برهان لطائف غیاث و سراج اللغات نوشته که وی بالکسر یعنی روز گذشته و بالفتح نام ماه دهم از سال شمسی که اشتداد زمستان دران باشد و مجازاً لفظ دی بمعنی زمستان نیز می آید و آنچه لفظ دی را مخفف دیجور گویند و سند آن مصرعه خواجه حافظ آرند مصرعه زرلف ورخ نمودی شمس و دی پ خطاست چه دیجور صفت واقع شود نه اگر دیجور مطلق تیره سیاه را گویند و سبب این معنی آنست که چون ستر ع زرلف رخ نمودی شمس و دی را بفتح یعنی سایه در خیوبت مقابله شمس و فی بمشابهت زلف رخ دوست میشود پس وی را مخفف دیجور نهیدن موجب فهم ست و دین حنیفی مراد ازین حضرت ابراهیم علیه السلام است در شرح سکندر نامه دیوان مکی نوعی از کبوتران پیرگویند سیاه باشد و میان باز و سفید بود و از شیے ملی بفتح اول لام نیز فتح نام و قومیست گویند که قوم مذکور وی مجدد لسان بحر دارند و دیناری جنسی از ترشی شراب بمثل سرکه

باب دال معجمه

فصل دال معجمه مع الف ذا یعنی این مرد و این از اسامی اشارتست برای مفرد مذکر قریب **ذاب** آخر بای موحده یعنی عیب از نقب و در لطائف یعنی سخت تشنه چنانکه کسیرا آواز تشنگی خشک شده باشد و یعنی گداخته **ذات الجنب** بفتح جیم و سکون نون دردی میباشد در حجاب آن پرده ایست میان قلب و معده و این درم در زیرین لبود و گاهی در یسار علامت با وجود در دیر پهلو تب و ضیق النفس بود **ذات** بعنی صاحب خداوند یعنی هستی و حقیقت هر چیز و نفس هر شی و برشت و دو یعنی طرف و جانب و لفظ ذات بر حقیقت هم اشارتست که های وقف و هل آن شده است و اصل او ذاه بود چون با جزء کلمه گردید بتا مبدل گشت ذات گفتند و معنی اصلی لفظ ذات مشار الیه ست چون هستی هر چیز مستعمل از شرح نصاب که از مولانا یوسف بن ناصح ست و گنز دهان آزرده و چراغ هدایت نوشته که لفظ ذات بعنی قوم که در عرف ملست غلطست زیرا که بدین معنی لفظ جاتست بجیم و آن لفظ هندی الاصل ست و غلط بودنش آن باشد که ذال معجمه در هندی نمیاید پس طمغ اکه در شهر خود لفظ جاتر ذات بذال معجمه نمیسده اورد و ذات خطا کرده و هم کلامه و بخاطر ناقص مؤلف میرسد که لفظ ذات بعنی قوم بذال معجمه شین خطا باشد مگر بهتر است که ذات برای معجمه نویسند چرا که ذات مغیر حالت باشد که بهندی قوم مست با بدال جیم عربی فرا معجمه قطع نظر از نیت تغریس جیم جات بالجمله فصاحت بزای معجمه بدل کرده ذات خوانده شود **ذات بیت** بفتح بای موحده و سکون سین مهمله و فوقانی از ارض تعالی جلشانه بیت بعنی صرف خالصست **ذات البروج** فلک هشتم که آنرا در شرع کرسی گویند **ذات العماد** بکسر عین صاحب بناهای بلند و صاحب ستونها چه عماد بکسر اول بعنی بناهای بلند ست و بعنی ستونها **ذات الصدر** خداوند سینه یعنی دانا و اسرار دل و مراد ازین اولیا و با صطلاح اطبا وریم سینه از لطائف ذاکر یا ذاکره ذوائع بکسر بحره که حرف سوم ست و عین مهمله آشکارا و فاش پراگنده و کثیر و کشف **ذات عرق** بکسر عین مهمله و سکون راء نام جائیست که عراقیان از انجا احرام بندند **ذواک** بفتح کاف اسم اشارت بسوے بعید مرجمه اش مقدار لفظ آن **ذوات الشمال** مراد از گنهکاران و کافران چرا که نامه اعمال ایشان از بدست چپ داده میشود از لطائف **ذابل** بمعنی غافل از **ذخیب** بفتح ذال معجمه و فتح

شتاب بفتح تا منتخب و نام حرف معروف بعضی اختلاف کرده اند که انیخت در فارسی نیامده است و آنچه یافته شود در اصل دال مهمله باشد و مولانا اشرف الدین علی نوشته که ذال معجمه در زبان اهل فارس ست و لهجهٔ ماوراء النهر بدال مهمله از جواهر الحروف فرات البین بفتح بای موحده و نون و قاف مقدمه و معامله که میان دو کس باشد و معنی سابقی نیز آمده فرات الیمین جانب دست راست و کسانیکه نامه اعمال شان بر دست راست آید و مراد ازین سومنان اند و الله اعلم بکسر سین و ضم میم و سکون نون و تای قرشت راست و در

فصل ذال معجمه مع لام ذلت بالکسر وتشدید دوم یعنی خواری وکتاب منتخب قاموس ومصراع ولطائف **ذلالت** بفتح اول وتخفیف ثانی ومصاحت یعنی تیزی وبه فنائی تقریر از منتخب کشف **مذق** بفتحتین تیز زبانی ولی آرام شدن ویخال انداختن مرغ وتیزی هر چیز از منتخب کنز **ذلیق** تیز زبان وسنان تیز از منتخب کنز **ذلیل** خوار از منتخب ولطائف یعنی خوار وکنگار ورام ومطیع ونرم وآسان **ذل** بالضم وتشدید لام خواری وبالکسر نرمی ورام شدن از منتخب ومؤید ومصراع ودلا **ذلول** بالفتح اول وضم ثانی یعنی رام یعنی نرم ومطیع **ذلق بیان** بفتحتین فصیح وبلیغ **فصل ذال معجمه مع میم ذمت** بکسر اول تشدید میم عهد وپیمان عهد ضمان **ذم** بالفتح وتشدید میم بحوگفتن وبدگفتن کسی را ونکوهیدن از منتخب لطائف کنز **ذمیم** نکوهیده درشت وآب بدمزه وآب ناخوش وبعنی چیزی که چون بیفته مور از مسافت **انسان** بیرون آید از منتخب لطائف **ذمائم** بفتح اول وکسر میم که حرف چهارم ست جمع ذمیمه که بعنی بد ونکوهیده وچیز زشت ست از خیابان **ذمیمه** زشت وذمه بالکسر وتشدید میم عهد وامان ونگهداشت اهل ذمه اهل کتاب که بعهد پیمان در دار اسلام درآیند از منتخب وصراح وکنز **ذمی** بالکسر وتشدید میم اهل کتاب که نگهداری باشند منسوب بعهد وپیمان یعنی کافر مطیع الاسلام وغیره گذار از منتخب وغیره **فصل ذال معجمه مع نون ذنب** بفتح اول وسکون نون بعنی گناه وبفتحتین دم حیوانات ونام ستاره ست که آنرا ذنب الغرس گویند ونام شکلی ست در آسمان که از تقاطع منطقه فلک جنوبی ومائل بصورت مارزرگ بسم میرسد یک طرفش را راس گویند وطرف دیگر را ذنب از منتخب ولطائف وغیره **ذنوب** بفتحتین وبای موحده بعنی گناهان جمع ذنب ست که بعنی گناه باشد وبفتح اول وضم ثانی بعنی دلو پر آب مطلق بعنی بی ازدم از منتخب ولطائف **فصل ذال معجمه مع واو ذوب** بالفتح وبای موحده وگداختن وسخت شدن گرمی آفتاب از منتخب **ذوالباب** خداوند خالص یعنی خداوند عقل وصاحب فهم از لطائف **ذوناب** سایه از درندگان وشکل گرگ وشیر وپلنگ بمعنی دندان پیشک ست که بهندی آنرا کچلی گویند وبعضی کیلا نامند بیای معروف **ذوائب** بفتح اول وکسر همزه وبای موحده وبعنی گیسوها وموهای پیش سر واین جمع ذوابه ست از منتخب کنز **ذوات** بفتح جمع ذات که بمعنی ذات وهستی وحقیقت هر چیز ست **ذوالخمار** بکسر خای معجمه نام مردیکه بقفعه بر رواندا ختی وآن مردی بود کاهن بنعایت مسعد واز وی امور عجیبه ظاهر می شد از لطائف **ذوالفقار** بفتح میم است نه بکسر فاتام تیغ حضرت مرتضی علی کرم الله وجهه وحقیقتش اینکه شمشیر عاص بن منبه که روز جنگ بدر کشته شده بحضرت رسول الله صلی الله علیه واله وسلم منتقل شد واز پیغمبر بمرتضی علی از منتخب کشف وقاموس وصراح وغیرهن **ذوالفقار** بفتح فا نظار استخوان مهرهای پشت اگر گردن تا کمر کذا فی المنتخب چون پشت شمشیر مذکور فقار مهرهای پشت یعنی عدیم الانفراع ساخته شده بود لهذا باسم ذوالفقار موسوم شد چنانکه صاحب قاموس بهمین معنی اشارت کرده **ذوالقرنین** مقفر معظم قبیله جبر ومطمئنه عن متنه وآنچه درین زمانه سازند تحیلان بر غلط بعضی متاخرین ست **ذوالمجاز** بفتح میم وجیم ودرآخر بجونام بازاریست در مناقیب که معظمه از صراح وغیره **ذوق** بالفتح چشیدن فره از لطائف وفتوحی بهار عجم نوشته که ذوق بالفتح چشیدن وچاشنی فارسیان بمعنی لذت وفره ونشاط وخوشی آرند وبلفظ داون چشیدن کردن زدن بردن داشتن وگرفتن دیدن ودریافتن در اوبدن مستعمل **ذوالجدک** بضم جیم حاصله وضم دای موحده کنایه از آسمان چه جدک بمعنی صیقلیست که بمعنی راه ودریگ نرم وده شکن آب وشکن زره وموی جعد باشد ذوات الجدک نیز آمده **ذوجسدین** بالفتح جیم عربی مفتوح وفتح سین مهمله دوال مهمله مراد از ستاره عطارد چراکه خانه او خوانست که آنرا جسدین گویند وبیکر گویند سیر اکه بصورت دو کودک عریانست که بسیم دگیر درآمده اند **ذوالنون** لقب یونس پیغمبر علیه السلام چرا که هفت روز در شکم ماهی مانده بود ونیز ذوالنون لقب ذولی که دوالنون مصری گویندش وبعضی صاحب فنان بمعنی ماهی وچون لقب انکه روزی در سوار کشتی شخص ایشان گدائی دزدگوهر کرده بود بدریا افشان پیاپی گوهر او در دهان گرفته برآمد ندایشان گوهرهای گرفته بدان شخص دادند **ذوالقرنین** لقب سکندر رازانکه دو گیسو داشت چه قرن گیسو گویند یا آنکه رسید بهر دو طرف عالم که مشرق ومغرب باشد ویا آنکه کریم الطرفین بود از مادر وپدر یا آنکه داخل شده بود در نور وظلمت از محیط البحرین که جامع لغات قرآن وحدیث ست وبعضی محققین نوشته که ذوالقرنین که در قرآن مجید احوالش جامع

ذوالنورین لقب عثمان رضی اللہ عنہ چرا کرد و دختر
دیگر بوده ست نه سکندر رومی پسر فیلقوس ست چرا که میان این هر دو تفاوت زمانه بسیار
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در نکاح ایشان آمده بودند ذوالمنن جهت آنکه احسانها چه بسیار بکسر میم و فتح نون مشدد ست ذوالنورین بیای تحتانی
ای همنام پادشاه یمن که در دلیری نمیزند ذی مخفف بود و ذوالمنن جهت آنکه احسانها چه بسیار بکسر میم و فتح نون مشدد ست ذوالنورین بیای تحتانی
آمده ذوبالضم بمعنی خداوند از کنز ذوذوابه بالضم و فتح سوم ذال معجمه مضموم و فتح ششم بای موحده و ذوذنابه بالضم هر دو و فتح چهارم نون مشدد و
بای موحده هر دو ست بمعنی ستاره ذنب که بشکل جاروب گاه گاهی پیدا میگردد تحقیق آنست که اگر وقت طلوعش شعاع او بطرف مغرب باشد دوده خواند و اگر شعاع
بل آنست و اگر شعاع آن هنگام طلوعش بسوی مشرق باشد ذوذنابه گفتش اولی است و نکته این تفریق بر ارباب خبرت مخفی نیست فافهم و ذوال بالضم اول و فتح
چهارم با موحده گیسوی پیشانی و علاوه تشنیر منتخب فصل ذال معجم مع هاء ذهن دریا گرداب و قعر دریا در اصطلاح ذهب بفتحتین زر خ و طلا از کنز ذهاب
بفتح صدر ست بمعنی رفتن و گذاشتن از فریل و شرح نصاب در لطائف بکسر و ذهاب و ایاب بمعنی رفتن و باز گشتن ذهلت بالضم بمعنی غفلت ذهول و ذهیل
بضمتین غفلت و فراموشی از لطائف و کنز و صراح ذهن ادراک تیز هوشی و قدرت مدرکه ان مدار منتخب مبهاج و لطائف و کشف و در فارسی بمعنی دل و باطن در اصطلاح ذهین بفتح
نه بکسر و زن تکین بمعنی زیرک از منتخب و کشف ذهن مشتی بکسر اول مجهول و کسر ثانی و سکون تحتانی و فتح ثالث معجمه و نون بادام در اصطلاح فصل ذال معجم مع یای تحتانی
ذیب بکسر اول و سکون تحتانی و موحده بمعنی گرگ درنده و بجای تحتانی هزه نیز آمده از منتخب و کنز ذیاب بکسر اول بمعنی گرگان این جمع ذیب ست که بمعنی گرگ
باشد از کنز ذیا بیطس بکسر اول و کسر نون و با معروف و ضم طای مهمله و سکون سین مهمله و ضم لام و سکون سین مهمله نوعی از سعال است چون ذیابیطس بان یونانی و دوالار بیه گویند
و صاحب تمم مرض آب یا بار بینوش و بول خر یا بار بیکند بمدد با این هم سمجه گشت از یونان و بجز الجوا هر در حدود والامراض نوشته که لفظ ذیابیطس بفتح ذال معجم و تحتانی
بالف کشیده و کسر بای موحده و کسر نون و سکون تحتانی و ضم طای و سکون سین مهمله مرکب است و صاحب تمم گوید که اینقدر اگر نون بر آرند تخفیف حاصل کنند و با همزه و اسکان دارند چنانکه مشهور ست باشد
ذیل بالفتح دامن از کنز ذی مال بالکسر چنانکه صاحب تمم گوید و صاحب غرت ست و صاحب منتخب گوید ذی بمعنی بار و ست و فارسیان بلفظ ذی که عربی شده مرکب کنند بی محابا و بهر دو هوش قیاس
نباید کرد و زیرا که ذی بمعنی کتب بلغا دیده نشده و ذی سلم بکسر اول فتح ثانین مهمله و فتح لام نام مقام معروف نزدیک مدینه منوره از صراح و ذی القعده سه لفظی ضاشستن و بجوانها
از جمله شهور حرام ست گویند ازینجا حرام بوده پس بر بنیاد از محاربه و مقاتله قعود میکردند ذی حجه بالکسر و تشدید جیم یعنی بکبار حج کردن و فیاس آنست که
بالفتح باشد نه بکسر چرا که وزن فعله بالفتح برای مرة آید و فعله بالکسر برای حالت دفعی آید پس حج ذی و نیاه بکبار حج کرده میشود و لهذا ذی الحجه گویند یا آنکه حج بالکسر و تشدید یم
سال هم آمده ست چون اینجا منتهای سال باشد و سال بر بین کامل میگردد گویا که اینجا صاحب سال ست بهمین جهت ذی الحجه میگفته باشند ذوی بالکسر بمعنی خداوند و صاحب

باب رای مهمله

فصل رای مهمله مع الف را این حرف علامت مفعولست و گاهی بمعنی برای آید چنانکه خدارا یعنی برای خدا و گاهی بدل اضافت آید چنانکه مصرعه کسانرا نشد
نا و کی اندر حریر یعنی نا و کی آن کسان و گاهی افاده معنی از سلک کند چنانکه قضارا یعنی بسبب قضا و گاهی زائد باشد اشیر خسرو گوید بیت گر چه تن من بی سوز درد است
رحمت نوازد بی این رود بدست ۲ مثال دیگر بر آن شمال که توقیع تو بران نبود خوزانه طمغ نکند خبر براے خارا و انچه عرف بجیم عربی بدل شود و بشین معجمه و بنین
معجمه چون کنار بکناغ بمعنی کنار ه دریا و منهر و بکاف فارسی چون یار و کیار بسیار ست و بعجمه نوعی از جانفیس و بلام چون چنار و چنال این بسیار در خون
چون لت انهار دولت ایمان دستوار و استوان و لیوار چون برسر دیوار سو بمعنی انتظار و بهاچون هویدا و هویه بمعنی شانه آدم و در آخر کلمه برای نسبت آید چون کمتر
بمعنی شراب خانه زیرا که کمتر بمعنی شراب ست و در آخر زاید نیز آید چون شاه شنار بمعنی شاهانه رالقب بابا چه بیقرار و در چراغ هدایت نوشته که رانا نون لفظ هندیست
بمعنی راجه عموماً و لقب بابای اودیپور که ملکیت مابین مالوه و جیسلمیر گرفت روسا بالضم اول و فتح همزه که بصورت واو است و سین مهمله و بعد الف همزه دیگر بمعنی دوران

این جمع بیست چنانکه شرفا جمع شریف **راکب سوار** اسب بکسر سین مهمله نشین دوده شونده اس و فرس آنچه سوار او تواند شد **رکاب** بکسر راء مهمله و تخفیف کاف موضعی است در راه **رکاب** بکسر راء مهمله و تخفیف کاف آلتی است از آهن که سوار پای خود بر آن نهاده بر اسپ سوار شود **رکاب** بکسر راء مهمله و تخفیف کاف نام ستاره ایست از کواکب جنوبی

بکار ... پیشه ... ملیح باشد **راجل** کسی که پیاده از مقتضی رأس المال سرمایه تجارت انتخاب **رام** ملیح و الفت گرفته و فرمانبردار و رام شود
ی هیچ نوع و قسمت از نمود و کشف و شرح و بیان **رای زن** مراد از عاقل و دانا یعنی در یک **رایگان** بکاف فارسی بمعنی مفت بی عوض چیزی
شود از بیان و نوشته اند که رایگان و اصل او همگان بود بمعنی لایق و راه و در شرح اللغات نوشته که رایگان چیزیکه در راه یابند بی مشقت و اصل او رایگان
ا ... میمه مبدل کرده اند رایگان شد **رای العین** امر مشاهده بچشم **رامین** نام عاشق و دلبر چنگی که چنگ خوب مینواخت چنانچه نام واضع چنگ
یعنی نوشته کز نام زن چنگ فرنامه از لطائف **رامین** بکسر نون که اسم سوم سلسله از سلسله های سلاطین سامانیه و سومین سلسله فرمان دهان کیانیه و دومین سلسله
بر ... **راز زمین** بافت سبزه و گلها از سود **راه پیش گذاشتن** رهنمائی کردن از مصطلحات **راه کوه رفتن** عمل و عادات کردن از مصطلحات **راسخ** محکم
مطابق بوگا یعنی خوشبو **راکب** سوار **راکب الطبعه** که سرشته و صحیح بهمه چیز توانائی سوار شدن بهمه چیز آخر چیزی بتبدیل از مقتضی طبیعت بلند یعنی خلاف **راسپیکر** سوار
موصوفه و توانائی یعنی ... بلند از مقتضی طبیعت **راسته** بر زبان خاسته و آسان بار از زیر بار **راحله** بکسر میم مهله ستور باکش شتر سواری و در گنج باد نیز باشد خواه ماده و قا
و آخر چه آسمانه است از اوصاف و مقتضی طبیعت و بطائف و بزه **راه** بمعنی خوش جهانگیری بر ... بمعنی سرد و بمعنی نظاره بمعنی کرت و بار چنانکه صدره
بمعنی صد بار **راست فره** شیرین مزه **راویه** بکاف و بمعنی قشنگ و نظر فریب آب از چرم از الطائف **راسخ** بکسر سوم و فتح چهارم مهمله چهارم و نام زن
زاهده که او پدر حضرت چهارم او بود و بصره **راست خانه** بمعنی کسیکه راست و درست باشد از مصطلحات **راه بریده** بالا دانست **راسپیکر** راه بریده بالا دانست راسپیکر بسبب زنی عطای بطریق
غیر سلوک باشد از مصطلحات **راتبه** حرف سوم فوقانی و چهارم موحده بمعنی ثابت و بیکجا استاده و قرار گرفته بمعنی مشق از ترتیب بضمتین بمعنی ثابت و ساکن
شدن **راوی** بدال مهمله سماعت و چالاکی و حکمت **شجاعت** از لطائف **راقضی** منسوب بر قضه و راقضه گروهی از لشکری که سر و اخود را بگذارند
و فرقه از شیعه که بزید بن علی بیعت کردند بعد از ان گفتند که از تخیین بر اکل تا ما قوم رای کنیم بدانکار نمودند گفت که چیزی نکنیم از ایشان که
وزیر و معاون جدش بود و بدین ایشان اورا رفض کردند یعنی گفتند تا امور خلاج او را شمشیر کرد از منتخب **رامی امیر** بمعنی امیر شکار و سنت کننده و انتخاب و لطائف
راعی بکسر اول و الف و حاکم و شبان یعنی چرانده و چراننده و نگاه بان از منتخب و شرح نصاب و فرهنگ **راعی** بکسر حرف امید دار از منتخب و لطائف **راوی** روایت کننده و سیر کننده
و بمعنی کسیکه قصیده شاعر را بالحان و خوش آوازی پیش ملوک خواند از منتخب و شرح خاقانی **راعی** بکسر تاء فوقانی شونکر و غریمت خوان کسیکه بر مردم افسون
و عامیانه بدرد از منتخب **رامان** و بمعنی بالا رونده تیز آمده ست **راهوی** بضم ها و کسر واو و فا مقصور از دواز ده مقام موسیقی از ربان و بعضی نوشته که وقت آن بعد از
طلوع و بعضی نوشته اند که وقتش از صبح تا طلوع **رشید** نام اللت نامند **رای** بمعنی تعلق و مکر و بمعنی اجر و مزد و نزد و نزدیک و بمعنی قوم و بمعنی بیشه
مکه از بیان و **رازی** منسوب بر ... بزیارت **رای** بجزوی نام شهریست **راعا گوی** کنایه از توفیق و بمعنی راعا نیت که مراعات کردن است یعنی قصد
کرده بحضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم خطاب میکردند بیغمبر خود و اله را عینا نیخواستند یعنی شبان یا حق تعالی صحابه بشکر کردن کلمه راعنا باد میگرفتند خطاب
با حضرت کنند بلکه لفظ ناگوار میشنیدند از انتخاب **راعنا** بکاف فارسی مهمله کلمه راعنا بمعنی گفته باشند که میشنیدند راعنا مضموم میخوانند راعا گوی تمام راعنا
کرده تحت لفظ آنرا عینا استعمال نموده باشند **راه خدائی** نام نوعیست از موسیقی از مصطلحات **رامین** بکسر اول و سکون ثانی و فتح سوم و سکون نون **راهب عسلی** لقب
مهذب ایرانیان بود که پارچه زهد ست علاوه بر عسلی پارچه زهد را گویند بسودن ایرانی امتیاز بر دوش جامه خود دوزند از منتخب **راسخ** بکسر اول و سکون ثانی و فتح سوم و سکون خاء
معجمه بمعنی ثابت و ساکن **رسب** بلغتی کر رسب خوش آینده و مقبول علی ... خوش آینده ... است **رشی** رشوه بمعنی خلق **فصل رای مهمله مع**
باء موحده ربا بکسر اول زیاده شدن و نشو و نما کردن و زیاده گرفتن **رام** و بمعنی از منتخب **ربیب** پسر که از زن از شوهر سابق آورده باشد
پس آن کودک این شوهر حال را ربیب باشد **رب** بفتح و تشدید باخدا و مزد و پروردگار و بصلاح آرنده و بلغم و شدید آب انگور

و انار و سیب وغیره که بتازی تفاح گویند و بضم و تشدید و فتح باسین بسیار و بسیط ترک از نقوب لطائف **رباب** بالفتح اول نام سازیست معروف و بسفیدناه
مشهور قدر عدد نام جائی بود و فتحتین نیز گفته اند یکه و کوهی در مدینه از نقوب و صراح و بعضی نوشته که رباب بمعنی بزرگ بزبان سریانی ست و در شیدی بود و سرو
گشت بمعنی نام سازیست و در برهان نوشته که رباب بفتح اول نام سازیست که آن طنبور بزرگ باشد و گوتاه و سته و بربط آن بجای تخته کدو
باشد و در سراج نوشته که رباب معرب ربابست و بمعنی سرود و آواز خوش و زنده آواز خوش و بمعنی آواز خوش ست و بای نسبت در سراج نوشته که زیادت
فتح معرب بالضم است **رباعیات** بالفتح جهار دندان که میان ثنایا و انیاب باشد و این جمع باعیست که بفتح اول بروزن ثمانیه باشد از نقوب رباخ بالفتح
اول جائی معهود نام غلام آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم از شرح نصاب صحیح بالکسر جائی معهود نفع و سود که در تجارت حاصل میشود از شرح نصاب **ربع شداد** بالفتح اول
و سکون موحده و شداد از بانی عادم **ربیع الآخر** بالفتح خای معجمه صحیحست ربیع الثانی که در استعمال عرب نشنیده ربیع الآخر ست و بعضی گویند که اطلاق
لفظ ثانی آنجا کنند که برای آن ثالث نیز باشد چون بوقت تسمیه شهور ثانیاه و آخر فصل ربیع واقع شده بود لهذا باین اسم سمی گشت از سیار علم نجوم که بسیار متعین
بود نوشته شد **ربض** بالفتح و تشدید ضاد معجمه دیوار شهر باشد یعنی گرداگرد قلعه و بعضی زن و بچه و اسباب خانه از زن و مرد و خواهر و برادر و بضم و بفتحتین آورده از منتخب شرح نصاب
طرح لطائف **رباط** بالفتح سرای فرود آمدن و کسیکه بآن تعلق نبود نیز را گویند و بالکسر **رباط النوع** نوشته که بتازی بمعنی بربط و بفارسی بربت و بضم اول و ثانی نباتات صیفیه
و جهادات مقرر فرموده چنانکه برای پرورش هر نوع و نوشته علیحده **ربع** بالضم چهارم حصه چیزی و آنچه تست مهمان از تعیین اطلاب که بدان ارتفاع آفتاب و ستاره
و علمهای دیگر معلوم کنند و از ربع مجیب گویند بضم میم و فتح جیم و تشدید یا و بکسر شین نوشته که دوره زدن سیاره که از سر روز نوبت تا روز نوبت دیگر چهار روز باشد
و بالفتح سرای و خانه و محله و منزل از منتخب و بحر الجواهر و شرح نصاب **ربع** سوم سهاه آن دربندی چیت و بیاکیست و دو دیگر دالیات بیاکه و جمعیه نام مرد و مرد که
او ربیع بن فضیل گویند **ربیع الاول** چون بوقت تسمیه شهور ثانیاه و ابتدای فصل ربیع واقع شده بود لهذا بدین اسم سمی گشت از رساله نجوم که بسیار متعین بود نوشته شد
ربودن بفتحتین زبردست گرفتن چیزی را از کسی و بزور از کشف دست و **ربع مسکون** ربع زمین که مسکونست گرد و آنست و مراد از ربع مسکون نصف اقلیم باشد
چرا که هفت اقلیم مانند بساط ممتد از مشرق تا مغرب ربع مسکون واقع اند بدین یکدیگر مانند زمین کردی شکل ست یکصد و بیست درجه طول و شصت درجه عرض
فرسنگ کاست و چهار هزار کروه باشد یا نیمه طول ربع مسکون دوازده هزار کروه است و عرض میانه آن شش هزار کروه حکماء کونین بدین اندازه و قسمت
قسمت کرده اند هر بخش را درجه نامند و هر درجه را شصت دقیقه کرده اند و هر دقیقه را شصت ثانیه و هر ثانیه را شصت ثالثه و همچنین تا شش مرتبه
فرق از جمله یکصد و شصت درجه نود درجه جنوبی بزیر دریای محیط است و نود و چهار درجه شمالی که خشکست آنرا ربع مسکون نامند از جمله نود درجه ربع مسکون معمور
قطب شمالی خارج معمورهٔ چرا که تمام کوهسار برف ست و آنجا جانوریست کشته زیدن پس شصت درجه که باقیماند محل آبادانی ست و نزدیک بعضی عرض معمورهٔ عالم از خط
استوا پنجاه و نهم درجه ست و نزد بعضی شصت و شش و طول معمورهٔ عالم از جزایر خالدات تا ساحل بحر محیط شرقی یکصد و هفتاد و دو درجه ست تمام کرویت زمین شش کرور
و دوازده کروه نود هزار مسافت کرده ست و حساب معمورهٔ ربع مسکون قبول اکثری از ثقات یک کرور چهل لکه سی هزار و دویست کرده ست **ربع بالفتح اول** مسکون
موحده کوه دمی از صد و الا ارض ربقه بالکسر حلقه ریسمان صراح منتخب و کشف **ربیعه** ختری که آنرا زن از شوهر سابق همراه آورده باشد از شرح نصاب
ربوه بالفتح زمین بلند از شرح نصاب و منتخب و لطائف بحرکات ثلاثه بمعنی بلندی و جای بلند و مراد از زمین بیت المقدس بجهت آنکه بلندترین زمینهاست گویند که زمین
از زمین بیت المقدس چهار فرسخ بلند است **ربیزه** بیا فارسی زناعی بی یعنی خوش و خوار از طاق **رباعی** بالفتح اول و ثانی مرکب از دو مصراع که مصراع اول و دوم و سوم و چهارم
را رباعی ازین گویند که سنقر سالکی چهار مذان میشود و نظم اول و اصطلاح شعرای عجم چهار مصرع که مصرع چهارم یا اول و ثانی هم قافیه باشد و مصرع سوم لازم
نیست که هم قافیه باشد و این رباعی در بحر هزج اخرب و اخرم مشکل آید و ذوقی خاص نیست لاحول ولا قوة الا بالله اگر درین نشانی نهاده اگر تقطیع رباعی نگوید

فوشته که باعی بفتح اول اسپ گاو و چهارسالگی که پا در سال پنجم نهاده باشد و گویند سه سالگی که پا در چهارم نهاده باشد و دختر شش سالگی که پا در ششم نهاده باشد و مهاری
فصل میم با تای فوقانی مهلع بر وزن مقطع بفتحتین فرجه میان دو سلی و میانه مراح بر وزن رتاج بکسر اول جمع مرح بر وزن مقعد او شب بعضی بندد و بعضی نبندد و شتران لاغر را ترک کنند
رتیق بالفتح و سکون تای فوقانی بستن را منتخب رتق و فتق هر دو بفتح اول و سکون ثانی یعنی بستن و کشادن لیکن مراح بالجر را ترجم بالفتح نوشته که شتر
یا دو را نگهدارند و از ابقار یاد آورگویند **فصل مے مهملہ با ثای مثلثہ** رشت بالفتح و تشدید ثای مثلثه بمعنی کوتاه از منتخب و بالفتح بمعنی بدخلق
نیز آورده **فصل ہای مهملہ با جیم عربی** رجا بالفتح اول و بعد الف همزه بمعنی امید و امیدداشتن و بمعنی رسیدن آمده و بغیر همزه جا و کناره و جیمی مثل کیا و آسیا
و کناره چاه و بکسر اول چنانکه مشهور شده خطاست از فرهنگ نصاب و مراح بالفتح و تشدید و کسر جیم آخر متعدی از خوب که بمعنی تعظیم است یعنی او را خوب شمرد و تعظیم کرد و ندانست
و تعظیم کرد و ندانست این هم سهو شده و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز روایت کرده که جبیت بیست و هشت شیرین و از برف سفیدتر بهر کدام ماده و از زمین جوشش آب
و مندار بسبب ماه مذکور را جهنام گویند از سال سنبلیه بود که کمال سنبله است و نخوم کنز جبت بفتحتین مرعی و مرعیدن از مراح و منتخب جعت بالفتح بمعنی باز
و باز گشتن مرطوبی زدن مطلقه و باز گشتن کوکبی و سوی مهراه از سیر لیلی خود که از مغرب بطرف مشرق است از منتخب و مراح و در لطائف بالضم رجیر یا الکسر در آخر
زای معجمه بمعنی بلیدی و عذاب شرک بالفتحتین نام بحری از دو زده بحور شعر که در نزش شش باء مستفعلن است و هشت باء تیز یعنی اشعار یکی عربان و سنگها و جنگها و مقام عظام
از مراعی و شدت قوم خود بیخبر اند و نوشته اند که رجز بالفتحتین لغت است یعنی اضطراب و سرعت است و نیز نوشته اند که رجز نام بیماریست که شتر در رفتن بسیار دوچار
حرکت بسیار شکم شود و چون از دوال رکان بکر رجز بود حیث است بعد حرکتی که واقع شد بدین سبب این بحر را بدین نام کرده اند چند معانی اول از منتخب و دوم از کنز
اعداد و دیگر رجس الکسر بمعنی عقوبت گناه از منتخب جمع هر چیز پلید کرده شود و سرگین آدمی و سنور و تنجا و شتر لاغر از منتخب رجف بالفتح زلزله و سخت جنبیدن زمین و آن
از منتخب و لطائف **رجل** بالکسر بمعنی پا و بفتحتین پیاده شدن و بفتح اول و ضم جیم مرد یکه بحد بلوغ رسیده باشد و بضم اول و بکسر جیم موی فرو هشته خلاف جعد از منتخب **رجال** بکسر اول بمعنی
مردان جمع رجل از منتخب رجم بالفتح سنگ زدن و سنگسار کردن و نفرین و دشنام دادن و بمعنی سخن گفتن و رجوم بالفتح زننده و بفتحتین ستاره که بآن زنند شیاطین
را از آسمان می رانند و نزد حکما بخارات بخوری ست که بکره نار مشتعل میشود از منتخب **رجان** بالضم و جیم و حا مهمله چربیدن تر از دو پا شدن و آن بیک طرف و افزون آمدن از منتخب
و بمعنی خیانت و دو قیمت نیز مستعمل میشود **رجلہ** بالفتح مزه خرفه از منتخب **برجان رجفہ** بالفتح و حرف سوم فالزده زمین و جزآن از منتخب **جرعۃ القهقری**
بهر دو قاف بجانب پاشنه خود رفتن چنانکه روی سوی مغرب کرده بطرف مشرق رفتن چه قهقری بر وزن فعلی و قهقره بر وزن الزه مصدر است یعنی پس رفتن
از مراح و مهلع الجار **فصل ہای مهملہ حای مهملہ رحا** بالفتح آسیا **رحامہ** بضم اول فتح ثانی جمع **رحی** بفتح اول و ثانی دو آخر الف مقصوره بصورت یا
سنگ آسیا و بر سنگ پدید آید گویند بفتح اول و ثانی از مراح **رحلت** بالکسر کوچ کردن از منتخب و مراح **رحاح** بالفتح و دو آخر حای مهمله فراخ از منتخب **رحیض** در آخر ضاد معجمه جزو
نوشته باشد از منتخب **رحیق** شراب خالص صاف و مصفا از سرور و منتخب **رحل** بالفتح سکون و منزل ساخت و آماده کردن و بالان شتر و کوچ کردن از مراح و منتخب و غیره و در قرآن مومن یعنی مرد
نوشته است و مجازاً بمعنی دو تخته چوبین که قرآن بدان بندند و بهنگام نماز مستعمل **رحال** بکسر جمع رحل که بمعنی کوچ کردن و بالان شتر **رحیل** بمعنی کوچ از
منتخب و مراح **رحم** بفتح اول کسر ثانی جای کهره که در شکم آبستن بدان گویند بمعنی قرابت که در رحم شریک یکدیگر باشند و به فتح اول و سکون ثانی بخشودن از منتخب و سودمند دارد
رحمٰن مشتق از رحمت صیغه صفت مشبه یعنی آن بسیار بخشاینده و اطلاق این لفظ بتجوز است حق تعالی بر دیگری زیرا که حق تعالی بالذات رحیم کرده است
قال رسول الله و علوا الرحمن پس ازینجا ثابت شد که رحمٰن اسم مثل لفظ الله که اسم ذات است حکم خصوصیت پیدا کرده و در رسم الخط بدون الف باید نوشت
نهیر اکه عثمان بیکے از انبیاء سلیله الکذاب هم بست و آن کافری بوده که دعوی نبوت کرده پس نوشتن و نوشتن الف بسته تنزیه و تفرقه باشد

و دیگر آنکه در نوشتن الف لفظ خط قرآنی ست از شروع نصاب و صراح و غیره رحیبه بالفتح و هم بالکسر صحرا و زمین فراخ و صحن مسجد و غیره و کاریز آبی را که تقویت دهد
فصل ای مهملهٔ با خای معجمهٔ رخشا مخفف رخشان رخا بالفتح و تشدید خا و الف مقصوره و ستی و فراخی عیش از تقوت کیف و صراح گفته رحوت بفتحتین رخت
بالفتح جامه و لباس و آنچه بدان جامه را غذه و غیره ساخته شود و بمعنی اسباب و اثاثیه و اصل فرش بود و شین معجمه بقوافی بدل کرده اند نظامی گوید ع عیسی مکان ازین رحا جست
یعنی زرای که مرکز سن باسانی بگذرد از جوالیقی و غیره **رخاوت** بفتح سستی از صراح **رخصت** بالضم ارزانی و اجازت و آسانی و سهولت در سائل و متحن و غیرهما
رخ بالفتح رخه و رخه بالضم رخاره و نام میر عظیم که فیل و کرگدن را میرباید و بالای بره و بیشه است آن نام مهره شطرنج که از دو سو رامیر نداز نتوان رسید
دهربان و موبد و سراج و در نفایس الفنون مسطور است که رخ جانوریست مانند شتر و آنرا در هندوستان باوند نامند پیشین او تیز بود و هیچ حیوانی از نه خلاص نتواند یافت
پس ازین معلوم شد که چهار پایه باشد رخش بالفتح رنگ سپید و سرخ و رهم آمیخته و بعضی گویند گلیست سیمان سیاه و بلند چون پسته و تخم همین رنگ دارد لوزینه است
اسپ رستم را رخش گفتند و مجازاً هر اسپ را رخش گویند از رشید و برهان **رخیص** آنچه ضد گران باشد از سودی و شمع نضار **رخم** بفتحتین دستی و مهربانی
و نرمی **رخیم** مرد نرم آواز و ضعیف و کنایه از زاهد خام بضم اول سنگ سفید و نرم از منتخب جهانگیری و کشف و برهان نوشته که اقسام آن زرد و سرخ
نیز باشد و در خیابان نوشته که سنگ مرمر است **رخشان** بالضم ابان در برهان رشید و موید و کشف **رخیدن** بالفتح نقش نمودن زمین از دویدن
بار بردوش من رشید و برهان **رخ خانی** دان کنایه از آبروی و تحفه ان از مصطلحات **رخت بستن** سفر کردن از برهان و نهار شبرت **رخت افکندن**
مقیم شدن از برهان **رخو** بالکسر نرمی و سستی شدن رخوه بالکسر و تشدید واو کاندام است گویا ندام رخو بفتحتین ضد شدت و صلابت و بمعنی سستی ست و مرد و رخوه چندی
رخوت بفتحتین کسی که نرمی از زبان برآید و آن سیزده حرف ست ثای مثلثه و حا و خا و ذال و زای هوز تمیمین و سین و شین و صاد و ضاد و طای مهمله و غین معجمه و فا و واو و ها
رخه سوراخ و شکاف و گشادگی و فتحه و صلح **رد** بالفتح آنکه پیش رو باشد و باز گشته و باز آورده و بمعنی رده و لوآورده بالکسر و آخر همزه یا رد و دست
از صراح **ردوید** بفتح اول و ضم ثانی دوا و عاطفه و ای عربی مفتوح تمامی و راجح که در حالت بحث و مکابره بزبان آرند **ردی الکیس** عذابیکه در خلاف
معتدا القوم والکیفیة پیدا شود **ردیف** کسیکه بر یک اسب پس سوار نشیند و بطائف نوشته و پس و گیری سوار شونده ما خود از ردف که بمعنی سرین و بیخ
نقطه مکرر آخر مسئله عما و امثالها **ردیف** بکسر اول و سکون ثانی و بمعنی سرین و بمعنی دنبالی هم در آمدن و پس سوار نشیننده و در علم قافیه حرف یا حرکت که پیش از حرف روی واقع میشود **ردیف سرطان** کنایه از مربع اسد و روده بفتحتین بمعنی صفت و قطار از طائف و جهانگیری **روی** بضم اول و های مشدد بر وزن فعول ضد بد و قبح یا و ل سکوت **روی** از منزل الالفاظ **فصل ای مهملهٔ با زای معجمهٔ زدایا** بمعنی
زدلیت و زدالت هر دو بفتح مبتدی کسی فرو دنگی از صراح **زدنیل** بفتح اول ناکس و فرومایه **زدانیل** کسیکه و فرومایه را گویند غیاث **زدوده**
بضم اول نقل جریر یکه خلاصه آن از کشف و شمه کمانی القاب سیاه و مجازاً بمعنی ناکس و فرومایه و بفتح اول نیز آمده و در کشف مصدر بمعنی ناکس و فرومایه شدن آمده است
و بضمتین اگر آنرا جمع زید حمل بمصدر صفت گرفته بمعنی ناکس و فرومایه گویند چنانچه رود بالضم در وقت بفتح و در اول ای هر چه جاری شود گرفته شده
زدیا بکاف فارسی فرو دنگی و زن ناکس و فرومایه از صراح **زر** بفتح اول و تشدید ثانی و بالفتح مبتدی و بالضم در وقت بفتح **فصل ای مهملهٔ با زای معجمهٔ زرا** بفتح میم
زرآمیدگی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآوند بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیدگی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیند بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیندگی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیندی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیندیدگی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیندیدی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیندیدیدگی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیندیدیدی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیندیدیدیدگی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا
زرآیندیدیدیدی بکسر همزه و سکون میم و فتح دال و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا و سکون دال و فتح گاف و کشیدن یا

ادکشف و برهان و مؤید و منتخب و صراح و مفرد بالفتح پیشوا و در بیخ جامه و جهت از سوزن و بران رزده بفتح اول و سکون زای فارسی و فتح دال مهمله و در آخر نون
بسیار خورنده از بران فصل ای مهملة مسین مهملة ربوبه نخستین و باری عدد چنانکه در شراب اول مشهور و نشیند آزاد و فارسی در دو گونه بیند بالضم
دال از منتخب و کشف لکن بسکون کشف بفتح نیز نوشته رسالت بکسر اول پیغام بردن و پیغمبری رستم بلدست نام پهلوانیست سوای رستم دستان نام یکی از پادشاهان کیانی بود از
مصطلحات سوخ بضم مشتبه ای دیا رجا بود از منتخب و صراح رسد نخستین حصه کاه و ان خس علف از خراج مدابت آرسین نام زمینی که هر دو در رستخیز بالضم قیامت
یعنی ترکیبی بدن و خبر شدن از کشف و موی رشیدی و صاحب آنرا جهانگیری بالفتح نوشته اند یعنی ترکیبی شدن و خبر شدن گفته اند رستاخیز بالفتح نزد ابدال
و نزد بعضی الف بر سے علامت مصدر است در سرج اللغات رستاخیز و رستخیز بالضم بشتین نخین معجمه پیوندگاه باریکی عصا با کعبدست هنگام بازی گویند
منتخب صراح رستم بر وف از روی صورت پهلوان سازندگه پرینت باشد از مصطلحات رسول بمعنی فرستاده شده و بمعنی پیغمبر که صاحب کتاب باشد بخلاف نبی
و ام است جبا کتاب باشد خواه نباشد لفظ رسول بمعنی قاصد یک نیز مستعمل است از شرح نصاب رسل بالضم بشتین جمع رسول که بمعنی قاصد و پیغمبر هست رسایل بکسر با و نا مهای
و رسالت بمعنی پیغام بردن پیغام بر پیغام بر بنده و فرستاده و از مطلحات صرف بالفتح نشان و آئین نوشتن و بمعنی داغ بمعنی عادت از منتخب و مطلحات و هر سرج اللغات
که رسم بالفتح قاعده و قانون و این لفظ عربیست و مجازاً بمعنی طریقه و شاهره هم کلا و بر اصطلاح منطق تعریف شی بحد و رسم چنانکه تعریف انسان بحیوان ناطق
بخلاف حد که آن تعریف شی بذاتیات باشد چنانکه تعریف انسان بحیوان ناطق رسوم نقوش آئین ها و عادتها رسام بالفتح و تشدید نقاش و مصور و شوخ که
بمعنی نقش کردنست از کشف و منتخب رسن بالکسر از کشف نوشته کنام شیر و دام آنست رسیدن معروف و بمعنی بخت شدن و بلوغ یافتن کمال
رسیدن و بهره معانی بهجت رسغه بالضم بشتین معجمه پیوندگاه و بهره دست و پا از منتخب و صراح رسته بالفتح بمعنی صف یعنی چیزهای صف صف کرده شده کان و معدن بمعنی راه و آزاد با بالضم بمعنی دمیده شده
و بمعنی مکمل زیاده و بالکسر صیغه امر مفعول از رسیدن اهل هند گانا گویند رسالة بمعنی رساله که مفعول مستعمل مشهور و رستی بالضم و کسر ای فوقانی بمعنی
راحت و فراغت نعمت رزق و روزی و زمان حلوا از منتخب و جهانگیری رسمی بالفتح بمعنی جا کر و بمعنی خراج گذار فصل سای مهملة مع شین معجمه رشا
بکسر اول بمعنی رسن و ریسمان و غیرهم از منازل قمر و آن چند ستاره دست مسلسل اند رسن بالفتح بمعنی امور رشافت بالفتح نیکو قد شدن از منتخب و کنز
رشادت بفتح راه راست یافتن از منتخب و مطلحات رشید راه راست نماینده و راست تدبیر و نام پسر خاقانی از منتخب و لقب رشاد بفتح سابق بودن بمعنی راست
و صراح و در بحر الجواهر بالفتح بمعنی روان و در موید منتخب بمعنی تخم و تیرک که آنرا بلون گویند رشته عمر رشته سالگره از مصطلحات رشیر بروزن شدید نگریست حب
خواکه بجای ادویه و بهندی دیگ گویند رشاش بالفتح دوزیدن از جامه ابریشمی و نحوی از جامه ابریشمی و بمعنی بارو که بعربی عضد گویند از منتخب
مارپیچ و مسافت مرد و چون از بهم دوگیرند ظاهر بمعنی مخلف آرش سف و بعربی بفتح اول و تشدید ثانی مفتوح و سین مهمله مکسور آب شاک آب دوده باران آمده از
سرچ و زبان ها و جهانگیری و لطائف منتخب رشف بالفتح و کسر شین معجمه و فا مکیدن رشته مریم مرویست که رشته حضرت مریم چنان باریک می گردد آنرا دران یافته نشود
از شرح خاقانی رشته زون پیوستن و بهم آمیختن رشته شدن بستری و رشته و از اهل دولت و صلت و وصل شدن و تنگ کردن رشکین بالفتح و کسر اول
معرب رشک نی صیاد رشک در سرج اللغات نوشته که این هر دو لفظ گمان میکنم که هندی باشد و گمان هم آمد یکی را حذف کرده الف به کاف تازی بدل کرده
بخلاف چرکین که کاف و میم را که فارسی بود حذف کرده رشته بانگشت بستن یعنی یاد داشتن از مصطلحات رشته جان از همان اصطلحات
رشحه بالفتح جاے تراوش کند و بجاے چکد از منتخب رشته مار و سلاک روایه و در رشته ماند خیریکه

امیدہ ساختہ باشد و شکر خورد و معنی رسن نام تمار کہ مانند سطبر و باریک می باشد و می آید و گویند و سیخ نوشتہ کہ رشتہ النفع معنی نگرکہ رشتہ
طبرستان و نام آشی و حلوا ست و اینکہ در ہندوستان معنی خوشی و قوت مستعمل میشود در فارسی دیدہ نشد **رشقہ** بکسر قاف و ہاء ہندی انداز منتخب شاشیہ مفتح اول
بیدو شین معجمتین چکیدگی و تراوش شب و بارش و باران قطرہ ہای باران منتخب و کشف برہان و مداوا و مؤید **رشوہ** بالکسر و بالضم آنچہ بکسی دہند تا کار ساز دحاجی
فارسی قلمی آنرا پاہ گویند منتخب و شمع نصاب سیدی تخلص شاعری رشتہ عطا ست پیرایشتہ از قبیل ابریشم آنرا بابا گوہر آبگینہ نوشتہ اند رشتہ اصطلاح شعرا کاجی
نام طلسم از قسم پنجہ **فصل ای مہملہ و صاد مہملہ صانت** بفتح اول و نون و تای فوقانی استواری و محکمی از منتخب و سراج **صدر** بفتحتین چشمہ اشتن
و معنی نظر کنندگان و جثہ پیرہ کہ بلندی ہفت صد گز بر طبقہ کوہ بلند سازند و منجمان بر آن نشستہ احوال کوکب معلوم کنند از لطائف و کشف و معرب شرخ منضم
فارسی بین نظر اند کہ صد چندان باشد کہ در غایت بلند باشد سطح آنرا مصور کردہ بر آلتی و دقصر مقابل یکدیگر بنا کنند رویکی بسوی مشرق
در دیگر بسوی مغرب و در میان ہر دو قصر مقابل ہر دو قصر ہمان رصد گرفتہ شود و بلندی ہر دو قصر رصد کہ بلند زاند و تواضع نکند تا
سنگ رصد بر آن سنگ رصد عجائبی باشد کہ از ارتفاع عرش قریب ہزار گز و جاہ زیرش پانصد ست خواہد بود و در میان سنگ تہ بیافتہ و طبقہ ہا ساختہ
و ہر یکی بالای آن پرکار شیشہ نہادہ و در میان ہر طبقہ سوراخ کردہ تا یک انگشت میماند کہ روشنی آفتاب از بالای طبقہ ہا بتہ چاہ نمایان شود و در میان
طبقہ ہا جا بجا کتابہا کہ علم ہیئت و تنجیم نہادہ باشند و حکما بالا برآیند و بوسیلہ شیشہ ہا در تہ چاہ نمایان شود و در میان **صاص** فتح اول و ہر ضاد معجمہ ہندی ازدر
یعنی قلعی کہ بہندی رانگ گویند منتخب **صدر کاربستن** کاربند انجمنی تمام کردن از مصطلحات رصد **گاہ** بفتح اول جاے امید و جو باجگاہ بفتح
جایکہ مردان سودا گر باج و زکوۃ متاع خود ہندوان بر آن مسرع تحقیق آنکہ برای معنی دوم بایستی معلم نویسند چیز اگر صد بمعنی حفظ کار و ان علی باشد چنانکہ در
چراغ ہدایت آمدہ است کہ پیرہ باجگاہ محل آمدن کاروان علیہ پیرہ است **فصل ای مہملہ ضا معجمہ رضا** بکسر خشنودی بفتح و مد خوشنودی بضم و اصطلاح اہل
تصوف خشنودی کردن ہر چہ بقضاے الٰہی بندہ رشد و فروتر ازین مرتبہ صبر و بالاتر ازین مرتبہ تسلیم لقب علی بن جعفر علیہما السلام و در منتخب بہمر معنی نوشتہ و ضا
کشف مصرع فرمایل الا غلاط و ہمین جا بمعنی اول بکسر شانہ **رضاعت** فتح و ضا عجمہ و عین مہملہ شیر خواری کہ کودکان از منتخب و کشف و سراج **عنقفیل** شیر خوار و بچہ
یعنی طفل کہ از یکبار شیر خورد و شبانہ روز یکبار پستان در دہن گیرد **رضاع** فتح و ضاد معجمہ بکسر شیر خوارگی از منتخب و مداوا و لطائف و سراج **رضوان** بالکسر یعنی خشنودی ذہم
فرشتہ کہ کلید دار بہشت است از مداوا و کشف و سراج و سرور **رضیہ** فتح اول و کسر ضاد معجمہ و تشدید تحتانی خوشنودی کردہ شدہ **رضویہ** فتحتین و واو مکسور و تشدید تحتانی
منسوب بلقب علی مرتضی رضی اللہ عنہ رضی خوشنود از لطائف **فصل ر مہملہ طای مہملہ طرب** فتح اول سکون ثانی بہمہ معنی مطلق میالہ شراب ریزہ از منتخب و کشف طرب بالضم بہمہ معنی مطلق
تر باشد یا بسبب صحت و تازہ شدہ و بضم اول و فتح ثانی بمعنی خرامیدن مانند تر باشد مسنوخ شکستہ باشد از منتخب و کشف **طرف** بفتح اول و سکون ثانی بہمہ معنی مطلق پارہ از ظرف یعنی
و دن و دہ و قدح و قیمچہ و جام و کاہی بفتح اول بمعنی پیالہ شراب کہ در آن شراب کنند و بمعنی مطلق میالہ شراب ریزہ آمدہ از منتخب و کشف **طرفہ** بکسر اول و سکون ثانی
رطل گران بہمہ بزرگ زبان بار **طوبت صلیبہ** تری و طوبت منفی کہ از عضای آدمی است **فصل ع مہملہ عین مہملہ عیا** بفتح و مد ہمزہ
نفسہ بمعنی حیا و نگاہ داشتہ شدگان از منتخب و غیرہ **عا** بکسر اول عاف و گیاہ و فتح چہارم یکدیگر از مراح و در لطائف بکسر اول یعنی کاگاہ و کاگاہ گویند و بعضی
کشف بکسر اول سیاہان و محاکمان **عنا** و فتح ثانی گول ست از مراح منتخب بمعنی زن آشفتہ از دلقا بکسر اول و جانان و شرح عطائی در باشہ کہ عنا و عناد و عناد
کار سیاہ نفسہ و بمعنی سیاہ و خونخوار و جالا کی و شکر بستعمل شود و **عنکا** کہ از مدرن و سراج بہر زرد پاشد و مجازا بمعنی دوبلک نیز آمدہ چنانکہ در عنصلہ بیاید **عنقفیل** بفتح اول و ثانی
عیب بمعنی مخالف از لطائف **عنکبوت** بکسر اول و ثانی منتخب و صراح **عوت** بفتحتین ناوانی و زبونی ست **عوسج** بضم اول و سکون ثانی سرخی و خودرای و زبونی از مدرن و منتخب
مدار و سہند و صراح **منزل عیت** بفتح اول و کسر سین مہملہ یا بحفظ الٰہی یعنی آنچہ نگہبانی کنند از اسباب و گلبان از منزل **عاہت** بضم اول و فتح ثانی و تشدید تحتانی

نگهبانان و دربانان یعنی حاکمان و سلاطین و این جمع رعیت **رعات** بکسر اول و ثانی شاذ است چنان مضاف نوشته اند که یعنی گوشوار و کلمه بندی است **رعاع** بالفتح اول و تشدید ثانی و بعین مهمله و آخر عین مهمله جمعی که بر ایشان اعتماد نباشد و در اصل آب و علف خورده و سیر شده را گویند که آواز فرو گوید که بر ایشان اعتماد نباشد منتخب نظام **رعاف** بالفتح اول و ثانی و آخر فا مشق بالفتح و تشدید ثانی و آخر فا مشق بالفتح و تشدید ثانی و آخر فا مشق بالفتح و تشدید

رقعه بضم اول وسکون قاف وفتح عین پارچه کاغذ ومرقوم ازین بالتفاتی که تشدید قاف بدو عین خوانند غلط **رقیبه** اول مسکون قاف وتخفیف تحتانی وفتح واو وبضم اول وفتح قاف وتشدید یای تحتانی مقصوره نام حرم رسول صلی الله علیه وآله وسلم از منتخب **رقیبه** تصغیر رقیبه است که بمعنی زن فصیل باشد از ان حدقه ی واتفاقا بعضی بکسر قاف نوشته اند **رقص** جگاه رقیاف عربی نوعی از رقص **رقص حبل** پاره نوعی از رقص از مصطلحات **رقص سوانی** و **رقص سلوی** هر دو از انواع رقص است از مصطلحات

فصل ای مهمله مع کاف

رکاب بکسر اول منتران سواری وحلقه آهنی که پای سوار بدان بند تا وقت سواری دران نهند از منتخب ودر برهان نوشته که در فارسی رکاب بکسر اول یعنی پیاله دراز هست پیاله وبعضی نوشته که یعنی پیاله دراز مجازا وحقیقت یعنی کشتی هست **رکیب** بکسر اول وفتح سوم وسکون یای تحتانی وفتح باء موحده وفی آخره باء موحده بمعنی رکاب است **رکوب** بالضم سوار شدن وبفتح مرد بسیار سوار آینده وستوری که لایق سواری باشد از منتخب وصراح **رکالت** بفتح سین مهمله وضعیفی وبیماری وبیخبری از منتخب وغیر آن **رکعت** بالتقدیر یوزن غضبت جزوی از صلوة که مرکب است از قیام وقرأت وقیام وقرأت وقعود وآن داخل باشد یا نباشد بالنصف آن باشد بطریقیکه رکوع وآن داخل باشد واکثر مردم انبی الاتفاقی بروزن صلوة وجمعه خوانند رسوله **رکضات** انتخابات امیدنها بحضانیدنها بحث مهمیز زدن **رکنابا** بالضم نام حصاری از شیراز از صراح **رکبند** بروزن جبهبند گویند بهندی ناسمند وان نوعی از بازدار رکابدار کسیکه رکاب گرفته اغنیا را بر اسب سوار سازد وبخصیکه انواع ملاعبات ولوزیات بلد از مصطلحات **رکاز** بکسر اول ودر حرف ای مهمله گنج وخزانه که در زمین باشد از شرح نصاب ودر منتخب بفتحتست **رکض** بالفتح وضاد معجمه یای جنبانیدن وبسیار تاختن از کشف ومراح یعنی دویدن ستور از تجرید الجواهر یکیک سست وضعف وبار یکیک حقیر وامکه بر اطلاق خود غیر مستند دارد از منتخب **کوو رکوی** و **رکوه** و **رکوک** بضمتین یعنی لنه وجاکمنه ومطلق گرد از ایدال وصراح اللغات ودر شرح نصاب بمعنی چاربک تخته نیز نوشته **رک** بالفتح وکاف عربی ضعیف شدن از طالف **رکن جعیم** یکی از ارکان کعبه **رکیدن** خود بخود بعض افتادن از زمین وقعر آن بیرون آمدن **رکون** بضمتین ارام گرفتن ومیل کردن بچیزی از منتخب وطالف **رکن** بالضم در شرح نصاب بمعنی آتوش وقوت ودر منتخب بمعنی قوی پیکر ودیوار وکشف نوشته که رکن بالضم خرد عظم شتری وگران کوه وقوت وگوشه دیوار **رکین** بفتح اول محکم استوار ومرد آهسته وآسیده از منتخب **رگ کردن** بفتح اول سوم هر دو کاف فارسی بمعنی غرور وسرکشی **رگ افتن** مستی کردن از سراج **رگ جان** شریان دان گفته که دل تعلق دارد **رکوه** بالکسر بمعنی ابریق چرمی که بهندی چمگل گویند از لطالف وغیره **رکیبه** بالضم وبای موحده بمعنی زانو از منتخب **گیبه** بفتح اول وسکون ثانی وتشدید یای تحتانی بمعنی جاده وجوانب شرح نصاب منتخب **رگی** بفتح اول وکسر ثانی وتشدید تحتانی چاپاسها واین جمع رگیست **رکابی** بکسر اول وفتح ثانی وبای موحده بمعنی زر خالص از شرح خافانی ودر برهان زر کنی یا قلب ودون یعنی زر خالص منسوب بکن که نام معدنیست از ان گرفته شده که زر خالص مساخت از ان بر اید ودر صراح لغات نوشته که زر کنی بالضم زر خالص منسوب بکن که نام معدنیست از ان گرفته شده که زر خالص رائج گردد چنانکه توسی نوشته **رکن یمانی** یکی از ارکان کعبه است **فصل ای مهمله مع میم** **رمح** بالضم وحای مهمله یعنی نیزه از کشف ومراح **رماح** بکسر اول بمعنی نیزه هست وبضم وتشدید میم یعنی نیزه وان نیزه سازان از لطالف وبالفتح وتشدید میم یعنی نیزه باز **رمل** بفتح اول وثانی وتشدید میم یعنی خاکستر از منتخب وکشف وبحر الجواهر **رمله** بفتح اول وثانی وتشدید میم یعنی ریگ وان اندازه دویدن بیان اب بود واین استفاده از اکثر کتب لغات **رمیم** بفتح اول وکسر میم گرفتن ودریدن **رمص** بفتحتین وصاد مهمله چرک که در چشم تازه باشد روان شود از منتخب **رمق** بفتحتین بقیه جان از منتخب **رماک** بکسر اول بروزن کتاب ماده باشها واین جمع رکیست در صراح **رمل** بفتح اول وثانی نام علمی است نجومی وبفتحتین نام بحری از نوزده بحر شعر که وزنش اکثر چنین باشد فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات از منتخب **رمال** بروزن آل گویند که مراد از ان علم رمل است که بدان غیب گویند وبعضی گفته اند که رمال کسیست که بدان علم غیب گوید وبعضی گفته اند که رمال کسیست که بدان علم غیب گوید وبعضی گفته اند که رمال کسیست که بدان علم غیب گوید **رمال** بکسر اول یعنی گیاهاییست که بدان ریسمان تابند از صراح **رمان** بالضم انار معروف **رمان** بفتح اول وسکون ثانی یعنی ریگ باشد از صراح ودیگر کتب **رمیم** بوزن کریم نوشته که رمیم بفتح گرفتن بزبان ودر سر نوشته که رمیم بفتح گرفتن بزبان ودر سر نوشته که رمیم بفتح گرفتن بزبان ودر سر

و تشدید سیم یعنی انداز منتخب **رمضان** نفحات نهاده از رمض بمعنی سوختن ست چون ماه صیام گناهان را میسوزد لهذا باین اسم مسمی گشت و رسالم نحوم کمال ستبر بود و نوشته شد یا انکه مشتق از رمض بمعنی رمض سوخته شدن ست از گرمی زمین چون ماه صیام موسم بندگی و تکلیف نفس است لهذا باین اسم مسمی گشت از شهری سفر نوشته شده در رمضان صفاهان بسبب سنگ گرم است و از سنگ گرم پاسی رونده گان میسوزند و شاید که بوقت وضع این اسم ماه صیام و رشت کرما باشد **رمه** بفتحتین گله گوسپند از سروری و برمان **راعیه** بالفتح و تشدید سیم و عین مهمله یعنی نازیر یعنی موضعی بر سر کوه لطفی زرم و جهنده باشد سیندی نالونا از شرح نصاب **رکه** بالفتح اسپ اماده از شرح نصاب **رمی** بالفتح اول و سکون سیم یعنی انداختن و تیر انداختن بجهت نمودن و دشنام دادن از منتخب و شرح نصاب **فصل رای مهمله مع نون** **رنگ** بست رنگی که دیم پاید یا دیر برقرار دبی تغیر باشد از رشتهای پرچم غ هدایت سراج و برمان رند بالکسر سناری که انگار او از امور شرعیه از زیر کی باشد نا اصیل و بالفتح بمعنی بهدن و روزیدن و بمعنی خوشبوی باشد و بمعنی گرد و خاک فراشه چوب که از رنده کشیدن فرو می افتد از لطائف فرهنگ کافی **رانود** بالضم میر جمع رند بمعنی تصرف رسیاعربی و از این جا بر دوم انفاظ فارسی را بهم گاهی بطور عربی جمع آرند رندانه کردن یعنی کار رندانه کردن از مصطلحات **رنجور** در اصل رنج بود بهجت تخفیف قابل او را ضافه داده و او را ساکن کرده اند **رنگ مزن** این لفظ بزیادت یای تحتانی غلط است صحیح رنگ زن است از شعف و سروری موجود مدارد و در سراج نوشته که رنگ زن بزیادت تحتانی بجای رنگز غلط است و اگر بمعنی تلاش موجود مکاه گویند صحیح باشد **رنگ آمیز کنایه** از تلاش **رنگ** این لفظ سی و یک معنی دارد اول مشهور است که لون باشد دوم حصه نصف سوم عیب و علت چهارم رنج و محنت پنجم قوت و توانائی ششم جان هفتم شتر قوی هشتم مال و زر نهم نفع و فایده دهم تندرو دیق یازدهم طرز و روش دوازدهم زر کوبی و گاو و شتی سیزدهم مکر و حیله چهاردهم رندیدن و رستن پانزدهم خوبی شانزدهم خوشی و تندرستی هفدهم خجلت و شرم بیست و نهم خون نوزدهم رونق و لطافت بستم مایه اندک لست و یکم زردی لست دوم قمار و حاصل قمار لست و سوم خداوند و والی لست و چهارم پدر را گویند لست و پنجم خال لست و ششم نقطه لست و هفتم شیرین کار را گویند لست و شتم جلا حاصل لست و نهم خشم و غضب اعم از سی و یکم حیلت از جهانگیری و مطالب و برمان دو برمان دو معنی زیاده دست یکی مال اسباب دوم منقول و نظر و هشت یعنی اخیر از معانی سی و دو برمان **رنگ** بالفتح شفق و منشا ظاهر منخفف رنجت **رنگ بختن** طبع عمارت افگندن و بنا کاری کردن هشتن از فراغ هدایت و مصطلحات **رنگ نه لستن** فایده ندادن **رنگ بر رنگ و شکستن** زرد شدن رنگ چهره از کثرت غیرت و شرم یا از کثرت بیم و خوف **رنگ کردن** نفاق و فریب کردن **رنگ یافتن آب وی کار آوردن** رونق دادن رنگ آب **رنگ دادن** و بختن منصوبه تازه برانگیختن **رنگ گرفتن** کنایه از متغیر شدن **رنگ نده** رنگ سبز و خضر از مصطلحات **فصل رای مهمله مع واو** **رودستا** قریه دوده منخفف دوستای از سروری جانبا کشف برمان و سراج اللغات **روبا** بضم اول سکون واو و بای تحتانی بمعنی آبچه در خواب دیده میشود **روسا** بضم اول و فتح سین مهمله و سکون واو و سین مهمله سر دالان و این جمع بیست **روهینا** بواو مجهول و یای تحتانی بمعنی بالف زده نوعی از فولاد جوهر دار از برمان و معدکشف **روح** تو میاحت که بعد از شوختن نماز اچشم کشند بمعنی شراب نیز آمده از مصطلحات **روایت** بکسر اول کرسی سخن منتخب **روحات** بالفتح لبهای خوش و باد های خنک و سایه های دلخوش از شعار **روات** بضم اول نقل کنندگان سخن آب برگشندگان و بمعنی ساقیان نیز آمده این جمع راویست **روبدست** بمعنی اردکشی که آن پای در آب حریف بندکرده رود دست بر سینه حریف بزند برابر است که از جاد آید و کنایه از مکر و فریب و بمعنی بلند از مصطلحات و چراغ هدایت **رتاع** بر دست بمعنی متاع حقیر و خوار که در مکان بیرونی دکان سیدارند و بمعنی ناشسته متاعی که از ابر کفدست نهاده در کوچه و بازار گذرند **روعت** بالفتح خوف و ترس بالضم دل و عقل **روضات** بالفتح باغها و مرغزارها و این جمع روضه ست **رویت** بالضم و سکون ثانی بالفتح تحتانی بمعنی دیدن بچشم و دانستن و بفتح اول و کسر واو و تشدید تحتانی بمعنی فکر و تامل از منتخب و صراح **روز نماز خواست** روز قیامت و بالضم و ثانی ششم گرمسیار و شه و احد و سر کمین انداختن از منتخب و در شرح نصاب بمعنی کمین **رواج** بفتح مصدر است بمعنی ضد کساد و نام او کبیر نیامده شهره فصل سیاه ارتفاع

روان ازان گویند که همیشه در حرکت فکریست و کسانیکه لفظ روان را بمعنی روح بضم خوانند خطاست از شیدی و کشف و مدار و سروری و لطافت و جریان و همانگیری در سراج اللغات نظم از لیس جسم فتح علی سنا منقولست که مراد از روان نفس ناطقه است و از جان روح حیوانی روحانیان بالضم فرشتگان در سراج روح الامین جبرئیل علیه السلام از سر و کشف روح نام جبرئیلست و امین صفت اوست و خطاب آمین ازان یافت که آنچه از کلام خدا بالهی میشنود بعینه بپیغمبر علیه الصلوة والسلام او امین و در روشن و روشن و روشن بالفتح معرب روشن است و در سراج اللغات نوشته که روشن بالضم معرب روشست و این صحیح آنست که بمعنی چراغ باشد و از لفظ روشن که کلمه نسبت ست از گلخن و شمع چون چیز دیگر نسبت دیگر اعضا ظاهر و مرتب و نهایان ست لهذا بر شمایل و ظاهر اروشن گفتند و بالفتح معرب آنست روشن بدایتهای غایت روشنان بالضم ستارگان که کشف و بیان روز روشندلان روز فردی که بی روشنی و خانه گذران درین لفظ اسم جنس القیاس و بنیاد شد چه اگر خود روشن بمعنی تابان آید از نهایت جمع آن روشن می اید بگمان که لفظ دوان زاید باشد از عالم نخلدان از سراج و غیره آن یا آنکه روشندان اصل روشنی دان باشد یا بحیث تخفیف حذف کرده اند روایتان حکما اشارتین کز انکاشفه احوال ضمائر معلوم میکردند و در کتابی نوشته بود که روایتان ازان گویند که ایشان بر رواق نشسته عالم را میدان میکردند و اصباح بفتح گیری ندهشتند و مین تن بفتح باسفندیارست گویند که بدعایی از جسد کمالا عصر خود بر جلد بدن او تیغ و تیر کار نمیکند در سراج رود و خیر اجمع و خیر بمعنی هیچ بارو مین بروزن سوزن نام جایی است بایک طایفه بدان نام سنج رندبیک جمع میگویند بر زبان ها و شرح سکندر نامه ازخان آرزو روزن بالفتح معرب روزن بالضم گذرانی الغرب بروزن بمعنی سوراخ دیوار و سوراخ هر چیز و دریچه روازن تا بدانها و دریچها و سوراخهای هر چیز روزدریدن و اصطلاح بمعنی ضایع شدن روز بمولوی روم چند جا و مثنوی یا بمعنی آوردهاند از لطائف رونیافتن توجه و شفقت نیافتن روغن قاز مالیدن تملق و خوشامد کردن و فریب دادن از چراغ هدایت و چهار شربت و مصطلحات روماندختن سوال کردن از چراغ هدایت بمعنی عجز و الحاح نمودن از مصطلحات رویی دیدن حور و فریب خوردن و طپانچه خوردن از چراغ هدایت روسیاه ختن شرمنده شدن و خجالت کشیدن از چهار شربت و سراج و مصطلحات و بریان از چراغ هدایت و معنی تصویر نوشتن دیگ نهادن و فریب دادن شرمنده کردن روازسنگ داشتن همایون روگردان حاصل شدن و دیر و کار کردن بمعنی ظهور کردن رفوگران عجز و الحاح نمودن از چهار اصطلاح از مصطلحات روبخیری اندختن متوجه افتادن و روگرفتن پوشیدن و روماندختن همایون روی چیزی نداشتن از شرمندگی مجال روبرو اوندختن روداون توجه کردن و حاصل شدن این هر چهار اصطلاح از مصطلحات روخانه جای رود و آن زمینی باشد که سیلاب رود در آن جاری شده باشد از سراج اللغات روزنامچه کاغذیکه در احساب احوال هر روزه کسی نویسند و غراغ و غراغ بمعنی سبزه زار و مرتع و بطالف شرح نصاب رویه بفتح اول و کسر او و تشدید یا بمعنی حاجت و مخمد و تامل و نکاری از منتخب و صراح و بمعنی طریقه و دستور و عادت بالطلاق سبب بروز و بتشریح الحروف نوشته که رویه بمعنی طریقه و دستور فارسیست مرکب از رو که بمعنی اول و آخر هم بمعنی حاصل الحصر و هذا اول الحصر روز رسیدن روز بدن و بخش روز تمام از برای روح الله حضرت عیسی علیه السلام روحانی بالفتح و ها منسوب بروح که بمعنی نسیم و آسایش و تازگی باشد یعنی از مقوله آسایش و نسیم است در لطافت و پاکیزگی و روحانی بالضم آنچه منسوب بسر روح و آنچه از مقوله ارواح و جان باشد چنانکه میگویند این چیز روحانیست بالضم و فتح هر دو خوانده اند و در لفظ روح بالفتح و الضم و حالت نسبت الف و نون زاید میکنند از منتخب و غران روحانی بالضم و العین مهمله بروزن روحانی بمعنی دلی و عقلی منسوب بروح که بمعنی دل و عقل است منتخب روح حیوانی بخار لطیف که از لطافت غلاظ در دل بحسب امتزاج مخصوص متکون میشود و بواسطه شرایین باعضا منتشر گردد و باعضا ایراد حیات و استعداد قبول حس و حرکت و تغذیه و تنمیه و تولید حاصل شود و بقول اعلم اول و محققان حکما یک روح واحد است که در هر محل و مظهری از صوری روانشری پیدا میشود چنانکه اگر دماغ رسد نفسانی گویند و اگر بکبد رسد طبعی نامند سبحان ظاهر قول اطبا اینست که هریک بر استقلال روحی علیحده است از اقسام منصوص و غیر آن روح نفسانی را

روح حیوانی بباغ رسد کیفیتی دیگر پذیرد باین روح مقبض حس و حرکت میشود و قوت نفسانی بدان قایم باشد مراد باین روح نفس ناطقه است چنانچه گذشت الهی مرا و
بروح نفس روح طبعی آنچه از روح بجگر رسد از کیفیتی دیگر حاصل شود و قوت طبعی بدو قایم بود و از تعدیه غذیه تولید حاصل گردد از کفایه روی شناسنده بمعنی
و منقاد از جهانگیری و سراج رودکی گوید بیت رودکی نا حیست اسپر قند و الله اعلم لبانطاهر رودکی شاعر قدیم که هو جغرافیا سیت از بخارا ستاین از بخا
معلوم میشود کریکاف عربیت و الله اعلم بالصواب روپی با ضمه لام و سین مهمله و یای فارسی زن فاحشه و بدکار و زن محیله که لونی با شد از لطائف
و کشف و سراج و رشیدی و برهان روانی بفتح اول نون بیاسیده نوعی از حبوب سفید از چراغ هدایت روانی بفتح بمعنی معالج و رونق و برآمدن حاجت
و گاهی بمعنی برآوردن آید از چراغ هدایت و برهان و سراج روی بواو معروف بمعنی چهره و سیب طاقت و امید جهانگیری و منقول از شرفنامه و بواو مجهول
نوعی از قلزات که بهندی کانسی گویند از شروح دو عرضی بفتح اول و کسر دال و تشدید یا بمعنی سیراب و تازه دهم حرف اصلی قافیه که مدار قافیه بر آنست از لطائف
منتخب رساله عطای سطوست که روی را از دو اگرفته اند و دو ال و بفتح سنی است که بدان بار بر شتر بندند چون با های بیانات بر نوع دوانی و دبانی توانی بر بفتح گویند یا بکسر
حرف اباحت بدیم بسته میشود و بدل او بر و تشبیه کرده اند و برای انوامی ازان اشتقاق کرده و میتوان گفت که روی در بعضی بر بم تا بنده است چنانچه بر بم تابند
رسیدن اجابت و مسیما جمع سیکند و بیخرف نیز آیا را با یکدیگر جمع سیکند پس سیل شبیه بدان شخص رومی کم گردند و در اصل تابنده است یا شعرای عجم از تصحیف بعمال
کنند روشنائی مرکب روشنا کی مخفف روشنان است بمعنی روشن بنیادت الف و نون و با مصدر بمعنی روشنی دام و دانیم دام نعمتی که در فغانان
مدید شد اجلود و مسلمانان بفتحه ذرا بیه یا یکی گویند از سراج و نقیر مولف گوید که روشنائی بمعنی روشن شونده شد نست مرکب از روشن و الف فاعلیت و های
مصدری و غیره بر آخر رفع التقای ساکنین و میتوانند که برای نسبت باشد و نیصورت روشنائی بمعنی نوری و پرتو که منسوب است بشی روشن شونده فافهم روبهار
بکرد و چرد و غابازی فصل ای جامع با شد بهار بالفتح خلاص از لطائف رسبانیت بالفتح و حرف سوم موحده و کسر نون و تشدید تحتانی زندرسانان
و نصاراست و آن باز داشتن نفس است از خلط و لذات فرعیه چنانکه نکاح و غذای لطیف و غیره چنانکه زاهدان ترسایان برای دفع شهوت جماع کنند تبیل
می بزید بزیج بفتحتین و جیم عربی گرد غبار و شور و غوغا از منتخب ره آورد غوث و تحفه از برهان و سعد مطلعات نوشته که ره آورد آن تحفه که گویند که شخصی از سفر
و چیزهائی که گیرند ها پیش دوستان خود آورد ریگذر بمعنی شتاب او بمعنی مستعمل میشود در بعض جا که در صاحب صحیح و بنیاد و بالفتح بنیاد دیوار و سنگیزه از جهت
لطائف ربط بالفتح اول و سکون ثانی و طای مهمله بمعنی گروه و جماعت مردان از شرح مضاف و لطائف و منتخب رسق بالفتحین نزدیک شدن و گرانه شدن و در دوغ
گفتن و نشستن گریز جنبی و دزد و پوشیدن و خورا برجام و فساد و شین و تباهی و بیافتن چیزرا و نگریستن و بهوش شدن و تیم کردن و عیب کردن و غلتان از منتخب
و لطائف و سراج ساق بفتح اول الف بلوغ ره انجام سب تنبر و تبار و مرکت قاصد چراکه راه را با تمام میرساند از کشف و سروری و برهان و سراج و رشیدی ساقان
یکسر اول گروها و گروه و بسین تباخت سب جمع و مصدر هر دو آمده از سراج و منتخب و لطائف داشتن بمعنی انتظار بردن از شرح سکندر نامه و بمعنی حفاظ از نوشدن
یا بفتح بمعنی گرد و گروه کردن و گرد و اول از کشف و مدار منتخب قاموس رماندن بفتح نزدیک خلاص کردن از کشف و مؤید رسیدن بفتح خلاص شدن از سراج
و مؤید و برهان و جهانگیری رماندن بفتح آزاد کردن از بندها بین بفتح گرو کرده شدن از کشف رسیان بالضم و حرف ثالث باهی هوز صاحب صحاح و مدار منتخب
و سراج نوشته اند که بمعنی عالمتر سایان چراکه این جمع است و صاحب برهان نوشته که این لفظ مفرد است بمعنی زاهد و قوم نصاری پرهیزگار و نیز صاحب اندراج گفته که در اصل لفظ
این لفظ را مفرد نوشته بمعنی زاهد ترسایان و صاحب قاموس نوشته که این لفظ مفرد و جمع هر دو آمده و این مشتق از ترست که بمعنی خوف باشد و در ترسیدن که بمعنی خوف باشد و در ترسیدن که بمعنی خوف باشد و در ترسیدن

ریاهی کمبتر ز غلام همه از کشف و سعید و دو بریان بفتح اول نوشته و در سایر بفتح اول و ثانی و ها و ی بفتح و آخر یا معروف هم عاری از دو یا و ها و ی بفتح و آخر یا معروف و ثانی مجهول و ها و ی بفتح و آخر یا معروف و ثانی مجهول و ها و ی بفتح و آخر یا معروف و ثانی مجهول

از امور یکه فقط در وجود خارجی محتاج بموی ماده باشد چنانکه مقدار و عدد خاص موجود و یا باتست مطلق و اقسام علم یا حضوری است علم مبدء و علم عبد یعنی علم حق و علم نجوم و علم موسیقی و علم سلطانه و سراباد علم جبر و مقابله و علم حساب اشتمال پیش قاضی پیشه که در دهان شیشه شراب نهند از زر شیدی چراغ بیت و بهار نشوت دور سراج اللغات و بیان نوشته که ریش قاضی یعنی لته که بر سر شیشه و کدو بندند از ان شراب صاف شده و پیاله پیاید و مصطلحات نوشته که ریش قاضی با فتحات صافی شراب بعنین ریش گاوی یعنی خاصت ریزه خوانی بیای مجهول زنای مجمه آواز چمچه کشیدن از نغمات که از آخر بر گویند پیشه گاهی بکاف عجم از بن ها و در بعضی شروح مکتوبه نوشته که میان سارے و نخاره و چیزی حالت و الفتح و تشدید ها بیشه سیاست اشتقاق مصطلحات ریش خانه ای سوخت و سعین و لام و نون فارسی ان معنی

باب زاے معجمه

فصل اے معجمه با الف یزدان نیز بزاے معجمه عربی بدل شود چون فرزدق و ازه واج بمعنے قیمت و قدر و بمیم فارسی چون برشنگ و بشمک و بسین مهمله چون ایاز و ایاس نام غلام سلطان محمود بشین معجمه چون نوشک و شلوک بمعنی دیوجه و بنجین بجیم چون گزیدن و گریغ و بفارسی چون گفتن و غفتن بمعنی چرچیدن و بکاف تازی چون جزیدن و کمیدن و بهاے هوز چون دروازه و دروازه بمعنی بهرگون و بهاے تمانی چون واز و واے و دو آخر زائد نیز باید پیوست و ترتیب و بالله التوفیق توانی فتح فوقانی و نون و یاے تحتانی و جیم و راے مهمله و بالف و یاے تحتانی و هاے هوز چراغ پایه بلغت سروے و دربان نوشته و نسترن بمعنی نام رعنی نیز نوشته اند زاج بجیم عربی بر سه نوع است یکی که بهندی پهکری گویند زاج و بعربی بمعنی نوشته که بسعوط برند و بفارسی بمعنی خرند و بمعنی سال نزدیک زاید بائکه غیبت خود هیچ کس نداند و زائل شده و نامش معلوم نیکو و از انتخاب و ملائف زامیدن نام لیست روز و بفتح ذال معجمه و زاه شیے از ان ها زائر زیارت کننده زاجر کسیکه بچیزے منع کننده زاهر روشن و بلند و منتخب زار بکاف عربی و میدن و بمعنی انبوهی و بسیارے هر چیز و بمعنی ضعیف و خوار و فلان از ایشان ها دور لغات بمعجمه زار و اندوه نوشته که زار بمعنی سکان و کثرت انبوهی چیزی چنانکه لاله زار و گلزار و بازار که بمعنی جاے کثرت باشد که مخففه آنها بمعنے طعام باشد و همچنین کار زار بمعنی جنگ که محل کثرت کار است پس آنکه بمعنی سکان رسیدن گفته خطاست و بمعنی ضعیف چنانکه زار و نزار گویند بدون لفظ تزاریدن بمعنی دیده نشده و زاد بعربی بمعنی توشه آورده پس اے بیاے نسبت بمعنی آورده و زیاده و بعد و بائکه عاشق زار گریه زار بمعنے بسیار استعمال کنند پس بمعنی بسیار گریه و بمعنی ناله عربی زفیر بر زدن خفیر بانگ شیر و زنده و غریدن ندی از قاموس و مراج زاده شمس فرمکنایه از عالم چه از انجا که از تحت الثری تا عوش و فرش شود حق تعالی پیدا کرده است زاغ نام طایریست و بمعنی گوشه کمان و آن پاره شاخ سیاه باشد که بر سر دو گوشه کمان و صل کنند و نام نوشت از سوسنی و در بعض نسخ صحیح گشت سهیل نموده چنانچه زاغ البصر و ملقی شود و بمعنی است از لغات هندی و جهانگیری زاک پسندیدی زاده خاک کنایه از زر و سیم زاهد خشک زاهد بدی ذوق عبادت و از بن ها زاحل بمعنی مجموعه و خلت رقوم از بن ها زاحل بجای مهمله نوشته و زائل شونده از منتخب و ابل بضم بای هوز و کاف آن نیز نام شهرے از ولایت ترکستان و نام سقاے از قطا سرود از سراج و چراغ بدست و جهانگیری زاغنول بضم نون و واو مجهول نام سلاح آهنی مثل تبر سر کج دسته دار با یک نوک گاهی بدان جنگ کنند و گاهی ازان زمین میکنند از مصطلحات و بن ها زال زن پیر فرتوت سفید موی نام مرد پیر و نام پدر رستم چراکه او سفید مو متولد شده بود از زبان و سراج زاد بوم محمول بر قلب یعنی وطن مبتدء و دران متولد شود زالستان بضم ای موضعه ملک سیستان زال مذاین زالی بود و دو آن که چوره خود را بدیگران نماید و بفتح دال و ضمه ذال هر دو درست است و بمعنی ابله و احمق و نیست آن ای در و از شرح خاقانی زانوزدن بفتح نشستن ادب چنانکه در نماز می نشیند زاغ کمان لوک گوشه کمان از مصطلحات چراغ هما و زاخر خدا و بمعنی بنیاد و بنا سمار بمعنی قوی تر و از لغات زاچه بچه خمان و دلالان بر سه و دریافت مدعا نقشے یا حال نوشته لگاهدارند تا بوقت حاجت تفصیل احکام ازان معلوم کنند و این لفظ فقره لاتر کیست از زده کے بمعنی زاینده است و لفظ چه برائے تصغیر یعنی زاینده کوچک چه اگر احکام طالع سوا بود و غیر ازان سے برآید یا انکه زاچه در اصل بیم عربی بوده باشد صیغه نسبت از ناحدیج بر قیاس مرده بمعنی زنان صاحب تزویج علمیت که در ان اصول احکام علم تنجیم سنجد حبت بهندی زاچه

زاویه قائمه چون خط راست مصرف خطی قایم کند بر سطحی که بنیاد مقاصله ضلعین واقع شود آن را زاویه قائمه گویند **زاویه منفرجه** چون خطی بالای خطی بنجی کشند که مستقیم نبود بلکه یکطرف مایل باشد بسوی مقاصله ضلعین که بطرف سیلان است **زاویه حاده** گویند بتشدید دال و مقاصله ضلعین که بطرف سیلان باشد آن را زاویه منفرجه نامند مشکل است

زاک بفتح زای نقطه دار و کاف پارسی زنی بود در کوفه که از تنور او لوطیان فالوده جوشیده بلود و باو حضرت رسید از بریان **زانو زدن با کسی** کنایه از دشمنی کردن با کسی **زانمالی** بفتح نون و میم زنی بود ضعیف از چراغ هدایت **زاری** در عربی بمعنی معیوب کننده و عتاب کننده کذا فی الصراح و در فارسی بمعنی ضعیف و نالیدن عجز نمودن چنانکه در زبان دلقک اوی ریزه و گوشه هر چیز **فصل زای معجمه مع باء موحده** **زبان بقفا گاو زبان** چراگر در پس گل مذکور چیزی بصورت زبان کفتار دیده شود بهترین ازانها دانند گویند هر که خصمی دارد که فرمان سلطان قبول نکند بر او زبان او از پس گردن بیرون میکشند **زبانا** بضم اول و فتح چهارم نون نام منزل شانزدهم از منازل قمر و آن ستاره اند که از آن دو شاخ پیشین برج عقرب است مستفاد از منتخب **زبانا** بالفتح و تشدید نام دختر شاه جره که بسیار دانا و صاحب عزت بود و بضم اول و بدون تشدید پشته های بلند که آب سیل بدان نرسد **زبان** در بان منتخب **زبیب** بر وزن حبیب مویز آن انگوری است که خشک کرده می آیند بهندی زراوا که گویند آن را قطعان همین دیار آنرا منقی نامند **زب** بالضم و تشدید با موحده بمعنی ذکر کردن آن شرح نصاب و در آن بالفتح بمعنی الکان و آسان **زبرج** بکسر اول و ثالث آرایش و زینت و آلایش از جواهر و قماش و ابراندک که سر خی داشته باشد از منتخب **زبار** بالفتح بمعنی کبر و بزرگی و بمعنی دبدبه گویان نویسند **زبار** و عرق قیصه تیونیکه آن نوعی از گربه صحرائی باشد و آن عرق خوشبودار سیاه رنگ سفید بسیار مائل بزردی باشد از بحر الجواهر کشف و مؤید و منتخب و مشهور و مداول و در بعضی بضم نخست مولف گوید که بهندی از استخوان بالائی گویند و بعضی از آشنایان فرنگ آنرا دوده نوشته اگر به زبار اگر به شهری اندکی کلان باشد بلغت زند و پازند دراز بود و در زیر ناف دارد و مقدار جو و در شب تاریکی او سفید نماید **زبرجد** بکسر زای معجمه و فتح باء موحده و کاف پارسی و فتح دال مهمله سنگی است سبز رنگ که بکف شیر و مثقال آن کف سیم در رگ گداخته اگر آن روسیم باشد از منتخب **زبرجد** بفتح اول و ثانی و جم نوعی از مروارید سبز رنگ است بزردی مائل و این ضد است **زبرجد** بکسر اول و ثالث و فتح

زیاده بضم اول و زیادت ها در آخر شتابهای بلند زیرین که آب از آبادان بر آن جمع میشود یا بضم مثل ست دیگ یا فارسی یعنی مشکل و بفتح سیاه و گویند بکسر نیز آمده است یا بفتح اول و فتح ثانی و تشدید ثانی و فتح ها و سکون نون و فتح ثالث و تشدید آن و الف و ها یعنی شکم و بفتح اول و کسر ثانی

هم از یکدیگر تو زدوم بمعنی برادردن چون آبله زدن و زنکار زدن بستم یعنی باشیدن بفتحین چون آب زدن و نمکزدن و نگرزدن بست دیگر بمعنی [illegible]
پی زدن نافت دن بست دوم بمعنی تافت کردن و رسانیدن چون بر فوج زدیم بست دوم بمعنی دیدن چون غال زدن بست و چهارم بمعنی [illegible]
زدن بست و پنجم بمعنی داخل شدن چون آب زدن و باتش زدن سوم از این نیز آورده و دوای یکبار ول مهوزن فرای پاکیزه رسانکنده و دنبه [illegible]

فصل ای مجموع ای معلله زرقا با ضم و فتح سوم قاف هوئی که چشم او بنبری و کجوئی باشد و نام زنی خاص از عرب که بتبری بحضرت الیشع [illegible]
نده قاز یکبوزه را سوار یکدیگر نمود و منتخب **زریب** بفتح اول و فتح نون دوم و دوای موحده نام دوائی که برگ درختی باشد از منتخب **راب** بفتح [illegible]
نبذه و بمعنی خلر شبه نگ و بمعنی طلا معمول نیز آورده از بربان و بالفتح و تشدید دوم نام کیاهیست که بوی سنگ دارد و در شرح خاقانی **زرغب** با فتح [illegible]
و بای موحده بمعنی کمیت که نوعی از چرم است **زرشت و زردشت و زردهشت** بفظ اول و ثانی بفتح حرف سوم و بفظ ثالث بضم دال و های [illegible]
فسل مینویسد چون گاو و فیل بغوث و زبان گشتاسپ بعضی تبوت کرد و دین آتش پرستی و ضع ساخت و مجوس بنسبت او ایشان را زردشتیان نامند و بعضی گویند نام او ابراهیم گویند و کتاب نه گانه او [illegible]
از آسمانی دانند و بعضی گویند این هر کلمه از لفظ زر و کلمه دشت که بمعنی بدر دشت ست و گاهی ال لفظ دشت را تمامی خود قافی بدل کنند و گاهی بعکس ال را زائد کنند
چون نزد پیش النفس دشت و بنجوش بود و معلوم نیست که زردشت از کدام قوم بوده و اکثر اهل اسلام او را کافر دانند مگر فاضل شهرستانی و علامه [illegible] و امیر ابوالقاسم
و چند تن دیگر او را دینی و حکیم کامل دانند از رشید و کشف و بربان و مدار **زرین وحت** و در دخت ترجمه بمعنی ترنج و بعضی گویند که زرخت دیگر ست از بهار عجم و برهان
زرصامت بصاد مهمله زر خام و ناسره که همین طلا و نقره باشد و صامت مقابل ناطق چنانچه مال صامت زر و نقره ست و مال ناطق غلام و کنیز و چهارپا **زرت** بفتح اول و [illegible]
سکون ثانی وقت پدیرنیز علف معروف که بهندی جوار گویند و خوشه آن بر سر برخیزد و شش شاخ شود زنبخ مکرر اول و نون دیگر ست و در لغت عربی بمعنی ذرت حاشیه نام دوائی که بهندی بهل گویند
بر المیر و کشف **زرج** کنایه از عاشق **زرسرخ** طلای سرخی **زرسفید** سیم **زرد** بر وزن فرد **زراوه** بفتح اول و چهارم نام دوائی و بفتح اول و سکون ثانی و ضم [illegible]
از برهان و مؤید الفضلا نام شخصی **زرنباد** بضم سین نام دوائی که بهندی مکوگویند زنجبار المیر و بربان و صحاح مذکور و مؤنث بفتح اول و سکون ثانی و ضم [illegible]
فرو برد و لکهو زره با فتح اول بمعنی زره از منتخب و در المیر بفتح اول بمعنی بسیار خوردن و چون بفظ عربی بیست بسیار فارسی غلط باشد با ضم و سکون دوم تشدید دهم [illegible]
سعدیست که بهندی جوار گویند بمعنی زرت تبای فوقانی نیز آمده **زراوند** بالفتح و تشدید ثانی و در آخر دال مهمله بمعنی زره گرگ زرد را میازد و نام عالمگیر از منتخب
لطائف و غیاث **زرد** و بفتح اول و ضم ثانی و واو معدوله و دال مهمله نام ضعیفی بی آب و راه که معرب از منتخب ریر گیاه و در بعضی نسخ آمده که آنرا کلسیا الملاگویند و در اسیر [illegible]
گویند رنگ آن شبیه بزرد بی باشد از سراج اللغات و مسروی زرد بربان و در رشیدی نوشته گیاهی زرد رنگ بدین جا برازنگ گشته و در صنایر بان نوشته که بعضی گویند [illegible]
کرگ زرد چوبست و بعضی گویند که گلیست **زرنیخ** بالفتح اکثر بمعنی طلا و هبآید و گاهی بر نقره و سیم و بر سیم نقره و زنیخ اطلاق کنند و بعضی بر فرلوت خواه مرد باشد
خواه زن و بعضی زال که پدر رستم بود مخفف زرنیخ آمده از برهان و مسروی **زرمصر** زر خالص و ملک مغرب گفته شده که زر بهتر از آن حاصل شود و چون [illegible]
قروبع بشیر زر مصر فروخته شود و لهذا زر مذکور را بمصر نسبت کنند و بعضی نوشته که زر مصر عبارت از زر مسکوک مصر است که خوش وضع میباشد **زردست**
افتاد نوعی از زر بیش قیمت که حسرو پرویز داشت که مانند موم نرم بود و از جا بجائی دیوار ها در میرآمد نوشته که بعضی گویند که کیمیا کرده بود **زرگوش**
منافق و مذبذب الحال از رشیدی و برهان و بهار عجم **زرخالص** معروف خاصی که هیچ زر خالص بعیار زر ده بالفتح بمعنی زر ده و بایندین کاستن بمعنی کشت و زرا [illegible]
از منتخب **زراف** بضم اول و فتح دوم و تخفیف سوم مهمله حیوانی که از فارسی اشتر گاو پلنگ گویند از منتخب و در المیر و بحر الجواهر و در لغات الفنون مذکور است که او را [illegible]
باشد شبیه بشتر و سیاهی گردن و پاهای او مانند گاو و میان سرو ناف بینی او بدان بینی گاو و پشت دوم شبیه بپشت شتر و پوست او نقش پوست پلنگ و در سراج [illegible]
که دندانش بدندان خرمانده همه دست و دراز و همه رو و پاگاو تا شه بشتر و در دلالت نویسد سیم میرساند **زرق** بالفتح زرع و مکر و ریا و نفاق و سرگین نادفتن و زرع کردن

چشم و چکاندن دارد بجای بالضم کبود دشمان دنا بینایان در یگ تودها و سنا منهای تیر و آنها صاف جمع از رق و تشدید قاف ضم شده آن جزان و آنرا نیز تشدید ثانی هر غیبت شکاری سبز چره از نمی و کشف و بعضی بمعنی نوعی نیز نوشته اند زراق بفتح و تشدید ثانی ضد نفاق و دریا را زرشک بکسر تین و سکون سین بجمه و کاف عربی نام دوائی که میوه اش کوچک بزنجو ترش مزه سیاه رنگ مایل بسرخی از بزرگ ها کشف و مدار زرک بفتحتین برگ ها ورق طلا از برنج ها و غیره زرخالص از برهان و در سراج نوشته که خشک بمعنی تنها آمده یعنی زر یکه دران غش نباشد زرچشم نوعیت از مرغان شکاری و اصناف ان چند سنت شل باز و باشه و چرده و شاهین و شکره و بیزر زرفین بالکسر و بالضم و کسر فا و یای معروف بمعنی حلقه در زر بجیر از منتخب و سراج و برهان زرشاه بشین بجمه بر آدم خرد و بمعنی زر خالص از سراج زرآلو نام میوه چون آنرا خشک کنند جوبانی نامند زرد بکسر تین و یای ملفوظ سعروف است از بهار عجم و موید و مدار و کشف و برهان و جهانگیری زراقه بضم اول و تشدید ثانی و فا و زد بمعنی بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فا و ها نوعیست که اشترگاو و پلنگ نام دارد و چه گردنش بگردن شتر ماند دمش بگاو و دمگش بپلنگ و دوشش بآهو و دندان بسیار خورد و بسیار دوست دارد و هر جا که تواند بیشتر رود و لایت تو یه بهم سدا از سراج و منتخب و تحفه نیز آمده زرده اسپ زرنگ از برهان زراوخانه با فتح و تشدید بمعنی سلاح خانه زراق خانه بمعنی خانه که باشندگان آن اهل نفاق و دریا باشند زرجعفری زر خالص سنجیده بمعیار کیمیا گران السوید ما یخرج و قوانیح نیست آنست که قبل از جعفر برمکی که وزیر هارون رشید بود زر نقوش سکه میکردند چون او وزیر شد و طراز خالص نقوش بر سکه زندان بمعیار عجم و صاحب سروری بر آن ها و رسیده نیز همین نوشته اند لیکن باجمال زرده وی بفتح هر دو دال مهمله زر خالص و تمام عیار از سروری سراج زردهی بکسر میم بمعنی زر خالص و این زر را گویند که عیاران بمکر تمام از زرده وی که آتش باشد یعنی از خانه که خالص و یکصد غش داخل باشد از برهان و سراج زرزرگنی بضم نون سوم زر خالص منقوش کن که میسازند و از برهان و رشید نیز همین نوشته اند لیکن با جمال و در سراج اللغات نوشته که زر ششسری بمعنی زر خالص را یام سالز انی چه برآمده بود که شش سر داشت و در جهیم آن طلای خالص بس آنرا شکسته سکوک میساختند و در شرح خاقانی نوشته که اشرفی بسکه شکل یعنی قرص آن شش پهلو باشد زرسرخی زر خالص و ملک عرب گفته است که از بخار زبرجد حاصل میشود و از بدان و بعضی آن زردی نوعی از زر خالص نشان سازی بجیمی که نقاشان بآن تصویر بر قبضه شمشیر و نیزه میکنند زرغنی با فتح و غین بجمه و یای معروف و نون و ذی بر کسر بجمه ان که در نوام تند و زیاد یک سیاه و سپید و ان پشت بگرده با قوت و بمعنی سفید ازین مثال نرکوئی ست پدان رنگ را مثل زرسرخ و در شرح منیاد فصل ای بجیم و عین مهمله زرغ و را بالضم نام میوه و بمعنی کوچند نوعی از گندنا است زرغاف بضم اول و عین مهمله و فا مثل دکشنده از فراج و منتخب زراق بضم اول و عین مهمله و قاف بمعنی شوره و از فراج و منتخب زرغم بفتح اول و ثانی و غین بجمه بمعنی کاهل و سست و بیرنگ و بطالت و فراغ عیش بسر بردن و حرکت نخوردن و سکون عین مهمله لیکن بفتح و ضم میم بمعنی نگمان و ظن از منتخب و صراح و بالجمله فصل ای بجیم و عین بجمه زغیر بزرگ و حقیر بمعنی کتان که بمعنی اسی گویند از برهان و جهانگیری و شیخ زغن بفتحتین طیور از برهان فصل ای بجیم و غین بجمه زغ بالفتح و ثانی و خفت و زغه بالفتح و ثانی و ها مال و طعم تیز که زبان بگزد و بالضم بخیل و بد خو و بد مزه و تخت که در جوف گلو گیرد و قبل زرو و سلیدی و بکسر هی از دیدان و مصیبت سیاه چسپنده که از درخت صنوبر جامل خرد از برهان و شیخ و سراج و منتخب و لغات و در سراج نوشته که ها را یای بمعنی اضافه فارسی نیست زغیر بفتح اول و کسر خا و نجد کشیدن و بعد از ان بلند کردن و بلا و بانگ نمودن اول خرد و شهیق آخر ان از منتخب زفاف بکسر اول فرستادن عروس بخانه شوهر و عروس و داماد را بهم بستر کردن از منتخب و لغات و مدار و موید بجر الجاهر زفان بضم و فتح بمعنی زبان بر ان زفایه بضم و بفتح زبانه آتش از برهان و سراج فصل ای بجیم و قاف زق بالکسر و تشدید قاف بمعنی مشک که در ان آب پر کنند از منتخب و شرح نصاب زقوم بالفتح و قاف مشدد و مضموم در خلیت تلخ زهرناک که شیرزان بسر آید و بعضی گویند درختیست در دوزخ که خوراک دوزخیان خواهد بود و ما نصاب عرب کرده ران خواهد بود و بسکه بهم آنچه باشند دو فارسی برای معنی اول تخفیف قاف نیز آورده از منتخب و مدار و کشف زقه بالضم و تشدید قاف مفتوح آواز کردن کلاغ و بره و در دهن بره از اندوه بعد از اجوگا گویند و دوائی که بدهند تا آواز نکند

اندانخته و در سن کامل اندازند بمعنی غیبت کوچک ان منتخب و غیره و در مصطلحات نوشته کز قدیم دایه دست که بوقت نامزد بچه را دهند و بهمگنه گفتوی گویند **فصل سای**

معجمه کاف ز**کریا** بفتحتین کسر اسم معروف و تشدید یای تحتانی نام نبی علیه السلام از غیاث اللغات **زکا** بفتح اول و آخر همزه بمعنی بالیدن و افزودن و افزون شدن و نعم کردن از منتخب مرخ **زکاب** بفتح دو آخر بای موحده سیاهی که بدان کتاب نویسند از برهان **زکوة** بفتح اول و در رسم الخط الفاظ این لفظ را بصورت واو و تا کرده نوشتن و در صحت جمله حصه مال که بفقرا سلمی در راه خدا دهند و اصل در حدان مال و صدقه هم هست که شصت یکی بخیرات و مبرات دهند و بعضی گویند که یک بیستم مال و بعضی گویند که یک چهلم مال و در فارسی اخگر نشسته که سیاه شده میماند از رشیدی و برهان **زکیدن** بفتح خود بخود از تعجب گرفتن دهن از برهان **زکی** بفتح اول و کسر کاف و تشدید قصانی بمعنی پاکی از فساد از شرح لغات **فصل ای معجمه لام زلیخا** بضم اول و فتح لام بروزن سویدا زبسا عجم و مزیل مادر بسیار مکنز لیخا بضم اول و فتح لام تصغیر زلف که صفت بشمه باشد مونث و از یخا خوانند از یخ که بالفتح بمعنی جای تعویذ بستن باشد کمانی الصراح و المنتخب چون بمعنی محل تعویذ بستن بازو بعضی گویند که بمعنی بازو بندند بدین سبب موسوم شده یا انکه بجمال الطاف و صفا بدنش نسبت صافی دارد پس بود ازین جهت محل تعویذ مناسبتش دیده زلیخا نامش کردند و این تصغیر بجهت ترحم و محبت است و یا برای تعظیم و بعضی محققان نوشته اند که مولد زلیخا ملک عرب است بالهام الهی او را بزبان سریانی راعیل بود و هم زلیخا که شهرت دارد وضع کرده عزیت و از کلمه زلیخا در مرد م فتح اول و کسر لام شهرت دارد غلط است زیرا که هیچ دینی اسامی اولاد خود را از اسامی اعلام قبیحه مولد محتش نمیشود و بعضی گویند که زلیخا بفتح اول و کسر لام هم درست باشد لیکن لفظ زلیخا بفتحتین لفظ زلیخا بفتحتین بمعنی نوعی از خرا و بعضی گویند که هم عبیت و الله اعلم **زلیخا** بکسر تین نوعی از شیرینی که بهندی جلیبی گویند از مدار **زلف** بضم اول و فتح ثانی و تشدید لام بمعنی گیسو و در فارسی گاهی مجازاً بمعنی دوستی آید **زلالت** بالفتح و بالکسر لام مشدد بمعنی لغزش و لغزیدن و بکسر اول بمعنی لغزش و لغزیدن و بضم اول بمعنی لغزش و لغزیدن و بضم اول بمعنی لغزش و لغزیدن و بضم

تحتانی و دال نام روز بست و هفتم از ماه شمسی بفتح اول و سکون ثانی مرآمده از بهان زهر بالفتح فی فوقانی و فتحتین و نون ساکن و فتح
مردت شدن بضم اول و فتح سوم گروهای متفرق از دوم و ناه سوره قرآن انتخب بالطاء المحشر بضمتین و خای معجمه و فتح شین معجمه و قصبه است از نواحی
خوارزم لیوه جالک بصاد کشاف نحو تختی کتابی در نحو او بست زهر بر بالفتح یعنی سرا انتخب بالتاء المثناة من فوق و السکر معروف
و کره تحت کره تاست و فوق کره اوض بالکاف و دیگر کتب و در علم حکمت آمده است که نجالات در یا اصاعد نموده چون بطبقه زمهریر رسید از برودت منجمد شده
ابر میگردد و در برهان نوشته است که زمهریر کیست ازدم که بمعنی سرمای سخت است و هریر بمعنی کننده است زمین لیوزام در شتی که استاده شده و فتحتین
بندکرده زر بر دیوار زده بشنو زدن یعنی دمیدن و مدسیکنند از مصطلحات مشرح زمین و زنوعی از خمیده زرم بالفتح نام رودی است در ورزنام که اول مهار است
درستی که در چو بمعنی شتر بندند و بفتح خطاست از انتخب و مدار و مولد و سرور کی و کشف و بهار عجم زرم جاهیت تروی که بعد از انتخب زرم بفتحتین استوار زرستا
بفتح اول و کشائی مرکبست از لفظ زم که بمعنی سیر و لست و لفظ شاه که بمعنی کثرت و تیزی ظرفیت باشد از رشیدی زمن بضمتین بمعنی زمانه و روزگار و دولت بمعنی
بفتح اول و کشائی کسیکه از جای خود نتواند جنبید یا بجای رفتن نتواند و مرد رو راه رو و بمعنی برجا مانده و مبتلا شده بآفت زمانه از منتخب لطاف و غیاث بمعنی
ساعت و زمانه و روزگار و بمعنی مرگ و عمر و وقت و فرصت و هرگاه که لفظ زمان بجای زمین واقع شود بمعنی آسمان باشد از لطاف و شرح زمین بفتح اول بمعنی سجده و تسلیم
و امین مرکبست بلفظ زم که بمعنی سرد و باد و نون نسبت چنانکه در سیمین و زرین چون جو هر اض سرد شود اندرا بن زم مسمی گردید گاهی نون حذف شده زمی خوانند و در زمی
لفظ زمین بر وزن فعیل بمعنی کسیکه پای او شل شده و از جای خود حرکت نتواند کرد و از رشیدی بفتح اول اکثر مسیم خواند از ثمانت زمین مرده و زمین خشک که هیچ
زراعت نباشد از مصطلحات و غیر زم بفتح هر دو و سکون میم و نون زمنه باشد که بآسانگی رسانیده و کلمانیکه معنی وقت دارد آتش پرستی برزبان اند از لطاف و منتخب و در
برهان نوشته که آهسته رسانیده چه زم بمعنی آهسته است و در جهانیان نوشته که زمر در اصل زم است که آمر کب است از دو زم است که بمعنی آهسته رسانیدن چون معاند
خود آهسته خانند بمعنی مجازا مستعمل گردیده زمر دشاه نام پادشاه زمین کینه بالاضافت شخصیکه سخت کینه باشد و کینه او بحال خود باشد و فطرتی باشد زمر
بالضم گروه و زمر لفظ منتخب و مجمی کبیرین جمع شده و در شرح نصاب بمعنی زنبور و در شرح دیگر بمعنی جمع و مرغ طائر نوشته و در منتخب بمعنی دم مرغ زنگی کبیر تن و شدید
کاف مفتوح و در شرح نصاب بمعنی دم مرغ و در شرح دیگر بمعنی جمع دم طائر نوشته و در منتخب بمعنی دم مرغ فصل امی میم مع نون زنبیج جامیه انداختن و خیر
خاقانی زمار ندیح بمعنی حفظ تسبیح نخجیرین و خای معجمه بمعنی زندان و در من مصطفی و بهلوه و تیز از رشیدی و صلاح و بهار عجم زند بالفتح نام کتاب لغت که او در عهدی بسکرد
که از حق تعالی بر من نازل شده است گویند بمعنی بزرگ و عظیم هم آمده و بعربی تفسیر آن عسار گویند از برهان و رشیدی و جهانگیری و کشف لطائف زنده رود نام رود
اصفهان بمعنی نفطی رود بزرگست چرا که زنده بمعنی کلان آمده از جهانگیری زنده پیل احمد لقب سگی که شیخ احمد نام داشت و اسکن جامه که قریب است زنگاره زنگاره
تام سازیکه زنگیان نوازند نام رود خانه که از بهلوی زنگیان میگذرد و زنگان شهرست از بربان و رشیدی زن بضم دو خم نوعی از بهمنه مشهور است اگویند که از نارا
بزرگتر میباشد از برهان زنبور بالضم سوراخ و از ناموس و بهار عجم بمعنی نوعی از پیکان تیر بمعنی تو کوچک که از نار تیر ک بزرگتر میباشد از بهار عجم زنگار چراکه اکثر اوقات بالفعل منقش
باشد عضات و غیرین جایزیست چنانچه طغرل سلسال زمانها بالکسر بمعنی شاه و امان و مهلت محمد بن سام و در آنکه بمعنی هرگز و بالمعنی همیشه و همه وقت و شکوه و شکایت
و در بهار عجم و اقوب و شاد و جلد و هوش و آگاهی و در بهار عجم زمانها خوار بالکسر شکن و گسل بمعنی بار و رشیدی بمعنی شکستن و کشف زندان سکندر نام خانه و حبس
بزرگ گویند بلوت سکندر او را در آن گذاشته اند زند لاف بالفتح بمعنی دعوی جهانداری و بیهوده بمعنی بطل عمری و فاخته از موید و برهان و رشیدی و سراج و جهانگیری مرکب
بزبان فارسی زند لاف بالفتح بمعنی دعوی فاخته و دیگر مرغان خوش آواز و بمعنی مطرب و خوانندگان نیز آمده از برهان زند یق بالکسر نام مرد و ضابطه آشپزخانه
بزرگ ملوک زیران و زیرین تعبیر کنند و الله تعالی اعلم بالصواب و اخت در شت باشد و الله تعالی اعلم بالصواب و بعضی گویند بنا کار فرما باشد و بعضی گویند مهتر آب دین یعنی کسیکه در دین یعنی

این او چون این نان نی صحیح باشد مگر صحیح این است که مجرد نیست یعنی اگر اعتقاد نیز کتاب نباشد دارد که قایل نیز دان و ماهر بود موافق قاعده تقریب
ت را و آخر زیاده کرده اند چون فتح خلیل بالفتح و کلام صرف نیده اند لهذا حرف اول را که ذاتی مجرد است که چهار حرف دارد و اند از منتخب و سال صحاح و دیگر
یق بالکسر سرزنده یست و آن مرکب است از زنده بالفتح نام کتاب زند است و یای نسبت کاف تصغیر برای تحقیر و اکراه ان بهت تعریف است تصغیر
دین شریعت و مخلط المذهب اطلاق کرده میشود زنبق بالفتح و بای موحده بفتح و کاف مشدد بر وزن سرخ فوشته است بمعنی بنفشه است و آن گلیست معروف که
نفره باشد که خوشبو بیعنی محققین نوشته اند که زنبق بمعنی بنفشه است و چنین گلیست تیز بو و باد امی نگ مصرعه الاطغرا مویدیست مصرعه عرخ زنبق طلسم نگاست
منی رو فن یاسمن نیز آمده و بنا بر این هر دو معنی ترکیبیت یا اشتراک نام ولایتی ست و زنبر آهن و مس و غیره بسیار کننده و نقش بندی بمعنی نگارنده و آفتاب و معنی هندو پرستی آب
ران زنبیل بالفتح چیزیست و بشت و نام دوای معروف و تابعی معروف نگویند زنبیل سالار مرد و سالار بمعنی فیل بزرگ زنده پیل بکسر اول بمعنی فیل بزرگ
نه چه زنده بمعنی بزرگ و عظیم است و لقب بزرگی که شیخ احمد خدام داشت ساکن جام که قریب است از زنبیل چریست که گدایان در پخته های دریوزه و لگاه دارند
راخ زنجم بالفتح اول و کسر ثانی بر وزن فعیل بمعنی سنجد یعنی آنکه بوزن شرح قصه و منتخب مسمی بنیکو بقومی باشد و ازان خود زندخوان
فتح کنایه از بلبل و فاخته از زبان زنگان بالفتح نام شهریست و این نام بین قزوین و تبریز و زنجان معرب است از صراح اللغات از زنگ شادان بالفتح
کاف فارسی و شین معجمه و الف نام پهلوانی است از شرح سکندر نامه سنج زدن هرزه گوئی کردن از زبان زنجدان و دین لفظ کلاه دران زاید است از زراج
زنگوله البستن حاصل کردن مبرد لهذا بمعنی گوینده عمده مبرد و دریوزه لازم است که شاطر یا پهلوان چون بکمال فن برسد زنگوله می بندد از صطلاحات زنبوه
وعی از پیکان تیر یعنی تلوپ کوچک زدن بای موحده بمعنی موجه و نام سازیست گرفته اند زنده بالفتح بمعنی کلان و بزرگ از شیدی و در بعض لغت بر سی فارسی زنبیله
فتح اول کسر نون و سکون تحتانی و فتح نون دوم بمعنی تهمت کردن و گمان نیک یا بدی بدیگران و بمعنی مشتاب از منتخب و صراح زنگوله و زنگله سر دو لفظ بالضم
فارسی بمعنی دره و جلاجل نام سفالی از موسیقی ریز و لیست نوعی از بازیچه که بدست فرفتن رقص کردن آواز کند از بزبان و شیدی و جرع ها و غیره زنگانه
بالفتح نام پرده موسیقی و نام سرود خانه از بزبان زنهاری که سکه امان طلبیدن عهد و پیمان کند از بزبان بمعنی کافری که در پناه و پناه مسلمانان در بلاد اسلام مقام
سازد از شرح نصاب تجیری دیواله از بزبان زنبوری خانه مشک از صطلاحات فصل زای معجمه با واو زوایا بالفتح گوشه ها جمع زاویه منتخب
و کشف و صراح زورا نفع قدح و ظرف نقره و جامه شصت بغداد و شصت دینار نزد یک سجد و نام باد ایست و دیدنی از منتخب و بزبان زوراید و زای
مجهول و واو مجهول در کری گریز و نوحه شور و غوغا زوبیت بضم اول و کسر او و تشدید یای تحتانی بمعنی چهره و شدن و بالفتح و یای مشدد از نطاق زوج بالفتح بمعنی جفت جوا
مذکر باشد و اهل شرع مکرر مستعمل تا خیر زوج نوشته نماز یاده کرده اند و زوجه گویند اگرچه نزد اهل لغت بیست این جا نوشته که بر دو مرد و ماده مجموع را زوج گفتن خطاست
زیرا که هر یک از نر و ماده را زوج باید گفت و هر دو مجموع را زوجان باز و بمعنی یار و جفت و بمعنی عدد یکه از نصف کشت هر دو حصه دار بمعنی شکستن عدد و مثل جماد است
زوبلو و کنایه از بچه بیسار استعمال زوبلم بضم اول و سوم و خر ذال معجمه بمعنی زوبلو و شاید این صحیح باشد و این موافق قاعده فارسی است بعضی ملاحظه کرده اند که اگر فعل از ذال حرف شود آن
ملی آخر زبان و غیر از و بر وزن فعل بالفتح اول و کسر ثانی و سکون تحتانی و فتح لام و شین معجمه و نون و بمعنی شکوفه باشد زوج بالفتح اول و سکون ثانی و جیم بمعنی
و بالضم زوبالضم و او معروف بمعنی ورغ از منتخب و بسیار کسیکه از بهت و شتاب زود و لال گردیده باشد زوبلم از نعم اول مشدد و او
نیابت کنندگان و جمع زایست و بالفتح و تشدید واو صیغه مبالغه بمعنی بسیار زیارت کننده و بهم صیغه نسبت و بر صورت بمعنی کسیکه حد مراد ابزرگان بشناسد یا
خصوصاً خادم زیارت المهدی عشر اگر چه مضاف الیه نعم زوه خیر بمعنی چالاک از برهان زورق بالفتح اول سوم کشتی خرد از منتخب و صراح و بزبان زوال بالفتح شتن

از حالی و دور شدن از حالی و نیست شدن از منتخب **روزن** بضم دو اول بر وزن فتح زای معجمی نام شهریست و هر آنکه نامش مابین هشت و شانزده الف باشد بر
رسیده و دوبرین با بالفتح دو سیر چیزیرا گویند **زویعان** بفتح اول و کسر او و سکون تحتانی و عین مهمله شیطانان و شیاطین را گویند و قاموس مهمل نگاشته و ده بالضم
مخفف زود و کنایه از جلد و شتاب است **زوالگلو** آرد خمیر کرده را گویند که برای نان پختن تیار کرده باشند از برنج و ده بفتح اول و فتح زای معجمی و بواو مجهول
کوزه و تر کی یعنی گریوه و حوض و شعور و شعله یعنی غوغا از برهان و شرح نصاب و سراج و جهانگیری **فصل ای معجمه مع ها** **زهر گیاه** زهر را از طائف زهر ها
بجای سوخته طعامیکه زهر در آن آمیزند برای هلاک دشمن از لطائف زهر ا بالفتح اول و سکون دوم لقب حضرت فاطمه رضی الله عنها از آنکه حضرت سفید پوست
بود و خوبرو از زهره بالضم که بمعنی بیاض و حسن است از منتخب **زهاب** بالفتح تر اویدن آب بلبود از کناره چشمه و رودخانه و تالاب و امثال آن از لطائف زهاب
بفتح پرهیزگاری و رغبت کردن بدینا از منتخب **زهمت** بالکسر بادگنده و بوی گوشت و بوی ماهی از صراح **زهر خنده** که بحالت قهر و حالت غضب
از برهان **زهاوند** بالضم خلاف رغبت کردن و خواهش نمودن ملذات دنیا از صراح و منتخب **زهاوی** بالضم و تشدید ها و در آخر دال مهمله یعنی پرهیزگار و از این
جمع زاهد است **زه وزاد** بفتح اول دو اد و عاطفه یعنی بچه و فرزند و مرادازین اهل و عیال و بعض عوام زهوذات گویند و این غلط است از بهاء گیری و رشیدی
زهار بکسر اول فرج زن و ذکر مرد و نام درختی و رنگ و غیر که آنرا بیان آید **زهگیره** بالکسر چیزی مانند انگشتری شاگرد شاخ حیوان و انبوهی که از شاخ حیوان
تیر اندازی در تر انگشت کنند و بدین **زهار** بضم اول و فتح ثانی جمع زهره بالضم یعنی شگوفه باشد از منتخب و صراح **زهیر** بفتح اول و کسر ثانی شگوفه و درخت
پر شگوفه **زهف** بالفتح سبک شدن و شتابیدن از منتخب و لطائف **زهق** بفتحتین بمعنی باطل و بکلی نیست شدن از منتخب **زهقار** بالفتح نیست شدن و هلاک شدن و باطل شدن گذشتن تیز از نشانه و بفتح اول نیست شونده از منتخب و صراح و لگام **زهیدن** چوبیکه بر آن لطائف
زهره باختن نامردی کردن از جبار و شرب **زهدان** بالفتح بمعنی رحم که قرارگاه نطفه باشد از مرید و کشف و برهان **زهر زن** و بمعنی قحبه از برهان **زهازه** بکسر دو زا و سه عجمی آفرین و تحسین که از سر کنایه باشد **زهره** بالکسر کلمه تحسین و آفرین و لفظ زنهار است بمعنی بگذار و بمعنی
هر چیز خوش و کریاه و حوض و الفتح و تشدید ها و فتح ثانی و تشدید جگر فرزند یعنی زادن از مراد و مرید و کشف و برهان و سراج و جهانگیری **زهره** بمعنی شاد و معروف اگرچه در عربی بالضم اول و
فتح ثانی و ثالث صحیح است لیکن فارسیان بالسکون ثانی استعمال کنند از منتخب و غیره و در لطائف مرقوم است که زهره و خاصه او یکی ثور دوم سیارگان علوی او
بطلک سوم است و فلک او سپید و ایام او الثلثاء است و نیز نام زنی که هاروت و ماروت شیفته او بودند و بفتح اول و سکون ثانی بمعنی خوبی و آراستگی و زینت و بالضم
بمعنی سپیدی و حسن و نام قبیله از تر کمان و شگوفه زرد یا مطلق شگوفه و بالضم اول و فتح ها ستاره ناهید و شگوفه زرد یا مطلق شگوفه و بکسر اول با نیزاده که کافی المنتخب و بهاء الفتح و فارسی
بمعنی پوستی باشد مانند کیسه که دران آب و نفت و غیره پر کنند و بکار برند و چیزیرا نیز گویند و بیای فارسی بمعنی دلیری و شجاعت و قوت و قدرت از برهان و بهاء عجمی و کشف و بهاء عجمی و تشدید ها و زای معجمی
شگوفه باشد و دران اختلافست و منتخب و صدر الافاضل و فتح ثانی و نیز از منتخب و کتابی دیگر بالضم و در شرح نصاب و بهاء عجمی و کشف بفتحتین و تشدید ها و زای معجمی و تشدید ها بالفتح
و صاحب قاموس نوشته که زهره بالفتح و بفتحتین بمعنی شگوفه زرد و بهجت و نضارت **زهی** بکسر اول کلمه تحسین است **فصل ای معجمه مع**
یای تحتانی **یزیر** یا بالکسر حرف چهارم یای حطی از شش طعام **زینب** بالفتح نام و دختر عجمی که در وقایع آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بود و نیز نام
آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیز نام دختر حضرت فاطمه رضی الله عنها که خواهر حضرت امام حسین رضی الله عنه بود **زیادت** بمعنی افزونی و نام و بمعنی آمده و
زیادی تحتانی نامنده محاوره عوام است و زیاده بجای زیادتی نیز مستعمل فارسیان و صاحب بهاء عجمی چند شعر برین سیاق آورده **زینت** بالفتح و در آخر
فوقانی درختی تخم درخت زیتون و در بعض بلاد آنرا بجای زیتون میوه مدور و وضع رومیان زیتون را شمرده دارد از منتخب و دیگر کتب و شرح **زیست** بمعنی عیش و عیشی و
منتخب **زیادات** نام کتابیست فقهی از امام محمد رحمة الله علیه **زیافت** بکسر اول و فتح حرف چهارم که فاست بمعنی نامی و نامور از لطائف

یائی مروف و پیم عربی سر نیزه باشد و آن نیزه باشد که بران سری عمارت کشند و بمناسبت آن تمام علمیت و اصول احکام علم نجوم و هیئت که تقویم البلدان و تحریر کشند و
منتخب سراج اللغات و کشف مهمات ایشان و هوس و بشدی و دوسرا بالا تخراج شرح فخری یعنی فارسی چنین نوشته که زیج معرب یک سنت و آن نشانهاست که در وقت یکسان
از اوضاع دایان حاصل و منقول شود از تصدیرات راد یا خاص عام و همچنین زیج قانون چنین است که در جداول آن اوضاع کواکب و خطوط طولی و عرضی که در آن مقادیر حرکات مرکز
خواکب یاشد و مقادیر حرکات تدابیره او وقات معلوم میکنند و سیاج با تاکسر موحده و جیم عربی نوعی از طعام و بیاء بلغت اول زده و الف شده نام مردی کاذب گوئی
دروغ بنیاد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم داده بود برانکه آنحضرت را دیده و منکر گشته و نام بازی از هفت بازی نرد باین نوع که نقش کنند بر پنجاه و یک خانه
یکی از ان زیاده باشد و بر اطلاق نام هفت بازی نرد و بر بازی باین ترتیب مسطور است اول قاره دوم زیاد سوم ستاره چهارم خانه گیر پنجم اول ششم زهره و نقش منصوبه
دوسر نوشته که زیاد نام یکی از بیاذ بیاذ و از معنی لفظ عیب چه اگر در بازی مذکور دم نقش باطل زیاده گردد و نیز لفظ زیاده کنایه
از عبدالله بن زیاد وزیر خود و نام پرده از بیست پرده که آخر شب سلیمانا مطالعت زیر آباد با الکسر بیت و قصبه بگاله زیاده سر بحث سرکش و مغرور و خود پسند
از همان و بعد عجم چراغ بدست و دوسرا نوشته کز اده و زیاده قصد قدم بیرون گذاردن و زیها با الکسر بمعنی پناه دادن و ترک کردن و مهلت عدد و پنجاه و بمعنی
هرگز و شکوه و شکایت و پرسیدن از بیان زیر با الکسر رای مهمله آواز با یک که در مقابل هم باشد و هم آواز و بر غلیظ را گویند و لفظ زیر بمعنی آهسته و آواز کم و آواز باریک دارد
تیز آمده و نام پرده از بیست پرده و هر شعبه از باریک تیز گویند و مطالعت زیر و زار بمعنی آواز خوش و آواز آهسته از بیان و بیاء عجم و تاء مثناة فوقانی بالفتح و غین معجمه سیل کردن
از حق بسوی دیگر از تعصب و قاف بیاء مجهول و دال مهمله کنایه از خمیهای بی ربط از لطائف زلف با الکسر زنار سر و ناف و نار و اوا با لفتح نار و اشدن و هم از جهت عشق از
منتخب و شرح نصاب زلف با الفتح و م نار و زیر چاق یعنی محکوم منکوب و نرم و فرمانبردار و کونی از مصطلحات و چراغ هدایت و رشیدی و بیاء عجم چهار شعبت و بر بازی سراج
زیرکی با الکسر رای مهمله و فتح باء موحده و تحتانی ساکن و سین مهمله و جیم مضموم و واو معروف و یاء تحتانی ساکن و کاف مفتوح و یاء تحتانی ساکن و سین مهمله
و الف و نون و یاء تحتانی ساکن و کاف مفتوح و یاء تحتانی ساکن و سین مهمله و الف و نون و یاء تحتانی ساکن و کاف مفتوح و یاء تحتانی ساکن و سین مهمله و الف و نون

کرچوبها وعلف برهم بندند وچند پوست گاو برسا دکرده ریزان نصب کنند وبران نشسته ازآبهای عمیق عبور سازند اوبعضی لغات شتر از جانوری که از کنایه ازبسیاری وکی
لاف ازلطائف وغیرو شرخ بالفتح وخای معجمه گوشت پاره سخت که برایدام مردم پدیدمی آید ببندی ازاسته گویند یعنی ناله وفریاد وشور زیرزبان بالفتح
وسکون ای مهمله وهاء مهمله یعنی بسیارخوردن ازشیدی وبرمان ازلفظ شرکت زبانی دری وتازی مگرتعاوت یافته باشد که درعربی بزای معجمه ودرفارسی
فارسی شرف بالفتح عیق اوبران شرغ بالفتح هروه بالفتح فارسی هروه وقیل بضمتین آواز دادن که بوقت خایه نهادن مرغ بسیار شود وگاهی بمعنی آمدن
آواز دیگر ازخصیاندن جوال کردگان وباد اهم آید ازلطائف شرفک بالفتح اول وسکون ثانی وکاف عربی بخیال چشم وچرب تنها چشم ازبرسانا شرفیدن بالفتح اول یعنی بریدن
وحشیدن ازبرمان شرند بالفتح بمعنی خرقه ودلق کهنه وپاره ودلق چمقاق وبزرگ مهیه بالهم کتاب رشت آتش پرست که اودرا مجوسی گویند وگاهی بادرستی خواند
گویند ازاسراج وبرمان وشیدی کشف صداو جهانگیری شرندروونام رودهمدان شرندباف بالفتح بمعنی بلبل وتمری شوشل آن ازمدار وبرمان وصاحب
جهانگیری ومولد پدر اعلی نوشته وکسی وجه تسمیه این بیان نکرده شاید که چون پرهای بلبل وتمری وغاخته وکبک وکبوتر ودراج چندان خوشرنگ ولطیف نباشند
ترندیان پیگفته باشد زنده بالفتح خرقه ودلق وپاره کهنه وهرچیز بزرگ وعظیم ازبرمان ودراج وبعضی بمعنی پست نیز نوشته اند وقندگی یعنی کهنگی ازلطائف
ثروبیدن بکسرتای مثناة فوقانی آب انا شفق خاده بسبب باران باریدن ازبرمان ثروبین بواو مجهول ویای فارسی ویای معروف قسمی ازنیزه کوچک که اهل هندوستان اسپاه
جلیگ گویند وکشف وشیدی وجهانگیری ودراج نوشته نیزه کوچک که برآن دوشاخه باشد ثرولیده بالضم درهم برهم وپریشان ازبرمان ثریغ بمعنی بهودگی
سعرف وسبلیل ثریگ یکست که بمغز قطوف وهمه پرهند ثریان کمبلوا ول خشمناک ازبرمان وجهانگیری ومدار ودراج نوشته گویند ثریان بکسرخشمناک شدن واطلاق این
لفظ برجمیع درندگان وطایرشکاری کنند وبعضی انسان نیزداخل کرده اندثری بالکسرآخرف بیم عربی بدل شود چون کثروکیر والثرد والجود وبسین مهمله
چون تگرگ وتگس بالفتح فوقانی وفتح کاف عربی تخم انگور وبه شین معجمه چون وثرد وش بالضم بمعنی زشت وناخوش وبکاف عربی نیز

باب السین المهملة

فصل سین مهمله مع الف

ساسا گاه غنما بمعنی دران حال که سلاست باشنده وضعیف آینده بود سارا بمعنی خالص لیکن درغیر صفت معبرو مستعمل نشده ازشیدی ودراج وبرمان ومنقول ازمجمع الفرس وکشف نوعی ازعنبر سارا بکاف عربی منتخب ساخت ودوال دستارزین وزیلوساب ابرمان ساخت
بفتح حاء مهمله وکشادگی وقضاء مکان ناحیه منتخب ساحات بکسرحاء مهمله زنان روزه دار وکیفیتگران منتخب عشا باصلح آرام یافتن ومردم هری
باشد بلفظ ساعت یعنی قیامت نیزآورده ودرجهانگیری ازمنتخب ساوت بواو یعنی مرادازین لفظ بیشتر ساوات جمع ساو تست که درصل سیده جمع کنند ساوات ساوه ودرون
فاعل سیدن ساوات جمع الجمع سابات بفتح اول ومدوفتح ثانی ومنتخب وغیره ساکت بکاف عربی خاموش سامت بفتح اول ومدوفتح دوم بروزن لامت بمعنی اول ومنتخب وبتاء آمدن از
منتخب صراح سایه وبیت بالضافت مدت وانحاء سایه بیت بضم لام معمله کنایه ازنازیره وامثال سایج بیم عربی مرغ کنجشک خوار بمعنی چوبکیرازان کشی سازند ودرجهانگیر
ازلسال گویند ازشیدی ودرهان ودراج ومکتف ودرسال مقرراست نوشته که ساج بسج سال که چوب سفروده ودراج ومنتخب بمعنی فیلبان ونوعی ازسنگ بدان منتقل
ساوج بفتح واو مشدد وجیم عربی بسج ساده ونیزنام دوائی که بسندی تیرات گویند ازبرمان مدارساده نوع کتان ازحق دانی شورساغ بخ بکاف عربی معمله بمعنی سیم
ازجانب چپ نظرفتن دست راست نیزآمده بنظرسید ازسبارک نهنده ومایع راکه ضدیابست شوم گویند نیزساغ چیزیکه ظاهرشود وکسی ازمراج مداومتوسلین تطفیر بعض
گوید که ازمعنی نعوی نخستا معلوم میشود که بمعنی چیزیکه عرضه باشد مگرمستعمل آن درظهورمقدمات ناپسندیده وموحش ست وچوبش دیده نشده ساهوز بمعنی پیرو کهنه
ازبرمان ساوسند ساخته آراستن ازبرمان وبمعنی سازگار شرح کنند واز بخاآمده وعلی ابن معمله وصراح ومنتخب بمعنی بازدوخته ست ودراستعمال خاصیتا ما بین
کف دست دارنجز اگویند سازمرغیست سیاه رنگ خوش آواز ذکر خالهای سفید داو وآن نوع ملخ میکند وبمعنی خاص وهمواره ضایعه شمرده بمعنی سنجیده

چون گلو نیز بمعنی گلوبند سرد بمعنی سرد و خشک بود و این لفظ برای کثرت هم آمده چون کوه و کاه و شاخ و شاخسار و معنی مشترک نیز آمده چون ریسمان و طناب که بسیار جا
چون تلگار و بمعنی شهر چون سیاوران شهریان و کشف در سراج ساجور جیم عربی دو واو مشدد و فتح و الف و راء مهمله و گلوبند سگ را گویند برای پیوند و منتخب صراح نوشته جولی کردن سگ بند ساقی کوثر حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وآله وسلم و نزد شیعیان حضرت علی مرتضی رضی الله عنه ساقه بمعنی باقی و جمیع و همه دسته
سیه کننده از منتخب و مجاز آبمعنی مشهور نیز آمده و در جهانبان نوشته که سائر بمعنی جمیع مشهور هست لیکن اکثر اهل تحقیق نوشته اند که بمعنی باقیست و در
جوامع الرموز شرح لغته الوقایه مسطور است که سائر بهم اصلی بمعنی باقیست و مبدل آن بیا بمعنی جمیع باشد و الله اعلم گوید که اکثر لغات لغت عرب سائر بمعنی باقی نوشته اند
و در سراج صحاح بمعنی جمع قوم ست و بیشتر بهمین معنی مستعمل ساطور کاردیست بزرگ و خنجر نخود کوب کشف اللغات ساقه سالار بضم سین مهمله سالار بمعنی مقدم لشکر است
بهار عجم ساده پرکار معشوق شوخ و بیباک سائر ساماں بمعنی باسباب و چیزیکه بسطریان نوازند مثل دف و چنگ و ستار و بربط و کبک و نخجیر و صیاد و قوال و
موافق در سماع و مکمل و عیار و دشمن و مانند و نصف از لغات و بمعنی سرمایه و مال و عروض بمعنی خوشگوار و جریان زبان و در سراج بمعنی قرب و
نزدیکی ساوش شتم از منتخب سال کم مدیکه در چهارپائی باشد بهندی کهل گویند از برهان سائس بر وزن فانوس خلاصت و سائس وزن فانوس
دستیکه بر وزن ریس تازه و الاسپان در سراج سوده مداره بهائم سالک بکسر هر سه سیاست کننده و بمعنی طلاق نگهبان حصوصاً نگهبان اسپان از سودمه عروس ساق عروس
اولی از شیرینی ولایت از چهار فرهنگ سام ابرص نیز گویند از منتخب و در کنز سوسمار ساقط افتاده و ناکس و فرومایه از لطائف
سابع هفتم ساطع بلند از منتخب سامع شنونده سانع بکسر لام و فتح عین مهمله گاو و گویند شش سال از منتخب سابع بکسر عین مهمله و فتح موحده گوساله نر ایدار
سارع نفتهای معدنی عین مهمله و ترکی نام گلیست زرد رنگ سائف پیش نهاد از منتخب سائل بکف گدائی دارکه گدائی هم نوشته باشد او صاحب اطلاعات سارق
بکسر رای مهمله یعنی دزد سابق بمعنی اول و پیش شونده و سبق بهندی کودکان ساچق بکسر جیم فارسی و سکون یا یک و دو روز زیاده تر از یوم شادی که خدایی از
قسمی پرنده و البته سم سبوچه تاشیرینی نقل و آلیش از طرف داماد بخانه عروس و سندوان این لفظ در کنز لغات ترکی نوشته شد سالق بکسر جیم سوم گذشته
بمعنی پارسا ست یعنی شخصیکه از پس پا نماند یا چنانکه عادتا در پیش شتابد بنیاد از منتخب و کشف اللطائف کنز سارک طلاییست شاخوش و آنرا که عادتی سفید و نرم دارد
و در خبر آبرید مدار بزبان سالک بکسر لام رونده و باصطلاح صوفیه طالب مقرر حیثیکه قاطع عرض سائر نباشد سالوک بسیار راه رونده و چرا گاه صحیح
است بمعنی مروکشیر السلوک یعنی شیاع یعنی معلوم نوشته اند یعنی مقرر از سوده مدار و در برهان سالوک را بمعنی دزد نیز نوشته ساده دل دانای صوفی در برهان
ساحل کناره دریا ساقل فرود پست سائل پرسنده و خواهنده و در دعوی شونده و مجادله از منتخب سال زبان یونانی کشتی را گویند و بهندی نام درخت
سرو نیز از سراج ساهم نام عدد بستم و نام کوهی در گرگان و نام پسر فرخ علیه السلام بمعنی دوم و دو و از بیجا ست سرام بمعنی ترم و داغ یعنی آتش و از بیجا ست جانوری که
در آتش میباشد سام اندر گویند الف در درج کلام افتاده و سمندر شد و در عربی بمعنی مرگ و هلاک و زر سرخ است از رشیدی و برهان و سروری و منتخب سالگین تابه نوقانی موقوف
و کسر کاف فارسی و ترکی معروف گویند بجای پیاله شراب خوری از رشیدی و برهان و جهانگیری و سودمه فقط سبی پیاله شراب ساسان بهر دو سین مهمله نام اشرف بهمن
که از خوف خواهر بود که آنها تمام داشت و بمذهب ثنوی در نکاح بهمن پدر خود بود فیقرشده محرم شاه و ساسانیان از نسل او میدانند از رشیدی و برهان و مدار و کشف و نیز
صاحب برهان و کشف نوشته که ساسان و فتحه بمعنی گدا و فقیر ست ساسان بمعنی هلاکرده شن و سم و عادت و نفرت و ناپسند و سنگسان که بران کارد و شیشه را تیز کنند و سانان
و بسکام و بمعنی سوهان دادن و حصه از برهان و جهانگیری ساوین بکسر اول و سین سوم سرنگ که بسته پیاری گوینداز برهان ساربان دارنده ساده و لفظ ستار بمعنی اشتر
چنانکه در برهان سالیان جمع سال بمعنی سال خواهد بیاید سال احد نیز و بضم اول الف نون زائد باشد چنانکه در برهان از نوید و کشف و برهان و در سراج چنین نوشته
که سالیان جمع سال بمعنی یکسال و زمان قلیل گرفته باشد و آن وقت و زمانه ست پس سالیان بمعنی ازمنه و اوقات خواهد شد سایه یار افکندن تهدید زدن ساربار بستن

ساعت بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و تاء مثناة فوقانی و آخر تاء مثناة فوقانی بمعنی ساعة است که در عربی بمعنی شصتم یک روز بلکه یک شبانه روز است و در فارسی بمعنی زمان و وقت و لحظه و آلتی که بدان ساعات شبانه روز معلوم کنند و آن بر دو نوع است یکی آنکه بر آن سایه افتد و آن را ساعت آفتابی گویند و دیگر آنکه بر آن سایه نیفتد و آن را ساعت بی آفتاب گویند و ساعت آفتابی بر دو نوع است یکی آنکه بر زمین باشد و آن را ساعت زمینی گویند و دیگر آنکه بر دیوار باشد و آن را ساعت دیواری گویند و ساعت بی آفتاب بر دو نوع است یکی آنکه بر آن آب ریزد و آن را ساعت آبی گویند و دیگر آنکه بر آن ریگ ریزد و آن را ساعت ریگی گویند و ساعت آبی بر دو نوع است یکی آنکه آب از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه آب در سوراخ رود و ساعت ریگی بر دو نوع است یکی آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه ریگ در سوراخ رود و ساعت آبی که آب از سوراخ بیرون آید بر دو نوع است یکی آنکه آب از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه آب از سوراخ بیرون آید و ساعت آبی که آب در سوراخ رود بر دو نوع است یکی آنکه آب در سوراخ رود و دیگر آنکه آب در سوراخ رود و ساعت ریگی که ریگ از سوراخ بیرون آید بر دو نوع است یکی آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و ساعت ریگی که ریگ در سوراخ رود بر دو نوع است یکی آنکه ریگ در سوراخ رود و دیگر آنکه ریگ در سوراخ رود و ساعت بی آفتاب که بر آن سایه نیفتد بر دو نوع است یکی آنکه بر آن آب ریزد و آن را ساعت آبی گویند و دیگر آنکه بر آن ریگ ریزد و آن را ساعت ریگی گویند و ساعت آبی بر دو نوع است یکی آنکه آب از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه آب در سوراخ رود و ساعت ریگی که ریگ از سوراخ بیرون آید بر دو نوع است یکی آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و ساعت ریگی که ریگ در سوراخ رود بر دو نوع است یکی آنکه ریگ در سوراخ رود و دیگر آنکه ریگ در سوراخ رود و ساعت بی آفتاب که بر آن سایه نیفتد بر دو نوع است یکی آنکه بر آن آب ریزد و آن را ساعت آبی گویند و دیگر آنکه بر آن ریگ ریزد و آن را ساعت ریگی گویند و ساعت آبی بر دو نوع است یکی آنکه آب از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه آب در سوراخ رود و ساعت ریگی که ریگ از سوراخ بیرون آید بر دو نوع است یکی آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و ساعت ریگی که ریگ در سوراخ رود بر دو نوع است یکی آنکه ریگ در سوراخ رود و دیگر آنکه ریگ در سوراخ رود

ساعد بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و دال مهمله بمعنی ساعد است که در عربی بمعنی ساعد است و در فارسی بمعنی ساعد است و ساعد بر دو نوع است یکی آنکه بر آن سایه افتد و آن را ساعد آفتابی گویند و دیگر آنکه بر آن سایه نیفتد و آن را ساعد بی آفتاب گویند و ساعد آفتابی بر دو نوع است یکی آنکه بر آن آب ریزد و آن را ساعد آبی گویند و دیگر آنکه بر آن ریگ ریزد و آن را ساعد ریگی گویند و ساعد آبی بر دو نوع است یکی آنکه آب از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه آب در سوراخ رود و ساعد ریگی که ریگ از سوراخ بیرون آید بر دو نوع است یکی آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و ساعد ریگی که ریگ در سوراخ رود بر دو نوع است یکی آنکه ریگ در سوراخ رود و دیگر آنکه ریگ در سوراخ رود و ساعد بی آفتاب که بر آن سایه نیفتد بر دو نوع است یکی آنکه بر آن آب ریزد و آن را ساعد آبی گویند و دیگر آنکه بر آن ریگ ریزد و آن را ساعد ریگی گویند و ساعد آبی بر دو نوع است یکی آنکه آب از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه آب در سوراخ رود و ساعد ریگی که ریگ از سوراخ بیرون آید بر دو نوع است یکی آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و ساعد ریگی که ریگ در سوراخ رود بر دو نوع است یکی آنکه ریگ در سوراخ رود و دیگر آنکه ریگ در سوراخ رود

ساعی بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و یاء مثناة تحتانی بمعنی ساعی است که در عربی بمعنی ساعی است و در فارسی بمعنی ساعی است و ساعی بر دو نوع است یکی آنکه بر آن سایه افتد و آن را ساعی آفتابی گویند و دیگر آنکه بر آن سایه نیفتد و آن را ساعی بی آفتاب گویند و ساعی آفتابی بر دو نوع است یکی آنکه بر آن آب ریزد و آن را ساعی آبی گویند و دیگر آنکه بر آن ریگ ریزد و آن را ساعی ریگی گویند و ساعی آبی بر دو نوع است یکی آنکه آب از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه آب در سوراخ رود و ساعی ریگی که ریگ از سوراخ بیرون آید بر دو نوع است یکی آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و ساعی ریگی که ریگ در سوراخ رود بر دو نوع است یکی آنکه ریگ در سوراخ رود و دیگر آنکه ریگ در سوراخ رود و ساعی بی آفتاب که بر آن سایه نیفتد بر دو نوع است یکی آنکه بر آن آب ریزد و آن را ساعی آبی گویند و دیگر آنکه بر آن ریگ ریزد و آن را ساعی ریگی گویند و ساعی آبی بر دو نوع است یکی آنکه آب از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه آب در سوراخ رود و ساعی ریگی که ریگ از سوراخ بیرون آید بر دو نوع است یکی آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و دیگر آنکه ریگ از سوراخ بیرون آید و ساعی ریگی که ریگ در سوراخ رود بر دو نوع است یکی آنکه ریگ در سوراخ رود و دیگر آنکه ریگ در سوراخ رود

و نام مرصعت و آن خواب گران طویل باشد چنانکه بدشواری بیدار شود از منتخب لطائف و کتب طبیعیه و منقول از مذهب الملک ساج بالفتح [illegible]
بای موحده و جیم مهمله یعنی شناور سبکبار روح کنایه از مرد لطیف ظریف بی تعلق دلی تکلف دلی کبر دلی علاوه یعنی هر دو تنک فتاده [illegible]
کاز شرح الشراره و بهار عجم و دیگر رساله [illegible] موحده و آخر جیم مهمله یعنی شناورنده و باطن بسیار پاک این یکی از اسامی ماهی است از منتخب
و صراح و دیگری ازین لغات اشارت باشد بسیوحه مقدس و روشن خاور الملائکه ملاروح مسباح کبر اول و خای معجمه زمینهای شوره ناک مزاح بسیع شداد بالفتح و سین
مهمله مکسور مراد از هفت افلاک و شداد بکسر جمع شدید است و در نجا کنایه از فلک سبد بفتحتین ظرفی باشد از نی و بهای ابجد میان سبز و از نام شهری
در ایران سبانه بفتح اول و فتح ثانی و نون بهمه نام پهلوان سبکسار یعنی فارغ البال از بران سبک سر فرو مایه از سلاح سبز کار کیا از کارهای خوب هر چیز مذکر مصطلح
سبز و فیم سبز حرف دوم و نهم بهای موحده و حرف سوم و دهم جیم عجمه دو نوع از رنگ سبز باشد نام پرنده که نهایت سبز باشد نام پرنده که نهایت سبز و هر مرد را نیز اتفاق سبز و هر سبز گویند بهای
موحده و نون مهمله هر دو حاشیه ای برای مهمان خواندن بهای مهمله و جیم سبک خفیف نقیض سبو قدح از لطائف سبز در سبز نام مولی از مولیهای
مصطلحات سبز بالفتح مشوق و لیع و نام شهریست در توران نواحی سمرقند سبوس بفتح اول و ضم ثانی پوست گندم یعنی آنچه گندم غربال بعد نخستین بی ماند
از بران مدار و سباح بسبط بالکسر فرزند زاده خواه ولد الولد از پسر باشد خواه از دختر و طائفه از فرزندان یعقوب علیه السلام و بالفتح و بفتحتین و بفتح اول
و کسر ثانی موحده یعنی موی که بهمه باشد یعنی فرو هشته باشد از منتخب لطائف سبع بفتح اول و سکون ثانی و بعین مهمله یعنی هفت بفتح اول و ضم ثانی و بعین مهمله
مثل گرگ و شیر و غیر از مردار بفتح اول و سکون ثانی موحده هفت قسمت از چیزی و هفتم حصه از قرآن و آن منزل گویند که برای تلاوت هفته مقرر کرده اند مثل ختم قرآن بر
از خیابان لطائف سباع بکسر اول یعنی درندگان مثل گرگ و شیر و این جمع سبع ست که بفتح اول و ضم ثانی یعنی درنده باشد سبق بفتح اول و سکون ثانی
پیش افتن و از یکدیگر ان در گذشتن بفتحتین اسپ گرو بندند بآن در اسپ دوانیدن و شیرازه افتن و جزان که مردم سبق برند و گیرند و مقداری از کتاب که
روز آموخته شود از منتخب و غیره سباق بکسر بیشی کردن مردو بدین از منتخب سباک بالفتح و تشدید موحده و کاف عربی یعنی خدنگ شتن از یک بالفتح که
زند و هم گذاشتن ست زنانی از منتخب و السروی سبک بالفتح اول و ضم ثانی مقدم گران از جهانگیری و برهان و بهار عجم در صراح نوشته که سبک بفتح اول و ضم
دوم مقدم گران کنایه از بزرگ و با حشمت و جلالت یعنی تعلق و بستگی تمیل نشان نیز نوشته که این لفظ بلجه حاضر عنتین ست و بلجه ایران بفتح اول و ضم ثانی
سبزک نام طائر از بران ظاهر این بهار است که بهندی آنرا تیل کنه گویند سبع طوال یکی از مهمات مراد از سبع سلفات که مذکور شد سبل بضمتین آشوب و
سرخی که در چشم پیدا شود از منتخب و در بران نوشته که یعنی موی و از گوگن و اندرون یک رویه و در چشمی خلاف از منتخب لطب سلام شده که سبل بضمتین کرکاسی
چشم سرخ و تشلی شوند و عیان گردند و از ان چشم بسیار آبداری گردد و سبل بضمتین یعنی راههای مخصوص ست که یعنی راه باشد سبال بکسر اول بضم
که معروف ست از لطائف سبیل یعنی راه طریق و یعنی وقف نیز آمده یعنی آب شیرینی که در راه خلق وقف کنند سبز چشم کبود چشم که در علم فراست و نجوم
مخصوص ست از مصطلحات سبکتگین بفتحتین و نای فوقانی مکسور و کاف دوم و نای فوقانی نام پدر سلطان محمود و غزنوی از بدار و موید و کشف و برهان و منتهی و از مجتبی نقل نشده مگر
سبکتگین بالفتح و نای فوقانی یعنی بسیار تمام ست سبزه گلگون معشوق ملیح سبز رنگ که از به پوست و سرخ خون سیب نامی که در مذاکرت نمایانی شد سبوحیان
مراد از ملائکه عبرانی سبوحیان یعنی منسوبان بسبوح و سبوح یعنی بسیار پاک و منزه از صفات مخلوقانی اگر ملائک را سبوحیان بالتبع نوشته شود که ملائکه را پاک گویند
اندازه لغت نیست یا آنکه منسوب به سبحانه تعالی شرح لبغا احمد سبزان معشوقان سبز رنگ ملیح سبزه زار چمن کنایه از زدوستان منبر شدن یعنی بهمدیگر
رسیدن ظاهر شدن از خبر شدن از بهار شربت و مصطلحات سبز کردن کاشتن درو ماندن سبک عنان تیز رفتار کنایه از اسپ طبین بالکسر طعامیست مقنوع دار
از یاقوت رضی الله عنهم یعنی بسیار پاک کردن خدا را از بدی یاد کردن خدا را از بدی یاد کردن و تسبیح و تسبیحه الوان هفت رنگ مشهور و ان

وسفید و سرخ و سبز و زرد و کبود و کلگونه و دیگر مانند عباسی گویند و علماء هیئت رنگ و آن را هشتاد و هفت عنوان از برهان غیر آن سبعین بالفتح اول و کسر عین و هفتاد سبعون بالفتح اول و بضم ثالث موحده و ذال معجمه و نون معروف ست در مدار النفتین سبحه بضم اول تا هاء در رشته کشیده که بعوض انها تسبیح گویند و بالفتح خواندن بسط اصرح و بهار عجم بفتح و کشف سبابه بالفتح و تشدید تحتانی گفتست که قریب بالگشت ست چون عربی سبابه بالفتح یعنی دشنام باشد و لیاء جامیت مصحف سبحه بسم مرد که چون کسی را دشنام دهند بجانبی این انگشت اشاره میکند و بعضی جهت این سبابه گویند و کسانیکه سبابه را بالضم خوانند خطاست و اهل اسلام سبابه را سبحه نام کرده اند بضم میم و فتح سین مهمله و کسر یاء موحده مشدده و دال مهمله از شرفرخ فضائی و مدار و کشف و بحر الجواهر السبعه بالفتح یعنی هفت و گاهی مراد از هفت قرارت باشد سبزه جانور یست سبز رنگ مقدار کبوتر و از نبرک نیز گویند و آن مرغ خزانی است از شرح قران السعدین سبزه بیگانه سبز بوده سبزینه معشوق سبز رنگ و ملیح و جوان از بهار نشرت و سراج و چراغ عند اسبحان اللہ یا کی یاد کردن الله تعالی را و استعمال این کلمه اکثر در مقام تعجب باشد سبکی بفتح اول و ضم بای موحده نه لبکون آن یعنی معروف که صدگرانی باشد و نیز بمعنی جیرفتی و بقدیری سباعی بضم اول بانونی ساکن که هفت مصرعه باشد و گاهی از ان هفت فلک یا هفت ستاره مراد باشد سبعی بفتح اول و ضم ثانی و کسر عین و یاء مصدری یعنی درندگی سبع المثانی بفتح اول و فتح میم کنایه از سوره فاتحه چرا که ابسم الله غیر آیت است و ثانی جمع ثنی است که بضم میم و سکون ثاء مثلثه و فتح نون ثانی شد سعد اول از شان یعنی نرخته کشانی جمع ثنی است که مخفف ثنی باشد چون سوره فاتحه دو بار نازل شده یکی یکبار دیگر در مدینه لهذا السبع المثانی مسمی شد یا انکه در هر دو گانه دوبار خوانده میشود آعاده این کلمه میشود و بخاء نیز مصطلحات سکاکی حرارت و فرد مائی فصل سین مهمله مع بای فارسی پسپاچ پکسر تین و یا معروف و جمع هر دو پسپاچان نام شهراز ترکستان سپید بیخت نکبت و خوش نصیب سپید دست یعنی مروحی لقب حضرت موسی علیه السلام از برهان و شرح خاقانی یعنی زرد و دهیا بیشه نوشته سپاناخ بکسر دال و خای نقطه دار نام درختی معروف که بالک سپید یکسر تین و یای تحتانی مجهول یعنی ابیض ناخن نام قلعه تو ان نام بیوه نام و دوازبر هان رسپ سپید رود نام رود بست بلین شهر وان گیلان سپیدنار نام کوهی از طالقان و تخنیب معروف که برای دفع نظر بد پوستش آن منقش بست سپیدید بکسر اول و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح باء موحده یعنی سرد و سپیدار از مدار و بهار عجم کشف و در برهان بضم و مدار سپید کار یعنی صالح و متقی از برهان سپیدار بفتح اول و کسر ثانی و در تحفه باشد خوش قامت کم مدارد و در اصل سپیدار بود چون دو حرف از یک جنس واقع میشود یکی حرف را ساقط میسازند از قبیل سپید دیو که در اصل سپید دیو بود و در اکثر عبارت آن سفید باشد از رشیدی . سپوریدن بکسر اول و ضم ثانی امر از سپوختن که بمعنی چیزی را بزور فرو بردن است و بمعنی برآوردن نیز آمده از رطالقان سپهر تین دور آخر زمانی مجمعه مخصوص است اندر دوکان یکم زمانه اسپس بکسر اول فتح ثانی دسین مهمله یعنی پس و پسر و بعد از بیان ساج سپاس بکسر اول شکر از مهاء عجم و برهان و جهانگیری و موید و مدار و صاحب بهار عجم نوشته که در تحقیقات میر المحققین چنین ست که معنی ترکیبی لفظ سپاس دانستن سه چیز باشد که کدام یک از ان کلمات زبان است لفظی از دل دست و بالا از هر کدام مرتبه صادر شود شکر نامیده میشود و اخر شین معجمه کرمی باشد که چوب را سوراخ سوراخ میکند چون گویند فلان سپاس دارد کنایه از ان است که فلان شکر گزار است و سفاشتن بضم اول و کسر چهارم کسی را بکسی سپردن یا مقدمه کسی بکسی سپردن از برهان سپرغم بکسر اول فتح های قارسی و فتح غین معجمه یکی از ان نامهاست که گزنا نیز گویند و بهندی مروه نامند بفتح میم و واو و به واسطه گوخوش قوت طبیعت قلب میکند یعنی گوخوش را به سپرغم و سپرغم را به گوخوش سپید شدن ظاهر آنکار آشکار شدن باطن و ناموس معتبر شدن سپاهان بکسر اول نام شهر و در ایران آذربیجان سپرکاره اصفهان گویند نام پرده از موسیقی سپیدان بکسر اول فتح ثانی و بضمتین نیز آمده معنی دوال بالون نیز نوشته اند که تخم تره تیزک یعنی مجموع گرفته و نیز بمعنی مخفف سپندان است و دال حذف کرده از برهان و طالقانی و سراج نوشته که سپندان بکسر اول بعربی حرمل و بهندی آی گویند سپوریدن بکسر اول چیزی را لغیف و زرد زیر چیزی فرو بردن سپر و آب انداختن و بیرون آوردن و عاجز شدن و بسیری از درآب

خانه فکر رفتن در فکر شدن و خیال کردن و گویند سه چیز است که بسیار خوردن آن باعث فکر است و بسیار خفتن و بسیار گوش بودن و بسیار روی کسی را نگریستن و بسیار پیرهن دریدن و بسیار روزه گرفتن و بسیار نماز کردن و بسیار حجامت کردن و بسیار زن کردن و بسیار فرزند آوردن و بسیار مال جمع کردن و بسیار دشمن گرفتن و بسیار دوست کردن و بسیار سخن گفتن و بسیار خندیدن و بسیار گریستن و بسیار خشم گرفتن و بسیار شادی کردن و بسیار غم خوردن و بسیار بیماری و بسیار تندرستی و بسیار ترسیدن و بسیار دلیری و بسیار شرم و بسیار بی شرمی و بسیار سخاوت و بسیار بخل و بسیار تواضع و بسیار کبر و بسیار عبادت و بسیار معصیت و بسیار توکل و بسیار حرص و بسیار قناعت و بسیار حکمت و بسیار جهل و بسیار علم و بسیار عقل و بسیار حماقت و بسیار ذکر و بسیار فراموشی و بسیار یاد و بسیار نسیان و بسیار ادب و بسیار بی ادبی و بسیار نیکی و بسیار بدی و بسیار راستی و بسیار دروغ و بسیار وفا و بسیار جفا و بسیار مهربانی و بسیار بی مهری و بسیار دوستی و بسیار دشمنی و بسیار عیب و بسیار هنر و بسیار دولت و بسیار ادبار و بسیار عزت و بسیار ذلت و بسیار بزرگی و بسیار کوچکی و بسیار نیکبختی و بسیار بدبختی و بسیار خوشی و بسیار ناخوشی و بسیار بیکاری و بسیار کاری و بسیار مطاعی و بسیار مطیعی و بسیار تعلق و بسیار بی تعلقی و بسیار بی طاقتی و بسیار طاقت و بسیار گفتن و بسیار شنیدن و بسیار بخشیدن و بسیار ستدن و بسیار دانستن و بسیار نادانستن و بسیار دانا و بسیار نادان و بسیار بینا و بسیار نابینا و بسیار شنوا و بسیار ناشنوا و بسیار گویا و بسیار لال و بسیار توانا و بسیار ناتوان و بسیار تندرست و بسیار بیمار و بسیار زنده و بسیار مرده و بسیار آب و بسیار خاک و بسیار باد و بسیار آتش و بسیار آسمان و بسیار زمین و بسیار آفتاب و بسیار ماه و بالصحیح

اند افتن یعنی کسی را در جنگ مغلوب کردن وعاجز کردن از رشیدی و برہان وغیرہ **سپوختن** بکسر اول وضم ثانی پیچیدن و پیچیدہ شدن از رشیدی و برہان وغیرہ **سپیدہ** بفتح اول وکسر ثانی وسکون یا وفتح دال ابیض را گویند از جہانگیری و برہان واین از لغت اضداد است و در برہان بفتح نیز آوردہ و در سراج نوشتہ کہ بکسر اول و سکون ثانی و پسوند یدن بکسر اول و ضم ثانی و سکون دال و آخر نون بمعنی پیچیدن و آوردن و سپیدون بفتحتین و دال و قبیلہ کردن و قناعت از مؤید و کشف و مدار و بہار عجم و غیاث و منتخب اللغات بکسر اول و ضم ثانی بمعنی امانت گذاشتن نوشتہ است و بکسر اول و فتح ثانی بمعنی ملی کردن و راہ رفتن پامال کردن از رشیدی و صاحب مدار و مؤید و کشف بضم اول و فتح ثانی بمعنی رفتن و پامال کردن نوشتہ است و در جہانگیری بہر سہ معنی بکسر اول و ضم ثانی نوشتہ و نیز صاحب منتخب بفتح اول و ضم ثانی نوشتہ است و بمعنی رفتن و پامال کردن و در برہان بکسر اول و ضم ثانی چیزے را بکسے امانت گذاشتن و بمعنی قناعت کردن و پامال کردن و بکسر اول و فتح ثانی بمعنی ملی کردن و راہ رفتن و بمعنی بفتحتین نیز آمدہ و بفتحتین بمعنی بانتہا رسانیدن و تمام کردن و خان آرزو در سراج نوشتہ کہ سپردن بر وزن مولف بضم سین و کسر ان اختلاف لہجہ است و بجنین با فارسی کہ بمعنی مضموم خواندہ و بمعنی مفتوح و بمعنی امانی گذاشتن و تسلیم و بمعنی توکل و فروتنی مجاز و نیز بمعنی ملی کردن حقیقت و بمعنی پامال مجازست **سپیری شدن** بکسر اول و فتح ثانی طی شدن و گذشتن و تمام گشتن **سپستان** بفتح اول در اصل سگ پستان بود کہ کلمات فارسی را بجہت تخفیف حذف کردند و آن ثمر درختیست کہ بہ پستان سگ شبیہ باشد از رشیدی و در برہان بکسہ تین سپیدہ کنار نیز روشنی صبح و نام کوہے معروف در برہان سپیچی بہاری بکسر اول کلبہ نیاز بانان و شتبانان کہ بیابانست و بی ثبات باشد چہ اگر سپیچ کنایہ از شبیخون زدن کہ مدت قلیل است از سراج و کنایہ از ہیچ نیز باشد بسیاری کہ بسیہ چیزیست کہ بیان خورند از ذیل الاغلاط فارسی **سپیری** بکسر اول و فتح ثانی بمعنی گذشتہ و آخر شدہ و بسر رسیدہ و اپیز از مصطلحات و جہانگیری و برہان و مدار و مؤید و سراج نوشتہ کہ سپیری بروزن جگیری بمعنی طی کردہ شدہ و مجازاً بمعنی تمام و آخر مستعمل شتق از سپردن **فصل سین مہملہ مع تای فوقانی** **ستا** بکسر اول امر از ستودن و بمعنی ستایندہ نوعے از چادر باشد کہ آنرا شامیانہ نیز گویند و نام لحنی است از موسیقی و بمعنی طنبورہ کہ سہ تار داشتہ باشد و نیز صورت مخففہ تارست و بمعنی سہ سالہ شراب کہنہ نوشند از لطائف منتخب و دو سہ غلط باہم آمیختہ را گویند از جہانگیری **ستاخ** بکسر اول و فتح ثانی و خا معجمہ شاخ درخت کہ بس لطیف و نازک رستہ باشد و بمعنی مطلق شاخ درخت ہم آمدہ از سراج **ستد** بکسر اول و فتح ثانی صیغہ ماضی بمعنی گرفت و باید دانست کہ دال ساکن و ماقبل مفتوح کہ علامت ضارع ست سوائے این سہ صیغہ ماضی در ہیچ ماضی نیامدہ یکی زود دوم آمر سوم ستد **ستارۂ سحر و ستارۂ صبح** ستارۂ زہرہ کہ در نیمروز بطلوع کند و گاہی بوقت شام نمایان میشود یعنی آفتاب نیز نوشتہ اند منتور بفتحتین بمعنی ستمال این لفظ بر گاؤ و اشتر و اسپ آید از جہانگیری و برہان **ستاک** بکسر اول و فتح فوقانی و سکون ثانی و کاف عربی شاخ نورستہ و نازک از درختان از جہانگیری و برہان **ستاکیدن** بکسر تین و کاف عربی و سکون یا و دال مہملہ بمعنی ستمال و ستردن و ستاکیدہ بمعنی ستمالیدہ و ستردہ از جہانگیری و برہان **ستام** بکسر اول و تشدید میم بر وزن سلام آنچہ بر سر و روی اسپ بندند از جہانگیری و برہان **ستاندن** بکسر اول و فتح ثانی و نون و دال مہملہ بمعنی گرفتن و بستدن و ستانندہ بمعنی گیرندہ و ستاننده بمعنی ستاندہ و ستانیدن بمعنی ستاندن و ستانیدہ بمعنی ستاندہ و ستانیدہ بمعنی ستاندہ و ستانیدہ بمعنی ستاندہ

رشیدی و کشف ستاره ههروان بیدار ماندن هر شب بر ایشان بیتهیدن بکسر تین بیتبر و ترا شیدن بر ایشان هر دو کوشف و هر دو بمعنی بکسر اول معنای ستون بفتحتین سکون سین مهمله فتح واو بمعنی ستن بفتحتین که بهندی بابکه گویند و به تسمیه ایشان ست که بفتحتین همزه معروف که آنرا انجیر گویند بفتح اول و سکون ثانی حیوان مذکور توالد و تناسل نمیشود و پدرش اژدر و اسپاه باشد لهذا باین اسم مسمی گشت اگرچه مینیش نیز گویند و ثمانیه گلوبند و تسمیه باین تصریح از مستقر اخیر مولف است اندکی در بهان سراج بافتستون بفتحتین مینیش معروف ست از بهان ستان بکسر بای آستان و هاء ابوهنیا چون در گلستان گاهی این لفظ را بمعنی مطلق جایز استعمال کنند چون شبستان او بمعنی آنکه بر شست خود و خوابید باشد مکه بهندی چت گویند یکسر میم فارسی که بمعنی صبر و طاقت از جهانگیری و مصطلحات و غیره نوشته و بکسر مرح کرده شد فارسی ستوه بفتحتین بمعنی تنگ آمده و طول عاجز و درمانده و بمعنی نیز آمده از موید سراج و کشف و برهان ستبه بکسر اول و فتح ثانی و سکون نون ای باهی موجز و بفتحتین مکسور مکرره نام دیو که بخواب تریسا نمازد لطائف و برهان استاد ناساز گویند بهاء عجمه و سین مهمله بمعنی بخت و طالع از مصطلحات پهلوی فهمانی گین سمان آن ستوه تمثال بسیار نماز شرح خاقانی ستوه قصه فتح اول و ضم ثانی و فتح خاء معجمه بر وزن فلسفه است که بمعنی نرم نلسره است از منتخب و فارسی سسته بالکسر تشدید بمعنی شش از منتخب بکسر اول و تخفیف تا ها بلفظ در فارسی بمعنی درم نامسره و این و اصل سته بود چه هر که هر دو جانب آن دو نقره باشد و در میان یکتا مس باشد و سته مرکب است از شرح نصاب ستی بفتح اول و یای معروف یعنی فولاد و آهن نوعی از پره یعنی پولاد و بکسر نون یک خانون از لطائف برهان **فصل سین مهمله مع عین عربی پسجاع** بضم عین عنوان کتاب و نامه گویند از برهان بجا بالفتح خود با عبارت جامع پرازنتخب **سجیات** بفتح اول و کسر جیم و تشدید تحتانی و در آخرهای فوقانی فضلها و دعاء متمثل بجیم بالفتح آواز مثل بلبل و قمری و غیره و زیر لفظ یکه در آخر فقره شر واقع شود و بعد متمثل و در آخر فقره شر نیز یکه لفظ وقع شود بیان این عالم عبارت دیگر سجع در وقت آخر قمری یا مطلق عبارت از زبر بودن لفظ او اخر فقرتین است بحیثیکه هر آواز قمری مانند یکدیگر باشد آواز کلمات او اخر فقرتین را بر مجانست همدیگر سجع گویند سجع منقسم در شش قسم متوازی بر آنچه مطرف تشدید را متوازن سجع متوازی آنست که موافق بودن دو لفظ در وزن و عدد حروف چون گل و بهار و مزار و سوز و دوست و محبوب و مطرف شکر و سجع مطرف موافق بودن دو لفظ تکرر در یک فقره فقط در وزن چون تاراج و اموال و مثال او وجود سجع متوازن و مطرف موافق بودن دو لفظ در وزن و حرف مختلف چون اعمال و ازمان و مراتب و مواسم و تحریر و تسویف و سجع متوازی و مطرف تحریر نیست بلکه اطلاق لفظ قافیه در نظم میکنند و اینچه بصورت قافیه در اواخر فقرات نثر مانند آن را سجع گویند و اواخر آیات قرآن بمنزله قافیه بیان شده اصل خواننده و معانی اصل و امثال در رسائل تحقیق کرده **بسجف** بکسر اول سکون ثانی بر وزن مسجد فروشتن از منتخب **سجاف** بکسر اول بر وزن قواف بمعنی آنکه بطراز عاجها دوزند و بجاف بالفتح و نون مانند شسوست خطا باشد از بهار عجم و در بهار الاغلاط **سجیل** بالکسر تشدید جیم بمعنی سنگ گل و آن نوعی از سنگ است از فتح نصاب **سجل** بکسر اول تشدید جیم دفاتر که بمعنی خط قاضی درست شود قباله شرع و کنایه قاضی بالفتح و سکون جیم و لون برگ پر بالضم از فتح و نیز کشف و بهار عجم و لطائف **سجال** بکسر اول و الف و جیم بمعنی از باب مضاعف و مهموز فخر کردن آب آوردن بسیار و اندک و جزاین از منتخب **سجنجل** بکسر اول و فتح جیم سوم معنی آینه و این لفظ رومی ست از منتخب **سجنان نیل** بالفتح نام سال اول از دوازده سال که نزدیک دکان عمر ست یعنی سال موش و سجنان بزبر کی موش گوینده نیل یعنی سال **سجین** بالکسر تشدید جیم سجن زندان سخت و کتابه که اعمال طالمین در جهنم در آن طومار ست یا موضعیست که ارواح کفار بود و آن سجین است و جهنم در شش جهت ست و طبقه هفتمین زمین از منتخب و لطائف و مرح **سجنان** بالفتح و سکون جیم فارسی و فاف در نه کی موش را گویند از لغات ترکی نوشته شد **سجن** بالکسر بمعنی زندان و قید خانه از مرح **سجاوندی کردن** کنایه از نقش کردن از مصطلحات **سجاده** بالفتح تشدید جیم مصلی از مرح و بهار عجم و موید و در سر و کشف اللغات بالضم و بالفتح و صاحب فصل الاغلاط فقط بالفتح مرقوم نموده سجده در بهار عجم و کشف بالفتح و بالکسر نوشته و گفته که نام مهر و قران مجید سجده بالفتح است بسجیدن بفتح اول و کسر ثانی و فتح رابع و سکون ثالث و دعاء از منتخب کشف **سجهو** و **سجهدی** از مصطلح کنجی گین سجده بوقت آغاز کنجی با نیاز آن عمل از شرح **سجاوندی** کنجی با نیاز عمل قرار کنند از علامات لفظها علامات لفظها

فصل سین مهمله مع حای مهمله مفتوح

سحاب بالفتح نام مرغی غایت سبع و بلیغ اغرب تمام ماران [illegible]

سحاق بالفتح سودن و سائیدن و آنچه بسحق بسیار سائیده شود [illegible]

سحق بالفتح سودن و سائیدن و آنچه بسحق بسیار سائیده شود [illegible]

سحلال بالفتح نام مرغی [illegible]

سحبان بالفتح نام مرغی غایت سبع و بلیغ اغرب تمام ماران [illegible]

فصل سین مهمله مع حای مهمله مضموم

سحابی نام شاعر [illegible]

سحاقت [illegible]

فصل سین مهمله مع حای مهمله مفتوح

سحاب بالفتح اول و ثانی نام مرغی [illegible]

سحاق بالفتح اول و ثانی نام مرغی [illegible]

سحاق بالفتح اول و ثانی نام مرغی [illegible]

**سحاب

سرلوح نقش نگار کردن اول کتاب کتند سرلامه همیشه و دوائم از فتح سین و سکون راء و لطائف سرخ سرخ و ضمتین و ضم لام و سکون واو و در آخر سین مهمله و نون نقشی باشد
یعنی مرگ از بریان جانگیری و معمد سرو بالفتح یعنی زرده آرزو یعنی بنده نماز و تحریر صیغه ماضی یعنی نماز شد سرخ بکردن بنده را چراغ هدایت یعنی اختیار راه آخرت کرد نوشته ماند
سروآزاد سرو یکه بکشاخ باشد و راست راست بود از شیوه ی تکلف و بریان و یعنی اثقات نوشته اند که آزاد صفت سرو این سبب است که سرو را نتوان خمانید
گویا که سرو از تیغ خوانی آزاد است بخلاف دیگر درختان سرخ بید و نوعی از نخلست و بیدانجیر سرو و بریان سرو و بالفتح و ضم سوم و او کلام
منظوم و افسانه از بریان سرو بند یعنی محمد و عصر در محاوره گویند که فلان کار رسرو بند فلان بادشاه واقع شد سرکمند جای پناه و حامی
وعیب نجات دو و باز مصطلحات سرفلانی می چنبد یعنی زنده است و اعتبار دارد از مصطلحات سرخ اسود نام درختیست سرخ بالفتح کذا فی برهان
وقوت سردار و مقدم لشکر و مثل آن و خواهش چیزی و یعنی فوق دزبده و خلاصه و عربی مالکر نشد یعنی راز پوشیده و از بریان منتخب و صراح شکار حرف سوم
تنین بمعنی بسر بزیر یعنی ترکیبی آن از سر زیر نباز است بشد و یعنی بزیر نباشد و نظیر این آبشار است و فلاهست خوطری کمال پرسیده و انچه وران از سرسر تنین بمعنی
و یعنی مردم کهربا دتین بمعنی گویند خطاست رسیده و مرخ و بریان سیر ترنجبت و اورنگ و سیر فتیل یعنی معنوست شق از سرسر بالفتح که یعنی بریدن است پس بمعنی
بریدن بود نه شاشیدن پوست تخت راسر گویند از شرح نصاب و سیر نام فانه نیز ست کذا فی البرهان سر و مهر بی محبت و سیر حرم سرا گویند که عبرت کدا فی صراح بنابرین و فرا
و این جمع سرسر و سرکا یعنی خواهش کار به لفظ سر یعنی میل و خواهش ست مطلقا از نوعی از جلد کتاب قرآن کریم یعنی دارد شاه سیر چشمه دار کسی را متوقع متبع
امری باشد سرخ بضاف مخل و بریان کار و یعنی گرانجان که بر جای خود در مجلس نشیند و نیز چوبکه خربران بشته آبکند و فالیه گذارند علامه عشر
بضم عین مهمله و آیت که بوقت بسم الله بالمفال نوشته چیزگاسی و سند از مصطلحات و در بریان نوشته که بفتح عین مهمله و تشدید نون نقشی و نشانی که در حاشیه قرآن
بر سر هر آیه کنند سرسبز بمعنی جوان و یعنی فائق و بهتر و خوش خرم و آباد و سترسبزی نوکدار و نیز مجازا یعنی کرش و نیکی سرسر و فا نوعی مصور نوشته که اضافه
آن بسوی مائل باشد از بریان و بهار عجم و مؤید سرانداز نعیز و مقنعه و نیاز و نخوت فرامنه و از مصطلحات تمثیل تخلیص ناسی چوبین موهنه کبیر است نظیر
در فرهنگ سرسراج میزان و منتخب سراج میزش کبیر ترین چیزی ست چند معنی دارد اصل آن سرشش یعنی حصه و بهره و نصیب و نیز بمعنی حصه کلانه از بریان و شرح سکندر نامه
میرخوش شوریا و مثل آن که در اول جوش از سر و بگ بردارند یا شراب و گلاب و مثل آن که با اول جوش بگیرند و آن خلاصه باشد از بریان و شیره و غیره
و یعنی هر چیز صاف و خلاصه از مصطلحات سرخوش کسیکه از نشه شراب خوشحال باشد بسیکه مستی او باعتدال رسیده باشد از بریان و غیره و در سراج چند مرتبه در اول
سرخوش بعد ازان تردماغ بعد ازان سیر و مثل بمعنی نام معبر مکل علیه السلام و در شش بمعنی کرکه پیغام خیر آرد و نام مرغ و نهند هم از بهار و یعنی
از بریان و جهانگیری و مدار و سراج سرآغوش یعنی کمیسوی باشد که گیسوی پیران مان آن باشد که زلف بدوش بیفتد و بر نقش و نگار زنده و جاندار سکنند و بنای مجمع
بجیم خیر آمده و این طریقه مخصوص مان لایت ست و در باقی باشد که مانند دامه بافته باشد از شیشه و بریان و شرح و مصطلحات سرطراز اکلیتین هر دو کذا
مصطلحین یعنی بافته شده خط سرلعبی قلم خوشنویسان و خط باد اردو نوکری سراغ بمعنی اول شاهکار نوشته اند و آنکه وران جمع سراغ ست که بالفتح باشد از بریان و شرح
شناب کنند و جلد و نامه که بجز بعرض کردن فرستند و یعنی مفتعل منفعل فاعلان عین بین بحر اباب مشیر از اوتاد زده در ترکیب میشود سراغ بضم اول عین نجبه نقش بی و نشان
پای آدمی و غیره و مجازا یعنی تلاش این لفظ تکیت سری صاف نام نوعی از جامه سفید که باریک باشد مثل قفص سرشف بالفتح و ضمین هم نیز مفتوح شنیست نیز
کرمان رعن گیرند سرسوئی سند از بریان و بهار و شرف بالفتح کنایه از زلف از مصطلحات و در بریان یعنی نماز و عود و عتاب و سرشق قطعه نوشته خوشنویس که بوقت تعلیم
گویند از بهار عجم و چراغ هدایت سرق بالضم اول و کسر ثانی سراپرده شامیانه از مدار و میل و منتخب و بعضی نوشته اند بمعرب سراپرده است و این قول جانا ثابت است سرق
بفتح اول و ضم ثانی بسیار دزد کننده سرق بفتح اول و ثالث سرب نام نره که از آبهنه کنند نمود اگویند از مدار و مؤید سرشک کاسبترین قطره چشم که آن را

در گردیدن
بکسر اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و نون در آخر بمعنی گردیدن و دور زدن و گشتن و در اصل گردیدن بود و نون علامت مصدر است و گردیدن
عمارت از دور زدن و گشتن و دوران اجرام فلکی و غیره و در اصطلاح اهل زبان عبارت است از حرکت
سیمه در خود و فرو رفتن
بکسر اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و نون در آخر بمعنی گردیدن و دور زدن و گشتن و دوران اجرام فلکی و غیره و در اصطلاح اهل زبان عبارت است از حرکت
متحرک در میان گشتن و دیدن در
تیر انتخیل گردیدن و دور زدن و گشتن و دوران اجرام فلکی و غیره و در اصطلاح اهل زبان عبارت است از حرکت
گشتن این چرخ که در فرود و دیگه
آن فرو رفتن و غائب شدن است که در فرو رفتن
محرک اعلی قرار داده اند
بود و در اصطلاح اهل زبان
بالا و فضای الوسیع بر فرق
و دوار شدن و گشتن که در فرو رفتن
بخود فرا گرفته و نهفته باشد
شود و در اصطلاح اهل زبان
بمعنی گردیدن و دور زدن و گشتن
بمعنی گردیدن و دور زدن و گشتن
بمعنی گردیدن و دور زدن و گشتن

سر بر گرفتگان اطاعت نکنندگان سر باز ماندن حیران ماندن سر که فرو ختن از روتر ش کردن سر که جبین ترش رو و مطلق سرمه
خوردن گنگ شدن سرمه بگلو کشیدن کنایه از گنگ شدن چون سرمه دارو دانسته گویند که از کثرت خوردن آن آواز بند میشود سر داون
گذاشتن رها کردن جانوران وغیره و آتش دادن بندوق وتوپ را از شرع سر کنگبین همین سکنجبین که معروفست چه سک بالکسر معنی سرکه سکنجبین
موب انگبین سر در سه چیزی کردن خود را بکشتن دادن است در طلب آن چیز از نیابان و در مصطلحات یعنی سعی کردن بمرتبه بمعنی خواهش و طلب است سر نهادن
خواب کردن سر و از دن اعراض کردن از طلبات سر اقتادن از جهت تجاذب بودن از مصطلحات سر آمدن آخر شدن و بمعنی کامل آمدن سر بند کسی گرفتن از
کاشف خبر دادن بودن از مصطلحات سر باز دن باضافت دگر باضافت بمعنی پشت پا زدن و بیاچیز بر ارد کردن از مصطلحات سر چسبیده و برگزیده
و دست چین نیز همین معنی است از مصطلحات سر خاریدن توقف و بهانه کردن سر از چیزی بر دن آوردن از عهده آن بر آمدن خ
شدن و غضب شدن از مصطلحات سر خانه رسانیدن فن را بکمال رسانیدن و با صطلاح موسیقیان آواز بلند را گویند سر ورکلا کبی
نهاندن تابع و منقاد او بودن از مصطلحات سر وستی گرفتن امداد و اعانت نمودن سر زده آمدن و رفتن بیخبر آمدن ناگاه و فتن سر سخت
خوردن باضافت سر بمعنی رسیدن صدمه تعدی از مصطلحات سخن بقطع الاطماع عنوان داستان که آغاز شنوندگی دیدن سر فتیله بر چیدن کنایه از
جماع و مصطلحات نیند جنبان تمسین کردن و بمعنی اتباع از کسی نیز آمده سر غلامیان بلوچ قبایلی که سرکرده ایشان را کوه کرن گویند و بمعنی سردار فوج از مصطلحات
سر نگذ فتن مخالفت نکردن و نگرفتن صحبت سر گوش گرفتن مطیع و منقاد شدن سر بمهتمی دادن بمعنی مطیع شدن سر بیابان آمدن بمعنی
کبیری نظر بد بگلوی اطفال آویزند و بمعنی پیاله تمر اخوار ی از بدان شرح خاقانی و بفتح اول سکون ثانی سمهار و دخت معروف که است سیاه شد سر و آشکر
تر از روز زیاده بودن یکپایه تر از دو مصطلحات سر والا بالکسر بمعنی شلوار از مصطلحات سر و بالا شدن و بعربی تحقیق و تفحص فارسی بمعنی بالمعنی
پاکیزه و خلاصه و برگزیده و فی عربی کشف مسرح و بیابان و بر بان سراچه بفتح بمعنی خانه کوچک و بر بان بمعنی خیمه کلان خانه ساز نوشته اند سراچه بمعنی پنجه
دست بمعنی نور و قوت و مجازاً بمعنی ظلم و تعدی و بمعنی مرد قوی دست که مشق زور پنجه رسانیده باشد و کنایه از مرد سرکش و ظالم زبر بان بهارنج و سراچ
و بیابان سر و ابالفتح و حروف سوم و ال مهمله بانجم ماهی موجده تهانه سر خیچه بضم چ بمعنی باشد سرخ نگ که بیشتر بر اندام طفال بدیمایند از جانگیری سر کخانه
باصطلاح موسیقیان بمعنی آوازبلند بمعنی منتهای هر چیز از مصطلحات و بمعنی پایه و رتبه از بهار عجم سر و پیاده سر کوچک که بقدر دو انگشت مرد پیاده و بوزان
بسیار خشمناک باشد از چراغ غایت و بهار عجم سر امیده بفتح و کسر نده آمیزنده و غیره سر قه بالضم و در قاموس ثالث فاجانوست که درخت را سوراخ کند و بمعنی
لص نام علتی است که بعربی سال بهند کمی گویند از سر و سر قه بفتح اول کسر ثانی و قاف بمعنی زردی از بهار و کشف و صراح سر قه بفتح اول و کسر ثانی
و تشدید قاف بشکر یکه زیاده از نیم کاس باشد تا چهار کس باصطلاح اهل حدیث لشکر یکه حضرت رسالت پناه خود بذات مقدس خود باشد و بسرکردگی یکی از اصحاب
فرستاده باشد بضم اول و تشدید راء مکسور و تشدید تحتانی بمعنی کنیز بکه برای جمع و تمتع باشد و این بنسبت لفظ کنیز بکه دل بمعنی جماع باشد و این ضمیمه از
تزیدات نسبت است از قنیه بمعنی مدد و الطاقه بسر بچین بفتح طا معروف که بهندی گویند زبر بان سر زده بمعنی چراغ دان سر گرده و سر گزیده بالفتح
و فتح کاف فارسی و زای معجمه خیزه که از کفار گیرند سر امیمه بمعنی شوریده سر آمیمه بمعنی پریشان آبله از سراج سر اقه بضم اول و حرف چهارم قاف نام کبی از
صناد قه پیش الطائف سیرن گاه بمعنی شقیقه غلط است صحیح سرو لگا به واو معروف است و سر لگا بفتح اول و ضم ثانی شاخ حیوان گویند و سر نگاه متوسطه
از اعضا شاخ حیوان آید و آنجا ابو بی شقیقه دهندی کنپٹی گویند شرح سکندر نامه از خاقانی سر و سر و لگا ه بفتح اول و ضم ثانی جای متن شاخ حیوان گویند
هر دو طرف سرست و در عرف آنرا بعربی شقیقه گویند از سراج سر گرده بفتح کاف عربی سر گرده و سر اسیر القلب اضافت بمعنی پر دو سر اسیر القلب بمعنی پر دو سر اسیمه بمعنی پریشان آید

سر پوشیده یعنی دوشیزه سر بسجده مهر نماز که بجای سجده نهند سر زنده سر برنگ چه زنده یعنی برگزیده است سر گذشته ازان سر آمده ترک سر گفته چهار اصطلاح از مصطلحات سروستی یعنی ماهر یعنی آنچه حاذق باشد و یعنی چوبکه قلندران در دست دارند زیرا که ازان مصطلحات بفراغ بال سر کوچلی خوانند و بدیگر دو حقارت سرمان سرای بالضم یعنی شهنای و این مخفف سورنای است چه سور یعنی شادی و سرآج و بهار عجم سرو سبی سرو دو شاخه که سرو دو شاخ ازان راست باشد چه سبی بکسیرین یعنی راست است ازیرا که بهار عجم در شیشه سر گردد گی یعنی سرداکه سری یعنی سرداکه ازیرا که ازان سرخوشی سرور نشئه شراب یعنی مستی باعتدال ازیرا که ازان و بمعنی مستی نوشته سرباز ای آواز بلند سرکاری یعنی دارونگی و سرداکه کاردختاری باهتمام سرانجام مری از فراغ بال است سر برآوردن دستی سرپایائی بهره و بها موجده عربی یعنی اظهار بزرگی از شرح گل گشتی سرپی بالفتح اول و کسر آ معلوم و فتح پای فارسی یعنی سرپا زدن که بسندی ٹھوکر گوینده سر گوشی در گوش کسی آهسته سخن گفتن سرماری کسیکه بار بر سر نهاده باشد و یعنی بارسر شکنی یا بارکه بر سر بالای بارگذارند یعنی آنرا علاوه گویند از شرح بوشاد و سلاح سر انیکی مخفف آنیکی کنایه ماری دیگر گاه فران یعنی اسرکل سرپیلی بالفتح اول و کسر پای موحده غیر مهموز یعنی سر کوبیشانی تر شرو سری بسقط بالفتح اول و کسر ای و تشدید یا و فتح سین مهمله و فتح قاف و کسر طای مهمله نام رنگی از منتخب سرآوری یعنی گردآوری از مصطلحات سرکیتی جهان حال کردن یا سر کیتی یعنی جماع از مصطلحات سرمه سلیمانی سرکه بچشم کشند مخفیات عالم کنند از مصطلحات **فصل سین مهمله مع غرای معجمه** سرکا بالکسر یعنی باشد بالکسر ترکی یعنی شما و لفظ کارا مرادف کلمه یا و سرو را و افعال کلمات ترکیبیه برآنکفی آید چنانچه آیت سرمی یا سپ نمودند و لغات ترکی سزا اول بالفتح اول و ضم ثانی یعنی حاصل کنند و این لفظ ترکیبیست سزیده لائق و سزاوار **سست** ریش یعنی حمق **فصل سین مهمله مع طای مهمله** سطراب بفتحتین ها ان اصطلاح یعنی مذکور شد سطوت بالضم یعنی قهر و یعنی سخت گرفتن و معاربه دران از منتخب و کشف و صراح سطح بالفتح و های مهمله بام هر مکان که باشد و باصطلاح علم اسد رساله انجه طول عرض دارد و فی عمق از شرح نصاب سطیح بروزن فصیل زخمهای مهلک قلوه از قلاع خیبر سطر بفتح نوشتن در وصف و سطر کتاب از منتخب و صراح سطرلاب فتح طای مهمله بر سه اول فتح تای فوقانی بمعنی لمک کننده و غلیظ سطوع بفتحتین بلند شدن از منتخب و کشف سطل بالفتح و بالکاف آهنی باشل که آب در چاه اندازند از مصطلحات و در منتخب صراح طاس ستد و **فصل سین مهمله مع عین مهمله سعد و فا** سعد نیک بختی بسیار نام ستاره نیز نوشته آمد که نام مرد است که بسیار بسعادت بود و فا بوده سعد و اسعاد بالفتح اول و او عاطفه و فتح هر دو و سکون سین مهمله اول نام عاشق و دوم نام معشوقه که در عرب بوده اند سعت بفتح کسر اول و فتح عین مهمله و بعده فوقانی فراخی و کشایش از منتخب و صراح سعایت بکسر اول و فتح چهار تحتانی غمازی و بدگوئی از کشف و صراح استعداد منزل است دوم از منازل قمر و آن دو ستاره است که میان آنها دو ذراع بقدر یک ذراع و بطرف یکی ازینها کوکبیست کوچک که گاه از آن گویا نیخواهد که درج کند از منتخب سعد بالفتح یعنی نیک بختی و منزل است دوم از منازل قمر و آن مشتمل است بهره و سر لوجه دیگر ستاره دیگر است نزدیک آن آنرا شاه گویند یعنی گویند و کوکبان سعد گویند و آن سعد گویا آن گویند یعنی جمعیت آنرا سعد ذابح گویند نام بادشاهی بالضم بمعنی باقی است که بسندی مگر گویند و گاه از زیرا ان از منتخب و غیره سعد سعود ستاره بشتری و نام منزل است و چهارم از منازل قمر سعود و بمعنی ستارگان باسعادت مثل نهره و مشتری و قمر و فتح اول و ضم ثانی منزل است و چهارم از منازل قمر آن ستاره است خرد نزدیک بدو کوکب و کشف و بلوغ شرح بعض کتب مرقوم شد سعاد بضم اول نام زن معشوقه زهیر شاعر است سعر بالکسر نرخ هر شی که خرند و فروشند و از مدار الفضلا سعر بالفتح گیاهیست که بزالف خوانند بالکسر نقصان و خلل و بالفتح نام مرد و بالکسر نام زن معشوقه زهیر شاعر است سعر بالفتح یکی از آلات چرمین بادبانی گیرجمع کنند از زبان سعال بضم اول یعنی رقه از منتخب سعدان بالفتح نام گیاهیست از نیشر و ان سعدین نیز و مشتری سعفه بالفتح و ضم اول سوم فاذ زده باشد که بسیار پیاده شود و در اتباب زیاد متقعر خرما شاخها متقرح شوند مهره خشک بیشه شود بسندی گچ گویند سعی بفتح اول و سکون ثانی یعنی میان مضاجع

بهرام گوشه یا بهرام گوشه یا بهرام گوشه یا

دخترشت باین هم از دو اسم جمع است مشکران کسب کردن صراح و مجازاً بمعنی کوشش دمدار بالفتحانی بفتح اول کشتی گویند سعدی شاعر معروف منسوب بسعد بن زنگی بادشاه شیراز نام ایشان مصلح الدین است سعتری بالفتح بمعنی زنبیل آیت چرین بازن دیگر جماع کند و مجازاً بمعنی شوخ و بدکار آمده بران

فصل سین مهمله مع عین معجمه بعد تحتین و باء موحده گرسنگی از شرح نصاب سعد بالضم زمین نشیب که آب باران در آن جمع شود و نام سعد است

نزدیک سمرقند از بیران سعزاق بالضم قدح بزرگ و بفتح پیاله می و نیز بمعنی می آمده و در سراج در شیشه نوشته که سغزان بفتح کوزه لوله دار و این لفظ ترکیب

سغبان بفتح بمعنی گذشته از شرح نصاب سغب بالفتح و باء موحده مفتوح بمعنی فرفقه و نیز بمعنی جرب از لطائف سغری بالفتح سخت قوی و بیمانی از لطائف

سغدی بالضم منسوب بسغد نام زبانی از جمله هفت زبان قاری

فصل سین مهمله مع فاء

سفها بالضم اول و فتح فا سفینه بمعنی دانا است سفید آب سفر سوفته و آنرا بعض مردم سفیده کاسنی گویند ظاهراً صحیح سفیده کاسه گر است چرا که کار کاسه گر این است سفیر بمعنی آید سفارت بکسر سین بمعنی رسالت و پیغمبری از منتخب صراح سعید بکسر خوش نصیب و ممکبخت سفاهت بفتح فا نادانی و بی عقلی در بهار عجم و خیابان و منتخب سفت بالضم سوراخ یا الکسر بمعنی کشف دوش از رشیدی و کشف و موئد مدار در تجربی نیز بالضم نوشته و در برهان بالضم بمعنی دوش یا بالکسر بطبر و بکسر و دوش در سراج اللغات از فرهنگ قومی نقل است که سفت بمعنی دوش سفاح بالکسر اول و در آخر حاء مهمله بمعنی زنا کردن و بالفتح و تشدید فا بمعنی مرد بسیار عطا دهنده سخن و بمعنی خوریز ملقب عبد الحمید ملقب اول خلیفه از خلفای عباسی از منتخب صراح سفا و کبیر جستن نیز بیاده و بمعنی جماع حیوانات و بهائم از منتخب سفید بکسر تحتین و تشدید یا سفوف بالفتح و تشدید فا مفعوم معنی بیخ کنار یا بیخ نیز گویند از منتخب صراح سفرک بالکسر کتابه بالفتح و تشدید فا و بکسر کاف و سکون راء و فتح دال و ضم راء و سکون کاف و سین مهمله باشد نقره زرد و سیاه

نامی دارد که از بدخشان آید از سر زر و غیره پیدا میشود و بعضی گویند که خاصه از منتخب سفوف بفتحتین و سکون فا و ضم واو و فا مطلقاً خصوصاً از ادویه صرح و سائر

ابن حاجی بفتح اول و سکون ثانی و فتح جیم از منتخب سفال بالفتح و تشدید فا بمعنی ریزه قال الفتحتین و جمع مفتوح بیاید که آنرا بدو آبی نیز گویند از منتخب سفال بضم اول و تشدید

دوم و الف مدار و صد بران کشف و بهار عجم نیز سر سراج صحیح باشد سفل بالکسر بالضم حرف پستی از منتخب و شرح نصاب سفول بفتحتین بمعنی پستی و نیز بمعنی فرومایه از منتخب لغات

سفان بفتح اول کسر چهارم کوهیست از جمع سفینه بمعنی کشتیها و بیاضا سفاهان بکسر نام شهر و نام پرده از موسقی از کشف و موئد سفیان بالضم نام دو کس

از علمای حدیث سفن بفتحتین دست درشت از ماهی یا نهنگ و غیر هر که بر قبضه شمشیر وصل کنند تا گرفته خوب شود و بمعنی سوهان آهنی و بفتحتین جمع سفینه است

که بمعنی کشتی باشد از کشف و منتخب و صراح سفتین بکسر اول و کسر ثانی فوقانی بر وزن مسکین نام طایفه از ترکستان از بهر باسفینه کردن ظاهر بمعنی در آوردن

مصطلحات سفید گردیدن نمودار و نمایان شدن از شکار افتادن و مخلص گردیدن از چراغ پایه سراج و چهارستر و مصطلحات دیوان اسفیدج بالضم معرب

که بهندی آنرا سندوی گویند از رساله مربات سفینه بالفتح بیاض و شمار و کشتی و دیا سفه بفتحتین و های ملفوظ بسکون عقل و دانائی از منتخب سفله بالکسر فرومایه از

بهار عجم و منتخب و نیز صاحب منتخب و کشف و صراح نوشته اند که بفتح اول و کشتی ست و جمع ست و معرفیست و بعضی از محققین نوشته که سفله بفتح اول و کسر ثانی بمعنی

تخفیف بکسر اول و سکون فا نیز استعمال کنند و در ملوس بکسر اول و سکون دوم و فتح اول و کسر دوم سر و گفته و بلفظ اسافل که دلالت چیزیست کنند قفیز سنده از بهار عجری

مستفا میشود که اصل بفتح اول و کسر دوم ست و در جمله مستعمل میشود و اما گاهی تخفیف بکسر اول و سکون دوم نیز میگویند چون فعلن بفتح اول و کسر ثانی از دان جمع نیست

ظاهر آنست که اسم جمع باشد و در خیابان نوشته که این لفظ را کتب لغت بکسر اول و سکون دوم و فتح اول و کسر دوم هر دو معلوم میشود و اما بمعنی جمع ست لیکن فارسیان بمعنی

مفرد استعمال کنند سفته بالضم نوعی از پکان بالفتح که فندق که بهندی گویند بمعنی تحفه و هدیه نیز و بالکسر هر چیز مرتب و محکم خصوصاً جامه رشیده بران سفید عمره

بمعنی خرمره کلان که بهندی گویند بفتحات اول سفره بالضم در عربی نوشته و آن مسافر و مجازاً بمعنی دستر خوان که بران طعام چیده باشد و کنار سبد

بسته مقعد که مخرج خالط است از بهار عجم و کشف و منتخب و مدار و سر رسته و چراغ هدایت و مصطلحات بهانکه چون سفره را که بمعنی دستر خوان است

با سفره که بمعنی مقعد باشد در لفظ اقتباس واقع شده باعث استکراه طباع گردید لهذا سفره را که برای معنی دستر خوانست ناچار بالفتح مقرر کردند بهمت رفع التباس و بای معنی دیگر بضمه بین ایشته شده چنانکه بود سفیه بالفتح اول و کسر ثانی و آخر های مظهر بهوذن لئیم و نادان و کم عقل و مقابل مضمومی بضم اول و سکون ثانی و فتح لام و آخر الف مصدر و بالکسر بالضم و کسر لام منسوب بسفل که بمعنی پستی ست سفیدی بیاضی و سماجت و مصطلحات **فصل سین مهمله مع قاف سقمونیا** بضم عصاره و خشیست مایل بسرخی و زردی که از شاخ و برگ آن بعد کوفتن و بیختن و خمیر کردن و خشک نمودن بقدر نخود مزه آرند مسهل صفراوی و سودا و بلغم و بعضی گویند بلغم را نیز مسهل میشود و بعضی گویند مسهل بلغم نیست و در بحر الجواهر نوشته که بالفتح است کمافی المعرب و تهذیب الاسماء **سقا** بالفتح و تشدید دوم و آخر همزه مگر بامتعمال قاری بدون همز که سکیه آب شاماندن پیشه و با و این پیشه بیشتر است چنانکه حداد و طباخ و صباغ **سقلاب** بالفتح و دوم مخفف و للاشتهار بتشدید و آخر موحده و للاشتهار بتشدید و آخر مهمله ولایتیست از ترکستان منتهای بلاد شمالی در وی مردم نجابه فرنگ و قفچاق و غیره از سرخی و زردی و سپیدی رویها و بالضم خطاط **سقرلات و سقلات** فقط اول بالفتح اول و کسر ثانی و لفظ دوم بالکسر بالفتح که بشهنیه معروف است و ارقاموس منقول است که سقلات بالکسر جامه ایست از شیری و سوسنی و بروبان و در شرفنامه نوشته که سقرلات بالفتح جامه ایست صوف اغلب باین لفظ ترکی باشد **سقایت** بکسر آب دادن و منتخب **سقفور** بالفتح اول و فای ساکن و نون و بضم قاف و ضم جا بوزنست از حشرات الارض مثل موسمار یعنی مثل گوه گوشت او نباتات مقوی باه است از برهان **سقوطرس** بالفتح اول و ضم جا و ضم قاف نام جزیره ایست خوب **سقمر** بالفتح چرغ که مرغ شکاریست و بفتحتین یعنی دوزخ و منتخب **سقط** بالفتح و سکون دوم مرد بی چیز و بکسر اول و سکون ثانی و بفتحتین ناتمام حد تمام افتاده و بفتحتین خطا کردن در کتابت و حساب و غلط و منتخب بالکسر بچه ناتمام از شکم افتاده و بفتحتین بچه افتاده باشد از چیزهای متاع و بول و خط و غلط در حساب و بالفتحتین بمعنی جا یا بضم صوم و اسب بضرورت و بالفتحتین و بضم اول بمعنی خط و غلط و خطا و منتخب مجازا بمعنی بالفتح مستعمل است **سقلاط و سقرلاط** بالکسر علیه معروف که در عرف آنرا بنات گویند از شیری و سوسنی و بروبان **سقراط** بالفتح نام حکیمی انیریا و جالینوس و بقراط و امثال ایشان همین نقل کرده **سقال** بکسر تر کی ریش که بعربی محاش و بهندی داڑھی گویند از بروبان و مؤید **سقایی** نیل کنایه از ابر چه او کما ینبغی ابر از نجارت دریست گویا او سقائی ست کار او دریا آب آوردن و آنگاه ابر الفاظ نیل آنرا گفته باشد **سقیدن** بضم اول و سکون ثانی و فتح دال و سکون نون و بضم سین و فتحتین یعنی زیاده آب و دوسیدن بضم اول و سکون ثانی و فتح دال و سکون نون و بضم سین و فتحتین یعنی بسیار آب و منتخب و صراح بالفتح **سقیم** بمعنی بیمار و مجازا یعنی چیز ناقص نیز می آید **سقاصه** بالفتح بیماری و بکسر اول یعنی بیماران و در بعضی بیع مستعمل است از منتخب و صراح **سقلاطون** بالفتح یعنی قلاپوش که در عرف آنرا بنات گویند و آن پارچه ایست که در بعض خرازان ابریشم بافند و بعضی نمک کوه و نیم نوشته اند از برهان **سقط فروشان** کسانیکه بیوه فروشند از برهان و کشف **سقنقور** بالفتح اول و کسر ثانی و فتح قاف و سکون نون و ضم قاف و فتح راء و سکون واو و ضم قاف و سکون راء و ضم قاف و فتح واو و سکون راء و ضم قاف و سکون واو و فتح راء و ضم قاف و سکون واو و ضم راء و ضم قاف و سکون راء و فتح واو و ضم قاف و فتح راء و سکون واو و ضم قاف و سکون راء و ضم

بالفتح اول وسکون ثانی بمعنی سکون و استقامت باشد چنانکه در منتخب است سگست بالضم بین اول وضم کاف فارسی بمعنی انقطاع و بی سگست بمعنی بی انقطاع از لطائف سگ کیست بمعنی کیست و کنایه است از چهار شربت و بعضی نوشته که سگ کیست بمعنی حمایت و الکیت سانح بفتحتین بفتح اول حصه کاف عربی و سکون نون و جیم عربی گنده دهن بمعنی کسیکه از دهان او بوی بد آید از کشف و سراج و مدار و جهانگیری سکباج بکسر اول و سکون ثانی و بای موحده و جیم عربی سکبا که نوعی از آش ست که از سرکه و برنج یا لبو سازند از لطائف سکه که رایج تر از نبوده باشد هر گز از وصول او بهیچ بازار نرود از شرح کلکشتی سکر بالضم و تشدید کاف مفتوح موسم گرما و ایام شیرین کنند و بضم اول و سکون کاف بمعنی مستی و در نسخه شرح نصاب بفتح کاف نوشته نام دختر شاهنشاه ایران خسرو پرویز و مشهور بر همین نحو ادا و القصر میدانند لیکن در القرین اکبر که فضور زمان او بوده دیگر است و بعضی گویند که او خواهر بوده نه دختر و بعضی سکندری خوردن بسر درآمدن سب زیر بان سکسار شل گیتی بدلید سگز بالکسر سکون گاف فارسی و زای عجمی گیاهیست از البلستان همین گچ و مکران و در کیاب انبهاری آن سگبند از زبان سگزی منسوب بان ست و سگز بفتحتین و تشدید و کسر کاف عربی در شعر نام عدد معدوده که عربی آنرا تمانیه و هندی آنرا گویند سگالش بکسر اول کاف فارسی فکر اندیشه و تدبیر این لفظ بکاف عربی و فارسی هر دو آمده از زبان دری است سگاک بالفتح و تشدید کاف اول بمعنی آهنگر حلقه آهن آگویند و بمعنی کسیکه بر درم و دینار سکه زند و بضم اول و تخفیف کاف جوالی که ازان آسیا نان بیرون آید و در منتخب و صراح بمعنی هلیله کبلی میان بین تمام است و یوسف بای فارسی در شرح نصاب بمعنی باز نوشته سگسک بضم هر دو سین مهمله اسب کم رفتار که ریدنا به شده و نام دختیکه آتش چوب آن دیرسوز باشد از لطائف و مصطلحات سگ بضم اول و تشدید کاف عربی نوعی از شبوی که مرکب باشد و بالکسر تخفیف کاف عربی بمعنی سگر که بالفتح و کاف فارسی نام موضعی از توابع سمنان و اول ثانی از زبان منتخب سگال بکسر اول کاف فارسی خیال اندیشه از زبان و صراح و سکون بفتحتین لام و مؤید سکان بالضم و تشدید کاف بانشگان این هم بمعنی ساکن است و بمعنی دنباله کشتی الکشف از مصطلحات و صراح و دیباچان سکنجبین بکسر اول و ضم جیم عربی سکنجبین این مرکب است از سرک بکسر اول و سکون کاف عربی است بمعنی که و از انگبین که بضم کاف فارسی بمعنی شهد است و این ترکیب زمانی سابق است و فی زماننا بجای شهر قند با شکر مفید و داخل سکنمند و در بعضی نسخ بجیم و کشف مؤید بتبوت رسیده سکلین بکسر اول کسر کاف مشدده بمعنی کارد از منتخب و شرح نصاب سگاهن بکسر اول و کاف عربی رنگی باشد سیاه که آنرا از کیرد آهن تراشند و سگ بکسر سین بمعنی سگر باشد و آهنگر و آن زبان جهانگیری و مدار سگالیدن بکاف فارسی اندیشه کردن قصد کردن از شیدن و دیرن سکن بفتحتین انس و الف و هر چه بدو آرام گیرند یا دن فرزندان نام مرد بی فضل اول و سکون دوم باشد گاهی نام از لطائف و شرح نصاب سگاه بضم اول و جیم فارسی محلی مهیب آدمی ازان نمی گردانند و گاهی بیاد و هند تا از کار جدا شود و بمعنی غله افشان که هندی جهاج گویند از زبان و شرح نصاب سگانه بضم اول و جیم فارسی محلی مهیب آدمی ازان نمی تیر سد یا نپذیرد و کله کسی گلوی من و افتخار و دلبری کابوس نامند از شرح نصاب و برهان سکنه بفتحتین باشند گان این جا ساکنان است از منتخب سکینه بضم اول و فتح کاف نام دختر حضرت امام حسین رضی الله عنه از منتخب و کشف و بفتح اول و کسر کاف ارام و آسایش آهستگی نام دختر بفتح آ... بالکسر و تشدید کاف کوچه محله و بازار و سینه و معنی آهن که بدان برسیم در نقش کنند از منتخب مکتبه بالفتح مرضی است که حس و حرکت در تن زائل شود و مریض چنان نماید که مرده است و نیز در قرآن خواندن بی اندازه و نوعی از حرفها که آنرا های سکته گویند و در اصطلاح متقدمان آنکه در وزن اندکی توقف باشد تنبیه نمایند و بعضی جایها بیندازند از منتخب و لطائف سکینه بکسر اول کاف عربی و یای معروف و زای عجمی بمعنی ترسیدن و لکد انداختن و خلط دادن از زبان و لطائف مگر بفتحتین و تشدید کاف سگلی خوردن داسکره بزیادت الف نیز آمده لطائف سگ غرچه بفتح غین معجمه و جیم و فتح چ فارسی بمعنی سگ بچه و ترشرو و در شرح نصاب سگ و اشتر و به فتح اول و فتح کاف تازی و کاف عربی و واو و بای تازی و نون و الف و تای فوقانی سگ جانی در شرح نصاب سگ بمعنی ان نوشته و در شرح نصاب نوشته که بفتح اول و کسر کاف تازی و کاف عربی و بای موحده و نون و الف نام شهریست از ماوراء النهر

زبان فارسی در جراح نوشته سگزی مالک و کاف فارسی و زای عجمه یعنی سیستان چه سیستان را سگزستان گویند و نوشته اند که نولد رستم در زابلستان بوده است اسکه خورد دعوی نقش درست نشستن از مصطلحات سکه مردی غیرت و حمیت و آبرو دیدن کنایه ازین گفته اند و یعنی کنایه از آلت رجولیت نوشته سکندری بسر و آرامی سپ سگلی بفتح سین و فتح کاف فارسی و کسر کاف عربی یای معروف اکشتی که سر و دست و سر و دهن و طرف در کار نباشد و با پارو هر دو طرف باهم بندکرده باشند بکسوی خورد کشتی مثل بهشتی مگ باماه و شرح گل کشتی **فصل سین مهمله مع لام** با سلا با ضم و تشدید لام خارجه از صراح سلوی بفتح اول و سوم نام مرغیکه از آسمانی گویند بتخفیف و تشدید و بهندی بیته خوانند از منتخب سلمی بالفتح اسم معشوقه ذکر در عرب بوده است و مجازاً هر معشوق را گویند از کشف و منتخب این اسم کاهی با هم بنویسند سلب بفتح اول و سکون ثانی بودن نیست کردن از تقحیص بودن بوده شد و پوست حیوان و نوعی از لباس و مشت مثل چوشن و خفتان که بروز جنگ پوشند از منتخب و کشف سلاح بالکسر سپر و جامه و ضم منتخب سلم و فتحات بضم اول فتح لام و سکون حا مهمله و فا و تای فوقانی مبنی بادیه که بهندی کچوا گویند از شرح اضافات سلاست نرم و آسان و همواری باش و سهولت کلمات بسیار است که دران الفاظ ثقیل نباشد سلاحدت بکسر اول مرد سیاهی که سلاحدار باشد سلامات بضم اول و حا می بخ خفتان و منتخب صراح نوشته آنچه سپاهیان گفتند و زرهی و در زبانی و یعنی قوم و فلیه از منتخب و فیابان سلمت بالضم و تا فوقانی یعنی جوکه غلامه و سلامت از شرح نصاب سکوت بودن حیوت بیحسی و آرام و خوشی بی تسلی از منتخب و صراح و لطائف سلامات بضم اول جمع سلامه و آن در الفیه بمعنی فعل مطلوب مسلمانی کردند شدن و جمعیت دل و جانها یافتن از صراح و در محاورات فارسیان این مصدر بمعنی مفعول بسیار می آید یعنی سلم سلامتر و نعمی درست باشد چه اگر سلامت خود مصدر حالت یا مصدر بمعنی اسم فاعل باشد از فضل مصنف تصانیف خان آرزو و در بهار عجم و فیابان نوشته که ضابطه فارسیان است که در آخر بعض کلمات یای زاید لاحق کنند خواه اسم حالت باشد خواه مصدر خواه فارسی باشد خواه عربی چون رعنائی و رعنائی و فلان و فلانی و قربان و قربانی و نقصان و نقصانی و بهتر و بهتری و خلاص و خلاصی و مقصود و مقصودی و سلامت و سلامتی و نامی و ننگی و عاری و محوج از عرب سلاح بالکسر دین جنگ کفتار کشف سلیح بکسر اول و کسر راء و یای مجهول و حا مهمله بمعنی یوسن از الفیه و منتخب سلاح بالفتح و تشدید لام خانه که در آن سلاح نگاه دارند و در زبان ما بمعنی اسلحه و آلات حرب و ضرب و در زبان ما بمعنی آن کسی که سلاح بر دوش دارد و در شام آن را سلاحدار گویند و در مصر سلاحی و در روم سلاحدار و در عرب سلاح بالفتح و تشدید لام بمعنی پوستین که آن را فروه نیز گویند و در ایران و توران و هندوستان بمعنی اسلحه و آلات حرب و ضرب و در بعض ولایت هندوستان بمعنی ساز و برگ و اسباب و آلات و ادوات و در بعض ولایت بمعنی ظروف و اوانی و در بعض ولایت بمعنی جهیز و جامه و رخت و اثاث البیت

در بهشت بهمی چیزیرم خوشگوار و شراب منقب و لطائف **سلسبیل** بفتح اول و کسر ثانی فرزند بیچه اضراح و فتح سلسل بفتح سین و سکون لام و صحت تقطیع
ترکیب بمعنی دست چپ **سبل** بفتح سین بمعنی چپ و قبل بضم بمعنی دست **سلامان** نام عاشق و معشوق و نام کتاب قصه ایشان از جامی **سلسل الیول** بفتح سین اول
و کسر لام فتح سین دوم معنی که بول بی اراده خارج شود از صدود الادام من و کسیکه بول او ضبط نتواند کرد و بفتحتین بمعنی مضیت که بول بی اراده بیرون آید از منقب سلام
بفتح اول و کسر لام ثانی نام قلعه از قلاع خیبر شرح خفقانی **سلام** بفتح اول و عربی بمعنی گردون و گرزنگی و سلام گفتن و نامی ست از نامهای حقتعالی از منقب و غیره
و فارسی سلام بر دو وجه کلام بمعنی عهد نامه که بهندی لکه گویند و در سراج اللغات از کتاب بستان نقل کرده است که لفظ سلام عربی است و فارسیان منگویند آیکه ده صد هزار **سلاد** بمعنی
و صد سلام شمار گویند و صد شمار اشهار و صد اشمار اراده و صد اراده اراده و صد اراده مارا در صد اراده ازالی از اگر گویند سلیم درست و خطاست و مرده سیاه دل احمق
دا مگر گفته و بامعنی زردی بقول یکی است از منقب و صراح و فیاباان **سلم** بفتح اول و سکون لام نام پسر بزرگ فریدون و بالکسر و فتح و تشدید میم طفال نیز و طفال نیز جهانگیری
و بفتحتین در عربی نام درختیست نیز نوعی از بید است و آن دو بهاچیست بائع اشتن ان طیار شدن آنچه بر هفت شرائط شرعیه اول جنس چنانچه گندم جو باخود
دوم نوع چنانچه سرخ یا سفید سوم صفت چنانچه یک من یا دو من چهارم وصف چنانچه قسم اول با قسم دوم آب داده یا غیر آب داده پاک از آلایش یا غیر پاک از آلایش
پنجم حال یعنی وعده چنانچه حبست و در دیار ما شش جای تسلیم یعنی مکان ساختن عنبر مقرر که هفتم راس المال یعنی تعین کردن مبلغ چنانچه ده یا بیست درم
و بضم اول و تشدید لام مفتوح نام مردیست از حواریین عیسی علیه السلام و سکون لام بمعنی صلح و آشتی و بامعنی نیز غریبست از کشف و لطائف منقب و صراح **سلیح** بالفتح سوزش
و شین معجمه خطا چه در تعریب شین معجمه بدل سین مهمله میشود و در رساله ابن حاج سلمی کردن ان کردن **سلطان** بالضم معنی والی و حجت و قدرت از منقب **سلمان** بالفتح
نام شاعری مشهور که او را سلمان ساوجی گویند و نام یکی از اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم که او را سلمان فارسی گفتندی از مؤید و **سلو** بالفتح و تشدید و او
خرسند شدن از امر تا ان و قرار گرفتن دل بر ان **سلام** مترادف بجا بینکه جهت باشد از وسطیات **سلسله** بالکسر سین دوم نهر بلسور یعنی بهشت آن
طلا و نقره و غیره و نام کتاب منقب و صحاح از آنجا بنی نسل و اولاد و بیچه و هم بمعنی ترتیب و اسامی پدران یکی از نامهای اول ارشاد **سلالة** بالضم استخراج کردن
کشیده شود و بیرون آید و نطفه از منقب و صراح و بمعنی بچه طفل نیز و بطفل نیز در شرعی شرح مقامات حریری و در کشف مجد آبی بمعنی خلاصه **سلیقه** سرشت و طبیعت از منقب و صراح
سلفه بفتحتین و فاگذاشتن و گذشتگان بالضم نام قبیله از منقب و غیره **سلمه** بالفتح و تشدید لام ترکی در تحمیل یعنی نوشته اند که بمعنی طرفکه بهندی آزمایش گویند
از کشف و برهان و لطائف **سلاح** بالکسر بمعنی سپاه و سلاحی بفتح سین تشدید لام و حاء مهمله بمعنی پوست بر کندن یا وات یا مصدر بسلاح که صیغه نسبت است
از سلح که بمعنی پوست کندن باشد **فصل سین مهمله مع میم** **سما** بالفتح بمعنی آسمان و فقط سما ماخوذ از سموست که بمعنی بلندی است از شرح نصاب از صحاح
ابن بالفتح و سکون میم و فتح نون و یاء موحده و ضعیف و در راه که منظور نیز باشد **سمای** بضم اول و فتح نون و در آخر الف مقصوره یا ضعیف که از اسلحه گویند از شرح نصاب و منقب و صحاح
سیر گویند **سماعت** بفتح اول و بمعنی شنیدن **سماحت** بفتح اول و فتح حاء مهمله و میم بمعنی سخی و جوانمرد از منقب **سماحت** بفتح اول و حاء مهمله جوانمردی و کشف و منقب و صحاح و در نفت سخی
است که چیزیرا اصل نگیرد بدل آن و شواء بیان را در چون انرا دری سهل گرفتن مال او در خشن و دشوار است بهمی مهمل گرفتن اغماض کردن آن **سمیت** بضم سین و سکون میم و فتح عین مهمله
شنوانیدن عمل خیر خود را بمردم جنانکه ریا منافی آن نیست از منقب **سمت** بضم سین گندم گونی از منقب **سمت** بالفتح راه راست روشن نیکو و قصد و نگ
و صورت و هیئت و بیت و بکسرین و فتح سین و تشدید میم راه راست و روش و قصد از منقب **سمار** بضم اول و تشدید میم و راء مهمله و بکسر ثانی و تشدید میم
جمع سمسار بالفتح و بمعنی دلال و شناسا و شناسنده و کسیکه بشناسد بفتح اول و کسر میم و فتح عین بمعنی مدح و خوش و ستایش و بمعنی تصنع و حیله بضم اول و سکون
میم و فتح عین غلط است که زیرین میرانند و گاوان گویند و از آن گویند زراعت آرام میدهد لطائف **سماح** بالفتح و سماحه بمعنی جوانمردی و بخشیدن از منقب **سماح** بالکسر و تشدید میم بمعنی صلح و آشتی
و بالضم بمعنی سخا و جوانمردی و بخشیدن از منقب و صحاح و در نفت سماح بالفتح و تشدید میم بمعنی صلح و آشتی

و در متن کریمی شین بسم است تحقیق احوال آن در تواریخ خود دیده شرح مقامات بسیار نوشته اند که محمد بکاف عجمی یعنی خراب و بسم نام پادشاه شهر یراحب کرب بود لهذا آن شهر را خراب کرب گفتند و بعد تصحیف گویند یثرب شده است و بعضی نوشته که اصل شهر کنعان است بن عبر که کنعان بن قیس بن ابرهه ایل مدینه سید چنانچه سمرقند و دابلخ فتح کردن سنه سبع و ثلثین کرده شهر از نو تعمیر نموده شهر کنند نام نهاد و کند دولت ماوراء النهر یعنی شهر و قریه باشد بسمین بفتح اول و فتح دال مهمله یعنی نام قصبه میه بسموس بفتح اول و تخفیف میم مضموم و واو معروف نام جانوریست از قسم روباه که پوستش سرخ مائل بسیاهی و قیمتی باشد از پوستش پوستینها سازند پوست پوان مذکور را نیز سموز گویند از مولدهای ولایت و الطائف و غیره و در بحر الجواهر بفتح اول و تشدید میم سمار بالکسر حرف سوم نون و مار یکه بکاف عجمی نمان بن عنق باد شاه برای بهرام گور قصر عرق ساخته بود و بعد تمام شدن آن قصر نمان معمار مذکور را از بالای آن قصر بزیر انداخت استخوانش کجا و کدام شد معلوم نیست و تقدیم نون بر میم مشهور و گویند نرمه مدار کشف و بسیار و جهانگیری سمند بفتحتین و کسر دال و فتح دال مهمله دان جانوری باشکل موش بزرگ که در آتش افتد پاید پشمهای آن را بریشم می آمیزند منفعت و سام اندوه سام بمعنی آتش افروز کلان ظرفیت از برهان و جهانگیری بمعنی شب و الطاف و بمعنی نوشته که جانوریست پرنده کرد آتش نمیسوزد سمحاق بفتحتین آبگینه که مجازاً بمعنی سخن بی کشف و منتخب سهم الفار بالفتح میم شد و معلوم گردان لام و بوده فالوجی از زهر است و آن سنگی باشد سپید سرخ و سرخ تیره که بوقت دوا مجازاً گویند دوای سهم آن زهر و فار موش را گویند و عوام الناس خطا کرده اند سهل گویند و منتخب مسمار بالکسر میخ آهنی که بسر دیوار کوبند و بمعنی نوشته که مجازاً بمعنی دلال و دزد آنکه خانه مردم فروشد از خرج عدت سمت الراس بالفتح بمعنی جانب سر و اکثر از این لفظ سمیاء فلک یعنی وسط السماء مراد باشد چه انسان را که سر خود محاذی وسط السماء معلوم شیوه سمط بالکسر رشته مروارید منتخب و در صراح بالفتح سموط بفتحتین رشته های مروارید منتخب سهم الخیاط بفتح سین مهمله کسر حاء مهمله موزه دوز سماط بالکسر اول بمعنی صف و رسته و قطار از بساط و فرش و سمر و سمار بضم سین و تشدید میم و راء مهمله و سمار بالکسر و تخفیف میم و راء مهمله بمعنی شب زنده دار و مسافر خوان

باریک مدرک باشد از بیربان سمهاله کنایه از لاغر و ناتوان و از رشیدی و سراج سماعیلی طایفه ایست کمراه که قصب پای پاستر نمی کنند
از بوشهر تنگی بفاصله اول و کسیرم دویم شهر دیگر بهمراه بوشهر و کشت همنانی بالکسر و نون بنسوب بسنان که شهریست میان دامغان و فخار از بلاد الباب و شیخ
علاء الدوله سمنانی از انجاست **فصل سین مهمله مع نون** سنا بالفتح و بدون نقطه نشنیدم روشنی کمتر از ضیا و نور و هاله یعنی رفعت و بلندی و نام برگ
گیاهیست که آن سهال میکند و از لطایف و کشف و طرح تفاسیر سنگ ابهی سنگی که بهندی جهانوا گویند بنجاب بالکسر و جیم عربی و با کسر موحده نام جانوریست
که از پوست آن سیر سازند و آن خاکستر گول شود و پوست آن تیز بنجاب گویند زبربان و هاروسر و زور بالضم و بالکسر و کشف جهانگیری بالفتح سفت بالضم و تشدید نون
مفتوح یعنی راه و روش و عادت و باصطلاح فقرا بچهار چیز عمل کرده باشد و الله اعلم یکه بچهار چیز صلی الله علیه و آله وسلم آشنا نهاده شده مگر عزم خود یکبار
بقصد ترک هم کرده باشد از لطایف و طرائف و سراج **سنگ پشت** جانوریست آبی که آنرا کشف و باونیز گویند و بهندی کچهوا گویند **سنگ مجاعت** بفتح میمی
که برای رفع گرسنگی برشکم بندند و این مرکب است و مجاعت بفتح میمی گرسنه بعد از آن مرکب سنگ لیست یعنی محکم و سیمیوه که هنوز نارسیده باشد و انار عامی و ردی و ظاهر
از لطایف سنوات فتحات جمع سنه که بمعنی سال است و قطب الدین علی شارح قصاید عرفی معنی زمین پاره نوشته **سنگین** بست کسیکه بتمامی کار کند
مصطلحات سنج بالفتح بمعنی عربی و طبق کوچک از روئین که باهم زنند و این مصدر و مستعمل جمیع ست که لفظ هندی باشد و اگر اجناج نیز گویند بمعنی زدن کردن
و وزن و بامعنی مهدل سنگ ست بتبدیل کاف فارسی بجیم عربی از سراج و غیره **سنوح** بضمتین جمع سماهه یعنی ظاهر شدن شکار از سوی دست چپ و محاورا بمعنی
پیدا شدن چیزها و از لطایف و کشف و سراج **سنگلاخ** زمین سخت که چون انرا کاوند سنگها بسیار برآیند و جابجا که دران سنگ بسیار باشد از بیربان چه اگر لاخ بمعنی مکان
کثرت چیزیست و در لطایف بمعنی سنگ سخت نیز نوشته **سنگ وی** بیخ کنایه از شخص محکوم و در بعض امراء مصطلحی ست **سنجد** بالفتح و جیم مکسور نام میوه که شبیه بغنا
باشد اندکی و در بهار عجم و کشف بالکسر سند بفتحتین تکیه گاه و انچه پشت دیوری گذارند و نسبت کنند و چیزی که بدان پشت دیوری پشت پشت و بمعنی بنده
چیزی و سراج و غیره و در رشیدی بالکسر مسکون نون بمعنی سرانداز و بدو شریره قافیه معیوب ظاهر مخفف شاد باشد نام مملکتیست از هندوستان نام زود برگ
درهند که انرا دریای اک نامند از منتخب و بربان و کشف و لطایف و سراج و صاحب مصطلحات نوشته اند که سند بالفتح سرکین انسانست که بغایت سطبر و
گنده باشد سناد بالکسر اول و آخر دال یکی از عیوب قافیه آن اختلاف روی است مانند زمان و زمین و داد و داد و رود و رود از منتخب و رسائل قافیه و معنی اصلی
مخالفت سند باد بالفتح و دو حرف چهار بای موحده نام کتابی ست تصنیف کرده حکیم ازرقی در نصایح پند و حکمت و در بربان بالکسر و در سراج نوشته که سند
بالفتح و قیل بالکسر نام کتابی ست از زرقی شاعر در مواعظ و نام پسر شناسپ پدر اسپ که حکیم باشد و این اقوال را نوشته کرده باشد و پس بالفتح نام کتاب
مذکور نصایح سند باد ست **سنجار** بالکسر و جیم عربی نام شهریست بقاصله سه منزل از موصل و نام موضعیست که مولد سلطان سنجر است از منتخب و ناموس شیخی
سنجر بالفتح نام پادشاه چاول در بربان سنگسار رومی بازیست که آدمی را تا کمر در خاک نشانند و بران سنگ یاران کنند بحدیکه بیرون از بربان بماند سنجر مقصر
بسین مهمله و قاف مضموم و صنوم پرنده ایست شکاری مثل باز که در هندوستان بواسطه حرارت تربیت بدین ترکیب از لطایف و نام یکی از پادشاهان ترک
انام یکی از غلامان سنگر بکسر اول و کاف فارسی یعنی نیزه که چکاره از سنگی نوشته شده سنگ اندازه ترادف کلوخ انداز دان هر دو نیز است **سنگر**
سنگرهای علم رسانند بهندی رند گویند و بفتحتین برای مهمله از مصطلحات و بمعنی ظالم هم آمده و بمعنی جنتی و عفریتی که بپنجوان در اوراد و اذکار شیطان کنند و بمعنی سلح
او شیطان نیز آمده از بربان **سنور** بضم سین مهمله و ثالث و رابع بصحت رسیده بر وزن تنور بمعنی گربه است و بفتح اول و ثالث و ضم رابع مهمله نیز مسموع و بدین سه مهمله
قسمی از دیبای چین قیمت بنهایت رقیق و بابک لطیف نازک و بیشتر لباس شهزادیان از ان باشد و بروزن اول بفتح اول مهمله مضموم و دوم ساکن و
سین مهمله مکسور نیز گفته اند و در بربان بالفتح و در سراج نوشته که بعضی نیز زرنگ که رنگی است زرد و نارنگ که رنگی است

بلکه گمر بانیکه درین دیار مستار فستازان ساخته میشود مستاکش یعنی سنان کشیده آسمان ازان شروع سنجق بالفتح وجیم بمعنی علم ونشان
فیوج یعنی کمرنبند نیز آمده رشیدی وبرهان کشف وسلیح ومؤید ومنتخب مدار سنابرق بفتح برق روشن وطریق استعاره آنچیزرا مراد ازان لطائف مشک
ومشق مراد ازین مشک سنگ معمار از بمعنی مقدار وگرانی دوزن ووقر وقیمت وقدر ازسراج وپیرایست که آنرا ازرنگ مانند پوست سازند وبفتح اول بمعنی زنندهٔ آواز
همه آیند یان آنرا بکجکی گویند بفتح هر دو جیم فارسی ودو کاف عربی درایام عاشورا پیش علمها رواج تمام دارد ونیز بمعنی سنگ درست که کشتی گیران بردست گیرند شکشک
کشتی کوچک که کباب جهاز باشد ازمصطلحات سنبل گیاهیست خوشبو سنبل الطیب نیز گویند ازانجا که سنبل الطیب را مندیها آنرا بانچه گویند بمعنی خوشه گندم
وجو چیزی که چون نامی دهند وآنرا بفظ سنبل لاحق کنند سنبلک گویند وظاهرا ست که هر دو تشبیه دارند انهم بمعنی مطلوب را قیاس مدار قوله وبالبسمی نقل کرده
وصاحب سمد ازشرفنامهٔ مرده وصاحب کشف بعد رسانی مذکوره اظهار کرده که در کوه رستاس نواحی خان سنبل میباشد نوه بندر پس آن گیاهی بگیرد وسوای
بانچه ودر برهان نوشته که گیاهیست خوشبو سنبل الطیب نیز گوانست وخان آرزو در سراج اللغات نوشته که درین ایام در هندوستان گلی مذکر آورده بهند
که مانند نگرس سیاه دارد وگل آن مائل بکبودی وخوشبو دارد وغنوان برگ گلهای او دهدی بهودت دارد وانرا بعض دشمنه شده که سنبل همین است وانچه بعض بهسا خذا ذکر بعض
شعرا چون مند وجهنک بمعنی سراج امند ودستی تیز بفتح دارد وسنبل گمنید دفتار بمعنی نیامده اسناصر بفتح گوبان شتر منتخب سنجابیان بکسر اول وثانیست گوزمانک اسپانی منتخب
پیدا می شود وخانجا فاری باشد که آنرا بهشتی سازند ازشرح خان آرزو معلوم میشود بالکسر تشدید نون بمعنی دندان بمعنی حال مقدار منتخب سراج ومدار وشرح نصاب در
برهان نوشته که سن بالفتح در ترکی بمعنی فقط توانست که در فارسی کلمهٔ خطاب شد سنان بکسر اول فتح دال در ترکی ترجمه چرن ازسن سن بفتح هر دو سین ترکی بمعنی
توئی توئی سنسن بکسر سین وسکون هر دو نون بمعنی حرام خوراز آن چیزیست سفیدار بعض عسگ بیان عوام خاصی هم بهشت نگرون میباشد خوردن آن حرام است
سنین بضم اول فتح نون اول جمع سنت سنین بکسر تین بمعنی سالها واین جمع است که بفتحتین بمعنی سال باشد از منتخب وبمعنی قحط وسالیکه قحط واقع شده از مرح نقاش
وبایدد انست که سنین بفتح هم جائز است واین جمع سالم مذکر سنه است چون لفظ سنه که بفتحتین باشد به باونون جمع سالم آورند وبه سین کسره دادند بخلاف قیاس قاعده دالت
کند بر شدت ذات بهر حیثیت چه ازانکه شرط جمع به یاونون وبواو ونون هر لفظ یکه علم مذکر عاقلست دروین لفظ این شرط فوت است ولفظ صفت هم نیست
سنون بفتح اول وضم ثانی بمعنی دارو که بدندان مالند از منتخب سنگزن ترازوی کم وزن باشد از برهان سنگ کلان در اصطلاح جوهریان عبارت
شمل یاقوت زمرد والماس وغیرهم سنگسیان بفتح اول وثانی تشدید ثانی وکسر سین مهمله وصحیح ناسی آن فرقه ایست از فقرا آن همنوا دروین لفظ سند بکسر
سنان بکسر اول تیزه وتیر وتیغ بهر چیز بمعنی سنان که تیغ بران تیز کنند از منتخب لطائف سندان بالکسر یکی از آلات آهنگران ورنگرزان که آهن وسوغیره
بران نهاده میکوبند بهندی آنرا اهرن گویند بمعنی آنکه بهندی آنرا گرن منهورگانهند وبمعنی تنگه گهنی که برتخته درآنرا میکوبند تا اگر کسی ضاغ آنرا از آهن خود سازد
حلقه بران تنگه گهنی که سندان میباشد بر سراج ولطائف ودر بهار عجم ومؤید وکشف ومدار بالفتح سنگ وردیان انداختن جانمش بودن
مصطلحات سنگ امتحان نگ محک سنگ وتیغ مهر کردن بمعنی معطل ومیکار کردن وبه در مصطلحات سنگ سین کنایه بعنین سنگ در موزه انداختن
بی آرام بیقرار زدن سنگ در آب افگندن درجا تمکن کردن وبمعنی پوشیده وپنهان کردن نیز آمده سنگ بر سنگ ماندن کنایه از آشوب عظیم از
مصطلحات سنگ ریزه یا از مصطلحات سنگ نسوز بفتح نون ثانی سنگ میدگه آنرا مرمر گویند از شرح نصاب سنجه بالفتح تنگی که بران چیزها را وزن کنند از مدار
سنده بالفتح گیرا آدمی که بنایت سلبر دگنده وسخت باشد از منتخب ومصطلحات در برهان بالضم ودر مدار بالکسر سنه بفتحتین بمعنی سال بکسر اول فتح ثانی بمعنی
خشونت گی که عقد خواست وبا الضم وتشدید نون بمعنی ماه وصدش آوت بالکسر نشانه چیزی ودر فارسی بالضم وقت سدیدون بفتوح بمعنی سکون بر چیز بفتحتین
میرسد از منتخب مدار وبرهان وجهانگیری سنگچه گرگ رساله لفظ وبه آنسبت سراج سنگ لاغر بمعنی سگپا به لفظ لاغر آماده بمعنی گرفت آمده خانمان

سنگ سرا چیه یعنی سنگ خانه پیرا که سرا تصغیر سرا باشد از ضیاباں **سنبله** بالضم و عرف سوم بمعنی یک خوشه گندم و جو شمل آن جز اکثر در انگورهای دانه‌دار است و نام برج ششم از آن بصورت دوشیزه است دامن و هشته و سر او بجنوب و شمال پای او بمشرق و مجنوب دست او که خوشه دارد و ماهیکه خود دو دست است بلند برابر دو فرض خوشه گندم را بدان دست گرفته است بهمین سبب باسم سنبله مسمی است از شرح جغمینی فارسی شروح رقطا **سنبه** بفتح اول و کسر ثانی و تشدید نون یکی از معانی شدن دهن و بلند از نصب **سنبه** بالضم آنچی است یعنی که بدان سوراخ کنند که بهندی برما گویند **سنفقصه** بمعنی بهت از شرح خاقانی در دربگر لغات **سن

سواع بضم اول وعین مهمله نام بت قوم نوح علیه السلام که بصورت زنی بود و در شرح خزنه سواطع جمع ساطعه یعنی بلند است سوغ بالفتح وضم جمع
جوانمردی و گوارائی و گوارائی و کشف سودباغ مرض دباغ سوالف بفتح اول و کسر لام یعنی گذشتها و این جمع السفات است و نصب سوف بالضم یعنی مکنت ابرار
و این بفظ نیابت در عربی بفتح عین یعنی سرخ لحم یعنی سود باشد و این قسم است که بر مثل ستقبل آید سوابق گذشتها سوطریق بسکراه و بدراهی سوق بالضم راه
در دراهم بالضم یعنی بازار و یعنی عادت و صورت جمع ساست از نصب و نیز آن سویق بفتح اول و کسر دوم چیست بسیار کوبیده و نیم پخته سوین بضم اول و تشدید دوم فاسوال بفتح
اول فعل امر از فرمودن و پرسیدن صورت مرکب لفظ سوال که بفتح یعنی بازار است و خطا که بکسر اول یعنی سیاست از نصب غیر سوک بالضم و سکون واو معروف گاه فارسی تمام این لفظ شتر که بسیار
و فارسی از سراج سود و اتمک بدو و عامله هر دو لفظ کرب تاب دال بالضم یعنی آب شانی بالفتح یعنی نانسوا صل کنار رهای دریا و رود سوال بضم اول فتح هر دو و سکون واو
یعنی خواستن و بسیار از نصب کشف مصراع و بهاجم و دخیل الاغلاط سوال بفتح سین و ضم هر دو و سکون واو میدان فحول صیغه مبالغه یعنی بسیار سوال کنندگان و میدان سوسن
بال و سوزن بر وزن خیزن پرنده ایست مطلعات سواد اعظم شهر بزرگ از بلاد سوم بالفتح گران غرفتن و وقت سوزن و خراری رنج کشیدن و بسیار گیاه پرسیدن یا
از طائف و نصب سوم بکسر اول و ضم همزه و سکون میم ترجمه ثالث و با لکسر و همزه مشدد و مضموم و سکون میم بهتر آمد و الم هر دو بکوبیدنیست
در صورت و یعنی از تعظیم خواندش و در جهانگیر سوم بضم اول و تشدید ثانی آمده و گوید بعربی ثالث است و گویند الم اول تشدید ثانی آمده و گوید بعربی ثالث گویند الم هر دو
در مدح قطب گفته بیت قطب ست حسنت و قعلم زان فتیت یا دو قطب چرخ سوم میگوید یکلفظ بود آخر اعداد سیم بر آمده می آید چنانکه دوم و سوم و چارم
و ما قبل سیم مذکور بضم فتح هر دو آمده ضم چنانکه دوم گذشت فتح چنانکه ملا نظیری در قصیده که قافیه در رفتن ضم او کرده سیمان و مصراع است و دوبیتی
چنین سیم می آید چنانکه گیم بمعنی بگیم و بجم بمعنی بجم چون موافقت درین دو زبان دلیل بیش ست این جمع الات فتح دارد و هال لفظ سه مختفی گوید و گوید که مختفی نمی شمارند
مثل کوه پیس را در ترکیب با سیم سه دو دال گوید چون پسند ها کوه بر حالت ترکیب بسیب کسر کاف و فتح یا پیدا شود و چنانکه گیم سیم در صورت ترکیب سیما نیابت شد و حرف
درین حال انتیا با یا میکم سعد و نود و نهصد ست میشود و نهصد و او در کتابت سعد و سه زیاده میکنند پس آنکه بضم ما قبل غ خوانند و او نیز خوانند و آنکه بفتح او و ما قبل غ خوانند
تشدید او و سناد دارد و او بر گرفتن خواندن و مطالعه کردن سوالکن بفتح اول کسه کاف جمع سائله یعنی بپرسندگان سوان بواو و نون بر وزن سعدان
گلیست آسمان گون بوی سوسن و کشف و بریشان و مدار بالضم و واو مجهول و تشدید نون بر وزن بهار بالفتح و فتحتین بلغت حجاز بمعنی بهشت و در قاموس بالفتح معربست و بالضم فارسی گوید
بالضم و سین مهمله بکسر نیخ نباتی ست سفید بسیار الرائحه بر بالای سوسن بفتح اول بمعنی شوی و بمعنی بهشت و بمعنی هر چیز خوشبوی و در اوائل لفظ سوسن بفتح اول و ضم ثانی
سوزیان بواو مجهول و در آخر نون و تحتانی سرمایه جهاز نخواز نفع و سود و تحفه و ارمغان و بمعنی سوزن بر وزن سیمان بفتح اول و کسر ثانی و سکون سوم و نون
آن گفتن لشکریان بآواز بلند در هنگام تاختن بر خصم از مصطلحات سودان بالفتح و تشدید سیاسوا در و تن کردن ملکه نوشت و خواند بضم سین و
مصطلحات سواد کردن نوشتن سوی کسی گرفتن بمعنی رغبت کردن از مصطلحات سودانیان سوداگران سوبالضم در عامه بمعنی ظرف و در ترکی بمعنی آب
شراب و لغات تلک الطائف و صوفا بالضم و در آخر عین مهمله در عربی بمعنی پشم و تغیر ای بسوء حالت و آشوب بر وزن سرفتی و صیر صیکه با و بالفتح اندیشه کردن و بیکدیگر زدن از نصب
کشف و بحر الجواهر و صیر صیا و مستعمل و قتیکه لفظ مضاف باشد بالضم خوانند چنانچه در رسوم الحساب و صوت الهاد و هنگا میکه مضاف الیه باشد بالفتح خوانند و ذو السوء
و ذو السوءه بمعنی تکمه قمار و در شعیری بمعنی بازیچه که در بغل پیراهن دوزند و بمعنی تزیین چنانچه نیز منقول سابقه سوخته بمعنی جامه سوخته کردن از رنگ و مانند آن
آتش گیرندان گفتند آنجا که سوزیده بسیار باشد و گویند که در آنجا دوم مرد طالب علم را سوخته گویند از لطائف سوسمه بالضم کرم گندم از برنج
سوسی اسپید دهنی که گیرد و بیماری باشد سوسه بالضم نام کلیت سوغر بزرگ هر گل را که سرخ باشد سوسن گویند بضم سین و ضم غ و بیکان بمعنی سوزن
سوالف بفتح اول و کسر نون آن گیسوان جمع تازیست سواقی جمع ساقه یعنی پیچ مردست سوطاطی بالضم فوسیت از علمای بالاکه فقی صاحب

میکنند وآن تقسیم را عناصر میخوانند و بعضی قائل بحقائق اشیا نیستند و میگویند که عالم وهم و خیالست و همه چیز بحکم اندیشه ثبوت اشیا را وهمی انگارند و اعتقادات خود را و میگویند اگر اعتقاد کنیم که اشیا را وجود حقیقی است لازم آید که قدیم باشد یا حادث حادث ست لاجرم منکر ازلیت ثبوت و وجود اشیا گردد و بران اعتقاد باطل میرود و سوی بالضم و سوی بالفتح هر دو بمعنی آب در زبان ترکی سو بمعنی آب شراب است و مصطلحات

فصل سین مهمله مع های هوز

سها بضم اول شاه باشد اما بیک درجات العقش آن متصل ست بلنبلد و دو ستاره بنات سهراب بالضم و در آخر بای موحده نام پسر رستم که برای مقابله رستم در میدان آمده بود رستم کشتی کرد چون آنرا بیکدیگر بر زمین زد خنجر خود را بیرون کرده و دشمن خود پنداشته خنجر در پهلوی رستم زد چون رستم خنجر بیکدیگر را بشناخت زد بر پهلوی سهراب و او را بکشت و سهراب از پدر خود آگاه شد و گفت که پدرم رستم است و پیش از مرگ وصیت کرد که مادر مرا از سهراب آگاه نکنند و بعضی مردم گویند سهراب بمعنی آسمانی و بعضی مردم گویند سهراب یاد تمانی گویند خطاست سه ظلمت که مادر و زمان از سهم السعادت و سهم الغیب بقاعده علم نجوم و دلائل مخصوصه باشد از موضع کواکب طالع مولود سه روح روح حیوانی و نباتی و جمادی این سه را والده ثلاثه نیز گویند زبان و غیر آن سهما و بضم اول و مد آخر دال مهمله یعنی نیزه خوانی از شرح نصاب و منتخب سهرند بالکسر نام شهریست بهند که بعضی آنرا سرند گویند سه بعد طول عرض عیوق اگر کشف سهر بفتحتین بیدار و بیدار بودن از منتخب و بفتح راء و بالضم عیشت راحش و بیدار و بیخوابی مفرط باشد سه نوع موالید ثلاثه سه قرقف بفتح هر دو قاف سه کتابت در بند ترسایان از منتخب و برهان و شرح خاقانی نوشته که نزد نصاری سه نوع شرابست چنانکه در قرآن مجید شراب سه نوع مذکورست شراب طهور شراب سلسبیل و شراب زنجبیل و قرقف خاقانی نام ستاره معروف دیگر شرابی خطاست چه اگر این بدین بضمتین تصنیست از منتخب و غیر مسهل بالفتح آسانی بمعنی نرم هموار از منتخب و مراح مسهم بالفتح در عربی بمعنی تیر که از کمان رها کنند و بمعنی حصه و بهره و در فارسی بمعنی بیم و خوف از منتخب و موید و لطائف و بشارتها سهام بالفتح و تشدید ها بمعنی تیر اندازند یکی اول و تشدید ها و دیگر بالف بمعنی جمع سهم است که بمعنی تیر و حصه و بالضم بمعنی تخفیف هاء و تنویر جمع سهل غیر شدید بالفتح و تحقیق شدت و حرارت تابستان و زمستان باشد لسهم الغیب که تفسیر نامچه صاحب آنست که بران حکم خانه و دیگر سهم السعادت که منازل دولت و اقبال صاحب طالعست از منتخب و شرح خاقانی سهم بالفتح اول و کسر ثانی و صاحبه از منتخب سهم العشتم نام عمده پنجاه سر لشکر و کنجشی فوج از سروری سه خواهران ستاره نه پهلوی هم از جمله هفت مکاریات النعش سه خوان قویست از نصاب که خدا میگوید ندا کند عیسی بن مریم علیهما السلام از بران سهو بالفتح فراموشی و فراموش کردن و غافل شدن از منتخب سهیله بضم اول کشتی نوعی از نیزه سه گاه نیمه سوم شبه جهاز از بدا سه مرتبه کنایه از طفلی و جوانی و پیری و گاهی عبارت از ادنی و اوسط و اعلی سه برگه نام گلیست سه سپه کنایه از کمان و درنده از مصطلحات سه قبله قبله سپهر و قبله سلم و در شرح خاقانی نوشته که خانه کعبه بیت المقدس بیت المعمور که قبله گردیدانست سهروردی بالضم و حرف چهارم را مفتوح و حرف ششم دال مهمله منسوب بسهرورد که شهریست و عراق عجم سه دامنی نوعی از قبا پاچاکها دراز در شرح خاقانی نوشته جامه حریر که پشه چاکی دارد و انچنین یک ازقبا و این قسم جامه مخصوص مردان ولایت بلند سمی بالفتح اول و کسر دوم یعنی راست عموماً و در یکه بتمامی راست باشد خصوصاً از برلن و جهانگیری و در سراج اللغات نوشته که سمی بفتح بر دن بمعنی راست و این جزو صفت سپر واقع نمیشود و مناسبت سپر سمی قدری غایت نیز گویند پس تمامی راست نیامده **فصل سین مهمله مع یای تحتانی سیما** بالکسر علم طلسم که ازان انتقال روح در بدن دیگری کنند و بسحر کل کنند و چیزها موهوم در نظر آرند که در حقیقت چیزها نباشد از منتخب و شرح خاقانی **سینا** بالکسر نام شیخ بوعلی بالفتح و بالکسر نام کوهیست بشام آنرا طور سینا گویند از منتخب و موید کشف در برهان بالکسر و بالفتح نام شیخ بوعلی بالفتح نام کوه طور در سراج بالکسر نام صاحب شیخ بوعلی سینا بالکسر نشان علامتی که شناخته شود در برهان بمعنی نشانی مستعمل است و گاه علامات خیر و شر و پیشانی مخصوص میشود از سروری و موید و صاحب بهار عجم نوشته که بمعنی

نشانه کذا کذا کشت چوبی دیرانی پیدا میشود و مجازاً بمعنی پیشانی و مناسب نوشته که بمعنی نشان و علامت و در مصطلحات نوشته که سیما لفظ عربی ست بمعنی نشان و علامت
کذا قال المدار الله تعالی هم فی وجوههم اثر السجود و گر فارسیان مجازاً بمعنی پیشانی استعمال میکنند و سیما بالکسر و تشدید یا بتحتانی مفتوح بمعنی خاصه خاص و کسانیکه بالفتح خوانند
خطاست سیمابی شدن هوا رنگش سمن هوا و رنگ ها بمعنی جوف آسمانست سیلاب بیاکمول بمعنی سیل از مورد و مصادر ان نوشته کذا بالفتح و تشدید نکسر و تشدید صحت
سیراب بیاکمول صدر نوشته بمعنی کسی و چیزیکه از آب سیر باشد از مورد سیه تاب بکسر تا بنگی باشد سیاه و نقیض کی آهن میقل و رنده باب آب لیمون و گرمی آتش نگه کننده از سرایج سنج جارو ب منجی
کسی جارو بدان ساز سیب بالفتح و بای موحده بمعنی بخشش و دهش از لطائف و منجب سیاست پاسداشتن ملک و حکم راندن عیدت و قهر کردن و بهت نمودن و ضبط ساختن
مردم از فسق به پرسیدن از منجب کرسیاه دست بخیل سیاقت بکسر اول بروان کردن سیات بروزن ملیات بمعنی معاصی و گناهها از منجب غفران
سیمیت و سیاه دست بمعنی بخیل و سیاسیات بالکسر بزرگی و سرداری سیاحت بکسر اول جای صله سیر کردن و فتن بر زمین از منجب سیرت بالکسر علوت و طریقه
و منجب در مصطلحات نوشته که فارسیان بمعنی عرض و ناموس آرند سیاح بالفتح و تشدید یا بتحتانی و حای مهمله بسیار سیر کننده از منجب سید بالکسر و بای سر فرو نبینی از گرگ
گزنده و بالفتح و یا مشدد و کسر نون بمعنی پشه و مهتر قوم و سر اوجیان بمعنی بتخفیف تحتانی بیاه گویند نیز آمده چراکه تخفیف بیت خوانند
بر وزن بیت و کسانیکه بیای مشدد و مفتوح خوانند خطاست سیاه سفید کنایه از مغرب و شرق و شب و روز و زنگ و سدوم و شر و خیر و کفر و اسلام سیه بهار
بمعنی بهار سبزه و مینی گویند که در بلاد سرد سیر در ایام ربیع سبزه کشک از زیر برف بر آرد بس دیر و دیرابی نهایت سبز آمل بکبودی دیتا بیرون آید آنرا بهار میگویند سیفوز بالفتح و واو
معروف نوعی از جامه لطیف ابریشمی سیاه رنگ از رشیدی و کشف و برهان سیه کار فاسق و بدکار سیه بکسر اول و تحتانی معروف و فتح سین مهمله و ضم و سکون
نون و فتح موحده و در آخر مهمله بوی و ایست میان بودینه و لفناع زیرا که چون بودینه را بگیرد دست نشان کند سیبر و بدچون سیبر را بگیرد دیگر نقل کند لفناع شود و
بوی آن نهایت تیز گردد و چون برگزیده تر بود و مقرب بسالند آرام بخشد و این لفظ مورب سیه سبل است از بهان و لطائف و رساله سر باتیج سیخ پر که جانور پرنده که هنوز
پرهایش کامل نبرآمده خوب پین نشده باشند و مانند خانه خود از شهد از بهان سیب نجور بروزن و معروف نوعی از سیب آنرا مانند عود بخور کنند از مصطلحات
سیاه پیشه غلام یا زر مصطلحات سیکسر اول فتح بای تحتانی در عربی عاد تها و خصلتها این جمع سیر و معلم تواریخ و بیان احوال گذشتگان بالفتح اول و سکون ثانی
رفتن و رنه از و هفتادسی بکسر اول بای مجهول اسم امتی مشهور کنایه از بسیار و زیاده و گفته و بیای معروف چیزیست که بهندی لس گویند سیمبر بضم سین مهمله و فتح تحتانی و سکون میم و فتح
بای موحده و در آخر مهمله لفظ هندی کنایت کسنس گویند و نام جنس خواستگاری را چنانکه سلف و آن چنان باشد که چون دختر را بجهت کبوغ رسید پدرش تمام را حباب
اطراف طالبیده و ضیافت میکند بگردون هیزم بکبی از اصحابها که دختر که بر عمائل گل ماهر مرد باشد از دشادی دختر بانگ می قرشود سمنیه بازگنایه از سیاه و سفید و مدار
پارچای سیاری که بخطوط سیاه و سفید باشد یعنی سیه کشاده و بالیده در مصطلحات سیاوش بکسر اول و ضم واو و دوم شین معجمه و صاحب بها بجم نوشته که بفتح واو
در سراج اللغات نوشته که بکسر اول و ضم واو هر دو صحیح و سیاوش بواو و شین معجمه در رشیدی و سیاوش بواو و شین بی نقطه در آنندراج و شرفنامه فارسی مسطور است که سیاوش پسر
کیکاوس پسر بستان مادر غیر حقیقی خود از پدر رنجیده شده تردد افراسیاب مخالف کیکاوس بود رفت افراسیاب آمایش خوش شده دختر خود را در نکاحش
داد و بعد از چندی با غرور داماد دگیش از دست افراسیاب خلق گشته شد تمام کلامه در کتابی نظر آمده که سیاوش بغایت خوش منش و عیاش بود لهذا مجاهد
از لفظ سیاوش بمعنی خوش منش و شادمان مراد دارند سیاه گوش و سیه گوش نام درنده که از سگ خود و از گرگ و گلان گلابی مائل بسیاهی هر دو گوش او سیاه
و نوکدار و در سیر الحکمت و بغایت مجلد و باشد سیماب در گوش کنایه از کسی که آواز نشنود و بعضی گویند باشد از بهان سیم کش بکسر اول ضم کاف مسروف و مشتق سیم از
شرح خلاصه سیب آزه الش بالف ممدوده و دال بجد یا بتحتانی و شین معجمه بجوار سیب که دانه اصفهان بهتر باشد شرح عمل سیاوشان سیاه و خشن بکسر اول
واو و سکون عاطی بجیم نام سیرکیکاوس از سیاسیاط بکسر اول چیز سوط که بمعنی تازیانه ست سباع بکسر اول و بین مهمله بمعنی گله که بدو را برابان مانده و کنند از خرخ خیاب

سیمرغ جانور بست مشهور و سیمرغ ازان گویند که هر لون که در پر هر یک مرغ میباشد همه در پر سیمرغ او موجود میشود گویند که بغیر سیمرغ هم مرغی وجود ندارد
انکه صنف دوم صاحب برهان سیمرغ را عنقا نوشته است سیوف بفتحتین تیغ شمشیر واحد سیف سیاف بالفتح و تشدید ثانی تیغ شمشیر زن یعنی قاتل جلاد خونریز
سیاق بکسر اول و تخفیف ثانی و فتح قاف در علم حساب تحریر کردن ارقام است بدانکه چون در علم حساب تحریر بعربت تمام مستعمل است لهذا اصل حساب
سیاق میگفته باشند یا انکه خط حساب خبر را بایست که در دست خواطر اکثر بر ارباب دیده نوشتن آن بر ابا و دشتن بشاپ پابند است ازین سبب قواعد نوشتن
حساب را سیاق نام کردند هی الخلق مرد بد اخلاق سیر لینگ بالکسر بیاء مجهول یعنی بلند آهنگ و در اصل لفظ آهنگ یعنی آواز است سیف انتقر نگ سیف نام
شاعر بلند آواز بالکسر سین مهمله و یای معروف و فاء و نون و کاف فارسی شهریست قریب سمرقند سیک بالکسر و یای مجهول اسکاف فارسی بمعنی آلت تناسل مرد
فات ترکی سیاملک بکسر اول و فتح میم و کسر ثانی و سکون ثالث و کاف عربی مفتوح و فتح نون و کاف عربی دیگر و یای مجهول تاء بالفتح تر
از لغات ترکی نوشته شده سیاه سال یعنی خشکسال سیول بفتحتین سیلاب مهاد این جمع سیل است سیه چال بکسر چیم فارسی چاه بی آب که مجهول دران معلوم نباشد
و لفظ چال در اصل چاله بود ها را بلا علت حذف کرده اند چنانکه در جواله المعروف سیان بالفتح و تشدید تحتانی رنیق و صابی شونده سیر حاصل بای مجهول جلیکا زراعت دران
بهتر باشد سیور غال بفتحتین و او معروف و غین معجمه بمعنی مدد معاش و این لفظ ترکیست از مدار و در لغات ترکی بالفتح اول و ضم تحتانی و واو معدله و سکون
رای مهمله و ضمن معجمه بمعنی انعام سیه گلیم بکسر کاف فارسی یعنی بدبخت و سیاه روز و از برهان مراد سیاه قلم یعنی نوعی از تصویر که بسیاهی کشند و سیر رنگ آمیزی
نداشته باشد و ان اکثر خاصه قرمز رنگ است و مشوق ملیح را نیز گویند از مصطلحات سیه کام بدبخت و نامراد سیه کردن چشم یعنی روشن کردن چشم مشعل
از مصطلحات سیه چشم طائر شکاری را گویند چه انرا چشم بعض نوع طائر شکاری سیاه میباشد مثل شاهین و چرغ و غیره و این لفظ گاهی در صفت مشوق
واقع شود بمعنی آنکه سیاهی چشم موجب خوبی است و دیگر انکه طائر شکاری که چشم بیوفا باشد بخلاف طائر شکاری که زرد چشم که در عرف آنرا کلان چشم گویند سیه آبی
در لغتی آبدیدن و ملاح آنرا برین و میباشد از شرح قران السعدین مهله مفتوح کسر ای مهله آب بسیار جاری که سرد و دران شکسته باشد چه عرب یعنی رود
و سد یکه بین رود خانه گرفته باشند بهندی بند گویند از منتخب مفاهیم است این قسم آبهای جاری که میان رود راشکسته روان شده باشد نهایت تند و تیز میباشد و سیل
الغرض اشاعت سبب یعنی نام مخترع آن سیل العرم بکسر عین مهمله و سکون تحتانی و فتح لام و میم و آخر کاف حرف اول سیمین تلیل سیام بکسر اول نام کوه نزدیک سمرقند و در میان
یا دام چشمه شور قدیم بر سر سیلان بالفتح اول و سکون ثانی نام جریره ایست که آبگیر بشکل قوت مشتمل دران بطرف جنوب سندلست و بالفتح اول و ثانی در سنجد
سینه جاری شدن آب و خون و غیره از بدن و در اصطلاح اهل سواری سیران بالفتح مصدر است یعنی سیر کردن و تماشا نمودن سیحون بفتح اول نام جای مهمله ناصر است و در مفتاح الطلاب
نوشته شده و بدست میان ما نام جای سیمر قند و در مدار نوشته که نهر سندیست یعنی گویند که آب سند ستد افغانان آنجا با سین و سند یان بلغا با کشتی و دریا آنجا گویند
و اگر تعلق ولایت بر کنده و یا مذکور بعضی گمان مبر که در گذشت است تحقیقات خان مغفور عبد الکریم خان کشفی نیز همین اختلاف است و صاحب مغتنم نوشته که در هر
جا در اشعار متقدمین سین بجرف عربی مهمل شود چون اهل سواد چون خروس خروش و بال چون بال و بی حفاظت و برابر مجوس
سمارغ و زمارغ و پشین همچو چون کشتی که پهلوانان کنند و فرسته دوشتر لغا چون جست و قضب بالضم یعنی جائیکه تنگ و میان بلام چون صبح و صبیح بمعنی خماره
و بلوا و چون با تون سیاق عربی و او معروف یعنی ترتیب و بهم آهنگ و چون خروس و فکر و مواکس و آماه و سین مصدر ماضع عوامر و بعض ابواب بواو و بدل شود و در
حین و حبت و حجد و حجر و حسن و دست و دسیر و دیر و دیگر و بعض ابواب بهمزه شود چون کاستن و کاست و کاهیدن و کاهش و کاستی و کاستی چون راستی و راست می آید
و سیار از جمله المعروف سیب سیمین نوعی از سیب سیلی بستن سیلی کشیدن یعنی سیلی زدن از مصطلحات سیم بر سنگ زدن کنایه از جماع کردن از
مصطلحات سیاه پستان زنی که مکرر زاده و بستان او بر پدر بهمان سیه زبان کسیکه دعای بد بلوا اثر کند سیاه شدن بان از کار افتادن زبان سبب

بدگفتن سیه باد ام افشاندن رسمیست در ولایت کرد بتابوت مرده باد اسیاه کرده می افشانند سیاهی گردن نمودن شدن چهره غمناک
سیخ شدن راست شدن سیماب شدن گریزان شدن ناپدید شدن و لرزان شدن سیمبر و نوبنیه کردن کنایه است از شادی
کسی عم انداختن سیر شدن طول شدن تنگ آمدن از سراج سیم سوخته نقره نرم و خالص بزبان دریشدی دو درجه یعنی لاجورد نظیر آینه است سیه
بالفتح ریای تحتانی مشدد و مکسور بعده همزه مفتوح صدی و گناه مخفف سیه بالکسر ریای معروف و فتح های موحده گشته یعنی مورچه و آن خندق باشد
و پناه آن جنگ سازند سیاهه باصطلاح مستخدمان دفتر مسوده روزنامچه کرا می نقود با اجناس هر روزه بطریق اجمال بلا تفریق و تفصیل
یکجا بنگارند سیه چرده بالفتح جیم عربی دوال همانا یعنی سیاه رنگ چرده کوتاه لون رنگ است از بزبان و گاهی نسبه چرده مراد باشد شخص ملیح سبز رنگ سیاه یعنی
غلام حبشی از سراج اسپی بدو کرده بالکسر ریای مجهول کنایه از مساوی و برابر سیاره بالفتح و تشدید یای تحتانی یعنی قافله کاروان ستاره که بحرکت
متحرک باشد و آن هفت اند مریخ عطارد و زهره و مشتری جبل سیه مه فاسق و گنهگار از بزبان سیه کامه بفتح میم سیه خانه بکسر خاء طاء و بای کاف
یعنی زندان و حبیه بصیر الشین عرب مصطلحی سیلی یکبار اول و ثانی دهر دو یای معروف و مرتبه دیگر که برگردن مندوا نچنان باشد که چهار انگشت دست راست گنجد در میان
تیغ و اگر گردن بزبان نماند از جهانگیری و رشیدی و برهان و در فرهنگ ناصری و جامع الحکایات و غیره بمعنی گردن آمده و گویند که اگر گردن
در سر که ترنیه لفظا و گر ضیر غایب است یعنی او را بتر آید و بر او افتاد مراد آنست که سر او بسینه باز نگردد یعنی سیاه بالکسر کان عربی معروف
دیگر دو یای معروف یعنی شیرابی که بجنبان جوش دهند صاف کنند از سه حصه آن یک حصه باقی ماند شاه این اصل سیکی بود از رشیدی و در برهان سیاهی مجهول بدون یای تحتانی
سیم قراری روپیه یا خرد آسیه کاری کنایه از ظلم و ستمگری سیری بالفتح نام دیهیست معروف در سیوستان بعد از تغر بیست فرسنگ شرقی آنجا کوهی است بلند

باب شین معجمه

فصل شین معجمه مع الف

شانه بهار مراد از تیمت ارزانی آن غله مال کنه قیمت خریدنی نه فروختنی کنایه است شاداب یعنی سیراب
و پر آب و تر و تازه از برهان و رشتی شاه مغرب کنایه از هلال اول ماه شاهب آهوی موصوف مشهور و در استعمال فارسی مخفف کهبی مذکر و مؤنث از کشف
شاه عرب حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم شافیات جاهای بلند و بلندیهای خصوصا بلندیهای کوه شامت بفتح میم بدقانی و بکسر میم شادی
کننده برخوانی و مکدی کسی المعروف منتب شات گویند و این لفظ را اکثر بتای مدوره نویسند از لطائف شاهیت بیتی که از بیاض غزل تیار قصیده
بهتر باشد شاخ نبات بخصوص شاخ درگروه های نبات برشتیا بسته شود و نام معشوقه خواجه شمس الدین حافظ شیرازی رحمة الله علیه از بهار عجم شاخ شاخ درخت
و شاخ حیوان و مانند آن بهار و رشیدی شاخ شاخ یعنی پایه پایه شاماخ در آخر خای معجمه نام علامه مردود سفید رنگ که بهندی سانولان گویند شاخ
نام پادشاهزاده نام مردیکه شاماخ بود و در تذکره نجمانی و یعنی شرخی که در خط نجم میباشد و آن گشت دار است و بطریق یعنی بطرز یکه مرتب برخ دنیز راتع شود شاخ بکسر
و خای معجمه یعنی بلند و منتخب شاهد حاضر و گواه و فارسیان یعنی صاحب حسن استعمال کنند و در بیت بازوم گلستان یعنی خوب و خوشنما از جهانیان شاماد یعنی لفظ خلط است
چیزیکه لفظ شاد صفت است یعنی شاد شونده پس ملفوظ مند که یعنی صاحب یک یعنی مستمند شد بجای آن ساقط شد بجای آن زود و دو لف گوید اگر مخفف شادی
گویند درست نیتواند شد شاگرد در اصل یعنی خادم ستم و یعنی شاگرد معما آشکارا گرفته از بیان ابو المؤلف گوید بنظر الفظ شاگرد در اصل شاه گرد بوده یعنی کاه گاه گرد
شاه و مخدوم خود استاده شده متصدد و فرمان و خدمت میباشد بهمین جهت خدمتگاران را بجرئی خواجگی گویند شار و بکسر اول و تشدید دال مهمله یعنی بهره
انتخب و مجاز آ بمعنی پریشان مستعمل شاذ بتشدید ذال معجمه جدا شده و تنها مانده و منفرد و بمطلق غیر فیاس لفظی مخالف قیاس یعنی مطابق قواعد مستعمله شا
از منتخب و سراج و غیره شاد خوار یعنی آسوده و خوشحال فارغ بال شاخ دار یعنی دارنده شاخ مجازی یعنی مطلق شاخ مجازی مهمله الاصل مهمله الاصل که یعنی یک و شاخ نرد بازی

دشنوخ و بیباک انگیزنج آورده باشد اهل خود را بیدعوتی از لطائف و مشرح و منتخب ولانا یوسف بن ناصح و شرح و منتخب مناصب نوشته که شاطر یعنی زرد و گریه
شطرنج بازو چالاک و اینه سیانی مناسبت آنست که شاطر ماخوذ از شطرست که یعنی دور کردن باشد پس شاطر یعنی کسیکه حیلتی کند که دور از ذهن و عقل مردم بود
هم کلامیه فرقه از سپاسیان چالاک که لباس خاص خود پیش داد سلاطین امراء و ندشاعر دلبند و دوربابنده و شعر گوینده شاپور بضم بای فارسی نام بادشاهی
نام پهلوانی از کشف و سرور و برهان نوشته که نام مصوری که میانجی بود میان خسرو و شیرین شانه بمعنی مدبدار اسراج شاشر شهر و مدینه و عاشر بلند و رنجین اب
سلاح و خوش عیش که در طلا و نقره باشد و جامه باریک و نازک پس بمعنی ساعی گویند نام طائریکه بمعنی آنرا مینا گویند و او کشاده فرخ و بادشاه غرجستان بهرام
و جانگیری و سلاح شاه مار نوعی از مار بزرگ از شرح خاقانی شاخ بدیوار یعنی گردن کش و مغرور از منصطلحات شاه بهر خوشحال یکی از منصبداران بهرام در اسراج
شاشتم بهر دو تین معجمه و فتح قوقانی بر وزن باجه بزبان سنسکرت نام علم عقائد و فقه بهنود شاخ آنموس کنایه از محجر آنه از شرح خاقانی شاش و شین معجمه
محب چاج گزاردالحال تشکند گویند از رسالهٔ موبات و دستور یعنی پیشوایان برهمنان شاشانس مخفف شاشانس یعنی نیاز و پیشکش شاه آورد کاشف و شیخ
و بهار محرم و مصطلحی شاه حفص بکسر جیم و سکون میم و ملم مرد چشم بازمانده و حیران منتصب شایع بکسر جیم و سکون میم یعنی آشکارا و فاش یعنی مشهور و منتصب شایع یعنی
آشکار و فاش لطائف شایع بکسر جیم مناسب یعنی مهذب و آراسته و برگزیده و صاحب شرح و عالم و عامل که تعلیم دین بر دم کند کاشف و منتصب و لطائف
شاه بدیع بضم های حطی و ضم دال مهمله و فتح عین معجمه نام خصیکه مذمت شمع و چراغ شاه عباس داشتاع بفتح رای مهمله و عین معجمه بمعنی متاع و این فقره کنایت از
شیخ خاقانی شارف بکسر رای مهمله نشتر مادگیکه پیر باشد از شرح نصاب و منتخب شاهق بکسر عین یعنی بلند و بنای بلند و باصطلاح اهل عشق است آنجا که
نبض در حرکت میل بلندی کرده باشد یعنی قوی و شاد باشد یعنی فراخی آن در ارتفاع محسوس گردد و سبب آن شدت حاجت بترویج منتخب و کتب لبیب شارق بکسر رای مهمله
روشن و تابان و یعنی آفتاب منتخب شاق تشدید قاف یعنی دشوار و کار دشوار از منتخب شادی گرمی موتی که بسبب شادی و بسیار که یک بارگی در طبیعت در آید پیدا
میگردد و نام جای نزهت شالنگ بفتح لام و کاف فارسی اینچه بعربی صدیر فوت شده و پیر دیگر از کسی گیرند بهندی آنرا لگی گویند از مدار و برابر این فقره منتخب
کشخصی را در عوض دیگر بخدمت طلبی از دیگری دارد دیگیرند بهندی آنرا اوگی گویند بواو و مجهول و بجیم بیاده و شاطران نوعی از علیم گویند فرش دونیم شالنگ
بالام و کاف مفتوح نون و کاف فارسی یعنی مکر و حیله و گرد و یعنی زن ذلم و ستم و سرکش از حمائلگیری دسوند و غیره شاک مرد باسلاح تمام یعنی سلحدار
سیاهی مانو و انشکه یعنی سلاحست و یعنی خشک کننده گمان برنده الصراح و غیره شارک بفتح رای مهمله و کاف عربی نام طائریست سیاه رنگ که بهندی
مینا گویند از برهان شاه بکسر شین معجمه و فتح عین مهمله و سخر رای مهمله کنایه از سرور کائنات صلی الله علیه وآله وسلم از رشیدی شاخل ضم دال و سکون جای
مجوف نام حلقه از برهان که آنرا بهندی ارسر گویند شاغل بکسر غین معجمه نافع و بازدارنده از منتخب شال نوعی از جاده یا قسام البوان که در کشمیر از موی و پشم بافند
چون دو شال راجع کنند و شاگویند شاه نخل بفتح نون و سکون خاء مهمله یعنی بادشاه نخیل شاهد یعنی شهر نیشاپور شهر یکه مولدان باشد و جلوگر
اورد و همه دلیس در نهند بر لقب امیر المومنین علی کرم الله وجهه چه آنحضرت را امیر المومنین بلقب ابو تراب و بسیوبا و شاه نیزوان شهر آگویند شاخ گل سرو قد
و کنایه از معشوق از مصطلحات شاقول بفتح قاف بهر بست از برنج و آهن سنگ که بریسمان آویخته معماران کجی دیوار بدان معلوم کنند از مصطلحات
شاه اسپرغم یعنی ریحان که آنرا نانیز گویند شاقام بفتحیت که شطرنج بازان قوت خود در لعب گویند ظاهرا قام در اصل بفتح میم است صنعتی یعنی
شاه باز ایستاده از حرکت و رفتار خود و آن حالت شاه است شاه یعنی طعام شام از مصطلحات و نام ملکیست چهار کرآن ملک بجانب شمال کعبه یعنی بجانب بسار کعبه
[illegible] شاکر دفا بفتح ذال معجمه و کاف و راء مهمله و بمشرف ست شاکر دفا بفتح ذال معجمه و کاف و راء مهمله کنایه از سرور کائنات صلی الله علیه وآله وسلم از رشیدی شاکی
[illegible] شاکی بر وزن باکی یعنی پس استوار باش چنانکه امر کرده شده تو شایان آن باش و سزاوار از برهان شایستن لائق بودن شایندن شایستن یعنی

شانه کردن مخفف نشاندن از جهانگیری شاگان بمعنی فرخ و بمعنی لائق و سزاوار و هر چیز بهتر و خوب آنرا گویند که لائق شاه باشد چه و اصل شاهگان بود و ها بسبب بدل کردند و نام گنجی از گنجهای خسرو پرویز بمعنی نیکو و بمعنی فاخر و جبر اکابر هم آمده و حاکم و اردو و غیره از قافیه بیرون جانکه صاحب فاضل اگر کرگیان دشتبان را مقید بلفظ زمان و خوان قافیه کنند یا آنرا یاد نون کرانیت را با یاد نون کرانیات کلمه باشد قافیه آرند مانند سیمین و آهنین یا چنین و گلین یا الف و نون جمع یا الف و نون اصلی قافیه نمایند چنانکه در دستان و یاران که آن قافیه سازند همچنین صفات و حالات و کائنات و چنین قافیه فقط یکی آوردن بیست باشد از بیان در سراج شادان بکسر دال مهمله بمعنی بکجا آموز انشرح نصاب شادروان بضم دال مهمله بساط و فرش پرده و شامیانه و سایبان آنرا هم و در انجمن بفتح دال و در رشیدی بضم دال و در رشیدی و بضم کاف نیز آمده و در سراج اللغات نیز بضم دال است شارستان بمعنی شهرستان و شهرزیبا و در بهار عجم بمعنی شهرستان تعمیه بزرگ اطراف خشت بنا های بسیار باشد تمام کلمه مینویسد که بمعنی جائیکه گنبد گاه آب تنبد باگذرگاه مردم چه و جهانگیری بران شارستان بمعنی زن فرخ و نیکو سیرت مطور است بعد از تحریر مقام از تالیفات بعض لغات بثبوت پیوسته که شارستان جاده که بشهر پیوسته باشد شاریدن آب بختن از بهار و جهانگیری شاهین طایر یست شکاری و خوب ست تر از زو که بهرود بلا آویزند از بهان و رشید و با بمعنی ثانی نیکیست جهانگیری بمعنی زیباتر از نوتر نوشته اند و آن چیزی باشد که بوقت برد اشتن تر از رود در دستگیر نشاوران بوا و نام شهریست از بهان در سراج شاه نشین بنون بمعنی عالم شاهرستان نام شهریست سوای معنی معروف شابران بای موحده نام شهر که از آنرا شادان گویند از هود شادوان بفتح شاه و فقط بان زیادت چنانکه الف و نون در دستان و ظهیر از بن عالمست مسلمان که باندک تغییر و تحریف و تخفیف اضافت گرفته از خیابان آن در خانه بنوران که دران عسل باشد و نوعی از پاره سفید و در عرب بمعنی شوکت و علمت و بمعنی کارد حال و بمعنی حق خانه آن است و شان ای و رحق او در سه بیان و فقط الف و صراح و تنبیه بر شاه و شاهی و شاهانه و شاه نشان و شاه نشین و شاه نشینی و شاه نشین و شاه نشینی و شاه نشین و شاه نشینی

وقت شام شبانی بکسرین بمعنی دشمن امد فصل ستین معجمه مع یای موحده شباب بفتح اول نام پرده از علم موسیقی و در عرفی بمعنی جوانی جوانان باین معنی هم شباب شده و بکسر اول معنی نشاط است و بضم اول و تشدید ثانی جوانان باین معنی هم جمع شباب است از منتخب و سراج شبت بالفتح و تشدید موحده بمعنی شبدیز است مثل شبرنگ که بمعنی پیشکری گویند و بمعنی جوانی و جوان شدن آتش فروختن بمعنی تنگ و بلندی سر چیز از منتخب و سراج و در کشف بمعنی پیشکری دل شبت بفتح اول و ثانی و در آخر فوقانی نام تره که بهندی سوا گویند از بحر الجواهر تبکات بفتح اول و دوم و سوم جالیها عمار آن دو انها میاد شب بامعانی شب بانه و هم شبان که در آن شب ملائکه الهی حساب عمر و تقسیم رزق میکنند شبح بفتحتین و راء حرجای معلم شخص عظیم و کالبد جمع ان اشباح از منتخب و سراج شبخون بالفتح نیز نوشته شب گرو یعنی دیجم گفته از مصطلحات شکیر و بکاف فارسی مفتوح عسس کوتوال شبور بالفتح و تشدید بای موحده مضموم و واو ساکن و راء مهمله بالفتح نیز نوشته بمعنی بوق است از برهان و سراج و مدار الافاضل و در کشف و موید الطلاب و صاحب منتخب نوشته که بالفتح و تشدید بای موحده مضموم و واو ساکن و راء مهمله بالفتح بمعنی بوق است و در مدار الافاضل آمده که بعربی صور گویند و در کشف و موید الطلاب و صاحب منتخب نوشته که بالفتح و تشدید بای عربی مفتوح نام حضرت امام حسین رضی الله عنه و باین معنی تخفیف بای نیز آمده شبیر بالفتح و تشدید بای عربی مکسور نام امام حسین رضی الله عنه از منتخب و لطائف و در برهان بای فارسی نوشته و گفته که بلغت سریانی مضر خوانند شبیر و شبر و شبر اول بالفتح و تشدید بای مکسور و ثانی بالفتح و تشدید بای مفتوح و نام دو برادر محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم بودند از برهان نام امام حسن و حسین رضی الله عنهما از منتخب و لطائف شبگیر بکسرین و سکون ثانی و فتح ثالث و سکون رای قرشت و گیر بمعنی شب و هنگام آخر شب و وقت سحر و در برهان و لطائف شبگ

سوال کنند بیرهان شبک بالکسر و کاف عربی یا در شبه دوک و بفتحتین و ام میاور لطائف شبل بالکسر شیر درنده از نخب شتم بفتحتین سیاه و سرخ شدن و بفتحتین و کسر اول سوختن چیزی و شرح نصاب شتم بفتحتین طوطی است که در هندوستان مشهور و نام جامه سفید و باریک و لطیف شبان بالضم اول یعنی چوپان و کسیکه نگهبانی مواشی در صحرا کند بیرهان و مؤید کشف و در سراج اللغات نوشته که شبان بفتح اول و قیل بالضم لیکن بفتح اولست زیرا که شبانیز حفاظت گوسپندان میکند با لف و نون و بیرون بفظ برآنکه بست و هم در برهان نوشته که این لفظ بفتح تر بست و هم و در رشیدی فقط بفتح ثانی و بضم اول و تشدید ثانی موجود است بمعنی چوپانان و غیر صورت لفظ فارسیست جمع شبان که بمعنی چوپان ست انتخب شبان هادی یمن کنایه از موسی علیه السلام که در حال اغضای حضرت شبیر گیرد و او خر شب علیه السلام بدختر خود فرمود تا نام نرد کرده از برهان و غیر آن شبگیر زدن آخر شب کوچ کردن و چراغ هدایت شب نشین شبها در مجلس نشستن و بیدار شبها از مصطلحات شبخون یورش شب هنگام و قت شب قتل کردن خرج شبرنگ نوعی از اسپ سیاه رنگ و قیل آنکه مدار بر برهان و خرج بذکر کیب این لفظ باضافت مقلوبی ست و هو جوت قاب کسر و ات جمع کلی مضاف و مضاف الیه شده و در رشیدی محل این لفظ بسکون با موجود و موافق قیاس است و بخلاف قیاس بفتح و رت نظم زیادت اشباع کسره با موجود و اقع مسطور و بنابرین طور در اشعار لقات لبیا زموجود ست سبستان خانه که شبها در آن باشد و چراغ شبعان بالفتح یعنی پرشکم شب رو بفتح را در دیگ شبها برآی در دی رفتن کار او باشد یعنی اهل اللدکه بشب میرود شبشیه بفتحتین های مخفی و الف آبگینه که بسند که تو به گویند و بدار و مؤید و کشف و خیابانی و در برهان و سراج و جهانگیری و رشیدی نوشته که نام سنگیست سیاه و بران که سبک و نرم باشد مانند کهربا و در عجم بهار بفظ مفعول بمعنی سنج که آن از ترکیب پیوستن و حاصل شود بهندی آنرا پنسل گویند و بکسر اول و سکون موحده و با بلفظ و بکسر اول موحده و با بلفظ موصوف بمعنی مثل و مانند نظیر زبجر الجوهری شبکه بفتحات دام صیاد انتخب شبانه بالفتح و تشدید ثانی و فتح الف و نون طائر ایست خوش آواز بالفتح اول و تشدید موحده و ضم چهارم نهری موحده بمعنی آکش افروزنده شرح سکندر نامه آن زود سیف الله و غیرهما شبنیه بیرکه بران شب گذشته باشد و از گذشتن شب و مرور یا بگذشتن چیزی سوده باشد بهندی آنرا گویند شبیه بروزن فصیح بمعنی نظیر و مشابه و مانند و در اصطلاح تصویریست که مطابق شکل و صورت شخص معین کشیده باشد شبلی بالکسر نام یکی از اولیای کامل فصل شین معجمه مع باء فارسی شپش بفتحتین باء فارسی و شین معجمه کرم خرد که در جامه مردم پیدا شود و زبرهان و مدار و بهار و غیره در برهان نوشته که بکسر تین و بفتح اول و ضم ثانی هم آمده شلیق بالفتح و لام زیر مفتوح بمعنی طپانچه زدن شلیدن بالکسر بمعنی افتادن از جهانگیری و رشیدی و در برهان بالفتح فصل شین معجمه مع تاء فوقانی شتا بکسر اول موسم سرما در ستان شتی بالفتح و تشدید ثانی مقصور و در آخر الف بصورت یاء بمعنی پراگنده باو این جمع شتیت ست که بمعنی پراگنده باشد و در استعمال لفظ شتی بمعنی کثرت و بسیاری چیزی مراد می گردد چه پراگندگی اعداد را کثرت و بسیار لازم ست از منتخب و غیره شتاب بفتح اول و تشدید ثانی و فتح نون بسیار فرقت میان هر دو شتر بفتحتین نه بروزن خر خواهان مورد از برهان و مدار و بهار عجم و بفتح اول و سکون ثانی و در قاطع بمعنی کناره و گوشه از برهان نام قلعه یا ایران و در عربی شتر بالفتح و سکون لام ناهموار و از شرح گلکی شتر غ نوعیست از مرغ که در بعضی از اعضا مشابهت پلشد گویند که آن آتش هیزم میخورد شتل بفتحتین بچه لاک پشت و بهاری حریف برده بهادر که بر دیگران غلبه نماید و حاضران مجلس قمار را بدیده بر آرد و مصطلحات این بازیست شتم بالفتح و نام منتخب بطائف شتلم بر وزن قاقلم بمعنی ظلم و تعدی زبرهان شتر غ بکسر اول و ضم ثانی و فتح ثالث و سکون غین معجمه مضموم و واو و حرف ناتمام زایست که طرفین زند لفظ ترکیبست از نفاق و ناسازگاری و ناسازگاری و ناسازگاری

شجاع بر سه حرکت اول شهور بضم شین یعنی دلیر و مبارز و قوی انام بزرگ و تقریب و تیم و فتنیکه موسی علیه السلام مدرا و این بحوالی کوه طور سینا دیده بود و این شجر طور و نخل خوشتر گویند شجن بالفتح بازوبند که بر بازو بندند و آن را بسیار دوخته اند و نوعی از مرجان و گلوبند که بر گردن بندند و بمعنی حاجت و بمعنی اندوه و بمعنی غم و بمعنی شتر نر و بمعنی مرد بزرگ و بمعنی شاخ درخت و بمعنی شاخ بید و بمعنی شاخ بزرگ و بمعنی شاخ بزرگ و بمعنی شاخ بزرگ

وفتح ثانی جمع شریک شرب بالکسر نصیب و بهره و آب و بالضم نوشیدن و بالفتح در فارسی معنی کتان تنگ و باریک از قصب و رشید شراب شیرین هر چیز که نوشیده شود مگر آنکه مستعمل بمعنی می و خمر است و بامطلاح اهل هیئت شرب بفتحتین بمعنی شربت مفشه شربت بالضم مقدار یکبار خوردن و اشاعت بسکون آب و غیر آن و بامین معنی بالفتح نیز آمده و بالفتح یکبار آشامیدن و بامنتخب شربت بامطلاح اطبا مقدار دو درم خشک یا تر که در یکبار خورده شود شرب بالکسر و فتحتین بدشدن از شرح نصاب بمعنی بدی و بدشدن و بمعنی آب آمدن و بلغاره بآبی که خلائق از آسیا آب خورند و راه پیدا کرده خدا برای بندگان در دین محمدی بصالحات و معاملات از شرح مفصل منتخب مراح بفتح شرح بفتح اول و سکون ثانی و جیم عربی روان شدن آب از سنگستان و دویدن و بمعنی غ گفتن و بر یکدیگر چیرگی و استوار بستن خریطه بفتحتین کمان فراخی باد و شکاف کمان و بنبه میان دو یک خانه از خانه دیگر بیرون گذشتن و منتخب شرح بفتح اول و سکون ثانی گشادن و بیان کردن و آشکارا کردن از منتخب شرح تجرید شریعت از علامه قوشجی بر تجرید که متن است در علم عقائد شیعه اثنا عشریه و بضم اول لوی شراب الیهود و بالضم بمعنی انوی شراب خوردن بهود چون آن قوم از خوف سلمانان شراب سر میل اضافه خود نامیدند یعنی همان شراب است اگر چه بنام دیگر مستعمل اصطلاحات و رفع نهایت و مدار شراب ثبت دار شرابی که او را دیر یعقوب انداخته گشته شراب طهور شراب پاک که در بهشت نصیب بهشتیان خواهد شد شراب طهور شیار شربت دوائیست زرد رنگ مسهل واقع قبض و دنبار بالفتح نوعی از تخم گشوذ را گویند چنانکه در منتخب اللغات مست چون تخم مذکور داخل این شربت است لهذا شربت دنبار نامیده اند شرر بفتحتین یکپاره آتش از صراح و موید شرار بالفتح پاره آتش که بجهند از منتخب و صراح مگر در استعمال فارسیان بمعنی نشانه و هدف و شرر بدیها و شرارها شراب شیر از وحی سرخ رنگ بهتر از تمام شرابهای ایران مشروط بالضم بار موافق و نشانی و علامات و بار موافق چنین بهت که بیند که علامات و اشخاص جمعا و در تمام ملوفان آید از صراح و رشیدی و لطائف و صراح و در منتخب و صراح در نوشته که شرط بالفتح الزام کردن و التزام نمودن و التزام چیزی در بیع مانند آن تعلیق کردن کاری بکاری و نشرزون وعده و پیمان بفتحتین نشان و میر نوید امید و در شرح نگستان نوشته که شرط بفتح یا و بالفتح بضم نشرزون و حجام شرع بکسر اول معین معامله و میانجی و در شرح مطالع بفتح میم آنجائی است در علم منطق از مطلع قطب الدین سرو شاف بالفتح و تشدید راء مضموم بمعنی میر و آن تخته باشد که بر سر در و میان دسته از چوب تعبیه کنند و میان گل خاک کنند و در شرفنامه منیری منقول که ابو الرشید شریف هر شی بزرگ قدر و میر و برگزیده قدر و بحیث اصل و حاکم که سید باشد از فیلبان شرح مواقف بفتح میم و کسر قاف شرحی است از میر سید شریف بر موقف که متن است در علم عقائد و کلام از قاضی عضد شریف بفتح اول و کسر سین مهمله سرا استخوانی پهلو که سوی شکم باشد و استخوانهای نرم که در پهلو باشند و این جمع شریسه است که بالضم باشد از منتخب شرف بفتحتین بمعنی بزرگی اند و موید منتخب و شرف آفتاب در درجه نوزدهم برج حمل و در منازل بطین و شرف ماه در درجه سوم برج ثور و در منازل ذریاع و طلایه در مسکه و زبره و مریخ را در حوت و مریخ را در حدیه و مشتری را در سرطان و عمل و در منازل ذرع و بلده و شرف بالفتح بمعنی آفتاب تابان و روشن جای بر آمدن آفتاب از منتخب شروق بفتحتین بر آمدن آفتاب شکافتن گوش گویند و قرآن از منتخب و مجانا بمعنی مطهر و روشنی شرک بفتحتین چیستی بود از غلیخون بمعنی طلقهای دام و بمعنی راه وسیع و بزرگ از بیان و لطائف شراک یکسر اول و دال مثلثین که بر عرض آن باشد از منتخب و در مدار بالفتح شرنگ بفتحتین و سکون نون و کاف فارسی جزیره صحرائی که خوشه گندم خوش شکل باشد لیکن نهایت تلخ مزه بود بعربی آنرا حنظل خوانند و بهندی بیه پهند و او اندرائن نامند از کشف و رشیدی و صراح و در لطائف شرمن بالکسر و او نام شهر قاقا شرون بالفتح برزن بالضم بروزن نام قلعه شیر دانستن از جهانگیری شراب اندختن بمعنی شراب ساختن شرطیه بفتحتین علامت مصروف اول شرطیه بمعنی علامت و دلالت در اول جمل اول منازل الدبست از منتخب و در شرح قرآن السمین نوشته که شرطین ستاره که بجای سر دو بچاغ برج حمل واقع شده اند و آن شرطیه خطست که بضم اول که بمعنی اول هر چیز باشد شرح کشادن و خواندن کنایه از زیاده گوئی کردن و هرزه گوئی نمودن از جرائع بدایت و مصطلحات و بهار عجم شرمان بالکسر و معرف سوم یا تحتانی هر رگ جنده و دران

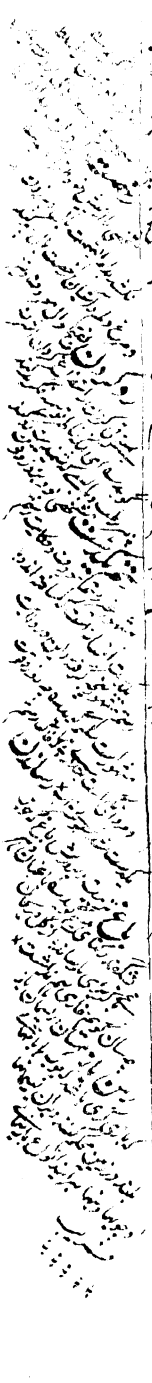

فصل شین معجمه مع عین مهمله

فصل شین معجمه مع شین معجمه

ستارهٔ سیار و دوازده آفتاب ششم زمان کنایه از ولایت روم و مراد از دوازده شمس ضربه اصطلاح منجمان که گویند کیهانی از حریف نیم دو گویند که آفتش در هیچ
حریف سه برج ششم زمان کنایه از عرش تا فرش و ششم زمان کنایه از ولایت روم و مراد از دوازده شمس ضربه اصطلاح منجمان که گویند کیهانی از حریف نیم دو گویند که آفتش در هیچ
ششم زمان کنایه از عرش تا فرش و ششم زمان کنایه از ولایت روم و مراد از دوازده شمس ضربه اصطلاح منجمان که گویند کیهانی از حریف نیم دو گویند که آفتش در هیچ
ششم زمان کنایه از عرش تا فرش و ششم زمان کنایه از ولایت روم و مراد از دوازده شمس ضربه اصطلاح منجمان که گویند کیهانی از حریف نیم دو گویند که آفتش در هیچ
ششم زمان کنایه از عرش تا فرش و ششم زمان کنایه از ولایت روم و مراد از دوازده شمس ضربه اصطلاح منجمان که گویند کیهانی از حریف نیم دو گویند که آفتش در هیچ

فصل شین معجمه مع طاء مهمله

شطات بالفتح و تشدید طاء مهمله و تاء مثناة فوقانی جمع شطه بالفتح و تشدید طاء مهمله و تاء مثناة فوقانی بمعنی نصف و شق و جانب و طرف و کنار و ساحل و کنار دریا و جزیره و ساحل رودخانه و ساحل دریا و ساحل رودخانه و ساحل دریا و ساحل رودخانه و ساحل دریا

شعری یمانی و این تثنیه تسویت نزد شعبان چون درین ماه کثیر مشغب میگردد و در ارزاق عباد مشغب میشوند و تمامی امور ات مقدره عالم علوی عملی میشوند لهذا باین اسم مسمی گشت از کتابی معتبر نوشته شد **تعلین** بالضم و لام مکسور منسوب بتعل یا دو نون بر آنکه بست آنها کفار چین و چین میشوند بالفتح و بای موحده و نون مفتوح هر دو زن و هر چه بمعنی بازی کردن کند از کشف و سوید و مدار **شعشعه** بفتح هر دو شین معجمه و سکون عین مهمله اول و فتح عین مهمله دوم بمعنی روشنی آفتاب یا آب یا عین شراب یا بمعنی شراب نیز گفته اند از مداد و منتخب و کسانیکه بیک عین نویسند خطاست و صاحب منتخب نوشته که بمعنی پرتو روشنی آفتاب چنانکه مشهور است در کلام عرب نباشد **شعبه** بالضم طائفه از هر چیز و بمعنی شاخ درخت و باصطلاح موسیقی بمعنی نغمه دیگر برآورده شود چنانکه شعبه بست و چهار دو شعبه از هر مقام و مقام دوازده گانه مشهور اند از کشف و سوید و غیره **شعله** بالضم درخش زبانه آتش و فتح خطاست از منتخب و سوید و کشف و صراح **شعله جواله** بفتح جیم عربی و تشدید واو و فتح قاف و هاء بمعنی شعله که گرد بر گرد و بسیار گردنده باشد و در آنچنان باشد که سر دوم شعله ما بسته گرد سر دوم دوش خود میگرداند بسرعت تمام سر مهندی آتش بمعنی گویند شعله زاده کنایه از ابلیس و شیطان از مصطلحات **شعبه** بقص زینه حرف هشتم زای مجوزه و شناسی منقط نام شعبه موسیقی از مصطلحات و چراغ بایت **شعری** الکدر برای مهمله مفتوح بر وزن جریا مگر در استعمال فارسی برای مهمله مکسور کرده بر وزن دری خواننده و آن ستاره روشن ست که بعد از جوزا بر آید و آنرا شعرای یمانی و آخر زمستان سر شام بر فلک نمایان میشود و شعری دو ستاره یکی را شعری عبور خوانند بفتح عین بلسط انگار جوزا و عبور گذشتن ست و آن بسیار روشن ست و دیگر را شعری غمیصا نامند بضم عین مهمله و فتح میم بصحت آنکه گویا او خواهر سهیل ست که از دور افتاده بسهیل میگرید چشم او چرکین آلوده باشد یعنی کم روشنی و لرد و آن روشن نیست و مشهور شعری عبور ست از تقدیر ایام جاهلیت بنصف قریش پرستش میکردند هر چند فقط شعری مذکور سوم را شعری عبور باشد که بخاصیت روشن ست و سوا شعری عبور شعری غمیصا مجازاً باطلاق شعری بریده و کتاره دیگر نیز کنند از منتخب و سوید و بحر الجواهر و غیره **شعری شامی** ستاره ایست کم روشنی که بطرف شمال طلوع میکند چون ملک شام بجانب شمال عرب واقع ست لهذا بانسبت کرده اند و در بعضی شرح لب بابی نوشته است که شعری شامی را شعری غمیصا نیز گویند **شعری یمانی** ستاره ایست روشن که بطرف جنوب تابد چون بجانب یمن بطرف جنوب واقع ست لهذا بدین نسبت کرده اند بمعنی نوشته اند که عرب را بطرف یمن باشد بمعنی نوشته یمانی سهیل آگویند و این خطاست چرا که از خرج مذکر فضیلت طلوعی شرح چغمینی ظاهر میشود که سهیل سوا شعری یمانی ست و در بعضی جنگه شرح لب بابی نوشته که شعری یمانی را شعری عبور نیز گویند **فصل شین معجمه مع نون معجمه مشغب** بالفتح و فتحتین نعین معجمه بشور و خروش فتنه و فساد از بهار عجم و منتخب **شغاف** بالفتح و در آخر فاء دال مهمله یاء مراد رستم الجمیله و چاه انداخته گشت از بیان و سراج **شغ** بالفتح شدت بحث از بحر الجواهر و در کشف بفتحتین بمعنی بحث دل سودن بحث و دو دلی و فتحتین سهیل چیزی در بر و دل بفتحتین و کسر نون چیزی بچیزی دوختن از بهار عجم جانور معروف از مهذب **شغال** بالفتح جانور معروف از مؤید و برهان **شغل** بالضم و بفتحتین و بالفتح بفتحتین هر چهار وجه درست بمعنی کار دلی و بمعنی دیار و شهر و منتخب **شعبه** بالفتح پوست بمعنی اندام که از تکرر کار کردن سخت و درشت و سیاه شود و بمجاز اسم بمعنی ذلیل و خوار از شرح بوستان از عبد الواسع و بمعنی شعبه بمعنی فریفته نوشته اند **فصل شین معجمه مع فاء شفا** بکسر اول و در آخر همزه صحت و تندرستی بعد از مرض و نام کتابی که ابو علی سینا کرده مذکور جامع جمیع علوم و معقول است مثل منطق و حکمت و طب و بفتح اول و بی همزه بمعنی آخر عمر و کنار و طرف هر چیز پس بهر دو وجه اول بفتح خواندن خطاست از بهار عجم کشف و ابن جاج و صراح و منتخب **شفقت** بفتحتین مهربانی از منتخب و کشف صاحب بهار عجم گوید که این لفظ را اکثر فارسیان بمعنی محبت سلمان کرده اند چه در عرف بسکون ثانی شهرت دارد و در فرهنگ ابان نوشته که شفقت تحریک و تضعیف بمعنی مهربانی چنانکه در صراح ست و شیخ آنست که شفقت منتهای رأفت است و اصل لغت بمعنی ترس ست چون مهربان امانات و ملیات دوستان و فرزندان نزد او باشد چنانکه بمعنی مهربانی مستعمل شده **شفقتین** بمعنی لب **شغاف** بالفتح نوشته اند بدیع بمعنی لطیف که از بیت آینه و دیگر ابواند چنانکه

اب وشیشه وبلور وغیره شفاف بالکسر تشدید یعنی کی واین لغات اند دست از شرح نصاب **شقاجرف** بضم شین معجمه وسکون قاف وفتح جیم وسکون راء وآخر فاء بمعنی بقچه وبکسر اول وفتح ثانی وسکون راء بمعنی بقچه بقتین بمعنی دو آب دوآبه لالا بکسر شین شفق بقتین بمعنی خرامان وبادا وبادا مزاسا بکسر شین بمعنی بیت ماچون شفق مدام رخت لاله گون شود وبی باده گلذار ما چو شفق مبیع شام را بادا مکاشی گوید بیت ریز چو ایمان بامن بستان شراب رخ ز انگونه تحیت شفق وکنار صبوح از بهادر عجم **شفشا** بکسر شین معجمه وفتح فاء وسکون شین معجمه وفتح الف وآخر الف مکسوره وبای ابجد بمعنی آب آمیخته که اندرین روزها بیاشند بزرگ وبایک رنگران تا طلا ونقره وغیره بر آرند گویند ازین سوزنها میکند بسیار بهتر گویند ازین بران **شفتین** بفتح اول وسکون ثانی وفتح ثالث وکسر نون وسکون یاء تحتانی بمعنی هردو لب **شفتالو** میوه معروف بتقدیم شین بر فاء بمعنی لبوسه مشهور از میوهای عجم وهمارا غرب وبران مولف کتاب شروت وبران مولف کتاب که جهانگیر نام سوبعینت بهادر وران درج شده بیت باغ حسن بوسانی بهار آزار ابچه شفتالو شیرین بهی دیگر نمید ار شفا بکسر اول بهاران بهی شفت ست که اصل شفته بود وه از صراح شفره بالفتح آنچیت کشکران را گویند بران قیاس کنند بهندی آنرا گویند وبضم الف میگویند که شفره بر درخت دیده اند شفته بالضم بهمها گی از نصاب وصراح شفته بالفتح برزن همکه مفته بالفتح بانند ادیب گوید که بچیده شود وازینجا شفوی بفتحتین منسوب بشفت یکه یعنی لبست چون شفت اصل شفته بود وها را در حالت لبست واو بدل کرده شفوی گویند چنانکه سوب بشفره وشفرنی گویند نصاب وغیره ودر صراح هم درشفت نوشته که شفوی وشفی باشد چنانکه مشهور شده ومیم شفوی ست ودر شفوی باء فارسیست **شفتالوی اروی** بالف ممدود وقصر وی **شفتالوی کاردی** قصی بالف مقصور وفتح کاف وسکون راء وفتح دال وبای ابجد بمعنی مخالف هما خالف بالسلاطه فارسیان وصراح ودکنیان از جنگ جدال وبه آلت ضرب چوب عصا تا سه پنج **شقرت** بالضم رنگیست کز ندی مانند سرخی باشد از فرح القلوب وبحر الجواهر نوشته که رنگیست میان سرخ وزردی ودر منتخب نوشته که سرخی با سیاهی آمیخته **شقاوت** بفتح بالجمله است از منتخب **شقر** بفتح اول وکسر ثانی ودر اسهل الاکوی از شرح نصاب بران شقدار بالکسر تاکم ومهات وحاصل برگشتات **شق النفس** بالکسر شقت نفسها از لطائف **شق کفیض** بالکسر تشدید قاف اول بکسر سین مهمله وسکون واو وطول بفتح وتفیض رفع الشی باشد چون انسان کن اصل ست ولالسان تفیض آن **شقاق** بکسر اول وتشدید قاف بمعنی نمط لوحی ازخامه دفتر که گاه در بلند از شرح نقات **شقاق** لاله دامن مفرد وجمع یکسان آید از بحر الجواهر وصراح وگاهی مجازاً بمعنی مطلق کاما آید **شق** بالفتح وتشدید قاف بمعنی شگاف شگافتن ودشوار آمدن کار بر کسی ودنام یک قلوز قلاع ضیر بالکسر تشدید یعنی نیمه چیزی ودیاره از چیزی وکرانه کوه وبرادر ودوست از منتخب وصراح ولطائف **شقیق** یعنی برادر از شرح نصاب **شقاق** بکسر اول بمعنی مخالفت ودشمنی کردن از منتخب ولطائف **شقائق نعمان** بضم نون از لاله که نهایت سرخ باشد نعمان بالضم نام پادشاه از عرب لاله یکه ورا گرد کوهستان آورده بود ویعنی گفته اند که بادشاه مسطور لاله موصوف را نهایت دوست داشت از منتخب وصراح ودر بحر الجواهر نوشته که نعمان بالضم بمعنی خونست پس نسبت کردن لاله ارغوان بسبب سرخی است **شقه** بالضم قماش مشده ودیاچه جامه کاغذ وغیره ودر منتخب بمعنی جامه شکاف کاغذ ودیاره که بر سر علم بندند **شقشقه** بدو شین معجمه مفتوح ودو قاف باسگ کردن شتر **شقیقه** بادو قاف بمعنی حامی نرم که میان کوش وپیشانیست ومعنی دیگر ضرب سلیخ **شقی** بفتح یعنی بدبخت **فصل شین معجمه مع کاف عربی** **شکر** بمعنی لنگ آنکه لنگ ودریا داشته باشد از شرح قرآن الصفین بمعنی مطلق **شکوی** بالفتح ودر آخر الف مکسوره صورت بای رانده چنانکه در لفظ دعوی وبشری یعنی گلکردن وگلا از صراح ودر منتخب شکوه بهاء موز نوشتن خطاست **شکیبا** بکسر اول وسکون ثانی وفتح ثالث وبای ابجد بمعنی صبر کننده ازینران **شکرخواب** بفتح خاء معجمه وسکون واو وفتح راء وبای ابجد بران **شکرلب** یعنی معشوق دکیکه لب بالای او شگافته باشد **شکیب** بکسر اول وسکون ثانی وفتح ثالث وبای ابجد بمعنی صبر آرام بالفتح علامت از سوید وکشف وبران وسراج وجهانگیری **شکر آب کنا** یه ازانکه بخشی وکدورتی ظاهری کند میان دوکسان ودرمیان عاشق ومعشوق واقع شود واز اینجا بیت دزدیدن دیده بیان بها عجم وکشف **شکافت** بکسر تین وکاف عربی یعنی قوت یعنی تعجب وغریب گفتن وقول منهم کاف فارسی نیز آمده یعنی انهم کشودن عجم ازبران وجهانگیری ودرسراج نوشته که شکافت بکسر تین وکاف عربی یعنی تعجب بضمتین یعنی داشتن گل مهر ودیعنی لکاف فارسی هم دارد وانچه تحقیق پیوسته آنست که هر دو کاف **شکایت** بکسر اول بفتح ثانی وسکون یاء تحتانی وفتح ثالث بمعنی نالیدن وبفتح اول وضم ثانی گرفتن عضو

در خلاصه الفاظ فارسی پاسلیم گوید سه ربیان از سلسله کرم بهت بوست وخاری سوزد اگر دربای مجنون سیرد پر فتن چیراغ خاموش شدن آن طرفه گوید

بدو نامی چنانکه مبدء و اید شکل برهی الانتاج اکثر اوقات محمول شکل اول در کبری موضوع شکل اول در صغری موجبه باشد خواه جزئیه کبری کلیه باشد خواه جزئیه باشد خواه سالبه باشد خواه شکل مرکب باشد و قضیه مهمله بحالت تضمین در حکم جزئیه است و مراد از صغری آنست که اول او را صغری گویند و قضیه دوم را که در وی نام لفظ مکرر کبری گویند و آخر صغری را وسط گویند چرا که وسط واسطه شد و کبری از شکل نتیجه حاصل آید و موضوع یعنی مبتدا است و محمول یعنی خبر و شکل برهی الانتاج شکل اول باشد لانه اشکال اربعه بشکال اول یعنی شکل برهی الانتاج شکل اول است و شکل ثانی شکل اول است و شکل ثالث شکل اول است و شکل رابع شکل اول است و شکل اول شکل برهی الانتاج است و شکل ثانی شکل برهی الانتاج نیست و شکل ثالث شکل برهی الانتاج است و شکل رابع شکل برهی الانتاج نیست و شکل اول شکل کامل است و شکل ثانی شکل ناقص است و شکل ثالث شکل ناقص است و شکل رابع شکل ناقص است و شکل اول منتج جمیع مطالب است و شکل ثانی منتج بعض مطالب است و شکل ثالث منتج بعض مطالب است و شکل رابع منتج بعض مطالب است و شکل اول منتج موجبه کلیه است و شکل ثانی منتج سالبه کلیه است و شکل ثالث منتج موجبه جزئیه است و شکل رابع منتج موجبه جزئیه است و شکل اول منتج سالبه جزئیه است و شکل ثانی منتج سالبه جزئیه است و شکل ثالث منتج سالبه جزئیه است و شکل رابع منتج سالبه جزئیه است و شکل اول منتج سالبه کلیه است و شکل ثانی منتج موجبه کلیه است و شکل ثالث منتج سالبه کلیه است و شکل رابع منتج سالبه کلیه است و شکل اول منتج موجبه جزئیه است و شکل ثانی منتج موجبه جزئ

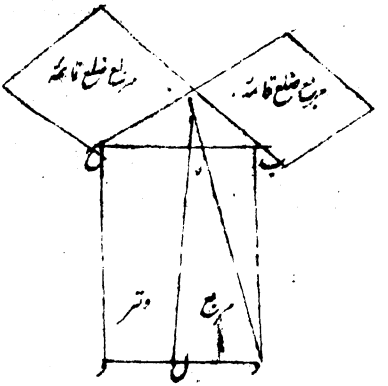

فصل شین معجمه مع کاف فارسی شگر بفتحتین و کاف فارسی زنبور سیاه از موذی و در برهان بکاف عربی چنانکه در سکندر نامه آمده مصرعه زپستان هر یک شکر خورده نیشگرش کسر اول و فتح کاف فارسی زیبا و نیکو و چیز بمعنی بزرگ اگر در اشیا استعمال کنند یعنی زیبا باشد و اگر در اسامی حیوانات استعمال کنند یعنی صاحب شکوه و هیبت بزرگ باشد از موذی و کشف در برهان جهانگیری و لطائف مدار و سراج و فرهنگ فارسی شگال کسر بمعنی شغال و در برهان شگن بفتحتین فال گرفتن و این مغرس لفظ سگن است که بضم سین مهمله باشد و در کشف لفظ سوگ نیز بهمین معنی است و گن بمعنی آلهٔ **فصل شین معجمه مع لام** شلیخا بالفتح اول و یای مجهول و خای معجمه نام مردی از اصحاب عیسی علیه السلام بود از موذی و غیر آن شلوار بالفتح بمعنی ازار است و در برهان مرکب است از شل که بمعنی ران است و لفظ وار که کلمهٔ نسبت است و در سراج شلاف بالفتح زن فاحشه از برهان شلاق بالفتح و تشدید لام و در سراج بالکسر و تشدید لام گویند زدن بر کسی از مصطلحات مردم رخجات نزد کسی را بچوب زدن است و در سراج اللغات بمعنی ضرب و مجازاً بمعنی کوفت به شلک بالکسر و در مصطلحات بمعنی شوخ و تفنه انگیز نیز آید شلتاق بالفتح و حرف سوم تای فوقانی و ترکی بمعنی خنگ و خرخشه شلتوک بفتح اول و سکون ثانی و ضم تای فوقانی و واو و حرف و کاف عربی بمعنی شالی یعنی برنج که هنوز در پوست باشد و در برهان شلنک بفتحتین و سکون و کاف فارسی برجستن از جای بجای از رشیدی و برهان و سراج و در کشف بکسر اول آمده شلاک بالکسر و تشدید لام مکسور و کاف عربی آواز چند بند دون که بکبار گی سر و سینه این دو بند کسیرت افتاده ترکی نوشته شلیل بفتح اول و سوم و یای مجهول و زای معجمه و لام بر وزن شقاقل از رشیدی و جهانگیری و فرهنگ سراج گرگ سرخ است و در برهان نوشته که میوه کسیرین نام میوه ایست شبیه بفستقها لود و در سراج نوشته که زنی بمعنی آن تمام سرخ باشد و بعربی نام عابد است که در زیر زره پوشد کذا فی المنتخب **شمل** بالفتح بمعنی کسیکه دست و پای او حرکت نتواند کرد و بفارسی هر چیز سست و سرد و کم جرأت و بزدل را گویند و بالضم بالکسر نام میوه ایست که بهندی بیل گویند **شملائین** بفتح بندین لام و کسر میم و سکون لام و فتح همزه و نون بمعنی خوش و ناخوش محکم و سخت و گیرنده و بگیری از لغات ترکی و معرب غلیظ است و بهار عجم در سراج نوشته که شملائین بر وزن سلاطین شیئی که بسیار لاغر شده و استخوان مانده و جمازه را بمعنی عاشق آید **شمله** بضم اول و فتح لام مخفف نوعی از طعام که بیخ را در آب گوشت بطبخ رسانیده می پزند و با دانه و انفاق بریان میکنند و گویند با بادام و فندق مخلوط بسکنجبین نقلست و در سراج بمعنی مذکور و آن را بعربی بکره و بفارسی خطا چگه شاله بالضم و تشدید لام بمعنی آلهٔ حیض آمده است و بمعنی فرج زن و بمعنی بت پرست نیز بفتح اول و تشدید لام آمده است **شمالیدن** از باب افتعال بمعنی مالیدن و تخفیف لام بمعنی قماص و این تحقیق از رشیدی و مؤید و مدار در برهان و جهانگیری و در سراج نوشته که شاید بضم اول و فتح لام عربی از اعلام عروف و انیکه در هند و شان بشوله ابو اسحول شهرت دارد اصل آن بیده نوشته و بضم اول و تشدید لام

فرخ زمان وجای پلید میباشد که در کوچه باشد لته خون حیض یعنی بالفتح اول گفته اند واین اقوی ست شملا یعنی بشوخی وچیدگی لگلگاری **فصل شین**

معجمه مع میم بر شمولاً و استقلالاً یعنی کنایه از کردن کاری غیات خویش اتباع ورفاقت دیگران شمولاً یعنی بالتبع بسیر و دیگری لگلگاری کردن چنانچه بادشاهی تابع بادشاهی شود جمع امراء لشکر او تابع بادشاه غالب شوند ونصب بفتح شمول استقلال بحجت آنست که محل خود در ترکیب جمله واقع نشده **شمامات** بضم اول وتشدید میم در آخر نامی قوقانی شادشوندگان بمکروهی وخرابی کسی واین جمع شامت ست که بمعنی اسم ناعل اشتمامت باشد

شمامت بالفتح شارشدن برخرابی کسی انتخب بصراح **شمسلیت** بفتح اول وسکون ثانی وفتح لام وفتح های موحده وکسر لام سوم وای معروف نامی قوقانی نام گلیست زرد رنگ یعنی تخم چاکیه بهندی میتهی گویند اربهان شمیلید برو زن تمهید نیز آمده **شمیلید** بالفتح وفتحهای موحده نام گلیست که زرد رنگ باشد وبوی خوش دارد وآن انهای زرد رنگ باشد که بهندی میتهی گویند اربهان شمیلید برو زن تمهید نیز آمده **شمشا** وبالک نام وخصیت که بلند باشد وچوب آن نهایت محکمی دارد چون درشتش خشخاش باشد لند آنرا از اقسام سرو دانند وبعنی ریحان ومرزنگوش نیز بفتح هم آمده از برهان ودهانگیری وصاحب شیدی ضبط حرکت نکرده وگفته که نوعی از سرو باشد بعنی ریحان تیز وخودرو ومد از بفتح در سراج نوشته که شمشاد بالفتح نام خصیت که چون آن خایه سخت ومضاعف بود در فتش راست ومدور پرگمایش نسبت باریکی بهیچ میوه خوبان مشابهت دارد وگاهی مراد ازان موی خط باشد که بعذار خوبان پیدا شود وگاهی بزلف واطراف تشبیه کنند پس اینجا خالی بود در تحفه بعنی مزه وخوش گفته گوا شاره بسوی مرد خواننده **شمشیر** بر کسر اول وسکون ثانی وکسر سوم وشین نیز آمده چون اکه مذکور یعنی تیغ مشابه باخاص شیرست در شکل یا مشابه بدم شیر لهذا باین اسم مسمی گردید از بهانگیری ورشیدی **شمعدان** بفتح عجم وبرهانی ورشیدی **شمعدانی** حوض که چک وتالاب وسر شیر که بمنه بعی بالائی گوینده از برهان در سراج ورشیدی **شمعر** بالفتح اول وسکون ثانی در عربی بعنی خرامیدن از تتبع بشمعر بکسر اول وسکون بعنی نام شهری بلغت اهل اللغت که قائل امام حسین بود **شموس** بفتح اول در آخر سین مهمله کرش بد خو از سروری ونخوت وبکشف وبضمتین جمع شمس که بعنی آفتاب ست **شمال** بالفتح وتشدید میم بهتر ترسایان کمیان سر تراشد ودر عبادتخانه نبشیند از تتبع در برهان نوشته که نام شخصیست که دین آتش پرستی وضع کرده است **شمع** بفتحتین بعنی موم از فارسی در تتبع نوشته که بفتحتین بعنی موم وبسکون میم چنانکه مشهور است موارست یعنی بعد از اختلاط با عرب عجم بمیم بهاء عجمه گویند وبعضی بهاء عجمه گویند فارسی

وبسکون میم مقلوب بعنی بضم میم یا زمیم ساقط نمیشود اسکنید واین صحابست از قبیل تسمیه الشیء باسم ما یؤل الیه بعنی شمع گردید **شموع** بفتحتین جمع شمع ست **شمول** بفتحتین فراگرفتن جمیع سراپا وبحیط شدن بهمه چیز از تتبع بطائف **شمل** بفتح اول وسکون ثانی بمعنی جمع پراگنده وجمع شدن پراگنده از تتبع بطائف وصراح بذکر این لفظ از لغات هندوست **شمال** بفتح اول یکی از اطراف خطه وبنات النعش دیگر بست وچپ وچی جاوت وبجاط بنات النعش را بنات الشمال گویند یکی از اصل

نت شمالی دست چپ وبان جانب که بطرف چپ کعبه باشد از تتبع وبرهان بضم چهارم گفته اند که بمعنی نفحه سرد که از طرف شمال وزد وبعضی گویند که بمعنی شرقست وبشتها او غرب وبعضی سیب بوزان ازدو بمعنی شمالست که بمعنی آید همچنین شام الا در شامه گرفته که دست چپ کعبه باشد از تتبع وصراح وطائف وکرده تسمیه از شرح نصاب ودر طایا یوعین بانفتح **شمال** بفتح اول وکسر عجم گویند که شمائل بمعنی خصائل ست فخر فارسیان بمعنی صورت خلقتها وعادتها وبمعنی بخصال وبمعنی شاخها نوشته در تتبع از صراح ودر برهان صاحب بهار عجم گوید که شمائل بمعنی خصائل ست فخر فارسیان بمعنی صورت وتقطیع ووضع استعمال کنند **شمم** بالفتح وتشدید وبعربی بمعنی بوئیدن بالفتح وسکون بهم عجم شده ودر فارسی پاپوش ونعلین چرمی معنی اول از تتبع

وبمعنی ثانی از سروری ودهانگیری وطائف وصاحب وشیخ گوید که بالفتح یا انزیر چرمین یعنی پاپوش بمعنی نفرت وبیهوشی وبمعنی ناخن در برهان نوشته که شم بالفتح در فارسی بمعنی فریب نفرت وپریشان ونخان ونوحه وناخن دوم که بالضم دال است وبعض شراح نوشته اند که شم بالضم نوعی از ابزار است که ناخنها وبمعنی نقطهای نیلی که زنان هند بر دست وپا نقش کنند ودر سراج نوشته که شم بالفتح بمعنی ناخن لیکن بالخود ست خشتیر که در اصل بمعنی ناخن شیر ست و پالوار چوبین شیمه بادبجوش بر آمیخته ودر صراح بمعنی بوئیدن شمائم بفتح اول وکسر سوم که جمع چهارم ست خوشبوها یکه بوئیده شوند واین جمع شیمه است

شمشیر شماسیان بالفتح وتشدید میم توبیت کفار باشد ودر برهان وسراج نوشته یعنی جماعه که بر دین آتش پرست باشند **شمعون** بالفتح نام مردی و نام یکی از یاران یوسف علیه السلام که قبل یوسف علیه السلام مشورہ کرده بود ونام یکی از اصحاب عیسی علیه السلام **شمع ایمن** باضافت وفتح جزو وفتح میم بخه موسی علیه السلام که در وادی ایمن بر درختی تجلی نور حق تعالی دیده بود ونیز شمن بفتحتین بت پرست از برهان وسراج **شمیدن** بوشیدن این از جمله لغات تبریزیست که فارسیان دران تصرف کرده تعریف نموده مانند جالم طلسیدن ومنیدن بزیر که چه ماخوذ است از شم یعنی بوئیدن لیکن بعد نوشتن چشتین پیداست که شمیدن یعنی بوکردن نیامده بلکه یعنی هم شنیدن بنوان ست وبهم تعریف از سراج مگر شمیدن در اصل با سی یعنی رسیدن وبهوش شمن و پریشان شدن وتپیدن آمده چنانکه در موئد وجهانگیری ست استمار بدست چپ کردن کنایه از شمار صد هزار ان چه که در حساب عقد نامل مات والوف بدست چپ کنند وشمار احاد وعشرات بدست راست نمایند **شمیده** یعنی بیهوش وپریشان از موئد وجهانگیری وغیره **شمه** بالفتح وتشدید عربی یعنی بوی اندک یکبار بوئیدن چیزی یکبار اول فتح میم در فارسی ستیر کردن کنایه از اشارتی که معنی اول بالکسر خطاست از موئد وکشف وتعریب وبرهان وجهانگیری ولطائف ودر سراج نوشته که شمه بکبار اول فتح میم یعنی سرشیر وبالفتح وتشدید میم که یعنی اندک مشهور ست لفظ عربی باشد ماخوذ از تعریب موئیدن مجازا در فارسی یعنی اندک **شمه** مشدد بالفتح ومرف سوم سین مهمله یعنی تابدان یعنی قرض دراندوده که در قدیمی کلمش یاشد **شمسیه** بالفتح وسین مهمله مکسور وتشدید میم نشانی نام رساله ایست در علم منطق شمامه بالفتح بوی خوش که از چیزی بوئیده شود وبالفتح وتشدید میم نوعی خربزه که چیک حلوائی خوشبوی که بفارسی ستو گویند وبهندی کچری وسنبده مانند از تعریب وبعضی اهل لغت نوشته که شمامه ومتبوه آن گلوله باشد بصورت گوی مرکب از خوشبویا که آنرا بدست دارند ومیوینند **شمامچه** بفتح چیزی خوشبوی که پوئیده شود **شماسی** بالفتح وتشدید میم در برهان وسراج نوشته که یعنی شخصی ست که بر دین شماس باشد شماس نام آتشی پرست **شماخی** بفتح اول وکسر خامس وتشدید میم در برهان وسراج **شماهی** بالفتح وتشدید میم نیزه باریک قلماسیان کشتیای حربی در آخر صیغه اسم فاعل زیاده کنند چنانکه فتوی از مصطلحات **فصل شین معجمه مع نون** **شنوا** الشنین یعنی شنونده ومستمع **شناگل** بالعین یعنی شناور وی ونام درختی ست که هندیان آنرا اوفند گویند وآنرا شنوتیز نامند از شرح گل کشتی ودر سراج ودر برهان **شفعت** بالضم **وشناعت** بفتح هر دو لفظ یعنی زشتی وبدی ولعنه از بحر الجواهر منتخب وسراج ودر ناج **شنات** بالفتح بردن عادات دشمن دانندگان وانجمن تلمیذ شانی ست که در سه لام باشد **شنبلید** بالفتح وباسی مهمله تحتیه مقصوره صیای معروف نام گلیست که زرده خاک بالعدد ومعنی تخم جلیه وگل نیلوفر زرد رنگ شهد که تره از آنرا بچه میخورند در بندی ملتی گویند از موئد ورشیدی وسروری وسراج وکشف وبرهان ومدار وجهانگیری **شناسا** ماند سعدی شناسا شد وحید گوید بیت شهرت بیدار دانا توانمیای ماست **شناسا** بدرم موی تیغ تیز را (فراغ هدایت وبهار عجم **شنقار** بالضم وقاف بجای غین معجمه پرنده نام طائر شکاری بمقدار کلنگ براجه عقاب لیکن دون قوت از عقاب باید دانست یکبار بست این لفظ ترکیست ودر سر لفظ ترکی شنقار نوشته بزیادت واو علامت ضمه قبل آخر **شنگار** بکسر اول یعنی شناور ومعنی شوم وناسبارک خرابی ومعنی تنگ وعار ودرد یعنی دشمن از لطائف **شنائع** بدیها وزشتیها **شنع** بفتح یعنی بدوزشت **شنجرف** بفتح هر دو عربی مفتوح مهمله شنگرف بسین مهمله معرب آن **شناب** بالفتح وقاف فارسی در اصل بمعنی دزدوران ست بمعنی معشوق اطلاق کنند یعنی شوخ وظریف از سراج ورشیدی وبرهان **شنگول** بروزن مقبول بمعنی شوخ وزیبا از برهان وسراج ورشیدی **شنگل** بالفتح وکاف فارسی مضموم یعنی شوخ وبیحیا ودرانین از برهان **شنیدن** بالفتح اول بمعنی سمع یعنی بگوش کردن ومعنی بوئیدن درین فعلان نامان وجهانگیری ودیگر بفتح اول مخفف از شنفتن وشکستان تبریزی شکستن بفتح خواندند ودر ابیه دوم بمعنی شکستن مرکب شنفتن بفتح اول یعنی شنیدن گرفتیل شنفق علیه قوی ست **شنفتن** بفتح اول وضم نون وسکون فا یعنی شنیدن از رشیدی **شنقار شدن** بضم اول یعنی مردن سلاطین خطائی استعمال کنند

از چهار شربت شن بالفتح و تشدید نون خشک آب کهنه باشد از نقب و شرح نصاب شنور بکسر اول و فتح نون نام درست که همه بیان آنرا شنگ گویند بفتح گاف فارسی و شنور بکسر اول و سکون نون و ضم ثالث و واو مجهول و راء مهمله بر وزن تنور و بعد سین مهمله نیز آمده شاه بکسر اول یعنی شتاب و بی مروت و راج علاوه

ناسره خاص و یک شهر الحج باشد و این را اصل شهر دانند بطریق قاعده معروف حذف کرده مد و غیر آن در هم ناسره که یکی از ناوک فلاخن در ملک غزنه سرو زر الحج
کرده بود در ملک یکدیگر سواء نیافت شهریدی و سراج و ضیاء آن بر هان مولف گوید ظاهرا با ضمی در اصل شهر دانا بود و در مختصر نوشته که جمعیت از ضمه که گویک
بقدر تخم خربزه شهدا بضم اول و فتح ثانی جمع شهید شهر خدا ماه رجب ماه رجب ابقر گویند کما یعنی نا شنوا دکرست چرا که روز قیامت همه شهدا را یعنی ماهها را یکجا می خواهند
گناهان که در دم دیدان شهر کرده دانست طلبکنند شهود گواهی دهند مگر ماه رجب گواهی ندهد و گوید که من اصم بودم گواهی نتوانم داد یا آنکه رجب زبان اصم گویند
که دران آن شنیع و قبیح نباید و ناوک عدال شنیده نشود و نیز اگر آن نه شهر حرام ست جنگ دران جمع نبود و دادست از شرح مفتاح السعدین شهبا بفتح اول و سکون ثانی و ضم
سوم با موحده موقوف اشهب یعنی باد بان سفید سیاه که سفیدی آن غالب باشد بعبارتی آن شرح خاقانی شهلا بالفتح زن میش چشم را منتخب و فوعیت یعنی کس
که در گلوان آن بجای زردی سیاهی مباشد مشابه چشم انسان همان گرگست و آن نعم که زرد ست آنرا عنبر گویند و در سراج نوشته که شهلا یعنی چشم سیاهی که مایل سرخی
باشد شهاب بفتح نام رنگ سرخ معروف و گویند در اصل شاه آب بود از زبان اهل جهانگیری و بکسر اول ستاره روشن یعنی شعله آتش مانند شده و ستاره مانند چیزیکه
بشکل آن باشد تبلدی بر خاک دوان شود و آن فرسیم شیاطین بست و نیز بجای آن خال فصیحت که بر رو نمایان رسیده مستعمل می شود از هوند و منتخب طراح و مدار لطائف و
دیگر کتب و لطائف و مدار نوشته که بفتح یعنی سیاه رنگ ست شهلان بالفتح نام ملکیست که رودها آنجا دراز موباشد از شرح خاقانی شهب بضمتین کواکب بزرگ روشن از منتخب
شهوت بالفتح آرزو شوق نفس بطرف حصول لذت و منفعت از بحر الجواهر و سراج و در شمس فتحه نوشته که شهوت یعنی مطلق آرزو و خواهش خواه آرزوی طعام باشد خواه
آرزوی جماع شهامست بضم بزرگی و توانائی و دشمنا دمی و جرئی و دلیری از منتخب و کنز شهادت خبر درست و گواهی دادن و گفته شدن و پیدا و حاضر
شدن ظاهر شدن و گاهی قاطع و گواهی دادن بر حق تعالی در سالت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و گاهی شهادت مراد از کلمه شهادت باشد از منتخب
قاع للصادر صراع بفتح زه و ناشهر مند یعنی حصار و یعنی مقید و محبوس و زندان شهید یعنی گواه کشته شده یعنی گویا و پیدا را خدا و آنکه از علم و هیچ چیز غائب نباشد از منتخب
شاعری شهود بضمتین حاضر شدن و یعنی حاضر شدگان گواهان و جمع شاهد از منتخب و لطائف نوشته که شهود و اصطلاح سالکان بدست حق ست که از اثر ترک کثرت
و موهومات بحکم وجود بمقام توحید عیانی رسیده و در وجود جمیع موجودات مشاهده حق نماید و غیریت در سر شد هر چه بیند حق بیند شهر دو نام ساز پهلی
میسقار از زبان هوذ سراج نوشته که شهر دو نام ولایت و عراق و نام ساز است و نام که بر ساز نهند شهیر بر لفظ اول و کسر را و یای مجهول و فتح را و نام
ماه یعنی آن بیته نامدن آفتاب در برج سنبله یا بذکر تفاوت با کدام که ماه هندیست مطابقت دارد شهریور یعنی ماه که در تقویت مشهور دران شهر گردند
که چون هر دم نظر میکنند بسوی هلال این شهرت میدهند آنرا ظهیری که پرکشانست نوشته شد و شهر کتر مدینه باشد فارسیست شهریار بر پادشاه بزرگ عالی
از زبان شهوار هر چیز بهتر و عمده که لایق پادشاه باشد از زبان شهور بفتحتین ماهها دانند جمع شهر کما یعنی ماه باشد شهریور یعنی مشهور از لطائف شهادت
متوقف شدن شخصی در شهر که قاتل آن مجهول شد پس در شریعت آنرا شهادت گویند و احکام شهید بران جاری نمایند و بهمین سبب او را غسل و کفن ندهند
و الا شهدا را غسل و کفن بدهند شهریور بکسر اول و سکون ثانی و ضم را و سکون واو و کسر را و یای مجهول نام ششمین ماه از ماههای رومی و در زبان
پارسیان شهریور بفتح اول و سکون ثانی و ضم را و سکون واو و کسر را و یای مجهول نام ششمین ماه از ماههای رومی و در زبان
سریانیان شهریور بفتح اول و سکون ثانی و ضم را و سکون واو و کسر را و یای مجهول نام ششمین ماه از ماههای رومی و در زبان
سطوریت شهنار بالفتح و در ثالث نون و در آخر نام نوائی از موسیقی از مصطلحات در لطائف بمعنی عروس گرفته و یعنی نوشته اند که نام خواهر خسرو پرویز است
آنرا بنکاح آورده شهر سبز نام شهریست که از توران نزدیک سمرقند از سراج شهر تاش بر سیاه بهم شهر شهیق بالفتح یعنی آخرین آواز خر و غیر آن و آواز بلند خر
کذائی المنتخب به دراز خر و دراز شدن صورت با شدکی مایک و دیگر تقیل یا بک از فرهنگ گویند تقیل تمین شهلان بالفتح نام کوه از زبان شاید که بدال از
سیلان باشد شهربانو دختر یزدجرد پادشاه ایران که در خلافت حضرت عمر رضی الله عنه اسیر آمده بود و بنکاح امام حسین رضی الله عنه درآمد امام زین العابدین
رضی الله عنه از و متولد شد شهبره بالفتح و بای موحده و را مهمله بر وزن و معنی مفتوح بعینه پیش از شرح نصاب شهره بالضم یعنی مشهور که کلمات تعجب دهنده این سه وقت

شهنشه بالضم کلمه‌ایست که در مقام فخرت کرامیت استعمال کنند از برهان و لطائف شهنشاه بادشاه عظیم الشان و این مخفف شاهان شاه است بحذف کردن الف
از برهان شهنشه بالفتح والضم بر وزن مضموم یعنی بزرگ و در شرح نصاب شهوت کلبی طلبی است که هر چند خورد اشتهای طعام و حرص بر آن کردن باشد
و این مرض را جوع الکلب گویند **شهرنی** مدینه سوزه شهنشائی نامساز که آن را سرنا گویند از برهان شهنشه بر وزن سرخ برآید شکمی یا دشاهی یعنی دلما
و هر چیز شیرین را نیز گویند یعنی حلوائی از نشاسته و تخم مرغ چرب و از لطائف و در عربی بمعنی هر چیز پاکیزه و مرغوب باشد **شهری** بالضم نوعی از سبزه که
بزبان هندی پاتدار از مصطلحات شهوی بالفتح منسوب بشهوت بحذف نونانی **شهوانی** بالفتح منسوب بشهوت یعنی که خواهش نفس دارد سوست بزیادت الف و نون

فصل شین معجمه مع یای تحتانی

شید بالفتح آشفته و دیوانه از برهان سرخ **شیدا** بالضم مجهول فصیح و بلیغ از برهان و صراح شیر خدا تر بمعنی اسد لغت
از القاب حضرت علی کرم الله وجهه **شیر بهایای** معروف و مراد از زر و قماش مزبور که از جانب داماد بخانه عروس برند تر کی ساچق و هندی بری گویند از برهان و بهار عجم
بالفتح و عربی بمعنی بری و سفید و موشدن بالکف های حروف و دوالیل یک که بر بنا تا زبان وصل کنند تا بوقت زدن آواز برآید و بالکف یای مجهول در آخر محض نسب
کرده و قحف سراج **شیب و تیب** سر و لفظ یای مجهول یعنی سرگشته و مدهوش از برهان **شیر قلاب** یا بمعنی مخفف آهنی که قلندران بر سر دوال کمر فرو
و آن اکثر بصورت شیر باشد بهندی کمسوا گویند از چراغ هدایت **شیخوخت** بالفتح و بدو خای مجمه بمعنی پیری بهار از پنجاه سالگی تا آخر عمر از منتخب **شیبت** بالفتح پیری **شیشه**
ساعت نوعی از گلیست مانند سبو و انجمان باشد که سر و شیشه را باهم دهان طاق کرده می بندند و سوراخ باریک در آن گذارند و آن مقدار ریگ در شیشه اندازند که در هر
یک گهڑی از شیشه بشیشه میریزد باز منقلب کنند تا از آن بدیگری ریزد **شیر مست** بای معروف بچه نر و آهو و غیره که از بسیار خوردن شیر مادر خود دست گردد منتشر
بای معروف و کسر جای مجهه نام دوای اسهال شاید تصحیف موب شیر خشک بابدال کاف عربی بتای فوقانی از بهار عجم **شیشک** بکسر اول و آخر ای شلغم نام پیغمبر کلیم علیه السلام
بود کسانیکه در آخر این لفظ شین مجمه نویسند محض خطاست **شیخ** بالفتح خواجه و پیر از شرح نصاب **شیدا** بالفتح بر وزن قیدا یعنی مست و بیخود بالکف های بای معروف
یعنی آفتاب از برهان بالکف های حروف در عربی دیوار را بران اندازند مثل آبکوچ و بالفتح گچ و در آن آمده و دن و بوار انتخب **شیدا** بالفتح و تشدید یا مخفف شیدا و بالضم
شیگیر کسیکه در النسه سنی شتر اسپ متوسط باشد از قوی معرب و صاحب مرقاة از بهار عجم در برهان نوشته که یعنی بهم مست است و یعنی مست نیز آمده و در لطائف نه یعنی بهم مست
در سراج نوشته که تیر گیر مرتبه از مستی و در مصطلحات نوشته کسیکه کیفش رسا باشد دانجا در زیاد و خود داری نماید **شیپور** بالضم و بای فارسی و عربی دواو معروف نام ساز که
در جنگ نوازند آواز فطری گویند و نای روئین نیز گویند از برهان **شیر و شکر** نوعی از جامه بریشمی نفیس **شیوه** بزاز عبارت از انکه دختر خوشرا بدان
را اول جامه نو بدن و بعد از ان جنس کامل معتبر را نظر خریدار انتخاب دادن **شانه** بکسر اول بمعنی نامه و معمول بزازان همین ست که اول جامه نو بدن را
بنمایند **شیشه بالا** کنایه از مکاره و خاباز از برهان و در قه بالا گیران خاص که شیشه بر سر گرفته رقص کنند **شیخ الرئیس** لقب بوعلی سینا **شیاف امبض** بکسر اول نام
دوای چشم است مرکب از چند دوا بدو سه دست باشد و سرخی چشم را مفید بود و جوزاعظم آن سفیده کاشونی ست **شیر** غلط بای مجهول بفتح نین مجمه و سکون لام
نام دوا و ارکشتی گیون حریف بزمین بنیاد و دست و پا و شکم خود را طوری بزمین چسپانیدن که هر چند حریف زور کند نیفتد لیکن بزمین رسانیدن نتواند
چه شیر اصلا بپشت نمیخوابد **شیوع** بضمتین کار اشدن **شیرمرغ** بای معروف و مراد از بیر مرغ یکیاب نادر **شیرین باف** نوعی از جامه بلطیف که از اغلط بری مانند
گویند و از مصفی تا ستاره مرغوب که یعنی جامه که نهایت مصفی باشد و در نهایت تنگ که بهندی از آن مثبا گویند **شیشه بر سنگ** کنایه از شکسته و خراب شدن شیشه گو
بالکف های موقوف و حرف سوم شین مجمه کاف عربی بچه گویند بکسار و جهار تازه و این لفظ ترکیست از لطائف **شیشه دل** نام مرض که بسبب دل و فتحا
عادتا دوچار میشود و بالکف های حروف نوعی از ماهی **شیر** بالکف های حروف و مراد از بیر مرغ و یکیاب نادر **شیرین باف** نوعی از جامه بلطیف که از اغلط بری مانند
گویند و از مصفی تا ستاره مرغوب که یعنی جامه که نهایت مصفی باشد و در نهایت تنگ که بهندی از آن مثبا گویند **شیشه بر سنگ** کنایه از شکسته و خراب شدن شیشه گو
بالکف های موقوف و حرف سوم شین مجمه کاف عربی بچه گویند بکسار و جهار تازه و این لفظ ترکیست از لطائف **شیشه دل** نام مرض که بسبب دل و فتحا
عادتا دوچار میشود و بالکف های حروف نوعی از ماهی **شیر** بالکف های حروف و مراد از بیر مرغ و یکیاب نادر **شیرین باف** نوعی از جامه بلطیف که از اغلط بری مانند

بالفتح در عربی بمعنی زشتی و عیب و این خلاف زین ست و در فارسی بالکسر آید و معروف بمعنی نشیمن که مخفف نشیمن است و تشدید و بیان فارسی ما معروف تر است این
حرف تبای قوقانی بدل شود چه او بخشین بحیث و جیم عربی چون کاشغر و کاجغر فارسی ان پاشان یا چان و بین همله چون شارک نام طایفه سیاه که بهندی میگویند
رنجین چه چون شیخ فتح یعنی جوال و بلام چون اسکوش و آنچول تجم دوای که بگوش اسپ شیا یه باشد و هما چون بانگ و بانهگ و بیای فارسی خیای که بیای تحتانی
نگارند تون مصدر و مانی ضارع و المر برآ همله بدل شود و ان از کاشتن کارد و از برشتن برداد و از نهاشتن نهاد و گماشتن گمارد و اگاشتن گذاشتن و دال و بمعنی نهادن
چون بدان و بدین و بدو بالضم آنگاه یوبو کرد و یوبو کلام خان باشد و آن بر سینه بالیده بر سر انها و بالش تکیه که در قدیم از بال پر مرغان میساختند و چون سنجش سنجیدن
از جدا له المعروف اوشنیدان بالفتح آن بمعنی شکرگ و رنده مطلق بالنوعی از گرگ شیوا زیان بالکسر یای مجهول فصیح بالنون تیز زبان شیر گردون برج اسد
یعنی آفتاب برهان شیر شاذروان تصویر شیر که بر شرف پرده و میکشند از مند شیلان بالکسر یای معروف و یای مجهول نیز بمعنی سفره و خوان
طعام و دستر خوان و مجازاً بمعنی طعام نیز آمده و نام میوه که آنرا عناب نیز گویند از برهان صاحب درسنید و صاحب عجم موید گوشت شیون بالکسر یای مجهول و نون
و فتح یا و بالضم بمعنی او و معروف جمع شان و هم جمع شین که بمعنی زشتی و عیب ست از رشیدی و برهان گشت وغیره شیر هتن یای معروف حرکت دادن شیر کشدن
و دلیه و پیه شدن از مصطلحات شیشه بر سر بازار شکستن افشار از کردن از مصطلحات شیروان یای معروف و دال مهمله گوسپند وغیره اغیر از شکنبه بلای
شکنبه چیزی باشد شامل کمر از چراغ دان بالفتح و کاف عربی جمع شمک که تصغیر شمع التصغیر شمیع است شیروان بکسر یای مجهول و واو و نون و قاف
از برهان و سراج شیبان بالفتح و حرف سوم باء موحده نام ولی و نام قبیله از طائف و در منتخب نوشته که نام دو قبیله است شیبیدن بر زدن
الیاف یعنی از بیدن در شته آرد وغیره و مجازاً بمعنی فریفته شدن شیفته بالکسر یای معروف گاو از اسب که بوی صهل گویند از برهان و سراج شیمه بالکسر
یای معروف طبیعت و عادت و خوی و در منتخب شیفته عاشق و مدهوش از برهان شیوه یای مجهول ناز و کرشمه و طرز و روش و بمعنی هنر و کمال
از برهان شیرویه یای مجهول نام پسر خسرو پرویز بمعنی شجاع و صاحب از برهان و سراج شیعه قومی از گروهی علحده که جمع شوند بر امری
از موید و در منتخب بمعنی اتباع و انصار شیرخانه یای معروف بمعنی میخانه از مصطلحات شیشه معروف بمعنی آلینه نیز آمده و صائب گوید بیت

شیشه خویش بر دشمن عزت برسان تا کجا صبر کنی ورنه نگارد وطن

از مصطلحات شیفگی بیهوشی و دیوانگی از برهان شیر برنج در بعضی ملکهای سرد الطفال بر ف صورت شیر مے سازند اسپان از بدن آن رم خورند از چراغ هدایت شیشه بندی نوعی
از حقیر است که آنگشتان بر دهان نهاده آواز کنند از مصطلحات شیدی بالکسر و یای معروف لقب حبشیان از خبیث هندی را شیدی
گویند شیلانچی دارو غه باد خانه یعنی بر قصاب و این لفظ ترکیب از لغات ترکی نوشته شد شیرماهی یای مجهول نوعی از ماهی بزرگ
که از و ندانش دسته های پیش قبض سازند از سرودی و مدار شیرین کاری کار بالوجه احسن سر انجام دادن شیشه بازی فنی ست
از رقاصی که تماشا ان شیشه طرحی پر از گلاب و آب بر سر گذارند و رقص آغاز کنند و باوصف حرکات رقص شیشه از سری بمنی افتد و
اگر کج بیشود بحرکات اصول بر گردن و باز نگهدارند بمعنی حقه بازی نیز آمده از مصطلحات بمعنی انچه که اطفال در شیشه های کوچک رنگ سرخ
پر کرده بازی میکنند شیعی بالکسر پیرو دیانے معروف منسوب بشیعه علی بن ابی طالب کرم الله وجه از لب الالباب شیخ نبیره
لقب شیطان ست زیرا که چون قریش برای قتل رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم جمع شدند ناگاه شیطان بصورت پیری در آمد
چون پرسیدند که کیستی گفت که من شیخم از ملک سجدمی آیم و درین مشوره بالضمانه یکدم از رشیدی و برهان

باب صاد مهمله

فصل صاد مهمله مع الف ‌ **صاحب جوزا** عطارد چرا که جوزا خانهٔ عطارد است **صاحب** بمعنی خداوند نیز مستعمل و این لفظ مقطوع الاضافت ست یعنی کسره اضافت برین نمی آید مگر بندرت چنانچه صاحبدل و صاحبقران و صاحب غرض و شیرازی فرماید مصرعه زصاحب غرض تا سخن نشنوی و از منتخب و بهار عجم برهان **صائب** بکسر عین مهمله که حرف سوم ست بمعنی رسا و رسنده و تخلص شاعری که محمد علی نام داشت **صامت** بکسر میم بمعنی خاموش و زر و سیم و صامت اموال و مال و صامت کنایه از زیور و نقود و غیره و در عالم بمعنی مالک که عبارت است از زینت و غلام و چارپایه از منتخب و دیگر کتب **صارورج** بواو معروف و بجیم عربی آنهائی آمیخته باگذشته و عزیزان مغرب ساکن اینجا صارج **صالح** بمعنی نیکوکار و نام پیغمبر ست که بدعای او ناقه از سنگ پیدا شده بود **صافی کشاد** تیر بدو قت رها شدن از شست صاف آزاد و برآید و اینچنین تیر کج نمیرود و نشانه خطا نمیکند **صاحد** بکسر عین مهمله از بستی بمعنی روزه صادر از جای بیرون آینده پس صادر دوازده بمعنی روزه و آینده مستعمل است شرح نصاب از یوسف صابر بلقب ایوب علیه السلام **صاحب فراش** بکسر فا کنایه از مرض و بیمار و آنکه بیمار اکثر بفراش افتاده بماند **صاع** زمین پست و نام پیمانه ایست که پیمانه مدبا شد و سه مد یک رطل ثلث رطل باشد از شرح نصاب و منتخب و کلی التحقیق در رساله اوزان نوشته که صاع دو صد و سی چار تولهٔ باشد **صائغ** بکسر عین مهمله که حرف سوم ست و عین مهمله زرگر از کشف و منتخب **صانع** بکسر لام و عین مهمله گاو و گوسپند شش ساله بدلتک سن گاو و گوسپند که از شش سال گذشت نام ندارد از شرح نصاب **صاف** بتشدید فا صفت کشاده و تخفیف فا مخفف صافی است بحذف یای تحتانی ماخوذ از صفا و لفظ صاف در فارسی بمعنی شراب مصفا مستعمل میشود **صارم** بکسر راء مهمله تیغ برنده مشتق از صرم بمعنی قطع است از شرح نصاب **صائم** بکسر عین مهمله بمعنی روزه دار و نام دوازده دوم از جمله شش روز دهم از منتخب و کتب بلیه **صاحبقران** بکسر قاف آنچه او در وقت انعقاد نطفه پدرش در رحم مادرش یا او بوقت ولادت او قران عظمی باشد و برج قران در طالع لود و بعضی گویند که در سال ولادت او قران و مشتری را قران عظمی باشد و این نوع قران بعد از سالهای فراوان واقع میشود و اینچنین مولود را بادشاهی دیر ماند و این لفظ صاحبقران لقب امیر تیمور است که بادشاه شش اقلیم بوده است و ثانی صاحبقران لهما صاحبقران ثانی بمعنی بادشاهی که قریب بزمانه امیر تیمور بوده باشد و از لفظ اینچنین آخر عبارت مولف ست و تحقیقات سابق از کشف و موید مدار و از سکندری منقول است که وقت ولادت او زهره و مشتری را قران باشد **صاحب الزمان** لقب حضرت امام مهدی علیه السلام **صاع ستان زکوة خوار** یعنی فقیر و محتاج که گندم یا جو در صدقه عید الفطر از مردمان بستاند **صافن** بکسر فا رگیست در ساق اسپ که هر سه پا و کنار سم پای چهارم استاده شود و اینچنین اسپ تیز رو باشد از منتخب و کفایه و غیر آن **صامه** ریسمان رسنده **صاعقه** بکسر عین برقی که از ابر بر زمین افتد **صباحی** قمی از نگورست و نام جامع البرهین مخلط از بهار عجم و فرهنگ سروری و مصطلحات صافی بمعنی صاف و بخشنده اسم فاعل از خود از صفا چنانکه قاضی از قضا و رامی از رضا و صاف مخفف آنست و در استعمال فارسیان عابد که دوا یا شراب پاک بدان بالایند **صابری** بای موحده نام شاعری **صابون سلطانی** تورج حاکم یعنی تقسیم نمودن حاکم چیزی را بر رعایا

فصل صاد مهمله مع با موحده ‌ **صبا** بفتح و قصر بادیکه از طرف مشرق وزد و بعضی گفته که باد مشرقی که در ایام بهار وزد اول اصح است و نام نغمه از موسیقی و بضم اول بمثل کعلان علل تغیری و بازی کردن با کودکان و عاشقی و بکسر اول و تشدید ثانی بمعنی کودکی و طفلی از لطائف و منتخب و شرح نصاب و ابن ماجه **صبب** بالفتح و تشدید با بمعنی ریختن و ریخته شدن آب و بمعنی عاشق از منتخب **صبیب** بفتحتین زمین نشیب و عاشق شدن از منتخب **صباحت** بفتح خوبروی و سفیدی رنگ و نرمی اندام و ملاحت **صبوح** بفتح اول شرابی که بوقت بامداد خورده میشود و صد عبوق که بوقت شام خورند از کشف و بحر الجواهر و موید و صاحب مدار و

که فصیحین مصدر ازان و دفتست **صبیح** خوبرو و سفید رنگ ضد ملیح کسیرا رنگ نمکین باشد **صباح** بفتح اول باداد معنی خوب و جمیل و بالفتح و تشدید
یا موحده صاحب جمن شعله قندیل نام مردی مرزکی آنرا جمن صباح چیز یا سفید انتخب و غیره **صبر** بفتح اول و سکون ثانی ست و سکون ثانی جایز نیست مگر بصورت
شعری و آن عصاره تلخ است از درختی که بهندی السیه گویند

وقتا بمعنی سقوط اوصاف بشری صحیفه یعنی کتاب در رساله از منتخب صحاح به بالفتح یاران و یاری نمودن از صراح و منتخب صحت نامه فرق صحت معلوم و سبقی سانحه نصیر الدین طوسی از چراغ هدایت و بهار عجم صحاری بالفتح جمع صحرا **فصل صاد مهمله مع خا معجمه** صخره و صخما بالفتح هر دو صاد مهمله و تشدید یعنی سنگی ست و بیت المقدس در هوا معلق ماند چون کعبه بارزنی حامله از خوف در زبان وضع حمل شده بود لهذا دیواری بر پیرامون آن سنگ کشیده اند و گویند که دیوار آن سنگ و صول فجاءته منهزم در هوا معلق ست صخب بالفتح بانگ و فریاد بی سود یعنی فغان و فریاد بوقت زجر کردن از منتخب صراح صخر بالفتح سنگ بزرگ از منتخب صخره بالفتح سنگ بزرگ و سنگیست و بیت المقدس و آن را صخره همانیز گویند بالفتح صاد و تشدید میم از منتخب لطائف و نام جنی است از جنیان در خیابان نوشته که نام دیوست که بدلالتی شهرت دارد و دانگشتری سلیمان علیه السلام بوده بود صخریه بالفتح سنگستان **فصل صاد مهمله مع دال مهمله** صدا بالفتح آواز که از گنبد و کوه و چاه و غیره باز آید و مطلق آواز را نیز گویند از برهان صدارت بالفتح بالائینی از منتخب و کشف و نام منصبی ست که قریب وزارت باشد یعنی شروع و ابتدا کردن و یعنی پیش رسانی صدی ذات نام منصبی ست که صاحب آن منصب را دو لکه دام مقرر باشد چون یکصد پیاده چهل دام میباشد پس دو لکه دام را منصب هزاری میشمارند صدد بالفتحتین بمعنی رد و دال مهملتین نیز و یکی و مقابله و برابری چیزی از منتخب و کشف و مجازاً گمبخی و قصد نمودن و دوری شدن مستعمل صدر بالضم خانه یعنی محل و فتح جیم عربی لقب بزرگیست صدر بالفتح یعنی بالانشین و امیر ست و خجند نام شهریست در توران صدید زر و آب که از زخم و جراحت بیرون آید از منتخب و بحر الجواهر صدید بالفتح عدد و معروف لفظ فارسیست و اصل آن سین مهمله بود و ندما بجهت رفع اشتباه بکلمه دیگر که سد باشد بدل یعنی حائل و مانع اسم عدد در ابصاد نوشتند صدر بالفتح سینه و اول و بالای هر چیز و یعنی پیشگاه خانه و ابتدای و یعنی بالانشین و امیر و صاحب منصب معروف و باز گشتن و بدر آمدن از جای از منتخب و لطائف و کشف صدر بالفتحتین بمعنی ما و بالانشینان و مصدر نیز ست یعنی از جای بیرون آمدن از شرح لقاب صداع بالضم اول و عین مهمله یعنی درد سر و آن ماخوذ از صدع ست که بمعنی شگافتن باشد از شرح لقاب و منتخب صدغ بالضم و عین معجمه یعنی جائیکه بیان گوشه ابرو و گوش است و آنرا شقیقه نیز گویند یعنی موی پیچیده که گرد آویخته باشد بران موضع از منتخب و بحر الجواهر صدف بفتحتین مرد و مست و نوعی از پیاله که بجهت شراب خوری و سه ستاره ایست بشکل مثلث بر دور قطب که آنرا صدف قطب گویند از شرح خاقانی صدق بالفتح و بالکسر راستی خلاف کذب و بعض گفته بالفتح راست گفتن و بالکسر راستی و بالفتح نیز راست بمعنی و بالضم راست گویان و بالضمتین جمع صدف از منتخب **صادق** راست گوینده از منتخب **صداق** بکسر و فتح یعنی کابین مهر زن از فرهنگ صدیق بالکسر تشدید دال بسیار راست گو و بغایت راست پندارنده و من کسی را لقب حضرت ابوبکر رضی الله عنه چرا که بر نبوت و معراج حضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم اول از همه ایمان آورد و بفتح اول و تشدید دال مکسور یعنی دوست و دوستان مفرد و جمع هر دو آمده از منتخب و لطائف و غیرهما صدبرگ گلی ست رز و رنگ که بهندی گیندا گویند و یعنی هر گلی که بنسبت دیگر اقسام خود برگ بسیار داشته باشد که در محاوره و دیار ما آنرا هزاره گویند از بهار عجم و چراغ هدایت صدغ بالضم هر دو صدغه صدر بالضم یعنی سینه پوش و یعنی کرته مرد و پیراهن نیم تنه و غیر آن صدغه بالضم و عین معجمه جائی نرم که میان گوشه ابرو و گوش ست صد و چهارده مراد از سوره هائی قرآن که صد و چهارده ست تا آنکه صد و چهارده قلب چهارده صد باشد مشهور ست که در وجود آدم هزار و چهار صد بند است در هر بند آماده دیگر است صدمه بالفتح یک نوبت کوفتن و چیزها بهم دیگر سائیدن از منتخب صدقه بالفتح اول و ثالث انچه بر اه خدا بفقراء دهند و بسکون دال نظامت مزبل از منتخب کشف صدقه **تجاریه** پل و مسجد و غیره که مثل انست **فصل صاد مهمله مع راء مهمله** صرافت بالفتح سرکه و ان خام انگور و دیگر دانیدن **صرامت** بفتح و لاوری و جالاکی و بریدن و قطع کردن از صراح و در مجموع اللغات یعنی بزرگی صرح بالفتح

چاره مهمله قصور کوشش و تباهی عالی و آشکارا کردن بفتحتین خالص از هر چیز از منتخب لطائف صریح ظاهر و آشکارا اصراح بضمتین اول خالص هر چیز خلاصه
و نام کتاب منتخب و بمعنی روشنائی از اصراح بمعنی بضم اول و فتح ثانی مرغیست بزرگ سرکه گنجشک و آشکار کننده از منتخب و در ترجمه شافیه نوشته
که آزاد در فارسی کاکزهندی گویند صحیح صرد بضمتین و تشدید راء قصر در زبان و ساده و هموار کناینده از قلم که بوقت
نوشتن برآید و بانگ ملمع و آواز نعلین وقت رفتار و آواز در بوقت بستن و کشادن از منتخب شرح نصاب و بحر الجواهر صرصر بفتح هر دو صاد مهمله با دتند
و باد سخت سرد از لطائف صراط بکسر اول بمعنی راه راست و نام پلیست که بر سر دوزخ باشد و آن باریکتر است و تیزتر از منتخب
صرع بالفتح افگندن بر زمین و نام مرغی که صاحب نور را بر زمین می افگند بهندی آنرا مرگی گویند نفوذ و بالبدن سنا معنی اولی از منتخب صرف
بالکسر شکستن خالص مشراب خالص کهدان آب بنا سیخته باشد از منتخب و بحر الجواهر و بالفتح سرد کردن زر و سیم و گردانیدن و چرخ کردن و بوته و حیله
و حادثه و گردش زمانه و روز گون کردن چیزی و نام علم معروف صروف بضمتین حوادث صرم بالفتح قطع بمعنی بریدن و قلع کردن
از صراح و منتخب صریم بفتح اول غریمت و قطع کردن کاری از منتخب صرفه بالفتح دغای بحجه افغان و بانگ و عذاب از منتخب صره بالضم درای مهملة
مشدد بمیان از ناموس و کشف و بیان و موند و صراح صرفه بالفتح و فانسار است روشن آن دوازدهم است از منازل قمر بمعنی گل و تنگی و خرچ
و بمعنی فایده و نفع و بمعنی حیله و مکر و بمعنی افزونی و بمعنی فصل و غرض و غرست از سراج و منتخب لطائف و مراع بدایت صرعی بالفتح بمعنی کسی که او را مرض
صرع باشد **فصل صاد مهمله مع عین مهمله** صعب بالفتح دشوار و سرکش بالضم خلاصه از منتخب و کشف و موند صعاب بکسر اول دشوار
راین حج صعب است که بمعنی دشوار و سرکش باشد **صعوبت** بضمتین دشواری از منتخب و کشف صعید بفتح اول و کسر عین مهمله خاک و روی زمین
و شهری بوده در مصر پانزده روز راه بطول از منتخب صعود بضمتین بالا رفتن و بالا برآمدن و به فتح اول بالا رونده و بلندی ضد هبوط و عذاب
از لطائف بحر الجواهر صعلوک بالضم دواو مضموم بمعنی فقیر و درویش از منتخب و کشف صعقه بالفتح و حرف سوم قاف بیهوشی از منتخب لطائف
صعوه بالفتح در منتخب نوشته که مرغیست برابر گنجشک که سینه سرخ دارد و کشف و لطائف و مدار نوشته که طایر سرخ و فی جمعه که مرغوب گویند صعده بالفتح نیزه خرد و کوچک
از صراح **فصل صاد جمله مع غین معجمه** صغری بالضم در آخر الف مقصوره بصورت یاء که چیز و هر شیئی خرد باشد در اصطلاح اهل منطق قضیه اول
گویند هر دو قضیه کل که آن مشتمل است بر صغیر و اصغر موضوع نتیجه را گویند زیرا که موضوع نتیجه اکثر خاص باشد خواهی نسبت عامه قلیل است یا زیاده و خواهی افراد چنانکه کل انسان
حیوان و جسم پس کل انسان حیوان صغری است و کل حیوان جسم کبری ست و نتیجه این هر دو کل انسان جسم و دلیل لفظ انسان موضوع نتیجه است یعنی متبدار آن و لفظ
جسم محمول نتیجه است یعنی خبر آن و ظاهر است که افراد انسان اخص نسبت جسم مطلق که اکثر است یعنی کثیرست در افراد زیرا که جسم
جمادات و نباتات و حیوانات همه را شامل است **صغیر** یعنی خرد و کوچک **صغر** بکسر اول و فتح غین معجمه خردی و کوچکی از کشف و مدار و موند و
شرح نصاب **صغار** بفتح خواری و ستم و کوچکی و بکسر خردان باشد یعنی جمع صغیر ست و هم جمع صغری ست چنانکه کرام جمع کریم و اناث بکسر جمع اشتی
صغرین بکسر اول و فتح غین معجمه و کسر راء مهمله دنون مضاف و سهام الیه خردی عمر و خردسالی صغری موجبه کلیه شکل اول انسان حیوان کبری
موجبه جزئیه بعض الحیوان کاتب پدانکه ارتکاب چنین صغری و کبری بهیچ شکل بدیهی الانتاج که شکل اول باشد حاصل نمی شود بلکه هیچ
یکی از اشکال اربعه صورت نه بندد و چون این شکل را اشتغالی ست از جانب قاضی ظهار کرده و این سبب غلط آورده و تالی آن
کند بر حماقت و بیعقلی قاضی **فصل صاد مهمله مع فا صفا** بفتح پاک و بخشش و نیکو رست شدن و نام کوهیست
در مکه معظمه و کوهیست دیگر که مروه نام دارد و نیز از انجاست و حاجیان در میان صفا و مروه که تخمیناً دو صد قدم مسافت دارد دو

وسعی کننده ای می دوند و این هر دو یکی از اوزان جمع است از منتخب کشف **صفرا** بالفتح خلطی است زرد رنگ از اخلاط اربعه که کدام است
آنرا تلمکه گویند و بهندی پت نامند و اخلاط اربعه این است اول خون که مزاج آن گرم تر است دوم بلغم و آن سرد تر است سوم صفرا و آن گرم است
باخشکی چهارم سودا و رنگ آن سیاه است و بمناسبت سرد و خشک گاهی صفرا بمعنی تلخی آید بمناسبت آنکه خلط صفرا تلخ میباشد و چوش و غلبه
صفرا را خوردن تشنگی فرومی نشاند و صفرا بمعنی تیر هم زرد رنگ بمعنی کمان که بآن تیر می اندازند نیز آمده از منتخب و شرح نصاب و غیره **صفور** بفتح
نام دختر شعیب علیه السلام که در نکاح موسی علیه السلام بود از لطائف **صفوت** بهر سه حرکت حرف اول و سکون دوم و فتح واو و برگزیدگی و
خلاصه کردنی صاف شدنی بمعنی برگزیده و انچه صاف باشد از تیرگی و غش از منتخب قاموس مدار و موئد و کشف و بحر الجواهر **صفرت** بالضم زردی
از موئد بحر الجواهر **صفت** بکسر اول و فتح ثانی بیان کردن حال و علامت و نشان چیزی و باصطلاح فرق میان موصوف و صفت آنست که وصف
کلمات مدح ماوح را گویند و صفت خصائل که در ذات ممدوح باشد و باصطلاح حرف اسم فاعل و اسم مفعول و صفت مشبه و افعل التفضیل
صفح بالفتح و صاحمه یعنی عفو کردن گناه و درگذشتن از خطای کسی از منتخب کشف **صفاح** پخته ها و سکهای پهن و پاره های بزرگ که شکل کاغذ پهن باشند و این
جمع صفیحه است **صفدر** بالفتح زبردست و صف شکن **صفا** بالفتح و تشدید غلام یا دشمنی که در اوائل کار در دین ما صفا ظاهر کرده بعد ازان مرتد شده
و مجازاً بمعنی خالی بودن از میان و بمعنی دایره کوچک که باین شکل کدد علم حساب بجای دو چند کردن عدد بطرف راست آن عدد مینویسند نانها و عربی دفاقی گویند این
دایره کوچک نقطه مینویسند اگر در هندسه بجای صفر نگارند صفر اصطلاح اهل تقویم علامت ستاره ایست و نیز صفر مذکور بمعنی نقطه علامتی که در جمل و تقویم بجهت نقطه صفر
کنایه باشد **صیح** بالضم بمعنی زرد و بمعنی روئین که بهندی کانسی گویند بفتحتین نام ماه معروف و این ماخوذ است از صفر بالکسر بمعنی خالی ست و بالکسر
چون این ماه صفر در حرام واقع ست قبل از ظهور پیغمبر ما صلی الله علیه و آله و سلم قتال در ماه محرم حرام بود و این سبب ماه صفر در عرب بر قتال میگذشتند
و خانه ها را خالی میگذاشتند لهذا این ماه را صفر نام کردند و بعضی نوشته اند که بوقت وضع کردن اسم این ماه موسم خزان برگ ریز بود و برگ
درختان زرد میشد لهذا این ماه را صفر نام کردند و بنصورت ماخوذ از صفر بالضم ست که بمعنی زردی باشد از منتخب و کشف و لطائف بحر الجواهر
در رساله بنوم که غایت معتبرست و از بعضی کتب معتبره دیگر **صفیر** آواز طائران و آوازیکه برای طلب مرغان کنند و این عرب سیصل ست از منتخب و لطائف و
بحر الجواهر در رساله سوهات **صفع** بالفتح سیلی زدن از لطائف **صفصاف** بالفتح درخت بید از منتخب و کشف و بحر الجواهر **صفصف** بضم هر دو صاد مهمله زمین هموار
صفیق پوست درشت و در منتخب نوشته که بمعنی جامه که رنگ نیافته باشد و روی سخن که میاندا شته باشد **صفاق** بکسر اول بمعنی کرده
رودها و امثالها باشد و این یک پرده ایست از سه پرده شکم نا لفظ باشد از منتخب **صف نعال** بکسر نون صف آخرین که بجانب سر دشمن باشد که اهل مجلس متصل آن
نعلین از پا گذارند و مثال جمع فعل ست و فعل بمعنی باپوش و کفش ست **صفاهان** بکسر نام شهریست که آنرا اصفهان نیز گویند و این عرب سپاهان خوانند در زمین کاشان
است که سرد آن نهایت خوب باشد و نام پرده از موسیقی که در آخر شب سرایند **صفوان** بالفتح اول و سکون ثانی سنگ هموار و نام پسر ست که نسا نقوان
تهمت ام المومنین عائشه صدیقه رضی الله عنها بدان نسبت کرده بود و از منتخب **صف** بالضم و تشدید فا ایوان خانه و دالان **صفوه** بهر سه حرکت بمعنی خالصه
صفصفه بالفتح یکبار دست بر دست کسی زدن و در بیت ربیع از منتخب **صفیه** بفتح اول و کسر فا و تشدید تحتانی نام یکی از ازواج مطهرات حضرت رسول الله صلی الله
علیه وآله وسلم **صفت مشبه** نوعی از اسم فاعلست که بر وزن فاعل نباشد بمعنی ثبوت باشد یعنی صفتی که در ذات موصوف خود دائم موجود باشد
صفت مشبه ازان گویند که شبیه باسم فاعل است در تذکیر و تانیث و تثنیه و جمع بودن **صفویه** بفتح اول و ثانی و کسر او و تشدید یا رتحتانی منسوب بشاه
صفی که از اطاعه دیانه اثنا عشریه بود و شاه تیمور بر کمال معنوی اعتقاد و تمام داشت شاه اسمعیل نبیره او بسلطنت اعلی رسید شاه بمعنی پادشاه عباس و دیگر سلاطین

دادن تعلیم زبان

فرمودن زبان دادن کسی را چیزی را
یعنی بر زبان کسی چیزی را
جاری کردن تا آنکه او بر زبان
خود جاری کند و بیاموزد
و بخواند و بگوید
دادن زبان
فرمودن زبان دادن کسی را
یعنی بر زبان کسی چیزی را
جاری کردن تا آنکه او بر زبان
خود جاری کند و بیاموزد
و بخواند و بگوید

متاخرین ایمن از اولاد او هستند **صفی** برگزیده و دوست صافی خالص چیز و لقب آدم علیه السلام از نتیجه نام مرد صفوی لقب جنید منسوب بدان و صفی که
درویش صاحب کمال بود و اولادش پادشاه ایران شدند **فصل صاد مهمله مع قاف** **صقالت** بکسر اول صیقل کردن **صقر** بالفتح معنی جرغ
که مرغ شکار است و هر مرغ که شکار کند از بحر الجواهر و منتخب **صقال** با فتح و تشدید قاف مهره کش و صیقل کننده از لطائف و بکسر اول بروزن و حال
زرد و دلی شمشیر آمینه از منتخب **صقیل** دوده شده و روشن از منتخب **فصل صاد مهمله مع کاف** **مک** بالفتح و تشدید کاف نکوتر از دن
زامده قبال عرب چکد از منتخب **صکاک** بالفتح و تشدید کاف کسی که فتوا بالهام شرعی نویسد از کشف **فصل صاد مهمله مع لام** **صلا** بفتح آواز دادن
برای طعام خواندن یا مهتری دادن و بکسر معنی بریان از ریاض و لطائف و منتخب و در صراح نوشته که صلا بفتح آواز کردن سگ را و آواز کردن هر چیز را خواه
خواه غیر آن مگر در کتب معتبر و غریبه ندیده شد **صلیب** با دیر و انجم یا رموده شد هم دال شتم با فارسی و هم واو و چوب چهار گوشه که نماد نهاده باشند
و فعول حیوانات سازند از شرح عقائد **صلب** بالفتح برداشتن کردن و بالضم مهره کاف پشت و بمعنی متخوان پشت و در کشف و منتخب و صراح و منتخب
نوشته که بای معنی سخت بفتحتین تیز آمده **صلیب** بفتح اول و کسر لام معنی سخت و معنی بردار نهاده شده و چیزیست که ترسایان در زنانیدند و بقدار آن صلیبها گویند
نوشته اند که این معرب چلیپاست و تکلفش این باشد که چون عیسی علیه السلام را بآسمان بردند طرطوس نام قبطی را که شکل عیسی علیه السلام بر وی افگندند
و بعد این واقعه ترسایان آن را عیسی پنداشته شکل وار با صلیبی چوب تراشیده و گلو آویخته و نطیعش کرده ند صلیب یعنی آن خط چهار گوشه که از تقاطع خط مخروط النهار
در فلک بحث الذهن فرض کرده میشود و چهار نشان مانند که در قرب بسر تراشیده و از مدار و بحر الجواهر کشف و منتخب **صلت** بالفتح و بالضم و تشدید لام
کشاده پیشانی و بیرنگ شکار و سخاوت از منتخب **صلات** بکسر عطا یا و الفاظ **صلاحیت** بتخفیف تحتانی بروزن کراهیت از منتخب **صلوات** بسر حرف
اول مفتوح جمع صلوة فارسیان بسکون لام از عالم طلبات نیز آرند از چراغ هدایت **صلاحیت** بفتح ثانی بمعنی درست شدن از منتخب **صلوة** دعا و امر نزش رحمت
و نماز از منتخب و در صراح نوشته که بمعنی نماز و دعا آمده و بمعنی رحمت از خدا تعالی و بمعنی درود بر رسول و فرشتگان و در شرح نصاب نوشته که صلوة ماخوذ است از صلا که
سرین است چون نماز کننده در سجود و سرین بر سر دو پای خود نهد پس این را صلوة گفتند و بعضی معنی لغوی صلوة تحریک الصلوین نوشته اند یعنی جنبانیدن هر دو سرین در نماز و بعضی
از بعضی **صلاح** بفتح نیکی ضد فساد و بکسر آشتی و مصالحه از منتخب **صلد** بالفتح سخت و صاف از صراح **صلیبی خط** کنایه از خط چهار گوشه در سکندر نامه مراد از آن
مساحت **صلع** بفتحتین و بمین مهمله موی پیش سر رفتن و بفارسی کل بودن و بعضی گنج گویند و صاحب این مرض را اصلع نامند **صلف** بفتحتین بمعنی لاف زدن
از منتخب و شرح نصاب **صلصل** بروزن بلبل بمعنی خاک تر و بقیه آب در حوض و سوی پیشاب و نام موضع و نام آبست از موید و مدار و منتخب **صلصال** بالفتح گل بایکه
آمیخته و کل خشک خامه که چون انگشت بران زنند آواز برآید که خیر اورا علیه السلام ازان بود از کشف و منتخب **صلیل** آواز آهن را و آواز هر چیز از منتخب و غیره
صلاصل بفتح صاد اول و کسر صاد ثانی بمعنی خاصه از دو پای پیشانی و فتح ها **صلح کل** طریقه موحدانست که مال همه را بهر دو جهان یکسان دانند و بعضی گویند
صوفیست نه ستیزند با دوست و دشمن کاشی اسپر دن صله بکسر اول و فتح لام فتح رای مهمله اگر صاد مهمله محبت و سلوک داشتن با خویش و اقربا **صلصله**
بفتح سر دو صاد مهمله آواز بجیز آهن جرس از شرح نصاب **صلیبیه** بالضم یا رموده و بکسور تشدید تحتانی نام پرده هفتم از هفت پرده چشم کاندرون همه پرده ها
صلایه بکسر اول حرف چهارم تهجی که بدست گرفته دارو سایند بمعنی سنگ پهن کی بران دارو سایند از منتخب **صله** بکسر اول فتح لام و بعضی گویند بضم اول
و بمعنی پیوستن و پیوندیدن و بخشی از منتخب **صلیبی** تو م نصاری **فصل صاد مهمله مع میم** **صما** بالفتح و تشدید میم زن کر و سنگ سخت از منتخب
صمت بفتح و ضم اول خطات یعنی خاموش آرامیدن کشف و منتخب و نیز **صموت** بالضم خاموش بودن از منتخب **صمدیت** بفتحتین و کسر دال مهمله و تشدید یا و تحتانی
مفتوح بر گنبد و بنیادی و پاک شدن از عادات سیوطی **الصماخ** بکسر اول و فتح فا و خا معجمه بمعنی سوراخ گوش از موید و کشف از بحر الجواهر **صمد** بفتح

و بحر الجواهر یعنی سوراخ مروارید و نیز فرشته محمد بفتحتین مبتر و مبنیاز و بلند و داعی و مرد کدخدا و گرسنه نباشد از نقیح و در نهایه این شیر جریری نوشته آنکه مقصد کرده شود سوی او و در انجا حوایج حمد بکسر اول جاها بلند و فرو نهاده و در شتاب این جمع صمد است که بفتح اول و سکون میم باشد و بفتح اول و این میان تهی جوف دار خلاف صمد بفتح اول و سکون میم پیرایست لزج که از نبض اشجار حاصل شود و بهندی گوند گویند لفظ ناسند از فارسی و در ال حمله از بحر الجواهر و غیره فعل درشیدن و بالکسر بفتحتین چنانکه مشهور خطاست صمیم خالص خلوص ته دل میانه دل یعنی مرد تا شنوا که ادراک اصوات نکند از کشف و کنز و تاج و منتخب و صراح و بهار عجم در بحر الجواهر نوشته که صمیم بیان هر چیز خلاصه هر چیز مصمام بالفتح شمشیر بران از منتخب صمخ بفتحتین کری و گرانی گوش و ناشنوائی از منتخب صمم و بکسر ضم و بضم ضاد و ضم بائموحده یعنی کران و لنگان و این هر دو لفظ جمع اصم اند که مذکر است و استعمال جمع بجای مفرد بر سبیل مبالغه باشد در کثرت یا آنکه فارسیان بعض جامعیه جمع در مقام مفرد استعمال کنند چنانکه جور که جمع جور است باشد از نیجا بان **فصل صاد مهمله مع نون** ۞ **صناع** بالفتح و بدو نون آخر نصبه است درین بگرد در حالت نسبت نون در آخر خلاف قیاس مدکرده صناعی گویند از بحر الجواهر و کشف و موید و لب اللغات و منتخب **صناعت** بکسر اول پیشه و کار و از منتخب و کشف و صراح **صنعت** بالفتح پیشه و هنر از کشف و صراح و منتخب و در بهار عجم و بالضم صنج بالفتح و بدو جیم صرب بزنگ مسار معروف که آنرا مینوازند یعنی دو ملبق زمین که آنرا بر یکدیگر میزنند و در صورت عرب مبانج باشد که لفظ هندیست هر کلمه که در ان ابدال جیم بیم شود و عرب شد برگرد صاد و جیم در کلمه عربی الاصل جمع میشود از صراح و منتخب شرح نعناب نیز و صناوید بالفتح مهتران و بزرگان و این جمع صندید است از کشف **صنبور** بر وزن فعلول آنچه که بهندی پیر گویند و در مدار نوشته که صنبور بر وزن فعلور و در سوزنی نیز گویند **صنع** بالضم کار کردن و آفریدن نه کردن کسی را یعنی کشف و مدار و منتخب و صراح **صنف** بالکسر هو النوع المفید بالنظر الی الحقیقة الکلیة از بحر الجواهر یعنی باین وضع نفیح کند که صنف یعنی قسمی از اقسام هر نوع از انواع موجودات چنانکه حیوان جنس است و انواع او نظر و فرس و حمار و انسان و غیرها نیز چنانکه اقسام جنس را انواع گویند همچنین اقسام نوع را صنف نامند چنانچه اصناف نوع فرس کمیتی و دلدلی و گوهری است و اصناف نوع انسان عربی و رومی و هندی و حبشی و فرنگی **صنوف** بضمتین جمع صنف **صندوق** بالضم هر لفظ که بر وزن فعلول آید بالضم مانند چنانچه زنبور و عصفور و جمهور مگر صفوف بالفتح در مؤید و دیباچه نوشته که تحقیق آنست که صندوق بالضم اول است نه بفتح چه اگر فعلول و فعلیل و بفتح در کلام عرب نیامده مگر بفتح خواندن ازینجهت الفاظ نوعی از تفریس است زیرا که فارسیان هر لفظیکه بر وزن آمد بفتح اول خوانند چنانکه زنبور و جمهور و صندق **صناديق** بفتح اول جمع صندوق **صنم** بفتحتین یعنی بت در محاوره فارسیان بمناسبت خوبی صورت بر معشوق اطلاق کنند **صنعان** بالفتح نام برجی که بهفتصد مرید داشت شیخ فریدالدین عطار هم از مریدان اوست گویند که از بندگان حضرت غوث الاعظم بود مدتها در سیاحت بسر برد و آخر بشرف اسلام و رگذشت مگر بشارت هدایت غیبی داد او گرفت از موید و کشف و مدار **صنعان** بضم اول و بنون و گنده فعل از منتخب و شرح نصاب **صنوان** بالکسر درختهای خرما که از یک بیخ برآمده باشد و دو و سه و چهار یکی مشبه برادران که از یک پدر و مادر باشند از منتخب **صنمل** نوعی از تخت که چهار کس بهندی چوکی گویند **فصل صاد مهمله مع واو** **صوم الغدر** روزه حضرت میر **صوب** بالفتح طرف و جانب از کشف و مدار و در منتخب صوب بالفتح راستی که ضد خطا باشد و در فرض **صواب** بالفتح راست و درست که ضد خطا باشد و بمعنی راستی و درستی از منتخب و غیر آن **صولت** بالفتح حمله بردن از منتخب و غیر آن و بمعنی رعب هیبت مستعمل **صور صریات** بضم اول و فتح واو و فتح میم و کسر ضم زه و قشد یدتحتانی صورتهائی آشکاره دیده میشود تطبیری آید **صوابدید** یعنی اصلاح و تجویز صور بالضم شاخ حیوان که آنرا مینوازند و آنچه بر سر فیل گوز مخترع هندوستان بکمال جهت میراندن و بار دیگر برای زنده کردن میان هر دو لفظ چهل سال فاصله باشد و صوم بالضم صاد و فتح واو یعنی صور تها یا یعنی جمع **صومعه** بفتح اول و ضم ثانی و کسر میم صوامع تهانه های ترسایان این جمع صومعه است **صوارف** یعنی حوادث و گردشهای زمانه از منتخب مستفاد و انهائی لفظ صرف **صواف** گاو دان اسپان و شتران و غیرهم که بپهلو استند و فیل شتر انی که برای قربانی استاده باشند از لطائف **صوف** بالضم یعنی پشم بعض حیوانات و نوعی از جامه کنند

پستی ابحر الجواهر در شرح نصاب گوید بمعنی آستی است که از زیر بر زمین می افتد **صوارم** جمع صارم تیغهای برنده و نیز **صوم** جمع صوم نوعی از رنده است ز ... نسبت کرده بهمدیگر کسی کلام نکند این زنده حضرت مریم است از شرح خاقانی **صوجان** بالفتح و لام نیز مفتوح و جیم بی نقطه و نون در اهل لغت صوجان بمعنی عصای کج خمیده شبیه بشوق راصلیه که بمعنی کجی است گذاری المنتصف چون چوگان تقریر کج میباشد لهذا چوگان را هم صوجان گویند و صوجان سر چوگان است بجای اکثر اهل لغت گمان برده اند که صوجان سر چوگان گویند زیاده بود دلیل هم ازو هیچ نباشد تحقیق آنست که چون چوگان کج میباشد و اصل چوگان کج بوده مرکب از چول که بفتح یعنی خم و کجی است و فقط گان بر آن نسبت چیز چوگان پس گفتند صون بفتح اول و سکون ثانی و نگهبانی **صوعبالرحمن** بضم اول و فتح ثانی کنایه است از بیان اشکال برج و دیگر صورتهای آسمانی تالیف عبد الرحمن صوفی که یکی از منجمان مشاهیر بوده است **صور علیه** بضم اول و فتح دوم و بای موحده مرکب از با اصطلاح صوفیه پنجه موجود شده موجود خواهد شد و هر که اینهمه موجودات صور تهاست که قبل از ظهور هیچ و علم حق سبحانه ثابت بوده اند **صومعه** بالفتح و ضم و عین بی نقطه هر دو فتح عبادتخانه ترسایان و نصاری که مکان بلند و باریک سازند و مجازاً عبادتخانه اهل اسلام را نیز گویند از منتخب و منزل **صوفیچه** نام جامه صوفیان **صورت** بالضم و سکون ثانی و فتح فا و سکون ثانی و تای فوقانی و هاء هوز در ابوضع و شکل و نگاری ساختن هیئت بهر چه گویند از مصطلحات **صورت نوعیه** چیزیست که فیلسوف مطلق لاحق شود در انواع علمیه سازی یعنی صورت نوعیه حقیقتی است که بدان هر نوع را امتیاز و تفرقه از انواع دیگر حاصل آید **صوری** بالضم و بای موحده منسوب بصور **صوفی** پشمینه پوش نیز آنرا گویند در اصطلاح نقشبندیه آنرا گویند که دلگاه دارد و دل خود را و اوقات خود را مواظب و خاطر خود را از خیال غیر حق نگاه دارد و در شرعی مستعمل تر شرح نوشته که صوفی منسوب بصوفه است که قومی بودند از اهل تجرد و در ایام جاهلیت که در خدمت کعبه میگزیدند و مدت خلق بر آن حج مینمودند پس اهل تصوف منسوب باینان شده اند و صوفی بمعنی خلص برگزیده آمده است **فصل صاد مهمله با میم صهبا** بالفتح شراب انگوری از منتخب و بحر الجواهر و از ناقص مولف بمعنی شرابی که مائل بسرخی باشد اگر صهبا مونث اصهب است و اگر صفت مشبه از صهوبت صهوبت بضم اول و فتح ثانی و سکون ثانی و در آخر باء موحده نامیکی از اصحاب رسول صلی الله علیه و آله وسلم که از اول آمده مشرف باسلام شده بودند گویند بنابر فصاحت و شیرینی کلام داشتند از منتخب و غیره **صموت** بفتحتین و میم و فا بمعنی مرده و بمعنی رنگ سرخ مائل بسرو و سفیدی از منتخب و اظهر مشهور آنکه رنگ سفید مائل بسرخی که در دیبا و آبزر اگلابی گویند و در بحر الجواهر نوشته که صموت رنگیست متوسط میان سرخی و زرد و مائل تر باشد بسفیدی **صهیح** بالکسر و صحیح آواز آب و عوعوی که در آب سمع شود از منتخب و لطائف و صراح صهر بالکسر بمعنی خویش پدر شوهر یا پدر زن هر دو را صهر گویند خویش شوهر خویش زن را بمعنی صهر شدن و شوی خواهر از منتخب و شرح نصاب **صهیل** بفتح اول یا بکسر آواز اسب از منتخب **صهوده** بالفتح میان پشت اسب و صراح صهر بالفتح و سکون ثانی اسم فعل است بمعنی امتیز خامه و باش از منتخب **فصل صاد مهمله با یای تحتانی صیت** بالکسر آوازه و ذکر خیر از منتخب و صراح **صیانت** بکسر اول نگهداشتن از منتخب **صیرور** بالفتح بمعنی گردیدن و شدن **صیاح** بکسر اول حاء مهمله بمعنی آواز و نوحه و فغان از شرح نصاب و منتخب **صید** بمعنی مصدر بمعنی شکار کردن و بمعنی مصدوت بمعنی شکار کرده از کشف و لطائف و منتخب و بحر الجواهر **صیاغ** بالفتح و تشدید تحتانی و غین معجمه زرگر از منتخب و کشف **صیف** بالفتح سوم تابستان بمعنی ایام گرما **صیقل** بفتح اول و کسر ثانی آئینه و تیغ و جز آن تیز کننده بمعنی آلت زدودن و صیانت بمعنی صیقل کردن نیز آمده از منتخب **صیام** بکسر اول جمع صوم که بمعنی روزه است **صید حرم** وحشی که در سر زمین حرم باشد کشتن و شکار کردن آن حرام است و اطلاق حرم و زمین حرم بر آن محله که منظمه کنند باین حدود و از بقعه بطرف شرقی از نکته تا شش کروه و بجانب شمال و از ده کروه و بسمت مغرب بیست و شش کروه و بجنوب بست و چهار کروه صیغه در لغت نوعی از سخن و رسم و قالب و خلقت و طریقه و اصل کذا فی المنتخب و الکشف و باصطلاح صرفیه عبارت است للکلمة باعتبار تقدیم الحروف و تاخیرها و حرکاتها و سکناتها و صیغه باصطلاح خاص بمعنی نکاح نیز آمده از مصطلحات **صیحه** بالفتح و حاء مهمله بمعنی بانگ و آواز و فغان و عذاب از منتخب و لطائف و موید و کشف **صیرفی** بالفتح بمعنی صراف که درم و دینار را گردانیده سره را از ناسره در یابد و تصرف کننده در کار با و لقب فوشنجی و تخلص شاعری از کشف و منتخب و صراح و لطائف و غیره **صیقلی سنگ فسان**

باب ضاد معجمه

فصل ضاد معجمه مع الف ضاب بر وزن آب بمعنی آخر با موحده و بحذف تاء مثل ظل در نوم ضاریه بشدید راء مهمله ضرر رساننده ضابر بکسر جیم لنگ و لاغر ضارم بر وزن مضطرب از منتخب و بنیان ضاغط بکسر غین معجمه و طاء مهمله نام ولایت که صاحبش بنیاد کرده آن بعضو راهی فشرده از شرح نصاب ضاغوط بضم غین معجمه بمعنی مذکر آدمی نفته بنداره که کسی گلوی من می فشارد از شرح نصاب بحر الجواهر **ضاحک** بکسر مهمله بمعنی خندان و خنده کننده ضال بر وزن دال بمعنی گمراه از منتخب **ضالین** بشدید لام مکسور و بمعنی گمراهان ضمان بمعنی ضمن و بمعنی بدلیوی بدان آدمی از بحر الجواهر و منتخب و شرح نصاب **ضابطه** بکسر باء موحده نگاهدارنده شهری را بحد خودش و مستحکم بمعنی قاعده و دستور ضاری دریی صید دونده از صراح **فصل ضاد معجمه مع باء موحده**

ضب بالفتح و تشدید باء بمعنی سوسمار که حیوانیست آزار بهنده گربه گویند از شرح نصاب و منتخب **ضباح** بضم اول و باء موحده و حاء مهمله آواز روباه از شرح نصاب **ضبع** بفتح اول و ضم ثانی و سین مهمله بمعنی جانور یکه آنرا کفتار گویند و بهندی لکڑبگھا نامند و بسکون باء نیز آمده و بفتح اول و سکون ثانی بمعنی بازو و بغل از صراح و منتخب بحر الجواهر **فصل ضاد معجمه مع جیم** **ضجر** بالضم و سکون تنگدلی و بی آرامی از غرر التنخب دور و منتخب بالفتح **ضجور** بفتح اول و ضم جیم و راء مهمله بمعنی تنگدل و مضطرب و ملول از کشف و منتخب و بحر الجواهر **ضجر** بفتح اول و کسر جیم تنگدل و ملول صبح و آخر عین مهمله بر وزن فعیل بمعنی بحواله و هم بستر از منتخب لطائف **فصل ضاد معجمه مع حاء مهمله** **ضحاک** بکر اول و سکون حاء مهمله بمعنی خنده کرا باواز باشد **ضحاک** بالفتح و حاء مهمله مشدد و بمعنی بسیار خنده کننده و نام بادشاه ظالم که در میان شانه او جراحت پیدا شده و مردان ماریه بدو آگریده بود کودک مرد مغز آن مردمان را بدو میداد و آخر ضحاک بدست فریدون گرفتار شده و لفظ ضحاک بمعنی نام بادشاه مذکور عرب وی را اکی است یعنی خداوند ده عیب و بعضی امیت اول زشت روئی دوم کوتاهی سوم بیداد گری چهارم در دغگوئی پنجم بدولی ششم بدبینی هفتم بسیار خواری هشتم بی شرمی نهم بسیار دشمنی دهم بدزبانی از رشیدی و کشف و شرح نور الحدقه و منتخب **ضحل** از اتفاقات زشته که وقت تولد دو دندان پیش داشت چون مادر دید ترش عرب بود ندانرا وی گفت ضحاک نام کردند یعنی لب باینده کننده و این قول عند النقل راجح است **ضحل** بالفتح و حاء مهمله آب اندک از منتخب و صراح **ضحیم** بحای مهمله کیچی در دهان گرفتن و باز کشیدن آن باشد از منتخب **ضحو** بالفتح جایگاه از منتخب و لطائف یعنی وقت اشکار شدن الهام جایگاه خوردن **ضحکه** بالضم آنکه مردم بدو خندند از منتخب **ضحکه** بالضم کسیکه مردم بدو خندند و آنکه بروی مردمان خندند و بالفتح زن بسیار خنده کننده و راه فراخ **فصل ضاد معجمه مع خاء معجمه** **ضخامت** بفتح و خاء معجمه بزرگ شدن و بطبر بسطبری از منتخب **ضخیم** بزرگ و ستبر **فصل ضاد معجمه مع دال مهمله** **ضد** بالکسر خلاف و ضد در میان چیزیست که نقیض آنست و نقیض جمع شود و نه مرتفع شود مثلاً وعدم وجود و ضدین جمع نمیشوند لیکن مرتفع شوند مثلاً سواد و بیاض از بحر الجواهر **فصل ضاد معجمه مع راء مهمله** **ضرا** بالفتح و راء مهمله مشدد سختی و گزند از منتخب **ضرب** بالفتح زدن و میان کردن و آمیختن چیزی بچیزی و نیز زدن و بمعنی مانند و مثل و نوع از هر چیز بمعنی لفظ آخر و شعور و آنکه را کردن و بفتحتین شدید غلیظ از منتخب و کشف و بحر الجواهر **ضروب** بفتحتین بمعنی انواع و اقسام از مهذب الاسماء **ضرباب** بر وزن عجاب بمعنی مرغیست که هر چند شود نشان آن نماند از خیابان **ضراب** بکسر بر چسبیدن زر یا ماده و با کسی شمشیر زدن و بفتح اول و تشدید راء مهمله مسکه زننده و زدوزن از منتخب و لطائف **ضربت** بفتح اول دکستانی و چهار صد موحده بمعنی خوی و بلیست از منتخب **ضراعت** بفتح نادری عجز و زاری از صراح و منتخب و لطائف **ضرارت** بفتح گزند رسانیدن و زیانمند شدن از منتخب و کشف **ضرورت** بفتح حاجت و بیچارگی از کشف و منتخب **ضرب قسمت** ضرب بمعنی زدن عددی در عددی چنانچه سه را در پنج ضرب کردند پانزده شد و قسمت بمعنی تقسیم کردن شش بر عددی چنانچه شش را بسه قسمت کردند بهر عدد سه عدد

ضرب بکسر اول و سکون ثانی و بباء موحده در لغت عدد سالم است و در اصطلاح علم حساب ضرب عبارت است از تکثیر یکی از دو عدد سالم بقدر آحاد دیگری و ضرب بر دو قسم است یکی ضرب یدی و دیگر ضرب شبکه و ضرب یدی آن است که ضارب را بر مضروب ضرب کنند و حاصل ضرب را بر مضروب فیه ضرب کنند و ضرب شبکه آن است که ضارب و مضروب را بر یکدیگر ضرب کنند و حاصل ضرب را بر مضروب فیه ضرب کنند و ضرب یدی را ضرب هندی نیز گویند و ضرب شبکه را ضرب مصری و ضرب یدی را ضرب عربی نیز گویند و ضرب شبکه را ضرب فارسی نیز گویند و ضرب یدی را ضرب رومی نیز گویند و ضرب شبکه را ضرب حسابی نیز گویند و ضرب یدی را ضرب جبری نیز گویند و ضرب شبکه را ضرب اعشاری نیز گویند و ضرب یدی را ضرب اعشاری نیز گویند و ضرب شبکه را ضرب جب

ضمن بالکسر وسکون میم اندرون و میوه کشف و لطائف **ضمان** بالفتح پذیرفتاری از لطائف و در محاورہ این دیار آنرا ضامنی گویند **ضمیمه** چیزیکه آنرا با چیزی فراہم و جمع کرده باشند **فصل ضاد معجمه مع نون** **ضنت** بالکسر تشدید نون بمعنی بخیل و بخیلی از منتخب **ضنک** بالفتح تنگ و تنگی هر چیز از منتخب و لطائف **ضنین** بر وزن فعیل بمعنی بخیل از منتخب **ضنی** بالفتح اول و کسر نون بمعنی الاغر از شرح نصاب **فصل ضاد معجمه مع واو و ضاد** چهار دندان که میان انیاب و افراس واقع است از منتخب و در بحر الجواہر نوشته که چهار دندان پیش **ضو** بالفتح روشنی آفتاب **فصل ضاد معجمه مع یای تحتانی ضیا** بالکسر روشنی آفتاب یا آنکه ضیا از نور قوی تر ست و نور از سنا قوی تر ست از شرح نصاب **ضیاعات** بکسر اول و عین مهمله زمینهای مزروعه **ضیر** بالفتح گرند و نقصان از منتخب و لطائف **ضیق النفس** تنگی دم و کوتاهی و نام مرضی که ببسیے دماگویند **ضیاع** بکسر عین مهمله ده‌ها و زمینهای مزروعه جمع ضیعه بالفتح از منتخب و لطائف **ضیف** بالفتح یعنے مهمان و مهمانان مفرد و جمع هر دو آمده از منتخب **ضیوف** بضمتین مهمانان **ضیق** بالکسر یعنے تنگ و بالفتح و تشدید یا رکسور یعنے تنگ از منتخب **ضیغم** بفتح اول و سکون تحتانی و فتح غین معجمه گزنده و شیر درنده از منتخب **ضیم** بالفتح نقصان کردن در حق کسے و ستم کردن و از نصرت نه اندیشیدن در انتقام

باب طا مهمله

فصل طای مهمله مع الف طا طاسر پشت کردن چنانکه در رکوع کنند از بحر الجواہر و غیرہا **طاها** نام سوره قرآن و نام پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چیرا که اشارت ست از یا طاهر طاب بوے خوش از بحر الجواہر **طامات** لاف و گزاف صوفیان که در باب اظهار کشف و کرامات خود و هر زه گوئی از رشیدی و کشف و برهان و مهار عجم و موید و در سراج نوشته که طامات بیم بر وزن حاجات در اصل عربیست بتشدید میم و فارسیان بتخفیف استعمال کنند بمعنی اقوال پراگنده و سخنان بی اصل و پریشان که بعضے صوفیان برای گرمی بازار خود گویند در رشیدی نوشته که طامات جمع طامه بتشدید میم بمعنے راهبه و حادثه عظیم مگر در فارسی بتخفیف بمعنے سخنان بلند صوفیه متعلق میشود **طاغوت** بضم غین مجمه و تا و فوقانی نام بت و نام وبوی از لطائف **طالوت** نام سردارے از بنی اسرائیل که مقابله با جالوت نام کافر جنگ کرده داؤد علیه السلام که از سپاهیان طالوت بود جالوت را کشتند طالوت دعا کرد که ازداد علیه السلام کرده بود از ان برگشت و دشمن گردید بعد مردن او داود علیه السلام ملک را ند از منتخب و لطائف **طالح** بکسر لام و حاے مهمله در هم بدکردار که ضد صالح باشد **طامح** بکسر میم سرکش و بلند از منتخب **طامع** بکسر فا و حا مهمله بمعنے بدست کپه پر شده باشد از شرا بی کشف المحجوب الجواہر **طاس** بسین مهمله در اصل فارسی ست بتا تعریب فارسی بانان عربی و آن بطا حطی نویسند و رواج گرفت از عالم طبیدن و طلا دهشتی گلان و کاسه گدائی و غیر نام جامه ز زنار از چراغ هدایت و در منتخب نوشته ظرفیست که در و آب و شراب خورند و هیچ نگفته که معرب ست و در شرح نصاب نوشته که طاس از لغات مولد ست یعنے عربی نیست بلکه ازان گرفته اند **طاقد** بسین لقاف و دال مهمله و با معروف و سین مهمله نام تخت خسرو پرویز که طول آن یکصد هفتاد ذراع و عرض آن یکصد و بست ذراع و کلل بجواہر بود و در سراج تفصیل آن بسیار نوشته ست تطویل پنداشته نوشتم **طائر قدس و طاوس عرش** جبرئیل علیه السلام **طالع** بکسر لام یعنے برآینده و صعود کننده و باصطلاح منجمان برجے که بهنگام ولادت یا وقت سوال خبر از افق شرقی نماید و اثر هر طالع از دوازگانه در نحوست و سعادت علیحده ست از منتخب **طالع** فرمانبردار از منتخب **طارف** بکسر راء مهمله مال تازه و نو و بهتر باشد شرع نصاب **یوسف بن مانع طائف** طواف کننده و خیال که در خواب بیند و نام ناحیه ست قریب به در ملک حجاز بسبب آنکه جبرئیل علیه السلام آن ناحیه را بدست گرفته گرد خانه خدا طواف نموده بود از منتخب و غیر آن **طابق** بقتح با موحده معرب تابه و آنظرف آهنی ست مدور که بران نان پزند **طاق**

بکسر راء مهمله حادثه شدید و ستاره که قریب صبح طالع شود و هر شبی که بتدریج طلوع شود و کسیکه بتدریج راه رود و این بمعنی زرد و ساحر را نیز طارق گویند از اطارق

طارق بکسر لام صاحب بای فارسی یعنی رها از شرح نصاب **طاق** بنا رسیده و محراب و نوعی از جامه پوشیدنی و آن فرجی و جبه پنبه دار باشد و بمعنی تنها و فرد که ضد جفت باشد و نام درختی از تنخب و بران و در شرح نصاب و در رساله معربات نوشته که طاق بمعنی بنا رسیده و محراب معرب تاک ست و بمعنی فرد ضد جفت باشد معرب تاست در منصورت قاف در آخر زیاده کرده اند **طاخاک** بفتح خاء معجمه آزاد درخت از جزایر الجواهر **طابق النعل بالنعل** بمعنی مطابق کفش کفش بالکفش یعنی قدم نهنده بر قدم پیشروندگان و بفتح بای موحده و فتح قاف بمعنی آنکه مطابق آمد کفش بالکفش و بای بمعنی در جای استعمال کنند که این چیز بان آن مطابق آمد مگر در بهار دانش و جه اول است که سابق مذکور شد **طائم** بکسر همزه یعنی فائده از تنخب **طارم** بفتح راء مهمله و ضم آن نیز بمعنی خانه چوبین و خانه بلند و بالاخانه و این لفظ معرب تارم از بحر الجواهر و بهار عجم و کشف و مدار و مؤید و در برهان بفتح راء مهمله و ضم آن نیز بنقل صاحب برهان و نوشته و در مصطلحات گفته که در حرکت راء طارم اختلافست بعضی بفتح و بعضی بضم آرند و سالک قزوینی مکسور آورده چیرا که به ابو المکارم قافیه ساخته **طالقان** نام شهر از اطالقان **طاعون** بضم عین مهمله و می بود که در خصیه یا پستان یا بغل یا بین ران واقع شود از ماده سمی عضو را فاسد کند و قی و غثیان و غشی و تفنگان همراه آید و اکثر فیه منصور و در اطائف شامت و مرگ عام و در بحر الجواهر نوشته که شبره باشد کوچک مانند باقلا سرخ یا سیاه با سوزش بسیار و در حدود الام مرقومست که شبره باشد بقدر کنار صحرائی یا کبودی و سوزش و تب و بائی لازم اوست **طاعن** تیز زننده و طعنه زننده از تنخب **طاجین** بفتح جیم عربی بمعنی تابه گیر راه ران بریان کنند از شرح نصاب **طاوس علوی آشیان** کنایه از آتش **طاحونه** بضم حا مهمله و حرف چهارم نون بمعنی آسیا و طاحون نیز آمده از شرح نصاب **طائر سدره** جبرئیل علیه السلام از برهان **طابه و طیبه** هر دو نام مدینه منوره از شرح نصاب **طاقه** یکعدد جامه از برهان و در شرح قران السعدین نوشته که چنانکه در اسپاس و در فیل زنجیر آرند همچنین در جامه طاقه مستعمل کنند و طاقه بمعنی تو انائی ریسمان و پاره سبزه **طائفه** بمعنی گروه مردم و پاره چیز از چیزی از تنخب **طاری** ظاهر شونده بر کسی ناگاه و فرود آینده از جائی از تنخب **طاعی** بکسر عین مهمله از حد در گذرنده و کسی از حد طاعت و ادب در گذشته باشد و این از طغیان ست و جای در گلستان کنایه از فرعون **طاقی** بقاف نوعی از کلاه از برهان **طامه کبری** تشدید میم و ضم کاف و فتح را بمعنی قیامت **طاهر تاتی** بدو تای فوقانی بفک اضافت یعنی باسقاط کسره که در میان این صفت و موصوف بود علم شخصی ست که طاهر نام داشت و لکن بود بجای قاف و کاف تا میگفت و او یکی از ملازمان میرزا مهدی که معشوق میرنجات از شرح گل گشت **طافی** بکسر فا انچه بر سر آب از سبکی و لطافت بالا بر آید ضد راست و راست آن چیزیست که در آب و مثل آن ته نشین شود و مانند دردطاس بازی نوعی از بازی باز یگران و آنچنان باشد که طاس را هوا انداخته بر سر چوبی یا نی میگیرند و بران میگردانند و بمعنی شعبده بازی نیز آمده و گاهی مراد از ان فریب باشد از چراغ هدایت **طائی** منسوب بطی که قبیله است در عرب که حاتم منسوب آنست و در لفظ طی دو یاست اول مدغم دوم مدغم فیه چون یا نسبت که در عربی مشدد و میباشد در آخر آن در آورند بجهت ثقالت اجتماع چهار یا از هر دو یا را صلی اول را بالف بدل کرده و ثانی بهمزه فارسیان یا نسبت لفظا عربی را نیز تخفیف خوانند **فصل طای مهمله مع بای موحده** ه **طیبا** طیبا بفتح هر دو طا مهمله لقب اسمعیل بن ابراهیم بن حسن بن علی رضی الله عنهم زیرا که در زبان لکنت داشت و بجای قاف طا میگفت آورده اند که در ایام خردسالی بر در عید والد بزرگوار او با فرزند که چه نوع جامه پوشاک تو میباید کنم او گفت طیبا طیبا یعنی قبا قبا از آنروز اسمعیل را لقب طیبا طیبا شهرت گشت و اولاد او اسادات طیبا طیبا گویند از تنخب و غیره **طیبات** بالفتح چوگانیست که سر آن مانند کفچه سازند دگوی دران نهند و بر هوا افگنند چون بفرود آمدن رسد باز سر طیبات بر وزنند بخمین فگذارند که بر بین آید تا زمان فگذارند و بهار آنرا خته گوی نامند و گویند از تنخب و صراح **طیب** بر سه حرکت و تشدید یا بیکجائی و نرمی و سحر از تنخب **طیبابت** بکسر طا یکی از کشف

طباشیر صحیح کنایه از سفیدی صبح صادق از برهان **طبع** بالفتح وخاء معجمه تختین و بنزاندن طبیخ آب چیزی که شانیده شده **طبل خ** بالفتح وتشدید باء موحده بمعنی پرنده طعام بمعنی باورچی محل طبرزد بمعنی نبات معرب تبرزد چون بسیار سخت باشد لویا کاطر افش ابتبرزد اشیده اند یا انکه بسبب سختی بتبر تشکسته میشود از منتخب و رساله معربات **طباق الاضداد** بلکه اول موافق کردن چند چیز که ضد همه گر باشند یعنی پی در پی یکدیگر آوردن آنها **طباشیر** معروف وآن دوائی باشد سفید مائل بقدری کبودی بهندی بنسلوچن گویند از بحر الجواهر و منتخب **طبلک باز** نقاره کوچک باشد که بازداران و میرشکاران همراه خود دارند هرگاه که صید برابر زمین نشسته یا در آب شناور بینند آن نقاره را میزنند تا آواز آن صید از جای خود برخاسته بپرواز آید و ایشان باز را بسوی آن صید رها کنند از برهان **طبس** بالفتحتین و سین مهمله نام شهر **طبع** بالفتح سرشت مردم که بران آفریده شده و مهر نهادن بر نامه و سکه زدن بر سیم و زر و بمعنی نقش کردن از منتخب **لطائف طباع** بالفتح وتشدید باء صاحب طبیعت و کی بمعنی کوزه گر نیز آمده و بکسر اول وتخفیف باء سرشت و خوی مردم کذا فی المنتخب و بهار عجم و کشف و میر نور الله در شرح گلستان نوشته اند که طباع بکسر بمعنی طبیعت و سرشت مردم و طباع در محاورات استعمال نمایند که صاحب آنرا مشعور باشد و طبیعت را در مقامی استعمال کنند که صاحبش شعور نبوده باشد و طبع اعم از ان دو بود آنرا گذاشتی بعض المعتبرات و الفاظ طباع بکسر اول جمع طبع و جمع طبیعت هم تواند شد چنانکه بجار جمع بحر و صباء جمع صبا و از مصادر اکبری و شاهد **طباق** سر موافق کردن و بهم برابر و طبقاق که بعضی بر بعضی باشد از منتخب **طبق** بفتحتین موافق و برابر بمعنی شبیه که برابر آن شبی دیگر باشد از منتخب و در برهان ظرف معروف و نام علتی است که اسب را پیدا میشود و آن وردی است که گرد ناف اسب بهم رسد و در لطائف نوشته که بکسر اول و سکون ثانی بمعنی طریق و دستور و در مصطلحات نوشته که طبق عملی است که زنان حکما باهم کنند صرف مالیدن و سائیدن عضو مخصوص است بامثل خود طبل بالفتح اول و سکون ثانی بارموحده نقاره کلان و بفتحتین چنانکه شهرت دارد غلط است **طپیدن** بفتح اول و کسر باء فارسی مبدل تپیدن در اصل بمعنی گرم شدن ست چون کمال گرمی بقراری لازم ست لهذا مجازاً بمعنی غلطیدن بیتاب آید **طبل از زیر گلیم بر آمدن** کنایه از ظاهر شدن راز کسی **طبل در زیر گلیم بودن** کنایه از پوشیده ماندن راز کسی **طبل خوردن** مبدل و دخور اکنار کردن از مصطلحات **طبرخون** بید سرخ از برهان و رمادا چوبیست سرخ رنگ تلخ مزه و در مجموع اللغات وفروس اللغات بمعنی صندل سرخ نوشته **طباجه** درین لفظ بحاطا تا و قافی نوشتن صحیح باشد چه اگر لفظ فارسیست از مزبل و خان آرزو در ضیا بان نوشته که طباجه از مدار بیار موحده معلوم میشود و فصحاء عراق بیار فارسی خوانند مولف گوید که طا مضبطه در فارسی نیامده و متاخرین بالتبع او بحجم که در بعض الفاظ تصرف کرده اند برخی را بطاء مطبقه نوشته اند مثل طلا و طبیدن و طباجه وغیره تمام کلامه **طبله** بالفتح صندوقچه کوچک **طبائع اربع** اول سرد تر دوم سرد خشک سوم گرم تر چهارم گرم خشک **طبعی** بفتح اول و فتح باء موحده و کسر عین مهمله منسوب بطبیعت چه اگر حرف ثالث را اگر باشد در حالت نسبت حذف کنند چنانچه مدنی منسوب بمدینه و بهمین حرکات نام فنی از فنون حکمت و بفتح اول و سکون ثانی نیز آمده در نصورت منسوب بطبع شد **طبقری** بالفتح و قاف نیز مفتوح نام مقامی قبل طبقه از کشف و برهان **طبعی** بالکسر و بالضم بمعنی چاپا یا از منتخب **صراح طبری** بفتحتین کنایه از لب معشوق منسوب بطبرزد یعنی مخفف طبرزدست که بمعنی نبات باشد **فصل طای مهمله مع ها مهمله ملحب** بالضم و لام مفتوح و باء موحده بسبزی که برآب ایستاده جمع میشود بهندی کائی گویند از منتخب **طحال** بالکسر اول سپرز بضم اول بیماری ست که در سپرز بهم رسد از منتخب **طحن** بفتح اول و سکون ثانی آرد کردن غله وغیره از منتخب **فصل طای مهمله مع را مهمله طرفا** بالفتح و حرف سوم فا درخت گز که بهندی جهاؤ گویند **طرو** بفتح اول و ضم ثانی بمعنی شاداب و بفتحتین شاداب از لطائف **طریقت** راه و در اصطلاح سالکان تزکیه باطن و شریعت تزکیه ظاهر ست و بمعنی اخلاص صاحب عبد الکریم خان مغفور از مناهج تحقیق کرده اند **طراوت** تازگی از منتخب بمعنی تری **طراشیدن** بدندان شکستن نام میوه از برهان **طرح** بالفتح انداختن و در کردن

وقائم کردن بنای مکان نمو عمارت نو و معنی اقتضائی و کنارہ گرفتن از کاری از لطائف و منتخب و در چراغ ہدایت بمعنی فرو شدن چیزے بر دیگر و بر رعایا و در تبیان نوشتہ کہ طرح سہ است مقرر کہ حکام ظالم جہت خرچ در اقامت بر رعایا و زیردستان ہند طراح بالفتح و تشدید ثانی و حاء مہملہ بمعنی نقاش طرح و بالفتح بر وزن برفتحتین نیز بنظر رسیدہ و دور کردن و آسایش اکثر در گزیر انیدن عوام مثل مگس و زنبور و موش و پشہ و مار از منتخب و لطائف و مدار و کشف و غیرہ طرف از فتحتین پادشاہ عظیم الشان و حاکم صاحب تمکین از شیئے و بر آن طرار بالفتح و تشدید راء بمعنے تیز زبان و زدگرہ بر از بر آن و خیابان و طرار ساختہ است از آنکہ بالفتح و تشدید تیز کردن و بریدن باشد طرہ سینہ زنان فقیر مرد خوبصورت و خوش لقا از منتخب طرار بالفتح خوبصورتان و چیزہاے کہ تیز و روان باشد طرار بالفتح و تشدید بمعنے تیز کردن پیکان و بریدن و شگافتن و بالضم بمعنے ہمہ و جمیع از منتخب و لطائف طرر بضم طاء و فتح راء اول کہ پیشانیہا و کرانہاے چیزہا و لفوش جامہ و کنارہا نام و این جمیع طرہ است از صراح و منتخب و غیرہ آن طراز بکسر لفش و نگارہ چیز و لفش و علم جامہ و بمعنے سنجاف و بالفتح نام شہرے حسن چیز از حدود دیار کستان و بہرد و معنی معرب تراست از قاموس و لب الالباب و مدار و بہار عجم و برہان و زبدۃ الفواید و ابریشمی طرابلس بالضم اول با موحدہ و ضم لام و سین مہملہ شہر است بشام و شہر است بمغرب و این لفظ رومی است و معنی آن بزبان رومی سہ شہر است از منتخب و در خیابان نوشتہ کہ طرابلس بفتح اول و ضم ہاے موحدہ و لام بلدہ است از شام و بلدہ از مغرب و بعضے گویند کہ لفظ رومیست بمعنے معمورہ چنانکہ در قاموس است طرطوس بفتح نام پہلوانے و نام دیہ پیرو نق طرطوس بفتحتین و ہر دو او معروف و طرسیقوس بالضم ہر دو یکیست نام پادشاہی از نصاریٰ و بعضے گویند حکیمی بود نصاری از سوید و غیرہ طریف غریب نادر و نوزادہ از لطائف و منتخب طراف چیزہاے لطیف و خوش مالہاے نو و تازہ طرف بفتحتین کنارہ و بمعنی جانب و پارہ از چیزے و حصہ و بالفتح اول و سکون را مہملہ بمعنے چشم و چشمانیدن آشام و چشمانیدن بمعنی گوشہ و کنارہ و باستعمال فارسی بمعنی کلیچہ مکرر کہ بآرایش ہندو بمعنی ہندوانہ و نقرہ کہ بر کہ ہندو بمعنی ساخت اسپ ہم آمدہ از جراہر و مدار و برہان و کشف و رشیدی و لطائف و منتخب و مؤید و باستعمال فارسی طرف بفتحتین بمعنے مقابل از مصطلحات و بہار عجم و در چراغ ہدایت نوشتہ کہ طرف بفتحتین بلفظ عربیست مگر فارسیان بمعنی حریف استعمال کنند و گاہی بمعنی وقت آید چنانچہ طرفہ صبح و طرف شام و نیز در مصطلحات نوشتہ کہ طرف بفتحتین بدون صلہ لقط بستن بمعنے فائدہ آمدہ است و بضم اول و فتح ثانی جمع طرفہ کہ بالضم بمعنے معشوق مستعمل میشود و طرف بالکسر عربی بمعنی اسپ خوش اصل و گرانمایہ از کشف و مدار و شرح نصاب طرق بالضم و بفتحتین بمعنے راہہا این جمع مطلق است از مؤید و منتخب و ذخیرہ طریق راہ و این را خود از طرق کہ بالفتح است بمعنے کوفتن چون پاے روندگان راہ را میگوید لہذا ازاں راہ را طریق گفتند از شرح نصاب بمعنے مجمل نیز آمدہ و طریق با مصطلح رسل نام کلیست از اشکال شانزدہ گانہ بر سل طراق بالفتح آوازیکہ از زدن تازیانہ بر آید طربال بالکسر و حرف سوم بار موحدہ بمعنی منارۂ بلند و ہر بنا رِ بلند و صومعۂ بلند از منتخب طرفدا بیچ کنایہ از مرتبہ چہ فلک نیچ جاے اوست از برہان و سراج طرم بالکسر شہد غلیظ از منتخب و شرح نصاب طروق بستن حاصل کردن و فائدہ و نفع برداشتن چہ طروق بمعنی کلیچہ درست و بستن آن موجب زینت است از رشیدے و برہان و بہار عجم و سراج و چہار شربت و وجہ تسمیہ کہ مذکور شد از رشیدی طرفۃ العین بفتح طاء مہملہ و سکون را یکبار بر ہم زدن پلک چشم از منتخب و زیبل و کسا نیکہ بضم طاء خوانند محض غلط طرف شدن مقابل و حریف شدن از مصطلحات طرف گرفتن حمایت کردن و گوشہ نشینی از برہان و سراج طرح کردن و ریختن و افشاندن بنای چیزے انداختن طرقوازن بفتح تقیب و چوبدار از برہان طرخان بالفتح نام پادشاہ ترکستان شخصے پادشاہ خدمات خود را معاف کردہ باشد و نام تبرۂ خوردنی از برہان و سراج طرخون بالفتح و خار سبجہ در خنیث کہ عاقرقرحا نامند از سراج نوشتہ کہ بید بید سرخ ست و این معرب است طریان بفتحتین حادث شدن و وارد شدن چیزیست و در چیزے شرح نصاب از یوسف بن باتو طرقوا بفتح اول و تشدید راء مہملہ مکسور و ضم قاف و در آخر الف زائدہ غیر ملفوظ علامت دلو جمع صیغہ امر حاضر است یعنی او را دہید و یکدیگر دہید معلوم است کہ تقیبان عہ پیش

سلاطین طرغو طغرا نگویند **طرفه** بفتح و صرف سوم فاکهه شگفت و نادر و نقطه سرخی که در چشم پیدا میشود از ضرب و سقطه و نام منزل نهم از منازل قمر آن دو کوکب است بمنزله دو چشم برج اسد از منتخب **طرب** بر وزن و معنی عجب و شگفت و بمعنی چیز نو و خوش و بجای الف بینقطه حسنه و ق **طره** بالضم و تشدید راء مهمله بمعنی زلف و بمعنی پیشانی و کناره هر چیز و علاقه مقیش و بمعنی شقاقی که از چوب و خشت بردارند تا سازنده آنرا بآن گیرند و بهندی چھجا نامند از منتخب و صراح و بهار عجم و مصطلحات و چراغ هدایت **طرار** بفتح اول و واو جامه رنگین بر سر علم و نشان بندند در سیوی بجای واو دال مهمله نوشته **طریده** بفتح اول یا معروف بمعنی جلا غالبا مشتق طارد که معنی گریزانیدن هوام باشد از بهار عجم و مدار و خان آرزو در شرح سکندر نامه نوشته که طرید معرب ترید که معنی شوربست و مولف گوید میتواند که طرید بمعنی اول و یا مجهول الاصل الطراد باشد که معنی شکار جلا آوردن بست کذا فی المنتخب اگر از معنی اشتراک تقابل تجرید کرده معنی حمله آوردن گویند مضائقه ندارد **طریق کشته** یعنی شرمنده شده از شیخ مولف گوید که طریق در اصل بمعنی کوفته و مضروبست خاطر آدم خجل و شرمنده نیز گوفته میباشد **طریقه** روش و مذهب نزد متقدمین ملت طی کردن و مسافت این یازده درجه نیز از کمال محل بود تا سوم درجه عقرب که محل بود تا فرست و این بیست را گاه تقریبا یک شبانه روز و دو پهر باشد **طریقه** خرقه پوشان و اتباعیت مخصوص **طرف** بالفتح و یای مجهول و جیم الف نام کنیزکی از خیابان طرب **طرب** بالفتح اول و ثانی و تشدید تحتانی بمعنی زره و نوع **طراح** بالفتح و تشدید راء مهمله و حاء مهمله بمعنی نقاش و استفاده از لطائف **فصل طا مهمله مع عین مهمله** **طبسوج** بالضم و تشدید سین مهمله و واو معروف و جیم عربی کرانه و ناحیه و ربع دانگ که مقدار دو جو است معرب تسوا از منتخب و در رساله اوزان نوشته که طسوج یک چهارم حصه هر چیز را گویند **فصل طای مهمله مع شین معجمه** **طشت** معرب تشت معروف است از سراج **طشت گر و کاسه گر** پیشه ساز نده یعنی ساز نواز که در زمان سابق بوده **طشت کسے از بام افتادن** سر کسے دفاش شدن را گویند از بهار شربت **طشت خایه** بمعنی آبکامه که بهنیه مرغ را خالی کرده آشپز هم پاسمیاچی کنند و در طشت نهاده با آفتاب گذارند بهنیه بر قص می آید و کنایه از آسمان و زمین از برهان **فصل طای مهمله مع عین مهمله** **طعم** بالفتح مزه و لذت و بالضم خوردنی یعنی طعام و طعمه مرغ از صراح و منتخب و مؤید و کشف **طعان** بکسر اول نیزه زدن و نیزه زنندگان یعنی جمع طاعن **طعن** بالفتح نیزه زدن و عیبگیری کردن در کار کسی از منتخب و در قاموس یعنی سیر و فقار نیز آورده **طعمه** بالضم خورش و بالفتح یکبار چشیدن از منتخب و صراح و مؤید و مدار **طعنه** بالفتح یکبار نیزه زدن و عیب جوئی کردن از منتخب **فصل طا مهمله مع عین معجمه** **طغر** بالضم نوعی از خط پیچیده چهروف که بآن خط فرمان پادشاهان القاب نویسند ظاهر این لفظ ترکی ست از بهار عجم و برهان و در مناظره الانشاء نوشته که طغرا خط سطبری باشد بخط پیچیده که القاب و اسم سلطان باشد مثل السلطان الاعدل الاعظم جلال الدین اکبر پادشاه غازی **طغاج** بالفتح و در آخر جیم فارسی نام ولایتی از ترکستان و این لفظ صحیح طمغاج ست بتقدیم میم بر غین معجمه چنانکه در برهان و صراح ست **طغرل** بضم اول و سکون ثانی و کسر ثالث و ضم لام پادشاه سلجوق و بضم اول و ثالث بروزن سلیمانیست شکاری طائر مثل باز و عقاب از برهان و سراج و مدار و بهار عجم و در بهار شربت نوشته که تغرل بتا و نون قولانی در ترکی بحری را گویند که طائر شکاری معروفست مولف گوید که تغرل بتا مبدل این ست **طغان** بضم نام یکی از پادشاهان ترک و محقق طغیان نیز آمده **طغیان** بضم از حدود و گذشتن آب از منتخب و لطائف و مجازا بمعنی افزونی و کثرت استعمال این در افزونی چیزهای نامرغوب و این باعث گاهی بمعنی ظلم و بی فرمانی آمده **طغرل شدن** مردن سلاطین چغتائی از بهار شربت **طغان شاه** بضم اول نام پادشاه عظیم القدر از اولاد افراسیاب **طغیانی** بزیادت یاء آخر لفظ طغیان ظاهر اوست نمیباشد چه اگر طغیان خود مصدر است حاجت بیاء مصدر ندارد و دیگر آنکه گوئیم معمول قیاسیات است که در آخر بعض مصادر یای مصدر زائد کنند چنانچه فضول و فضولی و خلاص و خلاصی و سلامت و سلامتی **فصل طا مهمله مع فای طفل** کنایه از زنا **طفولیت** بفتح اول و تشدید راء تحتانی بمعنی کودکی و **طفلک** این مصدر جعلیست بزیادت و انجذاب القیاس و نظیر این جولیت **طفیف** قلیل و ناتمام از منتخب **طفیل** بالکسر زاده از آدمی و حیوان جمع و مفرد آمده از منتخب **طفیل** بضم اول و فتح ثانی اسم شاعر کوفی که نا خوانده در مجالس طعام میرفت

از منتخب و مجازا هر شخص که بدون طلب همراه مردم بدعوت رود و گاهی مقلوبین یاور آخر زائد کرده طفیلی گویند گاهی لفظ طفیلی در محاوره فارسی مجازا بمعنی وسیله و ذریعه آید و گاهی یار طفیلی مصدر باشد بمعنی طفیلی شدن **طفل هندو** مرد مک چشم از برهان **طفل چهل روزه** کنایه از آدم علیه السلام از انکه در چهلم در بهشت او پخته شد از سراج **طفره** بفتح اول و سکون فا بر جستن و فاصله که میان کاری افتد از منتخب و کشف و صراح و نزد اهل حکمت طفرة الزاده عبارت از نیکه شی صغیر اگر کبر داد شی کبیر بی انکه مساوی کبیر شود و تقریرش اینکه زاویه که پیدا میشود فیما بین محیط دائره و قطر آن اعظم باشد از جمیع زوایه که جاده که پیدا شوند در میان دو خط مستقیم و برهانش مذکور ست و در مقاله ثالثه تحریر اقلیدس من قتیکه اندک حرکت دادیم سر قطر را بجانبی باوجود ثابت ماندن سر دیگرش پس این حرکت آن زاویه حاده که از هر سه اقسام زاویه صغیر تر بود ناگاه زاویه منفرجه گردید که اکبر اقسام خود ست و نگشت و رائحای حرکت مذکوره زاویه قائمه که متوسط الحال بود خردی و کلانی و این نسبت گر قطر که شی صغیر باشی و متوسط بر ابر نشود ناگاه کبیر گردد و صورتش اینست **طفاوه** بضم اول و حرف چهارم واو بمعنی دائر که گرد افتاب واقع شود و دوائر گرد ماه را هالهٔ گویند از منتخب **فصل طای مهمله مع قاف**

طقطق بفتح اول آواز بهم زدن دو چیز سخت از لطائف **فصل طای مهمله مع لام** **طلا** بالکسر روانی رقیق که بر عضو بمالند و بمعنی زرسرخ و صاحب رشیدی نوشته که غالبا لفظ معرب تلاست که لفظ هندیست بکسر فوقانی و تشدید لام بمعنی زرد بمعنی طمع کردن و طمع نیز آمده است و در سراج نوشته که طلا بمعنی زرسرخ در اصل تبار قرشت بود بسبب اختلاط عجم و عرب بطا رمطلقه مبدل شد حتی که مطلقا بمعنی زر اندرین استعمال کنند **طلوب** بفتح اول بمعنی طالب لطائف **طلاب** بالضم و تشدید لام بر وزن جلاب جمع طالب **طلب** بالضم و سکون لام و بار موحده معرب تلب یعنی گروه مردم از برهان و لطائف و سراج **طلعت** بالفتح دیدار و دیدن سوکار از منتخب و صراح **طلاقت** بفتح و ضم ثانی چهارم قاف بمعنی کشادگی زبان و تیز زبانی و لقلقه از بحر الجواهر و کشف و منتخب **طلع** بالفتح و حار مهمله و قیتست بزرگ خاردار در بیستان و بمعنی شکوفه خرما و بمعنی درخت موز که بهندی کیله گویند از منتخب و شرح نصاب مدار طلا **دست افشار** نوعی از زیبش قیمت که خسرو پرویز داشت مانند موم نرم بود چنانکه در زود دست افشار صاحبقرانی و برهان نوشته **طلع** بالفتح شگوفه خرما از منتخب **طلوع** برآمدن آفتاب و هر ستاره و بمعنی مطلق برآمدن بر کوه و جز آن از منتخب **طلاق** بفتح رها شدن زن از قید نکاح و بمعنی کشادگی و روانی و آزادگی و نشاط نیز آمده **طلق** بفتح اول و سکون ثانی در دیکه زنان الوقت زادن پیدا شود و آنرا درد زه نیز خوانند نوعی از سنگ که سفید و براق و طبق بر طبق باشد آنرا برق نیز گویند و چون برق محلول را بر چیزی بمالند آتش آن چیز را نسوزد از منتخب و صراح و غیره و مجازا بمعنی شراب آبدار بمناسبت آنکه برق محلول کم مانند آب میشود اکسیر اعظم ست شراب نیز و فواید قریب اکسیر دانند و بهمین جهت شراب طلق روان نیز گویند و در حدود و الام امراض بر بمعنی درد زه بفتحتین نوشته و بالکسر طلال و باشد و بر آمده از چیزی چنانکه در منتخب و صراح ست **طلق محلول** انچه کیمیاگران بحکمت در کیبات ابرق همان مثل آب میگردانند و این اکسیر اعظم ست **طلل** بالفتح و تشدید لام باران قطرهای باریک بمعنی شبنم از منتخب **طلل** بفتحتین جسیم و کالبد و تن و جثه و نشانهای خانهای ویران الطلال جمع آن از منتخب و برهان **طلسم** بکسر اول انچه خیالهای موهوم بشکل عجیب در نظر می آرند و نیز شکل و صورتی مهیب که بر سر دخانه و خزانه تعبیه کنند از مدار و بهار عجم و کشف الغ از بعض کتب دریافته شده که طلسم اجزای ارضی و سماوی ساخته شود یعنی از خواص ادویه و ساعات مخصوصه فقیر مولف گوید که ظاهر لفظ طلسم لفظا یونانی ست عربی نیست چه در تقدیر عربی بودن بکسر تین آمدن این لفظ وجهی ندارد چرا که این فن در کلام عرب نیامده اگر عربی بودی بکسر اول و فتح ثانی بر وزن قطر آمدی **طلق حلال** باردان صاحب بدیعه نوشته که بقول اول مجهول بمعنی شراب طلق بمعنی خالص و حلال بمعنی بیرون آمده و باردان بار موحده صراحی باید دانست

که بر معنی هر دو لفظ اول کتب لغات معتبره گواهی میدهد، مگر آنکه شراب آنرا که حرمت آن منصوص ست حلال گفتن کفرست فقیر مؤلف گوید که مطلق مجاز آنست
شراب مطلق حلال عبارت از شراب مثلث که مباح ست و آن شیره انگور باشد که دو ثلث آن بجوشیدن بسوزد و یک ثلث بماند سکر نمی آرد و منافع
آن قریب بخمرست یا آنکه طلق بالکسر یعنی آنچه برآمده باشد از چیزی موصوف و حلال صفت آن پس مجموع صفت موصوف مضاف بسوی ثانی روان
بنون که مخفف انار دانه ست یعنی آب حلال که برآمده است که از دانهای انار یا آنکه حلال بالتخفیف را مخفف حلال بالتشدید گویند درست میتواند شد پس مراد
شراب پخته شده سه باره و مسادات ست **طلجق** بالفتح این در لغت نصاب ست در دیگر کتب دیده نشده است مگر در منتخب طاجن نوشته و معرب تاجنه گفته و
موافق طاجن معرب تابه نیست چه طاجن ماخوذ از الطجن ست که بمعنی بریان کردن باشد ظاهرا الطجن از تحریف کاتبان ست و صحیح طاجن باشد **طلبیدن**
بالفتحتین خود از طلب که لفظ عربیست همچنین چند مصدر عربی است که از تصرف فارسیان تصریف آنها بطریق فارسی می کنند مثل فهمیدن از فهم و تصفیدن
از رقص و طلبیدن از طلب و بلعیدن از بلع که بمعنی چیز را بگلو فرو بردن ست و غارتیدن از غارت از چراغ هدایت و حیاتیان و دیگر قیاس محققین
طلیعه بفتح اول و کسر لام و عین مهمله فوجی که بشب حفاظت لشکر و شهر کند و مقدمهٔ لشکر را نیز گویند ای فوجی که پیش روی لشکر باشد تا از تجسس مکشوف
شود از تنقیب و کشف **طلایه** بالفتح و حرف چهارم یا تحتانی فوجیکه بشب حفاظت شهر و لشکر کند از تنقیب و کشف و مردم انجا که طلاوه گویند و خطاست
و صاحب بهار عجم در رساله جواهر الحروف نوشته است طلایه که بمعنی فوج محافظ لشکر ست در اصل طلایع بود جمع طلیعه یا گوید سیان بمعنی مفرد استعمال
کنند چنانکه بجای عجایب عجیب و بجای ملائک ملک چنانکه سعدی گوید **مصرعه** ملائک صورتی طاؤس زیبی، و مشائخ و امرا دلیها همین حال دارد **طلبه** بالفتح هر سه
حرف دل بمعنی طالبان و این جمع طالب ست **طلحه** بالفتح درختی و نام یکی از اصحاب عشره مبشره رضی الله عنهم **طلاق رجعی** طلاقی که بعد آن در میان
عدت رجوع کردن بزن بی نکاح جایز باشد و آن بیکبار یا دو بار لفظ طلاق گفتن ست بخلاف طلاق بائن که رجوع کردن در آن بدون نکاح جایز نباشد
و آن گفتن ست زن را انت بائنه یا انچه در معنی این باشد و بخلاف طلاق مغلظه که در ان تا زن بنکوحه شخص دیگر شده طلاق نیابد نکاح بآن زن شوهر اول را
جایز نباشد و آن سه طلاق دادن ست **طلق** روان گوهری کنایه از شراب انگوری **فصل طا مع میم** **طماعنیت** بفتح اول و ثانی و سکون قاف و کسر نون ثالث
معروف و فتح نون ثانی بمعنی سکون قاف و کسر نون که طاء و یک نون اول خوانند و نون ثانی را نانند خطاست از تخت بریان و از فصول اکبر
همین مبرهن ست اگر از صراح جواز حذف یک نون ظاهر میشود **طمث** بالفتح و ثا مثلثه بمعنی خون حیض و حائض شدن و جماع از منتخب لطائف **طمتاج** بالفتح
و در آخر جیم فارسی نام ولایتی ست از ترکستان از بربان و سراج **طمس** بالفتح ناپدید کردن و دور شدن و در اصطلاح صوفیه ذهاب رسوم و عادات است بالکلیه
در صفات حق تعالی و این انتهای مرتبه است از لطائف و کشف و منتخب **طماع** بالفتح و تشدید میم بسیار طمع کننده و با لضم و تشدید میم طمع کنندگان
در یصورت جمع طامع ست **طمع** بالفتح و بفتحتین امید و حرص از منتخب **طمطراق** بضم هر دو طا بمعنی کروفر شان تجمل از برہان و کشف و مدار و صاحب
مؤید نوشته که طم بمعنی علو ست و طراق بمعنی آوازه خوشی و طمطراق ازین مرکبست **طمع خام** تمنای امریکه ممکن نباشد **طمم و رمم** بالکسر دواوعا طفیر
را مهمله و کلمه است مرکب بمعنی مال بسیار از لطائف **طمانین** آرام و آرایش از لطائف **طماقه و طماغه** بضم اول هر دو یکیست با بدل اقوی بغین معجمه
بمعنی کلاه باز و جره و غیره و اقوی ترکیست **فصل طا مهمله مع نون** **طناب** بکسر سیسمانی که از بهار عجم و در مدار بالفتح و بکسر طنب بفتحتین بمعنی مشهور
و بضمتین طناب خیمه از صراح و در مدار و منتخب **طنجیه** بالکسر و جیم عربی بکسور بروزن دلگیر بمعنی پاتله که آونند معرب و فست اشرح بصاب **طنز** بالضم ناز و تغزه و سخن بر موز گفتن
و طعنه از لطائف **طنطار** بالفتح و تشدید سیار سخن بر موز گوینده و ناز کننده و رفتار بتار کننده و شوخ از الطائف و مدار **طنبک** بالضم نوعی از دهل و چنگ
معرب تنبک از برہان در سراج نوشته که طنبک بالضم دهلی باشد دم دار که بازیگران غیره در بغل گرفته نگاهدارند و این اصل تنبک است بود **طنگ** بالفتح بمعنی

صدا و آواز از لطائف طنین بفتح اول بر وزن تلقین دانگی که در وقت برخاستن آواز از طنبور و آواز طنبور از لطائف و منتخب طنبور بر وزن دلبور با ضم
ساز معروف و دار مرصع نیز و ستاره که دلالت بر نغمه یا بحر کاروی تنبل سازد و گویند مصطلح که موسیقی دانان بر آن مستمر گشته از بهار عجم و ما انتخب
ورشیر چنین نوشته که بلغت زند معنی تار است و بعضی بر آنند که معرب تنبور است که معروف است و گویند این ساز نخستین بار بر هم زده دست اند
باین اسم مسمی گردید طنطنه بفتح هر دو طا و سکون هر دو نون و ضم هر دو باء ابجد و فتح راء مهمله و سکون واو و باء ابجد و نون آواز طنبور و نغمه
ازهر دو نقاره یا زیر باشد دیگر هم آواز زیر را طنطنه نامند و آواز بم را دندنه و بعضی طنطنه را مخصوص بطنبور دانسته اند و دندنه را بطبل و بعضی
دبدبه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی عکس این گفته اند و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی
دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره
و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی
گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را
بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره
و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل
و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره
و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک
معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند
و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را
بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را
بنقاره و بعضی دبدبه را بطبل و طنطنه را بنقاره و بعضی هر دو را بیک معنی گرفته اند و بعضی طنطنه را بطبل و دندنه را بنقاره و بعضی

طوی بالضم وواو معروف معرب توی که بتای فوقانی وواو مجهول ست در تر کی شادی عروسی را گویند که در البرهان مؤلف راز کتاب معتبر بثبوت رسیده که طوی بضم طا وواو وغیره ملفوظ که علامت ضمه طا ست وسکون وواو در تر کی شادی را گویند در اصل بتای قرشت ست مگر متاخرین تاء این لفظ را بطا مبدل نموده اند وبضم طا وفتح واو والف بصورت یا نام واوی ست در شام که آنرا اوادی امین نیز گویند از منتخب و بفتح طا وفتح واو والف بصورت یا بغنچ که سنگے از شرح نصاب **طوطی** معرب توتی از رشیدی وآن طائریست سبز که بعرف آنرا الوطا نامند ونیز توتی بهر دو تاء فوقانی طائر یکی جک ست که در ایام رسیدن توت پیدا می آید وخوردن قوت را وست میدارد ولهذا بدین صفت موصوف است **فصل طای مهمله مع ها**

طهاست بالفتح وسین مهمله ساکن چنانکه در فارسی لفظ پارس وکارد در آخر بار فارسی نام یکے از پادشاهان ایران که نسخ وعادل بود از مدار وبرهان وگویند که او جد شاه عباس بود در سراج نوشته که طهماسپ نام پادشاه ایران واو پسر شاه اسمعیل بن حیدر صفوی ست او پادشاه دوم از سلاطین صفویه ست **طهارت** بفتح پاک شدن از منتخب ومغنی وضو واستنجا مستعمل **طهورث** نام پادشاهی ست از نبای هوشنگ که شیطان را مرکب خود ساخته بود در اول وآخر این لفظ تا فوقانی خواهد بود از برهان وسراج **طهر** بالضم پاک شدن از حیض وایام پاکی که ضد ایام حیض باشد **طهور** بفتح اول وضم ثانی بمعنے پاک کننده وپاک طهیر پاک کننده وپاک **طهران** بالکسر معرب تهران که شهریست در ایران طا لیس هر دو لفظ نام سوره از قرآن مجید ودر حقیقت این هر دو اسم مبارک آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم است که کنایه از پاکی ست آیه اشارت باسم پاک سید **فصل طای مهمله مع یای تحتانی**

طیب الا کنایه ست از خوش آواز وخوشگو از فرهنگ اللغات **طیب** بالکسر ودر آخر بای موحده بوی خوش خوشبو وپاک شدن وخوش طبعی از منتخب وکشف وبفتح اول وکسر یای تحتانی مشدد بمعنے حلال والذیذ وپاک **طیب** و **مطیب** و بیای تحتانی مشدد و نام هر دو پسران نبی صلی الله علیه وآله وسلم ودر مردم نام ایشان طیب ظاهر مشهور ست از منتخب وغیره **طیبات** بالکسر خوش طبیعتها وظرافتها **طیبت** بالکسر وحرف ثالث که بار موحده است مفتوح بمعنے مزاج وخوش طبعی وحلال شدن از منتخب **طیبت** بالکسر وحرف ثالث نون اندکی از گل سرشت وخوار منتخب **طیهوج** بالکسر بار معروف وضم ها وجیم عربی معرب تیهوج آن مرغی باشد شبیه بکبک لیکن از کبک کوچکتر ازین بعضے گویند که بهندی آنرا لوا نامند **طیر** بالفتح مرغ ومرغان این لفظ جمع ومفرد هر دو آمده است از منتخب در شکرستان نوشته که طیر اسم جمع است ایشانرا بر واحد نیز اطلاق کنند **طیار** بالفتح ویا تحتانی مشدد بمعنی پرواز کننده فارسیان مجازاً بمعنے مهیا وآماده مستعمل کنند وتحقیق آنست که این لفظ در اصل قوشچیان یعنی میر شکار انست که چون جانور شکاری از گریز برآمده مستعد وآماده پرواز شکار اندازی میشود گویند که این جانور طیار شد چون بآخر بمعنے شهرت گرفته مجازاً هر شی مهیا را طیار گویند وبتا فوقانی نوشتن وفارسلطی دن این لفظ محل تامل است از بهار عجم وچراغ هدایت ودستور اللغات مفهوم گردید که تیار بتشدید بمعنے جلد رفتار وجهنده ومواج است چنانکه در منتخب وصراح پس بمعنے درست ومهیا مجازاً یا شاید از معنے لغوی مفصلش در باب فوقانی **طی کش** روزه دار نده طی ودروزه طی چنان باشد که بعد سه ودر طعام خورند اگرچه بوقت شام بسه چهار قطره آب افطار میکنند **طیش** بالفتح وشین وشین معجمه سبکی وسبک شدن ورفتن عقل وخطا شدن تیر از نشانه از منتخب وصراح ودر خیابان مجازاً بمعنے غصه وبیدماغی **طیف** بالفتح خیال که در خواب نماید از منتخب **طیران** بفتحات هر سه حرف اول بمعنے پریدن نیز آمده مگر اصل اول است از منتخب وبهار عجم **طی لسان** بالفتح وبای تحتانی مشدد مکسور چه اگر مضاف است بسوی لسان یعنی نورویدن زبان مراد ازان خاموشی است وگاهی کنایه از استعداد گفتن باشد **طیلسان** بالفتح وحرف لام بهر سه حرکت موجب تالسان نوعی از ردا وفوطه که عربان وخطیبان وقاضیان بر دوش اندازند از سراج ومنتخب وبرهان **طین** بالکسر گل وخاک نمناک از شرح نصاب **طیلان** بالفتح وتشدید یای تحتانی بمعنے کوسنه وپیچیده وگلکاریعنی کلاوه نام شاعر بیهوده گو از منتخب وشرح خاقانی **طیره** بالفتح بمعنے خشم وغضب وبالکسر خفت وسبکی

وخجالت وعیب از خیابان وبربان ورشیدی وبهار عجم وکشف ومنتخب وخان آرزو در سراج اللغات وشرح خاقانی نوشته که طیره بیای موحده بر وزن خیره بمعنے غمناک وخجل نیز آمده وانچه سروری گوید که از بیت سکندرنامه دو چیز طیره عقلست دم فرو بستن یعنے الخ بمعنے خجالت واندوگی مستنبط میشود مؤلف گوید که در عرب لے طیره بالفتح بمعنے خشم وغضب آمده چون دربیت مذکور درست نمیشود وغایتش آنکه از خشم مراد سبب خشم خواهد بود طیره بکسر اول وفتح تحتانی وراء مهمله بمعنے فال بد از منتخب وسراج طیاره کنایه از اسپ تیز رفتار واین مجاز است ودر برهان نوشته که بمعنے کشتی وجهاز تیز رو طیبه بالفتح اول وسکون یاء تحتانی وفتح باء موحده اسم مدینه منوره از صراح ومنتخب طی بالفتح بروزن می نام قبیله است ازیمن که حاتم طائی منسوب بآنست وبالفتح وتشدید یا بمعنے گرسنگی وبمعنے نور دیدن ونور وچیزی ونام علتی که از ان موے حلقه دار میشود از منتخب موید والطائف وشمسی ودر بهار عجم نوشته که فارسیان این لفظ را اکثر به تخفیف استعمال کنند وقتیکه بمعنے نور دیدن باشد

باب ظاء معجمه

فصل ظای معجمه مع الالف ظاهر میدان عقب شهر وقصبه ای حوالی شهر وقصبه **فصل ظاء معجمه مع باء موحده** ظبی بالفتح اول وسکون باء موحده بمعنے آهو از منتخب ظبا بکسر اول آهوان این جمع ظبی است از منتخب **فصل ظاء معجمه مع راء مهمله** ظرافت بالفتح اول وفتح راء مهمله وفا جمع ظریف از منتخب **ظرافت** بفتح دانائی وزیرکی وخوش طبعی از منتخب **ظریف** زیرک ودانا وخوش طبع از منتخب **ظراف** بالفتح وتشدید راء شخصے بدرجه کمال زیرک وخوش طبع باشد از منتخب **ظرف** بالفتح زیرکی وآوندکه در آن چیز را نگاهدارند از منتخب ودر مصطلحات نوشته که در محاوره فارسی ظرف بمعنے حوصله آزرده کلامه **فصل ظاء معجمه مع عین مهمله** ظعن بالفتح وعین مهمله بمعنے کوچ کردن ورفتن از لطائف ومنتخب **ظعین** رونده وکوچ کننده از لطائف **ظعینه** یعنے مهمله زنی منکوحه که در هودج باشد از صراح **فصل ظاء معجمه مع فاء ظفر** بفتحتین فیروزمندی وبالضم ناخن از منتخب اللغات **فصل ظاء معجمه مع لام ظلمت** بالضم تاریکی از منتخب ودر صراح بالضم وبضمتین **ظلمات** بضمتین این جمع ظلمت است ودر نظم بسبب ضرورت شعری بسکون لام نیز جائز داشته اند از مدار ودر بهار عجم ومنتخب ومزیل **ظلیت** بالکسر وتشدید لام وتشدید یا بر تحتانی بمعنے سایه شدن از شمسے **ظلف** بالکسر سم شکافته چون سم گاو وگوسپند وآهو ومانند آن بخلاف سم اسپ خر وفیل وگور خر که آنرا حافره گویند اظلاف جمع آن از منتخب ودیگر کتب معتبر **ظل** بالکسر وتشدید لام سایه وخیال ونمونه وسایه اول روز وفی بالفتح سایه آخر روز الگویند از منتخب **ظل ظلیل** سایه که دائم مانده سایه کشیده ودراز وسایه تمام وکامل از منتخب وصراح ومؤید ومدار **ظلال** بفتح سایه ابر وجای سایه دار وبکسر اول جمع ظل است از منتخب وصراح **ظلم** بالضم ستم وگذاشتن چیزی در غیر محل آن وبفتحتین تاریکی وتاریک شدن وبضم اول وفتح لام جمع ظلمت است از منتخب واطائف **ظلوم** بفتح اول وضم ثانی صیغه مبالغه بمعنے سخت ظالم وبغایت ظلم کننده از کشف واطائف **ظلام** بفتح تاریکی اول شب وبکسر اول جمع ظلمت وبالفتح وتشدید لام بسیار ظلم کننده سخت ظالم وبمعنے مطلق ظالم نیز می آید از کشف وصراح ومنتخب وشمسی **ظل زمین** کنایه از شب از برهان **ظل الله** سایه خدا واصطلاح بادشاه را گویند چه سایه را شے مناسب است وحکما میگویند از ذات آن شخص بادشاه نیز همین حال دارد بذات الهی که انتظام مملکت بذات اوست چنانچه انتظام وجود وبقای ممکنات بوجود باری تعالی از اطائف **ظلمات ثلاثه** کنایه از شب تاریکی که یونس علیه السلام را پیش آمد یکی تاریکی شب دوم تاریکی شکم ماهی سوم تاریکی قعر دریا ویعضے گویند کنایه است از کدورت طبعی وهوای نفسانی وصفات حیوانی از برهان ودر منتخب نوشته که ظلمت شکم مادر ومشیمه وپشت پدر **ظلمه** بالفتح اول وثانی ثالث بمعنے ظالمان واین جمع ظالم است **ظلمه** بالضم وتشدید لام سائبان وصفه وانچه سایه کند وابریکه سایه افگند از منتخب واطائف وصراح **ظلمانی** بفتحتین

تاریک این منسوب بظلم که فتحتین است نه بضم بمعنے تاریک شدن والف ونون ماقبل یا نسبت در بعض محل زاید آرند چنانکه در نورانی وحقانی وجسمانی **فصل ظا مع میم ظما** بالفتحتین تشنگی وتشنه شدن وبالکسه مدتشنگان از لطائف ومنتخب **فصل ظا مع نون ظنت** بالکسه وتشدید نون بمعنے تهمت از صراح **ظنون** بفتح اول بگمان ظن بالفتح وتشدید بمعنے گمان وبمعنے تهمت ودر اصطلاح غلبه یکی از طرفین وقوع ولاوقوع از لطائف ومنتخب ومدار الافاضل **فصل ظا مع ها ظهار** بکسر اول بمعنے پشت شدن وگفتن مرد زن خود را که تو بر من پشت مادر منی باین گفتن مرد از زن حرام میشود وتا کفاره ندهد حلال نگردد از منتخب **ظهر** بالضم هنگام زوال وبالفتح بمعنے پشت وفتحتین در وپشت از منتخب **ظهیر** بفتح اول بمعنے هم پشت وبمعنے یاری دهنده وپشتی کننده این لفظ چه وظهر هر دو آمده وبمعنے آنکه پشت او در دکند از منتخب ونام شاعری از فاریاب **ظهاره** بکسر اول بمعنے ابره وقبا وغیره از شرح نصاب **فصل ظا مع یای تحتانی ظیر** بکسر اول وسکون همزه ورا مهمله دایه که بچه غیر را شیر دهد از منتخب وشرح نصاب چون همزه درین لفظ یک گونه صورت یای تحتانی دارد لهذا برای مبتدیان درینجا نوشت

باب عین مهمله

فصل عین مهمله مع الف وراء عاقر حا بکسر تا ان اول وفتح دوم وحا مهمله نام دوائی معروف از فرنگ **عاشورا و عشورا** از روز دهم محرم الحرام از منتخب وصراح ودر آخر لفظ عاشورا الف را بهاء بدل کرده عاشوره نوشتن غلط است **عالم** آب نشئه شتر وعالم شراب وحالت می نوشی از نهایه عجم **عاریت** بتشدید یا تحتانی وتخفیف آن نیز آنچه بدهند وبگیرند از منتخب ومزیل ودر صراح نوشته که منسوب بسوی عار چه اگر طلبیدن آن عار ونننگ است **عاهت** بمعنے آفت از منتخب وکشف **عاهات** آفتها وبختیها از منتخب **عاطفت** مهربانی کردن **عابث** بکسر بار موحده وثا مثلثه بازی کننده از لطائف **عارج** بکسر را مهمله بالا برآینده **عالم برزخ** مقام ارواح که بین موت وقیامت است **عاقبت** که هود علیه السلام بر رسالت ایشان آمدند وایشان از نسل عاد بن سام بن نوح بوده اند از باعث کافرمانی حق بطوفان باد هلاک شدند از منتخب وتحریر **عاقد** عهد کننده وگره زننده **عائد** بازگردنده وعود کننده از منتخب **عاذر** بفتح ذال معجمه نام مردی که بنی ایمان مرده بود در عیسے علیه السلام بعد از چهل سال او را زنده کرده مسلمان ساخته بود دند **عاطر** بکسر طا مهمله بوی خوش دارنده **عاقر** بکسر قاف بمعنے عقیم ونازاینده ودرین معنی گروهند بر اینست یعنے در تمامیت تا نیارند **عابر** بکسر بار موحده عبور کننده ودر راه گذر کننده **عامر** آباد کننده وآباد برین تقدیر عامر بمعنے معمور باشد چون واقف بمعنے مدفوق ونام مردی از منتخب **عارشتک** وعیب ننگ مدار **عالم صغری** وعالم صغیر هر دو یکیست عبارت از انسان وجسم انسان چه اگر به هر چه درین عالم کبیر موجود است نظیرش در انسان جسم انسان نیز موجود چنانچه روح پادشاه وعقل وزیر وحسد وبغض وقهر ورحم وحیا وحلم از بدان ونیکان ملک سپاه او هستند ودماغ آسمان وچشم وگوش ودهان سبعه سیاره وستخوان کوه وموے نباتات درگیاها نهار علی هذا القیاس **عالم امر** عالم ارواح وعالم ملائکه **عارض** عرض دهنده لشکر وشمارکننده لشکر یعنے بخشے فوج یا رسالار فوج وآنچه لاحق شود بچیزی در شماره وابر پراگنده در افق ومطلق ابر نیز از منتخب وکشف ودر لطائف نوشته که آنچه محاذ راست بمعنے رخساره عارض بفتحه راست وبرابر بمعنے دیگر بکسر را **عاطف** مهربانی کننده وبرگردانده واپس شده از جمله دهاپ که بدان گرد بسته دوانند از منتخب **عاکف** بجای مقیم شونده ودر مسجد برای عبادت نشیننده از منتخب **عاشق ومعشوق** دو نگین متغائر اللون که در یکخانه انگشتری باشد از چراغ هدایت **عاق** سرکش یاغی ودر پدر از منتخب **عائق** بکسر سوم که همزه است بمعنے مانع وباز دارنده وبرگرداننده از منتخب **عاجل** بکسر جیم شتاب کننده وآنچه بشتاب شود وبی مهلت گاهی مراد باشد ازین دنیا از منتخب وصراح وذخیره **عاطل** بی هنر وبیکار از منتخب **عالم مثال** عالمیست لطیف بتیه نسبت این عالم اجسام هر چیزکه درین عالم بنظر می آید نظیر آن دران عالم موجود است **عائل** بکسر همزه بمعنے درویش

عادل برابر کننده و دادگر بیجهٔ ضد فاسق که در شرع گواهی معتبر باشد **عاذل** بکسر ذال معجمه ملامت کننده و از منتخب غیاث اللغات **عالم** بکسر لام دانا و دانسته و بفتح لام جهان و مخلوقات از منتخب و مؤید بیجهٔ از محققین نوشته اند که فاعل بفتح عین نیز نیست که مفید معنی اسم مشبه و چنانکه خاتم بفتح تا فوقانی بمعنی مختوم به پس عالم بفتح لام بمعنی معلوم به باشد چون از زیدان یعلم بمعنی جهان علم بر قدرت و ذات حق تعالی حاصل میشود دلالت جهان عالم گویند و مجازا بمعنی انواع مخلوقات آید در محاورات فارسی وارد و بمعنی حالت بصورت نیز مستعمل میشود **عالم** بمعنی سال و تشدید میم همزه فراسنده و همد خاص از منتخب **عادیان** کسانیکه منسوب بقوم عاد بودند **عامل دریاه کان** کنایه از آفتاب از سراج **عامر و عامره** آباد کننده و آباد و معمور از منتخب و کشف **عارض** بر وزن شناسا رخسار کنایه از منتخب و بیجهٔ مهربانی نیز آمده **عاصفه** بسر صاد مهمله فاباد تند و سخت از منتخب و کشف و صاصف جمع آن **عاقله** بفتح قاف زیرک و دانا **عارض** آنچه لاحق شود بچیزی **عاوی** هر چیزیکه عادت شود و منسوب بعادت بحالت لاحق یا نسبت تار مسند از آشفته و هم منسوب بقوم عاد که کافر بودند و بمعنی دشمن پرسیدا کننده **عالم بیسیرانی** عالم اجسام **عامری** منسوب بقبیله بنی عامر **عاک** بیجهٔ بر نهنه از منتخب **عامی** مهمل بتشدید میم ست منسوب بعامه امافارسیان صرف مشدد را اکثر مخفف سازند از خیابان **عاصی** گناهگار و بیفرمان و اصطلاح اطبا رعده که آشامیدنی پذیرد و درگل که در فصد خون ندهد و ابر سیاه که باران نکند **عائلی** بکسر همزه که حرف سوم ست بمعنی درویشی از لطائف

فصل عین مهمله مع باء موحده عبا بفتح گلیم از مداز و کشف و در منتخب گفته نام پوشش ست **عبد المطلب** بضم میم و تشدید طا بکسر لام نام جد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ایا بفتح و تشدید یای موحده یای دریی خوردن آب و بدهان بردن آب از منتخب **عباب** بضم سین بزرگ و بسیار و بسیار آب اول چیزی از منتخب **عبوست** بضمتین ترش روی **عبودیت** بضمتین بندگی از منتخب **عبرت** بالکسر بمعنی اندیشه و پند گرفتن از منتخب و مؤید و صراح و مؤلف گوید ظاهر اچون عبرت بالکسر بروزن فعلة است و فعلة بالکسر برای حالت و نوع باشد پس معنی لغوی عبرت بنوع خاص عبور کردن بلیست از غفلت بسوی آگاهی و آنچه اهل لغت بمعنی اندیشه و پند گرفتن نوشته اند مجاز ست **عبارت** بکسر بیان و تعبیر کردن **عبد الله بن زیاد** یکی از امرا یزید پلید ملعون گویند که او در احتساب خیلی تاکید داشت **عبید** بفتح اول و کسر موحده بمعنی بندها و غلامان و این جمع عبد نیست بلکه اسم جمع ست که معنی جمع دارد و بضم اول و فتح موحده تصغیر عبد از فضول اکبری و منتخب و کشف **عبا** بکسر بنده و آخذ از منتخب و بضم اول و تشدید موحده عابدات کنندگان و بایفتح جمع عابد ست **عبیر** نوعی از خوشبوهای خشک که بر جامه باشند از سراج و در منتخب نوشته که نام خوشبوئیکه از صندل و گلاب و مشک سازند و در صراح و مؤید و کشف و هم در منتخب نوشته نوعی از خوشبوئیست بارنگفران آمیخته ظاهر اقول سراج **العقار** طاری مجاورده ست **عبهر** بالفتح اول و شالث بزرگ که در میان آن زرد باشد بخلاف شملا که سیاه باشد **عبور** بضمتین گذشتن از آب از منتخب و در استعمال بمعنی مطلق گذر کردن از اکبری و بفتح اول بمعنی ستاره شعری نیز آمده **عبر** بالفتح تعبیر خواب گفتن و بالضم بسیار از هر چیز بمعنی گروه و بمعنی گرمی چشم و بالکسر پاچ که بوقت عبور دریا گیرند و بالضم و بالفتح کرانه جو رود و خانه و بکسر اول و فتح دوم عبرت گرفتن و اشک ریدن از منتخب وغیره **عبد القادر** نام یکی از استادان علم موسیقی **عبس** بالفتح و فتحتین ترش روئی و بوان سرگین خشک و بالفتح نام شخصی از لطائف و منتخب **عباس** و بس بفتح اول و هر دو سین مهمله نام مردی که بلطائف الحیل مشهور بود چنانکه در جامع الحکایات قصه او مسطور ست و قبیله است از یمن و از عباس از همان قبیله بود و در لطائف نوشته که عباس و بس بفتح اول و سکون ثانی حده نام گدائیست که بسیار مکار و مضحک بود **عبوس** بضمتین و سین مهمله ترشرو **وبا** مرض طاعون و مرض هاری که از ان سگ و سایر حیوانات مبتلا می افتد و بفتح اول و ضم ثانی تخصیص که ترش و باشد از منتخب و کشف **عباس** رض بالفتح و تشدید ثانی بمعنی شیر درنده از منتخب و نام پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم که خلفا عباسیه منسوب باو هستند و نام فرزند حضرت علی کرم الله وجهه از زوجه دیگر که بعد وفات حضرت فاطمه رض بنکاح آورده بود **عبد المناف** بفتح میم نام جد جد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم **عجب** بالفتح

اول وکسر بار موحده بمعنی خوشبودار از شرح نصاب **عبدالملک** بن مروان یکی از خلفای بغداد که بسیار ظالم بود **عباسیان** اولاد عباس عم رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم **عبدالرحمن** نام یکی از ائمه علم حدیث است که عبد عبدالرحمن از دست **عبدالجن** بکسر جیم وتشدید نون کابوس از منتخب **عبره** بالکسر محصولات که از کشتی نشینان وجهاز نشینان گیرند ومحصولات راهداری بمعنی عبور نیز آمده وگاهی مجازاً بمعنی خراج ملک هم آید از شروح ودر شرح نصاب نوشته که عبره بالفتح بمعنی اشک چشم **عبد** بفتح اول وثانی وثالث جمع عابد که بمعنی پرستنده است وبالفتح وضم دال وضم باء بمعنی بنده او بعضی نوشته که عبده مخفف اتا عبده است یعنی بنده او یم **عبقری** بالفتح وقاف بمعنی جامه لطیف که عجب وغریب باشد که بمعنی هر چیز کز نفیس وبهتر باشد واین منسوبست بعبقر وعبقر موضع است در یمامه عرب جن بسیار در انجا مانند عربان هر چیزه نفیس را که بینند بعبقر نسبت کنند از شرح نصاب **عباسی** منسوب عباس وآن نیز بکبودی مائل ونیز کنایه از رنگ سیاه چرا که خلفاء بنی عباس سیاه را مقبول خود ساخته بودند **عبری وعبرانی** بالکسر نام زبان اهل کنعان **فصل عین مهمله مع تای فوقانی عتیب** بکسر تین دو یا مجهول الماله **عتاب** بمعنی عتاب **عتب** بالفتح ختم کردن وبفتحتین فرجه میان سبابه ووسطی وبصر از منتخب **عتاب** بکسر علامت کردن وخشم کردن وناز کردن بالفتح وتشدید نام مرد شاعر از منتخب **عتبات** بفتحات آستانه ها وسختیها وامهات ناپسندیده **عترت** بالکسر وحرف دوم وچهارم فوقانی خویشان ونزدیکان وفرزندان از منتخب **عثار** ومرادف **عثار** بکسر اول در آخر دال مهمله بمعنی طپانچه واسباب سفر مثل سوار وتوشه ومشک آب وکاسه از شرح نصاب **عتید** حاضر ومهیا از لطائف **عتق** بالکسر آزادی وآزاد شدن از منتخب **عتیق** بروزن فعیل بمعنی دیرینه وکهنه آزاد شده وگرامی وبرگزیده از منتخب **عتاق** بفتح آزاد شدن غلامان وکنیزان وغیره **عتیل** بروزن فعیل بمعنی تنسته از لطائف **عتل** بفتحتین وتشدید لام بمعنی آواز وستمگار ونیز هر سطبر از منتخب ولطائف **عتو** بفتحتین وتشدید واو وسرکشی از منتخب **عقب** بضم اول وسکون ثانی وفتح باء موحده نام مرد ونیز فتح وچوبائین درکه پابران می نهند وتخته وناخن شتر علی از علم رمل از مدار وصراح ومنتخب وزیدة الغواص **عتی** بالضم وبالکسر وتشدید یا از صدر گذشته وبمعنی نمو ودن وبغایت پیری رسیدن از منتخب **عتابی** بضم اول قسمی از خمار الکمامه معروف ست از شرح خاقانی **فصل عین مهمله مع تای مثلثه عثرت** بکسر اول وسکون ثانی لغزش واز پا افتادن از منتخب **عثرات** بکسر اول وفتح ثانی وثالث لغزشها وبسر در افتادگیها **عثر** بفتح اول وسکون ثانی ورافتادن **عثار** بکسر اول ودر اء مهمله بمعنی بسر در آمدن از لطائف ودر منتخب عثاره بفتح در افتادن **فصل عین مهمله مع جیم عجب** بضم اول وسکون ثانی تکبر وخودبینی ومرادف تکبر از صراح ومنتخب ومرید **عجاب** بضم اول تکبر کننده وتعجب از منتخب **عجالت** بکسر اول شتاب کردن وبضم خیر کردن بشتاب حاضر آورده شود از کشف ومنتخب **عجاوا** بکسر اول ودال مهمله بمعنی آنها که مرتفع از منتخب **عجاج** بالفتح گرد وغبار وگرد از شروح نصاب **عجز** بالفتح وبالکسر عاجز شدن وناتوانی از مدار وبهائم وبحر الجواهر ومنتخب وکشف وفریدی بالفتح اول وضم جیم بمعنی سرین از کشف ودر منتخب بائینی بالفتح اول وبکسر جیم نیز ودر شرح نصاب بائینی بالضم وسکون جیم نیز آمده **عجوز** بفتح اول وبدون یا بمعنی پیرزن دهوزه بهانو شتن خطاست چرا که در وزن فعول که بمعنی اسم فاعل باشد مذکر ومونث یکسان است از مدار ولطائف وصراح ومرید وصحاح وبحر الجواهر ومنتخب **عجائز** زنان پیر جمع عجوز از کشف ومنتخب **عجف** بفتح اول وکسر جیم لاغر بفتحتین لاغری از شرح نصاب ومنتخب **عجاف** بکسر اول لاغران از منتخب **عجول** بفتح اول شتابنده وحیران از شمسی ولطائف **عجل** بالکسر بچه گاو که آنرا تا دو سالگی گویند ونام قبیله از عرب از منتخب **عجیل** بفتح اول بالتشدید از قاموس **عجم** بالفتح نقطه نهادن بر حروف واعراب حروف وبالضم کندزبانان باشندگان ملک عجم وبفتحتین بمعنی ملکی که غیر عرب باشد خصوصاً بمعنی ملک ایران ومردان ایران ومردم غیر عرب را نیز عجم گویند وحب دانه خرما هر چیز از منتخب مورد گویند که چون مردم دیگر بلاد در ملک عرب بیفتد باز بخانه ناوقتی زبان عرب بدان کما حقه مکالمه کردن نتوانند وخاموش میمانند اهل عرب ایشان را عجم میگفتند یعنی گنگ وکند زبان **عجمة** بالفتح گنگی کردن **عجین** بمعنی نمیز از منتخب **عجالة** بالضم وبکسر هر چیز بشتاب حاضر آورده شود از منتخب وصراح **عجة** بالضم وتشدید بمعنی خامگیری از منتخب **عجیان** بمعنی

از شرح انصاف در منتخب بالفتح وتشدید عجوه بالفتح خرمائیست نیکو وبهتر در مدینه منوره هر که هفت خرمای عجوه صباح نخورد از گزند زهر ایمن باشد
عجمی بفتحتین نه بسکون جیم منسوب بسوی عجم از لب اللباب ودر شرح خاقانی نوشته که عجمی مخفف اعجمی واعجمی بمعنی کند زبان وآنکه عربی زبان نباشد فصل
عین مهملہ مع دال مهمله عدالبکسر اول جمع عده که بمعنی شمرست وبالکسر ودر آخر هم ده وصید را دریابی یکدیگر زدن واندا ختن از منتخب وصراح عدت
بالکسر دال مشدده وبعد او فوقانی بمعنی شمار ومعنی ایام طلاق زنان که دران مدت شوهر نکند سه از مطلقه سه حیض یاسه ماه وبرای چهار ماه وده روز
وعدت زنان حامله وضع حمل لفظ عدت بالضم ودال مشدده بروزن مدت بمعنی طیاری آماد لی چیزی وساخت وسازکه برای دفع حاجات باشد از صراح
وکشف وبحر الجواهر ومنتخب عدات بضم اول وتخفیف دال تای فوقانی جمع عادی که بمعنی دشمن وبیداد کننده واز حد در گذرنده است از منتخب وصراح
عدا بالفتح وتشدید بمعنی شمردن از اطالف عداد بکسر اول ودر آخر دال بمعنی شمار از منتخب عدید بمعنی نظیر وبمعنی شمار شمرده شده هر آنچه بسیار وفراوان
آید از منتخب عدل والضمتین برابر شدن از راه واعراض ودر گذشتن وجمع عادل وبالفتح اول وضم ثانی گواه مقبول ومرورست گویند ولیسیار عادل از اطالف وغیره
عدیل هم سنگ برابر در قدر ومرتبه از منتخب ودر کس که بهر دو جانب یک کجاوه نشیند هر یکی هر دیگر را عدیل باشد عدل بکسر اول وسکون ثانی بر یکوزن
کتف بمعنی مثل ونظیر بفتح اول وسکون ثانی داد دهنده ومرد صالح که شایسته گواهی باشد بمعنی مانند ونظیر وبرابر کردن چیزی را بچیزی ومعنی دیگر
وداد گری را بهمین جهت عدل گویند که ظالم را با مظلوم برابر کنند وباصطلاح نحویان عدل خروج اسم باشد از صیغه اصلی خود بدون قاعده تفصیلش
بهمین فصل مرقوم میشود عدوان بضم اول وحرف سوم وا بمعنی دشمنی کردن وستم وطغیان از اطالف وبمعنی دشمنان در صحیح رت جمع عادیست
که بمعنی دشمن وبیداد کننده باشد عدنان بالفتح وسکون دال مهمله اقامت ودر جائی همیشه بودن وباغهای بهشت که مردم همیشه دران خواهند بود
وبعضی لغات نوشته که چون عدن بمعنی استقامت ست بهشت را عدن بهمین سبب گویند که مشتقیان دائم در آن اقامت خواهند داشت وبفتحتین نام
جزیره ایست در حدود یمن که مروارید خوب از انجا حاصل میشود لفظ عدن بالفتحتین بمعنی بهشت آورده اند خطا ودر بجا عدنان بالفتح نام یکی از اجداد رسول الله صلی الله
علیه وآله وسلم که بغایت فصیح بوده ونسب بانا بعدنان بالاتفاق بثبوت میرسد عدلین بفتحتین ودال مشدده وسکون دال فتح لام ودو مرد صالح شایسته گواهی
عدو بفتح اول وضم دال وتشدید وتخفیف واو بمعنی دشمن از مدار وکشف ومنتخب عدوه بالضم کناره رود از شرح نصاب عداه بالکسر وتشدید بمعنی گروه وشمار
گروهان مدت مطلقه را با مرد دیگر نکاح جائز نباشد وآن سه ماه است از شرح نصاب ومنتخب عدل تقدیری بدانکه عدل باصطلاح نحویان خروج اسم باشد
از صیغه اصلی خود بدون قاعده وآن بر دو قسم است عقیقی که خروج آن از اصل محقق باشد ودلالت کند بر آن دلیل بدون منع صرف چون ثلث وثلثث که معدولست
از ثلثة ثلثة زیرا که چون قائل شد اینها را غیر منصرف لامحالہ محتاج شد عدل بوجهین یا بقلت در وصف وآن دون سبب دیگر سبب منع صرف نباشد سبب دیگر را چون جمع پس
ثلثة شد اینها را دریافت عدلست ودلالت میکند بر دلیل ویگر سوی منع صرف وآن اینست که چون جمع مکرر باشد لفظ مکرر ودر نحو اضافه مکررست نه لفظ پس استحقاق شد که
اصل اینها لفظ مکرر باشد وآن ثلثة ثلثة ست وتقدیری که خروج اسم باشد از اصل بقید ودلیل نباشد بر آن وغیر منع صرف چون عمر که معدولست از عامر چون با قیه
شد غیر منصرف ونبود دیگر سببی غیر علمیه وآن کفایت نمیکند فقط در سبب منع صرف پس فرض کرده شد خروج او از عامر فصل عین مهمله مع ذال معجمه
عذر بالفتح بمعنی آشکارا بمعنی دختر دوشیزه وزن پسر ونام معشوقه که واسق بر و عاشق او دو نام بر هم سنبله چه اگر بر هم نام کور نیز بصورت دختریست که در دست
او خوشه گندم ست ونام منتهای علبه بازی نرد از کشف وصراح ومنتخب موید ومدار وزبانی لغات سمعیست که دختر دوشیزه عذرا را ازان گویند که محامست
باو تعذر تمام دارد ینعه دشوارست عذب بالفتح آب شیرین وخوش مزه وخوشگوار از بحر الجواهر وشرح نصاب ودرختی خوردنی ولوشیدنی خوشگوار عذوبت بفتح
اول مزه آب بمعنی شیرینی وگوارائی سوای آب مجازست از کشف ومنتخب ودیگر شروح ورسائل عذار بکسر زیر نام گوشه رستنگاه خط ریش ست اعم عارض رخسار عوارض

از افزودات اول القسم
بهمزبان ریو وقوله
اشتهار

و فسار اسپ بضم خواندن خطاست از مدار و کشف و صراح و منتخب و مؤید و بحر الجواهر **عذر** بالضم بهانه و عذور در اشتن از صراح **عذیو** وطا بکسر ذال و سکون ذال معجمه و فتح تحتانی و بسکون واو و طا مهمله کسیکه بجز از زال برازاد و خارج شود از حد و الامراض و صراح و مجازاً گاهی بمرض مذکر نیز اطلاق کنند **عذر لنگ** بهانه ضعیف و سست و بهانه پوچ و ناشنوع از سراج اللغات و چراغ هدایت و برهان **عذرزنان** کنایه از حیض **عذاب الهون** بضم ها و سکون واو و بنون **فصل عین مهمله** مع راء مهمله **عرق النسا** بکسر عین مهمله و فتح نون و سین مهمله و الف مقصوره نام گیست که از سرین تا شتالنگ آمده و علت دردی که در رگ مذکور پیدا شود آنرا عرق النسا گویند و بهندی رانگهن نامند از صحاح و الامراض و صراح **عروة** بکسر اول و ضم واو و ضم راء و تشدید واو و ها مشتقه و فتح قاف و بعضی دست آویز محکم و عروه که بمعنی سن شهرت دارد در خطاست **عرافتح** و قصر یعنی بدون تنوین و در آخر بعضی درگاه و ساحت سرا و باد کشادگی بجانب صحرا و درخت و گیاه که سیچ پیرزنان پناه شوند از صراح و منتخب و مکسر اول و بطاء شطیح بازان مهمله و خ حرامی حامل اسلحه بدرای حفاظت شاه **عرفا** بالضم اول و ثانی و فتح ثالثی جمع عارف چنانکه علماء و شعراء جمع عالم و شاعر **عروس** عرس بضم معظمه از برهان و سراج **عروب** بالفتح اول و ضم ثانی و باء موحده زنیکه شوهر تازه کرده باشد و زنیکه شوهر خود را دوست دارد و مستغنی از منتخب و لغاسیه **عرفتین** بفتحتین بمعنی عرف و با ثم و بفتحتین مردمان ملک عرب باشند و شهر باشند از صراح و منتخب و مردم عربی شهر اش از کشف **عرفات** بفتحات نام جائیست استاده شدن حاجیان بروز عرفه که روز نهم است از آن ماه فراغ بفاصله کرده از آنکه حاجیان در آنجا استاده شوند و لبیک و ادعیه خوانند و نماز ظهر و عصر در آنجا گذارند و بگاه گردند از کشف و صراح و غیره **عرصات** بفتحات جمع عرصه از کشف و منتخب بمعنی قیامت **عرات** بضم بر بنگان جمع **عار** **عرض حیات** بخوبی و خوشگذاشتن با مردم زندگانی از مصطلحات **عرعر** بفتح هر دو مهمله بر وزن صرصر درختیست که تسمی از سرو باشد و آن سه گونه است از کشف و منتخب و برهان و مؤید و از ثقات مسموعست که بهندی آنرا چیر گویند که روغن چیر از آن معتصر شود **عرق** بهمه اقسام عرق قیاساً از مدار و تاج و ترجمان مصطلحات گشته بمعنی شراب نیز آورده اند **عرض عمر** کنایه از عمر **عرق ریز** خادم و بمعنی محلت دهنه و نیز آمده و عروس بفتح اول نر گدا خداوند مرد نو گدا خدا گذار عرف اطلاق این بیشتر بزنان بفتحتین نموده اند خطاست از مدار و کشف و منتخب و صراح و بهار عجم و مفرح القلوب و لطائف **عرائس** بفتح اول جمع عروس که بمعنی زن نو گدا خدا باشد که بمعنی مرد نو گدا خدا باشد چرا که جمعش عرسی آید بفتحتین از منتخب **عرس** بالکسر زن باشوی و بالضم و بفتحتین طعام عرسی و نکاح از منتخب و صراح و مجازاً یعنی مجلس طعام و فاتحه بزرگان که بروز وفات بعد از سالها کنند چرا که رحلت انخلده و دنیا به ایشان عرسی است چنانکه مسطور فرموده **بیت** عرسی یعنی رندت ماتمت به اگر نیک روزی بود خاتمت به **عرش** تخت و سقف از شرح و نصاب **عرشی** کازه و کلبه و موج مانی بران تماثیل انگور افتاده مانند از لطائف **عرض** بالفتح ظاهر کردن چیز برابر کسی و پیمانی و متاع و خت خانه و بمعنی ملامت و دیوانگی و بفتحتین چیزیکه قائم بچیز دیگر باشد مثل رنگ بر جامه و حروف بر کاغذ یس جامه و کاغذ جوهر باشد چرا که خود قائم ست و رنگ و حروف عرض چرا که قیام آن بسیاه جامه و کاغذ ست یعنی سیاهی و رنگی که به سبب رنگی حادث شود چنانکه صدای که بسبب حادث شود و تب که بسبب وجع پیدا گردد و لفظ عرض بالکسر بمعنی ناموس و آبرو و دریدن و جسد بالضم بمعنی کرانه و جانب از منتخب و کشف و صراح و مدار و لطائف **عروض** بفتحتین فهو بمعنی عارض شدن و بفتح اول نام علمیست معروف که بدان اوزان بحور دریافته میشوند و وجه تسمیه این بسیطی در رساله عروض بسیار و وجوه نوشته مجمل آن دو وجه است که خلیل بن احمد در مکه مبارکه باین علم ملهم شده یکی از آسمانی که عروض ست این علم را باسم مکه خوانند تیمناً یا آنکه عروض بمعنی معروضست و این علم نیز معروض علیه شعراست که شعر را بران عرض میکنند تا موزون از ناموزون جدا شود و جزو ثانیه مصرعه اول بهریت را نیز عروض گویند بدین لفظ را سواء رسائل عروض از کشف و منتخب نیز تحقیق نموده و چون تذکره عروض درمیان آمد بر ای خوشنودی طالبان قدری بنگارش فرو رینماید حامداً و مصلیاً و مسلماً میگوید بنده کثیر بن غیاث الدین که چون بعض اوقات طالبان را بعروض حاجت می افتد لهذا از منهاج العروض که مستخرج است از رساله ضیاء الدین خرزجی و حدائق السحر رشید و طواط

ومعیار الاشعار خواجه نصیر الدین طوسی و رساله سلمان ساوجی و هم از حدائق البلاغت و عروض سیفی و حدائق الحدائق محمد بن قیس و رساله شمس الدین فقیر در تشریح الحروف وغیره مقدمات ضروری انتخاب نموده شد از ان بدانکه در لغت بمعنی دریافتن و دانستن ست و باصطلاح عبارتست از کلام موزون مقفی که بقصد متکلم صدر یابد بعضی قافیه را داخل تعریف شعر نشمرده اند که رعایت قافیه برای تحقیق نفس شعریت ست بل امر عارضی ست و سکاکی در مفتاح همین قول را رجحان داده و نیز بعضی قصد متکلم نیز در شعر لازم نیست و این قول مردود است اگر کلام موزون مقفی قصد واقع شود آنرا شعر نگویند چنانکه در قرآن مجید تم اقرأتم وانتم تشهدون فهم انتم هولاء تقتلون باید دانست که موجد و مدون علم عروض خلیل ابن احمد ست که اوزان را از اشعار عرب تتبع نموده بمحصور ساخته و ادعا حصر در این اوزان نموده و ارکان و این هر دو را لفظی چند منتظم و منضبط ساخته اند و آن الفاظ را اصول و اقاعیل و تفاعیل گویند و ارکان نیز نامند و آن ده ست و نیز بعضی هشت و این افاعیل نیز اکثر از دو جزو ترکیب یافته سبب یا ترکیب از سبب و وتد یا وتد و فاصله و بعضی گویند اگر حرف دوم آن ساکن باشد سبب خفیف نامند چون بر و سر و اگر متحرک باشد سبب ثقیل نامند چون بر یه و حرف را که در مثال این هر دو کلمه می بینند محصور سبب اظهار حرکت ماقبل و ست و تبلفظ در نمی آید و تد در لغت میخ را گویند و باصطلاح عروض کلمه سه حرفیست اگر حرف آخرش ساکن باشد و تد مجموع نامند و بعضے و تد مقرون هم گویند مثل حی و سم و اگر حرف وسطش ساکن باشد و تد مفروق گویند مانند لالا له تاله و این نیز بحسب اینکه حرکت ماقبل ست و نیز بعضی بنا افاعیل بر سه رکن سبب و وتد فاصله و فاصله در لغت بمعنی میانگست و باصطلاح فاصله نیز بر دو قسم ست صغری که بی فاصله صغری کلمه چهار حرفی که سه حرف اولش متحرک و چهارم ساکن باشد چنانچه لفظ ضمادا و فاصله کبری کلمه پنج حرفی که چهار حرف اولش متحرک باشد چون شکنش بعضی از عروضیان پارسی گفته اند که بسبب قسم ست خفیف و ثقیل و متوسط مثال متحرک و ساکن و دیگر دو بار و وتد نیز بر سه قسم مجموع و مفروق و مقرون و مثال آن بترتیب کثرت و آن دو تحرک و دو ساکن باشد چون همان و نهان و فاصله نیز بر سه قسم گفته اند صغری و کبری و عظمی پس عظمی پنج متحرک دارد و یک ساکن و مثال آن از پایه اعتبار ساقط فصل بدانکه افاعیل عروض که ده ست بعضے خماسی بعضے سباعی لیکن خماسی از انها نباشد مگر فعولن فاعلن هر یکی مرکب از وتد مجموع و سبب خفیف و سباعی هشت ست مفاعیلن فاعلاتن مستفعلن هر یک ازین سه مرکب است از یک وتد مجموع و یک فاصله صغری ششم مس تفعلن ازین هفتم فاع لاتن هشتم مفعولات بضم تا و سه یکی ازین هر لبست از دو سبب خفیف و یک وتد مفروق فصل بدانکه بجوز یکی از تکرار بعضے افاعیل از ترکیب بعضی بعضے حاصل میشود هفده ست آسانی آن با بلا ترتیب درین قطعه مجتمع قطعه رجز خفیف و رمل مسرح دگر مجتث بسیط و وافر و کامل نهرج طویل و مدید و متقارب مشاکل و متدارک مضارع و مقتضب بسیط و مضارع و متدارک قریب و نیز جدید و بعضے عروضیان پارسی بازده بحر دیگر استخراج کرده اند و بیارایش آنها در آخر همین رساله آورده خواهد شد و آن عریض عمیق و صریم و کبیر و ذلیل و قلیب حمید و صغیر و اصیم و سلیم و جسیم ست فصل بدانکه اوائل بحور مذکور بعد از عروض بر پانزده بحر گذاشته بود طویل و مدید و بسیط و کامل و وافر و رمل و هزج و رجز و منسرح و مضارع و سریع و خفیف و مجتث و مقتضب و متقارب و بعد از ابو الحسن اخفش بحر شانزدهم که مسمی بمتدارک ست پیدا کرده و بعد از و بحر قریب و جدید و مشاکل از مخترعات متاخرین ست فصل بدانکه طویل و مدید و بسیط و وافر و کامل مخصوص عرب فارسیان درین پنج بحر شعر کمتر گفته اند و جدید و قریب و مشاکل مخصوص عجم و باقی یازده بحر مشترک در عرب و عجم و ازین بحور بعضے از ترکیب یک کن حاصل آید و بعضی از دو کن انچه از یک کن حاصل آید هزج و رجز و کامل و وافر و متقارب و متدارک ست و انچه از دو کن صورت میگیرد طویل و مدید و بسیط و سریع و خفیف و مجتث و منسرح و مضارع و مقتضب ست بدانکه بیت دو بحر طویل بچهار فعولن مفاعیلن تمام میشود و مدید از فاعلاتن فاعلن چهار بار و بسیط از مستفعلن فاعلن چهار بار و وافر از مفاعلتن هشت بار و کامل از هشت متفاعلن و هزج از هشت مفاعیلن و رجز از هشت مستفعلن و رمل از هشت فاعلاتن و سریع از هشت مستفعلن مفعولات دو بار و منسرح از مستفعلن مفعولات چهار بار و خفیف از فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن دو بار و مضارع از مفاعیلن فاعلاتن چهار بار و مقتضب از مفعولات مستفعلن چهار بار و مجتث از مستفعلن فاعلاتن چهار بار و متقارب از هشت فعولن و متدارک از هشت فاعلن

و قرین مفاعیلن مفاعیلن فعلاتن و بارد جدید از فاعلاتن و متقطن و بارد مشاکل از فاعلاتن مفاعیلن مفاعیلن و بارد **فصل** اتم اجزا بیت هشت رکن است بر سبیل کثرت و آنرا اثمن گویند و الا بعضی از شعرا بعض بحور را بر شانزده رکن بنا کرده اند و بعضی بر سی و دو بیتی که در دوشش رکن باشد آنرا مسدس ثامن و اگر بیست چهار رکن دارد آنرا مربع گویند مگر شعرا بحر بیشتر استعمال اثمن و مسدس کرده اند و استعمال مربع نهایت قلیل و مشتت و فنی و فارسی هرگز نیامده اگر در عربی **فصل** بدانکه از اجابجور سریع و خفیف مسدس الاصل یعنی اثمن نمی آیند مسدسی که اصلش مثمن باشد آنرا مجزو خوانند باعتبار کم کردن جزوی ازان و بحری که در ارکانش تغیری راه نیابد آنرا سالم گویند و آنچه متغیر گردد مزاحف نامند **فصل** رکن اول مصرعه اول را صدر گویند و رکن آخر مصرعه اول را عروض و رکن اول مصرعه دوم را ابتداء و مطلع و رکن آخر مصرعه دوم را ضرب و عجز و هر رکن که درمیان این هر چهار رکن باشد آنرا حشو نامند **فصل** در کیفیت تقطیع بدانکه تقطیع در لغت پاره پاره کردن و باصطلاح عروض اجزای بیت هر بحر را باجزای افاعیل آن بحر که این بیت در آنست برابر نمودن است یعنی هر متحرک را برابر متحرک و ساکن را در مقابله ساکن باید و اختلاف حرکات که ضمه و فتحه و کسره باشد اعتبار نیست چنانچه لفظ الهی بروزن فعولن و لفظ بر بروزن مفاعیلن شمارند در تقطیع حروف ملفوظ معتبر است نه مکتوبه الف ممدوده که در اول کلمه می آید بجای دو حرف شمارند و کسرهٔ اضافت جائیکه با شباع باشد حرف اعتبار نمایند چنانچه من شیدا را بروزن مفاعیلن دانند و حرف مشدد را بجای دو حرف شمارند و الف وصل را گاهی ساقط کنند و گاهی بجال دارند و اگر بعد از سه دو حرف ساکن واقع شود یکی را بگیرند و بیت و ساخت و مانند آن در میان مصرعه باشد اگر آن دو ساکن در برابر یک متحرک واقع شود ساکن اول متحرک شود و ساکن دوم ساقط و اگر دو ساکن در برابر دو متحرک واقع شوند هر دو ساکن متحرک گردد و داد و خواب و خورد و خواجه و خوش ساقط میگردد و داد و عطف را گاهی بجای حرکت شمارند و گاهی بجای حرف ساکن و با گربه و خندهٔ الهی ساقط و گاهی سلامت و نون ساکن بعد حرف مده اگر در وسط اقعد ساقط میشود و اگر در آخر مصرعه افتد اکثر بجال ماند و به تاکه قبیل از و یک ساکن باشد چون در میان بیت افتد متحرک محسوب میشود و اگر در آخر بیت واقع شود در حساب ساکن گردد چنانکه تا مست و بر دست بدانکه در تقطیع دلستان و دامان بخورد و گان آن واجب و ضرورت تا تمیز از تقطیع حقیقی و غیر حقیقی حاصل شود مصرعه بنام جهان دار جان آفرین ز بحر تقارب که حقیقی ست چنین تقطیع توانگر و بنام فعولن جهاندار فعولن ز آفرین فعولن و وزن غیر حقیقی نیز تقطیع نموده میشود بنام فعولن جهاندار مفاعیل جان آفرین مستفعلن و زن آخرد اوزان هیچ یکی از بحور بیست **فصل** چون اوزان اصلی بحور سالم معلوم شد زحافات و علل هم باید دانست بعضی نوشته که زحف در لغت از فعل و رافتادن و باصطلاح تغیرات چندست که در اصول افتعال واقع شود و مدار تغیرات بر سه قسم ست بنقصان یا بافزایش یا بتسکین متحرکی و نزد بعضی زحاف بکسر زا در لغت رسیدن تیز نز دیکان نه و باصطلاح متقدمین ارباب عروض مثل ضیاء الدین خزرجی و محب الدین ابجدی و رشید و طواط مولف حدائق السحر و خواجه نصیر الدین طوسی صاحب معیار الاشعار و سایر ان ساکن یا حرکی و غیر هم زحاف ساکن یا حذف کردن حرف آخر سبب خفیف یا ثقیل را گویند پس در صورت اجتماع حرف اول و سوم و ششم افاعیل مزاحف نمیشود چه اگر حرف اول و سوم و ششم تحتین حرف سبب باشد تغیرات این حرف را علل و غیره گویند و بعضی همه را زحاف نامند اسماء زحافات **اضمار** بالکسر در لغت لاغر کردن اسپ و باصطلاح ساکن کردن تا مستفاعلن است و ثقیل کنند بلفظ مستفعلن چه اگر ضابطه عروضیانست اگر کرنی از زحاف یا علل غیر مانوس گردد و لفظ مانوس همه زان در بحر ایش نهند **خبن** بالفتح در لغت بمنان کردن و نزد بعضی دزدیدن و من دون خود آن تا کوتاه شود و باصطلاح اسقاط حرف دوم ساکن از رکن چنانکه از فاعلن فعلن بکسر عین شود و از فاعلاتن فعلاتن بسکون عین گیرد و در فاع للن منفصل خبن نمی آید و در مفعولن چون خبن کنند مستفعلن بماند مفاعلن بجا یش نهند و از مفعولات مفولات بماند منقول از مفولات کنند و بعضی مفاعیل بجا یش نهند مس لفع لن منفصل نیز در خبن حکم مستفعلن متصل دارد و هر یکه از ین پنج رکن خبن یست مخبون نمیگردد **قصل** بالفتح گردن شکستن و بنجا اسقاط حرف دوم متحرک از رکن چنانچه از مفاعلن مفاعلن کنند و قصر خرد بحر کامل می آید طی بالفتح اسقاط حرف چهارم ساکن از دو سبب خفیف که بی فاصله در اول رکن واقع شود چنانچه از مستفعلن مستعلن بماند یس مفتعلن بجا آن نهند و از مفعولات مفعلات بماند پس فاعلاتن بضم تا بجا یش نهند و در مس لفع لن منفصل طی نمی آید و طی در

بحر بسیط و بحر سریع و منسرح و مقتضب و قوع نمیابد و در بحر کامل نیز می آید لیکن بشرط اضمار **عصب** بفتح عین و سکون صاد مهملتین فراهم کردن شاخهای تر برای
و نزد بعضی خشک شدن آن در بن در دهن و در پنجا ساکن لام مفاعلتن را گویند بحیث لفظا غیر مانوس مفاعیل بجا پیش نهند و عصب در غیر بحر را فرمی آید **قبض** بفتح
پیچیده در پنجا اسقاط حرف پنجم ساکن ست چنانچه از رکن مفاعیلن فعولن دراول مفاعلن و در ثانی فعولن بضم لام میشود و ازین زحاف در بحر طویل و مدید و مجتث و متقارب و
مضارع و قوع نمی یابد **عقل** بالفتح بستن باز دساتین تنه در پنجا اسقاط لام متحرک چنانچه از مفاعلتن مفاعلن کنند و این بحر را فراخ تصاص **ردف** بالفتح
باز داشتن در پنجا اسقاط حرف هفتم ساکن ست چنانچه از فاعلاتن فاعلات بضم تا و از مفاعیلن مفاعیل بضم لام کنند و این زحاف در بحر طویل و مدید و هزج و
رمل و خفیف و مجتث و مضارع واقع میشود و زحافات عین هشت است **فصل** زحافات مفرده یعنی مرکب از دو زحاف **خبل** بفتح خا و نجمه و سکون موحده دست
و پا بریدن در پنجا اجتماع خبن و طی را گویند که بیان این هر دو گذشت چنانچه از مستفعلن متعلن بماند بجای آن نهند و در مفعولات معلات بماند فعلات بجای آن
نهند و این خاص همین دو رکن در بحر مسرح و غیر آید **خزل** بفتح خا و نجمه و سکون زا و نجمه بریده شدن در پنجا اجتماع اضمار و طی ست چنانچه از مستفاعلن
مفتعلن بماند و این مختص بعین رکن ست و این رکن مختص بحر کامل **شکل** بالفتح پای چهار پایه بر بستن در پنجا اجتماع خبن و کف و این خاص رکن
فاعلاتن مستفع لن آید چنانچه از فاعلاتن فعلات بضم تا و از مستفعلن متفعلن بضم لام بماند مفاعیل بجا پیش آرند و این در بحر خفیف و مدید و رمل و مجتث
افتد **نقص** کم کردن در پنجا اجتماع عصب و کف چنانچه از مفاعلتن مفاعیل کنند این حقیقت بحر را فرست قائم مقام زحاف و آن آشنیدن **شنیعت**
در لغت برگزیده شدن و در پنجا حذف یکی از دو حرف متحرک ست در وتد مجموع که در فاعلاتن باشد فالاتن یا ماند یا فاعلاتن پس مفعولن بجای آن نهند و این
تغیر در بحر مدید و خفیف و رمل و مجتث می آید و در مضارع نمی آید **معاقبه** در لغت ازپی دیگر آمدنست و باصطلاح دو سبب خفیف را در شعری مجتمع باشند
از زحاف مامون و سلامت و تحتم ست جواز آنها یکی از آنها را وجوبا تا مانع اجتماع هر دو سبب خواهد از روی نمی فتح باشد در یکی که پیش از متفعلن و فاعلن
خواهد از زحاف چنانچه متفاعلن از متفاعلن مستفعلن شود و مفاعلتن از عصب مفاعیلن شود خواهد از اتصال یک رکن بر رکن دیگر مثلا در بحر رمل فاعلاتن فاعلاتن سبب
رکن اول و سبب اول رکن ثانی را ساقط داشته تنوع کنی یا نون سبب اول را حذف کرده تا حاصل کنی یا الف سبب ثانی را دور کرده تن تو خوانی این
هر سه صورت معاقبه است و جایز نیست که تن تو گوئی چرا که تفعلا بحذف حرف دوم هر دو سبب مبنی کور مخبر بفاصله کبری نشود و عروضیان
این را تقبیل مینهند و معاقبه در بعید و مسرح و رمل و افر هزج و خفیف و طویل و کامل و مجتث می آید و در کامل و افر شرط نیکه ضمیر منصوب باشد **مراقبه** در لغت
با یکدیگر نگهبانی کردن و باصطلاح مخالف نکردن دو سبب خفیف مفاعیلن و مفعولات و مستفعلن را گویند در مشاکل و قریب و جدید مراقبه لازم ست و در
سریع و منسرح غالب و بحر خفیف مراقبه جایز **مکانفه** در لغت فراگرفتن یکدیگر را و باصطلاح در سریع و منسرح و بسیط و رجز سه حال جایز داشتن ست
یعنی در بین بحور جایز ست که هر دو سبب خفیف را معا سالم دارند یا معا حذف کنند یا یکی را سالم و یکی را ساقط کنند **بدانکه** علل جمع علت و باصطلاح
اول اول از آخر رکن سوا زحافات مذکوره چیزی کم کردن یا پیش نمودن ست اینرا از جمله آنچه در آخر زیاده شود دانسته اول را **ذالت** بکسر ذی و لام و ذکر کردن
در پنجا یک الف در وتد مجموع که در آخر رکن شد زیاده کردن ست پیش از ساکن چنانچه در مستفاعلن مستفاعلان و در فاعلن فاعلان و در مستفعلن مستفعلان و این در بحر
و متدارک و بسیط و کامل و سریع و منسرح و مقتضب واقع میشود و در عروض و ضرب میتواند و قوع بیابد و در حشو کمتر و در صدر و ابتدا ممنوع **دوم تسبیغ** و بسین مهمله
و غین معجمه تمام کردن ست در پنجا یک الف در آخر سبب خفیفی که در عروض و ضرب واقع باشد زیاده کردن ست چنانچه در فعولن فعولان و در فاعلاتن فاعلاتان پس منقول
شود بفاعلیان یعنی یاء در مفاعیلن مفاعیلان و این در بحر رمل و مضارع و متقارب و بسیط و طویل و مجتث امکان وقوع دارد **سوم ترفیل** بفا و امین کشیدن و دراز
کردن در پنجا بر وتد مجموع که در عروض و ضرب واقع شود و سبب خفیف را زاید کردن ست چون مستفاعلن مرفل نامند مستفاعلتن تن شود مستفاعلاتن منقول گردد چون

مستفعلن را حرفل کنند مستفعلن تن بمستفعلاتن منقول گردد و این در بحر عربی مختص بحر کامل ست و در بحر نیز آمده آنچه افاعیل زیاده کنند **خرم** بفتح خاء معجمه بسکون راء مهمله و بمیم مشتر و غیره و کردنست در نیجا یک حرف یا دو حرف یا سه حرف یا چهار زیاده کردنست و در تقطیع شمار نکنند و آن مخصوص اشعار عرب بالشد و قدما در فارسی بکم حرف آورده اند و متاخرین استعمال نکنند و از جمله علل آنچه از آخر افاعیل ساقط شود نه انیست **حذف** در لغت انداختن و نیجا اسقاط سبب خفیف ست از آخر رکن پس در فعولن فعو و در فاعلاتن فاعلا و در مفاعیلن مفاعی بماند اول الفعل بفتح عین و سکون لام و ثانی را الف علن و ثالث را بفعولن منقول میکنند و حذف می آید در رمل و طویل و مستقارب و مجتث و مدید و هزج و خفیف **قطف** بفتح قاف و سکون طاء مهمله بر دین خوشه انگور و غیر در نیجا اسقاط سبب خفیف ست از آخر و ماقبل آن ساکن کردن چنانچه از مفاعلتن مفاعلن بسکون لام میماند فعولن بجایش نهند و این مختص بحر وافر ست **قصر** لغتا ه کردن در نیجا اسقاط حرف ساکن ست از سبب خفیفی که در آخر رکن باشد و ماقبل آن ساکن کردن چنانچه از فاعلاتن فاعلات بسکون تا پس فاعلان بجای آن نهند و از فعولن فعولن بوقف لام از مفاعیلن مفاعیل بوقف لام می ماند **قطع** بالفتح بریدن در نیجا اسقاط ملکف ست از آخر متحرک مجموع و ماقبل آنرا ساکن کردنست چنانچه از مستفعلن مستفعل بماند مفعولن بجایش نهند و از متفاعلن متفاعل بماند فعلاتن بجای آن نهند و آن علن فاعل بسکون لام ماند فعلن بسکون عین بجایش نهند اما در معیار صاحب نصیر الدین طوسی و اتباعش قطع در فاعلاتن چنانست که سبب خفیف از آخرش بیندازند و از تا مجموع حرف ساکن اسقاط نموده و ماقبل او را ساکن گردانند در نصوص نیز فاعل بسکون لام میماند و منقول بفعلن میشود چنانچه در فاعلاتن گفته آید و این در بحر رجز و کامل و رمل و متدارک و بسیط و مدید و سریع و خفیف و مجتث و مقتضب و مضارع یاید **حذف** بفتح حاء مهمله و ذال معجمه تا شه نست در نیجا اسقاط و تد مجموعت از آخر رکن پس مستفعلن مستفع و در فاعلاتن فاعلا و مفاعلتن مفاعلن میماند و اول را بالفعل بسکون عین و ثانی را بالفع و ثالث را بالفعلن بتحریک منقول میسازند و این تغییر بحر کامل و در رجز و متدارک بیشتر آید **صلم** بالفتح گوش بریدن در نیجا اسقاط وتد مفروقست از آخر رکن فعولات و در نصوص نفعو میماند و منقول بفعلن بسکون عین میشود و این در بحر سریع و منسرح و مقتضب می آید **وقف** و آن لغت بمعنی استادنست و در نیجا ساکن کردن نای مفعولات بقسم تا را گویند در نصوص منقول بفعولان میگردد و این تغییر در شه بحر بوقوع می آید سریع و منسرح و مقتضب **کسف** بسین مهمله و آن در لغت بریدن باشد و در نیجا عضو حرف هفتم چنانچه از مفعولات مفعولا بماند مفعولن بجایش آرند وقف و کسف در بحر سریع و منسرح و مقتضب می آید **تبتر** بفتح بار موحده و سکون فوقانی بریدن دم را گویند و در نیجا نیم بر کندن و نیجا نیم و حذف در رکن فعولن و اجتماع قطع و حذف در فاعلاتن و اجتماع خرم و جب در مفاعیلن چنانچه در فعولن فع و در فاعلاتن فعلن بدل از فاعل و مفاعیلن فع بدل از فا آرند این بحر لقارب و هزج و رمل و مضارع و مجتث و خفیف آید بعضی ملقن تبتر کنند و بعضی مقطوع و محذوف و بعضی آخرم و محبوبا مند از جمله علل آنچه از اول کم ساقط شود دو ست **خرم** بفتح خاء معجمه و سکون راء مهمله شکافتن بریه بینی و در نیجا اسقاط حرف اول از فد مجموع که در رکن اول آید و این تغییر اگر تنها در مفاعیلن باشد بنام خود ست یعنی خرم گویند و آن ساقط کردن نیم مفاعیلست فاعیلن ماند مفعولن بجایش آرند و در هزج و مضارع افتد و الا در هر موضعی ملقب بلقب خاص میشود مثلا اگر فعولن را خرم تنها کنند اثلم گویند و با قبض اثرم نامند و قصر علی هذا **اثلم** رخنه کردن و در نیجا حرف اول از رکن فعولن افگندن عجول بماند و بدل آن فعلن آرند **شرم** بفتحتین و تا مثلثه و راء مهمله شکستن دندان پیش و در نیجا اجتماع خرم و قبض در فعولن یعنی فاعلاتن آخر اسقاط کردن عجول میماند فاع بجایش نهند و اثرم هم مانند این آرند و در طویل و مستقارب افتد **شتر** بفتحتین و تشدید تا مثلثه و راء مهمله شکستن دندان و برگشتگی بلاق در نیجا اجتماع خرم و قبض در مفاعیلن یعنی حرف اول و نجم از آخر است قوا کرده فاعلاتن و شتر نامند **خرب** ویران شدن و در نیجا اجتماع خرم و کف در فاعیلن یعنی بعد سقوط حرف اول و ہفتم فاعیلن بضم لام بماند مفعولن بضم لام بجایش نهند اثتر و اخرب ہر دو در ہزج و مضارع مخصوصند و بعضی شکسته شتر و منتزع آمدن خرم در مفاعلتن یعنی حرف اول ساقط کنند و مفتعلن بجای آرند و غضب نامند مختص بوافر **قصم** بفتحتین قاف و صاد مهمله شکسته دندان و در نیجا

از اجتماع خرم و عصب یعنی ساکن شدن ما قبل خرم و حذف نون عصب و مهملہ در مفاعلتن یعنی حرف اول آنرا ساقط کرده حرف چہارم را ساکن کنند فاعلتن بسکون لام ماند مفعولن بجایش آیند و اگر بجای خرم و عصب ابتر و ابتر گویند ہم درست است زیرا که ابتر نامند حرف چہارم را بعد از ساکن شدن ہر دو حرف آخر و ابتر نامند حرف اول و

بتقدیم و تاخیر سبب وتد و فواصل یعنی از بعضی صورت دیگر حاصل میشود دلیل آن مشتبهان و سبب آسهولت تفهیم اشکال بحور را آنکه دیگر پنج دائره وضع نموده بر اسامی مناسب مقرر کرده بود و مجموعه فاسیان یکدائره و نشتر عرافزوده و بهمگی شش دائره مقرر کرده اند چنانچه بعین تقدیم و تاخیر بحر الطویل پدید و بسیط از یک دائره مستخرج میشود مثلا اگر فعولن مفاعیلن را چهار بار مدور بر خط دائره نویسی و از فعولن آغاز نمائی بحر طویل پاشد و اگر از ان لفظ فعولن آغاز کنی و ان مفاعیلن فعولن چهار بار بگوئی بر وزن چهار فاعلاتن فاعلن میشود که بحر وافر است و اگر از مفاعیلن شروع سازی و چهار بار بگوئی مفاعیلن مفاعیلن بر وزن مستفعلن فاعلن میشود که بحر بسیط است و نام این دائره مختلفه باشد باختلاف ارکان صحاح و حماسی بحر وافر و کامل از یک دائره است چه اگر هشت مفاعلتن بر خط دائره نویسی از مقام آغاز نمائی بحر وافر است و اگر علتن آغاز کنی و علتن مفاعلتن چهار بار بگوئی بر وزن چهار مستفعلن میشود که بحر کامل است و این دائره را بنا بر الفت و اتحاد ارکان مؤتلفه نامند بهزج و رجز و رمل یکدائره است زیرا که اگر مفاعیلن چهار بار بر خط دائره نویسی از مفاعیلن آغاز کنی هزج است و اگر مفاعیلن آغاز کنی و مفاعیلن مفاعیلن بر وزن مستفعلن میشود که بحر رجز است و اگر از کن شروع کنی و ان مفاعی لمگوئی بر وزن فاعلاتن گردد که رمل است و نام این دائره مجتلبه باعتبار سبب جلب ارکان از دائره مختلفه بحر منسرح و مضارع و مجتث و مقتضب یکدائره اند زیرا که اگر مفاعیل فاعلات را یک یک دو دو حرف جدا جدا بر خط دائره نویسی و از میم مفاعیل آغاز نمائی و بر نار فاعلات دوم تمام کنی بحر مضارع مثمن مکفوف است و اگر از فعیل آغاز کنی و گوئی فعیل فاع لات مفاعیلن فاع لات مفاعلتن فاعلات مفتعلن فاعلات میشود که بحر مقتضب مثمن مکفوف است و اگر از لام مفاعیل شروع نمائی و گوئی لفا علاتا علا مفاعی لفاعلاتا مفاعی بر وزن مفتعلن مفاعلتن فعلات میشود که بحر مجتث مثمن مخبون است و اگر از لات آغاز کنی و گوئی لات مفاعیل فاع لات مفاعیل فاع بر وزن مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فاعلات میشود که بحر منسرح مثمن مطویست و این دائره را مشتبهان گویند و وجه تسمیه اشتباه مس تفعلن فاع لاتن ست مستفعلن و فاعلاتن متصل بقول نمائی نفع تخفیف و مضارع تعلق دارد و ثالث و رابع بیکدیگر سریع و جدید و قریب و خفیف و شاکل از دائره سه سر عه مسدس بحر آیند زیرا که مفتعلن فاعلات را دو دو یک یک حرف جدا جدا بر خط دائره نویسی از مفعولات آغاز نمائی بر لات تمام سازی بحر سریع مطوی حاصل میشود و اگر از مفتعلن شروع نمائی و گوئی لتجلن مفتعلن فاعلات مفعولات بر وزن فعلاتن مفاعلن میشود که بحر جدید مخبونست و اگر از علن مفتعلن آغاز نمائی و بگوئی علن مفتعلن فاع لاتمفت بر وزن مفاعیلن فاعلاتن میشود که بحر قریب مکفوفست و اگر از تا مفتعلن مفتعلن وصل آغاز کنی و گوئی فعلن فاعلاتمفت فعلن مفعولن بر وزن فعلاتن مفاعلن فعلاتن میشود که بحر خفیف مخبونست و اگر از لات مفاعیل مفاعیل شروع نمائی و گوئی لات مفاعیل لات مفاعیل مفعولات میشود که بحر شاکل مکفوفست امامنقارب نمایند از یکدائره و نشتر آزا منعوره میگویند و بعضی اشتر خوانند چون حرکت متحرک از ساکن خارج نمودند تا مام ضاد بنظر آید چون هشت فعولن را شاهد خط دائره نویسی و از فعولن آغاز نمائی بحر متقارب است و اگر از ان آغاز نمائی و گوئی ان فعو بر وزن فاعلن میشود و آن بحر متدارک است —

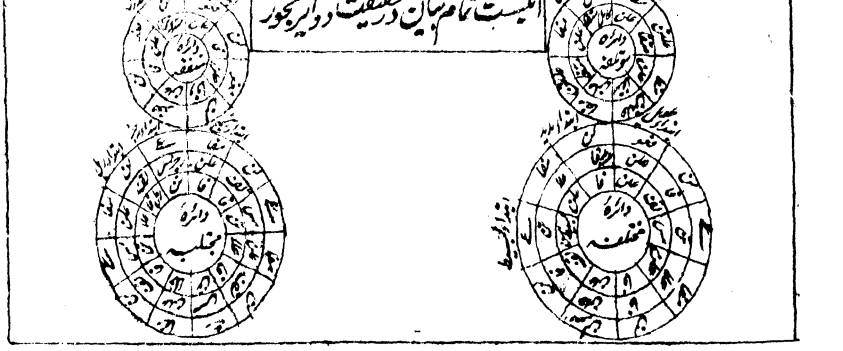

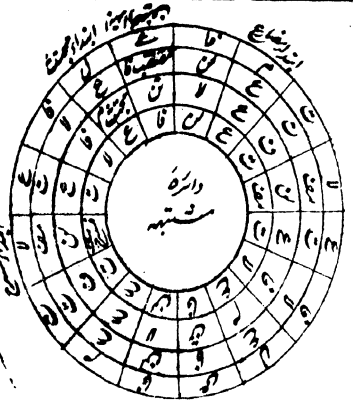

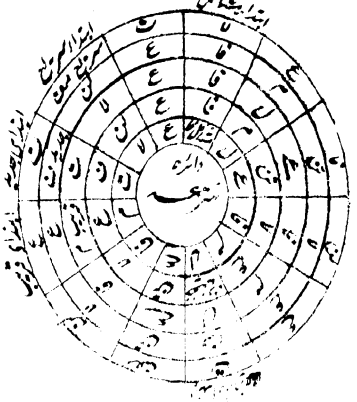

فصل بیان بحور مخلوع مشہور شدہ و بعضی از آن مستعمل کثیر الوقوع ہر بحر مع اوزان و افاعیل ہر یکی نوشتہ شود و ما تمیز کیفیت یکیست

بحر اول آنست بحر طویل این بحر بشعرای عرب تعلق دارد و شعرای فارسی درین بحر کمیاب چیزے کہ نمونہ فارسیان مطبوع نیست و طویل از نجیست تا میباشد کہ دوائر علم عروض سوای این بحر کہ بعض بحور را مسدس وضع کردہ بود و بعض دیگر را کہ شمن وضع کردہ مجزو ہم می آید یعنی یک رکن از ہر مصرعی الفاظ و نجلاف این بحر کہ شمن وضع کردہ مجزو ہم می آید چنانچہ سالم السلمان ساوجی بیت باحسان تو ئی حاتم بہ نعمت تو ئی کسری بالفرمان تو ئی آصف بہ سیاست و نوشیروانی مثال دیگر بیت چگویم کہ نگارنیا کہ بامن چہا کردی ہ قرار و صبر و دل بردی و صبر و صبر و صبر ا کردی ہ فعولن مفاعیلن چہار گاہی بعضی ارکان مقبوض محذوف مسبغ نیز می آید بحر طویل عروض و ضرب مقبوض انسعدی بیت سری لطیف من بحلوا لطلبتہ الذہبی ہ شگفت آمد از تخم کراین دولت از کجا ہ بر وزن فعولن مفاعیلن فعولن مفاعلن فعولن مفاعیلن فعولن مفاعلن بحر مدید سالم این بحر را بعجمت مذکور گویند کہ مدید در لغت بمعنی کشیدہ است این بحر را نیز از بحر طویل شمردہ اند و بعضی گویند کہ وسبب خفیف در وتد مجموع ارکان سالم او کشیدہ شدہ است از جہای بیت دل زہجرتہای من خون شود و آنچنان شود و جان بدہنت ای پسر جانم تن بسپرد فاعلاتن فاعلن چہار بار بحر بسیط سالم البسیط در لغت گستردہ است و ابتدای ہر رکن سباعی از وتد و سبب کہ بسبب گسترانیدہ شدہ باآنکہ در ابتدای ارکان او ساکن افتادہ شدہ سباعی را و سبب و خماسی را یک سبب از جہای بیت چون خار خیبر بر دو شب افتادہ ام در رہت و باشد کہ بر حال من افتد نظر ناگہت ہ مستفعلن فاعلن چہار بار مثال دیگر در ہمین بحر نیز بیتی ای بادہ الست دلم شادان زدور فلک ہ ہجر تو بر خاطر حزین چراحت نمک بحر بسیط صدر و ابتدای سالم و حشو و عروض و ضرب مخبون از گلستان سعدی بیت دانی کہ چہ گفت مرا آن جہل سحری ہ تو خود چہ آدمی کہ فریشتہ نیستی ہ اشتر شعر عرب در حالت ست و طرب او گوئند و شتر کہ طبع جانوری ہ مستفعلن فعلن چہار بار بحر وافر وافر ان گویند کہ درین بحر کات بسیار باشد چنانچہ در ہر رکن پنج متحرک ست یا آنکہ درین بحر شاعر بسیار ست بحر وافر شمن سالم انسیفی بیت شدہ نماکہ سوی کسی نمی نگرد ہ از سہم خدا نیگذری طریق دانی نہ روی سپری ہ مفاعلتن مفاعلتن بحر وافر مربع از نصیر الدین طوسی بیت بدہی چو کسی بجای کسی ہ کراو نکند بجای تو بد ہ بحر کامل شمن سالم از جمال الدین حسین بصنوبر قد و لکشی آرای صبا گذری کنی و بہوای جان حزین من ان خستہ را خبری کنی ہ متفاعلن متفاعلن چہار بار کامل از ان امتد کہ بچنانکہ در دائرہ مشع کردہ بچنان نام مستعمل ست بحر کامل شمن مضمر بیت صنما خیالت راحت شکہ بجانداروالفتی ہ خیلم ذواعت گزد نا لبرم گذار دشتی بحر کامل از سعدی بلغ العلی بکمالہ کشف الدجی بجمالہ حسنت جمیع خصالہ صلوا علیہ و آلہ رکن اول و اعلی ہر دو رکن مستفعلن و باقی ہمہ متفاعلن در بحر کامل اگر سالم مقابل مضمر یا بالعکس آید جائز ست و دریکبیت

بحر هزج این بحر را هزج ازان گویند که هزج در لغت آواز باریک و خوش آمیده است و عرب بشتر را که باواز خوش سرود و ها میخوانند و بدین بحر مست و میل بحر جهاز دمن آن است هزج سالم از حافظ بیت الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها مفاعیلن هشت بار در بن وزن اگر یعنی سالم (یعنی) میاید جائز است هزج مثمن اخرب مکفوف مقصور از امام محمد غزالی رحمة الله علیه بیت مشهور شده از خواب عدم دیده گشودیم و دیده هم کرباقیست شب فتنه خنودیم مفعول مفاعیل مفاعیل دوبار در بن بحر اگر آخر کلی مفاعیل آخر گیرد مفعولن باشد جائز چنانکه سعدی گوید ای مرغ سحر عشق بپروانه بیاموز کان سوخته را جان شد و آواز نیامد مصرعه اول مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل رکن آخر مصرعه دوم مفعولن و اگر جمله سالم آخر آید جائز باشد چنانکه سعدی گوید هزج مثمن مرتبه خانمان کند از نرگس تو فتنه چون گل همگی گوش کند جمله ز اصم را بروزن مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن هزج مثمن اخرب نبتی سمد را ابتدا دشمنی مفعولن اخرب باقی سالم از حافظ ای باد شبه خوبان دارم غم تنهائی دل بتو بجان آمد وقت ست کرا بالی مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن دو بار هزج مثمن مقبوض از سیفی دلم بیرون شد از غمت خون دل بیرون شد ز چون شبنم که بود کوزدست غم بیرون شد هزج مثمن مکفوف از جامی تراالعل شکر ریز دمراجسم گهر بار ترا خنده بود خوی مرا گریه بود کار بروزن مفاعیل هشت بار هزج مثمن اشتر نامه علی دیدن در خور و فتن طرز آشنا نهادن پیش آن ستم بودن عالم جدایها بروزن فاعلن مفاعیلن چهار بار هزج مجرد یعنی مسدس سالم از سلمان چو دیدآن لعل لو لعل تو لا بر لالا و بلالائی در آمد لولوی لالا بروزن مفاعیلن مکفوف شش بار هزج مسدس مقصور از جامی آنی غنچه امید بکشای دگلی از رخ زیبا بجمالی بنما بروزن مفاعیلن مفاعیل و نسخه روسنر زیبا و شیرین خسرو و فرهاد و مثنوی نامه علی مثنوی غنیمت و مثنوی نامه علی و رین رشته هزج مسدس اخرب مقبوض مکفوف از سلمان در دست بدست دوست خار مه لو زیست پکشم دشمنت نار بروزن مفعول مفاعلن مفاعیل بجای مفاعیل فعولن آمدن هم درست و بدانکه گاهی درین وزن حرف ساکن مقابله حرف متحرک واقع شود جائز باشد چنانکه در مصرعه مصرعه چون خصمتهای یوحنیفه نار خصمت که ساکن بست در مقابله متحرک واقع گشت و درین بیت نقش همه دید در مقابل اسکندر زآمینه وی ازدل بدر زا اسکندر که ساکن است در مقابله متحرک افتاد در مثنوی نیلی و من تحفة العراقین و میلی مجنون لیلی هزج مسدس اخرب مکفوف بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم هزج مسدس اخرب مکفوف محذوف بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم هزج مسدس اخرب مکفوف محذوف از سلمان در دست بدست دوست خار مه لو زیست پکشم دشمنت نار بروزن مفعول مفاعلن مفاعیل بجای مفاعیل فعولن آمدن هم درست و بدانکه گاهی درین وزن حرف ساکن مقابله حرف متحرک واقع شود جائز باشد چنانکه در مصرعه مصرعه چون خصمتهای یوحنیفه نار خصمت که ساکن بست در مقابله متحرک واقع گشت و درین بیت نقش همه دید در مقابل اسکندر زآمینه وی ازدل بدر زا اسکندر که ساکن است در مقابله متحرک افتاد در مثنوی نیلی و من تحفة العراقین و میلی مجنون لیلی هزج مسدس اخرب مکف

وعرب بکثرت اشتیاری که در حرکت یا بمقام عاذرت خود سازند درین بحر در حین قات آواز مضطرب و حرکات سریع پیدا شود ازین جهت بدین اسم کرده اند و بعضی گویند که رجز بالضم شتری را گویند چون حرکت کند یا ساکن شود و در بین بحر دوازده رکن و سبب خفیف ست و بعد حرکتی سکون از جهت رجز نامیده اند. رجز مثمن سالم از خسروانی چهره زیبای دوشنگ بتان آذری ، هر چند هفت سیکم در حسن دان زیبا تری و وزنش مستفعلن شش بار و معمول ، ستاد ان رجز سالم را بسی فرو رین آورده اند از عبد الواسع جبلی یا صاحب الشی الحذر ثه زان سرو قامت سیمین بر که عشق او گشتم مسهر ، یا کام خشک و چشم تر و تشنه لب و خسته جگر ، بر کنده جان فگنده سر و کرده زیر و زبر ، دینا و دین و جان و تن بر آید بچشم هر نفس ، عالم عشقش چون قفس ، ما بی او مرغ زیاد و دس ، پنهانها خیال او دست بس ، ناچند باشم چون جرس بی او خروشان از نبوس ، هرگز مباد احوال کس در عشق چون احوال من ، در رجز مطوی بهیت می شگفت گل بچین ها ز نسیم سحری ، وه چه شود گر نفسی پهلوی ما باد خوری ، وزنش مفتعلن شش بار رجز مثمن مطوی از سعاد ی انکه نبات عارضش آب حیات میخورد و در شکرش نگه کند هر که نبات می خورد ، وزنش مفتعلن مفاعلن چهار بار رجز مثمن مطوی از جانان کنان هر سحرے بکویتو میگذرم و چو نیست روسے قوام بیام و در مے کرم ، با برو زن مفاعلن مفتعلن چهار بار درین بحر اگر مفتعلن بجای مفاعلن آید مضائقه ندارد رجز مثمن مطوی محبون مقطوع از جامی

گر همت کرا نیست بدین رعنائی ، ماه کلوئست که نیست بدین زیبائی ، بر وزن مفتعلن مفاعلن مفعولن رجز مسدس سالم بهیت ساقی وقت کوش در دوران مکن ، دگذار از گفت جام تا پایان گل ، مستفعلن شش بار رجز مسدس سالم محبون از جامی کنونکه گردد باز بهار خوش هوا فزون شود بهر دل اندیشه هوا ، بر وزن مفاعلن شش بار رجز مسدس مطوی بهیت نیست مرا جز تو نگاری دگری ، وی بیع بکام فطری ، هو زنش مفتعلن شش بار رجز مثمن سالم محبون ازین بحر مال این بحر را بر سیمان بسیار است و بر لغت مصیر بافتن ست چون ارکان این بحر را و تدی میان دو سبب است و دو سبب در میان وتد گویا که او تاد اورا باسباب بافته اند چنانکه حصیر را بریسمان میبافند یا آنکه رمل نوعی از سرود ست واین بر بن وزن باشد یا آنکه از رملان ماخوذ کرده اند که نوعی از دویدن هست شتاب چون این بحر از کثرت اسباب خفیف ریعت و شتاب خواند هیشود و لهذا رمل نامیدند رمل مثمن سالم بهیت شکل ل بروی که تو داری نباشد دلبر کلی خواب نهد بهای هشت کم لعبت چابک دلبر را هو زنش فاعلاتن هشت بار رمل مثمن مصدر و ابتدا سالم و مشهور محبون و عروض مضرب محبون مقصور از سلمان خجندی

باغ دانش سحاب کرمت بهت نظیر ، بر وزن فاعلاتن فاعلاتن فعلاتن فعلان رمل مثمن مصدر و ابتدا سالم و مشهور محبون و عروض و ضرب مجهوف سلمان

آن کند قهر تو با خلق کم با گل وی ، وآن کند لطف تو با مدل که با ن وی ، بر وزن فاعلاتن فاعلاتن فعلاتن فعلان رمل مثمن مرفع سلمان بهیت گریه بر تربتی بسوخته کن ، نوحه بر ماتمی بگو بر ما ، از نشانده حسرت و فراق گلعذاران بر ، فاعلاتن فاعلان فاعلاتن فاعلان رمل مثمن یک رکن مشکول یک سالم علی الترتیب حافظ بلاد ان سلطان کرسانند این دعا را که بشنگ بار شاهی ز نظر مران گدا را ، بر فعلات فاعلن فعلات فاعلن رمل مثمن مشکول از نصیر الدین طوسی بهیت هر چه گنجد باو نیندیشد سودم بهیچ آن جمله ندارم که داشتم ، بگزیده فعلاتن فعلاتن فعلاتن مفعولن رمل مثمن مصدر و ابتدا و حشو با سالم و عروض و ضرب محذوف بهیت هر کرا همتم سخن باو آورد هر جا بیکند و نا گفته ذکر تو صد تقریب پیدا بیکند ، وزنش فاعلاتن فاعلاتن فاعلن فاعلن رمل مثمن مشکول بهیت بمند دار از مرغ قوی نمای ما را سخی نگوی و از پی شکر خدای ما را ، بر فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن رمل مثمن مصدر و ابتدا محذوف و حشو بعینه سالم یعنی محبون و عروض و ضرب سالم از سعدی نه بر اشتری سوار م نه چون اشتر زیر بار م ، بر خدا و ند بحیت ، غلام شهر یار م ، غم موجود بر شانی معدوم ندارم و قصی نیز غم آسوده و عمری بیگذارم ، بر وزن فعلاتن فاعلاتن فعلاتن فاعلاتن فعلاتن فعلاتن رمل مثمن مصدر و ابتدا سالم و حشو محبون مخذوف و مقصور نجات باز دل پر دمن بر فتی باندهی ، دشیر اندام تی تو چو گشتی گبری ، و فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن ، مثنوی گل کشتی مهر نجات درین بحر ست و شعر مذکور هم از نیست رمل مثمن محبون بهیت نگذرت راشد گر چه بسه سور مرتب ، نکسی نیز سخن خواهم کرد سایان الب ، فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن مضمر رمل محبون را بر شانزده رکن بنا کرده اند و در عرف ناقصان

از خطی بخط مولیل نگان بریده شانش الحصمت الله سنجاری رنگ خرسا رعد گوش خط صفدقد و عارض مخال لبت ای سرو بریدی سمن بوی تو کجا رفتی
شام و سحر و طوبی و گلزار بهشت ست و لال طرف جنبه کوثر غلامان شانزده بار رمل مسدس سالم صیغی ای نگارین روی و پریزان مانی و رخ مکن پنهان
چو اندر جان مائی : فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن رمل مسدس مخذوف بیت گفت زاهد از بهشتم نیز منه نام دو سیر ده فاعلاتن فاعلاتن
فاعلن ۵ مثنوی حضرت مولانا جلال الدین رومی و منطق الطیر شیخ فریدالدین عطار هر دو نان و طوبا بهاء الدین آملی در همین بحر ست رمل مسدس مخبون
مقصور صیغی شکرین مهل قد کمان نگار ست ۵ اگرچه شکر نه مکان نمک ست فاعلاتن فعلاتن فعلات رمل مسدس مخبون مخذوف بیت محتشم زاده دلبر
سخت وجاه ۵ سخر امید نظر لیغانه بله ۵ فاعلاتن فعلاتن فعلن ۵ درین وزن مثنوی بسیار کم واقع شده اند بحر سریع چون بکار باب بیشتر
از اوتاد در وی نیز گفته نشود اندک سریع نام کرده اند این بر اساسی همه ارکان مطوی آرند و سالم نیامده مگر بتکلف بحر ست سریع مطوی موقوف
سعدی وقت فرصت چو نماند گریزد دست بگیرد سر شمشیر تیز ۵ مفتعلن مفتعلن فاعلان درین وزن اگر قطع مقابل مطوی آرند جایز ست
تقسیم قافیه شرط نیست چنانچه نظامی فرموده بیت هست کلید در گنج حکیم بسم الله الرحمن الرحیم ۵ بر وزن مفتعلن مفتعلن فاعلان مفعولن مفعولن مفعولن
فاعلان ۵ درین فن اگر عروض مضمر مختلف باشد جایز ست چنانکه در آخر یکمصرعه فاعلن مطوی مکسوف و در آخر مصرعه دیگر فاعلات مطوی موقوف
درین بحر گاهی حرف موقوف در مقابل حرف متحرک واقع شود جایز باشد چنانکه خاقانی فرماید بیت حلقه ارکم شود از زلف تو ۵ خاتم جم خواهی تا دان آن
یا رخ ابهی موقوف ست که بجای حرف متحرک افتاده ۵ مصرعه اول بر وزن مفتعلن مفتعلن فاعلن فعلانی بر وزن مفتعلن مفعولن فاعلات ۵ درین بحر ست
قران السعدین و مخزن اسرار و مطلع الانوار و درین وزن اگر صدر با ابتدا سالم آید و عجز مطوی و عروض ضرب موقوف جایز ست سلمان صورت اقبال تراز
جبین انا فتحنا لک فتحا مبین ۵ مفتعلن مفتعلن فاعلات مفتعلن مفتعلن فاعلن سریع مطوی مکسوف مجدد ع ازجامی ای گل دیبت سنبل خیز زلف
سیاهت آتش بیز ۵ مفتعلن مفعولن فاع ۵ درین وزن اجتماع علی و کسف در خسو جایز ست بحر منسرح منسرح موقوف سبق آسان چون درین بحر سهما
مقدم اند بر لوتا دآسان نگرفته میشود و سالم نیامده منسرح ثمن مطوی موقوف سیفی آنکه دلم صید اوست میر شکار من ست ۵ بحر تو نم دکار کرده
نگارین ست مفتعلن فاعلات مفتعلن فاعلات و مفتعلن فاعلن نیز درست ست و فاعلن مفتعلن فاعلن گریان چون شود تیز جایز چنانکه سعدی
فرماید بیت پشت دوتای فلک راست شد از خمی تا تو نفرزند دلا و رام ۵ منسرح ثمن مطوی و عروض و ضرب بحذف سعدی فرماید بیت گاه
بیت دیده اهل طمع تیز نیست دنیا پر نشود همچنانکه جاه پشتنبم مفتعلن فاعلات مفتعلن فع منسرح ثمن اخرب سیفی سیفی گدازان شد و شیرازان
بر بیرون تا روضهای دوران آید بجانب مفعول فاعلاتن دربار منسرح مسدس مطوی بیت شاهجهان یاد ازانه بود ۵ کز کرمش خلق شاد یاد نبود ۵ مفتعلن
فاعلات مفتعلن منسرح مسدس اخرب مکفوف بیت ای نازنین کیا منی مشنب و رحمی مکن چون شاهنی مشنب ۵ مفعول فاعلات مفاعیلن دربار بحر
خفیف سکین بحر ست و عربی ۵ مدار آید فارسیان بندرت ثمن هم آورده اند بحر خفیف مسدس صدر و ابتدا سالم و باقی بمزن از جامی سبزه خط دمیده
یار نیامده تازه شد باغ و آن نگار نیامد ۵ فاعلاتن مفاعلن فعلاتن بحر خفیف صدر و ابتدا سالم و حشو مخبون و باقی مقطوع و اگر عروض فعلن آید و ضرب فعلات
یا فعلان یا فاعلن جایز ست سعدی کس نبیند که تشنگان حجاز بر لب آب شور گریانند ۵ و ما فیشان بر هفت پیکر نظامی ۵ هشت بهشت
امیر خسرو در حدیقه حکیم سنائی در همین بحر ست بحر خفیف عروض و ضرب هشت از جامی وقت گل شد هوای گلشن دارم ۵ ده دمی جام مدام و دشن دارم ۵ فاعلاتن
مفاعلن مفعولن بحر مضارع چون مضارعت یعنی مشابهت این بحر با مضارع ازان گویند که تا بحر منسوخ مشابهت دارد ۵ و درین گوهر دو بحر تند
مطرح دارد از دو جزو دوم مضارع فاع لاتن ست مشتمل بر فاع و جزو دوم منسرح مفعولات مشتمل بر علت و علت گفته که مثال بسیط بیاید خرج

درین کو در ارکان این هر دو بحر اوتاد مقدم اند بر اسباب مضارع مثمن مکفوف مقصور از جامی بیت خوش آن سوسمن بهار که بر طرف لاله زار دمند یا گلعذار بکف جام خونگوار دمند مفاعیل فاعلات مفاعیل فاعلات دو بار مضارع مثمن اخرب بحر رمل محذوف مخرب سالم از خسرو خواهم که سیم تن روی چو یاسمنش لیک آفت ست چشمش می ترسم آرکنیت مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن دو بار مضارع مثمن اخرب مکفوف محذوف از جامی ای مل نوش مذمت کام شکر دهانان سر دهانت بیرون از نمکدان دمان مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن دو بار مضارع مثمن اخرب مکفوف محذوف از جامی ای مل نوش مذمت کام شکر دهانان سر دهانت بیرون از نمکدان دمان مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن دو بار مضارع مثمن اخرب محذوف از گلستان سعدی بیت دیدار نمایی و بپرسیز می کنی و بازار خویش و آتش ما تیز می کنی مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن مضارع مثمن اخرب مکفوف از عرفی ای مرتفع ز نسبت ذات تو شان علم ۲ کلک گهرفشان تو رطب اللسان علم ۲ مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن دو بار مضارع مثمن اخرب مکفوف محذوف از جامی خوشا جلوه جمال تو دیدن و خوشا صیقه وصال تو چیدن ۲ مفاعیل فاعلات مفاعیل فاعلات دو بار بحر مقتضب یا اقتضاب بر یدنست امین بحر از بحر منسرح بریده اند چه اگر گویند این بحر منسرح است و اقتضاب نیست جواب آنست که اقتضاب بحر یست مقتضب شمن مطوی از سیفی بالیت چو می ظلم یار ۲ نزد جان چه بود و یا رخت چو می نگرد بند و پیش خان چه بود ۲ فاعلات مفتعلن فاعلات مفتعلن دو بار مقتضب مطوی مقطوع از سیفی وقت را غنیمت دوان القدر که توانی و حاصل از حیات آنی چند بگذرد است نادانی ۲ فاعلات مفعولن دو بار اگاهی درین رمل و وسط مصرع یکون القطع زائد افتاده و این را مخرف مرمز گویند مبانکه درین بیت می پرست اسیاد و مشنه زنان اصم ۲ چو دانه انگور شیشه در نبل دارم ۱۲ انگور زائدست بحر محبت اجتناب انبیخ برکنند ست مسدس این بحر را از خفیف بر کنده اند چیرا که الفاظ این هر دو یکیست اینجا مستفعلن مقدم بر سر دو فاعلاتن و دو بحر خفیف درمیان محبت شمن مجنون از سیفی زد و نیست میسر نظر بروی تو دارم ۲ چه دولت ست تعالی الله ز بخت خود فردا ۲ مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن دو بار بحر محبت شمن مجنون مقصور از سیفی ای بدر دو تو بر جان ناتوان منست ۲ ملاک من طلبید هر که مهربان منست ۲ مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات دو بار و گاهی کن آخر فعلاتن گاهی فعلن و گاهی فعلان از حافظ غلام نرگس مست تو ساحبدلان اند ۲ خراب باده ز صلح تو مهوشان اند بحر متقارب یا راکه اوتاد با اسباب او بهم نزدیک اند بحر متقارب ثمن سالم بیت زنم رقم ز سر شک الله ۲ راه داغ بر دل خونین رسم ز نوک قلم سرود را یاد گل ۲ فعولن هشت بار متقارب شمن مقصور یا محذوف ست از سلمان ۲ خوبان در رایت بود اقتدا بدکه این خطا آید آن از صواب ۲ فعولن فعولن فعولن فعول ابو سعد ابن ابی الخیر فردوسی و بوسعد ابن سنگند نامه شاهنامه بحر همین وزن است متقارب ثمن اخلم از حافظ من رند عاشق و ان گناه بود ۲ استغفر الله متقرن مدغم فعولن فعولن فعولن فعولن دو بار متقارب شمن مقبوض اخلم از حافظ گر مدعی بگرید و دل بحرف ما نخراشد ۲ فعولن فعولن دو بار متقارب اخرم مقصور از جامی ای شب زلفت عالیه سای ۲ وی مه رویت غالیه پوش فاع فعولن ۲ متقارب مسدس سالم از سیفی زد و بدلی نیامد که از زندگانی بیجا خورم ۲ فعولن فعولن فعولن دو بار یعنی متقارب اخلم را بر شانزده رکن نهاده و انداز عصمت الله بخاری زهی دوشیزه گیتی فروز ۲ بگیتی مرا دم کشاده بتیر ۲ دگر شعر ی چو ماهم بود دولت ۲ خط سیاهست محبب مستعمر فعول فعلن هشت بار و بعضی بجای فعول فعلن هشت بار و بعضی بجای فعول فعلن فعلان هشت بار نوشته اند و احتمال بحور دیگر نموده اند از شاعری درین وزن بحر ف القطع زائد بسته شده و این را مخرف مرمز خوانند مصرعه اگر چه صد سال زیجوده بیا بجاکه لهست فتاده باشم الام سالا از القطع زائدست و این قسم زیلوت ۲ نوع باشد بحر متدارک این را متدارک اخان گویند که تدارک در لغت ریافتن و پیوستن ست یکدیگر را سابان بحر دریافته است اذا و این را یا آنکه ابو حسن امین بحر را پدید کرد و بحر ها دیگر کرد خلیل ابن احمد پدید نموده بلوبه پیوست اصلش فاعلن هشت بار متدارک شمن سالم سیفی حسن و لطف تراندیده شد مهد ۲ خط و خال ترا شک همین خاک ۲ فاعلن هشت بار متدارک شمن مجنون از سلمان چو دولت بود و گل باغ ارم ۲ چو دولت بود و قد سرو چمن ۲ فعلن بحرکت عین هشت بار بعضی متدارک مجنون از بر شانزده رکن نهاده اند چنانچه بیت می بوقت صبح که قدح کش گردش سر نشود ۲ بحل ست سبلتی آن قدرت که دماغ جنون زده نرنشود ۲ قش

فعلن بحرکت میں شائستہ و بامتدارک متن مقطوع انجامتا کی مارا دغم داری زنای آری برسن خواری ہو فعلن بسکون میں ہشت بامتدارک متن مقطوع
و یا می سنبل سیہ برسن مزن و شکر مریز بعض مزن فاعلن فعل فاعلن فعل و یعنی متدارک مقطوع را بر شائستہ کن بنا کردہ اند بحر قریب مخصوص بسیت و
قریب ازان گویند کہ بحر مضارع قریبی دارد یا آنکہ بعد از طیل این احمد مولانا یوسف میثاپوری وضع کردہ بحر قریب مسدس مکفوف بیت خدا وند نجمان بخش شاہ
اول ہنشاہ جوان بخت کہ از کامل مفاعیل فاعلاتن بحر قریب مسدس لغیر مکفوف عروض ضرب سالم از سیفی تا طبع ہی بر قرار باشد مداح در شہریار
مفعول مفاعیل فاعلاتن بحر قریب سالم جشنوا ہتم عروض سالم ضرب صلع نعمتی دست شناسا قطعہ بعضا گفتہ بیت مرقوم شد ہیر گفت از عالم نعت ہر نبی بیدا بود مفعول
مفعول فاعلاتن مع خرب قابلیتان ہیزم بحر جدید غریب ہم ملمع زیر اکہ این بحر تازہ پیدا کردہ شدہ است ابتدا ز طبیل ابن احمد و ابو الحسن اگر چہ بیاش فاعلاتن فاعلاتن مستفعلن مستفعلن لیکن اکثر اساتذہ
می آید بحر جدید بخون ابن سیفی پدید شد از چہ مخبون کردہ اند سرو خوب و مقبوض کردہ اند فعلاتن فعلاتن مفاعلن بحر مشاکل این بحر مشاکلت دارد در زیرا کہ رکن سوم
یکیست یا ہا عاعلاتن تقدم نون و مفاعیلن در قریب مع خرب فعلن فاعلاتن مفاعیلن مفاعیلن دست ہم دیگر شتابند بعضی خبر آورد ہ از بحر مشاکل شمارند این کنوب حلی خبر طرب
چمن گیر ما حریف سمن روی ما کہ سنبل بر چین و نگاہ بتاراج سن بود فاعلات مفاعیل فاعلات مفاعیل چون از بحر متفق علیہ جمہور نظر غائب شد بیان بحور مستعدات
موجب وعدہ لازم آمد باید دانست کہ بعضی عروضیان بلاد ائر و متملذ سوائے طویل و مدید و بسیط و بحر دیگر را کہ بر یفع عین باشد افتکاک کردہ اند عنصر یفع
را دہ بر سوم دائرہ مذکور ابتدا ساختہ اند مفاعیلن فعولن چہار باعمیق از بحر دہ نجم شروع مودہ اند این فعولن مفاعی کہ در وزن فاعلن فاعلاتن شود ہما یا چون
اشارہ دین ہر دو بنا فتہ اند لذا لذا در یہ اعتبار فرو افتادہ و از یفعلن و عروضیان بارسی شمل بحر ہزج خسرو ہزج مثمن اشتمال ایشان سوائے دو اشکالہ مذکورہ بر
دائرہ دیگر مبنی نمودہ نخم دیدہ اند و مبلد بحور ان است مربع و کبیر و بدیل و صغیر و اہم و قلیب و جمیدہ و سلیم و جسیم بحر صریع مفاعیلن فاعلاتن فاعلاتن
دو بار بحر کبیہ مفعولات مستفعلن دو بار بحر بدیل متفع لن فاعلاتن دو بار بحر قلیب فاع لاتن فاع لاتن مفاعیلن دو بار بحر جمیدہ مفعولات مستفعلن
دو بار بحر صغیر مستفعلن فاعلات مستفعلن دو بار بحر اہم فاع لاتن مفاعیلن فاع لاتن دو بار بحر سلیم مستفعلن مفعولات مفعولات دو بار بحر جسیم فاع لاتن مستفعلن
مستفعلن مستفعلن دو بار چون بحور متحدہ شاہیہ و در بحور ندر یہ سابقہ اعتبار نو حدار کان و اوزان یعنی بتفعیلی مندرج اند و عنہ الشامل تعاقر کل مذاہ اند
تفصیل این ہا ہیچ فائدہ ندانستہ بہمین قدر اختصار افتاد تمام شد رسالہ معراج العروض عرف مفتح اول سکون ثانی بوی خوش و بالضم شناختگی
قولی و انسان و فضب عروق بفتحتین گیاہی بدن و نیخہای درخت جمیع عرق بالکسر عرق بفتحتین جنبی الماء آبگیر از نیخ او دو حاصل کنند و بالکسر بمعنی بدن
و بیخ و درخت باریک از مویہ و نخیب و بحر الموج بفتح اول و سکون ثانی گوشت استخوان باز کردن و استخوان بگوشت از وی باز کردہ باشند و فتحتین عراق بکسر اول
و بالکاف عراق دہ ہشتگی بحر عراق بحر کہ فرسان او اصفہان داخل است و دیگری عراق عرب ملکی آن نزدی جلالست ابتدا و داخل است عراق و فتحتین یعنی کنارہ دریا
چون ہر دو ملک مذکور بر کنار دریا واقع شدہ است لہذا عراق گویند عراق عجم بر کنارہ و وجہ تسمیہ آن و عراق عرب بر کنارہ و جلو فرات و عراق نام مقامیست
موسیقی کہ وقت چاشت لہذا بحر اراک بالکسر بہی کردن فتح اول و تشدید را مہملہ سخت مالیدہ و گوشمال دہندہ کار ز کہ نہ و افتخاب و مراح و مطلبات
عروسک فتح اول و تخفیف کوچک آن آلات خنگ تلہ گیری ست و بعضے کہ دختران آن بازی کنند و نام سیوہ ست آقیصر و آلوا نہ مطلبات و در بیدل در بیان
بہار عجم مدار و سراج عرفی عام بفتحتین با مطلاح ظفیان گلمیت کہ صادق می آید بر کہ تبین کہ مخالف باشند و حقیقت و مجاز و ضد باشند چنانکہ مائی کہ
صادق است بر انسان و فرس و نقرہ مختلف اند و حقیقت و مجاز مائی ان بیت عرعر بفتح اول و کسر ثانی یعنی رود خانہ و سے کہ پیش آب رود خانہ آید آبگیر و
سازند از فتحتین عرعر بکسر عین و فتح ہر دو راء و سکون ہر دو یعنی رفتہ و بعضے گویند کہ ترکیب وقفی است و بعضے اقامہ نزدیک ہمین عمارہ عرعر آید و اللہ اعلم
بالصواب عروس عدن عبارت از نامزد بران و سراج عرق حین نوازندگان کہ در زیر و ستار بوشند از مصطلحات و سراج در سندی و بران و بعضی

یعنی رومال هم نوشته اند عرجون بالضم و جیم مضموم چوب خوشه خرما که بشکل اس خمیده میباشد عراقین تثنیه عراق است بمعنی کنار که عراق دوماند یکی عراق عرب و دیگری عراق عجم و در تلفظ فرق نوشته که عراقین کوفه و بصره تواند باشد عرفان بالکسر فالا بمعنی شناختن لیکن مستعمل بمعنی شناختن و معرفت حق تعالی است و بمعنی شرم و حیا نیز آمده کذا فی المصطلحات عرق کردن خجالت کشیدن از مصطلحات عرق ریختن شرمنده شدن و بمعنی سعی در کار کردن عرین بفتح اول بر وزن قرین بمعنی بیشه و صحرائی بود درخت و شیر را اکثر بآن نسبت کنند و بنا بر گویند شیر عرین و بعضی گویند عرین بمعنی آرامگاه شیر است و بعضی عرین را بمعنی مألوف معین خوانند خطاست ذکر کشف و شرح نصاب و منتخب عرخوا بالفتح و تشدید را و ضم خا بمعنی آواز گریه یکبار هنگام خشم از لطائف عرفیه بفتحتین و قاف مکسور و تشدید نون رومال کوچک که بآن عرق پاک کنند و از سراج عروه بالضم گوشه هر چیز دوسته کوزه و تغار و بهر چیز که مثل آن باشد که بدست میتوان گرفت و کنایه بمعنی رسن گویند و در هیچ کتاب دیده نشده ظاهر خطاست و نام موسیقی عرعر نام نزدی عاشق بود از مولد و مدار و منتخب کشف عریکه بر وزن طریقه بمعنی طبیعت و بمعنی کوبان شتر از منتخب کشف عراضه بضم اول و ضاد معجمه پنجه مسافر یا دوستان خود تحفه نیاز از شرح نصاب عرصه بالفتح یکبار ظاهر کردن چیز را بکسی و در آب شکار کردن و عرض مزدان و بالضم همت و حیله و درمیان انداخته شده و پیش کرده شده و آنچه پیش کشیده شود و بمعنی سپر نیز مستعمل است عریضه بضم اول نام قومی که موکل امستداز شرح خاقانی عرضکا بفتح اول و سکون ثانی بدان شمار کردن سیاه عراوه بالفتح و راء مشدد و واو ساکن و الف و دال مهمله نوعی از اکالت بنگ فلاخن گیری و آن آلتی باشد که چکنه از منتخب که بدان سنگ بر سر خصم اندازند از منتخب و سلح در شیدی و بهار عجم عربده بفتح اول با رو موحده بروزن دمدمه بمعنی بدخوئی و ستیزه گوئی از کشف و منتخب بهار عجم و صحاح عرفه بفتحات سوزن هم بجیم و راء کروز استاده شدن جاحیان است و مقام عرفات و سکون ثانی خطاست از مدار و کشف و غیره و تقسیم عوائف گویند عوام هند که یکروز پیشتر شب برات و عید الفطر هم ماه محرم را نیز عرفه گویند خطاست عرصه بالفتح میدان و بساط سطح از کشف عروسی بالضم شادی نکاح عراقی تخلص شاعری عرض بیگی بکسر اول موحده و یا مجهول کان فارسی کسیکه سوال حاجات مردم را بعرض بادشاه رساند عرعری صنع محرای بیدرخت و گیاه که بسیج پیزدران نتوان برد و منتخب و مکبر اول ما بعد الف خطیخ باز ان مهره که سیاه شاه خورد و خ حریف حامل سازند برای حفاظت شاه از کشف و بعض مردم که بجای عراب گویند زیادت ا موحده و خطاست عرگوزی بالضم در ا مهمله سند و کاف فارسی مضموم و زا معجمه کبوتر گیرنده باز چه عر بالضم بمعنی سرگین ست کذا فی المصطلحات آمده و مصطلحات عرگوزی بفتح اول و تشدید را مهمله بمعنی شوره و غوغای بی محل عربی بفتحتین منسوب بعرب مردم از فی المعانی لبکسران فصل عین مهمله مع زای معجمه عزا بفتح صبر بر مصیبت و صبر کردن و دران استقامت در رزیدن و حکایت کردن و در عرف حال ما بعد الف بمعنی ترسی و نسبت داشتن بکسی یا چیزی از منتخب و صراح و مدار کشف و غیره عزی بالضم و تشدید زا معجمه و در آخر الف مقصوره مصدر است با رو موحده عزوبا مهموز هم آمده است و آن وثنی بود که عرب آنرا می پرستیدند بحکم پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم لات و عزی را بدین لیدان و درخت را بیوت از منتخب قاموس و فارسیان این لفظ را بتخفیف هم آورده اند عزال و نصب بفتحات اول بالفتح و لفظ ثانی بالفتح اول کمون صاد مهمله مردم ضعیف بی مقدار و خاندان خطاست بمعنی تغیر و بجای عرب بفتحتین با موحده مرکب و زن داشته باشد از کشف و منتخب و بمعنی زن بی شوهر هزاره عزت بالضم صابر شدن و در رزیدن و گوشه نشینی و بر سه عبارت از کثرت عزیمت دال بهادری و مصمم آهنگی از منتخب عزمات بالفتح جمع عزم عزمات بکسر اول و سکون زا و جیم و میم فوقانی بمعنی سخت و محکم و قوت بازو و زائل شده باشد از شرح نصاب عزر بالکسر و تشدید بمعنی عزت و آنچه بر خلاف دل باشد بالفتح و تشدید بمعنی غلبه از کشف و مدار عزیز از جمله اسماء خدا و کریا و غالب باشاه همسر زنانه قدیم و زیران مصر را عزیز لقب میبود و از مولد کشف و لطائف و صراح و منتخب عزو جل بفتح اول فتح زا و جیم مشدد دو واو ملفوظ ضم و تشدید ثانی مفتوح سر و صفت خدا بمعنی غالب شده و بزرگ شده و دین خدا بمعنی برای دوم ست عزرائیل نام فرشته که قابض ارواح است

غزریدن نام شیطان **غزان** بالضم و تشدید مدید و نون بعد زاء معجمه بر وزن شیطان یعنی تخفیف نام دیوی که آن شعبه ایست از رنگ نما از کشف غزان بالفتح یکاری و بیکار کردن سگ را و بالضم خلاصت از مدار و منتخب **غزم** بالفتح اراده و قصد و آهنگ کردن و بالضم نر آمده از منتخب و مدار و کشف غزائم افسونها و دعوتها که برای حصار جنیان و پریان خوانند و آیات قرآن مجید که برای شکستگی خوانند و فرائض صلوات واجب گردنده برنده گان از منتخب و صراح و مصطلحات **غزو** بالفتح نسبت کردن پیری و تکیبای کردن بهیبت از صراح و غیره **فصل عین مهمله مع سین مهمله عسی** بالفتحین و در آخر الف مقصوره بمعنی قریب است نزدیکست که چنین شود و بمعنی یقین و شاید هم آمده از لطائف و کشف و منتخب **عسب** بالضم و شواری از منتخب **عسجد** بالضم و سین مفتوح بمعنی زر و طلا بهمی جوهر چون در یاقوت از منتخب و صحاح و مدار و شرح نصاب و کشف **عسر** بالضم و فتحتین و شوای دوشوار شدن کار بفتح اول و سکون ثانی و شوار و مشکل از شرح نصاب **عسیر** بفتح اول و کسر ثانی بمعنی و شوار از منتخب **عسکر** بالفتح معرب لشکر کذا فی المغرب و صراح و در منتخب نوشته که عسکر بمعنی لشکر و بسیار از هر چیز و تاریک شب و محله بیشمار و نام سامره که در هی است میان حرمین و از انجاست امام علی نقی عسکری و امام حسن عسکری و بعسکران عرفه و منا عسکر بکسر اول شکرها و بمعنی عسکر عسار از فتح دوم و تشدید سین از شرح نصاب **عسعس** بفتح اول و فتح ثالثین و دو سین دوم و سوم صیغه ماضی از مجرد سه حرفی بمعنی تاریکی کردن شب است از صراح **عسعس** بالضم و تشدید سین دوم و فتح ثالثین کیسه بجا نطف شتر ترب گردد از منتخب و کشف و در لطائف نوشته که عسعس حمار

گویند عشیران بروزن فقیران نام شبه ایست بوسلیک که یکی از پرده های موسیقی ست اگر کشف و مدار عشق پیچان بناقیست که دوخت پیچه گل آن سرخ باشد و در عرف آنرا عشق پیچ گویند عشر خوان طفل نوآموز قرآن خوان چیرا که طفل را اول وه آیت بطریق تبرک سبق دهند و بمعنی قاری کلام الله شریف و مجازاً بمعنی معزول آمده شبیه بر گور مرده قران خواند عشوه بهر سه حرکت و سکون شین معجمه کار پوشیده کردن از فراخ و قامت و در منتخب بهر سه حرکت اول بمعنی آنست که در شب یا در دیده شود و در مدار و کشف و بهار عجم و سودعشوه بالکسر بمعنی ناز و فریب و حرکت معشوق که دل عاشق بدان فریفته شود و کسره افصح است عشیره خویشان و تبار و انبانه منتخب عشره کاملة بالفتح ده چیز کامل و کنایه از عده جماعتی که سه روزه راه ایام جمع دارند و هفت لهذا جمع دراین حکم بر کسانیست که قدرت قربانی ندارند عشقه بفتح اول و سکون ثانی و قاف بمعنی عشق پیچان از بیخ بر آن عشقیه بمعنی معشوقه عشاری نام صنعت شعری فصل عین مهمله مع صاد مهمله عصا بفتح چوبدستی و صیغه ماضی از عصیان بمعنی بفرمانی کرد و اشاره باین آیت وعصی آدم ربه فغوی و باصطلاح آلت تناسل عصب بفتحتین بمعنی پی و آن چیزیست سفید که حس و حرکت و مضبوطی اعضا بدان ست و در منتخب و صراح نوشته که عصب بفتحتین بمعنی پی جمع عصبه مولف گوید که ازینجا معلوم شد که اعصاب جمع الجمع عصب ست و در شرح نصاب از صحاح منقولست که عصب بمعنی پی زرد ست نه بمعنی سفید که از اعقاب مبتدی عصبیت بفتح اول و ثانی طرفداری و استواری و خویشی و مدد عصمت بالکسر باز داشتن خود را از گناه و بالفتح خطاست از بحر الجواهر و زیل و باصطلاح اطلاق این لفظ بر پاکیست که از ابتدای وجود تا انتهای عمر گناه کبیره خصوصاً زنا نکرده باشد عصبات بفتحتین جمع عصبه که بمعنی لشکران و خویشان و مددان زینه باشد از جانب پدر عصمات بضم اول و تشدید صاد مهمله و در آخر فوقانی جمع عاصی و بتشدید صاد خطاست چه در اصل عصبته بود بر وزن فعاله بضم اول فتح ثانی و ثالث یا مشدد که ماقبل آن مفتوح مر من یارا بالف بدل کردند عصات شد و برین قیاس فضات جمع قاضی و واردات جمع وارد و ولات جمع والی و عزات جمع غازی عرضکه هر اسم فاعل که ناقص باشد جمع آن بهمین وزن آید از فصول اکبری و شافیه عصفر بضم اول و ضم فا مثل کاجیره که بهندی کسینه گویند و جامه که بر نگ آن سرخ شود از آنرا مصفر گویند و گل را گل مصفر گفتن چنانچه مردم میگویند خطاست از قلقشندی و منتخب عصار بالفتح و تشدید صاد و در آخر فوقانی اسم هر پیشه در همین وزن باشد چنانکه قصار و خاط و حلاج و غیره هم از کشف و منتخب عصافیر بفتح جمع عصفور ست بمعنی گنجشکان عصفور بالضم گنجشک و بالفتح خطاست عصر بالفتح روزگار و زمانه و بمعنی آخر روز و بمعنی افشردن از شمسی و صراح عصیر شیره انگور و غیر آن و گاهی مجازاً بمعنی شراب انگوری عصعص بالضم هر دو عین مهمله و صاد مهمله بروزن بلبل استخوان مابین هر دو سرین قریب از مفرد و منتخب و کتب طب همین مستفاد ست و در منتخب بفتح هر دو عین نگفته عصام بکسر اول و دال مشک آب که بدان مشک از آب بردارند از منتخب و صراح و در شرح نصاب بیدشک نام مردی نیکو خصلت که حاجب نعمان بن منذر بود عصیان بالکسر مصدر ست در اصل لغت معنی آن سخت شدن ست پس گناه را عصیان ازان نام کردند که آدمی از گناه سخت دل میشود در شرح نصاب از یوسف بن مانع عصوه بالفتح بعصا زدن از شرح نصاب عصابه بکسر نوعی از جامه که بدان سر بندند از مدار و کشف و بالفتح خطاست عصبیه بفتحتین بی که حس و حرکت و پیوستگی مفاصل اندام بدانست جمع آن عصب و اعصاب می آید و هم عصبه بفتحتین بسیران و خویشان و مددان زینه از جانب پدر و عصبه بالضم کرده مردان از ده فصل در صراح و منتخب عصیده بروزن قصیده نوعی از حلوا ست از منتخب عصاره بضم اول نفل چیزی که از فشرده شود و بمعنی آنچه بفشارون بیرون آید از آب و روغن و جز آن از منتخب و شرح نو الله فصل عین مهمله مع ضاد معجمه غضب بالفتح و ضاد معجمه ساکن و باء موحده در اصل بمعنی قطع و بمعنی تیغ مستعمل شده از شرح نصاب غضبیت بالفتح و سوم مشدد تحتانی تیز زبانی عضد بالفتح اول و ضم ثانی بمعنی بازو و همین اصل و بالضم و فتح اول و کسر ثانی و بفتحتین و این چهار وجه فرح ست از منتخب و صحاح و در صحاح بالفتح

چون اختیار آمل بنات سوداء سوزه مایل شدن عبارت از آنکه بچه ملایم اول مرتبه

یاری دادن بادشاهی از بادشاهان شیراز عضد بالفتح و تشدید بدبدندان گزیدن از نقب حضر فوط بالفتح حین و سکون ضاد معجمه و فتح راء مهمله و سکون فاء و طاء مهمله بفارسی نمازگاه سوگوند بفارسی سوگند بفارسی قسم گفتن بلوریست سفید رنگ مرکب از آب و خاک که از آن ظروف سازند بفارسی شیشه گویند فصل بفتحتین گوشت پاره پاره بهم مرکب از نقب عضو بالضم اندام و بالفتح خطات الجواهر جمع جوهر و او کشف و مصراع و نقب عصا و بضم اول و تخفیف ضاد معجمه و دال مهمله چوب ملخ رنگ که از آن بازوی درگوین از نقب و بکسر اول قبله بلند سنطیل طویل پرشت اصطلاب آنرا بحث احکام بگردش می آرند فصل عین مهمله با میم عطای مهمله عطا گبری کنایه از عمر طبیعی که مقید دویست سال باشد عطب بالفتحتین و با موحده کوهی بلاک که بوی آنرا هلاکی گویند از نقب و مصراع و ردائف عطالت بالضم بیکاری از مصراع عطالت کبیکاری و عطلی بگردن افتادن مجتره و بالمثناة تحتانی لمنه نقب عطار بر وزن فعال بکسر اول و تشدید ثانی معروف که بر فلک دوم تابد و آنرا عطارد نیز گویند علم و عطل بفتحتین فعلق دار و دوتر بش او و بیلیده و بالا و دوتوس از مصراع دفا موس بر وزن فعالی از قاموس روی گویند و با صطلاح کیمیا گران بمعنی چیست که یکی از اعلات است از تحفة المومنین و غیره عطر با کسر تا و سکون طاء و بحوشبو کردن از قاموس بالفتح خوشبو شدن و خوشبو کردن از نقب و مصراع عطار خوشبو فروش در محاوره مردم بمعنی دوافروش و این طالبی از نکرات نیست اکشف عطاس بضمتین اول بمعنی عطسه و عارضه که عطسه آورد از نقب و شرح نصاب عطاس با کسر تا شکستگان با بالضم بیماری تشنگی که هرچند آب خورده شود تشنگی نرود از نقب عطش بفتحتین تشنگی از مصراع عطف بالفتح گردانیدن و پیچیدن عطل بالفتح گردن مهره با دندان و این جمله مهار عجم و موهار در بحر الجواهر از نقب و مدار عطل بفتحتین زن بی شوهر از نقب بمعنی حرفی که فقط مثل ال و سین و لام و میم عطن بفتحتین جای آب خوردن شتران از شرح نصاب و در نقب آرامگاه و گوسپندان نزد یکی آب عطشان بفتح اول و سکون ثانی و ثالث و بمعنی تشنه و بمعنی تفنگی نیز آمده عطوفه بفتح ان مهربان عطر جهانگیری عطر یکی از ملل بانگیر مذکور چون این عطر سابق نبود و نور جهان بیگم در عهد جهانگیری ایجاد نموده لهذا بعطر جهانگیری موسوم شد از قرابادین فصل عین مهمله با میم طاء مهمله عظما بضم اول و فتح ثانی بمعنی بزرگان این جمع عظیم است عظمت بهر سه حرف اول مفتوح بمعنی بزرگی و وقار و اقتدار و بالضم بر کشف و مصراح و نقب و بسکون ظاء مهمله و ضم فتح اول چنانکه مشهورست خطا باشد عظم بالفتح استخوان و بالفتح بزرگی و مورد کشف و نقب و بکسر اول فتح ظاء معجمه بمعنی کلانی صد صغیر عظام بکسر بمعنی بزرگان و کلانان و این بمعنی جمع عظیم است و بمعنی استخوان ها در صورت جمع عظمت که بالفتح بمعنی استخوان باشد و بالضم و تشدید ظاء تخفیف آن بمعنی بزرگ از نقب فصل عین مهمله مع فا عفر بالفتح نام مشوشه عروا عفر بالفتح و سکون راء مهمله و نون بمعنی شیر و بنده و از شرح لغات عفوفت بالفتحتین بدبوی و گنده شدن چیزی عفریت بالکسر بمعنی دیو از نقب و مصراح عفار بفتح بمعنی دیوان این جمع عفریت است عفت بالکسر تشدید فا بریزه کاری و دباریسائی بمعنی امتزاز از محرمات خصوصاً از شهوت حرام از نقب و غیره عفص بفتح اول و سکون فا و صاد مهمله نام دولیست که از آن مازو گویند و بفتح اول و کسر فا بر چیزیکه مزه آن تلخ و ترش باگرفتگی زبان باشد از نقب و مصراح عفاف بالفتح بارسائی و پرهیزگاری از نقب و مصراح عفیف مرد پارسا و پرهیزگار از حرام عفف بفتح هر دو عین مهمله آواز سگ عفن بفتحتین گندیده شدن مواد گوشت و جز آن فتح اول و کسر ثانی بمعنی گندیده و بدبو عفو بفتح اول و سکون فا بر زدن سر و از خطا درگذشتن و ترک کردن عقوبت گناه در حالت قدرت از کشف و نقب و غیره مگر در ابتدای باب چهارم بوسان لفظ عفو بفتح اول و ضم ثانی بتخفیف واو آمده است چنانچه مصرعه عفو کردم ازدی مملکی نرشت و واین نوع از تقریست از فتح اول و ضم فا و تشدید بدبو و اسیاه و گرینده و گنده و انگلیسی عفیفه زن پارسا و پرهیزگار از حرام فصل عین مهمله با قاف عقول اولی کنایه از عقول عشره که عقول قوای مدبره عالم آن ده فرشتگان را سید ساخته و این قول حکمای اسلامست از نقل جمع ست بلفظ اول که صیغه مونث واحد است صفت آورده چه اگر صیغه مونث واحد نباشد مقتضی فتح اول و کسر ثانی و با موحده بر وزن فرزند زاده و بالضم و تشدید ثانی کار و عاقبت و بفتحتین پی که در آن جا به گمان سایند و بفتح اول و سکون ثانی مصدرست بمعنی پس چیز و آمدن از نقب

چراغ انوری برآسمانی پیر بفتحتین آراسته عقاب بکسر اول عذاب دادن بکنجه کردن بالضم زاغکی سیاه و چرخ بلند کرسیا بلند بنات النعش بزرگ برآمده از کوه و مجازاً آسمانی بلندی مطلق نیز آمده و در شعر کوبک که در سوراخ گوش شتر باگاو ستوره باصطلاح کیسا گران کمنی نوشتار از تعویذ و حرز و شرح کند نامه عبر بفتح عقرب بالفتح یعنی اکرم زنام برج آسمان آن بصورت کژدم است و مجازاً آسمانی نحوس آید عقارب بفتح اول برآمده صور جمع عقرب است کژدم و عقیب پیرو و پی نخستین باشد عقبات بفتحات راههای دشوار و این جمع عقبه است عقل مجرده یکی از عقول عشره عقد بالفتح گره و اول و پیمان و نکاح و بیع کردن و بفتحتین گرفتگی زبان و بمعنی ملک سوم و بمعنی بند که از آنرا بهندی گلوبند گویند بالضم اول و فتح ثانی جمع عقده بالضم که بمعنی گره است از بوده و بمعنی عجم منتخب کشف و صماح عقاد جمع عقیده که پیروی راحق دانسته در دل خود محکم گرفتن است عقاقیر بفتح اول دو قاف دارو صروف در اصل جمع عقار که بالضم دو قاف مشدد است یعنی لوبه که از قسم جمع نباتات است استاد بحر الرابع هر منتخب صراح عقار بالفتح و سکون قاف نازیده شدن و عقیم شدن بن پی کردن تعرا و بازداشتن از رفتن از منتخب و لطائف عقیر نا آینده و ناامید از لطائف منتخب عقار بفتح آب زمین زراعت و املاک و ملک و قیر و خمر و باین معنی متاع و اسباب بضم اول شراب پی از منتخب و شرح نصاب بصراح و لطائف و کشف و مدار عقول بفتح اول و ضم قاف یعنی سنگ زده از منتخب و شرح نصاب عقد زقاف باضافت عبارت از نکاح عقوق بفتح هر دو عین طاعتی سیاه و تیره و در متنخب نوشته که مرغیست سیاه و سفید که آنرا عکه زاغ قتی گویند عقوق بفتحتین نافرمانی پدر و مادر کردن از منتخب عقیل بفتح اول کسی که در هر دیرک و سیاه دانا و زاینده شتر و نام پسر ابی طالب که دانا تر بوده و نسبت قریش عقل بالفتح خرد و دانش آن قوتی است نفس انسان را بدان تمیز و فائق اشیا کند و آنرا نفس الطقه نیز گویند و مولانا یوسف بن یانع در شرح لغات نوشته که عقل در اصل لغت مصدر است بمعنی بند در پا بستن چون خرد و دانش مانع زشت طبیعت میشود بدو سبب فعال بسیه اندا خرد و دانش را عقل گویند و در اصطلاح حکما بمعنی ملک یعنی یکی از فرشتگان که تدبیر ایشان میکنند عقول بفتح اول و سه نخستین جمع یعنی دانش است و جمع عقل که بمعنی ملک فرشته است چه نزد حکما مقرر است که عقل اول یک فرشته پیدا کرد پس آن فرشته یک فرشته دیگر و یک آسمان پیدا کرد بعد فرشته دوم یک فرشته و یک آسمان پیدا کرده بعد او فرشته سوم یک فرشته و یک آسمان پیدا کرد و بعد او فرشته چهارم یک فرشته و یک آسمان پیدا کرده همچنین ده فرشته و نه آسمان پیدا شد و همین ده فرشتگان را عقول عشره گویند نزد اکثر علمای زیرا تحقیق نیست عقل فعال بفتح اول و تشدید سین مهمله بصیغه مبالغه عقل عاشه که فرشته ده دست و نزد حکما هفتم از عوالم عالم را همون پیدا کرد است و جبرئیل هم همین عقل فعالست چنانچه در مینوی خرد آمده است عقل اول فرشته اول را زاده فرشته دیگر پیدا شده و وجه اول نیز آنرا گویند و در برهان نوشته که عقل اول نور محمدی است و مراد از محمد که کنایه از پیغمبر علیه الصلوة والسلام عقل کل کنایه از جبرئیل کنایه از نور محمدی و گاهی که کنایه عرش اعظم شده از برهان و رشیدی عقال بکسر اول سی که بدان سان شتر بندند و پای دیگر ستوران بندند از بهار عجم کشف عقد انا مل نوعی از اساب تمام سنون که باشگال گفتن و انگشتان و اسماء احاد میخواهند فصیلش آنست که بر آورده دست راست فرو باید گرفت و بست و نوبت را بنصف ضم کردن و بر آرنج وسطی را نیز چنانکه عرضه داشتیم بدین الناس سجود صادرت و لیکن در بن سه عقد باید دید که دو انگشان سبابه و یک یا دو اصابع باشد و بر آرنج سر وسطی را بنصف رفع باید کرد و فرو گذاشتن هر دو بنصف رفع کردن و میانه شش وسطی رفع کردن فقط نصر الدین چنین گفته نصر الدین انگشت سبابه و یک انگشت هفت نصر اجرام برداشته نصف را عقد باید گرفت چنانکه انگشت سبابه بر آرنج انگشت وسطی نهاده باشد و بنصف رفع کرده باشد و سطی نیز بر ران باید کرد و بدین عقود ثلاثه اشاره سراج الدین کرده باشد نمایه عقود ثلاثه اول شش عقد دوم بر آرنج دوم سر آرنج سوم بر ران است راما الذین مفصل اول انامل سبابه و ابهام باید نهاد و چنانکه فرو میان دو انگشت بگذارد و شبابه باید عقد بر آرنج است طرف عقد زیرین سبابه که مفصل وسطی است بر پشت ناخن ابهام باید نهاد چنانکه انامل سبابه و میان اصول سبابه و وسطی گرفته لیکن وسطی را در دلالت عدد بست دخلی نباشد بلکه وضاع او بر آن مقصود اعداد منفرد و مستقل گردد و اتصال

ناخن ابهام بطرف عقد زیرین سبابه بحال خود دلالت بر ست کند در سابقی ابهام را قائم داشته سبابه بطرف ناخن ابهام نهاده چنانکه وضع سبابه ابهام باشد بصورت قوس بود آن را برای چهل ناخن نخل ابهام بر ظهر عقد زیرین سبابه نهاده چنانکه میان ابهام و طرف کف هیچ فرجه نماند و سبابه را قائم داشته ابهام را تمام خم باید کرد و بکف باید نهاد و مجاذی سبابه برای شصت ابهام را خم داده باطن عقده دوم سبابه بر پشت ناخن ابهام باید نهاد و سر انگشت ابهام را قائم کرده داشته باطن عقده اول بود دوم سبابه بر پشت ناخن ابهام باید نهاد چنانکه پشت ابهام تمام مکشوف باشد و برای هشتاد ابهام منتصب گذاشته طرف انامله سبابه بر پشت مفصل نخله اولی باید نهاد و سر انگشت سبابه را بر باطن مفصل عقده دوم ابهام باید نهاد و باید دانست که بچه در دست راست دلالت بر عقد و اعداد کند آنها در دست چپ دلالت بر همان عقد آنها عقود دارد و بالعکس

عشرت کندان ده تا نود در دست چپ دلالت بر همان عقد آنها عقود آید کندان یکصد تا نه صد بدانکه بانامل هر دو دست بر همین منوال که مذکور شد یکصد عقود آنها را ظاهر سازد و از یکی تا هزار و نهصد و نود و نه حصول آنها را بر عکس طرف اخیر نخله ابهام را متصل باید ساخت بطرف تمام نخله سبابه چنانکه سر ناخن ابهام بر سر بند وطرفش بطرف او عقیم یعنی نازاینده خواهد بود باشد نوازان دین لفظ مذکر و مونث بدیهت فرق تفتح و مرتفع است که نطفه ناقابل زرع نباشد

عقاب افلاک از حلقه گوش یعنی مطیع و غلام یعنی عقاب یعنی رشته است که در سوراخ گوش کشند برای اندافتن حلقه از شرح خان آرزو و **عقاب** آسمان چند ستاره است بصورت عقاب قزاز نسبت طائر تیز گویند عقابین بالضم و باد و صده و یاء معروف غارهای آهنین از شروح سکاکی در نامه در مصطلحات

بالضم اول و فتح بار موحده دو چوب بلند که مجرمان را بدان بندند **عقبیان** بالکاسر و صرف سوم یاء تحتانی معنی رزکوا آزاد الحلبی تیز گویند از شروح نصاب

عقبان بالکاسر و صرف سوم یاء موحده جمع عقاب که بمعنی شکنجه مدد است و بالضم جمع عقاب که پرنده معروف است **عقد** ـ روان عقد منسلین رکاک

مستعمل مصطلحات عقب انتجات راه و شوار و کوه و جای دشوار و مقام سخت و خلیج تیز اندازی و منتخب **عقده** بالضم گره یا منتخب غصله بالضم سبنی بند

عقام شکالیست مخروطی از شکال سهل الانتخب **عقیلیه** سه وارقوم دهه بین هر ضریب و گزیده ترین از منتخب لطائف و بمعنی سر سخن و پاکیزه **عقیقه** بدوغان بر آن

فضلیه میافت نام نهادن موی سر طفل در هفتم از ولادت از شروح نصاب **عقوه** بالفتح بمعنی میدان صحن سرا از شروح انصاب **عقول عشره**

ده فرشتگان چه نزد اکثر حکما همگی ده فرشته اند اول حقتعالی یکفرشته پیدا کرد دوم آن فرشته یکفرشته دیگر و یک آسمان پیدا کرد و همچنین ده فرشته و ده آسمان پیدا شدند فرشته دهم عالم را محکم حقتعالی پیدا کرد و حضرتی نوعی از آن جوهر مشهور است **عقل**

کلی همان عقل که مذکور شد **فصل عین مهمله مع کاف عربی** و عکس طرد و یکی از صناع شعری از صنعت مصرعه را الفاظ طرف کرده و آخر بالعکس

مصرعه مصرعه بارد و چه یکی همان بر گشتی باز و عکس بالفتح باز گردانیدن مانند دب و آمیخته اشکال انتاجیه پیدا شود **عکاظ** طعه اول و طاء مهمله

نام بازار یامن تحل لطائف **عکم** بالفتح و تشدید کاف نوعی از لگام ع و آن لبق بلوط و نیز بمعنی مرکب آزاد متعلق تیز گویند **عکاشه** بضم اول

و شین معجمه عنکبوت از لطائف **عکمه** سوی و راه بلاح متعلق قرینه حمایه آنست که بوضوح رجحان سازند محمول الموضوع چون کل انسان حیوان علی الامکان

باشد بعض الحیوان انسان و مضمر حمایه است که دلالت بر مقام سازند دلالت التضمن للانتفاء حیوان آن کانف التضمن للانتفاء جزو و عکس بین باشد که کان ان انعدام جزو انعدام

طاء فصل عین مهمله مع لام و علا بالضم دل و فتح نیه بلندی و بزرگی انصاح **عالیا** بالضم و صرف سوم یاء تحتانی هر چیز که بلند تر باشد از دیگران

این بانیت اعلی است و نیز در کلان صدیقه علیا نوشته خطاست صحیح علیا بالفتح **عین** مهمله بمعنی موی سر است یعنی باغیکه در خانش سر هم بر آورده و دارند باغیکه در سر

حلت اولی کنایه از نقل ان **علا** بالفتح نشو و نما از لطائف و بر ان در شیه **علت اقتباب** کرب بمعنی بر ان **علت** بالکسر تشدید لام بمعنی بر ان

چیزی انتخب **صراح علات** بفتح و تخفیف لام بمعنی سندان که بر ان آهن را نهاده می کوبند بهندی گویند نهائی از آهن گویند از شرح نصاب **علت** مهمله

اگرچه سودا وی و معدنی بیران فاشی پیدا میشود که مقتضی مفرلیت گردد و نمود با مدهنها علم مظهر علم مناظره که دران آداب بحث بیان کرده شود و بمعنی علم مطلق هم آمده چنانچه مستلق مکمت از شرح قران السعدین علاقه دستار یعنی طره و دستار از مصطلحات علاقه بفتحتین خویش متوران و دیگر بهائم از نصب و در بیان توضیح اگر گیاه علاف بالفتح و تشدید لام یعنی کاه فروش انتصب یعنی کسیکه گاه و دانه و بیزم فروشد نیز آمده علق بفتحتین خویشی است و کرم سیاه آبی که خون جلد بدن چکد و آنرا انعابی سیلی زلو و بهندی جونک گویند و هر چیز یکه بچیزی در آویخته شود و انتصب علوق بفتحتین در آویختن و دوست داشتن و بستن شدن خون زن زن در رحم از لطفه مرد در ابتدای ایام حمل علل بکسر اول و فتح لام سببها و بمار یها جمع علت انتصب علیل بمار از انتصب علت اصل اول علی الحال کنایه از زود و شتاب علت عالم کنایه از عقل اول علم بفتحتین رایت و نشان لشکر و یعنی کوه چون درین هر دو وصف طلوع یافته میشود لهذا مجازاً بمعنی مشهور مستعمل میگردد و بمعنی نفس جانور بمعنی اسم خاص نفس و انسان مثلاً عینی نامی که مردمان و غیره بدان معروف باشد چنانچه زید و عمر و بکر و حیوان و چانکی که در لب بالای باشد بالکل اگاه شدن و دانستن و دانش انتصب کشف علم کلام عبارت از علمیت که دران علم مقدمات نقلی را بدلائل عقلی ثابت کننده و صاحب علم را متکلمین و بند از اینرا ثبت علوم بفتحتین جمع علم که یعنی دانستن و دانش ست و جمع علمیکه یعنی دانستن یا هیت فن خاص ست و علوم مدونه انهیت علم و هر علم بخود علم علم سماعی علم بیان علم عرض علم فائده علم انشا علم رسم لخط علم سماع علم مناظره علم قرات علم تفسیر علم سنت علم نقه علم فرائض علم اصول علم کلام علم منطق علم حکمت و نیز مناسبت بر بسیا علوم یعنی از انها در بخانه کور یعنی علم هیت علم هندسه علم عدد علم طب علم فلاحت علم کیمیا علم نجوم علم موسیقی علم مناظر و مرایا علم جبر و مقابله علم بر ثقال علم رمل علم جفر علم طلسم علم قیافه علم ساعت علم محاضرات علم محاورات آن بطلیعه گوئی و حاضر جوابی ست و علم تعبیر علم عبارات علم تصوف علم اخلاق و علم تاریخ و غیره علام بالفتح و تشدید لام یعنی دانا تر و اب بار دوا علی الرغم بفتحتین از ماده و مکون بمعنی باد بینی خاشاک یعنی چیزیکه بر آب روان باشد و بمعنی خلاف و ضد و کشتی است کذا فی المنتخب یعنی خلاف و ضد یکدیگر ران کسی و گاو یا گاو نر آلوده نجاست و خشت کلوخ یا ان انتصب علوم بفتحتین مطالبات بفتحتین و مسائل و مسئولات کواکب رشیدی و برهان علان بکسر اول و تشدید لام مرد دشمکار بفتح اول و تشدید ثانی و غیره علق بفتحتین یعنی آشکارا انشراح و شرح نصاب علیمین بالکسر و تشدید لام یکسو فرو دیا تحتانی و نون فرمانهای بهشت بن علیه فلاسفه بلند بهشت و کتاب اعمال نیکان صالح انتصب و موعود و قیا علیین اسم مفرد ست یعنی برهشت و قیل آسمان ششم و قیل ساحه العرش الیمنی و قیل سدره المنتهی انشرح مقامات حریری و فرهنگ جهانگیری و دره الغواص فی اوهام الخواص و غرر الخصائص الواضحه و شرح درره و مقامات سیوطی و مقامات حمیدی و مقامات زمخشری و مقامات بدیع الزمان همدانی و مقامات حریری و مقامات شیخ ابو القاسم حریری و مقامات شیخ ابو محمد قاسم بن علی حریری بصری و مقامات شیخ ابو الفضل احمد بن حسین میدانی نیشاپوری و مقامات شیخ ابو الفضل عبد الرحمن بن حسن همدانی و مقامات شیخ ابو الفضل عبد الرحمن بن عیسی همدانی و مقامات شیخ ابو الفضل عبد الرحمن بن هشام

وصطلح است که علوی بفتحتین آنرا گویند که اولاد حضرت علی باشد مگر اولاد حضرت فاطمه رضی الله عنها نباشد بضم اول و سکون ثانی و سوم و یا بمعروف و سکون ثانی و ضم ثالث یعنی ملک
یعنی فرستاده کوکبۃ اللہ باللہ ان علی قاپی لقاف و بار فارسی یعنی دروازه بلند پایه در ترکی قاپی یعنی دروازه است و علی قاپی کنایه از دروازه ملوک و سلاطین
از صطلحات دربار شاهنشاهی است نوشته که علی قاپی بقاف و بار فارسی مقابلست و صفاهان که آستانه ایلیونس علیه السلام است مقرر اکرام و اعزاز الحکم کعبه اراد که
داخل آن امین آمد از قاموس علم ریاضی علمیست که بحث کرده میشود در آن از امور کمیه مقداریه متحاج بسوی ماده باشد چنانچه مقدار عددی که موجود و ماده
ست و اصول این علم چهارست علم هندسه علم عدد و علم نجوم و علم موسیقی و فروع آن جوانی علم ناظر و مرایا و علم جبر و مقابله و علم جبر و مقابله بالقال علم حضوری آنکه علم
صورت حاصله نزد عقل گویند و آن بر دو قسم است یکی علم حصولی و دیگری علم حضوری حصولی علمیست که بواسطه حصول صورت در ذهن باشد و مراد از صورت مفهوم ماهیت
کلی ست یعنی تصور حیوان مطلق بی لحاظ اعراض خصوصی من حیث هو حیوان ناطق مثلاً اگر تصور انسان کنی فوراً بی لحاظ اعراض خصوصی که در ذهن آید که حیوان ناطق ست و اگر
تصور فرس یا حمار کنی بالبداهه معلوم گردد که حیوان صاهل ست یا حیوان ناهق چنانچه تصور اعراض جسمانی نمیشود و نه آنکه قسم علم حاصل میشود بواسطه حصول صورتی که
در ذهن ست و علم حضوری علمیست که حصول صورت در ذهن نمیشود بلکه بحقیقتها بلا واسطه صورت اشیاء چنانچه علم نفس ناطقه بنفس و قوای و بالصفات منفعله و اگر نفس بلقه
تصور نفس خود و عالم بحصول صورت منتزعه شده زیرا که اگر صورت نفس در نفس حاصل شود انضمام الشیئین لازم آید پس من عالم عقول بنفسها کند و علم ما سوای نفس بر
صفات خود در جمیع ممکنات بر مذهب بعضی علم حضوریست که جمیع ممکنات نزد او حاضر اند و مجرد از ماده و لواحق ماده و حصول صور مثالیه علامه و علامی هر دو لفظ بفتح میم
و تشدید لام یعنی بسیار دانند و دانا و آخر این هر دو لفظ برای مبالغه است و نسبت نیست بلکه هر دو بر آنها نیز اطلاق کنند و آنکه در بعض واحد و علامات مبالغه است
اطلاق این هر دو لفظ بر شخص آنکه [illegible] علم را در بعض علوم [illegible] و تشدید [illegible] علیا [illegible] و [illegible] مفضل
او [illegible] و [illegible] استاد [illegible] عربی یعنی نزدیک علت غائی عبارتست از امریکه [illegible] مفعول له [illegible] کلمه فی شد یعنی
سبب آن پیرا گویند که بدان فعل کنند برای حصول امر دیگر و این چهار است آنچه [illegible] گویند چرا زید سفر کرد اگر سبب آن امر دنیاوی بود یا مادی آنرا علت
باری گویند ترشد یا مل چون نسبت چوب سریر و آگر داخل بود بالفعل آنرا علت صوری گویند چون صورت سریر که در نوع باشد یا مدرس و اگر خارج بود اگر آن سبب صادر
آنرا علت فاعلی گویند چون نجار اگر آنچه بدان آنست آنرا علت غائی گویند چون جلوس بر سریر پس علت غائی در ذهن ظهور و حضور نیز علتهاست و در ذهن قبل از همه مقدم
علت غائی در وصل علت غائیست بود یعنی علتی که غایت و منتهای جمیع علتهای اربعه است و فوقانی را در حالت الحاق بازنسبت حذف کرده غائی گفتند و بدانکه اطلاق
علت غائی در افعال حضرت حق سبحانه تعالی روا ندارند زیرا که حق تعالی در خلقت اشیا محتاج بغرضی نیست این مفتهاند که دیده میشود بحکمت آفریده است فضل
عین مهمله مع میم عمامه بفتح و تخفیف میم گرمابه و دامنیکه و بمعنی ابریشم تنک و رقیق مانند و دانی نخ و غیر عمیا بفتح اول و سکون ثانی و فتح رابع و الف ممدوده
سوخت کنا بنیا باشد و در نخب بپوشیدگی و چیز پوشیده عمارت بالکسر آبادی و آباد کردن نخب و بمعنی مرمت نیز آمده عمادات بکسر اول و ضم رابع و الف ممدوده
ستونهای عمارت عمرانات بکسر اول آبادیها این جمع عمران است کما بالکسر بمعنی آبادی باشد از کشف و نخب عمر و ولیت بفتح اول و سکون میم دو واو زائده غیر ملفوظ
و فتح تاء مثناة فوقانی و ثاء مثلثه نام بادشاهی کربائی شیر نر بود و این هم گربست اراسمحه مخدد بالقبیح الکلیت بمعنی اسدست و او زائده در آن هم رابعلامت عمر بالفتح است تا که
فرق میان عمر ضم بالعمر از کشف و مدار و غیره عمید پیشوای قوم از نخب و صراح عمود بفتح اول و ضم ثانی بمعنی ستون و چوب چنبره و گرز و شاهین ترازو و مهتر قوم آورده
و صحاح و مدار و کشف و باصطلاح آلت تناسل و باصطلاح علماء هندسه خطی که واقع میشود و خطی باین وضع که نابت میشود از ثلثات آن هر دو خط قائمه
و قائمه پس یکی از آن دو خط عمود بر دیگری باین شکل [illegible] عمود عمادیکه ستون بناهای بلند جمع عماده و نخب و صراح و صحاح و در کشف
و منتخب نوشته است که این لفظ بمعنی مفرد و جمع هر دو آمده عمد بفتح اول و سکون ثانی تا بتیار کار کردن و قصد جنگ و بضمتین و بفتحتین بمعنی ستونها جمع عمود و در نخب

و صراح عمر بالفتح و بضم اول و سکون میم و ثالثه و فتح عین مهمله و الف و حاء مهمله و الف و تاء مثناة فوقانی و حاء مهمله و الف و تاء مثناة فوقانی و حاء مهمله و الف و تاء مثناة فوقانی

آن مرغ را دهقانی از خبر انداخت و دران خبر بر فیل و اتباع او کارها کرده بخورد تم کلامه و نام سازی و آن نیز گردن و گردانیدن و نام نهادن از سوغی بمعنی زمانه و لفظ عنقا بالضم غلط باشد چنانکه مشهور است از رشیدی و برهان جامع و کشف و سراج عنقای مغرب بفتح اول و ضم میم و سکون نون بجیم و کسر راء مهمله معنی بوده یعنی عظیم و دراز گردن و مغرب از آنجهت گویند که طیور را از وی پرواز اطفال دختران را نیز منع میکرد و از مغرب بمعنی نوشته اند که بفتح راء می بمعنی لوغ مغرب آمده شده عوام قاراش تعالی بسبب عجیب بر اگرده بود از نجهت مغرب گفته شد و بمعنی مغرب نیز نوشته اند عند لیب بالفتح و دال نیز مفتوح بمعنی بلبل و بالکسر خطاست از منتخب مؤلف و کشف عنب بکسر اول و فتح نون و موحده بمعنی انگور که میوه معروفست عنان تاب بسیی که لفظ بانشانه عنان بگرداند شرح سکندر نامه عنایت بفتح و بکسر صد کردن و اهتمام کردن و شفقت بجیزی از منتخب و صراح بنج کشیدن بجهت کسی عنکبوت نام کرم معروف و نام طبقه از طبقه های اصطلاب آن چنین باشد عنت بفتحتین و تا و خوقانی گناه و فساد و ملاک از منتخب و لطائف عنود و بفتحتین بر خلاف حق کاری کردن و پیشه کردن و بفتح اول و ضم ثانی بمعنی ستیزنده و گمراه از منتخب و لطائف عنید ستیزنده و سرکش از منتخب عناقید بفتح اول و کسر قاف جمع عنقود بالضم که خوشه انگور بود از منتخب عنصر بالفتح اول و ثالث بمعنی اصل و بنیاد و نزد اطبا خاک بلاد و آب قلیس از بحر الجواهر و کشف عنصر بیت معروف گویند آن سیمین جانور بجز بیت که صورت گاو باشد بمعنی گفته که مبدأ آن چنین است و دریا و صحاب سب موی ست خوشبو که در کوهستان هند چین و بنو عرسل و انواع گیاه خوشبو خورد بهم میرسد و سیل آنرا بدریا می برد و شوسیده دماکر خانوری بحری آنرا فروی برند تو اند که مضغم کند آنرا بنیاد از دوا انجبت بمعنی گمان برند که همین آن جانور است از بعضی ثقات مسموع شده که مگس عسل و رسیان عسل آنرا اندوه باقش میگذارد و این نشان ظاهرست که مبدأ و الله اعلم بالصواب از منتخب عنبر و جوهریست و عاطفه نام خاماں است عنان گردش کنایه از گردان اسپ از شرح سکندر نامه عنف بضم اول و سکون ثانی و شین گردن نهی و ستیزه نمودن از منتخب و صراح عنیف بفتح اول و ثالث و ستند و ستیزنده از صراح عنق بتشدید گردن از منتخب و صراح و بحر الجواهر موصوف و مدار و لیکن صاحب منتخب بضم اول و فتح ثانی نیز نوشته عناق بفتح بزغاله از شرح و منتخب و بعضی نوشته اند که ازین ولادت آن تا چهار ماهگی عناکل بفتح اول و کسر ثالث جمع عندلیب یعنی بلبل است بدانکه هر اسمی که پنج حرفی یا شش حرفی باشد و حالت جمع کسرت یا دو حرف از آخر آن اسم ساقط میکنند چنانکه مفاتیح جمع مفتح و عناکل جمع عندلیب عنوان بالضم دیباچه و سرنامه اول هر چیز و آنچه نوشته شود و زینهای منتخب مدار کشف و موید عنقوان بضم اول و ضم فا یعنی اول هر چیز و آغاز جوانی از منتخب کشف و قاموس و موید و مدار عنین بالکسر تشدید نون کسی و مردانی که جماع قادر نباشد از مدار و عرف نامرد گویند از مدار و کشف و مجمی بحذف نون آخر مطلقا و بعضی گویند از عربی را مسنوب بکسی کنند که مصدر ست سیدن ناگفته شود صحیح باشد عنبر بان قوتست از عرب منسوب بغنیسه که بدر قبیله از تمیم ستان منقاد و از منتخب است عنان بکسر اول لگام و مهار و پنجاه و انچه از آسمان ظاهر شود و در وقت نظر کردن بدان از منتخب بلطف عنان فتح نون آسمان نوشته است و در صراح فتح یعنی ابر تیز آمده عنان داون دوانیدن اسب عنان زنان رفتن کنایه از شتاب و تمس سوار عنان برعنان بجی برابر دو سه سوار بر ابر سراج عنان مزدیدن کنایه از باز ماندن از سراج عنان گران کردن بمنع استادن و سوار عن بالفتح این لفظ را بجای درن گویند چه این در فارسی لفظ را باشد و استعمال عن در محل مجاورت یعنی از چیزی گذشتن یا عبور کردن مانند بیت سهما عن القوس کن نجاوز نیراست از کمان سنوی کقوله تعالی فلیحذر الذین یخالفون عن امره از شرح نصاب مولانا یوسف بن یامن عنینه بکسر اول و فتح نون و کسر موحده و تشدید تحتانی نام بلعنبر سوم از هفت طبقات چشم لون آن مختلف میباشد و بعضی انحاص سیاه و در بعضی ازرق بود از کفایه منصوری و عنبر حبه و عنبر بیضه نوعی از زنبور سرخ دیده حکی که چون آن بنیه بر کنند و گردآن مروارید و نیز مدار بر بان مصطلحات و سراج و ذخیره غلبت بمعنی شامه عنکبوتیه صفحه بالامین اصطلاب که مدار اکثر احکام اصطلاب بر آنست و طبقه چهارم از طبقات چشم و آن عشاری رقیق است مانند بیضه عنکبوت عنکبوتی سفوشک بر اصطلاب عنصری تخلص شاعر قدیم غزنوی اشتهار دارد از جانب مادر لاتی ست که درین لفظ بجای الف نویسند فصل عین مهمله مع واو و عوا بالفتح و تشدید یعنی سگی که بانگ فریاد بسیار کنند نام نهر

سیزدهم منازل قمر آن سه کواکب است بر سینه سبله نام شکل خمچه از شکال شمالی و آن بصورت مردی است دست راست عمامه گرفته و کوکبش بست و دو و نهم
اوای تخفیف داو بانگ گرگ و سگ و شغال و باه آهو و نخجیر و غیره عوجا بالفتح و جیم یعنی کمان تیر اندازی از شرح نصاب عوود بالضم چوبست از درخت
خاکی همسایان بدان صلیب سازند و دهان آنرا در گلوی اطفال آویزند بخواب ترسد صرع را بسیار مفید از منتخب و غیره عواقب پس آیندگان آنچه از کاری چیزی آیند و نتایج
کار عورت بالفتح اندام شرم مرد و هم هر چه زدودن آن شرم آید از منتخب صراح و یعنی زن که در عرف شهرت دارد و مجازاً ست یعنی زنه بوصف لشکر و حصار
که زنان بهم و لهر سان شد از منتخب مجازاً یعنی شد و اری نیز آید عوالرت بهر سه حرکت بیعنی یعبها عوج بالضم و واو و معروف و جیم نام مردی طویل القامت که در زمان
آدم علیه السلام بوجود آمد و تا زمان موسی علیه السلام در بیست عمرش سه هزار یا صد سال شد طوفان نوح علیه السلام تا کمر او بود موسی علیه السلام عصای
خود بکعب او زد بیفتاد و بدو دونیم شد برادر اعوج بالضم ست و اینجا که در مردم عوج بن عنق مشهور شده غلط صحیح عوج عنق ست دیگر اول و فتح واو یعنی کجی از تنگ
و لطائف و صراح عوا بالفتح اول آن کسر نیز آید حرف چهارم ست بازگردندگان و سود ها و منافع و زیادتها و صله ها و مهربانیها از منتخب و صراح و جمع حائده است
عود بالفتح بازگشتن و یعنی شتر پیر که زیاد شد و واو معروف یعنی جوب مطلق از بهر دخت که باشد و نام موسیقی خاص که رنگش سیاه باشد چون در آتش سوزند
بوی خوش بدهد آنرا اگر گویند دنام سازی آنرا بربط گویند از منتخب و صحاح و لطائف و شرح نصاب عوذ بالفتح و ذال معجمه یعنی پناه بردن از منتخب عور بالضم و واو
معروف یعنی برهنه از کشف و لطائف دو رنتخب بالفتح و عور بفتحتین یکچشم کور شدن بالفتح و کسر او و دیدبانی و دیدن نوشته که عور بالفتح و ضمی باشد که در بن ناخن پدید
شود عور بفتحتین زر آمیخته نایافت در دوش ستدن از منتخب لطائف عود و سوء یعنی مجمر عوص بالفتح و صاد مهمله و شین معجمه و شوار از کشف عویص بصاد مهمله و شین معجمه و شکل
از شرح نصاب عوض بکسر اول فتح واو و ضاد معجمه یعنی بدل چیزی و مرد مرد نی التفانی یعوض گویند آن غلط ست از منتخب مدار و کشف و موید و بصاد مهمله عوارض
بفتح جمع عارضه عواصف بفتحتین اول کسر سوم مهمله یعنی بادهای سخت رنده از منتخب عواطف مهربانیها از منتخب عوانت نشانه گذاران و صابران و احسان
کنندگان و خوشبوا استعفاد از منتخب مجازاً یعنی بخت شما بر آمد عوالق بفتح لام و قاف جمع عالقه و عوادست بدین جمع عالقه است که یعنی مانع باشد مشتق از عوق بالفتح
یعنی باز داشتن و برگردانیدنست از منتخب عوال بالفتح کسی را عیال خود ساختن و بسیار عیال شدن و بخشش و شفقت زیاده کردن و خوردن و
نفقه دادن عیال را و آواز برداشتن و گریه کردن و سیل کردن و سوار شدن بدین کار از منتخب عوالت نشانه گذاران و صابران و احسان کنندگان و خوشبوا استعفاد از منتخب مجازاً یعنی بخت شما بر آمد عوالق بفتح اول و کسر دوم و عین مهمله و قاف و کسی را لطائف و منتخب عویل بروزن فعیل
آواز بگریه از منتخب عوالم بفتح اول و کسر لام جمع عالم که بفتح لام باشد یعنی جهان عوام تشدید میم جمع عامه که تشدید میم از عموم مأخوذ ست یعنی همه مردم
بفتح اول و تشدید و تخفیف و او سیاه از صراح و غیره عوان بفتح اول که بانو در لغت میانه سال یعنی زنیکه او را شوهر باشد و بفتح و تشدید دو او
یعنی بدل از شرح نصاب عویصه یعنی مشکل و دشوار عوالی بفتح چیزهای بلند و جمع عالیه است که یعنی بلند باشد عودی بضم نگمیت مشابه بچوب عود
و آن رنگی باشد سیاه مایل باندک سفیدی و سرخی و نوعی از جامه پشمی که رنگش سیاه باشد عود قماری بضم قاف عود یکه از قمار آورده شود و قمار بضم اول نام
شهریست در منتهای هند قرب دریای شور بطرف جنوب کذا فی السراج و یعنی نوشته که قمار بالضم نام شهریست از هند چون قاف در هندی نیست ظاهر اقماری بضم
معرب کمار باشد چنانچه قمسور معرب کندور از منتخب لطائف و بحر الجواهر کشف بالضم قمار بالفتح قاف نوشته است فصل عین مهمله مع ها عهد بالفتح زمانه روزگار
و پیمان و سوگند و زنهار از منتخب لطائف عهود بضمتین زمانها و پیمانها و سوگندها عهر بالکسر و بالفتح و بفتحتین زنا کردن از منتخب عهن بالکسر یعنی پشم رنگین از منتخب
و ابن جارح فصل عین مهمله مع یا تحتانی عیشا بالفتح و شین معجمه قرارگاه بچه در رحم مادر و آن اسباب یکه بدان در رحم موجود گردد و از موید عیر
عیادت کسی را بیماریرسی از منتخب مدار و کشف و صراح و غیرهما لطائف و فتح و یاء نشده ظاهر خطاست عین الجبوة تشدید یا یعنی عید بالکسر روز جشن
مسلمانان و این چنین را مردان عید گویند که عید یعنی آنچه باز گردد و بر آن عود کند فرح و شادی از شرفتی و در منتخب و صراح نوشته که عید بالکسر هر چه با تاید چون

بسر سال عود میکند و مدت عید گفتند **عیاذ** بکسر اول و ذال معجمه بمعنی پناه و پناه گرفتن از مدار و کشف و قبح **عیر** بالفتح عور و زشتی و بمعنی خر نیز آمده و **عیر** بالکسر آنرا گویند که بر پشت او بار باشد و **عیر** بالکسر و فتح یا بمعنی خر وحشی و بمعنی خر نیز آمده و **عیر** بالفتح و تشدید یا بمعنی آنچه بر پشت خر باشد و **عیر** بالکسر و فتح

باب غین معجمه

فصل غین معجمه مع الف غاغا از نخالت که عفونیت دارنده باشد غاب بتار موحده بیشه ها و صحراها خصوصاً بیشه ها که دران شیر باشد و انجمع غابهاست از منتخب مراج غابات بیشه ها و صحراها غائر فرو شونده و در نشیب فرو رفته و زمین پشت غاتقر بکون تاء فوقانی و فتح فاء در اصطلاح نام محله ایست از شهر قندز که سابق در رشیدی و در لطائف نوشته نام شهریست از ترکستان خرمان میزود بر بان غافر بنون و قاف نام شهریست از ترکستان اول اصح غافر بکسر فاء بسیار پوشنده و نخشنده گناه از لطائف غافر بکسر فاء بر موحده مانده و هلاک شونده ماضی و مستقبل یکسان یعنی زمانه استقبال بیشتر مستعمل از لطائف و در منتخب آینده و رونده غاب بالفتح با کاف عربی خواندن بر صیغه ماضی نشسته بواسطه دیگری صرفه نخواهد بود و بر صیغه ماضکنده غارس بکسر راء محله و رخت نشاننده غاشیه بالفتح پالان ریش کرده از مردان سخره غافص بصاد محمله غوطه زننده غائط بکسر آمدن آدمی و تحقیق آنست که غائط در اصل یعنی زمین پست و نشیب است چون در صحرا مردم اهل بادیه قضای حاجت در زمین پست می نشینند لهذا کنایه بکسر آمدن آدمی شده گویند و گاهی مجازاً یعنی بکسر آمدن دیگر حیوانات از منتخب و کشف غرائب تداول تاراج کردن ماخوذ از غارت که بمعنی تاراج عالم است و فهمیدن از سراج در رشیدی غاریقون بضم قاف نام دوا که مسهل کم اصالتش بحدت اخراج خلط بلغم مفید غاسل بکسر ثالث یعنی سرد یدن وقت نا گاه گیرنده ماخوذ از غفل که بالفتح یعنی ناگاه گرفتن و هلاک کردن و در منتخب و مشقت ست از منتخب و سراج و نسخه کشف و غیران غاشیه قیامت و بیماری اندرون زین پوش اسپ یالان از منتخب غالیه خوشبوی معروف و اگر مرکب باشد از مشک و عنبر و کافور و دهن البان و عنبر و از منتخب غازه نیز از مجمع گلگونه دان سرخی باشد که زنان بر روی مالند از سراج و سراج غادیه بدال محمله و یاء تحتانی ابریکه بامداد پیدا شود و بامداد از لطائف و صراح غادیه بذال معجمه و تحتانی نام موضعیست که در غذا تصرف کند و آنرا مشابه جوهر بلغم گرداند و متصل و ملصق باعضا غاید غالی گران که بمقابله یا کم بها غالی حرف سوم نون یعنی بی نیاز و توانگر و بمعنی سرد کننده غازی بغین معجمه کشنده و قتل کننده کفار و بفارسی یعنی دارباز و بازیگر که بهندی نٹ گویند از رشیدی و برهان غالی منسوب بغالب که بمعنی نهایت پذیرست **فصل غین معجمه مع بای موحده** غبر بالفتح والد یعنی زمین دون و نشا غبرسته گاهی در نظم هم رسما قط شود از کشف و منتخب و لطائف و شرح نصاب غبیرا بضم اول و فتح موحده و شراب گاو رس نام میوه که آنرا بهندی گویند از منتخب غب بالکسر در قشد موحده بمعنی یکدیگر و در میان تپ آمدن و در هفته یکبار و ملاقات کسی کردن از منتخب غبب بالفتح هر دو غبن میوه گوشت آویخته زیر دنبه از منتخب و آنرا دوم بر گوشت را زانوانم خوانند خصوصاً غبب بالفتح قبل گوشت آویخته زیر دنبه و آنرا طوق گلو نیز گویند و آن از لواز جمست از منتخب **فصل غین معجمه مع تای مثلثه** غث بالفتح و تشدید ثاء مثلثه بمعنی فاسد و تباه شدن گوشت و هر چیز مجازاً گوشت گنده و بر هم از منتخب غثیان بالفتح و تای مثلثه شوریدن دل یعنی القاء و نمائی طبیعت برای حرکت از منتخب و صراح **فصل غین معجمه مع جیم فارسی** غجک بکسر اول و فتح جیم فارسی دکاف عربی نام سازیست که بهندی سارنگی گویند از رشیدی حکیم نورالدین در جهانگیری در سراج و برهان سارنگ نوازنده گوید **فصل غین معجمه مع دال محمله** غدار بالفتح و تخفیف دال یعنی دارو در دین مراصل غدد بود و در شرح نصاب غدد بضم اول فتحه ثانی جمع غده که بضم اول و فتح ثانی و تشدید دال یعنی هیزی سرخ کرده گوشت یا پنیر باشد غدر بالفتح بیوفائی از منتخب و صراح غدر بر بفتحتین بمعنی لعل یاقوت [illegible] و غذار بالفتح و تشدید ذال یعنی بسیار بیوفا از منتخب صدق بفتحتین آنچه بسیار از منتخب و صراح غاء بالفتح اول و سکون دال

بمعنی فرد از لطائف و منتخب و شرح نصاب غدوه بالفتح سیان فجر و طلوع آفتاب از منتخب **فصل غین معجمه مع ذال معجمه** غذی بکسر ثانی و یای مجهول الف غذا در شرح خاقانی **فصل غین معجمه مع رای مهمله** غرفتح اول و کسر اول و تخفیف را مهمله بمعنی سریش که از ماهی برآورند و سریشم هم گویند و باشد بر وزن فلس و تشدید را مهمله و همزه هر سه بیونث که سفید در روش باشد از منتخب صراح و فردوس اللغات **غرب** نادر و مسافر **غرقاب** با لفتح باشد بر وزن فلس و تشدید را مهمله و همزه هر سه بیونث که سفید در روش باشد از منتخب صراح و فردوس اللغات **غرب** نادر و مسافر **غرقاب** با لفتح و بقلت اضافت بمعنی آب عمیق **غرب** بالفتح و سکون را فرو شستن و بمعنی مغرب و بمعنی دلو کلان که بدان آب از چاه کشند و بمعنی ناسور و سرگلوشه چشم که در طب بمعنی ست پیدا میشود بفتحتین نام وقتی که کبود رنگ باشد در لب رود خانه ها رسد و بفارسی آنرا بید گویند از منتخب و شرح نصاب و در صحاح درخت سفیدار نوشته و بضمتین بمعنی غریب و نادر **غراب** بضم در عربی زاغ را گویند و نوعی از کشتی دریا **غرامت** بفتح تاوان زده شدن و پشیمانی و عذاب کشتن و صراح **غرمت** چهارم از مجموعه بوزن فضیلت بمعنی سرشت و طبیعت از منتخب **غرش** بالفتح و نار و مشتاق گرسنگی از شرح نصاب **غرض** بفتحتین و شنائی و خط و گرد و شرطیکه در بیع و جز ان کنند در بیع عائد بفتحتین بیع غیر مکروه در نصاب چون بیع ها در آب و مرغ در هوا و جز آن و این بمعنی ست دوم اول و فتح ثانی سپید بهاء اول بمعنی بها و سپید بهای پیشانی و بهتر های هر چیز و سر آب را قوم در نیصورت جمع غره است و در غرر بمعنی مروارید بیضه بهتر و برگزیده از لطائف و موند و منتخب **غرغر** بفتح هر دو غین مجمه چرخی که ریسمان را بران بپیچند از جهانگیری **غرار** بکسر اول کمی و نقصان در سر چیز و ادا و تیزی و شیشه و طریقه و طور و کاسدان بازار از لطائف و منتخب **غرور** بضمتین بمعنی فریفتن و بفتح اول فریبنده از لطائف و صراح **غرار** با کسر و تشدید مرد غافل و ناآزموده کار ربا لفتح و تشدید بزرگان و مشاهیر سفید بهای پیشانی در نیصورت جمع اغر ست و در فارسی بالفتح و تخفیف بمعنی بدل وزن خانه شه و قبه بالضم رضیت که فصیله مقدار کلان شوند و گاهی این مرض در پوست گلو پیدا میشود از لطائف و منتخب و شرح نصاب و جهانگیری **غرار** بر وزن مهار بمعنی جوانهای جمع غرارة بمعنی خوبهای نیک و ضامنان و جوانان کار نا آزموده و با بمعنی جمع غریر بمعنی نقصان ها و بمعنی روشها و طرزها و قیمتها تخفیف بمعنی نیزه و تیرها و مقدار یدت های چیز و با بمعنی جمع غرار است از منتخب **غرس** بالفتح درخت نشاندن و درخت نشانده شده از منتخب **غرش** بضم اول و را مهمله شدید مکسور آواز کردن و هیبت از صراح **غرض** بفتحتین ضد اجمه بمعنی هدف و نشانه و مجازاً مطلب مقصود و حاجت از شرح نصاب یکشف و موند و منتخبا قاموس و بهار عجم **غرف** بضم اول و فتح ثانی جمع غرفه معروف **غرق** بفتحتین مصدر ست بمعنی تمام فرو رفتن در آب و از نگونده شدن آب و غیره و مشهور و مستعمل لسکون را است و بفتح اول و کسر ثانی بمعنی غریق از کشف و قاموس و منتخب و بهار عجم **غرانیق** جمع غرنوق که بمعنی جوان نیا بنکل ست و غرانیق العلا مراد از اصنام از لطائف و منتخب و غیرها **غرچک** بفتح اول و فتح جیم فارسی احمق و نادان از بهار عجم **غربال** با لفتح مبدل کربال یکسر آن و بعضی گویند که مبدل گربال ست و موبیدیست بمعنی پرنده زمین از بیابان در منتخب با لکسر و سوب **غردل** بالفتح و دال مهمله مکسور بمعنی مبدل کدو که مذبح باشد چه اگر غرذ بالفتح معربه است از رشیدی و برهان **غرم** بالضم تاوان و بفارسی بمعنی میش کوهی ست گویند مصغر غریم غرمآ گرفتن پی از موبد در رشیدی و شرح نصاب و برهان و صراح **غرام** بالفتح حرص بحشق و شیفتگی و هلاک و عذاب از کشف و منتخب و مدار **غرم** تاوان شدن از لطائف **غراب البین** بضم اول و فتح با ر موحده دوم زاغ سیاه دمی که تعلق بشتر خود و میانیت و مفارقت اندازد و میان دوستان افتاده در صراح بمعنی زاغ ابلق و زاغ سرخ منقار و بعضی گویند نوعی از زاغ که منقار و پاهای او سرخ باشد **غرب** بالضم آنچه بدان چرخ کشند گویند اگر کسی بخانه برآید زاغ مذکور را بالای شود دلالت میکند بفراق در میان او و مطلوب چنانکه در حیات تمام و کامل کشیدن الغرض و قرآن **الغرین** غران بالفتح و تشدید را و سکون ثانی و آواز گران و میمانند **غرین** این لفظ در صفت شیر واقع میشود پس این لفظ را بین معجمه خواندن و بمعنی شور گشنده فهمیدن از خطاست **مجوبین** مهملات بمعنی بیشه و صحرا که در ان شیر ماند کذا فی المنتخب **غرثان** بالفتح و ثا و مثلثه گرسنه **غرقیون** شورگننده **غرد** بالفتح بروزن سرد

۱۵ نور زید یکتن زخشم صدول ۲ بنهای مرکار دبرنگ قبول شاقول لقاف برادر سیده یکی از آلات و ادوات معماران دنیایان و آن سنگی ست بریشه لسته که بسمایل لنهم ها خواند

بمعنی فی گزان قلم سازند زبربان در شرح نصاب بفتحتین غرلو یکی از معانی مذکور و معنی دوم زبان و در برهان و دیگر فرهنگها بضم گیاه آب برد اشتن بدست و بالکسر نوعی از برگ خشک بکسر اول و سکون ثانی و ضم ثالث بقدر یکمشت بالاضافه کذا بالام مفتوح و شین معجمه از لطائف غرفه بالفتح بمعنی غرق چه در غرق بالنسبت ست غرصه بالفتح و جیم فارسی خشت و ناوان که بوان زبربان غرار بفتح نامآورده کار شدن در فریب خوردن و بکسر اول انتخب غرغره بفتح سه حرف بعض تهیه لفظ عربیت بمعنی گرداییدن آب در گلو فارسیان تقریس کرده غرارهٔ گویند غریب زاده لولی زاده منصطلحات غرته بالضم و تشدید راء مهمله بیشانی اسپ گذار در مرم و سید قوم و بهتر هر چیز اول هر دو ما را که غرته گویند بر وجه استعاره از پیشانی ماخوذ ست و غرته بالکسر و تشدید تاء مثناة فوقانی از منتخب و کشف و موئد در لطائف بالفتح و تشدید فرفیته شدن و بکسر اول و تشدید فرفیتگی دغافلی غرتری بفتح اول یا مورود و حرف چهارم زا مجمه بمعنی طبیعت چه غریزی بمعنی طبیعت ست از کشف غرتی در کاخ اخلاق و منان و قماشی ست ابریشمی نفیس از مصطلحات فصل عین مهمله مع زا مجمه غراغ بفتح با شین و بی جیم گرداندن نور اج غرات بضم اول و زا مجمه مخفف دنار فوقانی جمع غارة که قاتل کفار باشد تشدید غلطست غزوات بفتحات جمع غزوه که معنی آن بیان خواهد شد غزار بفتح اول و آخر زا مهمله در شرح خاقانی نوشته که بمعنی گرد اگرد دیوار و درون منزل و منتخب صراح غزاره بزیادت تا بمعنی بسیار یا بسیار شدن شیر و آب میوه و جز آن غزا بضم قوی باز تر کان که زبان سلطان سنجر ذو اسناد اغارت کرده غزال بفتح آهو بره و بمعنی آفتاب نیز آرند مذکر و کشف و موئد و بحر الجواهر منتخب و بهار عجم غزل بفتحتین بازی کردن بمعنی حکایت کردن از جوانی حدیث صحبت و عشق زنان بالفتح گفتن و با یکدیگر نشستن و در سخن آرند مذکر و منتخب و صراح غزمین و غزنی و غزنه بفتح اول و سکون ثانی هر سه یکیست نام شهر مولد محمود غزنوی غزاله بفتح سه آهو که ماده باشد و بمعنی آفتاب بکسر اول خطاست از منتخب غزوه بالفتح جنگ موصوف بکفار بحضرت اسلام پناه طل سبحانه علیه السلام یا امام وقت دران جنگ همراه باشد و اگر جنگ موصوف بکفار سپر کردگی امام وقت باشد آنرا سریه گویند غزالی بفتح اول و تشدید ثانی منسوب بغزاله که قریه ایست از مضافات طوس مولد امام محمد غزالی رحمة الله علیه از لباب بعضی گویند که غزالی تشدید زا بحجه منسوب بغزال که در سیمان فروش باشد چون بار سیمان فروختن اشتهار و بسیاری کمال بود لهذا این نسبت شد یا بدانست که این وجه مجمل خطاست فصل عین مهمله مع زا مجمه فارسی غزب بالضم و بار موجده دانه انگور کرسنه تازه باشد از بربان ورشید غزبیدن بفتح امر ست از غزیدن که بمعنی نشسته بسیرین راه رفتن ست لطیف الطفال از بربان لطائف غزغم بالفتح و زا مجمه انگور کرسنه تازه باشد از بربان ورشید غزیدن بفتح نشسته بسیرین راه رفتن بعد بازوی دوستان بردن غزگاو بالفتح نوعی از گاو ست که از دم آن چیزهای علم و مگس را بانند و آن متعلم گاو در کوهستان کابل و هندوستان ست بهم میرسد و بهندی آنرا چمری گامی گویند غزمین بضم سین مهمله صراح فصل غین مجمه مع سین مهمله غسق بفتحتین تاریکی اول شب از منتخب غساق بالفتح و تشدید سین و تخفیف انچیز سرد و گنده چون ندد آب دیم جراحت و جز آن از منتخب و صراح نصاب غسک بفتحتین جانوریست کوچک گنده بهندی کهمل گویند از بربان غسل بفتحتین و بضم اول و سکون ثانی شست و شوی تمام بدن و بالفتح بمعنی مطلق شستن هر چیز که باشد و بالکسر آبیکه بدان شسته شود از منتخب و صراح غسلین بالکسر آبیکه بدان جراحت یا زخم بسته باشند و آنچه از بدن مردم روان شود مثل خون و ریم و زرد آب از صراح و منتخب و مولانا رفیع الدین شاه ولیهی قدمه الله بغفرانه در رساله احوال قیامت نوشته اند که غسلین چشمه ایست در دوزخ که گناهان و آلودگیهای کفاران دران جمع شود غسالة بالضم آنچه بدان شسته شود و بهم آید بعد شستن بجای افتد از منتخب غسلخانه عبارت از حمام فصل غین مجمه مع شین مجمه غشا بکسر اول پوشش و پرده و خلاف پوست تنگ و بار یک که بعضی جلدی گویند از منتخب و مدار و موئد و بحر الجواهر غشی بالکسر و تشدید مجمه کسوف بالضم بیهوشی و تیرگی در اصل غشی بیاء تحتانی بود که لفظ عرب در دل باشد و بمعنی خیانت کردن و آمیزش چیزی کم بها در زر و نقره و مشک و شراب بمعنی بیهوشی و تیرگی در اصل غشی بیاء تحتانی بود که لفظ عرب باشد فارسیان یا را از ان لفظ حذف کرده اند بالفظ کردن مستعمل کنند چنانچه گویند غطانی غشی کرد از موئد و تاج المصادر و بهار عجم و جز انها

و منتخب مدار و سکندری و فرهنگ حسینی و دیباچهٔ الفوائد گرجه صاحب صراح نوشته که بالکسر خیانت کردن و صاحب کشف نوشته که بالفتح کردن است و بکسر خطا عیب و خیانت لطائف بالکسر یعنی خیانت کردن و تفتیش بالفتح مصدر است یعنی خیانت کردن خشیان بالکسر جماع کردن و بفتحتین همیشه شدن از لطائف عشا و بکسر سرده منتخب غشق بالفتح همیشه شدن همیشه گردانیدن و جماع کردن از لطائف و منتخب فصل غین معجمه مع صاد مهمله غصب بفتح اول و سکون ثانی بستدن قهر کردن بر کسی از منتخب غصص بفتحین اول و فتح ثانی اول جمع غصه از منتخب غصن بالضم صاد و نون شاخ درخت از منتخب غصون بفتحتین یعنی شاخهای درختان از منتخب غصت بالضم و تشدید صاد و سکون ثانی و فتح تا بمعنی بینباد و سکنما غصه بالضم و تشدید یا بدو گلوگیر از منتخب و صراح اگرچه این لفظ در هر دو هست مطلق خشم و قهر مستعمل شده لیکن بتحقیق نسبت کرده اند که لفظ غصه مجاز است بمعنی خشم است که آنرا از نزد فلانی ضبط کرده باشد بمعنی مجازی را بمعنی حقیقی مناسبتی باقی نمانده لهذا اضحا اطلاق غصه بر خشم جائز نداند بلکه در هیچ مقام لفظ غصه مستعمل نمیباید فصل غین معجمه مع ضاد معجمه غضوب بفتح اول و ثانی بسیار غضبناک و خشمگین غضات بفتح بر وزن حیات درختی صحرائی مانند گز که آتش چوب آن دیر ماند از منتخب غضا لغتی است در میان طاهریان و استعمال فارسیان بمعنی واحد شهرت یافته چنانکه مورکه جمع مور است بمعنی واحد شهرت گرفته غضنفر بفتحتین و سکون نون و فتح فا بمعنی شیر و زنده و از منتخب و شرح نصاب غضن بالفتح و تشدید ضاد چشم فرو نشاندن و فرو دشتن و آوار تحمل کردن و بر دشتن مکروه و نقصان کردن از منتخب غضبان بفتح اول و سکون دوم صفت مشبه از غضب بفتحتین خشمناک از کنز و در استعمال فارسی بمعنی تنگی که از تضییق پدید آید مأخوذ است فصل غین معجمه مع طای مهمله غطا بکسر اول و طای مهمله بمعنی پرده پوشش از کشف و صراح و منتخب و لطائف غلط بروزن غلبط بمعنی آواز خر خر کردن گلوی بعض مردم بسبب خوابیدن یا کاهل شدن از منتخب غطریف بالکسر و طای مهمله مشدد و فا شریف و جوانمرد از منتخب غضر بالفتح پوشیدن و امر بر زمین گماشتن و پنهان کردن نام منزل پانزدهم از منازل قمر و آن سه کوکب است یکی مجد و دیگری جماعت نیز از منتخب غضیر بروزن فقیر بمعنی بسیار و جمع کرده زیاده از آنکه تعداد توان کرد و بمعنی بوشنده از منتخب کشف غضض بالفتح و صاد مهمله و لک سطر و فربه از فردوس اللغات چون این لفظ در دیگر کتب معتبر و لغات یافته نمیشود و در ظاهر اصل بمعنی بوشنده از منتخب کشف غضض بالفتح و صاد مهمله و لک سطر و فربه از فردوس اللغات چون این لفظ در دیگر کتب معتبر و لغات یافته نمیشود و در ظاهر اصل گنبود بمعنی سطبر و فربه چنانکه در میان عوام است موافق قاعده فارسی که کاف فارسی را بین مهمله بدل کرده غضس که زنده بسین مهمله بدل کرده شود بمعنی سطبر و فربه فصل غین معجمه مع لام غلهلا بفتح اول و سکون ثالث و بار سوم ده و بعد الف هم ده بمعنی عربی و فارسی بصیاد مهمله بدل شود و بمعنی غضران بالضم آمرش فصل غین معجمه مع لام غلهلا بفتح اول و سکون ثالث و بار سوم ده و بعد الف هم ده بمعنی موضعی که در رضائش هیچ دیگر پیوسته و در هم و بانبوه باشند و غلیلو بضم اول جمع آن و غلیلو بضم اول خواندن محض غلط چیرا که بیوسته سوخت ست از افعل فضلا غلا بفتح بمعنی فرط و گران شدن نرخ غله و هر چیز از منتخب و صراح غلات بضم اول و تشدید لام و تا فوقانی بمعنی از حد در گذشتگان جمع است غلیلو بفتحات جمع غلیلو از یکصد تین و یاء مجهول طائیست معروف که آنرا اغلیو نیز گویند و مرکب ست از غلیو بمعنی سرکشی و این مرد طاهر ست و نوشته اند که آن سالی عزیز دست داده باشد و بعضی گویند که در شش ماه این انقلاب پدید آید و کشف و غیره غلس بفتحتین و سین مهمله تاریکی آخر شب از منتخب غلاط لطائف غلط بفتحتین خطا کردن در سخن و حساب کتابت غلط بمعنی فاعل یعنی غلط کننده بمعنی مفعول یعنی غلط کرده شده نیز می آید غلطی بزیادت یا نقصانی محاوره ناواقفانست و غلط بر دو گونه است غلط عوام و غلط عام در غلط عوام شهرت چنانکه لفظ منضج که بکسر صاد می آید و بفتح شهرت دارد و عامه شعرا بالاتفاق بفتح ضاد می خوانند و غلط عوام چنانکه لفظ قنات بمعنی شخصی که کاریز می کند بر دیوار بنویسند و بفارسی کلیدان گویند غلط کاف بفتح بدل غین که سوء بمعنی غلط بیند و دیگر از پهلو بپهلو گردیدن و پای بر آریکه آن مدور و غلطان باشد از رشک و سراج و بیرلغ غلول بفتحتین خیانت کردن و غنیمت و آب دان در میان در خماب و بفتح اول لحاصیکه بماند روان شکم سیر نا توان رند و گوارا شود از منتخب لطائف غل بالضم طوق آهنی [illegible] کدورت از بحر الجواهر مدار سوء مدد و کشف صراح خلیل تنگی آشفتگی و کینه از لطائف و منتخب و غیرها غل بفتحتین

تشنگی و سوزش و بفتحتین تشنگان این جمع قلیل است از متن و صراح و غلام بمعنی کودک و مجازاً بمعنی نوکر و بنده غلمان بالفتح و ضم سوم آنچه در بعضی
و جوش از متن و مؤید و نیز لفظ غلیان یعنی حقه مستعمل حرارت آب حقه بسبب کشیدن بجوش می آید و بعضی مین اتجاه بدل کرده قلیان بکسر فاء خوانده و بعضی گویند غلیان بالفتحات
لفظ عربیست بمعنی جوش و بصورت بفتح اول و ثانی فارسیان بجهت تخفیف لام را ساکن میکنند چنانچه در غلیدن و سایر مجرد علم و غلمان بالکسر جمع علام و اطلاق عام بر امرد شاهد
و در پشت نیز مجازی بصورت امردان در کلام اهل جنت خوانده بود اگرچه لفظ غلمان صیغه جمع است مگر در عرف ایران بمعنی مفرد مستعمل پس لفظ غلام در عرف ما مفرد و جمعش غلمان
باشد و در فارسی بمعنی مفرد مستعمل است از حدیث غلمتیان بالفتح و تا، فوقانی و میم ساکن و الف و نون نام موضعی که جمعیت در آنجا عرس می کنند و غلمتیان نام کوهی نیز
آشنگ و اضطراب گرداننده باشد نام شمس نیز محکوم زن خود باشد و عین ابدال بدل کرده قلیتان نیز گویند از غالیه گیری غلوه بفتحتین بمعنی دست بلند کردن آنقدر که
توان بانهند کردار متن و لطائف بمعنی هموم و بمعنی از صد و گذشتن نیز آمده و باصطلاح علم سماعی نوعی از انواع سبانوه و آن آنچنان باشد که معاشر بسبب عقل و عادت بهر دو
محال باشد و بعضی اسم تمثال و نیز باید بیت رسم ستوران دران پس پشت و در بن دوش شد آسمان گشت هشت غلاله بکسر جامه کوچک که در زیر جامه پوشند باشد از متن و کشف
و صراح غلاله بضم اول در زنار یعنی زلف مشوق از بیت اوساع غلیله بفتحات بمعنی ربد و بیت در زدا از متن و کشف غلوه بفتحتین داو و عروف بمعنی جوش و هموم نوشته لیکن بگردن
کتاب مستفتر نظر رسیده. غلبه بفتح اول و سکون لام تیزی شهوت و بالکسر جمع غلام از متن و فصل عین معجمه عیم عمار و ابا بفتح فوق گرفتن چادر و امثالهم باصطلاح جوا
و در متن خود و مفرد بسیار غریب پوش از متن و مؤید و در شرح قاقانی بمعنی سخاوت زیرا که سخاوت فرو میپوشد عیوب صاحب خود را چنانکه چادر فرو میپوشد صاحب خود
را مجازاً و بمعنی کریم بسیار خیر از قبیل ذکر محل عمارت بالفتحتین سنگ ها و لبنو بهامر و م بسیار بسیار آب از صراح عمار بالکسر نیاز و شیر و کار دار و مؤید و مدار و متن و کشف و فاکر
و صراح عمر بالفتح و سکون میم آب بسیار و فراوانیدن و بیشتر از اندازه و کینه کردن و تشنه شدن و جوع و گشنگی بالضم نام دار و کار نیاز و دوده و عمق از متن و
لطائف و شروح و نقاب غمام بضم اول فتح اول را و میم نام بنوی و بسیار از صحاح و صراح غمسار بضم کاف فارسی بمعنی مخمر و پسار کلن بمعنی خورد ست از اسرار و عصر بالفتح
اشارت کردن بچشم و سخت افشردن و تهمت کردن و بمعنی از لطائف غماز بالفتح و تشدید میم بسیار سخن چین و اشاره کننده بچشم و ملعنه زننده از لطائف غمض بفتحتین
و صاد مهمله بمعنی تنگ چشمی و چرکی چشم و بمعنی از شروح نقاب غموص بفتح اول و صاد مهمله نام قلعه از قلاع حیدر از شروع نقاب غمض بالفتح و ضاد معجمه زمین پست و
مناک و پوشیده و دور از نظر بودن بخش و بالضم غموض از متن و صراح غموض بفتحتین و ضاد معجمه مشکلات هر فن و پوشیدگیهای علم و سر غمایم جمع غمامه که بمعنی
ابر واحدست غمام بفتح بمعنی آبرو بجای از متن و صراح غمض این لفظ عربیست تشدید میم و در فارسی بتخفیف میم مستعمل میشود بدانکه در کلمه مفرد فارسی الاصل حرف مشدد
هیچ جا نیامده مگر بضرورت اوغام چنانکه نشیر کردن اصل قلب بود نام طائر مسموم و فرخ کردن اصل فرخ بود بندرت و در نظم واقع شده عبارت نظم در نثر نیز شنیده شد و خوا
چنانکه گذشته و اگر الف باعرفی که حرف آخرش شد باشد در فارسی بعنوان فارسی بدل الف و لام واقع شود آنرا هم در فارسی بتخفیف باید خواند چنانچه غمگین بهم کهنه مانده
است و قدر وضد و در حرف و غیر ذلک همه مانند و مستند و در فارسی بهمه تخفیف باید خواند مگر در نظم بضرورت تشدید ظاهر کنند چنانچه مصرعه توان در کمنون کیدانه
اما در صورت ترکیب عربی الاسلوب اصل کلمه را رعایت کرده تشدید ظاهر کردن انسب دانی لمستعین عوام الناس و خواص الملوک و اجاج بهت الله گه در اصل
عوام و خواص و اجاج بود و بمنیه از ساک عباد الواسع وغیره نوشته شد عمدان عمادی بود بسیار عالی در پیشاپور و کنیه باشد از دنیا از شرح قاقانی
و برهان عمان بفتح غمناک از لطائف غمزه بار و چشم اشاره کردن معشوق و بمعنی افسردن تیر از متن و برهان غمه بالضم و جیم عربی پس فرو رفته آب از عرعه
از صراح فصل عین معجمه مع نون رغمانا بکه تو انگری و بی نیازی و دولتمندی و بکسر اول قفیز و در آخر همزه بمعنی فنه سرد و خوانی و بالفتح المدود و نفع
فائده و بالفتح و تشدید نون و در آخر همزه جای نبوده چیزی بود قریب بغمانا بمعنی بسیار بسیار مردم و در رعنه غنا بمعنی باغ بسیار و در از صراح و شرح نقاب و متن و رسالهٔ حاجی
بمعنی حباب آب از صراح غنیت بضم اول و سکون نون و فتح تحتانی و بمعنی مالدار و تو انگری غنج بالفتح و جیم عربی کرشمه فناز از مؤید و مدار و متن و در فرهنگی

اعتدال حرکات معشوق وصاحب منتخب مصراع بالضم نوشته اند یعنی کرشمه و ناز و در برهان غنج بالفتح بمعنی حرکت جسم و بر و غنده

جمع شده و بهم آمده از رمیدگی و شکفتن سراج و برهان جهانگیری غنجار بالفتح گلگونه از موده و مدار و برهان غنچک بالکسر بمعنی غنچه گل

الفتحین و گوشتدار منتخب غنائم مالها گفته غنجه بالضم و جیم عربی گل نشکفته و اصل کنجه بود بنون و کاف فارسی ما خوذ از گنجیدن چه

برگ غنچه در اندرون با هم جمع و گنجان میباشند همچنین گفته کاف فارسی را بنون بمجرد میل کرده مدتها است و قلیل بجیم فارسی گفته

منقول از فرهنگ ابراهیم شاهی غنه بالضم آشفتن و آزردن و حزین شدن و گریستن از موسیقی که در هنگام عناو سرائیدن بخشیوم بمعنی دوماغ او کند در منتخب شرح قاقانی

فصل غین معجمه مع واو و عین مهمله

غوث بالضم و ثاء مثلثه فریادرس و فریاد از منتخب و صراح و نیز یکی از ان و من که بمعنی یا و لسا و قطب

باشد از قسی غوج بواو و معروف و جیم فارسی میش نر شاخ دار و سنگی لفظ یکیست غور بالفتح و عربی بمعنی عمق و قعر هر چیز و بمعنی پست و فرو طفتن و فائده

رسانیدن و بالضم و واو مجهول و فارسی نام ملکیست از عجم از منتخب مصراع و برهان و لطائف غوص بالفتح و صاد مهمله و آب غوطه زدن از منتخب غو و غ

بغین گیاهی کلام معانیاست باریک غوک بواو مجهول جانوریست که در آب زاید و بدین مناسبت سیماندیعنی آن را نضفدع گویند از جهانگیری و در برهان غوک

بروزن دوک نوشته و بفتحتین مبدل گوگ که بمعنی زمین گنده و عمیق است غوائل بفتح اول و کسر همزه کوه چهارم است بمعنی سفیساه بلند

و بلاها و جمع غائله است از کشف و منتخب غول بواو معروف و عربی نوعی از جن و دیوکه در صحراها و کوه و بیابانها شتر گل کند خواهند بری آیند و نام ستاره است که آشکار

شدن آن بنام شهر ست غوره بواو مجهول انگورهائی نارسیده که شوره آن مرتش میباشد از سراج غوزه بفتح اول و زا و عجمه پوستی که بالای

پنبه باشد و هنوز نه ترقیده باشد و این لفظ در اصل گوزه است مرکب از گوز که بفتح کاف فارسی بمعنی چار مغز باشد و ها نسبت که افاده معنی تشبیه کند از سراج

عوانی جمع غایه بمعنی زنی که بقصد خود خوش باشد و بحسن خویش از زیور و آرایش بی نیاز بود از منتخب غواشی پرده ها و میانها و بین پوشها و بیوش کنندگاه و جایها

اندرون از منتخب غوادی ابر بارانها و جمع غادیه از صراح غوچی بالضم و جیم فارسی گوسفند یعنی میش نر که چک زبان غوی بفتح اول گمراه و تشدید یا بمعنی گمراه

از لطائف و فصل عین معجمه مع یای تحتانی غیبت بالفتح مذ مضویه بالکسر عرب کسی ممرقضای او گفتن غیابت بفتح اول و تشدید یا بمعنی پرده و نیستی پرده و غائب شدن و عمق و یکچاه

و غیره غیبوبت بالفتح دو بار نوشته ناپدید شدن از صراح و مجازاً بمعنی مفارقت نیز مستعمل شده غیث بالفتح و ثاء مثلثه و بمعنی باران که از ابر ببارد

از منتخب و کشف و صراح غیابات بکسر اول و ثاء مثلثه بمعنی قعر و ژرفی هر چیز که بدان منتهی یابند از موید و لب الالباب و صراح و مدار و فردوس اللغات

غیر بالفتح منفعت رسانیدن و آبخور امیدن باران بدین معنی جزو دیگر مغایر از منتخب و صراح و لطائف غیر مکرر عبارت از شخص اجنبی که سابق

از و ملاقات نشده باشد غیار بکسر یا بر یغ زرد که بپودان بر جامه زرد و سبز تا معلوم نشود که از رنگ سودست از منتخب و موید غیور بفتح اول و ضم

سخت بسیار غیرت کننده و رشک برنده از منتخب و شرح نصاب غیر بالکسر و یا بر بجول و را بر فارسی امر ست از غیریدن که بمعنی نشسته برزو دست و سنیر فتن است

چنانکه الطفال بیدست و پایان رونده از لطائف غیض بالفتح شدن آب مراد از زمین آب اندک و مجازاً بمعنی نقشش اندک و در فردوس اللغات بمعنی صحرا

بدیه بالکسر و منتخب بمعنی فکوه و غیظ بالفتح و ظا معجمه بخشم شدت از منتخب و لطائف بخشم پنهان از تعبیر غیر مصرف آنست که دران در علت بالکسر علتست که

قائم مقام آن و علت باشد از دو علت منع صرف یافته خود و حکم آن نیامدن کسره و تنوین مگر بضرورت و آن دو علت اند که علت اول عدل و عدول و صفت

اخر سوم غین و نون جیم عجمه و عجمی با و جوز اسمیل و ابراهیم ششم جمع یعنی فنن منتهی الجموع چون مساجد و معاید و مصابیح و تماثیل هفتم ترکیب

چون بعلبک هشتم الف نون را ندانند چون عثمان و عطشان نهم و زان فعل چون شمرد و احمد **غیداق** بالفتح نام موضعی در تبرستان از برهان و شرح خاقانی و غیلاق بلام نوشته نام موضعی نوشته اند چنانچه گذشت **غیل** بالکسر بیشه و موضعی که درخت خوب در آنجا میشود و بالفتح شیر بیشه و نیستان و بالفتح نزدیک زن در هنگام جماع با هنگ استی لطفل و آن نهایت مضرت و حق طفل یعنی آب دان بر مدین و تمام است که در بای کوه ابو القیس دان است از منتخب و شرح نصاب **غیم** با لام برنده چه غم بمعنی برنده با لام یعنی برنده از طائف **غیم** بالفتح بمعنی مسیح یعنی ابر یکه آسمان را پوشد از طائف و منتخب و شرح نصاب **غیوم** بضمتین جمع است **غیلان** بالفتح نام شاعر و بالکسر دیوان جمع غول است از منتخب **غین** بالفتح بمعنی ابر بار یکه آسمان بپوشد یعنی تشنگی تیرگی از منتخب و لطائف و معراج و غین بمعنی بلبل بمناسبت آنکه بلبل بالفارسی هزار داستان بودن او حرف ضعیف نیز هزار عدد دارد پس بلبل را نیز بطریق تعمیه غین گفته نازکی حروف تهجی است صاحب سعدی گوید که آنحرف در قاف آمده گاف عجم عربی بدل شود چون مغلاق و مغلاج یعنی زنجیر آن گروه دان آن زشت مع یعنی کودال و اوراق بمعنی ابجد ل آنچون چرخ برخ نام پرنده شکاریست و بقاف چون آروغ و آروق و بیم چون غلیغ و غلیج تا ریدن بر نبل و بیا نامند آید و بوا و چون کاغذ و کاوغذ و بکاف عربی گزیدن زنبور را بالفظ ها سیاه و فالیز ها بهمزه و چون ایسر غم و اسر هم و آخر آمده هم آید چون چراغ و چراع بسین چیدن **غیفه** بالفتح و از معجمه بشین جنگل از منتخب و **غیبه** بالفتح اول و حرف سوم با و بعده کرکس بعجمه و یا رهای آهن که آزاد در کمر و گوشن بکار برند از برهان **غیداق** بالفتح و غین از نقطه تحکم کرکس را گویند و از شرح غیداق آرند که نام کوهستانست از برهان **غی** بالفتح و تشدید یا گمراهی از لطائف **غیر و قوعی** ناشایستگی و تا [illegible] امرے که بوجود نیامده باشد

باب فا

فصل فا مع الف و فا بمعنی یا چنانکه فا گفت او گفت از لطائف و غیره حرف فا در مضارع بعض مصادر بیا تحتانی بدل شود بقلب مکانی چون از گرفتن گیرد و بواو چون از شفقتن شنود و بیا عربی از کوفتن کوبد و از یافتن یابد و بخا معجمه چون فلاوه بمعنی سرا سیمه و بعین معجمه چون فلیو و غلیو و بکاف عربی چون فلاوه و کلاوه و بدال مهمله یعنی مذکور و بها چون نفود تهو یعنی تف با ضم **فال طغرا فالیست** که بر ابتدای مصحف قرآن مجید بسم الله الرحمن الرحیم نویسند و این بملکست از شرح خاقانی **فاخته** بمعنی نوعی از صول که از اصول فاخته مرغ تیز گویند **فاریاب** معرب پاریاب آنشهریست در خراسان در حوالی بلخ و طن نسبت فاریابی که شاعر است معروف از سراج در رساله معربات **فاراب** شهریست در نواحی ترکستان از طرف آب سیحون مولد معلم ثانی شیخ ابو نصر فاریابی و این فاراب غیر است و بگر سوی فاریاب از سراج و منتخب و لب اللباب و برهان **فائت** بکسر همزه که حرف سوم بست نیست شونده و فوت کنند **فالج** بکسر لام و جیم عربی استرخا و سستی نیمه بدن آدمی و در عرض بود بواسطه خلط بلغمی که بدان از حرکت باز ماند از منتخب و بفتح لام تیز گفته اند **فالق الاصباح** بکسر حرف هشتم شکافنده سپیده صبح از سیاهی شب و آن حقیقتست **فاسخ** تباه و فاسد کننده و تباه و فاسد شونده و برگردانندهٔ جمیع و غرم از منتخب **فاقد** بکسر قاف و سکون دال مهمله گم کننده و لفظ کم در اینجا بضم کاف فارسی است از کشف و مدار **فواد** بضم اول و فتح حرف دوم که همزه است بسبب ضمه ماقبل خود بصورت واو نوشته شد بر وزن مراد از منتخب یعنی دل و در لطائف و شرح نصاب فواد بضم اول یعنی دل و در دل **فارد** بگانه زبان و جدا از منتخب **فاید** بکسر نون و فتح دال مهمله شکر سفید از منتخب **فاقد البصر** بینا **فاز** بکسر تا و فا فعلی سست و زبون و آب نیم گرم از منتخب و لطائف **فاجر** بکسر جیم مرد بدکار و زانی از منتخب **فاکر** بکسر کاف عربی اندیشه کننده در کاری **فارموشان** احدش فارمه و بمعنی ناوه مشک از منتخب **فائز** بکسر همزه که حرف سوم ست فوز امعجمه بمعنی رسیده و رهائی و فیروزی یابنده از منتخب **فارس** بکسر راء مهمله بمعنی سوار پیشه و نام ولایتی است از ایران که چهار شهر از دارا اول شیراز دوم صفاهان سوم کرمان چهارم یزد و در رساله معربات نوشته که فارس را بکسر معرب پارس که بسکون راء است ولایت معروف **فاس** بسین مهمله بر میدان چوب تراشیده و فرسی فتد از منتخب و شرح نصاب **فانوس** در اصل بمعنی سخن بین ست فانوس شمع را از نیجهت گویند که روشنی بیرون میدهد از منتخب

فاش بشین معجمه یعنی آشکارا و ظاهر این مبدل باش ست از سراج **فاپیش** بمعنی فراپیش **فاحش** بکسر حا مهمله از مدود گذرنده در بدی و هر بدی که از حد و گذر در گذشته باشد **فائض** بکسر ہمزه که حرف سوم است فیض دهنده **فاقع** بکسر قاف و عین مهمله هر چیز که لسیار زرد و اصفر باشد **قاف** زبان بسته و گنگ کننده و بمعنی از فرق و وصل الملغات **فاروق** فرق کننده میان حق و باطل و لقب حضرت عمر رضی الله عنه و نام دریائی ست که فرق میکند میان شور و مرق و منتخب **فائق** بکسر ہمزه که حرف سوم ست بهتر و برگزیده و افزون از منتخب و نام کتابیست در علم حدیث از الله مختشی صاحب تفسیر کشاف **خالق** شکافنده و برآورنده و پیدا کننده از منتخب **فالق** بکسر را نوعی از شکافنده از منتخب **فاق** سوفار تیر ظاهر اللفظ کریست از جزع هدایت انچه از استاد ان فن تیر اندازی مسموع شده است که خاق بسیان خام که وسط چله کمان بود فرا یک گشت چنانچه تا سوفار بران بسته کرده بکشند **فال** بمعنی شگون و بلفظ زدن و دیدن شگون گرفتن و حسبتن و آوردن و بستن مستعمل است با عین **فام** نگ خوبان سراج و در بربان بمعنی تحرش دام مزبوشته **فاطن** برگ درخت انار از لطائف **فمیتین** بکسر اول و فتح میم بمعنی دو گرده مردمان این تثنیه نیامده است **فاخره** گرانمایه و نیکو از هر چیز از منتخب و مراد مال گرانمایه جواهرات باشد **فارو** یای سه حرفی بمعنی نافه مشک و بکسر را مهمله با حفظ بمعنی تیز فتار و بمعنی زیرک از منتخب و شرح لقتا **فاژه** نزار مجمه فارسی هن و که سبد سبتا گویند از سراج و در بربان بمعنی خمیازه نوشته **فبه** بکسر فا و فتح هر دو که حرف دوم ست و سکون با که در اصل او وه در حالت وقف باشده است فارسیان بخمین ملوا کرا گویند که از مخفی خواهند پس لفظ فوه بمعنی گروه و جماعت از منتخب **فاتحه فاتح** بکسر هر دو که حرف سوم ست حا مهمله بوی خوش یا خود از فوح که بمعنی میدان و بوی خوش آمده از منتخب و منقول از زبان عوام اند **فاکنه** بکسر کاف و فتح نون و در آخر خا نوعی از آن نیز در حالت وقف باشده است بمعنی میوه مثل انگور و خربا و سیب و مانند و غیره و خواهند جمع آن **فاطمه** بکسر طا مهمله نیز آید نام دختر گرفته باشد نام جگر گوشه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله وسلم از منتخب **فاجتار** و **الیه** تضرع کنیدگان و آه و آهسته تضرع کردن کذا فی الصراح از لطائف **فاتحه** بکسر تا نوعی از نیکه کشانیده باشند و موئث فاتح نام سورتی که اول قرآن مجید ست چون مفتاح آغاز قرآن بدان میشود لهذا آنرا فاتحه گویند و چون سوره مذکور اول قرآن و مقدم است لهذا فاتحه بمعنی اول و آغاز چیزی باشد **فاخته** بکسر خا نوعی از قمری ست نام طائر معروف فارسیان نیز بهمان لفظ مستعمل است **فاضله** نیز گاه فرون و بمعنی عطا **فاصله** بصاد مهمله اصطلاح عروض و قسم متحرک آن کلمه چهار حرفی باشد چون جمل به تنوین و گاه فاصله کبری و آن کلمه پنج حرفی باشد چون سمکه به تنوین **فارسی** پارسی هر دو یکیست نامزبانی معروف و این زبان پارس پسر سلیوس بن سام بن نوح علیه السلام منسوب است و این نسبت گونه است یکی پارسی صرف که پلاد پارس اصطخر دارالملک آنجاست و بدان سخن کنند دوم پهلوی که مردم ری نهاد ند و متعاقبات آن بدان تکلم کنند و این منسوب به پهلو ست بفتح با بمعنی جانب و فتح نام بعضی حضرت پسر سلیوس بمعنی چون زبان سابق بهمدان نهاد ند و غیر شهر بود لهذا این زبان را پهلوی گویند سوم دری که در دربارها گویند و پارسیان ناطق بوده اند چون این زبان مخلوط بزبان دیگر نبود لهذا فصیح خوانند و این زبان متداول و متعارف ست و چهار زبان دیگر که هروی و سکزی و زاولی و سغدی باشد متروک و مطرح ست هروی بفتحتین و سکزی بکسر سین مهمله و سکون کاف عربی و زا مجمه و زاولی بزا مجمه و ضم او و سغدی بفتح سین مهمله و سکون غین معجمه و رسالهٔ نام قوم ست که شیخ این حجر شارح صحیح بخاری گفته است که فارسی منسوب بفارس بن غامور بن یافث بن نوح علیه السلام ست و بعضی گویند که منسوب بفارسیان که پسران پدرم ابن فرشتین سالم بن نوح اند چون بدیار ما رفتند بهمه ایشان سوار پارس بزبان عرب فارس سوار را گویند ایشان بدین نام موسوم شدند و زبان ایشان بلقب ایشان ملقب و منسوب شد **فانی** فنا شونده سخت پیراز شرح لقتا **فانوس خیال** و **فانوس خیالی** فانوسی باشد که اندرون آن کرد شمع یا گرد چراغ دیوارے حلقه تصاویر کاغذ خراشیده وصل کنند و آنچه را بگردش آرند عکس تصاویر را بیرون فانوس یا یک گونه لطف می نماید در سراج و بربان

فصل تامع تای فوقانی و فا بفتح مرد جوان و بمعنی شجاع و بمعنی نیزه آمده **فتح الباب** کشادگی کار و آغاز هر سر رشته از لطائف **فتوت**

الفصحتین و تشدید واو مفتوح و سین مهمله و معنی جوانمردی و مروت از مدار و منتخب و صراح و مؤید و مفتاح و بهجت و سنتی و ضعف زبان سیاق و غیره و صراح بر وزن معنی بالفتح است

قفات بالفتح اول بر وزن ان جوان از صراح و قفرات بکسر اول و فتح دوم جمع قفرت فتح بالفتح بمعنی کشادن و کشادیش و ناخ حرکت حروف کذا فی الفارسی و بر گونه و استعمال آن در معنیات ست و بحرکت رافع زان گویند کذا فی التلفظ آن و بهن مفتاح می باید و نام فنی ست کذا فی فصول کشتی و آن حریف را از پس آمده و رسیان گمرد ست اندیخته بالا کشیدن ست از مصطلحات و غیره **فتح** بالفتحتین و حاء مهمله کشادیش و شایعی صورت مصدر است و فتور بالفتحتین سستی و سُست شدن و مجازاً معنی خرابی زمدار و بحار جواهر و لطائف و قاموس **قفر** بالکسر و سکون تا و راء مهمله فرجه میان اسپ و سپاه فرجه بالضم و جمع عربی بالکشاده کی و فرق میان دو چیز از شرح نصاب و منتخب **فتش** بالفتح کاوید و جو کردن از منتخب و صراح **فتق** بالفتح کشادگی و شکافتن و نام بحاری که قصیده کلان بشود از منتخب و کشف اللغات بالکسر و ان کریبن و پاسار زین پوش یزند بجهة بستن شکار و غیره از صراح و مجمع الفرس و برهان **فتن** بکسر اول و فتح ثانی لفظ عربی ست بمعنی فتنه چه ان جمع فتنه است بالفتحتین بمعنی آن چیزی نام شیر ست در جرات معرب پتن از صراح و برهان و منتخب **فتنه بر پری** شدن عاشق بر پیر شدن و سراج

فتیان بالکسر جمع فوق مانحتانی بمعنی مردمان جوان از منتخب **فتان** بالفتح بالتشدید بوقانی نتنه انگیز کشف و منتخب **فتادن** بضم اول و بکسر اول **فتنه** عذاب و دیوانگی و باصطلاح بمعنی عاشق و فریفته و بمعنی معشوق هم آمده از منتخب و غیره **فتحه** بالفتح حرکت زبر استعمال این نزد صبریان و بنی معرب هر دو آید

فتیله با خود از فتل که بالفتح است بمعنی افتل و تابیدن و کسانیکه **فتیله** قدیم لا خ اند خطاست از بهار عجم و بعضی گویند گرفتیله مشتق است چه گاه گفته معنی آن تا گاه گیرد شعله آخامد گیرنده شعله گویند ست باشد **فتاحه** بالفتح اول و ثالث و فارخوانی بمعنی زیره و هر چیز از برهان **سراج فتو** بالفتح و واو آخر الف معقوده بصورت یا کم شرح از منتخب **کشف فتی** بالفتح اول و بفتح خوانی و در آخر الف مقصوره بصورت یا تحتانی بمعنی مرد جوان از لغت بلوغ بمعنی جوانمردی و بخشنی نیز آمده از شرح نصاب و در لطائف نوشته که بفتح جوان جوانمرد بضم اول و بفتح ثانی و تشدید تحتانی مرد جوان و بالف و راء زیر نویسنده و با الف زیر خوانند

فصل فامع جیم عربی و هاء هوز

فجاءت بکسر اول و بضم اول بد ناگاه ناگاه گرفتن از لطائف و کشف و منتخب **فجیعت** بروزن جنیعت در سخت و مصیبت از منتخب و صراح و منتخب **فجعت** بالفتح در سختی و مصیبت **فجاءت** بکسر اول و بمد جیم بمعنی ناخنگی از منتخب **فجم** بالفتح و تشدید جیم عربی جمع فاجر و بالفتح و تشدید یا بسیار بدکاری کننده از مدار و جستجو و بضمتین انگیخته شدن بر معاودت کردن و بفتح مرد بدکار از منتخب **فجار** بضم اول و تشدید جیم عربی جمع فاجر و بالفتح و تشدید یا بسیار بدکاری کننده از مدار

فجل بالضم و بضمتین تب و بالفتح و بفتحتین سست شدن و سطبر شدن از منتخب و لطائف بکسر اول و فتح جیم سست نار و **فجج** بفتحه پر و فاخی کردن و فراخ شدن از منتخب و غیران **فجم** بالفتح و بفتحتین بمعنی کلان و گشنیز از منتخب **فجاوی** بفتح جمع فجاوه که بمعنی مضمون و سخن ست

فصل فامع خای معجمه با فا

فخامت بفتح بزرگی و قدر و سطبری و بلندی از منتخب **فخت** بالضم و در آخر تا و خوانی بروزن تخت بمعنی روشنی ماه از شرح نصاب **فخ** بالفتح بمعنی تله و آن نوعی از دام ست که بدان مرغان شکار کنند از برهان شرح نصاب **فخذ** بالفتح و سکون ثانی و ذال معجمه و بفتح اول و کسر ثانی بمعنی ران از منتخب و شرح نصاب **فخار** بالفتح نازیدن و بکسر بسیار نازکننده و بالفتح و تشدید تا سفال پخته و گل مشک **فخر** بضم اول و بفتح اول و بفتح ثانی بسیار نازنده از منتخب و فردوس اللغات نازش و بسیار بزرگ قدر و هر چیز بزرگ از منتخب **فخر الدین** نام عالم اجل و محقق اکمل جامع معقول و منقول

واز تعداد مختلفاتش خامه دوزبان طول والبشارا الامام فخر الدین رازی گویند **فخفه** بالفتح هرود وفا بروزن مسخره غلط جواز سراج اللغات رشیدی ولطائف ودربرهان بمعنی غله جو وسبوس آرد گندم فخری بالفتح وفا رجمه بر ارجمله نوعی از انگور از کشف بمعجم وچهار شرت وفردوس اللغات **فصل فا مع دال مهمله فدا** بکسر اول سرِ بها وسر خریده وانچه فدا کرده شود وبمعنی مصدر هم آمده **فدامت** بالفتح وثرشتی وجفاکاری از منتخب **فدفد** بفتح اول وفا وثانی صحرا وزمین هموار از لطائف ومنتخب **فدک** بفتحتین نام دهی که پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم در انجا باغ خرما داشتند از صراح ومؤید وذخیره **فدان** بالفتح وتشدید دال وصحاح نوشته آنت الثوربن ومنتخب گفته که هر دو گاو باهم بندند در قلبه غرض که چیزیست بهندی نر اچها گویند که برگردن هر دو گاو قلبه دارا بندند **فدیه** بالکسر آن چیز که اسیر ابدان بخرند وبمعنی سر بها وصدقه از منتخب وصراح **فدوی** بالکسر بها شونده وعوض کسی جان دهنده وقربان شونده از فردوس اللغات **فصل فا مع ذال معجمه فذلک** بالفتح بروزن مسالک اگرچه الف بسبب سم الخط مکتوب نیست باصطلاح بمعنی باقی وبقیه حساب از شرح خاقانی ودر مؤید نوشته که باصطلاح محاسبان قدر مجموع حسنات بعد تفصیل **فصل فا مع راى مهمله فرا** بالفتح بروزن سرا بمعنی پیش که عربی قبل گویند وبمعنی نزدیک مع ودر بالا نیز آمده واین کلمه ایست که گاهی زائد می آید از صراح ودر عربی بمعنی گور خر از منتخب وشرح نصاب وفرا بالفتح وتشدید ثانی بمعنی بوزینه ولقب نخویست از منتخب **فربی** بفتح اول وسکون ثانی وفتح باء ودر آخر الف مقصوره بصوت یا بمعنی فربه وکلان آنور آورده است از جهانگیری **فرادی** بضم اول ودر آخر الف مقصوره بصوت یا بمعنی تنها یان بمعنی تنها واین جمع فرد است از منتخب **فراهیب** بکسر تین وبا مجهول عشوه وکرد وغالو ظلم از برهان وکشف **فرس اصطرلاب** بمعنی باشد در وسط اصطرلاب تدمری قطعه از سطح عنکبوت وقطب اصطرلاب بدان استوا کنند وآنشایا شدشکل سرهب **فراست** بکسر اول بمعنی سرعت فهم وادراک زیرکی ودانائی ودیانه وآن علمی است که از صورت پی بسیرت برند وبفتح اول معاینه کردن ودانائی در مقدمه اسپان واشتر شناختن از دخیل ومنتخب **بهاگیر فروست وفروست** سواری اسپ وشناختن اسپ از منتخب **فراهت** بفتح زیکی وستادی ویک نگاری اسپ از منتخب **فرات** بضم اول آبِ خوش آب شیرین وبام رود نزدیک کوفه از منتخب وشرح نصاب **فرصت** بالضم در منتخب نوشته که بمعنی نوبت چیزی ودر فردوس اللغات آرام یافتن ومهلت اون وبعض اهل لغت بمعنی وقت روزگار نوشته **فرتوت** بالفتح بمعنی پیر سخت سالخورده از لطائف برهان ودر سراج نوشته که بمعنی سالخورده از کار رفته واین صفت پیر واقع میشود **فرت** بالکسر فوقانی بمعنی شتابی وجلدی از مبهاج **فرث** بالفتح وثا نشانه سرگین که در شکنبه باشد از لطائف ومنتخب ودر لطائف بمعنی شگافتن وپاره پاره کردن جگر نوشته **فرح** بفتح اول وسکون ثانی وجیم عربی آدام نهانی زن ومرد خرنده وشگاف ودریچه وشگافتن وکشادن وکشادگی میان دو چیز وانشادان اندوه بفتحتین بمعنی کشایش وآسایش وبمعنی دانشتی وصداعت ظاهرا بامعنی اصطلاحی جیانست وبضم اول فتح بمعنی شگافتن از جامع فرجار از منتخب لطائف ومراح **فرح** بفتحتین ومعجم عربی شگافنا واندانهانهانی زن ومرد ومرغ بصورت جمع فرج است وبضم اول وفتح وتشدید را رجمله مضموم وواو ومعروف مبنی چوزه مرغ خانگی جمع آن فراخ می آید از سراج ومنتخب وشرح نصاب **فرخ** بالفتح وفا رجمه مفتوح وجیم عربی بمعنی زشت ودر برهان نوشته که بالتحتین وفا رجمه ساکن بمعنی نازیبا وزشت **فرخ** بفتحتین وما مهمله شادی وشادمانی ومرد وبفتح وسکون ثانی بمعنی شادان از منتخب **فرخ** بفتح اول وسکون ثانی وفا رجمه ودر عربی چوزه مرغ خانگی وبچه هر مرغ وافراخ جمع است **فرخ** بفتح اول وضم او وشد دوفا رجمه بمعنی مبارک وهمایون ودر مبارج در صورت مرکبست از کلمه فر که بمعنی زیبائی وشکوه است ورخ که بمعنی چهره باشد وبمعنی کسیکه رخ او فر زیبائی باشد وحرف از یک بس هم آمده وفاهم کردند از منتخب وسراج لطائف برهان ومراح وشرح نصاب **فرخ** بفتح اول وسکون ثانی وفا رجمه وخاء معجمه بمعنی رهگذر بروبین ست از منتخب ورساله مرآت وشرح نصاب **فرسخ** بالضم وسین مهمله مفتوح وفا رجمه مقدار سه میل واین معرب فرسنگ است وهیل همایا نرا قدم گفته اند از لطائف منتخب ورساله مرآت ودر برهان نوشته کهیل همایا نرا گز گویند وهر گز شش شت ودر سراج نیز نوشته که هیل همایا نرا گز گویند ایست **فراخ** بمعنی فرست گاهی جای بانبسته رسا آید از سراج **فراخ** بفتح اول ثانی وسین مهمله مفتوح **فرسنج** بضم اول وثانی وسکون سین مهمله وضم نون وجیم عربی **فرسخ** بالضم وسکون ثانی وفا رجمه مفتوح وجیم عربی نیز مفتوح بروزن یکدیگر بمعنی بدو جا رفتن برهان رسیدن وکشف

فرخ آباد بجا و معلوم نام شهر دیاران **فرغند** بالفتح و غین معجمه مفتوح و سکون نون معنی آکام سیل و آن بنائیست که بر رودخانها و غیره بجهت ملاقات سیل سازند **فرصاد** بکسر اول و صاد مهمله توت که میوه معروف ست از برمان و مازو سوده و منتخب و صحاح نوشته که معنی توت یا توت مرغ **فرقد** بالفتح گوساله و بهرامی از اولاد ستاره کنار دب قطب ست و منتخب و قاموس **فرند** بکسر اول و سکون نون و ضم راء مهمله و نون معرب پرند معنی تشبیه و معنی جوهر شمشیر و صحاح و منتخب و قاموس و صحاح و رساله معربا و هر سه بکسر اول و فتح ثانی فرستند بکسر اول و ثالث و فوقانی بفتح صحیح باشد و فرسند بجای آن غلط فرزین بنائیست که فرزین تقویت پیاده که پس او باشد و آنرا بیت آلاحد نهند چرا که اگر مهره حریف پیاده اکشد فرزین بمقام او خواهد گرفت **فرزند** بالفتحتین و سکون زا معجمه گیاهیست که نهایت سبز باشد از برمان و مازو **فرزند** بالفتح اول و سوم پسر و دختر هر دو را گویند **فرائد** جمع فریده که بمعنی مفرد و تنهاست **فرس طنبور** یعنی خرک و آن چوبی باشد که طنبور بر نصب کنند بهندی گهرج گویند **فرا** بالفتح و تشدید در عربی بمعنی گریزنده و در فارسی بالفتح و تخفیف شان و شوکت و بمعنی نور و بر تو و در موید بمعنی زیبا و لفظ فرخ از ین مرکبست از مراح **فراخور** یعنی لائق و سزاوار مراح **فرخار** بالفتح و خاء معجمه نام شهریست در ترکستان حسن نیز منسوب بخجسته بدیان از برمان و مراح و رشیدی و موید و کشف بمعنی بتخانه نوشته **فرار** بکسر اول گریختن و بر سیدن و بالفتح و تشدید ابسیار گریزنده از مراح و منتخب و کشف و بحر الجواهر و قاموس و موید و لطائف **فرجار** بالکسر معرب پرکار زیرا که فعلال بفتح اول در کلام عرب غیر از رباعی مصاعف نیامده چنانچه مخمال بسلسال **فرقیر** بروزن بشکیر بمعنی نفشه که گل معروفست و در برمان نوشته که بمعنی عربیست **فرفر** بفتح هر دو فا بمعنی زود زود دراز جهانگیری **فرغر** بفتح فا و فتح غین معجمه تالاب کوچک از برمان **فرار** بفتح اول و در آخر زا معجمه بمعنی کشاده شده و بسته شده و بمعنی بالا که ضد نشیبست و بمعنی نشیب نیز آمده و بمعنی فرود و نیز و بمعنی برکه بعربی اعلی گویند چنانکه فرهشم بمعنی برشم لیکن بمعنی هم نیز صرف نمیرود و بمعنی پهن کشاده و بمعنی عقب و بمعنی در آمده و فرا رفته و بمعنی قریب و نزدیک و بمعنی پیش که بعربی قبل گویند و روشن و بلند و جمع و فراهم و زائد نیز آیداز مراح **فرسپار** و جهانگیری و لطائف **فرزا** الکسر و در آخر زا معجمه مخفف فرزین که مهره شطرنجست و آن بمنزله وزیر بود و قمار آن کم بیاشند از برمان **فراد** بر وزن بفتح یا معروف سنجاف و استر جامه از برمان **فرابر** بفتح و با موحده مضموم و سکون ابا زمهله و بعده نا معجمه نام پهلوانی از سپهداران افراسیاب از مراح **فرنبر** بر اله فرابر و نام پهلوانی و نام پادشاهی از شعر خاقانی **فرامرز** بفتح و میم مضموم نام پسر رستم پسر دستان از مراح **فروز** بالضمتین بمعنی فروغ و نیز آمده ظاهر اید بمعنی بذال معجمه باشد چرا که هر زوال مملکه قبل از وقوع علت بآخر ذال معجمه خواندن بمعروست و **فروز** بفتح اول و سکون ثانی و کسر او مخفف فراویز که بمعنی سنجاف جامه است **فریز** بفتح اول و یا معروف گیاهیست خوشبو دارکه بمبئی مرچا گویند از برمان و شرح نصاب و بعضی از فارسی گفته **فریس** بفتح اول و یا معروف و میم مهمله بعربی جزر گویند کذا فی المؤید از مراح و چیزی را بنخ جیم فارسی و سکون نون و با موحده مفتوح از برمان **فرس** بفتحتین و سین مهمله بمعنی سپ بالضم اهل بلاد فارس آنرا منتخب **فرنیل فراس** بالفتح شیر درنده و بفتح و تشدید را بمعنی خادم اسپ **فردوس** بکسر اول و سکون ثانی و کسر او مخفف فراویز که بمعنی سنجاف جامه است **فریز** بفتح اول و یا معروف گیاهیست خوشبو دارکه بمبئی مرچا گویند از برمان و شرح نصاب و بعضی از فارسی گفته **فریس** بفتحتین و سین

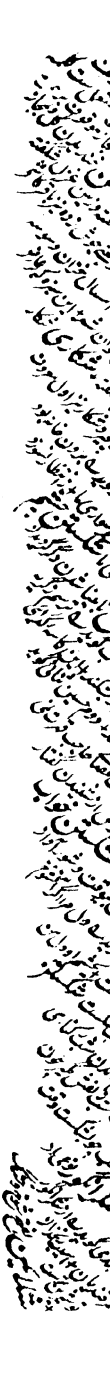

ورزیدن و بمعنی پیدا شدن و شکافتن آمده و فرق بالفتح تعیین کردن و وقتیکه چیزی شخص را بعطا دادن و اندازه کردن فرموده و موجب کرده خدا او را از جمله از منتخب سراج و الفرقد بکسر میم که حرف چهارم ست فرموده خدا از نماز و روزه و زکوة جمع فریضه و نام تقسیم برات از منتخب فرط بالفتح بمعنی زیادتی وغلبه از صراح و منتخب فرع بالفتح بمعنی شاخ درخت از منتخب فروع بضمتین شاخها و باصطلاح اهل علم بمعنی علم فقه فرع و بضمتین بمعنی روشنی از جهانگیری و رشیدی و موید فرق بالفتح جدا کردن کشادن راه میان سر و بالکسر مذکور سپیدان و کبر اول و فتح ثانی گروهی جمع فرقه از منتخب و در لطائف نوشته که فرق بالفتح بمعنی سر که بعربی رأس گویند و بمعنی کشادگی میان سر که در هندی مانگ گویند و در برهان نوشته که بفتح اول و سکون ثانی بمعنی میان سر فرق بفتحتین و سکون راء بعجمه و فتح دال مهمله لقب شاعر مشهور از عرب فریق گروهی که از قومی جدا شده و بوضع پیگرد و از شرح نصاب و در منتخب نوشته که فریق گروه بیشتر از فرقه فروق بضمتین بمعنی فرق کردن و بفتح اول و ضم ثانی فرق کننده از لطائف فرسنگ بالفتح مقدار سه میل و هر میل چهار هزار گز و هر گز بقدر شش شصت از برهان و در سراج نوشته که فرسنگ مقدار سه میل و هر میل چهار هزار گز و هر گز بست چهار انگشت بزرگ نهاده و هر انگشت شش جو بحکم پیمانه و بهر جو هفت سودره سپید و در منتخب نوشته که سیصد چهار هزار قدم شتر را هوا ست فرنگ بفتحتین و کان قاف اسم ملک مزبور و کنایه از صبح صادق و مید پر نور از منتخب فرنجک بفتحتین و سکون نون و فتح جیم عربی و کاف عربی کابوس و آن سنگینی و گرانی باشد که در خواب بر مردم افتد از برهان و بعضی نوشته که نوعی از دیو ست که بخواب مردم را زیر کند فرهنگ عقل و ادب و اندازه هر چیز نگاه داشتن و بجای بمعنی کتابات فارسی چنانکه فرهنگ جهانگیری و فرهنگ سیدی از برهان و سراج و لطائف فرگل بالفتح و کان قاف مضموم نوعی از پیراهن سرمائی از مبهاریم فرجام بالفتح بمعنی انجام و منتها و آخر و کنوی آخر کار از برهان و رشیدی و لطائف و مبهاریم و سراج نوشته که هم اهل لغت فرجام را بمعنی آخر کار و منتها و عواقب انجام نوشته اند لیکن مراهنی عاقبت معلوم میشود و بمعنی لائق پس نافرجام بمعنی بد عاقبت و بمعنی نالائق باشد فرزان بالفتح علم و دانش از برهان فرورین بالفتح دوازدهم فروردین بالضم و سکون راء مهمله و کسر دال و یاء معروف مدت ماندن آفتاب در برج حمل و آن سی و یک روز ست این ماه سر سال شمرده اول ماه از هر سال و ماه بهار ولایت و بهندی این ماه را تقریباً بیساکه گویند و روز نوزدهم هر ماه شمسی انیز فروردین نامست از رشیدی و برهان و سرمه فرفیقن بکسر تین فریب دادن از کشف فرامین جمع فرمان و امین بضم فا و کسر زبانان عربی دان است که جمع لفظ فارسی را بطور عربی آورده اند مبهاریم فراوان بکسر سیار از کشف فروزان بضمتین روشن از کشف و برهان فروکش شدن بمعنی ماندن و توقف کردن و بجای خود آمدن از چیزی از هدایت و بهاریم و رشیدی فرستادن بکسر تین معروف ست مستفاد از برهان فرزین بالفتح نام مهره شطرنج لفظ فارسیست و بالکسر بر آن وزن فعیل و فعلول بضم اول در لغت عرب نیامده اند از شیخ زاکه بفتح اول لفظ فارسیست در حالت تعریب بالکسر گویند و بمعنی عاقل از موید و مدار و مزمل و کشف و برهان و جنابان بفتح شین نقطه دار و سکون نون و فتح باء موحده که وزیر شطرنج ست در اصل فرزندان بود و بمعنی عاقل لهذا از قرینه بمعنی عاقل هست بزیادت ها و معنی بسبب اطلاق این بر مهره مذکور مجازاً بود و زیرا که مهره مذکور را وزیر پندارند و وزیر عاقل بود و فرزین بالکسر عرب است فرزین نهادن کنایه از بکمین نهادن آنچه از کمر فقار فرزین کم میباشد فریدون بکسر تین نام بادشاهی عظیم الشان که او ضحاک مارکشته بادشاه شده بود از سر سری و سرسار فراگرفتن آموختن و یاد گرفتن و معلوم کردن از جراغ هدایت فرسی افگندن عاجز شدن فرمان سیدن اجل بمقدر رسیدن فروختن تحمل کردن فرقان بالضم قرآن مجید و از چهار کلمه که از باطل شناختن از لطائف و منتخب فرقدان و فرقدین بفتح اول و سوم چهار ضم اول و دوستاره نزدیک قطب شمالی که گرداگرد قطب میگردند و مدام از شام نمایند خلاف باشند و غائب نمیشوند از صراح و غیره فرسون بمعنی آمدن و رفتن ارض مطلق قریه چه بالضم قریه ده نوشته از لطائف فرو بالفتح بروزن سر بمعنی پوستین روباه از منتخب فرسوده بالفتح چیزی که کهنه و ریخته شده باشد از برهان فرغانه بالفتح و غین معجمه و نون نام ولایتیست از ماوراء النهر بدین سمرقند و اندجان نام شهرهای آنولایت و آن شعبانه نماید مستدیر از سراج و برهان افروزنیه بالضم آنچه بدان آتش افروزند از خانه آتشگاه که بعربی مجمر گویند فرجه بالضم و تشدید راء مهمله مفتوحه بمعنی شاخ

و شوکت و شست و بلیرین تخفیف را مهملہ و با ملفوظ بروزن گرہ بمعنی زیادتی و غلبہ سطوت و ظفر و بمعنی زیادہ و افزون و غالب و ظفر از سراج و کشف و تحفہ و تخفیف بمعنی خوش منش از لطائف و در منتخب بفتحتین بمعنے سخت شاد شدن فرزانہ بالضم حکیم و دانشمند این منسوب بفرزان کہ بمعنی دانش و حکمت است از برہان و جہانگیری فرزجہ بالفتح و حرف سوم را بعجمہ مفتوح و جیم عربی پارچہ کہ از دو یہ ترکردہ در رو بر و یا قبل بندند این معرب پرچست از بحر الجواہر و در رسالہ معرباتی فرومایہ بکسر اول بمعنی بے اصل و بی ہنر از فرومایگی کشف و برہان فرشتہ بکسر تین در اصل فرستہ بود و بین مہملہ و سین مہملہ یا شین معجمہ مبدل کردہ اند و فرشتہ ترجمہ ملک ست کہ ماخوذ از الوکہ باشد کہ بمعنی فرستادنست از برہان و مؤید و رشیدی و جہانگیری بہار عجم و سراج اللغات و نیز در سراج نوشتہ کہ در اصل پرستندہ بمعنی عبادت کنندہ ماخوذ از پرستیدن فروختہ بکسر اول ہم کردہ شدہ و در وش از برہان و مزیل فرجہ بالضم و جیم عربی کشادگی و اندکی فرق کہ میان دو چیز باشد شگاف چیزی بفتحتین از تنگی دوستوار پیرون شدن از مدار و بحر الجواہر کشف و صراح و شرح نصاب فریسیدن بین مہملہ و سین مہملہ کشیدہ شدن یونیا سگ گردن او شکستہ باشد و بمعنی باد و انی برآمدہ فرہیختہ بالفتح و ہا بکسور و با تحتانی و خا معجمہ بمعنی ادب آموختہ فرہ بفتح اول و کسر یا موحدہ معروف و اطلاق این لفظ بر جہیزات میشود فریہ بالکسر و با تحتانی در وغہ واقعہ از منتخب فراہ بفتح نام شہریست نزدیک سجستان از انجاست ابو نصر فراہی صاحب نصاب الصبیان از منتخب در شرح اسماء باہ نوشتہ کہ شہریست نزدیک ہرات فرضہ بالضم و ضاد معجمہ از بہادر و کافی آنگفتہ کہ بان از تہ دوختن و تجاری شاندار از شرح حقائق و در صراح نوشتہ کہ دانہ جوی و جای آمدن کشتی را بان و یا فریضہ فرمودہ خدا از نماز و روزہ از منتخب صراح فراشہ بالفتح و تشدید را و شین معجمہ بمعنے جاروب نوشتہ اند فرغودہ بالفتح و غین معجمہ مضموم بمعنی سرشتہ و بجہاز الطائف فریفتہ کبسر تین و یا مجہول در اصل فریبندہ بود بہ اضافت حال الفوقانی بدل کردہ تحتانی ثانی بجیم تخفیف عذرت کردن بمعنی فریب خوردہ و مجازاً بمعنی عاشق آید فرقہ مخفف فریقہ فراض بجگانہ نامیچگانہ ارکان ایوان کہ ہر چہار طاق سوم و صلیع مذکور و یکبار خواندن کلمہ شہادت و نزد بعضی غسل کسی کہ بساط سیادت و زعامت مہمہ بر و دست ستادہ مدار مہمہ و مؤید فروجہ بالفتح و تشدید را مضموم و جیم عربی چوزہ مرغ یعنی بچہ ماکیان فرفرہ بفتح ہر دو فا و رم مہملہ و سوم یا کہ کودکان برشتہ کشیدہ بدست گیرند و بچرخ آرند بسندی بہرکی گویند از جہانگیری فرجی بالفتح و جیم عربی نوعی از جامہا کہ بندکشادہ و بین بعضی کمتر از فرغل و بیشتر برفراز جامہ پوشند از آئین اکبری فرمی بفتح اول و با شان شوکت و پرنور و در یا منسوب بفر و کبیر تین مخفف فرہی بمعنی افزون و غالب ست فرومی بالضم و دال مہملہ یا مجہول کلمہ مرکب مصدری بگانہ فرو بودن از حواشی مثنوی مولانا روم فصل فا با سے عجمہ فرع اکبر بفتحتین بنیاد است فرع بفتحتین و سین مہملہ یعنی خوف و ترس و جیم و بفتح اول کسر ثانی بمعنی ترسان از منتخب و صراح و عجائب الطائف و شرح نصاب فرودن بضمتین بادہ کردن از کشف فرون بضمتین بمعنی افزون و قیل بفتح اول فصل فا مع سین مہملہ فسحت بالضم فراخی و کشادگی مکان از منتخب و صراح و مدار و مؤید فسخ بالفتح و فا بجیم فساد کردن در رائی فکر و یا زگردانیدن بیع و نکاح و برگرداندن عزم از منتخب و در صراح بمعنی زائل کردن فسار بکسر چیزیست از چرم کہ بر کلہ سپ باشد و بعضی آنرا تمگہ گویند و مخفف افسار نیز کہ بمعنی رسن ست از شرح نصاب و کشف فسوس بکسر اول و واو مجہول بازی و ظرافت و مسخرہ و استہزا و بمعنی دریغ و حسرت و بیداد و مروف نام شہر و قیانوس برہان و جہانگیری و در رشیدی بضمتین ست مخفف فسوس بمعنی دریغ و استہزا فسق بالضم و تای فوقانی مفتوح سرپیچیدن از حق و راست از منتخب و رسالہ سوہانی و کشف بکسر اول و فتح فوقانی فسوق بضمتین بمعنی فسق و بفتح اول و ضم ثانی مرد یکہ ہمیشہ فسق کند از منتخب فسق بالکسر ترک امر حق نمودن و کار بد کردن از منتخب فسکل بکسر اول و سوم نام سپے از دہم در منتخب نوشتہ کہ این نام نام سپ دہم است فستقم بفتح اول و کسر قاف شمارست بایہ کہ یمہ فاستقوا کما امرت یعنی پس راست باش ای محمد چنانکہ امر کردہ شدہ تو فسر دن بضمتین از سرد شدن از سراج و برہان و سرور و مدار و مؤید و جہانگیری و کشف فسائیدن بہمزہ و فسانیدن بنون ہر دو درست و بفتح اول فسون کردن و رام کردن از برہان فسان بفتح نوعی از سنگ کہ بدان کارد و تیغ تیز کنند و بعضی بہمزہ بین و در آخر

که از آزار به گرفتن و رده کار و دشمنی تیز کنند و بسان گویند تیز آمده از بریان و دمار بکسر مسموم و نفیس یعنی افسوس از مدار و سمود بریان و کشف گویند که افسوس آزار گویند کردن کلمات کفر باشد نکلمات تیز فتح یعنی فراخ یعنی فسق نقیضات ثلاثه یعنی فاسقان این جمع فاسق ست فسده بفتحات ثلاثه فساد کنندگان این جمع فاسد ست فسانه بفتح مخفف افسانه یعنی سرگذشت و اجرا و یعنی حکایت بی اصل مجازست از سرح دبریان فسانیده بفتح افسوتگر فسق بالضم زگیت سیز زردی مائل سنابه برنگ مغربیه و این معربیه ست فصل فامع سین معجمه فشار بفتح بمعنی افشردن و بانیعنی بگیز آمده از بریان و بهار عجم و جهانگیری و بضم اول بندیان و بهپوده و دشنام و بانیعنی هم فارسیست از لطائف و غیره و فشرده بفتح بندیان و بهپوده از لطائف فشم بالضم معروف وش یعنی مانند و بمعنی شمله و شماره یعنی موی بال اسپ از سوند دبریان و سفیدی و کشف و سرح فشاقش بفتح هر دو فاوان بازان و رنگ اوا و از تیز اندهختن پی در پی از بریان فشردن بضمتین چیزرا بمشت بزور گرفتن یا بهر چیزی پاشاده زور کردن از سرح و سمود و مدار و کشف فشاردن بکسر یعنی افشردن و خلانیدن از سوند فشاغذ و کشف بکسر اول فصل فامع صاد مهمله فصل الخطاب احادیثه نبوی که فاصل ست میان حق و باطل یعنی جدا کننده ست حق را از باطل و هر کلام که فصیح و روشن باشد و فرق کننده بود میان حق و باطل از منثور و غیره فصل قریب باصطلاح منطق آنکه نوع آنرا جنس جنس قریب نامند چون ناطق بنسبت انسان فصاحت کناده سخن شدن و تیز زبانی و خوش گوئی از منثور و باصطلاح علم معانی خالی بودن کلام ست از تعقید لفظی و معنوی نزد بلغاء نباشد و از صنعت ترکیب یعنی ترکیب غیر مانوس و الفاظ فصیح و درشت و اجتماع حروف آنها بحیثیکه موجب ثقل شود چنانچه در بعض الفاظ جمع صدق قول که دو عین و دو فاف جمع شده و الفاظ غیر مانوس و لغات مشکله کذا فی مختصر المعانی و دیگر سائل فصیل بالضم گردن و گلو و شش و خلاست از مرغ و گوسفند و مدار و کبر الجواهر فصیل بعد اصطلاح منطق آنکه نوع خود را مشارکات و خصوصیات الحاد ابتیاز دهد چون حیوان نسبت بانسان فصل بالضم و تشدید یعنی جدا کننده یعنی آنکه بر انگشتری نشانند و بالکسر و بالضم تیز آمده از کشف فصوص بضمتین سر دو صاد مهمله سخته گفته اجوف فص ست و نام کتاب علامه شیخ محی الدین بن عربی در بیان اسرار حقیقت آدمیه فصیل بالکسر اول فارقت و از شیر باز داشتن کودک را و جمع فصیل و بالضم و صاد مشدد یعنی جدا کننده و مرد و گاهی مجازاً یعنی دزد و راه آید باصفت پرده دار واقع شود چرا که جدا کننده ست باز یا فتگان را از یگانگان فصیل بچه شتر از شیر باز جدا کرده شده و دیوار خلوت عوام که فصیل کوی غلطست از منثور و سمود و کشف و منزل فصل بالضم یک سم از چهار سم سال یک بخش از سخن و پاره از کلام و جدا کردن و جدا شدن و پرده و حجاب میان دو چیز از دشتن و بریدن از منثور و مجازاً یعنی قطع چیزی تیز آمده چنانچه فصل خوب یعنی قطع خوب و باصطلاح منطق جزئیست که تمیز دهد یعنی راه مشارکات و امتیاز واقع شود و جواب ای شی هوئی و آنه چنانچه ناطق که تمیز میدهد انسان را از دیگر حیوانات که شریک اند او را در حیوانیت فصول چهارگانه زمستان تابستان ربیع خریف فصلی بعد از حمد و صلوة میگوید محمد عیاث الدین مولف این کتاب که بعد از تحقیقات تاریخیات از آئین اکبری و رسالهٔ قاضی نجم الدین خان و دیگر رسائل و قضایا و تجربات و کتب تواریخ بوضوح پیوسته فصیل اقتصار ست و تعریف تاریخ چنین کرده اند تاریخ عبارتست از نسبت لیله و نهار ما یعنی روز سین که ایام دیگر را بدو باز جویند بدانکه فصلی تاریخی ست که فصل تعلق دارد اما خان تاریخ هجری قمری باشد و فصیل این اجمال آن ست که در عهد جلال الدین اکبر پادشاه هر گاه که دره فاتر تحصیل خراج هندوستان طرز جدید سیاق بزبان فارسی قرار یافت بسبب جمع اسلام تاریخ نسبت بکواحیت که در دفاتر هند از قدیم معمول بود برآورده سال هجری قمری که در آنوقت بود مقرر ساختند لیکن چون تحصیل خراج فصول سنه امدنی تفاوت بسیار پیدا شدن گرفت این عمل بالبوی دیوان نوروز یعنی نوروز العجوبی سنه فارسی قدیم که در آنوقت که سنین هجری منهج نبود و یک بود و از آنجا قرار دادن ایام سیدالسال هجری که غره محرم باشد یا ایام ابتدای فصل خریف و قرب زبان اعتدال ربیعی مناسب که در هندیان بازدهم در ربیع منیبست مطابق نوروز آنوقت

سنین ہجری را بانقدر کہ گذشتہ بود و فصلی نام نہادہ آغاز سال از تحویل شمس نمینمایند کہ تقریبا ابتداء ماہ کہ اوشمرع ہنگام درودن زراعت فصل خراب باشد
شہور ساختند چون سال تاریخ ہجری کہ قمری بود در ادای تحصیل خراج بسبب اختلاف فصول سال شمسی منتقل گردید و دور دیگر مقدمات سال تاریخ ہجری بدادہ شہور
قمری بدستور سابق بحال آمد پس مفاد تعداد ایام ہر دو تاریخ و مدت دو سال ہشت ماہ و شانزدہ روز و چہار گھڑی و زیادت یکماہ و شہور قمری پیدا گشت
چرا کہ سال شمسی سہ صد و شصت و پنج روز و ربع روز باشد و سال قمری صد و پنجاہ و چہار روز و لیست و دو گھڑی باشد و در ایام از زمرہ مجموع و بنجست
ست کہ شصت گھڑی باشد پس آنہا در یافت شد کہ سال قمری کوتاہ شد از سال شمسی بہ روز و پنجاہ و سہ گھڑی و نہ پل و سال شمسی و از سال قمری
بست گھڑی کم باز یادہ روز تقریبی و ہمین زیادت یکماہ را ہندیان ادھ ماس خوانند لفظ فصلی شمسی زیادت سال و چند روز بر سنہ سال آن
قمری بعلموے آید چنانچہ در وقایع مکتوبہ عہد نورالدین جہانگیر تفاوت ہجری و فصلی بد سال است و در ابتدای عہد عالمگیر اورنگ زیب تفاوت سہ سال
چنانکہ در اخیر عہد اورنگ زیب سنہ ہجری جہیز روحی برای امروز مطابق سنہ ہجری و فصلی و قایع گفتہ تاریخ ہجری لفظ نیست تاریخ فصلی لفظ فلانہ سنہ ہجری
تاریخ تفاوت صد و چہار سال است دو قیاسات مرفومہ زمانہ محاسبان شاہی تفاوت پنج سال نظر آمدہ در فتہ تا الیوم کہ یکہزار و دو صد چہل و دو ہجری و یکہزار و صد
دسی و چہار فصلی تفاوت میانہ سنین ہر دو تاریخ ہشت سال است پہ ہمین نہج زمانہ آئندہ تفاوت و ترقی خواہد یافت در کتب حساب مذکور است کہ یکی از اہل کتاب
بجناب امیر المومنین علی مرتضی کرم اللہ وجہہ آمدہ گفت کہ شمار در کتاب خود یافتہ ایم کہ عمر ملت تا سنین واژدہ و دو صد و سی و نہ سال است
کہف در غار خود با سہ صد سال و زیادہ کردہ اند مردم نہ سال و یکروز واژدہ بر صد در کتاب خود نیافتہ ایم پس مخالفت میان ہر دو کتاب از چہ راہ است حضرت
امیر المومنین رضی اللہ عنہ فرمودہ نہ سہ صد در کتاب شما بر حساب یونانیان ست و در کتاب ما بحساب عرب سی صد سال یونانیان سہ صد و نہ سال عرب میشوند کتابی منسوب بحضرت علیہ السلام
آوردہ اند این قول حضرت امیر المومنین کرم اللہ وجہہ ہم اشارہ بہمین معنی ست کہ تفاوت شمسی و قمری در یکصد سال سال تقریبی ست در صد سال یکسال سہ صد

بیان سال ہندیان و وجہ بدایت ماہ ادک کہ بعرف عام ہولند گویند بدانکہ نزد ہندیان سال چہارم ست یکی سال پنجتر دوم سال شتری سوم سال

شے چہارم سال قمری بیان سال اول دانی کہ رائج ست طول بنداشتہ ترک نمودہ بیان شہور و سال شمسی نیست کرہ فلک ہر دوازدہ قسم تقسیم شدہ ست
و ہر قسمے را بعربی برج گویند و اسکا بروج دوازدہ گانہ نہایت حمل ثور جوزا سرطان اسد سنبلہ میزان عقرب قوس جدی دلو حوت ہندیان ہمین
راس تا سند و اسامی دوازدہ اس بطریق ترجمہ بروج مذکور نیست سیکلہ برکٹ منتن کرک سلہ کنیان تلا بچھک دہن مکر کنبہ مین شش ہر کرت خاص
خود کہ از مغرب بسوی مشرق ست مسافت ہر یکی را از حمل تور سرطان واسد و سنبلہ و رسی و یکروز طے مینماید دجوزا لیسی و دو روز و ہر یکی را از میزان عقرب
و دلو و حوت بسے روز قطع میکند و خورشید جدی ہر یکی را بیست و نہ روز چند ساعت طے مینماید و مدت ماندن آفتاب در برجی ماہ شمسی میگویند پس ہمگی مدت دوازدہ
شہور شمسے کہ مذکور شد سصد و شصت و پنجروز و دوازدہ گھڑی باشد و ابتدای این سال از سنکرات میگلہ گیرند یعنی از تحویل حمل و شہور و سال قمری ہندیان
از روئے قمر عمل شدہ شروع بانطلاع و فصلشان کنند از ہمانوقت ماہ قمری ایشان شروع میشود و ہنگامی کہ قرص قمر کامل میشود و تمام گردد ایشان
نیز تمام و کامل میشود و آنروز را تمام ماہ را ایشان پورن ماشی گویند و آن مطابق تاریخ سیزدہم ماہ ہلالی عربیت روز دیگر کہ چہاردہم ماہ قمری
باشد و قرص قمر شروع بنقصان و انحطاط کند ایشان آنروز را پرد و اسید و ابتدائے ماہ قمری ہندی از ہمین روز گفتند و اسماء شہور قمری
ہندی ہمیت چیت بیساکھ جیٹھ اساڑھ ساون بھادون آسوار کاتک اگھن پوس ماگھ پھاگن در ہر سال ششماہ ازین شہور مذکور بطور شہور
عرب سی روزہ باشد و ہر یکے از ششماہ باقی بیست و نہ روز و دو گھڑی و چہل پل شد پس ہمگی مدت دوازدہ شہور قمری کہ مذکور شد سہ صد و
پنجاہ و چہار روز لیست و دو گھڑی باشد چون دانستہ شد کہ سال شمسی کہ بدوازدہ مشکرات تعلق دارد سہ صد و پنجروز و پانزدہ و یم گھڑی باشد و

و سال قمری هندی سیصد و پنجاه و چهار و یک ثلث دو گری پس تفاوت این باشد که سال شمسی ده روز پنجاه و سه و نیم گهری کلان شد از سال قمری
رند از یکدیگر چهار روز و پنج گهری و دو پل و سه تسمی مرکب میشود بهمدیگر یکبار در چهار و دوازده یوم گهری و دو پل و سه تسمی و مقابله تبدیل ایام
شهور شمسی شهور قمری را تقلیب تعدیل ایام خود در سیصد و شصت گهری کم یازده روز زیاده میماند این ماه عدد و مقابله بدت دو سال و نه ماه شمسی بسبب اجتماع این زیادات
چنری کم یازده روز یکسال قمری ست دو سال و دو ماه و دو سال و دو ماه قمری هم چنین بیاری آنکه شهور شمسی کلان هستند شهور قمری کوچک همین جهت در سیصد سال
سوم قمری بعد ماهای که ایام کبیسه مجتمع شده مدت یکماه کامل میشود و آنرا نیز الضمیر یا اسم ماه سوم خمسة انسال سوم اسیزده و ماه هر گیرند یعنی آن زیادت یکماه آ
در همان دو سال و نه ماه درج نموده از نظری اندازند و محلل بحساب ملحوظ ندارند تا سال قمری با سال شمسی برابر ماند و آنماه زاید را دهک یا گنج یعنی مجتمع نوزده کبیسه
را دختی و سکون کاف عربی و عاء مخالف گویند اسم زاید اتخیبت تا اگر واقع شود دوسو سیزده یا پنج ماه دیگر افزوده و گرد و اگر در سال سوم تبا بر بطابقت
شهور شمسی و قمری و تدارک تفاوت آنها نیکماه را کبیسه گیرند و زیادت ایام شهور قمری را جان شهور قمری مندرج نسازند بالضرور بهر هاء هندی بطور شهور
عرب بهر سوم و الثروسائر گرد و گاهی اساد و نه سنان آید و گاهی پس و زایستان رسد و تر و جمهور در سال هفت ماه و پانزده روز سی گهری زیاده
یکماه ذاهم آید و الله علم بالصواب **بیان تاریخ رومی** بدانکه اکثری از تواریخ مبنی بر شهور شمسیه اند چنانچه چند تاریخ مشهور قدیم اسماء شهور آنها مذکور
میگردد و اسامی شهور و شهور تاریخ رومی که ابتدای ان از مهرجان یعنی کلاک گیرند اینست نشرین اول نشرین آخر کانون اول - کانون آخر
شباط اول شباط آخر ایار حزیران تموز آب ایلول این سال در سنه صد و شصت و پنج دور ربع روز است و هر یک از نشرین آخر و نیسان و حزیران و ایلول سی روز
باشد و هر یک از ماههای دیگر سی و یک روز الا شباط اول که بیست و هشت روز است و این راج زاید که در مدت چهار سال یکروز تمام میشود در ماه شباط افزاینده و کبیسه
گویند و بدین تاریخ از عهد سکندر است که تا این زمان دو هزار و یکصد و سی و هفت سال شمسی میشوند **بیان تاریخ انگریزی** بدانکه اساسای مشهور شهور
تاریخ انگلشی اینست جنوری فروری مارچ اپریل مئی جون جولائی اگست ستمبر اکتوبر نومبر دسمبر سال ایشان نهصد سال و نیست و هر یک از اپریل و جون
و ستمبر و نومبر را سی روزه و بقیه را دیگر را سوای فروری سی و یک روزه شمارند و فروری بست و هشت روز سال اعتبار کنند و در سال چهارم ایشان
کسر ربع زاید را یکروز تمام گرفته در آخر فروری افزایند و بست و نه روز گیرند و آنرا روز کبیسه خوانند فاعده بدین قیاس که سیصد را بر چهار قسم
نمایند اگر خارج القسمت صحیح بلا کسر باشد آن سنه را سال کبیسه انند اگر یک یا سه باشد سال اول از سال بلا کبیسه بود و اگر دو باشد سال دوم و اگر سه باشد سال سوم
و سبب این تاریخ از زبان ولادت حضرت عیسی علیه السلام گرفته اند لهذا تاریخ عیسوی نیز گویند و در زبان ایشان بکمتر و بیشتر و بست سال از تاریخ و یکماه صوری
کر سال ایشانست بعد ده روز از تاریخ آن قضایای بیع جدید که شروع وی ماه مارچ از تحویل آفتاب بخانه حمل میشود بنا شاع شهور انگلشی قاعده دریافت کبیسه نظم آورده است **النظم**
جنوری و فروری و مارچ و اپریل * مئی و جون و جولائی اگست نیز بشمر بدان * هست اکتوبر نومبر هم دسمبر آخرین * دار شهور سال انگریزی لسان روسیان *
پس بود اپریل و جون و نیز ستمبر دگر * شد نومبر سه سی روزه باشد در میان * فروری دو کم بود لیکن بسال چارمین * یک برین افزا کبیسه بست و
نه گردد عیان * هفت باقی سی و یکروز ست گر قسمت کنی * سال را عیسوی بر چار تا بهر میان * بر بناید کسر گر سال کبیسه شد همین * فرگاید پس ترک
کسر کن تقسیم آن * گر یکی ماند سال بی کبیسه دان درست * دو دو دم در سیوم سال است بیگمان * **بیان تاریخ فارسی یزدجردی** بدانکه
که آغاز تاریخ یزدجردی نیز گویند بنیست فروردین ارذی هفت خرداد و خرم آذر دی مهر آبان آذر دی بهمن اسفندارمذ سال نیسان اعداد ایام برابر سال
روسیانست لیکن بر ماه اسی روزه گیرند نجوروز زیاده آخر اسفندارمذ زیاده کنند و آن پنجروزه را خمسه مسترقه گویند و آن کسر ربع را سه سیزدهم ترک نمایند و تقدمین
در صد یکصد و بیست سال جمع کرده یک ماه تمام میگیرند و سال صد و بیستم را سیزده ماه میباشند و هر روز ماه را بترتیب روز فارسیان نامی مقرر است

از جزء مهین اردی هشت شهریور اسفندارمذ خرداد امرداد دیبادر آذر بان خواه تیر گوش مهر سروش فرودین بهرام رام باد دیبادین ارد آشتاد آسمان زمیاد ارسفندار مذ این بهراه روز نیکنام باهام روز مطابق افتند عید کنند و اسکاخمسترقه هیت مسعود هشتم مسعود اسفندارمذ ماه مسعود سین مهداد این تاریخ

بیان تاریخ جلالی اسامی مشهوره تاریخ جلالی که از تاریخ ملکشاهی گیرند بعینه اسامی مشهوره پنجوزدهی ست لیکن بعینه نیز اسامی مشهوره پیوسته رایج بوده قدیم

از اول پادشاهی یزدجرد ست که از این وقت یکهزار و یکصد و دو شمسی حالا گذشته و سال دوین تاریخ ابتحویل آفتاب اول وبعد برج حمل گیرند آنروز را نوروز نامند

مفید سازند و سال این تاریخ سیصد و شصت و پنج روز و پنج ساعت و چهل و نه دقیقه اعتبار کنند و ماهای شمسی روزه گیرند و خمسه مسترقه را در آخر هفده اندر زیاده کنند

دو سال چهارم که یکروز از کسر اندر جمع شود و در آخر خمسه مسترقه فزایند ماشش روز گردد از اینجهت گویند و مبدا این تاریخ عهد جلال الدین ملکشاه سلجوقی ست که در

این زمان هفتصد و چهل و نه سال گذشته **بیان هرود تاریخ هندی که سال کلی را سنبت و سال یگری را ساکا گویند** اسامی مشهوره تاریخ هندی بسال

سنبت گویند هیت جیت بیاکه چیت اساده ساون بهادون کوار کاتک اگهن پوس ماکه پهالگن و این تاریخ سنبت منسوب به راجه بکرماجیت ست نه ابوفتوح

ازین تاریخ یکهزار و هشتصد و چهار سال گذشته هرگاه راجه سال ملهن بر راجه بکرماجیت بحساب غالب آید سنبت بکرماجیت تاریخ خود نیز معلوم شود

و سال آن را بساکا سوم خوانند امروز از ساکا سال باهن یکهزار و هفتصد و چهل و نه سال منقضی شده و ابتدای این هرود تاریخ از شروع ماجیت که آفتاب

در برج حوت باشد گیرند بدانکه نزد منجمان هند بروز یازدهم از تحویل آفتاب ببرج حوت ساعات لیل و نهار بعینه ثابت باشد و علماء هند شب و روز شصت شصت گهری

کنند و بخشی را گهری گویند و هر گهری شصت پل باشد و هر پل شصت پل که بکبار عربی و فتح یاء فارسی ست مقدار شش نفس آدمی معتدل المزاج بلا عروض دویدن

و چشم زدن باشد **بیان تاریخ هجری** اسامی مشهوره قمری هلالی که در تاریخ عرب ابتدا ول جیاشد هیت محرم صفر ربیع الاول ربیع الاخر جمادی الاولی

جمادی الاخری رجب شعبان رمضان شوال ذی القعده ذی الحجه چون عرب ابتدای ماه از روز دوم رویت هلال گیرند و از اغر فا سند و بروز

رویت هلال منتهی نمایند و آنروز را سلخ گویند و هر سال شش ماه از ین شهور هلالی سی روزه باشد و شش ماه بست و نه روزه پس تمامی مدت دوازده شهور هلالی

سیصد و پنجاه و چهار روز باشد و مبدا این تاریخ هجری از زمان هجرت حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وصحابه وسلم از مکه معظمه بمدینه منوره ست همانا سال این تاریخ را صحابه

نامسند و در وقت تحریر رساله هذا یکهزار و دویست و چهل و دو سال ست صاحب العیدان ابوریحان محمد بن احمد البیرونی در کتاب خود که آثار الباقیه عن القرون الخالیه

خلافت حضرت عمر رضی الله عنه نوشت که از جا تا ماه کاتب این صحیفه نمیداند تاریخش معلوم نمیشود که کدام وقت نوشته شده باید که مازندگیرگر از ما بین مکالمه کنند

تاریخ ان باید پرسید پس حضرت عمر رضی الله عنه باصحاب پیغمبر علیه الصلوة والسلام بمشوره وضع تاریخ مشوره نمودند یعنی گفتند که مبنای تاریخ بر وفات سرور کائنات باید نهاد

که واقعه عظیم بود عمر رضی الله عنه این پسند نکرد که مراین امر بسبب وفات آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بر لوح خاطر نقش تازه رو خواهد داد و تصحیف گفتند که بنای کار

بر سنت آن سرور موجود ات باید ساخت یعنی را نیز پسندیدند که از ین ماندوه والم زیاده خواهم کشید زیرا که در اوقت تعطیلات گرفتار بودم هرگاه که تاریخ

کفر خودم یاد خواهد آمد بشکنجه و هم خواهم کشید پس این عقده لاینحل مرقوم ساخته بامیرالمومنین علی رضی الله عنه فرستادند آنحضرت اشارت بهجرت فرمودند

پس بنا بر اشارت آنحضرت سید تاریخ از هجرت نمودند چه هجرت ابتدا نقطه نصرت و قوت اسلام بود از اوقوت روز بروز دولت اسلام ترقی پذیرفت و هجرت عبارتست

از تشریف بردن حضرت پیغمبر علیه السلام از مکه معظمه بسوی مدینه منوره تا بیخ نبست و هفتم صفر داخل شدن بمدینه بدوازدهم شهر ربیع الاول این تحویل

تاریخ هجری بسال هفتم بود پیش ازین هجرت یعنی بوقت معین کردن تاریخ هجری هفتصد سال بر هجرت گذشته بود چون آنحضرت صلی الله علیه وآله وصحابه وسلم

اراده هجرت از ابتدای محرم پیش نهاد خاطر داشتند لهذا بهنگام وضع تاریخ هجری ابتدای عام منظور داشته این تفاوت یکماه و نیست و شش روز از نظر

انداختند یا آنکه محرم شهر از شهور حرام بود ازین باعث ابتدا از محرم کردند **بیان تاریخ جلوسی** تاریخ جلوسی آنست که سید سال این تاریخ جلوس پادشاهی بر

سلطنت بتبدیل بیان تاریخ جلوس سلطان محمد متعاقب گردد و بعد رحلتش منقطع شود چنانکه بالفعل سال جلوسی پادشاه دین پناه سلیم الدین محمد اکبر ثانی بستم است و
اعتبار سال تاریخ هفتم ماه مسنات بیان تاریخ الهی عبارت است از تاریخ جلوس جلال الدین اکبر پادشاه که سوم ربیع الثانی سنه نهصد و شصت
و سه هجری اتفاق افتاده سال ماه شمسی حقیقی ست کبیسه بین تاریخ نیست نام ماه و نام روز بارسی یعنی قدیمی زیر جریری ابجال خود گذاشت و شمار روزهای
او از یست تا سی و دو باشد بموجب بیت شعر ... و بعد از الاله والا لا الا الله ... ماه اول کبوکط لال شهور کوته ست ... دو روز پسین لاکسی یکم سی و دوم
باشد بروز و شب معنی سلخ بالفعل که سنه هجری یکهزار و دو صد و چهل و دو ست سنه تاریخ الهی و صد و شصتا و یکست بیان تاریخ ترکی این تاریخ چنور و تاریخ
قانلیغ نیز گویند ماهای شهور تاریخ ترکی اینست آرام آی ایکندی آی یا وچیغ آی تیز آی بتمز آی التمیش آی اینچ آی سکیز آی توقوز آی اوتوز آی
اونیز آی آی اون ایکی آی سال کان بطور ینیدیان قمری باشد گاهی سی روزه گاهی بست و نه روزه سال سوم یک ماه کبیسه بدستور اهل ینهدا فزوده
سال سوم را سیزده ماهه گیرند و نام ماه سیزدهم نیست سوا امی و ابتدای سال از اجتماع شمس و قمر باشد که بریج حمل واقع شود و ابتدای هر ماه از اجتماع گیرد
اگر اجتماع پیش از نیمروز شود از همین روز ابتدای ماه کنند و اگر بعد از نیمروز شود از روز دیگر ابتدا کنند همین جهت بهمنشاه ترکیه یکروز زیاده روز
از ماه هجریه بشمرد بود مبدا این تاریخ از ابتدای پادشاهی عازم ست کرتا این وقت چهار هزار و یکصد و بست سال ازین تاریخ سپری شده بود ابو ریحان گوید که
ترکان مهد و برسالهای تاقصد روی افزاینده و بیرو دانده قسمت کنند پنج پنج بانداز سال موش آغاز کنند و بر جوانی گذرد سال دلی شود هر چند آغاز سال معلوم گردد
لیکن ازین حساب نمی شناسائی بهست می افتد که در سال ست ازین و رچند هزار سال اول سیچقان یئل یعنی سال موش سیچقان یکسین مهملد و سکون جیم فارسی
قاف بمعنی موش یئل بدو یا تحتانی ثانی معروف بمعنی سال دوم او ذیل بالضم اول سکون واو و دال مهمله موقوف بمعنی سال گاو سوم بارس یئل بمعنی سال پلنگ کبابم
تو شقان یئل بفتح فوقانی و کسر او و سکون ثانین معجمه و قاف بمعنی سال خرگوش پنجم لوی یلام و او مجهول و کسر یا تحتانی اول بمعنی سال نهنگ ششم چیلان یئل بکسر
یا تحتانی اول بمعنی سال مار هفتم یونت یئل بضم یا تحتانی و او مشدد و سکون نون و تا فوقانی بمعنی سال اسپ هشتم توی یئل بواو مجهول بمعنی سال گوسپند
نهم بچی یئل بیا بر عربی یکسو یا معروف و جیم فارسی بمعنی سال بوزنه دهم تخو قائیل بفتح تا فوقانی و خا معجمه و قاف مضموم بمعنی سال خروس یازدهم ینگی
یکسر اول و یا معروف و تا فوقانی بمعنی سال سگ دوازدهم تنگوزیل بضم تا فوقانی و سکون نون و ضم کاف فارسی و زا معجمه یعنی سال خوک تاریخ اوهم علیه السلام
هفت هزار و یکصد و هفتاد سال شمسی از ابتدای دنیا ایندم گذشته تاریخ طوفان سر آغاز نهاد طوفان گیرند سال شمسی حقیقی و ماه قمری ابتدای سال
از حمل گیرند تا این سال چهار هزار و نهصد و بست و هفت سال گذشته تاریخ طوفان سر آغاز از عنفوان فی ماندهی او سال شمسی صد و شصت و پنج روز
هر یک چهار روز و نیم روز و در آخر سال اقتران دو هزار و یکصد و هفتاد و سه سال تا حال گذشته تاریخ موسی علیه السلام شش هزار و یکصد و سی و هفت
سال شمسی گذشته تاریخ جد هشتم بدا یکپشتیر رسیدیان نسبت رابجد هشتم روح و هشت رابجد مذکور زند ایشان در آغاز کابک حال بوده و تمام
جانرا برا کشاده تا این زمان از نسبت ایالت او چهار هزار و نهصد و بست و هشت سال شمسی گذشته تاریخ ابراهیم علیه السلام چهار
هزار و دو صد و سال گذشته تاریخ داود علیه السلام سه هزار و یکصد و چهل و دو سال گذشته تاریخ بجمسطی قول اهل فارس
آغاز آن نا بتدای آفرینش گیرند که در آن هنگام هفت سیاره در اول حمل بودند سال شمسی باشد تا اکنون یک لکه و شصت و چهار هزار و نهصد و سه سال
گذشته تاریخ ابتدای عالم بقول حکمای هند ۱۹۵۵۸۴۹۳۰۴ یعنی یک ارب نود و پنج کرور و پنجاه و هشت لک چهار هزار و نهصد و سی سال
شمسی گذشته و قول حکمای نهاد است که چون مسجمانه تعالی در عین عالم فانی جبل و سه لک بست هزار سال شمسی یکبار که در آخر هر یک از هشتصد چهار قران اول
راست جگ نام باشد بدید آمد ۴۸۰۰۰۰ یعنی نهصد و لک بست و هشت هزار سال بود و هست قوی و دم را تر بتا نام شبانه آن ۱۲۹۶۰۰۰ یعنی

هزار سال بود و بست قرن سوم را دادویس نام باشد مدت آن ۲۰۰۰ یعنی هشت لکه شصت چهار هزار سال بود و بست قرن چهارم را کلنگ نام است مدت آن
مانگ بدی اما دوین بغلبت و هشتم ماه که آفتاب بعدی بود و این زمان عمل اوست مدت آن ۴۳۲۰۰۰ یعنی چهار لکه سی و دو هزار سال ست اکنون منجمیدت
کلنگ ۴۰۰ یعنی چهار هزار نصد و بست و هشت سال گذشته ۴۳۲۰۰۰ یعنی چهار لکه هفت هزار هشتاد و دو سال باقیماند اندر هر گاهکه باقی کلنگ
تمام خواهد شد دوره دیگر ترتیب ندکور شروع خواهد گشت والله اعلم بالصواب فصل فی ذم الضاد و مدحه فضائح و فضاد عمر زمین فراخ و فرخ
گشادگی من خانه بیمان از منتخب بحر الجواهر رضی کشف و مدح دیگر کنز الغات فضلا الضم اول و فتح ثانی و ثالث الجمع فاضل منتخب فضح بالفتح رسوائی
فضوح بضمتین و حاء مهملة سوء از منتخب فصول النقش بفتح اول و لام موقوف و سکون قاف کانند ناصح و واعظ فصل ربیع نام مرزبان شهر که ربیع و نیکو
بود و نام صاحب علی بن عبد الله که نفر ستاد نگاه نه عصر بود از نمود فصل بالفتح افزونی فزیلت بخشش فضیلة کردن یکسی بفضیلت و نام شاعر از
منتخب فضائل افسر دنیا و دین و درجات بلند حج فضیلت از منتخب یعنی نوشته اند مر فضائل تمتعات باطن و فواضل نعمتهای ظاهر فضیل بضم اول و فتح
ثانی نام دلی کامل ز اطائف فضول سعد ستم بمعنی افزونی دیم حج فضل یعنی زیاد تها و افزونیها و فتح اول و ضم ثانی یعنی زیاده کو دکی کردن افعال غیر
ضروری پرداز و فضالة چین بضم اول عبارت از باقیمان کرشاخها کرانار امی تراشند فضلة بالضم پس مانده خورد نیها و شاخهائی که بعد انچیدن میوه
قابل ثمر نباشد و نزد طبا انچه بعد از غذای بدل ثقل ما کولات از معده و مثانه دو باغ و غیره خارج شود فضالة الضم اول زیاده مانده از چیزی و انچه
نا گهان بر چیز گریاشد و یعنی ساختهای میوه و برگهای نخته و یعنی شاخهائی که از ان میوه چیده باشد و آینده را قابل گل و میوه نباشد پس بیمثل مانده
و علیم و فضلکه نیز نوشته اند نام یکی از غلامان حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم که با سیر که معاویه و در شرح نضاب نضنضة اول و سوم
و در منتخب النفر فضة نا گهان و تشدید ضاد و معجمه یعنی نقره از منتخب مغیر آن فضائل اربعه اول حکمت دوم شجاعت سوم عفت چهارم عدالت پس ادکر صفات اجناس این
هر چهار فضیلت فجمیان انواع انسانیت حکمت را دو قسم ست یکی قوت نظری و آن ادراک حقایق اشیاست بقدر طاقت بشری تا بدان شناخته حضرت الهی جوید و مطلع
حقیقی رسد دوم قوت عملی و آن قیام بر دست بافعال نیکو تا باخلاق پسندیده ناقص کامل عاید شود پس انواع حکمت سه پاست اول فکر کار ساختن افعال فاضله
چنان که شود کار استنباط نتائج از مقدمات بحد توجه اند نود و دو صنعت هر یکی از آن بلکه استعداد و تخریج مطلوب بقدر اضطرار قیاسش سوم حس مشترک است
از سه و دو حفظ چهار محفوظ آن حیوان بر موجود محسوس بالکل بضبط تا بدو قت و اصابح ملاحظه آن بآسانی رو نماید و شجاعت اکرا انبعاث قوتی غضبی از نفس ناطقه
را در مهالک صعاب و مخاوف نمایند شش انواع است اول کر نفس و آن قیام کردن نفس ناطقه است بر دفع آنچه مخالف و منافی بزرگی و برتری و مشتهی در ضمن آن نمایند انقیاد غضب
دوم محمودیت که نفس ناطقه را در طلب کمال انسانی کماینبغی کاره این حیوان ملحوظ نظر اعتبار نباشد سوم حلم یعنی ثبات و استقامت بنگام غضب با
وجود اضطراب نکردن و نشناسنده و امور ملائم چهارم تواضع یعنی خود را کسی ندانند که باشد تفرعی کشر و اما بر نظر اعتدال اینکه قوت عاقله آنرا بدانچه
دارد و نجمیت و آن حفظ احکام شریعت و مما فات مروت خود و مردم اجانب خود باشد از مبرز ائی و شش قوت یعنی نرم دلی و شفقت بر ابنای جنس بر حسب که مشارکه
الام و مکاره انسان معتبر شود دبی آنکه باضطراب در احوال از حوال پدید آید و عفت آنست که شهوت مطیع نفس ناطقه شود تا تصرف بحسب اقتضای عقل باشد
و فضل این هفت است اول حیا که ملاحظه از افعال قبیحه احتراز نمودن از الم انسانی و لحاظ استخفاف کردن من آن حاصل آید دوم حس اشتیاق یعنی انبعاث نفس
در اکتساب فضائل حمودی مکارم اقران حتی المقدور کوشش نمودن سوم تحصر بر آن ضبط کردن هوای نفسانی ستانرا ذات تمیز از دیگر ترده انتباه یعنی
دوم کفتکی بعد از مطالعه و قوع هر مطلوب چهارم قناعت آنچنان بود که نفس کار ما کولی مطلوبش را سهل فراگرفته بمقدار که بدان ضرورت شاید و کند بی آنکه
باشد فضاز نیاز بیحد و هناد و آن اطمینان نفس است و تحصیل مطلوب تا فراز اشتیاق بی شکیبی حریص بر آن نکند آمستا بالستا رکتاب بمعنی ایستادن و وفا

آن دو وجه لازم نگردانی شریعت و حکمت باشد مقسم حاجات دوران ملکه صرف کردن مال ست بآسانی و مراعات مسکینان و محتاجان بر وجه استحقاق و عدالت آنست که اسپه و تنهای با یکدیگر اتفاق کنند و قوت ممیزه را امتثال نمایند تا اثر انصاف و رونما شود و انواع عدالت بحسب آن ظاهر گردد و اول صدقات آنست که بر وجه که هر دو خواهند بر دو دست پسند نمایند و آنچه بخود نپسندند بر دوست نپسندند و آنچه بر دوست نپسندند بخود نپسندند و فاروق اعظم رضی الله عنه گوید که صادق ست که هر چه بخود نپسندی بدیگران مپسند و آنچه بخود پسندی بدیگران پسند و سوم آنست که بر وجه که هر دو خواهند بر دو دست پسند نمایند و آنچه بخود نپسندند بر دوست نپسندند و آنچه بخود پسندند بر دوست پ

دشنه می آرد از بهار عجم و سین و دو ر بحر الجواهر نوشته از بعضی شراب خانه مسکر و در لطائف بمعنی شیشه و جام آبخوری بضم باء بیاله نکوزگاو و دماند خمار آورد و شیخ سکندر نامه سبز بیت نوشته و نقیب مرقوم است که بضم اول و تشدید ثانی شرابی که زنجبر و خوان سازند **فقع** بضم اول و فتح ثانی و سکون ثالث قطعه که نوعی از شراب است و بفتحتین نیز ساغ از بهان **فقید المثل** بکسر میم مثیل عدیم النظیر **فقع کشادن** بمعنی تفاخر کردن لاف زدن و تحسین نمودن بر چیزی مورد **فقدان** بالضم مالک گم شدن گم کردن و بفتح صحیح و وقف در این جا لفظ گم بکاف فارسیست فقه بالکسر علم بالفوظ در یافتن و در اصطلاح علم بکلیات مخصوص شده بعلم معرفت احکام شرعیه بالفعل و مقتدا شدن **فقاه** بفتح دال آنکه تفقه نماید **فقیه** بروزن بفیع بفتح اول و تشدید دوم آنکه علم شرع فقره بالکسر استخوان مهره پشت و پاره از شتر مقرله مصدر عیت از مصدر الاعتساب و بفتحتین و تشدید ثانی جمع آن **فصل خامع کاف عربی و فکاهت** بضم اول فراخ و مطایبه یعنی خوش طبعی از منتخب **فکرت** بالکسر اندیشه از منتخب **فکر** بالکسر اندیشه و بالضم سرآورده و بکسر اول و فتح ثانی جمع آن منتخب و شافیه **فگار** بالکسر اول کاف فارسی یعنی مجروح بمعنی جراحت برده و آمده از سراج و برهان و از بعضی جراحت و بفکار بمعنی عاشق و کسانیکه بفکار بمعنی معشوق گمان برند خطاست فلیکف یعنی ترکیبی چگونه از ضروری اللغات و صاحب بهار عجم نوشته که فلیکف برای استفسار حالت است که یعنی علوشان را مری و عرابت بر آن دیده و دانسته استفسار کرده بفعو و کاف بعد آن آرند برای بیان وقت حالت باشد چنانکه در عبارت ابو الفضل که از زمانه الابعاد و القیام فلا کافیت فکیف کار زمانه دو اعجمی شده باشند **فلک** بالفتح و تشدید عدد اکرین و پنجم بر رشته از یکدیگر و خلاص نمودن و آزاد کردن و یکی از دو استخوان که ندان و ران مرکوز اند زیرین را فلک سفلی و بالایین را فلک اعلی گویند بتشبیه چیزانی مانند از منتخب لطائف **فلاخن** بضم فاء فارسی طولی بچه که بر پشین سیام و لادت ساقط شود از سراج و برهان **فصل خامع لام و غالا** بفتح یا پایان از لطائف **فلونیا** معجونیست کیف کافیون و بدر الفیح و دران داخل کنند از مصطلحات **فلزات** بکسر تین و تشدید زا معجمه و تا فوقانی جمع فلزست که بکسر تین و تشدید زا معجمه شده سنگی گداخته شود و در لغتنامه آن هشت مشهور است مثل آهن و زر و سیم و مس و روی و سرب و قلعی و رویین اختلاف ست بعضی گویند که رویین و قلعی یکی است و دران کیمیاست و برخی مصنوعی و آن بسیار است و بعضی زر سیمه گران و در زر سیمه از همه سنگین تر زر و برخی روی و رویین را مرکب از جیوه و اصل و قاموس و بحر الجواهر و مدار و شرح نصاب بفتحه **فلاحت** بفتح اول و تشدید ثانی و آخر حا فوقانی بمعنی بیابان کنی و آب کیاه شاندن صحیح و فتح از منتخب و شرح نصاب **فلاکت** بفتح فلک و کی فنا داری گردش زمانه از غرر و ضروری اللغات و این مصدر جعلیست و جمع کردند **فلاخ** بفتح اول و تشدید ثانی و فتح خا معجمه اهل سجستان و فیروز آباد و ملتان و بعضی بکسر فا و تشدید لام بمعنی کشاورز و برزگر از منتخب **فلز** بکسر تین و تشدید زا معجمه و فتح صاد مهمله و تشدید لام بمعنی گداخته شود و در آخر حا فوقانی جمع هر کدام جداگانه **فلک** بضم عبارت از فلک الافلاک که آنرا دور شرع عرش گویند و حال بعضی بر آنست که فلک نهم که عرش باشد بهمچنین فلک نهم که عرش باشد نیز از نقوش کواکب ساده است **فلس** بالفتح پولی از مس میباشد و جمع آن فلوس بضمتین است اهل هند بیکا که ضروریم فقط جمع استعمال کنند و درین نظرست از کشف **فلع** بفتح و کسر لام و عین مهمله بمعنی کاهنده و بمعنی تیز رگ کردن هم شکافتن و بکسر اول و فتح لام نیز آمده **فلق** بالفتح شکافتن و بفتحتین سپیده صبح صادق از کشف **فلک** بضم اول و سکون لام بمعنی کشتی که بدان دریا عبور نمایند و بمعنی کشتیبان مفرد و جمع هر دو بر یکدیگر آمده و بفتحتین بمعنی آسمان افلاک و فلک بضمتین جمع آن از منتخب و سراج و در مصطلحات نوشته که فلک بضمتین نام هیئتیست که در رهروسرش سوراخ کنند و ریسمان از دیگر اندازند معلق رهرو پای بطفل بازیگر کرش افگنند تا پیوسته در شود و انگاه چرخ زنند **فلک افلاک** عبارتست از فلک نهم که آن آسمان همه آسمانهاست یعنی بالاتر از همه افلاک بر همه محیط شده سلیمان شرع آن را عرش خوانند بدانکه عالم یک کره است مرکز آن مرکز زمین و افلاک همه نه اند گرد یکدیگر برآمده مانند پوستهای پیاز آن یکی فلک الافلاک است که محیط شده است بجمیع افلاک و ابتدای آسمانها فلک اطلس و فلک ثوابت و موجودات فلک کرهٔ آتش ست و در جوف آن کرهٔ هوا و در جوف کرهٔ هوا کرهٔ آب ست و میان کرهٔ آب و کرهٔ خاک کرهٔ آبست هر دو نزدیک بیک کره اند یعنی آب کرهٔ خاک را زمین باشد احاطه تامه نکرده است بلکه ربعی از کرهٔ زمین از آب بیکشوف است و بدانکه دوره کرهٔ زمین

بست و چهار هزار کروه است طول ربع مسکون از مشرق تا بمغرب پانزده هزار کروه و عرض شش هزار کروه و قطر زمین هفت هزار و شصت و سی و پنج کروه و بعد مقعر فلک قمر از سطح زمین چهل هزار و شصد و شصت و سه فرسنگ ست و بعد مقعر فلک شمس از زمین یک کلک چهل و هفت هزار و شصد و دوه فرسنگ و بعد محدب فلک اثیر که مقعر فلک الافلاک ست از روی زمین سی و شش کلک و بست و سه هزار و شصت و سه فرسنگ و بعد محدب فلک الافلاک بخدا تعالی کسی نمیداند و الله اعلم بالصواب برای تقریب تفهیم طالبان شکل افلاک و کرهای عناصر که مجموع عالم را شامل نوشته میشود

فلک الافلاک که بلسان شرع عرش نامند

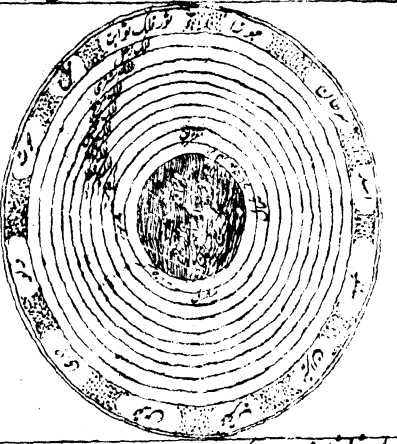

فلاسنگ یعنی فلاخن و بیابان از لطائف **فلاخن** بضم هر دو فا و بکسر هر دو فا و ای معروف آن درانه های سیاه باشد معرب پلیل انتخب و بحذف الحرف فقط بضم اول و فا و نون مشدده **فلاخون** بالفتح و فا و ضم جیم پنبه را از پنبه دانه جدا کردن از زبان **فلیدن** بالفتح پنبه را جدا کردن از منتخب **فلیوان** بالفتح سبوی کلان از همتعان **فلاخن** بضم اول و فتح خا معجمه چیزی که خفیف فلاخن ست یعنی لت سنگ اندازی که از رسن و تاسانند جدا گویند چنین گویند فلاخن بضم خا معجمه چنانکه مشهور ست و بعضی استاد ان بالفتح ضبط کرده اند از سراج و سروری و برهان **فلاخان** بفتح یعنی فلاخن از زبان **فلان** بضم اول یعنی شخصی غیر معلوم این لفظ عربیت فارسیان یاد آخر آن زیاده کرده فلانی گویند چنانکه رقمانی کرده اند چه در اصل قرابت یعنی قدیم از سراج و منتخب و مؤید و کشف و صحاح و مزمل و نزیل بضم اول و خفاست و فتح خاء **فلسطین** بکسر اول و فتح لام و سکون سین مهمله نام ملکوست شام از زب الالباب **فلو** بفتح اول و ضم ثانی و تشدید واو یعنی کره اسب و کره خر یکساله که از شیر باز کرده شده باشد از صراح **فلیو** بفتح اول و کسر لام و یای مجهول یعنی مهیوده و بیفائده از لطائف **فلک ثامنه** یعنی فلک کواکب یعنی کواکب غیر سیاره بر روی مرکز زاوه آن فلک هشتم ست و در شرع آنرا کرسی نیز گویند و حکما آنرا فلک البروج گویند **فلکه** بضم اول و ثانی و سکون کاف و در میان سوراخ بود که بر ستون خیمه نهند و قرص چرخ که ریسمان بر آن پیچند و بدوک چیزی میکشند از منتخب **فلغده** بالکسر و ذال معجمه بسینی مانده یگر از منتخب **فلسفه** بالفتح حکمت و دانشمند شدن از منتخب و میر نور الله نوشته که این مصدر ست جعلی از فیلسوف ماخوذ و گویا مأخوذ **فلاسفه** بفتح اول و کسر سین مهمله جمع فیلسوف و دانشمندان این جمع قیاسی ست که یعنی حکیم باشد **فلکه** بضم اول و فتح لام مخفف تشخیص چیزی نوزاده که چون برآید نهند محمد بست شود و بمندی آنرا کهیس پوسی گویند از کشف و در برهان بالفتح و تشدید و تخفیف لام **فلاطوسی** نام حکیم از یونان و بعضی شارحان نگذارند نوشته که فلاطوس نام سیبویه ابو بشر ست و در کشف مطوست که قوت نما دلادر و در فرهنگ آمده که فلاطوس زن یکدرم را گویند **فلابی** موضع ست بکسر

کرامیون و بدزا الفتح و ران داخل کنند از مصطلحات **فلسفی** یونانی بمعنی خردمند و نوانند مگر در کتب لغت یافته نشد **فلسفی** بفتح اول و سکون ثانی و سین مهمله و فا بمعنی حکیم و دانشمند و این لفظ منسوبست بفلسفه که بمعنی حکیم و دانشمند شدن است کذا فی المنتخب **فصل فا** مع میم + **فم** بفتح و تخفیف میم بمعنی دهان از شروح لنصاب و لطائف و منتخب بدرستی حرارت بمعنی دهان تبشد یدیم نیز آمده **فصل فا مع نون** + **فنا** بکسر اول بمعنی حوالی و نواحی بمعنی گرد اگرد خانه و پیش سرای که فراخ و گشاده باشد و بفتح اول بمعنی شدن و بیست بودن نزد کسی فیان زائل شدن تفرقه و تمیز در میان حدوث و قدم از منتخب و لطائف **فتح** بفتح اول و سکون دوم بمعنی گشادن و بمعنی گشاده شدن است از آنرا بمعنی گشاده شدن از اسیری از منتخب **مصرع فند** بالفتح و رفع و خطا و سستی رای از مصباح و منتخب و در استعمال فارسی بمعنی مکر و خیانت و در برهان است **فنجوس** بفتح اول و فتح جیم و ضم نون ثانی و سین مهمله بر وزن عنکبوت آهن مصنوعی از برهان **فندق** بفتح اول و ضم دال مسوه است و لایتی سرخ رنگ برابر گردکان و شاپرکان از زاهدی نیز گویند گاهی کنایه ازان با زلب معشوق و گاهی سر انگشت خایسهٔ معشوق در هندستان که تخم فندق از و از ولایت می آید از امیر خسرو فندق میگویند و پدر الکلام می زند و لفظ فندق بمعنی گوی بدان بازی کنند و بمعنی کار و انسرا که برای باشد و علم نخلیست از منتخب و بحر الجواهر و مدار و سماعیم و برهان و در لطائف بکسر اول و ضم دال **فنک** بفتحتین و کاف عربی جانوریست پشمین همچو سنجاب رنگ کاز پوستش پوستین سازند و پوستش نیز رنگ گویند از سراج و برهان **فنجان** بکسر اول و جیم عربی و در آخر نون پیالهٔ کوچکی که دران قهوه کنند و این ظاهر امر بیانگان ست و در فارسی بمعنی پیاله باشد از مصطلحات **فن جوروان** بخاء نقطه دار و نون ساکن و سین مهمله و نون ثانی بر وزن سرگشتان بجای نکلین کردن **فن** بالفتح و تشدید نون بر وزن و معنی عنعنه در لغت و در استعمال فارسی بتخفیف نون بمعنی داو کشتن **فنستن** بر وزن گشتن کنایه از بوسه دادن بمعنی بوسه گرفتن از نهایه **فندق زدن** آن باشد که دست جب را انگشت سبابه و شستی را بهم آمیخته سبابه را دو سطح دست چپ سازند که آواز بر آید از نهایه **فم** بالفتح دهانرا گویند و نیز بمعنی خوش و منتخب و نسمه **فوات** بالفتح بمعنی فسیت و در گذشتن از منتخب **فوت** بالفتح و گذشتن اجوفست و ناقص ازین اصل ست از سراج اگرچه این لفظ مصدر است لیکن در بعض مواضع بمعنی فائت مستعمل میشود **فوهات** بالفتح دهن ملیح فوهکه بمعنی و هاست **فوج** بالفتح و جیم عربی گروه و بالفتح کشیدن مستعمل ست از نهایه **فم فواتح** بالفتح و رفع خوش و بمعنی خوشبو و بوی خوش از منتخب **فواد** و بفتح اول و ضم دال خود بصورت واو نوشته میشود و بزبان مراد بمعنی دل و بیشتر دل خوشبو و پسند و بوی خوش از منتخب **فواد** و بفتح اول و ضم دال خود بصورت واو نوشته میشود و بزبان مراد بمعنی دل و بیشتر دل کذا فی المنتخب و لطائف و شرح النصاب و السراج و در منتخب نوشته که فواد و بفتح و بواد و بمعنی دل ما در ستم کلامه درین جا مکرر نوشته شد بنا بر مصلحتی تا پوشیده باید **فولاد** بالضم واو مفتوح و بلام ساکن و دال مکسور و بالفتح واو و مهمله بمعنی آهن نگام و ساعت زود و بمعنی خوش خو و آهن گاه ست خواه مصنوع و خواه معجزان از منتخب و لطائف **فولاد** بالضم واو مفتوح و بلام ساکن و دال مکسور و بالفتح واو و مهمله بمعنی آهن نگام و ساعت زود و بمعنی خوش خو و آهن گاه ست خواه مصنوع و خواه معجزان از منتخب و لطائف **فوز** بالفتح و زای معجمه رستن و رسیدن بخوبی بمقصد و دیدار از منتخب و کشف و لطائف نوشته که خود بالضم معروف بر وزن نوروز نام پادشاه تنوج از برهان **فوز** بالفتح و زای معجمه رستن و رسیدن بخوبی بمقصد و دیدار از منتخب و کشف و لطائف نوشته که خود بالضم معروف بر وزن نوروز نام پادشاه تنوج از برهان **فواق** بالضم بر وزن عراق یا دکر از سیمبر آید یا از معده صعود میکند بطرف فوق بقدر آنکه بگوید بگیر و دهد پونرکه بمعنی بمعنی چهار پایان و پیوسته است **فواق** بالضم بر وزن عراق یا دکر از سیمبر آید یا از معده صعود میکند بطرف فوق بقدر آنکه بگوید بگیر و دهد و کاف عربی بعکی بسیار مانند ذکر و قاموس و صراح اللغات و در منتخب نوشته که بم بمعنی حالتی که بر وقت نزع شخص دست دهد **فوصل** بخشایش و بخشش و عطا و نیکو از منتخب بالضم از تخصیص نوشته اند که فوصل جمع فاصله بر صیغه اسم فاعل باشد چون صفت عالیت امر مستعد ست لهذا استعمال افضل و اوصاف مستعد میشود یعنی صفاتی که از فاعل بسوی مفعول منتقل تواند شد چنانچه عطا و علم و زهد و ورع و فضائل جمیع فضیلت ست که بصیغه صفت مشبه باشد چون صفت مشبه از دوام ذاتیه است لهذا استعمال فضائل و اوصاف لازمیه باشد بعضی اوصافی که مستعد بسوی تواند شد چنانکه حسن و ذکاوت و حیا و اصالت وغیره **فوصل** بکسر اول و سکون ثانی و صاد مهمله نام اوائل آیات قرآن مجید بنظر اکثر مفسرین و بعضی گویند سوره یونس تا آخر سوره نحل **فول** بالضم و او معروف و فتح فا و دوم سیاه رنگ که بارنگ قبول میخورند و این معرب پول است از تحفه و کشف و رساله معربات **فوم** بالضم سیر سبز است که بسین گویند و بعضی گفته اند از شرح نصاب و منتخب **فوران** بالفتح و ضم نام شهر قریب از برهان

فواره بالضم بتخفیف سرجوش ز بحر الجواهر و صاحب بهار عجم نوشته که این لفظ مستحدث فارسی زبانان عربی دان است از باده فوره که بمعنی خوشیدن است اتفاق کرده اند کلامه در سراج نوشته که فواره بالفتح و تشدید او معروف است بعضی گویند که ظاهر اصیغه مبالغه است از فور بمعنی فوران جوشیدن لیکن در عربی مستعمل نیست پس از تصرف فارسیان معرب باشد و از قاموس بمعنی منبع آب دریافت میشود و کلامه در منتخب نوشته که فواره بالضم آبی که در یک جوش کند و بالفتح و تشدید او ابسیار جوش کنند و کلام فقیر مولف گوید که فواره بالضم اول و تخفیف سوم اره که لفظ بیدک الاصل است منسوب بپوپار که بمعنی خطرات باریک باشد گویند و الف آخر از که تعاقده بیدک بر آن نسبت بود بجهت بتخفیف حذف کرده تا نقل کرده و او آخر الفاظ عربی را بمعنی صفتی آبی ابدال حق کردند چنانچه در لفظ خلیفه و نیز در کافیه و شافیه و غیر هما لفظ بیدک بسیار است چنانکه در نقل و اطرنقل معروف بکل و ترسبل فوطه بالضم که مندیل جامه زنانه و چه و تنگ تمام یعنی دستار و سربال خیر آمده بمعنی زیرکه رعایا در اهل خزانه نمایند و در اهل خزانه بتبار فوطا گویند و فوطه الطاقه در فاست از سراج و پوپه بر مصطلحان محدثان و بیاعجم فوطه بالضم بمعنی خوش چنانکه در غرر دیوان مست و صاحب منتهی الارب نوشته از بحر الجواهر و بالفتح بر دن گوسفند بمعنی دهان و افواج جمع آن و منتخب بالضم و تشدید او فطوطه و هاخفی بمعنی چوبهای باریک که بائل بسر خی باشد و جامه را بدان رنگ سرخ زرد سبز کنند آز انجمله گویند زبان و سراج فواکه بفتح اول و کسر کاف و ها ملفوظ میوه ها و این جمع فالکه است که بمعنی میوه باشد **فصل فامع ها در فهرست** بکسر اول و سوم انچه بتفصیلی باشد را عداد و ابواب و فصول و غیره و ابتدا در کتاب و غیر آنکه ران بطریق اجمال اسامی ابواب و فصول و غیره بیان کنند و بعربی آنرا فهرس گویند بخلاف تا افوقانی بر صورت فهرس معرب است از بهان در سراج و در رموز و رشیدی فهرست را با بفتح نوشته **فهد** بالفتح بمعنی یوز که جانور شکاریست بهندی چیتا گویند از منتخب و شرح تراب **فهرس** بکسر اول و سوم معرب فهرست از سراج و رساله موریات در غیره **فصل فامع یای تحتانی فیفا** بالفتح و حرف سوم ساکن و آخر الف مقصور بمعنی بیابان همواره از شرح نصاب **فیجا** بالفتح خوش جهنم از شرح خانی و در دیگر کتب بالفتح گرد و در سراج و منتخب بمعنی قبیح و مؤید معنی مذکور است و در برهان فیجا بالفتح آواز و جهم عربی جهیازه قشمیره و باد یکه بوقت باریدن برف رد **فیوحات** بضمین و حاء مهمله و دو تا بکوی خوش و از راه تبار بسیار و فواحش بسیار و اجمع الجمع فیح است که بالفتح بمعنی دمیدن بوی خوش باشد گذاری المنتخب و جمع فیح فیوح ست **فیخ** بفتح اول و سکون ثانی و ضم ثالث و فتح ثالث معجمه عربی حالت باشد مثل حالت تب که بیماره و فاره و سرفه رو چشم از تبار است این لفظ معرب بهید ست از مدود الامراض **فید** بالفتح نام است در راه مکه معظمه که فیدنام محلی از بنا کرده منتخب کشف سرور سکوبر بان نام موضعیست در راه مکه و در لب اللباب نام شهر در راه مکه و در منتخب برهان بمعنی فرمیدن و بفتح نیز آمده **فیل** بهند ترکیبی ست در بار بکسر تخ که برای حفاظت شاه و دیگر سرمایهای خود در پیش فیل خود و پیاده نهند تا این سر تقویت فیل دهد و مگر خانه شهر حریف باین طرف آمدن نه هند **فیروزمند** درین لفظ کلامه مند زائد ست یعنی محققین نوشته که زائد نیست بلکه گاهی الحاق در نسبت هم ملحوظ است مصدر کند پس در منصوب فیروزمند بمعنی فیروز باشد از بهمن قبیل ست مان و شادمان فیروز نام کسر یا معروف و بالفتح نیز معرب پیروز که بمعنی بهروز که بمعنی بهمون باشد و کامیاب چون مجهول و در عربی نباشد در تعریف بالفتح آز آگاهی مکسور و گاهی مفتوح خوانند و لندور قاموس ست که فیروزآباد بالفتح دکنام شهر از سراج و رساله موریات **فیلقوس** نام پدر سکندر و این مرکبست از لفظ فیلق که بمعنی لشکر ست و از لفظ اوس که بمعنی امیر ست حاصل آن امیر لشکر ست از کشف **فیلاقوس** و فلاقوس نام حکیمی نام پدر سکندر از برهان **فیثاغورش** بالفتح و غین معجمه مضموم نام حکیمی ست این معرب پیثاگورس ست کاف فارسی و او مفتوح و با ساکن از رساله معرب با خفیف **فیضاب** بالفتح ضد معجب بسیار شدن آب و دیگر جا که از اطراف بریزد و برخیزد آب و خیر بسیار و فراوان شدن خیر از منتخب و لطائف و صراح و شرح اسماء **فیلسوف** بالفتح بمعنی حکیم و بمعنی تر کیبی دوست دار علم و حکمت که لفظ فیلسوف مرکبست از فیل که بزبان یونانی بمعنی محب ست و سوف بمعنی علم و حکمت باشد و جمعش فلاسفه و فیلسوفی مصدر آنست از بحر الجواهر و کشف و در برهان نوشته که فیلسوف مخفف فیلیسوف بمعنی دوست دار حکمت و فیلیا بالفتح بمعنی دوستدار و سوف بمعنی حکمت

فصل بفتح فاء و صاد مهمله حاکم و حکم که فصل کند میان مقدمات حق و باطل و میان چیزهائی که انفصال استعمال کنند و همانست از نهاد عرب و بفتح فاء و کسر صاد تیر نوده و خیزیکه بقدر قامت فیل باشد **فیحن** با فتح و جیم مفتوح بمعنی صدا و آن گیاهی ست شتل پوست از بریان منتخب فیروزه کهن فیروزه کهنه بهتر و خوشتر و بیش قیمت باشد **فیضان** بفتحات ثلاثه بمعنی ریخته شدن آب بسیار و جاری شدن و فاش شدن چیز از منتخب کشف بهار عجم را نک بفتحتین بر وزن و معنی همه باشد از مصادر ردیه بضم حرکت اعمال باشد پس آن لفظ بفتحات ثلاثه میباشد چنانچه جوان و سیلان و جریان و سیلان و عشیان و دوران و جولان و طیران و توران و سیحان همه گرفتار سیان بیفتد از این الفاظ بسکون ثانی هم آورده اند و غیر آن **فیل باران** باران غربال شکال و آن بشدت باشد از مصطلحات فیروزه با نگر دیار معروف معرب پیروزه که چوبیست سبز رنگ سرخی رنگ و فتح اول نیز آمده **فیلولة** با فتح و لام مضموم ضعف رأی و تدبیر خواب کردن نعوذ بالله عصر آن سبب جوئست از شرح نصاب **فیر** بکسر فاء و فتح همزه که حرف دوم ست و حرف سوم ها مختفی که در اصل نبوده پس لفظ فیره بمعنی کرده مرد مانست در فی المنتخب این لفظ و دیگر الفاظ بدین مصطلح بکر توشته شد **فی** الجمله بفتحتین و جه اندکی و بمعنی حاصل سخن و مجمل کلام از شرح نور الله **فیروزه بوسحاقی** نوعی از فیروزه خوب که گمان آن از ابو اسحاق نام شخصی در نیشاپور پیدا نموده بوضوح پیوسته همچو سکندر نامه خان آرزو در دیگر لغات **فیروزه حبابی** فیروزه که شکل حباب بر آنگیخته و گنبد وار باشد **فی** بالفتح سایه هر شئی پس از زوال یعنی سایه هر چیز که بعد نصف النهار باشد ظل سایه پیش از نیمروز از منتخب و ربطائف سوا معنی مذکوره بمعنی خراج و غنیمت باز گردانیدن و جماع بکسر فا و کردن و جماع شاهد و زنا کردن و عورت و فرج زن و بهار عجم و در منتخب این لفظ در چهار صورت مذکور است **فیفا** بفتح اول و فا و دوم مکسور یا ساکن و این جمع بیفاء است

باب قاف

فصل قاف مع الف قامت نمائی که موی در از بقدر انگشت دست دارد از شرح قران السعدین و بخاطر ناقص فقیر مولف میرسد که عبارت از پوست قاقم باشد که مع دم آن باشد که بصورت انگشت میباشد و بدم و ذنب آن دلیل اصالت بوده باشد یا انگه قاقم انگشت نما مراد ازان سمور باشد چنانچه در بهار عجم **قاضی بیضا** صاحب تفسیر بیضاوی و بیضا شهریست بفارس **قالب** بفتح لام و کسر لام هر دو دست بسته **قال** خشت و گچ و غیره بران نقش چنینست جایکه کنند بسته آرا بیایه گویند بمعنی جسم بدان منتخب و ملا فیضا بان و بحر الجواهر و بحر الغرائب **قاب** آخر با بر وجه خوان طعام این لفظ ترکیست از بها عجم و ربطائف نوشته که قاب لفظ ترکیست بمعنی آوند و ظرف بین طعام منتخب و از قاب ترکیب بسیار است و بمعنی استخوان آرنج و بیاض باشد و در عربی بمعنی بائین قبضه کمان خانه کمان و مقدار چیزی که از فی المنتخب و بحر الجواهر و بهار عجم و هدایت نوشته که قاب بمعنی خانه عنبک و آبگینه و استخوانی که بدان نماز بندند و پاشنه مذ **قامت** بمعنی قد و اشارت ست باین کلمات که وقت استاده شدن با مام و تکبیر گویند قد قامت الصلوٰة **قامت** بکسر قاف فرمان بنده و دو تا خوانند و در نماز و خاموش از منتخب و لطائف **قاذورات** بضم ذال معجمه پلید یها بنات از منتخب **قاضی** چرخ ستاره مشتری کرسعد اکبرست **قاعد** نشسته و نشیده و زنیکه از خویش ماندن باز مانده باشد از منتخب **قائد** بکسر همزه کرد سوم ست عصا که مردم کور و بینی لشکر سر لشکر و فوج از منتخب **قاصد** آهنگ کننده و راه راست رونده چوب کننده و گاهی استعمال قاصر بمعنی مستعد قتل هم آید **قافر** بر ابر بهمله زیر بکاف و فا بر ابر بهمله زیر بکاف و فا گویند بمعنی قوزان صعیفست بیاء مذ انسبت این لفظ بجز بنا بفتح و سیاه پر و کنند از سراج و بران بنات **قافر** بکاف و فا بمعنی قیر از منتخب و زیر و زبر و بر ابر و مقدور و بمعنی قوزان و ابگیر نده که صیغه اسم فاعل ست از قمر **قاصر** کوتاهی کننده از منتخب **قاطر** دز کی استر از گویند بعربی از اهل تمیز نه بهندی خچر گویند ظاهر این لفظ بنا بر نوعی قافی بوده و متاخرین لطا بدل کرده اند **قاقم** شکر سرخ بمعنی آنچه اند **قاقم** بکسر سین بهمله بزرگی از نده اصراح و منتخب **قاشور** بضم شین معجمه سبب باز و بهم از شرح نصاب و منتخب نوشته اسپ بهم آورده سپ پس بهمه اسپان و دراز شکل نیز گویند **قاور** اندازه و قدر اندازه بمعنی تیر اندازه کامل سنبر بخیاط از ریسمانی و بهائی عجم و بر بانی چراغ دان است **قائم** اندازه تنطیع باز کامل و بی نظیر و مراد اسمی غالب از بهار عجم و بر بان قاز

بزبان سغد نام طائر معروف و این لفظ ترکیست از بز و غیره و آن نوعی از بط است **قاموس** دریای عمیق و بجای ترین زمین یا دریا و نام کتابی است
و در لغت از مجد الدین بن یعقوب فیروزابادی از منتخب و شرح نصاب از یوسف برمانی **قالوس** یازده سین معجمه نام پادشاهی از عرب کاوس از منتخب بمعنی
نوشته کنایه از پادشاه شهر آباد بود **قاس** لفظ ترکیست بمعنی بام و بمعنی پاره و دراز که از جانب طول میوه تراشیده باشد بهندی سیاک گویند **قاش**
بشدید صاد مهمله قصه خوان و وعظ و هر کسی آینده و خبر دهنده از منتخب و قاموس **قامع** سکنده و خوار گرداننده از منتخب **قار** عین معروف
زننده بقهر و ستور گشی کننده و دک یا هر چیز که موسوم و مطیت نخیته باشد و قبول کننده و شوریت و کسیکه باو ملتبس از انچه فرماید از منتخب و غیره **قارع** دراخر عین مهمله
بمعنی زین ستور و قرع عادت کثیف از منتخب **قاصرات الطرف** زنانی که گوشه چشم بجایی غیر شوهر گرداننده **قاف** نام کوه که گرد کره و عالم است و گفته اند کار زمرد
از منتخب **قاطع طریق** بمعنی قطاع الطریق که رهزن باشد **قاق وقق** در ترکی بمعنی ترشی کردن و شکستن کننده از سرکه **قاشق** بضم شین معجمه و سکون هر دو و این لفظ ترکیست
قادر علی الاطلاق صاحب قدرت بر هر کار **قاق** ترکیست بمعنی گوشت خشک کرده شده کنار یا ران گوره بجورند و مجازا بمعنی لاغر و نزار از برهان و
منتخب نوشته که بمعنی مرد سیار و دراز و در رساله سرحات نوشته که قاق بمعنی فهمی هست از زبان سرخ که لغت ملایکه تصرف فارسی زبانان هست که نیکو فهمند
کاف را قاق گویند **قائل** بکسر همزه گویند و قبول کننده از منتخب و در عرف بمعنی اوازکننده بر خطای خود **قابل** پیش آینده و قبول کننده و سزاوار و
پسندیده و ضامن از منتخب **قال مقال** گفتگوی لب بسیار از چراغ هدایت **قائم** بضم قاف دوم جانوریست که پوستش غایت سفید و ملایم باشد و از ان
پوستین میسازند از برهان **قائم** باصطلاح شطرنج بازان آنکه هر دو حریف برابر باشند از فرهنگ اللغات **قاز** عابزه و غین معجمه و گاف سین از لطائف
و در غرائب اللغات نوشته که قرعان بمعنی طرف سین که در آن روغن نامند حیرتی بر ایشان نمایند از کرمانی گویند و این لفظ ترکیست **قاآن** بر وزن بهمان
لفظ ترکیست نام پادشاه پیش عادل سخی و عادل لیسبهنگام خان و عالم لقب پادشاه ترکستان و مجازا هر پادشاه جلیل القدر یا گوینده از نفائس اللغون و سیدی
قاطن بکسر طای مهمله مقیم **قاطنین** مقیمان و باشندگان ضد مسافرین **قاب قوسین** بمقدار دو کمان **قال ادن** حرف زدن و نغمه
خواندن **قانون** این لفظ ملرسیت یا یونانی بمعنی اصل هر چیز و سطر کتاب و مسطر جدول و تیر مقیاس شعر بمعنی اندازه کردن هر چیز و مجازا بمعنی قاعده
و دستور نام کتاب بوعلی سینا و علم طب و نام ساز مشهور و آن پنجه باشد سین بارانی لفظ مقیاس شعر بکسر الجیم هر چیز و قاموس و شرح مقدمه ادب
و مانی از جاماسپ و دیگر و در برهان نوشته که قانون سرحد کابل هست برای معالیه مذکور **قائن** بمعنی حنا تر **قائم** بخت بمعنی طالع خرشدن بلغت زبان
دهها **عجم قارن** بفتح راء مهمله نام پهلوانی در زمانه رستم از زبان فارسی نام عابد از جهن **قالین** برادر شوهر و همزاد و زن برادر شوهر و دلاله
سرخ و سفید **قالب تهی کردن** مردن از منتخب و شرح شمس اللغات **قاآن** بمعنی خون این لفظ ترکیست از لغات ترکی نوشته **قافیه تنگان** بفتح قاف و کسر فا
سیر طبع کم حوصله و بد اصل را و عاجز و درماندگان چنانکه گویند این مرد از قافیه تنگان است از برهان و مجازا بمعنی بخیل و ناکس و بدکار و بی مروت
و فارسیان هندوستان فارسی گویان را بطعن حاکم گویند و فرق میان حاکم و کارگر چون کار بسیار شد و خراب شد بحاکم خوانی تبریز بسبب آنکه آنها در زبانی آن کار
شایسته اند و مذاق این تیرشناسان نام نهاد و نزاند سال عوانی نوشته شده **قافیه تنگ شدن** عاجز شدن و درفشار و کرار از زبان و سراج **قاطعین** مسافرین
قانتین بکسر نون و گذاردن و قنوتی خوانان بروزگان و دعا خواندگان و نماز و خاشعان **قالین** لفظ ترکیست بمعنی قالیچه که فرش مشهور هست **قابوسنامه** از نام کتاب
ترکیست بمعنی دروازه و بمعنی نام عربی در ترکی بمعنی دولت **فاطحه** بدر طلا سیاه دفتر موجده و این لفظ از اسامی منقوطه مؤنث می آید و معنی این لفظ فاطحه نام دوست
اندار و شرح نصاب و بهار عجم وغیره **قلنجانه** قارخانه چه قاب بیا موحده و اصل معنی آن ترکیست که بدان قار میاندازند از چراغ هدایت **قارورد** چند بار
و نوعی از پیکان و بمعنی شیشه که گلابدر و کرا بصورت شانه سازند و در ان بول بکنند و بیون بول بتر بدین نام خوانند بلغت این مجاز گاه شنیده

حال باسم محل از بحر الجواهر و لغات **قافله** بضم قاف و دوم الف بکاف کشیده آن سرخاشاک بزرگی باشد از بریان **قاقاه** خنده باواز از برهان **قاقایله** بکسر سوحده و اصل لغت یعنی تشکلوف ضاست مگر بمعنی دایه که وقت تولد بچه وزیه کند از فرخ نصاری یوسف بن **قارعه** واقعه زمانه و سختی یعنی قیامت از منتخب لغات **قاصره** غالیچه چهره زیر دست و نام شعر در بحر از منتخب و غیره **قافیه** لغت از بی رونده است و این لفظ را از فعو گرفته اند فعو یعنی از بی فتن است چون منتظر است که قافیه بی بی های لفظ بیت او بی اکثر نها واقع میشود گویا از بی انها میرود و لهذا قافیه نام کرده اند مصطلح عبارت است از چهار حرف یکه مکرر آید در الفاظ مشابهة الادا خر الفظی مثل شعار السعادی که واقع اند در اواخر مصراع یا بیت ها از رساله علائی و دیگر رسائل **قافیه قاعده** بکسر عین معلوم زن نشسته و بمعنی بهتو و بیهوده از منتخب **قافله بگیر** گرده از سفر یا گرفتن مال خود از قفول که بمعنی از سفر باز گشتن است کذا فی السراج حالا برای تحمل سفر بسیج گرده یعنی تهیه کرده **قائمه** بمعنی پایه از سوخته و باصطلاح علم سه سه از گویند خطی مستقیم بر خطی مستقیم سقوط کند بحیثی نصب قائم کند که از هر دو پهلویش دو زاویه برابر یکدیگر پیدا شوند پس یکی را ازین دو تا بین زاویه قائمه گویند و هر یکی را ازان خطوط که بدو نها زاویه قائمه پیدا شود و عمود نامند شکلش این است

زاویه **قالی** بکسر نون بمعنی بسیار شرح از فرخ لغات و منتخب و درین لفظ بسیار تردد است ظاهر اتوافق سامانی باشد میان عربی و ترکی **قاری** خواننده از منتخب **قاسی** سخت و سیاه دل از منتخب **قاصی** بصاد مهمله بنهایت رسنده از منتخب یعنی بعید و باشنده در راه ستعمل **قاضی** حکم کننده و ادا کننده **قابی** بکسر بای فارسی و در ترکی دوازده را گویند **قالی** نام قوم **قاپوچی** بباء فارسی دربان و این لفظ ترکیست

فصل قاف مع باء سوحده

قباء بضم جامه و بتی سرتو و بفتح و تشدید نیز گویند و بضم موضعیست نزدیک مدینه منوره که مسجد قبا منسوب بانست از منتخب **قبعری** بمثنین سبز رنگ که بارسیان کشند و جای بسیار علف و انواع سبزی هست و نام شاعریست معروف و بصباحت از منتخب **قباحا** قبای کوچک از برهان **قباب** بکسر اول دو باء سوحده جمع قبه بمعنی گنبد و خیمه کلان از سندی قبه الکلن از سندی و خباب بالضم چنانکه مشهور است و بعضی از کشف از منتخب **قبب** بکسر اول و فتح باء سوحده اول جمع قبه **قبقاب** بالفتح بدو قاف و بعد الف دو باء موحده مفتوحتین چوبین و بمعنی دو علوی و پستست او از کننده و غیره عزه و اندام تراخ و نرم و سست است که بدان جامها را هموار کنند از منتخب **قباحت** زشتی و بدی **قبح** بالفتح و ضم عربی سبز لک که طائر سرخ و سفید است از منتخب **قبیح** بالضم زشتی از منتخب **قبیح** زشت و ناپسند **قبایح** زشتیها **قبوح** بضم اول و ضم ثانی زشت و زبون از فردوس اللغات **قباد** بالضم نام یکی از ایاد شاهان کیان و نام پدر نوشیروان عادل و آخر قبال سامانیان بود و نام سفر الدین کرا پادشاه دهلی بوده است و بر پادشاه عظیم اگویند در برهان و سراج و لطائف در بحر الجواهر و غیره که در اصل این لفظ کواد بوده بزیر اکه قباد فارسی امید **قبق** انداز منتخب تیر انداز دقیق نشانه چوبی که بر سر گنبد مسجد و مناره نصب کنند و بر آن مرغی از چوب یا آهن سازند و در زمانه قدیم مرغان کنده را تیر میزدند حالا بجای آن کدو طلسم را **قبله گاه مجوس** کنایه از آتش از برهان **قبین** بالفتح و سکون ثانی و سین مهمله آتش گرفتن و فتحتین بمعنی باد آتش که بی دود باشد از فرخ لغات و صراح **قبیص** بالفتح و صاد مهمله بسر بلغشان گرفتن بیز و فتحتین و دشکم و دوده جامه و شادابی و بزرگی و به فتح اول کسیرا و شاهان از منتخب **قبیص** فتحتین و دود گرفتگی شکم از بحر الجواهر و بفتح اول و سکون ثانی گرفتگی و دود عرضی نام زحاف دهان ماندن شعر بسکون سبب چون مجمر بجیم یا دعا صلی بمهمله عاطلن بمهمله و در بحر متقارب ثمانیون فعولن بیندازند مفعول باید بعضلام **قبچاق** بکسر اول و ششمست مشتمل بر ترکستان و ترکستان کنارگی بجا بسیار برجه و در دیش جا باشند سامانیان را بحال آمیخته الحال باسم اهل باشندگان انجا را نیز قبچاق گویند و مجازا لفظ قبچاق بمعنی بد باک نیز مے آید از برهان و لغات تر کی **قبول** بفتح اول و ضم ثانی و واو ساکن و لام مفتوح و این وزن مصدر شاذ است و بفتحتین بیش آمدن از صراح و منتخب کشف و بعضی گویند یا تا در افزوده قبولیت گویند غلط است از تنزیل و قبول در استعمال فارسی اکثر بمعنی مقبولی آید **قبل** بالضم فرخ زن و بفتحتین گرمسار یعنی مقابل و بمعنی جانب پشت است بکسر اول و فتحتین و بمعنی جهت و جانب و بمعنی طریق هم آمده بفتح اول و سکون ثانی و فتحتین بمعنی زمین از منتخب کشف بحر الجواهر **قبائل** گروه و جماعت جمع قبیله از منتخب **قبیل** بزبان خاصه بمعنی گروه مردم

از منتخب **قبة الاسلام** بضم لقب شهر بخارا و در منتخب نوشته که لقب بصورت **قبا کردن** چاک کردن مجاز و بیرون آمدن از پیراهن عرف عام و در جهانگیری و سراج قبه بضم و تشدید یا بار گرد آورده چون آن بار مثل آن باشد چون قبه سر و قبه عماری از منتخب و گاهی از آن چتر خرد مخطط باشد و بمعنی کنگره و کلس مناره آید و در رساله امرهات نوشته که سر کلاه است و در شرح قاآنی بمعنی لحوشهر نوشته **قبرغه** بفتح قاف و سکون ها و ضم راء مهمله و سکون یا و فتح غین معجمه نزدیک بمعنی پهلو و استخوان پهلو **قبالة** بفتح بر زمینی که زراعت کردن و مجازاً بمعنی ضامنی نامه و خط شرعی از منتخب و سراج و مهد و کشف و مدار و مزمل و دیگر جاها که مشهور است **قبیله** بالضم بوسه و بالکسر کعبه و جنتی که بدان روکنند و نماز ادا کنند از منتخب و در شرح نصاب بروایت ابو یوسف بن ماقع نوشته که قبله در اصل نعت بمعنی ملتوع پیش کرده شده چه فعله بالکسر برای نوع باشد و اگرچه قبله مصدر است مگر بمعنی مفعول مستعمل **قبیله** گروهی و جماعتی را گویند که از اولاد یک پدر باشد از برهان **قبضه** بالفتح بچه و دستگیر چیزی و بالضم مقدار یکه درشت و آید و بقدر یکدست پر شود از منتخب و مدار و سراج **قبره** بالضم تشدید بار موجوده طائریست خوش آواز و تاجی مثل هدهد بسر دارد از شرح نصاب و منتخب نوشته که چکاوک است که از پریدنه قبر گویند عوام الجرا بابیل نامند در سرخاب نوشته **قباق افغنی** بفتح اول ثانی و الف غیر ملفوظ و سکون قاف بمعنی بوقلمون و همچنان باشد که چوبی چهل ارشاد گز طول در میدان استاده کرده و طشت مس یا نقره و غیره بالای چوب نصب نمایند و سواران در عین دویدن سیب بر آن طشت زنند در زمانه قدیم سلاطین ترک بجای طشت کدوی طلای یا نقره بر چوب می بستند چه قبق بفتحتین و بفتح اول و ضم ثانی در ترکی کدو را گویند **قبولی** قسمی از پلاو که برنج باداں نخود آمیخته می پزند **قبطی** بالکسر و طا مهمله منسوب قبط که نسلی بود از نبیرگان نوح علیه السلام و قبطیان که اهل مصر دانند ایشان فرعون بودند از اولاد اویند **قبضه بهرامی** نوعی از گرفت قبضه کمان است و همچنان باشد که بجنبر نصر و سطی قبضه را گرفت نمایند و سبابه و ابهام را حلقه دار کرده چند تیر بآن بگیرند تا بوقت زدن افگنی هر یک حاجت بکشیدن تیر از ترکش نفتد و این گرفت قبضه کمان منسوب بیهرام که یکی از استادان فن تیراندازی بوده است

فصل قاف مع تاء فوقانی

قتلی بفتح اول و سکون ثانی و فتح لام و در آخر الف مقصوره بمعنی مقتولان این جمع قتیل است **فتق** بفتح اول و ثانی ماست و کشک و این ترکیست بمعنی ترشی که در آش کنند و نان خورش سازند از برهان و سراج **قتیل** بمعنی مقتول می آید یعنی کشته شده خواه زن باشد خواه مرد از کشف و منتخب **قتال** کمر اول با هم جنگ و سلاح و کار زار کردن و بالفتح و تشدید تا بسیار کشنده و قتل کننده **قتام** بفتح بمعنی گرد و غبار از منتخب و شرح نصاب **قتی** بالضم و تشدید در زرکی صندوقچه را گویند

فصل قاف مع ثاء مثلثه

قثا بالکسر و تشدید نام مشتهر بمعنی خیار دراز از منتخب و شرح نصاب **قثد** بالفتح خوردن خیار و بالکسر شتر بزرگ گویان از منتخب و بفتحتین بادزنگ و آن از خیار کوچک باشد از منتخب و شرح نصاب و صحاح

فصل قاف مع جیم فارسی

قوچ بالضم میش درشت خار جنگی از برهان و لطائف ظاهر این نقطه ترکی است

فصل قاف مع حاء مهمله مفتوح

قحف بفتح و تشدید بمعنی ساده و خالص و درشت و جفا کار از منتخب **قحف** بالکسر کاسه سر یعنی استخوان فوق دماغ از قاموس و صراح و کشف **قحطان** بالفتح نام یکی از نبائر سام بن نوح علیه السلام **قحبه** بالضم زن بدکار و فاحشه مشتق از قحاب که بالضم ست بمعنی سرفه و سعال چون وحشی عرب مردم را باواز سرفه طلب مینمایند لهذا باین اسم موسوم ساختند

فصل قاف مع دال مهمله

قدست بالکسر بفتح دوم و سکون سوم و فتح چهارم و سین مهمله و تا بمعنی شستن و کهنگی **قدح** بالفتح و شکافتن و شکستن و خوردن کرم چوب و دندان را و آلش زدن و عیب کردن و طعنه زدن و نسبت کسی را بعیب داغ کردن **قدیر** بفتحتین کاسه بزرگ را بالکسر پی پیکان و تیر قاروان دوازده تیر باشند که عرب میان بادیه کنند از مراح و کشف و منتخب و لطائف **قعید** بالفتح و تشدید دال بمعنی شکافتن و ادای برین و کوتاه کردن سخن و بریدن باران که ملاد و حاصل و تقطیع اعتدال و بهتر آنست که از قعد سازند از تحفه و قصیده دال برآمده **قعید** بفتح بروزن شدید یعنی گوشتی که از

در آفتاب خشک کردن نگاهدارند بوقت حاجت بریان کرده بخورند و پارچه‌ای آن گوشت را در روغن تنگ ترشده تازه و خشک نخورند و بیرون
وکشف قدر با الکسر یعنی دیگ خواه سفالین باشد خواه سفالین باکلان باشد یا کوچک مفتح اول مسکون دال رخت بزرگی و بزرگ داشتن و اندازه چیزی و اندازه
وقیمت و درجه و توانگری و فی نیازی و طاقت و تقدیر و حکم و قضا و اندازه چیزی و حکم کلی الهی و هر چه اول اندازه کرده خدا بتعالی برای بنده مراد است قدیر
از تنجیم مدار و مهار عجم در مصطلحات نوشته که قدر بفتحتین و به فتح اول و سکون ثانی برابر و سنگ و سنگ نیز آمده و در جهانبان نوشته که قدر بسکون دال و فتح
هر دو صحیح است چنانکه در صراح آمده یعنی اندازه کرده خدا بای سزده یعنی مطلق اندازه تیر آمده نام کلاسه **قدر اندازه تیر** اندازه بیخطا که تیر بر شش بخارد
از چهار طرف هدایت و رشید و برهان **قدس** با ضم و بضمتین پاکیزگی و پاک نام کوهی از تنجیب و در کشف و صراح بفتحتین پاک و پاک شدن و با ضم و سکون ثانی و
نام کوهی در زمین مجد و کوهست در زمین بیت المقدس **قدوس** با ضم و تشدید بسیار پاکیزه نامی از نامهای حسنای **قدر مشترک** عبارتست از معنوی کلی که دایر باشد
باشد از معنوی مطلق که پیش بعضی ایست مشترک در افراد موجودات مثل حیوان انسان و غیره **قدر اول** اینکه جدید کواکب مرصوده که کمتر از طبقه پنج اند و اینجا
انتقال بر روح و غیره مرکب شده اند نزد گاه که مقادیر این قوابت مرصوده با عتبار کلانی و کوچکی مختلف ست پس شش قسم قرار داده اند هر قسمی را قدر علیحده است
تفاوت هر قدر بقدر یک ششم حصه ست از یکدیگر پس کواکب قدر اول یازده اند و کواکب قدر ثانی چهل و پنج و کواکب قدر ثالث دو صد و شصت و کواکب قدر رابع
چار صد و شصت و چهار و کواکب قدر خامس نهصد و هفتاد و کواکب قدر سادس چهل و هفت از شرح چغمینی فارسی **قدم** بکسر اول و فتح دال و بر زنه شدن و
دویدن بکلکی و قدیم بودن و یکی از صفات حق تعالی ست از کشف و نقاب و صراح و بفتحتین یعنی پای و یکم حصه از هر چیز کسانیان بگیرند و مساوات
هر دو پای در رفتار **قدوم** بضمتین سعدست یعنی آمدن از جای و باز آمدن از سفر و بفتح اول و ضم دال یعنی تقیه نجاران از هموار و شرح نقاب **قدر خان**
به فتحتین یعنی بادشاه چین از بزبان و بعضی گفته اند که لقب شاه ترکستانست **قدر کشیدن** ظاهر و نمایان شدن **قدر غن** با فتح دو غین بر چیز منقوع
ظاهر نطفه ترکیست و یعنی تلکید و قصید **قدروان** بفتح خاف و سکون دال مهمله بعضی مرد م ازدی النفاتی دال را تبدیل کرده خوانند و این خطاست
قدیسیان با ضم دو قاف کلان و صلحاء و اولیاء الله **قدم بر سر چیزی نهادن** یعنی ترک آن چیز کردن از مصطلحات **قدوه** با الکسر و ضم
یعنی پیشوا از منجب **کشف قدر** یا به فتحتین یعنی اندک مقدار **قدوری** معصفین منجب پیچ قدور و این لفظ قدر یا الکسر یعنی دیگ سفالین و غیره از
لب اللباب **قدیمی** در آخر این لفظ زیاده یا خطا باشد چنانکه در زیادتی وجدیدی **قدغنی** یعنی تاکید کننده و یعنی در میان چوبها و حصار
از چراغ است **فصل قاف مع ذال معجمه قذی** بفتح اول ثانی دو خراف مقصور و بصورت با خاشاک و چشم افتادن و یعنی خاشاک و مگس
اول خار است **قذف** بضمتین بلیدی و نجاست و به فتح اول و کسر ثالث معجمه بلیدی و نجاست و بفتحتین قذف به فتح ثالث و سکون ثانی
دادن و زنا و بدی نسبت کردن و فی الرمی و بفتحتین بیابان سرخ از منجب لطائف و شرح نصاب **قذر عمل** بضم اول و فتح دال معجمه و سکون عین مهمله
و میم شتر فربه از بیماری و تر جمه سانیه از ملاسعد **قذال** بفتح پس سر از دو طرف سر و دنبال گوش اسب از منجب و بوید **فصل قاف**
معه رای مهمله قرومانا بضم قاف و ضم دال گروهای صحرائی از برهان **قرنا و کرنا** بفتح در اصل عزنا بود و یعنی نای بزرگ زیرا که حرف
سینه کلان می آید نا آنچه بقاف و کاف بدل میشود از جواهر الحروف **قرلی** با ضم و بای موحده مفتوح و در آخر لام بصورت یا یعنی تردکی
و خوشی از منجب **قرا** بکسر اول همانی و بضم اول دیهها جمع قریه و با ضم شدید جمع قاری و با فتح و تشدید را خوشخوان از منجب چون مرخوانده الرائم
و دوست باشد لهذا مجازاً یعنی گرانجان تر آمده و به فتح اول و خفیف در رنگ سیاه را گویند **قرو** بضم اول و سکون راء بهدان بزر یعنی طبرکه صعب
است و یعنی حیض و تر آمده و این و لغات اضداست از شرح نصاب و منجب **قرطیب** بکسر اول و سکون راء مهمله و فتح طاء مهمله و سکون یاء تحتانی و فتح

شتی قلیل از ماده دی **قراب** بکسر اول و تار موحده نام تیغ و خنجر و بالکید آنرا بکیا شمل و نزدیکی از نصاب و صراح و بعضی معنی جریب مساحت و شکمای
ات نیز نوشته اند و در مصطلحات نوشته که قراب بکسر اول لغت ترکیست بمعنی نیام تیغ و جد والد مرحوم ما این لفظ را بهمین معنی عربی نوشته است تتبع فرق لسانین
باشد **قرب** بکسر اول و فتح ثانی و تار موحده مشکلمای آب جمع قربه از لطائف **قرب** نام بحری مانوزده بکوه اشعار **قرانات** بکسر جمع الجمع قرن است بمعنی
سی سال باشد به **قرانات** جمع قرانات است و قران بکسر جمع قرن چون نجار جمع بحر است **قرت** بالضم ما رفوتانی بفوقانی خشک و یک دم آب و این لفظ
ترکیست از فرهنگ اللغات **قروت** بفتحتین و در آخر فوقانی مدنی پنه و جفرات خشک شده از زود و س اللغات **قرارات** خود آکماه و علوفه ها
سیا هیان از شرح قران السعدین **قروت** شدن صحبت بهم خوردن صحبت از چهار شرب **قراوت** بکسر اول بروزن هدایت بمعنی خواندن
و باصطلاح نام علم نحو بیدا از محاج بدان و در وزن و معروف و این لفظ بروزن حکمت نیز آمده **قراح** بفتح و حار مهمله آب صاف و خالص هر چیز از منتخب فتح
نصاب **قرح** بالفتح و حار مهمله زخم کردن و ریشی که بعضا زخم بخیر شود از شرح نصاب و منتخب **قروح** بفتحتین جمع قرحه که بمعنی جراحت است از منتخب
قرو با کاف و واو مهمله بوزن پیاله نام کپی نیز گویند از منتخب **قراد** بضم اول و دال مهمله بمعنی کنه و آن جانوریست که مدیدن سگ اکثر باشد در بدن بچه خرد می گویند **قریر**
خلکی چشم و شک چشم بمعنی شاد مان از لطائف **قراقر** بفتح قاف اول و دو قاف ثانی جمع قرقر و که بفتح هر دو قاف است بمعنی آواز الطین که در اندرون شکم مغدوم
و مسموع شود از بحر الجواهر **قرفیل** قر بالضم و نشدید را مهمله بمعنی سرما در فصل زمستان باشد و سرد بالفتح و تشدید یعنی یکه سوباك از شرح لطائف **قرص**
نام دوا که مرکب از ادویه گوناگون و نافع زهر ها ست **قراسقر** بفتح اول و ضم سین مهمله و سکون نون و ضم قاف لفظ ترکیست نام مرغ شکاری سیاه رنگ
کاهی کنایه باشد از شب و نام یاد شاهی نام غلامان ترکی نیز میباشد و اقسقر بمعنی مقرر سفید بد کنایه از روز **قرمز** بکسر اول و سکون دوم و چهارم کنایه از مجمره
و انچیزی باشد که بدان بشیم را سرخ رنگ کنند و در حقیقت آن جانوران باشد که چک لبته بخود کرده پیشه گلک اوزن پیدا میشود نه از خشک کرده لگاریده
بوقت حاجت جوش داده رنگ سرخ حاصل نمایند و لفظ قرمز معرب و مخفف کرم سرخ است چون واصل او کرمز بود یعنی کرمیکه بدان کرمز یعنی بشیم را رنگ
دهند پس معرب کرده تر تصرف شد بعده و تخفیف کرده قاف و رم را حذف کردند قرمز شد از سراج و در برهان بکسر اول و سوم بمعنی جانوران کوچک بدن
ریشم را رنگ سرخ دهند و در چراغ هدایت بکسر اول و فتح سوم **قریوس** بفتح اول ضم یا موحده بلندی پیش زین که آنرا حنای زین گویند از برهان و ناظم
بضم بمعنی کوه از قاموس و زین نام دیه است **قرطبوس** بکسر قاف و سکون را و فتح طا مهمله و ضم با موحده بلای خطیم و وا و یا ساکنه و سین مهمله
قریص بفتح اول و کسر ثانی و صاد مهمله بمعنی شعیر معنی کلام منظوم علم از منتخب و بضم قاف و فتح راء نام قبیله ایست الهیود از لطائف و صراح **قرب فرائض** اصطلاح
مانند سالک فاضل و مدرک باشد و بنده باتوا ناصحاب جوارح خود بسبب ادای شود از کشف و بعضی نوشته که قرب فرائض بمعنی قربیکه بسبب ادای فرائض حاصل
شود **قرط** بالضم و طا مهمله گوشواره و منتخب و کشف و صراح و در برهان نوشته که قرط بالضم و از فرهنگ بالکسر بعضی ارشاد خان بمعنی صحیح نیز نوشته اند و بعضی
نوشته اند قرط واط هفت اند چنانکه سوس هفت اند و در بدایة الفاضل سوسمار قرط واط بمعنی خفیف نوشته و ان تلمیذ برهن باشد که از ابتدا
کرده بر آن شسته از دریا عبور نماید والله علم بالصواب **قرع** بالفتح و عین مهمله کدوی که تر و سبز باشد و بمعنی کوتاه زدن بالفتح سوختن سبزی بعلتی بالضم مالی
و فتح ثانی جمع قرعه که بدان فال زنند از شرح نصاب و منتخب و دستکی از ارشاد خان نصاب و ترجمه لفظ عصی آنفته که قرع بالفتح کوتاه کردن بعضی بریدن اگاه این لفظ نوشته
باشد چه اکثر عین مهمله قسمی نمی یابد خالبا ذیصورت قرع با ثانی بفتحتین و عین مهمله که قرق و فورق مبدل آنست والله اعلم بالصواب از انانع بفتح شتر بیت و در صحاح قرع بالفتح شتر
قان بمعنی شتر نر و نام سه کتاب سلیمانی هم بدین نام از منتخب و موید و شرح نصاب **قرناق و قرفق** بالضم و حرف ثالث نون و قاف گویند این لفظ ترکیست از لطائف
قرق بالضم و با دو کاف بمعنی کدو از منتخب و بالفتح و تشدید ثانی بمعنی دنبه گداز و بالضم و تشدید ثانی بمعنی عباء و در مصطلحات قرق بالضم بمعنی منع و بازداشتن و در عرف

ترک شدن بمعنی سنگ شدن قرطق بفهم معرب کرتی بمعنی پیرهن قرون قرسماق بضم قاف تمغا راه کنون بهم کردن نخ و دیگران بدین لفظ ترکیست از لغات
ترکی آورده شده قرقل بفتحتین بمعنی نام است معرب کرن بهمین ست و معنی آن سهندی گل گوش چیاکه گرن در سهندی گوشش سماه گویند
بسهول ترجمه گلست چون اکثر زنان سهند در سورانج گوش نگذارند لهذا باین اسم گشت از سراج و رشیدی قرقل بفتح اول و ضم او لفظ ترکیست بمعنی
کسیکه بندق شکار اندازد از بهار عجم و رجوع عنایت شکار اندازد برق انداز و بمعنی پیشرو لشکر و در لغات ترکی بمعنی شکار و فوجی که برای تعیین مکان
جنگ معین شود و در عرصه ملاحات فوجی که پیش پیش رود و دو از سیاهی رون یعنی نمودار شدن دشمن و خبر دادن چه قراول ترکی سپاهی آگهی دهنده قرب نوافل مولانا
عبدالرحمن نوشته اند که بنده سالک فاضل و مدرک باشد و مقتضای آدمی شود اگر کشف نزد بعضی قرب تقاضای کرده بسبب التزام نوافل حاصل شود
قرطاق بکسر قاف و کسیم شکر که بمعنی از نخب قرم بکسر اول پرده تنگ باریک بمعنی پرده رنگین و نقش نیز نوشته اند کشف و نخب و مدار قرم بالفتح شتر
و هفتروم از نخب و شرح نصاب قیرقرم بفتح قاف اول و ضم قاف ثانی و ضم راء مهمله ثانی لفظ ترکیست نام شهری از ترکستان قرن بالفتح اول همان
ثانی شاخ حیوان و گیسو مدت طویل و در تعیین آن اختلاف ست صاحب قاموس نوشته که صد سال و در نخب هی سال یا هشتاد سال یا هفتاد سال و در برهان
هشتاد سال و بعضی گویند که سی سال ست در صراح و کشف و غیره سی سال و فی زمانها هین مناسبت مگر انوری شعر خود را هین معنی تحقیق او سوده و در نخب
نام موضع و تحقیق بر قبیله ایست از مغل و ایل قرنی از انست قرین مصاحب همنشین یار نخب بمعنی مثل و نظیر هم آمده قراطغان بفتح قاف و فتح طاء مهمله
و نون معجمه نام بادشاه عراق قراطغان پیشین صورت قراطغان شاه که بادشاه عراق بوده و کودکان بر سر بازی از پشم سازند قرطین بالضم
و طاء مهمله مفتوح دو گوشوار حضرت حسنین رضی الله عنهما نیز مراد دارند از رطائف قرص و عین بمعنی گرد یال و این لفظ ساخته هندیان
فارسی دانست قرون بفتحتین جمع قرن بمعنی شاخهای حیوان و رنانهای طویل قران بفتح اول و کسر هر دو که حرف چهارم ست جمع قرنه انتخب
قربان بالضم چیزیکه در راه خدا تعالی تصدق کنند و بدان تقرب جویند نخبه از نخب قربان در محاوره فارسیان بمعنی کمان و آن دو دالی باشد کز
در کشش دو خته حائل آرد در گردن انداز ند طوعی که ترکش پر تیر مش میاویزد گاهی سواران کمان خود را و مان و ال گلابا ند قربان بالفتح بمعنی نزدیک شدن و نزدیک
از جماع یا از نخب و رطائف کشف و سراج یعنی بکسر اول قرین شدن تحصیل چیزی بچیزی جمع و هر دو باهم کردن و اصطلاح علم نجوم قرانی
شدن دو کوکب از جمله هفت سیاره سوای شمس بر جی یک درجه یا یک دقیقه قران زهره با مشتری قران ماه با زهره با مشتری یعنی هر سه مولود در یک اگردن
نهایت نکوست صاحب قران کسیکه وقت ولادت او زهره و مشتری اقران باشد یعنی قران و طالع او باشد صاحبقران لقب امیر تیمور بدین سبب بادشاه شد قلم
بروزه است اگر چون یک اسی حصه کند هر حصه او بدیگر چون سه شصت حصه کند هر حصه را دقیقه نامند اگر مجتمع شدن قمر با شمس اجتماع نامند
و مجتمع شدن یکی از نقطه مقابله با شمس اقتران کواکب گویند و مسئله تسجر بهم کواکب سیاره با نامساعد شمس و قران این با تسجر از ان گویند که گاه گاه این پنج کوکب
در سیر خود تحیر میشود یعنی رفتار را پیش روی گذشته بسوی عقب باز میگردد گاهی بجای خود توقف نماید قرآن بالضم مخالف کلام احمد است ان صد چهار سوا است
و شش هزار کشش صد و شصت و شش آیت یا نصد و چهل کم و بیش آیات مذکوره بروایت جار الله زمخشری صاحب کشاف در یکهزار و نصف است
در یکهزار و سیصد و کسری در یکهزار و دویست و کسری در یکهزار و صد و کسری در یکهزار و صد و حل و حرمت یکصد و دو عاد شصت و شش در ناسخ و منسوخ
و لفظ قران مصدر ست بمعنی خواندن کسی مستعمل شده بصیغه مفعول قرابه بالفتح و تشدید راء و باء موحده شیشه شراب و صراحی از کشف قرقرح
و چهار مهمله طبیعت آدمی از نخب قره بالضم و تشدید راء مهمله بمعنی خنک و سردی از سراج و کشف و مؤید بصیغه بمعنی رجیع معنی نوشته اند گرد اول صحیح الجوز و قرم
مردم قره بمعنی مردک چشم شهرت اند لفظ محض ست مردم ازین مناسبت غافل اند که چشم البوری خنک و قرقم ست مؤید بمعنی سوخته بمعنی چشم و رطائف

بمعنی ریشه و شیر و پنگه فرطه بالضم گوشوارهٔ احمد و منتخب قرقر بفتح هر دو قاف نی که در آن سیل بنگام کلاله کردن میگردد و از شرح خاقانی قرقره بکسر دو اول موحده بمعنی مشک آب منتخب قرافه بضم اول و ضاد معجمه بر وزن سفینه از منتخب و اصل لغت قرافه بضم اول بر وزن هر چیز که از عرض قطع شده بر زمین افتد مگر بمعنی ریزه بر مستعمل قرولی شدن معامله بهم خوردن صورت نگرفتن معامله از جهانگیری و مصطلحات قرعه بالضم چوبپاره یا انچه از برنج و روبین سازند که بدان فال گیرند و فتح گه دی تراز منتخب قرعه بالفتح رده و موضع قریبه بوسته شدن چیزی بچیزی مناسبت معنوی میان دو امر و مناسبت ظاهری میان دو چیز و انچه در بعض بحور و وسط هر دو مصرع مدیت احد الفاظ قافیه دارد واقع شود قرحه بالضم قاف و فتح را و مهمله و سکون حاء و دال اسم اثر بالفتح زخمی که دران بیم پیدا شده باشد قرون خالیه الضمتین خارجوزه انها گذشته از مدار قرسی بالضم قاف و فتح را و مهمله و سین هجی منسوب بطرف قریش که نام قبیله است مشهور بدان قبیله زیرا که جد حضرت پیغمبر صلعم قریش اصل تصغیر قرش است بالفتح جانوریست دریا که بر شما جانوران بحر غالب باشد و بقول اقرب قبیله که بکوه و قعر رشده از زیل شرح شافیه و الباب منتخب غیره و مصراح قرشی بالضم اول و فتح ثانی و قریشی بسلامت و شتن با هر دو صورت درست نوشته و لهذا خاقانی بخفه العراقین قریشی گوید و مدت قرطی نوعی از پارچه کبود و سیاه باشد ظاهرا منسوب بقرطه که گذشت گویند قرمزی عبارت از سرخ رنگ ست منسوب بقرمز قرمزی این لفظ یا ترکی است یا فارسی است چه اگر ضابطهٔ فارسیانست که گاهی آخر کلمه را زائده لاحق کنند چنانکه طلائی و فلانی و فضولی و غیره و اگر عربی بالضم بمعنی لاکر عیه الضمتین تریاکو چندنی کنند قرقولی بالضمتین و تا و قافی نام شهری ست که از جغرات مشک پرند فصل قاف مع زای معجمه قزح بالضم اول و فتح ثانی و حاء مهمله نام کوهی و نام فرشته موکل بر قزح گند بالفتح قاف و فتح کاف فارسی و سکون نون جامه که از ابریشم خام انگنده کنند و در روز خشک بر شتنیغ بران کار نمیکنند چه قز بمعنی ابریشم خام ست از رشیدی قز بالفتح قاف و سکون زا معجمه نوعی از ابریشم که کم بها باشد و این لفظ قز معرب کرشت بالفتح کاف عربی و سکون زا غارسی از رشیدی و سراج و کشف قز لباس کمین لفظ ترکیست بمعنی سرخ سرکنایه از سپاهی چه اسمعیل صفوی اسمعیل صفوی ایجاد کرده که بر سر کنوه تاج قزلباشی کرده تاج قزلباشی گویند و ترکی گشت بوشانیده چون قزل بمعنی سرخ ست و باش بمعنی سر از ان و زین لقب ایران شکریان مدار غدر ترک کلاه که دوازده اندوده دوازده اندوده دائره اشاعر علیه السلام منظور است از سلاح قراق بالفتح قاف و تشدید راء مهمله و آخر قاف بمعنی سرخ و تنگ بمعنی رهزن از لغات ترکی قزل بکسر اول و کسر ثانی و تشدید لام سرخ و احمر این لفظ بالفتح ترکیست از کشف و لغات و بکسر اول و کسر ثانی لنگ منتخب کشف قزل ارسلان بکسر اول ثانی و فتح لام و سین مهمله مرکبست از دو کلمه این لفظ ترکی شیر سرخ چه قزل بمعنی سرخ و ارسلان بمعنی شیر و قزل ارسلان لقب بادشاه ست که ممدوح ظهیر فاریابی بود از کشف و غیران چون بادشاه مذکور لنگ بود می تواند که مرکب باشد از عربی و ترکی و بنصوبت بفتح اول و کسر ثانی صحیح باشد و عربی قزل بفتح قاف و کسر ثانی هم بمعنی لنگ است قزغان بالفتح و نون تابیله بر زنگ از برهان قزوین بالفتح و کسر او و یا معروف نام شهریست از ایران و اعراق عجم فصل قاف مع سین مهمله و قسط بالضم نام کتاب احکام بین آتش پرستی که بوقانام حکیم تصنیف کرده دست از موبد لغت فسا و قسط بالفتح اول و چهارم سخت دلی و سیاه دل شدن از منتخب قسمت بالفتح حصه کردن و بالکسر اسم آن یعنی حصه از دیرا قصر بالفتح بزر بر کاری و داشتن از منتخب و در قسری و حرکت قسری یعنی دور و حرکت چیزی که محرک آن دیگری باشد قسطاس بالکسر و بالضم کیان یعنی ترازوی بزرگ که بهندی آنرا تلک گویند این لفظ رومیست از کشف قاموس و منتخب و برهان و مدار افسیس بکسر اول و تشدید سین کسور و سکون ثانی و در آخر سین مهمله دانشمند و عالم بین خاصه سرکشیش از موید و منتخب قسط بالفتح و طا مهمله بیداد و جور کردن و بالکسر داد و عدل و بمعنی حصه و نصیب پاره از چیزی بالضم نام چوبیست که آن برای امراض برود و باشد آن قسم ست تلخ و شیرین بهندی تلخ از اکوٹ گویند بضم کاف عربی و تا رهندی از منتخب بغیر قسام بفتح و تشدید نجشنده و

وحصہ دہندہ سوگند بسیار خورندہ **قسم** بفتحتین سوگند وکسر اول وسکون ثانی بہر دو بخشش وصف وبفتح اول وسکون ثانی بمعنی قسمت کردن وبخشش آنہ ان از منتخب ومعنی آن **قسیم** قسمت کنندہ اگرچہ در منتخب نوشتہ کہ بمعنی قسمت کنندہ ولغت عرب نیامدہ گمان آنست کہ بیابان تیہ جہات بسیار بمعنی قسمت کنندہ موجہ ساختہ است بمعنی شریک وہم بخش وقسم بمعنی خوبرو نیز آمدہ **قسطنطین** بالضم بر وزن پرسکین لفظ رومیست نام بادشاہانی شہر قسطنطنیہ الحال باسلنبول در روم شہرت دارد وآن دار الملک روم ست از نسل **قسطنطنیہ** بضم اول وسکون ثانی وفتح طا اول وسکون دوم کسر طا ثانی وسکون ثمانی وکسر نون وتشدید یہ ثمانی مفتوحہ نام شہریست کہ آن دار الملک روم ست از لب الباب وسوئہ وقاموس وبرہان **قسامہ** بفتح سوگند دادن پنجاہ مردم را آنچنان باشد کہ چون در محلہ یکسی کشتہ شود واہل قریہ گویند کہ قاتل آن ما را معلوم نیست پنجاہ کس از اہل قریہ سوگند دہند از منتخب وشرح نصاب **قسیمہ** در نصاب بمعنی نافہ مشک نوشتہ **قسوہ** بالفتح سخت دل شدن از منتخب **قسوہ** بالفتح وواو ودر ار مہملہ بر ہر دو مفتوح بمعنی شیر نر از منتخب وشرح نصاب **قسطلانی** بالفتح منسوب بطرف قسطلانیہ کہ نام شہریست وبالضم خطا باشد از غیاث **فصل قاف مع شین معجمہ قشیب** بر وزن طبیب بمعنی جامہ نو وچیز نو از منتخب وشرح نصاب **قشر** بالکسر پوست دانہ پوست وگفت وسیوہ وپوست دیوان وخران غرض کہ پوست را قشر گویند از لطائف ومنتخب **قشو** بفتح اول وضم ثانی وواو وکسر ثمانی کہ بر جہر و الف ثانی ساکن وصاف شود وبفتحتین پوشنہا جامع از منتخب **قشش** بالفتح وتشدید یا بعد الف معجمہ وشین معجمہ آواز کردن سگ را از منتخب ولطائف **قشف** بالکسر خشونت شدہ ورنگ برگردیدہ وبفتحتین سوختن سبزہ از آفتاب وخشکی روی از درویشی وتنگی معاش از صراح ومنتخب **قشلاق** بالکسر جاہا گرمسیر کہ زمستان بران بسر برند لفظ ترکیست **قشون** بفتحتین لفظ ترکیست وقتیکہ بدون وراست برای آلہا رہنمود ترکی مینویسند غالب سپاہیان کہ قشون را بواو معروف خوانند بمعنی گروہی از فوج از صراح ولغات ترکی **قشمہ** بفتح ہر دو فا ن بمعنی نشانی کہ ہندوان بر پیشانی از صندل وغیرہ سازند از منتخب **قشعیرہ** بضم قاف وفتح شین معجمہ وسکون یمین مہملہ وکسر ارمہملہ وسکون ثمانی وفتح ارمہملہ وہا ناگاہ موہ بر بدن خاستن از دیدن یا تصور نکردہ **فصل قاف مع صاد مہملہ قصوی** بالضم وسکون ثانی وفتح واو ودر آخر الف مقصورہ بصورت یا بمعنی انتہا ونہایت تر ویا بان دور تر واین صیغہ موشاق است از کشف وغیرہ **قصب** بفتحتین بمعنی ہر چہ ماندنی باشد مثل نے وتلم وخامہ باشد کہ از کتان وابریشم باشد وفتح اول وسکون ثانی بمعنی بریدن وقصاب ازین ست از منتخب در بیابان نوشتہ کہ قصب بمعنی جامہ معرب کسب است وکسب بفتحتین دکان عربی حاشیہ است کہ در ہند مشہور ست نوعی از پارچہای ابریشمی **قصب الجیب** بفتحتین قاف وصاد وہم عربی بکسر ہ وسکون تحتانی وبا موحدہ نوعی از خز وگیاہیست کہ اندک شبیہی دارد بخارہای بیابان وگویند کہ آن بیخ کالنست زرد قریب دریا روید یعنی قصب الیب نوشتہ اند وبفتح ہم وتشدید یا بار موحدہ بمعنی چاپلوس **قصب الیب** بمعنی نی کہ بصحرا وبیابان چاہ ہای کہنہ سیر روند یعنی قصب الیب بفتح ہم گفتہ اند وآن بارہ کوچک ازنی باشد کہ نامہ بران نامہای اسرا دران نہادہ یکدیگر فرستند **قصب الجیب** چنان ساختہ مبا قات تبید ہیزند وحق تحقیق قصب الیب نوشتہ اند بفتح ہا ر مہملہ وکسر ہا ر موحدہ وسکون تحتانی بمعنی نیشکر ودر صورت ورفرفہ گلستان بجائے لفظ شکر منویسد بانبلہ ورد قصب الیب صبیش را ہم شکر میخورند **قصارت** بفتح جامہ شستن بمعنی پیشہ گازری از منتخب **قصد** بالفتح بمعنی اہنگ وبمعنی اعتدال ہر چیز معتدل را قصد گویند یعنی راہ راست رفتن وراستی را ما در شرح نصاب ومنتخب **قصار** بالفتح وتشدید گازر از مادر **قصہ** بالفتح گوشک وکوتاہی وجامہ شستن از منتخب **قصیر** کوتاہ وکوتاہی کنندہ ونام غلامی کہ لبید یاد فابود **قصور** بضمتین کوتاہی وعاجز شدن از فرو بان از خیبری وجمع قصر کہ بمعنی کوشک ست وکوشک خانہ بزرگ را گویند کہ از سنگ وخشت وجز آن سازند از منتخب ونام شہر از نواحی لاہور **قصص** بکسر قاف وفتح صاد مہملہ اول جمع قصہ وبفتحتین مصدر ست بمعنی حکایت کردن وزندہ بے بمعنی قصہ ہا درین صورت اسم جمع قصہ باشد نہ جمع قصہ **قص** بالفتح وتشدید صاد مہملہ بمعنی سینہ یا استخوان آن از منتخب **قصب السبق** بفتحتین

خلاف معاد و فتحین سین مهمله و باء موحده گویند کنایه از صاحب کشتی و سیاره سوار است و باتفاق یکدیگر گویند آن نسبت بکسانی است که اول کسی از جماعت سوار شده و آن فی الواقع هشتاد و چهار درجه از سوار اول متزه و متنازه گویند و آن نسبتی است که شرط میکرد و فصیل غله جو نویسد و فارسیه کرباسی خوانند گویند از لطائف قصد کردن اراده خون کسی کردن **قصب السبق** بردن غالب آمدن و سبقت پیشدستی کردن **قصابگان** بضم قاف جمع قصاب است لطیفه فارسی ایکن خلاف قیاس گویند که نام هیچ پیشه ور خلاف نیست از شرح قرابادین و حوتیا یعنی قسمی از زهر خان باشد بگان عربیت جمع قصاب که غالبا اگر کسی را شده و سیشیه توشه کرد نصاب کند و غیبت بفارسی خوش نقاره گویند صاحب آنها نشنیده **قصبه** بضمات شهر کوچک و باده گلان دلچی فی در مرغزل فی باشد فضای گلوی و سیکلون صاف خلاصت از تشخیص شیخ بن و منتخب **قصب الزریره** و بضم زا معجوره کسر راء و معلوه یا معروف و راء معلوه و هی معروف کربندی چرا نیکو نیند بکسر جیم فارسی قصعه یا الکاسه بفتح جیم و ضم راء در شرح نصاب بالفتح **قصیبه** بارچه از قسم کتان **قصیده** در لغت یعنی مغز شتر بطور در اصطلاح شعرا نظمی که بیت اول مصرعای قفی یا بیات دیگر متقافیه باشد معدان مدح یا ذم یا وعظ یا حکایت یا امثال آن بیان شود و نه از ده بیت باشد نه کمتر سبب آنست که قصیده یعنی طویلا گیرند **فصل قاف مع ضاد معجمه**

قضا بفتح حکم کردن و گزاردن واجب و ادا کردن و فرمان دادن و تمام کردن و بیان نمودن یا یعنی عبادت بادقت آن گذشته باشد و در شرح نقایات مطرح است **قضاء** بکسر اول و مد حکم الهی و مرض طاعون و موت شده و قدرت و بیع بطریق ان حکم الهی و علم ازلی و سبب سرسلسله **قضاء** بضمات مقدار موجودات جنین نوشته اند بیان خداوند قدرت است که قضا حکم کلی و قدر تفصیل و گاهی بقط قضا یعنی اتفاقا و اراده و چیز آمده چنانکه قضا و قدر یعنی باشد **قضار** یعنی از قضا و جزا که دین مثل کل یعنی ادا شده سال متبره نوشته شد **قضیب** بفتح اول و کسر ثانی و یاء تحتانی و موحده شاخ درخت و جمع آن قضبان و قضبات و بضمتین و قضب و قضوب و قضیبات و قضبان و اطلاق **قضبات** بضم اول و تخفیف ضاد معجمه و یاء موحده و فوقانی جمع قاضی و حاکم و بمعنی بنشیدن و اجوبه خطاب بمعنی اسم فاعل که ناقص شد جمع آن بر سه زن قضات آید بضم اول و تشدید ثانی چنانکه رمات جمع رامی و غزات جمع غازی و دلالت جمع دالی **قضیه** بکسر اول و سکون ثانی و فتح ثالث و هاء مرکبه عبارت از مقدمه که بالعکس مدعا واقع شود و باصطلاح منطقیان آن باشد که گویند شود و در جزو اول و ثانی و جزو ثانی را اول برهان که ایجاب و سلب صدق اصل محفوظ باشد نه کلیت و جزئیت و گویند اصل چنانچه **قضیه** متکله او حیوان انسان می باشد انسان حیوان می باید و این را قضیه بسکون سین مستوره گویند **قضیم** جوکه سنور او هندو در شرح نصاب **قضبان** بالضم و بالکسر و موحده شاخهای درخت این جمع قضیب است یعنی شاخ درخت یا شاخ نخل و جنبان **قضاعه** بضم اول و سین معجمه حیوانیست بصورت سگ که دو آب میماند و غایه مزاوند بیه مشهور گویند و نام قبیله است از عرب از شرح نصاب **قضیه** بفتح اول و کسر ثانی و یاء تحتانی مشدده یعنی مطلوب و منتخب یعنی گزاردن و خبر دادن و باصطلاح منطق مرکبست که احتمال صدق و کذب دارد باصطلاح نحاة آنرا جمله خبریه گویند چنانکه **اعلم** حادث و زید قائم **قضیه** کلیه آنست که حکم کرده شود در آن بر جمیع افراد موضوع مانند کل انسان حیوان **قضیه** محصله آنست که موضوع و محمول هر دو ثبوت یکدیگر باشند در آن کلیت و جزئیت چنانچه الانسان حیوان **قضیه** جزئیه آنست که حکم کرده شود در آن بر بعض افراد موضوع مثل بعض الحیوان انسان **قضیه** انشائیه آنست که در او صدق و کذب نباشد مانند کلمات ادعیه و قضایا و امثال آن بر **قضیه** باین اسم موسوم نیست مگر آنکه از قضیه انشائیه مراد جمله انشائیه بلکه **فصل قاف مع طای مهمله**

قطا بفتح مرغیست که بفارسی آنرا سنگ گویند و از منتخب و اطلاعات که آواز کردن قطا در بیابان مسافر آنرا دلیل باشد برین که در اینجا آب هست **قطعا** بالفتح یعنی هرگز **قطاب** بکسر اول و تخفیف یعنی گریبان جامه از منتخب و در آئین اکبری نوشته که بضم اول نوعی از سنبوسه ست **قطب** بضم مع تشدید آهنی که آسیابران میکرد و در سید قوم و سالار که مدار کار بر و باشد و اصل هر چیز از منتخب و اصطلاح علم هیئت قطب یکی از ان دو نقطه است که محوری یکه دیگر بر هر دو بطوری که بین کنند که چون کره را حرکت دوری دهند آن هر دو نقطه از جای خود جنبش نکنند بخلاف دیگر اجزای کره چه ایشان هر دو قطب ذکر الافلاک

در جنوب و شمال عالم واقع شده و اندازه بقدرت الهی دو ستاره در محل خود قطب پیدا گشته اند آنها را نیز مجازاً قطب گویند چون سمت مسکون ربع شمالی است لهذا قطب شمالی را قطب عالم نامند و دو بعضی جزو نگر که غریب خطا ستواقع اند قطب جنوبی و شمالی هر دو مرئی میکردند یعنی از روی قطب جنوبی منار اینرو نیز لقب آن ولی که انتظام ملکی یا شهری و عالم معنوی بحکم الهی در قبضهٔ اقتدار او مفوض باشد **قطرب** بضم و راء مهمله خرمگس و بار موصوف قسمی از جنون است و قطرب در اصل اسم کرمیست سیاه که بر روی آب بسرعت تمام حرکات مختلفه غیر منتظم میکرد و بمناسبت آن معنی که نوعی از انواع جنون دو بدو انگلی است صاحب این مرض در سیر جا قرار نگیرد و از همه گریزان باشد از سدید و تقریب **قطیعت** بریدگی و جدائی و دوری و شمن **قطره** در و کنایه از برد یعنی آفتاب گویند از سرد و رشید **قطور** بفتح خبر رقیق که در گوش یا بینی چکاند از نصب **قطر** بالفتح باران و بالکسر گرمانه و بالضم گرایه چیزی از نصب صراح کشف و باصطلاح علم هندسه مهمت خطی که دو میان دائره کشیده بنهجی که آن خط بمرکز دائره گذشته تنصیف دائره نماید بدانکه قطر شی مدور و انبساط دو سر آن تقریباً سوی حصه میباشد **قطار** بکسر اول شتران برابر برابر شده و بریک نسق روند و چند اصام که پیاپی همدیگر باشد و بفتح اول خطا از نصب صراح و کشف و بهار عجم و در لطائف که قطار در عرف بمعنی ده شتر است و بالفعل در هند پنج شتر را قطار گویند و در مصطلحات نوشته که قطار یعنی ده شتر فراهم آمده حالا اطلاق آن بر جمیع هر چیز که باشد واقع شده **قطیم** یا لکسیر یوست باریک که بر تخم فرا میباشد یا فقط سفید که بر پشت تخم باشد یا خشگاف تخم فرا باشد که در میان خشگاف تخم فرا باشد که آنرا یکنایه یعنی شی تعلیل کرده چاپ نیز می آید و قطیر نام سگ ماهی که مست از نصب صراح و کشف و شرح نصاب **قطاس** بضم اول سین مهمله سرب قوتاس که نقطه نزکیت یعنی دوم گاه گوئی که مندانه سر بران عنبران دانه ات نزکی نیز **قطط** بالفتح و التشدید بریدن چیزیست و از نجاست قط ظرو با کسر گربه نر که جانور معروف است و بالفتح و بالضم وقت بقطا و تخفیف آن بمعنی هر گز و همیشه و این کلمه از غایت زمانه گذشته است و بالفتح و تشدید بقطار بمعنی بسیار آمده و از نجاست **قطع** بالفتح بریدن و بمعنی بزیادت با نوسن خطاست از نصاب **قطب** بالفتح میخ آهن و چوبی که بر وقت خیمه زدن سوراخ کنند و بالکسر سیخ سیوه و بار درخت که بمنزله باشد و بضمتین نام ترهاست که آنرا اسفناخ و رسی و سرق نیز گویند بهندی پالنگ سیوه نامند از نصاب و شرح نصاب **قطوف** بفتحتین سیوه ها جمع قطف است از نصاب **قطاف** بکسر وقت چیدن سیوه و میوه ان الگور از نصاب و لطائف بمعنی کام تنگ نیز نوشته **قطائف** چادرهای پیچیده جمع قطیفه بمعنی لونیزه و نان لونیزه و رشته که آمیده گندم سازند آنرا رشته قطائف گویند از نصاب و لطائف **قطع الطریق** بضم اول و تشدید ثانی بمعنی رهزنان که مال مسافران بغارت برند یا قتل کنند یا فریب کشند **قطاریق** هائی هوز جمع بمعنی شورغوغا که بوقت جنگ و امثال آن می برآید از لطائف **قطران** نام شاعری و نام شهری و نام موغنی باشد سیاه و بدبو که درخت عرعر کوه و کوهی باشد میگیرند و آنرا بر شتران خارش دار مالند و در بحر الجواهر بمعنی روغن مذکور بالفتح است و در نصاب بالضم و بالکسر نیز آمده و از لطائف گویا ظاهر آن روغن چیزیست **قطر و زدن** دویدن و سعی کردن نیز رفتن از بربان و بهار عجم و سراج و رشید و در مصطلحات نوشته که قطر و کشیدن گردان و فتادن و شتاب نیز بمعنی سعی کردن و دویدن آمده **قطر و زدن** دوندن و تیز رفتار از بهار عجم **قطن** بالضم بمعنی پنبه و پنبه زار و بالضمتین بمعنی استخوان میان هر دو سرین و یخ دم مرغ از نصاب **قطران** معروفست و در قصهٔ این لفظ بر کتاب صادق می آید بار بار کجا روان بر لفظ اطلاق کنند مجاز باشد از بهار عجم و چراغ هدایت و مصطلحات **قطره** بالفتح بمعنی دویدن و پاره آب که از جای چکد از سبحی **قطیعه و قطیع** گله گوسفندان و گاوان و اسپان و غیران از نصاب شرح نصاب **قطامه** بالفتح نشد ندارد بسیار شهوت ماخوذ از قطم که بمعنی تیزی شهوت است از مصطلحات **قطمه** بکسر اول و سکون ثانی پاره از هر چیز و در اصطلاح شعرا دویست یا زیاده مطلع دارد و میاند گویا که آن پاره از غزل یا قصیده بریده شده است از بهار عجم و با فتح خطاست مگر بمعنی قصحا ساخته خویش جانبرهم داشته اند **قطابی** بضم اول و تشدید ثانی بر وزن کلابی مثل سبوی پیشه که در روغن بریان نمایند و در بازار بورن این لفظ را طرات از سراج **قطمی** بضم قاف و سکون طا که مرغوان کبر یا شن یافته گرازیسان پنبه باشد بمعنی پنبه شهری

زنانرا آن از پشم و پنبه و آن نماز ریسمان پنبه باشد **فصل قاف مع عین مهمله** + قعود بفتحتین بطلق نشستن و نشستن بعد از خوابیدن و شتر جوان از نقاب قمر بالفتح ماه چاه و من جاه و غیر آن عمق پیری از لطائف و غیره **قعل** بالفتح شکاریرا گویند که جانوران شکاری را گیرد سرد بهند تا هر جانوران را گیرا نگی تکار کلند و تحقیق این لفظ در کتابی هنوز یافته نشده و فعل یکسال و دهم عنین بجرد و ترکی خوس گویند و این از اهل لسان به ثبوت پیوسته **قعده** بالفتح نشستن و بالکسر نوعی از نشست و بالضم مرکبی که بران شاهان سوار شوند و چیزیکه بران سوار شوند نماز نقاب و لطائف **قعقعه** بفتح هر دو قاف و سکون عین مهمله اول آواز کاغذ و پوست خشک و آواز سلاح از نقاب **قعیه** بفتح زنگ که بهشین شتر خرد باشد نماز شرح نصاب **قعلبی** بفتحتین پیر شکار **فصل قاف مع فاء قفا** بفتح پس گردن و پس سر از نقاب شرح نصاب و مجازاً بمعنی مطلق پس و عقب و وقت غلبه تیر و شت و دست که پس گردن کسی زند **فصل ایجد** نوعی از نقال است که دران چند حلقه پهلو بر نسبه باشند و بر سر پهلوی حلقه ها چند حروف ابجد کنده باشند چون ابجد حروف هجائی حلقه بترتیب حروف ابجد تا شطغ مرتب شوند فصل بگشایند و اگر حروف بر پهلو برهم باشد فصل هرگز نگشاده نشود **قفا** بفتح و را مهمله نان بی نان خورش و زمین خالی از آب و گیاه از نقاب و لطائف **قفر** بالفتح زمین خالی از آب و گیاه و گرسنه ماندن و فتحتین کم شدن مال و ماندگ گشت شدن از نقاب و لطائف **قفاهیر** بفتح بمعنی صورت و روی پلو از بریان و در نصاب تفاحیر و بمعنی حلی نوشته اند و انچه شارحان آنرا در و نقطه پنداشته در معنی آن تکلفات کرده اند ظاهر خطاست و صاحب فرهنگ الفاظ بمعنی حلی نوشته بمعنی روی خوش و می **قفیز** بفتح اول و کسر ثانی و یاء مرموز و زد تجربه ایست مقدار دو از ده صاع و صاع هشت رطل باشد و رطل نیم آبار بیست و نه من مقدار سیصد و چهل و چهار گز شرعی از نقاب و در رساله معربات نوشته که قفیز معرب کفیزست **فصل و سواس** چیزیست که باشد از آهن که حلقه های آهنی دارد که بستن و کشادن آن خلل از اشکال نیت و اهل هند آنرا گونه دهند گویند بهاجم و سراج در ترتیب **قفس** بفتحتین پنجره و خانه این لفظ بسین و صاد هر دو عرب لیکن انتقدست در استعمال بصاد لفظ در فارسی بستن و صاد هر دو میشود و در عربی فقط بصاد از سراج و کشف و غیره **قفانبک** بکسر قاف و فتح نون و سکون باء موحده و کسر کاف لفظ اول از مطلع قصیده و اخیر القیس که شاعری نامور بوده است در عرب و آن مطلع اینست قفا نبک من ذکری حبیب و منزل بسقط اللوی بین الدخول و حومل و معنی بیت اینست که ایستید تا بگریم از یاد حبیب و منزل حبیب که میان آن سقط اللوی واقع شده است و بیان دخول و حومل که هر دو نام مکان است **قفل** بضم اول و ثانی و بفتحتین نیز آمده بمعنی سرود نست از سراج و مصداق اکبری **قفاخاریدن** شرمنده شدن از نقاب و علامت فقه بالضم و تشدید فا بمعنی زمین بلند از سراج و المنتخب نیز همین مستفاد میشود و مگر بمعنی بلند و های بلند مستعمل در مصطلحات کوفه منار بمعنی نشین کهالای مینار سازند **قفل** و می نوعی از تقل که بمناسبت کم **فصل قاف مع قاف قفنس** بضم قاف و سکون ثانی و ضم نون و سین مهمله چیزیکه از نخ تنک تر تنوس سازند لفظ یونانی باشد و بفتح نون خلط و آن مرغیست که سیقی را از آید او هکذا اخترعه و اوند و عرش مرغ زیرکان باشد مفتقد و تواند شناسای او بنیاطه پیدا شد که بر گاه پیکر و میزم مرغ بر دسیان آن می نشیند و از مقارعه و کل بسیار سراج دارد و آواز میکند از هر صراع مقارش سرود سازد معلوم می آید سرود یکه بندی آنرا در بگ نیز بری آید و دران میزم آتش افروخته میشود و مرغ سوخته خاکستر پیگرد و بعضی نوشته که در مقارش سه شبوت سراخ باشد چون موش آید در میزم نشسته سرود آغاز کند و از اواز خود مست گشته بال بر هم میزند چندانکه آتش از بال او بجهد و میسوزد پس بقدرت الهی بالان خاکستر میبارد و دران خاکستر تخم پیدا میشود باز همان جانور از ان تخم بیرون می آید بقاری آتش زن گویند اگر کشف و برهان و موید و مدار و لطائف **فصل قاف مع لام قلم دست و پا** استخوان ساق و آرنج از مصطلحات **قلما** بالفتح و تشدید لام بمعنی اندک از شرح نصاب **قلولا** بفتح اول و ثانی بمعنی خانه که مرمح سرمه از شرح نصاب و مولانا یوسف بن مانع شارح نصاب بالضم اول و فتح لام نوشته **قلا** بفتح و تشدید بمعنی دشمن داشتن کسی را از نقاب و کشف و بالضم بدون همزه بمعنی آبگینه رنگین یا دانه دری یا لی نام وحشی سیاه پشمینه پوش باشد **قلیب** بر وزن فعیل در آفریار موصده چاه یا چاه کهنه که عامه باشد از نقاب و شرح نصاب

قلوب بکسر قاف و ضم لام و واو و غیر ملفوظ و سکون باء موحده و در ترکی بمعنی گرده که میوه باشد یعنی ست از کردن یا بار و رابطه **قلاب** بالضم و تشدید لام غلاله یعنی خمیده علاقه مانند که چیزی بدان توان آویخت و بالفتح و تشدید لام گرداننده از سوء باسر یعنی دعا باز از طائف **قلب** بالفتح و ضم لام و سکون باء موحده و فتح باء مشدده و بعضی دل و گویند که دل را قلب ازان شده که در سینه واژگون آمده ازان است و نیز لفظ قلب بمعنی میان هر چیز و سیم و زر ناسره و غیر خالص و نام مرد نیز هم از منازل قمر و نام ستاره است میانگی سر خ و بزرگ که بجای قلب عقرب واقع شده و بمعنی فوج میانه و سط لشکر که بادشاه دران باشد و جمای فوج دیگر که جناح راست و چپ گویند و بمعنی دیگر سوء و بیماسون آن باشد از کشف و منتب از طائف **قلعه کلاب** بضم کاف فارسی نام قلعه ایست نه گز بر کوه که بلوی آن تخت وزندانیان را دران نگاهدارند از مصطلحات **قلت** بضم زدن فوقانی ماش بهندی بر بران و بکسر اول و تشدید لام کمی و کیابی **قلم** نیست حشیشی نیست از مصطلحات قلم دست کسیله بقلم کارکنند **قلیح** بکسر تین و با مرسوف و میم فارسی شمشیر از لغات ترکی دوره دار قلیح بکسر تین و بدون واو لفظ ترکیست **قلاح** بالضم و تشدید لام و جیم عربی بمعنی کشیدن چیزی مثل کشیدن کمان مقدار و اندازه هر دو دست و طعنه گویند **قصر عن** چون متعدی شود بکسان بمعنی لفظ قلاح ترکیست از نیزه انداب و لغات ترکی و سراج **قلیح** بفتحتین و حاء مهمله زدن دادن بزرگ و آلودگی آن **قلامه** بالفتح اول و کسر میم زده که حرف چهارم ست تمام شده **قلعه** بغداد یا مصطلح بوطیان نگارند **قلم** بنه برسانند موظم کنفاشی بلان کننده و این بقیه تحریر آمده شده بانه **قلمکار** نوعی از نانه نقوش قلم باشد **قلندر** اصل کلمه بود بلاد عربی بمعنی کنده از ریشه کنده برین اندازه تازه کشاده و گردیده پس نیز بسبب اختلاف عرب و عجم قلندر بقاف شده معنی سر تراشیده اند اول صحیح تر خیال و در حرف الحروف نوشته که اصل قلندر بفتح جیم بوده **قلنطار** بالضم و فاء ثانی مفتوح زنار که بهندی بشکنی گویند **قلاوه** بفتح اول و ضم واو و زاء مهمله لفظ ترکیست بمعنی زنجیر مقدم لشکر و سوار بنگه محافظت لشکر کنند از بران و سراج و لطائف در لغات ترکی بفتح فاء و کسر واو **قلیدس** بضم قاف و فتح لام و سکون تحتانی و کسر دال مهمله نام حکیم و نام کتاب او در اشکال علم هندسه این حکیف اوقلیدس است **قلس** بالفتح و سین مهمله بخاری کلوبیک مغنه برآید طعام و آنچه بدو بار دو سه بار آید آنرا قی گویند از منتخب صراح **قلماس** بالضم بروزن قاف و سین مهمله ردی که چی ست معروف که آنرا بخته تان خورش سازند بران **قلماش** بالضم و شین معجمه بروزن و بهره فاء بمعنی منصف مثل شب باشه یعنی بگو بهر چه خواهی تو و در فرهنگی بمعنی متاع خانه مرقوم ساخته ظاهر یا معنی مرید قماش خواهد بود از لطائف **قلاش** بالفتح و تشدید لام و شین معجمه بر نامرد و تنگ و مفلس مردی ضرر و مجرد ملحونه و این لفظ ترکیست از بران و سراج **قلوس** بفتح اول و ضم ثانی و سکون واو و سین مهمله نام حیوان از منتخب و شرح نصاب **قلاع** بکسر اول و سین مهمله و جمع قلعه بمعنی پرسش بران که بیماری معروف است از منتخب **قلع** بالفتح بمعنی کندن نیز نام معدن از نیز از منتخب **قلاق** بالفتح بضم لکیت از ترکستان و نام قوم از ترک **قلپاق** چهار فارسی در ترکی کلاه را گویند از مصطلحات **قلچاق** بضم اول و جیم فارسی در ترکی دستانا بمعنی از مصطلحات **قلاق** بضم اول لفظ ترکی بمعنی گوش از لغات ترکی **قلق** بفتحتین بمعنی بیقراری بی آرامی و بفتح اول کلام غیر اردو آهو تر بران **قل** بالضم در تحکم خلاصه آگویند بعربی صیغه امر بمعنی گو **قلقل** بضم هر دو قاف آواز بغیش آب و شراب از شیشه و صراحی و مجازاً بمعنی طرم مهمل و بمعنی جغجغه و نیست شاید بفتحتین **قلل** بضم اول و فتح ثانی سرهای که جمع خط **قلزم** بفتح اول و ضم سوم بمعنی بحیره یعنی میان مصر که اضافت بحر بطرف اکثر میشود چه اگر بحر محیط را قعر ناموس در شیبی نوشته که رودی است در حوالی حوارزم و در لطائف قلزم بضم اول و سوم دریا چه سیار آب جمع شوم نیز آمده و در عجایب المخلوقات ست که دریائی ست که از هند بر آید قلزم نام شهر ست که بر کنار آن آباد ست بآن نام خوانند و عارسان آنرا قرمز نیز گویند تکمله در بهار عجم نوشته که عارسان قلزم را بضم اول و فتح زا بسوم میخوانند و در مؤید قلزم بمعنی دریا و چاه عمیق سیار آب نیز نوشته اند که قلزم اغلب فرهنگ بمعنی آن اطلاع ست یعنی فرهنگ نویسان دریا را بکثیر و بکثیر دریا را بقلیل و نهایت عمیق دانند **قلزم** گویند **قلع** بالفتح بریدن و تراشیدن ناخن گرفتن بفتحتین خانه تراشیده شده و هر چه بریده و منقطع از بالفتح گذرگه رشد و بمعنی اندکی از هری سر

که بهره و جانب میان آرد و کوش فرو گذاشته بمقدار اصل میسنجد از بحر الجواهر و منتخب و شرح نصاب نور یوسف از بعض شروح و با اصطلاح متقدمین عقل اول
را گویند **قلقان** بالفتح و بدو قاف در سرخ سپر گویند که بعربی درهال گویند **قلیان** بالکسر حقه تنباکو کشی و این در اهل غلیان بالفتحتین بالفظ مفرد بیشتر
چوشیدن فارسیان ترکی و آن بتصرف نمودن بالکسر اول گاهی بفتح اول و سکون دوم بمعنی حقه تنباکو کشی آید بمناسبت آنکه وقت دم کشیدن آب جوشیدهٔ تنباکو در حقه
آنگاه دیده میشود **قلیتان** بالفتح و حرف سوم تا و نون قافی غیبت و دیوث یعنی کسیکه بر احوال قبیح زن و دختر خود مطلع گردد و هیچ غیرتی نماید و این بمجاز است و اصل قلتبان بکسر
را گویند که مدور و دراز باشد و آنرا بارهام نیز ساخته می غلطانند تا هموار و محکم گردد و شخص سیفت و هیجدار از آن قلتبان گویند چنانکه آن سنگ را در گردن خیتبان را نیز گویند
و اختیارش بهتر است گرد نهنده است و همچنین نیز محکوم بر زن ست و اصل قلتبان بنون بعجمه بود بجهت قرب مخرج بقاف بدل شده از برهان و شید و اطائف جهانگیری **قلم**
بضم اول و تشدید لام مفتوح و فتح فوقانی بمعنی دو خرمن بزرگ که دران میکوبند و صد طل سحر آب بالجمله پس بقدر یعنین و خرم بزرگ بمعنی مذکور ضابطی آید و استعمال نیز شنیده و **قلمان**
کنایه از نویسنده و بمعنی مصور نیز آمده از سراج **قلم پاک کن** بضم کاف دوم پاک کننده قلم و آن پارچه پشمینه باکرباس باشد که بران قلم سیاهی آلوده را پاک کنند **قلم و**
در کشیدن کنایه از محو کردن از سراج **قلم تراش** بکسر تا سیاندن **قلم رسیاهی نهادن** بفتح رقم بخطی کشیدن از رشیدی و بسر اسیاندن **قلم بدم شیر**
افتادن مثل است در شمشیر زدن و شمشیر کشیدن از مصطلحات **قلمرو** ملکی و ولایتی که دران نوشته قلم پادشاهی امیری رود و مرد نانوشته و اقبول نماند و درین لفظ از
ترکیب اسم و امر معنی اسم طرف پیدا شده یعنی محل روان بودن قلم کسی خلاصه معنی قلم و ملک مطیع است **قلاب** بضم قاف و تشدید لام خارآهنی حمدار که بدان
ماهی کنند و خود از قلب بمعنی برگردانیدن **قلعه و مقه** نام قلعه ایران استعانات آذربایجان که در آنجا کام ضرب المثل و ذکر است **قلعه** بالفتح و تشدید لام سر کوه
و بالا هر چیز و سبوی بزرگ که منتخب و غیره گوید آن سبوی سر بسته که بعربی دن طل باشد بالضم تخفیف لام گوارالوان آب گیا بل بزرگی باشد شبیه بگ
بادام و از موی بال تا دم و خط سیاه بر پشت باشد **قلیه** بفتح اول و کسر دوم و تشدید تحتانی گوشت بریان کرده شده و باصطلاح گوشتی که در روغن میان دیگ بریان
کرده تا محترش سازند از کشف و منتخب و بحر الجواهر **قلاده** بکسر اول و دال مهمله گلوبند و گردن بند سگ شتر از فردوس اللغات **قلیه** بالضم و با رموحده و چونی
و راز آهن زده که بدان بوسط جفت گاو زمین را شکافند از برهان **قلمغه** بضمتین و سکون نون و غین معجمه بلفظ ترکی سحاصره زدن خرمن یا زه که بر روی
پشنگ میرود از فرهنگی نوشته شد **قلمنسه** بضمتین و سکون نون و سین مهمله کلاه ظاهرا این مخفف قلنسوه است از فردوس اللغات و غیره **قلعه** بالفتح عمارت مشهور
و حصار از کشف و موید و مدار و صراح و مزمل و منتخب **قلقله** بفتح هر دو قاف جوش و بیقراری و جنبانیدن حبس ساکن و حرکت متحرک و منتخب و تلقیح اند قاف دوم الف
اضراح **قلمراقا** بضم اول در ترکی سردار و غلامان **قل** بضم لام و سکون آن کلمه جمع و اقاسی سردار از مصطلحات **قلی قل** بالضم بمعنی غلام و بفتحتین و لفظ
ترکیست از مؤید و مدار **قل علی** بضم کم بوتر باز از هیمی **قلیچی** بالضم مشدد مضموم و سکون جانی تازی و جیم فارسی آنکه بوکر باشد گرز گاو شاه بتازد از مؤید و بعضی گفته اند
بالفتح و سکون لام تربه بریان کردن چیزی از منتخب و بالکسر شجاع که بهندی آزادی گویند از بحر الجواهر و مؤید و برهان **قلیه** بکسر بین بمعنی شجاع و بضم اول و لام در ترکی بمعنی غلام
قلمی بفتحتین قسمی از برد که مخطط باشد خطوط راست **قلاوذ** بفتح اول و ضم او و دوسرا ساکن و معجمه پیش و دو مهمله شکنجه بودن از رشیدی و برهان **قلاع**
بالفتح و تشدید لام و با عهمله بوده ناهموار و دوبیاز **قلندر** بروی نرسیده **قلاب** بفتح نوعی از پنبه و کرباس بی معنی بافته نشده ظاهرا همان قلاب است که بدان لفظ
فصل قاف مع میم و قها بالضم و تشدید میم کنیز ک نام و آنکه برای افزونی قوت ماه بکار آید بهر دو معنی گیست از لطائف **قمار** بفتح اول و سکون میم و بدال ابجد
همزه بمعنی با هتا بشد و بمعنی ماه از شرح نصاب **قماح** بضم اول و میم خار شتر نوعی از نبات و از اکماج نیز گویند ظاهر انقطه ترکیست **قمح** بفتح اول و سکون میم و بدال ابجد
خشک خوردن از منتخب و در لطائف گندم و بیت **قمار** بکسر اول و عربی و هر بازی که در ران شرط کرده شود و هر بازی که در ران

بشرط داده و گرفته و بضم اول نام شهریست در منتهای هندوستان قریب بیاشنور بطرف جنوب که عود خوب از انجا پیدا میشود و در بنادر بالا می آید و در بحر الجوار
و منتخب و لطائف نوشته اند که در اصل بفتح اول نام موضعیست از بلاد هند که عود انجا بهتر باشد و نیز در سراج نوشته که چون قاف در هندی نیست طاهر اتهامی عرب
کمار باشد که نام جای در هند بوده باشد **قمر** بفتحتین باد و باصطلاح کیمیاگران نقره **قمطر** بکسر اول و فتح میم و سکون طا مهمله شتر فربه و مرد کوتاه و بعضی گویند
راگنا هار زند از منتخب و قاموس و بعضی گویند نظر کتابیکه نوشته نخواند **قماش** بضم اول خیت و اسباب و جامه بریشمی و متاع خانه و بمعنی جوهر چیز غیر آمده از منتخب و کشف اصطلاح
و مؤید و لطائف **قماط** بکسر اول پارچه که طفل نوزاده را در ان پیچند و بر بالای آن ریسمان پیچند و رو طفل کشاده از هندیست و بهمین معنی است در هندی
رسم کمر بستن و لفاری از افراغنه گویند بضم عین معجمه از منتخب سرو کوشمی و بعضی پارچه که طفل نوزاده بران اول بر از کنند غلط است **قمع** بفتح
و عین مهمله عود زدن بر بربط و شکستن و خوار گردانیدن از منتخب و صراح **قمل** بالفتح و تخفیف میم شپش و نیز کلان شپش و بضم و تشدید میم مفتوح بمعنی کنه و مخاط و بینی
جمع قمله است از منتخب و برهان بضم و تخفیف میم شپش و تشدید میم گنه گنه و بالتحریک گروهیکه گرد گوسپند و شتر گاو می افتد و خون می مکد **قمقام** بالفتح و هر دو قاف کارد بزرگ از
مؤید و صراح و در منتخب بالفتح دیو و بمعنی سرتراشی و ریش زدن کنیزه باشد **قمم** بکسر اول و فتح ثانی جمع قمه بمعنی سر هر چیز و مجازا بلند یا **قمم** صیغه امر است
بمعنی برخیز بستاب و شو و بالضم و تشدید میم نام شهریست میان ماوه و صفهان بالفتح و تشدید میم جاب کردن خانه را یعنی دوم و ز اللباب و بمعنی سوم از منتخب
قمین بروزن فعیل نزاوار و لائق از منتخب و صراح **قمران و قمرین** هر دو بمعنی قمر کما عبارت از شمس قمرین بجهة تغلیب قمر یا اگر در محاوره عرب قمرین
است شمس مستثنی میشود چنانچه در صحیفه والدین گویند نجم الدین **قمه** بالضم و تشدید میم سر هر چیز و بلندی بمعنی گروه از منتخب و غیره و در فردوس اللغات نوشته که
قمه بمعنی کلس سر کنند نصب کنند و بفتحتین و تخفیف در تحفهٔ حکیم سلاح است و دو پشه که بکمر بندند **قمر غه** بفتح اول و ضم میم سکون را مهمله فتح معجمه شکاگاه
که امیر و سلاطین در احاطه کلان آهو و گوزن و غیره میگذارند از لغات تزکوکه شد **قمره** بالفتح قاخاری که قمار میکنند بضم اول و فتح دوم و سکون سوم و فاء نام طایفه یک
گویند **قمحدوه** بفتح اول و دوم و سکون حا مهمله و ضم میم و فتح دال و واو ساکن و فتح دوم و هاء خواهیده که روی سوی آسمان کند و مجازا سر که بر زمین مالند
که ملک نام داشت و داد یکی از ملوک سلطان ابراهیم شاه عادل تخت نشین بیجاپور بود و دختر خود را بنکاح ظهوری داده بود **قمحی** بالفتح و جیم قار درختی تا زیاده از
گویند **قماری** بفتح قاف و کسر راء مهمله جمع قمری که طایر معروفست **فصل قاف مع نون** **قنب** بالکسر و تشدید نون مفتوح و در حقیقت
که گرش نشسار و دستبند سنگ گویند **قندیل** آب نوعی از فتیل لیکنه بلوری که از ابا بار کرده و روغن بیان اندازند فتیله بسیان آن و شن تابند **قنا**
بالفتح کاربزه و نیزه و استخوان مهره پشت از منتخب و شرح نصاب و بعضی پرده که پاس قائم مقام دیوار باشد نزکیست **قناعت** بالفتح و بعضی بکسر نون
چیز از صراح و سبار عجم و مرغیل و خیابان از منتخب و شکرستان و کشف بکسر نوشته **قنوت** بضمتین فرمانبرداری و دعا خواندن و خاموشی از کشف و منتخب و نام
دعای معروف و کاربزها و مسره ها پشت از لطائف **قنوات** بفتحتین کاربزها جمع قنات و بعضی کاربز بریان لغط کاربز منطوبست **قند**
بالفتح شکر کذا فی المنتخب و در سراج نوشته که قند معرب کندست و لفظ کند سفرس کهندست که محاوره اهل پنجاب **قنا** و بالفتح و تشدید نون
دو ال مهمله قندساز حلوائی **قنقد** بالضم و سکون نون و ضم قاف و ذال معجمه و فتح قاف بر آمده خار پشت آن جانور است خرند که بر پشتش شمل و گل خار باشد
هندی آنرا سیاهی گویند از منتخب و لطائف **قند مکرر** قندیکه آنرا دوباره صاف کرده باشند و باین عمل بعضی مصفی تر میشود و اکثر مجاورا از قند مکرر بسیار
معشوق بازاری **قنطار** بالکسر یک پوست گاو پر زر و بعضی گفته اند که یکصد و بست رطل از طلا و نقره از منتخب و بیان **قنبر** بالفتح و باء موحده نام
غلام حضرت علی کرم الله وجهه **قنار** بضم قاف چوبی باشد طویل که قصابان گوسپند سلاخ کرده بدان آویزند و قطعه قطعه کرده فروشند از مصطلحی **قنطر**

مالا قطار **قق** بضم قاف و سکون نون و ضم دال مهمله نام جانوریست شبیه بزنگ که در ترکستان میباشد از پوست آن پوستین سازند و پوست آنرا تیز تر خوانند گویند از بهر بالای سر این کوشته که بعضی گویند قندز سگی دیگر است غالبا لفظ ترکی است و در بعضی فرهنگها نوشته قندز بالضم نام ولایتی ست بلین بلخ و خدشان و جانوری که پوست او بغایت گرم بود و خبیده بیدستر غالیه وست **قنص** بالفتح شکار کردن و دام نهادن **قنوط** بضمتین نا امید شدن از منتخب و شرح نصاب و در لطائف بالفتح اول و ضم ثانی نا امید **قنوع** بضمتین قانع شدن از لطائف **قناع** بکسر اول و پوشش که بالای مقنعه باشد یعنی مقنعه از منتخب **قندق** بالضم چوبیکه نام میدوزند بر او روی و شاند نقط تر کیست از لطائف مردم هندوانه قفی کنند گویند **قفق** بضمتین مهمان و بفتح نون نیز آمده از لطائف **قندیل** بکسر سه حرف و ان چراغی ست آن معروف که در ان چراغ می افروزند و چیزی باشد میان آن که تیر بالای ان اندازند برسبیل محافظت تیز چراغ هدایت در رساله معربات قندیل معرب کندیل بالفتح **قنوان** بالکسر خوشه ها از کشف و از منتخب خوشه های خرما سی تازه جمع قنو ست و قنو خوشه خرما و بدین معنی تثنیه **قنوقن** بالکسر کی بنام کاروشمیر، گویند **قنو** بالکسر خوشه خرما از منتخب و شرح نصاب **قنا تورہ** بفتح اول و سکون نون و ضم قوقانی و ها و بعد واو ساکن و بعد الف راء مهمله نیزه بلند و بسیار گره و هم بمعنی چیز پست از سقرلات که در خواب نبیند ناگرد در جواب دو از **مصطلحات قنینہ** بالکسر و بالضم شیشه باریک زبر الجوهر و مؤید و منتخب **قنینہ** بالکسر نون مشدد و بکسور و بعده تحتانی ساکن و بعد آن نون و این لفظ به تخفیف هم آمده آوندکه شراب در ان بکنند مثل شیشه وهی وغیره و قنانی جمع آن از بحر الجواهر و صراح **قنطیره** بالفتح پل که بر دریا بندند از منتخب و صراح و قاموس **قناوخانہ** بایکیه قندسازان در آنجا قند سازند و بندی که سال گویند **فصل قاف مع واو و ہا** **قوا** بضم اول جمع قوت در اصل قوو بود واو متحرک ماقبل او مفتوح آن واو را بالف بدل کردند قوا شد **قوبا** بالضم و واو معروف و باے موحده علمی است که بر جلد بدن پدید آید بهندی داد گویند **قوس السما** عبارت از نصف فلک یا ربع مسکون و غیر آن چرا که چون تمام فلک مرئی و غیر مرئی بشکل دائره تصور کرده شود پس نصف آن یا ثلث آن یا ربع البته بصورت قوس باشد یا آنکه از قوس السما قوس قزح مراد باشد **قوجا قلاشوب** ترک بمعنی نعلبکی کرده **قورت** بواو معروف و ضم رای مهمله و تا فوقانی جزات خشک زلفات ترکی **قوع** بالضم اول و فتح لام در بمعروف که در رودهٔ قولون حادث شود و بکسر لام نیز آمده از منتخب **قبر الجواہر** در صدود الامراض و در مؤید و مدار بکسر لام و بران نوشته که معرب کولنج که در فرهنگ بالضم و واو معروف و جیم فارسی پیش رشاخداد جگی و فتح نون و الف نیز آمده این لفظ ترکیست از برهان و سراج و خیابان **قول شاخ** ترکیست که بمجهول باشد بر معرف بفتح را زنا فائده دهد اصل آن قول بضمتین ترکی و شاخ شرح کننده و این مرکب مساحی معرف مساشد بهمین جهت قول شاخ گویند چنانکه حیوان ناطق قول شاخ ست که بمجهول باشد لفظ انسان شرح **قوس قزح** بضم قاف و فتح زا و جیم و حاے مهمله کمان تنکلی نگین و ملون که هویدا از ابر ظاهر شود و آنرا کمان رستم کمان شیطان نیز گویند و قزح حرارت گویند که قزح ماخوذ ست از قزحه بضم یعنی زرد و شرح سبز یا آنکه بلندست ماخوذ باشد از قزح بمعنی ارتفاع یا منسوب ست قزح که نام فرشته ایست بموکل بر آتش و در منتخب و لطائف آمده که قزح نام شیطان ست و از بجا قوس یعنی کمان شیطان و قیر مولف گوید ظاهر اینست که شیطان از ان منسوب کرده اند که چون شیطان نیز از ضد دلوست و معلوست که هر چیز از مقدار خود کمان باشد یعنی سوسمار گند و بسبب ظهور قوس قزح نزلست و قتیکه آفتاب قریب افق مکشوف باشد و هوا ذی آوازی ترشح قطرات صغار پر انبوه باشد پس آن ترشح قطرات مذکور سر بر دیگر رود که تا بافق که قریب بوست پهن شده باشد و بین صورت از کنار نیصف اعلاے آفتاب عکس دران قطرات متر شحه می افتد پس آن کساز اکاران قطرات متر شحه بجانب آفتاب باز گشته اوشان ست کمان قزحی ملون بنظر می آید و این وجه محض بفضل حق سبحانه تعالی فقیر مولف را در آئینه فکر ناقص منکشف شده چون در بعضی کتب بحکمت بدیدن عنت باطل شود قوس قزح اتفاق افتاد و مطابق ما فهمت الحمد لله علی نعمائه و این فقیر درین عمر سی و شش سال خود از عکس ماه هم قوس قزح در وقت شب دیده است مگر آن سفید بود **قوا د** بالفتح و تشدید واو و دال مهمله و الف

وبمعنی مرد وغیرہ ۔ قلبتان ۔ از لطائف وغیرہ **قود** بفتحتین و دال مہملہ فصاحل بفتح و صاد و لطائف **قواعد** ذکر کتاب و جمع قاعدہ **قوس النہار**
عبارت از قدر مسافت سیر ظاہری شمس از افق شرقی تا افق مغربی چہ اگر چون تمام فلک را فی و غیر مرئی را بصورت دایرہ فرض کنند نصف آن بالفور
بشکل قوس شود پس نصف سر فلک کہ سیر شمس در روز باشد قوس النہار گفتند **قوربا** و مہمل و ترکی سلاح و آہن را گویند **قوس** با ضم واو معروف و سین
قوامین بالفتح و تشدید واو کمان ساز **قوش** بالضم واو معروف و شین معجمہ مرغ شکاری کذا فی المنتخب و غیر آن در لغات ترکیہ نوشتہ کہ قوش بضم قاف و واو معدولہ
ملفوظ و سکون شین معجمہ بمعنی مرغ شکاری مثل باز و چرہ و شکرہ و شاہین عموماً و بمعنی باز خصوصاً **قوارع** حوادث زمانہ و بختیہا جمع قارعہ **قورق** بضم اول
و سکون ثانی و ضم راء مہملہ بمعنی مرغ شکاری مثل باز و چرہ و شکرہ و شاہین عموماً و بمعنی باز خصوصاً **قوارع** حوادث زمانہ و بختیہا جمع قارعہ **قورق** بضم اول
و سکون ثانی و ضم راء مہملہ بمعنی مرغ شکاری مثل باز و چرہ و شکرہ و شاہین عموماً و بمعنی باز خصوصاً **قوارع** حوادث زمانہ و بختیہا جمع قارعہ **قورق** بضم اول
ملفوظ و سکون ثانی و ضم راء مہملہ بمعنی مرغ شکاری مثل باز و چرہ و شکرہ و شاہین عموماً و بمعنی باز خصوصاً **قوارع** حوادث زمانہ و بختیہا جمع قارعہ **قورق** بضم اول
و سکون ثانی ہر دو لفظ بر یک وزن مطابق قاعدہ ترکیب مطابق قاعدہ ترکیب و علامت ضمہ قاف ست پس قورق بر وزن لفظ سرخ بمعنی ممنوع و منع کردہ شدہ اگرچہ امید ہا بسیار عموم و مرادف بمعنی کبیاد و بغارت کہ تتابع سیر ست چنین نوشتہ کہ قورق بضم قاف اول و واو معدولہ یعنی غیر ملفوظ و ضم راء مہملہ و سکون قاف یعنی احاطہ و در بعضی
بمعنی شکار گاہ نوشتہ بیکے از اصحاب تحقیق نوشتہ کہ فرق بضم قاف و واو معدولہ غیر ملفوظ و ضم راء مہملہ بمعنی ممنوع و منع شدہ چنانچہ از گویند بیت ۔ ۔ ۔
قوشلق بمعنی سیاگی **قوافل** جمع قافلہ **قوال** بفتح و تشدید واو مرد زبان آور و بلیسار سخن و در عرف سرود گوی را گویند از لغات و اصطلاح موسیقیان ست از سرود گویان ۔ ۔ ۔
عربی نیز داخل شد و در ترکی بضم واو و فتح راء مہملہ و سکون نون و بعد الف ہمزہ سیاہ و نیز در لغات ترکی **قول** بالضم و غیر آن گفتار و در اصطلاح موسیقیان ۔ ۔ ۔
کہ بوقت عہد و پیمان بست و ابست دست دیگر میدہند و میگویند کہ یا قول و ایم و یا قول گرفتیم و در مصدر ست لفظ قول را بہ فتح خوانند و در عرف
خطاست **قویل** بضم قاف و کسر ہمزہ کہ بدال ابجد بعد از یا تحتانی ساکن میشود بمعنی سال گویند و در ترکی گویند و بمعنی سال آنکہ نزد جلگہ ۔ ۔ ۔
و دوازدہ سال معین ست و ہر سال را از ان بنام یکی از حیوانات منسوب کنند و احکام نہاد ۔ ۔ ۔ از آن جانوران استنباط نمایند و قویل سال موسم است
دوازدہ سال کوچ آن است بچقان میل و دمل و یل میل نقشان میل و یونیل و ست میل بلان میل و قول بنج میل تخ میل و ست میل تنکوز میل **قوام** بالفتح
و عدل و مکیال اول نظام و اصل چیزے را گویند و در منتخب و کشف لطائف و اسئلون لقاحیر **قوام** بالفتح اول و تشدید دوم کہ ہر چہ بدان چیزے قیام یابد چہ ۔ ۔ ۔
یوسف قویہ بفتح اول و کسر دوم و ہر خیر بوت کہ راست و استوار باشد **قوارہ** بضم اول پارہ سر خرد پارچہ مدور کہ خیاط وقت تقطیع بیرہن بر محل گریبان و
دیگر لطائف آن بریدہ شود از منتخب و کشف **قوتہ** بضم قاف اول و فتح فاء و تشدید تاء مثناۃ فوقانی کلاہ و عمامہ گویند و امثال آن این لفظ ترکیب ست از قوت ۔ ۔ ۔
قورمہ بفتح اول و ضم ثالث و سکون رابع مہملہ بمعنی مطلق بریان خصوصاً گوشت بریان از لغات ترکی **قوصرہ** بفتح اول و ضم ثالث و سکون رابع مہملہ و در آخر ہاء ۔ ۔ ۔
سازند از لطائف **قوہ** بضم و تشدید واو قوت استعداد و امکان **قوچی** بضم اول و فتح ثانی و تشدید ثالث و در آخر یاء مثناۃ تحتانی ترکیب ست بمعنی نوکر و خدمتگار و غیر
قوچی بالضم میر شکار **قوچی** بالضم سلاحدار و آہنگر از ہر چہ خورد و بزرگ سلاح را گویند و در لغات ترکی قوچی بمعنی اہتمام کنندہ و بادار و شاہ نوشتہ
قوچی باشی سر اسلحہ داران و داروغہ سلاح خانہ این لفظ ترکیب ست از قوچی کہ سلاح و ادوات حربیہ را گویند و چی علامت فاعلیت و باشی بمعنی
سر و حرف یای حرف اضافت ست **قوغی** بضم قاف و واو و سکون غین معجمہ و در آخر یاء مثناۃ تحتانی گرد خیمہ بے بند دست بند و حالا مستعمل نیست و ضبطی ست **قوبلمہ**
و واو معدولہ و سکون باء موحدہ و در آخر لام گویند بضم اول و تشدید واو مکسور و در عربی منسوب بقوبہ جدوث تاء فوقانی مصدر ۔ ۔ ۔ **قوای طبیعی**
تعلق آنہا بجگر ست و آن جاذبہ و ماسکہ و ہاضمہ و غاذیہ و دافعہ نامیہ مولدہ ست **قوای حیوانی** آنکہ از دل منبعث شود و مختص بحیوان باشد
چون حرکت قلب و نبض و قوتیکہ حافظ حیاقت و قوت بدان برا از نقص نگاہ میدارد و غضب و شہوت و فرح از عوارض دست **قوای نفسانی**
از دماغ منبعث مے شود چون باصرہ و شامہ و سامعہ و ذائقہ و لامسہ و حس مشترک و خیال متفکرہ و واہمہ و حافظہ

فصل قاف مع ها قبلس بالفتح و باموحده نیز مفتوح و کسر لام و سین مهمله بروزن جعفر یعنی ذکر و قصیده و بازگشت بطرازان بیش از شرح نصاب و منتخب **قهرمان** بفتح اول و سکون ها و فتح سوم مهمله معرب کهرمان یعنی کارفرما زیرا که مع رساله معرب منتخب یعنی جلال و مهابت بعضی تحقیق چنین نوشته اند که لفظ قهرمان کلمه ان کلمات نسبتیست یعنی منسوب بقهر که یعنی غلبه است پس قهرمان یعنی حاکم باشد و مجازاً بمعنی حکومت بالجلال بعضی تحقیق نوشته اند که قهرمان بفتح اول و ثانی لفظ ترکیست یعنی کافر و اقتستان بضم اول ملکیست از خراسان **قهوه** بالفتح تمنیست عصفر مانند سیاه که از ان نان لفظ بالضم با موحده و در بعضی بلا واو آرد کوفته جوش داده آب میشوند و در شرح نصاب نوشته که قهوه بالفتح فرار بیت انگلیسی است و معنی آن دود مانند است و بطعام **قاف** بفتح اول و تخفیف ثانی حصاری است بسیار بلند و تمام سلسله جبال ایران تا توابع ملک چین بران ختم میشود **فصل قاف مع یا** بر تحتانی **قیامت** بکسر اول مصدر است بمعنی قیام و قیامت موعود را خوانند بسیار بلند و دراز و بسیار کار عجیب مستعمل میشود چنانچه فلان طفل قیامت شوخ است یعنی بسیب بلندی قد و درازی دست و دیگر اعضا بسیار شوخ است و در لفظ قیامت دو قاف است یکی بمعنی قیام و دیگری بمعنی قد و قامت

نوعی از فرق که بزرگ شدن خایه باشد **قیصریه** نام شهر **قیدافه** بفتح قاف و حرف پنجم فاء و دال مهمله بعضی بذال معجمه نوشته اند نام نوعی از شتر بلکه ملک
بردع از بلاد ترکستان **قیلوله** بالفتح و واو معروف و خاء معجمه نوشته خواب چاشتگاه **قیمی** بالفتح رطعام نام مزمیر مسکر بعضی سنملان شراب است رشرح قرآن
قیدی بالفتح و تشدید یاء دار بیمار رشرت **قیحی** بالفتح مقراض و این لفظ بکسر یاء آید **قیروطی** بالفتح دواء معروف بلغت یونانی موم روغن گوید
ازبربان **قیاس اقترانی** بدانکه قیاسی که باصطلاح منطقیان است دو قسم است اقترانی و استثنائی اقترانی آنست که در وی نتیجه بالفعل مذکور نباشد بلکه بالقوه بود یعنی
اذا تتبعه و تصور کرده شود گردد نتیجه جزء آن موجود باشد چنانچه العالم متغیر و کل متغیر حادث پس نتیجه وی العالم حادث باشد و اقترانی را اقترانی ازان
گویند که اقتران و مقارنت با نتیجه است و بالفعل موجودیت یعنی ثبوت حاصله نتیجه نکو نیت بلکه ماده آن موجود است و استثنائی آنست که در وی عین نتیجه یا نقیض
او بالفعل مذکور باشد چنانکه ان کانت الشمس طالعة فالنهار موجود لکن الشمس طالعة نتیجه وی النهار موجود باشد بالفعل موجود است خود و اگر چنین
استثنا کنند ان کانت الشمس طالعة فالنهار موجود لکن النهار لیس بموجود پس نتیجه و الشمس لیست بطالعة باشد و نهیصود و قیاس نقیض متیجه موجود است که عبارت آنست الشمس طالعة

باب کاف عربی

فصل کاف عربی مع الف کلا اسباب خشک و متاع که غیر حیوان باشد زبربان و سراج **کارکیا** بکاف دوم کاف عربیست و یاء تحتانی
مقابله الا ضافت یعنی کیا بجای خداوند کار پاکه کار باید متعلق باشد و آن عبارتست از شاه و از سراج مطالعه در بربان بکاف دوم فارسی
نوشته و بعضی اهل لغت بمعنی کارفرما و کارپرداز نیز نوشته اند و بمعنی یکعنصر از اربعه عناصر زبربان و بطالعه **کاشد** علوه اکاعدد
علوان پسند پس آن کاغذ بیکار بگرد و لهذا بر خراکاره را گویند و بعضی گفته که نوعی از کاغذست بغایت نفیس **کاکا** برادر کلان و بمعنی علامه و دایه که خواجه پیشه باشد
و بندهٔ افغانی برادر پدر را گویند زبربان **کاسب** بکسر سین مهمله کسب پیشه کننده **کارآب** اضافت سراب خوردن منصطلحان **کاتب** نامعنی تر کر
آزاد پیر تر گویند نولیسنده و از منتخب **کارطلب** یه از شجاع و بهادر **کات** نام شهری از خراسان کنار دریاچه واقعست و نوعی از بزغ و عصاره درخت تر کر
پرستو نول خورنده از حیاتگیه **کافت** تفضیل و بهمزه ماضی بمعنی مصدر **کاشتن** زراعت کردن بین ما بمعنی معهد ست زبربان **کاشتست**
پشندو نعمت و نیاس **کاسات** جمع کاسه که بمعنی پیاله است **کائنات** موجودات و مخلوقات **کاج** بجیم عربی حول و بمعنی کاش که کاف تازی و هوس
و بمعنی بیهوده زبربان **کاردبر** اسم فاعل مرکب از کارد و بر بمعنی دارنده **کاید** اسم موقوف و ضمیر بارد و حده قالب بیهوده بمعنی تن و بدن آدمی
و بگرد حیوانات بالفتح بایه گفته اند زبربان **کاغذ** باء بالفتح و ذال نقطه دار معروف کاغذیست معروف که نوشته بدو بهم بافته اند از مصطلحات
حرص و شره از لطائف **کائد** بکسر همزه بمعنی کارکننده **کاغذ** معرب خذ که بدال مهمله است کاغذ معرب کاغ که بمعنی بانگ باشد بدال مهمله
کلمه تعجب است بمعنی بسیار **کافر** کفار بمعنی سازو پوشنده چون بدین حق رای می پوشند یا سلام نمیگزد و کافر نگفته و فارسیان بفتح فا نیز استعمال کنند چنانکه
کافور بالفتح و فا نیز آمده از لطائف و مهمله و کشت و بهار **کافور** بضم فا و تشدید واو معروف و نام خشبه است زبربان **کافور** خوار سرد و نام درخت زبربان **کالبد**
بر وزن بالبد نام قطعه ایست در هندوستان از سراج **کاهل** از سیاق نظایر آن بمعنی کاسه فقیر **کاغذ زر** بیاء عربی کاغذ زر تسک و فیالو و هندوی
و زبان عامه زبربان **کاز** اجگر و بهاء زبربان قمل کنرت **کاسه** بکسر سین مهمله است کاسه

آن عضو را پندارد یکی تسکند از شرح نصاب **کاکمگ** مخفف کاکمگار **کاکسه** گرنام مطربی کرد واضع قول ست نام نحی ست از شرح خاقانی **کاریغی** حلست به سجاوند صفت و پنیه و پنبه و رعرب و گشت و مرتبه ینه و گاهی دراو اخر اسمای معنی حاصل و مفعول و بدچون جفا کار و مینا کار و بمعنی جدل چنانکه کازار سپهر و سربان **کاشغر** بفتح عین مهمله شهریست از توران و تعلیم نیچ مابین توران و ترکستان و چین **کاغذگیر** نجره و بریکه از اطلق و کاغذ گرفته باشند از مصطلحات **کاخیر** باصطلاح فارسی دانان هند نکاح دختر را گویند **کازر** ابمعجمه خانه کرانی و علف سازند و مکانیکه شاخهای درخت بران گذارند چنانکه مزارعان و شبانان و بیابانان و صیادان وقت پسمان شدن برآ عید سازند بمعنی صومعه که برکوه سازند مجازست از سراج در رشید و بربان کشف و چنانگیری چه صاحب بربان بمعنی درخت صنوبر نیز نوشته و گفته که بر سه معنی درخت صنوبر نیز راعربی و فارسی شمرده و آمده و لفظ کاز کاف فارسی و زاء عربی بمعنی دنائی و تعقد اض که بر سر آبامه کاغذ بریدن باشد یا بر اطلاء نقره کردن یا برآ گل گرفتن شمع که زنار آگلگیر نیز گویند بمعنی حلف و گیاه که بزبان هندی از آن گاس گویند هاء مخلوط التلفظ را که بر غیر هندی لفظ آن دشوار ست حذف کردند و سین را بزاء معجمه بدل کردند و توافق این دو زبان بسیار ست کذا فی سراج اللغات و در رشیدی **الطائف کاریز** بیای مجهول بروزن خانه جوی آب را گویند مخفف آن و باغبانان بصنعتی در زیر زمین بکاوند که آب آن بالا زمین روان شود و از بربان سراج و زبانی بعض اهل ولایت **کاژ** بژای فارسی احول فعلی از صنوبر که آنرا صنوبر صغار گویند و بربان و چنانگیری درخت کوه و بمعنی خوک که جانور معروف ست و بعربی جام پر شراب و بمعنی مطلق جام نیز نوشته اند از بربان و تتبع و شرح نصاب و صراح **کاوس** بادشاهی بود عظیم الشان که رستم از نوکران او بود و او را کیکاوس نیز گویند و بعضی نوشته اند که نمرود بود در اصل بر لفظ بنده و ست و درین زبان بهم خط بیک و ست مانند طاوس و اول را بهمزه ملینه بدل کرده اند و جهت تخفیف از سراج **کابوس** بضم بار موحده و واو معروف و سین مهمله جالیتست که مرد خفته را فرو میگیرد و آن چنان باشد که آدمی تحمل مصیبتی ناگاه آمده فتد در خواب دیده و میترسد نهیکه بدن همه گران معلوم میشود و خروش کردن یا آواز درست هم نمیتواند و اکثر بودن این حالت را اطبا مقدمه صرع نوشته اند و این را ضاغوط دیندلان نیز مانند و لفظ فارسی سگالیدن گویند از مصنف رشید و صاحب مؤید و شارح نصاب و بعضی **کابوس** را بمعنی ابلد و نادان نیز نوشته اند **کاورس** نوعی از غله که بهندی جینه مانند و آن بره بار یک بشکل مصطلحات و موردو بعضی بمعنی غله بوده نوشته اند لیکن بدان قوی ست **کاویانی درفش** علم فریدون منسوب بکاوه آهنگران چرمی بود از پلنگ که کاوه بوقت کارکردن بر سنان می بست فریدون بگنگ ضحاک آنرا بر علم بسته بود بعد از فتح آنرا بجواهر مرصع کرده از بربان و سراج **کابش** بشین معجمه کلمه آرزو و افسوس نام شهر و بمعنی شیشه و اگینه یا بمعنی مفرس کاج ست که لفظ هندی باشد به تبدیل جیم فارسی بشین معجمه از بربان و سراج **کاکل** شمع و دیگر بر شمع باشد **کاغ** بنین معجمه آتش و بمعنی تفحص و چار پایان نالیدن و فریاد و آواز زاغ و نام طاهر از بربان **کاف** مخفف تنکاف نام حریره و این حرف را بر اسمی آید اول بر آن بیان و آن بر دو صفت و اسماء اشارت آید **مصرعه** گل کریک فتل بر که چین است و گاهی این کاف از پاسی تو صیفی بفاصله افتد چنانکه **بیت** چو دو دهر و شبانی بجمع + که سوار شیر و پیاده بشمع + و گاهی مردف هم باشد مثال آن **بیت** ما دمن کفتبا کمن هر سو نظر گفتم بچشم + سوی من بین و سین سوی تو گر گفتم بچشم + و گاهی در آخر مصرعه ساکن هم آید چنانچه **بیت** ای دردمن بزود تا ما که + پیرسی حال من ای آفت جان + و دوم بر آ معنی تعلیل که آن بر آ اظهار علت و معانی آید و قائم مقام زیرا که بود مثال آن **مصرعه** جفا مکن که جفا رسم دلربائی نیست + سوم کاف مهملات این را حبائیه نیز گویند و معنی ناگاه و بدچنانچه **بیت** لشکر اسلام چو آنجا رسید + بود زدین تشنه که دریا رسید + چهارم کاف نتیجه و ترتیب و تفرع نیز مانند چنانکه درین عبارت که چهل سال مشق کردم که خط من شانی پیدا آید مثال دیگر چنانچه درین مصرعه **مصرعه** ای پیغمبر گوش کر صاحب نصر ست و پنجم کاف عطف بر آکه را بتدای **مصرعه** این بیت **بیت** آن نیاست تیر و کمان و نه کمند + کاینک جان بر دست و بشستم کاف ربط و آن اکثر برای ربط میان دو جمله و میان مبتدا و خبر واقع شود مثال آن بیت گفته که دوم گفت که چون کنم من دگفتم چرخ گفت که چشم

هفتم کاف کاریده و این در محل استفهام آید و استفهام سه قسم است انکاری تقریری استخباری مثال انکاری بیت که میگوید بر رغم مدعی بست
تقبل عاشق مسکین کم بست ✦ و مثال تقریری بیت که فرماید هر بامداد مطلع صبح ✦ که بر فراز دشت بصد صبح شفق ✦ مثال استخباری مصرعه فراق و هجر
کرده در جنایاب ✦ و کاف استفهام در آخر مصرعه با شتاب نیفتاده چنانچه در بین بیت بیت اگر سر شکل من مسکین بدار راست گو ✦ جزیره کاف خصم جان عاشقان
ذاراک ✦ بدانکه بست که مردم ایران کاف استفهام را شهباع کرده اند و نه بیان مجهول نشته کاف تفصیل آن معنی بلکه در هیچ جا کاف بیت نه من این گل همان
غزل سرایم این ✦ که عندلیب تواز هر طرف نوا سنجست ✦ نخست آنکه بیت اگر تو زخم نمی به که دیگری هم ✦ وگر تو زهر دهی به که دیگری مرهم
دهم کاف بعنی چنانکه سعد گوید قطعه ✦ ای که اندر ایران ✦ همتا گوشت مردان به ✦ که نقاط ✦ بست قصه ایمان ✦ با هم
کاف بعنی چنانکه بیت
ترکند ✦ کاف بیت
کاف تعلیل ست فرق
کرشاخ گل ✦ بند
کاف بیت چنان
کاف تصغیر آن
کاف بعنی هیچ بیت بست
درجنگ ✦ بتو
کاف تشبیه آن
کاف تعریف آن
کاف خطاب آن
کلمات عربی مستعمل
کاف خطاب مفعول
کاف فاعل
کاف نسبت
کاف بیت
کاف بعنی
کاف بیت
کاف بیت
کاف بیت

دوست است مرد دوست او یعنی هر کسیکه با من دوست است با دوست او هم دوست است و هفتم کاف بمعنی اگر **بیت** چه کرد دوکه سوی عاشق زار ۞ کز لطف بر نگاهی پرسد ز حال ما ۞ دوم کاف بمعنی شرط چنانچه **بیت** گفته بودی بیایم گر بجان آئی تو من بجان آمدم اکنون تو چرا می ۞ بیست و نهم کاف بمعنی چنانچه درین بیت **بیت** اعتبار دولت و فا مفت است اگر همه دی بماند که ترا باد نیست ۞ سوم کاف بمعنی مانند **بیت** هر که در آید بسرای کسی بار برد ۞ گر مرغ کباب است و گر ماهی برشت ۞ سی و یکم کاف بمعنی مثل **بیت** هر که در مستی ازان نرگس جادو باشد ۞ آخر خوشه ازین دیده آهو باشد ۞ سی و دوم کاف بمعنی مثل **بیت** چشم اندیش که برکنده باد ۞ عیب مدبه نهرش در نظر ۞ سی و سوم کاف بمعنی قلت مثالش **بیت** اندک اندک بهم شود بسیار ۞ دانه دانه است که انبار شود ۞ سی و چهارم کاف بمعنی مثال آن سخن زیاده از حد خود خواهم گفت که مردم عیب نگیرند ۞ سی و پنجم کاف بمعنی نسبت چنانکه چوشکر گوید او را ۞ نیکو بچوشیرین که بمعنی یکیست و چو بمعنی چیستان و مختصر منسوب بچه پرده بدانکه این کاف عربی بالف بدل شود چون کاف صفت آفتاب شفته و بلام چون تاک و تال بعنی گاو و خروان و کج و لوچ بعنی احول و بمیم چون شک و شم بفتح موحده بمعنی شنبر و بهاچون تارک تار و بمعنی فرق سر چکاوک و چکاوه نام پرنده جامعه چون شاما که بمعنی سینه بند زنان بعین مهمله چون لوگا و وغر گاو و کاف غارسی نسبت آید چون ننگ بمعنی شوخ و ظریف مرکب از نقطش بمعنی نادر و گرشمه و نیز حاصل المصدر حروف نوشته که کاف فارسی گاهی مرغیر کلمه ذات السادر حالت جمع زاید هم آرند چنانچه مردمان و ریباب شعر مرد معتبر بسیار آورده و نیز کاف فارسی تبدیل یابد بعین مهمله چون گاو و غاو و گلو و غلو و بدال مهمله چون آونگ و اوندو اورنگ و اورند و بمعنی تخت و بالاپوش گستاخ و وشاخ و بیاو و بیخ و گلغونه و ملغونه و بجیم عربی چون گوال و جوال بضم جو و گوجون گل و دل بضم گراز و دراز بضم خوک و بیاک و بجاک چون زرگون و زریون **کاشف** پیدا کننده و بهم کننده از نصب **کاک** بضم تخته بشکنج که بان تنگ کنند معرب پوست و سراج قرغول آن و بعضی **کابک** بضم موحده شبانه مردمان عموماً و خانه کبوتران خصوصاً از بربان **کاچک** بضم فارسی و کاف عربی استخوان فوق سر بربان و سرو **کاوک خالی** و بمعنی مغز و جز آن کرمیان باشد از بربان و سراج **کاچال** بجیم فارسی اسباب خانه از بربان **کابل** بضم باء موحده نام شهری از بلاد شمالی هندوستان متصل ملک توران و بعضی **کابک** بضم از بربانست **کابل** نام نخجیر است از نوزده بجوار شعار **کاکل** بضم کاف دوم بچه بی میان سر مردان و کوکان و موی گردن اسپان از بربان و سراج و چراغ هدایت نوشته که کاکل موی کاکل سر لمبا تیری را گویند که سر گرد باشد تیر کاکل نامیده شود **کافل** بکسر فا ضامن از منتخب **کابل** بکسر باء و میان دو کاف ستور از منتخب **کام** مراد و مقصود و بمعنی سقف طاق بند کام گویند و بکاف فارسی قدم و بمعنی ده و قریه از لطائف و **کام** بکاف عربی بزبان هندی بمعنی شهوت و جماع **کام ناکام** چار یار **کاظم** کنایه از مجمه خشم فرو خورنده و لقب امام موسی بن جعفر صادق علیهما التحیة از منتخب **کالم** بضم ضد باکره یعنی زنیکه بکارت او زنده باشد از سراج و بزبان ریختی زنیکه شوهر او مرده باشد یا او را طلاق داده باشد و این لفظ فارسیست **کاه کنه بباد دادن** لاف زدن از ربها عظم و رشتی و در بربان لاف زدن و فخر کردن در سراج نوشته که حکایات و سخنان نا نه گذشته بحجه عظیم شان حق گفتن و بعضی نوشته اند کار بیفایده کردن و بعضی نوشته که از الحاقیات محمودست از بربان عبارت کاه کنه بباد دادن بمعنی مقرر مستقلاً و مسلم و مقابل **کار فرمودن** بعمل آوردن و درج نمودن **کار باستخوان رسیدن** کنایه از تنگ آمدن و قریب بهلاک شدن از بهار شرعت **کابین** بکسر اول موحده و یای موقوف در عقد نکاح بندمرد معتبر کنند بعوض از اسم مهر و مهر مؤجل نوشته اند کار رستن بعمل آوردن از شرح سکندر نامه **کار بگرو کردن** قطع معامله و قطع دوستی کردن **کانون** آتشدان مطلقاً خواه که در او آتش کنند خواه نکند و بمعنی مجمر و بخوردان و بمعنی کوره آهنگران خواه گلخن حمام خواه منقل ماه و ماهات از بربان و بمعنی کانون اول که تقریباً بهمه کس باشد دوم کانون آخر که تقریباً بهمه کس نباشد از بربان و منتخب و شرح لفظ **کاسه لیسان** حریصان و گدایان و دون همتان از بربان **کاسه زیر آن نیم کاسه افتادن** قرب کسی ظاهر ساخته عیبها ثابت ستاده نمودن **کاسه بند کردن** خوشامد نمودن وطن دادن

فرهنگ رشیدی — فرهنگ جهانگیری — فرهنگ شعوری — فرهنگ بهار عجم — فرهنگ انجمن آرای ناصری — فرهنگ آنندراج

کاسه بر سر کسی شکستن سوگند کردن کسی را از مصطلحات **کاربجان رسیدن** قریب بهلاک رسیدن **کالیدن** بهم پریشان شدن و گرفتن زاغ آنست که کاف فارسی پیش از شین **کاویان** بفتح واو و حرف آخر یا بر وجه تحتانی بتقدیر مضاف او خود فی الجمله یعنی درفش کاویانی منسوب بکاوه آهنگر آن پوست پلنگ بود که کاوه بوقت کارکردن بر میان می بست چون بر تنگ ضحاک فریدون آفرا بر علم بسته بود و مبارک انتفاد لهذا آنرا بجواهر قیمتی مکلل نمود و بدو آشرح دیوان خاقانی **کاروان** قافله از برهان **کاهیدن** بمعنی شکافتن از سراج و برهان **کاویدن** کندیدن از سراج **کاستن** کم شدن گاهی بمعنی کم کردن نیز می آید از سراج **کاهکشان و کهکشان** خیرست بکل جاده در آسمان از ستاره ها خود باهم آمیخته که آنرا بهاگاهی بنظری می آید از سراج و گویند که کاهکشان از کاه کشان گویند که آن شبانه است بخطیکه بر زمین زیر اگاه و خار گشیدن پیدا آید **کافور خوردن** کنایه از عدم جولیست یعنی نام موضعی است در بلخ **کائن** بکسر همزه که حرف سوم ست موجود شونده از مقتضب مشتق از کون تامی بفتح که بمعنی بودن و هست شدن ست و کائن بفتح کاف و فتح همزه و تشدید تحتانی مکسور و مکون نون و کائن بکسر همزه بروزن ضامن و کائی بفتح کاف بسکون همزه و یا تحتانی مکسور منون و کهکسر منون و کاف بفتح کاف و سکون همزه این هر پنج الفاظ در حقیقت گویا یک لفظ است بمعنی که نزد بعضی بسیار باشد چنانکه پیش عند بمعنی بسیار مردم اند نزدیک من بمعنی و کائن رجل عندی همین ست و احتراز از کم که استفهامیه کرده است بمعنی که استفهامیه لفظ چند چنانچه کم رجلا عندک یعنی چند مرد اند نزدیک تو کائن اصل همه است و باقی هر چهار الفاظ مذکور متنوعه شده اند از لفظ کائن کهکسر است از کاف تشبیه لفظ ای استفهامیه متوین آنرا عمداً بنون ظاهر نویسند کقوله تعالی وکای من قریة از چهارم شروع نصاب **کاهن** بکسر فال گیرنده از آواز جانوران و ساحر و غیبگوئی از لطائف منتخب **کائن و من کان** بکسر همزه که حرف سوم ست و ادعا طفه و فتح میم کنایه از مخلوقات **کامن** بکسر میم پنهان پوشیده خونده از لطائف منتخب **کاشان** نام شهر **کاف ران** سنگانی که قریب بن رانست و این کنایه از فرج استاز لطائف **کاف و نون** کنایه از لفظ کن که کلمه عربیست بضم کاف صیغه امر بمعنی شو یعنی موجود شو از کان یکون اول حقیقتی کن گفت قلم پدید آورد بعده قلم بحکم الهی همه اشیا پیدا کرد و قلم عبارت از عقل و حقیقت محمدیست از شرح لینهاد خران مستفاد از مرقع العارفین **کاه و برهمن گرفتن** کنایه از بخیر و نشناختن چیزی ست بر سبیل مثل **کاه بر دهن گرفته** یعنی بخیر و نشناسنده **کارکسی شدن** مردن کسی از مصطلحات **کارکسی ساختن** مشتق بمعنی کشتن از مصطلحات **کاسه نگون** مفلس و از مصطلحات **کاه و کاوس** قصص از برهان و مراح و بمعنی کاه و کاوس آواز دادن نیز نوشته **کالیده** بیمار مجهول سرشته و حیران و دیوانه و احمق از برهان و مراح **کامرو** بواو معروف نام لانبیت با قصابنگار که ملک مشرقی هندوستانست **کاوه** نام آهنگریست که بر ضحاک خروج کرده فریدون را بخلافت نشانده بود و لفظ کاوه بمعنی شجاعست بشرطیکه با زاء ثمز دار برای **کالیده** بیماری مجهول سرشته و حیران و احمق و دیوانه از برهان و رشید و کشف و سروری و هاکری و لطائف بمعنی کژ و ناشنوا نیز نوشته **کالیده** بیماری معروف پریشان و درهم از رشیدی و کشف **کامه** بمعنی **کام** و مقصود و مراد و نان خوشی ست ترش مزه از برهان و لطائف **کاشانه** خانه که چک مختصر از برهان و سراج و لطائف در سراج عجم و بیک نوشته که خانه نشانی کردن خیشاوند تا بدانها رسیده روشنی حاصل کرده باشند تمام چه کاش بمعنی خانه است **کاژه** بر آنچه موم نمائی که صیادان و دران نشینند و بران شاخهای درخت گذارند تا صید و آن بدانها نزدیک آید و علف سایند و بمعنی موضعه که بر سر کوه و سازند مجانبت و بمعنی ریسمانی که بر درخت و غیره آویزند و اکثر زنان و کودکان دران نشسته بهوا آیند و نداز سراج و برهان و لطائف و رشیدی و موئد و قبل بر اکاف فارسیست و از عربی و بر اکاباتی بمعنی اولین لیکاف عربی و ز ای فارسیست **کابینه** کمتر از موجده و با رموف و ثنین مجهه گل عصفر که بهندی کسنبه گویند از برهان **کاژیره و کاجیره** اول بزای فارسی بکسر و یا معروف و ثانی بجیم بمعنی گل عصفر که بهندی کسنبه گویند **کارنامه** مرقع تصاویر که نقاش بر آنها بکمال خود تمام ساز د و بمعنی جنگنامه و کتاب تواریخ و کذا قبح انمین ریاست و عدالت که از آزا کردار بمعنی عمل نیز گویند از کشف و از سراج و موئد و مدار و برهان و سراج **کاله** متاع که از آنرا کالا نیز گویند بکدو و شراب و بمعنی خربزه خاص بمعنی که بر سر عدد است تاساخته باشند

از لطائف و مصطلحات **کار دست بسته** کنایه از شکل کار دست دیگران بآسانی نه بندد از بغداد آید و بما بقوم **کافر نعمت** شدید فلانی بمعنی ناسپاس و صاحب غیاث اللغات نوشته که این التفاتی است قابل پیشه و گرنه سخن فارسی بسخن آید **کارگاه** بکسر اول بمعنی جای ساختن چیزها خصوصاً جامه و فرش و سراچ **کاوه** بمعنی هر چیز زیرک و باریک کار خرد بمعنی شتابه بکار دین باشد **کاربلی** بهادری و جنگجوئی **کافر** و **فاجر** آنکه فاجر است و کافر فاجر آنکه کافر است و کفر بمعنی ظلم و بیداد مجازست از بهار **عجم کالیوگی** سرگشتگی و دیوانگی **کارکیائی** بکسر کاف دوم کاف عربیست و بای ثانی امیری و بادشاهی و کار فرمائی و بیائش تصغیر است یعنی کار کیا گذشت **کاشی** منسوب بکاشان که شهریست در ایران **کاخ مشتری** برج حوت **کاتب وحی** حضرت عثمان رضی الله عنه را بدین کاوی بکسر اول مهمانی است که گاشن کمال خوشنود باشد و بسیار آنرا کیوده گویند **کاسه بازی** نوعی از رقص و بازیست از علم شعبده بازی و صراحی باز و تحقیق آنست که کاسه بازکسی بلند کرده پدید و از زیر خرقه ظاهر آرد و بر مصطلحات نوشته که دو سه کاسه چینی بر آب میکنند و کاسه زان و ژگون شده کاسهارا بر پشت یکدیگر میگذارند و تحقیق این آنرا اضافی نمایند و بدوش خود رسانند و قطره آب ازان نمیریزد و مجازاً بمعنی مکاری و حیله گری آید **کاغذ شامی** بغایت سفید و شفاف نعیماً باشد **کافی** بس شمرده که بدیگر حاجت نگذارد و همان کفایت کند و مجازاً بمعنی دانا و کارنده و پیشکار و نام کتابی در علم فقه و نام کتابی در علم نحو از منتخب لطائف و در رهنمای نام گنی **کامی** بکسر اول و بای ش بمعنی خواهش و رغبت از منتخب لطائف **کاسوی** سوی دوم بمعنی کاسه است **کاشکی** کلمه تمنا و اصل کاش کی بود و بای تحقیق گردر آخر کلمات بیانی بود بسبب کسر کاف بیای تحتانی بدل کرده کاشکی فرمایند از جواهر الحروف **کاراسی** جای ورزیست گزارنده شق و نام حکیم که پیش سلطان محمود احوال سلاطین ماضیه میخواند از سراج **کاتبی** بکسر تای دوقانی شاعری بود عظیم القدر با وجود کمال شاعری در فن خوشنویسی مهارت تمام داشت و نوعی از لمبوستا **کاولی** بمعنی لولی رز مصطلحات **فصل کاف مع بارموحده کبریا** بالکسر بمعنی بزرگی از منتخب **کبر** بر اول بضم اول و فتح ثانی بزرگان و این جمع کبیرست **کبوتر پر** ماهه دوپای فارسی فهمی را گویند کبوتر پر پرد یا دارد و در پرد از ضعیف بلندتر مصطلحا **کبری** بضم اول و فتح را و در آخر الف تصوره تانیث کل با شی متوش بزرگ بود با مصطلح منطقیان را کبری زان گویند که همیشه کلیست در قضایا باشد چنانچه العالم متغیر و کل متغیر حادث پس العالم متغیر صغری ست و کل متغیر حادث بکبری و نتیجه داده شد العالم حادث و از اقسام کبری کبری است که محمول نتیجه اکثر عام باشد عام نسبت خاص اکبرست یعنی کبریست که افراد او بیشتر از افراد موضوع باشد چنانچه کل انسان حیوان صغری ست و کل حیوان جسم کبرے ست و نتیجه این هر دو کل انسان جسم پس لفظ انسان موضوع نتیجه است و لفظ جسم محمول آن ظاهرست که افراد جسم مطلق اکبرست یعنی کبریست از افراد انسان بگذر جسم جمادات و نباتات و حیوانات همه را شامل ست **کبیب** بر وزن نصیب سیاه سوخته و بر روی افتاده از لطائف کمست بالفتح خوار کردن و هلاک کردن از لطائف صراح **کبریت** بالکسر بمعروف و تا فوقانی گوگرد که بهندی گندک گویند و بفتح ر ذره خالص نیز از منتخب و لطائف **کبهد** بالفتح و ثانی و ثالث ساکن و فتح ها و دال مهمله جگر که عضو رئیس در پیکر است و اکباد جمع آن و بفتحتین از شروح و نصاب و صراح **کباد** بضم اول و بای موحده و جگر از شروح و نصاب و صراح **کبو** و بفتح اول بر وزن جسو نیلگون از برهان **کباب ترعبارت** از بریان از شروح سکندر نامه **کباب قندهاری** از شروح خواجه کبابی چراغ هاست **کبریت احمر** گوگرد سرخ کنایه از اکسیر چرا که اکسیر ساخته میشود و آن خود بخطر اکسیر طلاست و گوگرد سرخ بغایت کمیابست **کبر** بالکسر بزرگی و بزرگ شدن بکسر اول فهم تمامی کلان سال و پیر و بفتحتین میوه اترش مزه و از تر سپارک گذاران چاربای زند و در ملک فرسان بسیار پیدا میشود از منتخب و لطائف و شروح **نصاب کبار** بکسر اول بزرگان و این جمع کبیرست بالضم و تشدید موحده بسیار بزرگ و بمعنی جمع اکابرست **کبار** بزرگ گنانه بای بزرگ **کبس** بالفتح و سین مهمله خاک نیا شخته جاه یعنی بکسر بسیار فرو بردن بمعنی شخن بردن و بفتحتین پیشانی و مخاک افتادن و بسر پیش آمدن و بکسر خار که چاه بدان نپاشته بینوا از لطائف و منتخب **کبش** بالفتح معجمه بر سپند یعنی میش نر شاخدار جنگی از منتخب لطائف **کبوتر** و ضم اول مهمله بوشه خاطر خواه و بضم اول ظلمیست نظر خاص تراشیده که شبیه بدم کبوتر باشد از مصطلحات **کبسر** بکسر اول و فتحها بر موحده و کسر سین مهمله و تشدید نون کلانی عمر و کلان سالی و پیر **کباب** ساییدن نمین کبابی از مصطلحات **کبوترما** هو نوعی

از کبوتر کہ آواز یا ہو دہد از بہار عجم کبیسہ بروزن بریسہ رنعت چاہ و جوے بخاک انباشتہ و سر گریبان کندہ و با مصطلح ایزدہ۔ و زدہ با مالا استعمال
کہ در مقابلہ فرا آمدی افتد و فرا جمع کردہ سال سوم قمری کہ ازیدہ ماہہ گیرند بہندی لونہ مانند و ہر یاد ہر ایام ماہ کہ در حساب سال دیگر او را مقدار آرد ہاے
وحی نمایند کبیشہ بضم کاف و فتح با و سکون شین معجمہ نام ملکہ حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کباد و کمان با بزرگ معنی کبیر کہ
پہلوانان کشند و چلہ تیر آہن باشد مصطلحات **فصل کاف مع با فارسی** **کبنک** بفتحتین کاہی عربی و بارفارسی بفتح نون و کاف عربی مذکر و مؤنث بیوہ زن
مرد وش کہ نکیان بفتح و با رفاے زدہ و فراز کلان بزرگان ہنر و حاشر و نزان آن کنند بہندی لنگ گویند از کشف بزبان و حی تخفیف با و حذف
آخر **کبی** بفتح اول و کسر ثانی معروف و مہموز و ناقص یاے بزبان طائف و جہانگیری بزبان و بروج توشہ کہ بعضے بوزن سیاہ و بروج توشہ کیا بوسعت شدید بتخفیف بعضے
بوزن بیہ بمعنے زنبیل توشہ دان صلی ندارد **فصل کاف مع تاء فوقانی** **کتاب** بکسر اول تشدید دوم بعضے نوشتن و اندازہ و فرض کردہ از اوزان و علائم
کہ بکسر اول و فتح ثانی و الف و با بفتح اول و سکون ثانی و فتح ثالث و الف و با بضم اول و تشدید ثانی و الف و با بفتح اول و سکون ثانی و الف و با بضم اول و تشدید ثانی
و الف و با بفتح اول و کسر ثانی و تشدید ثالث و الف و با بفتح اول و کسر ثانی و تشدید ثالث و الف و با بفتح اول و کسر ثانی و تشدید ثالث

فصل کاف مع ثا مثلثه کیتو بروزن یک گرد آمده بلند شده از منتخب کشب بفتحتین و با موحده تودهٔ گیاه بلند سبز و آبدار زنان
و مجازاً بمعنی بانبوه مردم نشستن بهمین علائق و منوی نیز باشد کثرات جمع کثرت کثافت بفتح صد لطافت و بطبر غلیظ شدن و فراهم شدن
بسیار و افر کثیف بطبر تیره ضد لطیف از لطائف و منتخب کثیفان بالضم خاکروبه بلند از لطائف و در صراح رکابی و دوهاب بلند و این جمع کثیف است **فصل**

کاف مع جیم عربی و فارسی کجا معروف بمعنی به جائی آمده از مصطلحات کج بفتح کاف و فتح جیم آنکه خلش نباشد زبانش لکنات دارد
جاری نباشد از شنیدنی کج اوج بالفتح و هر جیم عربی بمعنی کج و نگون مرکست از کلمهٔ کج و لفظ اوج که بمعنی راست بمعنی نگون بسار و مرغ ایمان و حکایت
بجا آوردن آن و شوار بلند **کجلک** آنکس که نیلبانان و پست بسیار زند و خیریست که طاس قیق زبدان آویزند و بمعنی خیر است که مردم الاسب بردو گیرند انچه بر دل نگوید بدان از مصطلحات **کجل** بالضم اول و فتح جیم ثانی بد رفتار و خراب و بین هندیست **کجلوکا** سه گدایان زبان بیم و بکسین بفتح کاف
و سیر جیم عربی بمعنی بستوان آن پوستی که بر دو جناغ اسپ اندازند بهندی پاگر گویند و این از بربان لغات ترکی که **کجل کردن** کنایه از ظاهر
شدن و فلک کردیدن از زمانی نهیب نهانی باعتبار باز کج کردد و پنهان کنند و هر که اشارت بدان کنند و ازان برآید مرمی راه و مدار زبان
و مرجع و عادت بجا و فتح اول و ثانی بمعنی پرست شمرند و دو شخص و ران مقابله یکدیگر نشینند از بربان که بفتحتین و تخفیف جیم خارکشتن و خاریدن باشد
باشد بندی آنچه یکدیگر نویسند زبان بها و سرور و جهانگیری و رشیدی و سراج بالضم تشدید جیم عربی پرست که طفلان از پارهای کاغذ بر سر بندند
کجلی کمندان منتخب **فصل کاف مع حا مهمله کحل** الجواهر سرمه کردان مروارید ساخته و دیگر جواهرات انداخته میاندند
کشف کحال بالضم سرمه کشف **کحال** بفتح اول و تشدید حا مهمله آن یعنی که سرمه دود کشیدن پیشه باشد **کحیل** بفتح اول کسی که سرمه در کشیدن
باشد **کحالی** بالضم سرمه کشف و حبه است سیاه که بمنزه زبان طالبیت پوشند از مؤید **فصل کاف مع خا معجمه خخ** بکسر کاف و فتح خا معجمه **کخ** کلمه است که در محل نفرت
گویند و بمعنی ناخوشنده و بضم هر دو کاف آواز سر قرار از لطائف **کخ** بالضم نام گیاهیست که بدان بوریا بافند و بمعنی کرم که در میوه و غیره می افتد و صورت
مهیب طفلان را بدان میسازند و بمعنی صورتی که از چوب و غیره ترتیب داده لباس رنگین پوشانند نیز آمده و بالکسر مرتبهٔ و کاسه نقره و بازداشتن از بربان
و شرح دیوان خانقانی **فصل کاف مع دال مهمله کدخدا** و کتخدا صاحب خانه و بمعنی لائق و سزاوار نیز آمده از چراغ بدایت کدخدا و کدبانو
خداوند خانه و دلی بی خانه و باصطلاح بخواجان و صعلوک است که آتش چراغ عمر مولود ازان کنند از سراج که بالفتح خانه و وه از سراج و بربان کدبفتح
اول کسر دال مهمله تیره و مکدر از شرح نصاب بفتحتین بمعنی تیرگی و تیره شدن و در فارسی بمعنی کاوی که بندی کیوڑا گویند و آن بگیاست موصوف
و بربان سراج **کدیه** بکسر اول و سکون ثانی و با بجهول مزارع و دهقان و بزرگر از مؤید جهانگیری و در سروری و بربان بمعنی
صاحب خانه نیز نوشته و سراج بفتح و یای مجهول بفتح واو و را مهمله رئیس ده و خداوند خانه و مجازاً بمعنی زراعت کننده و باغبان و تحقیق است که
کدبانو را مالکه و رکه مرکبست از کد که بمعنی خانه و ده باشد کاو بمعنی صاحب الف نسبان هر دو کلمه زایدست پس کدبانو بمعنی گلهٔ کاو که کنایه از دوشیزه باکره
الف ویران نکنند چنانچه رستاو و خداو **کدس** بالضم و سین مهمله من نگوفته انتهی بصراح **کدوی** خانهٔ که دوی باشد کوچک
که همان بعد استره زدن بزرخمهای حجامت چسپانند تا خون بکشد کدام بضم اول ابر [illegible] باشد و اطلاق این بر دو انحصول
و غیره دوی العقول سرد و آید **کده** بالفتح خانه دوه از سراج و بربان **کدیره** بمعنی مکدر و نوشته اند **فصل کاف مع ذال معجمه**
لذب بالکسر روغن و بفتح اول و کسر ثانی بمعنی در و غی یعنی چیز یکه بدروغ ساخته باشند و دروغلو و بمعنی دروغ همچو آمده از صراح و منتخب **کذاب**
بالکسر و تشدید ذال معجمه بالفتح و تشدید ذال معجمه و غلو از منتخب **کذاوکذی** بمعنی چنان و چنین و کنایه دشنام

فصل کاف مع زا مهمله کزا بکسر اول کرنیا ش کزایه از منتخب کرو یا بالفتح و واو مکسور و تحتانی بروزن انیا نوعی از زیره که تخم عمده ست از برمان کربلا بفتح شد حضرت امام حسین صلوة الله علیه لاین لفظ در اصل کربلا بوده باشد با دال مرخم کرده اند چرا که چون در کلمه اگر یکدیگر دو کلمه اول و آخر کلمه آخر یک جنس باشد آخر کلمه اول را حذف کنند کربی بفتح اول و ثانی حذف آخر از خلاف بصریین یکی از عیبهای گریا باشد و اغاز خواب او فتح کرب یا بالفتح ذو نفس گیر دو دبی آرام کردن اندوه کبی بالفتحتین آرامیدن و بکون منتخب لطائف و بحر الجواهر برمدار کروب بضمتین جمع کربت کرب بالفتحتین بسکون نون و با رموحده کلکه آنرا گرکره کلمه گویند از برمان سراج و مدار در منتخب بالفتح و نون مفتوح کرسی اصطرلاب چیزیست بلند در اصطلاح کی عروه مضطربه باشد کربت بالضم اندوه و الم منتخب کرت بفتح و تشدید راثوب و یا چنانکه کرت بمعنی سه بار کرات بالفتح و تشدید را بار ها جمع کرت بضم کاف و تخفیف جمع کره بمعنی کوی یا شد بار عرشمل کوی مدور باشد کراهیت بفتح اول و کسر ثانی و تخفیف بار محمانی پسندیدن و خیابان کشته کرکر اهیت بودن صلاوبه حرت تخفیف نرنشدید دشتن کرخت بفتح اول و ثالثی و سکون خا معجمه بمعنی عضو بیحس و حرکت و بمعنی سخت مستعمل از برمان کروت نام طرب کرات بالضم و تشدید راو تا مثناه کشند نازنتخب کرخ بفتح اول و سکون ثانی خا معجمه دهی ست قریب بغداد و قیل محال از بغداد و بفتحتین مخفف کرخت از طائف و برمان و سراج کردن بفتح کار و عمل و بالکسر تیز بهمین معنی آید و بالضم طائف است از صحر نشینان و بمعنی قطعه زمین که کنار ها آنرا بلند گذاشته دریانش زراعت کنند و آبگیر بمعنی شان از برمان و لطائف و رشیدی و سروری و جهانگیری کره ناکشاد بضم اول بچه اسپ که هنوز بران سوار نکرده باشند کردار بالکسر طرز روش از سراج و جهانگیری برمان کار و عمل و فعل و بمعنی نوشته که کردار اگر با الکسر مشهور ست لاقیاس کنیم بحال ها که بالفتح باشد چرا که چون بر لفظ اگر کار و امثال آن مقصد کنند صیغه ماضی را بیارند ماضی بمعنی مصدر شود چنانکه گفتار و رفتار و بلدکردگار با الکسر مارق تعالی و مثنی لفظ این لفظ کنند و طرز ست از سراج و رشیدی نوشته که معنی ترکیبی این لفظ خدا آورنده کار کرو با بالفتح بمعنی کارو کار بمعنی خداوند کرد یا بالفتح ناشنوا یعنی بسیکه گوش و نیز نشنوا از برمان و سراج و بالفتح و تشدید راو سر بمعنی باز گشتن و باز گردانیدن و جمله بروزن بالضم پیمانه ست آن اندازه دست و هر چیزی شصت صاع و نام دره و دشت یکی از شهران ری برج هم گذرد و دیگری در فارس از منتخب لطائف و برمان کرار بالفتح و تشدید اول باز گردنده و باز گرداننده و بکرار جمله بزنده و از نیاست نفت حضرت علی کرم الله وجهه بزیرا که آنحضرت در جنگ صفت احد ابار بار جمله میزدند هیچ اندیشه نمیکردند از منتخب لطائف نیز مارکرو بضمتین بازگشتن و اگردیدن از منتخب فرهنگ آن کرور بالفتح و دال مهمله تیر مفتوح زمین سخت و پشته تیشه از برمان مؤید کرباس بالکسر با سه موحده و سین مهمله جامه سفید موزه از منتخب و مؤید و مدار و صراح نوشته که این معرب کرپاست که با بفتح باشد و در رساله معربات نیز نوشته که کرباس معرب کرپاس ست که بفتح اول بار فارسی لفظ هندی کتابی باشد یعنی پنبه و مجازا بمعنی جامه که از پنبه ساخته شود و در حالت تعریف قبل را کسره از ان داده اند که زن فعلال بفتح فا از غیر مضاعف و کلام مرتبط بدست کراریس بفتح اول با دو راء و سیاره با قرآن مجید و این جمع کراسه ست که بضم تشدید را باشد کرباس با الکسر از منتخب لغات عرب بمثل صراح و قاموس بمعنی طهارت خانه کربا بمعنی ساخته باشند مگر منتخب بمعنی بالا خانه و دکه خانه و در برمان و کشف و مدار و جهانگیری موی بمعنی اللحاء و در بار بار شاه و امرا کرسی بکسر اول و سکون ثانی مهمله یکبن بالهم نشستن صراح و در خیابان نوشته که عجمان کرسی گویند بفارسی بانگل آبگینه کنگل سازند گرگس با بفتح و کاف دوم فارسی مفتوح و سین مهمله طایر لیست معروف مراد خوار که بهندی گدھ گویند بکسر کاف فارسی گنزراو در بکار برند و مجازا بر مرد ناپاک رانیز گرگس گویند و گرگسان گردون و ستاره اند بصورت گرگس که از سر طایر دو دیگر از سر واقع گویند از لطائف و غیران گرفس بفتحتین و سکون فا بین مهمله و سین ملفظ امحوا آن بمعنی آن خوش نیز باشد و آن جوی و آبست که در دشت خود آن جوی و آبست که گرد و مگرد گنبد روی انحال پیرو از منتخب لغات گرفس بالفتح چلپاسه گرفوش بفتح اول و سکون ثانی فتح فا و شین معجمه چلپاسه و آن جانوریست که در سقف خانها باشد بهندی چھپکلی گویند

از سریانی و سراج کرشتن بالفتح و بفتح اول و کسر ثانی و سکون ثالث و فتحنون و از زبان عجم بمعنی شکنجه شود و فتحنون و از زبان عجم بمعنی شکنجه شود و فتحنون و از زبان عجم بمعنی شکنجه شود

بجیم اسپ خرد و بمعنی تازیانه بضم اول سکون دوم و اظہار یا بخوشی سختی و رنج و بفتح اول و سکون ثانی جیر و نار رضائی و بفتح اول و کسر ثانی و زن جمل بمعنی گربه و نام مرغوب و بفتحتین مخفف کرده بهندی کوس گویند و بمعنی اسپ و تازیانه و بمعنی کوس فارسیست و باقی عربی از منتخب لطائف برہان و مدارج و جهانگیری کرده و بفتحتین بهندی کوس گویند آن چهار نیزار گز مسافت زمین باشد و نزد بعضی سه هزار گز و در رصد سه فرسخ هشت گره از نمود سر و بر برہان و جهانگیری و در گنج تیمت مهندیان و نیلمان و بسائل مساحت حساب اگرچه کتب بدو تعیین کرده خلاف بسیارست مگر خلاصه همین ست که نوشتم کر شمه یکدیگر از اشارات یتیم ابریشم از بهار جم و برہان و جمع الفرس و رشیدی و کشف بفتحتین کرم میله یکبرگ و بسیار نگار سے کرم ابریشم از لطائف کرائی بالضم و تشدید را مهمله و نائی مثلثه گندنا گون کبر بائی نوعی از لباس قماش کرپی بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و کاف دوم عربی بمعنی کلنگ طایر و نوعی از منتخب کرپی بضم اول و سکون ثانی

صحیح باشد **کسلان** بالفتح کاهل و سست **کس و کوسر** هر دو کاف عربی بمعنی اقربا و رفقا از مصطلحات کسیده نامه و بتل عی بی روح ازحه انتخب

کسمه بالفتح موی چند که بوقت دمیدن آلت مفرانکنند مجرد نادره فرسا و آویزان سراج و رشیدی محرر ما می کشت کسانی بکسر اول نام نصیحت قاآنی و نخی مشهور که ادات

کسا یعنی گلیم کسیو شیدا از منتخب **کسنی** بالفتح مخفف کاسنی از برهان کسی این لفظ بر آنکره ذوی العقول می آید چنانچه گویی کسی در خانست یعنی آدمی در خانست یعنی

غیر ذوی العقول استعمال این لفظ نباید ساخت آنچه بعضے گویند که کسی چوبی و کسی خط و امثال اینها محض غلط ست از نهج الفصاحة و غیر آن و در لفظ کسی بلده اهلی

نیست گاهی بر آنکره باشد گاهی برای وحدت و در مصطلحات نوشته که لفظ کسی سوای مضاف معروف بمعنی ضمیر کلو و مخاطب نیاید مثال متی اول از نظرت بیت ازین ترس

جدا کن و از من جدا مباش ✤ بیرحم باش جان کسی بیوفا مباش ✤ مثال متی دوم شعر گوید بیت بیا که بر سر راهت نگاه میدارم ز غنک ✤ بلکه گرفته

بجو مطلب کسی کسی الف بین خوانده است که کسی نیست بمعنی کوفتن نیز و مجازاً بمعنی آنکه دزد و شوخ و ناتراش و ناشسته روز و آزمانی کنند در زبان جانگیری بهار عجم و سرمه

فصل کاف مع شین معجمه کشکاب بالفتح آش جوکه برای بیماران پزند در برهان کشتاسپ نام پادشاه و چون این لفظ بکاف فارسی

ست اما بالتفصیل آن در کاف فارسی مسطور ست **کشت** بالفتح زراعت و بصطلاح شعرا نخ بودن شاه در آنجا نه که مادر آنجا سوای شاه مهره دیگر باشد

کشته بالفتح و کشوت بالضم و او معروف نامیست که آنرا بسربانی دینار گویند و شرح دینار از انست در زبان **کشاد** بالضم کاف عربی و فارسی

صیغه ماضی است از کشادن بمعنی فراز و آزاد کردن بمعنی خوشی و فتح نیز آمده در زبان رسیدی و در جهانگیری و نفی شده بلفظ کشاد ندارم در مرکب قفا کشاد فارسی و اوالنهر کاف

عربی مستقال کشاد کار یکسر تمین باسبان چه کشاد بکسر اول و فتح سیم و نام دیست از ولایت ترشیز و فتح اول و ثالث و سکون سیم و سوم مخفف کشمیر که شهر معروف است در زبان **کشور** بالفتح

و ضم ثالث و سکون واو و راء مهمله در زبان جهانگیری و برهان بمعنی مملکت و صاحب مانوشته که کشور از کشور که هفتگانه نیکی از سبعه سیاره تعلق دارد و چنانچه متعلق بزحل است

و چین بشتری و در ستاره شناسان آفتاب و از النهری قوان بزهره و روم بعطارد و عجم بقمر **کشیدن** بضم اول و سکون ثانی و ضم ثالث و سکون نون و جیم بر

مکسور و با معروف و از نامهای پارسیان یعنی ایزد قاعده شکننده و بمعنی توچ و مجازست این مخفف کوشانیجرست و معنی آن گربی این لفظ تذکره کان ستاد مجانگیری سراج و در

موید بمعنی گوید نوشته **کشاورز** بفتح اول و چهارم و در آخر زا معجمه مزراع و در مقان از موید و برهان و جهانگیری و رشیدی و کشف صدا مدار کبسر اول نوشته بعضی گویند

که اصل کشت و زبود از آنجا تخفیف حذف کردند الف زیاده نمودند و صاحب مجمل باهر الحروف و غیره نوشته که اهل کشت آبود قیاسا بحذف تخفیف حذف کردند

قاعده است که از معجمه آورده بعضی الفاظ زائد هم می آرد **کشنیز** بالضم تخم معروفست از موید و کشف **کش** بالفتح بغل و سینه و هم آرسیده در زبان و در منتخب بمعنی

کشیدن در زبان نوشته که کش نام شهریست از ولایت ترکستان نزدیک بخجند و بسین مهمله هم نوشته اند و بعضی گویند که کش نام شهریست از ولایت ترکستان نزدیک بخجند و بسین مهمله هم نوشته اند و بعضی گویند که کش نام شهریست از ولایت ترکستان نزدیک بخجند و بسین مهمله هم نوشته اند **کشش** بالفتح و ثالث و سکون ثالث و شین معجمه دیگر بر وزن جریده بمعنی جذبه و محبت و میل و رغبت و کشش عشق و کشش محبت و کشش دوستی و کشش دشمنی و کشش بد و نیک و کشش خوب و زشت و کشش

کشش بالفتح و ثالث و سکون ثالث و شین معجمه دیگر بر وزن جریده بمعنی جذبه و محبت و میل و رغبت و کشش عشق و کشش محبت و کشش دوستی و کشش دشمنی و کشش بد و نیک و کشش خوب و زشت و کشش

کشاف بالفتح و تشدید شین معجمه بسیار بیدا کننده و بسیار پرده کشاننده و نام تفسیر جار الله زمخشری **کشف** بالفتح برداشتن پرده از روی چیزی و کشاده و هویدا

کردن و گفته اند جانوریست که در آب ماند و آنرا باخه و سنگ پشت گویند از لطائف و منتخب **کشک** بالفتح و هر دو کاف عربی دوغ خشک شده و بعضی

گویند که بمعنی جو متقشر و نام طعامیست مثل هریسه که از آرد گندم یا جو شیر گویند است کنند از برهان و سراج و بضم اول و فتح ثانی بمعنی قصر و ایوان جز آنکه مخفف

کوشک باشد و بکسر اول و ثانی در ترکی بمعنی باسبانی از لغات ترکی نوشته شد **کشکول** بر وزن مقبول کاسه بزرگ که گدایان در از مداح سراج و جهانگیری و برهان

کشخان بالفتح و خاء معجمه قلتبان و دیوث از برهان **کشیشان** زاهدان نصاری و تفصیلش در کشیش گذشت **کشیدن** یعنی جمع کردن

آمده از مصطلحات **کش زدن** بالفتح و ست در گردن حریف زده زور کردن از چراغ هدایت و در شرح گل کشتی بضم گرفتن گلمان ست در گردن حریف

انداخته زور کرده بزمین زدن **کشاد نامه** بضم کاف عربی و فارسی فرمان بادشاهی و پروانه معافی و طلاق نامه زبان عجم

بمعنی آلو و شمالو زردآلو و امثال آن که دانهٔ آنها بیرون ساخته خشک کرده باشند از برهان در آئین اکبری نوشته که کشته بالک چیزیست مرکب از غوره و هوا و مستدل و دلایل و مشک و نبات و گلاب قرص بسته نگاه دارند و سوختن بوخوش و بضم بمعنی تمنوا و مجازاً بمعنی عاشق کشتیه غیاثا الگوید در التبدار کشتیه باشد کشتی بالفتح سفینه که در دریا باشد و نوعی از پیمانه تر الیف برهان و مؤید و رشیدی و سراج و بیرصاحب رسیده و سراج گوید که بضم کاف فارسی سوخت بگشت و بیرون شتی بالضم مصارعت و از روی تحقیق این لفظ بدو معنی است سوختن که بمعنی فوقیت است چون دو کس با هم کشتی گیرند یکی مر دیگر را بخواهد بر زمین کوبد از رسید و در جهانگیری و برهان و سروری و بهار عجم بر لفظ این هر سه معنی بسین مهمله تحقیق شده لیکن بکسر اول و ثانی پاسبان فصل کاف مع طاء معجمه کظت بالکسر شدید طاء معجمه و تاء فوقانی پری معده و بری مطلق از شرح نصاب کظم بالفتح خشم فرو خوردن از منتخب نظم فشم فرو خورده از منتخب فصل کاف مع عین مهمله کعب بالفتح و با موحده شتالنگ و بمعنی استخوان مربع که بدان بازی کنند و اول از منتخب و لغات و اهل طلاح علم حساب نام مرتبهٔ سوم ست از منازل جبر و مقابله چنانچه مرتبهٔ اول آشی گویند و مرتبهٔ ثانی رمال و مرتبهٔ ثالث کعب چون شی را در شی ضرب کنند مال گویند و چون مال را همان شی ضرب کنند کعب نامند مثلاً عدد سه آشی فرض کردیم و چون سه آشی باشد در سه ضرب کردیم نه مال شد و این نیز حاصل ضرب را مال خوانند و چون مال را که نه ست باز بر شی که سه ست ضرب نمائی بست و هفت حاصل شود و این قسم حاصل ضرب را کعب مرتبهٔ سوم ست کعب نامند و نام بدین قبیله از عرب و نام بازی اطفال نام کی از اصحاب یعنی کعب بن زبیر که مداح حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بود کعوبت بضمتین و حرف چهارم با موحده عوست و سوای از شمسی این لفظ که در نامهٔ ابو الفضل آمده است بمعنی مذکور مناسبتی تمام نمی نماید و نه موافق لغات معتبره پس از صراح و قاموس و غیره بمعنی بلندی و رفع مفهوم میگردد چون مرادف شماتت واقع شده شماتت بمعنی شاد شدن ست بر رنج دشمنان پس کعوبت هم بمعنی بلندی و رفع خود باشد بر مخالفان و غالب نیست که کعوبت باشد بضم کاف و منجمزه بمعنی شکستگی و بدحالی چنانکه از قاموس صراح مظاهر مشهود و انجمن نسخهای حال العین یافته میشود و باتباع تحریف کاتبان قدیم ست کعیت بضم اول و فتح ثانی مهمله و سکون تحتانی و بعد فوقانی بلبل از صراح و تبریز و نصاب بالفتح نوعی از زمان رونغنی و شیرین از این مورد کاک ست از شرح نصاب و رساله سعرابات و موزه کعب غزال و کعب الغزال نوعی از شکر پاره از برهان و بعضی گویند که آنرا بهندی بتاسه گویند کعب گرگ پیکان استخوان شتالنگ گرگ که پیکان در آنجا خود بندند بخاصیت آن از قتل بماند گویند کعبتین و بایا نسبه باشد که چهار آستخوان مربع شش پهلو که بر پهلوی هر یک پانسه از یک تا شش عدد نقش کنند و بدان نرد بازند از کشف و غیره کعبه هم بهت الله در اصل بمعنی مرتفع ست چون بنا کرده از زمین مرتفع و بلند ست لهذا کعبه نام کرده تمیم ست از روی مراتب از شرح نصاب و در صراح نوشته از نکه کعبه مربع و چهار گوشه ست چه تکعیب بمعنی چهار گوشه کردن ست و بمعنی پانسه قمار بازی هم آمده زیرا که پانسه باز نرد مربع و چهار گوشه باشد کعب لنگری نام شخصی که نهایت ترفع خود در طبع بود فصل کاف مع فاء کف الخضیب بالفتح و تشدید فا مضموم و فتح خاء معجمه و کسر ضاد معجمه و یا معروف و باء موحده ستاره ایست سرخ رنگ بجانب شمال که چون بدایرهٔ نصف النهار رسد وقت اجابت دعاست و کف خضیب بدون الف و لام تعریف بمعنی دست رنگین از منتخب و غیر آن کفالت بالفتح ضمان شدن و متعهد شدن از مدار و غیر آن کفایت بکسر بس شدن و کافی شدن و سودگر فتن از منتخب و بکسر اول و حرف چهارم همزه مانند همدیگر شدن در رقوم کفات بضم اول جمع کافی بمعنی دانایان کار گزار کفت بفتح کاف عربی بمعنی شکاف و بر کاینده و این صیغه ماضی ست اگر گفتن از برهان کفتا بالفتح جانوریست صحرائی که بسندهٔ هزار گویند از طائف و غیر آن و بعضی گویند بمعنی زن ساحره نیز ست که بگرم دم نگاه خویش پرآورده بخود زند بهندی ڈائن ماننده و اصل لغت است که کفتار در قاموس و طائن در بهندی نام همان درنده ایست که بیشتر شکار میکند چون زن ساحره مذکوره آن درنده را السحر مسخر کرده سوار میشود و مجازاً زن ساحره را گویند کفر بالضم ناگزیدن و ناسپاسی و بفتحتین بوشیدن و کوزهٔ بزرگ از منتخب و صراح کفور بضمتین ناسپاسی بفتح اول و ضم ثانی

ناسپاسی کننده از نعمت از منتخب **کفلیز و کفیلیز** بالفتح و جیم فارسی و یا بسعروف و در سر و لفظ زا بسعنی نام جانور آبی از قسم وزغ و بسعنی کچه که در دریای سوراخ ها
از لطائف **کف** بالفتح و تشدید بر نجه و کف دست بسعنی پنجه و کف دست و یا و دو پاره و فوتن جامه ابریشمی و بنا کردن و خرقه و لقمه و ساقط کردن حرف
هفتم رکن بحر جون فو فاعلاتن و مفاعلتن و در فارسی بالفتح و تخفیف بسعنی کف دست و پا و بسعنی زبد چنانچه کف دریا و کف صابون و بسعنی سوخته حقیقی از منتخب و لطائف
و صراح **کفاف** بفتح انداز ه اقتدر معاش کفایت کند و تعنی سازد از طلب آن وزری معاش و خرج روزمره باشد از بحر الجواهر و منتخب و کشف لطائف و بسراج و جهانگیری
کفانک بفتحتین کف دست بسعنی کف آب و کف صابون و کف شیر و بسثال آن از شرح نصاب **کفل** بفتحتین سرین آدمی و حیوان و بالکسر بسعنی و سوخته بعیری و آنکه بر شتر
قاند نشست و گلیم که بر پشت ستور اندازند از منتخب و لطائف و برهان و بحر الجواهر و بهار عجم **کفیل** متعهد و ذمه دار و ضامن و قبول کننده کار خود از منتخب و غیر آن
کف و عاگر فتن دست بدعا بر داشتن **کفیدن** بالکسر و تشدید فا و تا رفوقانی مفتوح هر دو بیاله تراز و کفیدن بالضم ترکیدن از بریان کفانیدن
ترکانیدن از بریان **کف کردن** بسعنی خوردن از مصطلحات **کفن پاره کردن** شفا یافتن از بیماری و سخت نجات یافتن از آفت و مهلکه کفران بالضم ناسپاسی
کفن بفتحتین لفظ عربیت فارسیان گاهی تفریس کرده کفن بالسکون فا آرند شفائی گوید ۱۱ زانکه حیض خواهرت کفن کند کفو بفتحتین بسعنی و هم نسب و مانند و
بسعنا و این لفظ بضم اول و سکون ثانی نیز آمده از صراح **کفیچه** بالفتح چمچه کلان و سرمارک بصورت کفچه بضم بسکند کفچه بالفتح و تشدید فا پاره تراز و و هر چیز بسثال آن گردانند از
منتخب لطائف و مدار و معدن و کشف و صراح و تاج اللغات و نیز در لطائف نوشته که بضم و تشدید یعنی ماشه سپاهان و بالفتح و تخفیف در فارسی خوشه نیشکر و انچه در دهانه
باشد **کفاره** بالفتح و تشدید فا پوشنده گناهان و آن بدل جنایت باشد مثلاً در شکستن قسم و خوردن روزه معاوضه گناه نماید و کفاره قسم یک بنده آزاد کردن
یا سه روزه داشتن یا ده مسکین را طعام یا دهسکین را کسوت پوشانیدن کفاره صوم دو ماهه روزه داشتن بهست مسکین را طعام از منتخب و کشف و شناسی و فیروز شاهی
کفیده بالفتح اول و بالکسر ثانی و تشدید فا و سکون ثالث و فتح رابع و سکون خامس و فتح سادس و هاء هوز بسعنی ترقیده و شکافته از کشف و فرهنگ سبنی و برهان و سروری **کفر** بالفتح اول و ثانی و ثالث جمع کافر **کفشکلی** بالفتح و در آخر یا بسعروف نام دانه
که چون حریف دریابد کبیج جاکوش در بغصه نیست گاه دو یا بیشتر صید کنند تا مملق بر زمین آید از شرح گل کشتی **فصل کاف مع لام** + **کلا**
بالفتح و تشدید لام حرف ست هر اردو سی چهار حاصل معنی آن نیست که چنین نیست و گاهی برای سلم و شتن بسخن غیر باشد درین صورت اسم باشد بسعنی حس مست
و تخفیف لام بسعنی گیاه تر از کشف و صراح و بکسر اول و تخفیف لفظی موضوع برای معنی تشبیه و در بخالت بدون اضافت **مستعمل نیشود کلیسا** بکسر
اول و ثانی و یا بجهول و سین مهمله پرستشگاه کفار از کشف و مؤید و مدار و برهان **کلبوعا** بالفتح بین مهمله و تشدید واو و سگ بسیار فریاد کننده و نام سرشنے
از منازل قمر و آن چهار ستاره اند بصورت سگ آوازکننده **کلب** بالفتح سگ و بفتح اول و کسر لام بسعنی دیوانه و گزنده از منتخب **کلاب** بکسر اول جمع کلب که
بسعنی سگ باشد از منتخب **کلب کلب** لفظ اول بفتح کاف و سکون لام و لفظ دوم بضم کاف و کسر لام بسعنی سگ گزنده و سگ دیوانه از منتخب **کلوب** بالضم و تشدید
لام مضموم و با سوخته و بار آهنگر که بدان آهن گرم را سیگیرند از منتخب **کلوخ کوب** آلتی ست که مزارعان بدان کلوخ کلان را بکوبند و بشکنند از غیاث **کلب**
بفتحتین و کاف عربی و ضم خا نجمه فلسی بشان حال چه کلک بسعنی کلفت ست از چراغ هدایت و بعضی بجای خ سین بی نقطه بفتح جیم فارسی تیر توشته آنده کلک بسعنی خاکستر
نیز مرقوم ساخته اند **کلات** بفتح و و قریه و قلعه بالا کوه نام فنی بارکشتی از چراغ هدایت و غیره **کلفت** بفتحتین و سکون فا و بعده فوقانی بسعنی گران و دوری
و ناهموار از برهان و بهار عجم و بضم و فتح خا کدورت و رنج و اندوه و بسعنی عربیت از منتخب و صراح **کالت** بفتح مازه شدن و کند شدن و بی برو بها در
شدن و بی فرز شدن از منتخب **کلاره** بکسر اول بروزن بسعنی حرست و حفاظت از منتخب **کلانوت** بفتح اول و نون و فوقانی و واو و قوی ست از مطربان
و این لفظ هندیست **کلنج** بجیم عربی ستیزه کننده **کلند** بروزن سمند آلتی آهنی که بدان زمین را برآورند جهت بکاوند بهندی کسی گویند از سروری و سراج
و برهان **کلید** بکسر تین انچه که بدان قفل بگشایند **کلنه قند** بفتح کاف و تشدید لام کوزه قند **کلب الجبار** ستاره ایست بصورت کلب

کلوخ انداز سورخماکه در دیار ما سازند که زمیان آنها سنگ و کلوخ بر دشمنان اندازند والحال اینها بندوقها جنگ بکنند **وحشی و عشتی و خراب خاری** که در بهتا آخرین ماه شعبان کتمه یعنی فلانخن بر آمده از برهان رسیده و بهار عجم **کلیسن** اول و سکون لام و سین مهمله لفظ عربیست یعنی آبگ سفید چون واهکی که بدن عمارت سازند و بفتحتین و سین مهمله در بهتا قبه گویند که بر گنبد عمارت و برج مسجد و کنگره باعمارات نصب کنند **کلیات خمس** بدانکه مطلق بیع کلی است اول جنس چون حیوان دوم نوع چون انسان سوم فصل چون ناطق چهارم خاصه چون ضاحک پنجم عرض عام چون ماشی **کلاغ** بضم و فتح زاغ و شی از برهان **کلغ** بالفتح نوعیست از کرگس خرسر که بر سرش پر نباشد از سراج و برهان **کلف** بفتحتین و اضافه یاء تحتانی بعضی مردم پدید آید و بعضی عشق از شرخ نصاب مستقبل از کزدم وقاموس و منتخب نوشته که بالفتح شیفته شدن بخیری **کلمح البرق** شی در خشیدن برق یعنی زود ی تمام **کلاب** بالکسر بیان خالی را عموماً و علم را خصوصاً و بالفتحتین بمعنی نشتر حجام و ضماد که بعد آزار آبکنه گویند و بمعنی شوم و نا مبارک و بلا و سختی و در رسم و بالفتحتین بمعنی بغل و آغوش و بالضم بمعنی شیم زم بند از سراج و مصطلحات و برزن و لطائف **کلنک** بالفتحتین و نون و کاف فارسی دستا فزاری ست که بدان زمین و دیوار کاوند و بضم اول فتح لام بزیده شاپسار و نام سازی از برهان و شرفنامه و در لغات ترکی برای معنی اول بضم اول و فتح لام نوشته و گفته که بعضی آنرا کلند نامند و در حواشی الحروف نوشته که بفتح اول و ثانی سبدل کلند زیرا که دال بجای کاف فارسی بدل میشود **کلال** بفتح اول و تشدید لام ماندی اعضا و خیرگی و کندی و بضم اول و رفتار بمعنی کیله ظرف و نازگل ساز از منتخب و برهان **تل** بالفتح کیسکه مراوین سوا شد از جوشش بر اینجه ترکیست بالفتح و تشدید لام یعنی کنگ لال درین صورت لفظ عربیست و در منتخب بمعنی کند شدن زبان و بالضم و تشدید بعضی همه و جمیع و در لطائف نوشته که این لفظ سفر دست که بمعنی جمع آید و در اصطلاح صوفیه کل و احد مطلق را گویند **کلا** اسم حق تعالی است باعتبار حضرت واحدیت والهیه جامع اسماء مجموع ست **کل** بفتحتین یکی از چند از مرغ مخصوص که بادشاهان و مهمانان بر ستار و کلاه نهند و آنرا بضعه و کلغی نیز گویند از برهان و در غیاث گنگ و غراب ما گیا مستفاد از صراح و بالکسر گنگی و بیته زبانی از لطائف **کلیل و کلکل** بهر دو کاف مفتوح سرزه گوئی از مصطلحات **کلکل** بفتح هر دو کاف عربی فتح تهیم و سکون هر دو لام شوره و خوغا **کلیل** بضم کند بسمت مانده شده و خیره و گنگ از منتخب و صراح **کلام** بفتح سخن گفتن و مصطلح علم نحو لفظی ست که متضمن باشد دو کلمه یعنی مرکب باشد دو اسم یا اسم که نسبت یکی بدیگری باشد بر نهجیکه فائده تام دهد چنانچه زید قائم و دقام زید و کلام علمی ست که دران مسائل نقلی را بدلائل عقلی ثابت کنند و متکلم واضع آن علم ست از منتخب و مهیار شرفنامه **کلام مستدام** عبارتست از کلام آلهی و وحی **کلم** بالفتح خسته و مجروح کردن و بفتح اول و کسر لام سخنها جمع کلام از منتخب **کلوم** بضمتین جراحتها از شرح نصاب **کلیم** سخنگو و هم سخن و مجروح و لقب موسی علیه السلام چراکه اکثر با حق تعالی کلام میکرد و مخلص شاعر **کلتبان و کلتبین** بفتح اول و فتح تا رفوقانی هر دو گروه و بفتح تا رفوقانی کتی ست آهنگران را که بدان آهن گرم را گرفته بدست دهند از نظر دیه گویند و آنرا ابزو یا شنیز گویند و بضم کلا **کلیم** شمع بزرگ آمده از برهان و سراج و شرح نصاب ظاهر این هر دو لفظ تثنیه کلبه است که یک پره آنرا میگفته باشند **کلیتین** بضم اول و فتح یای تحتانی و فتح تا رفوقانی هر دو گروه و این تثنیه کلیه است **کلیدان** بفتح اول کنده را گویند که بر پای دزدان و گنهگاران نهند و بکسر اول آلت بست و کشاد در باغ و در کوچه و قفل انیز گویند از برهان و کشف و سوید **کلاشکن** بفتح نوعی از ملو که بنایت تحفه باشد از برهان **کلید افگندن** مردولایت رسم ست که چون زنان آبستن بفال گوش تو جه شوند نسوفی نامی کلید میده بر سر راه انداز تا بدان مصطلحات **کلبه بر کلبه کسی زدن** کنایه از دعوی برابر دشتن و **کلاغ گرفتن و کلاغ زدن** طعنه زدن و استهزا کردن از مصطلحات **کلاه انداختن و کلاه بهوا انداختن و کلاه بر آسمان انداختن** کنایه از کمال ذوق و شادمانی و خوشحالی از رشیدی و بهار عجم و شخصی کلاه انداختن یعنی عاجزی کردن از منتخب نوشته **کلاه افگندن و کلاه برکشیدن** مراد از تعظیم چراکه در بعضی ملکها برای تعظیم دیگری کلاه خود را از سر برگیرند چنانچه در اهل فرنگ مروست **کلاه موشه شکستن** فخر کردن **کلوخ خشتاب سلب مالیدن** کنایه از محقی و پنهان داشتن امری از برهان **کلو** بضمتین و واو مجهول

بمعنی کلان تر ریئس محله و قاضی بکسر اول خوانده اند از لطائف و بضمتین و واو معروف در عربی صیغه جمع امر حاضر یعنی بخرید در نحو صورت بعد الف ایدیم میفرمایند از علامت تمیز و اوجمع الزواج و صلی کلمه بفتح اول و کسر لام و فتح میم یعنی سخن از کشف و مدار و منتخب در لطائف بمعنی یک سخن و نیز در منتخب نوشته که بمطلع سخنان کلمه لفظیست مفرد که معنی نوشته باشد و بلغتیان کلمه فعل اگویند کلمة بالکسر و تشدید لام انچه مثل خیمه گوچک از جامه باریک و تنک بجهت منع پشه و مگس سازند از رشیدی و منتخب و برهان و سراج و صاحب کشف و مؤید بمعنی خیمه و سایبان نوشته و کلمة بالفتح مع تخفیف لام و بار ملفوظ معروفست که بر سر پوشند بمعنی آلت ناسل و بمعنی حرکات بجماع آمده اصطلاحات و چراغ هدایت کلمة بالفتح و تا رفوقانی بمعنی اندک بمعنی دم بریده کوسیکه حرف گفتن نتواند و چوب دست کوچک و سطبر که بدست گیرند آنرا سوٹا و گنگ گویند لغز نابینائی و کشف برهان و در سراج نوشته که در اصل بمعنی بریده و قطع ست لهذا کلمه و مکلمه بمعنی بریده پاره کلمة برهان بمعنی گنگ و هر شی ناقص را مجازا کلمة گویند کلافه بمعنی کلاوه و فنی ست از کشتی که هر دو پا خود بگردن حریف بندکرده او اشل کلافه پیچند فارکلافه بندد از واو است در اصل کلاوه بواو اصطلاحات کلیچه بضم اول و کسر لام نان خمیری سیده کلاوه کلابه بفتح در لفظ دوم بعد الف با و مودد و پارسیانی که چرخ گلوکش بندند بهندی ایما گویند از برهان و سراج کلاته بفتح و حرف چهارم تا رفوقانی بمعنی ده کوچک و بمعنی مزرعه از برهان و شرح نصاب کلیبه بضم اول و سکون لام و تخفیف تحتانی مفتوح گرده که عضو درونی معروفست بضم اول و تشدید لام مفتوح و تشدید یا رتحتانی بمعنی ملکی و بهم بودن از منتخب و اصطلاح منطق منهوم بوجیکه منع نکند نفس تصور او از وقوع شرکت در وی چنانچه مفهوم انسان که حیوان ناطق است صادق می بر زید و بکر و خالد وغیره کلیته بفتح اول و سکون لام و فتح با رفارسی و سکون تا رفوقانی در اراجمله بمعنی نادرست از کشف و مدار و سرور و در برهان و سراج بمعنی بیهوده و بمعنی کلبیه بضمتین و سکون نون و با بوزن و معنی کلیچه کماز حلوا و مغز بادام پزکنند از سراج کلاله بضم اول و سکون ثانی و فتح ثالث بمعنی زلف نیز آمده و این لفظ بکاف فارسی نیز آمده از برهان و غیره آن کلبه بالضم و بار سوم خانه کوچک و بمعنی گوشه و دکان هم آمده از برهان کلاه بضم اول معروفست و بمعنی تاج پادشاهی آمده از برهان کالیله نام شغالی ست که قصه او در کتاب کلیله و دمنه مسطورست از لطائف کلاپیسه بفتح اول و با فارسی کسر و یا مجهول و سین مهمله کشتن چشم را شدن زغال خود چنانکه سیاهی چشم پنهان شود بلند بسیار شهوت یا بواسطه ضعف یا بهت چشم و ناخنها از لطائف کلاسه کسر اول و سین مهمله ماخوذ از کلس بالکسر است بمعنی چرنا و کج و کج چنانکه در کرز آمده و بس معنی کلاسه انجا چنانکه ساخته باشند چنانکه حمالان بعضی حامل کاجل ساخته می شود شرح گلستان از عبد الغنی و سراج و انچه بعض شارحان گلستان و بعض اهل اللغت کلاسه بضم اول ام موضع گفته اند ظاهرا غلط ست چه اگر مراد تخصیص موضع دیگر گنجایش ندارد و کلامی منسوب بعلم کلام و علم کلام عبارت از معرفت عقائد ست با دلائل عقلیه مدفع شبه و مکابره اهل الحاد و کلان شخصیکه ذوق توحید عیانی نیافته باشد و راه معرفت الهی بپای استدلال قطع نکرده باشد از لطائف کلک قرکمی نوعی از قلم که از اجاحت بلات باشد و آن چوبی میان تهی باشد و اندرون آن سلی را قسم آهن بصقولی یا ارسرب محکم کرده می سازند که بوقت نوشتن بین بکوبکاغذ سوده حروف مانی سیاهی ظاهر میکردند یا دشاهان و امرایان اکثر بدان قلم رعایت الفضم دوم و تشدید سوم میخوانند کلی جزئی باصطلاح منطق کلی آنست که مفهوم او از شرکت با لمکه چنانچه حیوان جزئی ست که مفهوم او با کسی از شرکت چنانچه زید و عمر و بکر

فصل کاف عربی مع میم و کشمری

بیائی در آخر همین فصل مسطورست کنجاب کشف گفته که بالکسر صحیح ست و در برهان نوشته که بالکسر و بالفتح هر دو صحیح و در رشیدی نوشته که بالکسر صحیح نیست چرا که خاب کم دارد و خاب بمعنی آنست که آزا بهندی روا نوا گویند بضم یعنی شیم یا ریک کمات بفتح و در آخر تا فوقانی سماق نوعی از چیر است سفید شکل بیضه بعضی صورت چیر در ایام برسات از زمین روید و بضم کاف بمعنی دلاوران و سپاهیان این جمع کمی ست که بمعنی دلاور باشد از صراح و منتخب و این لفظ را بهر دو معنی نویسند کمیت بضم اول و فتح میم و سکون تحتانی بمعنی شراب لعل انگوری که بسیاهی زند و سپر جرنگ که بسیاهی زند و دم او سیاه باشد و نام شاعری از عرب و بفتح اول و تشدید میم کسور و تشدید تحتانی بمعنی چند و مقدار چیزی که سنجیده شود یا پیموده شود یا شمرده شود شرح نصاب از یوسف بن ملغ و برهان و رشیدی و منتخب و صراح و غیرآن کمند وحدت

ریسمانی باشد از ریشم وغیره که درویشان صوفیان بوقت مراقبه گرد کمر و زانو پیچیده می نشینند از مصطلحات موسیقی و بهاء عجم و چراغ هدایت کمر وحدت معنی کنند
از مصطلحات **کمانچه** بضم اول و چیم فارسی نوعی از زنان ست که سطبار باشد و بمعنی بادریسه خمیده و این لفظ ترکیبیست از برزان مصطلحات کمندرا اصل چند بود بزبان
معنی خم پیچ و نعطاف و ظاهرست از جواب الحروف **کمر بند** چاکر و بمعنی میان بند **کماد** بکسر اول در آخر دال مهمله کرم کردن عضو بحیکه آن چیز را اول آنرا آتش گرم
کرده باشند از کشف **کمر کمر** بمعنی بلندی بر بلندی چه کمر بمعنی بلندی هم آمده و بمعنی برابر برابر نیز آمده از سراج و کشف و برزان **کمر** بفتحتین معروفست یعنی میان و پشت
میان بند که بسعدی میگوید و بمعنی بجارست و گریوه میان کوه را نیز گویند از چراغ هدایت و سراج و خیابان نوشته که کمر در اصل بمعنی میانست و بمعنی بند بیکه بر کمر بندند مجازا
شهرت گرفته پس کمر بند را که بعضی غلط گویند محل نظرست **کمر** بضم اول و بکسر ثانی بر زن گریز بمعنی بوا و بکسر اول نیز آمده و بکان فارسی نوشته از برزان لغات فتحتین
اعانت و مددگاری چه در بوا و بوه در جنگ نوا و ترکی نوشته شد کما لا یخفی تمام و تمام شد و تخلص و ثناء گی از صفهان و گزار خجند از نخب و دلمان رستم
قوس قزح از مصطلحات **کمر** بالفتح و تخفیف میم در عربی بمعنی چند و بمعنی بسیار و بالضم و تخفیف میم غیر جمع نیز مخاطب بمعنی شما و بالفتح و تشدید میم مقابل چیزی و بالضم و تشدید
میم جمع شدید و بالکسر و تشدید میم غلاف تنگ و بکاف عربی جمع این هر دو از نخب و غیره و لفظ کم بالفتح در فارسی و لفظ اندکی هر دو را گویند بمعنی تقلیل ست بسکون اگر بمعنی
نفی طلب آید از جواهر الحروف **کمین** بکسر اول و فتح ثانی و سکون نون در جائیکه قصد من یا لشکر از برزان و نخب پنهان شونده در کمین زار و جزآن و در سراج
نوشته که کمین بروزن نگین لفظ عربیست بمعنی کمین گاه آمده که بقصد کسی پنهان نشیند و کمین گاه جائیست شخص در کمین کردن را پنهان شدن
بقصد کسی یا چیزی و بمعنی اندر کمین کردن نیز آمده سعدی فرماید ۵ طمع تراشوس بخیر کرد + وزنه مجاز ا بمعنی کمین گاه آمده چنانکه فلانی در کمین ست و در قمار
بمعنی چیره کمر آمده **کمن** بالفتح و ثانی بمعنی کم همت نوشته اند و بعضی گفته که کمن بمعنی ذکر شر کم کن یعنی ذکر شر ترک کن **کمان** در اصل خان بود بفتح خا
معجمه منسوب بکم بتغیر السنه خا بکاف بدل شده از برزان **کم چیزی گرفتن** بفتح اول کلی و مخالفت نباشد و نابود بکاستن بهانکه لفظ کم در مقام معدوم و نفی
مطلق استعمال کنند از مصطلحات **کمند حلقه کردن** یا **متعصب** صید بکار بودن **کمان کسی کشیدن** هم آوردا و شدن از عهده آن برآمدن
از مصطلحات **کمون** بفتح و تشدید میم مضموم نام دوائیست که بسندی گویند از منتخب بحر الجواهر و بعربی زمین مگویند **کم باختن** کم نگشتن و مطابق
ماندن از بیم و غم **کم کشادن** ترک کردن کاری و فراخ کردن از برزان **کمان** شیطان قوس قزح **کمان از طاق بلند آویختن**
از برزان عظیم کار عجیب انگیختن و فخر کردن معمول ست که چون سپهی فتح عظیم میکند کمان آنرا از طاق بلندی آویزد **کمانچه** نام سازیست معروف که مضراب آن کمان نخل چوبیست
از برزان سراج **کمانه** کمان بخارین که بر سر ناوبان بگردش مدار برزان **کمر کوه** میان کوه از سراج **کمان حواجه بیگ** عربی و امجهول یعنی قرآن کمان از دلان
گذرانده چراکه حواجه بمعنی ترکش ست چون قرآن بی ترکش بندند لهذا چنین گفته شد از مدار **کمان گروه** بضم کاف فارسی و ضم راء مهمله و واو مجهول کمانیکه دران
غلو زنند ده را گویند از برزان و پسند آزاد علیل گویند **کمتری** بضم و تشدید میم مفتوح و بکون تا رشته و فتح راء مهمله و الف مقصوره و صورت یا نام میوه که آنرا انجاری امرود
گویند از منتخب و شرح نصاب **کمی** بفتح کاف و کسر میم و تشدید یا بروزن فعیل یعنی دلاور و دلیر که باسلاح باشد از مدار **کمتاو** خوب **کماهی** بفتح اول و کسر ها و فتح یا
در زماوره فارسی بسکون یا بمعنی چنانچه آن مقدمه ایست **کمالینبغی** بضم یا چنانچه که سزاوارست در لفظ کاف حرف تشبیه لفظ مانند آورده بر آنکه بعد کاف تشبیه
لفظ مانند آرند تا حرف جاره بر فعل نیاید و بمعنی صیغه مضارع از انبناء که ناقص یائی ست از باب افتعال بمعنی سزاوار شدن **فصل کاف عربی**
مع النون کنده پا بضم دوبار فارسی چوب کلان و سنگین که سوراخی چند در آن داشته باشد که پای گنهگاران دران اندازند بند کنند **کنب** بفتحتین
پستانی ست که از آن پوست کنان سازند و آن نهایت محکم باشد و نوعی از خیارست و بمعنی برگ و تخم تنبک و بعربی بمعنی چرک و دست و پا از برزان **کشت**
بضم اول و کسر نون و سکون شین معجمه و فوقانی تجانه زمدار و کشف و جهانگیری و در رشیدی الشکده نوشته و در برزان بمعان حرکات مذکوره بمعنی بعید بود

و در اول نیز مهمان حرکات نکوره یعنی عبادت خانه کذا کنیت بضم و سکون نون و فتح تحتانی و تا نقوقانی نامیکه در اول آن لفظ آبا شد مثل ابوبکر و ابوالفتح و امثال اینها بنشته چون ابوالحسن و ابی بکر و ابا هریره و ام الکتاب و ام کلثوم و ابن جامع و ابن السبیل و بنت الکرم یعنی شراب انگوری و بنت الصدر یعنی اندیشه گاهی لفظ کنیت در فارسی بمعنی مطلق لقب هم مستعمل میشود کنایت بکسر پیشه سخن گفتن و سخن کوتاه و اصطلاح چیزیرا بچیزی نامیدن کذا فی المنتخب کرد آهم شبه نبی داشته نام شبه بدنکور ساختن مثال آن بیت لولواز نکر نمی آید دهد و نکر گل سوم پرور بالش عنا بادا یعنی معشوق خود را نمی آید که بالش فرو باریده خسار و لب آبدار و دندان چو پرور لخچه در بالش دل کنجد بالضم و جیم عربی مفتوح تخمیست معروف کذا زان بمعنی گنجد بمعنی آنرا تحمل کردن میتواند کذا فی فرهنگ رشیدی کنجد بالفتح بمعنی شکر و قند معرب نیست و نام می ست از انجمند و تبرکی مطلق ده رکابند زمراج و در برهان بمعنی جراحت و ریش و بمعنی گریز و گزیدن نیز آمده و در مصطلح آتشبازان کشتی که باصطلاح تیر اندازان کشتی که بعد کشیدن کمان در هوا کشادن تیر کند کنود بفتح اول و ضم نون و دال مهمله بمعنی ناسپاس و ناشکر و کافر نعمت و بمعنی بخیل و بمعنی تیسین ناسپاسی از لطائف کنکر بالضم و کاف دوم فارسی مضموم مخفف کنگره که بالای عمارات سازند از سراج کنند بضم اول و ثانی و فتح ثالث و سکون جیم و کسر راء مهمله و یاء تحتانی و سین مهمله بمعنی مشابه بصطلاح منتخب کنار بفتح کاف و نون و الف و راء مهمله و یاء تحتانی و سین مهمله بمعنی طرف و جانب و پهلو کذا فی برهان و در فرهنگ رشیدی بفتح کاف و نون و الف و راء مهمله و یاء تحتانی و سین مهمله بمعنی طرف و جانب و پهلو و کنار و ناحیه و بمعنی دامن و آغوش بالضم اول ثمره ایست خوش مزه سبز رنگ آنرا سیر گویند از بیان صفات رشیدی و مخفی آن نوشته که بکسر گوشه هر چیز و طرف و فتح ثانی و صفا کشف نیز بفتح معنی نقل کرده کنداور بالضم دانا حکیم و سیلان ارسخیدکنده در خیبر بفتح کنایه از حضرت علی کرم الله وجهه کند بضم کاف و سکون نون و دال مهمله موقوف و بکسر قاف و یا معروف و بزن سانخور دکتر بالفتح و زای عجمی گنج و خزانه و نام کتاب علم فقه و نام کتابخانه در لغت کنور بضمتین جمع کنر که معرب گنج ست کنیز بفتح اول و کسر ثانی بمعنی زن مملوکه و پرستار زنان و بمعنی دختر کوچک و شیره نیز آمده از برهان و جهانگیری بالتین کنایه بالفتح و تشدید دو نون بمعنی مهمانخانه خانسال خانه مردم و بدو از آنجا که در هندوستان خانه کروب مجاز بمعنی جلاد و گردن زننده نیز آمده و بکسر اول و تخفیف نون جای خواب کردن آهو و گوزن از مراح و نحوه کنانس بفتح کاف و کسر نون و سکون سین مهمله ساجد و سعابد رسایان از کشف و منتخب کنکاش بالکاف و نون خفی و کاف دوم فارسی و ثانی و ثالث هر دو بمعجمه مشورت و صلاح پرسی و این لفظ ترکیبست از نهاد معجم سراج و مدار و موید و جهانگیری و لغات ترکی کنکش بکسر کاف عربی و فتح کاف ثانی بمعنی منسوخ و این مخفف کنگاش ست نقش بفتح اول و کسر نون و شین معجمه بمعنی کینه و بضم کاف و کسر نون بمعنی کردار و اعمال از مصطلحات کنف بفتحتین جانب و کناره و پناه از منتخب و موید و کشف کنیزک کاف آخر این لفظ جزو کلمه نیست بلکه برای تصغیر تانیث کنیشک بضم و کسر جیم طایر معروف و نام چوبیست درساز و در برهان و فرهنگ و موید این لفظ بضم کاف فارسی و کسر جیم ست و در جهانگیری نیز بضم کاف فارسی و فتح جیم گنگ بضم کاف دوم فارسی فربه و قوی پیکل و خوشه و خرما و لاکسر بمعنی بیحیا و زبان آور و بالفتح بمعنی بال مرغ و بازوی انسان و شاخ درخت و بضم کاف فارسی بمعنی انسان نیز زبان از لطائف کنام بضم اول آرامگاه بهایم و شیانه مرغان صحرا و چراگاه ارسروری و لطائف و در برهان کندران بالضم و واو مهمله و بضمومیم خیمه کلان و بزرگ که پیش عماره یا دهنام ستاده کنند و این لفظ ترکیبست از رشید و در برهان کنعان بفتح اول بمعنی کنه و بکسر بمعنی پوشش از شرح نصاب کن بالکاف و تشدید نون بمعنی پرده پوشش و بضم کاف و عربی صیغه امر ست بمعنی شو مشتق از کان بکون کونا و اشارت باشد بامر حقتعالی امر وزالزل و در باب پیدا شدن موجودات و در شرح نصاب بکسر اول و در ترکی بمعنی پس و عقب کن بمعنی که حکومت عبارت از آنست و در برهان کنعان بالفتح نام پسر نوح علیه السلام که کافر و در بعضی نسخ برادر نوح علیه السلام و نام پدر یعقوب علیه السلام و نام پدر زردشت خاقانی و موید و برهان کنده شدن بالضم بند شدن کنده کردن بضم نام دو آوار کشتی توان یافت خود را در پای حریف بند کرده رو در زیر سینه حریف آورد ست از شرح کندن بالفتح معروف ست بمعنی بیدانج آمدن کن فیکون کان بضم کاف و فتح فا حاصل بمعنی این مجموع شو پس شیء مراد از عالم موجودات کن فیکون کنایه از عالم موجودات کنون کنتین بمعنی الکنون از برهان کندو بالضم خم بزرگ که از گل سازند و در آن غله یا روغن کنند از لطائف کنایه بکسر اول و حرف چهارم یا تحتانی پوشیده سخن گفتن بطور یکه معنی آن صریح و ظاهر نباشد کناشه بفتح اول

وبدون نون کنه و دیگر اول کیش تیر کمان آزار آتش گویند در منتخب و برهان و شرح نصاب کنه بالضم و در آخرها بلفظ و عربی بضم با بان خیر و وقت کار و حقیقت چیزی و بضمتین و ها زخمی و در مقام سنجی حانور ست کوچک کبد سگ و دیگر جانوران چسپیدہ بعربی آزار اد گویند صاحب قاموس آزاد بمعنی برهان و سراج و منتخب و غیر آن کنده بالضم هر چوب بسیار بزرگ و بمعنی چوبی کلان سوراخ دار که پای مجرمان بسوراخ داخل کرده بندنمایند و نام فنی از کشتی و بالفتح بمعنی خندق و بلفظ خندق معرب ست از برهان و اطلاق و اصطلاح کنیسه بکسر تین و یا بمعروف و سین مهمله بر وزن قرمساق بفتح معروف ست از برهان و بمعنی آتشگاه و شمشیر کنجاره بالضم و جیم عربی انچه بعد از کشیدن روغن بقی کنجد و غیره ماند از برهان کناسه بضم اول و سین مهمله خاشاک و انچه بجاروب از جا رفته گرد دار منتخب کندو بر وزن بالفتح و دال مهمله مضموم سفره و دستارخوان بطعام از برهان و اطائف و سراج کنج کاوی بضم کاف عربی و جیم عربی و کاف عربی و واو و بمعنی تفحص و تلاش و وقت و غور و امعان کنده کاری هر دو کاف عربی مفتوح تفشهار کرد و چوب و سنگ و استال آن کنداد مصطلحا فصل کاف عربی مع واو کوالب بفتح هر دو کاف و با موحده ستاره روشن و بزرگ از منتخب کولاب بالضم و واو مجهول بمعنی تالاب از برهان کوعب بفتح اول و ثانی و کسر سین مهمله و با موحده زنان پارسیان و این جهم کاعب از منتخب کوداب بالضم و واو مجهول و دال مهمله و با موحده آتشی باشد آزار از سنبره و انگور پژمرده از برهان کوچه سلامت خندقی باشد بسیار کج پیچ که اهل محاصره از سیان هور جال خود در پناه کجی باشند بقرب قلعه غنیم میرسند کوه حرمت نام کوهی ست قریب مکه کذا فی آثار اجهل الرمه گویند کوست بالفتح بمعنی صدد از برهان کوسج بالفتح و سین مهمله تیر مقوس و جیم عربی ست معرب کوسه که معنی آن در تحقیق کوسه مذکور ست از برهان و رساله لغات کوخ بضم و واو مجهول و خاء معجمه خانه کاهی و علف سازند و خانه بی روزن و گیاهی که از ان حصیر بافند و بمعنی کرم چنانکه در طائف چیز کرم اعتماده از برهان و سراج و لطائف کود بالضم و واو و معروف و دال مهمله تودهٔ خرمن غله و تفسیر مجموعه هم ست که در مقابله پراگنده باشد از برهان کون و فساد بالفتح موجود شدن و بناه گردیدن کوه زمرد مراد از شی خیال کوچه بمعنی محفوظ او کوچه که بهر دو سر آن دروازه بنا کرده باشد که بوقت اندیشهٔ آفتی انها را ببند نمایند کور بالفتح و را مهمله افزونی و چه ستاره از صراح کوکنار بالضم و واو مجهول و کاف عربی و نون غوره خشخاش مرکب از کوک که بمعنی سرفراست و نار که ترجمهٔ ان زیرا که بسر غنچه مفید ست از برهان و سراج کوکنار بضم کاف و فتح را مهمله اول در ترکی بمعنی بلند کون خر بالضم نادان و احمق و معدی تحمل از برای درشتی و در سراج نوشته که کون خر بالضم نادان و احمق که نظر باقلت اندیشش از برهان کویر بر وزن لیز بمعنی بی آب و سلاب از برهان و در شرح نصاب بکاف فارسی بمعنی زمین هموار کوتر بالفتح و تا و رفوقانی مفتوح بمعنی کبوتر کوزه قمار شخصیکه بر قمار ازان ام بدیگران تفاریق ازنها نماید کوزه جمع ینماید کوز بلا و معروف و زا معجمه در عربی بمعنی کوزه و هر ظرف دسته دار از منتخب و در فارسی بمعنی خمیده و دوتا شده و بمعنی پشت خمیده از برهان و سراج بضم کاف و واو و معدوله و سکون زا معجمه و در ترکی چشم را گویند که بمعجمه بعین ست از لغات ترکی کوس بر وزن طوطی و بمعجهول و سین مهمله نقاره بزرگ و بمعنی کوفتن آمده و مقدمه و نقاره را بنا بسبت کوفتن کوس گویند و معنی صف لشکر و پراگنده و قطار و نوعی از بازی که شاید بشطرنج ست و بمعنی گوشه جامه و گلیم و بلاس نیز آمده و بمعنی اباد و اشارت از برهان و سراج و رشیدی کوشن بالضم و واو مجهول و شین معجمه نام روز چهارم از ماه شمسی از برهان و سودمند و در رشیدی بمعنی کاف فارسی ست کورتش بضم کاف و سکون را مهمله و واو و غین معجمه و فوقانی مکسور و شین معجمه قبل ست و بالضم نون و سین مهمله بمعنی خم شده سلام کردن کسانیکه واو را ملفوظ نگفته اند ست از لغات ترکی کوکلتاش برادر رضاعی از لغات ترکی اند برادر رضاعی پادشاه را کوکلتاش خان نقیبا شد بولف گوید که برادر رضاعی در ترکی مراد از پسر دایه نیست بلکه شخص دیگر باشد که کوکلتاش مرکب ست از کوکه و تاش و اکثر اهل تحصیل نزد ایرا که کوکه پسر دایه را گویند و تاش سهیل و اشتراک پنانچه در فارسی لفظ هم بسیار کوکلتاش بمعنی هم کوکه باشند یعنی دو شخص که شیر یک دایه خورده باشند بالضرور پسران دایه آن هر دو شخص را کوکه باشند و آن هر دو شخص را کوکلتاش نامیده شود یعنی پسر دایه گویند کوکلتاش بمعنی پسر دایه گویند ظاهر امعلوم نباشد که اورا در ترکی فقط کوکه نامند کوف بروا و معروف بوم که بطار سخوس ست

از فرهنگ دساتیر اللغات کوه محروق کوهی است در راه مکه کوک بالضم واو معروف و کاف عربی بمعنی آواز بسیار بلند و تخم کاهو که خود فش آب دارد و بمعنی اهم آهنگ کردن سازی با یکدیگر موافق ساختن و آوازهای اصوات و بمعنی فرقه که از اعراب بسکال گویند و این جهت غوره فشخاش را لوکنا گویند کبر بسر فتحتین و تشدید و تیر کی بواو معروف بمعنی کبود و نیلگون از برهان و سراج و جهانگیری و شیدی بهار عجم کوک بالضم واو غیر ملفوظ و سکون کاف عربی در ترکی بمعنی آبی و در سنسکرت بمعنی جانی و در ستسکرت اللغات ترکی نوشته شد کوک کبود که بمعنی فضله و نجاست ست چون اطفال بهمه جا بریدن اختیار و احتیاط ندارند لفظ چین این تحقیق هر چند در نظر اکثر مردم است لیکن بنا بر واقعی را بطاره غلیظ عرف بر سه پرده نابالغ اطلاق کنند از خواهر اخوه نا که ملک بضم کاف و واو غیر ملفوظ و سکون تحتانی و فتح لام ترکی بمعنی پیراهن کوچک بضم سه حرف و نام مقامیست از دوازده مقام موسیقی از جهار شعبه کوشک بالضم و واو معدوله و سکون شین معجمه قصر و بنای بلند از برهان بواو مجهول و فتح شین نیز آمده کوکل بالضم واو مجهول و لام مفتوح و فتحتین پوستینی که از پوست میش برگ دوزند و بعضی بمعنی گلیم کهنه نوشته و در هندی بفتحتین بمعنی نیلوفر آفتابی که گلش سرخ باشد و از آسمند کمل نیز گویند از برهان و سراج و رشیدی کوچک بدال مهملة مخلصان مربی و گویند که از دیگر مریدان صغیر و خرد سال نکشد از چراغ هدایت و چهارشعبه بمعنی صاحب قلعه چه و اصل کوتوال بود نا بر تقلیل هندی کوتل او معدوله و غیر ملفوظ و فتح تا رفوقانی مرکب سواری خاص این لفظ ترکیست از لغات ترکی کوپال بضم واو معروف و بار فارسی گرز آهنی از برهان و سروری و رشیدی کوهب بجیم بنات النعش کوک شدن موافق شدن تار ساز و بساز عجم کوک کردن موافق کردن ساز و موافق کردن آواز برهان کوکن بالضم بروزن مومن نام ولایتی ست از ملک کن که پرسال دریای شورست و در فارسی بمعنی چغد که طائر منحوس ست که بمعنی ذلیل از برهان و رشیدی و سراج کون بالفتح بمعنی بودن و هست شدن از منتخب بمعنی دنیا و این جهان مستعمل میشود و در شرح لغا نوشته که کون بالفتح مصدر است بمعنی موجود شدن چیزی و عالم موجودات را کون گویند که بعد از نابودن بود شده و در برهان نوشته عربی چیزی که حادث را گویند یعنی سابق نبوده و حالا پیدا کرده شد کوهکن لقب فرهاد زیرا که خسرو پرویز بصرف بعدهٔ وصل شیرین کوهی ستون بار فرهاد کنانیده را بهمه پیدا شد بود از سراج کون خاریدن پشیمان شدن از سراج و برهان کوردین بروزن پوستین جا بر پشین و گلیم از برهان و جهانگیری دو مؤنث کوردگان بالضم واو معروف و را مهمله موقوف و کاف دوم فارسی الف زائد بعد دال مهمله و نون علامت جمع فارسی بمعنی کوران و در لغات ترکی نوشته که شخصیکه نسبت بملاطین و سلسلهٔ ملاطین هم داشته باشد و در بکاف اول فارسی و کاف دوم عربی بمعنی بادشاهی که دختر خاقان چین در حباله نکاح او باشد کوالیدن بفتح و ضم واو یدن زنا و غیره از برهان کوهاران تلی ست در کشمیر از مصطلحات کوستن بروزن و معنی کوفتن از برهان کودن بالفتح و دال مهمله مفتوح سرب یا لایک بار بر و بهند و بمعنی تخصیص نیز فهم و زیرکی باشد بجارست از منتخب و موئد سرب گران رو و کم رفتار و در بیابان از قاموس نقل کرده این لفظ عربیست کوهان بواو مجهول برآمدگی و بلندی پشت شتر و بلندی شانهٔ گاو کوچه اون گذاشتن بر او برای کسی تا بلذد از چراغ هدایت گوچه یافتن بالفتح کوچه کوچه جموشان قبرستان کوری چشم فلان بزعم فلان از مصطلحات کوچه تو محله لولیان از مصطلحات کو بضم واو و کاف عربی نوعی از بلا و نوعی از کولات گویند بمعنی مرغ سازند از مصطلحات و رشیدی و اوزافخته کو بالضم واو معروف بمعنی کوچه و بمعنی محله و خانه نیز آمده و کلمه ایست که برای استفهام و سوی العقول نیز می آید چنانچه مصرعه کو دوستی که حال مرا پرسشی کند و بفتح کاف فارسی بمعنی مناک کوره بالضم واو معروف و را مهمله آهنگران مکان آهنگران مگر آن جای خاصست نه هر جا که آتش کنند بلکه گوره بمعنی گودال نیز آمده و بمعنی گور مردگان و بمعنی قبر نیز بنظر رسیده و بمعنی گوره خر و گوره گاو و گوره اسپ و گوره شتر و گوره فیل و گوره آدمی و گوره دیو آمده و مجهول و فارسی گوره بمعنی خصیه و بهر سه جنس حصار از ملک فارس از سراج و رشیدی و برهان و منتخب و مدار و بعضی فرهنگ نوشته که گوره بفتح کاف فارسی بمعنی ویران جای خراب گوزه بفتح هر دو کاف و با موحده در عربی اختر کمانی از القاموس و بمعنی انبوه و جماعت نیز بیت و مجاز آ بمعنی فروشکوه و حشمت و گوی مصیقل

از سراج و کشف و در منتخب بمعنی بزرگی و ستاره و در برہان نوشته کہ چوبی باشد بلند و کج کہ از سر آن کوی فرو آویزند و بدست سواری ملک میبرند و آن را بادشاہی است و بمعنی آینده مرموز نیز آمده کوبه بر او مجہول برآمد گی ہر خیمه و برآمدگی پشت گاه و شتر و مجازاً گفته اند دوش انسان نیز آمده از برہان و سراج و رشیدی و در برہان و سروری بمعنی حمله و نهیب نیز آمده کوه بایه زمین من کوه از برہان و مصطلح گوشته بروزن گذشته سیرین او از برہان کوزه بضم گل باشد فقیر نگارنده گوید کوزه بضم گل نسرین کورگه بفتح اول و ضم واو و سکون راء مهمله و فتح کاف فارسی بوزن نقاره و این لفظ گویند بعضی محققان نوشته اند کاف آخر این لفظ بجای هاء الف باید و بخواندن ها باید خواند از سراج و رشیدی و در لغات ترکی بضم اول و فتح راء و او معدله و فتح کاف فارسی بمعنی نقاره کلان و گوشته کوکه بضم ترکی برادر رضاعی کوسنه او مجهول کسیکه بعد از وقت برآمدن ریش موی ریش او دیر بدر آید و باشد از برہان کوفته بمعنی آسیب سیده از آزار کشیده از محنت و مضمر آینده خنده بمعنی گلوله گوشت از یخ از وجه قلبانی و مویق حاصل نموده شود از مصطلح گوکب صوده کهربا و بست پنج ستاره نوبت اند که اهل هیئت اتفاق عدد مرصد آنها را محکوم کرده چهل و هشت صور که بر فلک تمام انداز آنها مرکب است ازان جمله بیست و سه صور بر نقش منطقة البروج واقع اند که دوازده بروج مشهور و عبارت ازانست و بست و یک صور بجانب شمال منطقة البروج واقع شده و پانزده صور بجانب جنوب منطقة البروج و تفصیل و اعداد هر صور در فصل با موحده مع سین مذکور شود این عبارت بست و یک پیکر نور ایوان شمالی کوپله بضم کاف و او مجهول و با هاء فارسی حباب که در آب و هر شی رقیق پیدا میشود و شگوفه و قفل و موی فرق بگریبان و کلاه از برہان کوه بضم ثانی تشدید داده و فتوحه و زن کدو دیوار گذار نداز شرح نصاب کوتاه پاچه کوتاه قامت و نام مانو یا جهیرای از مصطلح گوچک دلی نازک دل و بمعنی جرم و رسم نیز نوشته اند کور بقصری بضم میم کور مادر الاخ خیابان و دیگر تحقیق و لفظ مقصری خواهد آمد فصل کاف عربی مع باکهربا مهره باشد زرد رنگ چون ازرا جرم سوده بگاه قریب کنند کاه را خود میکشد کهولت بفتحتین و موشدن یعنی در ریش سیاه و سفید پیدا شدن از کشف منتخب کهبد بضم اول و باء موحده مقنع زاهد کوه نشین را بالکسر صراف خزانه دار از برہان کهر بفتحتین رنگی باشد مخصوص اسب و استر آنرا بعربی اشقر گویند و ریبان ریسمان که از ابریشم تابند و سراج نوشته که گمان دارم کز این لفظ بکسر اول و فتح دوم باشد هم کلاسه بکسر کاف و با هاء مخلوط اتفاقا و سکون راء مهمله لفظ هندیست و آن صوفی باشد سوسیقی زنان هندی که آنرا بعربی مغلطانه گویند سوار سر آید پهلوانان و غالب استاد کشتی گیران کهف بفتح اول و سکون ثانی پناه و بمعنی غار از کشف منتخب کهه بر وزن نهاد ثانی مرد یکه بر ریش او و جوانی باسیاه و سفید باشد کهل بالفتح مرد میانه سال یعنی نه جوان باشد و نه پیر اسپان جوانی و پیری یابد کهیل بر وزن سهیل اسپ سرخ که بر شاه و جوان بگرد سیاهی مخلوط التفاط نام طایریست که صوت کرده را میکند کهکشان بالفتح سفیدی ماننده کاه که در آسمان نمایان است از برہان و مؤلف گوید که خصوصاً مراد از جزو موسوم بر سات از شام نمایان باشد یا آن هنود و مگر شمال گاهی این صنع تصرف هم میاشند ازین راکهکشان گویند که شاید است که گاه او دسته بسته بر زمین بگذارد و گشاده گشاده نمایان باشد کهه بالفتح خفف گاه و بالضم مخفف کوه و بالکسر یعنی کوچک و لمرتبه از سراج و منه بالفتح او الف فتح نون جمع کاهن که بمعنی غیب گوی فال بین باشد کهینه بالکسر و سکون ثانی و فتح نون و سکون ثالث و فتح ثالث معنی فرد و کوچک کنه بفتحه اول و ضم کاف و کر خانه کار و حیله کننده و تجربه کار کهی بالفتح اول یا معروف و فتحی باشد عالمی که بطراوت و جوانی تمتع نماید کهیر بالکسر و سکون ثانی و فتح راء و الف ماننده بیاره و فصل کاف عربی مع یاء تحتانی کی بالکسر اول بمعنی پهلوان و نام و ناکیه از رطانت و برہان لیبیا بالکسر و سکون ثانی و فتح باء موحده و الف مقصوره و با هاء ابریشم که از پوست گوسفند و بز کنند و ریسمان سازند و بعربی امعاء گویند کیت بفتح کاف و فتح اول و سکون ثانی بمعنی

کاکل کاکم کاکم کاکم

چنان چنین کیمیوست بالفتح ونون اول مضموم ونون دوم مفتوح بمعنی بودن و آفرینش و پیدائش از متخترعه و غیره کیفیت بالفتح وتشدید تحتانی و فتح
چلونگی وحالت و معنی که چاول بادشاه پیشدادی که بسبب تحقیف تیز کرده کیومرث نام پادشاه است که اول جهان را پادشاهی کرده و جهانگیری وغیره آن نوشته که گیومرث بفتح کاف
فارسی نام فرقانی یعنی زنده و گویا چه گیو بمعنی گویا و مرث بمعنی زنده و بعضی گویند و بعضی نیچه و متاخرین بکاف عربی و تاء مثلثه مشهور است و بتاء مثناة فوقانی و کاف فارسی
نام شلثه نیامده و خان زنده و سراج و چراغ هدایت نوشته کیومرث بکاف فارسی و فتح میم و تاء فوقانی ست چه گیو بلغت پهلوی ست بمعنی گوینده و مرث بدال مهمله است که بالام
باشد پس بمعنی گویای آدمی و گویا مشهور و ظاهر را بادشاه مذکور خوش کلام بوده و طاقت انسان خوب داشته باشد که بدین لقب ملقب گردید و در رساله معربات ملا عبد الرشید
صاحب بدین لقب چنین نوشته گیومرث بفتح میم تاء مثلثه معرب گیومرث است که بکاف فارسی و فتح میم و تاء فوقانی باشد و معنی گویای آدمی آن پیشوای آدمیان
ست چه لفظ گیو بمعنی زمین ست و مرث بالفتح بمعنی زنده و پیشوا و این کلمه زبان میرمانی ست یا یونانی چنانچه کیومرث پارسی که بمعنی عالم زنده ست گیو بمعنی زمین و مرث
بمعنی اندازنده و مردم و مارث یعنی سید پس چنان خواست مریم که بندهٔ حضرت مریم که الیقیناً و بمعنی لفظی آن عابد و عاقل و قیاداً و اصل عباد بود بنفس بعبد بمعنی
برق نهین و اضافت بدل کرد نام بادشاهی عظیم الشان از ایران که کمال عیاش بود صد سال بادشاهی کرد از بهرام و لقب عز الدین که بادشاه دهلی و ممدوح
امیر خسرو بود کید بالفتح و دجری بمعنی مکر و حیله و فریب و بدگالی از صلاح و مراح و بالکسر و یا مجهول مخفف کیدار که یکی از راجهای هندست که معاصر سکندر بود و
نام یکی از معبودان هندوان نام ستاره منحوس هندیست کیت بالکسر نام زمان فرخ سکندر نامه زبان آذر و کیاد بالفتح وتشدید تحتانی و دال مهمله مکار و بسیار
حیله گر کیفر بالفتح فا مفتوح و راء مهمله یاداش جزای عمل اعم از کشف و بهار عجم سزا و بد و بد زبان جزای آنچنانی و بدی و در سراج مکافات و سزا و مدی که نیز
بضم فوقانی و واو مجهول و زاء معجمه کنیه اندوز بمعنی کینه کش کیکاوس نام پادشاهی زایران که رستم از فیقان او بود کذا فی المنتخب کیموس بضم میم و
سلطان دهلی کیمین بالفتح وتشدید یا تحتانی مکسوره و سین مهمله بمعنی پرکرده و ناز بحر الجواهر مدار المنتخب و بالکسر بیت که کذا فی المنتخب کیموس بضم میم و
کاسه کیموس بروزن محبوس غذا که در معده طبیخ اول یافته مثل آش چرب گردد از بران و غیر آن کیموس بروزن محبوس نام صورت غذا در طبیخ دوم و جگر
نیچه میشود و آن مثل آب صافی باشد از بران و بعضی از اهل تحقیق چنین نوشته که کیموس آنچه طبیخ میابد در جگر عروق آن بصورت زرغوه باشد یعنی کف این لفظ بر بعضی
گیتی بالکسر و یا مجهول نام موضعی بمعنی خوبی عادت و بمعنی گوش که دران تیر گذارند و بمعنی دین و مذهب و نام شهر در جزیره بحر فارس و نوعی از کتان و نام
جانوری از دو پوستین بهار زند و دخت تهماد و بفتح تا و بفتحتین لغتیست که بوقت شطرنج بازی در محل خود گویند و مردمان این زمان بجای آن گشت گویند و این خطا
گیش صیغه امر ست بمعنی و رشو و در شطرنج نیز همین مراد ست از بران و رشیدی کیمن بیاوش نام لحنی ست از موسیقی از مصنفات بابا بداز جهانگیری
کیمیا قاطع البرص یا مجهول نام کوهی منحوس و آن قاطع اعمار ست ظاهر امفرس کیت ست که یا مجهول و رشیدنام ستاره منحوس ست کیف
بمعنی چگونه و این اسم صریح ست از غیر متمکن و بمعنی هیئت بفتح و این هر دو آخر سید الاحوال باشد از صراح و باصطلاح عرضی که قبول قسمت بالذات نکند چنانچه
سواد و بیاض و بمعنی نشسته و بستی و خیر مکه نشسته و بیوستن آرد و بجانست از فردوس اللغات وغیره کیف ما اتفق بهر طور که اتفاق می افتد کیف بالفتح کاف فا و سکون
یا بفتح کاف فا و تا و لفظ بهر طور که اتفاق افتاد و کیک بالفتح و هر دو کاف عربی کرمی ست که گنده و سرخ رنگ میشود و بعضی گویند کیک
کیل بالفتح بمعنی پیمودن و پیمانه هر دو آمده از منتخب که یال بالفتح و تشدید یا پیمانه و چیزی که بدان پیمایش کنند و کیل کننده و کیله پیمانه
باصطلاح کیف عبارست از عرضی که قبول قسمت بالذات نکند چنانچه سواد و بیاض و کم عرضی حاصل از [illegible] چیزی که قبول قسمت نکند و بعضی گویند کیف
تعریف هم عنوان کرد و کیف بمعنی که در دست باشد و ضعف آن تحمل ثمانی دارد و بدی و خوی و قسمت نپذیرد و مگر ستایش و [illegible] چه جز آن و بردن و [illegible]
خوبی و درستی و سمت و یاقوت شنیا و علم و دل و غیر آن و رسم و کم آنست که بذات خود قابل قسمت باشد [illegible] ش از بران یا مهد و یا پیمایش

تعلق دارد و چنانچه جمیع اشیا را دمی جمیم کیوان بالفتح نام ستارهٔ زحل که بر فلک هفتم است و مجازاً فلک هفتم را نیز گویند سراج اللغات کیان بضم
بادشاهان عظیم الشان و آن جا بادشاه بوده اند کیکاؤس و کیخسرو کیقباد و کی ارسلان و کیومرث مأخوذ است از یران و رشید کیمین بالفتح گوشت اندرون
فرج زن از شرم و خصاب کیک و شلوار یاد موزه افتادن بمقرار بمضطرب شدن از یران کیمیان بالکسر و زن الشان بمعنی حیران و در کار
دو دنیا و بضم اول نیز آمده و بکاف فارسی صحیح است باعتبار تغیر لهجه از یران و سراج کیمیدان بمعجمات منشی و در مصطلحات نوشته کاظم فی
دران باشد حقها که معاجین دران گذارند کیله بالفتح پیمانه که بالفتح و تخفیف بروزنی و در قاموس گاله است که برای استفهام زمانی آید و بمعنی شاه بلند
قدر دران نام را در بلندی قدر از کیوان گرفته اند که بلندترین کواکب سیارست دکی بمعنی عادل و لطیف اصیل هم آمده است و در قدیم حیا بادشاه را گفتند
کیکاؤس و کیخسرو کیقباد و کی ارشد و لقط کی بالفتح و تشدید یا و ر عربی بمعنی موضع که آهن را تا تش گرم کرده بعضو بندند از یران و رشیدی و کشف و منتخب کمانی بالفتح
مسوب بکیان که جمع کی است پس کیانی بمعنی چیزیکه لائق شاهان عظیم الشان باشد و کیانیان کیلوکهری نام موضعی قریب بکی بود و الحال در انجا مقبرهٔ همایون پادشاه است

باب کاف فارسی

فصل کاف فارسی مع الف

گا در ترکی ترجمهٔ حرف با که برای الصاق و صله آید و ترجمهٔ حرف را که حرف ربط است و در بعضی افاده معنی
نیز میکند **گاو** بدال مهمله بمعنی گاییدن و جماع کردن درست **گاو و عنبر** جانوری باشد شبیه بگاو که در دریا ماند گویند که عنبر فضلهٔ اوست در اصطلاح
گاو عنبر کنایه از مال دار فائده **گاو زور** کیکه به ریاضت فنون کشتی و نهایت قوت یابد از مصطلحات **گاز و ار** بضم زا بمعنی مسکون را مهمله و او ناطق و آخر کشی کرد
آزار رسیدهٔ مهموز پای گویند آنچنان بود که دست حریف گزیده سینه بپای او ار یا پشت خود آورد و جمع و اخم ساخته انگار تا او بشکند که حریف زبالا بر زمین
صدمه نکند یا زخم آمده رو بپای او ریزد **گاز** بفتح اول قدری از شرح گل گشتی **گاو سر و گاو سار** نام گزر فریدون چرا که سر آن گز را بصورت گاو بود از جبانگیری **گاز را** بمعنی
لفظیست که بمعنی کنده می آید چون ستمگار و گنهگار و خدمتگار بمعنی لائق آید چون ستمگاره لائق ستم و بمعنی سبب چون روزگار بمعنی سبب روز و بگار بمعنی
سبب یا آمدن کسی از جواهر الحروف **گاز** بر وزن معجزه نوعی از مقراض و گلگیر شمع و بمعنی علف و گیاه که سبز گاس گویند که خوراک بعضی حیوانات است
از رشیدی و بر هان **گاز** بفتح گاف و شش مدود بر سه نوشته که گاز بمعنی علف و گیاه که سبز گاس گویند بهاء ملفوظ التلفظ که غیر ملفوظ التلفظ در شواذ است آن
با الف ختم کردند و سین مهمله بزاء معجمه میل کردند و تلفظ درین و زبان بسیار است **گاز** بر زاء فارسی و عام از یران **گاو رس** بفتح واو و سین مهمله بر تقدیر صاحب
تحفه الهندین و غیره مهمله و بشین کرده علیه الرحمه بنابرین زبان هندی چنانکه مذکور شد و صاحب مصطلحات نوشته که گاز استعمال یافته گویند چاورس بمعنی **گاو رس**
بمعنی حمق و سفره و خام طمع از یران **گال** نام غله که بسیار ریزه باشد که از آن **گاو رس** گویند از یران و بعضی لغات **گاله** بمعنی شغال و ذئب مکرر بمعنی فریاد و غلطیدن و بمعنی دویدن و بمعنی شغال و نوعی از عنکبوت خورده پشه خرمس و نوعی از گل **گالم** قدح و پیاله و مسافتی که در وقت
گویند فیتور یران بمعنی مشغول و ذب مکرر بمعنی فریاد و غلطیدن و بمعنی دویدن و بمعنی شغال و نوعی از عنکبوت خورده پشه خرمس و نوعی از گل **گالم** قدح و پیاله و مسافتی که در وقت
رفتن میان هر دو واقع شود و بالمعنی الخامس از یران بمعنی سپیدکه ای مخصوص معروف داشته باشد و در شرح شاخ فاطل بمعنی اسب سفید رنگ
گاو و صل بضم دال مهمله نامی که نزد کرنای تیه گویند گان لائق و سزاوار الربان و بن انقطاع آخر هجا و در آخر مفعین تعداد آید چنانکه دو گان و سه گانی در
بهار عجم نوشته که گان گاز میسم بعد است بنابرین خود بخود معنگانه و ماه ام بهنگانه و دو گانه و سه گانه را بهین قیاس **گاو زادن** میراث و بضم اول بر آمدن
و انتفاع گلی یافتن از رشیدی و بهار عجم و یران **گاو کردن** بر وزن تو گاو کون احمق از یران و مصطلحات **گاو سفالین** کنایه از خر شراب و شرح خاتمانی
گاو آهن آهنی یا چنبه نوک دار که بر قلبه نصب کنند تا بدان زمین شکافند از یران **گاو زمین** گاو نری گاو یکه زمین برشت است و آن گاو بر است
ماهی ست **گاو و خر سن کردن** کار کسی بالکل کردن و رسوا کردن مسراب تباه ساختن **گاو میدن** چماق کردن **گاو** بمعنی صراحی که آنرا

عاشیة الاصل

بصوت گاه ساخته باشند از برای عجز و لسانی کاز شاخ درخت یا از چوب سفید و نخته طفال را تراشیده بهوا بخیند و بصوت گاه گاه می نامند
گرینا فلیسار ندو بمعنی کمینگاه صیاد و صوصه که برکوه باشد و بالمعنی اخیر بکار دفعه در آمده از برهان و رشیدی و جهانگیری گاه بمعنی تخت بادشاهی و بمعنی قبه و خیمه بسیار و اوقات از برهان و رشیدی گاه و دوشک طرفی باشد خاص که زنان شیرگاو و غیره دوشند جهانگیری گاه بفتحتین را الفاظ نادرست یاد نموده بکار کنند که آخر بکی را عداد در آورند و همان عدد بی کم و زیاده مفهوم گردد از برهان و رشیدی و خیابان گوشته کرین لفظ را خراعداد و برای تعداد و جهانگیری گاه و گاهه و گاهی و گاهیگاه و گاهگاه که اصل یکی گاه بوده برای تخفیف حذف کرده اند و باقی مانده گاه و گاهی الف و گرا فزوده اند و گاهگاه و گاهی الف و گرا فزوده اند و گاهگاه و گاهی الف و گرا فزوده اند و گاهگ

و رشیدی و موئد گران سنگین گرانبار زبان گرفتن خاطر رنجیدن خاطر از چیزی رشوه گرو بر وزن مو قوف و با ها موجده بر وزن بخاران از رشیدی
و شرفنامه گرو گر بفتح اول و ضم ثانی و بضم کاف فارسی و ضم واو و سکون راء مهمله و ضم واو دیگر و نون بر وزن کبوتر نامی است از نامهای حق تعالی و معنی آن صانع است و از رشیدی و جهانگیری و برهان گرگر
بضم اول و ثانی و کاف فارسی نیز آمده است از نامهای حق تعالی و معنی آن صانع است و بمعنی تخت با همه ایشان نیز آمده و از برهان گرفتا بر وزن و معنی گرفتار که بمعنی مقهور و مغلوب و
گرانبار است و گرو مرد بهادر و دلیر و شجاعت آن بمعنی مرد بهادر و دلیر و شجاعت آن و بمعنی مرد عالم است و بمعنی فاضل نیز آمده و از رشیدی و برهان
و کشف اللغات و جهانگیری و هفت قلزم و بهار عجم و دیگر فرهنگها گرو بر وزن و معنی گرد است که بعربی غبار گویند و از برهان

مکار و حیله گر و محیل از سراج و برهان گرد برآمدن بالکسر تلاش و تفحص کردن و اگر چیزی گردیدن گردن خاریدن اظهار تفکر و تحیر از جمله راست
گردیدن بالکسین بالضم معلوم و شین معجمه سوای آنکه بمعنی مذکور است بمعنی موجه و بیانش در برهان گفته گردگان بالکسر منسوبست که مثل بادام
شکسته متمران خورند و اگر احول نیز گویند بجا و نقطه امده و بمعنی گرد بر زبان و مکر و حیله و مکار از لطائف گرگن بالضم بر وزن کاف فارسی
گرو معروف است گرو بالفتح و بغای نقطه دار گرو حیلا کردن بمعنی گرو بالفتح و بشین معجمه و بای ابجد بر وزن کاه باد زدن تکبر و ناز و ادا بر نخوت کردن
گرو بالفتح مالیدن خاکستر بر وزن خاکستر گرو بالفتح و ضم اول و سکون ثانی و واو مجهول بمعنی گرو بالفتح و بلکسر اول بمعنی گرو بالفتح گرفتن بکسرتین سوای معنی معروف
بر وزن بر گرفتن بمعنی گرو بالفتح و بضم اول و سکون ثانی و واو مجهول بمعنی گرو بالفتح و بلکسر اول بمعنی گرو بالفتح گرفتن بکسرتین سوای معنی معروف
گرو بالفتح و

کار و کوچک و نوعی از کارد و قلم تراش که بآن برگ نی را تراشند و این لفظ بکاف عربی نیز صحیح است از برہان و سراج بکاف عربی و بفتح اول
سوختہ و شکر بالضم و سکون ثانی گرفتہ از فارسی درخت سدہ را گویند درخت پستہ غالست و بعربی شجرۃ الفستق خوانند از برہان و سراج گرم بفتح اول و سکون
ارزعربی درخت گز که بسند جباد گویند از برہان و سراج و نوعی از درخت گز باشد شبابہ بدرخت سرو و بالفتح و کاف عربی سبزہ باشد در کنار حوض و راب جوی
ریدن از برہان گز کردن بگز چیزون گزیدن بفتح نخستین زدن و بدندان فرو گرفتن چنانکہ کار کند و مار است و بضم اول بسند مؤلف و جدا کردن از برہان گزیدن
بضم اول منتخب و بسند بدہ از سراج و بہار عجم و بعض شروح و رسائل مسطور است کہ گزیدن بمعنی اہم مفعول گزاردن نیز ہموزاد اکردن از جہانگیری و
برہان و در شرح بوستان از عبد الواسع مرقوم است کہ گزاردن کہ بمعنی ادا کردن باشد برابر ہموزست و گذاردن کہ بمعنی ترک کردن باشد بدال مہملہ بمعنی نور اللغات و صراح در شرح
گلستان نوشتہ کہ گذاردن بمعنی ترک کردن و ترک کردن کردہ مردم بدال مہملہ مشہور شدہ و غلط است بزار و بعجمہ صحیح باشد گزہ نوعی از زیرہ و پیکان باشد چوبیکہ بدان نقانہ و نیز
گزیدہ و گزینہ بیرون بفتح خراج و جزیہ و رشوت از رشیدی و لطائف و مؤید الفضلا و انجمن آرا گویند عبارت از گزارکہ بی و آن چہل یک آنگشت است گزاریدن نوعی از قفل عربی ساعم

فصل کاف فارسی مع سین مہملہ گستاخ

گستاخ بالضم شوخ و جلاک و بی ادب گسار بضم بمعنی خورندہ چنانکہ
غمگسار و مگسار از سراج اللغات و برہان و بمعنی چنین نوشتہ اگر گسار بمعنی کشندہ کہ چیزیکہ زدم باشد پاچیدہ شود و مگر شیر طبلیکہ سیر کہ مرکب باشد گاہی مجازا بمعنی خورندہ چرا گسر
از خوردن بزر گیرد و داد تعدا از خود شکستہ شود چنانچہ سیکسار و غمگسار گسل بضم اول و کسر ثانی امر از گسیختن آن از برہان گسیل بضم اول و کسر ثانی یا مجہول نوع
کردن و خیس کردن و نساوان از لطائف کستم بضم اول و فتح تائی و قتانی و فتح ہا بزدن مخبر مرنام پسر نوح و بزبان موجہ نام یکی از پہلوانان ایران از برہان گستردن
بفتح دوم تائی و فتح ثانی و قتانی بہمین کردن و فرو چیدن ایران از برہان و مخبر آن گستن بضم اول و فتح تائی فکستن چیزیکہ بہمیدہ شود فصل کاف فارسی

مع شین معجمہ گشاسب

بضم اول و سکون ثانی و فتح قوقانی و الف و سین مہملہ و با موحدہ ہر سہ ساکن نام پادشاہی کہ پدر اسفندیار روئین تن بود
از برہان و سراج گشت بالفتح سیر و گردیدن گشاد بضم اول و الف و دال مہملہ بمعنی فتح و ظفر و خوشی و بمعنی رہا کردن ستر آن ستر از برہان در جواہر البحر و
نوشتہ کہ لفظ گشتاد را مزدم فارس بالکاف فارسی و اہل ہا در الفبا بکاف عربی تعامل نمایند گشتر بالفتح خوشہ گشتہ نام کوہ معروف است در منزل برزان در فخر
بضم کاف عربی شہرت دارد گشن بالفتح و ثانین معجمہ خوب و خوش فتحا بانا زو تکبر از برہان و سراج اللغات و رشیدی و تکسف گشن بالفتحین درآمزون بوزن
چین و بفتح اول و سکون ثانی تیر بمعنی لبسیار و انبوہ و گنجان از سر تیز کہ باشد بضم اول و سکون ثانی بمعنی فحل و نر مقابل مادہ است بمعنی طالب شتن مادہ شدن مادہ
سائر حیوانات با مادہ شدن و درخت نر از مادر کشف نمودہ و برہان مسترادف و رشیدی و سراج و بسیاری مقول اقوال ذات الفضلا و گویند کہ بدرخت خرما کہ بار ندہد و از درخت ہای
دیگر میوہ باشد و چہار ناگرفتہ درین درخت بی برمی نہند تقدیر الٰہی آنست درخت بی ثمر شمار میگردد گشنیز بالضم نون بکسر نون بمعنی بفتح نون و زای معجمہ بر وزن
و تیران گفتن بمعنی کردن شرح دیوان حافظ انشاء اللہ فصل کاف فارسی مع لام گل عنا گل در تک آن گلی باشد کہ باندرون سرخ و بیرون زرد و بسیار محمد

گل گلاب

با صطلاح بعضی منوشان نیایہ از تراب گل مہتاب پرچہ ہا ہتاب کہ از زمیان برگ درختان بر زمین می افتد نام گلیکہ آنرا بہندی چاندنی گویند گل
یعنی امر عربی ظاہر باشد گلاشت بالضم سبز جاہای مرطوب گل حکمت بکسر کاف و کسر لام و فتح کاف و سکون میم و فتح تائی و سین مہملہ و تائی قرشت
وصل کنند تا با آتش نرسیدہ نشود گلاب بضم جیم عربی قسمی از علوا از برہان گل تسبیح نام تسبیح از صطلاحات گل صد برگ نام یاسہ کنایہ از زمانہ روئی و پیکر از مثال خود
سبز مغز و ممتاز باشد پیچہ معمول گلفروشان و باغبانان ہست ہر گلی کہ از جایگاہ کلان و سبز باشد آنرا بر سر یک کہ از گلہا بر باشد می نہند گلقند معروف کنایہ از
لب معشوق از مصطلحات گلمینہ بالضم و با موحدہ مفتوح و سکون نون نوعی از جامہا رنگین کہ بہندی باندہنو گویند گلنار نوعی از نار سنگ سوای گل
شمر ندارد و گر گل آن کلان و صد برگ بسیار باشد برابر برگ گلاب و آن را گلنار فارسی نیز گویند از برہان و سراج گل ابر قطعہ ابر گلشکر بمعنی

قاصد گلزار ربط و ہوز نوشتن صحیح ست و بدال مہملہ محض غلط چرا کہ لفظ ہزار در کلمہ گلزار از عالم الفاظ زرد بنفشہ زار و کشت زار ست مکلمہ ہزار اگر کثرت و وفرت
می آید گلبو بزر بر وزن ہدایت بمعنی خوشنما و خوش آیندہ نوشتہ و در سراج بمعنی شیرین آورده چرا کہ بمعنی شیرین باشد گلو را سوزد و ازین
گلو سوز گفتند چنین گلوسوز بمعنی شیرین عبارت ست از حسن صبیح و بمقابلہ حسن ملیح کہ حسن سیاہ و یکمین باشد گل گز با نقطہ کاف فارسی و میم مفتوح و زای معجمہ ساکن
خ ما ل انگ بکسر کاف و سکون میم و فتح زای معجمہ و الف و نون و کاف عربی بر وزن ہفت رنگ نوشتہ و از ہندی گرفتہ شد و در عرفی زاعبا معنی مند و آن جامہ ایست کہ مانند عبا بگل رنگ باشد و گاہ در حقیقت کہ ہندی جامہ باو گویند از رشحہ سراج گلریزی نوعی از نقشہ ای کہ
سبد بیلو بضم ہای ہوز و سکون لام و ضم واو و سکون ہای ہوز و ضم دال مہملہ و واو ساکن و دال مہملہ دیگر گویند گل نشاط کنایہ از شراب در سراج اللغات گل صد برگ بمعنی گل سرخ و گلنار فارسی و قرنفل گلیست کہ زرد رنگ باشد و از ہندی آمدہ گویند
از بہار عجم گلبانگ از فلندران و قلاشان رسم و گویا اصل آن چراغ بادیست لیکن بمعنے مطلق شہرہ و عام کردن تنادی یا بانگ مستعمل میشود و در بیان بمعنے آواز و نشاط
و آواز بلبل آورده و در فردوس اللغات بمعنی آواز خوش و نغمہ و نیک گل بالفتح معروف ست کہ لفظ گل بلا اضافت باسم دیگر گفتہ شود خاص گل سرخ مراد باشد
کہ ابیض و زرد گویند و گر صفاف باشد بسبب وحنی دران صورت علامت چنانچہ گل سوسن و گل نرگس و لفظ گل بمعنی اخگر و آتش ہیچ ست و لفظ گل بمعنی نغمہ
نیز آمدہ و زیر سنجیدہ و خوب و گل بالگ خاکی کہ آمیختہ باگاہی بمعنی خاک مخلوط و خشک شدہ نیز بیان کنند بیان و غیر آن گل چشم سعید کوچک سیاہ چشم پیدا آید
کلزار ابراہیم بقیاس منقول ست و قتیکہ نمرود ابراہیم علیہ السلام را در آتش انداخت آتش بحکم الٰہی سرد گردیدہ قسام گلستان انجا شگفتند گلیم کہ بر تن
ملا پند بضم میم و فتح لام و سکون یا و ضم دال مہملہ و نون و ہای ہوز نخلہ ای موسیقی گلخن بالضم و خار مفتوح یعنی آتش گاہ و تنور عربی از آتشدان است کہ در آن نیگ
رسم علہ بریان کنند و شیخ کبیری این لفظ آتش خانہ باشد بضم گل بالضم یعنی اخگر آتش ست و خن بخفف خانہ از بریان و سراج و مدار و کشف و موید و مجاز بمعنی
جای نہادن خس و خاشاک نیز گفتہ اند و نزد فقیر مولف اصح آنست کہ گلخن بکر باشد از گل کہ بالضم کاوند و عربی بر خاکستر گاہ گویند چنانکہ در بعض نسخ
دیدہ شدہ و خن بخفف خانہ دو مصور اطلاق این لفظ بر آتشدان مذکور شدہ درست میشود و الا بہ معنی اخیر عربی و قصیدہ آوردہ مناجات چہ خواہد
بیت عرفی شاید کہ گلبن بہ نفت و گلخن رفیض ہوا امید دہ تا عنکبوت انگبین و از بہ ہزار گل گل کردن بالضم بمعنی ظاہر نمودار شدن بمعنی خاموش کردن
در وشن کردن چراغ نیز آمدہ از برہان و مصطلحات و سراج و بہار عجم در مصطلحات نوشتہ کہ گل کردن مصدر کلام سا ندہ فاعل و دیدہ شدہ مفعول جلالا طباطبا در قصہ بہ
چشمہ زیاست متحرک آورده یعنی بصفہ ظاہر و ہموار کردن گل بمعنی ظاہر شدن از بہار عجم گلگون بمعنے سرخ رنگ و نام آسپیکہ معشوقہ فرہاد بود و فرہاد بر
بوده و مجازاً بہر سرخ گلگون گویند از برہان و بسراج و کشف گلبن بالضم حرف سوم بامیم موحدہ معصوم بمعنی درخت گلسرخ از برہان و بفتح بامیم موحدہ خواندن جایز ست گلفشا
دومی از انتشار کہ بمعنی پھلجڑی گویند گل فرستادن و گل بختیمی فرستادن آرای بقا بالنون و طلبیدن از مصطلحات گلشن جای گل و این ترکیب از گل و
شن کلہ نسبت ست از سراج گلستان بضم دال کہنہ ای و سکون سین بمعنی اول و سکون ثانی و کسر سین بمعنی دوم تیری آید یعنی سرو نست گلدان بالضم
قسمی از زمین سیدہ از سراج گل خواندن باصطلاح قماربازان نزاست ہمہ لعنت خورد او یکبار بزد او نہادن چہ و تفسیکہ ہمہ لعنت خود یکبار بزد او نہادن بالنون
لفظ گل بضم کاف فارسی بہ ہمین معنی میرساند چنانچہ قماربازان زنند درچنین حالت لفظ جل بضم جیم عربی بمعنی تحمل و تلفظ بہا میگویند گلگرنین باضافت و بلا اضافت
بمعنی قطعہ زمین خوب از مصطلحات گلچیدن سرود و نغمہ و بمعنی تماشا کردن از مصطلحات گل میزان زہرہ چرا کہ میزان خانہ زہرہ ست گل خودرو و خودرو آخر داد و
بعضی از گلہای نباتات متعارفہ کہ بصحرا و حوالی باغ خود بخود روید مثل لالہ کوہی و غیرہ گل ہیگانہ گل خودرو و بیصبتہ یعنی گل نوشتہ اند گل غنچہ
نیمے گلگون کہ بر و مانند زبان گلگچہ بالضم معروف سوم کاف فارسی و جیم عربی شاکری تا روز عقیقہ مولود کنند از بریان گلگونہ رنگیست کہ زنان بر رو مالند و بلند
از بریان و در یکے از کتب طبیہ بنظر آمد کہ گلگونہ دوائیست کہ سرخ کنند و در سیندہ و تخم خطمی و روغن بابونہ کہ ہر سہ بلا و صفا رنگ و بر چہرہ مالند و بلند
نیم ساعتی یک گرم بشویند گل پیادہ ہر گلیکہ بوئے کہ چکدو شبیہ باشد مثل زرگل لالہ و سوسن و بنفشہ و نیز بمعنی گل خودرو از بہار عجم و رشیدی و

وچراغ هدایت وصطلحات دربران گلمالہ بالکسر آنی ست معمار از انکہ بدان گل وآہک دیوار مالند بہندی آنرا کرنی گویند گلابہ بکسر اول وفتح ثانی بتخفیف شکایت زبہار عجم دربران گلال بالضم اول وہوی مجہول وتحتانی بمعنی لعف از رسیدہ وجہانگیری دربران وسراج ودربران وسراج ودربران نوشتہ کہ این لفظ بکاف عربی نیز آمدہ ودربران بمعنی قیص تر آمدہ گلمکند بضم اول وضم کاف وسکون نون ودال مہملہ قفس مخصف گول کندہ نام قلعہ کہ بمحاصلہ سہ کروہ از حیدرآباد واقع است گل کوزہ گلی ہندی شبیہ بگل نسرین مگر قدری از ان کلان باشد ودر خوشنویسی کہ از سراج گلغونہ بمعنی گلگونہ گلستان زادہ بمعنی گل ونسرین وشبوا وغیرہ وگلنار زادہ از مصطلحات گلابہ بکسر گل دلای وگلاب شستہ کہ بدان دیوار مالند گل آستی گل کہ از اہندی سد گلاب مانند وبعضی نوشتہ کہ ہمین گل سرخ ست کہ از ان گلاب گیرند وچون نہایت گل جعفری گلی ست زرد رنگ گل بہشمی وگل ہمکاری بمعنی گل کشتی گلاب طبری گلابکہ در طبرستان حاصل شود گلنار فارسی قسمی از انار کہ گل آن مصدر برگ بغایت سرخی وگلانی بمقدار گل صد برگ باشد گل کشتی گلی کہ پہلوانے بارادہ کشتی زند پہلوانی دیگر فرستد واین رسم در ولایت شایع ست ونام مثنوی در بیرنجات در مصطلحات کشتی از چہار شربت گلشنے تخلص شاعری گلابی بضم اول وکسر ثانی وہوز نوعی از شیشہ کہ چک مدور وزنگیہ ومنقش باشد وقسمی از نامہ دار مصطلحات گلابی بضم اول وکسر نون گلفروش وباغبان گلکس بکاف بالکل کنایہ از زنان در سراج اللغات دربران گل مشکی بالضم نام گلی کہ رنگش سیاہ باشد فصل کاف فارسی مع میم کمبر کمبر بضم اول وسکون ثانی وفتح ثالث معدود بمعنی کہ عرف آن را بیشیا گویند دربران وجہانگیری وموید کم بضم ہر دو کاف فارسی آوارگی کندیدن لقب از شرکم کمرن بالضم معدوم مخرابکنندہ ونانک گمابی بمعنی ننگ گمرہ گمراہ گم گرفتن چیزی معدوم انگاشتن آنچیزرا قصد نمودن بان چیز گم بودگی بالضم ہراسان شدن از سروسکندر نامہ فصل کاف فارسی مع نون گنداب بالفتح نوعی از سبزہ خوردنی مثل سیر از بربان گندآب عبارت از جاب گنج دیوار بسبت بمعنی گنجی کہ مثل دیوار بایستادہ باشد ونام گنجیست کہ شخصی سیر بعنوہ ارث بوقت مردن مال خود را برای آن اسپرد وبنائی دیوار نہادہ بعد از مدتی چون دیوار فرو ریخت افتادن گشتہ بود حضرت خضر علیہ السلام بفراقت موسی علیہ السلام آن دیوار را تکستہ باز درست نمود گنج مالی میتواند درست دیگران بحفوظ ماند گنج بالضم بمعنی گنجایش از لطائف دربران گنج بالفتح بمعنی مال گنجینہ بلنگ وزیر آہست گنج نبود اول گنج عروس کہ جہیز کردہ بود دوم گنج باد آورد سوم گنج ریباحسہ وہمنام گنج افراسیاب پنجم گنج سوختہ بتی سنجیدہ ششم گنج غفر اہتم گنج شادان وآور دہشتم گنج باد گنج باد آورد بفتح واو گنج دوم از ہشت گنج خسرو پرویز قصہ اش انکہ قیصر روم از خوف پرویز چند کشتی از زر وسرخ پر کردہ بخزینہ سیفر شاہ روان مخالف ان کشتہا را بسبب تلاطم دریا بپرویز آن مال را گرفت لہذا آن مال را گنج باد آورد نام کردند بربان وشید وموید مدار گشتف وچہار شربت نوشتہ کہ گنج باد آورد باصطلاح مال مفت را گویند گنبد بالضم وباء موحدہ مفتوح ودال مہملہ نوعی از عمارت مدور کہ سر وی نوک دار باشد یعنی گنبد بمعنی سقف مدور لیکن نوعی از حسن وقبح چنانچہ بجہا پایستن آید پیکنا یہ ازین شد از سراج ومصطلحی وبربان گنبد چار پند عبارت از دنیا بلحاظ اربوعنصر وبعضی آسمان را نیز گویند یا عتبا دشرق ومغرب جنوب شمال از سراج گند بالفتح نوعی دوربندے گندہ بدال مہملہ وطا بلفظ سبا بمعنی مطلق بوبہین سبب عطا را گندہی گویند از خیابان گندیر بالضم ودال مہملہ موقوف گوسپار موحدہ وباء معروف ورا مہملہ بمعنی مال وعمو بمعنی پیرزن سال خود از بربان ورشیدی وسراج اللغات نوشتہ کہ گندیر بفتح کاف فارسی وبالضم گندیر بالضم وبا معروف ورا مہملہ بمعنی کہنہ وپیر ست گنگ بالضم وجیم عربی بمعنی بسیار پرندہ ایست مشہور از موید وبربان ومرہان وجہانگیری

خیاری اختیار کاشتکاران

بفتح جیم بگردون کاف فارسی اول باتفاق ست **گنبد گل** یعنی غنچه گل و پیالۂ زیر بان گنگل بالفتح وسکون نون ولغنه کاف فارسی بجهر ال فظ اخف لطائف گنبد ناگون کنایه از سبز رنگ مائل بسیاهی **گنبد یدن** بوبیدن **گنج شایگان** این نیز نام گنج بادآورد ست که گذشت چون شایگان یعنی فراخ ولائق وسزاوار ست و هر چیز بسیار خوب را نیز گویند که لائق شاه باشد پس شایگان در اصل شاهگان بود یعنی لائق شاه چون گنج بادآورد گنج فرواں وبهره بود لهذا شایگان نیز نام کردند و کار نیفروز را نیز شایگان گویند چون گنج بادآورد نیز محنت بدست افتاده بود لهذا گنج شایگان نام کردند زبان و غیره **گنج روان** کنایه از گنج قارون چرا که پیوسته در زیر زمین حرکت نسبی سخت میکنند **گنج قارون** نام مفرا گفته چهل تن کلیدهای گنج قارون میکشیدند دو هر کلید بمقدار انگشت بود و امام ثعلبی گفته که خزانه قارون چهار صد هزار اشتران بود و پرازر زنقره و بدعای موسی علیه السلام قارون و همه خزانه او بزمین فرو رفته تا قیامت بسوی اسفل روان خواهند کرد **گنبد ساختن** کنایه از سر نیچ بر دشتن برای فعل مدوح مصطلی **گنجاره** بالفتح یعنی گلگونه از بهر بالفتح **گنده** بالضم در مقابل بارایک خیار یسمان و جامه گنده یعنی گلوله خمیر که برای نان پزند و بدست دهند زبان گنجه بالفتح نام شهر نظامی علیه الرحمه **گنجینه** بفتح نون و کسر جیم و یای گنج و حای گنج مجازاً باطلاق ظرف بر مظروف یعنی مال کثیر تر می آید گنج گاو نام گنجیت آنگه بجهاء جمشید و آن در زمانه بهرام گور ظاهر شده بود گویند هفتاد شتر بار آن بیدند ناگاه سواری در نمایان بود که تمام آن بران سواح میرفتند هفتان بهرام را خبر کرد مرمان بهرام گور آنجا کندند عمارت وسیع ظاهر شد و دران عمارت گاو میشها از طلا ساخته بودند مرصع بجواهر قیمتی و گرد آنها دیگر کلها و خوش وطیور از زر و جواهر ساخته بودند بهرام گور آن گنج را گرفته بفقیران و محتاجان داد **گنجور** بر بان گنج الهی قرآن مجید از سراج **گنده مغزی** بفتح کاف گفتن از رشید **فصل کاف فارسی مع واو** گوربالضم اول هر چیز که خوش مزه باشد باشد بطبیعت خوش آید و در ضم اول و فتح خطا ست از برهان و جهانگیری و مدار و بهار عجم و کشف و لطائف **گوبیا** بواو معروف و کسر نون و بای معنائی تخته مشک باشد تامل بطول کہ معماران و بخاران را رندی و درستی چوب و عمارت را بدان معلوم نماید از سراج اللغات و برهان **گوبیا** یعنی گوئی الف در آخر زیاده است استعمال این لفظ اکثر بحبت تشبیه باشد **گواب** بالضم اول بالفتح مخفف گواه از مدار و کشف و برهان **گواب** بواو و بحهول و دال مهمله بار موجده نام طعامی است کہ از گوشت و برنج و مغز خود و مغز گردگان پزند و آن را بسکر کرده دو شب ترس کنند از برهان و سراج و نیز در سراج نوشته کہ بعضی یعنی طعام مزبور بران گفته و در ترجمی نوشته کہ برنج را در گوجف بره پخته پزند **گوشت** بفتحتین بشین معجمه و تای فوقانی نام یکی از شش آوازه موسیقی و آن نوروز و ماته و سلمک و گوشت و شهناز و گواینه باشد از سراج و برهان و چراغ هدایت **گوشپیچ** یعنی گوشمال از سراج **گوگرد سرخ** کنایه از کبریت احمر که اکسیر است **گوگرد** بالضم و کاف دوم که فارسی ست مکسور و ای ست معدنی که آنرا بعربی کبریت گویند هک گویند از برهان **گوسفند** بمعنی میش مقابل بز چنانکه مغز و رعی بمقابل ضان ست کما یستفاد من القاموس و الصراح و بعضی نوشته اند که اطلاق گوسفند بر میش و بز هر دو آید از سراج **گوارنبضم اول** هر چیز خوردنی **انوشیدنی** که بذائقه خوش مزه آید زود و بضم اول باشد و بالفتح خطا ست از برهان و جهانگیری و بهار عجم **گور** بالضم دو معنی دارد یکی خر صحرائی که آنرا گورخر گویند و این بمجازست یا بحبت تخفیف گور خر را گور فقط گفته اند و در رشیدی چنین نوشته که گور بفتح نام ملک قومی ست از برهان و دانم لانبی ست از بگاله و بالضم یا بحهول یعنی قبر یعنی دشت همواره از بحاست کہ خر دشتی را گور خر گویند یعنی خر گور و بر بان **گور** بواو و بحهول یعنی عنین و عزب و شتر بی یعنی صحرا و زمین هموار گور خر یعنی خر صحرائی چه گور یعنی صحرا و زمین هموار و دشت ست از برهان **گوهر** ذات شی اصل هر چیز چوهر معرب آن ست **گوهاء** یعنی لعل و غیره باشد خواه یعنی جوهر شمشیر و غیره و در برهان گوهر یعنی مطلق جواهرات چنانچه لعل و یاقوت نمرد و الماس و غیر آن **گوهر افشاندن** یعنی فرزند آوردن و یعنی صفا نمائی و عقل فرستک **گویر** بفتح اول و یای بحهول و راء مهمله در شرح نصاب بضم اول زمین هموار و در برهان یعنی سرگین و آب دهی نماید و بعضی **گوهر** گوشیار بر وزن هوشیار لقب حکیمی کہ ابوالحسن نام داشت و شیخ ابوعلی سینا شاگردی او نموده است از برهان و رشیدی بکاف عربی در نام منجمی

گوشه بضم بمعنی جانب و بنجم گوالیدن بالضم واو وحده با سکون گوشت خوکانه چیزیکه بهم بکار ناید گوودز بالفتح دال مهمله مفتوح نام پیلوانی
زیر فرمان پادشاه زابلستان گوژ بضم و فتح اول و سکون واو و بمعنی گردگان جمع زمستان است و بواو مجهول یا و بکاف زاء پائین یا واو زبر دال
بالضم اول و واو غیر ملفوظ و سکون واو از مجرد یه که چشم را گویند گوارش بضم اول و کسر راء مهمله خوش مزگی و هضم طعام نام دوائیکه مرکب است برای تسهیل هضم
خوش مزه باشد و جوارش معرب است از زبان و سراج و مولد و مدار و کشف گوش بواو مجهول و فتح و سکون و مخفف گوشه نام نوعی از چهار پا و بزه بکسر اول
جهانگیری و بضم بمعنی سراج و زبان گوش تا گوش از این متدان سر گوک بضمتین و در آخر کاف عربی مغاک و خندق کوچک بضم اول و واو غیر ملفوظ و سکون کاف
فارسی و ضم رتبه که آسمان رنگ بود و اتیر گویند گوال بالضم واو مجهول ابله و نادان احمق و بمعنی کمر و فربه بضم اول و واو غیر ملفوظ و سکون لام ترکی بمعنی تالاب
کوچک و ضمنا بمعنی پشمینه نمدی که آویخته کرده و شیان و نخاجان بوشند از زبان و سراج و مصطلحات و سروری و در ترکی گویند گوال اول بضم اول بمعنی جوال و جوال معرب
است از سراج گوچشم نوعی جامه حریر که دافت آن بشکل چشم گوزان نقوش کنند چنانکه در هندوستان پارچه بلبل چشم معروف و از زبان و سراج و بزبان گودم
بالضم و راء مهمله بمعنی چشم من چه در ترکی گوز بمعنی چشم و میم برای تکلم و این لفظ بلهجه انگلیسان بکاف عربی ست و بلهجه فرانسیان بکاف فارسی از لطائف
گورگان بواو مجهول و راء و کاف فارسی بمعنی لایق عدیل و عشرت باشد چه گور بمعنی عدیل و عشرت مقرر است و گان بمعنی لایق و سزاوار از زبان بلغ
شاه تیموری و لقب یافت پادشاه و پادشاه جلیل القدر را گورگان گویند گورخان لقب بادشاه خطا و ختن از زبان سراج گوش کردن بمعنی
شنیدن گوش مالیدن بدون دعوی اظهار عظیم مستعد شدن از شرح سکندر نامه گوی گریبان تکمه که بر گریبان و زندگوون بفتحتین و زار
معجمه جانوریست و آن نوعی از گاو گوبی ست که بر دوشش چند خانج دیگر سته باشد بهندی آنرا بارہ سنگه گویند از سراج و زبان گوی بردن فتح
یافتن و زیارت کردن عالب آمدن از زبان گوان بواو معروف بمعنی رنگ از سراج گوهر خاتون نام زن سلطان سنجر گوان بفتح بمعنی پیلوانان
دلاوران گودبان بواو مجهول و دال مهمله و با موحده بمعنی کوبان شتر و غیره از لطائف گوکرن بفتح کاف و ضم عربی نام جانوری چهارپایه
بهندی بچو گویند گوالیدن بضم و فتح الیدن درخت و غیره از مؤید و برهان گوش دادن شنیدن گوش ساغر مالیدن ساغر را بکف آورده
می نوشی کردن گوک بفتح اول و سکون دوم و خاء معجمه زمین نشیب و بمعنی شجاع و معتبر و بزرگ بواو معروف بمعنی گوی که بچوگان بازی بآن کنند و بواو
مجهول بمعنی گاو که عربی بقر خوانند از زبان و سراج گوده بواو معروف و دال مهمله لفظ ترکیست بمعنی بدن و تن از مصطلحات گوشوارہ باصطلاح اهل
دفتر و سطر عرض و ق فرست که عقد میزان نجار لویند و باصطلاح شعر مطلع که بعد مقطع از زند نام زیرپوست که در گوش کنند از مصطلحات ذخیران گوی انگلکه
بضم هر دو کاف فارسی و فتح هر دو و سکون نون تکمه و حلقه که بر گریبان و غیره دوزند گوی بمعنی تکمه انگلکه بمعنی حلقه گذران تکمه گذار نماز سراج و زبان
گوسالہ بضم هر دو بمعنی گاو باشد و بمعنی بچه شتر و بچه فیل نیز و بمعنی مطلق بچه هم آمده چه گوبواو مجهول بمعنی خرد و کوچک بدین معنی گوساله
خرد سال باشد و گه بواو مجهول بمعنی گاو هم نوشته اند و بار برای نسبت باشد پس بمعنی گوساله گاو یک ساله باشد از زبان و سراج چنین نوشته که گوساله
بالفتح بچه گاو و بچه گو بالفتح مخفف گاو ست و سال در اصل حال بود چه حال بمعنی آرام و قرار ست یعنی بچه که گاو و بدان آرام گیرد و آن بچه اوست
گونه بالضم بمعنی لون و طور و وضع و اسلوب گو بیازه طعامست متعارف در بلخ از زبان و بعضی نوشته که نام تره بدبو گوگرده
بضم اول و واو غیر ملفوظ و سکون کاف فارسی و فتح راء در ترکی لفظ مرکبست بمعنی مه آسمان چه گوک بمعنی آسمان و وده بیاء مخفف بمعنی
در گوچی بالفتح مغاک کوچک از زبان گوش ماهی بمعنی صدف و پیاله از زبان گوئی صیغه خطابست از گفتن و مجازاً گفته شبیه نیز آید
از خود اغلب روایت و برای شک نیز می آید گونازی بفتح اول و تا نونی و زای معجمه لاف و دعوی بی حقیقت در غلبه و رونه بر حدیث

فصل کاف فارسی مع ہاء هوز

گهنپایت نام شهریست در کن گه گیهر دو کاف فارسی پاپی گفتن بسیواری مدهاند

گهوارچه پیغمبست از خون خشتی که در هریف یکدیگر بالکان و هندنائی دیگری را عاقل زده بر سر هم نهند و گاهی کنایه باشد از دوم بدرت گهواره بالفتح

نوعی از چارپائی که برای راحت اطفال رهوا آویزند گه بالفتح بمعنی جاه و وقت و بمعنی مسیم و بمعنی نوبه زرگران که زر نقره و مس و غیره را گداخته

گهیک تیر آمده از بهران جهانگیری **فصل کاف فارسی مع یاء تحتانی** **گیا** بالکسر اول بمعنی گیاه از بهران گیا بالکسر با معروف آنست

قسمی از بلاد و در لغات ترکی بکاف عربی نوشته اند در فصل کاف عربی بتفصیل رقم شد گیر بیاء معروف بمعنی گرفت و گرفتن بیاء معروف

بزبان چندی نوعی از سر و دستمال که بر سر بندند گیورت بهم سیم نام بادشاهی کابل و جهان بادشاه گذرانده و بیاء تحتانی در فصل کاف عربی مع یاء تحتانی گذشت

گیج بیاء مجهول و جیم عربی پریشان و پراگنده معنی از لطائف مصطلحی **گیرودار** فرمانروائی و حکومت حکمرانی و بمعنی جنگ نیز آمده جهانبان بهران و بهرنوالی

و فتح گلستان نوشته که گیرودار بمعنی غلبه و استیلا است یعنی این سر آنگیرد آزار آنکه دارد که مقام حکومت گفته میشود و گاه آنکه گیرد فرمانروائی و سلطنت و سر گدسوار معروف الاول بمعنی

و بمعنی هنگام و زمانه **گیرنگ** بالکسر سر و زن نیز نام قصبه از بهران **گیل** بالکسر ملکیست که آنرا گیلان گویند **گیلن** بیاء معروف صاحب تحفه اورنگ بمعنی

و بمعنی مخلوط و مختلف آگین بهت رشیدی **گیهان** بالفتح بمعنی روزگار و جهان از بهران و سراج نوشته که گیهان بالکسر اول و فتح ثانی بمعنی جهان و روزگار و بکاف فارسی

و عربی هر دو بمعنی ستاره تغیر لهجه بمعنی رفته اند نوشته که گیهان پیاء مجهول الف بگاف باقی مانده گیهانگاه یعنی وقت زمانه چون اکثر اشیاء عالم تعلق باوقات و بمندان بمعنی جهان

گیلان بالکسر نام ملکیست و نیز نام جهت و نیز یک بغداد مولد حضرت شیخ عبد القادر رحمة الله علیه جیلان معرب آنست **گیلپ** بیاء مجهول خان آرزو در سراج نوشته که

گویند گیلپ معنی دراز که گاه هر دو جانب از کشیده باشد چنانکه در گلستان سیاهی گیسوان فتنه بعضی مراد دارد انتهی نوشته و از اشعار متاخرین ظاهر میشود که گیسو دراز است

قاسم شهدی گوید بیت کمند و سر سلسلی دستان یکایک بست * انچه می آید بسر یار ز لف گیسوی شود **گیو** بالکسر و یاء مجهول نام پسر گودرز پهلوان ایرانست از بهران

گیسو بیده زن بیحیا **گیوه** نوعی از کفش هندی **گینی** بالکسر عالم و دنیا از سراج **گیل** بالکسر مرد و یاء معروف منسوب بگیل که ملکی ست از ایرانستان و گیلی کنایه

از اسپ بهتر چه اسپ انجا خوب و بهتر باشند و گیلی نوعی از مغلان نیز است قیل نام امیری از امراء مغل **گیدی** بهر دو یاء معروف مرکب از گید که بمعنی

علیحده است و یاء نسبت و علیحده بخشش فرموده شش ماهه میگردد و الله اعلم مردی که در حیلیت تمیز نیست ندارد الطاف گفته از رساله معتبر

باب لام

فصل لام مع الف **لا** بمعنی بنده و غلام و خدمتگار و بمعنی رو و شش و در ختان گر استعمال این لفظ بمعنی بر و شش و رختان اگر بالفظ لو آید

زبهار عجم و سراجی و بهران جهانگیری و موید لا بمعنی حرف نفی ست و بفارسی بمعنی بیرو و لو که آنرا به تیر گویند لا بر لا بمعنی تو بر تو آمده و بمعنی

ظاهر با بمعنی کنایه است بمعرض شباهت شکل **لار** بالفتح رای مهمله بشکل لا در زبان تنک باشد **لارب** بکسر لام و سکون راء موحده بمعنی

چیزها که کشف عورت لازب ضرری را گویند گرشان آن بعد بشدن باقی مانده **لاکپشت** بکاف عربی بالکسر بهندی گچهوا گویند لاک بکسر

کاسه پوشین است از بهران لات بتا فوقانی نامی که قوم ثمود علیه السلام اورا پرستیدند شرح انصاب **لاهوت** عالم ذات الهی ست سالک را در ان مقام

فنی الله حاصل شود و در مقامات عارفان بصفت و مرتبه اسماء و ملکوت مذکور کشف لطایف و بعضی گویند لاهوت در اصل لاهاهوت بوده حرف تا زاید و خا قلب

کرده چون کلمات غیر متعلقه گویند چیزی عدد نمایند و چیزی زیاده کنند تا مخاطبان محروم از حقیقت آن ناشناس الهی نباشد یعنی نیست بکلی معنی عارفان طالبه

انرا در او لفظ هو اسم ذات الاهو مگر تجلی ذات و حق انیست که لاهوت در اصل لغت مصدر بر وزن فعلوت مشتق از لاه یلاه که بمعنی هو حیوت لاه

وحاء مهملة آلستن وآنچه نخل را بوی جنفی و هندوانه و بکار پیدا کند و درخت را بار و کند لوانح جمع آن از منتخب لاخ بخا معجمه معنی جای و مقام گرمیسون
و سردسیر کیست بفتح و سکون خا معجمه معنی سنگ فرش جائیکه دران سنگها باشد و بیولوانح بمعنی جای دیوان و انبوه بمعنی بسیاری و انبوه و بیدار نوح و بریان و سرور
لا بد بضم باء موحده و تشدید دال مهمله بمعنی ناچار و ناگزیر با ضرورت و مرکب لا که حرف نفی ست بد بمعنی چاره و عوض از منتخب لاو بدال مهمله و واو و نونی از دیباچه
مرادی از عطریات و بمعنی قلعه از برهان لاغر بفتح غین معجمه بمعنی مهر و دست از برهان عجم و غیره لاغندر بخ فوقانی و فتح دال معجمه صیغه نهی بمعنی مکند لاجا بمعنی
هاگیر مستعمل میشود لیکن صحیح لاجا چنین است پس ترکیب لفظ چاکر که فارسی ست با لفظ لا که عربی ست بر آنچه باوجود موجود بودن لفظ فارسی مستعمل شود
نیاز دارد بهار عجم لاهنو نام شهر لاهور لال شهباز در رشیدی که صاحب کمال بوده است مگر کثرت قلندران باد اعتقاد تمام دارند بوقت جنگ نوشی و باد لکنند
لا قیس بکسر قاف و یاء معروف و سین مهمله نام دیوی که در زمان جماط در سوسنه مازندران سر برآورد مدار دکشف و صاحب تنبیهی بجای قاف قاگفته و نوشته که بعضی کسان بجای
قاف خوانند و در برهان لقاوه نوشته و گفته که لقاف نیز آمده در رشح اللغات لقاوه است از منتخب بم قاف مستفاد و منبع لاس سین مهمله بر وزن فرمایه از برهان
لاسماس بکسر سوم قیاس ست از آمیکر بمه خاچ خاچ لک فی الصحیح آن لعول لاسماس یعنی لغت موسی علیه السلام سامری گوساله ساخته اکنون بر
ازبان پارسیان چنین گویند که هست نزاز عقوبت و زندگی که گوئی بهر کرا کمتر توانید که سودن کمن بمعنی و در شواز من چرا که هر کنز نزدیک شدن باد و اوان کرسات
گرفتن چنین پیمود مان و داوا زمرد مان گریزان میبود تفسیر حبشی لاش بفتح سین معجمه بمعنی مرده که من مرده آلوده بعبرانی مخفف لاشی که معدوم عبارت از نیست لاسع فتح
و درخشان از منتخب لاوغ بکسر دال مهمله و سین مهمله سوزان و سوزنده از منتخب و غیر آن لاوغ بنین معجمه بر وزن طاوس بمعنی ظرافت و خوشطبعی از برهان و لطائف لاوغ
بکسر دال مهمله و غین معجمه بمعنی گزنده و نام دریست که بوست آسیگر و چنانکه مار و گژدم میگزد از منتخب و شرح نصاب و بعضی شماریان نصاب نوشته که بذال معجمه
بعین مهمله نام دریست که صاحبش بهمراه دارد که کسی را آتش نسوزد لاتکاف بفتح کاف و تشدید یه فارسی بر وزن حرفی از زبان پادشاه شوشتر بمعنی آلوده لاحق بکسر حاء مهمله آنکه از پس
آمده و اصل شود و آنچه از عقب چیزی پیوندد لانک بفتح لام ثانی و سکون نون و کاف فارسی بمعنی نرد پس خورد و از لطائف لال و تیر کی بمعنی
گنگ بمعنی زبان گرفته و بمعنی رنگ مرخ مشترک است میان فارسیت و هندی و لاله بم مرکب ست از لال که بمعنی مرخ ست با که کلمه نسبت و وجه مرکب بودن
سرخ رنگ نمیدانم که از آن لعل میسازند لعل معرب ل ست از بهار عجم و برهان سراج لا یعقل بفتح تحتانی و کسر قاف و با مستعمل فارسیان لام آخر بوقف خوانند و
منتخب صیغه مضارع منفی ست برای استمراری آید و صفت حیوان و قع میشود بحث اظهار کمال نادانی و بعنی الحال هم مستعمل ست و استقبال هم مستقبل خواهد لا یزال
بنیاده و طائل بمعنی فایده است از منتخب لا یزال لیم نیز ال این صیغه مضارع منفی ست از خاقانی که برای استمرار صفت حقیقی واقع شود بحث الطیبا
کمال نیز والی و بعنی الحال هم نیز ال است و استقبال هم خواهد لا لای چشیم عبارت از مردمک چشم باعتبار سیاهی آن چه که لالا علام را گویند علام بمعنی
سیاهه لندل کم گسیخته و کروف سوم است بمعنی علامت کنند و نحم الا لعلیم بفتح لام و سوم صیغه مضارع منفی ست سیم این بحار و فارسیان بوقف خوانند و منتخب و این بر آنست که
وصف حیوان و قع میشود بحث علما کمال نادانی و بعنی الحال هم نادانست و در استقبال هم بعلم موصوف نباشد و آنچه از اهل لام و با و یک کاله گویند علام بمعنی
زلف پریان آبان تنبیه کند از منتخب و شرح خاقانی نوشته که در فارسی نوعی از کلاه مندی که یکطرف آن بر سر نهند نیز حرف لام بر آن مهمل شود و لکاف عربی نیز هم
کرخی نخیل از منتخب صله و بعضی نوشته که فرق لئیم و بخیل آنست لئیم آنکه خود نجوید و دیگری را نیز نهید و بخیل آنکه خود نجوید و دیگری را نهید لا جرم لا جرم اگر زیر و با بخشی
لا علاج چاره ان نا پذیرست و جرم بفتحتین بمعنی علاج و گزیر و چاره لازم مقابل متعدی و آنکه در عرف لازمی میگویند بر ثبات تحتانی غلط ست خیر آنکه لازم
صیغه سوم فاعل ست جلجت بیارفا علیت ندارد و دو متعدی یای اصلی ست مقابل لام کلمه زیرا که صیغه اسم فاعل ست از متعدی که بمعنی لازم شتن خبری یا
یا نگاری لا لسلم بضم نون و فتح سین مهمله و کسر لام مشدد و ضم میم بمعنی ملایم و رعنی قبول نمی کنم نگرد نظم فارسی ضم میم از لفظ فارسی میکنند و میم مرفوف خوانند لا یقوم نون

فتح عین مهمله هر دو حرف ایجاب مدلا برای نفی و انکار یعنی فی و نیست و نعم برای اثبات و اقرار یعنی آری و بلی **لا الایان** غلامان و خدمتگاران که مهمانگیر می برهان **لا ایدن** بکسر نون گفتن و لاف زدن و بیهوده گوئی کردن از سراج و برهان **لا اشکن** نام کوهی ست از برهان **لان** نام کوهی ست **لابه** زنگ شاهین شکاری آگویند **لاون** بفتح دال مهمله نام خوشبوی گرمشل و مناسب با رفیق باشد آنرا عنبر مسلی نیز گویند از برهان **لامان** بمعنی فریاد و فزع و رفتح خاقانی بمعنی بیهوده و بمعنی بیهوفائی و ادهست بمعنی نهیبان بمعنی مناف لطائف **لاو** آخر و ادگل سفید که بدان بوریا خانه سفید کنند از برهان **لابر** بفتح با موحده و الف ممتد بمعنی تلق و بیهابوسی خوشامد و بمعنی فریب بجز و اخلاص مجاهست از برهان و کشف سراج **لانه** بفتح نون و های مختفی بمعنی خانه زنبور بی شهد و آشیانه مرغان از برهان و کشف **لاعیه** بکسر غین معجمه و تحتانی گیاهی ست بسیار گرم و بعربی بمعنی باطل و زن بیهوده گوی از برهان و منتخب **لاله** نوعی از صورتکشی که بدان زر و یا عبو کنند و این لفظ هندیست **لاجرعه** بفتح جیم و سکون راء مهمله کنایه از گرسنگی همه نوشیدن و پرداز پیاله باشد بدان که هرگاه که شخص گرسنه باشد اندک نوشد **لاحقه** بکسر جاء مهمله آنکه از پس واصل شده باشد و آن چیزیکه بعد اول رسد مانند خاء خلق که بمعنی زدن بال چیزی پیوسته است **لامحال** بفتح میم و حاء مهمله آخر تا مصدریه که بحالت وقف باشد و هست بمعنی لفظی آن این ست که نیست ناگزیر دیدن و اصل چنین ست لا محاله من ان لا یکون بمعنی نیست باز گزیدن از برهان کما پس ظاهر شد که لامحال بالضرورت از مقوله شکوه شرایف است بدانکه میم را مضموم خوانند و در آخرهای ضمیر اند غلط در سراج و منتخب نوشته که لامحال بفتح میم چاره و گریز ملا محال یعنی ناچار و ناگزیر **لامسه** بسین مهمله قوتی ست در جلد بدن انسان که بسودن چیزی ادراک نرمی و سختی آنچیز میکند **لامعی** نده و کاز حلقه های آهنی سازند از منتخب و صراح **لاوه** بواو نام نام بازی اطفال که بهندی گلی ڈنڈا گویند از برهان **لاونه** بروال و نون گیاهست کز پوست ساق آن درشت هندیان سن گویند از برهان **لایه** بیای تحتانی ردوه دیوار نمای جامه کاغذ که در عرف آنرا تاگویند **لازورد** بکسر راء معجمه و واو ساکن هر چیز که جیند بانند مثل سیب **لاله** بسوب بلال یعنی سرخی آنگه هاز اده لاخ شیشه مثل خان خانه و آن گلیست معروف که چند قسم میباشد لاله کوهی و لاله صحرائی و لاله نعمانی و لاله انتقایق و لاله دلسوخته و لاله خودرو و لاله سفید و لاله زرد و لاله عباسی و لاله ایکانی و لاله مقرضی و لاله ارغوانی از برهان و مصطلحات و منقول از نثر نامه علیه امیر محمد بابر پادشاه و در واقعات بابری نوشته که قریب پنجاه نوع لاله در بعضی از اطراف کابل بحال خود آمده **لاشه** بمعنی زبون و لاغر و ضعیف مطلق خواه انسان خواه حیوان اکثر این لفظ صفت اسپ و خر واقع میشود و بمعنی خر نیز آمده و مرده از آدمی و دیگر حیوانات از برهان **لاله زار** بمعنی گلشن و خیابان و سرسبزی که مملو و مشحون باشد و مهمانگیری **لالی** بفتح اول و ثانی و کثرت لام بر وزن بحالی بمعنی مروارید بهر گرگ این جمع لولو است و بتقدیم اول چنانکه مشهور ست خطاست **لامائی** بکسر نون زره پوشی از مؤید بر یرا که لامه زره را گویند در شرح دیوان خاقانی منسوب بلغز و فزع و جهانگیری بمعنی گزاف **لانی** بکسر نون منسوب بلان که نام کوهست از مضافات آذربیجان و تریاک لانی منسوب بآنست از لطائف **لابدی** بضم باء موحده دشته مده و ال بهمه که بالضرورت باشد و ازان چاره نبود **لای** گل تره که در حوض جوی آب باشد و بمعنی مرد تراب نای جامه کاغذ و ریسمان چنانکه یکلای ریسمان و بعربی آنرا طاقه گویند و بمعنی گفتار و کلام و نوعی از ماهه ابریشمی برهان **لاجرد** رشیدی **لادوام ذاتی** صلب کردن ضعفی از شیئی رقیقی از اوقات چنانکه کل کائنات متحرک **لاصابع** بالضرورت مادام کاتبا لا دوام کاتبا ای لاشئی من الکائنات یتحرک الا صابع بالفعل **لاابالی** بضم حرف ثالث که بهمزه است صیغه تکلم وحده از مضارع بمعنی باک ندارم و در فارسی بمعنی تحقیق میباک بی پروا استعمال است بجای همزه مضموم و نون ساکن خواندن خطاست از مؤید و در کشف **لااحصی** بضم الف و سکون حاء مهمله و کسر صاد مهمله شمار است بدین شریف نبوی صلی الله علیه وآله وسلم لا احصی ثناء علیک انت کما اثنیت علی نفسک بفتح شین معجمه و ثاء مثلثه یعنی شمار تو ام کرد ثنای خود بر ذات خود چنانکه تو وصف کردی ذات خود را **لام** بفتح اول و تشدید ثانی **لام** مع باء موحده لبا بمعنی فلان و آن مرکب است از لام و با و بمعنی فلان و فلانه و آن اسم جنس ست از برای مذکر و مؤنث و مفرد و تثنیه و جمع و بعضی گویند که لبا مرکب است از لام و با و الف و بعضی گویند که لبا مرکب است از لام و با و الف و بعضی گویند که لبا مرکب است از لام و با و الف و بعضی گویند که لبا مرکب است از لام و با و الف

شعر نام وام و مشق آموز از منتخب کشف لباب بضم اول و سوم و باموحده و معجمه خاص هر چیز و نام کتاب از منتخب لبوب بضمتین غلاصه هر چیز و مغز هر چیز
بعضی خستان میوه و لبیب بروزن نصیب عاقل و دانا از سرور کی منتخب لبلاب بکسر هر دو باموحده نام گیاه که از عشق پیچان گویند از برهان لعاسا
بکسر اول کنایه از تعلق چاپلوسی این جمع لباس ست چنانکه جمادات و نباتات جمع جماد و نبات لبث بالفتح و آخر ثاء مثلثه بمعنی رنگ و پیرکردن از منتخب لباد
بضم اول دال مهمله چوبیکه بر گردن گاو قلبه و گاوگردن نهند بهندی آرنجوه گویند بضم جیم و لباد بفتح اول بمعنی جائیکه باران زند سراج و لطائف و برهان
لبد بضم لام و فتح باموحده و دال مهمله مال بسیار بر نهاده از شرح نصاب لبید بفتح اول و یای معروف جوال خورد نام شاعر مشهور عرب منتخب لطائف
لبس بضم لام و با بفتح پوشیدن جامه بالکسر جامه پوشش سراج و منتخب لبشت چاشتی که بر ای دریافت فرو خیری کنند از مصطلحات لبق بفتح اول و سکون
ثانی زیرکی و هوشیاری تملق و چرب بانی و بفتح اول و کسر ثانی بمعنی بیرک و هوشیار و چرب بان از منتخب و سراج و لطائف و نوشته که فتحتین لایق بمعنی شایسته
شدن و کار لبیک نغنوشته یا باموحده مفتوح و سکون ثانی یعنی استاده ام در خدمت تو استادنی و گاهی لبیک تنها سه یک نیز می آید و صفیش
چنین شنیدم بیاری دادار از منتخب لبیک بسر گاه محمد ولی خادمی را لطلبت ما آمند خادم در جواب گوید لبیک حاجیان تیز ان بنظر دار در مقام عرفات
بار بار میگویند لبن بفتحتین شیر خوردنی بفتح اول و سکون ثانی بمعنی خشتهای خام پخته اصل آن از منتخب لبیان بفتح اول صمغی ست که از آکندر گویند از منتخب برهان
لبون بفتح شیردار گاهی لبون بمعنی ابن للبون بنت للبون و بنت اللبون و ابن اللبون بمعنی شتر نر و ماده دو ساله که پا در سوم نهاده باشد از شرح نصاب
لب بلب چسبیدن بضم هر دو کنایه از بسیار چسبیدن و هر کسی سراغ مقصود پرسیدن از مصطلحات لب بر چیدن فراهم آوردن لبها بهم آوردن گویند از مصطلحات
لب دان غاموش شدن و هم بمعنی تفتن و این قسم مذدست از مصطلحات لب دوختن لب و دندان داشتن لیاقت و شایستگی داشتن
لب گزیدن تاسف گفتن ندامت کردن و خشمگین شدن و شرم و حیا نمودن و بمعنی منع کردن لب شیرین کردن بسم کردن لبلبان
بضمتین کنایه از مان لبنان بالضم و حرف ثالث نون نام کوهیست در شام نزدیک جبل عامل که سکن فقراست از منتخب و خیابان آن برهان لبیشه
بفتح اول بستانی و یا مجهول و شین معجمه بروزن همیشه مالیا شته دان حلقه ریسمان مانند که بر چوبی نصب کنند و لب بالای است افعال از دان نهاده و آب
دهند تا ماحاجز نشود و حرکت نالیده بدهد کنند از سراج و رشیدی و برهان لبنه بکسر لام و سکون موحده و فتح نون نشست احد و بمعنی مگر هر یک بهر طرف
عنادة اصطلاب باشد و سوراخ آن دیا شد لباچه بفتح بمعنی فرجی و بالاپوش از سراج و برهان ظاهر آن نوعیست از قبا لباس عباس
کنایه از لباس سیاه و بر اکثر از بعض تواریخ بثبوت میرسد که خلفای عباسیه سیاه پوشی را شعار خود ساخته بودند فصل اللام مع التاء الفوقانیة
لت بالفتح زدن کوفتن و در رشیدی که بمعنی لکد زدن نوشته سند است مخفف لات چون توافق دین و زبان لباس تخفیف باشد بمعنی پاره پاره
چنانکه گویند لت لت کردم یعنی پاره پاره کردم و لت نام بتی که بمعنی پاره و جامه مستعمل از زن ماخوذ باشد و لت بمعنی کنان که نشانی ست معروف و لت بمعنی شکم
و از بین مرکب است لت بان از سراج اللغات برهان لت انبار و لت انبان بفتح بمعنی لباسخانه و شکم پرست ترکیب لت که بمعنی شکم و بان
زبان کسیکه شکم او مثل بانان باشد انبان ظرف چرمین مثل مشک میتوان گفت که مرکب است از لت بضم لام شکم و انبار ظرف لت و لت بمعنی معامله ندیده و بی
لت انبان و لت انبار بضم اول بود از سراج و در جواهر الحروف نوشته که نون در آخر لت انبان و بر ای اهمال آن ست فصل لام مع الثاء المثلثة
لثوم بضمتین بوسیدن و بوسه دادن چیزی را لثه بر وزن کاسه دندانهای ثلاثه و لثه بدندانهای ثلاثه گوشت گرداگرد دندان از منتخب و شرح جزری
ملا علی قاری و با لکسر نیز دا لکن ست لثقه بفتح لام و کسر ثا و ثلثه و فتح قاف نوعی از تب بلغمی و با لک خطاست فصل لام
مع الجیم عربی و فارسی لجاجت بفتح لام مبالغه کردن و ستیزه کاری کردن از کشف و مصارع و منتخب کنز لجاج بفتح لام

وهره وجیم عربی بمعنی ستیزه و از کشت و سهاد و صراح و مدار و منتخب لجج بفتح اول و ثالث و فتح جیم اول جمع لجه یعنی دریا و عمیق ترین موضع دریا است
بر وجیم یعنی ستیزنده و کننده لجلاج بالفتح و بر وجیم عربی آمده در سخن زیادتش دانند و بخن درست گفته نتواند و در صراح و منتخب بمعنی
است زیاده گو و بیهوده گو و بمعنی گویندهٔ نام شاطر شطرنج و شرفنامهٔ منیری و سراج و جهانگیری و موید و رشیدی بمعنی کبلجلاج گفته شد و جیم دوم در لجاج
گمان برند و بمعنی جیم اول یا تحتانی خوانند این هر دو طور غلط محض است لجن بالضم و جیم فارسی بر وزن دامن قریه ایست در گرگان و بنشان سینه عریان میباشد آنجا
از سوید لچک بجیم فارسی و کاف عربی بر نقطه ترکیست یعنی معجر و پاک مربع که دران تکلف بکار برند از مصطلحات جاهم بکسر جیم و تشدید میم
لجین بضم اول بر وزن حسین بمعنی سیم خالص از منتخب لجن بضم اول و فتح جیم فارسی آن قعبه و در برهان بمعنی پرنده و عریان و مجاز بمعنی کوتاه آمده
تشدید جیم عربی میان دریا عمیق ترین موضع دریا را ظرف منتخب لجه بالفتح و تشدید جیم فارسی مقرب آنچه لفظ لجی بضم اول مشدد لام و تشدید جیم عربی بکسر آن
ثرید و پاک از منتخب فصل لام مع حاء مهمله لحاظ بالفتح جمع لحیا بالکسر یعنی ریش مراد آنست لحد بفتحتین نوعی از قبر از منتخب لحاظ بالفتح جمع لحظه
بچشم چیزی را دیدن بفتح دنبالهٔ چشم از صراح و سجل الجواهر لحاف بکسر اول جامه پنبه دار شب خوابی در تداول گویند از منتخب لحوق بالفتحتین بهم پیوستن و دو چیز یا بیشتر و بنال چیزی
پیوستن از منتخب لحیان بالکسر نام شکلی از شانزده شکل مل بدین صورت ☰ و در لغت مرد صاحب ریش را لحن بالفتح و سکون آواز خوش که نغمه باشد و بمعنی
خواندن قرآن جزآن و بمعنی خطا کردن و گفتن باشد و نوعی از قافیه یعنی آوردن قافیه بر وزن منتخب و غیر آن لحظه بقدار یکبار نگاه کردن نگریستن از منتخب لطاء لحیه بالکسر حرف
ثالث تهجی یعنی ریش که چهره مردان بدان آراسته باشد لحیه بالضم طویله از سنگ او و بمعنی پوده و جاکه تا بانند بسبد یا از گیوند از منتخب لحفه بالفتح آنچه از پس سنگان و از
دنبال پشتوکان بجمع لاحق فصل لام مع خاء معجمه لخت بالفتح گزاردن و بمعنی پاره چیزی و بمعنی اندکی از بریان و شیء لخ بالضم گیاهایست کبدان
بوریا بافند و آن بر کنارهٔ آبها روید از منتخب لخت در بمعنی تخته دروازه لخاف بکسر لام بمعنی سنگهای تنگ پیوسته یعنی کم حجم از شرح نصاب و منتخب لخشدن
بالفتح انگزیدن ازبان لخشان بالفتح چیزی صاف که بران دست یا پا بلغزد لخچه شعلهٔ آتش و خاکستر از بریان لخشه بالفتح و شین معجمه شعلهٔ آتش و اخگر
از بریان لخلخه بفتح هر دو لام و هر دو خا معجمه خوشبوی چند که آنها را بهم آمیخته می بویند از منتخب و بریان فصل لام مع دال مهمله لد
بالضم جمع الد که بمعنی گواه تر و ستیزنده تر است دام موضع بشام از لطائف لدغ بالفتح گزیدن مار و گزندهٔ از منتخب و صراح و این از صراح نوشته
آنکه بموخر خود نیش زند مثل زنبور و گزدم گزیدن الدغ الدغ و بسع گویند و آنکه بدندان گزد مثل سگ و سباع و مار گزیدن آن را نهش گویند
لدیغ بفتح و فتح عین معجمه مار گزیده لدغه بالفتح و سکون دال مهمله و فتح عین معجمه نیش زدن مار و گزدم از قاموس و منتخب لدمی بفتح اول و ضم دال مهمله
و نون مشدد و مکسور نسبی را بدان معنی او و کوشش فضل خویش از خود و حق تعالی عطا فرموده باشد بدان و قولهم خیر تزد طبیعت او دمن
او باشد این منسوب بدین که یعنی نزد است فصل لام مع ذال معجمه لذ بفتح اول و ثانی معجمه که حرف چهارم مستجمع لذیذ بمعنی مستفاد از
شروح شافیه لذع بالفتح و ذال معجمه و عین مهمله سخن کسی را سوزش دادن کسی را از منتخب لذاع بالفتح و تشدید ذال معجمه سوزنده
فصل لام مع راء مهمله لر بالفتح دراز مهمله و ترکی حرفی ست علامت جمع که چون بعد مفرد آید جمع گرداند چنانچه آدملر یعنی
سیار اسپان از مدار و بر بالضم طائفه از صحرانیان که از نسل طیمن و کنیزان سلیمان علیه السلام بوجود آمدند و بمعنی روشنائی و مرد احمق مستعمل
از مصطلحات فصل لام مع زاء معجمه لزاب بفتح اول و کسر زاء معجمه و باء موحده چسپنده و بچیزی از منتخب لزوجت بضمتین و فتح جیم
عربی مصدر چسپیدن از منتخب لزیز بفتح اول و کسر زاء معجمه و یاء تحتانی و جیم هر چیزی که چسپنده باشد مثل سریش از منتخب و قاموس فصل
لام مع سین مهمله لسع بالفتح و سین مهمله و عین مهمله و در گزیدن مار و گزدم و غیره از گزیدن و زدن زبان مثل

فصیح حا مهمله و سیم گیاهیست برگش مشابه بزبان بره بکمش بالفارسی بازگو گویند برای دفع اسهال نافع **لسان** بکسر اول زبان بفتح و به تشدید سین مهمله فصیح الکلام و تیز زبان **لسن** بفتحتین فصیح و زبان آور و بضمتین جمع آن یعنی فصیحان و زبان آوران و بضم اول سکون ثانی جمع لسن که بمعنی فصیح و زبان آور است و بفتحتین فصاحت و زبان آوری از منتخب غیران **فصل لام مع ستین معجمه لشکری** مرد سپاهی از شرح گلستان **فصل لام مع صاد مهمله لص** بالکسر و تشدید صاد مهمله دزد و سارق جمع آن لصوص از منتخب **فصل لام مع طاء مهمله لطمات** نفحات طبا نچها **لطف** بالضم نرمی و تازگی انصراف **لطیف** نیکوکار و پاکیزه و نرم از بهار عجم و منتخب **لطایف الحیل** بکسر حا مهمله و فتح یا تحتانی نکوئی های حیله ها و خوبیهای حیله ها **لطیم** سیلی خورده و نام اسپ نهم از شرح نصاب **لطمه** بالفتح طپانچه **لطیفه** نکوئی و چیز باریک دقیق از منتخب **لطائف ستة** بکسر سین مهمله و تشدید تا نوقانی مقررست که سالک براتب علیا و معرفت واصل نمیگردد تا این شش لطیفه او را دریافتن نگردد اول لطیفه نفسست محل آن ناف باشد لطیفه دوم لطیفه قلب است محل آن ول ست که جانب یسار باشد سوم لطیفه روح ست که محل آن سینه جانب یمین چهارم لطیفه سرست محل آن قم سعده که مابین یمین و یسار سینه است پنجم لطیفه خفی ست که محل آن در پیشانی باشد ششم لطیفه احفی ست محل آن مخ دماغ سرست و اینها الاطوار سته نیز گویند **فصل لام مع ظاء معجمه لظی** بفتحتین و ظاء معجمه نام دوزخ و آتش نازنده از منتخب و کشف و صراح و مدار **فصل لام مع عین مهمله لعب** بفتح لام و کسر عین مهمله بمعنی بازی از منتخب و صراح بفتح لام و سکون عین بفتح لام و کسر عین هر دو طریق نوشته **لعل مذاب** بضم میم و ذال معجمه و موحده بمعنی لعل گداخته و این کنایه است از شراب سرخ انگوری از برهان **لعاب** بضم اول آب دهن و آب چوبی که غلظت و چسبیدگی دارد و بفتح اول و تشدید عین باز گیرد **لعبت** بالضم و با موحده بمعنی چیزی که آن بازی کنند و تصاویر جامع که زنان بازی کنند از منتخب و صراح و موید **لعوق** بفتح دارویی رقیق که لیسیده شود از منتخب و کشف **لعرک** بفتح اول و ثانی و ضم را مهمله اشارت بدین آیه لیعرک استهزاء نفی سکر تم یعنی لعبهون یعنی سوگند بحیات تو ای محمد بدستی که گمراه قوم تو همچو قوم لوط در گمراهی خویش حیران و سرگردان اند **لعل** بفتحتین لام مفتوح حرف ترجی ست بمعنی امید چیزی که وصول آن ممکن باشد و گاهی بمعنی شاید آید از منتخب و لطائف **ولعل** بفتح اول و سکون ثانی معرب لال یعنی هر چیز سرخ عموماً و بمعنی جوهر سرخ قیمتی خصوصاً از رساله معربات و در سراج نوشته که لعل معرب لال ست که بهندی و فارسی مشترک باشد یا تصرف فارسیان عربی دان ست و در سماء عجم گفته که لعل جوهریست سرخ رنگ و این اصل لال بود که فارسیان معرب بعین مینویسند پسر صدالدین محمد در جواهر نامه آورده است اینکه میگویند معدن لعل در بدخشان ست از متداولات زیرا که معدن آن مخفی بود تا در زمان خلافت اوائل عباسیان در ارض خلان از زلزله عظیم پدید آمده و کوه سکمان شگافته شد و کان لعل پیدا گشت و لعل از شهر بدخشان منجز بلکه از سعادون گیرد در بدخشان آورده میفروشند و بدان شهرت گرفته و لعل انواع بسیار ستند رمانی و پیازی و تمری و عجمی و عنابی و لعلی و اورنجی و دوشابی و لعل سکانی و لعل عقربی و لعل قطبی و آن نگینه فاخر در میان باشد **لعلین** یعنی سرخ و این تثنیه لعل که جوهریست معروف **لعل سکانی** لعلی که آنرا به شکل سکان تراشیده باشند و زنان از ان گوشواره سازند از مصطلحات **لعل پیازی** نوعی از لعل رنگ **لعل قطبی** نیز از لعل که نگینه و از نهین باشد **لعل عقربی** نوعی از لعل **لعلی** بالفتح نگینه سرخ که مصوران و نقاشان بکار برند **فصل لام مع غین معجمه لغوب** بضمتین سخنوری دو رمانده شدن از تعب و کثرت وطاعت **لغت** بضم اول و فتح غین معجمه زبان قوم را گویند هر زبانی که باشد و اصطلاح اهل لغت معنای آن شهرت ندارد و لفظ فعله اصل لغو بود و او متحرک ما قبل آن مفتوح آن و او را بالف بدل کردند بعده التقای ساکنین شدیدان الف و نون الف را حذف کردند و عوض آن تا در آخر لغت در آوردند **لغات** جمع سالم بجاوت لام کلمه بضم لام و فتح غین سجوز از معجمه سوراخ موش و شتی و آن بنا بمعتمد باشد از نام نوعی از کلام سهم

که بفارسی چیستان گویند **لغز** بالکسر کلمه‌ست که در ترکی افاده اثبات کند بمعنی بست از مادر **لغو** بالفتح بیهوده گفته و سخن باطل سرهنگ بنیاد بالضم نوعی
و زنانه قوی از تنجب و صلع **لغوه** بمعنی آرایش و گلگونه از مادر **فصل لام مع فاء لفت** بالکسر نانخوانی بمعنی مشتم از تنجب **لفح** بالفتح و فارسی
و قبل عربی او صل بمعنی پاچه گوشت بی استخوان و مجازاً بمعنی لب سطبر آمده و گاهی بمعنی مطلق لب آید از مسراج و برهان و رشیدی و **لطائف لفاح** بالضم
تشدید فا و حا نوعی از لوبیا ئی چون باقلا نجان که زرد شود از مسراج و تنجب و در تحفة المومنین نوشته که بیم هر دو سبز و بیرون مجاز املی نباتی ست بصورت
انسان که بفارسی مردم گیاه گویند **لفظ** بالفتح و ظا معجمه بیرون افکندن از دهان و سخن گفتن از تنجب و غیاث بالتحقیق و بعضی بمعنی مطلق انداختن
نوشته اند **لف** بالفتح و تشدید فا بمعنی در پیچیدن و لف النشر بمعنی در پیچیدن پراگنده **لفیف** هر چیز پیچیده و در هم رود و کلمه
که در ان دو حرف علت باشد از تنجب **لفچین** بالفتح و جیم فارسی رافتح و کسر بمعنی مرد یک لب سطبر و بزرگ دهنده باشد از مسراج برهان **لفچه** بالفتح
و جیم فارسی بمعنی کلیه پر کاله و گوشت بی استخوان از برهان و موئید و رشیدی **فصل لام مع قاف لقاح** بالکسر اول و قاف بمعنی دیدار
از مسراج و موئد و کشف و مدار و در سروری بالفتح بمعنی جماع نوشته **لقب** بفتحتین نامیکه دران بمعنی مدح باذم منظور باشد بخلاف علم که در آن بمعنی
مطلق منظور باشد از لطائف **لقاح** بکسر اول و در آخر حای مهمله آمیختن و حامله شدن از تنجب **لقوما حس** این لفظ را خان آرزو در شرح
سکندر نامه نقوما حس تحقیق کرده بفتح نون و فاف و کسر جیم عربی و سین مهمله نام حکیم که بدر اسطولوبود **لفظ** بالفتح چیز افتاده را بر داشتن و در جملان از
تنجب **لقیط** بچه که در راه افتاده یافته باشند و آنرا از زمین برداشته باشد از شرح نصاب و تنجب **لق و دق** لفظ اول بالفتح اول این لفظ و دوم تابع
اول است بفتح دال مهمله بمعنی زمین هموار سخت که گیاه و درخت ندشته باشد و این اصل فرع و دغ مجوبود از مسراج **لق** بالفتح بی سوراخ از لطائف
لقلق بفتح هر دو لام سبز رنگ که طائر آبی ست مار و ابرا شکار کند **لفظه** بالضم چیز افتاده که بر داشته شود از زمین و برچیده شده از تنجب
لقمه بالضم ملاقات از لطائف **لقمه خلیفه** نوعی از حلوا ست که بغایت نفیس باشد از برهان **فصل لام مع کاف لکنت** بالضم گرفتگی زبان
در سخن گفتن که بهندی سکلا نا گویند **لک** بالفتح و کاف عربی ابله و نادان و نیز بمعنی صد هزار و کسی که صد هزار باشد و لکن بالضم بمعنی سند است نزد اکثر
هندیان برای شمار مرتبه ها مقرر کرده اند چنانکه در کتب حساب مرقوم ست و نزد فارسیان تا هزار مرتبه بیشتر نیست خیز ریک و ده و صد و هزار و بمعنی
چیز یکه مثل صمغ بردرخت کنار وغیره درسند بهم میشود و نیز سند است مگر آنکه تعریب کرده اند و بالضم بمعنی گنده و سطبر و فربه شده و لکه کهنه از سر و در
نعات ترکی نوشته که بالضم لک بمعنی سطبر و گنده ترکیست و در بیان و لطائف بالضم بمعنی چیز یکه از دور زنگ سرخ گیرند **لکوک** بفتحتین بمعنی لک که
سعرب و بفرس للهدست و آن بهندی نام عدد صد هزار ست **لکلک** طایر آبی ست **لکن** بفتحتین و کاف فارسی طشت که دران دست شویند و تیری
چلاکی گویند بمعنی شعبده باز و منفعل نیز آمده از جهانگیری و مصطلحات مسراج و در بیان **لکه** بالضم و تشدید کاف عربی و با تختانی بمعنی داغ و با نیم بمعنی گنده و سطبر فربه شده **لکمه** بکسر اول و سکون کاف
فارسی و نون آنرا بمعنی لقمه گویند و این قلب لکمه ست لکهنوتی در زمانه سابق شهری بوده در قصبات شرقیه ملک بنگاله و بعضی نوشته که نام ملکیست که در آنجا
ست از بنگاله **فصل لام مع میم لمم** بالفتح لام و تشدید میم بمعنی بزگاله بمعنی الاو یکی از حروف عاطفه و بمعنی تا و بمعنی ندانستن و بمعنی لا و بمعنی نی و بمعنی
کتاب و علم حدیث **لمه** بفتح لام و سکون میم و فتح ها نوعی از مهمله قریه و قوی و بسیار از لطائف **لمس** بالفتح و کسر میم بمعنی بسیار بیت یلمسنه و بمعنی حاجت و مراج
منتخب لطائف **لموغ** بضمتین خشت پخته و بمعنی دشمنی ها و تابشها باشد جمع لمعه ست که بمعنی درخشیدن باشد **لم یزل** بفتح میم و یای تحتانی و زای معجمه و لام
مضاعف و لم یزل و اصل یزال بود چون لم یدام بر یزال در آمد و نه آخرش ساکن کردند الف بالتقای ساکنین افتاد و لم بالفتح و سکون میم حرف نفی و یزل بکسر زای معجمه
یعنی جرا فارسیان در محاورات خود بای تحتانی نیز میم را ساکن خوانند بمعنی سبب پرسیدن محبت و اعتراض تمسخر نیز آید و در محاوره عربی در موضع استفهام انکاری یا نسبت بهم

لمعه بان بالفتح وتشدید از صراح **لمعه** بالفتح درخشیدن برق ومکیال اندک دیدن چیزی از منتخب ومدار الافاضل گفت ومجازا بمعنی زمانه اندک گویند فعلی لمعه تمام وتشدید میم جوالی که از نی سازند گذشت شد از منتخب **لمعه** بالفتح روشنی اندک وبالضم پاره از عضو که متحرک مانده باشد وضو وغسل از منتخب **فصل لام مع واو**

لام بالفتح بالضم وجمع عربی بمعنی اسب وبالفتح خرام ناز از سراج وبرهان **لانک** بکسر لام واضافت نام منجنیق که بآن سنگ اندازند خود دارد پاسخ **لانه** بفتح نون وضم آن مرغ آشیان ساز زمین افتاده از مصطلحات **لنگر** چیزیست آهنی گران وزن که کشتی را بدان برجا نگاه دارند واسم طعام که بفقیر واو مساکین دهند وجای که در آنجا طعام منتقر دهند از مصطلحات وغیران **لنانک** بکسر نون کشتی کوچک باشد که آنرا خود از انصبوی یا اسفنجی دلیف بندکرده نیز گویند نیست **لنبک** بفتح لام وسکون نون اول منقطه بسیم ست وفتح باء موحده وکاف عربی بمعنی ملازم همگی گویند در هروت ومعانی نوادر شهر تمام دشت از بیرهان **لنباک** بالفتح آلتی از بای متوالد بمعنی آلت تناسل دواشنای سفر مقام ورجای گردن بالضم غوطه ولنکی وبالکسر بمعنی ساق وانچه ران تا ناخن پا دو سه گفته اند بالکسر بمعنی آلت تناسل از سراج ومطلع وبرهان **لنکاندن** خشتن قرار گرفتن ومقام گرفتن **لنانک** و **لنانکدان** گرچنین از مصطلحات بیرهان **لنانه** قسمی از آش ست که از آرد گندم میازند وبریان نهاده مثل بریان میتابند بیرهان کرده در گوشت می پزند **لنک خاکی** بکسر نون بمعنی خاکستر انباشته از مصطلحات **لنگری** بالفتح نوعی از طشت بزرگ منسوب بلنگر لنین انی هرگز نشنیده ایم مراد مجازا بمعنی خودستای باشد دیگر لفظ ازان گذشت **فصل لام مع واو**

لو بالضم اول خطاست از صحاح وهو بمعنی گشت ومراح ومدار **لوقا** بواو معروف وقاف نام حکیمی یونانی پدر فسطا وبعضی گویند که فسطا نام کتاب است از برهان **لوشا** بواو معروف وشین معجمه نام حکیم یونانی پدر بلیناس وجمعی گویند که جولاهه بانگشتان باحکام سیگیرد از شرح نصاب **لوب** بالضم وتشدید واو مضموم وباء موحده زمین سنگستان بی آب از شرح نصاب **لوا** بالفتح وتشدید شعله زن وآن جمع لاست چنانکه سواحل جمع ساحل **لوریات** بالفتح وکسر واو وسکون راء وفتح یاء مثناة تحتانی بادام **لوعات** بالفتح وعین مهمله سوز شماسه دل ودردوستی کسی از منتخب ومراح **لوعت** بالفتح خشم وخشونت ودوستی ولرا وسوزش دل از عشق از منتخب **لوعت** بواو مجهول وفتح عین مهمله وتاء فوقانی بر پنبه وامثال آن که بر زخم نهند از منتخب **لوک** بالضم واو مجهول اقسام طعامهاکه از پذیرند بزبان **لوک لوک** بالفتح **لوک** بالضم واو مجهول وفتح کاف عربی بمعنی آن گیاه که بر زمین پهن شود از منتخب **لوج** بالضم واو معروف وجیم فارسی بمعنی احمال وبمعنی پرنیان از رشیدی ودو لغات ترکی ست بمعنی مرد کوتاه بالضم لام وبا نقطه مضموم **لوچ** بالضم واو مجهول وجیم فارسی بمعنی سوزنده شماسه دل از صحاح **لوچ** بالضم واو مجهول وجیم فارسی بمعنی سوزنده از مراح **لوچ** هر قماشی که از شمال مکتوب بجنوب بافند چنانچه بافندگان ابریشمی وزری وکمخا وجز آن **لوح** بالفتح وحاء مهمله بمعنی تخته از صحاح وجمعنی تخته سنگ وجز آن وبالضم قسمی از نبات بیابان که بعربی حماض گویند وبفارسی ترشک وبالکسر بمعنی آسمان از منتخب ومراح **لوح** بالفتح وشین معجمه بمعنی ستاره وجز آن بالضم قسمی از نبات بیابان که بعربی حماض گویند وبفارسی ترشک وبالکسر بمعنی آسمان از منتخب وشرح نصاب **لواح** بالفتح وشین معجمه جامع لاکه نام کتاب است از صحاح **لواح** بالفتح وشین معجمه جامع لاکه نام کتاب است از مراح وانچه در ابتدای تاج المدایح وظفر لواح بمعنی جمع لوح مستعار ومشهور است **لوح** بواو مجهول وفتح کاف عربی بمعنی پرنیان از برهان **لوک** بواو مجهول وفتح کاف عربی بمعنی پرنیان بافند **لوک** بواو مجهول وفتح کاف عربی بمعنی سیل بزمین پهن شود **لوک** بواو مجهول وبا نقطه اول بمعنی پرنیان از رشیدی ودر برهان **لوک** بالضم واو مجهول وکاف عربی نوعی از بوریا که از نی بافند وکمان حلاج ونوعی از کشتی وسفینه از رشیدی ودر برهان **لور** بالفتح وزای معجمه بالضم واو مجهول وسین مهمله تملق وچاپلوسی **لورش** بالفتح وشین معجمه در ترکی نان تنک وفرم از گندم از رشیدی ودر برهان ومدار **لوش** بواو مجهول وشین معجمه بیخ درخت وبمعنی وحل خلاب وگل سیاه بمعنی کج وجز آن ندانم نیز آمده یا نه در برهان **لوطیا** بالضم نام پیغمبر زن او کافر بود قوم او با مرد منکر شدند حق تعالی زمین شهرشان را منقلب ساخت وبر باقی ماندگان سنگ آتش بارید به خط بالفتح وان کنار دریاچه شور ست ودر صحاح بضم اول وکسر سوم شوره بر دیوارها ودشتها وجمعنی ملاحست **لوک** بالضم واو مجهول وکاف عربی نوعی از شتر که بار بسیار تواند برد **لوع** بفتح

اگر نبود بی تو البته نبید الکردمی افلاکرا و این حدیث قدسی آنرا گویند که آنحضرت را بخواب دیده باشد لوی بیان او مجهول است
نهنگ کنند و گان نبرند **لوکول** بواو مجهول بی شرم بیحیا و بعنی بیشتر می و بیحیائی از رشیدی و غیره آن بواو آبریز که آنرا بهندی لوتی گویند
لوم بالفتح ملامت کردن از کشف و مدار و صراح و قاموس و المنجی بمعنی بخل نیز نوشته اند ظاهرا این مجاز باشد **لوم** بالضم فتح ثانی و لام مشدد
تار دان اسکندر نامه نوشته آنرا مرکب است **لوح طلسم** بوحید باشد که طریق کشادن طلسم بران تخته تحریر کرده و میان طلسم تعبیه نمایند **لوکان** بواو مجهول
و کاف عربی آنکه بزانو و دست راه رونده باشد از رشیدی **لوریان** بواو مجهول را مهمله و یا تحتانی قومی ست صحرانشین که اکثر ایشان از شهر
و باز یکی بکوچه سرایندن نیز پیشه دارند و بمعنی باز آمدن و بگشتن نیز آید و بگردانیدن یا پیاله ملا از برهان شرح حاقانی **لوزینه** بالفتح و زای معجم حلوائیکه
دران مغز بادام اندازند شیرازیان **لوحش الله** بفتح لام و فتح حا مهمله و صاد مهمله و شین معجمه اصل او وحشه الله بود بمعنی ان وحشت خدا الله تعالی فاسیان در وقت
تعظیم و استعجاب بمعنی خوشا و شگفتا مستعمل کنند چنانکه گویند بروی فلان صد لوحش الله ای صد آفرین و صد تحسین از بهار عجم و رشیدی **لوح ناخوانده**
علم لدنی و در بعض شروح مراد از کتب غیر مروجه و در بعضی شروح کنایه لوح محفوظ **لوشه** بفتح واو یا معروف و شین معجم بر سیمانی که وقت غلبه
آب بپای بدان بندند از سروری و رشیدی **لوشه** بکسر اول و شین معجم نام قومی از فنون کشتی از چراغ هدایت **لولی** معروف ست و این مسلمان است
یعنی شیرمرد و بی حیائی باشد از رشیدی **لوذعی** بالفتح و ذال معجم مفتوح و کسر عین مهمله بغایت زیرک و روشنده و حاضر جواب و شگرف
لوطی او معروف رندو کوه کن از چراغ هدایت و در مصطلحات بمعنی بیباک و نامقید گویند **لوطی اللبن** یعنی بانگ نده آنرا به تنظیم شان
باسکار انجا منسوب کرده اند **لوری** نام طایفه ایست که اکثر ایشان بیشه گری و سرایندگی و چه پیشه ایشان باشد زبان **لهسال مع نامور** بفتحتین و ها
موحده شعله آتش **لهیب** بفتح اول و آخر شعله زن لهراسب بضم اول و سکون الف و سین مهمله نام پادشاهی ست از موحدین یزدان **لهات** بفتح اول
لوقانی بمعنی ملاذه یعنی گوشت پاره که در حلق حلق باشد از نجم الجواهر و کشف **لهانوری** از مهمات شهر لاهور بفتح لام و سکون ها و فتح نون و ثالث
بر سینه از منتخب و لطائف **لهف** بفتحتین دریغ خوردن و اندوهگین شدن از لطائف و صراح و منتخب **لهو** بفتح با آرزو و جماع کردن از منتخب **لها** بالفتح ترکی
ترجمه باکره را گفته میآید و در اصل البود بکسر خه **لهنه** بالضم و حرف ثالث نون طعام ناشتا یعنی انچه نهار خورند از کشف و در شرح مقامات حریری
یعنی طعام قلیل که بر وقت بیش مهمان نهند تا بدان حمل کند قبل از غداء اضافت **لهجه** بالضم و جیم طعام ناشتا یعنی نهاری بالفتح از زبان محاوره و وضع و کلام
و آواز خوش لغت **فصل اللام مع یا تحتانی لیلا** الاسم شب معرب **لیلا** ناهید معشوقه قیس مجنون مشهور ست **لینت** بالکسر مصدر
فتح نون و بعد او فوقانی بمعنی ملائم و نرمی از کشف **لیت** بالفتح و لام و سکون تحتانی و فتح فوقانی کلمه استکی بوقت آرزوئی چیزی گویند و بفارسی
ترجمه آن کاشکی باشد از منتخب و بعضی نوشته اند کلیت برآرزوئی چیزیکه حصول آن ناممکن باشد بخلاف اعل که برآرزوئی چیزیست که حصول آن ممکن باشد
لیامت بکسر لام و کرمان لوم بالفتح **لیث** بالفتح و ثا مثلثه شیر درنده که آنرا اسد نیز گویند از منتخب **لیاذ** بکسر اول و در آخر ذال معجمه بمعنی پناه گرفتن
لیلة البدر شب چهاردهم که در ان لوی راه بلال میرسد **لیلة القدر** بفتح قاف و سکون دال شبی است در سال که بیارد در آن فرمان حق بر خلائق روایت
گویند یک شب است و بفتح ضاد نیست عبادت این شب بهتر از عبادت هزار ماه **لیو** بفتح لام و ضم تحتانی و واو مخففه بمعنی لعل از فتح
لیمون بکسر اول و ضم ثانی مشدد و ضم غین معجمه سرسام بلغمی از حدود الامراض **لیغ** بالکسر غین معجمه بدان لطافت **لیف** بالکسر نام معروف
چیزی باشد که از انار پوست درخت خرما سازند از برهان و در کشف و منتخب لیف پوست درخت و بعضی نوشته که چیزیست نرم که در درخت خرما حاصل شود
لیام بکسر لام بخیلان این جمع لئیم ست از سروری و موید **لیق** بالکسر صوف دوات **لین** بالکسر نرمی ضد خشونت از منتخب و حروف لین واو و یا از تحا

ماکن قابل مفتوح لیسیدن خانیدن [illegible] دغرف چیزیرا باانگشت یا زبان گرفته خوردن **لیشه** بالکسر تخته درخت خرما از صرام تصرح نصاب
لیفه بالکسر یا معروف [illegible] دوات که سیاهی از انجا گیرند منتخب بزبان لیلی بفتح لام وسکون تحتانی وکسر لام دیگر یار معروف ومجهول هر دو
ضبط درست نام مستوفه قیس [illegible] بن نصرف کیسیا باعتبار قاعده عربی شاید که در اصل لیلا باشد بهیئت مونث فعل صفتیکه معنی نوعی
وغیره داشته باشد بروزن فعلی مذکر وی سیاه بود لهذا بین سیم مسمی شدند فارسیان همزه آخر را اعتبار نداده لیلا القاعده
خوب لیکن گرفتند یا مجهول از زبان ایشان شنیده یا مجهول الف حرف خواندن فصیح ست لهذا یا آخر لیلی را معروف خواندند **لیالی** بفتح جمع لیل ست بمعنی شب

باب میم

فصل میم مع الف مابدون همزه حرف نفی ست بمعنی نیست وکلمه استفهام ست بمعنی چه چیزیست وهم موصول ست بمعنی انچه انتخب
وکسره وما باخر بمعنی آب سیاه جمع آن از منتخب **مانا** بمعنی شبیه ونظیر ومانند شونده وبمعنی تحقیق وبمعنی شاید وهمانا یعنی پنداری بگوئی از رسیده
بزبان خیابان **مودی** بضم میم وفتح همزه که بصورت واو ست ودال مهمله مفتوح مشدد والف مقصوده بصورت یا مبنیه ادا کرده شده ورسانیده
شده وگاهی بمعنی مصدرون ومعنی نیز آید از منتخب وکشف ولغت **ماوی** در آخر الف مقصوره بصورت یا بمعنی برجا برگشتن بعضی خود از منتخب
مانیا نون وبعده تحتانی نوعی از جنون که صاحبش خصلت درندگان باشد ازغضب کردن قصد ایذای مردم نمودن خاصیت او بود از
کفایه بتصور **ماشری** بلشتین معجمه ورمی وموحده بروزن کرسی دیبای ظاهر شود این لفظ سریانی ست ازبعد ورود الامراض وبزبان بهاشم معجمه بخوان
مالیخولیا خلط دماغی وسودا وخیال خام وصحیح یا تخیلی نوعی از جنون از بهان بهاشم معجمه وغیر انها **ماخولیا** بواو معروف ومنقف بالخولیا که بکسر لام وسکون تحتانی
وضم خا معجمه وواو ومفتوح کسر لام ودوم وتحتانی الف کشیده نعت یونانی ست بمعنی مرتفع که در دماغ بهم رسد وترجمه این غلط سیاه بود چون مرض مذکور سودا
ست لهذا بیان نامنوانداز عالم السبب الشی هم ماده الخ لیذا تحتانی بجای نون چنانکه مشهور شده غلط ست از بهار عجم وخیابان وبزبان در صدد الاسم مرض
نوشته که لفظ یونانیست وبعد لام اول نون ست وقبل الف تحتانی وهر دو لام کمسوست در اصل لام اول مفتوح ست از میعان که در فکر فساد بهم رسد گرفته شود
ایذا کسی نمیرساند **ماجرا** انچه گذشته باشد وسرگذشت واحوال زمانه گذشته **مامیثا** بکسر دوم ویاء مفتوحه وثا مثلثه بلغت سریانی نام گیاهیست
بغایت بدمزه عصاره آنرا نیز مامیثا گویند وبشین معجمه مهمله خواندن ونوشتن خطاست ازبزبان **مارافسا** افسون گردان ازبزبان ومجازا مطلق افسون
نیز می آید **ماسوا** بکسر سین مهمله انچه سوای ذات باشد تحتانی آن هم موجود او مخلوقات **ماضی** انچه گذشت وزمانه گذشته **مامن رضا** یعنی جای امن رضا
واین اشارتست بحضرت قدس رضویه که مزار موسی موسی امام علی موسی رضا واین جاست واین بیش بعضی حکم کعبه دارد هر گنهگار که در انجا آید از بازخواست گناه ایمن
باشد از خیابان **مادر خطا** دشام مشهور ومادر مختار له غیریت معامله بمقابله آن کردی نشین **ماتقا** انچه از چیزی باقی مانده باشد وبمعنی پس خورده نیز مستعمل
ماتم همزه بجای کشته از منتخب بدل همزه که بروزن طالب ست یعنی جماعت خواستن جمع ماتم که اسم ظرف ست وهم مصدر نیز می آید از باب نصر
بمعنی حاجت ست از منتخب **مستوانی** زبده الفضلاء ماستان وبه تا بمعنی ماه وبه تو مادهر دو آمده بمعنی دوم مشهور ست ومعنی اول خواجه جمال الدین سیلانی است بیت ازو
دقیق چه حاصل سیر زبان بنه قرص مهر برآید نگردد بهاستاب خواجه نظامی فرماید بیت مهر بر قاق دوپر وبرنی بنه چو متاب بنده ور تشنه از بهاستم ماه بخشت
ماهی که حکیم ابن مطلا شعر این مقنع بحر متعبد وانرا بدیلر شیاسا خته بود آن تا مدت دو ماه هر شب چاکر در پائین کوه سیاه لو دبر می آید تا چهار فرسنگ گاه گاه بر سید
ماخ بخ نون وسکون خا معجمه وباء موحده نام مهیست در ملک ماوراالنهر نخشب تا سمرقند سه روزه راه ست واز انجا تا نخشب دو فرسنگ ست واین مقنع بضم میم وفتح
قاف وتشدید نون مفتوح عین مهملات رشیدی برباد **ماه در عقرب** وقت بودن ماه در انجا برج عقرب کردکی نیک ممنوع ست **مات** در اصطلاح شطرنج بازان

گرفتار و مقید شدن شناسند و شطرنج ظاهر الفظات در اصل صیغه ماضی خواهد بود فتح تا فوقانی از موت حالا بکثرت استعمال تا آخر موقوف خواندند و بکاف اول و فتح همزه بروزن صفت یعنی صد کرد عدد معروف است و بکسر میم و مد همزه بروزن مصر لیعنی صدا اگر کثرت حرف سوم همزه بکسور بعضی میزنده **ماقات** انچه فوت شده **ماقوت** نوعی از حلوا و بروزن ماهیت بکسر اول و تشدید تحتانی یعنی حقیقت چیزی که مستعمل بدانکه این مصدر جعلیست ترا شنیده اهل منطق و حکمت بلفظ لفظ ماهیت چیست این شدن باشد مرکب از ما هو صوله و هی بکسر اول و فتح یا ضمیر موئنث باشد و علامت جعل تا مصدری مگویا لفظ ماهی بجهة اجتماع حالات حذف شده **ماء الحیوة** آب حیات و باصطلاح مهوسان و دهیت مرکب از شمشاد و تنکار و روغن بزر که بهر فلز گداخته ایخته آتش نهند آن فلز زنده میگردد و موئنث بفتح سیم و ضم همزه و سکون واو و فتح نون و بروزن خدوت یعنی بجماع معیشت چون نفقه و کسوة یعنی محنت برنج کشیدن از نقب و کشف و کنز و مدار در خیابان نوشته که موئنث در اصل مبنی و مشتقست در عرف خیم **موالفت** بضم میم و حرف تالی همزه بصورت واو کسی بهوستن و خوگر شدن آن کنز **مواخات** بضم میم و حرف آخر همزه بصورت واو و خا عجمه برادری داشتن ماست بروزن است یعنی جغرات از برهان **مایع الطبیعة** چیزیکه مواد ماهیت یعنی علم آلی **ماج** بجیم عربی بمعنی موج از برهان **مارج** بکسر راء مهمله و جیم عربی آتش که دود ندانسته باشد انتخب قاموس مارم بر نوع جن چنانکه آدم نام بر نوع انسانست **مارپیچ** بر وزن بعضی پرچم علم نشانی نوشته و نیچه مصوران شکلی وضعی کشند که گویا خیدار با میچیده باشد **ماریجاج** بفتح یا بکسر یا بفتح جیم بمعنی نیچه حاجت کرده و مسودی بسوی آن در استعمال الفظ ایراکه صله آنست حذف نمایند **مائده** مریم تا مرتی هر روز فلانست بر خوان برعیسی علیه السلام فرستاد آن مفتقد و در ان ایام بخارا دی بریان بخار کرده روغن از زیتیکه نزدیک سران نمک متصل دم آن سر کرده بر حوالی خوان انواع تره و اجیده و مخ گرده نان بریکی روغن زیتون و بر دیگری عسل و بر سوم روغن زرد و بر چهارم پیرده و پنجم قدید یعنی گوشت بریان از تفسیر حسینی **مالح** بکلام و حا مهمله شور نمکین انکنز **ماسخ** بکاف نون و حا مهمله سخی و بخشنده و کریم انتخب کنز **ماح** بحا مهمله سپید تخم مرغ و مخ با نم و حا مهمله زرد و بضاد مرغ را گویند از کنز **ماسخ** بکسین معجمه و خا معجمه یعنی تفریق بعضی همزه که بهندی پسیکا گویند از منتخب و تحفه المومنین **مانند** بفتح نون حرف تشبیه از بهار عجم **مارسفند** بکسر همزه که حرف بهام ستام روز بست و نهم از ربیع شمسی ماست بندیجن سازماء الورد گلاب که عرق گل باشد **ماجد** بکسر جیم مرد بزرگوار و بفتح خا بجمعه و ذال معجمه جامیکه چیز را این گیرند **ماخود** گرفته و گرفتار ماهر بکسر ثالث استاد کار از منتخب و صراح **ماهور** بواو و معروف و راء مهمله قالم شعبه موسیقی از برهان **موخر** بضم میم و فتح همزه که بصورت واو دست و خا مهمله مضموم و راء مهمله یعنی آخر آورده شده نام منزل بست و هفتم از منازل قمر از منتخب **ماجور** اجر داده شده و ثواب داده شده از منتخب **ماوراء النهر** مخفف ماوراء النهر یعنی انچه آن رود باشد چون ملک توران که ایران آن رود و جیحون واقع ست لهذا ملک توران ایران عربی دان ماوراء النهر نامند **ماوند** زن پدر که مادر حقیقی این کس باشد **ماحضر** بفتح حا مهمله و فتح ضاد معجمه انچه که حاضر شده در فارسیان اهم طعام قلیل بتکلف که موجود و حاضر باشد الحاد امیت یا تکیر در آخر آورده ماحضر گویند الا بار تنکیر در آخر فعل ماضی چه معنی دارد بخلاف لفظ ماوام که از جهت ما مصدریه امیست شده است برای تعین وقت و چیزی برای چیز دیگر لیکن چونکه نزد فارسیان دام را امیت برای چیز معین مستعمل نشده است لهذا از تنکیر در آوردن خطاست از بهار عجم و مصطلحات دبیران **ماخر** بدال همزه و کسر تا رسته آثار و نشانهای نیک و کار پسندیده از منتخب و کشف **مار** مهر بضم میم و دم مهره باشد که در سر مار بیرون می آرند و نیز بمعنی فاذهر از برهان **مارنه** سهر بضم نون کنایه از فلک از برهان بلحاظ آنکه مجموع فلک بطبق ست **مالتور** بضم تا مثلثه اسپید شده و جزا داده شده در لغت عرب نیله و در گفتار فارسیان مرادف صحیح بجای آن ستانست و اما عیله تور بمعنی دعیکه از ان حضرت صلی الله علیه وسلم و اصحاب منقول ست از مدارک و **متمالک دینار** لقب یکی از اولیاء الله دست دنیا آن بزرگ در کشتی نشسته بود دینار از ناخدا گم شد آن ناخدا ایران بزرگ تهمت زد و گرد آن بزرگ گریبان آبی نمود و مایان آنقدر دینار در کشتی ریختند که اگر ان خدا توبه از خطا خودی کرد کشتی انها دینار غرق شدی از خوف سکندر

مالیدن گیرند و امید بریده شده باشد و معنی مالیدن امید که از لوازم عرف ناامید گویند و لفظ مالیدن در لغت عرب نیامده و گرستعمل فارسیان است زنهار عجم
مانوس رام گرفته و خوگرده شده و معنی پسندیده و مرغوب **ماورآب آتش** یعنی گرینده باسوزندگی از زبان مانند آتش و از شنیدن آتش مانند آب
ای هوشیار شده **مائع** بکسر هزه که حرف سوم ست و عین جمله بسیار رقیق باشد مثل روغن و سرکه و شهد و مسئله از مدار ماه مقطع بضم میم و فتح قاف و فتح طا
شده و بعین جمله بیان ماه شب که مذکور شد پیرامون مقطع نام عجمی آن حکیم ست که ماه را مطلسم ساخته بود و نورش تا چهار فرسنگ سیر سد **مائع** بهمزه معجمه مائیت
سیاه و کمتر از شنیدن و معنی بیخ و معنی بنجار که در ایام سرما دکانها بهم تخت صبح میباشد بهتر کوبند و نوعی از کبوتر و معنی ابله و بیخبر و از زمان
و لطائف **مازاغ** اشارت ست بآیه کریمه مازاغ البصر و معنی التفات نظر در شب معراج و مقام قرب گردانیدن چشم را بسوی دیگر اشیاء و نفی قرب
کردن از حکم خدا لمنافیه و زاغ صیغه ماضی ست از زیغ که بمعنی کج و میل کردن ست **ماوف** بفتح میم و ضم هزه که حرف دوم ست و سکون واو و در آخر فا
بمعنی تفسیده شده از تنجب **مالوف** خوگرفته شده و دمتعی گردیده شده **مایعرف** بسیم یا تحتانی بصیغه مجهول مراد متاع خانه مالیکه بسیار باشد
از مصطلحات **مارق** حرف دوم مالف بمعنی گوشه چشم که بطرف بینی ست همین لفظ بفتح میم و سکون هزه که بصورت الف نیز بمعنی گوشه چشم آید و بمعنی بینی ست
از شرح نصاب **مارق** از دین بیرون رونده و گمراه از منتخب **مارصدق** بفتحتها و ضم دال **مارصدق علیه** یعنی آنچه صادق شد بر آن در حاشیه خط
مضمون و معنی مستعمل **مالایطاق** بفتح تحتانی آنچه در قدرت و طاقت کسی نباشد **مالک** بکلام نام سوده اگری که یوسف علیه السلام را از اخوان
او خریده بود و نام فرشته که موکل دوزخ ست و بعضی گویند که در زبان دوزخ ست **مالف** بفتح میم و دلف بضمتین نام کسیکه بمعنی مالدوست و این تصغیر بر سبیل تهکم باشد
یعنی تصغیر تحقیری و تصغیر تحقیری و در مخاطبات بوقت ترحم و دختر را نیز گویند و نام بازی اطفال و از اسرار ملک نیز نامند **مارضحاک** ریگ درخشان
ضحاک پیدا شده بود و همیشه مغز سر آدمی میخورد و نیز کنایه از سر انجیر از سر شده **مال** معروف مال را مال ازان گویند که طبع انسان مایل بسوی آن میباشد
از موضوعات اصطلاح اهل حساب مال آنرا گویند که عددی را در نفس خود ش ضرب کنند انچه حاصل شود آنرا مال گویند چنانکه چهار در چهار ضرب کردند شانزده
حاصل شد پس این شانزده را مال گویند و مجذور نیز نامند و آن چهار را جذر خوانند لیکن این عدد در مال و مجذور فرقست که مال را در جیر و مقابله اطلاق کنند و مجذور
را در عدد یا **مال** بهمزه بروزن مقال جای رجوع و جای بازگشت و بمعنی انجام کار مستعمل ست و این لفظ صیغه اسم ظرف ست از اول که بروزن فوعل بمعنی گردن
مالا مال اگرچه بمعنی بسیار و کثیرست لیکن مجازا بمعنی پر و معمول مستعمل شده و مولف گوید هر چند که در کتب عربی و فارسی تلاش نموده و گردیده نشد که در ترکیب
مالا مال لفظ مال برای بعضی کدام ست آخر تتبع القای خفی چنان قرینه صوابنما یدید که درین ترکیب مال مصطلح اهل حساب ست که چون عددی را مالا مال خودش
ضرب کنند انچه حاصل شود آنرا مال گویند پس مالا مال یا الف اتصال یعنی مال یا مال باشد و ازین کثرت مال مفهوم شد و مثال کثرت مال نیست چنانچه
پنج را پنج ضرب کردیم بیست پنج حاصل شد درین مال ست پس این مال را که بیست پنج باشد در بیست پنج ضرب کردیم ششصد و بیست پنج حاصل شد
چون ششصد و بیست پنج را ضرب کردیم سه لک و نود و هزار و ششصد و بیست پنج بهمرسید علی هذا القیاس چون جماع مالها را کثرت لازم ست
مالا مال یعنی انبوه و فراوان شده و فراوانی شی موجب پر ظرف ست ازین باعث مجازا بمعنی پر و مملو آید این مجاز در مجازست و بعضی گویند درین ترکیب
مال صیغه صفات ست اهم فاعل از مدا بمعنی آم فاعل پس بسیر و ماقبل یا گردیده مالی شد بعد ده بکثرت استعمال یا افتاد پس مالا مال از لفظ صفاتی یا ساقط شد
صفات مانده مال یعنی پر حاصل شد بعد ازان الف اتصال طرح نمودند پس مالا مال یعنی پر پر باشد و ازین کثرت پری چیزی حاصل گشت **مامول**
امید داشته شده **مأکول** خوردنی و آن چیز که خورده شود و خورده شده **موجل** بضم میم و فتح هزه که بصورت واو ست و فتح جیم مشدد و بروزن منور بمعنی
فرصت و مهلت داده شده از منتخب **مأول** بضم میم و فتح هزه که بصورت الف ست و تشدید واو مفتوح بروزن منور تاویل کرده شده و کلام از ظاهر خلاف

ظاهر گردانیده شده ماکل بکسر همزه که حرف سوم ست خمیده و مایل کننده و خواهش کننده و شائق و نام جزو عظم فک زیرین که دران حاصل می گردد سنت و در عامل تدویر و دور تدویر فخر و بیانش بتحقیق گفته شد بر گشت **مالا یحل** آنچه قابل و الشدن نیست **ماکل** بالف ممدوده و کسر کاف جمع ماکل که مصدر میمی ست بمعنی خوردن و اطلاق این بر اکول بطریق مجاز ست از قبیله اطلاق مصدر بر مشغول چنانچه خلق بمعنی مخلوق **ماقل** و دال بفتح قاف و دال و تشدید هر دو لام کنایه از کلام قلیل که دلالت کند بر مراد و مدعای بسیار **ماکم** بر وزن همزه که حرف دوم ست و کسر راء رشته گنا بهما جمع ماثم که مصدر میمی ست بمعنی اثم و ماهم بمعنی ما دام از زبان ما دام از افعال ناقصه ست بمعنی تا وقتی که و آنکه و لفظ دام مصدریست که فعل و حول خود را بمعنی مصدر گردانند و ما دام صورة فعلست و در معنی اسم تکلم اسم بر چیزی لیست چنانچه تو قیت پس این لفظ دام هر گاه که وقتیکه مضمون جمله مدخول خود می باید و بمعنی مدام همیشه نیز آمده چنانچه در مجمعة العزیز قین مگرید بمعنی الف اول زائده باشد **ماعون** بضم عین مهمله بمعنی زکوة مال و آنچه بدان معاونت جویند و اسباب مثل دیگ و تابه و آتش و نمک و مثل آن از منجب و شرح نصاب **مامن** در و غلو از منجب **مامون** امن کرده شده و محفوظ و نام سر اپرده خلیفه بغداد که پسر هارون رشید بود **مامن** بفتح میم دوم بمعنی جای امن **مارن** بکسر راء مهمله بمعنی سر بینی آن قدر که نرم باشد از غضروف فرق نهاده **مفاجم** مفاجیم فاء مکسور و الفی ست از شرح خاقانی **ماعین** بفتح میم دوم و کسر عین مهمله و یاء معروف بمعنی آب روان که ظاهر و صاف باشد و معین صیغه اسم مفعولست ازین جهة که منبع آب روان است از منجب و قاموس و صراح **مالون** بضم یاء موحده و ضم سین مهمله کسی که بر بدن علت ابنه گرفتار باشد از اطالف **مازندران** بفتح زاء فارسی ملک طبرستان از توابع ایران و از اقلیم چهارم و در زمانه قدیم آن ملک مسکن لوبان بود و از زبان غیر آن ماخذ بلکسیت در جنوب چین و مشرقی هندستان **مالکیان** بکاف عربی لفظ مفرد بمعنی کیسه غرغانی که ماده باشد و از آخر دو گویند از زبان **مادیان** بقطع مفرد ست جمع نیست بمعنی یک ماده و حاجت بالحاق لفظ اسپ بدو پس بطریق گفتن خطا باشد و ماده دیگر حیوانات را مادیان گویند خاص مادهٔ اسپ گویند ظاهر اینست که مادیان تمام یک لفظ است و میتوانگوید که مادیان بود بر وزن سلیمان بمعنی سال از بهار **مان** بمعنی خانه و اسباب و متاع و بمعنی باشد که ضمیر متکلم مع الغیر ست و بمعنی را و م انیز می آید و صیغه امر ست از ماندن بمعنی بگذاردن بمعنی بگذار و بمعنی نیز آید و بمعنی شبیه و نظیر و مانند از زبان لطائف و نیز از زبان **مایتین** بکسر میم و فتح همزه فتح تا و فوقانی لفظ عربیست بمعنی دو صد چرا که مثنیه مائة ست که صد باشد و باصطلاح موسیقیان **عجم** نام یکی از اصول موسیقی ست از بهار عجم و چراغ هدایت **مایین** بکسر میم و کسر همزه و سکون یاء تحتانی بمعنی صدها این جمع مائه ست بحذف تا و فوقانی **ماه کنعان** کنایه از یوسف علیه السلام **مامیران** بیا بر وزن عجمی ست شبانه بزرگ چوبک بسر و آهنی هم گاه آید از مدار **ماهان** **ماهاب بگر پیمودن** کنایه از کردن کار محال و حرکت نفوذ بیقائده از بهار عجم و غیر آن موتمن بضم میم و سکون همزه که بصورت واو ست و فتح تا و فوقانی و فتح میم ثانی بمعنی معتمد و امین از منجب و بدة الفوائد **ماوون** سواد و خنی فرو تر نیز آمده **ماشو** بضم شین معجمه بر وزن سلطان **ماکو** بضم کاف عربی و واو معروف آلتی ست آهنی جولاهگان را که بهندی تال گویند از کشف و لطائف برهان **مائده** بکسر حرف سوم که همزه است بمعنی خوان بر ز طعام و نعمت از کشف و کنز و مدار **ماشه** بفتح شین معجمه آلتی ست آهنی آهنگران را که آهن گرم کرده بدان میگیرند و گاهی چیز محکم را بدان بزور میکشند بهندی سنسی گویند و بمعنی تفنگ و توپ که در آن فتیله یعنی توده نهاده در باروت پیاله بندوق آتش میرساند از برهان و جهانگیری **ماهیچه** از زویم تشکل مثال مادهٔ ساخته و صیقل زده بر سر علم فوج نصب کنند از برهان **ماهیچه** بکسر هاء اول و معروف و جیم فارسی رشته ایست گندم کرده یا شیر و شکر سنجرند تا بعربی اطریه گویند از کشف **ماشوره** بضم شین معجمه و واو و کسر بعضی نی پاره کوچک میان تهی که جولاهگان دران تندرو ریسمانی بران پیچیده در ماکو نهاده و میافگنند و نیز بمعنی سیماب خام که بر دو ک پیچیده میشود بهندی آتر پنده گویند و مطلق لوله را ماشوره گویند از بهار عجم و برهان و کشف **ماثورة** بضم ثا سه نقطه بزبر داده شده دو حدیثیکه از حضرت رسالت پناه صلعم بنحوی از انحاء روایت کرده شده باشد از منجب **ماشطه** بکسر شین معجمه بمعنی زنیکه موی مستوران را شانه میکرده باشد و عروس را آرایش کند و آنرا شاطه نیز گویند ماخوذ از مشط بالکسر

که بمعنی شانه ست **ماسکه** بکسر سین مهمله نام قرقی ست که گاهی بندند فدا را در صدره از نتخب **مولده** بضم میم و فتح لام و که بصورت واو ست و تشدید لام مکسور قریست
که از خون تحصیل می کنند و آنرا مستعد قبول صورت انسان و غیره کنند **مامجک** بکسر میم زن بزرگ را و ماهمه بمعنی بر مرکه بران سوزنه کنند و بعضی شانه کنند و بعضی شانه کنانم و زن که از زبان **مادیه**
بضم دال مهمله و فتح یا موحده ضیافت مانسته مانند کرده شده از لطائف **مارگزده** بضم کاف فارسی و سکون را مهمله و فتح زا معجمه یا سیاه کنجه دار **مار بره**
دایه و مادر خوانده از موند **مایه** بمعنی اصل و ماده و بمعنی مقدار نیز آمده از نیشابان و در بربان نوشته که مایه بمعنی ماده گاو نمند تر باشد و نام گاوی که فرید و ان شیر سیاه
بمعنی دستگاه و سامان و بنیاد **مادوه** بتشدید اصل هر چیز و سامان ترکیب هر شی که مدد باشد برای غیری و زیارت تصلیه بیزی از نتخب و زبدة الغواند و در مصارع
بمعنی افزونی پیوسته و لفظ ماده در خطوط مرسله گاهی بجای لفظ باب و لفظ مقدمه ستعمل میشود چنانکه در ماده سی فلان و در ماده ارسال رسل رسائل
مارچوبه نام دوائیکه بعربی بلیمون گویند و در کشف نوشته که گیاهی ست دافع زهر مار و کرم و سم گره بصورت مار بود **ماضیه** بمعنی گذشته **مانی نقاشی**
بود در روم که بدروغ دعوی نبوت میکرد و نقاشی را معجزهٔ خود ساخته خلائق را دعوت میکرد و کتاب ارژنگ را هم تصنیف کرده از تحفه السعادت **ماحی**
بکسر حا مهمله محو کننده و نیست و نابود کننده **ماحضری** بفتح حا مهمله و فتح ضاد معجمه و یا مکسوره بیزی معمول تصرف فارسیان بطعام قلیل بی تکلف که بوقت حاجت
موجود و حاضر باشد **مالا** بمعنی آن چیزکه مراد مقدار و کسی از و **مالی** پرکننده پر شونده **ماورای** آنچه پس چیزی باشد و بمعنی ماسوا نیز آید **مانی** بکسر
قاف و تخفیف یا گوشه چشم که بطرف بینی ست از شرح نصاب **ماه جلالی** عبارت از ماهی که منسوب ست بتاریخ جلال الدین ملکشاه سلجوقی و سبب
ماه جلالی مرادازماه فرودین آنست چراکه آفتاب اشرف دران ماه میباشد در ابتدای دفتر دوم ابوالفضل ماه جلالی منسوب ست بتاریخ جلال الدین محمد اکبر بادشاه
که آنرا ماه الهی نیز گویند و ابتدای آن ماه از تحویل آفتاب ست از برجی بیرجی **ماری** در ترکی بمعنی هلاکت **ماکانی** بکاف عربی و کسر نون ندم شهر و کان
نام بادشاهی که شهر بدکوه منسوب باو ست از شرح خاقانی **مانی** بمعنی آبی منسوب باو بتخفیف ما و را النهری **مارحمیری** بکسر حا مهمله و سکون میم و فتح
یا تحتانی کنایه از متعالک از قبیلهٔ حمیر نزد **مالشکری** بکسر لام و شین معجمه بکاف فارسی ملاعبت بازنان از بهار عجم **مازنی** بکسر زا معجمه اسم نخجیر شبیه ب
بسوی مازن که قبیله ست از تمیم از لب اللباب **مادیانی** روی سرور کائنات صلی الله علیه وآله وصحابه وسلم از رشیدی

فصل میم مع با موحده

مبر بضم میم و فتح موحده و تشدید را مهمله بیزار شده و پاک کرده شده از نتخب کنز **قبغا** بضم میم و سکون
موحده و فتح فوقانی و غین معجمه خوابیده شده و آزرده از نتخب کنز **مبالا** بضم مخفف مبالات یعنی پاک داشتن **مبالا** بفتح مخفف مبالات از لطائف
مبارا بضم در اصل مبارات بود یعنی بیزاری زود عین از نکیه گیرد از لطائف **مبدء** بالفتح صیغه اسم ظرف از ثلاثی مجرد یعنی محل آغاز کردن و جای آشکارا شدن و
بالضم و دال مهمله مکسوره و بعده همزه صیغه اسم فاعل از باب فعال یعنی آغاز کننده و آفریننده و بالضم و دال مهمله مفتوح صیغه اسم ظرف نیز از باب افعال
بمعنی محل آغاز کردن و جای آشکارا کردن و ازین لفظ در سه موضع مذکوره گاهی ذات متعالی مراد باشد و در صورت ظرفیت بمعنی مطلع غزل و قصیده
نیز می آید **مبالاسطت** بضم میم و فتح سین مهمله باکسی فراخی ورزیدن و این عبارت از دوستی ست **مباعدت** دوری و مفارقت **مبغیات**
بضم میم و سکون موحده و فتح فوقانی و فتح غین معجمه و بعده تحتانی بمعنی آرزوها از شمسی **مبرات** بضم اول و فتح ثانی و تشدید را مهمله مکسوره مرکنندگان
حاد و به سر و که مزان سردی بخشا را کنر موضع آن **مبرات** بضم میم و فتح موحده و تشدید را مهمله هر چیز موثث که پاک کرده شده باشد **مبهوت** حیران از
کشف و مبارا سم مفعول از ست که بضم اول بمعنی حیرت ست **مبالات** بضم باک داشتن و اندیشه کردن **مبارح** بکسر میم و سکون با و کنر **مبارزت** تقدیم
را مهمله مفتوح بر زا معجمه مفتوحه بمعنی جنگ کار زار از کشف و نتخب **مبادرت** بفتح موحده ازان پیشی گرفتن شتابی کردن و دلیری نمودن از کشف و نتخب کنز **مباشرت**
بفتح شین معجمه جماع کردن و بخود کاری در شدن از کنز و نتخب و کشف **مبیت** بفتح میم و کسر با موحده و یا معروف و فوقانی بمعنی شب گذرانیدن

وجای شب گذرانیدن ماخوذ از بیات بفتح کبر وزن فعال بمعنی شب کردن ست باشتقاق از بیتوتة که بمعنی شب گذرانیدن آمده و بغیر آن **بیات** بفتح شب گذرانیدن بجای شب گذرانیدن **بیانیت** بفتح یا تحتانی کحرون چاره ستان بهدگرچه اشتقاق **مبیاتات** بضم اول نادیدن تفاخر کردن بچیزی از منتخب و کنز **بیت** بفتح خار و ننگ از لطائف **مبعوث** در آخر نامتاشه بر انگیخته شده یعنی پیدا کرده شده از اکثر **مبهج** شادان میج بضم و سکون بار موحده و کسر ها و جیم و بضم میم و فتح موحده و تشدید ها بکسر سوم یعنی خوشحال و شادمان کننده و **مباح** بضم حلال داشته شده و جایز و هشته شده و **مباد** بصیغه بضم خطاب نفی باد که برای دعا باشد **مبر** بالکسر سوهان و بضم میم و فتح باء و ارمشدد بکسر سوم کننده و بالفتح ارمشدد نام نحوی ست با بر فرو نخواهد از منتخب **مبر** بضم اول و فتح موحده و فتح ارمشدد دوم بریده و دبی فرزند و خراب و بمعنی دشمن نیز آمده **مبشر** بضم میم و فتح باء موحده و کسر شین معجمه مژده دهنده خوش ساننده **مبشر** بضم میم و فتح باء و ذال معجمه مشدد بکسر سوم اعلان کننده و بحمل و بدیر بیرون خرج کننده از منتخب و کنز **مبعثر** بضم میم و کسر شین معجمه افتیا کننده و بجز بکاری در شونده و جماع کننده **مبعثر** بالفتح و تقدیم را مهمله بر باء معجمه مفتوحه یعنی باچیا نداز منتخب و بضم میم و فتح باء و تشدید ارمهمله مکسور یعنی ظاهر و روشن و بزرگ نامور **مبارز** بضم اول و تقدیم را مهمله بر زا معجمه آنکه بالکسی بجنگ بیرون آید و آن سپاهی باشد این صیغه اسم فاعل ست از مبارزت که بمعنی بیرون آمدن باشد در جنگ بمقابله حریف از منتخب **مبرح** بضم میم و فتح باء موحده و کسر را مهمله و بار فارسی مهمله و بحاء معجمه آخر آنکه بسیار رنج دهنده و سخت و شدید از منتخب **مبرد** بضم میم و فتح باء موحده و کسر را مهمله و بار فارسی مهمله و بدال مهمله آنکه بسیار سرد باشد **مبرز** بضم میم و فتح باء موحده و کسر را مهمله و بار فارسی مهمله و بزای معجمه آنکه بسیار فیضه سان و ازین مراد حق تعالی باشد **مبسوط** فراخ کرده شده و نام کتاب فقه از کنز **مبدع** بضم دال مکسور از خود چیزی پیدا کننده و آنکه کشف **مبدع** بالضم و فوقانی مفتوح و کسر دال مهمله بدعت کننده از لطائف **مبضع** بکسر میم و فتح ضاد و آخر نشتر فصاد از منتخب و صراح **مبیع** بفتح میم و کسر تحتانی خریده شده و فروخته شده و آنکشت **مبرقع** بضم اول و فتح موحده و سکون را مهمله و فتح قاف و بعین مهمله نام نمدی از روسپی بها عجمه و چیزی بدایت **مبلغ** بالفتح جای رسیدن و مقام و بمعنی حد و نهایت و بمعنی مقدار و بمعنی اندک و بمعنی بسیار از معدود و کشف و بها عجمه و مبلغ بزرن منقش بمغز رساننده شده و بالکسر رساننده و مبلغ بضم میم و سکون حده و فتح لام نیز بمعنی رساننده شده صیغه اسم مفعول از بالغ ست تنفرع از بلوغ که بمعنی رسیدن و کامل شدن ست چنانچه گویند کار این کودک بالغ شده و در فارسی نیز همچنین بلوغ که رسیدن ست بمعنی کامل شدن بسیاری آید چنانچه گویند کار این مرد رسیده است امی چنانچه و کامل شده است همچنین مبلغ نیز بمعنی کامل پیشتر ست این لفظ اکثر در انشا صفت از نقد واقع میشود و گزاین هشت قبل از موصوف می آید چنانچه مبلغ ده روپیه یعنی چنین و میه تا که سازنده آنرا پیشتر و کامل الصفات خودش ساخته ست و ناسره و غیره پیشتر نیست و بعضی نوشته اند که مبلغ بالفتح اول و سوم مصدر میمی ست که در صفت از نقد بمعنی اسم مفعول واقع میشود **مبدرق** بضم میم و فتح دال مهمله و سکون را مهمله بمعنی رهبر **مبارک** بفتح را برکت کرده شده و خجسته و بزرگ کرده شده از منتخب **مبال** بالفتح جای بول یعنی محل پیشاب عبارت از فرج زن و قضیب و مبالغه **مباقل** بالفتح میم و کسر قاف مزرعه های تره چنانکه گشت زار پیاز و سیر و باذنجان و ثلثه و مطلق یعنی **مبتدا** بضم دال مهمله مفتوح بمعنی اول سخن و بنیاد و بیقدر **مبطل** بالضم و بار مهمله مکسور باطل کننده **مبل** بضم میم و کسر ثانی یزنده و صحت یافته و بیکننده و شکبار از لطائف **مبرهم** بالضم محکم و استوار از کشف **مبهم** بضم میم پوشیده و فروبسته از منتخب **متبسم** بضم میم و سکون بار موحده و فتح تار فوقانی و کسر سین نگفتگی کننده و دندان نمایند کننده **متین** بضم میم و کسر حد آنکار کننده و آشکارا شده و بضد میم و تشدید یا تحتانی کسی میان کننده و بفتح تحتانی بیان کرده شده از منتخب **متبرین** بضم میم و فتح موحده و سکون ارمهمله و فتح باء تحتانی و کسر را

از بهار عجم مخصص کاونده و جست جوکننده مستفاد از منتخب متخصص خصوصیت دارنده متعرض پیش رنده و مسائل مسلط بفتح لام مشدد و برگماشته شده
و کسیکه بر دست یافته باشد و بکسر لام برکرسی نشست یابنده و غلبه کننده از منتخب کنه قسا قطبا بهم فرو ریزنده متنوع بکسر راء مهمله مشدد پدید آورنده گوناگون و پیرایه
متوزع بکسر زاء معجمه مشدد پراکنده و پریشان از منتخب وکسر متاع بر چیزی که بدان نفع گیرند از مدار متقطع بکسر راء مهمله مشدد قرع چیزی شنونده و از رضی مثل شاخ جدا آینده
متصدع بکسر دال مهمله در سر یابنده و این لفظ بجای مصدع بکسر دال که بمعنی درد سر دهنده است آوردن خطاست چنانچه بعضی از نشانا نوشته که متصدع
خدمت شیوم در منصوب مصدع یا بانوشت متسع بمعنی فراخ شونده متدرع زره پوش متضرع زاری کننده تقیوع پیروی کرده شده متنوع بضم میم و فتح فوقانی
و فتح نون و کسر واو شده گوناگون شونده از صراح مضعف بر وزن متصرف بسیار ضعیف شونده چیزی که باب تفعیل برای مبالغه نیری آید یا برای ضرورت
متکالف غلیظ و سطبر شدن ضد متخلخل از منتخب متصف بفتح صاد صفت کرده شده اکثر متلف بضم لام و کسر میم بمعنی تلف کننده خراب و ضایع
کننده متحف بضم و تشدید تا ر فوقانی مفتوح و کسر حاء مهمله تحفه دهنده و فتح حاء مهمله تحفه کرده شده متعفف بفتح تین مهمله و کسر و تشدید فاء اول معنی پارسا
متضایف باهم دیگر نسبت دارنده مترادف دریس یکدیگر سوار شونده و بمعنی پی در پی نیز مستعمل شود و دو سه لفظ که در معنی شریک باشند چنانچه قلب
و جنان و فواد که هر سه بمعنی دل است متلهف بر وزن متصرف پر سوز غم زنده و اندوهگین از منتخب متعفف بفتح تین مهمله و کسر فا تشدید فاء اول معنی پارسا
و پاکدامن شونده از صراح متعفف بر وزن متصرف پرس

والام مکسور کسر با معنی پرستش حق کنندگان عبادت کنندگان حق تعالی و حکما صاحب سلام متقن بالضم و قاف مفتوح استوار و محکم از شرح نصاب و منتخب
متباین الجیم هر دو از هم جدا شونده **متکون** بکسر واو مشدد هست شونده و موجود شونده **متکون** بکسر او مشدد نگ شونده **متکمل** بکسر ف مشدد سکان گیرنده و
جاگیرنده و اصطلاح اهل کمی که در آخر آن اعراب است بیاورند تا علوم و اقل متکلمین صاحبان علم کلام و علم کلام علمیست که در آن مقدمات علمیه منقول را
بدلائل عقلی ثابت کنند و عقائد را باد لهٔ عقلیه موصوف سازند **متکلم** بفتح لام مشدد کسر با لفظ فاعل خبردار آگاه **متداوله** بدال مفتوح گرفته شده
بنوبت گرفته شده و دست بدست گردانیده شده **متضمنه** بالضم و قاف مفتوح یعنی مشتمل و محکم **متنوعه** گوناگون مرد نوع نوع شونده و قسام قسام شونده **متخیله**
خیال کرده شده و محل خیال کی ماغ باشد بکسر تحتانی قوتیست در دماغ که ترکیب بعضی معنی یکند و گاهی چیزهای بیدانه است یا در نفس نمانده **متاجره** باهم تجارت کردن **متجره** بفتح میم و کسر جیم موضع فرقه ظالمان و جماعه مشلکه کنندگان **متعاقده** بدال مشدد عقوج باهم گیرنده **متناهیه**
بپایان چیزی رسنده و منتهای چیزی رسنده **متسالیه** تا فوقانی مفتوحه بعنی پی در پی آینده و در یکدیگر رونده **متعاطین** تا مشدد بالفتحتین آشامیدار و معنی دوری دوری
منتخب مشدار که در یابنده چیزی را که از دست رفته باشد **متفاوتان** بعنی برمه که بکاران چوب بدان سوراخ کنند **متعذبه** خردنی و نوشیدنی خوشگوار و
عقوبت و عذاب کننده **متلی** بضم میم و تا مشدد مفتوح و کسر کاف تلکیننده **متناهی** بپایان رسنده و بنتها رسنده **متولی** برسر کار باشنده و دوستی دارنده **منتخب**
متمنی آرزو مند و بفتح نون مشدد آرزو کرده شده **متعدی** تجاوز کننده از خود بغیر و اصطلاح علم صرف نحو فعلی را گویند که معنی فعل از فاعل تجاوز کرده تعلق گیرد
بمفعول ضد آن لازم ست که معنی آن فقط بفاعل تمام شود و مفعول نخواهد **متشی** بکسر شین مجمه جاری و روان شونده **منتخب** **متواری** بضم میم و فتح تا
فوقانی و کسر راء مهمله پوشیده شونده و پنهان شونده و نگشف و نموری بسکون و مرتبه هست واین بسکون نوعی از تعریض ست **متواری** بکسر راء مجمه باهم
برابر شونده **منتخب** **متساوی** باهم برابر شونده **متصدی** پیش آینده از قصد که بمعنی پیش آمدن ست **منتخب** مصراع واریش آمیده در نخاع او در نیکاریست
متنافی بفتح سوم و دال مهمه مشدد کسر با دیا نبده و آزرده شونده **متعالی** بلند شونده هم فاعل از تعالی که کلیه ست بمعنی فاعل از ناقص مأخوذ از علو **متوالی**
پیاپی شونده و پی در پی آینده **متلالی** بضم میم و فتح تا فوقانی روشن تابان هم فاعل از تلالو که بر وزن تفعل ست بمعنی فروزیدن مأخوذ از لولو که بمعنی
مروارید ست و بقسم اشتقاق از جامد در کلام عرب عمل ست چنانچه عرق معنی رسید در عراق مأخوذ از عراق که جاه مدست **متملقی** بکسر قاف مشدد ملاقات
کننده و بفتح قاف مشدد بمعنی ملاقات کرده شده **متجلی** بفتح جیم و کسر لام مشدد روشن و آشکار **متجلی** بفتح جا مهمله و کسر لام مشدد زیر پوشنده و آراسته
شونده **متزلی** بکسر قاف مشدد افزون شونده **متراقی** بقاف فسون خوان **متلاشی** بکسر شین مجمه پریشان و خراب و معدوم در نیصورت مأخوذ ست از
لاشی و در تقسیم اشتقاق از مرکبات بسیار آمده و آنچه در مردم متلاشی بمعنی تلاش و تلاشی کننده مشهور ست محض غلط چه اگر تلاش لفظ عربی ست از الفاظ
ترکی و فارسی بطور عربی اشتقاق کردن خطاست اگرچه بندرت یعنی فارسیان کرده اند النادر کالمعدوم **متعاوی** بضم میم و فتح فوقانی و کسر واو
بمعنی مردار **متغافی** فریاد خواه کنان بمعنی مردم بیشمار و محض غلط چه اکابرین از ثلاثی مزید ناقص بسیار اند و حال آنکه صدری که بحیث المعنی ست اجوف ست
صحیح بجای آن استغاثی ست بمعنی داد خواه بدو وجهی یکی آنکه استغاث معنی فعل ست معنی کسیکه دادرسی خواهند چنانکه مستعان و یار تحفانی در آخر
برای نسبت ست یعنی منسوب بمستغاث و آن داد خواه باشد دیگر آنکه استغاث صیغه صدر میمی نیز تواند شد چه الف صدر میمی بر وزن صیغه هم مفعول نظر می آید
و یای تحتانی برای نسبت یعنی منسوب بمستغاث **فاصمه** **متخطی** بجای مهمله و ظاء مجمه شده بمعنی بهره دهم فاعل از تخطی که تفعل ست مجرد شش خطوه بالکسر قدر وسعت
بهره منتهای صراح **فصل سیم مع ثا مثلثه متنی** بالضم و تا مثلثه مفتوح و تشدید نون مفتوح دوبار کرده شده و دوم گردانیده شده از منتخب و نزه
مثوی بالف مقصوره در آخر الف مقصوره بصورت یا جای آرام و قرار از کشف کنز و منتخب **مثقب** بالکسر و قاف مفتوح و با مهمله آنچه بدان چیز سوراخ کنند

بسندی آنرا برگاگویند این صیغه هم آلهٔ است از نقب بکسر نون بمعنی سوراخ کردن از منتخب **مثالب** بکسر لام و بار موحده صیغهٔ از بونی ها از منتخب **مثیب** بضم اول وکسر ثانی یاد شده و باعتدال مزاج بازآینده از منتخب **مثاب** بفتح اول و الف و آخر باء موحده جای بازآمدن جای انبوده آب و جای آنبوه آبدیدان بضم ماهی که در کوه باشد و بمعنی جزا و یاداش و ثواب داده شده از بطائن و منتخب **مثیبت** بضم اول و سکون ثالث و فتح باء موحده نوشته شده و ثابت بکسر ثالث و فتح تاء ثالثه و باء موحده مشدد مفتوح برقرار داشته شده از منتخب **مثوبت** بفتح میم و ضم ثاء مثلثه و فتح موحده بمعنی جزای نیکی **مثوبات** عوصمانیکی و خرابی نیکی نیز بمعنی ثواب داده شده و ثواب بمعنی مزد و عطا است در آخرت از کشف و منتخب **مثلث** سه کرده شده و سه تا و سه گوشه و نام خوشبوی که قرصهای آنرا گوشه میسازند و بمعنی گویند که آن خوشبو از مثلث ازان گویند که از سه رشک و معدل کافور ترکیب سازند و نوعی از شه اب که بعد صاف کردن سوم حصه خود و مانده باشد و آنرا بهارسی سیکے نامند چه در ۳ سه یکی بود و بصطلاح فقهاء نوعی از شراب انگور شیره انگور باشد که دو ثلث آن بجوشیدن بسوزد و ثلث باند منافع آن قریب بخمر است و بصطلاح اهل لغت بمعنی لفظ که برای یک معنی حرف اول آنرا بهر سه حرکت که فتحه و ضمه و کسره است خواندن صحیح باشد و گاهی کنایه از کلمه سه حرفی باشد چنانکه لفظ مر و ماه و که هر یک سه حرفی دارد و مثلث نام بنائی است مانند چهارسو و مثلث نام شکلی ست از اشکال علم تعویذات سه در سه که بمنزله خانه دارد و آن بهیئت مربع مثلثه ترتیب باشد و قومی از نصاری که بسته خدا قائل اند و نوعی از جلوپیر اد ب و نام شکلی سه گوشه از اشکال علم هندسه سازند مدار و تحفة الهندین و برهان و دیگر کتب لغت **مثالث** بفتح میم و کسر لام سناوگاهی کنایه باشد از سه مطربان **مثلم** بالضم و سکون ثاء مثلثه و کسر میم میوه دارنده و میوه آورنده **مثردیطوس** بالفتحه و ار مهمله مفتوح و کسر ذال معجمه و یاء معروف و طاء مهمله و واو معروف و سین مهمله بزبان یونانی دو کیست معجون و این مخفف شده دیطوس ست **متردطاس** بالفتحه و حروف چهار مهمله ادا از طاس کلاس که دران عربان ترید کنند و ثرید پاره های نان در شوربا تر کرده شده را گویند **مثلث ساکن الاضلاع** شکلی ست سه گوشه از اشکال علم هندسه که هر سه ضلع آن برابر باشد مثالش ر باشد نوشته میشود و بجهت تمثیل متساوی الساقین مثلث مختلف الاضلاع تیر ر حاشیه نوشته میشود **مثلثات الافلاک** مراد از برج افلاک ست چه اگر منجمان هازده برج آتشی اند حمل اسد قوس سه برج بادی جوزا میزان دلو و سه برج خاکی ثور سنبله جدی و سه برج آبی سرطان عقرب حوت **متقال** بالکسر نام مرزیست که چهار و نیم ماشه باشد اگر کشف و قباد این محدث یعقوبان شاه همان آبادی اگرچه درین تخالف بسیار کرده اند مگر اقوی همینست **مثیل** بکسر ثاء بر مجهول **امثال** مثال بکسر اول شبیه و نظیر و تصویر و حکمرانی قاضی و بمعنی مانند و فرمان بادشاهی پروانه مطلق حکم و رساله مثال عالی ست فوق از عالم ارواح و آنچه درین عالم ظاهر است مثل آن در عالم شهادت و خواب می بینند آن را صور عالم مثالی گویند از ایراد این اضافت کشف **مثل** بالکسر بمعنی مانند و بفتحتین مانند و وصف حال و داستان و قصه که مشهور شده باشد و قصه حکایتی که برای ایضاح مطالب آرند از منتخب و در شرح مثنوی نوشته که مثل بالکسر مساوی و در جمیع صفات را گویند و مثال امساوات و جمیع صفات شرط نیست **مثمن** بضم میم و فتح ثاء مثلثه و تشدید میم مفتوح هشت پهلو و هشت گوشه کرده شده و گاهی کنایه باشد از بهشت و در اکه هشت نیز هشت است **مثلث نشان** مگر از اداب پیش خود داشته انی نوع زانو نشانیده و ظاهر ست که در حالت دوزانو نشستن تمثل مثلث ظاهر میشود **مثلث آتشین** کنایه از حمل و اسد و قوس **مثابت و مثابه** بفتح اول و حروف چهار باء موحده این لفظ برای تشبیه آید یعنی مانند از کشف و این لفظ در حقیقت سه طرف ست مشتق از ثوب و ثوبان که بمعنی بازگشت باشد **مثال** منزلگه از منزول ست پس تجرید کرده بمعنی مطلق جای باشد و بمعنی عدد و به تبع مستعمل میشود **مثالیه** بکسر میم فرمان بادشاهی و منشور **مثانه** بفتح میم کیسه بول که در شکم میباشد **مثلثه** بضم میم و فتح لام گوش بمعنی بریدن و عقوبت کردن از منتخب صراح لیکن این مصدر بمعنی اسم مفعول مستعمل میشود چنانکه طلق بمعنی مخلوق و در بعضی کتب بمعنی اعضا بریده شده و پوست برکنده و موی تن برکنده **مثوبه** بفتح میم و ضم ثاء مثلثه و چهار باء موحده جزای نیکی و اجرت عبادت در آخرت از صراح **مثانی** به فتح دو تاهای و بمعنی سوره فاتحه ازان که دوباره خوانده میشود

ورد و رکعت و بعضی تمام قرآن مجید بسبب اقتران آیه رحمه با آیه عذاب از صراح و بعضی از مختصر فی مشتقه که مثنائی جمع تثنیه ست بکسر فتح میم و سکون تا و فتح نون ثانی شد معدول از مثنیان بمعنی دو دو یا آنکه مثنائی جمع مثنی باشد که بفتح میم و فتح ثانی و تشدید نون مفتوح باشد بمعنی تثنیه کرده شده مثنوی منسوب بمثنی که بفتح میم و سکون تا و اشباع ثانی و فتح نون و الف مقصوره بهمی ست معدول از ثنین ثنین که تثنیه آن بفارسی دو دو باشد الف مقصوره مطابق قاعده در حالت الحاق یا بسبب او بدل کردند چون در ابیات مثنوی در هر بیت دو قافیه علیحده باشد لهذا ابیات مختلف القوافی را مثنوی نام کردند **مثلث بادی** عبارت از جوزا و میزان و دلو **مثلث خاکی** عبارت از ثور و سنبله و جدی **مثلث آبی** عبارت از سرطان و عقرب و حوت **فصل میم مع جیم**

مجلکا لفظ ترکی ست بمعنی عهدنامه **مجر** بالضم روان کردن روان کرده شده و بالفتح جای روان شدن و جای جاری شدن و نام حرکتی روی را نتخب و کشف و شمس العلوم و رسم الخط عربی در آخر این لفظ الف مقصوره بصورت یاست و مصطلح بعضے متاخرین هندوستان الف اخیر او سلام و تسلیمات را گویند **مجتبی** بالضم و در آخر الف مقصوره بصورت یا برگزیده شده از منتخب و کنز و مجسطی کشاکیکه حل مسائل کتاب مجسطی نماید از بربان **مجاز** بالضم مخفف مجازات بمعنی یکدیگری را جزا دادن و بدله دادن و در این تصرف فارسیان ست چنانکه مواسات و مدارات را مواسا و مدار گویند از زبانهای مجر بالضم و فتح میم و تشدید زا مجمر پاره پاره کرده شده و جزو جزو علیحده کرده شده **مجاذیب** بفتح کشیده شدگان و بوده شدگان و این جمع مجذوب ست از منتخب **مجیب** بضم جواب **مجاب** جواب دهنده و قبول کننده از منتخب و بضم جواب داده شده و قبول کرده شده از منتخب **مجتنب** بالضم و نون و کسر یا پرهیزی دوری کننده اکثر **مجردات** عبارت از عقول عشره و نزد بعضے ارواح و ملائک **مجلات** آیاتی که معنی آن محتاج بر تفصیل باشد **مجهورات** نزد قاریان از جمله حروف تهجی نوزده حرف ست سوای ده حرف مهموسه **مجانبت** بضم اول و فتح نون و فتح موحده از چیزے دور شدن و از کاری بکسو شدن از منتخب **مجاعت** بفتح و عین مهمله و فوقانی کرسنگی از منتخب **مجاملت** نکوئی کردن از منتخب **مجالست** بفتحتین همنشینی **مجاورت** بضم میم و فتح واو و قرب همسایگی **مجیب** بفتح میم و کسر جیم و تشدید تحتانی و بعده فوقانی یعنی آمدن **مجالست** بضم میم و فتح لام و تشنیه **مجابات** بضم میم و نهائی جواب داده شده **مجازات** بضم میم و اشباع زا دادن و جزا دادن نیکی و بدی از کنز و منتخب **مجاشت** بضم میم و سکون جیم و فتح تا مر فوقانی و تشدید ثا مثلثه یعنی از بیخ بر کننده شده نام بحر ست از نوزده بحر شعر چه اجتثاث از بیخ بر کندن ست چون مسدس این بحر را که مشتمل فاعلاتن فاعلاتن ست از بحر خفیف بر کنده گرفته اند زیرا که مدار کار این هر دو بحر اختلاف همین ست که در بین بحر مستفعلن مقدم ست بر دو فاعلاتن و در خفیف میان ست و از مزاحفات این بحر بودن اکثر آید مفاعلن فاعلاتن بفاعلن فعلاتن مجح بالفتح و تشدید جیم باشکه نخله معروف ست از منتخب و در رساله معربات نوشته که مجح بالضم و تشدید جیم معرب تنگ که بهندی کهنی ماش نیز ست **مجنح** بروزن مفرح صاحب صراح یعنی صاحب باز و **مجتهد** بالضم جهد کننده مجتهد کننده راه صواب پیدا کننده **مجدد** سرگروه گرمی در صراح **مجد** بضم میم و تشدید میم مفتوح جیم رقیق کار زشتی بسته شده باشد از طائفه مجهود و استطاعت و قدرت کرده شده و کوشش کرده شده **مجعد** بضم میم و فتح جیم و تشدید عین موی سر غول مجعد و بکسر دال همله مشدد اول از سر نو کننده کار و بفتح حال از سر نو پیدا کرده از منتخب **مجدود** صاحب بخت در فردی و نام حکیم سنائی از منتخب **مجاهد** کارزار کننده و کوشش کننده **مجد** بفتح اول و سکون ثانی بزرگی و بزرگوار شدن بضم میم و کسر جیم و تشدید دال کوشش کنندگان و رکاری از منتخب و صراح **مجرد** تنها و تارک دنیا و مرتبی دن و باصطلاح حکما چیزی از ممکنات که نه متحیز باشد و چون بی سوال نفوس کامل شرع علمائکه دار و اح خوانند **مجرم** بالکسر میم دوم ممنوع آنچه دران عود سوزند و گال افروزند از منتخب و مبارع عجم و موئد و مدار و قاموس و صراح و اهل اللغات و در منتخب بالکسر و بالضم و نام شکل سیزدهم از پانزده اشکال جنوبی کواکب ثابت ست **مجر** بضم اول و کسر جیم بمعنے دستگیر و پناه دهنده از طائفه **مجدد** بروزن منور آنکه آلهٔ دو تا داشته باشد و مجازاً بمعنی نقش این صیغه میم مفعول ست

امتحان پیرمانوذ از ضد بفتحتین یعنی نشان گزیدن شتر که گردن شتر و خر باشد کذا فی المنتخب و صراح **مجذور** جزء ثالث از مجموعه مضروم در اصطلاح حساب مضروبی که بضرب حاصل آید مثلاً دو را در دو ضرب کردند چهار حاصل شد این چهار را مجذور و بیگویند از مدارک منتخب **مجاور** و برگزیده از بسیاری کنند مجبوب بعد از تنگی بسته شده و بزور برکار داشته شده از منتخب **مجتاز** بالضم و تاء فوقانی و زاء معجمه گذشته شده و بگذرنده از منتخب **مجاز** بفتح راه و جای گذشتن و ضد حقیقت یعنی کلمه که در غیر معنی حقیقی خود مستعمل شود و معنی موضوع حقیقی آن ترک نشده باشد بلکه در معنی موضوع و غیر موضوع بعلاقه مشابهت باطرفیت بسببیت و غیر آن متحقق باشد چنانچه در اصل بمعنی حیوان ناهق ست و بعلاقه مشابهت که حماقت باشد بر مرد احمق اطلاق کنند و بعلاقه ظرفیت چنانچه خوان خوشتند یعنی طعام خوشتند و بعلاقه سببیت چنانچه اطلاق شمس بمعنی و اطلاق کل بر جزء و مثلاً الاناملِ اصابع گفتن چنانچه یَجعَلُونَ اَصَابِعَهُم فِی اٰذَانِهِم و اطلاق جزو بر کل مثلاً اتمام سوره فاتحه را الحمد گفتن و اطلاق آله اشی بر اشی مثلاً مرون و خط اقلم گفتن و کلام از بان و تسمیه اشی باسم ماقبل شیره انگور را شراب گفتن کقوله تعالیٰ اِنِّی اَرٰانِی اَعصِرُ خَمرًا و تسمیه اشی باسم ما کان چنانچه یتیم گفتن کسی را بعد بلوغ و تسمیه اشی باسم ما یؤل چنانچه متبع لآهن گفتن و علی هذا القیاس چون بیان اقسام مجاز عالی از طویل و تکلف نبود برای مثال آن همین قدر بسنده نمود **مجوز** بتشدید واو و کسره واو اندازه کاری و بفتح واو و تجویز کرده شده و روا داشته شده از منتخب وغیره **مجابر** نزاز عجمه سنگی که کنند و اسباب از وی سازند **مجبس** بفتحتین و تشدید سین معامله جای دست نهادن طبیب بر نبض بیمار از منتخب و در صراح بکسر میم و فتح بیم **مجلس** بکسر لام جای نشستن و بفتح لام نشستن از منتخب **مجالس** بفتح میم و کسر لام جمع مجلس **مجلس نویس** حضور نویس یعنی واقعه نویس بار بادشاهی **مجوس** قوم آتش پرست که از تابعان زرتشت اند در بیان و در منتخب پرستندگان ماه و آفتاب و آتش مجوسی و اهدان در قاموس و رساله معربات نوشته که مجوس معرب منجکوش یعنی صغیر الاذن چون واضع دین مجوس مروذ در گوشش بود لهذا چنین گفتند **مجصص** گردانیده شده از لطائف **مجامع** بفتح میم اول و کسر میم ثانی جاهای جمع شدن **مجداف** بالکسر پارو پهن سر پهلو که بر پهلو کشتی می بندند کشتی بان بر سر پهلو بندد از آنجا که گویند از منتخب و شرح نصاب **مجوف** بروزن مشرف بمعنی چیزے که جوف کرده شده باشد و اندرون خالی باشد **مجفف** بضم میم و فتح جیم و فا و اول مشدد مکسور خشک کننده از کنز **مجهول** نادانسته شده و نوعی از فعل که فاعل آن معلوم نباشد **مجال** بفتح جای جولان کردن کسیدان باشد و بمعنی جولان و مجازاً بمعنی قدرت و طاقت مستعمل از کشف و منتخب **مجمل** بفتح میم دوم و فرو آورده و درهم کرده و آیه که معنی آن محتاج بتفصیل باشد از منتخب **مجبول** حرف سوم با موحده مضموم آفریده شده و طبعی و جبلت کرده شده از منتخب **مجذوم** کسیکه آن ابتلا رجذام باشد و آن علتی ست که خون فاسد شده اعضای صغار میرنند **مجزوم** مقطوع و بریده شده و بمعنی تقین کرده شده **مجان** بالفتح و تشدید جیم مفت و بیزه و رایگان از منتخب و شرح نصاب **مجون** بضمتین بیباکی کردن و شوخی و هزل از منتخب **مجن** بکسر میم و فتح جیم و تشدید نون سپر که بنیاد رخم تیغ و تیر ست از شرح **مجنون** بنون زده دیوانه و لقب قیس که عاشق لیلی بود از منتخب **مجانین** بفتح دیوانگان و این جمع مجنون ست **مجمع البحرین** جای که دران دو دریا جمع شده باشند و نام مقامی که موسیٰ و خضر علیهما السلام دران ملاقات کرده اند و آن جاست که آنجا دریای روم و دریای فارس جمع شده اند **مجر** بزار مجر بحر سد سبب ست که در اصل موضع شمشاد شد از مجر گویند باعتبار دور کردن جزوی ازان **مجاهده** رنج و مشقت و کوشش و باکاذان جنگ کردن از منتخب **مجنده** بضم میم و فتح جیم و نون مشدد مفتوح جمع کرده شده دهای جمع شدن از تجنید که بمعنی لشکر جمع کردن ست از منتخب **مدار** و مدار بمعنی یا مال چرا که جای جمع شدن لشکر را یا مالی ضرور ست **مجمع علیه** بضم میم اول و فتح میم دوم اجماع کرده شده بران یعنی متفق علیه **مجنه** بکسر میم و فتح جیم و تشدید نون مفتوحه نام بازارے قریب بکه منظمه از شرح نصاب **مجابه** بضم میم و فتح و او کسی را جواب دادن از منتخب و کمر مجره بکسر میم و فتح جیم و راء مشدده مفتوح کمکشان و آن خط سفید ست که بشب در آسمان دیده میشود از منتخب **مجسطے** بکسر میم و فتح جیم و سکون سین معامله و کسر طاء معامله نام کتابی ست در علم ہیأت

شمیر دلائل وصول اشکال علم ہندسہ موجد آن بطلیموس ست ودر اصل نام علمی ست ہیئت افلاک وزمین وتعادیر حرکات وکمیت اجادہ واجرام ہریکان یونانی بمعنی ترتیب ست زیرا کہ این علم پیش از بطلیموس ہرین ترتیب نبود وبعضی نوشتہ کہ از حکیم اقلیدس ست وبفعل کہ عوطی موجود ست ترجمہ ایست نصیر الدین طوسی تحریر کردہ **مجلی** بضم میم وفتح جیم وتشدید لام مکسور روشن کنندہ وتمام اسپ ال کہ از ہمہ سپان آن پشتہ باشد ومعمول سواران عرب چنان بود کہ در میدان ہمہ تاختہ کردہ بالبتہ بحیثیت آنان ہمہ سپان ابراہ ایستادہ گزیدہ یکبارگی ہم میتافتند ہر اسپیکہ از ہمہ سپان پیش شتو مجلی گویند وہر کہ عقب او باشد آن را مصلی گویند از انجہ کہ معنی پیرین گرفتن ست نمازی را کہ مصلی گویند ازان جہت ست کہ در ہجوم پیرین بر پیشانی او چون ہبت ودم ہر خود او در میرین سپ اول نمادہ مصلی گویند ہر کدام اسپ مصلی باشد نماز مسلی خوانند وازین ترتیب چہارم را تالی پنجم را تالی ہا گویند علی القیاس تا دوازدہ را نام ست وہا قی را نیست چنانچہ دوازدہم را کہ ہمہ پس باشد آخر نسکل نامند وباسکیت کہ سپ دہم باشد بہ اہل لغت متعلق از دو صحت قاشو نسکل کہ یازدہم ودوازدہم باشد شک کردہ انداز شرح نصاب **ومضم** بضم میم وفتح جیم ولام مشدد مفتوح جلا دادہ شدہ ودر مشق وآشکارا کردہ شدہ وبفتح میم وسکون جیم وفتح لام وسینہ ہم ظرف بمعنی جای زدودن وروشن وآشکارا کردن **مجاری** بالفتح منسوب بمجاز یعنی غیر حقیقی بضم میم جزا دہندہ وپاداش دہندہ از کشف **مجالی** بفتح میم وکسر لام جمع مجلی ست کہ بفتح میم وفتح لام صیغہ اسم ظرف ست بمعنی جای جلا کردہ شدہ باشد پس مجالی بمعنی جاہا ست وبمعنی جاہائی جلوہ **مجاری** بفتح میم ورا مکسور جاہای جاری شدن چیزی ورہاہای روان شدن چیزی **مجی** بفتح میم وکسر جیم بمعنی آمدن از شرح نصاب

فصل سیم مع چہار معما

معما بالضم اول در اصل معمات ست کہ فارسیان بخلاف تا استعمال کنند یعنی فروگذاشتن او مروت واعانت وجمع وتکمیل شدہ از لحاظ از منتخب مزیل وکشف ورہا **محاکا** بالضم میم مخفف محاکات کہ بمعنی باہم سخن گفتن ست از منتخب **مندی** بالکسر منسوب بمجمہ مفتوح ہا ہی ست کہ بدان جریدہ دوزان جریدہ را قطع کنند بہ بندی رانی گویند از شرح نصاب **محلی** بالضم میم وفتح حا مہملہ وفتح لام مشدد آراستہ شدہ وزیور دادہ شدہ ومنقت کردہ شدہ مجازاً بمعنی چہرہ آیدہ از منتخب **ومعلا** بفتح حا مہملہ وتشدید یا تحتانی بمعنی بلند از منتخب **محیا** بالضم اول وفتح حا مہملہ وتشدید یا تحتانی بمعنی چہرہ انسان از منتخب وبر آن اطلاق اعضای مقصودہ بصورت باہم نپیوستہ محمد پسر یحیی امام محمد غزالی رحمۃ اللہ علیہ **محب** بضم میم وکسر حا مہملہ دوست دارندہ **محراب** بالکسر خانہ ومعبد مجلس طاق ودر مسجد کہ بطرف قبلہ باشد چون طاق مذکور آرامگاہ شیطان ست لہذا محراب نام کردند منسوب بشتر ساختہ شدہ **محلب** بالکسر ولام مفتوح وباء موحدہ نظر فی باشد کہ شیر دران دوشند ونیز نام درختی ست خوشبودار کہ تخم آنرا محلب گویند از منتخب **مطالب** جمع مطلب اسم مفعول بمعنی کنندہ از چیزہائی کہ نزدیک مانع باشد وبشمار آرندہ از منتخب **محتجب** بضم میم وکسر جیم پردہ شونده وپوشیدہ **مہمان** شونده **محمدت** بفتح میم وسکون حا وکسر میم ثانی فتح دال ستایش از منتخب **مصراع محسنات** بضم میم وفتح صاد مہملہ وسکون حا مہملہ وفتح سین مہملہ جمع محسنہ بمعنی آنچہ نیک داشتہ شدہ باشد وبمعنی نیکوئی **محاملت** باہم بار بردا شتن **محتجبات** بالضم وجیم مکسور بار موجدہ زنان پردہ نشین **تجار** با تا بفتح راء مہملہ وکاف بزرگان **محاکمات** بضم میم وحا مہملہ کہ بمعنی رفع نمودن خصومت ست **محکمات** بضم وکاف ومفتوح آیات ظاہر المعانی بمعنی آیاتی کہ معانی آن صریح باشد بر یک وجہ **محاکات** بضم میم باہم حکایت کردن از منتخب **محبت** بفتح صحیح ست از انچہ بضم اول مستعمل شدہ از تحقیقات میر نور اللہ احراز **محاذات** بضم اول برو زن ملاقات مقابلہ وروبرو شدن ودر برابر ہم شدن چیزی بچیزی دیگر از منتخب **میبات** بضم میم وفتح حا مہملہ وتشدید یا جماعتہ زندہ کردہ شدہ **محاضرات** بضم میم وفتح ضاد معجمہ معلومات یاد داشتہ شدہ او سخنہای موافق حال وحکایات سلف مناسب مقام یعنی علم تواریخ و بمعنی حاضر شدن ہمانیز آمدہ **محاورت** بالضم باہم سخن دادن **محاورات** ہمکلامیہا **محمول** اما ملوطات باصطلاح منطق خبر بودن شی بلاسطہ کلمہ دیگر یعنی بدون ترکیب کلمہ دیگر چنانچہ ضارب در زید ضارب و دیگر محمول الاستقاق میباشد واین محمول ست بوسطہ کلمہ دیگر چنانچہ لفظ مال

ورزیدہ دو سال کہ محمول ست بو سطہ دو محمات بضم اول کسی دفع کردن چیزی از خود بکاہ داشتن از مصراع ماحا دلت طلکبرون فرو خوستن محدث بضم میم و سکون حا و کسر دال و فتح ثا مشتقہ نو پیدا کنندہ و فتح دال آنچہ پیدا کردہ شدہ و نیز گویند فتح میم و فتح حا و تشدید دال مکسور نیز و علم حدیث و اخبار نبوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

مجلوح بالفتح و آخر حا مہملہ عربی بینی زخمانہ پاک کردہ شدہ مجح بضم میم و تشدید حا مہملہ و فتح جیم و آخر حا مہملہ بفتح میم اول و کسر میم دوم ستایندہ و صفتہا نیک

این جمع محمدت ست محمود حمد کردہ شدہ و نام پادشاہی ست نامور فیلی ست از فیلان پرویز کہ چہار صد کاہ وزن داشت و نام غلامی ست از غلامان سلطان محمود غزنوی کہ نامہ سیر شاہان ایران بدو بود و در عہد او بہ ہند آمدہ از منتخب منصف و طلحات محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بن عبد اللہ بن عبد المطلب بن ہاشم بن عبد المناف بن قصی بن کلاب بن مرہ بن کعب بن لوی بن غالب بن فہر بن مالک بن نضر بن کنانہ بن خزیمہ بن مدرکہ بن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان انتہا بالاجماع ست و بعدہ مختلف فیہ و النفر ہو الدون من الرجال فی قول الجمہور مطلب بضم میم بطار مشدد و مناف بفتح میم قصی بصیغہ تصغیر کلاب بکسر دہ بضم و تشدید لوی تصغیر فہر بالکسر نضر بفتحتین تصغیر بصیغہ تصغیر بفتح میم و فتح مجہ نزار بکسر معد بالکسر از کرمانی شرح صحیح بخاری و معنی لفظ محمد بسیار ستودہ شدہ از منتخب محور بالکسر و واو و مفتوح صیغہ اسم آلہ از حور بالفتح کہ بمعنی گردانیدن ست و بمعنی تیر چرخ کہ چرخ دولاب بدان میگردد و با طلاح ریاضی خطیست موہوم کہ بگیرد آن نقطہ شمالی و یک سر آن بقطب جنوبی پیوستہ ست از کشف و منتخب محیر بضم میم و فتح حا و تشدید تحتانی کسی نامور دیدہ و میقلی موافق لوہ دوی ہندار مدار و غیر آن بعضی گویند کہ پردہ حسینی ست محل نظر مقام فکر و کنایہ از جای اعتراض مختلف بالضم و کاف عربی کسی غلہ و ترش کہ بنیت گرانی غلہ انگاہ دارد محرور گرم مزاج و لاغر از منتخب محشور حشر کردہ شدہ یعنی روز قیامت برانگیختہ شدہ محضر بالفتح و نماد مجمہ مفتوح سجل قاضی محضر حاضر شدن و جای حاضر آمدن و وقت حاضر آمدن و نیز محضر کسیکہ غایب را بنیکی یاد کند محرر بضم میم و کسر راء مہملہ نویسندہ و آزاد کنندہ و فتح راء اول نوشتہ شدہ و آزاد کردہ شدہ از منتخب محشر بالفتح و شین معجمہ ساکن و فتح حا مہملہ خلق جای گرد آمدن مردم در روز قیامت این لفظ بفتحتین نیز آمدہ از صراح و قاموس و منتخب ترجمہ بمقامات حریری محذر بضم میم و فتح ذال معجمہ بچیزان زیبندہ شود از منتخب محظور بظا معجمہ حرام کردہ شدہ منع کردہ شدہ از منتخب محتقر بالضم و راء مکسور اضافہ کنندہ و بفتح ہمہ نگاہ دارندہ و خویشتن را نگاہ دارندہ

لطائف محبس بالفتح و سکون حا مہملہ و کسر موحدہ و سین مہملہ جای محبس و زندان محسوس دانستہ و دریافتہ شدہ بیکی از حواس خمسہ یعنی آشکارا از منتخب لطائف محروس نگاہ داشتہ شدہ محشوش بالفتح و ہر دو شین معجمہ بیوختہ شدہ و آلودہ شدہ و گروہ انبوہ از حشن بالفتح و تشدید کہ بمعنی افروختن آتش و بسیار اندوختن تیر و برانگیختن و قضای حاجت ست چنانکہ در صراح و قاموس و منتخب ست تحیص بروزن فعیل و بصاد مہملہ گریختن و خویش را در چیزے و رستگاری یافتن و خلاص گردانیدن از لطائف حرص بضم میم و فتح حا مہملہ و کسر راء مہملہ مشدد و صاد مہملہ در منتخب از اندازندہ و فتح راء حرص و آزاندختہ شدہ محرض بضم میم و فتح حا و کسر راء مشدد و ضاد مجمہ و غلاندہ و کسی را بر جنگ انگیزندہ و فتح راء و غلانیدہ شدہ بر جنگ انگیختہ شدہ محیض بروزن فعیل و بضاد مجمہ حالت حیض از لطائف محض بالفتح و ضاد مجمہ شیر خالص و ہر چیز خالص از منتخب محیط در گیرندہ احاطہ کنندہ و دریا کہ شہر را احاطہ کردہ ست و نام کتاب از امام محمد رحمۃ اللہ علیہ از منتخب محفوظ بہرہ مند و بگجوز از منتخب محتظ بالضم بہرہ یاب و مجازا معنی خویش مسرور و محفوف بذ فاگرداگرد گرفتہ شدہ از منتخب محذوف بریدہ شدہ و سبک پریدہ از منتخب و دار و ہا مطلع عرض کنی کہ از آخر آن سبب خفیف کہ دو حرف باشند از ضم اول باشند چہار مفاعیلن این باشد فعولن بجای آن نہند محرف بضم میم و فتح حا و تشدید راء مہملہ مفتوح گردانیدہ شدہ از راستی یعنی کج و کبر بر گردانیدہ از راستی یعنی کج کنندہ محترف بالضم و راء مہملہ مکسور سیم پیشہ محترق بالضم و فتح تا و کسر راء مہملہ سوختہ شوندہ و سوختہ از منتخب محقق بضم میم و فتح حا مہملہ و قاف اول مشدد و مکسور تحقیق کنندہ و آنکہ سخن بدلیل ثابت کند و موفق آنکہ دلیل را بدلیل ثابت کند با طلاح صوفیہ کسیکہ بر حقیقت اشیا کما ینبغی منکشف گشتہ باشد و ایمنے کسی ایمن ست کہ از مجت و بریان گذشتہ بمرتبہ کشف اطمے

رسیده باشد و بعین الیقین مشاهده نموده باشد که حقیقت هر شیا حق ست و بغیر از وجود و مطلق موجودی نیست موجودیت اشیای دیگر اضافی باشد
از لطائف و صد تیکه قاف اول امشد و مفتوح خوانند یعنی آن چیزی که تحقیق شده باشد و نام خطی از شش خط کابن مقله آن را وضع کرده است **محقوق** راست
درست کرده شده از لطائف **محق** بفتح میم و سکون حا باطل کردن و پاک کردن و کاهیدن و کاهیدن و سوختن گرفتن پیراهن و بضم میم و کسر حا آنکه حق بجانب باشد
از تعجب و لطائف و بمعنی امر معقول **محاق** بضم و کسر و بفتح هر سه آمده کاستن ماه و ابتدای آن از شب پانزدهم باشد و بمعنی سه روز آخر ماه که در آن ایام ماه ناپدید
میشود از لطائف و تعجب و کشف و مدار **محرق** بضم میم و سکون حا و کسر راسوزانیده و بفتح راسوزانیده شده **محک** بکسر اول و فتح حا علمیکه بدین سنگ زر کشی
کرده سیاه باشد و بر آن آزمایش زر کنند از بهارعجم و سودو کشف و مدار **محراک** بالکسر بسیار حرکت دهنده و بسیار افسوس کننده و یکی از ماههای سریانی علیه السلام از
لطائف **محافل** بفتح جمع محفل که بمعنی جای جمع شدن مردم ست ماخوذ از حفل بالفتح که بمعنی گرد آمدن ست در صراح **محال** بضم اول مرنا بودنی که بودن
آن ممکن نباشد بفتح اول جاهای فرود آمدن و جاهای کشادن مستعمل میشود بمعنی مطلق جا و در مصدقه بمعنی محل ست و محال بفتح دوم محل محالل بود بلام را در لام
ادغام کرده محال شده و محال بکسر میم و تخفیف لام مکر و حیله از سودو کشف و مدار **محلول** حل کرده شده **محتمل** بضم میم و ثانی مفتوح احتمال کرده شده **محمل**
بالفتح و سیم دوم مکسور کجاوه که بر شتر بندند و بهودج و این صیغه اسم ظرف ست از حمل بالفتح که بمعنی بار برداشتن ست **محاول** بضم اول گرد کرده و حواله کننده **محجل**
بضم اول و فتح حا و تشدید جیم مفتوح اسپ یا خر رنگ یا سیاه که هر چهار پای او سفید باشد از فتحت **محصل** بضم میم و فتح حا و تشدید صاد مهمله مکسور تحصیل کننده و بسیار
حاصل کننده و بتشدید صاد مفتوح حاصل کرده شده و بفتح میم و سکون حا مهمله و فتح صاد مهمله جا حاصل شدن تحصیل بضم میم و کسر حا مهمله و سکون تحتانی حیله گر **محول**
بر وزن مصور بحوالا و مکسور گرداننده و حواله و سپرنده و فتحه او و تشدید سین کرده شده و **محمول** یعنی مظنون یعنی گمان کرده شده و بار برداشته شده و باصطلاح منطقیان
بمعنی خبر که در مقابل مبتدا ست این محمول مقابل موضوع میباشد و تحقیق مبتدا و موضوع گوید چنانچه الانسان حیوان پس انسان موضوع ست و حیوان محمول ست
محتوم و بهیک دوه شاه و حکم کرده شده **محتشم** بالضم و شین نقطه دار بکسر صاحب خدم و حشم **محرم** بضم اول و فتح حا و راء مهمله مشدد و فتح میم آخر معنی احرام کرده شده
حرام داشته شده و نام ماه چون دریں ماه و ایام حجابیت قتال بر مردم حرام بوده ست لهذا باین نام گویند و بایں معنی گردیدن سال بنجوم و مردم دیگر کتب بضم میم و کسر راء
مخففه کسیکه احرام حج بسته و بمعنی در حرم زنده و بالفتح و راء مفتوح آنکه در حرم راه یابد و باوی نکاح حرام باشد و مجازا بمعنی وقفها نیز آید کشف و صراح و مدار **محزن**
بکسر میم و فتح حا و نون **محنت** بالفتح و سکون حا بمعنی آزمودن الکشف و مدار **محزون** بالفتح اندوهگین **محجن** بالکسر میم و فتح جیم گان از شرح نصاب **محتضرن**
بضم حا حاضر شدگان از لطائف **محصن** بالضم و صاد مهمله مکسور بعده نون مرد کدبانو زن اندازه مدار و فتحب **محی الدین** بضم میم و سکون حا و کسر یا و بضم میم
و فتح حا و تشدید یا مکسور نیز صحیح **محاسن** بفتح میم و کسر سین نکوئیها این جمع مفسن ست خلاف قیاس معنی پیش مردان نیز از صراح و تعجب **محوق** بفتح میم و سکون حا
ستردن و زایل کردن پاک کردن و صوف و نقوش الواح و جزآن و خیز نام موضعی ست سیاهی ماه و باصطلاح صوفیان که فنا و زوال معدوم شدن نه ست
و عادت بکسر و فارسیان بمعنی تیفته و عاشق و دیوانه نیز آید از لطائف **محجاج** چراغ هدایت غیر آن **محشوق** بفتح و شین نقطه دار و بمعنی بضم میم و تشدید واو گنده و پر کرده شده و مملو
فارسیان تخفیف نیز می آرند **مجره** بالفتح و حرف سوم بار و صد و مفتوح فتح را مهمله دوات آنچه در صراح بایں معنی نیامده بالکسر محاذا بمعنی قلمدان نیز آرند **محفه** بفتح اول
و ثانی و تشدید و فا مفتوحه و با بر اصل الحاقی بدستور بمعنی هودج انداختن چیزی که کماران بر دوش خود نهاده **محتجب** مدار **محلة** بفتحتین و تشدید لام مفتوح جای فرود آمدن
منزل مقام مردم از سودو کشف و بضم خطاست **محوطه** بضم میم و فتح حا مهمله و تشدید واو مفتوح و طای مهمله جای احاطه کردن و جای نگاهداشتن و جای
گرد آوردن و این صیغه اسم ظرف ست از باب تفعیل که در حرف علیت سوای لام کلمه تعلیل و تبدیل می پذیرد و فتح میم و سکون حا غلط ست صحیح دانستن
حرف علت در صیغه ظرف مجوف از ثلاثی مجرد بدون موانعات نشده یا آنکه در اصل محوطه بوده باشد بفتح میم و ضم حا و سکون و او از کثرت استعمال صیغه یا حذف شده

فقط محاوله بمعنی اهم فرق متعلق شده است محاربا بمعنی عبارت از مسجد محاربه بالی جنگیدن کازیرا کردن محاکمه بضم میم وفتح کاف وبعد ازان
وضمت شده وفتح معدوده نمودن از مصدر محاکمه بالفتح بمعنی حکم کردن قاضی مجتهد زنی بر دو شخص یکی دیگری را وازمی نماید کشف جعیله بالضم میم وکسر عا
زبن میکند محافه بضم چهار میم ستاندن بود در کرتان دران سوار شوند بدانکه محافه بضم میم بدون تشدید درست بنا صحیح تشدید فاست پرالکن صنعه اهم
مضاهیت ارباب مغاظه مگر انکه فاسیان اگر بتخفیف خوانند جایز باشد مجمعه بالکسر معرف سوم میم وفتح چهارم حالت کردن در آن تمرد باشد کوه یا که
بمنه دی پچه بگویند یا شیشه جام بالکسر وی جام که در آن همدان یکشد وحجامت زیجامی نیز گویند وبرای خون کشیدن بعضی کسبه حجامی نیز
آمده محتاله بالضم من حیث الکاره از کشف محتقب محرو سنه نگاه بالای کرده شده در مقابل محرر سنه نگاه بالای خود ست پهلوی چیزی خود را ست سکند
ودر عرف کنایه ازانکه کاری ست زیاده وبضم میم وفتح واو بادیگر کلام کردن باشخص دانکه بگیرد مصارعه وکشتی گرفتن محاصره بضم میم وفتح صاد اگر گرد
نشستن کردن اکسی انتخب بضم میم وراء مهمله مکسوره وفاء مشدده وران ومنتقلران از کنز موارین در اصل صیغه اسم فاعل از صدوبت ست ارباب
افتعال که صنعت اتخاذ شده موصوف وشغل ان فرقه جماعه بتشدید میم بمعنی مجتمعه بالطلاق بمعنی جمع مینامیم پاتاکه بتقریر محکمه بالفتح وکاف کسور
وتشدید تحتانی حکایت کرده شده محکمه صیغه اسم فاعل ومحکوم به بیان هردو درین ترکیب ست چنانچه زید قائم پس درین کلام لفظ زید المحکوم علیه بوده ولفظ قائم
محکوم به نامیده بدانکه لفظ بود عربی ولفظ ست در فارسی ولفظ تین دیونانی ولفظ هی هندی برای نسبت محکیه بالکسر سکنده محمودیه الفتح سقوطیا
کردهای ستلج وسمل بسین مهمله مفتوحه ولام مشدده ولفظ المومنین بریان محاوله باهم سخن گفتن محتوی گرداگرد گیرنده ومحیط شوند از تنقیب محاذی بضم اول
وکسر ذال معجمه مقابل وروبرو وبرابر شوند از تنحب شق آخر وبالفتح که بمعنی برابر کردن دو چیز ست محی بضم میم وکسر حا زاینده وکننده ودر اصل محیی بود بر وزن
مکرم ضمه یا ثقیل بود انداخته یا ساکن دنبال جمع ساکنین شده سیان یا ثانی وتنوین یا اعتداد بحرکت ضمه میم وفتح حا وتشدید یا بمعنی زنده کننده عاین
در اصل محیی بود همزه یا دشوار تر انداختند اجتماع ساکنین یا حذف شد محی مذکر ذ صفات از باب تفعیل ست محرابی نوعی از تشستن ومحی ست آمده فصل میم مع
خا معجمه مخلی بضم اول وفتح ثانی وفتح لام مشدده باکرده شده وخالی کرده شده اکنز ومنحب مخاطب بضم میم وکسر طا مهمله وبعد حا زننده گاهی مراد ازان
خشم وعتاب کننده باشد بضم میم وفتح طا کسیکه یا بخن گفته شنود ومعنی نام ولقب کرده شده وگاهی مراد ازان شتم وعتاب کرده شده نیز باشد مخلب بکسر میم
وسکون خا معجمه وفتح لام وباء موحده وبعد چنگال مرغ شکاری وچنگال شیر وفتحب وکنز مخالب بفتح میم وکسر لام چنگالهای جانوران شکاری مثل ازدها
وشیر وغیره سا مخرب بضم میم وفتح خا معجمه وتشدید راء مهمله مکسور ویران کننده منحب بضاد معجمه مشدد مفتوح رنگین کرده شده ودسمه بسته شده مخاطبات
بضم میم وفتح خا مهمله باهم کلام کردن باهم وگاهی مراد ازان مراسلات ومکاتبات باشد مخادعت بضم میم وفتح دال مهمله کردن فریب دادن اکنز منحب مخادعات
بضم میم وفتح دال مکرر وفریب مهمله از تشمی مخدرات بضم میم وفتح خا معجمه وفتح دال مهمله مشددان پرده نشین زنان خانه زاده بالکسه بمعنی پرده است وبکسر دال
مهمله مشدده ادویه که بی خوابی وسستی اندام آرد از تنحب مراح وکنز منحالطت باکسی آمیختن از تنحب وکنز مخافت بفتح میم وفتح فا بمعنی خوف و
ترسیدن از کنز وتنحب این سه مصدر ست زنانی خبر در اصل مخوفت بود واو متحرک ماقبل آن حرف صحیح ساکن حرکت او نقل کرده ماقبل داده واو
در اصل متحرک بود ماقبل آن الکنون مفتوح گردید آن واو را الف بدل کردند مخافت شد ونضم میم وکسر فا آهسته خواندن بفتحه فا آهسته خواننده شده
مخالات بالکسر توبره که بدان زیر کرده بدبان سپ بندند از شرح نصاب مخرفات بزا معجمه ونون کنایه از پوشیدگیها وارادهای مخفی مخطورات فکرها
واندیشه ها وآن چیزها که بخاطر رسیده باشند وچیزها که دران خوف باشد مخالفت بفتح لام نه بکسر لام مخافت بضم میم وفتح خا معجمه ودو تا فرقانی برزن
مفاعله آهسته خواندن از قاموس مخفت بفتح میم صیغه نهی ست از خفتن برخلاف قیاس شرح عبد الواسع بر بوستان مخنث بمعنی خیز

یعنی کیکه او را بدستکاری از جولیت ساقط کرده باشد هم مفعول از تخیث که ماخوذ ست از خث بالکسر بمعنی ست و دو است چون آن مرد جولیت دور کرده شده چالاکی و ستواری مردانه نمیباشد لهذا مخث گفتند و خث بمعنی مذکور و صراح مسطور ست مخرج بفتح اول و سوم و جائیکه بیرون آمدن و فتح میم و کسر ایه بیرون برآورده شود و مخرج بالضم و تشدید غین معجمه و فتح راء مهمله و جیم و غیر آنچون مجاثا غلاصه هر چیز را گویند از تخت و تخفیف مخضوض بضاد معجمه و خاء معجمه و ضاد معجمه پاک کرده شده از خار مغتصب مخلد بضم میم و فتح خاء معجمه و تشدید لام مکسور یعنی همیشه مخطوط بهلاک نزدیک کرده شده و آنچه دل گذرد و مخدر بضم میم و فتح خاء معجمه و تشدید دال مهمله مکسور بحیص بیص مست کننده اندام او یعنی در پرده نشاننده و بفتح دال مهمله شدید بحیص بیص مست کرده شده و در پرده نشانیده شده مخبر بالضم و باء موحده مکسور خبر دهنده و گاهی این لفظ چهره و نشان نیز مراد باشد چراکه چهره از احوال باطن خبر میدهد و مخبر صادق عبارت از حضرت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم مخیر بفتح و فتح یاء تحتانی مشدد مفتوح اختیار داده شده و یکسر یاء تحتانی مشدد اختیار کننده و یعنی مخیر بروزن منور سرشته شده و میار از قتب محبس بیخ گوشته کرده شده و نوعی از آنرا که معرفست نام نوعی از موسیقی گویند و نزد عجم محمل هفتاد ست تا نام محمد و ترکی و تازی و تخفیل و خفیف مجاهر ضد در نشان و ماخیل بضم خاء معجمه و فتح یاء تحتانی و کسر خاء معجمه و سکون یاء تحتانی و فتح لام و در آخر راء مهمله بروزن مخدوش خبر آشفته شده و خراش آشفته شده از قتب و هم او ادان و سوسکرده شده مخروش خراشیده شده و شق از خرش الفتیم یعنی خراشید ست چنانکه در تخریق آسمان سوراخ سوراخ کردن آمده و نوعی از آلت موسیقی است مخالص بضم و کسر لام خلاص کننده و بفتح میم و فتح لام خالص کرده شده و فتح میم و فتح لام جای خلاص شدن و رهائی یافتن و هم مصدر میمی ست یعنی رهائی و خلاصی و بروزن آزاد و رهائیده شده و پاک کرده شده و مخالص کرده شده بفتح میم و کسر خاء معجمه و ضاد معجمه و فتح لام و در آخر صاد مهمله بروزن مناصح دوغ روغن گرفته شده از قتب و شرح نصاب مخاض بفتح میم و ضاد معجمه و در آخر ضاد معجمه یعنی در وقت زادن و زاییدن زنان لاغر شدن و ف

مخرق بضم میم وفتح خاء معجمه وتشدید راء مهمله مکسوره یاره کننده واز هم درنده **مخنق** بضم میم وسکون خاء معجمه وفتح نون گلوگرفته شده **مخنوق** گلو فشرده شده **مخذول** خوارکرده شده از منتخب **مخاذیل** جمع مخذول ست **متحمل** بالضم وتا زنوقانی مفتوح وتشدید لام ودر فارسی بتخفیف لام مستعمل بمعنی خلان یافته شده **متحلل** بفتح هر دو خاء معجمه چیزیکه از ذیرانش باهم خوب چسپان متصل نباشند **متحالان** بالضم منکر از منتخب **محامل** بفتح میم وکسر هر دو میم جمع محمل که بمعنی محل خیال است یعنی آثار وعلامات وجاهای خیال کسان بردن از منتخب **مغیره** **محامدیم** محمدان وبزرگان از این جمع محمدوم ست بضم میم وسکون حاء مهمله وفتح میم یا تحتانی جای بسیار کردن جمع بضم میم وفتح خاء معجمه وتشدید یا تحتانی مفتوح بروزن معظم جای استاده کردن جمع بضم میم صورت اول از باب افعال در صورت ثانی از باب تفعیل وفتحه اول خطاست چه بر گاه واز زیادتی مجرد گرفته شود بهمام باید نوشت چنانکه مقام ومنام از منتخب **بهاخم** وصراح **مختصم** بضم میم وکسر صاد مهمله خصومت کننده **مختوم** مهر کرده شده ومقفل وبند کرده شده از کشف **مختم** بضم میم وفتح خاء وتا زنوقانی مشدد مفتوح مهر کرده شده بقفل **مفاتیح** جمع مفتاح ست بمعنی جمع کرده شده پس مفاتیح از ناقص یائی ست **مخازن** بفتح میم وکسر جیم میم مخزن آنچه جمع کنند از منتخب **مخرمون** وخزانه نهاده شده از منتخب **مخزان** بفتح میم جیدریسمان که باسیمابی مروست مطلقا زدن خوشنگاری کرده شده از منتخب **مخدره** بضم میم وفتح خاء معجمه ودال مهمله شده مفتوح زن پرده نشین بلفظ خود از بندر بالکسر بمعنی پرده است از مصراح **متحرقه** بالفتح وقاف شرمندگی وتیرگی وبالکسر بیچ بیچ بین که بعضی دارند وناصواب است از لطائف وصراح وبعضی بمعنی خرقه درویشان نوشته **مخیده** بفتح اول وکسر ثانی جمع جیده تافته شده **مخروبه** وبجای خراب کرده از بهان **متخاصمه** باهم خصومت ودشمنی کردن **مخیله** بضم میم وفتح خاء معجمه وفتح یا تحتانی مشدد مفتوح محل تخییل که دماغ باشد جای خیال ست **دلبضم** میم وفتح دوم وتشدید تحتانی بکسر نام قوتی ست نیکو از خیال **مخصمه** گویند مخصمه گرسنگی مفرط وسوزشی که از گرسنگی در سینه وشکم پیدا شود ومجازا بمعنی غم **متحلل** از دار وتحت **متحل** ودر خواجه نوعی از تحمل که بر دوطرف انبر دارد گیرند ودلایه کبابان باشد **مخطی** بالضم وطا زمهمله کسیکه اراده صواب کند وخطا کند ضد آن **مخاطی** کسیکه اراده خود خطا کند از صراح **مخاطی** بضم میم وکسر طا مهمله خطا کننده از باب مفاعله وتسمی با نکو کردن یا بد آیعنی باشد **محرطی** باصطلاح علما اشکال سنجیده چنانکه بکسر آن در برهان قاطع ودیگر یافته شد چنانکه شکل گزارشد **خطا** بفتح خاء معجمه وطا مهمله الف مخلص الفتح مصدر میمی ست وزیادت یا برمقصد وبعد مصدر عربی از قصر تصرف کسانیکه بر ما مت سلطنتی تصرف نمایند **فصل میم مع دال مهملة** **مداوا** بالضم میم ودال کردن ودرمان کردن وبر این منتخف مداوات ست که بمعنی درمان کردن باشد چنانچه مداوا منتخف مداوات ومداسات ست از کتب **مداوی** بضم میم ودر آخر الف بصورت یاصیغه اسم مفعول دوا کرده ودرمان کرده شده از کتب مدار بالضم میم رعایت کردن وصلح وشتی نمودن وبر این اصل است بود ودر کلام قاآنی تا این فقیر بمعنی مستعمل ست **مدهامتان** بمعنی سبزه از منتخب **مدهامتی** بفتح اول وثانی ودر آخر الف مقصوره بصورت یاصیغه تانیث **متحت** بالکسر تاش صراح **مدهنت** بضم میم وفتح هاء وسکون نون ظاهر کردن بخلاف آنچه درول باشد از قاموس وبر منتخب بمعنی غایت نهایت **مدهوش** بفتح میم وضم هاء وسکون واو وشین معجمه مخفف مدهوش بمعنی غافل وبی خبر **مدهوشی** بفتح میم وضم هاء وسکون واو وشین معجمه مخفف مدهوشی بمعنی غفلت وبی خبری **مداوات** بضم میم صلح وشتی وبر عایت کردن از نفحات **مداهنت** بضم میم وفتح هاء وسکون نون ظاهر کردن بخلاف آنچه درول باشد از قاموس وبر منتخب بمعنی نفاق ودورنگی گفتن وصراح **مدارات** بضم میم صلح وشتی وبر عایت کردن **مدرکات** بضم میم اول وفتح دوم وکسر کاف ثانی جمع مدرکه بمعنی چیزیکه بدان چیزی دریابند از کشاف **مداراة** بضم میم صلح وشتی وبر عایت کردن **مداهنة** بضم میم وفتح هاء وسکون نون ظاهر کردن بخلاف آنچه درول باشد از قاموس وبر منتخب بمعنی نفاق ودورنگی گفتن وصراح **مدارات** بضم میم صلح وشتی وبر عایت کردن **مدرکات** بضم میم وفتح دال

مدار جای دور جای گردش منتخب معنی دایره و دور و حلقه نیز آید مدر تفحیص کلنج و کاهی کنایه باشد زمین و بضم میم و کسر دال جای گفتن و بلوا
از منتخب مدر بضم میم و سکون دال و فتح راء مهمله پشت داده شده یعنی کسیکه دولت و بخت او پشت داده باشد ای برگشته باشد بخت او مدر بفتح میم و فتح دال مشدد
موجده مکسوره تدبیر کننده صاحب تدبیر و فتح راء موجده مشدد پرورده شده و تدبیر کرده شده و بند کار از پیر مرگ صاحب خود آزاد شود از منتخب مدر راء مکرر کسیرا که زنده
دار بسیار باشد یعنی بالان نیز آید از منتخب و مصراح و شرح نصاب مدرسه بسین مهمله کهنه شده و تا پیدشده و یرق و خوانده شده مدرس بکسر میم و سکون دال و کسر راء مهمله جای
درس گفتن جمع مدرسه منتخب مدهوش بواو و معروف بروزن مسرور بقاعده بیست و سیم فعلوان یعنی تحیر و سرگشته و حیران و مصراح و منتخب و غیاث و بهار و
این لفظ بواو مجهول یعنی هوست هیهوش می آرند نوعی از تقریس ست چنانکه خان آرزو در بیان نوشته که مدهوش لفظ عربیست بواو و مدهیوش بیک ها خوانند و
فارسیان گاهی واو معروف لفظ عربی را مجهول خوانند چنانکه خوله و مهیوش پس این نوعی از تقریس باشد لفظ مدهوش یعنی متحیر ست رسیان تجار آنچه بهوش
استعمال کنند مدقوق کوفته شده و لاغر و باریک کرده شده از لطائف مدقق کاریکه بکته و نکته ای باریک پیدا کننده و در لطائف نوشته
مدرک بضم میم و سکون دال و کسر راء مهمله فهمنده و رساننده و یابنده از لطائف و منتخب مدخل بالفتح بغار جمعنی تفوق دخل کردن و در آمدن و دخالت
در صورت معنی اول مصدر میمیست و در صورت معنی ثانی اسم ظرف و بضم اول و فتح عجمه بکسور بخیل و بفتحتهای دخل کردن داخل شده از موید و منتخب و کشف مداخل
بفتح میم و کسر خاء عجمه جای داخل شدن معنی آمدنی رسد مستعمل و باهم بالفتح در هم و دینار و جنس دیگر و حصای پوره دار که زنان بجای بریست و پاینده و ماکن بیوت را نیز گویند
از صحاح مدلیل مدلل بضم میم و فتح دال و کسر لام مشدد دلیل ثابت کننده و بالفتح لام مشدد دلیل ثابت کرده شده مدل بضم میم اول و فتح میم دوم
مشدد کسور زنجه راحت آرزو پاک کرده فراهم آرنده مدلول باصطلاح اهل منطق معنی اگویند مدعم بالکسر و بین مهمله مفتوح خام غلام از حضرت صلی الله
علیه وآله وسلم و باتحتین مهموز غلط از شرح نصاب مدغم بالکسر و بین معجمه مفتوح حرفیکه در حرف دیگر مخفی شده باشد و معنی پوسته و درهم رفته و درج کرده و پوشیده نیز آمده
و در اصل معنی ادغام دران دهان اسب در آوردن ست از منتخب و مصراح و غیره مدام بضم میم تراب و معنی همیشه داشته شده و اسم مفعول از دوام ست از صراح
و کشف و منتخب مدار مدلهم بضم میم و سکون دال و فتح لام و کسر ها سخت سیاه و تاریک از شرح نصاب مدینة الاسلام لقب کوفه که دار الملک
عراق عرب ست مدین بفتح میم و سکون دال و فتح تحتانی نام شهریست بر کنار دریای عرب از بیان لطائف مدائن بفتح میم و کسر همزه جمع مدینه و آن
هفت شهر بوده اند آباد ان در حوالی بابل اکنون همه با خراب اند از بیان و غیاث و در شرح دیوان خاقانی و منتخب نوشته که شهریست در عراق عرب نگاه نوشیروان
مدهامتان بضم میم و سکون دال و فتح هاء سکون میم شدید مفتوح و تا نوقانی باغ غایت سبز و سیراب کنار غایت سبز سیاهی زند از منتخب و بعضی دور سبز
نوشته مدینتین شهرها و این جمع مدینه است که معنی شهر شد مدیون قرضدار از کشف و مدار مدرون بروزن ملون جمع کرده شده از مداره و منتخب مدیمین
مده بالفتح و تشدید دال باصطلاح صرفیان حرف علت ساکن که حرکت ماقبل آن باشد چنانکه واو ساکن ماقبل مضموم و یا ساکن ماقبل مکسور و الف ساکن
ماقبل مفتوح باشد و لین بالکسر حرف علت ساکن سوای الف که ماقبلش مفتوح باشد مدینه معنی مطلق شهر و نام شهر خاص که مرقد حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم
در آنست و لفظ مدینه بنا بموست تمدن که معنی جمع شدن ست چون انواع مردم در شهر جمع میشوند لهذا مدینه میگویند مدیریه بالفتح وزارت مهمله مکسور جای در نقش پس
از فریل مده بالکسر و تشدید دال بمعنی از جرت بدنی آید و بالفتح و تشدید باصطلاح صرفیان حرف علت ساکن بحرکت تجانس موافق آن باشد چنانچه واو ساکن ماقبل
مضموم از مصراح وغیره و مدرکه بضم میم و سکون دال و کسر راء مهمله قوتی ست در انسان که ادراک حقائق اشیا کند و آن عقل ست و ذهن مدنی بفتحتین
و کسر نون باشنده شهر و منسوب بمدینه از لفظ مدینه در حالت نسبت باد ها حذف کرده شده است فصل میم مع ذال عجمه مذکے
بضم میم و فتح ذال عجمه و تشدید کاف مفتوح گلو بریده شده و بسمل از منتخب و شرح نصاب مذهب بالفتح بروزن کتب

جای رفتن و راه و مجازاً بمعنی دین و آئین بضم میم و فتح ذال و با رسیده و مفتوح زراندوده کرده شده و بکسر ذال نیز زراندوده کننده و فاعل منتخب و کرنده مذهب بضم میم و سوم آمیزها بعده گذاشته شده از کشف و برهان مذهب بوب نگاروزراندوده مذهب بضم میم و سکون ذال عجمه و کسر نون گناهگار از کنز مذهب بضم اول و فتح ذال اول و سکون عجمه اول و فتح ذال عجمه ثانی متردد بر یکدیگر و کجا قرار نگرفته شده مذلت بفتح اول و ثانی و تشدید لام مفتوح خوار شدن مذهب بضم اول و فتح ثالث

وفتح قاف وعین مهمله پیش بردن وسخن بعجمی نزد حاکم بردن از فتحتین وکسر میم مدار مرافعات عرضداشتها که بخدمت بزرگان نویسند مراسلات مکتوبها که مساویان نویسند مراسیات بافتح وبجیم وکسر یا تحتانی مشدد پیرایهای که دیده میشوند مرارت بفتح فا ولی از مویند منتخب مرو شت نام جای مرجعت بفتح از موجده وجیم مهملتین وفتحات بهم کردن از کنز مرافقت بضم میم وفتح قاف از موجد چشمداشت ونگهبانی وحراست از منتخب کنز مرجعت بفتح میم وجیم وسکون عین مهمله وفتح تاء مثناة فوقانیه از منتخب مراجعت خوشی مرغبت مرافقت بفتح فا وقاف همراهی ورفاقت کردن از صراح مرحمت بفتح میم وسکون راء وفتح حاء مهمله وفتح میم مهربانی نمودن مروت بفتحتین وتشدید واو بروزن مفعولة مرد وانسان بکسر میم وسکون راء وفتح دال مشدده ونشدید واو مفتوحه

فصاد محله و دوال راه فراخ از کشف و سوء و لطائف **مرصد** بالفتح جائی که باشد ستون موضع نشست و انتظار چیزی و مراصد جمع آن از منتخب **مرشد** بالفتح و تشدید ثانی و ثالث مجمعه کسور سیاه بهت نماینده از منتخب **مرصود** و شیم داشته شده و از رصد معلوم کرده شده و کواکب مرصوده فصل کردن سه الواد مذکور **مرضع** بالفتح و تشدید ثانی و ثالث مجمعه تصویر مرغ کار از مهاخته بر خود فولاد نصب کنند چه رکابه نقشه و غولادی ست کذا فی المنتخب **مراصد** جمع مرصد میرزا دینی در تزوش بهادر گوید بهادر در علی گوینده نقشه تازه بر پا شود از اصطلاحات **مرو** و بضمتین گذشتن و رفتن **مرید** بالضم و تشدید راء مهمله در عرف بمعنی تلخ و پدر قبیله است از عرب و شیست که بهندی آزا بول گویند و بالفتح ریمان و گلمند و بمعنی گذشتن و رفتن و در فارسی بالفتح و تخفیف بمعنی عدد و پنجاه از این سبب صد را دو مرید گویند و گاهی مجازاً بمعنی تمام آید گاهی بمعنی بیحد بسیار باشد و این لفظ فائده معنی حصر کند و گاهی ایهام آید برای تحسین کلام از منتخب و لطائف و شرح قصاب **مرره** و تانی و با ناهموار و سر و دراز سخت تافته از صراح و منتخب **مرغزار** بالفتح میم و سکون او و غین مجمعه وقوف جا را گویند که در آن سبزه بسیار رسته باشد چه مرغ بالفتح نوعی از گیاه باشد که از فرز گویند و بهندی دوب نامند بواو معروف و موصده از لطائف و برهان **مرغ آتش خوار** کبک و بعضی گفته که بمعنی سمندر **مرغ سحر** بمعنی بلبل بعضی گفته که خروس لیکن اول اقوی ست از برهان **مرغ نامه** بر کبوتر و بدد **مرخ رحل خوار** کنایه از نگاشتن و مجاز از موند **مراعات النظیر** رعایت کردن آن قسم الفاظ را که باهم مناسبت دارند یعنی اسماء چند یا جمع نمودن که یکدیگر را مناسبت داشته باشند مثل گل و خار و بلبل و تیر و کمان و زر و قربان و غیره **مرکوز** تخم نشانیده شده ما خوذ از رکز که بمعنی سر نیزه و جزان در زمین فرو بردن ست **مرجز** بضم میم اول و فتح او و فتح میم عربی شدن از مجمعه نوعی از شعر و باصطلاح اهل آنکا قسمی از سه اقسام شعر که مرجز و سجع و عایست پس مرجز شعری باشد که کلمات مقفی آخر جا باهم هم وزن باشند در مقابل یکدیگر بدون رعایت سجع **مثال** میان اظم فی تعلق قامت دلربائی نامو زون ست و قیاس نشود بی مسک کاکل مویسائی نامربوط و علی هذا القیاس مثال دیگر از شعر **مرغزی** راست صرف اوقات بی فکر و اجب بکار سازو چیز اتفاقی ذکر نادر کرکا بحضرت تمام و خسر کمال ادر عنایت قادر قدیر دعواطف و هب کریم نصیب حال و قرین کار باد و این قسم شعر بسیار قلیل الاستعمال ست و جمع عبارتیکه کلمات فقرتین یکدیگر را جایا زیاده در مقابل هم واقع شوند که قافیه نتواند شد و غالبا اگر کم از شش الفاظ و چیز مجمعه عاری بود لیکن با ملاحظات آن تفاوت هم باشد **مرر** بالفتح و در آخر را مجمعه بعضی گفته که زمین آبادان و قابل زراعت و بعضی سرحد و بعضی خیابان **مرش** بضم اول و ثانی مشدد و بالضم سوراخ مقنعه بمعنی محاصمت تیز آمده از برهان و مدار و مدرک و لطائف **مرغ** بکسر اول و فتح میم و سکون او بمعنی مرغان و مرغ بفتح اول و سکون او بمعنی نام موضع و نام دیهی در ولایت **مرکز** میان چیزی و محل استاده کردن چیزی و نقطه که میان دایره پرگار باشد در اصل این لفظ صیغه اسم ظرف از رکز بالفتح بمعنی چیزی که گاشتن نیزه و جزان در زمین فرو بردن ست پس نقطه را بدین جهت مرکز گویند که گویا آن جاست که نوک پرگار را در زمین فرو برده پرگار دایره گشته و در گرد آن عبارت ست از زمین یا وسط گرد **مرمر** بضم اول و فتح میم و سکون او و فتح میم دیگر سنگ سپید و نرم که از آن بتان سازند و در برهان چنین نوشته که مرمر بالفتح نام موضعی است و بهندی بدست آیدن و کسی را ظفر یافتن و بعضی طلیعه و گماشتن و در منتخب نوشته که مرمر بالفتح مرد بسیار خاست کننده و دمان کننده و تکریر دن خرد و آرد انگشت و مانند آن کودک دوست بمندیل پاک کردن در وش و بفتحتین معنی رسن و رسن آوختن از بود **مرنجوش** بفتح میم و سکون را مهمله و فتح نون و سکون نون و ضم جیم و سکون واو و معروف و شین مجمعه مرنگوش و آن نوعی از ریحانست که خوشبودار باشد و زلف و خط معشوق را بدان تشبیه کنند بندی مروگ گویند و اصل مرزه بود چه مرزه بمعنی موش ست چون بر گش شبیه گوش موش باشد لهذا باین هم مسمی گشت از شیدی و کشف و منتخب و رساله معربات **مرعش** بضم میم و سکون او و فتح نون و کسر عین مجمعه و شین مجمعه رعشه دار و لرزان از لطائف **مرعش** بالضم و فتح عین مهمله و شین مجمعه نوعی از کبوتر که در هوا معلق [illegible] و از منتخب و بعضی نوشته که این نوع کبوتر اکثر نامه بر باشد **مرعش** بالفتح و غین مجمعه مفتوح شهری ست در شام از منتخب **میرش** بکسر میم بعضی نوشته کمن

ای زنجی و مجروح مکن و بدل میم جیم آنرا مجمه بشین معجمه تبدیل میابد چنانکه در جواهر الحروف مرشوش بهر دو شین معجمه چکیده شده و پاشیده شده از آب غیران
از صراح **مرصوص** بالفتح و هر دو صاد مهملة استوار کرده شده و بنا بار زیر بر آورده شده از منتخب **مرتاض** بضم میم و تا فوقانی و ضاد معجمه ریاضت کننده و جاهد
ریاضت و باصطلاح اهل تصوف ریاضت یعنی رام کردن نفس سرکش ست و ریاضت کشیدن در عبادات و علم و هنر از منتخب **مرتبض** بفتح میم و سکون او کسر باء موحده
و ضاد معجمه جای کوبیدن ان از منتخب و شرح نصاب **مرحوض** بفتح میم و ضم را مهملة ریاضت داده شده و رام نموده شده و در لطائف بضم میم و فتح راو واو و شد مفتوح
ریاضت داده و شده و رام نموده و کسر یا ریاضت دهنده **مرحض** بفتحتین بیکاری از منتخب **مرطا** بالکسر مطاز مهملة کلیم از صوف و جز آن از منتخب و در مهذب نوشته که نوعی از جامه
ست و در ایجاز هم آمده و بسکون راء مهمله و کسر طاء مهملة مکان استبن حیوانات و بالکسر چیزیکه بدان جنبه پرانند از منتخب **مرتع** بفتح میم و سکون او فتح فوقانی و غین
مهملة جراگاه و سبزه زار یکه بهائم دران چرند و جراگاه یکه آب و علف دران بسیار باشد از کشف و منتخب و مصباح **مراتع** بفتح میم و کسر فوقانی جراگاهای چارپایان
ایضاً از منتخب **مرقع** بضم میم و فتح راو تشدید قاف مفتوح کتاب لغات و امثال و نوشته و دلق درویشان چرا که این هر دو چیز قطعه قطعه و پاره پاره بهم جمع
کرده شده باشد از کشف و غیران **مرقع** بفتح میم موصوف هر چیز که چهار گوشه باشد و هر چیز که عرض و طول آن برابر باشد و نوعی از شکستها مراو سلاطین که متعارف
ست و نوعی از نقش معهود که شانزده خانه دارد **مرقاة** بالفتح میم و کسر موحده منزلها و کلمات **مرصع** بفتح میم و صاد مهملة شد سوم مفعول از ترصیع ماده اش رصع
بفتحتین بمعنی چیدن و پیوند کردن جواهر و امثال آن و در اصطلاح بمعنی انچه که دران جواهرات بر نشانده باشند و بمعنی نظم دُرّی که الفاظش با مقابل خود هم وزن و هم سجع باشند **مرصوع**
بمعنی مرصع و رفیع بالضم فاو کسر صاد بلند شونده بلند و از تابیدن شونده و نفع فایده داشته شده **مرجع** بفتح میم و کسر جیم جایگاه بازگشتن از صراح **مرفوع** علم بلند داشته شده
و برداشته شده و ترک کرده شده و حرکت رفع ماده شده از منتخب **مرفوع** بفتح اول و ضم سوم ترسانیده شده و نگاه داشته الرفع الفرع ارتفاع و علو سلطان
مرتبة الجن نام معدنی است و ظاهراً ان حجر یشم باشد که نوعی از سیاه که با بهوی رود یا جایی سبز و نارنجی باشد بهندی دوب گویند و بعربی بمعنی
غلیظ بودن سنور در غلظ جزان و بالضم بمعنی اقتار بسیار که مال بسیار دهد نوعی از صراحی و بفتحتین نوعی از آب بهن آگویند از رشید و منتخب **مرعی** آب بران و کشف
و مواد سنور و بهانگیری و صاحب تاج نوشته که فاضل معنی و مراد فتح نکرده اصطلاح هندیانست **مراوح** بضم میم و کسر دال دربی کسی نشنیده و لفظ یکه بلفظ دیگر
معنی شریک باشد **مروق** بضم میم و فتح راو فتح واو و مشدد تفاکرده شده و معصفاة مشرب پالوده که بعلاء شش ان بود و کبنه او و اق سازند یعنی عمارو کسک
پرده بر سقف خانه بندد و بکسر اول و سکون ثانی مروق سوراخ گوش و فتح اول و ثانی خوشحال ساقتن از اطائف و منتخب **مراق** بکسر میم و تشدید قاف در اصل نام پرده عشائی ست که بر
جلد محسوس شکم ست و زیر آن صفاق و زیر آن پرده ثریاست که بر معدهٔ مجاور طحال محیط است چون ماده سوداوی معده یا طحال و غیره جمع شود نفع در پرده
مراق و جیب میکند پس انچه از ان ماده سوداوی تصاعد کرده بدماغ رسیده باعث تغلل و مواد و خیالات فاسده میشود و گاهی این مرض را که مالیخولیای مراقی
همین ست فقط مراق نامند یعنی نوشته که صاحب این مرض بسبب تصاعد بخره مذکوره گردن کنده و بطرف شود و سوزش شانه هم لازم **مرفق**
بالکسر و فا مفتوح آرنج که بندگاه ساعد یا بازو ست بفتح نیز آمده از منتخب و صراح **مرق** بفتحتین شوربا از منتخب و شرح نصاب **مراهق** بضم میم و کسر کاف کودکی که
نزدیک بلوغ رسیده باشد از منتخب **مرافق** بضم میم و کسر فا هم آرنج و رفاقت کننده و بفتح میم و کسر فا هم منبعی آنچه ها و آن چیزها که بدان نفع یابند کذا فی الصراح **مرغناک** بضم
نام سرود از شرح قران السعدین مرده ریگ بالضم و یای مجهول و کاف فارسی چیزی و فرو مایه از زیرع بدایت و در لطائف و بریان بمعنی فرو مایه و واماندهٔ بمعنی چیز را
گویند که از مرده باز مانده باشد و آن بعربی میراث گویند و مرده ری نیز آمده **مرغ زیرک** مرغیست معروف که بدو باز در ختند و بران شده باواز بلند تق تق
گوید و بمعنی طوطی نیز نوشته اند و بعضی مراد از ابلیس دارند و بعضی از هاروت و ماروت اراده نمایند از لطائف **مرغ شب آهنگ** بضم میم
مرکز خاک کنایه زمین یا میان اندرون زمین **مردمک** سیاهی کوچک که در میان سیاهی چشم میباشد و مردمک آزاد ازین سبب گویند که صورتی کوچک

بشکل آدمی دران نمایند و از بحبت (عربی) انسان معین گویند و بهمین جهت در هندی بتلا نامند اگرچه در زبان تیلی و هندی سیاهی را گویند و آن سیاه گوچک در حقیقت تیلی همانست آنرا تل نامند **مرجل** بالکسر جیم عربی مقتوح بمعنی دیگ مسین بزرگ از کشف و منتخب و مرتجل بضم میم و فتح فوقانی و فتح جیم عربی شعر خطا بیرون گفته شده و الفلیکه از معنی بمعنی دیگر بی مناسبت نقل کرده شده باشد یا وجود ملاحظه معنی اول از منتخب و دیگر کتب **مرغول** بر وزن مقبول پیچیده پیچ و تاب سوی پیچیده و آواز مرغان و نوعی از آواز خاص طیوران که پیچیدگی باشد از مبهار عجم و برهان و رشیدی و جهانگیری **مرسل** بضم میم و فتح سین مهمله فرستاده شده و بمعنی نبی صاحب کتاب اللغة **مرسول** این لفظ من حیث اللغت عرب صحیح نیست بجای لفظ مرسل مرسل بفتح سین مهمله بمعنی فرستاده شده استعمال باید کرد از مبهار عجم و لفظ مرسول بمعنی فرستاده شده و هیچ کتابی یافته نشده چه کار اسم فاعل اسم مفعول از رسالت که مصدر ثلاثی مجرد است در کلام عرب مستعمل نشده **مرفه الحال** بضم میم و فتح راء مهمله و تشدید فاء مفتوحه با مضموم و سکون لام آسوده حال و خوش معاش از مدار **مرکز** بفتح میم و کسر تاء مثنی و بیاء مجهول صحیح مرکاست **مربع مستطیل** جسم چهار گوشه دراز دارنده چنانکه تقطیع کتاب باشد مرسوم آئین کرده شده و نشان کرده شده و گاهی مراد از لفظ مرسوم روا بط و روزینه باشد چه اکثر بجهة امرا و سلاطین برای کسی معین کنند از دفتر خود نشان سیکندای مینویسند مراسم نشانها آئین ها از منتخب و غیر آن **مرجوم** رانده شده و سنگسار کرده شده از منتخب و غیر آن **مرقسم** بضم میم و کسر سین مهمله نقش گرفته از منتخب **مرام** بفتح میم مطلب و مقصد اسم ظرف است مشتق از رومها بالفتح که بمعنی طلب و جستن و قصد است از قاموس و منتخب **مراح** مرومر بمعنی یک آدمی و دو سیار آدمیان چه اگر این لفظ را بمعنی مفرد و جمع استعمال کنند و سیاه چشم که محل بصر است و مردمک تصغیر آنست از مبهار عجم و بمعنی مدار **مرخم** بضم میم و فتح راء و خاء معجمه شده و مفتوح نرم گردانیده شده و کلمه ندائی که حرف آخر آن انداخته شده باشد بجهت تخفیف و نزد فارسیان هر کلمه که حرف آخرش انداخته شده باشد منادی بود آن ضرورت **مراحم** میم بانیها جمع مرحمت **مراحم** مهماکه برزخم بندند **مرتهن** با ضم میم و فتح فوقانی و بکسر راء گرو دهنده و گرو گیرنده و میر نور الله در شرح گلستان نوشته که چون ارتهان بمعنی قبول نمودن رهن است باید که مصدر لازم باشد پس صیغه مفعول صورت نبندگرد و صیغه اسم فاعل درین عبارت که بشکر او مرتهن است نمی آید مناسب درین محل **مرهون** است مگر آنکه مرتهن بفتح تاء بحذف الف اصالی مثل مشترک فیه است مرتهن فیه ملاحظه نمایند حاصل آن همان مرهون میشود مگر چون صاحب ایه لفظ انباع را که بمعنی قبول نمودن و بیع ست ستعدی استعمال نموده و کالای خریده را متاع بصیغه مفعول آورده همچنین انتزاع بمعنی متعدی آورده مشتری بالفتح الصغیر ملیع استعمال کرده پس مرتهن بصیغه مفعول درست باشد **مرکن** بکسر میم و سکون راء فتح کاف عربی بمعنی تعاره و لگن از منتخب و مبهار **مرجان** بضم میم و سکون راء و بعد از الف مهمله بمعنی کوه کان ساده روایین جمع امر دست **مرجون** گردکرده شده **مرجان** بالفتح مروارید خرد و لولو بمعنی مروارید کلان تفسیر سحر موالج صراح و قاموس و هیچ کی از ین لغات عربی بمعنی جو سبز خرگ که بهندی سولنگا گویند نوشته بلغات مستعربه فارسی مثل فرهنگ و جهانگیری و رشیدی هم یافته نشده مگر در برهان نوشته که مرجان در عربی بمعنی مروارید خرد است و بمعنی جو سبز خرگ نیز عربیت و دو بار بمعنی دوم آورده و در منتخب نوشته که مرجان و ارد خرد و بمعنی نسبت نیز آمده و ظاهر از بیضی فارسیست زیرا که در لغت عربی یافته نشده تم کلامه و مسموع ست که مرجان بمعنی جو سبز خرگ ست و آب آنرا شوشانند اثنا ثالث میپیچد چون از آب بیرون می آرند سنگ میگردد و گاهی مثل چوب گرم خورده میشود و مرجان دارد و بیه بار ها نظر آمده **مرزبان** بالفتح و حرف سوم را بحجه موقوف زمیندار و مالک زمین چه اگر مرز در فارسی زمین گویند و گنا یا از حاکم و پادشاه و نگاهدارنده سرحد بضمیمه ان بعربیت است از برهان جهانگیری **مرج سلیمان** بعد از برهان **مرج مجنون** مرغیکه در سوی سر بجنون آشیانه کرده بود **مرغ زرین** مرغیست برابر با کیان مشابه بشکل و رنگ و آواز و نیز مشابهتی دارد در پرهایش مانند زردرخشان و لمعان میدهد و مگر لون او بسبزی مائل میشود و کلغی نیز میدارد **مرغ آمین** با لف ممدوده ستاره یکه بالفعل زیر آنرا نشیمن مقرر ست که هر کس که وقت طلوع کف بالخصیب و جاکند مستجاب شود و در مصطلحات نوشته که فرشته الیست که در هوا پرواز کند و همیشه آمین گوید و هر جا نیکه

با مینق سید ستاب شود مرغ شبخوان کنایه از بلبل چراکه اکثر اوایام بهار بوقت شب آواز میکند مرد شناسان نام شهریست از خراسان مرد میدان کنایه از حریف مقابل مرد نشین جایرا نوشتن چراکه اکثر اوقات نشستن مردان است مرگ نو وصیت سعدی یعنی تازه نوشته است بعضے بمعنی عشق نوشته اند مرجو بفتح جیم مضموم وشد واو امید داشته شده از تفعیل مرج حق گوید غیبت کسیکه شهادت بدهد از درخت آویزان شده باد از بلند جای حق حق گوید از مرغزار گویند از مرغ زیرا که گویند از بطن مرغ و بالفتح بروزن منزل نام شهریست از خراسان و نام گیاهی است خوشبو از ریحان مره بالکلیه تشدید را اصفه اگر علمی ست زرد رنگ تلخ مزه از جمله غلاظ چهارگانه بمعنی قوت و توانائی عقل بالفتح و تشدید بمعنی یکبار از نخب و مراح و کنز مراره بفتح میم و سکون راء مهمله زهره هر حیوان که بعضے از زهره گویند آشیخ و شیخ منصاب مرصوصه بمعنی صاد مهمله بازدیاد استوار کرده شده مرتبه بضم میم و فتح راء تشدید نوقانی مفتوحه درست کرده شده و درجه بدرجه برهشته شده مروه بفتحات سه حرفی اول مرعی یعنی چراگاه و بیان آشکارش تعمدان آنرا مرعی بفتح میم و سکون راء و فارسی شیخ شیوخ و بهار و بالعکس مرد و نیز مجاز آ بمعنی عاشق آمد مرغوله بالفتح پیچ و تاب و موی جعد و آواز مرغان و نوعی آواز خاص سطربان که یا بمعنی باشد از بهار عجم و بران و شیدن جهانگیری مروحه بالکسر و آ و حا مهمله بر وزن معظمه باد کش و باد زن این صیغه اسم آلست از روح که بالفتح باشد یعنی آسایش نسیم آنرا و مهار بهار عجم و نخب مرسله بالضم و سین مهمله لام و مفتوح فرستاده شده و آویخته کرده شده و زبردست کردن کار و دیدن مظالم بهندی از اگر و میزان بهار عجم کشف مرسلوله یعنی فرستاده شده غلط است آن صحیح سلالت بالفتح و تشدید لام آنچه از این مصدر اسبال آمده است از رسالت و از قبیل مرصعه بالضم و صاد مهمله و عجمه مکسور و فتح عین مهمله نشیمن شیر و سنده اطفال یا معنی دایه مرحله بالفتح میم و فتح حا مهمله منزل آنکه و منزلگاه و منزل یعنی جای رحلت و آسایش از رحل یعنی بالا شتر و رخت و اسباب است هم یعنی بالانهاده بر شتر کوچ کردن از نخب و کنز و فتح حا مهمله منزل آنکه و منزلگاه و منزل یعنی جای رحلت و آسایش از رحل یعنی بالا شتر و رخت و اسباب است هم یعنی بالانهاده بر شتر کوچ کردن از نخب و کنز مصدر است چهار فرسنگ و نوعی از عمارات که پیرامون آن ساخته و بران نشسته جنگ کنند مرعز بفتح میم و عین مهمله و زای معجمه نام شهرزه ولایت آذربیجان و عربی یعنی غلیظ بیابان جانوریست خواه طائر باشد خواه چهارپایه و نیز صورت اسم ظرف است از روع بالفتح یعنی غلظید و حیدن این از قاموس مراح آنچه از نخب و مهار عجم کشف بران مرقبه بضم میم و فتح قاف و تشدید شین و نگاه داشتن چیزرا از تشدید و گردن فرو افتادن که باصطلاح جغتوی است باخدا و غیب از اسماء موصوفه علوم کرده شده بدانکه کواکب منحوسه یکدیگر را دوست پنج ستاره قوانین صعب علوم کرده اند چهل شصت صورت که بر فلک است سه ستاره کرانه تفصیل آن صور بر فصل با موجده مع سین مهمله مذکور سدمرا فعه عربی پیش فلاکن بالضم مرده بالفتح و دا مفتوح کوهی ست و دیگر معلوم از نخب مرتبه بالفتح و کسر شانیه فتح یا تحتانی صفت مرده از کشف مراح و مدار و نخب و بسین مهمله و شین معجمه تشدید تحتانی خواندن خطاست مراتب شش باصطلاح صوفیان اول احدیت که اعتبار ذات فقط ست عوالم غیب تسعی یکی دوم بقول جمعی حضرت که ست چنین ال رنج گیری و قابلیت محض میشود ذاتی واحدیت که اعتبار ذات با صفات تفصیلا تا کنار ارواح مجرده که عبارت از عقول عالیه ارواح بخیر است ال ملکوت که حاوی نفوس سماوی و بشریه است تا آنرا عالم شهادت که عالم ملک کنایه از جهان و اعیان ثابته و بعالم شهادت نیز مسمی گردد و سادس عالم انسان کامل که محل جمیع مراتب است مراتب چهارگانه تبریست طائفه سعر حقیقت سخن اول الف بعضے بضم الف کلام و فتح الف و سکون نون و کسر نون و فتح حا مهمله طائران ضایجب باز و ها و این کنایه است از درشتگان مرکبات استر آنچه بارده تا نخورده غیر از آنچه بارکش بیک تا نه نوه مرتقی بالضم کاف مکسور بلند کننده و بالا رنده مروی بالفتح و واو مکسور و حا کرده شده فرطی بالفتح اشتر تکمین و شرح نضایا یافته شده مردم آبی نوعی از حیوان آبی ست که بصورت انسان میباشد سفید پوست و بغایت نازک اندام مرکشی بالضم و شین معجمه یکسو شوت ستانده از نخب مرعی مردت و رعایت مرتی پرورش کننده و بفتح با موحده و در آخر الف بصورت بارده شده و بجز از قسم سیوه و شیره قند پرورده کنند مرضی بفتح اول و کسر سوم صیغه اسم مفعول یعنی پسندیده و بالضم بمعنی فتح او فشدید ضاد معجمه مفتوح و در آخر الف بصورت یا نیز بمعنی پسندیده مری بفتح میم و کسر راء مهمله و یا مشدد بروزن امیر جسبی لحمی ست که بصورت پرورده اند دران گلوکه راه آب طعام است

کھلوا سانا نقشا
ارام و خوان جوان
فاش
فاش

وقصبه ریدکه منقدوم است بالای مری مذکور است و بمعنی گوارا و بضم و بضم سیم و شدید میم معرب چری ست که بفارسی آنرا انگاره و بهندی کانجی نامند و آن آبی باشد که دران غابطبوخ انداخته ترش کنند و بکسر تین و یا مجهول در فارسی کوشیدن و تیز و بر بهری کردن باکسی مرتبه از نصب و بر الجواهر کشف و بر المرح و لطائف دکتر مرتضوی بضم سیم و فتح تا و فتح ضاد و سجمه سوب بر فعلی علی کریم الله وجهه بر فعلیکه در اخر آن الف مقصوره باشد چون یا بسبب آخر آن آید الف را بواو بدل کنند و عربی یای نسبت اراشد و خوانند و در فارسی مخفف مراعی بضم سیم و کسر عین مهمله رعایت کننده و نگهبانی و چرانند و بفتح سیم سبزه زار را که ستوران در ان چرانند و بمعنی چرانیدن و شدگان و بمعنی رعایت یا نیز آمده مروی بکسر سیم و کسر ان بمعنی غلیظ یعنی چوبی دراز که ملاحان کشتی را بدان از منتجب مربع طولانی هر چیز پهنا گوشه که طولش از عرض آن زیاده باشد با مری بفتح سیم و سکون را و کسر میم بمعنی دیده شده این صیغه اسم مفعول است از رویت و در اصل مرئوی بود بر وزن مفعول واو و یا در یک کلمه بهم آمدند واو را یا کردند و یا را در یا اد غام ساختند و ماقبل یا را بکسر مبدل کردند برای مناسبت یا مرئی شد مرائی بضم میم و کسر یا کننده و خونخوار این صیغه اسم فاعل ست از یرائی که مصدر قلیل الوقوع از باب مفاعله است و اصل مرائی بر وزن مضارب بود ضمه یا را بکسر نقل نمودند اهل عربی بجهت التقای ساکنین که یا و تنوین بیکجا جمع شدند یا را حذف کردند و فارسیان بجهت عدم استعمال تنوین خمس یا را نمیدانند مرجان جنوبی نسبی از مرجان که از طرف جنوب و جزایر هندیه آید مرجان مرسوبی نوعی از مرجان که تیره رنگ و فاقص باشد مرکب تصیدی آن مرکب را گویند که صفت موصوف باشد چون فرس قائم یا مضاف الیه چون غلام زید در بن مرد و صوت موصوف و مضاف مقید بصفت خود و مضاف علیه خود است مرطوبی شخصی فربه یعنی مزاج که فوقی او بدن از اسباب ظاهری باشد مرائی بفتح سیم و کسر ثا مثلثه جمع مرثیه مرکی بالفتح و کاف فارسی بمعنی و با از اصطلاحات فصل سیم مع راء مهمله مرگی بضم سیم و فتح راء و تشدید کاف مفتوح و در اخر الف بصورت یا زکوة داده شده و پاک کرده شده از منتجب مزایا بفتح اقرنیتها جمع مزیت که بمعنی زیادتی و فضیلت مجازاً بمعنی عطایا و انعامات مستعمل میشود مزیب بضم میم و فتح زا و سجمه و تشدید تحتانی مفتوح و با موحده زیب داده شده و این لفظ صناعی ست تا خود از زیب که کلمه فارسی ست از عالم اشراف و عهده و طیب مزاحمت بفتح حا مهمله تنگی نمودن بر کسی از منتجب مزلت بفتح میم و کسر زا سجمه تشدید بدلام لغزیدن بفتح زا سجمه جایی لغزیدن مزحزحات بضم میم و فتح دوم و سکون سجمه و فتح اول مهمله جمع مزحزح بمعنی دور عمارتی که مثل راست الاسته شده باشند از مراح و غیره مزحت بفتح میم و کسر زا سجمه و تشدید یا بتحتانی مفتوح افزونی در زیادت و فضیلت از منتجب مزدوجات بضم میم و فتح زا سجمه تشدید تحتانی روغن بنیت مالیده شده و در بعض نسخ توضیحات کسری بجای این لفظ نوشته شده و همین اصح ست مزحجات بالضم اندک و بی اعتبار از کنوز میر نورالله در شرح گلستان نوشته که مزحجات صیغه اسم مفعول ست تا دانیش از زجا و ترجمه مثل اعلاء تعلیه یعنی چیز را بسوی جای بجای بردن و چون متاع قلیل استعمالست از جای بجای برده میشود لهذا متاع قلیل البضاعت مزحجات گوینده مولف گوید بر تقدیر یکه از زجا باشد که بمعنی افتعال ست و اصل مزتجه بود بر وزن مکرمه یا بجیم فتح تا قبل الف گشته مزحجات گردید چونکه بضاعت بسبب وجود تاء مؤنث لفظی ست لهذا لفظ او را بزجاجات که صیغه مؤنث ست صفت آورد لهذا مزاولت چیزی را با چیزی قرین کردن از کشف و در کنز در چیزی کوشیدن و در صراح سیدن بکاری مزاحفات بضم میم و کسر حا مهمله و فتح فا جوری که در اینها زحاف واقع شده باشد و زحاف بکسر زا در اصطلاح عروض افتادن و ساقط شدن یکی یا دو حرف از کرن اصلی بحری یا زیاده شدن حرفی بر کرن اصلی مرکبت با لکر و کاف فارسی نیز مکسور تاء فوقانی بمعنی مسجد از جهانگیری مزوج با بضم اول مهمله و واو مفتوح و جیم مشدد شده و با صطلاح اهل بدیع یعنی شنوی مزاج بکسر میم بمعنی با صطلاح طبایعیین که از ترکیب چیزها بهم دیگر مستلائم کیفیتی که از آن ترکیب برگ قبول کند و چونه پیدا شود و در شرعت و طبیعت انسان بین سبب مزاج گویند که کیفیتی از امتزاج عناصر اربع بهم دیگر بین و یا مجهول و جیم عربی اما له مزج بالفتح و جیم آمیختن از منتجب مزاح بکسر میم و حرف دوم و زا سجمه و آخر حا مهمله با هم خوش طبعی کردن و با بضم میم

خوش طبعی از منتخب و در صراح بالضم و بالکسر مصدر است معنی لاغ و خوش طبعی کردن مزید بفتح زیادتی و افزونی و افزودن کرده شده و در مبالغت مستعمل اول و دوم مصدر میمیت و بصیغهٔ سوم اسم مفعول است از زاوید زیادة کواجوف یائی باشد مثل باغ میم از منتخب و کشف مزه بضم میم و فتح زا بجوه و تشدید راء مهمله مفتوح و پوشش مراد بفتح دال و آخر دال مهمله نوشته دان الف میم زیاده کرده شده از الطائف مرعشر بضم میم و فتح زا بجوه و سکون عین مهمله و فتح فا زعفرانی و زرد رنگ و فارسی از اظهار شیرینی بسیج آن بزعفران و غیر هرنگ کنند مزاسیر بفتح میم اول نی های که آنرا مینوازند جمع مزبار بالکسر یعنی نای ست از منتخب و در عرف جمع سازهائیکه آنرا مینوازند مزدوم بالضم مرکبست از لفظ مزد که یعنی اجرت و کلمهٔ رگه یعنی صاحب و ضاحب و مدت بحث سبع نقل ماقبل او او اضافه داده و او را ساکن کرده اند و نقیع میم که بشهرت خطا از زبانهای مفرور بر زبان معمول آنچه از قسم غذای برای نسلی بیمار پزند و طعام نرم که بلغ او هند و بکر و او بکر و فرنگیان هند و در و نگو مزبار بالکسر که آنرا امروز از منتخب و شرح نصاب مزمر بحث و صاحب مزمار مزمار نقیع جاری زیادت اکثر اطلاق این لفظ بر قبر کنند از منتخب مزمر مرکب میم اول و فتح میم دوم ساز عود کرمی نوازند از منتخب و در لطائف یعنی بر بط نیز نوشته که تصحف مزماست که یعنی نای باشد مزنا نقیع و تشدید زا بجوه یکسان و بالضم مزنش بمعنی بسم آهسته که آنرا بالفارسی بیخوش گویند و بالکسر یعنی او قزوینی از منتخب و در خیابان نوشته که مزنا بالضم در عربی اندیشیدن است که آنرا در ترکی و شیرینی بهمرسد مزارع بضم میم و کسر راء مهمله زراعت کننده و کشاورز و بالفتح میم جمع مزرع که یعنی جای کاشتن و درو یه کوچک ست مراد کردن متاع بزخ متاع بالکاردن از مصطلحات مزالف بفتح میم و کسر لام جاهای نوبه جای جمع شدن از منتخب مزاحف بضم میم و کسر حاء مهمله اصطلاح عروضیان کسی که در آن تغییر شده باشد مزلف بروزن منصور معشوق صاحب لف و نوخط و این تصرف فارسی زبانان متعرب است محمد اسحق شوکت گوید بیت مزلفت رخ خارایم بخت سیاه مسود ارشام مرا خط جام ست ۱۲ منها عجم در مصطلحات یعنی معشوق نوخط در چراغ هدایت نوشته که مزلف بقطیت صناعی فارسی زبانان متعرب بطریق صیغه عربی آورده اند از خود و از زلف که خط فارسی از عالم تراکت که از لفظ نازک تر اشیده اند مزخرف بضم میم و فتح دوم و سکون خا بجوه و فتح را مهمله و فا و آخر فا و در رو ع که مثل راست آراسته کرده شده باشد از صراح از منتخب مزراق بفتح میم و کسر لام جا بانغزیدن فروک بانفتح تام مرد در غایت صفاست و گویاست و در زبان پدر نوشیروان مدت ایام بحث یعنی اشیا اختراع کرده چون نوشیروان باو شاه شد فروک یا بانیقالش افضل سیاسیه و این اسم نزد فارسی اصح از بران و غیره مزال بضم نغزش جای لغزش مزبل بضم و کسر را بجوه تحتانی معروف دوکر کننده آنا پیری مزاحم بکسر حاء مهمله تنگی بر کسی کننده و در بیع نرسانده و بانهی کننده مزحم بضم میم و سکون زا بجوه و فتح حا مهمله از دحام کرده شده و بکسر حاء مهمله از دحام کننده و بانهی کننده مزمن بالضم میم ثانی مکسور یعنی کهنه و بمعنی لنگ و برجا مانده شونده و کسیکه دست و پایش از حرکت و رفتار باز مانده باشد از منتخب و مهذب و لطائف و غیره مزین بالضم میم و فتح زا بجوه و تشدید یا بتحتانی مفتوح آراسته و یکبار تحتانی مشدده و بحاء و بعضی عربان حال یعنی حلاق که در عرف آنرا حجام گویند مزن بالضم از این از منتخب و در شرح لغات بمعنی او در صراح ایدبیشید مزیدین بفتح یکمیدان از بران مزدلقه بضم میم و فتح دال مهمله و لام مفتوح و فا نام جائیکه مسلمه مزیلة بانفتح و با موحده و لام مرده و مفتوح جای سرگین اندا ختن و جای نجاست اندا ختن این اسم طرف ست ماخوذ از زیل الکر یعنی سرگین از منتخب و کشف مزابله بفتح میم و کسر با موحده جاهائیکه نجاست و جاهای سرگین اندا ختن این جمع مزبله است مزدوجه بالضم دال مهمله و دا و دو جیم عربی بر سه مفتوح بهترین شده و بهم آمیخته شاه از منتخب مزاده بفتح نوشتن از صراح و کشف و منتخب و لطائف مزلقه بالضم و لام مکسور و بعده قاف تلزیش و سنده از منتخب مزلقه بالضم و لام مکسور فاتر دیک آورده شده و ذراهم آورده شده و انبوه کرده شده از منتخب مزفره نام کی از آلات جولاهگری بفتح مخفف مزیت یعنی زیادت و افزونی از کنز و غیره فصل میم مع زاء فارسی مژگان بالضم و بالکسر جمع مژه ست گاهی بر مفرد مستعمل شود و اصل بمعنی مژه زا فارسیست مگر سکون آن بیشتر مستعمل گردیده صحیح گاهی گویند بحث مژگان کباب دل ۱۲ آتش تر و کبال سمندر خلسه ست ۱۲ از مصطلحات مژه بالضم و بالکسر اشارت و خوش آیند بران کشاده ابرو گانی بگانه فارسی بمعنی دشمن کرده شده و صاد از مصطلحات

گل شکر
چراغ و گل در چراغ افتادن
چراغ اول مشهور ست دوم
چراغ افروخت گرست دوم
بطریق تخیل و گل برداد
فصل
زدن لام قلم
گویند برگ
زدن فلم
چیز نقطه
نقطه
گل
گل
گل

فصل میم مع سین مهمله مسامرت شام از منتخب لطائف مستغنی بالضم و تاء فوقانی مفتوح و سکون میم و مثناة فوقانی و فتح نون و بر وزن آورده شده خالص کرده شده و جدا کرده شده صیغهٔ اسم مفعول است از استثناء اصل او استثنا است یعنی چیزیرا ممتاز کردن و با صطلاح خوبان آن چیزیکه بیرون کرده شده باشد از حکم ماقبل بعد الا یا باید و یعنی الا است از کنز منتخب و غیر آن مسیحا لقب حضرت عیسی علیه السلام بدانکه در قرآن مجید بلفظ مسیح واقع ست پس بلوث الف تعرف خالی نباشد از بهاء عجم و در رساله سحر با نوشته که مسیحا عبرانی شیاست که بشین و جاء عجمی باشد یعنی مبارک در زبان سریانی مستو تمام گرفته شده و الف بلفظ را بصورت یاء میبوینسد مسمی بضم میم و فتح سین مهمله و میم ثانی مشدد و مفتوح نام کرده شده یعنی ضد نام مسجان ملا راعلی بضم میم و فتح سین و تشدید یاء و هاء مکسور و کسر نون و فتح میم و فتح لام و کسر عین که بصورت الف ست و فتح الف و سکون عین و فتح لام و در آخر الف بصورت تسبیح کنندگان کرده برتر دان کنایت از فرشتگان مسجد اقصی در آخر الف مقصور بصورت یاء هم بیت المقدس که مسجد است و شام مسلوب بر زنان مغلوب بود و هشتاد از منتخب و کنز **مستوجب** بضم میم و فتح تاء فوقانی و کسر جیم سزاوار و لائق از کنز **مستطاب** بالضم خوش آمده و پاکیزه و لذیذ هم مقبول از استطابت ماخوذ از مجمع البحرین مستدرک منتخب کشف و لطائف **مستجیب** و دست داشته از منتخب و لطائف و باصطلاح فقها آن فعل از عبادات که رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم ثواب آن بیان فرموده باشد یا فاعلی که در حق او دعا کرده شده مستجاب خواب داده شده از منتخب و لطائف و باصطلاح فقها آن فعل از عبادات که رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم ثواب آن بیان فرموده باشد یا فاعلی که در حق او دعا کرده شده مستجاب خواب داده شده از منتخب و لطائف **مستقبل مستجیب** اجابت کننده از لطائف **مسمط** بضم میم و سکون صاد مهمله و کسر حاء مهمله صحبت آرنده از لطائف **مسلیه کباب** بضم میم و فتح و سکون تحتانی و کسر لام نام کافری که بزبان رسول الله صلی الله علیه وسلم دعوی نبوت کرده بود **مستوعات** بالضم تاء فوقانی مفتوح و سکون واو و فتح عین مهمله و میم الف و تاء فوقانی مفتوح و سین مهمله مشدد و مفتوح چیزهای امانت پذیرفته شده از منتخب **مسامحت** بضم میم و فتح سین مهمله و میم ثانی و حاء مهمله بهم کار آسان گرفتن و کاهی تجرید کرده یعنی آسان کردن کار کسے و خوشی و آسانی کردن و سهل گرفتن و در لغت عبرانی سهل پسند شده لفظ مرآن کار کنان مشق نسیج بالفتح که یعنی جولاهگری و آسان گرفتن ست از منتخب و لطائف و کشف و **مسالمت** بفتح میم و سکون سین و فتح لام و بصورت الف ست و فتح تاء بر وزن منقبت صفت در جوهر انسان که بعض مردم ناواقف بر وزن سنانت خوانند خطاست **مساهمت** بضم میم و فتح با بمعنی مشارکت از منتخب **مسالمت** با هم صلح کردن و آشتی از مفرح **مستعلیات** مرو فیکه خواندن آنها زبانرا بآهنگ اعلی برارد و بعضی نوشته که سریانی بکام رود و آن هفت حرف ست صاد و ضاد و طا و ظا و خا و غین سجوره و قاف و حرف متفخه سوے اینهاست **مساهلت** بضم میم آسان گرفتن و سهل پنداشتن از منتخب و مجاز ا بمعنی سستی کردن نیز **مستعلی** مست بالضم غم اندوزه گاه از زبان دهقانان عجم **مسکرات** بالضم و کاف عربی مکسور آنچیزها که نشه و مستی آرد مثل خمر و بنگ و امثال آن **مستلذات** بالضم و لام مفتوح و ذال معجمه شده چیزهاے مرغوب که بدان لذت گیرند **مسافت** بفتح و در بیابان و این ما خوذ ست از سوف بالفتح که بمعنی بلوگرفتن ست چون راه سوف بیابان راه را گویند خاک آنجا گرفته میبوید و معلوم میکند که در راه ست یا راه را گم کرده پس بکثرت استعمال نام دوری بیابان شده از منتخب و مفرح کنز **مساحت** بکسر میم میبوون زمین از منتخب و کشف **مسارح** و بهار عجم و بحر الجواهر و لطائف و بفتح میم حظاست **مساعدت** بضم میم و فتح سین و فتح عین مهمله یاری کردن از کنز **مستحسنات** بضم میم و فتح سین و حاء مهمله شده بمکسور و نون گرم کنندگان از کنز **مسواة** بالکسر خط مابین که بدان زمین زراعت راست کنند از شرح نصاب **مسحات** بالکسر و حاء مهمله بیلی که بآن ملز زمین گل کنند از منتخب و در شرح نصاب یعنی بیله **مسارعت** باهم شتابی و جلدی نمودن **مساوات** نخجیر هم و اباکسی دنگ کردن در بیع برای گران فروختن و وقت نمودن و زیر دیدن و فرو ختن از منتخب **مساومات** بضم میم بر وزن ملاقات برابری کردن و برابر آمدن از کشف و منتخب و کنز **مسکنت** بالفتح و کاف مفتوح بر وزن منقصت بفلانی مرح نصاب **مسکنات** ان مقدمات که در واقعات موجود باشد و اکثر مردم ازان اطلاع نیابند **مسکت** بضم میم و کسر کاف خاموش کننده **مستنبطات** بضم میم و سکون سین و فتح تاء فوقانی و سکون نون و فتح موحده و طاء مهمله و تاء فوقانی جاهاے بیرون آوردن چیزے بیرون آورده شده باین جمع مستنبط ست

اسم طرف و اسم مفعول ست از استیطاء و این ماخوذ از بطء کہ معنی آب برآمدن از زیر زمین و چاہ ست از صراح **مستعیث** بفتح میم و آخر ثاء مثلثہ فریادخواہ و داد خواہ از منتخب **مستحث** بالضم و حاء مہملہ کسر تشدید ثاء مثلثہ برانگیزندہ و بفتح حاء مہملہ برانگیختہ شدہ از لطائف **مستغاث** بالضم کسیکہ از و داد و خواہی اسند مستحدث بالضم و حاء مہملہ ساکن و فتح دال مہملہ چیز نو پیدا کردہ شدہ و کسیکہ از منتخب **مستحدث** کسر دال مہملہ برآورندہ و بفتح ابہ دون آوردہ شدہ و **مسیح** و بسیار پیمائش کنندہ زمین بنا بسبب این و معنی لقب عیسی علیہ السلام زیرا کہ آنحضرت دست حق بود و ندوا زباعث بجود اکثر زمین گشت بفتوہ یعنی **مسیح** و **مسیح** دجال بمعنی آنکہ یک چشم و یک ابرو نداشتہ باشد بنا بسبب این و معنی لقب دجال ست و بعضی گفتہ اند کہ لقب دجال **مسیح** ست بر وزن سکین و **مسیح** ست بر وزن صیح لقب عیسی **مسیح** بمعنی پارہ و نقرہ و زنبیل سکر کہ سکراش فرسودہ شدہ باشد از منتخب و لطائف **مسیح** بالفتح دست مالیدن و جاع کردن از منتخب **مساح** بالفتح و تشدید سین بسیار پیمائش کنندہ زمین از منتخب **مستلم** بالضم کسیکہ از منتخب **مسالح** بضم میم دوم و کسر میم دوم آلتی کنندہ و در کاری باکسی آسانی کنندہ و دلیر کنندہ **مستراح** بالضم و حاء مہملہ جای آسایش و فراغت و جای راحت و بجاز گاہی پاینجانہ نیز مراد باشد چہ از آنہم جای آسایش و فراغت ست و لفظ **مستراح** بالفتح مرکبیست از لفظ ست و لفظ راح کہ بمعنی مست تر است پس **مستراح** باضافت مست ببوی راح یعنی مست تر است چنانکہ ملا نظامی در سکندر نامہ بیت و نیا گفتہ مصرعہ کہ ہم **مستراح** ایست و ہم **مستراح** بالضم و راء مہملہ ساکن و واو و سکون سین مہملہ و حاء مہملہ آسودہ شونده و بلوی خوش برنده و نفع و او جای آسایش و مصدر این کہ استرواحت تعلیل نکردہ اند بر اصل خود گذاشتہ اند از صراح کہ **مستفتح** بفتاح و سوء حاء مہملہ زشت و بد اسم فاعل استفتاح بالضم و فتح سین مہملہ و فتح طاء شدہ و حاء مہملہ سین دگستردہ شدہ **مسلح** بضم میم و فتح سین مہملہ کسر لام مشدد و حاء مہملہ سلاحدار و صاحب سلاح **مسنح** بالفتح و حاء مہملہ برگردانیدن صورت بصورتے دیگر کہ بدتر از صورت نخستین باشد و رفتن مزہ چیزی از منتخب و سیر و ہ چیزیست کہ حق تعالی بسبب افعال بد **مسوخ** گردانیدہ اول فیل کہ مرد لوطی بود دوم مرد کہ کودکان را مخنث سیکرد سوم خرگوش کہ زنی بود از حیض غسل نکردی چہارم گرزم کہ غماز بود پنجم سوسمار کہ غماز بود ششم خوک کہ خلاف امر شریعت عمل را بی کردی ہفتم روباہ کہ دزد بود ہشتم باخہ کہ زالی بود نہم زراغ کہ منکر بود دہم فاختہ کہ سوگند دروغ خوردی یازدہم گوشک کہ مال حرام بسیار خوردی دوازدہم موش نر بود کہ بحرارت لوحہ کردی سیزدہم لوبم کہ تغیر مذہب کردہ بود یعنی است دنہ نوشتہ و اللہ اعلم از مصباب **مسلخ** بفتح میم و فتح لام جای پوست کندن چہارپایان و گاہی مجازاً بمعنی ذبح کردن حیوانات مسلوخ گوسپند و نیز پوست کندہ شدہ **مسیخ** بمعنی از صراح **مستمند** بالضم اندوہگین و غمگین بمجاز یعنی حاجتمند و این مرکبیست از **مست** بالضم کہ بمعنی غم و اندوہ باشد و کلمہ سند بمعنی صاحب خداوند کذا فی البرہان در فرہنگہا نوشتہ کہ **مستمند** بالضم حاجتمند پرست بالضم بمعنی حاجت **مستبعد** بکسر تاء دوری خواہنده و دور شمرنده و بفتح عین دوری حسته شده و دور شمرده شده و بمعنی بعید و دور **مستعمل** و فتح و بسکون شین و فتح نونی ساکن و میم مفتوح و لام مکسور و عین مہملہ بکسر تاء و سکون س

مستفاد بالضم و فا و دال مهملة فائده گرفته شده و آنچه بدان فائده حاصل شده باشد مستمند بالضم و شین معجمه بمعنی سوال کننده و آرزومند و بمعنی بر دستمال مسر و بالکسر را مهملة مفتوح و دال مهملة کشیده نامی که بدان چرم سوراخ کنند از شرح نصاب مستمند بالضم و لام مکسور و دال مهملة مفتوح و نون ساکن و دال مهملة کشیده و زه یا مستحر بضم میم و فتح سین مهملة و خا معجمه مشدد و مفتوح رام و زان برادر کرده شده بطبع از نقوش مستحر و قاموس نوشته و مهملة مشدد و مفتوح و زای معجمه مشدد و مفتوح و راء مهملة کشیده و ها حاجی و آنرا مستوفا و اقاقا و رعد کبر پادشاه لقب بلده اگر او بدستور پرسیده و پرسانیده این صیغه اسم مفعول یعنی اسم حاصل نیز آمده کما قال الله تعالی فجاءا بمستوفزا مستجیر بالضم و جیم مکسور پناه جوینده و زنهار خواهنده از منتجب و در لطائف بمعنی پناه دهنده نیز آورده مستعار بجارت گرفته شده و اسم مفعول از استعارها حاضر آن عور مستعیر بالضم و عین مهملة مکسور عاریت خواهنده مسمار بالکسر میخ آهنی از سمار بجیم و سین مهملة مشدد و مستار بالضم و فتح چهارم شین معجمه صیغه اسم مفعول یعنی مشورت کرده شده یا آنکه با او مشورت کنند و از صیاد پرسند مستعیر بالضم و کسر نون که حرف چهارم است طلبه شی کننده و زاری کننده و بمعنی طلب رونده و بمعنی آید مستجاب بضم آنکه طلب ایمن از دکننده مسیر بفتح اول و کسر ثانی مصدر میمی بمعنی رفتن مسیر کردن و صیغه اسم ظرف هست یعنی جای رفتار از منتجب و لطائف مستبشر شاد شونده و فروه طلب کننده از منتجب مستکبر بدو زشت مستکبر بضم و فتح کافی مشتق بکسر سین مهملة دوم آماده شونده از اجراح مستکبر بالضم و با مهمله مکسور گردن کش و متکبر و مغرور مستمر بضم میم اول و کسر سیم دوم و تشدید را مهملة استوار و روان و پیوسته دائم از منتجب مستظهر بالضم و سکون ظا مهمله و کسر ها یاری خواسته و قوی پشت شونده از منتجب مسلم بضم اول و فتح سین سیم ثانی مشدد مفتوح بمعنای آهن و نقره و غیره کوفته شده مسکر بضم میم و سکون ثانی مهملة و کسر کاف هر چه که گرفته و مستی آرد مستبصر مکبر صاد مهملة بینا دل از لطائف مستمر بر وزن سطر بمعنی پوشیده مستصبی یکی از خلفای عباسیه مستدیر بضم میم و کسر دال بر چه گرد باشد دمدور مسفر بضم میم و فتح فا و شین معجمه و فا مشدد از منتجب و غیره مسجور بجیم بر دامال از آب از منتجب و مراح مستقر بالضم نام فوقانی اول مفتوح و فوقانی دوم مکسور پنهان و در پرده شونده و این لفظ بفتح نام فوقانی دوم خطاست چرا که استتار بمعنی در پرده شدن لازم است و ظاهرست که صیغه اسم مفعول از لازم نمی آید مستغیر پنهان در دل خورنده مستجمر بضم میم و کسر ها بمعنی موجوده حاضر جوینده مساس بکسر میم و سین مهملة سودن بدست و جماع کردن از مداد کشف مس با نقره و تشدید سین مهملة بدست مالیدن و سودن بدست و جماع کردن از منتجب بهران مستانس بضم میم و کسر نون الفت گیرنده و خوگر از منتجب مسدس بضم میم و فتح سین و تشدید دال مهملة مفتوح شش پهلو و قسمی از اقسام شعر که از اصل بیت چهار مصراع افزوده باشد مسقط الرأس بانقره و قاف مکسور طا مهمله مولد و وطنی که در آنجا تولد شود و سقط بکسر فا صیغه اسم ظرف هست از نصر بضم خلاف القیاس یعنی جای افتادن و در لس یعنی سر خوان وقت طلاوت اول سر بود بر زمین می آید لند اخصوصیت سر کرده تحقیق ملفظ سقط از جاریدی سعد تفتازانی مستوحش وحشت چیده مستبط بضم میم و سکون سین و فتح فوقانی و سکون نون کسر موحده و طا مهمله بیرون آرنده علم و مانند آن بفتح با موحده بیرون آورده شده و جای بیرون آوردن خیری از منتجب استنباط این لفظ غلطست صحیح است که مذکور شد مسمط بضم میم و فتح سین و تشدید سیم و فتح طا مهمله و در رشته کشیده شده و سلک مروارید در اصطلاح صنعت شعر لیست که شاعر در سه مصراع یا بیشتر یک قافیه را رعایت کند و مصراع چهارم یا مافوق آنرا بر حالت خود گذارد پس مربع و مخمس و مسدس و مسبع و مثمن و معشر از افراد سمط است و سمط صیغه اسم مفعول است از تسمیط که معنی مروارید در رشته کشیدن باشد چون صنعت سمط را در اخر چند مصراع فوقانی شمایان هم می آرند بمروارید در رشته کشیدن مناسبتی تمام دارد یا آنکه سمط از ان گویند که تسمیط در لغت چیزی بفرزاک زدن باشد چون شاعر چند مصراع خود را بابیت دیگری مربوط و منضم میکند گویا که چیزی بفرزاک زین بست سلط بضم میم و فتح سین و تشدید لام بمکسور برگمارنده کسی را بر کسی و مجاز بمعنی غالب و زآورده بفتح لام یعنی شصیکه او را بر کسی گماشته باشند و مجاز است معنی مغلوب مستیقظ بضم میم و سکون سین و فتح فوقانی و سکون را رختانی و کسر قاف و طا مهمله پیدا از منتجب مسبع بضم میم و فتح سین و تشدید با موحده مفتوح هفت بخش کرده شده و چیزی که

بست پسلو داشته باشد و نوعی از شعر که هر بند او هفت مصرع دارد و هفت مصرع آخر را مهملة مسجع بضم سیم و کسر راء مهملة شتاب کننده و تند رونده یا مستوعب بالضم و فتح تاء مثناة فوقانی و کسر راء مهملة و سکون عین مهملة و فتح باء موحدة و عین مهملة و بآخر آن باء موحدة یعنی گرداننده و فراگیرنده و بکسر تاء مثناة فوقانی و سکون میم و فتح عین مهملة و کسر راء مهملة و سکون یاء مثناة تحتانی

بدل کننده و فتح واو بدل کرده شده از لطائف مسهل بضم و کسر هاء دوائیکه شکم را جاری کند مسلسل بضم سیم و فتح لام و سکون سین مهمله و فتح سین دوم مهمله نیکو پیوسته شده و یا قوم بپیوندد داده شده و یا خواه از قسم سفید بزه و عاری و غیره و دوزنده از منتخب و چراغ هدایت مستهام بالضم گرفته و جیران از مرض مسموم بالفتح کسیکه او را زهر خورده باشند مساهم بضم و کسر هاء نگرانی نابسامان فتح سوراخهای بینی بیک که و تمامی جلد بدن آدمی غیر موی زیر بدن موی باشد و غیر نکارات از انها دفع شود این لفظ دارالاصل سامان بود و جمع مکسر صیغه اسم ظرف باشد از سمر که بالفتح یعنی سوراخ شد پس صیغه واحد جمع سیم او سیم او نام کرده سمر و سمام ساخته مسم بالفتح اول و ثانی و تشدید میم واحد است و سمام بفتح اول و تشدید میم جمع است فارسیان بتخفیف میم خوانند مستقیم راست کرده شده یعنی هر چه کار است استاده باشد مستخدم بضم میم و کسر دال خدمت خواهنده و فتح هاء کسیکه از و خدمت خواهند مستدام بالضم نیکی خواهنده و از منتخب و مراج مستلزم بکسر زا جویه لزوم خواهنده و لازم گیرنده مسلم بضم میم و سکون سین و کسر لام آنکه اسلام دارد و بضم میم و فتح سین و تشدید لام مفتوح مادر و دستگاه داشته شده و سپرده شده از منتخب مستنجح طلب کننده و روشن از لطائف مستتم طلب تمای کننده و تمام از لطائف مستشم بالکسر کسیکه دوم بوی بینده ستمان بضم میم و سکون سین و فتح تا و نون فولادی ذلیل خوار و سبک و نظر مردم مستجن بضم میم و سکون سین و فتح نون فولادی و سکون جیم و فتح جیم مکروه و زشت و عیب گرفته شده از مراج استعمان بالضم یاری خواسته شده یعنی کسیکه از و استعانت کنند و یاری خواهند مستعین بالضم اعانت خواهنده و مده و جویده مستعین بضم میم و سکون تای فوقانی و فتح نون فولادی و کسر عین مهمله تمامی و واضح و روشن و ظاهر از لطائف مسن بکسر میم و فتح سین و تشدید نون نوعی از سنگ است که بران کارد و تیشه تیز کنند فارسی فسان گویند این غیر جریخ است که بهندی سان گویند و بضم میم و کسر سین پیر ساخته و بضم میم و فتح سین یعنی صاحب سنان از منتخب و شرح نصاب و غیره مسکین بالکسر صیغه مبالغه بر وزن مفعیل یعنی بسیار بیحرکت دلی قوت و دوز خاموش گفته کسیکه تنگدست و تهاو از برکت و قوت باز داشته باشد و اهل شرع مسکین کسے را گویند که هیچ ندارد و فقیر کسی را مانند که اندک مال داشته باشد کذا فی المنتخب و از جهت همین است که در کوه بران جانب که آب و سبزه و سایه باشد مسکین گویند و بعضے مسکین بالفتح و کسر کاف خلاف قیاس جرا که این صیغه اسم ظرف است از باب نصر نصر یعنی جای سکونت و تعاند بصیغه اسم فاعل گفته اند موافق قیاس جایزی از منتخب غیر و بضم میم و کسر کاف شنده و تسکین دهنده و دور نشاننده مسمن بضم اول و فتح میم دوم و سکون نون محکم بسیار نیرو از روی خلقت و مرد زن سنم فربه کرده شده و بکسر میم دوم فربه کننده از منتخب مسلمان اگرچه بتحقیق لفظ مسلمان کما حقه و شوار مگر آنچه بقدر مسرت و انست نوشته اند که مسلمان در اصل سلم مان بوده مان بمعنی مانند یعنی مانند مسلم چنانچه آسمان مرکب است از لفظ آس و لفظ مان چون دو نامی حرف آخر لفظ اول و حرف اول لفظ آخر از یک حیث یکیست حذف کنند مذا از سلم مان یک میم را حذف کردند مسلمان شده این تقدیر مرکب لفظ عربی و فارسی است و بعضی گویند که مسلمان جمع مسلم است بطریق فارسی مثل مسلمانان جمع مسن یکن بمعنی و المشهور است چنانچه جوی جمع جوان است یعنی واحد شهرت گرفته جمع آن جوان ای آورده بهمین طور جمع مسلمان مسلمانان نه ظاهرا اگر دو توجیه مذکور که صاحب صادق نمی آیند جز این سبزه وجه مسلمان سین ثابت میشود و حال آنکه جمیع جا در اشعار متقدمین و متاخرین سین مسلمان بکسر واقع شده بکلمه بجا مفتوح هیچ معنی ندارد که در لفظ مسلمان که بضم میم و فتح سین لفظ فارسیست لفظ مسلم که کلمه عربیت الفاقا ماده متحد افاده چنانچه در خلاب و خلاب که اول عربیت یعنی فعل ثانی فارسی و اسوار بالضم عربیت یعنی ایسب نشیند و اسوار بالفتح فارسی پس هر دو عربیت که مسلمان مسلمان ماخوذ باشد بلکه فارسی بحت و مخروست مرکب و احدیست جمع المسلم علم بالصواب مستحسن بضم میم و سکون سین و فتح نون فولادی و سکون جیم و فتح سین مهمله و دوم و نون یعنی نیکو شمرده شده و پسند نموده شده و بکسر سین دوم نیک پسندیده مسلمه بفتح میم و سکون سین و فتح لام و کسر میم و تاء تانیث واقع لام و میم و سین چیزیرا که از ان بیمرد پرسند و دوم مرد هم پرسیده خود و حل پرسیدن در مقدمات عقلی و نقلی این لفظ بفتح اول و ثانی و فتح لام و تشدید میم و سکون سین از منتخب وغیره و بتحقیق دوم که سکون سین و فتح میم دون غیره خوانند خطا و غلطست مسته بفتح میم و سکون سین و کسر فوقانی و سکون هاء ملفوظ صیغه نهی حاضر یعنی بس دار یعنی تو نیز از لطائف مطاوعه بضم و سکون فتح فوقانی

مستعمل بالضم مصدر شکاری سگ یا باز وغیره و مستحاصه بالضم مؤنث او از ریاضه ایراد بعضی خوان آمیخته خورد و سباسبه بفتح سین و سکون ثانی و فتح
ثالث و ضم سین سوم مهمله و بای موحده و سین مهمله و فتح قوقانی و کسر سین و تشدید دال مهمله یعنی دلدار و معشوق و بازاری از تخت سیسه بضم سین و کسر سین مهمله یا بصورت تخفیف
فارسی مخفف سپیچه و آن طاقیست سفید شاید تغیری بعضه صعوه اگر مؤنث از ریاضه باز مستطاعه بالضم قدرت داشته شده و دشتر دانسته شده مسارزه بکسر
گرفتن معراج مسوده بالضم سکون ثانی و فتح واو و تشدید دال یعنی سیاه و مجازاً یعنی نوشته شده و بیاض اول سرسری نوشته باشد تا بار دیگر آنرا اصفا خوبی نویسند
و این لفظ با خود ذا سوداوست که بروزن افعال ست چرا که بر لفظی که دران معنی لون باشد اکثر بر افعال می آید چنانکه احمرار و حضرار و اصفرار و اسوداد و دو
کلام المتدارف نیز لفظ مسوده از باب افعال واقع شده و انبساط احد هم بالاشتی علل و مسوده و مظنه و بیخ که بعضی مسوده گویند بضم سیم و فتح سین و تشدید واو
خطاست چرا که لفظ مسوده از باب تفعیل در کلام عرب مستعمل نشده بعضی محققان نرسوده اند که اینهمه تقریر مذکور درست نمی آید چرا که مسوده تشدید دال درج
کلام مجید بمعنی علاق سیاست یعنی سیاه کرده شده و مبنی نوشته شده پس مسوده بضم سیم و تشدید واو درست باشد و فتح سین چرا که تسوید یعنی نوشتن مصدر است
در کلام اکابر نقصات بسیار آمده اگر چه سیم مضموش در کلام عرب نیامده و آنچه بعضی مسوده گویند بفتح سیم و فتح سین و سکون واو غلط ست آنرا بعضی مسوده بر دن
مفعله گویند آن نیز غلط ست سنت گذاره ست درستی او از حد گذشته باشد ستانقه بضم اول و کسر نون از سر نو گیرنده و آغاز کننده و رام و آهسته
بیکبار استاده شونده مجازاً یعنی جلد و عالی نیز آمده از مزاج و تخت و غیره مسجه بضم سیم و فتح سین و کسر میم مشدده و حاء مهمله انگشت شهادت که آنرا سبابه نیز گویند از
کشف مستکره بضم سیم و کسر راء مهمله و باء ملفوظ مکرره و ناخوش داشته و ناننده چیز را ستر خی نکبر جاریجه ست فروشنده شونده از تخت مستقصی بضم قاف و
صاد مهمله بنهایت چیزی رسنده مستولی بالضم و تار قوقانی مضموم بر کسی دست یابنده و غلبه کننده مسی بضم میم و کسر سین و تشدید یاء تحتانی بدکردار و بد افعال از کشف
مسحی بفتح میم و سکون سین و کسر حاء مهمله و یاء تحتانی مشدده که صحاح او را پاکنند مستقصی بالضم و صاد مهمله مکسور و شی گیرنده و دریابنده مستوفی بالضم و تار قوقانی
مفتوح و کسر فا تمام از انگیزنده و دیر قرار دیوان کار و دیگر محاسبان حاسبی از کشف غیره مستلقی بالضم و قاف مکسور بر قفا خوابنده یعنی پشت بستر کرده دست و پا
دراز کننده مستقی بضم میم و کسر قاف آب خواهنده برای نوشیدن و صاحب عرض استقا چون بعض اقسام استسقا تشنگی بسیار باشد لهذا صاحب عرض است که گویند
مستدعی بکسر عین مهمله و دعوت کننده از کسی مستوی بالضم از هموار از مطالعت مساوی بالضم میم و سکون واو از تطویع جمع سیئه که معنی بدی گناه از کشف مستکفی
کفایت خواهنده و در هر کار نام خلیفه و نیابت و استعانی بضم و فتح عین مهمله و تار مشدده یعنی فریادی و دادخواه صحیح باشد بدو وجه یکی آنکه استعانی صیغه امر مخاطب مستکفی
از دو اوری خواهنده آن حاکم باشد یا تحتانی که در آخر لفظ استعانی ست برای نسبت باشد یعنی منسوب بمستعان و منسوب بمستعان دادخواه باشد و وجه دیگر آنکه مستعان
صیغه رسمی باشد که مصدر بر وزن صیغه امر مخاطب آید یا تحتانی برای نسبت یعنی منسوب باستعانه یعنی آنکه یاء تحتانی برای فاعلیت باشد در صیغه مستعانی
یعنی استعانه کننده باشد چنانچه یکی معنی کشتنی باشد فاعم مسلی بضم میم و فتح سین مهمله و تشدید لام مکسور خود تسلیه یعنی غم از دل بردن ست مهنا بمعنی بهنام ست اسم
از وه اسبانه که تفصیلش در محلی گذشت بکسر میم و تشدید لام مکسور نام دریاست که صاحب جهان بندا و کسی زن کلان او بدرش سیحان نداز شرح بضاعی بضم
میم کسر عین مهمله و بدیهنا و شباب کرونا صحیح سعاه که مصدر بیست بمعنی سعی مستعرضی بضم میم و کسر ضاد معجمه ضابطه و خوشنودی خواهنده و فتح ضاد و عجز اضی و رضا
فصل سیم در شین معجمه مشتهاة بضم میم و فتح عین مهمله و سکون واو و فتح تاء مثناة فوقانی و الف و هاء ساکنه و تشدید یاء تحتانی و فتح تاء مثناة فوقانی و الف و هاء
مجازست بمناسبت انقطاع صفوی از وبالکلیه سالکه و کوزه مشوب بفتح میم و ضم شین معجمه و سکون واو و موحده و زن مفعول آنچیزی شده بخلط از تخت و مخالفت
و کشف مشارب بضم میم و کسر راء مهمله و باء موحده جاهای آشامیدن مشاورت بضم میم و فتح واو و سکون راء از تخت مشاورت بضم میم و فتح شین و سکون واو و فتح تاء مثناة فوقانی
باکسی یاری کردن و بیروی نمودن و جیند قدم همراه کسی رفتن مشاهدت از تخت و کشف مشاکلت بضم کاف و شکل بودن و مانند شدن از تخت

بقیه ۱۲

مشتیات بضم میم وسکون شین ومفتح فوقانی وفتح تحتانی وشین معجمه وآخر تا مثناة فوقانی بمعنی مشتکات است بالکل طاق فراخ که در آن زرع وغیره کنند وبعضی گویند که مشتیات

و با دال مهمله و نانی معشوق دار استه شده و بزرگی داده شده و معشوق بعین مهمله شیفته و عاشق و بحاء منقوط مصراع مشغوف بغین معجمه کسیکه اندرون پرده
دا آتش چیزی رسیده باشد از مصراع منقوط مشاق بفتح میم و تشدید قاف بمعنها این جمع مشقت ست و بفتح میم و تشدید شین بسیار مشق کاری کننده
مشتق بضم میم و کسر فا مهربانی کننده و رسنده بر کسی و مهربانی از منقوط مصراع مشتفق بضم اول و سکون دوم و فتح نونانی و تشدید نانی و فاء بر سیاق مصنف
هم آرند بقطعی از لفظ گرفته شده از مصراع مشتوق بضم میم و فتح شین و تشدید واو مکسور بآرند و در آورنده کسی و فتح واو مشدد بآرزو در آورده شده از منقوط
و فتح تحتانی و ضم شین بروزن مقول یعنی شایق و اگر بحفص معشوق خوانده شود هم درست ست مشتک بضم میم و فتح شین و تشدید موحده معشوق و کاعربی
هر شری گویند آن سوخ باشند بهندی آنرا جالی گویند مشک با ضم و بالکسر هر دو طور صحیح ست چرا که اهل فلارس بکسر میم و اهل ماوراالنهر بضم میم خوانند و مسک
رسین مهمله بجر آلست از رشیدی و سباغ بجیم مشنگ بضم میم و فتح شین و زون فشنگ لغوی از عامه بمعنی دزد و راهزن ازین بیان مشترک اصطلاح اهل لغت منکشف
گردد یا زیاده از دو معنی دارد و آن لفظ بر سبیل هر شری وضع کرده باشند و علاقه از علاقهای مجاز دران یافته نشود چنانکه جاریه که بمعنی کنیز و آفتاب کشتی و ازین
قبیل لفظ صین کیس برای بسیار معنی ست مشاکل بضم میم و کسر کاف مانند شونده و مشکل شونده نام بحریست از نوزده بحور عروض منتخب و غیاث مشتغل بضم میم و سکون
دوم گرداگرد و فراگیرنده و بر اهای چیزی محیط شونده از منتخب مشتغل بضم میم و کسر عین مهمله شعله زن و سوزان بر باد کشتی مشتغل بضم میم و کسر عین مهمله مشغول شوند
و بمعنی روگردانده چنانچه در بیت بیت رسود ای جانان بجان مشتغل بدگر حبیب ما بجان مشتغل و در مصراع اول بمعنی مشغول شونده و در مصرعه ثانی بمعنی روگردانده
یعنی ملیب عشق معشوق بجان دل مشغول اند ای از تردد دل صدق جان خواهان و بسیاد او از جانان وی گزیننده اند لفظ مشتغل از باب افتعال است که بمعنی
معنی آن تغیر شوند چنانکه لفظ رغبت که بمعنی خواهش ست چون صله آن عن آید بمعنی اعراض گیرد و چنانکه در حدیث من رغب عن سنتی فلیس منی چنین لفظ اشتغال اگاه
بلفظ اذکر ترجمه عن ست استعمال کنند یعنی ازان روی گردانیدن لهذا در شرح بوستان از عبدالواسع مشغال بالضم و الف بمعنی دلالتی که کشتی گیران بر زدی خود با هم نمایند
گردد مشمول از سهو و اگر فته شده و اعاده شده از منتخب مشام بفتح میم اول و تشدید میم دوم و بمگر و بستهال فارسی تصحیف میم خوانده میشود محل فرمت شدن که بلغتهای
بنی تمیم و ماع ست و حقیقت این لفظ صیغه جمع ست که بمعنی المحل یستهال فیه مشام اهل مشام لهذا جمع شمم که ضد میم ست که از مشتقات بمعنی بوئیدن در صیغه
واحد جمع میم را بمیم از عام کرده مشم و مشام ساخته اند مشعر الحرام بفتح میم و سکون شین و فتح عین مهمله و ضم راء مهمله یکی از جاهای قربانی حج و رکه معظم و یکی از مناسک عبادات
از مصراع چه شعیره قربانی حج را گویند شوم بفتح میم و سکون شین و ضم غین و سکون واو بروزن مقوم بمعنی نحوس صحیحت چنین صیغه اسم مفعول ست از انعام یقال
شوم که ضد الیمن باشد شوم بروزن مقول نیز جایز ست و در بعضی نسخه که کرده و عوام شهرت یافته که مشوم ست بفتح میم و سکون شین و سکون واو و ضم میم
چنانکه صاحب صنیع و قبرین علیه بدین معنی اشارت نموده اند صحیح نقل الاغلاط نیز بدین تحقیق کرده و صاحب صراح نوشته که عامه مشوم گویند مشغل وادی کلیم
تجلی که موسی علیه السلام را در وادی ایمن در تاریکی ظاهر شده بود مشعل کشان توسیه از کفار از سباعیم گویند که ایشان مشعل افکنده نجانه تاریک حافظ قطران
اخذ خته بجند ایشان که کنند که هر یکی جامه بر او صاحب آن جادر نکاح او باشد مشاعین بفتح میم و تشدید شین بعین و کسر عین که حرف چهارم ست جمع
مشاعر که صیغه نسبت ست مثل جدلو یا سبا نه مثل قتال چون یا الف زائده واقع شده بهمزه بدل شد مشاعر گردید چون سیاه و نون جمع کردند مشاعین شد
و مشاعین علامت ست از حکمار که در لوای تجانی بسیار اشیا مشی و رفتار بدلائل سکینه یعنی بدلائل و علامات متصف و ممیز میشوند مشیخون پر کرده شده
از منتخب مشت زن کشتی گیر بصیغه مفعول کشتی گیرانست که قبل کشتی بزه و ورش زدی خود مشت نی کنند تا بدان سخت و سنوار شود و از خیال ان مشت خوردن
فتح قاف عبارت از مشرق و مغرب با بکر مشرق و مغرب و شرق گفتن بتاویل است و تغلیب از آنگونه که یک شی غالب الوقوع را ذکر کنند و شی کمیاب را نیز
علاوه اطلاق آن فروگذاری نموده همان اسم شی غالب الوقوع را مشرقین و مغربین خوانند چنانکه مشرق و مغرب را مشرقین و مغربین خوانند مطلع الشمس مشرق آفتاب

به گاه آنکه آفتاب مشرق سماوی ست و قوله مذکر پس مذکر آرند موثث غالب اشرق ست و الوجه من جهاط آنکه الدلیل است الدعا غالب است
چه اگر نسبت اسپ به یدل صحیح و اما آنکه مشرقین بصیغت آن گویند که مشرق و مستهند یکی مشرق صیفی که مطلع اعمال الایام باشد و دیگر مشرق شتوی که مطلع
اعتدال الایام باشد پس بدین قیاس مشرق شتوی صیفی بلحاظ دو جا گفته اراض سه جا و مکیدی دهفت گرده یا و بالا میتوه و الله علم بالصواب **مشک بزرخ**
افشاندن کنایه از زمانه گردون خرد و امید ساینده چرا که زخم از مشک تابیده میشود **مشک شراب** کردن کنایه از بیهوش کردن از جراح هر بیت **مشاهره** بضم میم و
فتح ها و بالا چیزی دادن از منتخب و ما بیانه و خیابان **مشاهره** بضم میم و فتح ها دیدن و باسی در جا حاضر بودن از منتخب لطائف مشهوره بفتح میم و ضم شین و سکون واو
صلاح بر وزن گناه بضم صاد و بالف و سکون لام و ضم حا و بالف آمده از صلح و منتخب ها موش و فتح واو چنانکه مشهور ست بثبوت نیرسیده ابن حاج و فوق وجود آن تعلیل نیسنده
مشعر بفتح میم و فتح سین و کسر راء مشدد و نامه و رساله کذا فی جهانگیری و شعر اعلی باشد بسبب اوفی **مشعره** بفتح جای آب خوردن از لطائف اشاره فهمه فتح قاعده
هارهوز و بعد ها رو قوقانی که بر وقف باشد است بر وزن مقاعده و بر وزن گفتن و بر وزن گفتن از منتخب و کشف و کنز **مشعر** با لکسر فیه از ان مشتق
از منتخب و بطائف **مشاعره** بضم میم و فتح عین بر وزن مقاعده یا هم شعر خواندن از **مشعره** با لفتح جا شعر خواندن از کشف **مشتغله** با لفتح و غین نقطه دار و تا
از کشف و منتخب و شرح مصاب **مشیمه** بفتح و یای زده و بسکون سین دوم قیق که بر بچه وقت ولادت چسپیده میباشد و نام پرده ست که بچه را فرا گرفته باشد از کشف و منتخب و صراح و زود
مشار الیه بضم میم و فتح شین و بعد الف یای ساکن و ها مفرد مذکر غایب از اسم اشارت کرده شده الیه او یعنی گفته شده او در خیابان و غیره نوشته که چون شخصی بعزت
مردم بسیار گیر اشاره میکند یعنی سید جلال سید که مردم بگوید و با نگشت اشاره کنند **مشتعل** با لفتح و با لکسر یعنی شعله شمعی **مشاطه** بفتح و تشدید
شین بر وزن شاگرد کسی که موی زنان را شانه زدن و سنجاق زدن و پیشانی و باشد و با لضم خطاست از منتخب کشف و بهار عجم و بعضی نوشته که مشاطه را مشاطه ازان
جهت گفته اند که موی را شانه زده اگرچه کم آمده و در عرف حال و الا رایج گردیده از خیابان **مشتری** با لضم که زیور یعنی فریده و کاهی یعنی فروشنده نیز آمده نام ستاره ایست
ششم از اهل تنجیم و اسد که در اند آذر ماه یعنی فلک نیز گویند بفارسی برجیس هندی برهسپت نامند در خانه او فروش و خرید و شرف او در بطان اصطلاح کیمیا گران
جیوان خشری یعنی از زیست که بسبک گاف گویند **مشکوی** با لضم و کاف فارسی مضموم و واو و بعد ها یای مجهول مخفف مشکوی بمعنی حجره و حجاز آنحرم سرا آمده و در لغت
و کشف و در بهان با فتح میم و ضم شین و سکون شین دوم و فتح قاف و بعد ها یای مجهول نسبتی **مشقی** خانه که بر آن مشق حرف کرده باشند **مشوی** با لفتح و کسر واو یعنی
بریان از منتخب **مشتی** بفتح میم و سکون شین و فتح قاف و بعد ها یای مجهول نسبتی از منتخب شرح لغات **مشتهی** با لضم و فتح تا و سکون خا و کسر ها و بعد ها یای مجهول
پیدا کننده غلط ست چرا که این بمعنی یک مفعول ست و بمعنی اشتها پیدا کننده **مشتهی** صحیح آن باشد **مشتهی** بضم میم و فتح شین و تشدید یا مکسوره هم فاعل است
شتهد بود مفعول یعنی از روی بهند یعنی اشتها پیدا کننده از شتهیه مصدر از تفعیل یا بتفعیل از ناقص یروز تفعلی آید **قصاص** میم مع صاد مهمله **مصلا**
بضم میم و تشدید لام طاق جامه و عیدگاه و شهر خنوسیا عیدگاه تیراز که آنجای ست بغایت خوش و ترم و سیگاه و مصطفی بر گزیده شده از منتخب و صاف
کرده شده ای مصفا از صفات و سپید پشمی از فرهنگ و مهل الغات و غیر آن **مصاب** بضم میم مصیبت زده و رنج رسیده شده **مصاب** بفتح میم و کسر غین
که خرما ست با دو حوده مروات و شد اندر و بهار از کنز بنا نکه همزه مضاعف بدل الیاست خلاف القیاس کمانی زبده العرف **مصب** بفتح اول و تشدید
جای ریختن آب و غیره **مصاعب** بفتح میم و کسر عین و شوار بها و جاهای دشوار **مصیب** بضم میم و کسر صاد و تحتانی زده حوده ناک
رسنده بحقیقت کاری یا چیزی و صواب یابنده از کشف و **مصافات** بضم میم و حرف چهارم فا دوستی و اخلاص از منتخب و کشف و کنز
مصابر بشتم فتح حوده مبر کردن از منتخب **مصغات** با لکسر حرف سوم فا و بخ بان چیزی صاف کنند و بپالایند از مراح **مصمت** بضم میم و سکون
صاد و فتح میم دوم و تا فوقانی آگنده سیمان خلاف مجوف و بمعنی سندل و خیکه از اندرون پر شده هر دو لب آن بهم آمده باشد و در لب آن بهم آمده باشد

اسپ یکرنگ بروزن نحس یعنی خاموش کرده شده از منتخب و شرح و نصاب و کنز **مصارعت** بضم میم و فتح راء مهمله و سکون صاد و فتح عین مهمله و کسر راء دیگر و فتح تاء فوقانی و سکون عین مهمله و فتح راء دیگر و سکون تاء فوقانی و فتح عین مهمله و سکون صاد مهمله و فتح تاء فوقانی و سکون

تلافی تحقق بر باعی بزیادت یا مصاقل بفتح میم وکسر قاف جمع مقصله است بمعنی بفتح میم وضم صاد وسکون واو وبزون مقول یعنی انگاشته شده ومحفوظ وکسانیکه مصوغ نویسند وخوانند بزیادت همزه میان صاد وواو غلط محض است زیرا که جوهریست ماخوذ از صوغ معنی بمعنی سکران بالکسر شیشه مصر کنایه از کوته وبصورت شرح خاقانی مصاوره بضم میم وان جرم ستانیدن دناوان داون از فتحتین وکسر مصطیه بفتح میم وسکون صاد وفتح طاء مهمله وفتح یاء تحتانی وهاء موحده مدارد ودر قاموس نوشته که سیابه بالکسر میخانه ومصابه مصبه بر وزن آمده مصوره قوتیست که حیوانات بدان اعضای مختلفه آنها یعنی قوت باذن خالق هر فردی از افراد حیوان را بصورت مخصوص بشکل معین میسازد وآن بر دو نوع است یکی آنکه بر صورت نوعیه حیوان مولده باشد چون قوت مولده انسان یا دیگر حیوانات که بدان نطفه هر فردی از افراد نوع انسان یا دیگر حیوانات بصورت نوعیه خود مصور میشود ودیگر آنکه بر صورت نوعیه حیوان مولده نبا

ونضم سیم وکسر ضاد وتشدید راء ضرر رساننده وبفتح ضاد وتشدید راء جای گرندها یکی از منتخب **مضجع** بالفتح جم مفتوح خوابگاه از کشف ومنتخب **مضاجع** خوابگاها **مضجع** بضم میم وکسر ضاد وبجیم ساکن نده **مضارع** بضم میم وکسر راء مهمله شریک مانند شونده از منتخب مانند شونده از مراح ومضارع ستم فاعل است از مضارعت که بمعنی مشابهت یافته وصیغه مضارع را ازان مضارع گویند بمشابهت او باسم فاعل بحرکات وعدد حروف وصفت مکرر چون ضارب وحول لام ابتدای چون ان زید لیضرب بضارب **مضارع** بضم میم وسکون ضاد وفتح عین یعنی چنانچه اسم فاعل مطلق کرده میشود ومشترک میان دو یا زاید ومخصص میباشد بلام عهد چون الرجل یا بحرف یعنی مضارع مشترک میباشد میان حال واستقبال مخصص میشود بلام مفتوح ودخول شعاق مضارعت یعنی مشابهت از مرع است که گویا اسم فاعل ومضارع ازانجا که نیزه مرع واحد است شیر نیزه دلیر پس هر دو خوین ضاعی شدند وجه دیگر آنکه چون مضارعت درحقیقت مخوذست از مرع که بالفتح یعنی پستان گاو وگوسپند پس مضارع یعنی بچه پستان گاو وگوسپند که با بچه دیگر از پستان چیزان واحد شیر خورده گویا معنی حال واستقبال دو بجا ماند از لفظ واحد که نیز از پستان ست باهم شیر بچه دای بوجودی آیند وازینجا مجازاً باطلاق ظرف بر مظروف لفظی اگر معنی حال واستقبال ازان پیدای آید مضارع نام کردند ومضارع نام بحری ست از بحور اشعار وان بحر را ازان مضارع نامیدند که مضارع یعنی مشابه ست این بحر بچهار سبب خفیف یعنی مشابهت دران جزو دوم هر یکی ازین دو بحر مشترکست بر تمام مفروق وبعضی نوشته که این مشابهت بدین وجه ست یعنی که ارکان این هر دو بحر [illegible] **مضاف** [illegible] **مضاجع** [illegible] **مضاحک** بالفتح [illegible] **مضاد** بضم میم وکسر ضاد وبجیم ساکن ودال مهمله بروزن مضارع ضد یکدیگر شونده ومانعی ضد یکدیگر شونده واسم فاعل از باب مضادده یعنی مضاد یکدیگر شدن **مضاربت** بضم میم وتشدید دال مهمله بروزن مضاربت مصدر ست از باب مفاعله یعنی چیزی هر دو شخص باهم کند یکدیگر شونده ومانعی ضد یکدیگر شونده واسم فاعل از باب مضادده **مضاف** بضم میم وکسر ضاد وبجیم وتشدید لام جای مضافت وگرفتن یعنی مضافة الیه بضم میم وفتح تحتانی وکسر فا وتشدید لام مفتوح اسم مفعول از باب مضافة یعنی نسبت کردن یکی را بدیگری وبالفتح یعنی مضاف الیه **مضاف**

پخت کننده معام و آزاد محاوره باورچی گویند مطبوع هر چیز یکه آنرا با آتش پخته باشند خصوصاً دوای جوشانیده شده مطرد و بروزن مردود راننده شده از منتخب مطرد بضم میم و تشدید طا مفتوح و کسر راء مشدده و یک مفرد شونده و یک بگذرنده و یک میم و سکون طا یعنی کوتاه که بدان حوض را پاک کنند از منتخب مصراع دوم شعر دیوان خاقانی جامه که در زیر جامه پوشند مسطر بضم میم و فتح طا و کسر راء مشدده بروزن شعر فاعلی مسطر یعنی میم و فتحه طا مفعولی مسطر بروزن مفعول یا مشده اخوذ از سطر که بمعنی بالا است و بضم میم و فتح طا و یا تحتانی مشدد یعنی خوابانیده و پهن صوت صاد و طیور مطاوعت نمودن و جای پریدن از لغات مسطره بضم میم بروزن ستوده زینت داده شده و طراز کرده شده منتخب مساس بضم میم و فتح طا و لام مشدد و مفتوح یعنی مهلیه و پشکل دوم و دینار بی تعش مطلع بضم میم و تشدید طا و کسر لام ضم دهنده و بضم لام خبر بر کرده شده و بفتح میم و کسر لام جای برآمدن کوکب بجاز لب اول از غزل و قصید که هر دو مصراع قافیه داشته باشد مطالع بفتح میم جمع مطلع نام کتابی است در علم منطق مطلوع طلع کرده شده مطامع بفتح جمع طمع ست خلاف قیاس چنانکه مجاسن جمع حسن مطلع بفتح هر دو میم جای طلوع شدن چیزی مطبوع خوش آیند و مرغوب طبع مطاوع بضم میم کشاده و مهین مهلد فرمانبرداری کننده از منتخب مطاع بضم اطاعت و فرمانبرداری کرده شده یعنی کسیکه مردم اطاعت او کرده باشند مطلع او شوند مطرف بضم میم و فتح طا و مهلد و راء مهمله شده یعنی ابریشم سرد و ما و سپید باشد یا سیاه و دیگر اعضا بزنگ دیگر از مرح آورده منتخب و نوعی از بیع و آن الفاظی ست که موقوف باشد بر وزنهای مختلف بوزن واحد حرف بون وقار و الوا و حال و خیال و دینار و آن السعدین یعنی فرزین و پیر زینت ماخوذ از طرز بتحتین یکه بمعنی سبز زرد نقره ست که بر کرسپند و مطرف بضم اول و فتح راء و مهلد و فاء مشدده از مراح مطاف مطاع میم جای گرداگرد گشتن و طراف کردن از منتخب مطلق آزاد شده از قید و مضروبی مکتوب و دون کرده شده و آنکه آزاد قید باشد از ثقت منتخب مطرق بضم میم و فتح طا و باء موحده مشدد و مفتوح توبر کرده شده و سر پوش دار نوعی از پارچه که از طرف خلخ آرند مطوق بضم میم و فتح طا و تشدید واو مفتوح طوق کرده شده مطاعم بفتح میم و کسر عین مهمله خوردنیها جمع مُطعَم که مصدر میمیست بمعنی اسم مفعول مطران بالفتح و بالکسر سر کرده نصاری و سر گروه و مهتر قوم کفار و گویند که مطران اکثر بخیر برانند اما خود پیچیده دارد از قاموس و غیر آن مطلق اللغان آزاد و بی تعرض و گذاشته شده غنان مطحن بالکسر جاء مهمله مضموم آسیا از لطائف مطعون سناق نیزه زده شده و مجازاً بمعنی عیب جوئی یاد دانیده شده منتخب و عیران مطین بروزن مزین گل اندوده شده مطین بضم میم و سکون طا و فتح میم دوم و کسر جزء و لبده نون که در اصل مندوست آرمیده و سکون گیرنده مطارحه بضم میم با کسی گفتن و مجازاً بمعنی شنود و گاهی بمعنی خوشامد نیز مستعمل میشود مطابیه بضم میم و فتح تحتانی و باء موحده با کسی خوش طبعی و مزاح کردن از منتخب کشف مطموره پنهان کرده شده شتق از طرطبة بالفتح که بمعنی در زیر خاک کردن و پلو شیدن ست و مطمورگیاه از زمینهاست تازه و تر که در خانه از سرد و زیدن اضرار نماید و منتخب و کشف مطیه بفتح میم و کسر طا مهمله و تشدید تحتانی بمعنی سواری و مرکب از منتخب کشف مطوعه بضم میم و تشدید واو یکی از معلمه جاعنی جهاد کننده بی آنکه بر ایشان واجب باشد مطالعه بضم میم و فتح لام بسیاری نگریستن مرآت و قوت با نفس بران از منتخب مطهره بالکسر و سکون طا و فتح آمیانه و ظرف آب که بدان وضو کنند مطرقه بالکسر ای مهلد مفتوح قاف نیک و چکیش اهنگران که بسندگ شود و گوهن بیدار منتخب و گز مطالیه بیان باز حبتر مطرسه بضم میم و کسر راء مهمله و باء موحده و زیکاره و آنرا نشادی و طرب و مطیبی بالفتح او چی و مطوی بالفتح و کسر او و یم پیچیده شده از منتخب مطاهی بفتح میم و کسر او پیچیده گیاه و لنوره اجیع مطوی منتخب غیر فصل میم مع طا و عین مهملتین مطارت بالضم کسی را انتهی حمایت دادن کسی را از منتخب مظفر فیروز بسندگ ابیض و نام باد شاهی ست مظل بکسر میم و فتح تحتانی و تشدید لام سایبان مطالع بفتح میم و کسر لام جمع مطلع ست بفتح میم و کسر لام یعنی تنه با شند عدد دلیت گاهها و جاها که دران طالعان ایستاده باشند مظلم بضم میم و سکون طا و کسر لام تاریک از منتخب نصاب و بضم میم و کسر لام جای تاریک متطان بفتح اول و فتحه ثانی و تشدید نون

بوتیج

جای گمان بردن اگر بدین لفظ جمع ست مگر گاهی بمعنی واحد هم می آید چنانکه از نظامی مستفاد میشود و کلاه سم بفتحتین بمعنی جای گماشتن
از تازش سوئی مدد مدار و منتخب کنز و صراح مظلمه بکسر میم و فتح ظا و تشدید لام مفتوح بمعنی سایبان از صراح مظلمه بفتح میم و سکون ظا و ضم لام
و فتح میم و سکون ثانی و کسر لام تاریک فصل میم مع عین مهمله معالجه بضم میم و فتح عین مهمله و میم و هاء مفتوح پوشیده و کوفتانیکه در دست و کف
لغت نوشته که سماعی ست پوشیده و باصطلاح کلامیکه بوجه صحیح از اهل عربیت بطریق قیاس طبیعی صادر شده باشد و در بعض کتب چنین نوشته که سماعی آنرا گویند
که از اهل لغت بطریق نقل و روایت رسیده باشد و قیاسی آنرا گویند که بطریق قلت تتبع یا بحسب غلبه استعمال و بعضی گفته اند معالجه اول فتحانی بمعنی باریابی و وجود و این معنی
بر نظیر دور باصطلاح کلامیکه بالاستقلال بطریق فروایا بر قیاسی بطریق قلت تتبع یا بحسب غلبه استعمال و بعضی گفته اند معالجه اول فتحانی بمعنی باریابی و وجود و این معنی
سزاوار نیست چه معالجه بفتح میم و فتح عین مهمله و فتح لام و شده سوگوار و ماتم زده معاودت بضم میم و دال مهمله با کسی عداوت داشتن و بمیری سیاهی کردن و این منقف معاودات است
معاراة بضم میم و فتح عین و تشدید راء بمعنی برهنه کسی بکسر میم و فتح عین دزدیده که در تکم باشد از کنز و شرح نصاب معاتب بضم میم و کتابا فوقانی عتاب کننده
و بفتح فوقانی عتاب کرده شده از کنز معائب بفتح میم و کسر تحتانی عیبها و بدیها جمع عیب که مصدر بیست بمعنی عیب از صراح معاقب بضم میم و کسر قاف
عقوبت و عذاب کنند معیب بضم میم و کسر عین بر وزن میزن عیب کننده و عیب دار بفتح عیب معجب بالضم و جیم مکسور و موحده متکبر و خودبین
و خودپسند اسم فاعل از اعجاب که بمعنی خوبی خود دیدن و بخود نازیدن ست از منتخب کنز و صراح معرب بضم میم و فتح عین و تشدید راء معلمه مفتوح عجمی
بعربی آورده شده و این نوعی از لغت ست که در اصل عجمی باشد و عرب آن تصرف کرده از خلیل کلام خود ساخته باشد و بالضم و تخفیف راء مفتوح
اعراب داده شده و اعراب حرکات حروف را گویند و باصطلاح نحو لفظیکه مختلف گردد آخر آن باختلاف عوامل معقب بضم میم و فتح عین مهمله و تشدید قاف
مکسور در پس فگنده معذرت بفتح میم و سکون عین و کسر ذال معجمه عذر خواستن از صراح معاندت باهم بودن بمعنی دشمنی کردن معدلت بالفتح و دال مهمله مکسور
عدالت داد معیشت بفتح میم و کسر عین و تشدید تحتانی مفتوح همراهی و گاهی ازین لفظ استنباط میشود که باید این لفظ مع الصابرین معیشت زندگانی و زیستن
و آنچه بآن زندگانی کنند از کنز و صراح معاونت بفتح واو و یاری کردن از صراح معاشرت بضم میم و فتحتین و سکون عین و کسر شین مهمله با کسی زندگانی نمودن از منتخب و تعریفات
معاودت بازگشتن از منتخب و صراح معاقبت عذاب کردن یعنی زدن بعضی از منتخب کنز معاتبت عتاب کردن از منتخب و کنز معضلات بضم میم اول و سکون ضاد و کسر لام و جیم مشکلات معاضدت یاری دادن و بازوی یکدیگر بودن معونت بفتح میم و سکون واو و فتح عین
یاری دادن از منتخب و صراح معرفت کبر ادر معامله شناختن معاودات با یکدیگر عداوت کردن و باکسی دشمنی کردن معراج با کاف عربی و آن نردبانیکه بر آن بالا روند از منتخب
معارج نردبانها این جمع معراج ست از منتخب و صراح معرج بضم میم و سکون عین مهمله و واو مفتوح و جیم مشدد اج و مناسبت از منتخب معرجه با کسر میم و فتح راء و ضم جیم مشدد
بر آمدن و بضم میم و فتح عین و فتح راء مشدد و جیم جاریه ست نفیس و منقش معرج گریبانی باشد و معرج معرج کران فلک عبارت از فضاء قدر که کارخانه داران افلاک
اندازه منتخب و موید و خرج سکندریه و بعضی نوشته که عبارت ست از عقول عشره و آن دهم شمار مقرب اند که باعتقاد حکما افلاک را ساخته و دمان ست معابد
بضم میم و کسر باء موحده و عبادخانها گفته اند جمع معبد معبد بضم میم و کسر عین سکون یاء تحتانی اماده کننده و بار بار کننده کاری از لطائف معد
بضم میم و کسر عین و تشدید دال اماده و تیار کننده و فتح عین آماده و طیار کرده شده معدود شمار کرده شده و چیزاندک معتضد بالضم و ضاد معجمه مکسور یاری
گیرنده از منتخب معاقد بفتح میم و کثرت جاها گرد بستن و جاهای خانه و عمد کرده از منتخب معبد بفتح و باء موحده نیز مفتوح عبادتگاه و جای پرستش اصنام ای آمودند
و بعضی جای عبادت و مسلمانان نیز آمده بضم میم و فتح عین مهمله و تشدید باء موحده مفتوح عبادت کرده شده معدد بر وزن منوعذ آماده و تیار گردانیده شده و
ساز و سامان داده شده از منتخب معرید بضم میم و فتح عین و سکون راء فتح موحده جنگ و بد خواه از منتخب معاد فتح جای عود یعنی جای باز گشت و معاد از
عالم آخرت گویند معتمد بالضم و میم نامی مکسور اعتماد کننده بر کسی و بفتح میم دوم اعتماد کرده شده برده معاند بضم میم و کسر نون عناد کننده و دشمن

مشهود بالفتح دیده کرده شده معتاد بالضم عادت گرفته شده وعادت گیرنده از مخنث وغیره معتدل بضم میم وسکون عین مهمله وضم تاء مثناة فوقانی ولام ودال مهملتین بروزن مفتعل یعنی متوسط ومیانه بود وبالکسر بروزن رفیق ساقط شده یعنی از قصور گذرنده وبخت بیدار معاذ بفتح دو آخر ذال معجمه جای پناه وپناه دادن معدل النهار بضم میم وفتح عین تشدید دال مکرر این دایره است که تصنیف فلک نمایند از شرق بسوی مغرب وقطب شمالی این دایره محسوس ومعروف است وقطب جنوبی این دایره دیده نمی شود وگرد برزمین خط استوا یا قریب منه واین معدل النهار ازان گویند که چون شمس برین دایره واقع میگردد ولیل ونهار برابر میشود ودر جمیع نواحی تقریبا گویند عرض همین برابر نمیشود وشمس ازین دایره اتفاق سیر وسال دو بار می افتد یکی در اول حمل ودیگر در آخر سنبله ودر تحت این دایره دو بعد مجازات دایره دیگر برسر وزمین گذشته بهمیکل اگر دایره معدل النهار تا طابع عالم شده زمین را هم قطع نماید پس بهمین جای تقاطع شود همانجا خط استواست وگاهی دایره معدل النهار ومنطقة البروج منطبق میشود

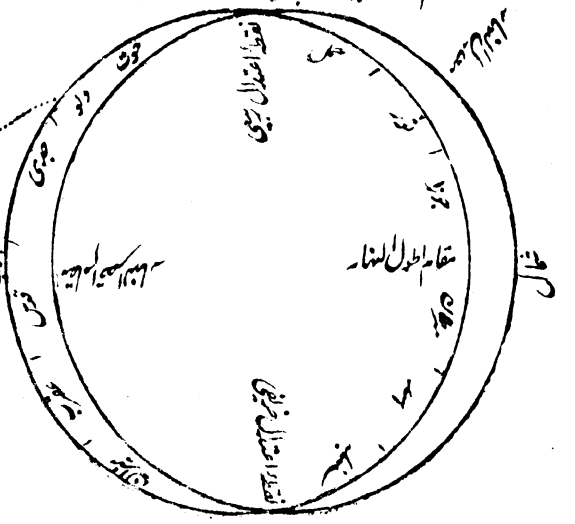

معیار بالکسر ترازوی زرسنجیدن سنگ محک از مخنث وکشف وشرح نصاب معشر بفتح میم وسکون عین مهمله وفتح شین معجمه صیغه اسم مکان است از عشرت کبر فتح زدن گانی کرفتست ازین جهت کرده دوستان وخوشنا را معشر گویند شرح نصاب مولانا یوسف بن بانو فتح مخنث وبضم میم وفتح عین وتشدید شین مفتوحه یعنی دوده گوشه معاشر بفتح میم وکسر شین معجمه گروهی که دوستان همدیگر را مطلق گرده نیز آمده بجمع معشرست بضم میم وکسر شین معجمه یکی زندگانی کننده یعنی هم صحبت وزنیق معسر بضم میم وسکون عین وسین مهملتین ودر دیش بضم میم وفتح عین مهمله وسین مهمله مفتوح مشدد یعنی فقیر وتوانگر از اطلاق معمار بالکسر بسیار عمارت کننده واین صیغه مبالغه است چنانکه نسام یعنی مرد بسیار بخشش چون عمارت بمعنی آبادیست لهذا بنا را که بفتح وتشدید صیغه نسبت ست بصحت قبول وتبین معمار گفتند وبعضی گویند که معمار صیغه اسم آلست چون بنا بالتشدید بمعلوم بانی یعنی حاکم بنا میشود مجازا بر وطلاق اکرده اند فاضم معصفر بضم میم وفتح عین وسکون صاد مهمله وفتح فا وبعد او مهمله مفتوحه پنیرکه بگل کاجیره آنرا رنگ کرده باشند معصفر بضم اول وثالث گل کاجیره است کذا فی برهان وبعرف هر گل کاجیره را بهندی کسنبه گویند وبعضی دانستند معصفر را که بر زنان بعشرت بمعنی گل کاجیر بسته اند ونیز بنا از بهار عجم مفتوح بضم میم وسکون عین وفتح صاد وفتح فا خاطانی بمعنی گل کاجیر آورده است معشار بالکسر وه یک گرفتن از مفتوح بکسر میم وفتح عین لشکر گاه از مفتوح بضم میم وفتح عین مهملتین ومعمار بالفتح خواندن خطاست چرا که اسم طرف ولی بضم میم بمعنی فتح وبالکسر مفتوح شنیده عبور جای عبور وگل کنج بالکاف بمعنی کنج که در آن زر وجواهر مخفی کنند یا بمعنی کنج که در آن زر وجواهر مخفی کنند یا بمعنی کنج که در آن زر وجواهر مخفی کنند یا

از نفخ بطلاقت معاجر بفتح میم کبابرسه حرفه گشته تا آنکه بدان از دیا عجوز نیایند و گاز بهای دیبا از بخار مردم عجوز نکنند معجر بفتح میم و کسر عین و یا و خای نقطه دار و بعضی جیم براصل خود نیز آمده معجر بالکسر معنی مقنعه و روپوش زنان آنچه بر سر بندند معجر بفتح میم و سکون عین مهمله و جیم و راء مهمله جاخر کننده و فرق عادت و کرامات بنی معجزه بفتح میم و سکون عین و زاء معجمه یعنی بر گردانیده شده از عجز معجزه بر وزن فعلت و بعضی از عجز معجزه بر وزن مفعلت که مصدر میمی باشد و بعضی معجزه بر وزن فاعل که عاجز است ماخوذ از عجز و عنوس و عنوس دریا ماندن زن ست بعد بلوغ بخانه بدر بی شوی معارس بر وزن مهالک نهادن و آمدن از مراعاة معاش بفتح زندگانی کردن و آنچه بآن زندگانی کنند و جای زندگانی و نیز دنیا یا گویند از لطافت و تنعم معایش بفتح میم و کسر یا و تحتانی اسباب زندگانی جمع معیشة یا از تنعم معشوش فراهم آورده شده و کهنه پوده شده و پیراهن قوده و خته شده از تنعم و تنوع انام صنعتی از شعر معراض بالکسر و ضاد معجمه تیری بر گرد آن ابریشم و آن تیری باشد که سر وی بآن باریک و میانش سطبر چون مارشود و محرف شده از جمع رعان چند از شکار یکنند معرض بالفتح و را مهمله مکسور جای ظاهر کردن چیزی را مهمله نیز درست از تنعم و صراع مع بفتح میم و فتح عین مهمله معنی با کراهت و سیم حابست از اسماء لازم الاضافات و آنچه بعضی مردم بتشدید یا نویسند خطاست مگر آنکه آنرا ضمیمه مکرر واحد دانند و بضم خوانند یا بوقف نظر خوانند معنی معروف بضم میم و فتح عین مهمله و تشدید را مکسور تعریف کنندهٔ چیزی را و گلدسته یعنی کسیکه در مجلس سلاطین و امرا مردم را بجا لائق هر کدام نشاند و شخصی باشد که چون کسی پیش سلاطین و امرا رود و مجهول الحال باشد اوصاف و نسبت او بیان کند تا دخول آن مرد بعنایت بحال دشود و با صطلاح صنف چیزیکه موصل باشد بسوی مطلوب تصوری چنانکه جهول ناطق موصل ست بتصور انسان و نفخ را مشهور و شناخته شده و تعریف کرده شده معروف شناخته شده و مشهور و بمعنی نکوئی ذاتم ولی الله و باصطلاح علم صرف فعلیکه نسبت فاعل داشته باشد و مفهول فعلی باشد که نسبت بمقبول داده معارف بفتح میم کلمه شناسای دعاهای شناختن و آشنایان و اهل علم و فضل و عارفان معلف بکسر میم و سکون عین و فتح لام آخوندان سپاه و جیرکه بدر بسپاز اعلف خوانند از شرح نصاب مشکف بضم و کاف و سجده برای عبادت نشنیده از چیزی باز ایستاده شود از نصب معاف بضم میم اصل معافی بود بر وزن مناوی صیغه اسم مفعول از باب مفاعلة که مصدر میمی مفاوضات ست بر وزن مناوضات ماخوذ از عفو ضد استعمال فارسیان الف از آخر معافی که مطلوب ست ازیا ساقط شده چنانکه در لفظ صاف که در اصل صافی بود صیغه اسم فاعل استعمال فارسی یا از آخر آن ساقط شده چنانکه در لفظ متعال که اصل متعالی بود یا از آخر آن در حالت وقف ساقط شد بسبب لفظ نفخ میم چنانکه شهرت داد غلط ست معطوف بمعنی پیوسته شده متعرف بضم راء مکسور اقرار کننده علق بضم میم و فتح لام آویخته شده و متعلق بر وزن حرکت کردن دایا زان و بازگیلان بر وزن کردن گشته بعزت بازداشتن چنانکه کبوتر بین کنند بسته گل گویند نفخ کاف عربی دهندی بازی نیز و بند بین تیم از ورزش کشتی گیران ست معوق بضم میم و فتح عین و تشدید واو منع شده بازداشته شده و در بند داشته شده و مجازاً بمعنی شکار و متواتر استعمال معلاق بالکسر بچه بدان چیز را آویزند و مقاربتی که قصابان بدان گوشت را بیاویزند از نفخ بضم میم و معار بکسر میم دیگر اصل جای کنده شده نهای کار زار و این جمع معرکه ست از شرح نصاب معلم الملائک لقب شیطان از چهار شربت معلول بفتح میم و ضم عین و سکون واو و بر وزن مفعول بمعنی اعتماد کرده شده معتمد اسم مفعول از عول که بمعنی اعتماد و تکیه کردن ست کذا فی المنتخب به فتح میم و سکون عین و فتح واو و جای تکیه و اعتماد و جایی استعانت و در جهانبان معول بضم میم و فتح عین و تشدید واو منع شده و بمعنی اعتماد کرده شده و هم بمعنی اعتماد کردن زیرا که بصیغه اسم مفعول از قصور مصدر میمی هم آمده و معول بمعنی اعتماد کردن ست و بکسر میم و سکون عین و فتح واو بمعنی نالک آهنی که بدان سنگ بشکافند کذا فی المکشف و المنتخب معاقل بفتح میم و کسر قاف سرحدها و جاهای پناه و مکانهای قلعها معاقل بضم میم اول و کسر میم ثانی معاهد کننده و دوستدار و پیمان شناسا و آرزومند چنانکه اکثر شارحین بافادات نوشته اند یعنی خریدو فروخت کننده معضل بضم میم و سکون عین مهمله و ضاد معجمه و شواذ و مشکل کننده مانع منتخب معتقل

بمعنی بسته شده و پناه برده شده و پسندیده و عقل معیل بفتح میم و کسر عین نقطی کسیکه بسیار عیال او را تنخب معقل یکبار مانده و فرو گذاشته از کثف گذاشتن و آنچه
ذات حق تعالی سکبار نباشد معقل بفتح میم و فتح قاف و تشدید شین نقطی کسی که بازو و ساقش رستی باهم بسته باشند مانند خود از اعقال معجل بفتح میم و فتح عین و جیم مشدد و آخر
شتاب کننده و پیش گیرنده و بفتح جیم مشدد شتاب کرده شده ولی مهلت معلول چیزیکه از اعلت و سبب های عروضی او ثابت کرده باشند یعنی بیمار خلاف
زیرا که از علت که بمعنی بیماریست صیغه صفت مفعولی می آید معلول از قاموس و رساله این حاج و منتخب لیکن باوصف این معنی در کلام بعض فصحا واقع
شده معلم اول کنایه از ارسطو از بهار عجم و اگر علم حکمت را اول ارسطو بقید کتابت آورده تعلیم نمود و قبل از ارسطو حکما سابق حکمت را بافکار و ذهن و زبانی تعلیم
نمیمودند معلل بفتح میم و تشدید لام صیغه اسم فاعل از اعلال یعنی بیمار شونده و باصطلاح صرفیان نعلی یا اسمیکه در او حرف علت باشد معصم بکسر میم سکون عین
و فتح صاد مهمله حاجی دست برنجن یعنی ساعد از فرهنگستان و مراح معجم بالضم و جیم مفتوح حرف الف بت ث الی آخره بر آنکه این ترکیب و ترتیب صنعی عرب نیست
بلکه وضع کرده عجم ست و بمعنی حرف و نقطه و اراز کشف و مورد صید و ذوالف الالتا نوشته که بیم حرف ست مسقوط را از بحث نامند که مجاهده بلغت یعنی ازاله اشتباه چون
رفع اشتباه میشود و لهذا حروف مسقوطه را مسقوط گویند و بعض جمع حرف و بعض اسم جنس میگویند چرا که چنانکه نقطه و نقطه نیز ازاله اشتباه میکند مجهور
مظلم فوق از قطاع و ابن قتیبت کرد حقیقت چیزی باشد که اهل عجم آنرا بسیار استعمال کنند و از حسن کلام خود دانند از شرح نصاب معظم بضم میم و فتح عین و کسر ظاء مشدد
صاحب عجایب و دیگر معزم بضم میم و فتح عین و کسر زاء معجمه مشدده درست فوان فوق و نقطه و فتح زاء معجمه یعنی انبوه زده معلوم کنایه از مال و زر و درم و دینار و یعنی
ذخیره از کشف و مدار و شرح گلستان و در خیابان آنرا نشانه معلوم و فارسی معنی زر مستعمل ست بدان جهت که زر اسم شهرت کرد و او اضیاع نام برو فلس نیست
چنانکه لفظ انقین یعنی هر گز بعضی یعنی خیز نیز گفته اند معالم بفتح میم و کسر لام عبارت ست از علم و جمع آنچه معالم جمع معلم که بکسر میم و سکون عین مهمله و اسم آلت
ست علامت چون نشان و همان معنی دارد الا در علامت ست بر ضالع خود و مندا بهذا از اسم گفته معتصم بالضم و فتح تاء فوقانی و کسر صاد مهمله شکل زننده در چرخی یا سرای
استعانت و پناهات و پناه گیرنده معلم بتشدید میم و فتح لام مقتدا و مخطط و منقش و معلم للتحسین یعنی نقش و نگار ست از منتخب و بضم میم و فتح عین و کسر لام مشدد آموزنده
و ناخدا و ملاح جهاز را نیز گویند چرا که او ماهر کلام کشتی و جهاز باشد بفتح لام تعلیم داده شده و آداب دیده شده و اکثر استعمال این لفظ در حیوانات ست چون
سگ معلم و بوزنه معلوم و علی هذا القیاس معصوم نگاه داشته شده و باز مانده شده از گناه و خیابان از منتخب معان بفتح میم جای یاری و این انتساب
بمعنی متعلق جانگفته از شرح نصاب معان بفتح هر دو میم و هر دو عین مهملتین بمعنی خدمت موسم گرما از شرح نصاب معون بضم میم و فتح عین و سکون نون
و فتح واو و عون من کرده شده یعنی مساعده کرده شده و معن بفتح میم و سکون عین مهمله و آخر نون از غرائب لغات سخی و بلند همت از برهان معلق کشمیری نوعی
از ورزش کشتی گیرست و من گفته انشاء الله خرف غلط نباشد بمعنی گلاباری گویند معلق زدن و از گون گشته باز برعکس است شدن چنانکه
کبوتر پرنده و طرار باشد گویند معلق زدن و از نابرد باز گیرد فاضل برهان معجون سرشته شده و خمیر کرده شده و باصطلاح اطبا دوا یی چند ساییده کوفته شده با قوام
قند انبخته باشد خواه خوش مزه باشد یا تلخ به خلاف جوارش که دوای خوش مزه دوا یی ترش است معین بفتح میم و کسر عین جاری و روان از قاموس و شرح نصاب
منتخب و کشف و مدار و صراح و این صیغه اسم مفعول است از معین عینان چنانکه از ربع صیغه اسم فاعل بضم میم و کسر عین یاری دهنده و بضم میم و فتح عین یاد تمامی شده
مفتوح بخصوص و مقرر کرده شده از منتخب معدن بالضم و دال مهمله موضعی که از هر نوع از جواهر از منتخب و کشف و مهار عجم و جواهر معادن بفتح میم و کسر
صاد مهمله یعنی کانها صیغه اسم مفعول از عدن که معنی کان ست مقصور بفتح میم و سکون عین مهمله و ضم صاد مشدد او خوانده شده و اسم عدن نیز آمده شده معاهده بضم میم و فتح هاء
بایکدیگر عهد و پیمان بستن معانقه باهم گردن مقارن ساختن و باهم بغلگیر شدن معبله بالکسر با سوخته یکان و از برهان از شرح نصاب معصره بکسر میم
و سکون عین و فتح صاد مهمله جنبر آن افشرده جوانرا و عنکبوت بضم میم و فتح عین مهمله و تشدید صاد مفتوح افشرده شده یعنی بیگانه یعنی بهتر و بطف نموده

کرمیش از و کشتی بسته باشند **معشوقه** در لفظ آخر مشوقه نظر بقاعده عربیه تانیث است لیکن بقانون فارسیان تا زانیث نیست کذا در اواخر کتاب الفاظ زیاده کنند چنانچه دربین بیت سلیم بیت مفلس چو شدیم رو بادا در دیم معشوقه در زبینوائی ستعداد، وهمین قسم در عبارة دوزنیله مصطلحات حیابان **معجزه** بالضم و جیم مکسوره عاجز کنند، وچون خرق عادتی ازنبی صادر شود که از آوردن مثل آن خلق عاجز آید این را معجزه گویند وچون از ولی خرق عادتی پیدا گردد آنرا کرامت خوانند وچون خرق عادتی از کافر ظاهر آید آنرا استدراج گویند **معزی الیه** بفتح میم وسکون عین مهمله وکسر زا تحتانی بینهما وتحتانی بعدهٔ مشدد یا مکسوره وبعد ها یا مجهول ویا تحتانی غلط است چه معزی بروزن مرضی صیغه اسم مفعول از عزی یعزی عزا اگر عزا در لغت نسبت دشمن کسی یا چیزی کذائی انتخبا الصرح معاذه بر وزن چرخ ویدن از متعب باهم چشم چاشدن **معدة** بفتح میم وکسر عین مهمله وتشدید دال مهمله وها در آخر بمعنی شود از تعتب قاموس وکشف وصراح ومؤید بکسر میم وسکون عین وفتح میم وسکون تا می نیز آمده **معوه** بهار ملفوظ بروزن مفعول دل شده وبی عقل وبیهوش که گاهی بطور بیوانگان کلام کند وگاهی بطور عاقلان از صراح وغیره آن **معرکه** بفتح میم وسکون عین وکسر راء مهمله جنگ گاه وجای کارزار واین صیغه اسم ظرف است از عرک که بمعنی مالیدن وگوشمال دادن وفرو شیدن است چون دلیران در کارزار همدیگر را میمالند لهذا جنگ گاه را معرکه نام شد از منتخب شرح نصاب از یوسف بن ناصر **معدبه** بضم میم وفتح عین وتشدید دال مهمله کسیکه آرزو مند کسی چیزی باشد وعذاب کننده یعنی در رنج اندازنده **معاملة** بضم میم اول وفتح میم دوم باهم عمل کردن وکار کردن **معتدبه** بالضم شمار کرده شده یعنی معتبر قابل اعتبار **معاذا** بفتح میم وفتح ذال معجمه عاذ مصدر است که در تقدیر بصیغه امر مطلق فعل مخذوف واقع شده وآن اعوذ باشد پس معاذا عوذ معاذ الله بود یعنی پناه میخواهم پناه خواستن کسی باستکاف **معتزله** بالضم میم وسکون عین وفتح تا وزا وفتح زا نجمه فرقه ایست که میگویند که بنده خود آفریننده افعال خود است وبدون آن هیچ چیز موثر نیست وبعضی از معتزله میگویند که خدا تعالی قادر است بر آفرینش شر لیکن شر موجود

و نظائر و خیفا و مقطع و موصل و مقطع و مصحف و متضمن الاثنین و غیرہ و بیان آن نیز بسیارست از عجلوا بایهام و متحمل الضدین و این را ذوالوجهین نیز گویند و تاکید المدح بما یشبه الذم چون استثناء و تجاهل العارف و مبالغه و ائتلاف و رعایة الاخوة و تسویق الصفات مادام المثل و جمع المتفرقین و تجمیع و تفریق و تدبیج و مراعات النظیر و تعداد و نفر و تاریخ و غیره **معانی** بضم میم که صیغه اسم فاعل بمعنی عنوان کننده **معزی** بضم میم و فتح عین و کسر زا معجمه شده و تشدید یا و سکون یا نسبت بسوی معز که نام حصاری است از سلاطین بمعنی تخلص شاعریست از شعرای متقدمین ایران و معزی بالفتح بروزن رضی بمعنی منسوب بسوی معطی بالضم و کسر طا مهمله عطا کننده و از منتخب **معلم ثانی** کنایه از ابو نصر فارابی چه او کتب حکمت یونانی را که از سلوقی و غیره تحریر کرده اند اول ابو نصر فارابی آنها را از یونانی بعربی ترجمه نموده تعلیم کرد **معدنی** نام جاریست مرخرنگ را از شرح قران السعدین **معتقی** بضم میم و سکون عین و فتح فوقانی و کسر قاف تیمار دارنده و اهتمام کننده **معالی** بفتح بلندیها این جمع علی است که بفتح میم و سکون عین و فتح لام مفید مبیست یعنی **علو معروری** بضم میم و سکون عین و فتح راء مهمله و سکون واو و کسر راء مهمله ثانی بروزن مخموشی مست از باب افتعال اعوریت العرس برکبته عریانا معروری یعنی راکب پسر برهنه پشت از نطائف **فصل میم مع غین معجمه**

مغرا بضم میم و فتح غین معجمه و تشدید راء مهمله شکافته بجهت بهشته شده و پیش چپانیده از منتخب **مغاورت** بالجمله گریختن و توقی کردن **مغیث** بضم میم و کسر ثانی در آخر ثاء مثلثه فریادرس از منتخب **مغاث** بضم میم و ثاء مثلثه نام چوب و دوائی و آن پوست درخت سحرائی ست از بربان و منتخب **مغمد** بضم میم و فتح غین معجمه و فتح میم مشدد و پوشیده کرده شده و پوشیده و غلاف کرده شده **مغفر** بکسر میم و فتح فا خودیست آهنی مثل آلست از مغفر که یعنی پوشنده و پنهان کرده شده از کشف و بهار **عجم غیر** بضم میم و کسر غین معجمه غارت کننده و منتاب کننده از لغات **مغیر** بضم میم و غین معجمه پسا کن و فتح با موحده تشدید دار مهمله عبا آلوده و تیره رنگ از منتخب **مغمر** بضم میم و فتح غین معجمه و کسر میم مشدد و زا معجمه بخیم و ابو واشاره کننده و غمازی کننده **معمور** زد آخر از عجمه مهتم و مسیو بالهم یعنی **مغفر** بفتح اول و فتح ثانی و ضم فا و راء مهمله یعنی از غفر یعنی نشسته رفتن ست بطور **مغارس** بفتح و سکون غین معجمه و فتح راء و بعد ه بین مهمله جای نشاندن و خست از منتخب **مغشوش** بر دو شین معجمه خیانت کرده شده و آمیزش کرده شده و هر چیز که غیر خالص باشد از لغات و منتخب **مغض** بالفتح و ضاد مهمله بشکستگی و عیب نمایان و رد کردن رد و از منتخب و لغات **مغبط** بالضم و در آخر تاء مهمله یعنی محسود از منتخب **مغبوط** محسود **مغ** بالفتح عمیق و ژرف و عمیق بمعنی رد و خانه و بالضم آبستن از بربان و لغات **معرف** بالضم و راء مهمله کوچک بست آب گیرنده از لغات **مغلاق** الکسر قفل قلاب کردن و راننده از منتخب **مغلق** بالضم میم و سکون غین معجمه و فتح لام نوشته شده و کلامیکه در فهمیدنش اشکال شود از منتخب **مغلوق** بالفتح و لوشیده شده **مغال** بفتح نطفه فارسی ست معروف و منسوب بسوی که بمعنی عمق ست کلمه آن بسبب نسبت ست **مغلول** طوق تعذیب و گردن انداخته شده **مغزان** لاکردن از عجمه مفتوح و دو **مغول** بضمتین اول معدوله و سکون لام قومیست معروف در لغات ترکی نوشته که بنظر تحقیر ست یعنی عمده فرقه ترک یعنی ساده دل نیز از لغات ترکی و در بعضی از فرهنگها بجیم بجای غین نیز نوشته اند **مغسل** بالضم و سین مهمله مشدد و بفتح تین فعل اوه شده **معتقم** بفتح نون غنیمت پنداشته شده و غنیمت گرفته شده **مغابن** بفتح میم و کسر باء موحده بنهای ران از صراح **غیلان** بالضم میم و با معجمه و درخت بیول که بهندی کیکر گویند و اصل ام غیلان بود که یعنی آن مادر دیو آن بیوام بالضم و تشدید یعنی مادر و غیلان با لکه جمع غول **مغفام** محاذا برای مقاتله و محاربه حمی آید منه الغاء میم داد الف بجهت تخفیف حذف کرده پس لفظ غیلان مفرد ست جمع غیل نیست چنانکه گمان برند از منتخب و بعضی شروح گلستان و بربان نوشته که غیلان بروزن سلمان نام درخت خاردار مور مرلع و قاموس مرقوم ست که لوغیلان بضم اول و فتح ثانی موحده درخت سرو کوتاه قد علم نیز گویند و آن درختان بزرگ بی خار مانند سرو بکوهستان عرب **مغبون** حرف ثالث با موحده یعنی زیان رسیده شده از منتخب **مغرور** سر کردن خلوص شده از بربان **مغرتر** کردن سخن گفتن **مغاره** بفتح میم خاریکه در کوه باشد از منتخب و کنز و بمعنی جای غارت کردن چه اکثر اهم ظرف غارت بهم ست دیوان **مغرسه** نهال نشاندن **مغلطه** بضم و کسر سه نقطه دوم ساکن **مغرفه** ملکسر میم و فتح جا صاف کفگیر و کفچه از منتخب **مغرم** بضم اول و فتح لام مشدد و فا معجمه بسیار در شت

از متعب دور کنیم یعنی استوار کرده شده **مغلطه** بالفتح طاء مهمله جائیکه مردم در آن بافتاده و غلطی اقدم مغبوط و در فرهنگ کاشفی مرکبی جهد کرده شده آنرا و در کتب لغت یافته نشده و مگر مجهول حمد کرده شده **مغره** بالفتح گلیست سرخ رنگ که بهندی گیرو گویند بکسر کاف فارسی **مغربی** اشرفی و درست زر بعضی گفته که در ملک مغرب کلان طلاست که طلای آن صاف و بهتر میباشد اشرفی که از طلای آن کان ساخته شده آید آنرا مغربی گویند و در اصل درست مغربی بود چون چیزی بسبب خوبی بجائی خصوصیت دارد بجهت تخفیف نام آن چیز حذف کرده و النسبة تمام انگاشته اند چنانچه در مغربی که نوعی از جامه ابریشمی باشد در اصل منسوب بمغرب کرده شهر است شبیه بسکندر زیادت بیست راست باشد یا شدید قی و در بیاض گربود بر عروس نازیبا **مغنی** بفتح میم و فتح نای مثلثه و تشدید نون کسی را طرب بسرود گوینده بضم میم و سکون ثانی و کسر نون بی نیاز گرداننده **مغزی** بالضم چیزیکه پوشیده و در جهت پیدا کننده و در غلاننده کسی را بر جنگ **مصراع مغتدی** بالضم غدایا بندد از **معالک مغزی** قسمی از حلواست که بغایت سفید باشد مغز پسته و بادام و در آن آمیخته ترصها بندند **فصل میم مع الف و مفاجا تا بضم میم و حروف چهارم جیم عربی** بمعنی خفت مفاجات یعنی ناگاه **مفاجات** بضم میم و حروف چهارم عربی ناگاه شدن **مفاخرت** بضم میم و فتح خا معجمه بکسی فخر کردن و نازش کردن و در بزرگی و هنر از متعب **مفاوصت** بود و دو معامله با هم باز گفتن و مشوره کردن و بیان کردن سخن هر دو از صلح و غیر آن **مفاوضات** بضم میم و فتح واو و مکتوبات که اعلی یا ادنی انوشته باشد و در سئلات مکتوبا تی که بسادی نوشته باشد **مفردات** جمع مفرد که بمعنی تنها است و در اسلاح حروف تهجی که علیحده علیحده نویسند و آسامی اعداد از یک تا ده **مفترضات** بالضم چیزهای قرض کرده شده **مفلوج** نالج زده **مفتح** بضم میم و سکون فا و کسر جیم اول خام و ناپخته و از نده و این مفتعل است **مفرح** بضم میم و فتح فا و کسر را معامله شنفتند و بعد جای معامله فرحت دهنده فاعلی مرکب یا چیزیکه خوش مزه و خوشبو و مقوی دل و جگر باشد از متعب و غیر آن **مفضح** بضم میم و فتح فا و کسر ضاد معجمه شده و حا معامله رسوا کننده **مفاتیح** بفتح میم جمع مفتاح بمعنی کلید **مفتاح** بالکسر کتابی در سکاکی و علم معانی مفتح بضم میم و فتح تا و سین معامله مشد و کسره و حا مهمله نام دربست که در مجلس چنان مے پندارد که آن حضور را پاره پاره میکند از شرح نصاب **مفقود** گم کرده شده و یافته نشده و از متعب **مفتقر** بضم اول و فتح قاف مفتوح گرد کرده شده و نایافته شده و در اطلاق بمعنی تفقد کرده شده یعنی باز پرس کرده شده **مفرد** بضم اول و سکون فا باصطلاح بمعنی خارسان بنده فرمانبردار تا مامشرح گل کاشی **مفکر** بضم میم و فتح فا و کسر کاف مشدد فکر کننده **مقشر** بضم و حروف چهارم کرمان است که سکسوی بمعنی مفتح بالفتح مصدر میبست بمعنی فروتنی از زیون بچیزے **مفرح** بفتح میم و فتح فا و تشدید را معامله اسم مفعول از فرار بمعنی جای گرختن بمعنی جائیکه در آن گرخته نشیند و از آفت امن یابد و بمعنی راهی که از آن راه توان گرخت و بمعنی گرختن تیز آمده **مفطور** پیدا کرده شده و شگافته شده از متعب **مضرور** را آخر را مجهول جدا کرده شده از متعب **مفاز** بفتح و زا و مجهول رسیدنگاه **مفاوز** بفتح میم و واو و جاهاے رسیدن و منازل و مقامات و این جمیع مفارست **مفرش** بالفتح آنچه جامه خواب و رخت دران نهند از متعب بمعنی بستر فرش و جامه خواب اگنده و بسیار **مجم** بمعنی جاروبان که آنرا از چرم سازند مثل صندوق از نمونه **مفروض** فرض کرده شده **مفوض** بکسه داده کار بکسی واگذارنده و بفتح واو و کسر واگذاشته شده از متعب **مفیض** بضم میم و کسر فا فیض رساننده **مفرط** بالضم و راء مهمله مکسوره و طا مهمله از حد در گذرنده و مجازاً بمعنی کثیر و بسیار از کثر متعب و **مرمفرح** بفتح میم و سکون فا و فتح را و جیم و عین مهمله شبانگاه از متعب **مفرغ** بفتح میم و سکون فا و فتح را و مهمله و غین معجمه جاے و یختن آب و مراد مفروغ یخته شده **مفرق** بضم میم و فتح فا و کسر را مهمله شده پراگنده و جدا شده و در اصطلاح مکسوره یعنی فرق آن خطیست که ظاهر میشود در وسط سر میان دو طرف سر بسبب شانه کردن **مفصل** بضم میم و فتح فا و کسر صاد مهمله مشدد و فتح لام و آخر را مهمله شده بمعنی جدا کرده شده و در اصطلاح نحویان کلمه ایست که بعد ترکیب با کلمه دیگر معنی تازه پیدا کند و در علم قافیه حرفیست که بعد ساکن باشد و در علم عروض سببیست که بعد ساکن باشد **مفصول** بضم میم و فتح فا و کسر صاد مهمله بروزن مستطیل پیوند کاه و مدام

از بحر الجواهر و بضم سیم بروزن سنور تفصیل کرده شد و نام کتابیست **مقاصل** بفتح میم و کسر صاد و مهمله بیوندگاهای اندام مفتول و پیچیده تا بافته
خواه از ابریشم خواه از کلابتون **مصحف** بضم میم و فتح فاو فتح خاء معجمه مشدد و بزرگ داشته از منتخب مفتش بضم اول و سکون دوم و ضم سوم و تا و فاء مفتوح مشدد و کسر شین
و ضاد معجمه انداخته شده از لطائف **مفتول** و فتله انداخته شده و شیفته و عاشق از لطائف منتخب **مقصص** فتله انداز ان مقاوضه یکدیگر ابستر در دو سر ابستادن
کردن و بریدن کردن و کاری در دو جا و اوائل انشا بمعنی خط و رساله مستعمل کنند و در حیاتا نوشته که بمعنی انباز بودن کردن مجاز اً بمعنی جماع نیز مستعمل شده شارح قاطع
نوشته که خوشتر بمعنی اصل ماده این لفظ است بمعنی سپردن و معاوضه کردن بروزن مقاطعه است بمعنی سپردن یکی خود را بدیگری و این کنایه بجماع است **مضرعه** بفتح میم و عین مهمله جای تخمین چیز
رقیق از مزاج منتخب **مصوره** بضم میم و لغت بمعنی نهاد در اصطلاح اهل قرمیت گویند چیزیست که تا قرینه نداد و معنی جای نیافتن و جا نگرفتن و تمیناً
و تقولاً بمعنی بیان تر و تا بآسانی از گذشته شود از منتخب **مکنز** بفتح میم و کسر نون و فتح زاء معجمه جای گنج نهادن و بمعنی گنج **مقضی** بضم میم
کشاده و مجرد سانیده و مباشرت کننده از منتخب **مفصل** بضم میم و فتح فاو تشدید صاد مهمله جای بریدن و جدا کردن و بمعنی اندامهای بدن **مقدام** بضم میم و فتح دال
و تشدید میم و بعد الف میم دیگر و کسر راء مهمله و بعد الف میم دیگر و در آخر نون بمعنی اقدام و جرأت و دلیری و بمعنی سردار و پیشوا و رئیس و بزرگ و بمعنی
پیشانی ست بمعنی تخم تربوز نیز گذارا باد این گوید از برهان **مقضب** بضم میم و فتح ضاد معجمه و تشدید ضاد مهمله و فتح باء موحده نام بحر چهارم از بحور این بحر را از منسرح برده اند یعنی ارکان این بحر کیبت
اختلاف بین ترتیب اصلی مشرح **مستفعلن** مفعولات ست جهار باره اهل منتخب **مفعولات** مستفعلن فاعلن ست جهار باره آنکه عروض ضرب این بحر را کافی قطع هم منهاد نیاورند
مقیت بضم میم و کسر قاف و آخر تاء فوقانی توانا و روزی دهنده و نگاهدارنده و گاه و حافظ از منتخب **مراح مقاومت** بضم میم و فتح واو و باهمی برابری کردن از منتخب
مقدرت بفتح میم و کسر سوم قدرت و توانای و توانگر بودن از لطائف **مراح مقت** بالفتح و تشدید نون **مقنیاً** بالضم سیاب و نوی و مایه کرده شده
مقامات بفتح میم و الف و کسر نون و تشدید تاء فوقانی و بعد الف میم دیگر و در آخر تاء فوقانی نمایه از مراتب و قواعد و حکایات عبارت عربیه چنانکه مقامات حریری و مقامات بدیعی و مقامات هندی و همایونی عبارت غریبه **مقاسات**
بضم سین مهمله و تشدید نون و بعد الف سین دیگر و در آخر تاء فوقانی بمعنی رنج کشیدن از منتخب **مقالت** بفتح اول صد بیست بمعنی گفتار از کنز **مقطوع** دور داشته شده از خیاز خیابان دوران مقول است از قاموس
و صراح یعنی زشت **مقصد** بفتح میم و کسر صاد مهمله جای قصد و بفتح صاد مهمله چنانکه نسبت داده درست نباشد چرا که قصد بفتح ضاد مهمله ضرب بفرو برده است
گذاشتن الصراح **مقاصد** بفتح میم و کسر صاد نام کتاب علم کلام **مقام محمود** درجه اعلی از حسنات نام مقامیست که آنحضرت در شب معراج آنجا رسید از لطائف
و غیاث **مقلد** بضم میم و فتح قاف و تشدید لام مکسور دال مهمله عامل کننده بر قول کسی بغیر دلیل و مجازاً بمعنی انقیاد **مقصد** بفتح جای نشستن و مجازاً گل مخمور که
دیر باشد از مدار و کشف بحر الجواهر و سوند از منتخب **مقاعد** بفتح میم و کسر عین جای نشستن **مقعود** بالکسر و ابفتوح لسان بالنک **مقالید** بفتح میم جمع مقلید بمعنی کلید این صورت از منتخب **مقصر** بفتح میم و تشدید راء جای قرار و آرام و بضم میم و کسر قاف و راء مشدده اقرار کننده از منتخب **عشر** بروزن سنور بمعنی دور کرده شده و این تفسیریست که بمعنی پوست دور کردن باشد و تفسیر دیگر با تفصیل است که برای ازالة ما مضی آید از منتخب و غیره **مقام** بضم میم اول و کسر سوم و تا باز دیگر بفتح از مدار و کشف و سوند از منتخب **مقطر** بروزن سنور قطره قطره چکانیده شد **مقور** بروزن سنور بمعنی تحواه دار کرده شده از شرح خانی **مقصر**
بضم میم و فتح قاف و تشدید صاد مهمله جای عیب پنهانی کرده که معیوب باشد **مقولات عشر** کلیات جوهر سه نوع عرض پس اندازه جوهر سه نوع است کمی و چیزی و جای و سوم
سوم - وقت چهارم نفعل فتحه تحم عقل معنی ملکه و نوع عرض است اول کیف دوم کم سوم این چهارم متی پنجم اضافت ششم وضع هفتم فعل هشتم انفعال هم
یکم تحصیل امینه در فصل فنون مع المدد در بیان لفظ عرض مذکور خواهد شد **مقاطر** بضم میم و کسر طاء چکانیده آب مثل آن **مقصوره** قرار داده شده و بسته
منعطر و کفایت کرده شده و بسته شده **مقاوید** بفتح میم اندازها و تجمع مقدار است **مقابیر** بفتح قبر کرده شده گان جمع مقبور **مقوقس** بضم میم و فتح
هر دو قاف و سین مهمله عزیز است که ملوک دارد و لقب حاکم مصر اسکندریه که ترسا بود و بحضرت ایمان آورده و لقب برگزیده شاه مصر و اسکندریه باشد
از منتخب لطائف **مقیاس** بکسر اول زنده و آنچه که بدان اندازه گیرند از لطائف و منتخب **مقتلین** بضم میم و کسر باء موحده آنش گیزه و روشنی گیزه از منتخب

والطالف مقوس بالکسر و المقوس رسن ایسبان و بضم میم و فتح قاف تشدید دار و فتح چیزی پاشند مانند کمان از منتخب مقاطیس بالکسر سنگ آهن ماکه آنرا سنگ جگ میگویند بضم میم فارسی و تشدید سیم مفتوح از مدار و مهدار و کشف و دیگر بجای بر بالفتح و بجای قاف غین معجمه آمده و در رساله مصطلحات نوشته که مقناطیس معرب کلمه ایست یونانی است مقرطس بضم میم و فتح قاف و فتح نون غماز خیکلا ترا العبوت قرطاس ساخته باشند و قرطاس بالضم معنی کاغذ و مراد از مقرطس عمارتی باشد و بنای عالی از منتخب برهان بمعنی متقن و محکم یا دژ که معماران بران نشیند هر دو غلط است مقدمه بضم میم و کسر دال مهمله مشدد یکی پیش فرستاده شده باشد که یکی از غایت شجاعت پیشرو لشکر باشد یعنی اول از منتخب و صراح بزرگ لشکر مقدمین بر وزن شوشتران تازیان لشکر که آنرا پیش فرستاده شده باشد از مهمار عجم و نجاد مجهول و بعربی رسیده انجم معمول است و بتازی میل یا خود از تقدیر چون لفظ تقدیم قدامه پس و صراح و منتخب غیر یافته نشد ظاهرا عربی نیست و قیاسی هم نباشد چه اگر قاف فارسی نماید غالبا تقدیم معرب کبیش باشد که لفظ هندیست یعنی موی سر تعریب از لفظ هندی بسیار آمده است چنانکه قرنفل معرب کرن پهل و الطرفل معرب تری پهل یعنی سه برگ و تقدیم را در تتابع تفعیل برده اسم مفعول از ان تقدیم بر وزن شوشتر و حقیقت تقدیم معنی چیزی بکسی طرف پای نقره و غیره تراشیده بطور سوزن دوخته باشند و الا معنی بی پروایان هندوستان تار پای نقره که بریده باشد اطلاق مقدیش کنند چنانچه گل عنصفر الگل معصفر گویند کس آنچه تقدیس بضم میم و تشدید قاف مفتوح و سکون تحتانی فهمیده است داد و درست نباشد چه اگر این چنین میبود اسم مفعول از تسع باب تفعیل میشد و سوای آن اسم مفعول خیانت هرگاه مفعول با علم عمل از لفظ خود عجمی یا خود نمایند اکثر از باب تفعیل میاورند مقتص بضم میم سکون قاف فتح فوقانی و کسر نون و صاد مهمله نگارنده و سیرنده و کشنده از منتخب لطائف مقص بکسر میم و فتح قاف تشدید صاد مهمله سنی که بان هر دست و چهار پایه بندند در وقت دوختن از منتخب مقص بالکسر فتح میم و صاد مهمله کسی پیش پای ایستاده باشد تا ازار او بدرد و ازار ایستادن از صراح مقط بکسر میم و فتح قاف و تشدید طا مهمله معنی قطر زن و آنرا قط گیر نیز گویند مقطر بضم میم و فتح قاف و فتح ازار مهمله مشدد و طا مهمله گلیکه شواب زنیت داده شده قطع بوزن طمع نام مرد یکه پیش از ین قطع کنیت داشت و عطا نام او بود و عطا شجر طلح نام درختی که بری او رد که منتخب کش خیزد از درد و خش باشد و آنماه را ماه قطع گیرند اگرچه ماه خزان بقطع بود و این اطلاق ازان قبیل است که گوئی منصور بردار کرد و نامه آن کسیکه این الحق گفت دار بردار کرد مذکر حسین بن منصور نام داشت منصف بقطع تشدید صاد مهمله معنی قطر زن مقاطع بضم میم و کسر طا قطع کننده و دیر بریا جاده گیرنده و قطع میم بمعنی جاها آنماه انتها مقطع بالضم و طا مکسور قطع کننده و معاملات و عادات و عادت و ماه بضم میم و فتح قاف و طا مشدد و فتوح بریده شده و دیر یکه و اندراز اطراف آراسته و سیر آکنده باشند یکسر سیر و سکون قاف و فتح طا معنی متقارض فتح میم محل انتهاء و اتمام و آخر بیت غزل و قصیده و معنی قطع کردن بریدن و فتوح مقصود مقصده بیت مقصد اضاف فتحیت از کشتی و آنجنان باشد که سروی باخود یا چیزی عرض در کردن حریف اندازند و در کردن از چراغ عادت مقال فتح میم و تشدید قاف و الف و لام بمعنی بسیار گفتن مقبل بضم میم و سکون قاف کبار موجده قبول کننده و فرمان بر و روی بخیری کننده و صاحب اقبال و دولت و فتح با موجده قبول کرده شده در آورده شده بضم میم و فتح قاف و تشدید با موجده بوسیده شده مقتل بالفتح جائیکه اگر دو انجا تیر رسد بیرون رود یعنی کسی در انجا قتل شده باشد یعنی اول از لطائف مقاتل بفتح میم و کشای فوقانی مقاتله و کارزار کننده و فتح تا فوقانی مقاتله و کارزار کرده شده مقل بالفتح سخن صنعتی کردن بدقتن کسب ایشیش کسی و نگریستن بچیزی و فرو بردن آب و غیران و بالضم نوعیست معروف که بعربی گولگ گویند و میوه و خنبیت مانند کنار و بفتح میم و کسر قاف و تشدید لام مرد و انیکه قصد اندک کننده از منتخب لطائف و بفتحتین جمع مقال که بمعنی سخن ست و نیز در لطائف بمعنی گرز و گوپال نوشته مقتل بضم میم سر و دقاق مفتوح مقبر از بمعنی شراب نیز آورده مقول بالکسر و الفتح زبان از منتخب مقیل بفتح خیر و خفتن در چاشتگاه غلط انجنون در لطائف مقام بضم میم بفتح سیم مصدر میمی استادن و بضم میم و فتح سیم ظرف بمعنی جای استادن کذا فی الصراح و در مزمل نوشته که بفتح میم جای قیام و بضم میم مصدر بمعنی اقامت و در کشف مقام بفتح جای استادن و در اصطلاح صوفیه مقام پرده سوم و الگویت میان دوازده اندام اول را

دوم شباب سوم کهولت چهارم عنفوان پنجم زیر بزرگ ششم زیر کهولت هفتم عراق هشتم نزع نهم علی یازدهم هموار دوازدهم هموار از کشف
و بهار عجم در سماع موسیقی گوید صاحب کشف بجای جاز و زنگله باخرزو نماوند آورده بعضے بجای شباب خفتان آورده اند و در لطائف نوشته که عادت اطلاق
سالکان اقامت بندوست در عبادت در آغاز سلوک بدرجه که بآن توصل کرده بهت و شش سالک آنست که در مقامی بمقامی دیگر ترقی کند تا از نفوذ و مرتبه
تلوین در گذرد و بصدم مرتبه تمکین مقام کند و مراد از تمکین دوال شش است آخر مرتبه فقه فنا گویند **مقام** بفتح میم و بکاف آخر و فتح دال اسم ظرف از
جای باز آمدن و هنگام قدم نهادن و جای قدم نهادن و بضم میم و کسر دال پیش دهند و دو لیه و فتح چشم که لطائف بینی باشد و بضم میم و فتح قاف و تشدید دال مکسور
پیش کننده و بفتح دال پیش کرده شده و نام منزل است و ششم از منازل قمر آن دو ستاره درخشان است و برج حوت گویند آنرا بسبب آنکه بشکل ماهی است و بعضے گویند
جزو اول فیض شیر طبعه یا مقام نامند و برزخانی زاتالی گویند چنانچه اگر کنت شمس طالعه فالزنا موجه و جوابش اول کرا کنت بشمس طالعه فانت مقدم هست و جمله بمعنے
که فانها موجود باشد تا **مقسم** بفتح اول و کسر سین مهمل جای تقسیم از صراح **مقرم** بضم میم و سکون قاف و کسر راء مهمله و شین معجمه از شرح نصاب **مقتحم** بضم میم
سکون قاف و تاء فوقانی و حاء مهمله مکسور خوابنده کننده و غالب آمده و نظام **مقحم** بضم میم و سکون قاف و فتح حاء مهمله و چیزی انداخته شده از **منتخب مقوم**
بکسر او مشدد بر وزن معصوم تعدیل کننده و درست دارنده از کشف و منتخب **مقدم العین** بضم میم و سکون قاف و دال گوشه چشم که بطرف بینی باشد از
شرح نصاب و صراح **مقصوکن فکان** کنایه از ذات حضرت صلی الله علیه وسلم **مقلن** بضم میم و فتح قاف و نون و ال مشدد کاسه قانون برآرنده و قانون بتشدید
آلهٔ فاعل از تقنین که مصدر جعلیست باخود از فانون که لفظ رومی است مستعمل در عربی **مقراض شیرگردان** بضم شین معجمه و فتح کاف فارسی نوعی از مقراض که جمع
باشد از چراغ هدایت **مقبره** بفتح میم و سکون قاف و فتح باء موحده گورهرده از صراح **مقلقله** بضم میم و فتح هر دو قاف آواز صراحی و شیشه از روغن
مقاسمه بسوگند خوردن کسی را چیزی بخشیدن **مقلد** پیشه مراد از نقاد رقاص و غیره **مقرمصه** بالفتح بمعنے مجره که پیک از قاموس و در کنز بمعنے
تخت و جمله و مدار کشف جای استادن امام در مسجد **مقابله** بضم میم و باء موحده مفتوح با هم نگریستن برابر کردن و باهم نگریدن و در شدن و بصطلاح علم نجوم نظر شمار ستاره
دیگر یا صلابه نصف و در فلک که یکصد و شصت و درجه یعنی شش برج متقابل قمر در چهارم درجه سرطان باشد و مشتری در پنجم درجه جدی این دلیل بر تمام شدنی است **متعدد**
بضم میم و بکسر دال مشدد پیش رونده و آنچه بارها تکرار کرده شود و برای آسانی فهم طالب دیگر ارها رهوه باید **منتخب** بفتح دال مشدد
اسم مفعول است یعنی برگزیده از منتخب و تخفیف دال **خط مقنعه** یک چادر باریک که یک عرض مشد از کشف و منتخب **بحر الجواهر** **مقرفعه** نام نوعی از
پیکان و شاخه دنام حلوائی است از رشیدی و برهان مصلی **مقرعه** بالکسر چوبیکه بآن نزنند قرمایانه و این بصیغه اسم آلهٔ ستاز فتح بالفتح که بمعنے کوفتن است
مقله بالضم تمام کاسه چشم با سفیدی و سیاهی و این مقابله نام خوشنویس که شش خط اصلی ایجاد کرده **مقارنه** جمع شدن دو کوکب در یک درجه از **منتخب مقایسه** با کسے
قیاس کردن از **منتخب مقری** بضم میم و سکون قاف و کسر راء مهمله خواننده و تعلیم کننده و آن طفال را و کور مقری عبارت از حافظ نابینا که کودکان را
بخواندن قرآن می آموزند و نیز چنین حافظان را بینا که از ایام طفولیت نابینا می گردند در جوانی و پیری خود را گاهی در خواب بینا نمی بینند و شخصی که در
جوانی یا پیری نابینا میگردد و همیشه خود را در خواب بینای بیند **مقتدی** بالضم دال مهمله مکسور پیروی کننده بفتح دال آنکه مر هم پیروی او کنند یعنی
پیشوا **مقتضی** بالضم و کسر ضاد معجمه تقاضا کننده و بفتح ضاد معجمه و الف مقصوره تقاضا کرده شده از لطائف **مقضی** بالفتح و ضاد معجمه مکسور گزارده شده تمام
کرده شده از **منتخب لطائف مقفی** بالضم از عقب در آینده از لطائف **مقتنی** بضم میم و سکون قاف و فتح فوقانی و کسر نون سرمایه دار و سرمایه دهنده از
لطائف **مقفی** بضم میم و سکون قاف و کسر نون کار بکننده **مقدمه نخوز مخشری** نام کتابے در علم نحو از جار الله زمخشری مر **منتخب** شناف **مقرنبے**
تسمے از حلوا **مقراض هندی** مقراض نیک نباشد بعض گویند که نوعی از مقراض که بر گرد تنبول فروشان دارند بران باریک آهن چرخین کنند آنچه قول بان

بیده ریزه کنند فصل میم مع کاف **مکتب** بضم میم و سکون کاف فتح فوقانی و کسر سین مهمله بمعنی خوهاصل کننده چیز را و بفتح سین مهمله بمعنی طلب حاصل کرده شده و حاصل کردن چیزی بتبی و دو **مکعب** بضم میم و کسر کاف و تشدید باء موحده بر وزن و بمعنی اندازه و بفتح کاف بر وزن اندازه شده و مشتق از اکعاب که بمعنی بر دو افتادن دست لازم و متعدی هر دو آمده از منتخب گنز و جهانگیر **مکوکب** بضم میم و فتح سوم و کاف عربی و باء موحده ستاره دار کرده شده و انچنان زرد و نقره مسلم و خفته باشد **مکعب** بضم میم و فتح کاف عدد مهمله مشدد و مفتوح و باء موحده چهار گوشه کرده شده و زنیکه تازپستان باشد **مکاسب** بفتح میم و کسر سین مهمله کسبها هیئت باء و انجمع بکسر خلاف القیاس **مکروب** بضم میم و فتح باء فوقانی و سوهده غلای که بر ضای مالک خود قیمت خود را مستکفل شود کرا زمزدوری خود بمالک خویش ادا نماید و آزاد گردد **مکونات** بضم میم و فتح کاف و تشدید واو مفتوحه و نون و تاء فوقانی بمعنی مخلوقات و موجودات **مکنت** بضم میم بمعنی قدرت و توانگری از مهموز و مصدر و منتخب بالفتح بامعنی خطاست **مکاوحت** بضم میم و فتح حاء مهمله کوشیدن و بمعنی کردن و دوشنام دادن از منتخب و صراح **مکرمت** بضم راء مهمله بزرگی و نوازش از کشف و صراح و منزل **مکاشت** بشین معجمه و حاء مهمله و بمعنی کردن از کنز **مکیدت** بفتح میم و بکاف بدانديشی از منتخب و صراح **مکانت** بفتح با بگاه و مرتبه و عزت از صراح **مکافات** بضم میم باهم برابر شدن و برابر استادن و باداش نیکی بد از منتخب و صراح و گفته اند این در اصل مکانیه بود یا متحرک ما قبل او مفتوح آن یا را بالف بدل کردند مکافات گردید و این مصدر بمعنی حاصل بالمصدر مستعمل شود **مکث** بالفتح و سکون کاف و ثاء مثلثه درنگ کردن و انتظار نمودن از صراح و منتخب **مکاوحت** بضم میم و فتح حاء مهمله کوشیدن و بمعنی کردن و دشنام دادن از منتخب و صراح **مکاتبت** بضم میم و فتح تاء فوقانی و کسر باء موحده و سکون الف و فتح تاء فوقانی دوم و بمعنی نامه نوشتن و نامه نوشتن بهم از منتخب و صراح **مکاتبه** بضم میم و فتح تاء فوقانی و کسر باء موحده و سکون الف و فتح تاء فوقانی دوم و بمعنی نامه نوشتن و نامه نوشتن بهم از منتخب و صراح **مکاتب** بضم میم و فتح تاء فوقانی و کسر باء موحده و سکون الف و فتح تاء فوقانی دوم و بمعنی نامه نوشتن و نامه نوشتن بهم

گوهر قیمتی و خوش آب را گویند یکمین مکان دارنده و صاحب مکان **مکمن** بفتح هر دو میم و سکون کاف جای پنهان شدن کمینگاه **مسکم** اسم مفعول از تکمیم بمعنی پنهان آمدن ست از منتخب **مکامن** بفتح میم جمع مکمن که بمعنی جای پوشیدن ست از منتخب **مکاران** بفتح نام شهر مکس را نیز گویند و مکاران بسندی موچهل و چونر گویند که از پرهای دم طاؤس لوی دم گاو کوی سازند **مکتسب** بالضم کسب کرده شده و بمعنی حاصل کرده شده مکرمه بفتح میم و سکون کاف و فتح راء و ضم میم مشک آب از معالف **مکابره** بزرگی خود بدیگری ثابت کردن و معاینه و غلبه و جنگ کردن بالسی از منتخب **کشف** یکسیم و سکون کاف و فتح نون سین مهمله جار و بار و رسن **مکتب خانه** اگرچه عند التحقیق این ترکیب غلط ست چرا که لفظ کتب که بمعنی اسم مکان باشد بمعنی جای کتاب حاجت بلفظ خانه ندارد و اگر بفضل استدلال این قبیل تجویز کرده شود خوب آورده انه خیانکه میرزا محمد علی صائب گوید بیت تا مبادا آگاه از ذوق گرفتاری شود میسکم آزاد غفلت از مکتب خانها ست مگر اولی همین ست که ازین قسم الفاظ ابتدا نخایند **مکالاوه** بالضم لفظ هندیست بمعنی گوتا و معمول هندوستان که مکرر عروس را بنجا آرند **مکاره** بفتح میم و تخفیف کاف و سکون راء و هاء های ملفوظ بر وزن مساجد بمعنی مکروهات و بمعنی سخت و ناخوشی و بفتح میم و تشدید کاف و فتح راء و های مخفی زن بسیار مکرکننده **مکاتبه** با همدیگر نامه نوشتن و مجازاً نامه را نیز گویند و بندوبست را بمال فروختن از منتخب **مکاشفه** بمعنی آشکارا کردن و جنگ ملاکردن و ظاهر ساختن امر امور غیبی و درول الی الله **مکتسبی** بالضم بمعنی حاصل کرده شده و بمعنی کسبی در برگشته از اکتساب و کذائی از منتخب **مکاری** بضم میم خرنده و کرایه دهنده یعنی که کرایه پر شتر و غیره بکرایه دهد از منتخب **مکالمات** بمعنی با همدیگر سخن گفتن و مصاحبات **مکتسبی** حاصل کرده شده و بمعنی کسبی نیز ست یعنی اکتسابی و بجز بالنسبت بقدر تحقیق شود و کاهی بمعنی مفعول حاصل می آید **مکفی** بالضم فاعل کسی که کفایت و بهد **ملفی** کافی پسندیده کننده و بجری اخراج **مکافی** بضم میم بمعنی مساوی و برابر امر **مکرمت فصل میم مع لام ملجی** را بفتح و ضم جیم و چهارم همزه که بصورت الف ست جای پناه ماخوذ از لجا که بمعنی پناه گرفتن ست **ملاذ** بفتح میم و ذال معجمه و آخر الف بمعنی آشکارا و کاهی بمعنی جای محفوظ و بفتح میم دوم و آخر همزه بمعنی گروه مردم اشراف و بزرگان کز منتخب **ملجم** بضم میم و تشدید لام و جیم بمعنی لجام که بمعنی آلت لجاج ست **ملاطفه** بمعنی با همدیگر مهربانی کردن و بمعنی پرسیار و پرسیار از علم خود از ماده و کاهی بمعنی پرلست چنانچه کبار بالضم و تشدید با بمعنی بسیار بزرگ فارسیان این قسم الف مدوده را مقصوره خوانند و بمعنی بسیار **ملاعنت** بمعنی با همدیگر لعنت کردن و بمعنی با همدیگر بازی کردن و بمعنی با همدیگر ناسزا گفتن از منتخب **ملتجی** بالضم و جیم عربی جای پناه و پناه گرفتنی و شرح نصاب در لطائف **ملتقی** بضم اول و فتح قاف جای رسیدن دو چیز بهم حاصل از منتخب **ملکا** بضم میم و سکون لام نام مرد کی فقیه و محدث سمرقندیان بود و ست **ملک بدا** نام شیخی **ملاذ الاعلی** بفتح میم و ضم میم و سکون واو و ضم عین مهمله و سکون لام و فتح همزه و سکون لام و فتح لام و در آخر الف بصورت یا کرده و شکنکان در عالم علوی چه بفتح تحتین بروزن فعل بمعنی کرده مردم اشراف و اعلی بمعنی برتر صیغه اسم تفضیل **ملعب** بضم میم و فتح لام و تشدید عین مهمله و بعد موحده و بکر بمعنی لب و این لفظ از روی حقیقت غلط ست کرجائی صحت دارد اینجا جائز باشد چرا که مراد لفظان غربت نخست الفاظ فارسی را بضم الفاظ عربی تیز شد چنانکه مرغ بمعنی بسیار و غرش خشک بمعنی متحرک و بی خبر و نرم الف بمعنی معشوق و صاحب لعنا از تمثیل خیره **ملتهب** بضم میم و سکون لام و فتح فوقانی و کسر ها و با موحده شعله زن آتش زبانه کشنده و فروزان از منتخب لطائف **ملاعب** بفتح میم و کسر عین بازیها **ملازمت** بفتح زاء معجمه پیوسته بودن بجای یا نزد کسی از منتخب کسانیکه بذال معجمه خوانند مخبر بجا **ملاحت** نمکینی و عبارت از لون آدمی کرا سیاهی مائل شود و چون بین قسم رنگ گیرد گونه تاشی ملاحت باشد و ادراک خوبی و کیفیت آن را بطبع و مزه عربی و انداختند المجانسه مزه عربیت آن نمکینی صفت کردند و کاهی **ملکت** بالضم از منتخب **ملکات** بفتح میم و فتح لام جمع ملکه که قوت حصول هر شی ست و ملکیت **ملاست** بفتح نرمی و صافی و هموار از صراح **ملابست** با همدیگر مشابهت داشتن از منتخب **ملامست** جماع کردن و بهم دیگر سایدن از منتخب **ملبوسات** جامه ها که لباس زنان ساخته شود و جامهای بدیشمی **ملامیت** بضم میم و فتح های تحتانی سازداری و دو چیز فراهم آوردن و مجازاً بمعنی نرمی از منتخب صراح **ملفت** بضم میم و کسر فاء و تشدید لام و فتح تحتانی و سه چیزی کرده از صراح **ملک** بکسر میم و فتح لام مشدد و منتخب بمعنی دین و در لطائف و شرح نصاب بمعنی گروه و در صراح کیش و شریعت

ملکوت بفتحتین پادشاهی بزرگواری و تصرف در عالم و فرشتگان و بعضی گویند عالم ارواح است از دار الکشف و الکرامات صوفیان عالم غیب و بعضی از رسائل تصوف مسطور است که ملکوت مقام عبادت فرشتگان است یعنی طاعت بی قصور و بی فتور حاصل شود چنانکه مقام عبادت ملائکه است **ملوث** بضم میم و فتح لام و تشدید واو مفتوحه و ثاء مثلثه آلوده از منتخب ملیح نمکین و جوانمند صبیح کریم دون باشد از منتخب کنز غیر مهمل ملهم بضم میم و سکون لام و تشدید هاء مهمله بسیار کننده و درکاری **ملاح** کشتیبان دایین ماخوذ است از ملح بالفتح که بمعنی سیر دریا بال المیدان مفتوح است از منتخب **ملواح** بالکسر و هاء مهمله مرغیکه بدام بندند تا آواز دیده دیگر مرغان بیایند از سروری و منتخب **ملاخ** بفتح میم و خای معجمه نام شعبه از مروزی رود بریان نام جزیره ملحی بضم میم و فتح حاء مهمله و کسر لام مشدد و یاء مشدد از راه حق برگردنده و فاسق و بیدین از منتخب **ملند** بفتح اول و لام مضموم و نون و دال مهمله مشدده بمعنی مست یعنی لاف و گزاف مزن از ملند بضم میم و فتح لام و نون مشدد و دال مهمله بمعنی مست و از طوائف متحد بضم میم و حاء مهمله بنا و گاه از طوائف و صاحب اطائف و بفتح جای نیز مذکور شده و بفتح اول و تشدید لام در بعضی گوید و گمان از کشف و منتخب **ملک عنبر** پادشاه عنبر بران که قومی بود از عرب که بعضی بلاد و قرن اسلند بفتح میم و سکون لام و فتح سین مهمله و ضم دال مهمله و نون **ملک تیمر** فرزند تبع پادشاه یمن و ملک سیستان بود و ملک سیستان را نام خیر و زستان زیران بلوچان جای سه پرگنه از ان مثل بیرون و قلعه دستار و کلاه خیر **ملابس** بفتح میم و سکون لام و فتح باء موحده و کسر سین مهمله و یاء ساکنه و سین مهمله دیگر جمع ملبس که بمعنی پوشش و لباس است کذا فی الصراح **ملتبس** بالضم و با موحده مفتوح پوشیده و اشتباه کرده شده و **ملماس** بالکسر در ابیات لحقه نصاب بمعنی ملام آورده و دیگر کتب لغت یافته نشد **ملخص** بضم میم و فتح لام و خاء معجمه مشدد و مفتوح و صاد مهمله پاک کرده شده و خلاصه کرده شده از منتخب شرح نصاب یعنی مختصر آراسته و **ملاط** بکسر میم و طاء مهمله گل که بآن سنگهای دیوار را بهم میکنند از منتخب و شرح نصاب **ملتقط** بضم میم و فتح تاء طاء مهمله برچیده شده و فرو گرفته شده و دیگر قاف برچیده و فرو گیرنده و بسیار زده از طوائف **ملخوطه** بنا بر آنچه مگریسه شده از صراح **ملمع** روشن و درخشان کرده شده و آنچه بزر و ملمع کرده شده و اصطلاح صنعتیکه یک مصرع عربی و یک مصرع فارسی یا بیتی عربی و فارسی داشته باشد **ملتاع** بضم حرف ثالث تاء فوقانی و عین مهمله بسوزنده بجای سینه شتاق و حریص **ملهوف** اندوهگین و بیطاقت از کشف **ملق** بفتح میم و کسر لام آنکه بزبان چاپلوسی کند و در دل خلاف او داشته باشد و بفتح محو کردن و دوست داشتن و چاپلوسی بالفتحتین و بعضی نوشته که بضمتین و از آب کم از شست انداخته و بی آبرو **ملحق** بفتح میم و کسر حاء مهمله و سین مهمله و فتح قاف چسپیده شده از منتخب **ملحق** بکسر حاء مهمله و سین مهمله و فتح قاف چسپنده و در رساننده و در رساننده و آنچه بآخر چیزی پیوسته شود و از صراح و منتخب **ملک** بالفتحتین رشته و آنچه تمام شود و با کاری و بفتح میم کرسلام بمعنی پادشاه و بالکسر مالک چیز شدن و آنچه حق کسی بوده و راه است بچیزی که زیاده است چیزی حاصل شود و گاهی مجازاً بمعنی جاه و آید و با ضم پادشاه شدن از منتخب و در شرح اصطلاحات صوفیه نوشته که ملک بالضم اسم الاقتدار ممکنات موجوده و در اصطلاح صوفیه از مقام شهادت است چنانچه ملکوت عالم غیب و حضرت عالم انوار قاهر و ملاهوت عالم ذات حق و بعضی نوشته که ملک بفتح میم کرسلام بزرگ و مدبر امر ایشان و بکسر میم **ملیک** بفتح میم کرسلام مالک صاحب مقام حشمتی از طوائف **ملاک** بکسر میم مال چیزی و آنچه چیزی باو قایم باشد از منتخب **ملاجلال** کرتال و منطق و این شرح مهذب بهت از ظلال **ملل** بکسر میم و فتح لام اموال جمع لمت آنچه دین و مذهب است و اطلاق ملت بدین حق و باطل هر دو آمده و **ملل** و نحل یعنی دیها و دیها چه نحل جمع نحله است که بالکسر بمعنی مذهب است و اسلام باشد که وقف است **ملل** بضم میم شراب انداطائف **ملک الکلام** بفتح میم کرسلام لقب شیخ سعدی ملک قمی نام و گفته اند صاحبان بر اسهم ملول شاه ممدوح ظهوری **ملتوم** بالفتح و تای مثلثه بر سیده و بوسه داده شده از منتخب **ملثم** بضم میم و فتح لام و تشدید ثای مثلثه مفتوح بوسیده شده **ملثم** بضم میم و سکون لام و فتح ثای فوقانی فتح ثا و ضم ثای مثلثه و سکون میم دیگر و ضم لب آن بچیزی بوسه شده باشد بکسر ثا و ضم ثای مثلثه و سکون میم دیگر و ضم لب آن بچیزی بوسه شده باشد **ملثم** بضم میم و فتح لام و تشدید ثای مثلثه مفتوح جای بوسه شده و

کرمان بالای ہمہ معانی کہ بہ ہیچ خزینہ در آنجا معانی کہ نہ کنند مگر بزبان آنجا بر خود لازم گیرد تا از منتخب طوم بفتح میم و ضم لام و سکون واو و فتح طا و ضم میم مگر و ذخیرہ ہیچ چیز را بجا نشاند و ہیچ آیا نہ ترکی از منتخب بمناسبت ہیچ آیا نہ ترکی نوکر را گویند طلام بفتح اول و سکون دوم و ضم لام و میم کنایہ است از کثرت و بسیاری طلوم بضم میم و سکون لام و ضم طا و الف ممدودہ و یعنی در دل افگندہ و ہمجنس خیر و آن حسنائی است مرفع تا اہمام کردہ شدہ طلائم بضم میم کہ ہیچ مگر حرف پہلو است نرم و ذلیم آیندہ و یعنی سوافق و مناسب طلیعین بفتح روز روشن بر کشت و بحر الجواہر و مزید و منتخب طلک یمین بکسر میم و سکون طا و فتح لام و کسر کاف و سکون یا و فتح نون ظلمت یعنی ظلام و کنیز از غلام می آیند حالا مجازاً غلام و کنیز را نیز طلک یمین گویند طلوع بضم میم و فتح لام و ضم واو و تشدید عین مشروع نگاہ کردہ شدہ و روز گار تنگ کردہ شدہ ظلمت بضم و فتحتان مقابل تیقن کردہ شدہ و دیگر لغات تلقیق بنہ و از لطائف طلاعین بفتح میم کہ جمع میں جمع طلوع طلان بفتح میم و سکون لام و فتح نون بر وزن فعلان پرکندہ و مجازاً آسیبے پر از شرح قصاب یا طیلسہ بفتح اول و ثانی و کسر طا و تشدید یا و ختمانی نام شہرے است در روم کہ در ابتدای اسلام سکن کفار بود و آنچہ در بعض نسخ گلستان طیلہ بر وزن تیمیدہ نوشتہ است غلط است از مصارع و تقویم البلدان ملتمہ بضم میم و کسر ہای مہملہ بقعہ اول پیرولی کہ حمام سرخ ہفت بلیغات چشم صورت انگال کردید عشیہ داخل دوران می افتد طلاز بضم میم و فتح زا جمع گوشت پارہ کہ اندرون حلق آویختہ میباشد بیندی آنرا انگاگ گویند از بہر ای دوم ہا رہ ای فارسی است طلحہ بضم میم و فتح حا و سکون لام و فتح جیم کوہستانیکہ گرستیل از کشف طلاطفہ با کسے نگوئی کردن مجازاً المکتوب طلاسم ایز گویند یعنی اول از منتخب طلک بمعنیات تلاتہ قوت حصول شی و در زمین و قدرت کردن کہ کسے کند و بطبیعت کسی از منتخب بحر الجواہر و بضم میم و کسر لام زن بادشاہ طلاعنہ بضم میم کہ جمع طلوعست از لطائف ایتاس و بضم میم و فتح عین مہملہ مصدر اول از مضاعف و ثانی و آخر جزو ہائے است چرا کہ این لفظ در وصف لفظ جمع و اقامت و لفظ جمع نزد نحویان حکم مفرد دارد کہ بالا فصیل اضافت طلاعہ است طلاوہ نام کتاب پر علم ستاکست و در اہل نام صنف است و در اصطلاح کنایہ از آلت جرابیت طلاحد بفتح میم و کسر حا و سکون لام و حا مہملہ و دال مہملہ جمع طلحہ و این جمع قلت است و در حسنہ بجہت تاکید معنی کثرت زیادہ کردہ چرا کہ گاہی در آخر صیغہ جمع منتہی الجموع جمع قلت تاکید جمع کثرت زیادتی آید چنانچہ طلاقل بکاف گویند بصیغہ اقل جمع مقتل از مضاعف اصول اکبری ملکات شاہ نام پادشاہ غیر طوائف ان از سلطنتیان کہ نظام نام وزیری داشتہ است کریم الطبع بود ملکات فاضلہ نکت بتشدید عین جمع نکتہ ملکات رویہ پیشگانہ شدہ و نفس بر جمل و حرص و کذب و بخل و جبن و تہور و امثال آن ملکات فاضلہ صفات پسندیدہ و ملکہ بفتح میم و کسر لام و فتح کاف و تشدید یا جنگ عظیم در صرع فتنہ جنگ بزرگ گویا ماخوذ از ملک بضم میم و سکون لام و فتح کاف و تشدید یا و ہا ضمیر مونث غائب یعنی مملوکہ کنیز و ملکہ بکسر میم و فتح لام و کاف و تشدید یا و ہا ضمیر مونث غائب یعنی مملوکہ کنیز و ملکہ بکسر میم و فتح لام و کاف و تشدید یا و ہا ضمیر مونث غائب یعنی مملوکہ کنیز و ملکہ بکسر میم و فتح لام و کاف و تشدید یا و ہا ضمیر مونث غائب یعنی مملوکہ کنیز

استدراک و تصحیح

ممانعت بضم اول وفتح نون باز داشتن ومنع کردن **ممر** اصیت بکسر میم اول وسکون ثانی وضم راء مهمله وفتح ثالث وسکون راء دوم وفتح تاء قرشت بسیار عبور شدن جائز آنجا **مظلمی** بفتح ظاء معجمه ولام وفتح میم وسکون ثانی وفتح لام دوم وبیاء نسبت **ممقوت** بفتح قاف وتای فوقانی بروزن مفعول شمن گرفته شده ومبغوض **ممانعت** بضم اول وسکون ثانی وفتح نون وبعین مهمله

از منتخب و غیران **مناوی** بضم میم و فتح واو و در آخر الف مقصوره بصورت یاء بعد آن آورده شده و معروف مذاهب نیز آمده از منتخب **مناسا** بکسر میم و سکون نون و سین مهمله عصا از کنز و شرح اضاف و مراح **مناشا** بفتح میم و سکون نون و فتح شین معجمه و بعد ه همزه بصورت الف و انچه که مرحوم بالف کرده و در حقیقت همزه است همزه و گیرنویسنده بالای الف باید نوشت بجهت اشاره بانچه نیست همزه است بمنزله جای پیدا شدن جا بودن نگه در عرف یعنی بسبب تحمل مشقت **منقی** بضم میم و فتح نون و تشدید قاف مفتوح و در آخر الف بصورت یاء پاک کرده شده و صاف کرده شده و چنانچه مویز منقی و دانه منقی میوه معروف است کرده در اینکار آید منقی صفت آنست یعنی مویز یکه از تخمش پاک و صاف کرده باشند بعض عرهم که مویز را منقی گویند و از نقط مویز غافل مشوند غلطی عظیم است **منقلا** بالکاف بجای قاف مرحوم فان فوج پیش یعنی بهر اول **منکوب** خراب و بد حال و سختی رسیده شده از منتخب و کشف و کنز **منتخب** بالضم و بخا معجمه مفتوح برگزیده شده و این صیغه اسم مفعول است از باب افتعال از کنز و کشف **منکب** بالفتح و کاف مکسور کنف و دوش اسم جنس و مؤید از منتخب **منجلاب** بالفتح و جیم عربی مفتوح معنای آن باشد که آب حمام یا آب باد چنانچه در امثال آن دران جمع شود و ظاهر است که آن نهایت کرده و بد باشد از زبان جهانگیری و در خیابان نوشته که صاحب بحر عجم گوید و در ترکیب این لفظ ظاهر آنست که مرکب باشد از منجل که بمعنی اندختن چیزیست و لفظ آب پس منجلاب یعنی جای اندختن آب باشد **مناقب** بفتح میم و کسر قاف و صاد مهمله **منصب** بفتح میم و صاد و تشدید باء ابجد بر وزن مفعل از نصب بمعنی برپا شدن و بجا زبعضی رتبه و عهده جلیل القدر که بحضور پادشاه هند و ستان مقرر گردد و بفتح صاد خطاست از مؤید و کشف و نیز از تحقیقات خان آرزو چنین تحقیق رسید که لفظ منصب که بفتح صاد مشهور است دارد و با قتضای ضابطه تصریف بکسر صاد باید و این غلط عام است نه غلط عوام بدانکه غلط بر دو گونه است یکی غلط عام چنانکه لفظ منصب که بکسر صاد است بفتح صاد گرفته شود چنانکه شعراء عامه بالفظ منصب قافیه کرده اند و دیگر غلط خواص چنانکه لفظ تعیناً بجیم متحض تلفظ کرده شده بطرفی دکاری و این اکثر اوقات عوام است **مسکب** بضم میم و سکون نون و فتح سین مهمله و کاف آب یزنده دگر یزنده بسیار کننده از منتخب **مناب** بفتح میم و در آخر باء موحده باقی از شاهان و نیز بمعنی استادن و نیز بمعنی کسی از منتخب **منتسب** بالضم و سین مهمله نسبت درآمده باکسی **مندوب** بالفتح نقطه کرد و در حالت مصیبت یا گریه بطریق نوحه متلفظ نموده شود و **مناکب** بفتح میم و کسر کاف و شهای دگفتهای مردم **منقلب** بضم میم و کسر قاف خراب و بد حالان یعنی رسیدگان این جمع منکب است **منسوب** بفتح میم و ضم نون و سکون واو و با موحده تحتانیه بمعنی شعب بالضم و نیز بمعنی بفتح و کسر عین مهمله شاخ و رشاخ شده و نام قبائل است در علم صرف **مناسبت** بفتح سین مهمله با هم نسبت داشتن از منتخب **مناوبت** بضم میم و فتح واو و تحتانیه از منتخب **مناوبت** باکسے نزد حاکم رفتن بحکم انتهات بزرگی حسب منصب از منتخب و صراح **منعوت** نعت کرده شده وصف کرده شده **منافات** بضم میم از هم جدا شدن و نفی کردن و باهم هر دیگر را نسبت کردن چنانکه نقیض و ضدیت که میان شب و روز و گرمی و سردیست از کشف **منشات** بضم میم و سکون نون و فتح شین معجمه با لف نمدوحه و تای فوقانی بر وزن مفعلات انشا کرده شده ها و این جمع منشی است که بضم میم و سکون نون و شین معجمه صیغه اسم مفعول باشد از انشاء و مراد از منشات مسوده ها و عبارات و تصنیفات است **مثلیث** بضم میم و سکون نون و فتح تحتانی آرزو و مفعول و بفتح میم و کسر نون و تشدید تحتانی مفتوح موت و مرگ از منتخب مدار و بحر ابحر اهر و کنز **مقصت** بفتح میم و سکون نون و کسر قاف و فتح صاد مهمله نقصان و عیب از مهذب **منقصت** بفتح میم و کسر قاف و مناجیه نقیض و شکستگی از شمسی **منحوت** بجای مهمله

تراشیده شده از لطائف **منحب** بالکسر وحا و مهمله تشبیه در زنده از شرح نصاب **منحات** بالکسر وحا و مهمله زنده بخاران از شرح نصاب **منابات** بفتح میم وسکون نون وکسر موحده وجای رویدن و بضم میم وفتح نون وفتح موحده وشد تحتانی وبالف وتاء مثناة فوقانی اسم مکان از انبات بمعنی بلند ساختن خانها بلندت بفتح میم وسکون نون وکسر موحده وشد تحتانی وبالف وتاء مثناة فوقانی اسم مکان از انبات بمعنی بلند ساختن چنانکه نقش سکه بر روپیها از کندن وغیر آن **منهیات** بفتح میم وسکون نون وکسر ها وشد تحتانی وبالف وتاء مثناة فوقانی اسم مکان از تشدید تحتانی افعال بر که کردن آن نهادن و شرح آن منع کردن **منات** بفتح میم ونام بتی و بعرب که هبل و خزاعه که پرستیدند و قبیله انداز عرب آزار پسندند از لطائف **منفعت** بفتح میم وسکون نون وفتح فا وفتح تحتانی وبالف وتاء مثناة فوقانی اسم مکان از انتفاع بمعنی سود یافتن **منت** بالکسر شد بدون نون مفتوح نکوئی و احسان کردن بالکسی از منتخب صراح نوشته که منت نعمت دادن و بیان کردن با کسی از منتخب صراح نوشته که منت نعمت دادن و بیان کردن نیکی خویش بر کسی و در بعض کتب نوشته که شمار کردن منعم نعمتهای خود را بر نعمت داده شده و بالنعمت بر کسی نهادن و بیان کردن احسان خود و معترف شدن منعم علیه نعمتهای منعم و صاحب بهاء جم نوشته که ذلت منت بالفظ داشتن و نهادن و برداشتن و نشستن و شدن و پذیرفتن مستعمل میگردد **مناکحت** بضم میم وفتح کاف نکاح کردن از منتخب **منازعت** بضم میم وفتح زاء با کسی در چیزی کوشیدن و با کسی در برابر آوردن حق خود کشاکش کردن و مستعد کردن از منتخب و لطائف **مقبضه** بفتح میم وسکون نون وفتح قاف نهر و ستودگی و با صطلاح محامد و فتهای اهل بیت و اصحاب کبار رضوان الله تعالی علیهم اجمعین **مناظر** بضم میم وفتح ظاء مجمعه با هم بحث کردن **مبعدت** بضم میم وفتح نون وفتح موحده و سکون عین مهمله و فتح تاء مثناة فوقانی بر انگیخته شونده **منطقة البروج** بالکسر دایره بست که همه دوازده برج و بر همین دایره واقع شده اند و این دایره را بتسامح منطقه میگویند یعنی میان بند بر حوالی اطلاک سجده آسمان و این دایره منطقه البروج دایره معدل النهار را قطع نموده است حالی چون شمس بر سر دو نقطه مدل قاطع بر سبیل دوام نهار و چون بر یکی از دو نقطه قاطع غیر عرض تعدیل بالقرب منه بر ابر باشد این دو محل تقاطع را دو نقطه اعتدال گویند و آن نقطه که چون آفتاب از و در گذرد شمالی شود یعنی را اعتدال ربیعی نامند و آن سر حمل است و نقطه دیگر که مقابل آنست چون آفتاب از و گذرد جنوبی شود آنرا اعتدال خریفی گویند و آن اول میزان است و شمس در ایام بین دائره واقع مع بالشد و شکل دایره منطقه البروج دائره معدل النهار نیست

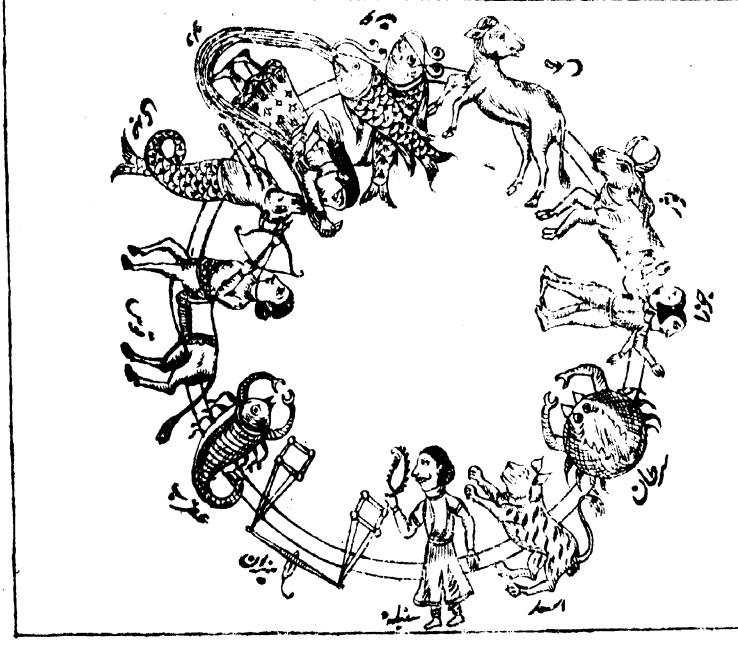

مسبح بالفتح وجیم عربی یافته شده واین اخود دست دانسبح که بضم بافتن است ونیز قسمی از یافته ابریشمی از فرغر بستان **منبج** بالضم نام قریه که منسوب بدو شود و
منبرح در آمد هیزمی از منتخب **منبج** بضم اول وکسر سیم دوم ورسم رفته ودر آخر شونده **منبج** بفتح اول وسوم را وسیت دکشاده از منتخب وصراح
مناهج بفتح سیم وکسر ها راست این جمع است از منتخب کنز **منهاج** بالکسر راه راست که کشاده از کنز ومنتخب **منهج** بضم میم وسکون نون
وفتح فوقانی وفتح سین مهمله یافته شده منهج بالضم گم سنبه که گوشت را کند وکند کرمان از **منضج** بفتح ضاد معجمه وکسر نون وکسر فارسی وجیم پخته کننده وپزنده
سیوه وریش غلظ داده از صراح **منضج** بضم میم وفتح نون وفتح ضاد معجمه وکسر فارسی وجیم پخته کننده وپزنده
نون وفتح سین مهمله وکسر را وهای مهله آسانی در وانی کرده شده قام است چون در ارکان این بحر سبب خفیف اند بدین لذا آسان نرگفته شیوه و
بعضی گفته اند که اشراح ارجا به بحر جان آفرینست این بحر هم در بعضان زحافات بهی میرسد که بمقدار دور کن خوش میشود لذا این بحر را به بحر دون
آمدن از جمله شمرده اند **منضج** بالکسر حرف سوم فا مفتوحه وبعد فا معجمه وسه آهنگران دوآن پوست حیوان باشد که ازان پوست مشک میسازند
منتخب بالضم میم وفتح نون وکسر فا شده ودر هندوانه که ابو دشکم لیا چه کرده **منضج** منیست گردانیده وشده ودر کردو شده **منضج** بر سین مهمله مکسور
ونسخه دانسته وبفتح سین نسخه گرفته شده ویعنی بهی رسیده شده ونیز نوشته از **مناضج** بفتح ضاد معجمه جمع منضج بفتح اول وسوم وکسر ضاد معجمه
منقا بالضم وقاف مهموله رام مطبخ وزمانبر جاروفروشی کننده از منتخب وطائف **منقد** بالضم وعین مهمله مفتوح وکسر قاف بسته شونده از منتخب بالضم
بالضم میم وسکون نون وفتح سین مهمله وتشدید دال بسته شونده **من** یزیدی نوعی انبیج که هرکه از دیگر خریداران قیمت زیاده دهد خرید نماید یعنی فروخت کالا را
بتبه بازیز نوشته اند **منشد** بضم میم وسکون نون وکسر شین معجمه شعر خواننده **منضد** بضم میم وفتح نون وفتح ضاد معجمه وبرهم چیده شده از منتخب
منجد بالضم وفتح جیم وکسر سیم دوم وفتح دال مهمله شتابنده ومدد دهنده ومعاون وغیره از سروری بسته گردو **منتقد** بالضم وقاف مکسور نقد شناسنده وفتح قاف سره کرده وجدا
از لطائف منتفر وبضم میم وسکون نون وفتح فا وضاد معجمه وراء مهمله شناسنده **منزل** بضم میم وفتح نون وکسر دال مشدد اول پرده ودرنده وکرانه که ناشی کند از شرح نصاب **منصف** بفتح
میم وسکون نون وفتح فا وذال معجمه جاکه گذشتن پیاسی جا کرده شده ازین معنی راه درست **منقار** بالکسر نول مرغ وآن چیزیست دراز
کندان از شرح نصاب **منشار** بالکسر ریشین معجمه اره که بدان چوب را قطع کنند از منتخب **منذر** بضم میم وسکون نون وکسر ذال معجمه
پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم که بحضرت نیز کفار را از عذاب میترساند از شرح نصاب **منتظر** بالفتح وزا معجمه مفتوح جای نظر یا کنایه ازین لفظ گاهی بمعنی چشم یا بالکل
چشم محل درج نظر وجا پیدا شدن بهرست وگاهی بمعنی چهره دروی آیند زیرا که چهره موضع واقع شدن نظر است چنانکه اگر نظر بر چهره می افتد گاهی بسینه و بحرکه
بر سر راه می نشیند مستعمل میشود چرا که دیده چه جاست که در آنجا نشسته نظر باطراف میکند لهذا گاه گاه کشف دانسته شرح کلام اساتذه معلوم شده منتظر **منتظر**
منحر بکسر میم وسکون نون وفتح حا مهمله وسوا راح یعنی فتح میم وکسر حا مهمله نیز آمده از منتخب **منکر** بالضم وکاف مفتوح بدو صحیح وناشائسته وحرام وقبیح که
هرکه بیند انکار کند وناشرع دانسته ناشائسته شده وذام وزشت از روی زشتکاران که در گرو سوال گفتن و **منکر** بالضم وکاف مکسور انکار کننده انکار کشف و
میزان و منتخب وطائف **منجر** بضم میم وسکون نون وفتح جیم کشیده شونده ودراصل منجرر بود دراء را ادغام یافت صیغه اسم فاعل از انجرار که بر وزن انفعال است ماخوذ
از جر که بمعنی کشیدن باشد **منار** بالفتح چراغدان وجائیکه بران چراغ افروزند چه کاین صیغه اسم ظرف است یعنی علی نور ومجازا جای بلند اذان گفتن وستون گاز
خشت ویا سنگ بر میدان وشوارع که کنند شاید که در زمانه قدیم بر آن چراغ می افروخته باشند همین سبب آنرا منار گویند ودرین زمان که آنرا مینار گویند
بزیادت تحتانی غلط محض است از منار **منتخب** مسطور وغیره منشور پراکنده شده وفرمان بادشاهی از منتخب یعنی گویند یعنی فرمان بادشاه که در لطف و
عنایت باشد **منشیر** بفتح فرمانهای بادشاهی این جمع منشور است **منتشر** بالضم پراکنده از منتخب **منبر** بالکسر آله بلند شدن که جای

تعجب شده و این صیغه اسم آلت است از یسیر یسجر بردن بفتح میم و کسر جیم مصدر و بفتح میم و سکون نون و دال مهمله و میم مفتوحه و واو معروف و راء مهمله و نون معروف مازه و پریشان حال از کثرت حرکت رفتار منوچهر کامبیسیم را و معروف مخفف منوچهر بمعنی بهشت و رو کنار خوب و ایرج است از نجباء ملوک عجم پسر فریدون بود از پران مناصر بضم میم و کسر صاد و یاء و هنده اسم فاعل از مناصرت و فتح میم جاکاری را و از لطائف منکسر بضم میم و کسر سین مهمله منکنه منصوبیاری داده شده و نام فیلسوف مشهوریست در تواریخ ابن خلکان مسطورست که نام ایشان حسین بود و نام پدر ایشان منصور با سم پدر خود معروف گشته اند و ایشان را طباخ ازان گویند که روزی بر دکان طباخی نشسته بودند طباخ از کاری فرمودند طباخ انکار کرد که من بکار خود مشغولم ایشان گفت که تو بر دست من عرض تو کار میکنیم طباخ برای کردن کار ایشان رفت چون بعد اندک دیر با آمد همه بر نیاوردند دکان خود طباخ یافت متعجب گردید از انروز لقب ایشان طباخ ایشان مشهور شد مشور نباشه در نا سفته بمعنی متفرق پراگنده و کلامیکه نا مفهوم باشد مناخر بفتح میم و کسر نا و جیم جمع منخر بکسر اول بمعنی سوراخ بینی است مناخیر بفتح میم جمع منخر بالکسر بمعنی سوراخ بینی است و منیر در کنار یا زنخ که کم عرض کربر کنار ریک تخت لصق کنند تا تخت بگیرد نشیند و بستن در دهانه بران قرار گیرد آنرا بمنی در گویند و مناخیر اگرچه صیغه جمع است لیکن در ترکیب بلفظ و در معنی دروازه مشهور و منخدر بضم میم و فتح راء مفتوحه و سکون دال و راء مهمله و آخر زاء معجمه از منتخب لطائف منخر حمد از معجمه و جیم عربی باز مانده منتظر انتظارا مهلتگاه فتحه شونده من الخیر بالفتح آنقدار یکچوب کشتی بهم یا بندکشتی غرق شود از لطائف منتهر بالضم میم و کسر ها و زاء معجمه دست یابنده و غلبت نماکننده یعنی غلبت یافته و کنیش دارنده منبعنس بالضم و نون معجمه و کسر میم دوم و سین مهمله آب در دونده یعنی عرق از سرم و از منتخب مندرس بالضم میم و سکون نون و فتح دال مهمله و کسر راء مهمله و سین مهمله کهنه و فرسوده خصوصاً جامه کهنه از منتخب لطائف و غیر آن منکوس بالفتح و سین مهمله نگونسار شده و سرنگون از منتخب و لطائف منطمس بالضم و ها مهمله فرو نشیننده و نیست و محو شونده از لطائف منکلوس با فتح و سکون نون و کاف فارسی و ضم لام نا مه شهری در یمن که نواحی آن نیل خوب بهتر پیدا میشود از ریشه ی منفوش بقاف و شین معجمه پنبه و پشم زده شده و ای کمان ندافی از هم پاشیده شده منقاش بالکسر قاف و شین معجمه موی چیده که بدان موی از اندام بر کنند از منتخب و بعضی نهرنی که بدان ناخن و حرف غلط تراشند منقش بفتح میم و کسر نون خوبی بیت انداز و کشف جهانگیری و بهار عجم منجوش ماچه ملخ ماهر مهم منجوق ست مینوش بفتح میم و سکون نون و ضم خای نشانی و نشین معجمه صیغه نهی است از نیوشیدن یعنی مشنو از بهان مناص بفتح میم و صاد مهمله و آخر شین معجمه باز گشتن و خویش را باز کشیدن و گریز گاه از منتخب جرح منصوص سر دوصاد مهمله بکمال تفحص تحقیق رساینده شده و ریخه از آدمیست مریح غیر محتاج بتاپلر یا از مدیح بمعنی ثبوت رساینده شده باشد منغض بضم میم و فتح نون و غین معجمه مشد و مفتوح و ضاد معجمه کرتیره و مرغ منفرض بضم فا و کسر راء مهمله و آخر ضاد معجمه کنار رضا و آهسته پشت داده و پشت شونده منقبض گرفته شونده و تنگ بر شونده مناقض بضم میم و کسر قاف شکننده و مخالف مناط بفتح میم و نون و آخر طاء مهمله جای آویختن چیزی و در آویختن چیز بچیز دیگر و آویخته شده از منتخب منخرط بضم میم و خا معجمه و کسر راء مهمله چیز یکه بسبب تراشیدن هموار طرفش صاف و مصفا شده باشد و مجازاً بمعنی آراسته و درست شونده و در مجموع اللغات منخرط بمعنی در میان چیزی در آینده و در صریح و کشیده شونده و رشته منبسط بضم میم و سین مهمله کسوت کشاده شونده و گسترده شونده و گاهی مجازاً بمعنی مسرور و خوش حال و انبساط آرنده آیدیع بروزن فعیل باز دارنده و مجازاً بمعنی حکم و استوار چه اگر چیزی استوار و غیر زنا از دست جلت یا نرخ دارد مناع بالفتح و تشدید نون بسیار منع کننده متقلع بکسر لام برکنده و شونده منقع بضم میم و فتح نون باز دارنده بسیار منع کننده و از لطائف منتقع بکسر نون دوم قناعت کننده از لطائف قنیع بفتح میم و سکون نون و فتح با موحده چشمه و این صیغه

اسم ظرف ست از ینبوع کہ بمعنی برآمدن آب ست از زمین **منابع** بفتح میم و کسر باء موحدہ جمع منبع **مشجع** بضم میم و فتح جیم و کاریدہ بالگاہ و آنجا از الطائف **مراجع منطبع** بالضم و طاء مہملہ و کسر موحدہ منقوش شوندہ از منحت **منافع** بفتح میم و کسر فاء جمع منفعت **مندفع** بضم اول و کسر فا و فع شوندہ **منابع** بضم میم و کسر زا از مجمہ بالکسے و چیزی را کوشندہ فلتہی الجموع و زن جمعی کہ باز از جمع متوان ساخت چنانچہ وزن مفاعل مفاعیل کہ این ہر دو وزن را بار دیگر جمع کردہ جمع الجمع می خوانند نجلاف دیگر اوزان جمع چنانچہ کالیب جمع الکلب و الکلب جمع کلبت **منصف** بفتح صاد مہملہ و کسر موحدہ و ضمن مجمدہ نگین شوندہ **منسیف** بضم سین بر وزن مغیم پاک و بزرگ و بسیار و زیادہ از منحت **منحرف** بفتح راے مجمد و کسر حاء مہملہ و رشوندہ از سمت معقولیت و دور شوندہ از وزن صحیح از شیع خاقانی **منکشف** بکسر شین معجمہ داشوندہ و کشادہ و برہنہ شوندہ **منحرف** خمیدہ و برگشتہ شوندہ **منعطف** بکسر طاء مہملہ خم گیرندہ و برگردندہ **منصرف** بکسر راء مہملہ از عالی بحالی برگردندہ و باصطلاح نحواسمی کہ قبول کند کسرہ و تنوین را بخلاف غیر منصرف کہ کسرہ و تنوین را قبول نمے کند **منجنیق** بفتح میم و سکون نون و فتح جیم و کسر نون دوم و یاء مشدد نوعی از فلاخن بزرگ کہ بر سر چوبی قوی نصب کنند و سنگہای گران و آن نہادہ بر دیوار قلعہ زدہ و دیوار می شکنند و این معرب من چہ نیک ست و الا در خاص عربی جیم و قاف و سیج کلمہ نیامدہ است چون در زمانہ سابق آلہ مذکور بجہت قلعہ گیری کمال مفید بود مدتہا قلعہ را باین اسم سمی گشت بعد ازاں معرب گردیدند از مدار المثل **منجوق** و سوداء منجوق و غیرہ بالفتح و جیم عربی مضموم مایچہ علم و چتر و آنچہ ہمی باشد کہ از زر و سیم و غیرہ راست کردہ بر سر علم لشکر یا غیرہ می نہند و این لفظ معرب ست از ہندی و کشف و بیان بعضے نوشتہ کہ ملکے کہ بر سر علم نصب کنند منشق بضم میم و سکون نون و فتح شین معجمہ و تشدید قاف شگافتہ شوندہ و پارہ شوندہ **منفق** بضم میم و کسر فا مفلقہ دہندہ از لطائف **منخرق** دریدہ شوندہ **منطبق** بالکسر و طاء مہملہ پیوستہ بکسر و سکون باء تحتانی فصیح کلام و نیک سخنگو از منحت **منطق** بالفتح و طاء مہملہ مکسور سخن گفتن و سخن گفتار و نام علمی ست معروف و در قرآن ہمیں ست **اللہ قالوا لؤیتہ لتعصلوا** مرا عما تلھا الذین عن الخطا فی الفکر و بالکسر و طاء مہملہ منطوع میان بند و کمر بند و بضم میم و کسر طاء گویا و کلام کنندہ از منحت و غیر آن **منطوق** سخن و کلام و بمعنی مفہوم نیز آمدہ **منطبق** بضم میم و کسر موحدہ بر ہم نہادہ شوندہ و مجازاً بمعنی برابر و موافق آمدہ **منشق** بضم میم و سکون نون و فتح شین معجمہ و کشادہ شوندہ از لطائف **منہتک** بضم میم و سکون نون و فتح ہاء و کستاخ و فوقانی پردہ دریدہ شوندہ از لطائف **منہتک** بضم میم دوم مکسور کوشندہ در کاری و مبالغہ کنندہ در آن کار و بمعنی مصلح **مناسک** بفتح میم و کسر سین مہملہ جاہاے عبادت حاجیان و بمجاز ذکر محل و اراءہ حال یعنی اعمال و افعال حج چنانچہ طواف کعبہ و رمی الجمار سعی میان صفا و مروہ یعنی و وبدن سیان صفا و مروہ و وقوف عرفات یعنی استادن در عرفات و قربانی و بستن احرام و غیرآن جمع منسک ست کہ بمعنی عبادت گاہ حاجیان باشد **منسک** بفتح میم و سکون نون و فتح سین مہملہ عبادتگاہ و جاے قربانی حاجیان و این ماخوذ ست از نسک بالضم کہ بمعنی عبادت کردن و قربان خواندن و قربانی گرفتہ ست **منتخب صندک** بالفتح یارہ یارہ و در فرہنگ سروری عصمد ال بر وزن بمعنی کساد و نادوائی متاع مرقوم ساختہ از لطائف **منسلک** بالضم و لام مکسور و ذکر و بچیزی وسلک شوندہ از منحت بمعنی منقول از زبانہ الفواید **متہالک** خود را بہلاک اندازندہ از لطائف **منسلک** بالکسر بمعنی از جملہ در اصطلاح اہل فرخ یا گویند **متہلل** بفتح میم و سکون نون و فتح ہاء جیشہ و رجراگاہ و صحرا گاہ و بہائم ازاں آب خورند و این ماخوذ از نہل ست کہ بمعنی سیراب شدن باشد از منحت و بمراح و غیرآن **منازل** بفتح میم و کسر زا جمع منزل کہ بمعنی چشمہاے بقعہ **منزل** بفتح میم و کسر زا و سکون عین مہملہ جاے فرود آمدن لیکن کسر میم جاے مستعلت کہ مسافرین بجہت خواب و آرام در آن فرود آیند و بمعنی مطلق خانہ و مکان نیز مستعمل شود و بضم میم و فتح زا جمع فرود آورندہ شدہ و فرود آمدہ و فرود آمدہ

منازل جمع منزل و منازل قمر نزد اهل تنجیم بست و هفت اند و هندیان منزل قمر را نکشتر گویند اول غرناطی کہ هندی اسونی گویند دوم بهرنی سوم کرتیکا چهارم روهنی پنجم مرگ سر ششم ارد هم پنرپس هشتم پشیه نهم اشلیکا دهم مگها یازدهم پورب پهلگنی دوازدهم اتر پهلگنی سیزدهم هست چهاردهم چتر پانزدهم سوات شانزدهم بساکها هفدهم انورادها هیجدهم جیشٹها نوزدهم مولی بیستم پورب اساڑها بست و یکم اتر اساڑها بست و دوم شرون بست و سیوم دهنشٹها بست و چهارم شتبهکا بست و پنجم پورب بهادرپد بست و ششم اتر بهادرپد بست و هفتم رتوتی هندی او تر بهادرپد بست و هشتم ریوتی یونانی بالکمه هر یکی از بروج دوازده گانه ازدهنزل یا دو یا سه امر کبست **منازل** بضم میم اول و کسر سیم دوم جرا چنانکه گویند شش فراسم آمده یه شد یا شش منجمان یا کلمه سیم عربی مفتوح و اس کہ بران زراعت و غیره درو کند و با فتح جای از انجا نقل چیزی یا شد از شرح نصاب و منتخب **منتقل** بضم میم و فتح نون و عین مهمله شد و بنقل اصل اسب باشد و عدیم المثال از هال **منخل** بضم میم و حاء مهمله مفتوح و تشدید لام کشاده و شسته از منتخب **منخل** بکسر میم و فتح خاء معجمه پرزن و غربال اعم میم بضم خاء معجمه و فتح جیم افصح از منتخب و صراح **منتقل** بفتح میم و فتح قاف انگشتدان کہ آنرا مجمر نیز گویند از هروی و کشف بفتح اول و سوم **مناديل** بکسر میم و دال مهمله دستار و دستارچه کہ بر سر یا بند دار کشف و سودمنتخب بمعنی رومال و پارچه نادوخته نیز نوشته اند **منازل** بفتح میم و سکون نون و فتح زای مهمله دارد کہ افسونگران عزایم خوانان گرد بگرد خود بر زمین کشند و زبان هندی نوعی از دهل کہ آنرا پهاوج نیز گویند از زبان سروری و **مصطلحات نحویان** بفتح و حاء مهمله شروحی گیری کہ بی تغیر لفظ و معنی بنام خود خوانده باشد از منتخب و سروری و صراح **منوال** بی باشد حولا هکذا از کسر قدر جاریه فته میشود و بران می بیمند و مجازاً بمعنی طور و سلوک **مستعمل** کہ از منتخب و شرح مقامات حریری و صراح بمعنی نو دیدن یافته **منزل** بفتح میم جایافتن چیزی و محل حصول شی چنانکه دار الضیافه مکان جایگه دیهات و شهر و **محل** کہ بسیه محل حصول آن فرا رسیده باشد از منتخب **میل** بالفتح و حرکت سوم مادسوده نیز مفتوح کالمیل و ست و با منتهاء او دیان دو طائف یعنی کالمیل و لبه اعتقاد و بسمی محل زخم و نام دوائی کہ بر زخمهای تازه بمعمال کنند **منفعل** بضم میم و کسر عین مهمله شرمنده و انفعال چیزی پذیرنده و از منتخب **منتقل** بضم میم و کسر قاف انتقال گیرنده و جای گاه **منام** بفتح جای خفتن و خوابگاه از منتخب **منهوم** حریص کرسنه از لطائف **منتخب منعم** بضم میم و سکون نون و کسر عین مهمله دارنده نعمت و بسیار **منعام** بالکسر و عین مهمله بسیار بخشش کننده از منتخب **منتقم** بضم میم و سکون نون و فتح قاف و کسر سین مهمله نیم گیرنده و مجازاً بمعنی بدی خوش گیرنده **منهزم** بضم میم و کسر اسجوا زمیان جنگ گریزنده و لشکر شکست خورده **منهدم** بضم میم و کسر دال مهمله ویران شونده و عمارت افتاده و از هم پخته **منجنیق** بضم میم و جیم و اشکنان شونده از منتخب و صراح **منتجم** بضم میم و کسر جیم نگران از لطائف **منتخب** خبر نجومی یعنی بریده و گوش سوراخ کرده و شده از لطائف **منعم** بضم میم و کسر قاف نقل گیرنده و کینه کشنده از کسی **منتظم** بضم میم و کسر ظاء مجمه راست و درست شونده و اصلاح **منتخب** اگر صاحب از باب انفعال ست مگر متعدی نیاید **منضم** بفتح ضاد مجمه و تشدید میم پیوسته شونده و آمیخته شونده و فراهم آمده بچیزی **منظم** جاهای پیوستن و جاها ترتیب و **نظم** منثور بضم میم و کسر نون و تشدید میم سخن چینی کننده از لطائف **منع کلیم** کنایه از جواب من ترانی **منعوم** کبر از نیست شونده در خیابان نوشته کہ یعنی گویند این لفظ غلط است صحیح **منعم** ظاهر از انست کہ از انفعال نیاید اصل فعل منجلوا بده و عدم چیزی مثبت کہ از تعلیم قبول کند و صاحب ضیاء فرمود الا غلط نوشته کہ انعام لفظ غلط است چرا کہ از انفعال مخصص معلوم و تاثیرست مگر استعمال آن **منان** بالفتح و تشدید نون اول بسیار نیکی کننده و نعمت دهنده و منت نشنده و نیکی را بسیار شمرنده و **منون** بفتح میم و ضم نون زمانه مرگ و ریب المنون یعنی حوادث روزگار از منتخب و بضم میم و فتح نون و فتح واو شده منون بود و شده **مانن** بکسر میم و فتح نون اول جمع منت از لطائف **مستتن** بضم میم و سکون نون و کسر تاء فوقانی آمده و بدو بالکسر **مستلین** بضم میم و کسر

مُنخّی بضم میم و حا مهمله مفتوح و کسر نون ثانی خمیده و کوزه پشت و مجازاً بمعنی ضعیف و ناتوان نیز استعمال کنند منطوی بالضم نوشته شود
و در هم پیچیده شونده مُنقّی بضم میم و سکون و کسر سین مهمله و تشدید تحتانی فراموش کرده شده از کشف و منتخب غیره منقی بضم میم و فتح نون و تشدید
قاف مکسور پاک و صاف کننده از الایش و فتح قاف پاک کرده شده و آنچه که بعض مردم و میرزا کریم و سروری ست منقی نامند لفظ منقی را صفت سوزن
نویسند غلطی عظیم است و بیانش تفصیل گذشت مُنافی بضم میم نیست کتب بود باطل کننده مُنقّی نیست شنوده مُنقّی بالفتح نیست کرده شده مُنقّی
بالفتح و او مکسور نیست کرده شده مُناهی بفتح افعال باز داشته شده یعنی امتناعیه و شرع ممنوع باشد و بفتح میم ست که بفتح میم یعنی باز داشتن
از منتخب مُنی بفتح میم و کسر نون و تشدید تحتانی در عربی معنی آب پشت و ضعیف تحتانی در فارسی معنی تکبر خود بینی مرکب لفظ من و یا مصدری و کسر میم
نون و یا مجهول اماله نمایند کار باز داری ست در کلمه مغظه که محل قربانی ست مُنلی بالضم و حرف سوم یا موحده بمعنی اعتقادی و شکری و کاهلی از زبان مُنی
بضم میم و سکون نون و کسر واو و حده خبر دهنده از کشف و منتخب مُنی بضم میم و سکون نون و کسر خبر دهنده از کشف بفتح میم و سکون نون کم گشتنی کرده شده
و منع کرده شده و مجازاً یعنی بد و زبون قُهُدی بضم میم و ذال معجمه بفتح هر دو و کسر دال مهمله و تشدید یا موحده بر وزن مُنجلی روشن و سکاوا و روشن
روندهٔ بسیار مُنطفی چراغ فرو نشنده مُنتفی بضم میم و سکون نون و فا و شفته و کسر نون دوم سنگون و دوتا از الطاف
نشانی آغاز کننده و از خود چیزی گوینده از منتخب مُنادی بضم میم و ذال نداء دهنده که برای اظهار مرحاکم و فرمانبرداری و خاکساری یعنی ندا استعمال کنند
از کشف و منتخب و نیز صاحب منتخب نوشته که منادی بفتح میم و فتح دال صیغه اسم مفعول یعنی خوانده شده یعنی ندا داده شده و یعنی ندا نیز آمده و بر بین تقدیر بمعنی
یا آنکه در اصل منادات باشد تا در حذف کردند چنانچه مدارک که جمع مدارات بود فارسیان مُنادی بکسر دال خوانند چنانکه موذی بکسر ذال و صاحب ابهار عجم چنین نوشته
که منادی آوازدهنده که برای اظهار مردم باشد بلفظ کشیدن استعمال کنند مُنتصایم مع واو و لوسا بفتح میم سایه کردن و دعا صلح کردن و فرمانروای نمودن این
لفظ و اصل سلسلات بود در استعمال فارسیان تا آخر افتاد و بجیم بدل ل و تا بدل ر و لفظ بضم میم یعنی معالجه و مرمی و اصل مدارات و محاباة بود ضابطه فارسیات که حرف از
تا فتحه ن ابدل علامت کنند بسبب جوانان مُنارع بالج منتخب و مدار موی و عربی ستر کردار آن موی تکرر شنده و از پیغمبر ستر و صلی الله علیه وسلم شعر بابی لفظ سوی مکرر است مود سا
کرده شده مُنجّر کرده شده مُنجمد لب بر هم بدل ساخته و بطور اسمار اقصه مانی بیانو شنده و بالف خوانند مُولی بفتح میم فتح لام آزاد کننده و غلام و یار
و دوست و خداوند و بهتر و همتا و یار و غلام آزاد کرده شده از کشف و لطائف منتخب و صراح شرح نصاب و بدین لفظ تصریح است که بمعنی اسم فاعل و اسم مفعول مستعمل شود
و شنیده شد که صیغه اسم مفعول اند بتقدیر و اصل مولو بود بر وزن مفعول را دو با هم مدغم کردند چنانکه مدار و یا ابدل بالف کرده یا مدار و یا او نمام نموده و ضمه لام را
بکسر داده برای مناسبت یا بعد یا را و اول یا را برای تخفیف حذف کرده کسر را بفتح بدل کرده و یا متحرک ماقبل آن مفتوح یا یا بالف بدل شد مولی شد مولی شد مولی
یا نویسند چنانکه دانشمند بجای لفظ منعمی بمعنی تغیر بر سیان کرده اند فارسیان گاهی بالف نویسند چنانکه یا چرا را کور سیم لفظ عربی یا چرا نویسند مُوصی بضم میم
فتح واو و تشدید یا مهمله مفتوح و صیت کرده شده و بضم میم و سکون واو و فتح صاد و تشدید یا موصا بضم میم فتح واو و تشدید یا و کاف زده شده و بجای یا بمعنی تمام و کامل نیز می
موقی بالفتح از نوقانی مفتوح مرگان از کنز و صحاح ست موش خرما جانور که بسند گری گویند از جرابه بیجو بکسر جیم لازم کنده بواو صحیح و بضم جیم و کسر
حرکت بالفتح میم ست معنی لازم گردانیده شده و مقرر کرده شده اصح و مثل آن آنچه گویند که بجیم است او سر کار جیت یعنی لازم گردانیده شده بعبارت اصل مقرر
داشته شده و بیع او قاف و جیت پس او حرکت بیم ست بمعنی واجب مستعمل میشود از ضم حرف و شناع بود و جمع و معنی مستعمل الله و جب بفتح میم و فتح میم مغلوب ما وجب

یعنی آنچه که لازم شده بود بر او حاصل مطلوب او حصول مثلاً مکتوب بضم میم وفتح جیم صیغه اسم مفعول باشد از باب مفاعله یعنی لازم گردانیده شده مقصود او نوشته شده و این وجه از خوبی نکات است **موکب** بالفتح دکان عربی مکسور موضوعه گروه سواران که بر سواری امیر خود باشند از کشف و نصب و میان فتح کاف یعنی سیاه و لشکر و در صراح نوعی از رفتار و جمع سواران دو کنار پیشه گروه سواران **موکب** بفتح میم و کسر کاف گروهها سواران و لشکرهای سواران **موهب** بضم میم و فتح هاء که بصورت واو است و تشدید را مکسور و بهشنده و بفتح واو شده علوی داده شده **مواهب** بفتح میم و کسر خشها جمع موهبت **مواظبت** بضم میم و فتح ظاء معجمه و باء موحده و انم بریک کار بودن و همیشه کردن کاری و مداومت نمودن بر کاری از کشف و نصب و کنز **مواظات** بضم میم یاکسی دوستی و پیوستگی و انشتن دلی در پی کردن کاری از کشف و نصب و کنز صراح **مواسات** بضم میم یاء کردن و بهال و فا کسی غمخواری کردن از نصب صراح و کنز و کشف و لفظ مواسات معموز اللام قیاس است که همزه آن بواو تبدیل یافته مکتوبه شده مثال واوی نیست چنانکه بظاهر بوده میشود **مواصلت** بضم میم و فتح صاد پیوستن از نصب و صراح **موت** بالفتح ضد حیوة یعنی بیجان باشد از نصب و خشک و بی خداوند و بالضم مرگ از نصب و صراح **مواخات** بضم میم و حرف ثانی همزه بصورت واو و خاء معجمه برادری کردن و برادر گرفتن کسی را از کشف و کنز **موت** بفتح میم و واو و فتح تاء حال مهمله شده دوست و انشتن از صراح **موهبت** بفتح میم و کسر ها و فتح موحده بخشش از کنز و صراح **مواظات** بضم میم و ظا مهمله یعنی موافقت کردن از صراح و باصطلاح طبقیین جز گشتن چیزی بواسطه مشتمل را بواسطه مشتمل بدون انضمام کلیه دو و غیر آن چنانچه زید قائم است و عمرو قائم که این مجاز است زید قیام ندارد بلکه قیام عمرو را بواسطه قیام زید دارد و این مجاز صحیح خواهد بود بگر بواسطه دوای زیده قیام **موعظت** بالفتح و عین مهمله پند دادن و پند از صراح **موزات** بضم میم و زای معجمه مقابله و برابری **مؤنث** بفتح میم و ضم همزه و سکون واو و فتح نون مادر گرانی و تعب از صراح و نصب نوشته کرا بمحتاج بعیشت چون نفقه و توشه سفر و رنج و محنت **موازرات** بتقدیم زا معجمه بر راء مهمله وزارت و وزیری کردن و یاری دادن از نصب **مواعدت** وداع کردن **موتورات** بضم میم و فتح همزه بصورت واو و تشدید تا هسلله مکسوره تا نیر کشتگان کاهی کشته باشد از نساگان **مؤمرت** باکسی مشورت نمودن از نصب **موارثت** بفتح میم و از حرف سه گانه عین میراث **موت** بضم میم و کسر راء ث رسانده و بجای یا تحتیه بمعنی علق رسانده مگر کتب معتبر نوشته بمعنی نیفته و از قاموس و یا نوشته میشود که مورث بضم میم و فتح واو و تشدید راء مهمله مکسور باشد بمعنی برانگیزنده و افروزنده و متعلل کننده **مورس** بر وزن مطرز بفتح سین مهمله و فتح راء مهمله و میم عربی میوه و انگور و غیر آن که مدتها بر شاخ درخت مانده باشد از صحاح و قاموس **موشح** بضم میم و فتح واو و فتح شین معجمه شده و حاء مهمله زیور داده شده **موشح** صیغه اسم مفعول از توشیح و تشویح در لغت شاخ درگردن انداختن ست و شاخ مضم و کمامل و گلوبند مرصع را نیز گویند که نوعی از زیور زنان ست و توشیح باصطلاح اهل بدیع نام صنعتیست در شعر که گوینده هر مصرع یا از هر بیت گرفته جمع کند نسخه یا مصرعی حاصل شود **موشح** بتشدید شین معجمه نام تسبیح و سوزن تسبیح نلک عبارتست از اضعاف چهل دانه بفتح میم و کسر لام جاده ولادت و وطن و زمان ولادت و بضم میم و فتح واو و کسر لام شنده زیاینده و پیدا کننده و فتح لام شنده شخصی عجمی که در عرب نشانه باشد یعنی لفظ عجمی در کلام خود بستعمال کننده شخصی و تمدح چنانچه پدر زن بستده و او زن از عجمیان باشد و نوعی از لغت عرب و آن نعتی ست که در اصل موضوع نیست مگر از لغت عربی گرفته اند از نصب و بمرور شرح نصاب مسطور و بر زبان موجود و رواج کرده شده و بطبیعتها **مولود** زائیده شده و ان پسر و دختر باشد و بمعنی زمان ایندن نیز آمده از نصب **موالید** بفتح قرزندان و اجمع مولود ست و گاهی مولود بمعنی مراد باشد که نباتات و جمادات و حیوانات ست زیرا که این هر سه گان عناصر افلاک اند **موعد** بفتح میم و کسر عین وقت و عده کردن و جائی شده کردن **مواعید** بفتح میم و کسر عین جمع میعاد ست یعنی وعده کردن و جای وعده و زمان وعده باشد **موعود** وعده کرده شده **موود** دوست خواسته شده **مویدا** بفتح میم و کسر سین جامه ایست که با ان تنها و نه صوفیان میباشد بجمع و جد خلاف القیاس **موجد** بضم میم و کسر جیم از خود پیدا کننده چیزی

موبد بالضم بروزن و معروف دستور بزرگ و پیشوای آتش پرستان از زبان فرس قدیم و فرهنگ و جهانگیری بالفتح موبذ و در رشیدی بزیر و فتحه که بالفتح میر مغبچگان چه موبد بمعنی دوست و رفیق آمده و بالضم بمعنی دستور و پیشوای آتش پرستان و بالکسر بمعنی مغبچه و دوست و رفیق و بعضی موبذ را بالفتح و بعضی بالضم و بعضی بالکسر گفته اند و بعضی گویند که موبد بالضم و موبذ بالفتح و موبذ بالکسر هر سه بمعنی دستور و پیشوای آتش پرستان آمده

ازان در علمی بحث کنند و در اصطلاح سنگلیشان یعنی متبدا کرد و در مقابله خبر باشد و آنرا محمول گویند چنانچه الانسان حیوان انسان موضوع و حیوان محمول است **موی** دماغ شخصی که محل عیش سعید ماغی باشد از بسیار عجم و چراغ هدایت مصطلحات و در بهار شهرت یعنی کسیکه زبده مصاحبان کسی باشد **موقف** بضم میم و سکون واو و کسر قاف جای استادان مراتع جای استادان جای جهان آن صحرا است بقاصد کرو از یکه و جایها و انجا شب باش شده از صبح تا آخر روز استاده باشند و آنرا عرفات نیز گویند **مواقف** بضم میم و کسر قاف و جاهای استاده شدن از جمع **موقوف** بضم میم و فتح نمزه که بصورت واو است و کسر لام مشدد الف و هنده و صبح کننده و چیزهای متفرق را باهم گرد و فتح لام جمع کرده شده از نصب **موقوف** بضم میم و فتح واو و ظا و عجمه مشدد و مکسور و ظیفه کننده و وظیفه دهنده و نفع خار عجمه و لیفه کرده شده و وظیفه داده شده **موصوف** بضم میم و فتح واو و صاد مهمله مشدد توصیف کرده شده **موقوف** ایستاد کرده شده و باصطلاح صرف فرق خبر از بیستن ما بعدش باز ایستاده کرده شده باشد باندا خش حرکت او و باصطلاح عروض کسی که حرف متحرک او را ساکن کرده باشند چنانچه ما بعد مقولات بوقف ساکن کنند **موتلف** خو گرفته شونده و سازا آینده از نصب و صرح **موفق** بضم میم و فتح واو و کسر فا مشدد توفیق دهنده **موافق** بضم میم و فتح واو و کسر فا مشدد مشقه و معنی استوار ماندن و فوق از نصب **موافق** بفتح میم و کسر شین مشدد مشقه عدد ها و بمانها و استوار ایستادن جمع شناق ست که بکسر اول یعنی عمدیان دستوری باشد **سوق** بضم سین و سکون واو گوشه جیم بطرف یعنی از شرح نصاب **متوق** بضم میم و سکون تمزه که بصورت واو ست گوشه چشم بطرف بینی از شرح نصاب **موتلفک** بضم میم و سکون همزه که بصورت واو ست تا رفو فانی و کسر فا بر گردانیده و باز گردانیده چیزی دو صرح نوشته که موتلفکات شهرهای قوم لوط که برگردانیده شده است و باد های که مختلف میوزد و از هر جهتی **موصل** بفتح میم و سکون واو و کسر صاد مهمله نام خیمه است در عراق نام جزیره و جای و محل و بضم میم و صاد مهمله یعنی رساننده و بضم میم و فتح واو و صاد مهمله مشدد مفتوح بمعنی رساننده پیوند کرده شده از مودد کشف دمدار معزیان لباب **موچال** و **موچیل** بواو مجهول جیم فارسی مفتوح فالی گویند که کشکر گرفتن قلعها و اطراف آن کنند از برهان و اهل این یار آنرا موچال گویند **مؤمل** بضم میم و فتح همزه که بصورت واو ست و کسر میم مشدد امید کرده شده بضم میم و فتح همزه که بصورت واو ست و کسر میم مشدد امید کرده شده از نصب **موصل** بضم میم و فتح صاد مهمله و کسر لام مشدد رساننده از نصب و صرح

دفتر و بعضی از حضرت داؤد علیه السلام و بعضی گویند که قفش نام مرغیست از آوازش حکما استخراج علم موسیقی کرده اند و بطابق دوازده برج فلکی و از دوم بقاعدهٔ بزرگ ششم کوچک هفتم عراق ششم صفاهان نهم نوا دهم عشاق یازدهم زنگله و از دهم بوسلیک و هر مقام و شعبه را دریکی از پردهای آن مقام خرید و دو یکی از بلندی آن مقام شعبه باشد پیچ نغمه دوم بیرقوه شعبهای مقام حجاز اول سه گاه و آن مرکب از سه نغمه دوم حصار و آن مرکب از هشت نغمه شعبهای مقام بزرگ اول همایون و دوم منصت شعبه های مقام کوچک اول رکب آن مرکب از شش نغمه دوم بیات و آن مرکب از پنج نغمه شعبهای مقام عراق اول نخالف و آن مرکب از پنج نغمه دوم مغلوب و آن مرکب از هشت نغمه شعبهای مقام نوا اول نوروز خانه او آن مرکب از پنج نغمه دوم تاهنوز و آن مرکب از شش نغمه شعبهای مقام صفاهان اول تیرریز و آن مرکب از پنج نغمه دوم نشابور و آن مرکب از شش نغمه شعبهای مقام عشاق اول زابل و آن مرکب از سه نغمه دوم اوج و آن مرکب از هشت نغمه شعبهای مقام زنگله اول چهارگاه و آن مرکب از چهار نغمه دوم غراق و آن مرکب از پنج نغمه شعبهای مقام بوسلیک اول عشیران و آن مرکب از پنج نغمه دوم صباه و آن مرکب از پنج نغمه بزرگ دوم و دوم مقام شش آهنگ ایجاد کرده اول سماک آن بلندی صفاهان و بلندی زنگله خرید دوم گردانیه و آن از پستی عشاق و بلندی راست سوم گیرودار آن از بلندی حسینی و پستی بوسلیک چهارم گوشت و آن از پستی حجاز و بلندی نوا پنجم ماهور و آن از پستی که چک بلندی عراق ششم نوا و از آن پستی و بلندی راهوی خرید بدانکه گوشه جمله چهل و شش است از جمله آنچه بتحقیق رسیده این است اول سماقاط دوم غریب سوم سوار چهارم غرغر پنجم بیات ترک ششم نوروز مقدم لیلی زنگله ششم بیات گردانیه نهم نهاوند دهم صفاهان یازدهم دلکش دوازدهم اوج کمال سیزدهم نگار چهاردهم صبا پانزدهم شهری شانزدهم عشران هفدهم غراق هجدهم عشرت انگیز نوزدهم بحر کمال بستم اصلی بست و کمال اعتدال بست دوم گلستان بست سوم تبریز کبیر بست و چهارم حیرت است پنجم جمالی بست ششم روح افزا بست و هفتم اعتدال بست و هشتم معنوی و نهم پهلوی و دیگر نغمات موسیقی بسیار اند از انجمله اند کی نوشته میشود باغ سیاوشان و باد نوروز و باد سحر گاه و بند شهریار و بهار دلکشا و بهمن و پیغاره و پیلان و پیمان و پرده قمری و پرده یاقوت و پنجه کبک و بوشگان و تخت آزر و شیر بار و زند تیری باخرز خارکش و خانه صفاهان و خراسان و خزای بزرگ و خماخسرو داد و دولت آبادان و دولیف و دشت و داج و داشتخوار و جامه دران و راه خسروانی و واه قلندر و راسگان و روح و روشن چراغ و زنگله و زنگانه و زیر بزرگان و زیر خسرو و سیر بهار و سپهلان و سپهلا تیر و وشاد باد و شباب فالوس و قول کاسه گرو قیصران و گنج فریدون و لیلی نازشیرین و نار نوروز نامه توسی و پنجگاه و نغمه عشاق و نوای چکاوک و لوای خارکس و نوروز خوانی و نوشین لبنا و نوشینه و یم بست و آزاد و آزاد و سرستان و هوای این بی لحن یکاوبه الدی ست و آن در کتب بافت مرقوم ست **اوقات سرائیدن مقامات** بدانکه وقت سرائیدن بلهوی از صبح صادق تا طلوع بعد ازان وقت حسینی ست تا پیش از ظهر بعد ازان وقت عراق تا نیم روز پس ازان وقت راست و حصین تا پیش ازان وقت کوچک تا پیش از ظهر بعد ازان وقت نوا و بعده وقت صفاهان تا طلوع صبح صادق بیان بر اصول که در بند تال گویند بدانکه تا المانز دهم تال است اول خمس دوم ترک ضرب سوم دوبک چهارم دور پنجم ثقیل ششم خفیف مقدم چهارضرب ششم در خفان هفتم مهم ضرب یفتی نهم ضرب آزاد دهم فاخته گویند دوازده هم بزرگ سیزدهم پهم ثقیل چهاردهم سماز پانزدهم شش ضرب شانزدهم رل هفدهم رج چون از موسیقی فارسیان قدری سانده شد با نفر دراز گ هندیان خرانیدکی نوشته میشود باید دانست که الحان آوازرا در اصطلاح اهل هند بضم سین مهمله و بیدال ساکن تلگی نغمه گویند اول کهج که آنرا سنسکرت کهیال گویند دوم کندار چهارم پهم پنجم نیشاد بفتح یای فارسی و سکون نون و جیم فارسی مفتوح ششم رشبهه بکسر اول و سکون ثانی و فتح سیم هفتم مدهم بفتح میم و دال مهمله و سکون ثانی و فتح سیم هشتم پنچم بفتح پای فارسی و سکون نون و جیم فارسی مفتوح نهم دهیوت بکسر اول و فتح دوم و سکون ثانی و فتح سیم دهم سنیک بکسر اول و فتح دوم و سکون ثانی و کاف یازدهم سنیک بکسر اول و فتح دوم و سکون ثانی و کاف دوازدهم

دفتر و بعضی از حضرت داؤد علیه السلام و بعضی گویند که قفش نام مرغیست از آوازش حکما استخراج علم موسیقی کرده اند و بطابق دوازده برج فلکی و از دوم بقاعدهٔ بزرگ ششم کوچک هفتم عراق ششم صفاهان نهم نوا دهم عشاق یازدهم زنگله و از دهم بوسلیک و هر مقام و شعبه را دریکی از پردهای آن مقام خرید و دو یکی از بلندی آن مقام شعبه باشد پیچ نغمه دوم بیرقوه شعبهای مقام حجاز اول سه گاه و آن مرکب از سه نغمه دوم حصار و آن مرکب از هشت نغمه شعبهای مقام بزرگ اول همایون و دوم منصت شعبه های مقام کوچک اول رکب آن مرکب از شش نغمه دوم بیات و آن مرکب از پنج نغمه شعبهای مقام عراق اول نخالف و آن مرکب از پنج نغمه دوم مغلوب و آن مرکب از هشت نغمه شعبهای مقام نوا اول نوروز خانه او آن مرکب از پنج نغمه دوم تاهنوز و آن مرکب از شش نغمه شعبهای مقام صفاهان اول تیرریز و آن مرکب از پنج نغمه دوم نشابور و آن مرکب از شش نغمه شعبهای مقام عشاق اول زابل و آن مرکب از سه نغمه دوم اوج و آن مرکب از هشت نغمه شعبهای مقام زنگله اول چهارگاه و آن مرکب از چهار نغمه دوم غراق و آن مرکب از پنج نغمه شعبهای مقام بوسلیک اول عشیران و آن مرکب از پنج نغمه دوم صباه و آن مرکب از پنج نغمه بزرگ دوم و دوم مقام شش آهنگ ایجاد کرده اول سماک آن بلندی صفاهان و بلندی زنگله خرید دوم گردانیه و آن از پستی عشاق و بلندی راست سوم گیرودار آن از بلندی حسینی و پستی بوسلیک چهارم گوشت و آن از پستی حجاز و بلندی نوا پنجم ماهور و آن از پستی که چک بلندی عراق ششم نوا و از آن پستی و بلندی راهوی خرید بدانکه گوشه جمله چهل و شش است از جمله آنچه بتحقیق رسیده این است اول سماقاط دوم غریب سوم سوار چهارم غرغر پنجم بیات ترک ششم نوروز مقدم لیلی زنگله ششم بیات گردانیه نهم نهاوند دهم صفاهان یازدهم دلکش دوازدهم اوج کمال سیزدهم نگار چهاردهم صبا پانزدهم شهری شانزدهم عشران هفدهم غراق هجدهم عشرت انگیز نوزدهم بحر کمال بستم اصلی بست و کمال اعتدال بست دوم گلستان بست سوم تبریز کبیر بست و چهارم حیرت است پنجم جمالی بست ششم روح افزا بست و هفتم اعتدال بست و هشتم معنوی و نهم پهلوی و دیگر نغمات موسیقی بسیار اند از انجمله اند کی نوشته میشود باغ سیاوشان و باد نوروز و باد سحر گاه و بند شهریار و بهار دلکشا و بهمن و پیغاره و پیلان و پیمان و پرده قمری و پرده یاقوت و پنجه کبک و بوشگان و تخت آزر و شیر بار و زند تیری باخرز خارکش و خانه صفاهان و خراسان و خزای بزرگ و خماخسرو داد و دولت آبادان و دولیف و دشت و داج و داشتخوار و جامه دران و راه خسروانی و واه قلندر و راسگان و روح و روشن چراغ و زنگله و زنگانه و زیر بزرگان و زیر خسرو و سیر بهار و سپهلان و سپهلا تیر و وشاد باد و شباب فالوس و قول کاسه گرو قیصران و گنج فریدون و لیلی نازشیرین و نار نوروز نامه توسی و پنجگاه و نغمه عشاق و نوای چکاوک و لوای خارکس و نوروز خوانی و نوشین لبنا و نوشینه و یم بست و آزاد و آزاد و سرستان و هوای این بی لحن یکاوبه الدی ست و آن در کتب بافت مرقوم ست **اوقات سرائیدن مقامات** بدانکه وقت سرائیدن بلهوی از صبح صادق تا طلوع بعد ازان وقت حسینی ست تا پیش از ظهر بعد ازان وقت عراق تا نیم روز پس ازان وقت راست و حصین تا پیش ازان وقت کوچک تا پیش از ظهر بعد ازان وقت نوا و بعده وقت صفاهان تا طلوع صبح صادق بیان بر اصول که در بند تال گویند بدانکه تا المانز دهم تال است اول خمس دوم ترک ضرب سوم دوبک چهارم دور پنجم ثقیل ششم خفیف مقدم چهارضرب ششم در خفان هفتم مهم ضرب یفتی نهم ضرب آزاد دهم فاخته گویند دوازده هم بزرگ سیزدهم پهم ثقیل چهاردهم سماز پانزدهم شش ضرب شانزدهم رل هفدهم رج چون از موسیقی فارسیان قدری سانده شد با نفر دراز گ هندیان خرانیدکی نوشته میشود باید دانست که الحان آوازرا در اصطلاح اهل هند بضم سین مهمله و بیدال ساکن تلگی نغمه گویند اول کهج که آنرا سنسکرت کهیال گویند دوم کندار چهارم پهم پنجم نیشاد بفتح یای فارسی و سکون نون و جیم فارسی مفتوح ششم رشبهه بکسر اول و سکون ثانی و فتح سیم هفتم مدهم بفتح میم و دال مهمله و سکون ثانی و فتح سیم هشتم پنچم بفتح پای فارسی و سکون نون و جیم فارسی مفتوح نهم دهیوت بکسر اول و فتح دوم و سکون ثانی و فتح سیم دهم سنیک بکسر اول و فتح دوم و سکون ثانی و کاف یازدهم سنیک بکسر اول و فتح دوم و سکون ثانی و کاف دوازدهم

صحیح گرم ب وه وی اشارت باین بسیاست بحرف دال اساطی بنهاد دال ما مجموع بگرفت مراد باین صفت حرف رابعه شمردن سنگرم گویند بدانکه نزد هندیان سرگرم
هیکلی شش راگ است و بهر راگ پنج راگنی متعلق است اسامی شش راگ این بیت اول بهیرون دوم مالکوس سوم هندول چهارم سهرا پنجم سیکه راگ ششم
و پیک انکه چون در تعیین راگنیها بهر راگ اختلاف بسیار است لهذا اختلاف و دعوی سائل بیان کرده میشود و بچه قاعده تعیین راگنیها تر و غلام رضا مؤلف رساله
اصول النغمات الاصفی و دیگر متاخرین این فن ثابت ست بر نگارنده ست راگنیهای بهیرون اول بیلاول دوم بیلاوی سوم گوجری چهارم کهنبایتی پنجم گندهار ششم ساوری
راگنیهای مالکوس اول باگیری دوم ٹوڈی سوم دیپی چهارم سوهانچم کهمری ششم بتالی راگنیهای هندول اول پوربا دوم نسبت سوم للت چهارم پنچم دنباسری
ششم مارو راگنیهای سهرراگ اول گوری دوم پوربی سوم گوراچهارم ترون پنجم مالسری ششم بیت سری راگنیهای سیکه راگ اول مدهومادهو سوم گوندسوم سارنگ
چهارم بدهنس پنجم ساونت ششم سوهنه راگنیهای دیپک اول چایانات دوم بهیرسوم کلیان چهارم گدرا پنجم سهاگ ششم امین بعضے چنین تقسیم کرده اند راگنیهای
بهیرون اول بهیری دوم سرپرده صبح خوانند دوم بهیراری چهارم سرپرده آخر روز سوم مرمات و آزاد سرپوت دوم اول و نوخوانند و ترجمه یعنی در سطر دوم چهارم هندوی
و درپوت دوم آخر روز پنجم بگال درپوت دوم آخر روز خوانند راگنیهای مالکوس اول ٹوڈی آزاد درپوت بعد از یک پهر روز برآمده خوانند دوم گوری آزاد درپوت
دوم آخر روز خوانند سوم کنگلی دتر اگنگری نیز گویند و آزاد درپوت وقت صبح خوانند چهارم کمبهاوتی آزاد درپوت بعد نصف شب خوانند پنجم کوکب و آزاد درپوت دوم
شب خوانند راگنیهای هندول پنج نسبت اول ایم کری و آکبر ایم کلی نیز گویند بوقت صبح خوانند دوم دیسا که آزاد درپوت بوقت صبح خوانند سوم للت اول روز خوانند سوم للت در
نسبت بوقت صبح خوانند چهارم بلاول آزاد برداری نیز گویند و در نسبت بهرت و اول روز خوانند پنجم بهوپالی آزاد و در نسبت بهرت و نصف شب خوانند راگنیهای پیک
اول الیمی آزاد دگر یکهرت و دوم پهر روز خوانند دوم کامود آزاد دگر یکهرت و دوم پهر شب خوانند سوم مت آزاد و دگر یکهرت و آخر روز خوانند چهارم کیدار آزاد دگر یکهرت
و نصف شب خوانند پنجم کاشکار آزاد دگر یکهرت و پهلول شب خوانند راگنیهای سهرا راگنی پنج ست اول الیمی آزاد هم بهرت و سوم پهر روز خوانند دوم مارو بلاول صاحب موقوف
دو بهرت و اواخر روز خوانند سوم دهناسری و آزاد دو بهرت و اواخر روز خوانند چهارم نسبت و آزاد دو روز با بست و نصف روز خوانند پنجم ساوری و آزاد دو پهر روز تا پاره
خوانند راگنیهای سیکه راگنی هشت اول آنند گ آزاد دو بهرات نصف شب خوانند دوم ملار آزاد دو بهرات و نصف شب خوانند و وقی زمانند و دو پهر بهرات بهر روز خوانند سوم گوجری آزاد
دو بهرات و پهر اول روز خوانند چهارم بهوپالی آزاد دو بهرات و پهر اول شب خوانند پنجم دیپک آزاد دو بهرات و اول روز خوانند ششم کهنبایتی آزاد دو بهرات و اول شب خوانند

راگهای مذکوره پنج پتهای بهیرون و بلوساگه دانت هر کدام علیحده اول بمثال بهیرون پنجم بهاد جاهای هفتگانه پتهای مذکور سوهاوبلاولی و سوهنی کهنبای و گندهاری
و بسل گوجری و پت منجری و بیرو پتهای مالکوس گندهار بسندهو مکر و تیکهن و شیاما و پنگلیت للته و مالی گوره و کاموده بهار جای پتهای مذکور دهناسری و مالسری
و سکهاری دورگا و کندهار و بهیم پلاسی و کاموی و پتهای هندول بسنت و مالوا و مارو کیدار و کلنگ بکهار و کنگ اراین دو دهول بهار جاهای پتهای مذکور بلاولی نوکیسر و نی
و مینی و پوربی و پاوراتی و ترون و دیوگری و سرستی پتهای و پیک کسم و مکنسا این و سرو دست و بهس منلاو سلاس رنگ و راتا بهار جاهای
پتهای مذکور شنکل گوجری و بهاندری و مالکوجری و بهوپالی و منهر و ابهیری و امین و بهیر پتهای سهرا پتهای بهیرون و کولاهل سنداوت و سکهاوتی و
اکبری و کهت راگ و بدهنس و دیپک بهار جاهای پتهای مذکور بهاد و میان مینی و کنهد و سوهنی و سرو و کیم و سرکهاد و سرستی پتهای سیکه راگ
کلیان و راگیسری و سهاما و پوربا و کاسرا و تلنگ بهستنه و سنکرابهرن بهار جاهای پتهای مذکور کرناٹ و کاوری و کدمنات و بهادری و ماجه
و پیچ و دیپ منجری و هندمنات و بعضے چنین نوشته اند گذرنده هندیان شش راگ ست و از اسوده گویند سی اگنی ست که رفع سنکرین نامند و چهل و هشت پتهر یعنی
راگنی های از اسانگ گویند باقی همه بهار جا هست تذ و سوده سانگ مندیس بهراگ پنج پنج رگنی سنکرین و هشت هشت پتهر سانگ حاصل شدند و سوده
سانگ یعنی بهار جا هارا نسبت با بدهنسکرین آن گنیهاست که بر تخت آن گنی آمده سانگ الگوفت یعنی نداده که اول راگ بهیرون نصف کس را و کانگ دهنش

ازده گهری شب باقیمانده تا صحبت پنج سنکرین یعنی راگنیهای دقتی اواین ست یکی کت راگنی دوم رام گلی سوم راگنی کندهار مهاسامنت پنجم ملاوه
دهشت سالنگ یعنی راگنیهای مختلف الاوقات واین ست یکی سوم بدوم کمبت سارنگ چهارم جلادهر دیپک پنجم منگل ششم سوده ششم سرپرده راگ دوم مالکوس
فصلش وراه گهس و پوس وقتش از طلوع تا یکپاس پنج راگنی دقتی واین ست یکی گوجری دوم ملاوی سوم لوری چهارم مالسری پنجم ساردی ششم راگنی مختلف الاوقات
واین ست یکی لیلاوتی دوم بنگال سوم کندهاری چهارم کلیان پنجم ایمن ششم بنگالی مقیم پنجم برهمر راگ سوم هندول فصلش وقتش از یکپاس
تا دو پاس و زبرآیده تا ترتیب دو پهر پنج راگنی دقتی واین ست یکی بست دوم للت سوم بهیرو سی چهارم دیپکا پنجم کمبهاوتی ششم راگنی مختلف الاوقات
واین ست یکی پنجم دوم دهول سوم بنتهر چهارم بهوپالی پنجم بهاسم ششم جت سری مقیم پنجم ششم بهنبهار راگ چهارم سریراگ فصلش وقت
بهیاکه و قتش از یکپاس و زبرآمده تا شام پنج راگنی دقتی واین ست یکی دهناسری دوم مالک سوم پوربی چهارم گوری پنجم کلیانی ششم راگنی مختلف الاوقات
یکی سرون دوم مالی کوس سوم ترون چهارم راج منهی پنجم مرهشتم پنجم ششم پنجم الوهشم گرفت سهارنی راگ پنجم دیپک فصلش بعد از اسلام وقتش از پهر
تا یکپاس و زبرآمده پنج راگنی دقتی واین ست یکی سارنگ دوم دیوگری سوم گوسارنگ چهارم کانی پنجم ششم راگنی مختلف الاوقات واین ست یکی
سری سرون دوم مالی کوس سوم ترون چهارم راج منهی پنجم ششم پنجم کهاپ ششم مالی راگ ششم میگه ملار فصلش شاون بهادون وقتش از سحر
تا صبح کاذب در هنگام بارش باران از یکپاس و ذکر نیشته تمام روز و شب پنج راگنی دقتی واین ست یکی ملهار دوم جهنجوتی سوم کاسهره چهارم سودهه پنجم سکراراگ
هشت راگنی مختلف الاوقات واین ست یکی کهوده دوم آرانی سوم گوند چهارم مهاگ پنجم جهنجوتی ششم کاپرید هفتم سالنگ هشتم ملهاری باقی سوده سالنگ یعنی
بهار جا واین راگ شمار نیست از سامی بعض زبان نوشته شود ماه بهو بیاکی بهندکی ماه هولی اندگری بهوشی اهیری هنگی گوجری مرهٹی لبتی
کوکله لاد کاویکی بچها اندجانی ساکه ماره بهوپر چندراس کالنکا کرناٹی بهال سادنی ماوٹی بنگلی کاهنی دکهنی روڑی بهیسکر لا
بیراری سابهر هرستان اندی سوهمالک چندرپ دهنی چندرکوس سرستی سنگدانی بهوپال کرناٹک چندپوار مندانی اودیهار
کودائی کوره کاسودی کوتک بهریل اوریتی سیوتی کهیری ماهور نرمدی مدراس سنده لاهار پیک مکوه پنجی دکهنی کنهاری مالوه هنکم
اهیری مکول رامان کنبل کنگ کونگری کال پهلی بهس وده ساگر ساهنیری بیلکلی نیک ال سندهوی بکلای رسلاوتی وجیت مهاری
چینی پربلوی نلکهاری رسیام کلی دیوگلی منکم بهوپالا لوبالی کلکت دهاونی پوربیا رسیاگ روزپنجری منصوره مهاری مکهاده مون
غازه فروست گت مکیت باهای مال سای سالنگ مات مکیه کیت الی کرنج ساگری رسندر دتی مالکوس بهوپتی سوهتی بهالندی
نت نرین چتاوری کومل سوهیب همهوپاه آمینه اقسام اینها بست اساسی دوازده مال گویند مقصود مذاول جلد اکتالاه و مشتمل است بر
آزاد و سیاکاکالاه میگویند سم مال بر دیک انراد و میز بیگویند جلد چهارم جلد تا مالاکه آرایر جانیز گویند مال خبر بر که جلد ۱۰ باشد و جلد ۱۱ و ۱۲ سیاکالاه و ششم
و سیاتالاه ششم تهوراو دشته سورفاحه سنم چنالا دوم چوتالا یازدهم ازالا دوازدهم مال سواری اگر اسا چکتن پیدا

فصل میم مع ها سه گیا کبرال کات فارسی کهسور دوم گیا که بهوبی برج گویند و هندی لکهنی گویند کریم ازاک بصوت انسان عبارت باشد و هم
عشق بر معمولی باشد و هم دست و دهنده بعضی گویند که مدگل گل آفتاب پرست کنار اسوس یکی گویند بیان و طلات صهنا نیم میم و فتح با و تشدید نون گل
و ماهم و نوشن میزاز میمار و نیم و نیم و فتح او تشدید را نیک پخته شده ای چیزکه در آب گیری آتش خوب پخته شده طلا گویند و در آتش نشسته و بوده باشد و هم
عمدلا نیم میم و سکون لام و فتح دال مهمله است که معنی اصلی واقع شود و بحذف نون غالبا حاصل معنی مشغول بگرداندن سیل یعنی آسیا باشد از فرح و شنی نصاصر شفا نیم میم و سکون عین مهمله و فتح
خوانان بر وزن سیمان بیاید و در گلوی مرغ صیاد اندازند و هم بر وزن سیمان میوه ایست که با ما صیغ فتح کنند میم بر وزن قلوان سوم بای وحدت مکر نکاه و هم نام یکی از طوائف ترکمان

گریزنده مهیب بفتح میم و کسر ہا مرد ہمسنگ کہ خوف و ہم از و بارہ و مردم از و بگریزند از منتخب و شارح فاضل تیز و شرح گلستان نوشتہ کہ مہیب بفتح میم غلط است و بضم میم کہ شہرت گرفتہ خطاست چرا کہ از باب افعال زین باب مستعمل نشدہ است مولف گوید نسبت کہ صدر الافاضل مہیب بفتح میم صیغہ اسم مفعول از باب تفعیل حرکت حرف اول را تغییر میدہد و بضم میم حقیقت مہیب است یعنی ترسیدہ شدہ از و اجراح و قاموس تجویز مہیب بفتح میم سہو است مہند بضم میم و فتح ہا و کسر دال سہملہ شدہ و بای موحدہ پاک کنندہ از عیوب و بفتح ذال سہملہ شدہ پاک کردہ شدہ از عیوب و نام کتابی است و علم لغت عرب و مہذب الاخلاق یعنی خوش خلق و نیک خصلت از منتخب کر مہت بفتحتین و بای موحدہ شدہ جای نشستن یعنی جای و زیدن باد و از منتخب مہتاب بمعنی ماہ و این لفظ مقلوب است کہ در اصل تاب بہ بود و پس اطلاق آن بر ماہ و دست نباشد لیکن آمدہ است چنانکہ در لغت قدیمہ نوشتہ شدہ و اضافت آن بہ ہلال ماہ و بدہ دست نباشد مگر آنکہ بمعنی روشنی مجازاً گرفتہ آید چنانچہ سعدی شیرازی گوید بیت بیش ازین

چو نوجوان بود مہتاب و ہلال بدر یکسان بود لیکن این قسم اضافت در بین بیت دیدہ شدہ از چراغ ہدایت مہارت بفتح میم و را و مہملہ استادی از اجراح و بحر الجواہر مہملت بالضم و رنگ آہستگی و فرصت از منتخب مراح مہابت بفتح میم و فتح بای موحدہ لفظ عربی است بیم و ترس و خشم و بزرگی از مراح فاضلیان بمعنی شکوہ و شان آمدہ از چراغ ہدایت و بہا بیم صحیح بضم میم و کسر ہا و بعدہ تحتانی جرم برانگیزندہ و بین بمعنی بضم میم و فتح ہا و تشدید ہای تحتانی مکسور نیز آمدہ و اصل این ہیئت مہیع بضم میم و فتح ہا و جیم مفتوح بعد کہ بمعنی جان و روح ست مہراج بالفتح القاب قباد شاہ نام و قیاس میخواہد کہ لقب سلاطین سلف ہند باشد مہند بضم میم و فتح ہا و تشدید نون مفتوح شمشیر یکہ ساختہ ہند باشد از مراح مہد بفتح میم و سکون ہا گہوارہ گستردن و ہموار ضعیفہ کہ برای طفل مہیا سازند از مراح منتخب بہان مہاد و بکسر میم بستر و بساط و فرش از منتخب و مراح بدانکہ این لفظ مفرد ست و جمع مہدیت مہرہ سفیدی قوی کہ مہندی سنگ گویند مہار بالکسر خت بہودہ گواز منتخب مہمار بکسر میم و فتح سوم و ذال معجمہ بیہودہ گو از مراح مہما چیزی بضم میم و کسر جیم مفاوضت کنندہ از خانہ و اقربا یعنی ساقو و کسیکہ با رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ہجرت نمودہ باشد از کلبوی مدینہ مہر بالکسر شمس یعنی آفتاب و ماہ و شمسی کہ از اہل ہندی کاما گویند نام روز شانزدہم از ہر ماہ شمسی و در مصرع قران السعدین مصرعہ آمدہ از مہر شد و ہم مہرہ کنایہ از بہان گذ چہ بہان در ہندی کنایہ از آفتاب و ماہ گویند و مہا بالفتح در عربی بمعنی گاو میش آن نقد و ضمین باشد کہ بوقت عقد و نکاح در زر و سیم مقرر کنند و بالضم سعادت و نیکبختی بلفظ کردن و زدن و گذاشتن و السنہ و نہادن مستعمل شود و ہر چہار معنی اول از رشیدی و بہار و بہا مکیری و بہان و باقی از بہار عجم مہیجہ الاحجار بالضم کنایہ از ہوا و اشتعال و وصل یا قوت و غیرہ و مہار بکسر ہر جوی کوچک و رسمی کہ از آب کندہ و بسیمان بدان بندند و در عرف یعنی ریسمانیکہ بدان چوب بندازند از زبان منتخب و بضم میم صلابت مجبور عبدای کردہ شدہ و گذاشتہ شدہ و سخن پریشان و ملحق و منہ قولہ تعالی انخذوا ہذا القرآن مہجورا از منتخب و مراح مہموز برای مجہول یعنی سیب و عرب کردہ شدہ و کلکہ یکی از عروق اصلی و ہمزہ باشد از مراح منتخب مہمار بالکسر خار یعنی کہ بر پاشنہ موزہ سوزان باشد و این صیغہ اسم آلہ ست از ہمز کہ بمعنی فشردن و زدن آمدہ از منتخب و مراح مہمیز بالکسر سیم ثانی فتح میم و یای مجہول و ای مجہول سیخ آہنی کہ بر پاشنہ موزہ سواران باشد و این اصل مہماز بود بقاعدہ انا للالف یا یبدل کردند از منتخب مہمہ بسہ میم و ہا و کشف مہمہ نماز قرص باشد بر ابر کف دست از خاک شفاکہ یعنی از امانیہ مہیا و نماز سجدہ بر آن گذارند مہم ساز کسیکہ متصدی امثال و اشغال ہندی باشد مہندس بضم میم و فتح ہا و سکون نون و سین مہملہ اندازہ گیرندہ و کسیکہ دعلم ہندسہ و اشکال عالم باشد از او منتخب و مراح مہبط بفتح و سکون ہا و کسر سوم و طای مہملہ جای فرود آمدن صحیح بضم میم و عین مہملہ جواب دہندہ و بفتح میم خوابگاہ از اطائف مہالک فتح میم و کلام جاہای ہلاک مہلل بضم میم و فتح ہا و لام اول شدہ مکسور تہلیل کلمہ یعنی لا الہ الا اللہ خواندہ مہیل بفتح میم و سکون ہا و کبری موحدہ و بان فرج زن از شرح نصاب مہمل بضم اول و میم ثانی مفتوح فرو گذاشتہ شدہ یعنی متروک و بیکار آرند از کشف مہول بفتح میم و ضم ہا ترسناک از اطائف مہیل بفتح میم و کسر ہا و سکون تحتانی جای خوف ماخوذ از ہول یعنی فرو ریختہ شتن اہیل بالفتح کہ یعنی فرو ریختن ست از مراح و منتخب مہیل بفتحتین آہستگی و درنگ و زبان و بالضم مس گدانندہ از مراح و بفتح میم و کسر ہا و ہای ہوز مہیز نہی ست کہ بمعنی گذاز خلیدن بسیے گذاشتہ و ہا کردن ست مہملہ مہ فتح میم و فتح ہر دو ہا ہمزہ دادہ شدہ و جاسیاہ یک تنگ و ضیق یافتہ شدہ از مراح مہموم اندوہگین مہام بفتح میم

اول تشدید میم آنرا جمع مهمه و مهمات آرند و بعضی دیگر گفته اند مهمه بمیم مفتوح و تشدید میم یعنی اندوه و هم بالفتح و تشدید میم یعنی اندوه و هم بالضم و سکون ها و ضم میم دوم یعنی اندوه و هم بالفتح و تشدید میم یعنی اندوه و هم بالضم و سکون ها و فتح میم دو

دانند آن ای ماتام بالوحده و ماقام به الا شیخنا علی هذا القیاس و لهذا در عربی واحد و ثانی و ثالث خواهند آن می آید اهل این میم در لفظه م منفتح پیش بجهت رفع ثقالت اجتماع حرکات و سکنات و سایر انواع و خصوص گاهی این میم در آخر عدد مخدوف هم آید مثل هفتم بمعنی نایشه چون نوانم و نگویم هشتم میم زاید چنانچه بنجانه خودم میرم و جزاو چرم بمعنی چریدن نعم بمعنی نی چنانچه نکمون گمود و ان در هم برای مفرد متکلم که مفعول بها و افاده معنی لفظ مرا بر دچنانچه نظامی فرماید مصرعه بران دارم الهی صلحت خواه من یعنی بران دار مرا و هم گاهی بنون بدل شود چون نجیم و کهین بمعنی برگستوان و بام و بان بمعنی رنگ گاهی بنجای معجمه بدل شود چون برم و برنج بالفتح بمعنی تالیف و بضم معجمه چون پیمانه و پیغانه و بلغا چون نغز و نجیر بمعنی خارمغیلان و مهیا چون نادم و تازا بمعنی خانه چون میم طارم سقف و آنست و میم مصدر ماضی و مضارع و امر و اسم فاعل و یا کثانی بدل شود چون آید و میاید و آیند و میشوم بالفتح این لفظ اصل است بمعنی مشوم بفتح میم و سکون شین ست و فتحه ست و فتحه میم اشین هم قوم هست و در انجا باید دید میمون بالفتح بمعنی مبارک و نام مردی و در فارسی بمعنی بوزنه از بر بران ماین لفظ در معنی مبارک هم استعمال یابد که گویند میمان و سطر بیرون بهمین جهت بمعنی کم مستعمل شود زیرا که هم در وسط بران حاصل شده است و چون بسبب تخلل تنوع و غیره را گویند چرا که سلام در میان آن نباشد از بهار عجم میلان بالفتح تحیدن و خواهش طبیعت از چیزی میامن بفتح میم اول آن سیر عمر ثانی بر کتها و دعا و تمنا و این جمع میمنت است و اندامهای جانب راست را نیز جمع میمنه گویند که بمعنی است باشد میزبان بالکسر و یای مجهول زاید هم کسیکه مردمان را بطعام خواند و بهمه لغت میزبانی میهمانی ضیافت و در کسی طعام ست که میزبان بمعنی دارنده میدان اون جای خالی کردن برای کسی از درون تعظیم میدان بالفتح بروزن خیلان از میدن بفتح بمعنی جنبیدن بسبب اطلاق بر زمین فراخ بطریق مجاز شده و میدان بالکسر میم بروزن میزان هم آمده باشد از دودن بالفتح اول و سکون ثانی بمعنی الغر میان چون سواری که شتر زمین فراخ چار پایه را الغر میکند از میدان گفته شد چنانچه ضمار الغر مضمر ماخوذ است و ضمر بالفتحتین بمعنی الغر میان شدن است بدین وجه اند که میدان بالفتح فارسی دمیدن بالکسر عرب آن از شرح گلستان از نور الله و باصطلاح جویبار بمعنی عرض و طول باغ هست و زمرد و خوره می در گریبان کردن بروز سیر دادن باشد میدان تحمید تحمید کردن و بجا آوردن میان بفتح میم بمعنی وسط و چیزی با کسی در میان نهادن و بر کسی در میان افکندن و میان بالکسر بمعنی کمر و بند و بمعنی وسط و بمعنی بین و بمعنی فاصله و بمعنی حد و بمعنی حاجز و بمعنی حایل و بمعنی مابه النزاع و بمعنی مابه الامتیاز و بمعنی مابه الاشتراک و بمعنی مابه الاختلاف و بمعنی مابه الاتفاق و بمعنی مابه الاشتباه

فصل نون مع الف یا دو نقطه نون نقطه است از حروف تهجی و صفات گردانیدن یا صیغه اسم فاعل و اسم مفعول و اسم زمان و مکان و اسم آلت و غیر آن و نام حرف چهاردهم از حروف تهجی و عدد پنجاه و از اسماء حسنی یا منان و یا نور و یا ناصر و یا نافع و یا ناطق و یا سمیع و یا قریب و یا نصیر و یا نعیم و یا نور و یا نور السموات و الارض و یا نور علی نور و یا نور الهدی و یا نور القلوب و یا نور الابصار و یا نور الانوار و یا نور الاولین و الآخرین و یا نور الدنیا و الدین و یا نور الاسلام و المسلمین و یا نور الحق و الیقین و یا نور الشمس و القمر و یا نور الشمس و الضحی و یا نور الشمس و النهار و یا نور الشمس و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و یا نور الشمس و الظل و الحرور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و یا نور الشمس و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور و الظلمات و النور و الضیاء و الظلمات و الظل و الحرور

یکسر شین بچه ورزای سیمجه یا بند نشیمنه یا زمراح و مخنث **ناز** بزای عجمه نوسته و درخت سرو و صنوبر و بمعنی بیمه یا غی بی پروائی و استغنائی معشوق و بمعنی فخر و تکبر آمده و بزبان مهاجرین ما موس عصمت و عفت و توقع حرمت از خلق و شرم و نیکنامی و مدیر سیاست و ملائک را بحکم الهی جبرئیل علیه السلام و قاعده و دستور و باک و صدا و حساب و ذکا و صیاد و مکر و حیله و بنائی از زبان و مخنث مراح و غیر ذالک **ناکس** نحو کافی عربی فرومایه نالایق نااهل و بکسر اول عربی بمعنی نگونسار **ناخس** بکسر خاء و سکون سین مهمله در لغت کهنه صاحب بندار و کسوزن بخلاندن تا برین فتح رای مهمله بمعنی خام و ناپسنده از چراغ هدایت **ناوس** بروزن طاوس چوبی که بمعنی تابوت است و در سرود و غیره عبادت خانه گفته ناس اسم جنس است بمعنی آدمیان و بمعنی آدمیان سفر و حج برده آمده **ناقوس** خرمره گلان که بهنود در ساعات وقت عبادت خود نوازند و در شرح گل کشنی نوشته که ناقوس عبارت از تخته ایست که ترسایان در وقت کلیسا از سقف خانه آویزند و بروز یکشنبه از صبح تا وقت فیشکه مردم از نماز فارغ شوند نوازند تا ترائش نامهود و بای ابجد بمعنی نغمه فی شیدن و شراب قبیح شیدن و حاصل معنی عشرت و طراوت ابتدای عجم و خیابان **نانخور** یش کسیکه نان خورده و خواهد آن چیز بکس باشد خواه یشین خواه ترش بهندی سالن گویند **ناموس** بکسر عین مهمله زندگانی بخشنده البقاء از فارسی مشخص بتحقیق و ناسدیع در معلمات نوشته که بمعنی کسی است که بریک حرف و حالت نباشد **ناقص** گذاشته و باصطلاح صرفیان لفظیکه حرف آخری از حروف اصلی آن حرف علت باشد **ناقض** بکسر فا و ضاد معجمه افشانده بمعنی شکننده و بچی که بهزده آید از رمح و بحر الجواهر و کشف **ناحفاظ** بکسر جاء مهمله و فا و ظای معجمه بی شرم و فاسق و بی احتیاط از مهاجرین **ناصح** بصیغه اسم فاعل از نصیحت تا [illegible] **نان** کلان بفتح کاف عربی و ضم سین بمعنی گیاهیست که تخم آن از زبان پاشند آن از زبان دست دارد همین نان کلان شاندار شیدی و مهاجرین **ناموق** بکسر میم و سکون واو و فتح قاف و تشدید تحتانی بمعنی نابکار و بی حیا و بی شرم و بی غیرت و بی ناموس و بی حمیت و بی عار و بی ننگ و بی آبرو و بی عزت و بی حرمت و بی قدر و بی منزلت و بی مقدار و بی اعتبار و بی وقعت و بی شرف و بی مرتبه و بی رتبه و بی جاه و بی جلال و بی شکوه و بی دبدبه و بی کروفر و بی طنطنه و بی تمکین و بی وقار و بی سطوت و بی هیبت و بی صولت و بی شوکت و بی حشمت و بی عظمت و بی اقبال و بی دولت و بی سعادت و بی نیکبختی و بی بهبودی و بی فیروزی و بی ظفر و بی نصرت و بی فتح و بی کامرانی و بی کامگاری و بی بهروزی و بی بهرمندی و بی برخورداری و بی نیکوکاری و بی نیکنامی و بی نیکوئی و بی خوبی و بی خیر و بی برکت و بی سعادت و بی نیکبختی و بی بهبودی و بی فیروزی و بی ظفر و بی نصرت و بی فتح و بی کامرانی و بی کامگاری و بی بهروزی و بی بهرمندی و بی برخورداری و بی نیکوکاری و بی نیکنامی و بی نیکوئی و بی خوبی و بی خیر و بی برکت **ناسک** بکسر سین مهمله عبادت کننده در راه حق تعالی و فرمانی کننده و انتخاب کشف **ناردانگ** آب انار و خلاصه انار از لطائف **ناف خاک** کنایه از مکه معظمه زادها الله شرفا و تعظیما بمعنی مطلق زمین **ناک** بفتحتین کبر و ناز و افتخار و صفتی و در آخر کلمات آرند بمعنی آلوده و آغشته از زبان و در بدار و شیدی بمعنی خداوند و صاحب آمده **نال** آنچه ماند پشته از زمان ظروف تراشیده از بریمی آید بمعنی پشکار و دوخانه که چیک از مهاجرین تخت کشف و زبان نام زمین بمعنی اول مشترک در لغات عربی و فارسی **ناعم** بکسر عین مهمله نام یکی از قراء خیبر از شرح مواهب **ناظم** بکسر ظاء معجمه و فتح میم نخستین و خواهنده **ناغم** ناقص و نایاب **ناعام** نامهذب و بدخلق و بدخو و بدمزاج و بدخوی و بدخصلت و بدطینت و بدطبیعت و بدسرشت و بدسیرت و بدسجیه و بدسگال و بدخواه و بدنهاد و بدمرغوب و بدمعاد و بدمعاش و بدمعامله و بدمعیشت و بدمعیشه و بدمعیشه و بدمعیشه

وصاحب کشف نوشته که نازنین بفتح سوم بمعنی نازک اندام است نگذاران بضم کاف فارسی بمعنی نگریز هر دو را بدنا توان بمعنی قلت و این خلاف قیاس است بی توان باید اگر گوئی تفضل نا توانست ظاهر این ضم تخفیف ورست بنا شد چیز گر که افاده فاعلیت کند خدمت نتواند کرد و اجرای غ بدایت و صاحب بهار عجم نوشته که این جمع الفاظ بر عکس قاعده مستعمل است چنانکه نا اضافه نا امید نا سپاس نا توان نامراد و ناکام نا توان مین بمعنی حاسد زیرا که کسے را توانا بدیدن نمے تواند نازدان دانه انار و در بربان نوشته که آنار رمانه تراش قلم و دان راه بدر و آب جام نار بین بضم موحده و ذحت آثار نائیدن فخر کردن از بربان نابسان نگهبان غار چیزے که آنرا بمعنے غار آورده از فرهنگے نوشته شد ناخن بن زدن اثر کردن بن و بمعنے ارکردن الخ چراغ هدایت مصطلحات ناخن زدن قطع کردن ناخل نوآئیده نام مرغے زدن فراموش کردن و فحوے کردن از بربان نان دور و عن افتادن خطر خوا هیا شدن و نفع یافتن از چراغ هدایت نازک خیالان عارفان فکر کنندگان و صنایع حق آشنا ناسکان بکسر سین محله عبادت کنندگان ناخن بسنگ مدن کنایه از زمام ناملائم پیش آمدن ناخن گذاشتن کنایه از کمال رسیدن و عجز از اصلاح چیزے بدان چنانچه در هدایت ناثر و ظاهر بمعنی درخت چنار و بمعنی سرتیز نوشته اند ناتراشیده بی ادب از مصطلحات تاراسیده نا پخته و نا بالغ از بربان ناخته بضم خا مجمه و فتح نون و سوم کوشتی شبیه بمائل سفیدی مشابه بناخن و در چشم پیدا شود اگر علاج آن نکنند سیاهی چشم را فرو پوشد و کور گرداند از بربان و کفایه نارسیده نوآموز و میان خالی از بربان و بے پاره که سیل کوزان بے گذرانند نازله تخمی و حوائج زنانه منتخب نابکار بکسر همزه که خرنسوم ست و با کوچک موحده مفتوح علوفه و واقعه و تگ لام منتخب و زبده الفوائد نالا آواز بلند کردار سوزدل شنیدن با بمعنی مطلق آواز نیز آمده و بمعنی جوی خرد از بهار عجم و بربان جهانگیری و کشف و مدار نا محه بکسر همزه و جاے محله گریه و نالا و صیت ناصیه موی پیشانی از صراح و منتخب و مگر در کتب فارسی بمعنی پیشانی مستعمل ست نانخواه تخمه گیاه ست چون خورد ان آن به تهای معلم پیدا میکنند نانخواه نام کرده بندے اجوین گویند در اصل نام این بهندی ان جوابن بود آن بهندے غله را گویند و جوابن بمعنے خورانندهٔ نون و ل را بر اتحقیق خدمت کرده اند نا طوه و بفای معجمه محبوبه و معشوقه نا وه بواو بمعنے راه برد آبله و آن کنز از چیچک بود و با اشغال هندی پرنا که در بربان نوشته که چرکے بنا و میان خالی نا فله بکسر فا عطیه بخشش نیرو جوب آب و نما منفعت و عبا ذیکه بر بنده دوخته باشد الرماح و منتخب نا به بیای موحده نشانجه الغول از فرهنگی نوشته شد نامیه قوتی ست در جسم جوانے و بنا که جسم را در طول عمر و عرض باید کرد بخشد نامه بفتح میم مهمله غیر خالص و مرم و مرکب علی ان پیدا باشد و بیجاره بمعنی سخن بر آید و در بین لفظ کلمه نیز آمده نامیه بکسر جای مهمله کرانه ملک سنگ از روایت الصحاح و غیره نا بهره بفتح با موحده سکون ها بمعنی بهرک عجم و بضم فرومایه از رشیدی و بربان نا جیه بکسر جیم و بعده تحتانی نجات یابنده و رستگار از عقوبت نافه بفتحه روزنه نشنیده نازل منتزله بمعنی علم مقام نابغه بیای موحده و غین معجمه نام شاعر مداح نعمان بن منذر نائره آتش و شعله و بمعنی دشمنی و گریزنده و رمنده و همین مناسبت نام حرف آخر از حروف قافیه چون آنچه بر کناره حرف قافیه ست گویا از میان حرف گرفته در میده کناره گرفته است از صراح و سراج عطا نائی پیدا شونده و نوجوان الطاف نا سای بکسر سین حمله فراموش کننده از لطف نا متناهی بے پایان و بی انتها نهایی منع کننده باز دارنده از کار ے نا داشتی مفلسے بی سرو پی اخلاصی از بربان نامای بمعنی نه که آنرا نوازند بمعنی گلو و علوم از بربان و بمعنے گوهر نیز آمده و در منتخب نوشته که آنرا بمعنے نزدیک کردن و این از قبیل اضداد ست نامی قرمزی رنگ از بربان نامی در رنگ بمعنے نامور و معروف و در عربی بمعنی نامنده و بمعنی کننده از بربان نا جره ملی بفتح جیم عربی نام نیے از زبان ترسا از منتخب نا جی بکسر جیم نوگار از عقوبت و نجات یابنده و جبار از نامی جین پری و بمعنی دوزخی بسیار نا شپاتی نسرین معرب با کے فارسی نوعی از خوبانی ست مشابه بآلو و در رنگ و نام مجارستی و اما باشد که بر جلد بدن پیدا شود و اثر سرخ رقیق شدید الحمرة مختلف بنا بای بفتح ملاح کرنان و ابانی فرشد فصل نون مع با ے موحده بنا بفتح جزا بر منتخب شوف بنات بفتح گیاه و هر سبز مورخت که از زمین روید و نوعی از قند مصفا که بعضی اهل سند آنرا مصری گویند بنت نا بفتح گیاه و رستن گیاه از منتخب بنا لت بفتح بزرگواری و آگاهی و مشهور شدن

از منتخب بفتحتین و تشدید دا و جبر او ون بیچیدن مناح بفتح میم بکبر نام گوسفند نیز معنا و سگ که در عرف آذانا سگ گویند از منتخب و کشف و سراج بفتح اول و ثانی جنگ و جدال و قتال از برهان بندانا بفتح و دال اسم جنسی چیزی که پاره پاره کرده باشند یا وحدت بمعنی دادن از منتخب و بحر الجواهر کشف و سراج و بندیدن شنیدن که از خود و عذیره ساز ند و در استعمال فارسی این لفظ بدال مهمله نیز صحیح باشد از منتخب و آنان و صراح و بعضی بمعنی چیزی نوشته که بهندی آنرا بولند گویند بندنا بکسر اول بفتح ثالث زادگان جمع نبیره و این جمع بنظر فارسیان بجر دو بهت که لفظ فارسی را بطور عربی جمع کنند چنانکه قواعد میں جمع فروان خواهین جمع خان آورده اند بنا شن با بفتح و تشدید ثانی و تحتانی مجمعه کفن دزدن و کفن کردن از منتخب و سراج بناض بفتح نون و تشدید معجمه و ضاد معجمه بر وزن مشاطه این لغت نیست بلکه صیغه نهی است یعنی باز نه عطا کردن و منع بفتح بیرون آمدن آب از چشمه نبق بفتح باء و کسر تا بمعنی کنا بقه از منتخب نبیل و نبیله بالفتح و کسر تحتانی و لام مشدد و یای معروف بزرگ و دانا و نیکو و فریبنده از منتخب و لطائف بنائل بزرگان و کار بزرگ و نکوئیها و این جمع نبیله است نبل بالفتح تیر اندختن و تیر اکاهی از منتخب و کشف بمعنی فراپس شدن و نخجیر بمعنی بزرگ و خرد و نابعضی از رفعت اضداد است که ذاتی شرح آنرا در صراح بنبه بالفتح و در آخرهای ملفوظا کاه شدن و بفتح اول و کسر ثانی و کاه ملفوظ نام غلام پیغمبر صلعم که آزاد کرده بود نداو از منتخب و سراج نصا بالضم نون و بفتح با نام غلام مذکور نبیشه بر وزن مغیره فرزند زاده عموما و خاصیت بمعنی پسر زاده خصوصا گاهی دختر زاده را نیز گویند از برهان و شهیدی و جهانگیری نبله بضمه نبک که بدان انجیر کنند از شرح نصا نبره بفتحتین لاوره ها از سروری و لطائف و برهان نبیه در آخرهای ملفوظ بروزن فعیل آگاه و آگاهی دهنده از لطائف نبیسه بمعنی دختر و بسین مهمله بمعنی دختر زاده و بعضی گویند که بمعنی پسر زاده نیز آمده از برهان و رشیدی نبی فعیل است بمعنی فاعل اگر از نبوت مشتق از نبا است بمعنی خبر دادن باشد پس نبی بمعنی خبر دهنده بود بمشابهت از نبوکه بمعنی علو و ارتفاع باشد چون نبی نیز از دیگر مخلوقات اعلی است نبی گفتند و نبی علم است خواه جسما کتاب باشد یا نباشد و سوال خاص است از احمد صاحب کتاب یا باشد از شرح نصا و نبی بضم اول و کسر ثانی جمع نبوه بمعنی بلند از بهاری قرآن و مصحف و کلام الهی از رشیدی و برهان و کشف بالجمله بکسر تین نیز آمده نبض بفتحتین از حرکت نبض کردن یعنی جنبیدن و بالجمله سوال نکردن فصل نون مع میم و قاف نتاج بکسر اول جمع نتوج از منتخب نتاج و آثار سوالیه فلانه و حرارت و برودت و رطوبت و یبوست نتف بالفتح بوی بد از کشف و کنز نتین بالفتح نون و کسر تا فوقانی چیزیکه دران بوی بد آید نتو بفتحتین ابتفاع و برآمدگی سر چیز نتیجه بیرون آورده شده و تراشیده شده و منتج ابتیع بمعنی بیرون آوردن و تراشیدن بیرون است و بمصطلح منطق قولی است که حاصل شود دانستن از جزء های صغری و کبری باندانستن لفظا مکرر - که آن را حد اوسط گویند چنانچه در اعلام مشتهر و کلمات مختصر حالت حاصل شود

فصل نون مع ثای مثلثه نشاط بفتح نون و ثای مثلثه بمعنی خبر از شرح نصا نصاب بالفتح و تشدید فاش کردن از منتخب و کشف نشار بضم اینچه بر بندازند از منتخب و کشف و سراج نوشته که نثار بر مصدریت بمعنی افشاندن و پاشیدن از قسم قعدد و نوش فرق کنی بسبیل تصدق بالضم اینچه از زر و گوهر که پاشیده شود نشور بالفتح پراگنده کردن آنچه پاشیده شود از هوا و بحر الجواهر و صراح نشره بالفتح منتشر از منتخب و سراج و ستاره که از قدر چهارم نزدیک یکدیگر در برج سمک از صراح و آنرا بعربی در یکی از رسائل معتبره ثریا و نجم نوشته که مژه چون پاره ابر است سینه سرطان میان چنگ و کوکب پرگال مربع مؤلف فصل نون مع جیم نجبا بالضم نون و فتح جیم با موحده بزرگواران و برگزیدگان و انجب خبیث از منتخب نجوی بالفتح در آخر الف مقصوره یعنی بیت یا بعضی را از شرح نصاب و صراح نجیب بالضم و فتح جیم و کسر باء موحده بزرگوار و نیک قرار از منتخب و صراح نجاب بالضم شتران و این جمع نجیب است که بمعنی شتر گزیده است از منتخب و سراح نجابت بالفتح استادی بزرگواری و گرم شدن و صراح نجاسة بالفتح پلیدی از کشف بمعنی بالفتح شجاعت و در صراح نجابت بالفتح بزرگواری و صراح نجال بالفتح اول و در آخر های عمله و نگاری و فیروزی و راوی حدیث از مدار و کشف و صراح و منتخب نجح بالضم در آخر حاجه عمله فیروزی و برآمدن حاجت از صراح و منتخب نجد بالفتح زمین بلند خلاف غور و نام ملکی از عرب میان حجاز و عراق و میان بصره و مکه که زمین آن بلند است بلند بمانا و حجاز و نجد بمعنی آبخیز خانه و غلاف زبان عند ربع مسکون

به معنی خوشی و خوری از نعتب و لبالبا و شرح نصاب و فاموس و مراح نجاد و بکسر نون و دال مهمله بند شمشیر که بر دوش سپه حمائل اندازند و مراح نجب نجار نفع و نون و تشدید جیم و در و گر نجس بفتحتین یعنی پلید شدن و پلید و ناپاک و بمعنی دوم به فتح نون و کسر جیم نیز آمده از نعتب و مراح و دو لنجف بفتحتین نام شهریست که مرقد حضرت علی کرم الله وجهه در آنست نجاق بحیم فارسی نام سلاحیست از بهار عجم و چراغ هدایت بنجل با نفع نسل اولاد و فرزند و بمعنی اندک و حقیر پیرایه از نعتب و مراح نجم با نفع ستاره مهر گیاهی مانند که آنرا اسپندی جل گویند شمل و رخت کدو و چنار و عنق چیان و غیره و نام پروین که آنرا ثریا نیز گویند و بمعنی الفوج و لام از من اشتقاق نعتب نجده با نفع شجاعت و دلیری از مراح و مجاز بمعنی شجاع و بمعنی سر و دیر نوشته نجار شیروان کلبشن بهمچو کیایه از نام خاقانی که شاعر مشهور و برادر کهتر ابیشان بدیلی میکرد و نجاشی با نفع نام بادشاه حبشه از مراح فصل نون مع حای مهمله نخوست بفتحتین از نعتب و کشف نخافت بفتح اولی توانائی از نعتب و بجز الجواهر و مراح نخبت با نفع تردامنی از کشف نخلت مالکسر بزن بد اون بی عرضی بی طلبی پیدا کردن و دعوی کردن و ترس حسن و نخشش بی عرضی و خجلت از مراح و نجب نخبه با نفع شیر کشتن و برسیدن خوردن از نعتب و کشف و لطائف نخریر مالکسر بزن و لگد و نشمندان و زیرکی از کشف و نعتب نجار بر نفع و نشمندان و زیرکان این جمع نخریست که معنی دانشمند باشد نخاس بضم نون و سین مهمله مرس کس بهندی نانبا گویند و دو دبی شمالا آتش و بکردن شتر و اصل طبیعت از نعتب و مراح و شرح نصاب نخیف لاغر و نزار و مرد ها جز از شرح نصاب و نعتب نخسبین فاک فتح سین مهمله و از رحل و مرح نخول بفتحتین لاغری و کم گوشت شدن از بجر الجواهر و لطائف و مراح نخل با نفع بکس انگبین و بکسر نون و فتح حا معنی نامیب و در بعضی جمع نخلت که معنی زنبور باشد از نعتب و مدار و نیز صاحب نعتب نوشته که نخوا بمعنی مژه های بالا نخوه با نفع و فتح سوی و راه و مانند و نام علیکه اعراب کلام عرب بدان دانسته شود و قصد و آهنگ و اسلوب و برگردانیدن از نعتب و غیره نخا با نفع بخشش و عطا و صدقه و با فتح کاهیدن و آن زدن و بر نهر و احداز فاموس و مراح نخی با لکسر و سکون حای مهمله شرکت از بهست گویند سپه سالار از شرح نصاب و مراح نشاز و عن فصل نون مع خای معجمه نخشب با فتح و شین معجمه مفتوح و بای موحده نام شهر در ترکستان که حکیم ابن عطاء که بمقنع شهرت دارد از آنجا بود و نواحی آن شهریست بسیار و شعبده باز بری آورد که در چاه ریگ و سنگ و شنی از بیرون و باز در همان چاه پنهان میشد و بر آن نخل بلوت نوعی از انبلیش ست که بر بلوت مروگان اند و این هم در ایران شائع بود حالا در هند هم یافته میشود و بشرطیکه بست پیر و سالخورد باشد فلاشتائی نگفته گو بد بست نشسته عنقم آن نیست که در شهر کسی و نخال تابوت مرا بیند و شیون نکند و از چراغ هدایت و مصطلحات نخوت با لکسر خای معجمه بزرگی و تکبر از نعتب و مدار نخ با نفع نار و رشته خواه از ابریشم باشد خواه از خس و دیگر و صف لشکر و پلاس و کلیم از برهان نخاوی محمود نام و منسوبست امین مکه و لطائف از مراح و در برهان نوشته که باغ حسنات در راه مکه معظمه بخیر نکبتر و بای معروف و ری معلمه آبادیست از بجر الجواهر نخیر بزن نصیر فارسی یعنی زمینکه تخم دران پاشند چون سبز شود از انجا بجای دیگر نقل کنند و بمعنی فرومایه و بمعنی کمین کردن نیز آمده از برهان نخچیر با فتح و جیم فارسی شکار کردن و شکار کرده شده و جانور صحرائی مثل آهو و غیره و شکارگاه از برهان و بهار عجم و نزل بخیم عربی خطا نخال طوق و قلاده موسی علیه السلام را در دامن کوه طور تجلی انوار حق تعالی بر ایشان درخت مشاهده شد و نخاس بر نخاس بفتح نون و تشدید عین مهمله بازیکه دوران غلامان سیاه را بجهت فروختن بجای میگردانند و

خشک بود و فتد از بر کرت آن غنیفه درخت مذکور سبز شد **نخل سوم** درخت پر گل یا پر میوه که از تنوم الواحد بسیار بود **نخت و نخین** بفتحتین و بفتح اول و سکون ثانی و کشف و تنوین و ضم اول و سکون ثانی و کشف و تنوین و فتح اول و سکون ثانی و کشف و تنوین هر سه صحیح است و در شرح الحروف نوشته که یاء و نون در آخر نخستین زایدست **نحل** بن بضم موحده و فتح حاء مهمله و سکون لام و آخر مهمله صحیح است نام درختیست **نخاله** بالفتح گویند درخت خرما و صراح **نخاله** سبوس یعنی آنچه که بعد نخلیدن جو و دیگر حبوبات و غیره باقی ماند از صراح **نخودی** نوعی از زیست که شبیه برنگ نخود باشد

فصل نون مع دال مهمله ندا آواز کردن و بفتح تری دهم از شرح نصاب **ندا** بکسر اول و فتح دال مهمله صحابان و بجمع ندیم است از تحفه **ندب** بفتحتین و موحده و با هفت باشد در بازی نرد و در عربی شطر و گرو قمار از رشیدی و برهان و در شرح خاقانی نوشته که ندب از نردبازی است و قبیله باهلی چرشتی و در تیغت صد و بجوان از نصف بیازده رسد که بتهتا افزونی بازیست گویند که فرمزد و از اتمامی ندب است یعنی و آنکه بی دریی بازده ندب گویند که غدر باز **ندب** بالفتح گرفتن بر مرده و خواندن محاسن او بفتحتین نشان غم و صراح **منتجب ندرت** بالضم تنهائی و کمی متنهاوان از کشف و منتخب **ندوت** تری و نمناکی **ند** بالکسر شبیه مانند و تنها و نظیر و ضم بیت نیز است از لطائف و شرح نصاب و صراح **ندید** یستا و نظیر از لطائف و صراح **ندیره** بفتح راء و غرائب از صراح و منتخب **ندیم** همنشین و ایل و سلالتین و پشیمان از صراح و منتخب **ندمان** بالفتح پشیمان از صراح **ندبه** بالضم با موحده مفتوح نوحه و شیون و اضطراب و اجتماع عامی خواندن از منتخب وغیره **فصل نون مع ذال معجمه نذیر** بفتح نون و کسر ذال معجمه بر وزن و زیر ترساننده و یکی از اسامی پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم از کشف و لطائف و منتخب و صراح **نذر** بفتح نون و سکون ذال معجمه چیزی و نیچه چیزی وعده کند بر خود واجب گرداند مثل روزه و صدقه برای خدا تعالی لطعام فاتحه و روح بزرگان و نیچه از نقد و جنس پیش امراء سلاطین گذارنده و ملاقات کننده و بفتح اول و ضم ثانی حیران و ترسان و بضمتین پس دیم از مدار و کشف و لطائف و صراح **فصل نون مع راء مهمله نرگس** شهلا بفتح نین معجمه نوعی از نرگس بجای زردی در ان سیاهی میباشد از مدار و در چراغ هدایت و غیره نوشته که نرگس شهلا نرگسیست سفید با مژگان سیاه **نرو** بفتح نون و سکون راء مهمله و کاف فارسی حلقه زدن لشکر برای شکار یعنی زور خانه پهلوانان از شرح گل گشتی **نرم نرم** آهسته آهسته **نریمان** بفتح نون دیار سقر و نام جد رستم از برهان **نرد بان** بالفتح زینه نرگسی و ون چشمک زدن از چراغ هدایت **نره دیو** یعنی دیو نر از برهان نره بفتحتین و قید یدتخفیف هر دو آمده یعنی آلت رجولیت که بعربی ذکر گویند و یعنی درخت یعنی نرشت چنانکه نره دیو از لطائف **نرگسه** بالفتح و کاف فارسی قبه که از سنگ و چوب وغیره کرده عمارت و روان میسازند و بر گردان گلها نشانند از شرح خاقانی و در بعض از کتب نوشته که آنچه از عاج گلهای نرگس تراشیده بر سقف وغیره خانم بندی کنند **نرم آهنی** عاجزی و زبونی نرگسی یعنی فایده نرگسی و آنچنان باشد که بعضهای مرغ را جوش داده بدورکرده در قیمه چیده پزند و بوقت خوردن هر یک را در دو کرده می نهند زردی و سفیدی آنها شبیه بگل نرگس مینماید و قسمی طعام و یعنی اشاره و بخشم از عالم چشمک زدن و یعنی طرز کردن و نام صناعی معروف از مصطلحات **نرسی** بالضم نام خانواده و با فتح نیز نوشته چنانکه در جهانگیری **فصل نون مع زاء معجمه نزالت** به فتح فارسیان استفاق این لفظ از نزال که بطور عربی کرده اند و حالا این لفظ فارسیست و در عربی بیع اصل نداریا از نزهل **نزاهت** بالفتح دور شدن از بدی و پاکی از عیب کشف و صراح و منتخب **نزهت** بالضم دوری از زشتی و بی عیبی و پاکیزگی و خوبی از کشف و لطائف و منتخب و در حیابان یعنی خوشحالی **نزو** بالفتح مخفف نزیک از برهان و مزیل و مصاحب یعنی نزدیک از کشف نوشته که بالکسر است قبیل بالفتح **نژاد** بفتح و زاء فارسی اصل و نسب از مدار و سوید و کشف و در برهان بکسر نژند بفتح اول و کسر دوم و زای فارسی مغلوب سرنگون و پست و خوار از لطائف و موید و کشف و منتخب **نژگ** بالفتح یا در برهان بفتح و کسر اول و فتح ثانی اندوهگین و یعنی گرسنه و پست و خشمگین **نژ** بفتح اول و سکون دوم اندک و قلیل از شرح نصاب و منتخب و کشف و صراح **نژ** بالفتح از رشیدی **نزع** بالفتح کشیدن چیزی را از جای خود یا جان کندن از لطائف و منتخب و صراح **نزاع** بکسر اول آرزومند شدن و آرزومندگی و باهم کشیدن

کردن بضمتین و فتح ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و نون مشدد و سکون ثالث و فتح رابع و نون مشدد و سکون ثالث و فتح رابع و نون مشدد

از برہان و سراج عجم و رشیدی **نسوان** بالکسر نسان این جمع امراۃ است از بادہ سفر از صراح **نستعلیق حرف زدن** الفاظ فصیح لینہ بتکلف غلیظ و الفاظ بے مخرج ادا کردن فسنقور بضم نون و ضم ثانی و واو و سکون قاف و ضم راء و سکون واو و ضم زاء مخرج از برہان **نستعلیق گو** کسیکہ الفاظ فصیح و لینہ بتکلف گوید الفاظ بے مخرج ادا کند **نسبت حکمیہ** علاقہ کہ میان دو موضوع و محمول بطریق اثبات باشی واقع باشد چنانچہ انعام حادث و زید تناول و زید لیس بقدیم انعام لیس بقدیم چنانچہ آوردن کلمہ است یا نیست و اما احتمالہائے عبارت ذاہی فسنہ بکسر نون قصد نباشد و زبانہ بعید و عادہ ادای آن کردہ باشد از منتخب **مؤلفہ** بالضم نوشتہ شدہ از کتف

نستعلیقی بفتح اول و ثانی و قاف و جیم فارسی چوبدار و انتظام کنندہ شہریان و لشکریان فسطوری نام و نشستہ ترسایان و در برہان ملحنی ترسایان **فصل نون مع شین معجمہ نشا** بالفتح اول و سکون ثانی و بفتح ثالث معجمہ و الف بعد خط مستقیم خطی منحنی نویسند بجانب راست گرا بفرض نویسندہ بالای خط مستقیم دو تا لالشارت شود کہ خط مستقیم نہ بجانب الف نیست بلکہ خود است و این لفظ را بر وزن سرای گفتہ غلط و بصورت پنجہ نوشتن ہم خطا یہ یعنی آوید و لو پیدا شدن و مجازا بمعنی جہان و عالم مستعمل شود **نشیب** بکسر اول و یای مجہول پستی در زمین پست از کشف و مدار و برہان و مؤید **نشدت** بالکسر جستجو کردن گم شدہ را از منتخب **نشکنج** بالکاف و جیم فارسی بر وزن و معنی شکنج عربی کہ گفتہ گوشت کسی بد دوختن باشد یا بد دوختن چنانکہ بد آید از برہان و جہانگیری و کشف

و مرفع اول و سوم **نشید** بفتح اول و کسر ثانی و یای مجہول سرود و آواز بلند کردن از منتخب و صراح و دو محاورہ فارسیان بکسر اول و یای مجہول بمعنی سرود و واو از خواندگی از لطائف و در برہان و مدار بکسر اول و سوم و یای مجہول سرود و واو از خواندگی **نشتر** بکسر اول مخفف مشترالت فصد کردن از برہان و بہار عجم **نشر** بالفتح بوی خوش و دود گیاہ سوختہ شدن و بر بند چوب بہ آرہ دو کس بر دو سر آن کشیدن و فاش کردن خبر و مجازا بمعنی زندگی و نفیس بر آمدہ شدن و بر آگندہ و پراگندہ شدن و پراگندگان و اجزای جمع یکسان و در منتخب و صراح **نشور** بالضم اول و خای معجمہ بر وزن خوار بخگاہ و دختر و گوسپند جوزہ خود را مادر زندہ بدین آورد و بجایند و فرو بر بند بمعنی چکال گویند از برہان خالی از این لفظ را بی یا شد چہ الف و فعلت نزلی ہم منظر آمدہ **نشوا** بالکسر **نشور** بضم ثانی زندہ شدن و صحیح نشور مرادف صحیح روز قیامت از صراح و منتخب **نشاپور** بکسر اول نام شہر در خراسان و اصل این نہ شاپور است چہ لفظ پور بمعنی شہرست و نشاپور نام شعبہ از نہاوند و نشاپور نام شعبہ از نہاوند و از برہان

نشر بالضم و رای مہملہ بلند نشستن و بلندی جستن و جاے بلند و نیز آمدہ **نشویہ** بضم اول و سکون ثانی و یای مجہول و سکون ثالث و فتح رابع و یای مجہول و ہاء مختفی نشستن بمعنی آشیانہ مرغان و آرامگاہ از برہان و رشیدی **نشین** بکسر اول و یای مجہول و فتح سوم خلوتخانہ و آرامگاہ و آشیانہ مرغان از جہانگیری و کشف و برہان و مؤید و بہار عجم **نشانہ** بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و نون و ہاء مختفی نشستن و جاے نشستن و بمعنی آشیانہ مرغان و بمعنی نشین ہم آمدہ است چنانکہ

نشستہ بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و سین مہملہ و تاء مثناۃ فوقانی و ہاء مختفی بمعنی نشین و نشانہ و نیز بمعنی نقطہ و نقطہ و نشان و علامت آمدہ است و از منتخب و کسانیکہ لفظ تمار بالضم نون خواندہ غلط خواندہ **نشانہ** بضم اول و ثانی و سکون ثالث و نون و ہاء مختفی نشستن و جاے نشستن و بمعنی آشیانہ مرغان و نیز بمعنی نشین آمدہ است از برہان و رشیدی **نشاستہ** بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و سین مہملہ و تاء مثناۃ فوقانی و ہاء مختفی نشستن و جاے نشستن و بمعنی آشیانہ مرغان و نیز بمعنی نشین آمدہ است از برہان و رشیدی **نشاستہ** بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و سین مہملہ و تاء مثناۃ فوقانی و ہاء مختفی نشستن و جاے نشستن و بمعنی آشیانہ مرغان و نیز بمعنی نشین آمدہ است از برہان و رشیدی **نشاستہ** بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و سین مہملہ و تاء مثناۃ فوقانی و ہاء مختفی نشستن و جاے نشستن و بمعنی آشیانہ مرغان و نیز بمعنی نشین آمدہ است از برہان و رشیدی

کوا از خوردن شراب و بنگ و غیره پیدا شود و کسانی که برای اتهیج نشاء بالیدن و هرزه لو بسیند غلط است **نشکرده** بالکسر و کاف فارسی مکسور و دال ابتی ساکن و راء مهمله که بدان کشف دوزان چرم را قطع کنند و بهندی رانپی گویند از برهان **فصل نون مع صاد و مهمله نصاب** بکسر نون آنقدر مال که زکوة بر آن واجب شود و اقل واجب آن از نقره دویست درهم بود و از طلا بست مثقال و اکثر واجب آن از هر چهل درهم شش و اثلث درهم است و دو اثلث چهار طرح و طبوخ و دوجه و وجه و وجوه جوشش خرد لی و وزن مشغال است قیراط و قیراط بیست و چهار جو و هر جو شش خردل و هر خردل شش زکوة مال چهلم حصه آن مال باشد بعد بسر سال از شرح نصاب و ضبط نصاب در کتب فارسی اکثر بمعنی مال و زر و سرمایه مستعمل میشود **نصب** بالفتح بر پا کردن و دشمن و دشمنی و حرکت زبر در کلمه سعب چنانکه فتح در کلمه مبنی و فتحین در سنجیدن بر پا کننده بهر چیزیکه باشد و بضمتین و بفتحتین بفتح اول و سکون ثانی بنزدیک صراخ **نصفت** بهر سه حرف اول مفتوح و الف اخیر صراخ و صفت بر وزن اول سکون ثانی غلط چنانکه مشهور **نصرت** بالضم یاری کردن و یاری دادن و بالفتح عطاست از کشف و منتخب بهار عجم **نصوح** بفتح دعا مهمله صاف و خالص توبه بسوی کردگار از گناه برگشتن کنند و بنام مویکه و حرامها و آلایشگیرد قصد توبه کردن او در مثنوی معنوی شرحیست از نطاق **نصر** بالضم یاری دادن و بضم نون و فتح صاد و تشدید دال بمعنی جمع ناصر و بمعنی تصیلا از منتخب **تصیف** بفتح نون و کاف و زیر قبیلیست از بهبود از نطاق **نصن** بالفتح و تشدید صاد و مهمله نیکیاب یکی کردن و در بیدن نا خالص بدا از آنرا و بلند کردن چیزی از صراح و منتخب و بمعنی آشکار کردن از کشف و نطاق و باصطلاح علم اصول نوعی از آیات قرآنی که ظاهر معنی مراد نباشد مگر دانند کار تنابه را که این هر دو است و آن چنانچه قوله تعالی اهل الله در بسیج حرم الربوا جرا که کفار میگفتند که بیع و ربا برابر است و گاهی اطلاق نص میکنند که بمعنی مقصود الات دلیل باشد بلکه خداوندان کلام صریح را ظاهر را نص گویند خصوص آیات قرآن که معنی انها صریح و آشکار باشد **تصیف** فتح چاودانه و خته یعنی یک عرض شده و بنیه چیزی و خادم از شرح **نصاب** بالفتح و سکون صاد و پیکان تیر و نیزه و فصول بضمتین و فصال بکسر اول جمع آن از شرح **نصاب** بکسر کانها **نصب العین** بالفتح مد نظر و منظر خاطر و مقابل چشم **نصرانی** بالفتح عیسوی مذهب چه را کی از اسمای عیسی علیه السلام نام ملت از آنکه مولد آنجناب قریه ناصره بوده است از مضافات بیت المقدس در ولایت شام و این نسبت بحذف الف و زیادت الف و نون چنانکه در رحمانی **نصیری** بضم نون و فتح صاد و سکون ثنتانی نام طائفه است منسوب بنصیر که یکی از خدایان حضرت علی کرم الله وجهه بود که آنحضرت را خدا میگفت و آنحضرت او را بقتل میرسانیدند باز او زنده می شوند و قصه حیات و ممات او مشهور است از مصطلحات پس نصیر بمعنی فدوی جان نثار و اسم الاعتماد و مستعمل **نصفی** نوعی از پیاله خراب از مدار و برهان کشف و بهار عجم و سرور و ضبط حرکت نکرده و بخاطر میرسد نصیر که نصف بالکسر و یاء معروف بمعنی آن پیاله خربزه‌ئی که کدوی خشک او و نیم ساخته نصف اصل صاف کرده پیاله سازند و مجازاً پیاله را می گفته باشند **فصل نون مع ضاد معجمه نضارت** بفتح نون نازکی و آبداری از منتخب **نضج** بالفتح تازگی از منتخب **نضیج** بالضم و جیم رسیدن میوه و پختن هر چیز و پختن ریش پختن داده و غلط از صراح و باصطلاح اطبا الوقت خروج شدن خلط بنحایط شدت رقیق یا رقیق شدن خلیط **نضیج** میوه پخته و دول پخته داده بفتحه چیز که خشکی آورد از قبیل پنبه **نضح** بالفتح و حاء مهمله آب کشیدن از صراح **نضار** بضم نون زر و بمعنی طلا و خالص هر چیز از نطاق و صراح **نضیره** تازه و آبدار و بمعنی زر خوب قبیله از بهبود از نطاق و منتخب **نضره** بفتح اول و سکون ثانی زرد بمعنی تازه روی از صراح و بفتحتین هر چیز خالص از نطاق **فصل نون مع طاء مهمله نطاة** بفتح و طاء مهمله قریه ایست مدوره نام تلعه خیبر از شرح نصاب **نطع** بالفتح بساط و فرش چرمین و پوستی که در دیوان بر میان هند از لحاف و غیره و منتخب بالفتح و بضمتین بساط **نطاق** بکسر نون کمر بند که بهندی پیکه گویند از مهار عجم و منتخب **نطق** بضم نون سکون طاء سخن گفتن و بضمتین سبع نطاق که بمعنی سبان هند است و بمعنی قوی از فلک از منتخب **نطول** بضمتین عضو تحتین آبی که بدو اها جوشانیده بنشینند و بفتح اول ضم ثانی بمعنی آن آب بدو اها جوشانیده که بعضو ریزند از صراح و منتخب **نطع پوشان** کنایه از پهلوانان چالاک و فت کشتی تنبان از چرم میپوشند از مصطلحات **نطعی** تنبان از کشتی گیران پوشند از مصطلحات **نطی** این لفظ بنون و طای مهمله و تحتانی که بنام دونخ مشهور است وارد غلط است و بنام طای معجمه مفتوح و الف مقصور

فصل نون مع ظای معجمه نظام الدین ولیاخان آنده وعلیه الرحمه در جائی نوشته است که غالبا لقب ایشان نظام الاولیاست مردم اولیا را که میدانند اطلاق اولیا که جمع ولی است بر ایشان میکنند **فطافت** بالفتح پاکیزگی او کثیف دهار **تنجب فطارت** بالفتح نظر کردن بسیار **نظر تکلیف** بالفتح وتشدید نظر بتکلف **نظر تکلیف** بالفتح وتشدید نظر بتکلف **نظر تکلیف** بالفتح وتشدید نظر بتکلف

ملوک عرب که از نعمان مین مندر گویند و ابرای بهرام گور کوشکی خورنق هم از نعمان ساخته تعمیر کرانیده بود و بنزدیک امام اعظم ابوحنیفه رحمة الله علیه دنام مردیکه نوشیروان اورا زیر پای پیل انداخته بود و باضم هم درد خانه است و بفتح کشت و مرج دلالت نعمان و ثقافون توصیف از لال که بغایت سرخ باشد گویند که از نعمان باد شاه عرب که مستان بشیراوده بود و بعضی گویند که نعمان اول بسیار دوست میداشت **فعل افگندن و فعل ساختن** دو دین لغات از لطائف **فعل و سآلش** نهادن کسی را بفریب کردن از لطائف **فعل بریدن** داغ بصورت نعل بریدن سوختن از مصطلحات * فعل واژه گون بستن مردم در جستجوی خود در شک انداختن بطرف خلاف مقصود سرگردان کردن **فعلین چوبین** آنچه مثل کفش از چوب ساخته بوقت استنجا و وضو در پا کنند **نعامه** بفتح نون شترمرغ از شرح نصاب و بضم و مرا بفتح و جیم پیش از لطائف

فصل نون مع غین معجمه بنغمات نغمات آوازهای خوش از کنف نغمهای نیرنگ نغمهای نامفهوم **نغرنگ** بالفتح و زای معجمه مفتوح بر وزن شنگرف خوب لطیف و سرکار اندرک و بنجوبی باشد و نام میوه هندی که آنرا انبه گویند از بریان و عجزان ظاهر الفنگ نام انبه بزبان هندیان فارسی و آن سه نقل **نغل** بفتح اول و کسر غین معجمه جای شب باشی چارپایان و صحرا یعنی سیراب شدن و دوعربی بمعنی بدبخت و کینه ورمی فتحتین تباه شدن از لطائف **نغول** به فتح اول و واو مجهول معروف و نیز جائیکه در صحرای برای شب باشی گاوان و گوسپندان سازند و ضمتین بمعنی عمیق و ژرف و بمعنی دوا و بیماری دراز و نام و کام دیگر از مزبان از لطائف **نغم** بفتحتین جمع نغمه از نغب **نغنغه** به فتح هر دو غین معجمه آواز لطیف و نغمه و سرود از لطائف **نغوله** بفتح اول و واو مجهول موی پیچیده که آنرا بسند جوره گویند از بهار عجم و در جهانگیری و جمع النفرس در بریان بمعنی زلف خوبان **نغولی** بمعنی نغمی و غزاز لطائف

فصل نون مع فا بالنفس با فتحتین کلاسیکه خواندن و تلفظ آن سهل باشد بدشواری **نفاست** بفتح نه چندان زن و چندان کثیل که دوش بمعنی خوبی و پسندیدگی و لطافت از مغنب و کشف و مرا **نفرت** بالکل نوعی رسیدگی از چیزی یا بفتح کلیار نشیدن **نفحات** بفتحات بوهای خوش **نفحات** بفتح اول ثانی های موجود پسندیدهای او جمع بفتح **نفث** بالضم و بمعنی بالکل نوشته فعلی از دهن کرا از زمین چرشد و بتلفظ آن و لفظ آبکه سهواً خواهد از لطائف هو مدهوما ن و مدا **نفاثات** بالضم و بشدید فا دانهای سنبله دان و دمنده بحر عقد های از زمان ساحره **نفث** بالضم و دمیدن و فضله چیزی از دهان انداختن از مغنب و مرا **نفخ** بالضم و حالتی سهو دمیدن و بوی خوش و بوی ناخوش و بمعنی ورم و باد کردن از لطائف و مرا **نفاخ** بالضم و بشدید فا و خاء معجمه دانه های پر از آب که بر پوست دهای سهواً خواهد خوش **نفخ** بالضم و فتحتین دمیدن و پر باد شدن **نفوخ** بفتح اول و ضم ثانی و خاء معجمه دوشیک که در بینی دمند **نفاوه** بفتح اول دال سهو پر شدن از مرا **نفاوه** بفتح اول و ثانی و واو مجهول و فتحتین تیز از جائی که بر این رسید و جای شدن و غزان نامزد از مغنب و مرا **نفار** حرکت و صال و فتیله خرج او پنبه و حریر کستن و بر زدن افغان و بیرون آمدن گویند **نفو** به فتحتین دوال سه چوبه گذشتن و جاری شدن فرمان و اداره تر کردن از مغنب و مرا **نفس الامر** حقیقت کار و حال ما و بمعنی ناچیز و حقیر و کار واقعی **نفیر** فریاد و ناله آواز بمعنی گریزنده و مفرت کننده و بمعنی آوای **نفیر** مختفی کوچ و موسم رحصه ماه فارسیان سه یک اسلاق کننده بمعنی چاکر یوم الوداع از لطائف و مغنب و مرا **نفور** بفتح اول مختفی گریزنده و دمنده **نفاس** کس لایام چکل زن از خاصه وی و مرا **نفخ** و کشف بحر الجواهر فتحتین بمعنی خون ولادت **نفاس** فتح اول و همزه که حرف چهارم باشد جمع **نفیسه** **نفس** فتحتین دوم و آن جذب نسیم است از ریه بینی یا دهان برای تبرید قلب و دفع بخارات باز بهمان راه و این هر دو حرکت بمعنی برآمدن و فرو رفتن دم مجموع کمتر باشد و جمع آن انفاس آید و بضمتین فتح اول و سکون ثانی بمعنی جان و روح و حقیقت شی و هستی و عین هر چیز و بمعنوت جمع آن نفوس و النفس شده و نفس در اصطلاح تصوف سر قسم است اگرچه در حقیقت همین یک صفت مگر چون بهر صفتی که موصوف میگردد و مناسب آن صفت موسوم میشود و ان سه قسم امیت اول نفس امارہ یعنی سخت امر کننده بطرف لذت و خطوظ نفسانی متعود کما قال الله تعالی ان النفس لامارة بالسوء دوم نفس لوامه یعنی لب یا سلامت کننده خورا بوقوع معاصی بعد لذت نزول این نفس صلاح دارد لیکن حاصل باشد از بین سبب الله تعالی او را مقسم تعبیر کرده اند لا اقسم بالنفس اللوامة سوم نفس مطمئنه و آن از صفات ذمیمه صاف شده باخلاق حمیده مستصف گشته بطرف الهی فایز شده بالمیان سیر عبد با نجا رسیده

یا انتہا النفس المطمئنۃ ارجعی الی ربک راضیۃ مرضیۃ از کشف و تردد بعضے نفوس چہار قسم ست یکے قسم ہمان ست کہ مذکور شد و چہارم نفس مہمل آنکہ او را وقوف نباشد و در دل او را یابد و در قاموس صراع نفس بالفتح بمعنی روح و خون و دم و چشمہ خیز آمدہ و در چراغ ہدایت نوشتہ کہ نفس بمعنی التماس مستعمل نفوس بضمتین جمع ساختہ اند و اہل ہند این جمع نفوست کہ بفتح اول و سکون ثانی باشد بمعنی ہیچ و کم قیمتی و گرانمایہ و لطیفہ پوشیدہ باشد از فتح صراع در بطائف بمعنی حاشیہ و بمثل ست کہ از قاموس نقل کردہ و در صراع نیز با ہمین معنی یافتہ شود و نفخ بالفتح و سکون ثانی و بمعنی نافہ آہو خواست از فتح صراع لفظ باسم و بالفتح مکبر بسر فصیح روغنی ست و آن دو قسم باشد سیاہ و سپید بہتر سفیدست در ملک شیراز و ازین بہم رسند و گاہی مجازاً بادہ نیز گویند و لفظ سوب نفت ست از لطائف و منتخب و مؤید و مدار رود جیابان نوشتہ کہ لفظ بالکسر او را دی کہ حملہ سوختہ باشد ہر جا کہ اندوختہ آتش و گیرہ و نفاع بالفتح و تشدید ثانی و بعین مہملہ بسیار سود رسانیدہ و بضم جمع نافع نفاع بکسر نون و عین مہملہ جمع بزرگان فقاق بفتح اول و تشدید ثانی و بالقاف و در آخر نافتن متاع مندک و دو بالکاہ و دو فی منتخب بکشف بفتح اول سکون فا عیاد تیکہ بدو [illegible] بکشف و منتخب و صراح بفتح اول [illegible] بمعنی شہید گی و غوغا و زبطائف و بہار نفس مہمل کنایہ از عرش نفی کردن دور کردن و نسبت کردن و از شہر بدر کردن نفرین [illegible] بہار نفس کشادن بخنیدن کلام کردن نفس سوختن بمعنی خاک شدن و هم از کثرت رنج بردن و محنت کشیدن چنانکہ بعد از دویدن و خوف زدن حالتی طاری شود از بہار عجم و در چہار شربت نوشتہ کہ نفس سوختن کنایہ از محنت نفس است کردن کنایہ از توقف کردن و گاہی گرفتن نفس امارہ خواہش بہیمیت انسان کہ بسوی لذات و بنوی باشد امارہ بفتح اول و تشدید سیم صیغہ سالغہ ست بمعنی بسیار امر کنندہ و سخت حکم کنندہ نفوس ثلاثہ امارہ و لوامہ و مطمئنہ یا آنکہ گویا ند ارواح ثلاثہ کہ روح حیوانی در روح نباتی و در روح جمادی ست نفوس قدسیہ ذوات پاک و ارواح ابرار و اخیار و ملائک نفس بالحقہ باصطلاح حکما روح و جاندار گویند نفقہ بہ فتحات اول و ثانی و ثالث آنچہ بعیال و اطفال خورش و ہند بدار نفخہ بالفتح و ذای معجمہ یکبار دمیدن از نفخ بالفتح و ہای مہملہ بوی خوش نفاخ بہ فتح نون و جیم عربی بمعنی رقعہ بعربی زیر ستین و این بمعمول عرب ست از قاموس لفظہ یا لالہ آبادی صراح و منتخب و شرح نصاب نفس کلی شیئ مجموعی نفوس انواع سوالید ثلاثہ نفس بہیمی جان حیوان چہار پایہ و مراد ازین نفس امارہ نفس نباتی روحیکہ در نباتات یعنی سبزہ و درختان میباشد نفی بہ فتح اول و سکون ثانی راندن دور کردن و دور رسیدن از صراح و بمعنی شہر بدر کردن چنانچہ نور اللغات و شرح گلستان نوشتہ فصل نون و سع قاف نقابا بالضم پاکیزگی از لطائف نقبا بضم نون و فتح قاف و موحدہ جمع نقیب نقرہ بام طایریست کہ رنگہای آن تشبیہ دارند نقد اسبعنی با فضل و فی الفور مستعمل نقاب بکسر نون و فتح قاف و موحدہ جمع نقیب بمعنی خطاست و بالفتح و تشدید قاف سوراخ کنندہ از نقب بمعنی سراج و مدار سوند و بہادر عجم نقطہ انتخاب نقطہ کہ بر حاشیہ کتاب برای یادداشت محاذی بیت مطبوع و جز آن نویسند و گذارند و باصطلاح صوفیہ ذات بحت حق سبحانہ و تعالیٰ نقب بفتح اول و سکون ثانی سوراخ کردن و دیوار سوراخ یعنی سنرگ نیز آمدہ از بہار عجم و منتخب و صراح نقمت بالکسر عقوبت و کینہ و عذاب بطائف و منتخب و قاموس نقابت مسیتوگی و بفتح سنون از صراح نقرات بالکسر نقرات سہ رود کہ آنرا می سرایند میان آواز مک گویند مقصود قوالی و بعضی گرفتی نامند نقاوت بالفتح پاکیزگی از صراح فصل روح حل بعضے از اہل ہند بآنکہ روح خود از بچہ جہ گیری برند بشرطیکہ جسم از جان خالی باشد و این عمل اخلاق بد میبرد گویند نقاہ بالفتح و تشدید قاف سیار سرہ کلنندہ و دم دونیار را از منتخب نقد بالفتح امادہ کردن و داون و شمردن دم دونیار از منتخب بصراح و بمعنی سیم و زر سکوکاہی مجازاً بمعنی مال و ذات آید بمعنی فی الحال و بمعنی پیش آید نقش زیادہ و بہان نقشہ کہ ہم بآن سیسے و آنچہ قابل این نباشد نقم کلاہ و دلق نقیب رعیہ نوشتہ کہ زیاد نام بازی دوم زینت آرزو حیلہ کہ در مکتب مانند بنگام حضور یکی ازین یاد و بند و صراح اللغات نوشتہ کہ در بازی مذکور و ہر نفر تن یک خال زیادہ کردہ اند و تمیز این بیان فوق خال زیادہ مفصل مذکور شد شاہراہ ست نقارہ بکسر اول و ہای مہملہ کینہ و عناد نقیر صراحی و چاہ کہ فرو رفتہ بحم زبانہ و مجمع خزانہ در نگاہ زبانہ مطلق باشد خاص در حق کہ دران خزانہ نگاہ دارند و بمعنی حقیر و قطمیر از اندک

ویش مراد دارند و گاهی بجای نسبت اندکی پیشی گزیده باشد از اطالت منتخب و کشف و مدار و دیگر کتب تر و تفقر و فطر کبیر با بغربیات تعداد و قوم
کرد و شناشنا شد نقشر افتح فوقش از طالت و در تبصره پیچیده مغز و مراج یعنی خاصیت مغز کند چو وصو و بند و عجب کردن **نقطه جاگیه** کنایه از
نقطه نور سیر نقطه که چاک بقدر نقطه کاما بقلم بر کاغذ ریخته شود **نقوط** حسین فتح نون دوا بوعوث و کبیر جمع دسین معدل نام پدر اسعد و ادر اوها و سکندر
از شرح سکندر نامه از خان آرزو **نقش** ابکه مراد معمد نیز عنوان نام و زشت که شدید باشد و خاص بانگشان پای و شانه آن پیدا میشود **نقش** بالفتح قضیی از سرود خوانان
که وضع کرده خراسانیان است یعنی طوبای تره که پرفن مراد آید یعنی لیاقت و هنر لوای چهاری شاعری غزه وده **بیت** لباس نقش شاهی بر قفس بلبل و بدن بسته
بالفتح بلبل یا اداوه از شرح دیوان قانی و مدار تحفه السعادت **نقص** بالفتح و صاد مهمله کمی و کم شدن و کم کردن و بالضم چنانچه مشهور شده خطاست
از صراح و منتخب و کشف و سهاریم و میر نور الله در شرح گلستان نوشته که نقص بالضم متعدی است و نقصان لازم **نقض** بالفتح شکستن از منتخب **نقیض**
در نقیه یعنی شکسته و باد طلاع نقض رد شده یعنی نفی شده چنانکه کمال انسان چون بعض الانسان پس بحکم این هر دو قضیه باهم بتعبیر انبا عتبار نفی و
اثبات اعمال صادق شود دیگر کاذب بداکه میان نقیضین و ضد فرق کرده اند نقیضین آنکه نه جمع شود و نه عدوم چنانکه هست و نیست و حیات و ممات و ضد آنکه
جمع نشود و هر دو معدوم گردند چنانکه سپید و سیاه ممکن نیست که جمع شود و گر متبوانند که هر دو نباشند بلکه زرد باشد **نقط** بالضم و فتح قاف جمع **نقطه**
نقاط بکسر اول جمع نقط بالضم نون معنی خطاست چراکه در ان فصل بضم اول و در ان جمع نیست از کشف و صحاح و منتخب **نقع** بالفتح غبار و گرد از شرح نصاب
و صراح **نقوع** بفتح پنج از قسم ادویه و دیده و آب کشنده از کشف و منتخب و دیگر الجواهر آبیکه در ان ادویه تر کرده باشند **نقیق** بانگ کردن باکبان از صراح **نقطه**
شک نقطه که برای باد داشت مقام در حاشیه کتاب بنامی نقطه مشکوک گذارند و باصطلاح صوفیه بنان ظاهری را گویند **نقره خانی** اضافت
سفید کردن آن مانند سیم روشن باشد و لفظ خانگی فارسی بمعنی مطلق سفید است چنانکه گویند خاک سفید یعنی که سفید باشد از بهار عجم و جهانگیری **نقل** بالفتح
و سکون قاف از جای بجائی بردن و از جائی بجائی رفتن از طالت و منتخب و بحر الجواهر و منتخب نوشته که انچه بعد شراب خورش و نمکین و کباب و غیره خورند
از نقل بضم اول گویند و قاموس و زیل نوشته که بای بمعنی بفتح نون صحیح است و بضم نون چنانکه در عالم مشهور شده غلط است و در صراح نوشته که نقل بالفتح
از جای بجائی بردن و بضم نقیض علی الشراب **نقول** الضمین جمع نقل **نقطه** مقابل کنایه از سرمه دانهای که از زعفران باشد از بهار عجم **نقطه موهوم**
یعنی نقطه که بانقطه دیگر باشد که وجود انرا هم تصور کنند و نقاط هر سه باشد یعنی از اجزاء لایتجزی و جوهر فرد و نیز گویند از بهار عجم و دیگر کتب **نقطه خلتر**
کنایه از فال زدن رمل از مصطلحات نقش زدن و ادبردن از مصطلحات **نقش** بدشستن **نقش** بمراد نشستن نقش جهان باغیت در
اصطلاحات **نقش** مرکب کشیدن کنایه از کار عجیب کردن و انقلاب معرفی ثبات **نقطه** سهو نقطه که بسهو بر حرف غیر منقوط داده باشند و ان قابل
حک باشد از بهار عجم **نقش** قرینه مراد از نقش مقابل ای نقشیکه در مقابله نقش دیگر باشد هر دو مباهم مطابق میباشند **نقاوه** بعضی نون برگزیده و خلاصه
از صراح و منتخب و نیز بالفتح خطاست **نقابه** فتحات اول و دوم و سوم نقل کنندگان و این جمع ناقل است **نقره** بالضم هم گویند یعنی چاک خصوصی
چاک لب که بر دهن انسان و بنتهای سوی سر و نام قریه است از صراح و غیره **نقطه** ذره عبارت از سیچ که در حافه زده و وصل میکنند نامرتوق نشاند
نگارد **نقطه** بالضم عروست و در اصطلاح حکمت و هندسه یعنی منتهای خط از منتخب **نقیه** بضم و حرف سوم موحده خارش که از تمرق خاست از بیوست و غلظ
خون **نقیعه** بالفتح و بای تحتانی و عین مهمله نام ضیافت خود و سر فرزند شرح نصاب و صراح **نقی** بفتح اول و کسر قاف و تشدید یا پاک و خالص
بکسر اول و سکون قاف متاخران از منتخب **نقصانی** بمعنی نقصان درین لفظ بای تحتانی در آخر زایدست چنانچه در سلامتی و خدام
و غیره و همچنین در شیدائی برزایدست از نجابان **نقش عروسی** سرود که در هنگام کتاب و نکاح مخصوصست بسبب سرود گویند

فصل نون مع کاف نیکیا بالفتح و حرف ثالث بای موحده باد یکی از سته طرف و زده و آن بنهایت پست حضیض صادر حق جهاز تقوس و عجز و در شرح فضا نوشته که نیکبا بسیط باد یکه یعنی نه از مشرق بود و نه از مغرب و نه از شمال بلکه از یک گشته از چهار کوکبا کنایه از جهات ست و در شرح نسلا از نیسان جنوب شرق یا از نیسان مغرب شمال علی هذا القیاس **نگیسا** بکسرین و کاف فارسی و یای مجهول و سین مهملة نام طبیکه نوکر خسرو پرویز بود و او مذکر و کشف برهان و ابن هیچ و جهانگیری و مؤید و فقیر مولف گوید که اگر چه این لغت یای مجهول نوشته اند مگر در گاه گاه که مفرد خوانده شود فصیح تر باید و مجهول اوست و خواندن عام است **نکبت** بالفتح خواری و بدبختی از ناموس و صراح و کشف مگر در منتخب بدال و میزان بالکسر **نکهت** بفتح اول و سکون کاف عربی بوی خوش بوی دهان منتخب و صراح و یکاف فارسی محض غلط چه اگر کاف فارسی در الفاظ عربی فوقانی یا قبل مفتوح در فارسی نمی آید و اگر آمد نوعی از تقریس گفته شود **نکبات** بکسر جمع نکبت از منتخب و بدال و مهمله عجم و میزان بضم محض غلط چه اگر که وزن فعال الضم از اوزان جمع نیست **نکابت** بر اوزان جمع مذکر و مؤنث سه سین از منتخب **نکث** بضم اول و فتح کاف جمع نکثه بفتح اول و سکون ثانی کاویدن زمین و بسر و راگندن از منتخب و صراح و قیصی از طعام **نکث** بکسر اول و سکون کاف و ثای مثلثه تاب بازدن از رسن شکستن جامه از منتخب و مجازاً به معنی طلاق و شکستن قطع آمید **نگار** بکسر نقش و بت که بدین نام کنند و معنی معشوق و محبوب و معنی تفسیر از عبارت دیبای معشوقان کنند از برهان و کشف **نگین** سوار نگینه را گویند و انگشتری باشد و نگینه باشد و غیر نباشد مراد نگین پیاده گویند از مطلعات و جهانگیر **نگر** بالضم و بضمتین تا پیاسی و ناخوشی و شگفت و مجازاً به معنی عذاب از لطائف **نگس** بالضم و سین مهملة با نشستن بیای معنی عود کردن مرض و بالفتح سرنگون کردن و نگونسار انداختن از لطائف منتخب و صراح **نگوشش** بکسر اول سرزنش و ملامت از کشف و مدار و شیدی و جهانگیری مگر بسر زدن بر بان بالفتح اول و منتخب و صراح و مدار **نگل** بکسر نون و سکون کاف بیندآهنی که بر پای بدان بندند از منتخب شرح نصاب و صراح **نگول** بضمتین نون سنگند خوردن باز ایستادن و بدزدی و غرامت از لطائف **نگون** بکسر نون و ضم کاف فارسی خم شده از برهان و مؤید **نگونسار** بکسر اول سرزنش و ملامت کردن از مدار و مؤید و رشیدی و جهانگیری و در برهان بالفتح اول و بکسر اول نیز گفته **نگران** بکسر نون و فتح کاف فارسی بیننده از منتخب و برهان **نگته** سخن پاکیزه که پوشیده باشد یعنی هر کس آنرا نداند یعنی نقطه غریبه آمده از منتخب و جهانگیر **نگره** بفتح اول و کسر ثانی ناشناسی نا شناختگی یعنی ضد معرفه از منتخب و کشف **نگوسیده** بفتح اول علامت کرده شده و بدرشت از برهان و در میزان مگر در جهانگیر بکسر اول **نگارا** به معنی معشوق **نگارا رمنی** مرد و زن سیمین کر و فر و بسیار عاشق بود **فصل نون مع میم نمایه** بفتح با لیدن و افزایش و بلندشدن از کشف و مؤلف و منتخب و صراح **نموفج** بضمتین و ذال معجمه و جیم معرب نمونه از میزان و از جایی دیگر معلوم شد که معرب نموست نه معرب نمونه فاهم **نامل نمرود** بالضم نام بادشاه کافر از میزان **نمودن** و **نمود** هر دو بلفظ اول مشهوست و معنی بلفظ دوم علامت و نشانه از چیزی ← **نظاهر** بمعنی رونق و خوبی ظاهری و بمعنی وجود نیز آمده **نهر** بالفتح نون و کسر سیم بمعنی جدا کردن زه شهوست از لطائف و شرح نصاب **نمیر** بروزن فقیر آب خوشگوار و شیرین از کشف و شرح نصاب **نماز** به فتح پرستش و خدمتگاری و نیاز از برهان و جهانگیری و کشف **نمش** مرهمی است از امراض جلد و آن قطع مستدیر باشد گاه شود که همچو کلف بهن باشد و گاه شود که همچو دمل سیاه آبله دم سوداوی است **نماک** حق بمعنی نمک چشیدن **نمشن** بالفتح و صاد مهمله سوی چیدن از منتخب **نمط** بفتحتین و طای مهمله فرش و بساط نگین و بساط شطرنج و روشن و سور از مدار و منتخب و صراح و بمعنی پرده سرو و نیز آمده **تمایق** به فتح اول و کسر چهارم که همزه است جمع نمیقه که بمعنی مکتوب است **نمارق** جمع نمرقه که بمعنی بالش است از منتخب **نطهای تنگ** بروزن خطهای تنگ از سرود و از شرح سکندر نامه مخمل به فتح اول و سکون سیم سوزنی نام بر جی است که در سمای خود بر اندام ظاهر شود از منتخب **نموم** به فتح اول و ضم ثانی بیماری عام و کشنده تمام بالفتح و تشدید سخن چین و غماز و نام گیاه خوشبو و طراوت از منتخب و صراح **نمیم** بفتح نون **نمکین** بفتح نون و کسر میم و سکون کاف فارسی و فتح نون و کسر میم و سکون کاف فارسی و فتح نون و کسر میم و سکون کاف فارسی و ف

پرسیدند آنرا چونگویند زبان نگاری کردن پاک کردن صاف نمودن نمدسا نمدی که از پشم ساده باشد اصطلاحات نمکخورد و نمکدان شکستن نمک را می کردن اصطلاحات نمازبردن پرستش کردن عاجزی نمودن نمایان بصیغهٔ امر از نمودن مجازاً بمعنی گمان بسیار که هر چه گمان بسیار باشد بصیغهٔ امر عاجزی نمایان شود نمو بضمتین وتشدید واو بالید و افزایش تصحیف کشت صرح در فارسی بتصحیف هم آید نمیقه بروزن بیضه شیشه مکتوب قتی از نمک که بمعنی فوشتن است از مراح نمرقه ونمرق هر دو بالضم وراء مهمله بالش کوچک که بر آن متوفی را کشته بالفتح مرتفع نمودار کار مذکور چیزی هر دو را نوشته که نمونه در اصل نموده بوده چرا که الف نون بدل میشود و نمکدا بالفتح شوری چند صفراوی بود که بتدریج بهم رسیده شکل بگیرد متصل شود یا بالضم که بر آن نمیقه نوشته شود نمکه چاو سیه بنوری باشد شبیه بگلاب و اصل این سیاهی آن سفیدی از نقاب منصوری نمامی با فتح و تشدید نمازی فصل نون مع واو نو بفتح مطلق آن نام مقامیست از نواحی مقام سوستی و بمعنی سامان و اسباب توانگری و لشکر و سپاه و شکر و سپاس و فرزند و بیژه و چیزی که از نو و بمعنی با نگاهی و وقت و خوراک بمعنی گرفتاری و قید و بند و بمعنی کهنه دیگر و از قید نشاندن نام طائفه از مغلان و مخفف نواله که لبریزی تخم مدار که بمعنی از زبان کشف و لطف بیت بیدل جسم و چراغ هدایت نوروز بتجا مجموعه نام شعبه از مقام نوا از زبان نوش گیا گیاهیست که در فصل سرما کنند نواب بفتح و تشدید و الف بسیار نیابت کننده و بالضم و تشدید نیابت کننده بار جمع نائب نوابت بفتح اول الف همزه که حرف چهارم است و موصوف بصفتها بجمع نابت است از کشف نوروز عرب نام شجیه از مدار د بهار عجم سود و چراغ هدایت نوات بفتح خسته خرابی یعنی تخم خرما از نقب بمعنی راه و طاق و طاق و برابر و لائق و از مصطلحات نوابت بفتح اول کلیدی سوده ستمار گیاسها نوبت بالفتح وقت جزی بمعنی مصیبت و کرت و مرتبه از نقب و زبان بمعنی نقاره و چیزی پاس و محافظت نوشت اول مصنوع و ثانی مکسور کشیدن بر تحریر سود و بهبود از جهانگیری نوامج بفتح اول و الف و فتح میم و جیم جمع ناجه است بمعنی ناقه نوند بضمتین و سکون نون ثانی بمعنی اسپ تیز رفتار از سرزده کشف و زبان مدار د بهبود نوشاد بالفتح و شین معجمه لیست حسن خیز که بخور و بان آمیزند از جهانگیری د مدار د بهبود زبان د کشف بالضم بوا و مجهول نوید بضم نون و کسر واو و یای مجهول خبر خوش از جهانگیری د زبان د طائف د د بهار عجم د سود د مفتح نون و یای مجهول پیام بفتحتین مشهور سند خطاست نوه د مفتحین پیچ قبا و لباط و فرش و چوبی باشد جولاهگران جامه که بافته میشود و بران می پیچند و بمعنی برابر د جنگ خصومت و بمعنی د خود لائق د د اهن پیرهن از زبان د جهانگیر د طائف د د سود د مدار د نوشته که نور بمعنی پسندیده د جنگ و لباط پیچیدن د جامه و گچ د گوشته د سوراخ د د بعض شروح سکندر نامه نوشته که نور د عبادت از سوراخ د باد د چراکان هم پیچ د پیچ میباشد نور بر سیوه نورس د مقدار پستان نور بالفتح بروزن جور د تور بمعنی تنگ و فسیده و شکوفه زردار بجز الجواهر د صراح د منتخب د کشف نوپهار نام آتشکده از زبان د در کشف نام تمامه نوکر بضم نون د واو مجهول بمعنی چاکر از نسر د ری د کشف د برهان د بهار عجم د در رشیدی بفتح نوشته د گفته که طلا را بین لفظ ترکیت نوش آور نام آتشکده نوار بضم د فتح اول چیزی باشد بطول سه گز بدان چادرهای بافند د بخیه د وزند د به کسر اول خطاست از مزراق د کشف نوشاد د بالضم د واو مجهول د شین معجمه د ضم دال مهمله د الف د تاء مثناه بیک نون سبق بمعنی تریاق د آذر بمعنی آتش بمعنی زیانی سته که گز سیمان آتش هم رسیده از برهان د جهانگیری بفتح دال نوائر بر فتح شعله با جمع نائره است که بمعنی شعله باشد نوذر بر فتح اول د فتح ذال معجمه نام پسر منوچهر از جهانگیری نوشهر نام قصبه ایست نزدیک شیروان نونیاز عاشقانه د طفل نوشتن نوز با الضم مخفف سنوز از برهان نوروز روز اول ماه فروردین که رسیدن آفتاب است بنقطهٔ اول حمل از زبان د د بهار نام برده بمعنی نورس میوه نورسیده د هر چیز تازه د نام کتابیست د د قوانین علم موسیقی د زبان هندی که سلطان ابراهیم عادلشاه صروح نصیری تصنیف کرده د د رهندی نورس نه حالت است که بنای استعارهٔ هندی بران باشد اول سنگارس یکسر سیر صعود اختای نون با فتح د کاف فارسی آن بیان آرائش د زیور د تزئین معنوق است

دوم با سین بی‌نقطه و آن خوشی و طرب است که بشنیدن ذکر مرغوب حاصل شود سوم گزارس بفتح کاف عربی و ضم زای معجمه و نون بالف کشیده و در آخر سین بی‌نقطه افزودنی غم و اندوه که از احتمال بلوک چهارم روز رس بفتح راء و سکون واو

پیچیدن و فوریدن ابریشان و مؤید و مدارو و جهانگیری بفتح اول و کسر ثانی بمعنی کتاب و بمعنی پیچیدن و فوریدن **نوشین** شیرین منسوب بنوش کہ بمعنی شهد باشد
ازینجاست **نوشدارو** بفتح واو زاری بفتح و زای معجمہ بر وزن مهرداد از موسیقی از شرح قران السعدین **نوشدارو** تریاق و شراب و باذهر ازینجاست و در کتب طب بسطوست نوشدارو
و سجونی ست شیرین مزہ بفتح مقلب بمعنی سعده و دوائی ست کہ دفع جمیع آلام و بلیات کند **نواخانه** زنان از سروری و بریان **نواباد** بالفتح و الف
بای موحده و دال مهمله بر وزن شاباش بمعنی میوه تازه و نو رسیده و بمعنی مطلق تازه و تری آید در کشف و رشیدی و سراج و جهانگیری
و در لسان الشعرا و برهان بمعنی تحفه و یکی از متعلقات و شرح بوستان نوشته کہ نواباد بمعنی آنچه کہ باغبانان اکثر میوه تر و تازه باسبد بطرز مطبوعی بهم چیده بخدمت ملوک
و امرا برند **نوبه** بالفتح آنکه بعضی چوب قلقی مشهور بالغم ست از تحفه و مصطلحات نوشته کہ نوبه بفتح اول و فتح دوم بر لغت کہ برای دور کردن و از میدان لگد زدن آنک و
زدن بهم رسانیده ست و در برهان بضمتین بضم اول و سکون ثانی ست **نوای فاخته** نوعی از سفیدهٔ نان کہ آنرا سوخاخته نیز گویند **نوا له** کہ بمعنی دوست
از سرمد و کشف و برهان بفتح تو شاید بضم نون و واو مجهول نام ملکه کہ بادشاه ملک بروع بود با سکندر ماجرا کرد از جهانگیری **نوشته** کہ بر تن کتابت
کرده شده از مزمل **نوکیه** بود دولت از چراغ هدایت **نوشه** بالفتح بادشاه نوجوان و نوواماده نیز گویند و بالضم دواماده بمعنی خوش و خرم از برهان **نوبر** و نو
بفتح موحده غلام نوخریده و بره بالفتح و بر کی غلام را گویند **نوحه** بالفتح و حای مهمله گریه کردن با آواز و بیان مصیبت **نوچه** بالفتح بهم فارسی خوانند نوعاست از چراغ هدایت
نوبهاری نام نوائی از موسیقی از سرمد و مؤید **نومی** بفتح اول و کسر ثانی و بضم نون و کسر واو و قرآن بمید در عربی بفتح نون و واو و الف مقصوره بمعنی بخواب رفتن
و غیر آن از تحفه و برهان و مطالع **نوادی** بفتح نون و کسر دال مهمله بمعنی شاخ و یوان حافظ نوشته کہ ابیات ترکیبیه بمعنی ندیدی **نوروزی** تحفه کہ بمعنی نوروز
بخدمت شاه برند از طروح **نوبتی** تعارفی و باسبابی و چیزی بزرگ و سپ کوتل از برهان و سراج و جهانگیری بواو مجهول بعضی سفیدهٔ از چراغ هدایت و در مصطلحات نوشته کہ کوری
جانوریست فرمز رنگ مانند خاک کہ نام مفش چون نقاد لولی سرخ باشد لیکن لولی سیاه و نیز نسبتی ست از زر و نقره **نوا خوانی** سرود و سرایدن و در مصطلحات نوشته
کہ نوا مقاصیت از سرود پس نوا خوانی عبارت از خوش خوانی و خوش آوازی گفتن شود و نوازی بالضم و شین منسوب بنوش بمعنی لطف و نوازش چنانچه در
و ربانی و بالفتح منسوب بنور کہ بفتح اول یعنی شکوفه ست **نوصی** جمع ناصیه بمعنی موی پیشانی ست **نواحی** بکسرهای مهمله کنارهای ملک و این جمع ناحیه ست **نواهی** جمع نهی
یعنی آنچه کہ در شرع ممنوع باشد **فصل نون مع ها و نهاسم** مقابل نیک بفتح نون و کسر ثانی و بهای مجهول اما در سماست کہ لفظ عربی با شد بمعنی هیبت و ترس و بیم و عظمت و آوازه و نیک و غات
بفتح اول و زون نقست یعنی فاگر از مدد و سراج و مؤید و کشف و منتخب جهانگیری **نهاب** بکسر اول غات عینهتها از سراج **نهب** بالفتح غنیمت و غات از صراح و منتخب
منهوکت بضمتین فرسودگی و لاغری از سراج و منتخب **تهمت** بالفتح است بمعنی قصد کرده و کردن بر چیزی و طمع کردن بر آن یعنی مراد از لطائف و کشف و سراج و منتخب و مؤید **منهضت** بالضم و ضاد معجمه و تخفیف و کشف بمعنی برخاستن و قصد کردن لیکن بمعنی گروهی مشتمل میشود **منهضت** بکسر اول و ضم ثانی بهمان و شعبه موسیقی از نغمات رسالهٔ
ازبر هان و رشیدی **نهج** بالفتح راه راست و راه پیدا و راه گشاده از تحفه و صراح و کشف و گنز و بهار عجم نیز صاحب بیاض عجم نوشته کہ فارسیان بفتحتین نیز استعمال کرده اند
چنانچه در ویش دالهروی راست **بیت** هر کجه بر نهج دولت ره آسایش نهج از راه دل عمگ گل از روی کناد **نهاد** بکسر نهاد و خلقت از برهان **منهاوند** بضم اول
نام شهر از عراق عجم و نام پرده از موسیقی کہ بیوم شب سگیرند و منهاوند بضم نون اصلش نوح آوند بود و جای حطی را بهای هوز بدل کردند و اکثر بحذف حرف متحرک لفظ
آوند کلمه نسبت ست چون شهر مذکور بنا کرده نوح علیه السلام ست لهذا منهاوند گویند یعنی منسوب بنوح و دلیل ثبات ضم نون قاموس و لب اللباب لفتحی نهاوند در برهان
بکسر نون و بی نسبت منهاوند بکسر اول و اصل آن آوند بود یعنی شهر سنان چه نبا لکسر بمعنی شهر و اوند بمعنی ظرف چون آن شهر عظیم بود بدین حیثیت آنرا آوند شهرها نام
کردند **منهاج** بفتح اول کسیکه ابتدا چیزی نموده باشد در اصل ناهاج بود و چه ناهاج بمعنی خویش ست در عربی بمعنی زور و از برهان **منهی** منکر بضم میم و فتح کاف
عربی باز داشتن و منع کردن از ممنوعات منه عنه **منهاج** بکسر اول و ضای مهمله بر وزن کہ ماده های گلرا بار و رگرداند از شروح نصاب و در برهان

نوشته کرده‌اند بضم اول گوسپند که پشم بر پشت گله رود و نوشش بالفتح گویند بیان مارسا سوغ بیان مشی گویند بفتح اول و ثانی و سکون ثالث و فتح رابع و نون الف و شین معجمه
و حرکت کردن و خلیدن از سلاح و غیر آن نه عرض بالفتح آنکه موجود بود منقسم است بدو قسم یکی آنکه موجود بود بالذات و بالاصالت و بی‌واسطه
باشد باعتبار وجودی و آن حق سبحانه و تعالی است که ذاتش محض وجود است و هر که از جنس فصول نیست و یکی آنکه موجود بود نه بالذات و بالاصالت و بی‌واسطه
ست بدانکه ممکن الوجود بدو قسم ست یکی جوهر و آن عبارت از آنست که تا قائم بذات خود باشد یعنی محتاج محل نباشد و عرض بخلاف آن آنرا گویند که وجودش محتاج محل باشد و آن عبارت
از چیزیست که قابل الصفات متضاده بود و بعبارت دیگر عرض آنست که در دوم زمان وجود او ممکن نباشد پس بدین قید خارج شد جوهر که قابل الصفات متضاده نیست
نزد حکما و متکلمین منحصر است در ده که آنرا مقولات عشر گویند و در اشعار این مقولات عشر محصور اند در دو قسم یکی عرض محمول و آن عبارت از آنست که وجودش
ذات خود را مقتضی نیست بوده مقتضی قسمت اگر چه بسبب محل خود قسمت پذیرد یا نه و قسمت قبول کند یا نه مانند سواد و بیاض و حرارت و برودت و غیر آن اگر چه عارض شود
چون نقطه عارض شود منقسم گردد و این کیف قسمت پذیر است یکی کیف جسمی چنانکه بیان کردیم و دیگر کیف نفسانی که منقسم نشود چنانکه علم و جهل و بخل و غیر آن
دوم کم و آن نسبت که مقتضی قسمت بود بذات خود و غیر بود باعتبار ذات خود و قابل قسمت باشد و آن دو قسم منفصل کم و کمی اجزای امتیاز بوجود بفصل موجود بود و متصل
که مرکب از اجزا موجود بود که اجزایش با یکدیگر متصل گردند و آن یا قار الذات باشد یا غیر قار الذات و قابل قسمت باشد آن

شیدلان بفتح نون ضم دال مهمله و سکون ثانی گویند اگر کسی در خواب بصورت غیب در خواب نماید و آدمی از دیدن آن متحیر شود بعربی کابوس گویند و بهاری و بربان در شیدی بضم دال و در منتخب بفتح دال واین بلفظ عربیست که در جهانگیری در شیدی آورده اند فی انسان همه سازیکه از نی و چرم سازند مزامیر عجم و طائفه نیسان بالفتح و سین مهمله نام ماه هفتم از ماههای رومیان و آن مساوی آفتاب در برج حمل از نظر اهل زیج ماه در نصف مراد میشود و باران این ماه را نیز مجازاً نیسان گویند بربان رشح رشب نشین بالفتح نون و کسر ثالث یای تحتانی اول و سکون ثانی یای دوم بمعنی یاد نون بر نسبت چنانکه در سیمین و زرین خانه نشین بسکون چهارم گویند که در هندوستان رویه دار از خیابان نمیچان علامتی نیم تنه کردن از مگرفته اند انتهی از مصطلحات نیل کشیدن داغ کردن افتتن نیل بربان لفتن کنایه از شهرت امر غیر ممکن چرا که چون نیل سیاه شود دیگر رنگ دیگر نمیگیرد و این مثل مشهور است در ایران و هندوستان مصطلحاتیم کاسه زیر کاسه افتتن کنایه از آنکه دو حیله از مصطلحاتیکی کردن و بآب انداختن بی توقع عوض دیگر کردن نی زرناخ کردن نوعی از تعذیب است نیرو بالکسر بای مجهول واو و زای معجمه بروزن ازدار و بربان وکشف و سوید و مغز دل و در جهانگیری بیای معروف و نون گوید ظاهر همین فتح ست که با واو معروف خوانده شود و فصحای ایران لمعه ست که در اکثر جا بلکه بهر جا مجهول المعروف میخوانند نیم کالیکه بکاف عربی نیم ساخته و ناتمام نیمکاره ناکاره و نیم ساخته و ناقص از بربان بیمه بالکسر با معروف و نصف و بمعنی طرف و جانب نیم خایه کنایه از فلک با عتبار انکه کروی شکل ست و همیشه نیم نظری آید و نیم از حجاب زمین مخفی بماند نیشه بالفتح نی کوچک میان تهی با چند سوراخ در اصل نیچه بود چیم فارسی را شین معجمه بدل کردند و آنرا میان میتوان زد نیله جانوریست موذی کالان تراز گوزن که آنرا نیله گاو نیز گویند نیفه بکسر و بای مجهول و فا بنده کش آزار که منسوب و منسبت بمعنی پوستین و بمعنی بقچه از لطائف دهان آمده و در شرح سکنه زاده نوشته که نیفه بمعنی پوستینی که از پوست حوالی بناف روباه سازند و آن بغایت نرم و لطیف باشد و در بربان نیفه بمعنی پوستینی که از پوست شکم روباه سازند و در بقچه نیز آمده مولف گوید که نیفه بمعنی بند کش ازار یا مانه نافه باشد یعنی چیزیکه نسبت بناف دارد چه نافه بآن نسبت بهمین جهت نافه مشک را نافه گویند که از ناف آهو جدا میآید و با آن نسبت پیدا میآید چنانچه دسته و دنبه منسوب بهست و هم نیزه بالفتح حربه معروف از بهار عجم و بالکسر شهریار و در لغت گوید که در اصل بمعنی نی کوچک ست چرا که اکثر نیزه از لفظی بالفتح که معروف باشد و لفظ نیزه را بصیغه آمر چنانکه در مشکیزه و فانوزه پس لفظ نیزه یا بجهت تخفیف محذوف کرده اند فی بالفتح معروف و نیست و با الکسر که مجهول کلمه ایست که آنرا فی آیار بربان و بهار عجم و بکسر نون و تشدید یه مختاری در عربی بمعنی خام و هر چیز نخمیر و بکسر اول و سکون ثانی و فتح سوم و تشدید یه مفتوح باشد بمعنی عرعر و انتخب نیزه خطی بفتح اول و با بکر اول علی الخلاف الاولین و فتح خای معجمه و تشدید طاء مهمله نیزه که کلیسیار است باشد نقش خط بر دل کتاب یا بر پشت آن و در مصطلحات نیزه خطی بلکه بسکون خاء مهمله معنی نیزه که منقوش بخطوط باشد و نیز نامه که در او نخ نیزه چوب سیاه میپیچند و بعضی گویند که در نجار آرچه بگیر آورده شیر نیم تنه آدمی کنایه مطلق زن زیرا که موزن را در گواهی بمنزله یکدیگر دانسته اند و در دیوان خاقانی کنایه از والده خاقانی ست

باب واو

فصل واو مع الف، واء بر سیده عرکشاده بجاء بربان وهشات از واویلا و الانوعی از جامع ابریشمی باریک و بمعنی بزرگ قد و منقول از کشف لغات واویلا بمعنی افسوس چه لفظ واه کلمه ایست که بفتح و بضم معنی نوحه و ندبه و ویل بمعنی اسهل و اولی و آخر الامر بر آمده و در حالت ندبه و غیر الفاظ دیگر میکنند و اهی العرا بضم عین مهمله و سکون آخر نیست الفاظ واویلا و واحسرتا دایم و همیشه و بیجه لازم و منزاوار شوند و در مطالع علما آنکه هر چه بود بیجه خود مختلج غیر نباشد آن مفتعل است و ایب بکسر باء ابای نخشنده واقعه طلب مفت و بیگار و انی عقرب کنایه از ستاره ایست که بر ج عقرب نامیده شده است و انی الحسب بفتح حاء مهمله و فتح سین مهمله و بکون سین نیز گویند که رشته ایست که بدان مروارید و دیگر کمالات کامل بسته باشند و فتح چار کتاب حقیقتاً که توریت بر موسی علیه السلام و زبور بر داود علیه السلام و انجیل بر عیسی علیه السلام و قرآن بر محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم نازل شده است مجازاً بر طالبه بازخواست و وارث شیرات گیرنده و واضح رشته و هویدا به معنی روشن و تابان از رشح رشب و لسطه الصبح

بکسرین مهمله وضم قاف قوقانی وکسر سین مهمله وسکون گاف وگو کلان وپیش بیت که بزبان مغلی همه گوهران گلوبند ومرصع یا هر چیز مانند آن گویند یعنی امام تسبیح ست گرد و مرصع
وارد در آینده بمعنی قادم ومیک بشرح لغتنامه وغیران **وان یکاد** واشارت بتمام بیت که بعد این مرفوع بتمام خواند وآن این بیت وان یکاد الذین کفروا لیزلقونک
بابصارهم لما سمعوا الذکر ویقولون انه لمجنون **واق** بکسر سوتی پیش کسے رونده وآن مرکب شبیه سوار شود از نخب **ولب الوجود** آنکه ذات او مقتضی وجود باشد
چنانچه ذات باری تعالی که ذات او در وجود محتاج بغیر نیست **وامانده** بسکون نون وغین معجمه وتاء مثناة فوقانی ماضی از نشستن کسے که سوار شده باشد وبمعنی ترک کردن
نیز مستعمل است **واشتر** بکسر شین معجمه وسکون تاء مثناة فوقانی وراء مهمله نام شهرو **واگیر** بکاف فارسی وزنی است بر اوزان ماضی که یکبار دست بر زانو زده باشد بجانب دست برسینه زور کند یعنی بر آن
وبهمین معنی از چراغ هدایت **وام** بکسر میم ولام نام شهریست در عراق عرب که اعراب نام کرده اند که میان بغداد وبصره واقع است ودر بیشه زمین آن ظلم وجور بسیار میرسد
وسوسه این بار بتوبه دیگر بیندیشد واصطبار ندارد ارباب الالباب **وتجنب** غیره **وانزع** برای تجنب معلوم باز دارنده وسالار لشکر وحاکم وسلطان را منتفذ **واشهد**
شهد چیزے را در جائے بمعنی پیدا کننده وسازنده مستعمل **واقف** ایستاده شونده وبمعنی دانسته از تنجب **وکشف** **واق** بکسر میم دوست وزنده نام مرد یکه
بهادر عاشق بود از اطالف وبرمان **واق** گماردنده یعنی شفیع زنامه بر پشت **وابل** بکسر موحده باران بزرگ قطره تمام تفسیر آن از عربی از تنجب وصرح
رب الابل بشرح لغتنامه **وآل** بکسر همزه وتشدید لام قبیله است از عرب وتمام قریه از رب الالباب **وال** در فارسی نوعی از ماهی خاموش ودر عربی پناه برنده
پناه دهنده جهانگیری از تنجب ورشیدی **وام** قرض وبضم نیک وبون نیز آید **واران** بر آمده بمعنی دور بریدن وجدا کردن بمعنی باز نمودن ومعلوم ومعلوم نمودن
بمعنی نامه بارک **واژون** بضم زاء فارسی نگون ونامکبا از بهار عجم وبرهان ودر فرهنگ جهانگیری نوشته که تخفیف واژگون است **والان** بادیان که بهندی سونف گویند از
برهان **وان** شهریست از ولایت ترکان وحرف تشبیه یعنی مانند وبمعنی دارنده میز آید از برهان **وادی ایمن** عباتے از صحرائیکه موسی علیه السلام بارزوے
خود بوقت شب دران صحرا میرفت اتفاقا بسبب وضع حمل آن عفیفه جست وچون آتش نمود ناگاه از دور روشنی نظر آمد چون قریب رفتند بر درخت نور یافتند
در انجا بموسی علیه السلام ازغیب ندا رسید واو ایمن معرب ایمان مین بود ابدال یای تحتانی بالف واو ایمن بفتح اول وثالث وسکون ثانی وفتح میم بمعنی صاحب یا بمعنی یمین صیغه تعجب است ماخوذ
از یمن که بمعنی برست راست است چون وادی مذکور بجانب دست راست موسی علیه السلام واقع بود لهذا وادی ایمن گفتند وبعضے نوشته اند وادی مذکور جانب
کوه طور واقع است **واشدن** شکفته شدن بمعنی جدا شدن واز تکلیف بیرون آمدن از مصطلحات **واخوردن** وبرخوردن ملاقات کردن در راه عجم
وارث تاج ونگین کنایه از شاهزاده واقع شدن کنایه از زنده ماندن وانگشیدن دراز کشیدن مزدور وجیله چیزی از کسی حاصل کردن
وبوسیدن بیای معشوقه وبسین مهمله آغوش کردن **واگردن** کشادن وفارغ نمودن **واسوختن** بمطلاح شعرا ایران بیزار شدن وازعهد ورد گردانی
کردن از معشوق ظاهر واشکوخت شعرا از نجباست از نجراغ هدایت **واو** این حرف در کلمه فارسی هر چند قلم آید **اول** دارد اول در آنچنانکه در بین مصرع **مصرع**
مست دو دامان آل رسول بیت مادحی نامان دتقوی تا بار سر کرام دارد **دوم** داود سبعا وآن میان سبعا بعد کسر عین وسکون بفتحتین در آید چنانکه در میان من
ولکاشعری حافظ شعر من وذکر شراب این چه حکایت باشد وغالبا این قدر هم عقل کفایت باشد شال یکه بیت از توبه کسیم دل بادگری یا کرم آنقدر ان تو
صدل مرا بیکار کنم **سوم** واو عطف وآن اکثر درمیان مع مفرد واقع شود ساکن خوانند مقطع باید خواند چنانچه **من** من، تو درمیان کاری نداریم گواه در نظم باشد نوع
در نثر واگر درمیان دو جمله واقع شود واو عاطفه مقطوع باید خواند وگاهی خفی هم باشد **صائب** گویدبقدر بهر سکون راحت بود بنگه مرا راه دراز
رفتن ستاد ن نشستن خفتن مردن ودر بعض محل حذف واو عاطفه موجب مزید فصاحت وبلاغت باشد چنانکه بیت قربان خوم ترا که دراندیشه منی
اخلاص من محبت من اعتقاد من ودرمیان اعداد واو عطف آوردن مخل فصاحت ست چنانکه درین مصرع **بوسه عمر قمر** از لبلبش یکمی وسه
چار پنجش چهارم واو تصغیر آن در آخر اعلام واسامی واقع شود چنانچه پسر بمعنی پسر کوچک ودختر بمعنی مشیخ کوچک **پنجم**

واو قسم بیرون چون واو الی اسامی عربی در آید چنانچه واللیل والشمس والضحی والقمر والنجم والعصر والتین والزیتون والطور وامثال آن همه واو قسم است یعنی قسم بشب و بروز و بآفتاب و بماه و بستاره و بعصر و بانجیر و بزیتون و بطور و بمثل آن و این همه واو قسم است و این واو بر کلام فصیح چنین نیز باشد نصیحتی بنیوش و چنانچه واو قسم بر اول کلام فصیح می آید بر اول کلام مخلوط نیز می آید چنانچه گویند والله لقد جئتک و لیکن واو قسم بر اول کلام مخلوط کمتر می آید و این واو را واو استیناف نیز گویند و بعضی واو ابتدا نیز گویند و بعضی واو استیناف و واو استیناف و واو ابتدا هر سه یکی است و بعضی واو استیناف را واو استیناف مقطع گویند و بعضی واو استیناف را واو استیناف منقطع گویند و بعضی واو استیناف را واو استیناف قطع گویند و بعضی واو استیناف را واو استیناف مستانف گویند و بعضی واو استیناف را واو استیناف مستانفه گویند و بعضی واو استیناف را واو استیناف مستانفه گویند و بعضی واو استیناف را واو استیناف مستانفه

وبیص بفتح واو و کسر موحده و تحتانی و صاد مهمله بمعنی درخشیدن صراح **وبال** سختی و گرانی و عذاب منقول از تاج اللغات بدانکه وبال آنچه ثابت بود هوا نباشد و بال نیز در جریدی و وبال عطارد در فوس وحوت و زهره اورا عقرب و حمل و ثور و سنبله و میزان و قوس و قرن و دلو و حوت و سنبله و دخول او بطلان دانسته

فصل الواو مع التاء الفوقانی

وتد بفتحتین بمیخ چوبین از منتخب شرح نصاب و بطالت و مدار و صراح و کشف و شرح نقایه و بگفتهٔ واو و کسر فوقانی **وتر** بالکسر تنها و طاق که بمقابله جفت و بمعنی زه کمان و تار ساز از منتخب و خزائن **وتیره** راه و روش و منهاج و دستور از بطالت و صراح

فصل الواو مع الثاء المثلثة

وثاق بفتح و کسر سند و قید از منتخب و لطائف و مدار و کشف و صراح و بهار عجم بمعنی محکم و استوار و برای بمعنی خانه و حرم سرای مختلف اند از لطائف **وثاق** بضم و کسر بمعنی خانه و در کشف بضم بمعنی بیعه خانه و در سرور و بهار عجم بمعنی خانه و دراز با تشدید یکسر نوشته **ووثوق** بضمتین استواری و اعتماد از منتخب و تاج اللغات **وثیق** استوار از صراح **وثن** بفتحتین بت که از سنگ و دیگر اشیا سازند از منتخب و کشف و لطائف و صراح **وثیقه** استواری عهد و پیمان و عنده از منتخب صراح

وثنی بفتحتین و کسر نون بت پرست فصل الواو مع الجیم العربی

وجا بالکسر بمعنی کردن و کشتن بفتح سر و اندوه و سیلی زدن از صراح **وجب** بفتحتین و بای موحده بفتح عربی بمعنی بایستن و زدن و بمعنی واجب شدن و لازم شدن و ثابت شدن و ضرور شدن و تقاضا کردن ذات چیزی خود را و ثابت گردانیدن حکم او از صراح و بعضی گویند مراد از وجوب در حق خدای تعالی ثابت است **وجبات** بفتحات سه حرف اول جمع جبه که بمعنی خانهٔ آدمی باشد که بلندتر آورده باشد و بمعنی ریش و اینجا زیر و زبر آن بمعنی زیر و زبر چشم یا دماغ مراد است از منتخب **وجاهت** بفتح خوبروئی و خوشنمائی و رونق و خطاست از کشف و صراح **وجد** بالکسر توانا شدن و نوانگر شدن و یافتن و بالفتح اندوه و گریستن و شیفته شدن از منتخب و لطائف و صراح و در عرف حالتی ذوقی و شوقی که صوفیان سماع پسند را میشود **وجود** بضمتین همین مطلوب مبنی از لطائف و منتخب و کشف و صراح و بعضی جسم و بدن که در عرف مستعمل است در کتب لغت یافته نشد مگر آنکه بمعانی باشد چون بدان زود بمعنی تفاوت تمام برابر دست باشد **وجار** بکسر جای ماندن گفتار و گرگ از خرج نقاب **وجور** بفتح واو و جیم و راء ستم و ظلم که در حلق ریشود از منتخب **وجیره** زیرا مخفف وجیزه بر وزن فعیل کوتاه و مختصر از شرح نقایه **وجیع** بفتحتین درد دادن کشف **وجیع** دردناک از منتخب **وجل** بفتح واو و کسر جیم بیکبارگی ترسان باشد و بفتحتین مصدر است یعنی ترسیدن از منتخب و لطائف و شرح نصاب **وجدان** بالکسر گم شده را یافتن در دانستن و بیافتن از کشف و کشف و صراح **وجه** بالفتح روی و چهره و طرفه و لون و بمعنی ذات و حقیقت چیزی و بخشیدن معاش کرده شود چنانچه زمین و شاهر و بمعنی سوی و جانب از منتخب و مدار و کشف و صراح **وجهه** بالکسر و های مفتوحه و در آخر این لفظ نای فوقانی ست که در حالت وقف ها میشود و در صورت اضافت و صفت بالکسر متحرک شده باز نا میگردد و لغت منقول و لفظ وجه بمعنی که رو بطرف آن کرده شود از منتخب **وجنه** بهره حرکات واو و فتح نون روی و صفحه رخساره آدمی که بلندتر آورده ست از منتخب **وجوه** بضمتین جمع وجه که معنی آن مذکور شد **وحیه** بر وزن فعیل مرد روشناس خدا و مدعاه و موجه خوبصورت و هر چیز خوشنما از منتخب و صراح

فصل الواو مع الحاء المهملة

وحدت یگانه شدن و تنها و بیکی بودن از منتخب **وحید** یگانه و تنها **وحدة الوجود** اصطلاح صوفیه بمعنی آنست که ذات را همه یک وجود حق سبحانه تعالی داند و هستی و وجود ما سوا را محض اعتبارات شمرد چنانچه موج و حباب و گرداب را بر قطره اطلاق کنند و هر یک را جدا جدا نامی نهند و همه را یک آب بیند **وحش** فتح واو و سکون حاء حشیان صحرا و این جمع وحشیت بفتح واو و کسر حا بمعنی زشت از لطائف و **وحوش** بضمتین جمع وحش و وحش جمع وحشی ست بمعنی جانوران صحرائی **وحل** بفتحتین و های مهمله گل تهی و نیکیکه بدو زدم شده از منتخب و مدار و قاموس **وحدان** بالضم جمع ولد **وحی منزل** بضم میم و فتح زای معجمه عبارت از قرآن مجید **وحی** بالفتح پیغام خدا و سخن بدم **وحد نوعی** واحد بودن آدمی و نوع چنانچه زید و عمرو و خالد و امثالهم در وحدت نوعیت زیرا که انسان مر انسان را **وحشی** جانور صحرائی رمنده از مردم و جانب و چیز بیرونی از بعضی ندام و بیگانه یعنی که جانوری ندام گویند مثلاً گاو وحشی گویند و کذلک ست اسب وحشی و گوسپند وحشی از منتخب و کشف **وحدت الوجودی** و احد در السن خدا پرستان یعنی مسلمان بالضم خود و احد و خود گفته شده و بعضی چنین نوشته که یک دل بودن مسلمانان باراده خدا و ابجا چنانچه تا بعان

نمیبارا باشد **وحدت قهری** واحد دانستن خدا بتعالی یعنی مسلمان شدن بقهر و غلبه سلاطین اسلام و بعضی چنین نوشته وحدة بقهر و هان بقهر و غلبه یعنی
حاصل شود و چنانچه نوکران سلاطین را که بطاعت حکام متفق و متحد باشند و بباطن همگاهی ندارند

فصل واو مع خاء معجمه و خامت بفتح نامسازگاری و دشواری و گرانی از تعب **وخ** بالفتح لغت اول و ثانی و ثالث و رابع و خامس و سادس و سابع و ثامن و تاسع و عاشر و حادی عشر و ثانی عشر و ثالث عشر و رابع عشر و خامس عشر و سادس عشر و سابع عشر و ثامن عشر و تاسع عشر و عشرین و ثلثین و اربعین و خمسین و ستین و سبعین و ثمانین و تسعین و مائة و مائتین و ثلثمائة و اربعمائة و خمسمائة و ستمائة و سبعمائة و ثمانمائة و تسعمائة و الف و الفین و ثلثة آلاف و اربعة آلاف و خمسة آلاف و ستة آلاف و سبعة آلاف و ثمانیة آلاف و تسعة آلاف و عشرة آلاف و مائة الف و مائتی الف و ثلثمائة الف و اربعمائة الف و خمسمائة الف و ستمائة الف و سبعمائة الف و ثمانمائة الف و تسعمائة الف و مليون و ملیونین و ثلثة ملیون و اربعة ملیون و خمسة ملیون و ستة ملیون و سبعة ملیون و ثمانیة ملیون و تسعة ملیون و عشرة ملیون و مائة ملیون و مائتی ملیون و ثلثمائة ملیون و اربعمائة ملیون و خمسمائة ملیون و ستمائة ملیون و سبعمائة ملیون و ثمانمائة ملیون و تسعمائة ملیون و الف ملیون و الفی ملیون و ثلثة آلاف ملیون و اربعة آلاف ملیون و خمسة آلاف ملیون و ستة آلاف ملیون و سبعة آلاف ملیون و ثمانیة آلاف ملیون و تسعة آلاف ملیون و عشرة آلاف ملیون و مائة الف ملیون و مائتی الف ملیون و ثلثمائة الف ملیون و اربعمائة الف ملیون و خمسمائة الف ملیون و ستمائة الف ملیون و سبعمائة الف ملیون و ثمانمائة الف ملیون و تسعمائة الف ملیون و ملیارد و ملیاردین و ثلثة ملیارد و اربعة ملیارد و خمسة ملیارد و ستة ملیارد و سبعة ملیارد و ثمانیة ملیارد و تسعة ملیارد و عشرة ملیارد و مائة ملیارد و مائتی ملیارد و ثلثمائة ملیارد و اربعمائة ملیارد و خمسمائة ملیارد و ستمائة ملیارد و سبعمائة ملیارد و ثمانمائة ملیارد و تسعمائة ملیارد و الف ملیارد و الفی ملیارد و ثلثة آلاف ملیارد و اربعة آلاف ملیارد و خمسة آلاف ملیارد و ستة آلاف ملیارد و سبعة آلاف ملیارد و ثمانیة آلاف ملیارد و تسعة آلاف ملیارد و عشرة آلاف ملیارد و مائة الف ملیارد و مائتی الف ملیارد و ثلثمائة الف ملیارد و اربعمائة الف ملیارد و خمسمائة الف ملیارد و ستمائة الف ملیارد و سبعمائة الف ملیارد و ثمانمائة الف ملیارد و تسعمائة الف ملیارد و ملیون ملیارد و ملیونین ملیارد و ثلثة ملیون ملیارد و اربعة ملیون ملیارد و خمسة ملیون ملیارد و ستة ملیون ملیارد و سبعة ملیون ملیارد و ثمانیة ملیون ملیارد و تسعة ملیون ملیارد و عشرة ملیون ملیارد و مائة ملیون ملیارد و مائتی ملیون ملیارد و ثلثمائة ملیون ملیارد و اربعمائة ملیون ملیارد و خمسمائة ملیون ملیارد و ستمائة ملیون ملیارد و سبعمائة ملیون ملیارد و ثمانمائة ملیون ملیارد و تسعمائة ملیون ملیارد و الف ملیون ملیارد و الفی ملیون ملیارد و ثلثة آلاف ملیون ملیارد و اربعة آلاف ملیون ملیارد و خمسة آلاف ملیون ملیارد و ستة آلاف ملیون ملیارد و سبعة آلاف ملیون ملیارد و ثمانیة آلاف ملیون ملیارد و تسعة آلاف ملیون ملیارد و عشرة آلاف ملیون ملیارد و مائة الف ملیون ملیارد و مائتی الف ملیون ملیارد و ثلثمائة الف ملیون ملیارد و اربعمائة الف ملیون ملیارد و خمسمائة الف ملیون ملیارد و ستمائة الف ملیون ملیارد و سبعمائة الف ملیون ملیارد و ثمانمائة الف ملیون ملیارد و تسعمائة الف ملیون ملیارد و ترلیون و ترلیونین و ثلثة ترلیون و اربعة ترلیون و خمسة ترلیون و ستة ترلیون و سبعة ترلیون و ثمانیة ترلیون و تسعة ترلیون و عشرة ترلیون و مائة ترلیون و مائتی ترلیون و ثلثمائة ترلیون و اربعمائة ترلیون و خمسمائة ترلیون و ستمائة ترلیون و سبعمائة ترلیون و ثمانمائة ترلیون و تسعمائة ترلیون و الف ترلیون و الفی ترلیون و ثلثة آلاف ترلیون و اربعة آلاف ترلیون و خمسة آلاف ترلیون و ستة آلاف ترلیون و سبعة آلاف ترلیون و ثمانیة آلاف ترلیون و تسعة آلاف ترلیون و عشرة آلاف ترلیون و مائة الف ترلیون و مائتی الف ترلیون و ثلثمائة الف ترلیون و اربعمائة الف ترلیون و خمسمائة الف ترلیون و ستمائة الف ترلیون و سبعمائة الف ترلیون و ثمانمائة الف ترلیون و تسعمائة الف ترلیون و ترلیارد و ترلیاردین و ثلثة ترلیارد و اربعة ترلیارد و خمسة ترلیارد و ستة ترلیارد و سبعة ترلیارد و ثمانیة ترلیارد و تسعة ترلیارد و عشرة ترلیارد و مائة ترلیارد و مائتی ترلیارد و ثلثمائة ترلیارد و اربعمائة ترلیارد و خمسمائة ترلیارد و ستمائة ترلیارد و سبعمائة ترلیارد و ثمانمائة ترلیارد و تسعمائة ترلیارد و الف ترلیارد و الفی ترلیارد و ثلثة آلاف ترلیارد و اربعة آلاف ترلیارد و خمسة آلاف ترلیارد و ستة آلاف ترلیارد و سبعة آلاف ترلیارد و ثمانیة آلاف ترلیارد و تسعة آلاف ترلیارد و عشرة آلاف ترلیارد و مائة الف ترلیارد و مائتی الف ترلیارد و ثلثمائة الف ترلیارد و اربعمائة الف ترلیارد و خمسمائة الف ترلیارد و ستمائة الف ترلیارد و سبعمائة الف ترلیارد و ثمانمائة الف ترلیارد و تسعمائة الف ترلیارد و ترلیون ترلیارد و ترلیونین ترلیارد و ثلثة ترلیون ترلیارد و اربعة ترلیون ترلیارد و خمسة ترلیون ترلیارد و ستة ترلیون ترلیارد و سبعة ترلیون ترلیارد و ثمانیة ترلیون ترلیارد و تسعة ترلیون ترلیارد و عشرة ترلیون ترلیارد و مائة ترلیون ترلیارد و مائتی ترلیون ترلیارد و ثلثمائة ترلیون ترلیارد و اربعمائة ترلیون ترلیارد و خمسمائة ترلیون ترلیارد و ستمائة ترلیون ترلیارد و سبعمائة ترلیون ترلیارد و ثمانمائة ترلیون ترلیارد و تسعمائة ترلیون ترلیارد و الف ترلیون ترلیارد و الفی ترلیون ترلیارد و ثلثة آلاف ترلیون ترلیارد و اربعة آلاف ترلیون ترلیارد و خمسة آلاف ترلیون ترلیارد و ستة آلاف ترلیون ترلیارد و سبعة آلاف ترلیون ترلیارد و ثمانیة آلاف ترلیون ترلیارد و تسعة آلاف ترلیون ترلیارد و عشرة آلاف ترلیون ترلیارد و مائة الف ترلیون ترلیارد و مائتی الف ترلیون ترلیارد و ثلثمائة الف ترلیون ترلیارد و اربعمائة الف ترلیون ترلیارد و خمسمائة الف ترلیون ترلیارد و ستمائة الف ترلیون ترلیارد و سبعمائة الف ترلیون ترلیارد و ثمانمائة الف ترلیون ترلیارد و تسعمائة الف ترلیون ترلیارد و کوادرلیون و کوادرلیونین و ثلثة کوادرلیون و اربعة کوادرلیون و خمسة کوادرلیون و ستة کوادرلیون و سبعة کوادرلیون و ثمانیة کوادرلیون و تسعة کوادرلیون و عشرة کوادرلیون و مائة کوادرلیون و مائتی کوادرلیون و ثلثمائة کوادرلیون و اربعمائة کوادرلیون و خمسمائة کوادرلیون و ستمائة کوادرلیون و سبعمائة کوادرلیون و ثمانمائة کوادرلیون و تسعمائة کوادرلیون و الف کوادرلیون و الفی کوادرلیون و ثلثة آلاف کوادرلیون و اربعة آلاف کوادرلیون و خمسة آلاف کوادرلیون و ستة آلاف کوادرلیون و سبعة آلاف کوادرلیون و ثمانیة آلاف کوادرلیون و تسعة آلاف کوادرلیون و عشرة آلاف کوادرلیون و مائة الف کوادرلیون و مائتی الف کوادرلیون و ثلثمائة الف کوادرلیون و اربعمائة الف کوادرلیون و خمسمائة الف کوادرلیون و ستمائة الف کوادرلیون و سبعمائة الف کوادرلیون و ثمانمائة الف کوادرلیون و تسعمائة الف کوادرلیون و کوادرلیارد و کوادرلیاردین و ثلثة کوادرلیارد و اربعة کوادرلیارد و خمسة کوادرلیارد و ستة کوادرلیارد و سبعة کوادرلیارد و ثمانیة کوادرلیارد و تسعة کوادرلیارد و عشرة کوادرلیارد و مائة کوادرلیارد و مائتی کوادرلیارد و ثلثمائة کوادرلیارد و اربعمائة کوادرلیارد و خمسمائة کوادرلیارد و ستمائة کوادرلیارد و سبعمائة کوادرلیارد و ثمانمائة کوادرلیارد و تسعمائة کوادرلیارد و الف کوادرلیارد و الفی کوادرلیارد و ثلثة آلاف کوادرلیارد و اربعة آلاف کوادرلیارد و خمسة آلاف کوادرلیارد و ستة آلاف کوادرلیارد و سبعة آلاف کوادرلیارد و ثمانیة آلاف کوادرلیارد و تسعة آلاف کوادرلیارد و عشرة آلاف کوادرلیارد و مائة الف کوادرلیارد و مائتی الف کوادرلیارد و ثلثمائة الف کوادرلیارد و اربعمائة الف کوادرلیارد و خمسمائة الف کوادرلیارد و ستمائة الف کوادرلیارد و سبعمائة الف کوادرلیارد و ثمانمائة الف کوادرلیارد و تسعمائة الف کوادرلیارد و کوادرلیون کوادرلیارد و کوادرلیونین کوادرلیارد و ثلثة کوادرلیون کوادرلیارد و اربعة کوادرلیون کوادرلیارد و خمسة کوادرلیون کوادرلیارد و ستة کوادرلیون کوادرلیارد و سبعة کوادرلیون کوادرلیارد و ثمانیة کوادرلیون کوادرلیارد و تسعة کوادرلیون کوادرلیارد و عشرة کوادرلیون کوادرلیارد و مائة کوادرلیون کوادرلیارد و مائتی کوادرلیون کوادرلیارد و ثلثمائة کوادرلیون کوادرلیارد و اربعمائة کوادرلیون کوادرلیارد و خمسمائة کوادرلیون کوادرلیارد و ستمائة کوادرلیون کوادرلیارد و سبعمائة کوادرلیون کوادرلیارد و ثمانمائة کوادرلیون کوادرلیارد و تسعمائة کوادرلیون کوادرلیارد و الف کوادرلیون کوادرلیارد و الفی کوادرلیون کوادرلیارد و ثلثة آلاف کوادرلیون کوادرلیارد و اربعة آلاف کوادرلیون کوادرلیارد و خمسة آلاف کوادرلیون کوادرلیارد و ستة آلاف کوادرلیون کوادرلیارد و سبعة آلاف کوادرلیون کوادرلیارد و ثمانیة آلاف کوادرلیون کوادرلیارد و تسعة آلاف کوادرلیون کوادرلیارد و عشرة آلاف کوادرلیون کوادرلیارد و مائة الف کوادرلیون کوادرلیارد و مائتی الف کوادرلیون کوادرلیارد و ثلثمائة الف کوادرلیون کوادرلیارد و اربعمائة الف کوادرلیون کوادرلیارد و خمسمائة الف کوادرلیون کوادرلیارد و ستمائة الف کوادرلیون کوادرلیارد و سبعمائة الف کوادرلیون کوادرلیارد و ثمانمائة الف کوادرلیون کوادرلیارد و تسعمائة الف کوادرلیون کوادرلیارد و کوینتلیون و کوینتلیونین و ثلثة کوینتلیون و اربعة کوینتلیون و خمسة کوینتلیون و ستة کوینتلیون و سبعة کوینتلیون و ثمانیة کوینتلیون و تسعة کوینتلیون و عشرة کوینتلیون و مائة کوینتلیون و مائتی کوینتلیون و ثلثمائة کوینتلیون و اربعمائة کوینتلیون و خمسمائة کوینتلیون و ستمائة کوینتلیون و سبعمائة کوینتلیون و ثمانمائة کوینتلیون و تسعمائة کوینتلیون و الف کوینتلیون و الفی کوینتلیون و ثلثة آلاف کوینتلیون و اربعة آلاف کوینتلیون و خمسة آلاف کوینتلیون و ستة آلاف کوینتلیون و سبعة آلاف کوینتلیون و ثمانیة آلاف کوینتلیون و تسعة آلاف کوینتلیون و عشرة آلاف کوینتلیون و مائة الف کوینتلیون و مائتی الف کوینتلیون و ثلثمائة الف کوینتلیون و اربعمائة الف کوینتلیون و خمسمائة الف کوینتلیون و ستمائة الف کوینتلیون و سبعمائة الف کوینتلیون و ثمانمائة الف کوینتلیون و تسعمائة الف کوینتلیون و کوینتلیارد و کوینتلیاردین و ثلثة کوینتلیارد و اربعة کوینتلیارد و خمسة کوینتلیارد و ستة کوینتلیارد و سبعة کوینتلیارد و ثمانیة کوینتلیارد و تسعة کوینتلیارد و عشرة کوینتلیارد و مائة کوینتلیارد و مائتی کوینتلیارد و ثلثمائة کوینتلیارد و اربعمائة کوینتلیارد و خمسمائة کوینتلیارد و ستمائة کوینتلیارد و سبعمائة کوینتلیارد و ثمانمائة کوینتلیارد و تسعمائة کوینتلیارد و الف کوینتلیارد و الفی کوینتلیارد و ثلثة آلاف کوینتلیارد و اربعة آلاف کوینتلیارد و خمسة آلاف کوینتلیارد و ستة آلاف کوینتلیارد و سبعة آلاف کوینتلیارد و ثمانیة آلاف کوینتلیارد و تسعة آلاف کوینتلیارد و عشرة آلاف کوینتلیارد و مائة الف کوینتلیارد و مائتی الف کوینتلیارد و ثلثمائة الف کوینتلیارد و اربعمائة الف کوینتلیارد و خمسمائة الف کوینتلیارد و ستمائة الف کوینتلیارد و سبعمائة الف کوینتلیارد و ثمانمائة الف کوینتلیارد و تسعمائة الف کوینتلیارد و کوینتلیون کوینتلیارد و کوینتلیونین کوینتلیارد و ثلثة کوینتلیون کوینتلیارد و اربعة کوینتلیون کوینتلیارد و خمسة کوینتلیون کوینتلیارد و ستة کوینتلیون کوینتلیارد و سبعة کوینتلیون کوینتلیارد و ثمانیة کوینتلیون کوینتلیارد و تسعة کوینتلیون کوینتلیارد و عشرة کوینتلیون کوینتلیارد و مائة کوینتلیون کوینتلیارد و مائتی کوینتلیون کوینتلیارد و ثلثمائة کوینتلیون کوینتلیارد و اربعمائة کوینتلیون کوینتلیارد و خمسمائة کوینتلیون کوینتلیارد و ستمائة کوینتلیون کوینتلیارد و سبعمائة کوینتلیون کوینتلیارد و ثمانمائة کوینتلیون کوینتلیارد و تسعمائة کوینتلیون کوینتلیارد و الف کوینتلیون کوینتلیارد و الفی کوینتلیون کوینتلیارد و ثلثة آلاف کوینتلیون کوینتلیارد و اربعة آلاف کوینتلیون کوینتلیارد و خمسة آلاف کوینتلیون کوینتلیارد و ستة آلاف کوینتلیون کوینتلیارد و سبعة آلاف کوینتلیون کوینتلیارد و ثمانیة آلاف کوینتلیون کوینتلیارد و تسعة آلاف کوینتلیون کوینتلیارد و عشرة آلاف کوینتلیون کوینتلیارد و مائة الف کوینتلیون کوینتلیارد و مائتی الف کوینتلیون کوینتلیارد و ثلثمائة الف کوینتلیون کوینتلیارد و اربعمائة الف کوینتلیون کوینتلیارد و خمسمائة الف کوینتلیون کوینتلیارد و ستمائة الف کوینتلیون کوینتلیارد و سبعمائة الف کوینتلیون کوینتلیارد و ثمانمائة الف کوینتلیون کوینتلیارد و تسعمائة الف کوینتلیون کوینتلیارد و سکستلیون و سکستلیونین و ثلثة سکستلیون و اربعة سکستلیون و خمسة سکستلیون و ستة سکستلیون و سبعة سکستلیون و ثمانیة سکستلیون و تسعة سکستلیون و عشرة سکستلیون و مائة سکستلیون و مائتی سکستلیون و ثلثمائة سکستلیون و اربعمائة سکستلیون و خمسمائة سکستلیون و ستمائة سکستلیون و سبعمائة سکستلیون و ثمانمائة سکستلیون و تسعمائة سکستلیون و الف سکستلیون و الفی سکستلیون و ثلثة آلاف سکستلیون و اربعة آلاف سکستلیون و خمسة آلاف سکستلیون و ستة آلاف سکستلیون و سبعة آلاف سکستلیون و ثمانیة آلاف سکستلیون و تسعة آلاف سکستلیون و عشرة آلاف سکستلیون و مائة الف سکستلیون و مائتی الف سکستلیون و ثلثمائة الف سکستلیون و اربعمائة الف سکستلیون و خمسمائة الف سکستلیون و ستمائة الف سکستلیون و سبعمائة الف سکستلیون و ثمانمائة الف سکستلیون و تسعمائة الف سکستلیون و سکستلیارد و سکستلیاردین و ثلثة سکستلیارد و اربعة سکستلیارد و خمسة سکستلیارد و ستة سکستلیارد و سبعة سکستلیارد و ثمانیة سکستلیارد و تسعة سکستلیارد و عشرة سکستلیارد و مائة سکستلیارد و مائتی سکستلیارد و ثلثمائة سکستلیارد و اربعمائة سکستلیارد و خمسمائة سکستلیارد و ستمائة سکستلیارد و سبعمائة سکستلیارد و ثمانمائة سکستلیارد و تسعمائة سکستلیارد و الف سکستلیارد و الفی سکستلیارد و ثلثة آلاف سکستلیارد و اربعة آلاف سکستلیارد و خمسة آلاف سکستلیارد و ستة آلاف سکستلیارد و سبعة آلاف سکستلیارد و ثمانیة آلاف سکستلیارد و تسعة آلاف سکستلیارد و عشرة آلاف سکستلیارد و مائة الف سکستلیارد و مائتی الف سکستلیارد و ثلثمائة الف سکستلیارد و اربعمائة الف سکستلیارد و خمسمائة الف سکستلیارد و ستمائة الف سکستلیارد و سبعمائة الف سکستلیارد و ثمانمائة الف سکستلیارد و تسعمائة الف سکستلیارد و سکستلیون سکستلیارد و سکستلیونین سکستلیارد و ثلثة سکستلیون سکستلیارد و اربعة سکستلیون سکستلیارد و خمسة سکستلیون سکستلیارد و ستة سکستلیون سکستلیارد و سبعة سکستلیون سکستلیارد و ثمانیة سکستلیون سکستلیارد و تسعة سکستلیون سکستلیارد و عشرة سکستلیون سکستلیارد و مائة سکستلیون سکستلیارد و مائتی سکستلیون سکستلیارد و ثلثمائة سکستلیون سکستلیارد و اربعمائة سکستلیون سکستلیارد و خمسمائة سکستلیون سکستلیارد و ستمائة سکستلیون سکستلیارد و سبعمائة سکستلیون سکستلیارد و ثمانمائة سکستلیون سکستلیارد و تسعمائة سکستلیون سکستلیارد و الف سکستلیون سکستلیارد و الفی سکستلیون سکستلیارد و ثلثة آلاف سکستلیون سکستلیارد و اربعة آلاف سکستلیون سکستلیارد و خمسة آلاف سکستلیون سکستلیارد و ستة آلاف سکستلیون سکستلیارد و سبعة آلاف سکستلیون سکستلیارد و ثمانیة آلاف سکستلیون سکستلیارد و تسعة آلاف سکستلیون سکستلیارد و عشرة آلاف سکستلیون سکستلیارد و مائة الف سکستلیون سکستلیارد و مائتی الف سکستلیون سکستلیارد و ثلثمائة الف سکستلیون سکستلیارد و اربعمائة الف سکستلیون سکستلیارد و خمسمائة الف سکستلیون سکستلیارد و ستمائة الف سکستلیون سکستلیارد و سبعمائة الف سکستلیون سکستلیارد و ثمانمائة الف سکستلیون سکستلیارد و تسعمائة الف سکستلیون سکستلیارد و سپتلیون و سپتلیونین و ثلثة سپتلیون و اربعة سپتلیون و خمسة سپتلیون و ستة سپتلیون و سبعة سپتلیون و ثمانیة سپتلیون و تسعة سپتلیون و عشرة سپتلیون و مائة سپتلیون و مائتی سپتلیون و ثلثمائة سپتلیون و اربعمائة سپتلیون و خمسمائة سپتلیون و ستمائة سپتلیون و سبعمائة سپتلیون و ثمانمائة سپتلیون و تسعمائة سپتلیون و الف سپتلیون و الفی سپتلیون و ثلثة آلاف سپتلیون و اربعة آلاف سپتلیون و خمسة آلاف سپتلیون و ستة آلاف سپتلیون و سبعة آلاف سپتلیون و ثمانیة آلاف سپتلیون و تسعة آلاف سپتلیون و عشرة آلاف سپتلیون و مائة الف سپتلیون و مائتی الف سپتلیون و ثلثمائة الف سپتلیون و اربعمائة الف سپتلیون و خمسمائة الف سپتلیون و ستمائة الف سپتلیون و سبعمائة الف سپتلیون و ثمانمائة الف سپتلیون و تسعمائة الف سپتلیون و سپتلیارد و سپتلیاردین و ثلثة سپتلیارد و اربعة سپتلیارد و خمسة سپتلیارد و ستة سپتلیارد و سبعة سپتلیارد و ثمانیة سپتلیارد و تسعة سپتلیارد و عشرة سپتلیارد و مائة سپتلیارد و مائتی سپتلیارد و ثلثمائة سپتلیارد و اربعمائة سپتلیارد و خمسمائة سپتلیارد و ستمائة سپتلیارد و سبعمائة سپتلیارد و ثمانمائة سپتلیارد و تسعمائة سپتلیارد و الف سپتلیارد و الفی سپتلیارد و ثلثة آلاف سپتلیارد و اربعة آلاف سپتلیارد و خمسة آلاف سپتلیارد و ستة آلاف سپتلیارد و سبعة آلاف سپتلیارد و ثمانیة آلاف سپتلیارد و تسعة آلاف سپتلیارد و عشرة آلاف سپتلیارد و مائة الف سپتلیارد و مائتی الف سپتلیارد و ثلثمائة الف سپتلیارد و اربعمائة الف سپتلیارد و خمسمائة الف سپتلیارد و ستمائة الف سپتلیارد و سبعمائة الف سپتلیارد و ثمانمائة الف سپتلیارد و تسعمائة الف سپتلیارد و سپتلیون سپتلیارد و سپتلیونین سپتلیارد و ثلثة سپتلیون سپتلیارد و اربعة سپتلیون سپتلیارد و خمسة سپتلیون سپتلیارد و ستة سپتلیون سپتلیارد و سبعة سپتلیون سپتلیارد و ثمانیة سپتلیون سپتلیارد و تسعة سپتلیون سپتلیارد و عشرة سپتلیون سپتلیارد و مائة سپتلیون سپتلیارد و مائتی سپتلیون سپتلیارد و ثلثمائة سپتلیون سپتلیارد و اربعمائة سپتلیون سپتلیارد و خمسمائة سپتلیون سپتلیارد و ستمائة سپتلیون سپتلیارد و سبعمائة سپتلیون سپتلیارد و ثمانمائة سپتلیون سپتلیارد و تسعمائة سپتلیون سپتلیارد و الف سپتلیون سپتلیارد و الفی سپتلیون سپتلیارد و ثلثة آلاف سپتلیون سپتلیارد و اربعة آلاف سپتلیون سپتلیارد و خمسة آلاف سپتلیون سپتلیارد و ستة آلاف سپتلیون سپتلیارد و سبعة آلاف سپتلیون سپتلیارد و ثمانیة آلاف سپتلیون سپتلیارد و تسعة آلاف سپتلیون سپتلیارد و عشرة آلاف سپتلیون سپتلیارد و مائة الف سپتلیون سپتلیارد و مائتی الف سپتلیون سپتلیارد و ثلثمائة الف سپتلیون سپتلیارد و اربعمائة الف سپتلیون سپتلیارد و خمسمائة الف سپتلیون سپتلیارد و ستمائة الف سپتلیون سپتلیارد و سبعمائة الف سپتلیون سپتلیارد و ثمانمائة الف سپتلیون سپتلیارد و تسعمائة الف سپتلیون سپتلیارد و اکتلیون و اکتلیونین و ثلثة اکتلیون و اربعة اکتلیون و خمسة اکتلیون و ستة اکتلیون و سبعة اکتلیون و ثمانیة اکتلیون و تسعة اکتلیون و عشرة اکتلیون و مائة اکتلیون و مائتی اکتلیون و ثلثمائة اکتلیون و اربعمائة اکتلیون و خمسمائة اکتلیون و ستمائة اکتلیون و سبعمائة اکتلیون و ثمانمائة اکتلیون و تسعمائة اکتلیون و الف اکتلیون و الفی اکتلیون و ثلثة آلاف اکتلیون و اربعة آلاف اکتلیون و خمسة آلاف اکتلیون و ستة آلاف اکتلیون و سبعة آلاف اکتلیون و ثمانیة آلاف اکتلیون و تسعة آلاف اکتلیون و عشرة آلاف اکتلیون و مائة الف اکتلیون و مائتی الف اکتلیون و ثلثمائة الف اکتلیون و اربعمائة الف اکتلیون و خمسمائة الف اکتلیون و ستمائة الف اکتلیون و سبعمائة الف اکتلیون و ثمانمائة الف اکتلیون و تسعمائة الف اکتلیون و اکتلیارد و اکتلیاردین و ثلثة اکتلیارد و اربعة اکتلیارد و خمسة اکتلیارد و ستة اکتلیارد و سبعة اکتلیارد و ثمانیة اکتلیارد و تسعة اکتلیارد و عشرة اکتلیارد و مائة اکتلیارد و مائتی اکتلیارد و ثلثمائة اکتلیارد و اربعمائة اکتلیارد و خمسمائة اکتلیارد و ستمائة اکتلیارد و سبعمائة اکتلیارد و ثمانمائة اکتلیارد و تسعمائة اکتلیارد و الف اکتلیارد و الفی اکتلیارد و ثلثة آلاف اکتلیارد و اربعة آلاف اکتلیارد و خمسة آلاف اکتلیارد و ستة آلاف اکتلیارد و سبعة آلاف اکتلیارد و ثمانیة آلاف اکتلیارد و تسعة آلاف اکتلیارد و عشرة آلاف اکتلیارد و مائة الف اکتلیارد و مائتی الف اکتلیارد و ثلثمائة الف اکتلیارد و اربعمائة الف اکتلیارد و خمسمائة الف اکتلیارد و ستمائة الف اکتلیارد و سبعمائة الف اکتلیارد و ثمانمائة الف اکتلیارد و تسعمائة الف اکتلیارد و اکتلیون اکتلیارد و اکتلیونین اکتلیارد و ثلثة اکتلیون اکتلیارد و اربعة اکتلیون اکتلیارد و خمسة اکتلیون اکتلیارد و ستة اکتلیون اکتلیارد و سبعة اکتلیون اکتلیارد و ثمانیة اکتلیون اکتلیارد و تسعة اکتلیون اکتلیارد و عشرة اکتلیون اکتلیارد و مائة اکتلیون اکتلیارد و مائتی اکتلیون اکتلیارد و ثلثمائة اکتلیون اکتلیارد و اربعمائة اکتلیون اکتلیارد و خمسمائة اکتلیون اکتلیارد و ستمائة اکتلیون اکتلیارد و سبعمائة اکتلیون اکتلیارد و ثمانمائة اکتلیون اکتلیارد و تسعمائة اکتلیون اکتلیارد و الف اکتلیون اکتلیارد و الفی اکتلیون اکتلیارد و ثلثة آلاف اکتلیون اکتلیارد و اربعة آلاف اکتلیون اکتلیارد و خمسة آلاف اکتلیون اکتلیارد و ستة آلاف اکتلیون اکتلیارد و سبعة آلاف اکتلیون اکتلیارد و ثمانیة آلاف اکتلیون اکتلیارد و تسعة آلاف اکتلیون اکتلیارد و عشرة آلاف اکتلیون اکتلیارد و مائة الف اکتلیون اکتلیارد و مائتی الف اکتلیون اکتلیارد و ثلثمائة الف اکتلیون اکتلیارد و اربعمائة الف اکتلیون اکتلیارد و خمسمائة الف اکتلیون اکتلیارد و ستمائة الف اکتلیون اکتلیارد و سبعمائة الف اکتلیون اکتلیارد و ثمانمائة الف اکتلیون اکتلیارد و تسعمائة الف اکتلیون اکتلیارد و نونلیون و نونلیونین و ثلثة نونلیون و اربعة نونلیون و خمسة نونلیون و ستة نونلیون و سبعة نونلیون و ثمانیة نونلیون و تسعة نونلیون و عشرة نونلیون و مائة نونلیون و مائتی نونلیون و ثلثمائة نونلیون و اربعمائة نونلیون و خمسمائة نونلیون و ستمائة نونلیون و سبعمائة نونلیون و ثمانمائة نونلیون و تسعمائة نونلیون و الف نونلیون و الفی نونلیون و ثلثة آلاف نونلیون و اربعة آلاف نونلیون و خمسة آلاف نونلیون و ستة آلاف نونلیون و سبعة آلاف نونلیون و ثمانیة آلاف نونلیون و تسعة آلاف نونلیون و عشرة آلاف نونلیون و مائة الف نونلیون و مائتی الف نونلیون و ثلثمائة الف نونلیون و اربعمائة الف نونلیون و خمسمائة الف نونلیون و ستمائة الف نونلیون و سبعمائة الف نونلیون و ثمانمائة الف نونلیون و تسعمائة الف نونلیون و نونلیارد و نونلیاردین و ثلثة نونلیارد و اربعة نونلیارد و خمسة نونلیارد و ستة نونلیارد و سبعة نونلیارد و ثمانیة نونلیارد و تسعة نونلیارد و عشرة نونلیارد و مائة نونلیارد و مائتی نونلیارد و ثلثمائة نونلیارد و اربعمائة نونلیارد و خمسمائة نونلیارد و ستمائة نونلیارد و سبعمائة نونلیارد و ثمانمائة نونلیارد و تسعمائة نونلیارد و الف نونلیارد و الفی نونلیارد و ثلثة آلاف نونلیارد و اربعة آلاف نونلیارد و خمسة آلاف نونلیارد و ستة آلاف نونلیارد و سبعة آلاف نونلیارد و ثمانیة آلاف نونلیارد و تسعة آلاف نونلیارد و عشرة آلاف نونلیارد و مائة الف نونلیارد و مائتی الف نونلیارد و ثلثمائة الف نونلیارد و اربعمائة الف نونلیارد و خمسمائة الف نونلیارد و ستمائة الف نونلیارد و سبعمائة الف نونلیارد و ثمانمائة الف نونلیارد و تسعمائة الف نونلیارد و نونلیون نونلیارد و نونلیونین نونلیارد و ثلثة نونلیون نونلیارد و اربعة نونلیون نونلیارد و خمسة نونلیون نونلیارد و ستة نونلیون نونلیارد و سبعة نونلیون نونلیارد و ثمانیة نونلیون نونلیارد و تسعة نونلیون نونلیارد و عشرة نونلیون نونلیارد و مائة نونلیون نونلیارد و مائتی نونلیون نونلیارد و ثلثمائة نونلیون نونلیارد و اربعمائة نونلیون نونلیارد و خمسمائة نونلیون نونلیارد و ستمائة نونلیون نونلیارد و سبعمائة نونلیون نونلیارد و ثمانمائة نونلیون نونلیارد و تسعمائة نونلیون نونلیارد و الف نونلیون نونلیارد و الفی نونلیون نونلیارد و ثلثة آلاف نونلیون نونلیارد و اربعة آلاف نونلیون نونلیارد و خمسة آلاف نونلیون نونلیارد و ستة آلاف نونلیون نونلیارد و سبعة آلاف نونلیون نونلیارد و ثمانیة آلاف نونلیون نونلیارد و تسعة آلاف نونلیون نونلیارد و عشرة آلاف نونلیون نونلیارد و مائة الف نونلیون نونلیارد و مائتی الف نونلیون نونلیارد و ثلثمائة الف نونلیون نونلیارد و اربعمائة الف نونلیون نونلیارد و خمسمائة الف نونلیون نونلیارد و ستمائة الف نونلیون نونلیارد و سبعمائة الف نونلیون نونلیارد و ثمانمائة الف نونلیون نونلیارد و تسعمائة الف نونلیون نونلیارد و دسیلیون و دسیلیونین و ثلثة دسیلیون و اربعة دسیلیون و خمسة دسیلیون و ستة دسیلیون و سبعة دسیلیون و ثمانیة دسیلیون و تسعة دسیلیون و عشرة دسیلیون و مائة دسیلیون و مائتی دسیلیون و ثلثمائة دسیلیون و اربعمائة دسیلیون و خمسمائة دسیلیون و ستمائة دسیلیون و سبعمائة دسیلیون و ثمانمائة دسیلیون و تسعمائة دسیلیون و الف دسیلیون و الفی دسیلیون و ثلثة آلاف دسیلیون و اربعة آلاف دسیلیون و خمسة آلاف دسیلیون و ستة آلاف دسیلیون و سبعة آلاف دسیلیون و ثمانیة آلاف دسیلیون و تسعة آلاف دسیلیون و عشرة آلاف دسیلیون و مائة الف دسیلیون و مائتی الف دسیلیون و ثلثمائة الف دسیلیون و اربعمائة الف دسیلیون و خمسمائة الف دسیلیون و ستمائة الف دسیلیون و سبعمائة الف دسیلیون و ثمانمائة الف دسیلیون و تسعمائة الف دسیلیون و دسیلیارد و دسیلیاردین و ثلثة دسیلیارد و اربعة دسیلیارد و خمسة دسیلیارد و ستة دسیلیارد و سبعة دسیلیارد و ثمانیة دسیلیارد و تسعة دسیلیارد و عشرة دسیلیارد و مائة دسیلیارد و مائتی دسیلیارد و ثلثمائة دسیلیارد و اربعمائة دسیلیارد و خمسمائة دسیلیارد و ستمائة دسیلیارد و سبعمائة دسیلیارد و ثمانمائة دسیلیارد و تسعمائة دسیلیارد و الف دسیلیارد و الفی دسیلیارد و ثلثة آلاف دسیلیارد و اربعة آلاف دسیلیارد و خمسة آلاف دسیلیارد و ستة آلاف دسیلیارد و سبعة آلاف دسیلیارد و ثمانیة آلاف دسیلیارد و تسعة آلاف دسیلیارد و عشرة آلاف دسیلیارد و مائة الف دسیلیارد و مائتی الف دسیلیارد و ثلثمائة الف دسیلیارد و اربعمائة الف دسیلیارد و خمسمائة الف دسیلیارد و ستمائة الف دسیلیارد و سبعمائة الف دسیلیارد و ثمانمائة الف دسیلیارد و تسعمائة الف دسیلیارد و دسیلیون دسیلیارد و دسیلیونین دسیلیارد و ثلثة دسیلیون دسیلیارد و اربعة دسیلیون دسیلیارد و خمسة دسیلیون دسیلیارد و ستة دسیلیون دسیلیارد و سبعة دسیلیون دسیلیارد و ثمانیة دسیلیون دسیلیارد و تسعة دسیلیون دسیلیارد و عشرة دسیلیون دسیلیارد و مائة دسیلیون دسیلیارد و مائتی دسیلیون دسیلیارد و ثلثمائة دسیلیون دسیلیارد و اربعمائة دسیلیون دسیلیارد و خمسمائة دسیلیون دسیلیارد و ستمائة دسیلیون دسیلیارد و سبعمائة دسیلیون دسیلیارد و ثمانمائة دسیلیون دسیلیارد و تسعمائة دسیلیون دسیلیارد و الف دسیلیون دسیلیارد و الفی دسیلیون دسیلیارد و ثلثة آلاف دسیلیون دسیلیارد و اربعة آلاف دسیلیون دسیلیارد و خمسة آلاف دسیلیون دسیلیارد و ستة آلاف دس

فصل واو مع سین مهمله وسطی بضم واو وسکون سین مهمله و در آخر الف بصورت یا بمعنی انگشت میانگی و این نامیده شده وسط است یعنی در میان او فتاده تر و خشن تر بعد از انامل است بغیر فرق پس دلالت بر وضوح و قوت میکند و خنصر یعنی خرد و کوتاهی میکند و این هر دو با عتبار نرمی و ضعف خود مسلمی بدین شده شرح نصاب زید عن بن انامع **وساوس** بفتح سین شایش خدا از مدار رود مسکندری بضم و سعت بالضم فراخی از منتخب **وساط** بفتح در میان شدن و واسطه و وسیله شدن از منتخب **کشف** و صراح و سمت بفتح داغ کردن و مجازاً سمت کردن از مدار و سیط بالفتح نرد یکی و سمت و آویزه از لطائف و سخ بالفتح و تشدید خاء معجمه پر گوشت و درشت از صراح و منتخب **وسیلة** بفتح واو و کسر سین و سکون یاء و فتح لام و تاء مدوره آنچه بدان بچیزی رسند یعنی رسانک نیز آمده از منتخب و صراح و مدار و لطائف و کشف و سائط بفتح واو و کسر سین و سکون یاء و فتح لام و تاء مدوره جمع وسیلة است بالشها این جمع و سائل و سیلة هم آمده است **وسائل** بفتح اول و کسر و او و فتح ثانی جمع وسیلة

فصل واو مع طای مهمله **وطا** بفتح رفتن و پائمال کردن و بکسر واو و سکون طا آخر اکسی را موقعت کردن و جامه که بر سر موج و غیر آن بیندازند و مسند بستر مانند این و لباس از مخمل و مطالف **وطر** بفتحتین حاجت از منتخب **وطوط** بالفتح واو و طای مهمله پستو که آنرا خطان نیز گویند و بهندی آبابیل نامند و لقب شاعری لیکن کوتاهی و لاغری جسم او یعنی اول از منتخب **وطی** بفتح واو و سکون طا یعنی جماع و پائمال کردن از لطائف و صراح

فصل واو مع ظای معجمه **وظیفه** چیزیکه برای کسی هر روزه مقرر شده باشد از منتخب و صراح

فصل واو مع عین مهمله **وعا** بکسر واو و آوند و ظرف از کشف و صراح **وعید** وعده بد و این خاص در باب شر و بدی مستعمل است چنانچه کسی گوید که من ترا فردا وعده میدهم و مشتمل آن خلاف که آن در خیر مستعمل است از بهار عجم و منتخب لطائف **وعود** بضمتین جمع دعده و **وعوع** بفتح هر دو واو و سکون هر دو عین مهمله آواز سگان از لطائف و در شرح نصاب واز شغال و گرگ **وعده** نوید دادن در نیکی و بد دادن در بدی مگر لکنزر نیکی و خیر مستعمل است از منتخب لطائف و صراح

فصل واو مع غین معجمه **وغا** بفتح واو و غین معجمه جنگ شور و غوغا و لکد و خطاست از صراح و کشف منتخب **وغد** بفتح اول و سکون غین معجمه کمینه و فرومایه و ناکس از منتخب و صراح

فصل واو مع فا **وفا** بالفتح وعده بجا آوردن و بسر بردن دوستی و عهد سخن از منتخب و صراح **وفات** بفتح مصدر است از مرور و زیادت و بمعنی کم شدن از منتخب **وفاقت** کسیع لفت و ساز داری کردن **وفد** بفتح واو و سکون فا پیشوائی و پیشکسی فرستادن و جمع وافد آمده از منتخب **وفود** بضمتین آخر دال مهمله جمع وفد بالفتح هم جمع و افدست و وافد یعنی پیشوا و پیشکسی فرستاده و یعنی کنده بر مرکب نجیب سوار شود و پس رود که جمع طلیح و افدست یعنی رسولان و ایلچیان و بزرگان و سوار این مرکب نجیب باشد از منتخب و صراح یعنی بسیار کرده و تفلیه نوشته مگر مکتب عتبه و لغات با یعنی دیده نشده **وفور** بضمتین تمام شدن و بسیار شدن و یعنی بسیار مستعمل است از منتخب و صراح و بفتح خصاصت **وفاق** بکدیگر و ساز کاری کردن از صراح منتخب و یعنی حیث و الفاق مستعمل میشود **وفق** بالفتح سازوار و موافق و پسند از منتخب و صراح و کشف و مدار **وفضه** بضاد معجمه بر وزن قبضه یعنی ترکش از شرح دستاب **وفی** بالفتح واو و کسر فا و تشدید یا تمام کامل از صراح

فصل واو مع قاف **وقاحت** بفتح بیحیائی و بیشرمی و بی ادبی از منتخب و کشف و صراح و مدار و حیا بان **وقایت** کسیر نگاهداشتن و پناه چیزی و هر چه بدان چیزی نگاه دارند و حقوق لغات و نام کتابی در فقه از صراح و مدار و منتخب **وقیعت** فتح یعنی ملامت و عیب گوئی از عقب مردم و غازی از منتخب **وقوعت** بالفتح سختی و نشیب کار از منتخب و صراح **وقیح** و آخر بای مهمله بر وزن فصیل بی شرم از مطالف **وقاد** فتح واو و تشدید قاف و در آخر دال مهمله فرو زنده و بسیار افروخته شونده **وقود** بفتح واو و ضم قاف و دو آخر دال مهمله بسیم و آنچه بدان آتش فروزند و بضمتین مصدر است یعنی آتش افروختن از منتخب **وقید** بفتح واو و کسر قاف آنچه بدان آتش افروزند مثل هیزم و گاه از منتخب **وقار** بفتح آرمیدگی و آهستگی و علم و تمکین و گرانباری ماخوذ از قر بالفتح یعنی گرانبار شدن است از صراح و منتخب و کشف و در بیل و قاموس بکسر اجلام و کذا و خواندن نوعی از نفیر است **وقر** بالکسر و سکون قاف یاری که از اخبار استر توانند برداشت و مقدار آن چهل صاع باشد یا بالفتح و سکون قاف گرانی گوش و گران شدن و مجازاً یعنی حلم و تمکین از منتخب و صراح و غیره **وقاص** بالفتح و تشدید قاف و صاد مهمله گردن شکننده از صراح و منتخب و در مدار و کشف یعنی شکیبو و در شرح دیوان حافظ نوشته که نام یکی از اصحاب که در فن کمانداری و تیراندازی مهارت تمام داشت **وقاع** بکسر جماع و جنگ از لطائف و صراح **وقع** بالفتح جای بلند از صراح و مجازاً یعنی اعتبار و عزت و **وقائع** بفتح دو یاد و احوال و اخبار کارزار جمع وقعه که یعنی فتنه و قتال است و یعنی اول مجاز باشد یعنی اخبار از صراح و غیره و کسانیکه جمع واقع و آمده خواست **وقوع** بضمتین فرا و آمدن مرغ از منتخب و مجازاً بمعنی ظاهر شدن هر شی و **وقیع** بلند و رفیع ماخوذ از قرع یعنی جای بلند سر کوه است **وقعت** بفتح واو و سکون قاف ایستادن و درجای و ایستادن و توقف و درنگ و آرام و اطلاع شدن و آنچه در ملک کسی نباشد و بر او خدا آنرا گذاشته و در بعضی جا بمعنی مطلق عطا مستعمل میشود از صراح **وقوف** بضمتین دانستن و آگاهی یعنی ایستادن از کشف و منتخب و صراح **وقاق** بالفتح نام خیزه ایست دوار بخاردختان باشند که قمر تنها بصورت انسان باشد نزدیک بود که از تعظیم جانوران

پدرش پیوسته بوقت شب اگر بر میکند و بمن میدهد و میخندد چون از درخت جدا کنند بمیرد و باز آمدنش از تبر و فواق گوسفند بریان و شرح خاقانی **وقاق**
بکسر اول شمن و بنای چوبی که بر چهار پایان گذارند و متعلق بآن باشد و نام کتابی در قافیه مدار نصاب **وقیه** بفتح واو و کسر قاف و تشدید تحتانی نام وزن معروف در عروض
در شعر از اوطان است و فی بفتح اول و سکون ثانی کلمه شرط و کاف بر آخر نصاب مدار **وکر** بضم اول و سکون ثانی مرغ آشیانه مرغ از نصاب و کشف و مدار و مرغ
وکن بالضم دهن معلقصان و بیاء از الطائف **وکاف** بکاف گلان خرد است نصاب و مدار **وکیره** بفتح بروزن فعیله بمعنی خانه نواز شرح نصاب و مدار **فصل الواو مع اللام**
ولا بکسر دوستی و محبت و پیاپی کردن کاری و نزدیکی ایام و بفتح یاران و سیاست بنده آزاد از کشف و منتخب و لطائف و کنز **ولد الزنا** زاده
حرام و در اصطلاح پرداز نهاد و دیگر حشرات که دو ایام بر شکال پیدا میشوند و بطلوع ستاره سهیل میمیرند **ولات** بضم اول و تشدید تحتانی جمع
والی یعنی حاکمان و دوستان و تشدید لام خطاست بجهین قصاب و بتخفیف فضلة معجمه جمع قاضی **ولادت** بکسر اول در منتخب کشف و **ولایت** بکسر اول
پادشاه و زمین آباد آن و مشکل کردن غیر و تصرف و دوستی و حکومت و امارت سلطان و تقرب فرض و نیک خدمتی و نفع یاری داون و صدقت از تفسیر جلالین و مؤنس و منتخب
و منتخب بیاء جوز کشف و مدار **ولع** بفتحتین و جیم عربی در آمدن چیزی بچیزی از منتخب **ولی عهد** متصرف حاکم وقت از اصطلاح یعنی کسیکه پادشاه او را تعین خود
و مرضی بر جای خویش نشانده فتح سلطنت کرداند **ولود** بنیکه فرزندان بسیار آرد **ولید** کودک تازه از منتخب **ولع** بفتحتین و عین مهمله بمعنی حرص و شوق و بالضم
بمعنی دروغ از کشف و منتخب و بیابان **ولوع** بضمتین حریص و بفتح اول و ضم ثانی حریص از منتخب و مدار **ولوغ** بفتحتین و ضم سیم و آب خوردن سگ و دهن آبنای سگ قصد
خوردن از منتخب و بمعنی **وله** بضمتین سرگشتگی و عشق و خشم و غضب از لطائف و منتخب **ولوله** بفتح هر دو واو و لام گفتن از منتخب و بمعنی جوش و خروش و شب تلاش و در زبان
از منتخب کشف و مدار **ولی** دوست و مصدق و یاری دهنده و متصرف و صاحب خداوند و بنده و بنده نیک مقرب خدای تعالی و این لفظ بتقدیر الاضافت می آید چنانکه ولیعهد یعنی نزدیک عاموس
بهار عجم **فصل الواو مع النون** **وان** بالضم بمعنی زیرا که اندرون مغزی باشد بهندی جیو یعنی گویند و کلمه تشبیه است بمعنی مانند از جهانگیری **ونده**
بالضم تره تیزکی از جهانگیری **ونی** بفتح واو و سکون نون سستی کردن و درکارها واماندگی از مدار و شرح نصاب **فصل الواو مع الهاء وهاب**
بالضم تشدید باء بسیار بخشنده **وهاج** بالضم و تشدید جیم افروخته و فروزان و روشن درخشنده از منتخب و کشف و مدار و مرغ و سیج
بالضم شعله زدن آتش و بفتحتین افروختگی و سوزش آتش از منتخب **وهاو** بکسر واو و آخر الف مهموز بمعنای بیت و نشیب و مجمع دهده است از مدار
وهق بفتحتین کمند از شرح نصاب **وهم** بالضم زفتن السبوی چیزی بی قصد گمان بردن از منتخب و مدار **وهن** بالضم بروزن صحن بمعنی سستی از
منتخب و کشف و لطائف و سوالنا یوسف بن یالم و شرح نصاب نوشته که استعمال این لفظ درست شدن اعضاست **وهده** بالضم زمین پست و نشیب همسار
از شرح نصاب و مدار **وه** بالضم کلمه تعجب تحسین و افسوس از خیابان **وهله** بالضم نوبت و کرت از منتخب و مدار **همهمه** بالضم و فتح دو میم و ضم اول
بالضم مجتمع شده و غبار برده شده **وهی** بالضم سست شدن و استعمال این لفظ در چیزهای نرم کنند مثل سست شدن جامه شرح نصاب از یوسف بن یالم
فصل الواو مع یای تحتانی **ویس** بکسر اول و سکون ثانی محبول و سین مهمله نام معشوقه که ازین بر و عاشق ویو دبا بالضم در عربی کلمه استقهار است از لطائف
و منتخب **ویل** بضم اول و سکون تحتانی و لام کلمه توجع و بمعنی وی و کلمه ترحم و تحسین و کلمه افسوس و کلمه تهدید و کلمه زجر و سرزنش و کلمه تعجب باشد
که کلمه افسوس است و بمعنی عادت و تحتی و شر و فغان بر مصیبت یعنی هلاک ذام و ادی شب موضع از مدار و منتخب و مهمار عجم و در شرح عقیده نوشته که
ویل در اصل وای بوده است بمعنی حزن لام را زیاده کرده اند و از اصل انکاشته اند **ویران** بالکسر یاء معروف بمعنی آن معروف است از مهمار عجم

باب ها

فصل ها مع الف ها و عربی هم دو قسم است یعنی یکی که شریک نصف آید در فارسی حرف جمع و گاهی زاید نیز می آید چنانچه ادباء چه آن جمع ادیب است بحذف یاء و الحاق ها و دیگر ها که ملفظ ها مانند و حرف ها بر دو قسمت اول ها که مظهر نصر میم و فتح ها یعنی خوب بتلفظ آید و آن اول اوسط و آخر کلمات آید چنانچه لفظ هنر هنرمند و هنرور و هوا و هوس و هوشیار و هوشمند و آن دو آخر کلمات واقع شود و بتلفظ در نیاید و الکنایه بحرکت ماقبلش کشنده و این ها مختص بر چند قسمت اول آنکه از من فعال ماضی گردد و بحیث انتها و تمام حرکت دلالت نماید بر امری متصل چون گفته و گرفته و پوشیده و خاسته و این ها بتلفظ آورد و آن دو قسم است یکی ها نسبت و تحقیق های آنکاره و خاه که بالف سهل شده است سخن التلفظ نباشد دوم ها نسبت چنانچه زمانه منسوب بمان نوعیت از ها نسبت اگرچه آن در حقیقت آرایه است مگر اینقدر هست که کسر سابق یاء و نون نسبت حذف شود چنانچه زرینه و پشمینه و مغالینه کمینه و فغار این بسیار و فسنی و گریست از ها نسبت که بعد یاء و نون نسبت واقع نشود و منسوب الیه ماده صورت منسوب نباشد چون دسته یعنی انچه از اجزای بعضی اشیا که بدست گرفته شود و سوم ها فاعل چنانچه برکاره و ناکاره و گهنیده و چهنیده چهارم های مفعول آن بعد صیغه واحد ماضی مطلق آید یعنی شده از و استفاده شود چنانچه خزیده و گزیده و چکیده و غیر هم های تصغیر آن است که الحاق اسما و افعال تحق سازند و بنسبت اصل داده علم قرار دهند چنانچه لاله و سبزه و زرده و تلیه و سفیده و دیده و گرده خاکه و پیمانه و نشانه و زیره و شش های مقداریه و آن برای تعدید مقدار و اجزا اسما آید چنانچه یکدیزه و یکشبنه دو دو ماهه و صد ساله دو دو مرد و ششم های باقی دو قسم آن در اواخر اسماء عربی در بدل تای قرشت و گاهی در بدل های مصدر و گاهی در بدل های نامنیث و هره آمده چنانچه حمت و حمه و دولت و دوله و حکمت و حکمه و غلبه و غلبه و بالغه و زائده و جمیله و ستوده و هشتم های مفتوح کرخفف بود آن در عربی آید چنانچه دوم اقبالیه آید و نوالده کساده و حیاله سیاه و تهم های منقوطه آن در اواخر اسماء الف و نون جمع آید چنانچه دوستان و حکیمان و دعاگویان و شاهان و ظرفیانه و نشانه و عربیانه و کریانه و عاقلانه و دیوانه و دندانه یعنی چیزی که مناسب بدندان باشد و زبانه یعنی شعله زبان و گوشه و شانه گوش و گوش زبان که گوش هر دو کنار ه رسمی است در سطور و یی هم های عالیه آن بعد فعل ماضی و غیره آید و معنی حالت از دو مراد دارد چون خفته افتاده بلوده نشسته سیمرده دوده سواره سیر فت با دهم های عاطفه که مهمله نیز مانند چنانچه خوره فوت و شنیده بود و اطعام و زغت یافته سوا خواهم شد و معنی این ها های نعصیه یا مانند و او هم ها باشد که در وسط کلمه آید چنانچه رستم و رستمدام و شبستان بن بستام و زردشت و زرد هشت نام واقع و آئین پرستی نیز هم های سیمیه یرا که در آخر بعض اسما واقع میشود چون خانه و آبه یعنی دوات و سجا و غیره و کلاچه یا دهم های مصدریه چنانچه زاری و بدلکه ها گاهی بالف بدشود چون پیچ و پیچ و پیای عربی چون کوه و کوه و کاف و واو مجهله بمعنی موج آب و پیای فارسی چون کوه و کوپ جیم جیم عربی چون ناگاه و ناگاج ماه های هجائیه چون جیم با پوش و خط نون یعنی انشوب و غین غاء معجمه و خزینه و ستوه و خستو معنی حقیر و معترف و بدال چون شنبه و شنیدن یعنی اول و مفتوحه و سین مهمله چون راه و راسر و نعین معجمه چون ناهم و ناغه نون و معنی مرغزار و قاف چون ته و تف و با نقطه و بکاف عربی چون پروانه و پروا که بمعنی پیش شیر آورد کنند و بام چون چاه و چال و میم چون باشه و با سه نقطه پای عربی و سین مهمله معنی پنگ برای زراعت آراسته باشد و پناه و پنام و بلوا و نیز بدشود و بیا چون ایمان و ایگان ها مبدل فتح های اول و بعد الف و تلفظ و کتابت و صل های دوم و نون بالف کشیده بمعنی انجا ها **تب** یکه غیر از که حرف سوست و بای موحده ترسنده و بمبا کا از شرح نصف ها **رب** یکبای موحده موخر گزیده از لطائف و تخفف **باوام اللدن** بمعنی ویران کننده لذ تها و این لقب ملک الموت است یعنی فرشته که قالب ارواح بست **ها** یکبار اهم فعل معینی یعنی خفته و بیدار نخفته یکبار و تام یکی از ان دو شود که چاه بالی و گفته شده اند اگر کسی بر لب آن چاه بطلب جای در رود او را تعلیم کنند از برمان ها بر معنی افتاده و سپندم شوده از اصل حاجت نیست اورا که هزوارست و در اصل او بود حذف کردند خلاف قیاس مثل شاک مغلوب چنانکه معنی گمان برده اند زیرا که اعراب مثل اعراب صحیحست مثل فاعی الخ عبارت و لفظ بار سه معنی حمال گفت و در فارسی نیز مستعمل میشود **باپو** نام شهر قزوین بی **با** لط یکبای موحده و طای مهمله فرود آینده از شرح نصف **باغ** بعین مهمله و غین معجمه و غزال الصراح باغ مرد مبدل باغزال و غزال در شعب بصراح **با لف** یکبای فوقانی آورنده و سپس بسیب فرشته که از عالم غیب آید و این هم زیادت است یعنی تواند بود که مخفف و متعب و لقاب های **متفق** بفتح میم و فتح شین معجمه و تشدید قاف مفتوح کنایه از های دو چشمی **مال** بفظ فارسیست یعنی لاابچی سفیدو زرد و آرام بسیار

الف اطلاق آن بر هم قسمت
و گاهی بیای مجهول نیز آمده
چنانچه در بیت
ضیاء الدین ترا دیده
ختم و بنا شده چون و باده
سپهر کوه بر کردون و نوباده
چون بر کردون و نوباده
چون بر کردون و نوباده
سپهر کوه بر کردون و نوباده
چون بر کردون و نوباده
سپهر کوه بر کردون و نوباده
چون بر کردون و نوباده
سپهر کوه بر کردون و نوباده
چون بر کردون و نوباده
سپهر کوه بر کردون و نوباده
چون بر کردون و نوباده
سپهر کوه بر کردون و نوباده

که بهجت چوگان بازی پهلوی سر و سر میدان از گلگونه کم سازند **ہاطل** بکسر طای مهمله بر وزن عاقل بیهوده و لغو و باطل ضد حق **ہابیل** نام فرزند آدم علیه السلام که قابیل او را کشت **ہابیل** بکسر هر دو باء موحده و سکون میان هر دو یا تحتانی و لام بر وزن قابیل بمعنی مشقت و رنج و بلا و محنت و ابتلا **ہابیل** بکسر

صدر بنمایند تاریخی معلوم نمیشود که کدام وقت نوشته شده باید که اگر بار دیگر بمطبعه بلگرام طبع شود تاریخ آن باید پرسید پس خلیفه دوم یا صحابه علیه الصلوات والسلام بحکمت وضع تاریخ مشوره نمود و بعضی گفتند که بنای تاریخ بروفات سرور کائنات باید نهاد و بعضی گفتند که بنای تاریخ بر خلیفه دوم باید نهاد و بعضی گفتند که بنای تاریخ بر ولادت آنحضرت صلی الله علیه وسلم باید نهاد و بعضی گفتند که بنای تاریخ بر بعثت باید ساخت چون این رائیها زده شد و ایراد خواهم کشید زیرا که در این وقت بضلالت اگر فتاده بودم هرگاه که تاریخ کفر خود یاد خواهم آمد بشکفتی هموم نخواهم شد پس این عقده مالا یحل مرقوم شد بحضرت علی مرتضی علیه السلام فرستادند آنحضرت اشارت بهجرت فرمودند پس بنای اشارت آنحضرت سهد تاریخ از هجرت نمودند چه هجرت ابتدای ظفر و نصرت و قوت اسلام بود از اینوقت روز بروز دولت اسلام ترقی پذیرفت و هجرت عبارت است از آمدن خیر البشر از مکه معظمه بسبب ایذای کفار بمدینه منوره تاریخ بیست و ششم صفر از مکه برآمدند روز چهار توقف فرموده لیلة الجمعه ربیع الاول بمدینه داخل شدند این تجویز تاریخ هجری بال اتفاق مقبول افتاده از هجرت الوقت معین کردن تاریخ هجری متفق علیه بر عمر گذشته بود چون آنحضرت اراده هجرت فرمودند بحراء تشریف بردند و بعد از وقت تاریخ آنجا مقرر شد و بعضی گفتند که تاریخ از ولادت باید ساخت بعضی گفتند که از بعثت باید ساخت بعضی گفتند که از هجرت باید ساخت بعضی گفتند که از رحلت باید ساخت بعضی گفتند که

بادشاه قوم حکیم و مؤبد باضی را که حساب هندسه و نجوم باشد پیدا کرده از میان و مدار گرفته حساب بدان لفظ الف اول و سوم نوشته و گفته که دو حکیم گیر سی ام بوده و صاحب جواهر الرجاحت نوشته که سرب هرمزست یعنی مشتری هرمز اول بکسر اول ضم داد و فرموده که از سه پیشه باشد از نخاله تری هرمز قل بکسر اول و کسر فاف لقب بادشاه روم و آنرا علیم الروم نیز گویند و این لفظ بکسر اول و فتح ثانی و سکون قاف نیز آمده است از تعجب و صراح هرم بفتحتین پیری با سخت پیر شدن و بضم اول کنستانی مرد پیر کهن سال زبر الموا هر و کشف و تعجب و شرح نصاب و صراح و مدار هرم نام شهر و نام پهلوان از نژاد سام نوشته شده سرشتان هرمان بضمتین و سکان شان از فرهنگ شعوری هرمان بفتحتین بنا بیت و ملک عصر وان و دو گنبد ست سنگین و عجایب قدیم که حکما قبل از طوفان تعمیر کرده اند و بعضی گویند که اودیس علیه السلام ساخته اند و آن از طوفان خراب نشده حضرت علی کرم الله وجهه از صورت طلسمش که کرگدن ست پیمانه را در چنگ گرفته تاریخ بنایش معلوم فرموده اند بنی الزمان الفخر الاطلان ازین ظاهر میشود که تقریباً چهار هزار سال بیشتر از آدم ازین بنا شده است چه حالا نسل دوم عجم ست و فرود هزار سال یک سنج سیکند هرسه کن کنایه از بیجاپور و حیدرآباد و دولت آباد هرو بالفتح و دراخر او زدن بمعاوده و هراوه بالفتح و سکون ثانی و فتح واو و نون و نوعی از زقار که آنرا هراوینه گویند از اطلاقات هرم بکسر اول صورتیکه باغبان و بلیغ و فالیز برای محفوظ ماندن او طیور سازند از مصطلحات هرزه بالفتح بمعاوده از مدار و بهار عجم هرامیدن بفتح اول و سکون ثانی و دال مهمله و دو نقطه از پیش ناچار بفتح را چاره یعنی گمان برند خطاست از جهانگیری و نیز از برهان هراه بکسر اول و سوم و چهارم که سین مهمله ست و تشدید نون علمی منسوب بکرام اودیس علیه السلام ست و نام حکیم هرمه بکسر و تشدید میم و فتح او نوعی از شرنج نقاشان هراوله بفتح اول و سکون ثانی و فتح واو و نون

وجنبه و اعراقیه و دریه و صوریه و جالیه و کمالیه مجموع این عوالم مبدء و عالم ظاهر و باطن که غیب و شهادت مسمی بست از لطائف یعنی چنین لونسته که عالم عقول و عالم ارواح و عالم افلاک که نهست و عالم عناصر که چهارست و عالم مولید که شش باشد مجموع هزار و استان بلیل از برهان هزمان بالفتح مخفف هزدان از جاگیری هزره بالفتح و تخفیف و تشدید جنبانیدن و بالکسر خیش سوالان و غوغای نشاط از لطائف هزار پایه کریست معروف که بهندی گنسلائی گویند هزینه بر وزن خزینه و بمعنی خرج و نفقه عیال و بمعنی جیفه از برهان و رشیدی هزار خانه شکنبه گوسپندان که آنرا چارخانه نیز گویند هزاری تزویر و کشتی گیران کسیکه هزار زخم شلنگ زند فصل بامع شین معجمه هشت بهشت بکلی علیه و علیهم و علی المسلم سوم واو القرار چهار مرتبت عدن بمعجمه المأوی ششم جنت النعیم هفتم طیبین هشتم فردوس هشت بالکسر صیغه ماضی ست از شستن بمعنی گذاشتن هشت صفات معرفة الله و علم و شکر و رضا بقسمت ازلی و صبر بر بلا و قلت رزق و التعظیم لامر الله و الشفقة علی خلق الله صفت هش بالفتح و تشدید شادان و کشاده از تعب و غیره و بالضم در فارسی مخفف هوش هشاش بالفتح و تشدید هر دو شین معجمه خندان روا مزاج هشت و چهار هشتم فلک کنایت از دوازده برج فلک هشتن بالکسر گذاشتن و رها کردن از زبان فصل بامع ضاد معجمه مضم بالفتح و ضاد معجمه شکستن چیز و فکستن طعام و مهره از لطائف و مزاج هضبه بالفتح پاره سوده زمین بلند و پشته از مزاج و نصاب فصل بامع طاء مهمله هطلان بالفتح باران ضعیف که چند روز متواتر بارد از مزاج و تعب و غیره فصل بامع فاء هفت دریا اول دریائی خضر که عرض آن بالصد فرسنگ و دوم دریائی فارس که آنرا بلسان اروم و بحر القلزم نیز گویند و بحر عمان گویند و بحر شمال آن عراق عرب و عجم و بحر هند و طول این دریا بمقدار هفتاد فرسنگ ست سوم دریائی قلزم چه قلزم بلسان یونانی نام جائیست که در عهد حلفای عباسیان ساحل این بحر بشهر عیذاب و قلزم منتهی میشود و از خلافت عمر بن الخطاب استوا بجانب مغرب دارد و طول این بحر بقول بعضی صد و شصت فرسنگ و بقول بعضی صد و شصت و شش فرسنگ ست چهارم دریائی قسطنطنیه که آنرا بحر الروم و بحر گویند طولش از بحر فارس که شعبه بحر محیط ست تا بقلعه سکندریه صد و شصت فرسنگ و عرضش از اسکندریه تا دیار فرنگ هشتاد فرسنگ ست پنجم دریائی مشک که آنرا بحر الزاج و بحر گویند موضعیست بر ساحلش بر جانب شرقی ان طاهاریان و آن حد ملک چنگیز خان ست که بدشت قپچاق میرسد و طول این دریا یکهزار و صد میل و اکمل الاخبار عن الدیار عن ابن عمر رضی الله عنه مروی ست که حق تعالی هفت بحر پیدا کرد بحر محیط که از سطح تمام باشد دوم بحر قلزم سوم بحر فارس چهارم بحر طبرستان پنجم بحر جرجان ششم بحر شامات هفتم بحر مشک و آن بحر ظلمات ست که در او آب حیات ست و در او ماهی هست که طول او هفت هزار فرسنگ ست و در او ماهی هست که طول او هفت هزار فرسنگ ست و در او ماهی هست که طول او هفت هزار فرسنگ

در امامت نماز بخواند اولاد علی دیگر بر اقتدا بد عباسیه بخواند عباس بن عبد المطلب کسے را امام نداند امامیه همین را امام غیب خیال نداند و نماز نگذارند نگریس نبی باشم نامیه گویند هر که خود را بر دیگرے فاضل داند کافر است مناسخیه گویند چون جان از قالب آید روست که در کالبد دیگر در آید لامسیه طلحه و زبیر و عائشه را بعد مرگ جهنمی گویند که علی بار دیگر بدنیا خواهد آمد و حالا در زبیر میاحد رتضیه گویند که چنگ پیش آمدن باد و شاه سلمان روا ست **بیان فرقه های خارجیه** ازارقیه گویند کسی دعوی نکونی نه بیند زیرا که دعوی منقطع شده است ریاضیه گویند که ایمان قول صالح و عمل صالح دنیت و سنت است تعلبیه گویند که کار های ما حاصل شده اند بخواب حق تعالی نه بقدرت و خواهش آذ خازمیه گویند فرضیه ایمان شناخته نشده است خلفیه گویند گر بخیر از مقابله کفار کرده و وجد باشد کفر ست کوذیه گویند که بدن بدون لب یا مالش پاک نشود کنتریه گویند واون زکوة فرض نیست مستزاد گویند که شرع قدیم آلهی نیست و نماز با ماست فاسق روا ست و ایمان از کسب بنده است و قرآن مخلوق است و مردگان از دعا و صدقه نفع نه بیند و معراج میق از بیت المقدس نیست و کتاب بحساب و میزان هیچ نیست و فرشتگان از موسنین افضل اند و رویت حق در قیامت نخواهد شد و کراست اولیا هیچ نیست و اهل جنت اخفش و مردن نیست و متقول بهشت خوردنی میرد و علامت قیامت مثل دجال و غیره هیچ نیست سمیونه گویند ایمان بالغیب باطل است محکمیه گویند تعالی را بر خلق حکم نیست سزا چیزه گویند که احوال منیان به حجت است و انکار کردن بران واجب خشنیه گویند نیز سد غیر ای عمل و لجوان به بنده **بیان فرقه های جبریه** گویند که خیر و شر همه از خدا ست و نسبت بنده باو در آن هر دو اشتیار انعالیه گویند بنده را فعل است لیکن بدون قدرت و اختیار سیه گویند بنده فعل و قدرت ست بغیر طاقت و ان حق تعالی نا برگزیده گویند که بعد از ایمان چند برگزیده فرض نیست بحینه گویند هر که نصیب خود نیخورد و پس چیزی داون کسی فرض نیست تمیمه گویند که خبر آن خبر ست که نفس ایمان نفسی باید گسانیه گویند نوافل غفاره باده نیشود و مثل چیدگیه گویند که دوست هرگز عذاب کند دوست خود را خوفیه گویند که دوست هرگز فرشته دوست را فکیه گویند که فکر در ذات حق از عبادت بهتر ست عبیده گویند که عالم قدیم ست حجبیه گویند که چون کار ها بتقدیر حق ست بنده هیچ حجت بر بنده هیچ حجت که بدان گرفتار شود **بیان فرقه های قدریه** که میگویند بنده تمام فعل خود ست در تمام امور بنده حق تعالی محتاج نیست احدیه گویند که ما الفرض نواز ست بهشت انکار شونیه گویند که نیکی از بزدان ست و بدی از اهرمن کیسانیه گویند که افعال ما مخلوق ست یا شیطانیه گویند که شیطان از وجود نیست شر محکمیه گویند ایمان غیر مخلوق ست گاه باشد و گاه نباشد و میمیه گویند که معنیهای ما اسکافات نیست سوادیه گویند دنیا خانی نیست ناکیسه گویند خروج بر امام جائر ست متبرئه گویند که توبه گنهکار قبول نیست فاسطیه گویند که کسب علم و مال و حکمت و ریاست فرض ست نظامیه گویند که حق تعالی را شی نگفتن روا ست متوقفیه گویند نمیدانم که شر مقدر ست یا نه **بیان فرقه های جهمیه** که متفق اند بر اینکه ایمان با نسبت به زبان و منکر عذاب قبر و سوال منکر و نکیر و حوض کوثر و ملک الموت و کلام حق بموسی علیه السلام اند و اختلاف دارند در ریسیاء خود با سطلیه گویند که ما، حقیقت و صفات او مخلوق اند متر البصیر گویند علم و قدرت و شنیدن مخلوق اند و خلق غیر مخلوق ست متر اقبیه گویند که حق تعالی در مکان ست و اراده گویند هر که در دوزخ رود باز بیرون نخواهد آمد و مومن مستعرض نخواهد رفت حرقیه گویند اهل دوزخ چنان سوزند که از ایشان یک اثر در دوزخ نماند مخلوقیه گویند که قرآن قورت و کلیل و زبور مخلوق ست عبرته گویند که محمد رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم مردی بود عاقل و حکیم نه رسول فانیه گویند که جنت و دوزخ هر دو فنا خواهند شد نا قبه گویند بود معراج بروح نه بتن و حقتعالی مرئی ست در دنیا عالمه را قدیم و قیامت را منکر اند لفظیه گویند قرآن کلام قاری ست نه کلام الله اگر معنی قرآن کلام الهی ست تبر منکر عذاب قبر اند واقفیه گویند که شهادت قرآن ثابت نیست **بیان فرقه های مرجیه** که بر بن حق اند که پیغمبران برای نظام کار عالم خوت در جا مینمایند و گرنه حقیقت نیاز ست از عذاب کردن بر بندگان نا گریه گویند هیچ چیز و گیر بعد ایمان فرض نیست نتانیه گویند هر گفت لا اله الا الله بکند هر چه خواهد هیچ عذاب نیست راجیه گویند بنده باطاعت بقبول و بمعصیت نامقبول نیست تا میگیر دو شانیه گویند ایمان خود را ایمان خود گویند که روح ایمان ست نهیه گویند ایمان علم ست اهر که ندانند جمیع اوامر و نواهی را ایمان ندارد و ایمان کار ست عملیه گویند که ایمان علم ست منفوره گویند ایمان گاه باشد گاه نباشد غفوره گویند گاهم مشتبه گویند ما مومنان هستیم ان شاء الله تعالی اشتریه گویند قیاس عقل

صلاحیت دلیل ندارد بر عجمیه گویند لطائف اسیر داجبهات اگرچه امر کند بسعیت شیعه گویند حق تعالی ام را بر صورت خود آفریده است خنثی گویند وجب وسنت وسنجب بهم واصل اند وابوالقاسم رازی هفت فرقه دیگر هم ازایشان برآورده کرامیه دهریه عالیه باطنیه اباحیه برامکیه شعبه اسماعیلیه بعضی ازایشان سوفسطائیه وفلاسفه تعینه وتجوسیه هم یافته شده **هفت دوزخ** گویند که دوزخ یکی ست مگر طبقات هفت دارد وآسامی هفت طبقات که یکی دوزخ مشهور است بالا قید نسبت یکی صفر دوم سعیر سوم لظی چهارم حطمه پنجم جحیم ششم جهنم هفتم هاویه صاحب لطائف معنوی نوشته که بادیه از نسبت سفلی ست **هفتاد و دو شاخ** عبارت از هفتاد و دو ملت یا هفتاد و دو در جه که در وجود آدمی باشد بزعم کتابی نوشته شده **هفت اختر** عبارت از هفت ستاره سیاره اول قمر که بفارسی گویند وبهندی سوم نامند وجالینوس فلک اول دوم عطارد که بفارسی تیر گویند وبهندی بدھ نامند وجالینوس بفلک دوم سوم زهره که بفارسی ناهید بهندی سکر نامند وجالینوس بفلک سوم چهارم شمس که بفارسی خورشید بهندی آیت نامند وجالینوس بفلک چهارم پنجم مریخ که بفارسی بهرام گویند وبهندی منگل نامند وجالینوس بفلک پنجم ششم مشتری که بفارسی برجیس گویند وبهندی برسپت نامند جای او فلک ششم هفتم زحل که بفارسی کیوان گویند بهندی سنیچر نامند جای او فلک هفتم **هفت کشور** عبارت از هفت ملک محل سلطنت کلان سنجند ظاهر آن چین وترکستان وهند توران وایران در روم وشام وبعضی بجای ترکستان فرنگ اختیار کنند ودانست که هفت کشور او از هفت اقلیم باشد که حکما هفت حصه ربع مسکون را قرار داده اند **هفت بیر** مراد از هفت قاری که اسامیشان این است اول نافع مدنی دوم عبدالله ابن کثیر سوم ابوعمر بصری چهارم ابن عامر شامی پنجم عاصم کوفی ششم حمزه کوفی هفتم علی کوفی بلغت کسائی **هفت گیسو** واز جمله پیشانی صوفیان هفت صورت را گیسو گویند وآن عوارفوزات الکاسی وحامل السبل القبول ومسک الختم ومنه ومدرک وجاید کذا آنرا جزایر نیز گویند وسنبلیاتند **هفتوان اسفندیار** یارانش بجز رستم مذکور خواهند شد **هفت جوش** هفت ظرف بهم آمیخته کذا از اثر وبات گویند وان بغایت محکم باشد وآن هفت ظرف زنیت یکی زر دوم نقره سوم مس چهارم ارسیم پنجم آهن ششم ابر سفتم رز ریز پوشیده نماند که ظرفات بهزاندف مذکور شد ششم روی سهم سیماب ودر کارگان بر سه آمیزند بگذاشتن کیمیاست ودر چندین دیار مستعمل روی عجمی هر کرا زر دل در رنج که بهندی پتل نامند نیز ازین ست ودیگ لیاقتی ندارد که یکی از ظرفات آمیخته شده ظرفی یا قفل آن ساخته شود **هفت خط** خطوط سبعه که در جام جمشید بود بدین ترتیب اول خط جور که بضم جیم ودر معلقات بخط بر کنار جام بود ودوم الف خط خطوط دوم خط بغداد گزیر جلجوت راست سوم خط طومار چهارم ارزق در خط رافط سبز خط شیخ گویند پنجم خط دشکر وایرانی خط خطوط گویند ششم خط کار سفتم خط فرود ودیه وایخ خط خط فرود پنجم خنداز بهار عجم زبرهان ودر نسبدی **هفت سبع** سبع بروزن مراد از نصف حصه قرآن مجید گذارا منصف منزل گویند بجهت آنکه قاریان سابق وبکفته ختم قرآن مجید مقرر نموده اند چنانکه تعیین سوره ها نیز چنین وقوف نمی بشوق کرده اند وتعیین اینست اول وزانسوره فاتحه شروع کنند دوم روز از سوره یونس چهارم روز از سوره بنی اسرائیل پنجم روز از سوره شعرا ششم از سوره صافات هفتم از سوره حجرات والصافات هفتم روز از سوره قاف وتردد قاف نزد بعضی بجهت لحاظ سنه کلام الله هفت قسمت اول سوره دوم وعنکبوت سوم وعطف چهارم تحریص پنجم شعرا ششم صافات هفتم دعوه از شروع تعاب **هفت اورنگ** شاه بنات النعش **هفت کشاه** بهمنیدرخ وپیروزه دو کبود وعیاسی آنرا گل دو قسم گویند **هفت میکل** هفت پیکر که در بر دارند یکی از خواندن که بجهت دستان بانند **هفت امام** امام اعظم ابوحنیفه امام شافعی امام مالک امام احمد حنبل امام ابوبکر امام محمد امام زفر **هفت لای** هشتم چه لفظ لای عاطفه **هفت پرده چشم** یعنی هفت طبقه چشم وآن هفت طبقه ملتوکه گرایه پیرزنست دوم طبقه قرنیه سوم عنبیه وآن مختلف شدن اشخاص چهارم عنکبوت پنجم شبکه ششم شیمه هفتم جلیدیه ومیخکیه رطوبتی ست که پیخ نام دارد ومابین عنکبوتیه وشبکیه دو رطوبت اند یکی جلیدی ودیگر زجاجی از کتب لدنیه فرموده شد واز بهار عجم نیز **هفت قلم** کنایه از هفت خط معروف وآن هفت انست [illegible] **هفت نمط** [illegible] **هفت بهار** بهار اول سرو دوم سینه سوم بنفشه چهارم نرگس پنجم هرود ششم هفتم سرو دیگر بهار بید دراغ دوم اخگر سبز وشش وزهره وسعده وبعضی کای سعده گرده نوشته اند از لطائف وبواقی تفسیر حسینی چشم وگوش وزبان ومابین دو فرج دوست وپیوام گیست وآزار بعین بسبب

فرهنگ نویسان ... فرهنگ ... فرهنگ ... فرهنگ ...

نشت اندام گویند که بعضد آن خون سر و سینه و پشت و پهلو خارج میشود و هفت اقلیم را بتصرف آورده و شرح حدود و مشخص کرده محقق طوسی و غیره
و دیگر کتب نوشته بسیط است که زمین کوی شکل است لهذا بشکل کوی دو ربع جنوبی و یک ربع شمالی آن در آب غوطه یک ربع شمالی ظاهر
و این بیان مسکون که بنا بر هفت اقلیم و خوارسها و جبال و بحار مقصور است حکما عرض ربع مسکون را از خط استوا الی مدار رأس السرطان سمت شمالی
از سمت قطب شمالی خارج نموده عرض اقالیم سبعه را و منعدت در بعد بافته اند و عدم قابلیت آبادی سی و چهار درجه مذکوره بنا بر غلبه برودت که از بعد آفتاب
هفت اقلیم مانند نقطه بساط مطول از مشرق تا بجانب غرب ربع مسکون واقع است برابر یکدیگر و خط استوا از جنوب عرض بین شروع شده بر گذشته از زمین بین است
و سه هفتم یا هفت سیاهی مشعبه پراگنده بر خرچه حکومت گذشته بعد از ان بچزایر ارض و سبب بر جنوب سرانده بیشتر از بر زنگ سیه سیاه و بیشتر سیاهان
مغرب و هجرا و قیانوس منتهی شود و اقلیم اول اما کن که در وسط است جزیره و خواق کرانی مشرق و بعضی بلاد چین مثل خوان و خانقو و خانبالغ و خطا و ختن و ملی و جزیره سراندیب
و کرانه بیشه و یمن و بنا بندر و غیره و سیار و حضرموت و عدن و بساط و شجر و ظفار و قلعات و زیدو شرجه و حلی و جبانه و صنعا و دمار و دفار و جرش و شیر و بان و سبت بر انجا
و ارم کوشتر و نیلسیت و بلاد رنگبار و بربر و بلاد النوبه و قصبه عیان و حبشه و بربره و طرود و نقطر و بلد سوتوابل و بلد شیلا و سفالر و سلجا و حبشه جالبا و خانه و بربا و زاده
این سیر تر از سودان و زنج ست و خیزیره کرد و بعضی بلاد و حجاز طول این اقلیم سیزده ساعت و عرض یکصد و چهل و هفت فرسنگ و زین اقلیم است کوه
سی مهزوم این اقلیم سیاه رنگ سه طول نهاد و زین اقلیم دوازده ساعت و زیادتی میانه آن سیزده ساعت و نصف اقلیم دوم اما کن که در زین اقالیم ست است توابع عمان و
توابع یمن و یمامه و مکه سهار که در ابتدای اقلیم دوم ست و دیه سنوه و قریب بسط و دوم و طائف و جره و فید و قطیف و غیره و توابع حبش و غیره و توابع یعنی
بلاد افریقیه و بلاد و صعید مصر مثل قفط و قوص و انصنا و عیذاب و بسیط و دنقله و علوان اقصر و اسنه و بعضی بلاد مغرب مثل سوس و درعت و سجلماسه و دولات و بحرین
و جده و سقوطره و اکثر بلاد و سند مثل منصوره و دولت آباد که سابق دیوگیر نام داشت و الجنگر و بدن و چیلپور بندر و آبات تلنگانه و تلنگانه یعنی حیدرآباد و گنجکاه یعنی
وسیع محمدآباد و گلبرگه و برار که مرحد خاندیس ست و کنبایت و سورت و سومنات و ناگور و صوبه پیرو راجپوتانه و بنارس و شرقیت آباد و الله
و سلیم آباد و کوره ستاره گانو سری بهت و جهت آباد و کوره کات و بارایک آباد و جمالیگر آباد و الور نگر مسمی براج محل و اوده و لیه و لایتی ست میان جهت آباد
و بنگاله و مهار و کوچ از توابع بنگاله و کوره کان جهانشرح چغتی فارسی و تحفة الهنیال دهلی را از زین اقلیم شمرده اند و صاحب مفرح القلوب کرانه نشاخرین و باشنده
دهلی ست و دهلی از اقلیم سوم نوشته طول این اقلیم دوازده ساعت صد و سی و دو فرسنگ و عرض یکصد و سی و دو فرسنگ و زین اقلیم است و هفت کوه و بهمن قدر
اسهار و رنگ مردم میان سواد و سمرت یعنی گندم گون مائل بسیاهی و زین اقلیم طول نهاد سیزده ساعت و نصف و ربع باشد اقلیم سوم اما کن که در زین اقلیم باشد است
ست اندهدین و نام فلسطین و لایتی ست و نوشس بلاد افریقیه و توابع قیروان و طرابلس مغرب و بعضی بلاد و کاهی مغرب مثل سقی که در نشای ملک مغرب است و الحله و فاس و
قسطلیه و نیطیه افریقیه کشوریست از ملک مغرب و بلاد شرق بساط و مثل افریقیه و ابتدای ملک مغرب و سوسه افریقیه و طرابلس از افریقیه و بعضی شرقی قیروان و دو
شهر است و نام اعلیات بدشت عقلان و بافاره و قصبه و شوبک و کی این هشت شهر نزدیک شام است و از بلاد طرق عرب مثل حله و منورون و بلاد کران
هر سه نزدیک و سیر و زنده دبیر جان و دومین و بساط و طبریه و مدائن و حلوان و منروان و فسطنیه و فسطاط و قاهره و اسکندریه و مصر و بلبیس و منیه الخشن و زاوه
و فیوم و طبیه و الفضا و شهر بنی هنیده و بر خفیف و نصیف و قلزم شهر است بر کنار بحر سمن و بست و دو و بیشه و بدان و دهاد و شهر این و دو و نوبه و سوی است و مراد
[illegible] و عراق عرب و بابل و اصفهان و فیروزآباد و سستر و کرمان و سیستان و کیج و بست و رخج و هرات و خوارستان و هورق و بهق و غزنین و کابل و سیستان و قندهار
و سند و دیبال پور و ملتان و کچ و مکران و ولایت افغانان و بلوچستان و سلیمان و پشاور و ملتان و جالندهر و کشمیر و سرمند و بانسی و حصار

وشمالی بلاد و بحر اندلس و بحر روم و بحر قلزم و بحر هند و بحر حبش و بحر قلزم و بحر هند و بحر حبش و بحر قلزم و بحر هند و بحر حبش

شصت و شش درجه بدانکه مقدار راستا هر درجه از زمین شصت و شش میل باشد و شصت و شش صد و شصت و شش گز و دو ثلث گز و سیل یک میل و چهار صد و چهل گز و میل کرده گاو پیکر کره چهار تر کرده

اطلک	طول یکصد و شش درجه و پنج دقیقه	عرض سی و سه درجه و بست و چهار دقیقه	اقلیم سوم	ملک هند
اجمیر	طول یکصد و دوازده درجه و پنج دقیقه	عرض بست و پنج درجه و پنجاه دقیقه	اقلیم دوم	ملک هند
اجین	طول یکصد و دوازده درجه و سی دقیقه	عرض بست و دو درجه و پنجاه و پنج دقیقه	اقلیم دوم	ماوه ملک هند
احمد آباد	طول یکصد و هشت درجه	عرض بست و سه درجه	اقلیم دوم	ملک هند
اسکندریه	طول شصت و یک درجه	عرض سی درجه	اقلیم سوم	ملک مصر
اصطرخ	طول ششتاد و هشت درجه	عرض سی و دو درجه	اقلیم سوم	ملک فارس
اصفهان	طول ششتاد و دو درجه و چهل دقیقه	عرض سی و سه درجه و پنجاه دقیقه	اقلیم چهارم	ملک ایران
گزو بینی گزو	طول یکصد و دوازده درجه و چهل و پنج دقیقه	عرض بست و هفت درجه	اقلیم سوم	ملک هند
الله آباد	طول یکصد و شانزده درجه و پنجاه دقیقه	عرض بست و شش درجه و پنجاه و دو دقیقه	اقلیم سوم	ملک هند
امروهه	طول یکصد و چهارده درجه و چهل و پنج دقیقه	عرض بست و هشت درجه و چهل دقیقه	اقلیم سوم	ملک هند
انطاکیه	طول هفتاد و یک درجه و بست و شش دقیقه	عرض بست و پنج درجه و سی دقیقه	اقلیم چهارم	ملک شام
اورنگ آباد	طول یکصد و یازده درجه و سی دقیقه	عرض نوزده درجه و پنج دقیقه	اقلیم دوم	ملک هند
اوده	طول یکصد و شانزده درجه و پنجاه و پنج دقیقه	عرض بست و سه درجه و چهل و پنج دقیقه	اقلیم سوم	ملک هند
بابل الابواب	طول ششتاد و پنج درجه	عرض چهل و سه درجه	اقلیم پنجم	ملک ارمینه
بابل	طول ششتاد درجه	عرض سی و دو درجه	آخر اقلیم سوم	ملک عراق عرب
پانی پت	طول یکصد و سیزده درجه و بست و دو دقیقه	عرض بست و هشت درجه و پانزده دقیقه	اقلیم سوم	ملک هند
پتنه	طول یکصد و نوزده درجه و دوازده دقیقه	عرض بست و شش درجه و چهل دقیقه	اقلیم سوم	ملک هند
بخارا	طول نود و هفت درجه	عرض سی درجه	اقلیم چهارم	ملک توران
بدخشان	طول ششتاد و چهار درجه و بست و چهار دقیقه	عرض سی و چهار درجه و سی دقیقه	اقلیم چهارم	ملک توران
بدایون	طول یکصد و چهارده درجه	عرض بست و هفت درجه و بست دقیقه	اقلیم سوم	ملک هند
برهانپور	طول یکصد و هشت درجه	عرض بست و دو درجه	اقلیم دوم	ملک هند و دکن
بسطام	طول یکصد و نه درجه و سی و پنج دقیقه	عرض سی و پنج درجه و ده دقیقه	اقلیم چهارم	ملک ایران
بست	طول یکصد و یک درجه	عرض سی و سه درجه	اقلیم سوم	ملک ایران
بصره	طول ششتاد و چهار درجه	عرض سی درجه	اقلیم سوم	ملک عراق عرب
بعلبک	طول هفتاد و یک درجه و چهل و پنج دقیقه	عرض سی و پنج درجه و پانزده دقیقه	اقلیم چهارم	ملک [illegible]
بغداد	طول ششتاد و یک درجه	عرض سی و شش درجه	اقلیم سوم	ملک عراق عرب

بلخ	طول هشتاد و هفت درجه پنج دقیقه	عرض سی و شش درجه پنج دقیقه	اقلیم چهارم — ملک خراسان
بنارس	طول یکصد و هفتاد و درجه	عرض بست و شش درجه	اقلیم دوم — ملک هند
بهوپال	طول یکصد و یازده درجه	عرض بست و سه درجه	اقلیم دوم — ملک هند و دکن
بیجاپور	طول یکصد و پنج درجه و سی دقیقه	عرض هفده درجه و بست و دو دقیقه	اقلیم دوم — ملک هند دکن
بیت المقدس	طول شصت و شش درجه	عرض سی و یک درجه	اقلیم سوم — ملک شام
پیشاور	طول یکصد و شش درجه و چهل دقیقه	عرض سی و یک درجه	اقلیم سوم — ملک هند
تبریز	طول هشتاد و دو درجه	عرض سی و چهار درجه	اقلیم چهارم — ملک ایران
تبوک	طول پنجاه و سه درجه	عرض سی درجه	اقلیم دوم — ملک عرب
تنبت	طول یکصد و ده درجه	عرض چهل درجه پنج دقیقه	اقلیم چهارم — ملک هند
تلمسان	طول بست و چهار درجه	عرض بست و سه درجه	اقلیم سوم — ملک مغرب
تهانیسر	طول یکصد و یازده درجه سی و دو دقیقه	عرض بست و نه درجه	اقلیم سوم — ملک هند
تهته	طول هشتاد و دو درجه سی دقیقه	عرض بست و پنج درجه ده دقیقه	اقلیم دوم — ملک هند
جده	طول هفتاد و هفت درجه	عرض بست و یک درجه پنج دقیقه	اقلیم دوم — ملک عرب
جرجان	طول نود درجه	عرض سی و هفت درجه	اقلیم چهارم — ملک ایران
جلال آباد	طول یکصد و پنج درجه و چهل دقیقه	عرض سی و چهار درجه	اقلیم سوم — ملک هند
جمکوٹ	طول یکصد و هفتاد و درجه پنج دقیقه	عرض دو درجه	اقلیم اول — ملک جزائر هند
جند	طول نود و هفت درجه و ده دقیقه	عرض چهل و سه درجه سی دقیقه	اقلیم پنجم — ملک ترکستان
جنوه	طول چهل و یک درجه پنج دقیقه	عرض چهل و یک درجه بست و دو دقیقه	اقلیم پنجم — ملک
جونپور	طول یکصد و شانزده درجه شش دقیقه	عرض بست و شش درجه پانزده دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
حجر	طول هفتاد و دو درجه	عرض بست و سه درجه	اقلیم دوم — ملک عرب
حلب	طول هفتاد و دو درجه سی دقیقه	عرض سی و چهار درجه پانزده دقیقه	اقلیم چهارم — ملک شام
حله	طول هفتاد و نه درجه	عرض سی و یک درجه سی دقیقه	اقلیم سوم — ملک عراق عرب
حمص	طول هفتاد و پنج درجه	عرض سی و پنج درجه	اقلیم چهارم — ملک شام
حیدرآباد	طول یکصد و چهارده درجه پنج دقیقه	عرض هیجده درجه بست و دو دقیقه	اقلیم دوم — ملک دکن
خانقو	طول یکصد و شصت درجه پنج دقیقه	عرض چهارده درجه پنج دقیقه	اقلیم اول — ملک چین
خانبخ	طول یکصد و شصت و دو درجه پنج دقیقه	عرض چهارده درجه پنج دقیقه	اقلیم اول — ملک چین
ختن	طول یکصد و شش درجه پنج دقیقه	عرض چهل و دو درجه	اقلیم پنجم — ملک ترکستان

خجند	طول یکصد درجه و سی و پنج دقیقه	عرض چهل و یک درجه و پنجاه و پنج دقیقه	اقلیم پنجم
خوارزم	طول نود و چهار درجه پنج دقیقه	عرض چهل و دو درجه و چهل و پنج دقیقه	اقلیم پنجم
دمیاط	طول شصت و سه درجه	عرض سی و یک درجه	اقلیم سوم
دمشق	طول هفتاد و درجه	عرض سی و هشت درجه	اقلیم سوم
دولت آباد	طول یکصد و یازده درجه پنج دقیقه	عرض بست و دو درجه سی و دقیقه	اقلیم دوم
دهلی	طول یکصد و دوازده درجه و پنجاه دقیقه	عرض بست و هشت درجه و یازده دقیقه	اقلیم سوم
دهاکه	طول یکصد و بست و دو درجه و یازده دقیقه	عرض بست و نه درجه و سی و پنج دقیقه	اقلیم سوم
دنار	طول هفتاد و هفت درجه	عرض سیزده درجه و سی و دقیقه	اقلیم اول
رام پور	طول یکصد و چهارده درجه و سی و شش دقیقه	عرض بست و هشت درجه و چهل و دقیقه	اقلیم سوم
راج محل	طول یکصد و بست و یک درجه پنج دقیقه	عرض بست و پنج درجه و پنجاه و پنج دقیقه	اقلیم دهم
رسله	طول شصت و شش درجه و پانزده دقیقه	عرض سی و درجه و دو دقیقه	اقلیم سوم
زبید	طول هفتاد و چهار درجه و بست و نه دقیقه	عرض یازده درجه و سی و چهار دقیقه	اقلیم اول
سرخج	طول یکصد و چهارده درجه و چهل و دو دقیقه	عرض بست و چهارده درجه و چهل و هشت دقیقه	اقلیم سوم
سیری نگر	طول یکصد و دوازده درجه و پنجاه و دو دقیقه	عرض سی و سه درجه و ده دقیقه	اقلیم سوم
سراندیب	طول یکصد و سی و درجه پنج دقیقه	عرض دو درجه و سی و دقیقه	اقلیم اول
سرمن رای	طول هفتاد و نه درجه	عرض سی و یک درجه	اقلیم سوم
سنبهل	طول یکصد و چهارده درجه و بست و شش دقیقه	عرض بست و هشت درجه و سی و دقیقه	اقلیم سوم
سومنات	طول یکصد و هفت درجه	عرض بست و دو درجه	اقلیم دوم
سمرقند	طول نود و نو درجه	عرض چهل و درجه پنج دقیقه	اقلیم پنجم
سوس	طول چهل و پنج درجه و سی و دقیقه	عرض بست و دو درجه	اقلیم دوم
سهرند	طول یکصد و یازده درجه و سی و دقیقه	عرض بست و نه درجه و سی و دقیقه	اقلیم سوم
سیالکوت	طول یکصد و هشت درجه و سی و پنج دقیقه	عرض سی و دو درجه و چهار دقیقه	اقلیم سوم
سیوط	طول شصت و یک درجه و چهل و پنج دقیقه	عرض بست و هفت درجه و دو دقیقه	اقلیم سوم
شیراز	طول هفتاد و هشت درجه	عرض بست و نه درجه	اقلیم سوم
صنعا	طول هفتاد و هفت درجه و چهارده دقیقه	عرض چهارده درجه و سی و دقیقه	اقلیم اول
طالقان	طول هفتاد و شش درجه و بست و دو دقیقه	عرض بست و یک درجه و پنجاه و دقیقه	اقلیم دوم
طبرستان	طول هفتاد درجه و پانزده دقیقه	عرض سی و چهار درجه و ده دقیقه	اقلیم سوم

ملک ترکستان			
ملک ایران			
ملک مصر			
ملک شام			
ملک دکن			
ملک هند			
ملک بنگاله			
ملک یمن			
ملک هند			
ملک بنگاله			
ملک فلسطین شام			
ملک یمن			
ملک هند			
ملک هند			
جزیره هند			
ملک عراق عرب			
ملک هند			
ملک دکن			
ملک توران			
ملک مغرب			
ملک سند			
ملک هند			
ملک مصر			
ملک فارس ایران			
ملک یمن			
ملک عرب			
ملک شام			

طرابلس شام	طول شصت و نه درجه	عرض سی و هشت درجه	اقلیم چهارم — ملک شام
طرابلس مغرب	طول چهل درجه	عرض سی و دو درجه و سی دقیقه	اقلیم سوم — ملک مغرب
طنجه	طول سی و دو درجه	عرض سی و پنج درجه	اقلیم چهارم — ملک مغرب
طوس	طول نود و دو درجه	عرض سی و هفت درجه	اقلیم چهارم — ملک ایران خراسان
عدن	طول هفتاد و پنج درجه	عرض ده درجه	اقلیم اول — ملک یمن
عسقلان	طول شصت و شش درجه و سی دقیقه	عرض سی و دو درجه	اقلیم سوم — ملک شام
غزنه	طول یکصد و پنج درجه	عرض سی و سه درجه	اقلیم سوم — ملک ابستان
فاریاب	طول نود و نه درجه و سی و پنج دقیقه	عرض سی و شش درجه و چهل و پنج دقیقه	اقلیم چهارم — ملک خراسان
قید	طول هفتاد و هشت درجه	عرض بست و شش درجه	اقلیم دوم — ملک عرب
قیروس	طول شصت و شش درجه و چهار ده دقیقه	عرض سی و شش درجه	اقلیم چهارم — ملک شام
وطیف	طول هفتاد و چهار درجه	عرض بست و پنج درجه	اقلیم دوم — ملک عرب
قلزم	طول شصت و چهار درجه	عرض سی و سه درجه و نه دقیقه	اقلیم سوم — ملک مصر
قنوج	طول یکصد و پانزده درجه و پانزده دقیقه	عرض بست و ششصد و پنجاه و نه دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
قندهار	طول یکصد و شش درجه	عرض بست و هشت درجه و پنج دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
قیروان	طول چهل و یک درجه	عرض سی و یک درجه	اقلیم سوم — ملک مغرب
کابل	طول یکصد و پنج درجه و یازده دقیقه	عرض سی و یک درجه و بست دقیقه	اقلیم چهارم — ملک هند
کانکرا	طول یکصد و ده درجه و سی و پنج دقیقه	عرض سی درجه و پنجاه و دقیقه	اقلیم سوم — ملک پنجاب
کالپی	طول یکصد و پانزده درجه	عرض بست و پنج درجه و سی دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
گجرات	طول یکصد و شصت درجه و بست و شصت دقیقه	عرض بست و سه درجه	اقلیم دوم — ملک هند
گرانه	طول یکصد و سیزده درجه	عرض بست و هشت درجه و چهل دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
کشمیر	طول یکصد و صفت درجه و هشت دقیقه	عرض سی و سه درجه	اقلیم چهارم — ملک هند
کوه	طول هفتاد و نه درجه	عرض سی و یک درجه	اقلیم سوم — ملک عراق عجم
گوالیر	طول یکصد و چهار ده درجه	عرض بست و سه درجه و پنجاه و شش دقیقه	اقلیم دوم — ملک هند
لاهور	طول یکصد و نه درجه و بست و دو دقیقه	عرض سی و یک درجه و پنجاه و دو دقیقه	اقلیم سوم — ملک پنجاب
لکنهنو	طول یکصد و شانزده درجه و سیزده دقیقه	عرض بست و شش درجه و سی دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
لودیانه	طول یکصد و ده درجه و چهل دقیقه	عرض بست و نه درجه و ده دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
مدینه	طول هفتاد و پنج درجه و بست و دو دقیقه	عرض بست و پنجاه درجه و هشت دقیقه	اقلیم دوم — ملک عرب

مدائن	طول هشتاد و درجه	عرض سی و سه درجه	اقلیم سوم — ملک عراق عرب
عدن	طول شصت و هفت درجه	عرض بست و هشت درجه	اقلیم سوم — ملک عرب
مرخش	طول هفتاد و یک درجه و چهل دقیقه	عرض سی و شش درجه	اقلیم چهارم — ملک شام
مرو	طول نود و چهار درجه و چهل دقیقه	عرض سی و چهار درجه و سی دقیقه	اقلیم چهارم — ملک خراسان
مصر	طول شصت و سه درجه	عرض سی و سه درجه	اقلیم سوم — ملک مصر
مکه	طول هفتاد و هفت درجه و ده دقیقه	عرض بست و یک درجه و چهل دقیقه	اقلیم دوم — ملک عرب
منیگیر	طول یکصد و بست درجه و یازده دقیقه	عرض بست و شش درجه و شش دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
موصل	طول هفتاد و هفت درجه	عرض سی و شش درجه و سی دقیقه	اقلیم چهارم — ملک عراق عرب
نهروان	طول هفتاد و نه درجه و چهل و پنج دقیقه	عرض سی و دو درجه	اقلیم سوم — ملک عراق عرب
واسط	طول هشتاد و دو درجه	عرض سی و سه درجه	اقلیم سوم — ملک عراق عرب
هرات	طول نود و چهار درجه و بست و دو دقیقه	عرض سی و چهار درجه و سی دقیقه	اقلیم چهارم — ملک خراسان
هردوار	طول یکصد و سیزده درجه	عرض بست و نه درجه و چهل دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
همدان	طول یکصد و سیزده درجه	عرض بست و نه درجه و چهل دقیقه	اقلیم سوم — ملک هند
یمامه	طول هفتاد و هشت درجه	عرض بست و یک درجه	اقلیم دوم — ملک عرب

هفت هروان عبارت از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و خلفای راشدین و حسنین رضی الله عنهم است چنانچه نوشته که اشارت است باقطاب اوتاد و نقباء و نجباء و ابدال و غوث و خیار یعنی گویند که مراد ازین هفت مرد هستند نه کیسه گ هفت زمین چنانچه جواهر التفسیر نجکملة القصص حل کرده که زمین هفت اند نام اول زمین دوم جلده و آن مسکن عقارب است سوم عرفه و آن محل عناکب و رنج هست چهارم عریا و آن جای باران نیز آنست پنجم هولتا ششم سجین و دران دشمنان خدا هستند هفتم عمیا و آن موضع ابلیس و اتباع اوست تم کلامه و بعضی نوشته اند که هفت زمین عبارت از هفت اقلیم است **هفت خوان** کنایه از هفت منزل است که رستم ازان بار بمراد خلاصی یافت و کس دیوان را و اجوای قلعه را زندان قید کرده بود و هفت روز رفته بود و در هر منزل آتشی پیش آمد رستم آنرا دفع میکرد چنانچه در منزل اول رستم بخواب بود که پری قصد رستم کرد خوش رستم آن شیر را کشت در منزل دوم اژدهائی پیدا شده آخر از دست رستم کشته شد در منزل سوم زن ساحره بلعبت دادن رستم آمد آخر از دست رستم کشته شد در منزل چهارم اولاد دیو بلشکر خود بجنگ آمد رستم لشکر او را قتل کرد و اولاد دیگر بخت در منزل پنجم اولاد دیو اگر فارساخت و در منزل ششم از زنگنام دیو بجنگ آمد بعد از کشتی بسیار رستم سر او را از تن بر کند در منزل هفتم بسیار دیوانان را مطیع کرد بعد ازان باو رسید که هفت برادر دیوان بلخ بر رستم کشتی کرده زیر شاخ بخم سپید او را جا کرده و شاه مازندران العبد الجنگ بسیار کشته مظفر و منصور دیوان را بتمامی بقتل آورد **هفت خوان اسفندیار** عبارت از رفت منزل راه روئین دژ که در آن هفت معلکه عظیم بود هفتمین از برای رهائی خواهران خود بآن رفته بود چنانچه در منزل اول دو گرگ بودند خوخوار و در منزل دوم شیر و در منزل سوم اژدها و در منزل چهارم مرد جادو که در منزل پنجم سیمرغ و در منزل ششم باد و باران برف و رعد و ژاله و در منزل هفتم آب عمیق پیش آمد اسفندیار هر هفت بلا را دفع کرده ستاد بر روئین دژ رسید و از هر عقبه که میگذشت خوان شکسته میشد چون اسفندیار بر روئین دژ رسید بکبر و حیله لشکر را بپاسبانان راکه او خواهران اسفندیار را در قلعه قید کرده بود شکست داده و شهر او را بسوخت و هر دو خواهران خود را از قید رها کرده با غنائم گشیش بیش پدر آورد **هفته** با لفتح معروف و بمعنی

کسی که از بسیار راه نقد بامداد رسیده باشد و از سرعت هفت تنه آرایش و زیور و اسباب عروسی نرسیده باشد و مراد از هفت کنجینه هفت مرادات است
و مثل آن نه و هفت تا را هم میگویند از شرح قران السعدین هفت گاه عبارت از هفت تعلیم هفت گنجینه خان آرزو در شرح سکندر نامه نوشته که هفت گاه بر سه قسم است
ایران بود که هفت چاخرزار بیشه باشند یا آنکه هفت گنجینه مراد از هفت کوه بخشش و شمار آن شاه و آن هفت است اول نقود دوم جواهر سوم اسپ چهارم حیوانات پنجم
ششم اراضی هفتم اثاثیات هفت کوه اول کوه قاف در کتاب نجم البلدان مسطور است که کوه قاف بگرد عالم برآمده است بلندی او نزدیک فلک رسیده و چون آفتاب
و کجوی هوا از عکس این است دوم کوه و ماوند و مینویش معمار چهارم کوه سرندیب و نقش قدم آدم علیه السلام و دران کوه است از انگشت پا تا پاشنه هفتاد گز قامت
در عجایب المخلوقات آورده که بران نقش قدم هر روز باران میبارد چهارم کوه گاسان و ماتوی طول التعت و طول این بسیار نوشته اند پنجم کوه و دران کوهی بلند است
از بلاد سوت تخمیناً هزار فرسنگ ششم کوه لنکبان از اجبل فتق نیز گویند و این کوه کشیده شده است از ساحل بحر خزر تا دریای سند بجانب جنوب و این کوه بهایت عظیم و دراز
هفتم کوه چین این کوه از حدود چین می آید و میکشد بجانب مغرب تا حدود فرغانه و کیش و همچنین متصل میشود بلنجرستان و بدخشان و می پیوندد بکوه جوع و غور و
و میرزمین کابل و افغانستان و آید در نواحی پنجاب و کشمیر بگذرد و شاخی ازان تا حدود بطام و دوشان رسد و بکوه تاران پیوندد متصل میشود بجبال هرنگ
و آشام و سلمت و ملک مگلانه و او لیه رسد و نادون و کملیون و سری نگر و الموزه و میرنت و بنیال و خلاصه این کوه بهایت عظیم ترین کوهها است بعد کوه قاف
و در سندآنرا کوه سوالک خوانند و سوآ آنرا و کوه دیگر نوشته اند یکی جبل النور دوم جبل قرار نیز کره سراة الخیال **فصل ها مع قاف** هفده لغت اول
و عین معدله نام منزل پنجم از منازل قمر و آن سه ستاره در جوزا نزدیک یکدیگر واقع شده اند **فصل ها مع کاف** هلکد بفتح اول و ثانی و فتح کاف
و فتح ثالث مهمله بمعنی تحیر و بکهلک بضم هر دو با و سکون هر دو کاف عربی فواق که بهندی از بچکی گویند از بیان **فصل ها مع لام** هلال
بفتح کاف بتنبیه است یعنی آگاه باش اندرز بیان و نصیحت هلب بالضم دبای موجده سوی خول از شرح هرج هلاک بالضم هلاکی و نیستی او نیست شدن
و فتحتین در فارسی بمعنی فواق و بضم اول چرسیکه از امانند پلته از دسا نند و از سر چوب بیرون آویزند و پر از ستگ کرده بجانب حصار اندازند از بیان هلال
بفتح های اول و کسرای دوم نام زهر قاتل که بپیچ دوا و تریاق علاج پذیر نباشد از بیان دکشف و رشیدی و فرهنگ جهانگیری دو تحفة المومنین مسطور است که
هلال نام کوهست در حدود چین بسیج بنائی در انجا بهم میرسد که آن زهر را بخشک نام کرده اند و مشهور شده در بصورت اگر هلال را بتقدیم نظر بر ستقال کنند اولی
و اسب مانند هلال باشد قافله صفاریه یعنی هلالی سفید و بصیغه امر است از هلیدن بمعنی نگذارد و کنجاره که آن تخالهٔ گنجد و شعیر و غن گرفته باشد و بالضم بمعنی اغوش و
و بالفتح دعوی کاذم انهضام است یعنی یا چنین پنداشتن و لطائف و طعلات هلال بکسر اول ماه تو از شب و این ماخوذ از هلل است که بمعنی کم و نحیفی باشد از شرح نصاب
از یوسف بن یاقع در اصطلاح فارسیان بمعنی تراشهٔ عین برآمده چرا که آن نیز بصورت هلال باشد و هم کنایه از پیاله هلال هلال یکبار و دفعه هلت بضم اول و فتح ثانی
لام و تشدید میم مفتوح بمعنی بیا که صیغه امر است از آمدن تکلم نحتین و ضم لام دوم نام بازلیست که اطفال بغیر کران بازند هلیدن بکسرین و یای معروف گذاشتن
از بیان هلیون بکسر اول و فتح ثانی گیاهیست که تخم آنرا بدوا بکار برند از مراح هلا کو بضم اول بقطر کیست در اصل مغولا کو خان بن تولی خان بن چنگیز خان
دآن پادشاهی بود ظالم که در سنه ششصد و پنجاه و شش بغداد و دیگر امصار اقصی نمود از تفاعیل الفنون هلیله بفتح اول و کسر لام و یای معروف و سین مهمله ستونی باشد
که بجاهو دان کشتی را بزوری آرند و بران ستونی رسیمانی بندند و دران بجاهو میکشند که نابه کناره برسد از فرهنگ شعوری و در مصطلحات نوشته که بلیله چوبی باشد پهن که کشتیهای
کوچک بران اندوده طاران دفت راندن بلیله گویند بلیله بفتح چوبی باشد پهن که گشتیهای کوچک بدان اندوده طاران اندازند از مصطلحات **هلی** بکسرتین بمعنی بگذاری از هلیدن بمعنی
بلیدن یا بلیدن **فصل ها مع میم** همانا بفتح اول بمعنی برای گمان غالب بمعنی بنداری و گویا و شاید از بیان و کشف و رشیدی و غیره و در قنیه گوید که همانا
بمعنی بالیقین و بالضم خلاصت و در جهانگیر نوشته که همانا مرکبست از هم که در اندازه نیز آید چنانکه همچنان و هم چنین و از لفظ نامانیز همانا تر بمعنی پندارد باشد همانا بضم اول مرکبست

فرهنگ نفیسی

که شهنشاه بیخور و برتر که سایه او افتد بدولت و سلطنت رسد و نام دختر من که شبرعیت زن دختی در نکاح من بود و ارانی و متاهل شد از جهانگیری و غیره همتا با فتح
و فتح سیم قوتانی برابر و مثل و مانند همت بالکسر و تشدید غین قلب و مجازاً اراده و قصد اول و اندازه از بهار عجم و منتخب کشف و صراح و غیره مجازاً بمعنی دعا یستعمل بهیا
همراه هم پشت مؤید و مددگار همدست شریک متفق و برابر و بهمدت از بربان هم او رو حلیف حلیف و بمعنی یاور و پیل و غیره را هنده از فرهنگ سطلحات
همسر بسجع برابر زوجه سنکوحه همار بفتح اندازه حساب همیشه و در برهان بالفتح و تشدید بسیار گوهر بالفتح و زای معجم بچشم اشاره کردن و دشنام دادن بچشم و منظه
آوردن و عیب کردن وزدن و سوختن از بهر اسی همس بالفتح و سین مهمله نرمی آواز و آواز نرم از منتخب غیران منفس رفیق و بکلام هم ردف شوهر خواهر
زن همسلک آنکه از اسپندی همدیگر گویند همنگ موافق و برابر همسنگ برابر و هموزن همال بفتح بروزن کمال بمعنی انباز و همتا از هدار
و برهان و کشف و جهانگیری و در برهان مسطور است که این لفظ بفتح اول نیز آمده هم مقیل مخفف بازطلاق هموم بضمتین اندوه و همها و اندیشها و این جمع سم است
که بفتح ها و تشدید میم بمعنی اندوه بات همم بکسر اول و فتح میم اول همها و قصدها و این جمع هست هما هام بفتح میم مترقوم و مرد بزرگ از مدار و لطائف کشف و در شرح نصاب
که هام بمعنی مهتر قوم که مادر ای و در بربان مخفف و این ما خوذ از همت ست هم بالفتح و تشدید میم لفظ عربیست بمعنی اندوه و بمعنی قصد کردن از کشف و منتخب و در شرح نصاب
نوشته که بفتح اندوه و اندیشه و مجهد نیز آمده و بمعنی خواستن و قصد کردن و بالکسر تشدید میم مرد همت پیر که ضعیف باشد و در فرخ اللغه نوشته که هم بالفتح حمایت که بمک لطف
خوف لاحق شود و بیک لحظه رجا پس هم حالتیست میان خوف و جا و در صواب فتح اول و تخفیف میم لفظ فارسیست مرادف بیم و در معائب بهام مجهم نوشته که فرق در لفظ و نقطه
هم آنست که آوردن لفظ هم بسطوت و سطوت ملایم سرد و صحیح بات چنانکه گویند هم نماند کردم و هم روزه کرفتم بخلاف لفظ نیز که تنها مسطوف آید و ایضاً لفظ هم در
سفرات آید چنانکه هم زید را زد یا لم و هم عمرا و بخلاف لفظ نیز که جز در جا نیاید چنانکه زید را زد و نیز گوید را و اگر جا دوم نیاید بر ضرورت در صورت سفر و باشد وصل از جا
خواهد بود و ایضاً لفظ هم بر لفظی دخل شود که ان لفظ معمول بر طوطات برد خول نشود مثلاً هم از گویند یعنی دو کس که را زد از یکدیگر بات نه آنکه هم را زد از گویند پس هم
همسان و همراه و امثال آن از حروف عاطفه است و افاده اشتراک فی الامر میکند چنانکه در اشتمله مذکور و در چراغ هدایت مسطور است که لفظ هم با لفظ نیز
گاهی جمع میشود و گاهی تنها لفظ اید باشد همگنان بفتح اول و سکون سیم و کاف فارسی و حرف چهارم نون بمعنی همگنان بمعنی همگنین بسکون ثانی و نون جمع
و حذف یای تحتانی و این لفظ در اصل بفتحتین بود بجهت توالی حرکات سیم برای تخفیف ساکن کرده اند چنانکه فرگان بسکون ثانی خوانند چه هر دو که بفتح ثانی باشد بکلفظ
بتخفیف نیز بست بلفظ مانند رون یا دون بست چنانکه در زمین و مائی که در اخر لفظ نباشد بود بحالت بست بود بلکاف فارسی بدلنده هست و بمعنی نوشته اند که همگنان
جمع همگنیست بجهت تخفیف تحتانی را حذف کرده اند و نون زائده آورده و سیم را ساکن کرده اند و در بعضی مخفف همگی انبان هست بمعنی انبان همگی و بلکاف عربی خواند
خطاست از کشف و بهار عجم امداد و کشف و بربان و رشیدی و جهانگیری همایون بضم مبارک و همیشه از بربان و این لفظ مرکبست از لفظ هما و کلمه یون که برای نسبت
آید همچو ید و ان یا بمعنی چون یعنی اکنون از بهار عجم و جهانگیری و بربان و فرهنگ سکندری و در شرح سکندری میبان نیز نوشته چه را که در لهجه ایرانیان اکثر الف تبدیل
همان بالفتح و فتحتین کسیه زر یا لکسر سین آن از بهار عجم و جهانگیری و بربان و منتخب همتران این لفظ درست آمده است اگر در لفظ مهتر نون لفظ هم زائد بر اکثر و این
صیغه صفت مشبهه است بمعنی یار و همنشین بمعنی مصدر از بهار عجم همان بفتح اول صحیح بضم اول خطاست چرا که در اصل هم آن بوده و این از لغات و همنشان سوخت
و انارست پنبه که و خاطر مخلوط باشد و مراد ف لفظ دیگر هم می آید همدان بالفتح قبیله ایست از ترکمن بقول نام مشیت از ایران و بدان بفتح دال منسوب ست آن از
متنخب و جهانگیری همدمان دو کس که دو خواهر بنکاح در آورده باشند هر یکی مر دیگر را همدمان باشد در حماره اهل بیان از بهار عجم و چراغ هدایت همداستان بکلام
و بصحبت از بربان همعنان همراه و برابر از بربان همچو و مشیع و بمعنی هم عنان آمده از چراغ هدایت بهتر از و مقابل هم قوت و برابر بسنجه ایه و در آنندراج لفظ
هم زائده ست همواره بر قیم اندازه و دائماً و همیشه زیرا که هم بمعنی همیشه است از بطلان و بربان همهمه بانگ کردن شیر و درنده و منتخب همیازه ای اطاشر

وشمول اخراجی آید وجمع کردن آن باباء وحدت غرابتی واو طالب کلیم گوید مصرعه کوتاه منبوذ دهم شمسی ترسوختن سعدی گوید بیت تحیت دهکی پذیرد ذول نماند چو ملک یابد دولت تعال ه ولم آن هیئت که بهر هیئتے که برگاه کلمه بر لفظ مقدم شود ومرکب با فاده معنی سوم کند وفوق ودنیا لفظ فرهنگ است که بر سر اے شمول افزاست من حیث المجموع ومهمل من حیث الافراد بنابراین جزء مفرد جمع واقع میشود چنانکه صائب گوید بیت زهره کیست که عشاق را صید کند ۱ مبتدا سه پیا مبلبل بستان مرا بهای نفس اول مرغ مسموع است که تنوان گفت که سایه آن مانند سلطنت بسر کسے که سایه آن افتد دولت بسر میرسد ودر آخر این لفظ بای تمنائی فروری هست وگاهی آید دگاهی نی آید ازین وغیره گاهی لفظ فرهنگ فارسی مرید عایه یعنی تمامی بهره آنکه گاهی مخفف گاهیست وگاهیست مخفف گاه برگزیده فرنسبت پسپل یاد چنانکه لفظ سنده فیروز سنده ازین بهره مدار بر کشف هیچ معنی بر ابری ومدد نیز آمده از صفات فعل با سه نون ، سهند یا بالکسر ال سلمه دباسوده نعم کاشی ازیران شرح نصاب سنگ نافع وکاف فارسی مفهوم نفعی وفیروز ازکشف وشیخ دسرد سهند وحی فرح کنایه از ستاره وزحل دبیران سهند بالکسر نامی که نابل میرزه بوده بست از نخب وغیره سنجار بالفتح راه دهاده وجاریا بمعنی ورد شن وقاعده ورنگ لون ازمباعجم وطالف وبران وجهانگیری ودر دارا بکسر هنگامه کسیر هم گفته ودر بانگیر شخصی که بهر کرچه نگاه کرفته نشده والفرنت بفتحتین داودیه مردم راجع کند نا چیزی از انسان اخذ نماید شرح بهستان ازمیر عبدالواسع وبران سهو وفتح اول وضم نونی واو معروف بمعنی تاحال وتا الکنون وکسانیکه نا مهور زیاده لفظ را گویند غلط است چرا که فقط لفظ مهو بمعنی نامهود ازمدار وبران وکشف سنک نافع وکاف فارسی تصدد فاروه وشیاری وزور وقوت ومعنی نشاط وغم وقوم سیاه وفوج وظفر وه وصد از طالف وبران هنگام بمعنی وقت وبمعنی سنگامه مجمع ازبرهان ورشیدی هندوستان ملکیست وسیع واقلیم اولی ودوم وسوم وقسمی از چهارم وجمله معموره عالم آورده که طول ممالک محروسه هندوستان از لاهری سند متعلق بهندر لهمانه مندر سال سلطنه صوبه بنگاله یکهزار وهفتصد وچهل کروه وعرض از سرحد تبت فصای صوبه کشمیر تا قلعه سنولا پور یکهزار وهفتصد وهفتاد وشش کروه وتحصیل هندوستان ذراریب وچهار کرور وهفتصد وهفتاد هزار وهشتاد ودو وصد ست چون جمل دام اکبری بپیمایند وبسهاز تحصیل هندوستان لست وسه کروه ولک وچهل وچهار هزار وهفتصد وهفت روپیه میشود ودر سنه پانصد وهشتاد وشش هجری سلطان قطب الدین بیک غلام سلطان غرالدین سام که او سلطان شهاب الدین نیز خوانند اول از همه سلاطین اسلام سند سیستان را فتح کرده وتفصیل صوبهای هندوستان اول صوبه شاهجهان آباد وهلی طول آن کمابیش هشت وپنجاه کروه وعرض آن صد وچهل کروه حدغربی صوبه مذکور شرقی دهلی وجنوبی ریواری وشمالی کوه کماون دوم صوبه اجمیر الخلافه اکبرآباد عرض آگره طول این صوبه یکصد وهفتاد کروه وعرض این صد کروه حد شرقی این صوبه کوالیار کوه وشمالی دریای کنک وجنوبی جنید پوری وغربی بلواس سوم صوبه الهآباد طول این بهمولی جونپور نا کوه جنوبی صد کروه وعرض آن شصت کروه حد شرقی این صوبه کنک نا کنکا سکر پور صد کروه شرقی صوبه بهار غربی صوبه الهآباد وشمالی صوبه اوده جنوبی ماهولده چهارم صوبه اوده واودهی پور بزرگ وبهند کے آنرا اجودهیا سند دبرج وکلهنو وخیرآباد بکلام دراصل سیتو است طول این صوبه از سرکار کورکه پور نا خنوج سی وچهار کروه وعرض از کوه شمالی تا حد لاهور نابلغ الهآباد صد ودوازده کروه پنجم صوبه پنجه شهور به عظیم آباد این صوبه را صوبه بهار نیز گویند طول صوبه از گذری نارسنهاس صد وبست کروه وعرض از ترسنه تا شمالی کوه صد ودوده کروه شرقی رایه صوبه صوبه بنگاله وغرب وبه الهآباد وشمالی وجنوبی کوه بزرگ سرکار سهسارام حاجی پور ومنگیر ششم صوبه بنگاله دارالایالت صوبه شهر ڈاکه که سوم سمجها نگیر نگرست وسرکار الکلام بر ساحل دریا مشهورست ونزدیک آن کامروپ که آنرا کاملوپ گویند وپیوست آن ولایت آشام بسیار طول این صوبه از بندر چاٹگانو تا گذهی چهار صد کروه وعرض از کوه شمالی تا پایان سرکار بدادن دو صد کروه شرقی رویه صوبه دریا شور وغرب صوبه بهار ودو شمال تلاقی کنج وجنوب اوریسه سرکار راماته ودنیو آباد وسلمت وغیره وچنگاله وشهر شریف آباد وسلیمان آباد وکهوکا قصبه صوبه دار پسر است دوه قلعه پخته دارد طول این صوبه یکصد وشصت کروه وعرض صد کروه هفتم صوبه مالوه اورنگ آباد اول این شهر را نام دهارنگری مشهور بود بعد ازان بدیوگر ڈ مهرم شده بود بعد سلطان محمود غوری دولت آباد نام کرد واورنگ آباد نیز گویند مذکور لونک آباد طول صد وپنجاه کروه وعرض صد کروه هفتم صوبه برار دیرار مملکت بیان دو کوه طولش دو صد کروه وعرض شش صد کروه نهم صوبه خاندیس

صوبه دهم خاندیس بنا بپور دارالملک این صوبه بیست کروشش نقاره و پنجکروه و عرض او پنجاه کروه بجانب شرق این صوبه برابر است و شمالی مالوه یازدهم صوبه مالوه دارالملک
آن اوجین است طولش دصد و چهل کروه عرضش دصد کروه و شمالی این صوبه بزور و جری گیارت و چهاردهم صوبه اجمیر قلعه چیتور تا قلعه این صوبه بیست
و حاکم این قلعه رانا گویند شهر ساباط نزدیک شهر مذبت طول چهار کروه و عرض یک کروه آب بغایت شور و در دامن مذبت بسیار قطعات زمین بسیار خوشنما از آن قلعه
کناره بلند کشته و زمین را کنده پر کرده از آب حذیر پر میکنند بعد یازده روز که زمین تمام آب جذب میکند تمام قطعه زمین نمک آب میشود و آنرا از کلنده ها
کنده بر کناره می اندازند طول این صوبه از اجمیر تا بکانیر و صیلمیر پنجاه و هشت کروه و عرض از نمایت سرکار اجمیر تا بانسواره صد پنجاه کروه شرق رویه و اکثر آبادی
و غربی رویه تابع صوبه مذکور و شمالی تصبیات شاهجهان آباد و جنوب گجرات احمد آباد و سرکارهای متعلقه صوبه چیتور و اجمیر چهارده کروه و سرحدی و بیکانیر سیزدهم
صوبه گجرات سورته که بندر نامیست دصد بندر دیگر از توابع اوست و بهر پرگنه داخل همین است از بندر کهوا تا بندر امراصد بیست و پنجکروه طول او و هفتاد و
دو کروه عرض او و جانب شرقی این صوبه احمد آباد شمالی کچه جنوبی دریای شور چهاردهم صوبه مهدر نصیحه از صدد و طمان و اوج و گچ و کران شمال و جنوبی
خار بلند و ساکن قوم بلوچ و بعضی افغانان و جانب غرب از اوج تا گجرات کوهیست بایک بلند و پیش ازینها جلیست طول نصیحه الذکر و کران دو صد پنجاه کروه عرض
از نصیحه بدر شاه بندر لاهری صد کروه شرق رویه نصیحه صوبه گجرات احمد آباد است و غربی بیرگی و کران شمال بحکر جنوب دریای شور سرکار چهارده صد و سیوستان بنصیحه لوهر
و امرکوت پانزدهم صوبه ملتان روپال پور تابع نصیحه است چون از کثرت میراب آب سیل جنگل انبوه بسیار است لهذا این دیار را اکثر جنگل میگویند طول نصیحه از فتحپور تا
ناسیستان چهار صد کروه عرض از خط پور تا حاجیه بندر و دیجکروه خاور رویه سرکار سیوستان غربی رویه کچ کران شمالی سوکوت جنوبی اجمیر و سرکارهای متعلقه ملتان است
رو دیبال پور و بیکانیر شانزدهم صوبه دارالسلطنت لاهور لاهور بر کنار یا راوی واقع شده بنیاد عمارت بر قرار شاه اکبر پادشاه و در قریه شاه لاهور احداث فرموده و بیچ رودهای
ملک پنجاب بیست اول شلم دوم بیاه سوم راوی چهارم چناب پنجم دریای بیاه دریای بیاه بیست و دو دریای سدلونا زده و دریای سنده بیست و این دریا سنده دیار سندهان
و کابل در زمستان حالت طول بیصوبه از آب ستلج تا دریای سنده صد و شانزده کروه عرض از بهرمنده تا چوکهندی هشتاد و هفت کروه شرق رویه سهرند غرب ملتان
شمال کشمیر جنوبی بالیوه هفدهم صوبه کشمیر و در بیصوبه دوازده پرگنه زمین است که دران زعفران بسیار بعمل میاید طول بیصوبه از چیتور تا دریای کشن گنگ
صد و بیست کروه عرض شانزدهم صوبه کابل دابیصوبه چند تومان دارد یکی ازان پنجاب و دست طول بیصوبه از آبادی منده تا کوه صد و پنجاه کروه عرض
قرابا غ قندهار تا خان سرا صد کروه شرق رویه دریای سند و غرب رویه کوه شمالی اندراب بدخشان و سند و کوه جنوبی دوازده نوزدهم صوبه قندهار طول بیصوبه
صد کروه و عرض دو صد و شصت کروه شرقی آن سند شمالی غور و غرجستان و کابل و غزنین میان شرق شمال بیابان بعد مسافت بیصفحه علاوه هندوستان بدانکه از شاهجهان آباد
لاهور یکصد و پنجکروه جریبی تا سرهند پنجاه و دو کروه و از سرهند لاهور پنجاه و سه کروه و از سرهند تا لاهور یکصد و پنجکروه و کاتگره از پنجاب است و پنجکروه
لاهور یکصد و شصت کروه و از لاهور تا کابل بطریق پیاده سی کروه و از لاهور ملتان هفتاد و از ملتان بهکر یکصد و شش و از بهکر سیوستان پنجاه پنجکروه و از سیوستان تا قندهار یکصد و هفتاد و هفت و از لاهور تا کشمیر براه پنجاب و پوشنگ شانزده منزل سی و چهار کروه و از بجانکشمیر چهل و دوازده شاهجهان آباد اکبر آباد براه دست چهل و چهار کروه و از اکبر آباد
بست و نه کروه و نصف و از بنابس بسلم بست و شش کروه و از بنجا بپنه یکصد و یک و از بنجا بگری سی و هشت و از بنجا اکبر نگر عرف راج محل بیست و یک کروه و از اکبر نگر جهانگیر نگر عرف تانده
یکصد و شانزده کروه و از اکبر نگر اودیپور یکصد و سه کروه و از شاهجهان آباد چیتور شانزده و یک کروه و از شاهجهان آباد سورت براه برهانپور سیصد و یازده کروه اکبر آباد چهل و چهار کروه
و از بنجا برهانپور یکصد و هفتاد و هفت کروه و از بنجا سورته نود کروه که جملگی سه صد و یازده باشد و از شاهجهان آباد احمد آباد براه اجمیر دو صد پنجاه و سه کروه
و از احمد آباد سورت پنجاه و یک و از شاهجهان آباد خضر آباد پنجاه و دو و دالله آباد براه گوالیار یکصد و شش و فوز نگر چهل و سه و از فوز نگر تخلص پور سی و یک کروه مار تخلص پور دوازده اکبر
نگر عرف راج محل شصت و هشت کروه و از شاهجهان آباد اتوپ نگر عرف سیوالی هشت کروه خاص شکار پور شش و نیم کروه و پالم چهار کروه و تال پت پنج کروه

مؤلف درآمده وهندسه نام علمیست که ازین حرف اشکال ومقادیر اشیا حاصل میشود وقرار مقدار وغیر آن گویند ازهاء ابجد است وبالفظ فارسی هاء هوز وبالفظ عربی هاء هوز وبعضی فرهنگها این لفظ را بسین نقطه نوشته اند بیت * وگوید نام کوهی که از کابل چل کروه بیش است انشنی هنگامه مجمع مردم یعنی وقت وهنگامه تازه از رشیدی بضم اول وکسر نون وتشدید یا بروزن فعیل خوشگوار وگوارنده واصل آن بضم اول وکسر ثانی وفتح سوم وسکون چهارم است وبمعنی خوشگوار وگوارنده هم آمده وهندی کنایه از زنج وشنیدن از زبان هنگامه هندی بمعنی هوا فصل هاء واو * هوا بالضم وقصر فلک یعنی فرقیه این اسماء زمین است وبمعنی خالی وباد ساکن که وجود هر مکان باو بالقصد یعنی آرزو وشتیاق وسیل فضل ماده وبی فرزندی مادر وبمعنی لطائف وصرایح وکشف وتدبیر وتدبیر وتجربه مردم هوا بجای لفظ باو مستعمل میشود وخلاف محاوره اهل علمست ولفظ هوا باصطلاح سازنوازان بمعنی گرمی دگرم نمودن ساز از آتش هوت بفتح اول وکسر واو وتشدید تحتانی مفتوحه وبعده فوقانی مرتبه وحدت وذات باری تعالی در لاهوت از کشف هووج بالفتح دو دال مهمله مفتوحه وجیم عربی کجاوه که درین زمان سواشنو ده وعماری ستر از منتخب وکشف هواوج بفتح اول وکسر دال عماریهای شتر که درین زمان خشتیند جمع هوج است هوج بالفتح ولفظ تحقیق نادانی وشتابی از منتخب هوبهوا وهوبر نام پیغمبر علیه السلام که بعدای او بر قوم عاد طوفان باد آمده بود وبنام او سوره قرآن شریف وبمعنی تو برگردن وبجز باد گفتن از لطائف وصرایح هوهو بضم اول واو اول وواو ثانی مفتوحه وسکون ثانی مجهز اره مشتری از جهانگیری وموند هوبر بالضم وبواو مجهول در فارسی بمعنی آفتاب گویند نام ستاره نیرست که بعد از ستر سال طالع میگردد واز کشف ودر خیابان نوشته که هوبر بمعنی آفتاب وظاهرا هوبر واصل سوبات بسین مهمله وواو مخفف چنانکه در زبان کنایی اهل هندست بسین مهمله بهادر سر در زبان بدل شده وکثرت توافق این هر دو زبان بیش از حدست هوس بضم اول وسکون ثانی مجهز عربی مکسور سین مهمله خطرات شیطانی که در دل گذرند وجمع باجنسیت وباحبسیت یعنی چیزیکه در دل گذرد واز منتخب کشف ودر شمسی نوشته که ماخوذ از پرست بضم سین آواز نرم که شنیده شود وبضم نیز آید پس از برمی سوهس مراد باشد یعنی همچو صراح تیز همین هوس بفتحتین وسین مهمله نوعی از جنون واز صراح ومامون ومنتخب یعنی دیوانه شدن واصطلاح فارسیان یعنی آرزو وشوق پیری وعشق خام ونافص هوش بواو مجهول بزیر کی وبمعنی جان ومعنی مرگ هلاک از رشیدی وبرهان هول بالضم ترسانیدن از منتخب لطائف وصراح وبمعنی خوف وبیم ودر شرح نصاب نوشته که نیز لفظ هول بالضم بمعنی گومی که میان طفلان بازی کنند هوی اول بالضم باصطلاح کشتی گیران بمعنی بار اول از مصطلحات هوا بالضم اول وثانی وتشدید میم بروزن مناسم بمعنی حشرات الارض خصوصا مار وکژدم ودر سرمود هر خزنده وگزنده بالضم نیز هست از منتخب وکشف ولطائف هون بالضم در عربی بمعنی آرام وآهستگی ودقه ورمزی وبیکی ودر فارسی زمین زراعت که پر کلوخ باشد بالضم در عربی بمعنی خواری ودر فارسی کلمه تاکید وکلمه استکراه از منتخب وصراح وبرهان ولطائف نیز در برهان نوشته که نوعی از دیناست که در ملک دکن رائج است نیز مؤلف گوید که باین معنی بضم ها وسکون نون واو وغیر ملفوظ لفظ منادیست وهون بر اجرائی قسمی از دیناست که او وضع آن بر اجرائی نام معاصر شده باشد والله اعلم هون بالضم خواری بیچیزی از منتخب وصراح ومؤید هوا اگر فتن بر ادکردن از مصطلحات هوائی شدن بر دو زمودن دگرشدن هوا یافتن تصرف کردن چهار ودزدیدن از مصطلحات هوبالضم واو ساکن بر وزن هوس بمعنی خوف از برهان واسم ذات باری تعالی واصطلاح مردم ایران آوازیکه کشتی گیران برای گرمی هنگامه بکشند هو وبفتح اول ضم واو وسکون واو دیگر بروزن سبو بمعنی اتباع یعنی هریکی از دو نفر که کمر بسته باشند ودر برهان بضمتین هوالة بفتح ولشدید هوناک هوخودن یاوه کنایه از زائل شدن کیفیت شراب تعرف هم منزل نشه شراب است از مصطلحات هوائی محب صادق ودوست آمده مؤلف گوید هوس بمعنی که سوای مقرری بجزاء سلاطین میرسد از مصطلحات قمصی انشانی هولگی بفتح اول کلام وکنایه فارسی وبا مسکون بمعنی ترسانیدن خفه ومراسا ومجازا بمعنی مضطرب ومتین مناسبت بهول که بالفتح باشد یعنی بکبار ترسانیدن چه دن فعل بالفتح برای مرتبه باشد پس کیفیت الحاق یای نسبت با هو مزبور موافق قاعده فارسی خفته چنانکه در جای خود فصل هاء مع یای تحتانی هیچ بالفتح نوزاد بچه گنگ کشف ومنتخب هیولا ماده هر شی ودهاست هر چیز واصل هر شی وهکا چنین تواریخ کنند که هیولا بمعنی صورت جسمی را جوهر اول را نیز گویند وفرزند صوفیه وقسمیست یکی روحانی که آنرا صبح اکبر نامند دوم جسمانی که آنرا طبیعت کل خوانند وبعضی گمان خواص

اشیا نام کنند و بعضی نوشته که بیولی مخفف در ترکیب بیت اولی است یعنی اصل شئی بیهیا یا کسر یای معروف و علم طلسم است بیهات بیهات بیشه و این بر سه قسم است بیهات
بیهکه بفتح معروف و فصل ماضی واوه و آمده در مقام تاسف بیهات بیهات گویند یعنی آن چنان باشد یعنی بعید شد حال آنکه قصد او آن نکند و ندارد کسی و فارسیان بیهات یعنی بسیار نیکو استعمال
کنند بیهات بروزن غیرت ساخته شدن و صورت و شکل و هیئت از جماعت و از علمیت که بدان اشکال افلاک دست کرده اوضاع دائره منطقه و بیهات بالفتح و
بروزن خیرات جمع بیضه است از کشف و غیر آن بیهل بیا معروف و هیم عربی چیزی است نمیدانم از کدام لغت است و معنی آن بسیار نمودن و زیاده گویند از حد و شروح
بیهج بالفتح و هیم عربی غبار و معنی برانگیخته شدن و تشدید تحتانی بطور بروزن سیه یعنی برانگیزنده از نخب هیهید بالکسر یای معروف و هیم یای معروف و خاء آخر الشکل
چوا کبیر یعنی آتش دست و پیچیدن صاحب خداوند از سروری و بیان بیهیز بالکسر زای معجمه مخفف از بیان و جهانگیری نیکیس نام کس مصطلحان هیهیا کل بفتح اول و
کسر کاف جمع کیکل بالفتح جثه بزرگ و سپاه و اراجیسم و شکوه و عظمت و بنای بلند و بتخانه و صورت و شکل و حاصل و تعویذ از نخب و کشف و بیان و مدار و
صرع بیمل بالکسر یای معروف و واوی که بهندی آنرا الایچی گویند نامند ظاهرا این معرب بیل است که بیا بمعنی باغ و بلد بمعنی قافله صفار گویند از نخب و بیان
بیهولا اول کنایه از جوهر اول بیهل الروم نام خانه که در روم بوده است بیهم بالفتح سرگشتگی و بالکسر ترسنده در فارسی بیای بمعول یعنی بیهوده سوختی نیز هم
با فتح و الف سوم معنوم چوب خشک سوختنی از بیهار بجیم و خاء آرزو در شرح سکندر نامه نوشته که بلغت گروشان نعمت را گویند و درین صورت مخفف بیهروم است
بیهیم بالفتح و صاد مهمله مفتوح شیر درنده از نخب و صراح و فاموس بیهیدان نام دانی و بی علم بیهون بفتح اول و واو معروف شتر و اسب از مداد و کشف و بیان
و جهانگیری و رشیدی بیهان بالفتح و بفتحتین برانگیخته شدن از نمرل و کشف و منتخب و صراح بین بالکسر سلاح و بمعنی آیینه گویند و شباب آگاه باش و کلمه زجر و تهدید
بیهان بالفتح گرسنگی و بیرانی از صراح و منتخب بیهای بالکسر بمعنی دوال بیهیمه بالکسر یای مجهول سیرم سوختنی بفتح تیر آمده از بیان بیهیله بالکسر یای مجهول مخفف بیلیله
از شرح خافانی بی بالفتح بزبان دری و هندی بمعنی بست و کلمه نفیست که برای آگاه کردن گویند و گاهی در مقام تحسین آرند یعنی افسوس و حیف بزبان دری و بیان بیهوای
بیهوده بالضم آنکه گویند دولت تو بادم می آید چنانکه بادم خانه و الف نون زیادت است بی مری مخفف از بی مگر یعنی بغیر از این مگر که بیان مخالطات خود را از لطافت

باب یای تحتانی

فصل یا مع الف بریا — در فارسی از حروف عالمه و افاده تردید کند گاهی بر سطوف علیه و سطوف بر وی آید سعدی فرماید بیت یا کعبه میلد ان آن یا خانه کن در خورد پیل و درین صورت مدخول یکی از شئی و مدخول دوم ثابت یا شده گاهی واو عالمه نیز با وجمع شود خصوصا در شعار قدما و در حرف بری نماید
از بهار عجم و مرج هدایت و بدانکه حرف یا بر دو قسمت مشترک بر چهار قسمت نسبتی و خطابی و مصدری و ندائی و هر یکی فاعلی و مفعولی و تشبیهی و برای سبا لغه
اول یای نسبت چنانچه حجازی و هندی و دری و لاهوری و رومی و فرنگی و هروی و طوسی چون یای نسبت بعد الحاق واو واقع شود هر دو را بواو آرند چنانچه گویند و هندو
اجتماع ساکنین چون طلائی و کبریائی و عیسائی و صفائی و هندی و سیاهی سوی و گاهی الف را که آخر اسم باشد حذف کنند و درین هر سه نامه نیز چنانچه نخالی و بجای
و گاهی یای نسبت بعد الف های مختفی و آمده و بی صوت گاهی انها را بقلب بهزه مکسوره بدل کنند و بالف کتابت خوانند و صلاح همزه بالای آن نهند و نیز چنانچه جاء
و شکل بیضه و گاهی یا بسکون ماند چون سری و هیمالی است یای خطاب را چنانچه گفته و شنیده و شرنده چون بگیرید که آخر الف یا واو یای تحتانی باشد
یای نسبت ملحق کنند آن الف و واو یا بدل کنند چون موسی و موسوی و عیسی و عیسوی و دنیا و دنیوی و سامانه و سامانوی و هسته و هستوی و گنجه و گنجوی و
فیل و فیلوی و گاهی یای نسبت را در حالت اضافت حذف نمایند چنانکه مکه و مکی و بنگاله و بنگالی و گاهی آخر کلمه را بوقت الحاق یای نسبت بکاف فارسی بدل کنند
چون خانه و خانگی و بره و برگی و بیمانه و پیمانگی و گاهی الف و نون زائده قبل از یای نسبت در آرند چنانچه بزبانی و دهقانی و فغفانی و ملطانی و جسمانی و غزانی
و جوان و کلمه جروف ثالث یای تحتانی با شده در حالت الحاق یای نسبت آن یا را گاهی حذف نمایند چون مغی منسوب بمغ و قرشی منسوب بقریش و مغی منسوب

بخلیفه یعنی ابوحنیفه دکانی قبیل یای نسبت حروف زائی مجموعه زیاده آید چون نرسی و مرزبانی منسوب به نرسی و مرزبان و دوم یای خطاب آن یای است که بعد اسماء افعال معنی خود درآید چنانچه گفتی و میخوای و خواهی گرفت و بردی و برگاه بعد اسماء آید یعنی هستی از و مستفاد شود چنانچه تو طفلی یعنی طفل هستی و هرچه بعد یای یعنی هستی سوم یای سعدی و آن یای است که بعد اسماء آید چنانچه نرسی زادگی و بالی و پرسوای و دانای و پیغوای و ساده لوحی و شاعری و زنده گیتی و یای سعدی یای مصدری غرض ازین حق نیشه دور و بعضے صحیح نزد بعضے غلط الکن در اصل صحت ندارد چون سلامتی و خلاصی صفائی چهارم یای فاعلی است که بعد اسماء آید یا بعد افعال و آن دو نوع است یکی آنکه بعد اسماء آید یا بعد افعال معنی خورنده و رفتنی و گذاشتنی یعنی لایق خوردن و لایق رفتن لایق گذاشتن چنانچه گفتی این نکته عربی است و در آخر اسماء و افعال آید چنانچه خورنده و رفتنی و گذاشتنی و قبیله گاهی یعنی لایق و مستحق و قبیله گاه من و اسناد من و ممد و مضاف الیه و قبیله گاه من صاحب گوید بیت نوبید نو چشمی فراز آن صفیر و زاید مر نو قبیله گاهی خداوندان محرابت و ششم یای غافل و آن بعد اسماء آید معنی کننده در بعد چنانچه کسبی لفافی دغلبازی دغلی دوزی دوسوسی یعنی کسب کننده و لفاف کننده و دغل کننده و وسوسه کننده و سوم یای تعریف ششم یای مفعول چنانچه مرسی و رسیده و انتخابی یعنی برگزیده شده و منتخب کرده شده و این سه یای نسبت قریب ششم یای تشبیه نظامی گوید بیت زاغ نظر تو همانی که بسرمه پیش قربانی کند و رایحه یای مصدری قریب ششم یای نفی چنانچه علاوی دنمای ثانی یای مجهول دان این هر چند نسبت چنانچه یای وحدت یای تصغیر یای مجهول یای تعجب یای تحقیر و تعظیم و تحقیر و زنده و پای مقدار و دو قاعده جمع اول یای وحدت یعنی کی چه بعضے مجهول و ملحق گردد و همانا غیر ملحق نشود و چون پادشاهی و دوری گدائی و لنگاهی و اگر بعد یای مخفی آید بر همزه بدل گردد و سه گوید عرکیم روز برنده دوال بسوخت، دوم یای توصیف و این یا اضافت بیانی نیز گویند کاوی بانی نیز گویند کاوی چنان برای صله بیان آید چون خواه مستعمل چنانچه در زمین عرب یاد و صلی که دوال زیر خود دارد و خواه کان نباشد و آید چنانچه زرین بیت فانی خون مرا بخت که در روز خزان نظر از نار سبتگاه نه مشتر نکند، مثال یای توصیف بعد یای مصدر اول یای زاید و در مصدر ثانی سه خوش بنده که باشد منظور بنده یا که بر بنده که وارد ایشد در زمانه، سوم یای تفکیر از و معنی اطلاق مستفاد میشود و تعیین نمیشود چنانچه زرین مصرعه در خرابات مغان نیست چون شیدائی چهارم یای تخصیص و تعجب خاص و هر دو یا نمایند بیت من و از دو نمائی گلستان کسی ۵ به دگاهه شده خرسند زلبنان کسی، دوم یای مصدر عه ساز آباد خدایا دل ویرانی را تجنبم یای شرط و خدا و ندان محاجی بعد شرط در جزا برد آید چنانچه بیت گر امروز بهبودی خداوند جاه، نگردی خود از کرد دوری نگاه ششم یای تمنا و آن در تمام حرب و آخر صیغه یا بعض ساز ند چنانچه زرین بیت چه بهبودی که پایم در بین کار گل به نیمی فرو رفتی از گام دل هفتم یای استمرار و آن در آخر صیغه یا بعض آید و آن در معنی دوام مستفاد شود چنانچه زرین بیت گر نمی گفتی کمر نبندد زر تا میان، لوگو که بهبودی نبندی رسیا نخوردی که خاطر برآسائد دلش نداری که فردا بکار آید غرض ششم یای اظهار است آن بعد و اسکان و آن چنانکه در چای یا و آب و در سے میم و تعظیم چنانکه زرین بیت بهبود دل دکفم و دوش معلم ابی سعی تری سمن بانوام ماه سیمای و هم یای نفرت اندر و تعجب و عبارت آید چنانکه زرین بیت حافظ شیرازی بیت یارد او مصرعه دل حافظ ایران، شاباسی دی بنگ بگسی می باید و زرین بیت یای تشبیه یای تعظیم بیت و یای تحسین یازدهم یای تشبیه و آن بعد اسماء آید چنانچه بیت خدای است که سلم زیر کی و اطلاف، دوم مصرعه مصرعه های برسر عرفان ازان شرف اوه و نیز یای نائه یاشد که در آخر بعضے اسمائے عربی درآید سی شود چنانکه نور بمعنی نوربانی و انسان و انسانی و فلان و فلانی و دهقان و دهقانی و بیابان و بیابانی و قربان و قربانی و زناوت و زناوتی و فضول و فضولی و انظاره و انظاری و حضور و حضوری و غلط و غلطی و تحمل و تحملی و خلاصی و خلاصی و فقصان و فقصانی و جواهر الطوت برای اینه الفاظ سنه شعراء و متاخرین است و سلطور است و دوازدهم یای جمع چون آدم و کردم و رفتیم سیزدهم یای مانند چنانچه در بیت سخن را بادخاطر لو بکوشه، بنوش و مل صافی صاحبدلان شکوی چهاردهم یا که ملحق یا وت رابط گردد چون دانائی است و شنیدنی یعنی شنیدنیست پانزدهم یای موقوف یا لین و نمای دعوت تمنا و اسکان و اصلے

بنا شد چنانکه در لفظ خدایا بحذف یا گاهی بدال بدل شود چون رویند گ و رودنگ و بلام چون نامی نال یعنی نی و بها چون بینده و رودهنده
بمعنی نشونما کننده از جواهر الحروف یا سا بسین مهمله تبرکی نام را گویند از برهان و مجازاً بمعنی قتل مستعمل در لغات ترکی بمعنی قتل و غارت و تصاص نوشته یا با قوت و
توانائی و طاقت از برهان یا اسغی بفتح همزه که حرف سوم ست و فتح سین مهمله و فتح غین معجمه و فاء آخر الامر بصورت یای مشدد مکسور و نون ساکن و غین معجمه و فاء آخر الامر بصورت یای مشدد مکسور و نون ساکن و غین معجمه و لفظ یار
اول الف در آخر بر وزن بها مصوت کنایه از فریاد و آه و بیجا کتب و تحیر نیز آمده از کشف لطائف یاقوت نام خوشنویسی که غلام متصم باللہ بود و متصم معدی کاز
خلفای عباسیه بوده ست و یاقوت جوهریست معروف و آن چهار نوع است سرخ و زرد و کبود و سفید و یاقوت سرخ هفت لون باشد بهترین آنرا رنگ ارغوانی و ورد
وخمری و علی و لحمی یعنی کبدی یعنی جگری تیز نوشته اند از جواهر نامه قوم شدید یاقوت یعنی از بلاد وست که برنج آن سرخ باشد و نام جزیره یاسع بفتحتین مهمله و یم بهر
تیر یکان دارا زبان و در فرهنگ معتبر بمعنی یکان و کاره نوشته و بعضی بمعنی تیز و نوشته اند و نگاهی مراد از این آنست مظلوم باشد یا فوخ بضم فاء و در آخر خای معجمه زمه که
در حالت شیر خوارگی مستوحش باشد بهتر است و نافرمان و غیره یاد چنانکه بصدر آید یعنی از خاطر نرود چنانکه گویند فلان چیز را بمن فرستاد چراغ هدیه یا بو
بمعنی باد گار یا د گار نشان از برهان و مجازاً بمعنی فرزند نیز می آید و در چراغ هدایت نوشته که یادگاری بیای نسبت نیز بمعنی یادگار آید یار غار کنایه از یار صادق
چرا که پیغمبر علیه الصلوة والسلام وقتیکه از مکه بارادهٔ هجرت برآمد براه دریان غار سه روز متواری بودند حضرت صدیق همراه بود لهذا از یار غار کنایه از یار
صادق ست یازده در کنایه از یازده منفذ و مجری که در بدن ست اول و دوم هر دو سوراخ گوش سوم و چهارم هر دو سوراخ بینی پنجم و ششم هر دو مجرای پستان هفتم دهان که
بر دو منفذ ست یکی آب طعام را آزار می گویند دوم سوراخ تنفس که بقصبه الریه تعلق دارد نهم و دهم راه بول که تسفل بر دو مجرا ست یکی سوراخ مدفوع یکی سوراخ بول و یکبری ادا زبان
یازدهم منفذ برا زبعضی چهار دیگر برین افزوده و در بدن پانزده در قرار داده اند یکی سوراخ کام نوزدهم کیان دماغ بسبب خلق میرسد دوم ناف که راه قوت بنین ست و چهار
صنافه هر دو پستان یاور بفتح واو مدد گار این لفظ در اصل یاری بود بتقدیم ر بر ی مهمله بر واو که مزید علیه ست بعده قلب مکانی کردند یاوری یاوه و یاور شد از بهار عجم
مؤلف گوید شاید که در اصل یاری در ماشد که بجهت تخفیف را و یا را حذف کردند یاقوت میدانی از حرف یازدهم دال مهمله یاقوت که پهن باشد و مثلث آن
مشکو و بهوار بود یار مدد گار مخفف یارا که بمعنی طاقت ست یاد بفتح دال وزد وازهم از مه ماه شمسی از برهان یاشلر بالفتح یا و سکون تای نوقانی و لف
غیر ملفوظ و کر سیم و سکون شین معجمه و فتح لام و رای مهمله در ترکی بمعنی داخل شده اند یاس در فارسی مخفف یاسمن و در عربی بمعنی ناامیدی از برهان یا بس
بکسر با موحده و سین مهمله خشک و خشکی کننده یای معکوس یا کلان که طویل باشد بجانب چپ ست کاتب یانع بکسر نون و بعد عین مهمله میوه رسیده پخته
از منتخب کشف و لطائف و صراح یاغ بنین معجمه در ترکی بمعنی روغن از لغات ترکی نوشته شد یارق بضم همزه مهمله و شین سفید این لفظ ترکیست یال گردن
که ترجمه عنوست بمعنی موی گردن اسپ و باین معنی مجاز ست از مباغ و کشف و مهمانگیری و برهان و رشیدی و سروری و مدار از لغات ترکی دریافت شد که این
لفظ ترکیست یال گوپال بضم کاف عربی و واو معروف و باء فارسی مرکب بمعنی شاخ گوشت متن و توش از چراغ هدایت یاودال بواو و عاطفه مهمله و دال
ست حرف یاسکلیه در مفردات منوشیند در تقویم علامت برج دلو ست و هم علامت مشتری و دال علامت برج سدست و هم علامت عطارد یاوگیان
گمراهان یاسین نام یکی از سور ستهای قرآن مجید که در ابتدا آن ثنای رسول الله صلی الله علیه وسلم مذکور ست نزد بعضی بهین یکی از اسمای حضرت صلی الله علیه وسلم
و نیز نوشته اند که یا حرف ندا و سین کنایه از لفظ سید از تفسیر حسینی و غیره و در بیضاوی مسطور ست که سین مخفف نسین که تصغیر انسان ست تصغیر در جا برای تعظیم باشد
یاختن بجای مهمله دست بقصد کار دار کردن و بیرون کشیدن و ظاهر کردن از کشف و رشیدی و برهان یازدن و یازیدن هر دو بزای مجمه دست دراز کردن
و بقصد کار دست دراز کردن و بالیدن از کشف و برهان و مدار یازان حمله کردن و دست دراز کردن از لطائف یاسمین گلیست خوشبو و آن دو قسم ست
یکی سفید و دیگری زرد و بهندی هر دو قسم چنبیلی گویند از الفاظ الادویه و تحفهٔ المؤمنین و در منتخب نوشته که گلیست زرد و خوشبو و در برهان نوشته

کہ یاسمن و یاسمون ہر دو لفظ یعنی گل معروف آن سفید و زرد و کبود می باشد یا رستن بفتح رای مہملہ طاقت داشتن از بربان مدار یا ہو او معروف نوعی از مویز ترکی آواز یا ہوا از دہان آن برآید یا بوترکیست بمعنی آب یا کشن یا زنامہ بفتح میم بے کار ننگ از بربان یا وہ کم و ناپدید و ہرزہ و ہیودہ از بربان و این لفظ ترکیست یانہ بزبادت الف بر سر لفظ ترکی بمعنے طرف و جانب یاقہ بقاف در بگریبان جامہ بگیرند یافہ بفاء گم شدہ و مفقود و سخنان ہیودہ و بروح از لطائف و بربان جانگیری یا زندہ بقصد کار ست و در لغت یاسیسہ بمہملہ آزرد و بمعنی حکم و قانون و یاستار لطائف و برہان یاوہ بفتح ہای ہوز ہیودہ ست کہ بربان آرایش قسمے سامد کہ بسبک آزا لنگن گویند در کشف و رشیدی و برہان سروری یارگی امکان قدرت و توانائی از بربان یاروشی کنایہ از تحسین و تعریف کردن یا رو معنی برہان و مصطلح یاوگی بواو و کاف فارسی گم شدہ و ہرزہ گوئی از بربان یای در ترکی کمان تیراندازی و موسم تابستان از لغات ترکی یاغی بکسر غین معجمہ تشدید ی و معنی یغمائی از لغات ترکی یافہ درای ہیودہ گو یافتن بازی فریب خوردن یاشری باحرف ہند و بشری معنی بشارت مناد و معنی ہمی بشارت دہیا کہ این وقت تست یا ندا برای تعجب ہمی بشارت ست تا آنکہ بشری نام پدر آمنہ والدہ یوسف علیہ السلام ست از نیاہ کہ منادی واقع شدہ بنا ملخص المدارک و جامع البیان و بحر جواہر یاقوت مانی بضم رای مہملہ و تشدید میم نوعی از یاقوت کہ نگینش شب پرنگ دانہ انار باشد یاقوت گرگانی بہ رو کان فارسی نوعی از یاقوت کہ معدن آن در نواحی شہر گرگان و قیست گرگان شہریست در عراق عجم کہ میر آن از وست یاقوت جگری نوعی از یاقوت کہ رنگ مرغش ان سیاہی اندک مشابہ پرنگ جگر فصل یای تحتانی مع بای موحدہ + یباب بفتح یعنے خراب و منخب صراح بیوست بضمتین خشک از منخب بیروح بالفتح و او معروف و حای مہملہ بیخ تفاح کہ بفارسی مردم گیاہ بہندی لکسنی گویند از الفاظ الادویہ و منخب و قاموس بیس بالفتح خشک شدن از منخب بیروح الصنم بجای مہملہ یعنی مردم گیا و آن بیخ گیاہیست کہ شبیہ بدو وزن بہم پیوستہ دستہا بہم گرہ ہا مایل کردہ و با ہا در ہم محکم ساختہ زرا پای راست بر پای چپ مادہ افتادہ باشد مادہ را بر عکس آن ہر کہ او را کندہ از زمین عمداً کند بمیرد از شرح خاقانی مینیلو بفتح اول و فتح ہای فارسی و سکون و ضم لام مقامیکہ از شورہ و ہسباج و غلہ و غیرہ برای فروختن بدانجا آرند ہندی آنرا منڈی گویند از لطائف و در برہان تعمیم نونست برای فارسی و در رشیدی بمعنی قافلہ و متاع فصل یای تحتانی مع تای فوقانی یتوع بفتح اول و ضم نون و قاف و واو معروف و عین مہملہ بر درخت کہ شیر دارد باشد تسل قوم اخیر و عشر بمعنے آگاہ کشف و منتخب بربان و الفاظ الادویہ یتیمش بفتح اول و سکون نون و قاف و کسر میم و سکون شین معجمہ و در ترکی بمعنی رسیدہ یتیم بضم یا و سکون تا و کسر میم و سکون شین معجمہ در ترکی بمعنے رسیدہ یتیق بفتح یا و کسر تا و سکون قاف و فتح یا بسیاہی کہ چوبی از ہمار عرعر و کشف بربان و رشیدی یتیم بفتح یا و کسر تا طفل بی پدر و گاہی بمعنی بی مادر باشد و طفلیکہ ہر دو پدر و مادر باشد و طفلیکہ پدر و مادر او تیم الطرفین گویند و کسانیکہ از تیم و پسر گویند خطا از مادر غیر و بمعنی غلام مرد و جیا و در صراح بمعنی تنہا و در جوہری نظیر طفلی بی پدر یتیم بالفتح کہ بر عکس مولود تولد شود یعنی اول کسے باو امید دارند از شرح نصاب صراح یاسبان بفتح سین مہملہ و سکون باء موحدہ و فتح سین دوم و بربان سروری و در برہان فصل یای تحتانی مع تای مثلثہ + یثرب بفتح اول و سکون دوم و کسر سوم مہملہ و بعدہ باء موحدہ نام مدینہ منورہ از کشف و منزل صراح و منتخب فصل یای تحتانی مع حای مہملہ یحیی بالفتح نام پیغمبر است علیہ السلام و نام مرد یکہ بنایت سخی و جواد بودہ است یحموم بالفتح و او معروف و رای مہملہ گور خر از شرح نصاب یحموم بالفتح دود سیاہ از منتخب و شرح نصاب و صراح فصل یای تحتانی مع خای معجمہ یخ دہ ہشت نوعی از حلوا از بربان یخاج بتحتانی مفتوح و خای معجمہ و در آخر جیم فارسی و ہیت یعنی تصویر حضرت عیسے علیہ السلام کہ بر دیوار کنند یا معابد نصاری یا شند از آذر اشتر ہند و آب آذر اشتر گاسیگر یخ بالفتح فرق میان من و یخ آنست کہ یخ بتشدید یا مبالغہ یخ جون سوم گرفتہ بر کوہ و دشت قطرہ قطرہ یکجا و شل سنگ شدہ یگر دد و یخدان ضمدوق مطعمہ معلوم یاء مصطلح یخ خوردن سرد ہی دہن و افسردہ دلی از شرح نخبہ از بربان یخشی بفتح اول و سکون خای معجمہ و کسر شین معجمہ و یای معروف خوبہ بنیاد مبارک و بہتر از کتاب ترکی

توشه شد بکسر نون ذخیره و بعضی آنچه بدان اندازند از طعام که بوقت حاجت بکار آید از سرویه و لطائف و کشف و صاحب برهان نوشته که بکسر نون بمعنی بخته و مطبوخ عوذ خمیره و آن هر چند کنند از اسباب غلبه نگاهدارند که بوقت حاجت بکار آید و گوشت بخته شده

فصل یای تحتانی مع دال مهمله ید بیضا دست روشن و سفید که دست موسی علیه السلام باشد که باتش سوخته شده بود و بعضی گفته اند ید بیضا دست معجزه آسا که موسی علیه السلام بغل خویش برده بیرون آورد و بعضی گفته اند ید بیضا دست روشن و سفید که دست موسی علیه السلام باشد که باتش سوخته نش

که شاگرد امام اعظم ابو حنیفه بود و نام مردی امام و مجتهد مذهب نصاری از کشف و برهان و صراح و غیر آن یعسوب بروزن یعقوب یعنی امیر زنبوران شهد و آنچه زنبور نر باشد کلان تر از تمامی زنبوران شهد چاکه اورود همه زنبوران شهد تابع باشند و مجازاً یعنی سرگروه قوم یعسوب المومنین علیه و علی نبینا الصلوٰة و السلام زیرا که در هنگام خلافت آنحضرت تمامی مومنین و صادقین و سلم قرابت و پیران آنجناب بودند یعوق بفتح اول و ثالث و سکون ثانی و قاف نام نوح علیه السلام که بصورت سبعی بوده از شرح نصاب و منتخب یعنی صیغه واحد مذکر غایب از باب نصر ینصر و ضرب یضرب و سمع یسمع و فتح یفتح و نصر ینصر بمعنی قصد کردن و قصد کردنست چنانچه در منتخب فصل یای تحتانی مع غین معجمه و یاء تحتانی یغما بالفتح و غین معجمه و الف مقصوره نام شهری از ترکستان که بخوبروی منسوب ست از کشف و برهان یغوث بفتح اول و ثالث و سکون ثانی و ثاء مثلثه نام بتی ست که بصورت شیر بوده و حرس نصاً یعنی غارت کرده شده منسوب بیغما که شهریست از ترکستان فصل یای تحتانی مع فا و یاء تحتانی یفاع بفتح و یاء تحتانی مهموز بین بلند از شرح نصاب و صراح و منتخب یفعین بفتحتین پیر مرد فرتوت از شرح نصاب و صراح فصل یای تحتانی مع قاف و یاء تحتانی یقکمشر بفتح یا و سکون قاف و فتح لام و کسر میم و سکون شین معجمه و ترکی یعنی خوش آمده ایذ یقین بی شبه و بیمنی مرگ نیامده از منتخب یعنی یقین تحقیق نفیض یقین چنین کرده آمد که یقین چیزیست که زائل نشود بشک یعنی شک و شک آنست که سه واو الطرفین یا شد و وجود و عدم او الا طرف اجح ظن نامند و طرف مرجوح را وهم گویند و در صراح نوشته که گاهی یا را یقین عبارت ظن یقین بدانکه یقین سه مرتبه دارد اول علم الیقین دوم عین الیقین سوم حق الیقین علم الیقین بدانستن امری باشد بخبری باشد باقوال ثقات یا طریق تواتر که اصلا شک و شبهه دران نباشد و عین الیقین آنست که بچشم خود ببیند برای بیت آرا یقین حاصل کرده باشد حق الیقین آنست که کیفیت واحدیست چیز را که علم بمعنی یحصل آن دریافته باشد و این قسم اعلی ترین اقسام سه گانه یقین ست یقظ بالضم یا و کسر قاف و ضم ظاء هر دو آمده ضد خفته ست از صراح یقظان بالفتح بیدار از صراح یقطین بالفتح و طا مهمله یکسو درخت کدو و هر چیز که بزمین پهن شود مثل چنار و خربزه و غیره از منتخب لقیطه بفتحات و حروف ثالث ظای معجمه بیداری که ضد خواب ست از منتخب و مزمل بحر الجواهر و کشف فصل یای تحتانی مع کاف یک تعیب کنایه از قطعی یکدست یکسان از شرح هدایت یکجهت متفق یکصدی ذات بدانکه منسب یکصدی ذات را دو لک درهم مقرر باشد چون یک پیه یا جمل سه هزار باشد پس دو لک دام را پنجهزار روپیه شمرند یکتا یکتا کنایه از اندک یک ختمه کار کنایه از نوآموز اصطلاح یک بغل کنایه از مقدار بسیار از شرح هدایت یک چشم مرکب بمعنی آفتاب شرح سکندر نامه از سیف الله محمد آبادوفای رزو یقین تحقیق همه بالکل یگان کسان و مردمان تابعین در اصل یک گان بوده ست کان بجهت تخفیف حذف نموده اند یکران بفتح اول و سکون ثانی و فا و سه با نقطه یعنی سرخرنگ که موی بال او دم او سفید باشد از مارو شرفنامه و کشف و سرور یکاکنگ بمعنی سپید یکه رنگان آن روی و موی باشد مولف گوید که ظاهر ازین تقریر سمند مفهوم میشود و در جهانگیری یکان عربی است بمعنی یک و سرآمد و در برهان نوشته که یکان معرب یک است و بعضی گویند سپید و نیز نوشته که بعضی گویند سپید شقر رنگ باشد نزد طایفه که موی بال و دم سفید دارد و نیز نوشته که بعضی گویند یکه سپید و بیشتر یکه سپید گویند و بعضی گویند یکه سپید یعنی سپید تنها و بی آمیزش و بعضی گویند یکه سپید یعنی سپید تر و سپید شده و بعضی گویند یکه سپید یعنی سپید بهتر و گران قیمت گرقه کان سرخ و قاز کبود رنگ و بعضی نوشته اند که یکه یعنی مطلق سپید مستعمل میشود یکی خوردن از صولت که خوردن شیر و پلنگ و غیره یکی بر یکی غلبه کردن و بر سر یکدیگر رفتن و جز این و سه نقطه بعضی یک خانه شطرنج کمان مرا از یکی کمان غالب خانه دیگر منظور آنست که شود از شرح قران السعدین یک کردن قلع کردن بالکلیه اصطلاح یک پشت آخر یکجا یا مقدار قلیل یک طرف افتادن مقابل شدن و طرف شدن یک جلو یک بیک جمع عز و فتح لام عزیز و اصطلاح یکرو مخلص صادق و بی نفاق در حضور و غیبت یک گوید یگانه در اصل یکگانه بوده چنانکه دوگانه دوگانه یکدانه متفق شجاع یکدنده یکسان اصطلاح یکی مرید علی یک ست و هر دو را بیعت شده و گرد بعضی خلق قرآن علیه سلیمان از بهار عجم یکه یکاکی یکه شتر شتر بانی عده یکجا شدن کار و ستاندن از سید و دربان بمعنی سپید یکتل و بمعنی مستعد کاری شدن یکه یکه نظر بهر یک بدر او دیدن از شرح سکندر نامه یک اتی بفتح نوقانی جامه یک تو چنانکه زیاده یک تو پوشند یکرنگی بی نفاق از برهان

فیاض الکتاب نور مرقده
استغنی فی بیان الاقسام عن الشرح والبیان
وفقنی الله تعالی لاکمال بیان
اتم الشرح واشرح بیان
استاد نوروی گوید ۱۲ منه
آورده اند که نوروز ۱۲ منه
یکتا یکتا کنایه از اندک ۱۲ منه

فصل یای تحتانی مع لام و یلدا بالفتح شب تاریک و دراز شبی ست که در آخرین درجه قوس واقع شود یعنی در ختمهای ماه آذر که بهمنده پوس گویند واقع شود و آن شب دراز ترازنهمه شبهای سال ست و آنرا بخر گرفته اند از بربان و عادت صنا کشفا زبان گویا نقل کرده که شب بازدهم که آفتاب در دقایق باشد یعنی شبیازدهم ماه دگر آزا بسنده گویند و آنچه مولف آزا علم تنجیم تحقیق شده است که روز یکه آفتاب یازدهم درجه برج قوس طی نماید کوتاه ترازنهمه روزهای سال همان روز ست و دراز ترازنهمه شبهای سال شب آن و درست ترین این اتفاق در عشره دوم آذر ماهی افتد و آذر مطابق پوس باشد باندک تفاوت **یلمیش** مرکب بلو ازهم ازدواج عمل نماید از شرح قصاید **خاقانی** **یلوح** بفتحتین و ضم واو و جیم عربی یعنی بتمیز از رساله ترکی و مدار **یلغا** بالفتح ترکیست یعنی دویدن بر فرج و شمر در اصل یلغما بود چون ترکی هر یکی را از حرکات ثلاثه بشکل مناسب یکی از حروف علت نویسند الف اول فتح یای تحتانیست و الف دوم فتح غین معجمه بین الفین تحقیق در لفظ بوزن خنجر باشد گاهی در کتاب الف اول را نمی نویسند یکدیگر بفتح اول و سکون ثانی و ضم دال مهمله و فتح کاف فارسی و زای معجمه نام پدر فردوسی **ارسلان یلمیق** بالفتح و ضم میم مفتوح معرب بلیه که بمعنی قبا ست از منتخب **یلاق** بفتح نام پادشاه ترک از شرح خاقانی **یلیل** بالفتح پهلوان و شجاع و آزاد از سروری و بربان و بالضم در ترکی راه گویند از لغات ترکی **یلمان** خوابانیدن تیغ از مصطلحات یلبه بالفتحتین و بی یا موصد و نوعی از رکه کاز پوست بعضی حیوانات سازند از شرح نصابی و صراح **یلبه** بالفتحتین باشده و سر داده شده و گذاشته شده و آزاد و بمعنی دوان نازان در زبان فارسی و ربان و شیلیه بالضم آنچه در دقایق بجولاهگان خوانند بتلفظ ترکیست از شرح کل کشتی **یللی** بفتح اول و تشدید لام اول و کسر لام دوم و یای مجهول کلمه ایست که جوانان وقت هنگام نشاط گویند از مصطلحات **یلجی** بالضم راهزن و دزد را گویند چه یل بالضم در ترکی نام اوچوی یعنی آزنده در زبان **فصل یای تحتانی مع میم** **یمال** بفتح اول کان بخارا نام پادشاهیست از نام غلامان معتبر و مولا پدید و یک بفتحتین نام شهریست خسرو نام پادشاهیست از بربان **یمام** بالفتح کبوتر صحرا **یم** بالفتح و تشدید میم دریا مخفف و مستعمل آمده بتخفیف هم می آید **یمان** بفتح نسبت بیمن یکی از جهات خوب بهند مایل بمغرب کشف و منتخب **یمن** بالضم خجسته شدن و برکت و سعادتی و بفتحتین ملکیست معروف در اقلیم اول و دوم چون آن ملک بجانب یمین کعبه ست لهذا یمن گفته اند یا اهل عرب بکعبه اشخصی فرض داده اند که روبسوی مشرق ست و پشت او بمغرب صراح و شرح نصاب و یمن اسم فاعل از یمن یمنا بالضم یمین بالفتح دست است و طرف دست است و بمعنی سوگند و توانائی و قوت و برکت نیز آمده کشف و لطائف **یکمن** بضم اول و سکون میم و کسر کاف و ضم نون صیغه مضارع معروف بمعنی امکان میدارد ماخوذ از امکان گرفتاریان و محاورات و خود نون یکمن جزو ماموقوف است اما کسر نمی خواهد بمعنی خوراک این لفظ ترکیست از لغات ترکی نوشته و کسانیکه اویغوران را بمعنی روزینه داران فهمیده و نوشته اند خطا است صحیح یغدران است **یمانی** منسوب بیمن کنایه از نام ملکیست معروف بجانب یمن کعبه از طیبی شرح مشکوة شریف و الف در لفظ یمانی عوض یکی از یای مشدده ست که بگفته نمی شود یا جمع نشود عوض موصوف یای تخفیف تحتانی یمنی تشدید یا

فصل یای تحتانی مع نون **ینگا** بالفتح و کاف فارسی زن برادر زن عم و بمعنی کدبانو و بمعنی شناطر آمده از لطائف **ینموع** بالفتح چشمه بزرگ کاشف و منتخب لطائف **ینابیع** بفتح و یای تحتانی مفروض و بعین مهمله چشمه بزرگ آب این جمع ینموع است از منتخب **ینگ** بکسر اول و سکون نون و نام جزیره **ینیسلو** بفتح اول و فتح نون و سکون یای فارسی و ضم لام کاروان و قافله و بازاریکه دران از هر طرف اجناس آورده فروشند از برهان و در لطائف بتقدیم فارسی بر نون

فصل یای تحتانی مع واو **یوم الحساب** روز قیامت که مدت پنجاه هزار سال باشد **یواقیت** بفتح جمع یاقوت **یوح** بلواء معروف و هما لغتان از منتخب و قاموس و کشف و مدار **یوم التناد** روز قیامت چه هر یکی مردیگر را دران روز ندا خواهد داد که بگیر یاد من بر پس آی نخواهد رسید از لطایف و لفظ تناد در اصل تنادد بود مصدر از باب تفاعل یا از آخر بحیث وقف ساقط شده ست **یوم النشور** روز رستخیز چه نشور بمعنی زنده شدن ست از صراح **یوریا** واو و غیر ملفوظ و فتح رای حمله اول در کرسی بمعنی بیان میکند **یوم البا هور** حرف ششم بای حده و هشتم هاء حمله یعنی روز بحران و تعداد تعیین آن نزد اکثر اطبا چنین ست که از روز ابتدای امر مرض پنجم یا هفتم یا نهم یا یازدهم و چهارم و نهم و نوزدهم و بیست و پنجم و بیست و هفتم و سی و سوم و چهلم و چهل و یکم و چهل و چهارم و پنجاه و یکم و پنجاه و پنجم و شصت و سوم و شصت و پنجم و هفتاد و یکم و هشتاد و یکم و نود و یکم و صد و یکم و صد و بیست و یکم و صد و سی و یکم و صد و چهل و یکم و صد و پنجاه و یکم و صد و شصت و یکم و صد و هفتاد و یکم و صد و هشتاد و یکم و صد و نود و یکم و دویست و یکم و دویست و بیست و یکم و دویست و سی و یکم و دویست و چهل و یکم و دویست و پنجاه و یکم و دویست و شصت و یکم و دویست و هفتاد و یکم و دویست و هشتاد و یکم و دویست و نود و یکم و سیصد و یکم و سیصد و بیست و یکم و سیصد و سی و یکم و سیصد و چهل و یکم و سیصد و پنجاه و یکم و سیصد و شصت و یکم و سیصد و هفتاد و یکم و سیصد و هشتاد و یکم و سیصد و نود و یکم و چهارصد و یکم و چهارصد و بیست و یکم و چهارصد و سی و یکم و چهارصد و چهل و یکم و چهارصد و پنجاه و یکم و چهارصد و شصت و یکم و چهارصد و هفتاد و یکم و چهارصد و هشتاد و یکم و چهارصد و نود و یکم و پانصد و یکم و پانصد و بیست و یکم و پانصد و سی و یکم و پانصد و چهل و یکم و پانصد و پنجاه و یکم و پانصد و شصت و یکم و پانصد و هفتاد و یکم و پانصد و هشتاد و یکم و پانصد و نود و یکم و ششصد و یکم و ششصد و بیست و یکم و ششصد و سی و یکم و ششصد و چهل و یکم و ششصد و پنجاه و یکم و ششصد و شصت و یکم و ششصد و هفتاد و یکم و ششصد و هشتاد و یکم و ششصد و نود و یکم و هفتصد و یکم و هفتصد و بیست و یکم و هفتصد و سی و یکم و هفتصد و چهل و یکم و هفتصد و پنجاه و یکم و هفتصد و شصت و یکم و هفتصد و هفتاد و یکم و هفتصد و هشتاد و یکم و هفتصد و نود و یکم و هشتصد و یکم و هشتصد و بیست و یکم و هشتصد و سی و یکم و هشتصد و چهل و یکم و هشتصد و پنجاه و یکم و هشتصد و شصت و یکم و هشتصد و هفتاد و یکم و هشتصد و هشتاد و یکم و هشتصد و نود و یکم و نهصد و یکم و نهصد و بیست و یکم و نهصد و سی و یکم و نهصد و چهل و یکم و نهصد و پنجاه و یکم و نهصد و شصت و یکم و نهصد و هفتاد و یکم و نهصد و هشتاد و یکم و نهصد و نود و یکم و هزار و یکم و هزار و بیست و یکم و هزار و سی و یکم و هزار و چهل و یکم و هزار و پنجاه و یکم و هزار و شصت و یکم و هزار و هفتاد و یکم و هزار و هشتاد و یکم و هزار و نود و یکم و دو هزار و یکم و دو هزار و بیست و یکم و دو هزار و سی و یکم و دو هزار و چهل و یکم و دو هزار و پنجاه و یکم و دو هزار و شصت و یکم و دو هزار و هفتاد و یکم و دو هزار و هشتاد و یکم و دو هزار و نود و یکم و سه هزار و یکم و سه هزار و بیست و یکم و سه هزار و سی و یکم و سه هزار و چهل و یکم و سه هزار و پنجاه و یکم و سه هزار و شصت و یکم و سه هزار و هفتاد و یکم و سه هزار و هشتاد و یکم و سه هزار و نود و یکم و چهار هزار و یکم و چهار هزار و بیست و یکم و چهار هزار و سی و یکم و چهار هزار و چهل و یکم و چهار هزار و پنجاه و یکم و چهار هزار و شصت و یکم و چهار هزار و هفتاد و یکم و چهار هزار و هشتاد و یکم و چهار هزار و نود و یکم و پنج هزار و یکم و پنج هزار و بیست و یکم و پنج هزار و سی و یکم و پنج هزار و چهل و یکم و پنج هزار و پنجاه و یکم و پنج هزار و شصت و یکم و پنج هزار و هفتاد و یکم و پنج هزار و هشتاد و یکم و پنج هزار و نود و یکم و شش هزار و یکم و شش هزار و بیست و یکم و شش هزار و سی و یکم و شش هزار و چهل و یکم و شش هزار و پنجاه و یکم و شش هزار و شصت و یکم و شش هزار و هفتاد و یکم و شش هزار و هشتاد و یکم و شش هزار و نود و یکم و هفت هزار و یکم و هفت هزار و بیست و یکم و هفت هزار و سی و یکم و هفت هزار و چهل و یکم و هفت هزار و پنجاه و یکم و هفت هزار و شصت و یکم و هفت هزار و هفتاد و یکم و هفت هزار و هشتاد و یکم و هفت هزار و نود و یکم و هشت هزار و یکم و هشت هزار و بیست و یکم و هشت هزار و سی و یکم و هشت هزار و چهل و یکم و هشت هزار و پنجاه و یکم و هشت هزار و شصت و یکم و هشت هزار و هفتاد و یکم و هشت هزار و هشتاد و یکم و هشت هزار و نود و یکم و نه هزار و یکم و نه هزار و بیست و یکم و نه هزار و سی و یکم و نه هزار و چهل و یکم و نه هزار و پنجاه و یکم و نه هزار و شصت و یکم و نه هزار و هفتاد و یکم و نه هزار و هشتاد و یکم و نه هزار و نود و یکم و ده هزار و یکم و ده هزار و بیست و یکم و ده هزار و سی و یکم و ده هزار و چهل و یکم و ده هزار و پنجاه و یکم و ده هزار و شصت و یکم و ده هزار و هفتاد و یکم و ده هزار و هشتاد و یکم و ده هزار و نود و یکم و یازده هزار و یکم و یازده هزار و بیست و یکم و یازده هزار و سی و یکم و یازده هزار و چهل و یکم و یازده هزار و پنجاه و یکم و یازده هزار و شصت و یکم و یازده هزار و هفتاد و یکم و یازده هزار و هشتاد و یکم و یازده هزار و نود و یکم و دوازده هزار و یکم و دوازده هزار و بیست و یکم و دوازده هزار و سی و یکم و دوازده هزار و چهل و یکم و دوازده هزار و پنجاه و یکم و دوازده هزار و شصت و یکم و دوازده هزار و هفتاد و یکم و دوازده هزار و هشتاد و یکم و دوازده هزار و نود و یکم و سیزده هزار و یکم و سیزده هزار و بیست و یکم و سیزده هزار و سی و یکم و سیزده هزار و چهل و یکم و سیزده هزار و پنجاه و یکم و سیزده هزار و شصت و یکم و سیزده هزار و هفتاد و یکم و سیزده هزار و هشتاد و یکم و سیزده هزار و نود و یکم و چهارده هزار و یکم و چهارده هزار و بیست و یکم و چهارده هزار و سی و یکم و چهارده هزار و چهل و یکم و چهارده هزار و پنجاه و یکم و چهارده هزار و شصت و یکم و چهارده هزار و هفتاد و یکم و چهارده هزار و هشتاد و یکم و چهارده هزار و نود و یکم و پانزده هزار و یکم و پانزده هزار و بیست و یکم و پانزده هزار و سی و یکم و پانزده هزار و چهل و یکم و پانزده هزار و پنجاه و یکم و پانزده هزار و شصت و یکم و پانزده هزار و هفتاد و یکم و پانزده هزار و هشتاد و یکم و پانزده هزار و نود و یکم و شانزده هزار و یکم و شانزده هزار و بیست و یکم و شانزده هزار و سی و یکم و شانزده هزار و چهل و یکم و شانزده هزار و پنجاه و یکم و شانزده هزار و شصت و یکم و شانزده هزار و هفتاد و یکم و شانزده هزار و هشتاد و یکم و شانزده هزار و نود و یکم و هفده هزار و یکم و هفده هزار و بیست و یکم و هفده هزار و سی و یکم و هفده هزار و چهل و یکم و هفده هزار و پنجاه و یکم و هفده هزار و شصت و یکم و هفده هزار و هفتاد و یکم و هفده هزار و هشتاد و یکم و هفده هزار و نود و یکم و هجده هزار و یکم و هجده هزار و بیست و یکم و هجده هزار و سی و یکم و هجده هزار و چهل و یکم و هجده هزار و پنجاه و یکم و هجده هزار و شصت و یکم و هجده هزار و هفتاد و یکم و هجده هزار و هشتاد و یکم و هجده هزار و نود و یکم و نوزده هزار و یکم و نوزده هزار و بیست و یکم و نوزده هزار و سی و یکم و نوزده هزار و چهل و یکم و نوزده هزار و پنجاه و یکم و نوزده هزار و شصت و یکم و نوزده هزار و هفتاد و یکم و نوزده هزار و هشتاد و یکم و نوزده هزار و نود و یکم و بیست هزار و یکم و بیست هزار و بیست و یکم و بیست هزار و سی و یکم و بیست هزار و چهل و یکم و بیست هزار و پنجاه و یکم و بیست هزار و شصت و یکم و بیست هزار و هفتاد و یکم و بیست هزار و هشتاد و یکم و بیست هزار و نود و یکم و سی هزار و یکم و سی هزار و بیست و یکم و سی هزار و سی و یکم و سی هزار و چهل و یکم و سی هزار و پنجاه و یکم و سی هزار و شصت و یکم و سی هزار و هفتاد و یکم و سی هزار و هشتاد و یکم و سی هزار و نود و یکم و چهل هزار و یکم و چهل هزار و بیست و یکم و چهل هزار و سی و یکم و چهل هزار و چهل و یکم و چهل هزار و پنجاه و یکم و چهل هزار و شصت و یکم و چهل هزار و هفتاد و یکم و چهل هزار و هشتاد و یکم و چهل هزار و نود و یکم و پنجاه هزار و یکم و پنجاه هزار و بیست و یکم و پنجاه هزار و سی و یکم و پنجاه هزار و چهل و یکم و پنجاه هزار و پنجاه و یکم و پنجاه هزار و شصت و یکم و پنجاه هزار و هفتاد و یکم و پنجاه هزار و هشتاد و یکم و پنجاه هزار و نود و یکم و شصت هزار و یکم و شصت هزار و بیست و یکم و شصت هزار و سی و یکم و شصت هزار و چهل و یکم و شصت هزار و پنجاه و یکم و شصت هزار و شصت و یکم و شصت هزار و هفتاد و یکم و شصت هزار و هشتاد و یکم و شصت هزار و نود و یکم و هفتاد هزار و یکم و هفتاد هزار و بیست و یکم و هفتاد هزار و سی و یکم و هفتاد هزار و چهل و یکم و هفتاد هزار و پنجاه و یکم و هفتاد هزار و شصت و یکم و هفتاد هزار و هفتاد و یکم و هفتاد هزار و هشتاد و یکم و هفتاد هزار و نود و یکم و هشتاد هزار و یکم و هشتاد هزار و بیست و یکم و هشتاد هزار و سی و یکم و هشتاد هزار و چهل و یکم و هشتاد هزار و پنجاه و یکم و هشتاد هزار و شصت و یکم و هشتاد هزار و هفتاد و یکم و هشتاد هزار و هشتاد و یکم و هشتاد هزار و نود و یکم و نود هزار و یکم و نود هزار و بیست و یکم و نود هزار و سی و یکم و نود هزار و چهل و یکم و نود هزار و پنجاه و یکم و نود هزار و شصت و یکم و نود هزار و هفتاد و یکم و نود هزار و هشتاد و یکم و نود هزار و نود و یکم و صد هزار و یکم و صد هزار و بیست و یکم و صد هزار و سی و یکم و صد هزار و چهل و یکم و صد هزار و پنجاه و یکم و صد هزار و شصت و یکم و صد هزار و هفتاد و یکم و صد هزار و هشتاد و یکم و صد هزار و نود و یکم و دویست هزار و یکم و دویست هزار و بیست و یکم و دویست هزار و سی و یکم و دویست هزار و چهل و یکم و دویست هزار و پنجاه و یکم و دویست هزار و شصت و یکم و دویست هزار و هفتاد و یکم و دویست هزار و هشتاد و یکم و دویست هزار و نود و یکم و سیصد هزار و یکم و سیصد هزار و بیست و یکم و سیصد هزار و سی و یکم و سیصد هزار و چهل و یکم و سیصد هزار و پنجاه و یکم و سیصد هزار و شصت و یکم و سیصد هزار و هفتاد و یکم و سیصد هزار و هشتاد و یکم و سیصد هزار و نود و یکم و چهارصد هزار و یکم و چهارصد هزار و بیست و یکم و چهارصد هزار و سی و یکم و چهارصد هزار و چهل و یکم و چهارصد هزار و پنجاه و یکم و چهارصد هزار و شصت و یکم و چهارصد هزار و هفتاد و یکم و چهارصد هزار و هشتاد و یکم و چهارصد هزار و نود و یکم و پانصد هزار و یکم و پانصد هزار و بیست و یکم و پانصد هزار و سی و یکم و پانصد هزار و چهل و یکم و پانصد هزار و پنجاه و یکم و پانصد هزار و شصت و یکم و پانصد هزار و هفتاد و یکم و پانصد هزار و هشتاد و یکم و پانصد هزار و نود و یکم و ششصد هزار و یکم و ششصد هزار و بیست و یکم و ششصد هزار و سی و یکم و ششصد هزار و چهل و یکم و ششصد هزار و پنجاه و یکم و ششصد هزار و شصت و یکم و ششصد هزار و هفتاد و یکم و ششصد هزار و هشتاد و یکم و ششصد هزار و نود و یکم و هفتصد هزار و یکم و هفتصد هزار و بیست و یکم و هفتصد هزار و سی و یکم و هفتصد هزار و چهل و یکم و هفتصد هزار و پنجاه و یکم و هفتصد هزار و شصت و یکم و هفتصد هزار و هفتاد و یکم و هفتصد هزار و هشتاد و یکم و هفتصد هزار و نود و یکم و هشتصد هزار و یکم و هشتصد هزار و بیست و یکم و هشتصد هزار و سی و یکم و هشتصد هزار و چهل و یکم و هشتصد هزار و پنجاه و یکم و هشتصد هزار و شصت و یکم و هشتصد هزار و هفتاد و یکم و هشتصد هزار و هشتاد و یکم و هشتصد هزار و نود و یکم و نهصد هزار و یکم و نهصد هزار و بیست و یکم و نهصد هزار و سی و یکم و نهصد هزار و چهل و یکم و نهصد هزار و پنجاه و یکم و نهصد هزار و شصت و یکم و نهصد هزار و هفتاد و یکم و نهصد هزار و هشتاد و یکم و نهصد هزار و نود و یکم و یک کرور و یکم و یک کرور و بیست و یکم و یک کرور و سی و یکم و یک کرور و چهل و یکم و یک کرور و پنجاه و یکم و یک کرور و شصت و یکم و یک کرور و هفتاد و یکم و یک کرور و هشتاد و یکم و یک کرور و نود و یکم و دو کرور و یکم و دو کرور و بیست و یکم و دو کرور و سی و یکم و دو کرور و چهل و یکم و دو کرور و پنجاه و یکم و دو کرور و شصت و یکم و دو کرور و هفتاد و یکم و دو کرور و هشتاد و یکم و دو کرور و نود و یکم و سه کرور و یکم و سه کرور و بیست و یکم و سه کرور و سی و یکم و سه کرور و چهل و یکم و سه کرور و پنجاه و یکم و سه کرور و شصت و یکم و سه کرور و هفتاد و یکم و سه کرور و هشتاد و یکم و سه کرور و نود و یکم و چهار کرور و یکم و چهار کرور و بیست و یکم و چهار کرور و سی و یکم و چهار کرور و چهل و یکم و چهار کرور و پنجاه و یکم و چهار کرور و شصت و یکم و چهار کرور و هفتاد و یکم و چهار کرور و هشتاد و یکم و چهار کرور و نود و یکم و پنج کرور و یکم و پنج کرور و بیست و یکم و پنج کرور و سی و یکم و پنج کرور و چهل و یکم و پنج کرور و پنجاه و یکم و پنج کرور و شصت و یکم و پنج کرور و هفتاد و یکم و پنج کرور و هشتاد و یکم و پنج کرور و نود و یکم و شش کرور و یکم و شش کرور و بیست و یکم و شش کرور و سی و یکم و شش کرور و چهل و یکم و شش کرور و پنجاه و یکم و شش کرور و شصت و یکم و شش کرور و هفتاد و یکم و شش کرور و هشتاد و یکم و شش کرور و نود و یکم و هفت کرور و یکم و هفت کرور و بیست و یکم و هفت کرور و سی و یکم و هفت کرور و چهل و یکم و هفت کرور و پنجاه و یکم و هفت کرور و شصت و یکم و هفت کرور و هفتاد و یکم و هفت کرور و هشتاد و یکم و هفت کرور و نود و یکم و هشت کرور و یکم و هشت کرور و بیست و یکم و هشت کرور و سی و یکم و هشت کرور و چهل و یکم و هشت کرور و پنجاه و یکم و هشت کرور و شصت و یکم و هشت کرور و هفتاد و یکم و هشت کرور و هشتاد و یکم و هشت کرور و نود و یکم و نه کرور و یکم و نه کرور و بیست و یکم و نه کرور و سی و یکم و نه کرور و چهل و یکم و نه کرور و پنجاه و یکم و نه کرور و شصت و یکم و نه کرور و هفتاد و یکم و نه کرور و هشتاد و یکم و نه کرور و نود و یکم و ده کرور و یکم و ده کرور و بیست و یکم و ده کرور و سی و یکم و ده کرور و چهل و یکم و ده کرور و پنجاه و یکم و ده کرور و شصت و یکم و ده کرور و هفتاد و یکم و ده کرور و هشتاد و یکم و ده کرور و نود و یکم و یازده کرور و یکم و یازده کرور و بیست و یکم و یازده کرور و سی و یکم و یازده کرور و چهل و یکم و یازده کرور و پنجاه و یکم و یازده کرور و شصت و یکم و یازده کرور و هفتاد و یکم و یازده کرور و هشتاد و یکم و یازده کرور و نود و یکم و دوازده کرور و یکم و دوازده کرور و بیست و یکم و دوازده کرور و سی و یکم و دوازده کرور و چهل و یکم و دوازده کرور و پنجاه و یکم و دوازده کرور و شصت و یکم و دوازده کرور و هفتاد و یکم و دوازده کرور و هشتاد و یکم و دوازده کرور و نود و یکم و سیزده کرور و یکم و سیزده کرور و بیست و یکم و سیزده کرور و سی و یکم و سیزده کرور و چهل و یکم و سیزده کرور و پنجاه و یکم و سیزده کرور و شصت و یکم و سیزده کرور و هفتاد و یکم و سیزده کرور و هشتاد و یکم و سیزده کرور و نود و یکم و چهارده کرور و یکم و چهارده کرور و بیست و یکم و چهارده کرور و سی و یکم و چهارده کرور و چهل و یکم و چهارده کرور و پنجاه و یکم و چهارده کرور و شصت و یکم و چهارده کرور و هفتاد و یکم و چهارده کرور و هشتاد و یکم و چهارده کرور و نود و یکم و پانزده کرور و یکم و پانزده کرور و بیست و یکم و پانزده کرور و سی و یکم و پانزده کرور و چهل و یکم و پانزده کرور و پنجاه و یکم و پانزده کرور و شصت و یکم و پانزده کرور و هفتاد و یکم و پانزده کرور و هشتاد و یکم و پانزده کرور و نود و یکم و شانزده کرور و یکم و شانزده کرور و بیست و یکم و شانزده کرور و سی و یکم و شانزده کرور و چهل و یکم و شانزده کرور و پنجاه و یکم و شانزده کرور و شصت و یکم و شانزده کرور و هفتاد و یکم و شانزده کرور و هشتاد و یکم و شانزده کرور و نود و یکم و هفده کرور و یکم و هفده کرور و بیست و یکم و هفده کرور و سی و یکم و هفده کرور و چهل و یکم و هفده کرور و پنجاه و یکم و هفده کرور و شصت و یکم و هفده کرور و هفتاد و یکم و هفده کرور و هشتاد و یکم و هفده کرور و نود و یکم و هجده کرور و یکم و هجده کرور و بیست و یکم و هجده کرور و سی و یکم و هجده کرور و چهل و یکم و هجده کرور و پنجاه و یکم و هجده کرور و شصت و یکم و هجده کرور و هفتاد و یکم و هجده کرور و هشتاد و یکم و هجده کرور و نود و یکم و نوزده کرور و یکم و نوزده کرور و بیست و یکم و نوزده کرور و سی و یکم و نوزده کرور و چهل و یکم و نوزده کرور و پنجاه و یکم و نوزده کرور و شصت و یکم و نوزده کرور و هفتاد و یکم و نوزده کرور و هشتاد و یکم و نوزده کرور و نود و یکم و بیست کرور و یکم و بیست کرور و بیست و یکم و بیست کرور و سی و یکم و بیست کرور و چهل و یکم و بیست کرور و پنجاه و یکم و بیست کرور و شصت و یکم و بیست کرور و هفتاد و یکم و بیست کرور و هشتاد و یکم و بیست کرور و نود و یکم و سی کرور و یکم و سی کرور و بیست و یکم و سی کرور و سی و یکم و سی کرور و چهل و یکم و سی کرور و پنجاه و یکم و سی کرور و شصت و یکم و سی کرور و هفتاد و یکم و سی کرور و هشتاد و یکم و سی کرور و نود و یکم و چهل کرور و یکم و چهل کرور و بیست و یکم و چهل کرور و سی و یکم و چهل کرور و چهل و یکم و چهل کرور و پنجاه و یکم و چهل کرور و شصت و یکم و چهل کرور و هفتاد و یکم و چهل کرور و هشتاد و یکم و چهل کرور و نود و یکم و پنجاه کرور و یکم و پنجاه کرور و بیست و یکم و پنجاه کرور و سی و یکم و پنجاه کرور و چهل و یکم و پنجاه کرور و پنجاه و یکم و پنجاه کرور و شصت و یکم و پنجاه کرور و هفتاد و یکم و پنجاه کرور و هشتاد و یکم و پنجاه کرور و نود و یکم و شصت کرور و یکم و شصت کرور و بیست و یکم و شصت کرور و سی و یکم و شصت کرور و چهل و یکم و شصت کرور و پنجاه و یکم و شصت کرور و شصت و یکم و شصت کرور و هفتاد و یکم و شصت کرور و هشتاد و یکم و شصت کرور و نود و یکم و هفتاد کرور و یکم و هفتاد کرور و بیست و یکم و هفتاد کرور و سی و یکم و هفتاد کرور و چهل و یکم و هفتاد کرور و پنجاه و یکم و هفتاد کرور و شصت و یکم و هفتاد کرور و هفتاد و یکم و هفتاد کرور و هشتاد و یکم و هفتاد کرور و نود و یکم و هشتاد کرور و یکم و هشتاد کرور و بیست و یکم و هشتاد کرور و سی و یکم و هشتاد کرور و چهل و یکم و هشتاد کرور و پنجاه و یکم و هشتاد کرور و شصت و یکم و هشتاد کرور و هفتاد و یکم و هشتاد کرور و هشتاد و یکم و هشتاد کرور و نود و یکم و نود کرور و یکم و نود کرور و بیست و یکم و نود کرور و سی و یکم و نود کرور و چهل و یکم و نود کرور و پنجاه و یکم و نود کرور و شصت و یکم و نود کرور و هفتاد و یکم و نود کرور و هشتاد و یکم و نود کرور و نود و یکم و صد کرور و یکم و صد کرور و بیست و یکم و صد کرور و سی و یکم و صد کرور و چهل و یکم و صد کرور و پنجاه و یکم و صد کرور و شصت و یکم و صد کرور و هفتاد و یکم و صد کرور و هشتاد و یکم و صد کرور و نود و یکم و دویست کرور و یکم و دویست کرور و بیست و یکم و دویست کرور و سی و یکم و دویست کرور و چهل و یکم و دویست کرور و پنجاه و یکم و دویست کرور و شصت و یکم و دویست کرور و هفتاد و یکم و دویست کرور و هشتاد و یکم و دویست کرور و نود و یکم و سیصد کرور و یکم و سیصد کرور و بیست و یکم و سیصد کرور و سی و یکم و سیصد کرور و چهل و یکم و سیصد کرور و پنجاه و یکم و سیصد کرور و شصت و یکم و سیصد کرور و هفتاد و یکم و سیصد کرور و هشتاد و یکم و سیصد کرور و نود و یکم و چهارصد کرور و یکم و چهارصد کرور و بیست و یکم و چهارصد کرور و سی و یکم و چهارصد کرور و چهل و یکم و چهارصد کرور و پنجاه و یکم و چهارصد کرور و شصت و یکم و چهارصد کرور و هفتاد و یکم و چهارصد کرور و هشتاد و یکم و چهارصد کرور و نود و یکم و پانصد کرور و یکم و پانصد کرور و بیست و یکم و پانصد کرور و سی و یکم و پانصد کرور و چهل و یکم و پانصد کرور و پنجاه و یکم و پانصد کرور و شصت و یکم و پانصد کرور و هفتاد و یکم و پانصد کرور و هشتاد و یکم و پانصد کرور و نود و یکم و ششصد کرور و یکم و ششصد کرور و بیست و یکم و ششصد کرور و سی و یکم و ششصد کرور و چهل و یکم و ششصد کرور و پنجاه و یکم و ششصد کرور و شصت و یکم و ششصد کرور و هفتاد و یکم و ششصد کرور و هشتاد و یکم و ششصد کرور و نود و یکم و هفتصد کرور و یکم و هفتصد کرور و بیست و یکم و هفتصد کرور و سی و یکم و هفتصد کرور و چهل و یکم و هفتصد کرور و پنجاه و یکم و هفتصد کرور و شصت و یکم و هفتصد کرور و هفتاد و یکم و هفتصد کرور و هشتاد و یکم و هفتصد کرور و نود و یکم و هشتصد کرور و یکم و هشتصد کرور و بیست و یکم و هشتصد کرور و سی و یکم و هشتصد کرور و چهل و یکم و هشتصد کرور و پنجاه و یکم و هشتصد کرور و شصت و یکم و هشتصد کرور و هفتاد و یکم و هشتصد کرور و هشتاد و یکم و هشتصد کرور و نود و یکم و نهصد کرور و یکم و نهصد کرور و بیست و یکم و نهصد کرور و سی و یکم و نهصد کرور و چهل و یکم و نهصد کرور و پنجاه و یکم و نهصد کرور و شصت و یکم و نهصد کرور و هفتاد و یکم و نهصد کرور و هشتاد و یکم و نهصد کرور و نود و یکم و هزار کرور و یکم و هزار کرور و بیست و یکم و هزار کرور و سی و یکم و هزار کرور و چهل و یکم و هزار کرور و پنجاه و یکم و هزار کرور و شصت و یکم و هزار کرور و هفتاد و یکم و هزار کرور و هشتاد و یکم و هزار کرور و نود و یکم و دو هزار کرور و یکم و دو هزار کرور و بیست و یکم و دو هزار کرور و سی و یکم و دو هزار کرور و چهل و یکم و دو هزار کرور و پنجاه و یکم و دو هزار کرور و شصت و یکم و دو هزار کرور و هفتاد و یکم و دو هزار کرور و هشتاد و یکم و دو هزار کرور و نود و یکم و سه هزار کرور و یکم و سه هزار کرور و بیست و یکم و سه هزار کرور و سی و یکم و سه هزار کرور و چهل و یکم و سه هزار کرور و پنجاه و یکم و سه هزار کرور و شصت و یکم و سه هزار کرور و هفتاد و یکم و سه هزار کرور و هشتاد و یکم و سه هزار کرور و نود و یکم و چهار هزار کرور و یکم و چهار هزار کرور و بیست و یکم و چهار هزار کرور و سی و یکم و چهار هزار کرور و چهل و یکم و چهار هزار کرور و پنجاه و یکم و چهار هزار کرور و شصت و یکم و چهار هزار کرور و هفتاد و یکم و چهار هزار کرور و هشتاد و یکم و چهار هزار کرور و نود و یکم و پنج هزار کرور و یکم و پنج هزار کرور و بیست و یکم و پنج هزار کرور و سی و یکم و پنج هزار کرور و چهل و یکم و پنج هزار کرور و پنجاه و یکم و پنج هزار کرور و شصت و یکم و پنج هزار کرور و هفتاد و یکم و پنج هزار کرور و هشتاد و یکم و پنج هزار کرور و نود و یکم و شش هزار کرور و یکم و شش هزار کرور و بیست و یکم و شش هزار کرور و سی و یکم و شش هزار کرور و چهل و یکم و شش هزار کرور و پنجاه و یکم و شش هزار کرور و شصت و یکم و شش هزار کرور و هفتاد و یکم و شش هزار کرور و هشتاد و یکم و شش هزار کرور و نود و یکم و هفت هزار کرور و یکم و هفت هزار کرور و بیست و یکم و هفت هزار کرور و سی و یکم و هفت هزار کرور و چهل و یکم و هفت هزار کرور و پنجاه و یکم و هفت هزار کرور و شصت و یکم و هفت هزار کرور و هفتاد و یکم و هفت هزار کرور و هشتاد و یکم و هفت هزار کرور و نود و یکم و هشت هزار کرور و یکم و هشت هزار کرور و بیست و یکم و هشت هزار کرور و سی و یکم و هشت هزار کرور و چهل و یکم و هشت هزار کرور و پنجاه و یکم و هشت هزار کرور و شصت و یکم و هشت هزار کرور و هفتاد و یکم و هشت هزار کرور و هشتاد و یکم و هشت هزار کرور و نود و یکم و نه هزار کرور و یکم و نه هزار کرور و بیست و یکم و نه هزار کرور و سی و یکم و نه هزار کرور و چهل و یکم و نه هزار کرور و پنجاه و یکم و نه هزار کرور و شصت و یکم و نه هزار کرور و هفتاد و یکم و نه هزار کرور و هشتاد و یکم و نه هزار کرور و نود و یکم و ده هزار کرور و یکم و ده هزار کرور و بیست و یکم و ده هزار کرور و سی و یکم و ده هزار کرور و چهل و یکم و ده هزار کرور و پنجاه و یکم و ده هزار کرور و شصت و یکم و ده هزار کرور و هفتاد و یکم و ده هزار کرور و هشتاد و یکم و ده هزار کرور و نود و یکم و یازده هزار کرور و یکم و یازده هزار کرور و بیست و یکم و یازده هزار کرور و سی و یکم و یازده هزار کرور و چهل و یکم و یازده هزار کرور و پنجاه و یکم و یازده هزار کرور و شصت و یکم و یازده هزار کرور و هفتاد و یکم و یازده هزار کرور و هشتاد و یکم و یازده هزار کرور و نود و یکم و دوازده هزار کرور و یکم و دوازده هزار کرور و بیست و یکم و دوازده هزار کرور و سی و یکم و دوازده هزار کرور و چهل و یکم و دوازده هزار کرور و پنجاه و یکم و دوازده هزار کرور و شصت و یکم و دوازده هزار کرور و هفتاد و یکم و دوازده هزار کرور و هشتاد و یکم و دوازده هزار کرور و نود و یکم و سیزده هزار کرور و یکم و سیزده هزار کرور و بیست و یکم و سیزده هزار کرور و سی و یکم و سیزده هزار کرور و چهل و یکم و سیزده هزار کرور و پنجاه و یکم و سیزده هزار کرور و شصت و یکم و سیزده هزار کرور و هفتاد و یکم و سیزده هزار کرور و هشتاد و یکم و سیزده هزار کرور و نود و یکم و چهارده هزار کرور و یکم و چهارده هزار کرور و بیست و یکم و چهارده هزار کرور و سی و یکم و چهارده هزار کرور و چهل و یکم و چهارده هزار کرور و پنجاه و یکم و چهارده هزار کرور و شصت و یکم و چهارده هزار کرور و هفتاد و یکم و چهارده هزار کرور و هشتاد و یکم و چهارده هزار کرور و نود و یکم و پانزده هزار کرور و یکم و پانزده هزار کرور و بیست و یکم و پانزده هزار کرور و سی و یکم و پانزده هزار کر

وارد و بسندی جستن گوید یعنی جستجو و تلاش کردن و در یوزه از اینجاست و در ترکی لفظ یوز یعنی صد باشد که نام عدد معروف است از لطائف و خیابان و غیره یوز بضم و ضم هر سه کاف فوقانی گرفتن و ضم نون صحیح است یعنی علیه السلام که بمعنی ایستاده فرو برده بود از قاموس صراح **یوش** بضم اول و شین معجمه بر وزن کوش بمعنی مرغزار و ریاضت داده که لایق سواری بزرگان باشد و این لغت است از لطائف **پورش** بضم با و واو و غیر ملفوظ و ضم رای مهمله و نون معجمه لفظ ترکیست یعنی برزه تمن و دویدن و سوار کردن بر هم تجمل کردن از مدار و لطائف لغات ترکی **یوغ** بالضم و نون معجمه و غین معجمه و واو مجهول جوئیکه بر گردن گاو قلبه بندند چوبی جوانا مند از لطائف **یونجیل** بضم یا و واو و معدوله که علامت ضم یا است و سکون نون و فتح جیم و کسر تحتانی و سکون تحتانی یعنی سال اسپ از رساله ترکی نوشته شد **یونان** بالفتح گرفته شده قبیله ایست از ملکیست در تعلیم نجم و فضل و مع کرده نام یونان ابن یافث بن نوح آباد شده از لب اللباب **یوزیدن** طلب نمودن **یوسون** یوبه بواو مجهول و حرف ثالث یای تحتانی تصدر نخم **یوتر** بکه بضم اول و واو معدوله و سکون ای مهمله و فتح فوقانی و کاف فارسی جائیکه بر آن خانه و بعض مبنی جائیکه نوشته از لطائف **یوزه** بواو و حرف و زای هجیه درخت از موید **یوفی** بواو و حرف و فا مکسور بمعنی گواز لطائف **یوچی** بضم با و واو و معدوله و سکون لام و کسر چیم و تحتانی محافظ راه و بادار از لغات ترکی **پوپل** بالضم و ترکی آه و چی بمعنی دارنده یعنی گدائی که سر راه مردم نشیند و سوال کند **یوفی** بواو و معروف و فا آخر ای مهمله و تحتانی بعضی گویند یوفی